

W O N G

NEDERLANDSE GEDACHTEN

weekblad van de anti-revolutionaire partij

32e jaargang - nr. 27/28 - 3/10 juli 1976

Sociale voorzieningen

Pijnlijke, maar noodzakelijke operatie!

Zoals in het eerdere artikel over „de 1%-operatie” reeds aangegeven - zie NG van 19 juni j.l. -, moet naar het oordeel van de Regering het grootste gedeelte van de bezuinigingen worden gezocht in de sfeer van de sociale voorzieningen. Deze beperkingen moeten in 1977 zo'n 1678 mln. gulden opleveren, in 1980 5765 mln. gulden. Het was dan ook begrijpelijk, dat vanuit alle fracties aan deze gigantische ingreep aandacht werd gegeven. Voor de C.D.A.-fracties trad mevrouw Van Leeuwen als enige woordvoester op. Zeker geen gemakkelijk karwei, evenmin trouwens voor de A.R.-Minister Boersma, die een reeks van minder prettige voorstellen - om het zacht uit te drukken moest verdedigen. Een bijzondere moeilijkheid voor de woordvoester was, dat over de aard en inhoud van de concrete voorstellen op z'n minst binnen en tussen elk der afzonderlijke fracties genuanceerd werd gedacht, wat bijv. voor de kinderbijslag-operatie - historisch gezien - ook gemakkelijk te verklaren valt. Het is verder erg opgevallend, dat van die fracties, waarop het kabinet „min of meer” steunt, alleen de C.D.A.-fracties bereid zijn geweest alternatieve voorstellen aan te dragen wanneer een bepaald concreet voorstel deze fracties niet gewenst leek. Dit alles uiteraard vanuit de achtergrond, dat de 1%-operatie móet slagen.

Uniek stelsel

Mevrouw Van Leeuwen begon haar speech met een verwijzing naar het feit, dat juist deze maand (1 juni 1901: gedeeltelijke inwerkingtreding van de ongevallenwet 1901) de sociale verzekering in Nederland 75 jaar bestond. In deze 75 jaar is - stap voor stap - een uniek stelsel van sociale zekerheid in Nederland opgebouwd, dat

de toets der vergelijking met het buitenland, zowel wat de aard der verzekerde risico's als het niveau van de verzekeringen betreft, royaal kan doorstaan, maar dat ook in toenemende mate een beslag legt op de ruimte, die de economische groei van jaar tot jaar biedt. Vandaar de noodzaak van een grondige bezinning op de herijking van doel, grondslagen en samenhang van onze sociale verzekeringswetten. Deze bezinning plaatste mevrouw Van Leeuwen in een historisch kader: ontwikkeling van verzekeringen met een zeer beperkte draagwijdte - werknemersverzekeringen, geënt op de private verzekeringen - naar volksverzekeringen met duidelijke trekken van een bewust gekozen inkomens-overdracht door een vergaande toepassing van het draagkrachtbeginsel. Een ontwikkeling, die in onze kringen was toegejuicht, aangezien met name het solidariteitsprincipe als een wezenlijk christelijke sociale gedachte werd beschouwd. Wel werden er altijd grenzen aan deze solidariteit gesteld. Vanuit deze achtergrond stelde mevrouw Van Leeuwen ook vandaag niet om de kernvraag heen te kunnen, namelijk of de huidige situatie met een geringere welvaarts-groei niet noopt tot een nog grotere solidariteit met de sociaal-zwakkeren en dientengevolge tot een verdergaande inkomensoverdracht van hogere naar lagere inkomensgroepen via het sociale zekerheidsstelsel. Mevrouw Van Leeuwen wilde het kabinet, dat voor deze gerichte inkomensherverdeling via de sociale verzekeringen gekozen had, wel een eindweegs volgen, maar plaatste hierbij toch een aantal kritische kanttekeningen. Immers het gevaar van overtrekking van het solidariteitsprincipe dreigt en het sociale zekerheidsstelsel gaat dan werken als een belastingstelsel. Een meer geïntegreerde aanpak van belasting- en premiedruk is zeker noodzakelijk, het zwijgen over premie-inkomensgrenzen en aftrek van premies in het belastingstelsel valt des te meer op. Bovendien doet zich de vraag voor of de sociale verzekeringen dan niet dermate inpopulair worden, dat financiering via de algemene middelen meer voor de hand ligt. Na deze waarschuwendende woorden, waaraan de woordvoester de conclusie verbond, dat een meer diepgaande discussie dan tijdens dit debat m.b.t. deze ombuiging noodzakelijk is - zette zij zich aan de beoordeling van een viertal hoofdpunten van ombuiging.

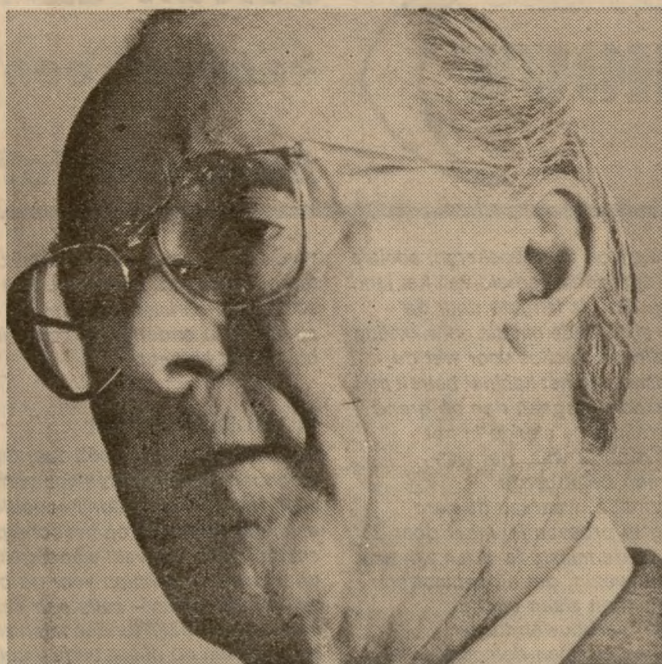
Toekomstige invaliden
Het voorstel is bij volledige invaliditeit het

uitkeringspercentage van de WAO van 80 tot 75 voor „nieuwe” invaliden terug te brengen.

We kenden in ons land - aldus mevrouw Van Leeuwen het probleem van de „oud-invaliden”, de mensen die als het ware té vroeg arbeidsongeschikt werden om ten volle gebruik te kunnen maken van de Wet op de Arbeidsongeschiktheidsverzekering, een schrijnend probleem, dat intussen is opgelost, maar is het nu werkelijk onontkoombaar, dat we mensen krijgen, die als het ware te laat arbeidsongeschikt worden om ten volle gebruik te kunnen maken van deze wet?

Moeten we werkelijk ook nog een probleem van „nieuw-invaliden” creëren? Ook vele andere fracties (o.a. P.v.d.A. en P.P.R.) maakten tegen dit voorstel bezwaar, alleen de C.D.A.-fracties deden een reeks van andere suggesties, zoals het aanscherpen van het arbeidsongeschiktheids criterium, andere klassen-indeling alsmede het aanpassen van de „oude” uitkeringen via een glijdende schaal - bijv. door toepassing van de gemengde index in een reeks van jaren - aan het niveau van de nieuwe uitkeringen. Overigens ook een bijzonder ingrijpende zaak, maar die zonder aantasting van verkregen rechten op den duur wel weer rechtsgelijkheid brengt, die door het voorliggende voorstel - verschil van uitkering uitsluitend op grond van het tijdstip van de invaliditeit - wel geweld werd aangedaan. Minister Boersma die nogal wat aarzelingen had - aangezien de gemengde indexering over de gehele lijn was afgewezen - (om tot een partiële hantering van de gemengde index over te gaan), noemde niettemin de suggestie van mevrouw Van Leeuwen een hem overigens sympathiek voorkomend idee. In tweede termijn werd nadere studie toegezegd, nadat onze woordvoester had aangetoond, dat de door haar gewenste uitkomst ook was te bereiken met de loonindex minus 1 of 2 enz. enz. De besparingen, die overigens uit elk voorstel dan ook moeten komen, bedragen f 40 miljoen in 1977, f 330 miljoen in 1980.

Een voorstel, dat bij de C.D.A.-fracties bijzonder moeilijk lag. Als argument hiervoor werd aangevoerd, dat het voorstel zich niet verdraagt met de huidige opzet van de werknemersverzekeringen, waarbinnen een relatie tussen inkomens en uitkering bestaat. Deze wordt nu losgelaten in het voorstel als niet-kostwinners in ieder geval te beschouwen bij hun ouders inwonende kinderen en deze ondanks de volle premiebetaling in de toekomst slechts 70% van de uitkering te geven. En dat terwijl ongehuwden, buitenshuis wonend, buiten schot zouden blijven evenals gehuwde vrouwen, niet-kostwinners zijnde. Ook dit voorstel

Prins Bernhard vierde deze week zijn 65e verjaardag. Bij de gelukwensen die hij daarbij ontving, wil de redactie er de hare aan toevoegen

Oud premier dr. Willem Drees 90 jaar

Maandag 5 juli a.s. viert dr. W. Drees sr., bij leven en welzijn, zijn 90e verjaardag. Deze week een uitvoerig artikel gewijd aan deze nestor van de Nederlandse politiek. Dr. G. Puchinger belicht uitvoerig waarom de anti-revolutionaire richting een bijzonder belangstelling voor dr. Drees aan de dag legt, o.a. omdat de anti-revolutionairen in 1952 voor het eerst na de oorlog weer tot een kabinet toetraden, een kabinet - met o.a. de bewindslieden Zijlstra en Algra - dat door Drees geleid werd, „die nooit uitdagend of partijdig sprak” en daardoor een vruchtbare samenwerking bevorderde. Voorts meer informatie over de financiële aktie van de dr. Kuyperstichting (pag. 11), het bezinningscentrum van de ARP.

Het ARP-Kamerlid mevrouw J. van Leeuwen, CDA woordvoester bij het debat beperking sociale voorzieningen.

ontmoette bij andere fracties (o.a. de P.v.d.A.) bezwaar. Tijdens het debat zegde Minister Boersma onze woordvoester toe dat nadere modaliteiten zouden worden bekeken. Eén van de concrete suggesties is alle ongehuwden, in- of uitwonend, over één kam te scheren en dan desnoods tot aan

een bepaalde leeftijd, aansluitend bij het fiscale stelsel, deze nieuwe maatregel toe te passen. Overigens zien de C.D.A.-fracties minstens zoveel in het nu reeds concreet maken van maatregelen voor de gehuwde vrouw, niet-kostwinster,

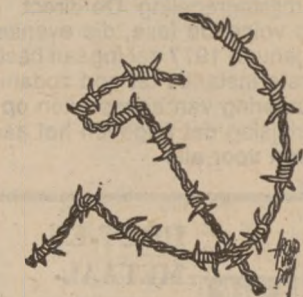
Vervolg op pag. 2

Zal het communisme in West-Europa zegevieren?

Sterker dan het Westen is men zich in het communistische Oost-Europa ervan bewust dat beide mens- en maatschappijbeschouwingen pal tegenover elkaar staan. Gedragen door de overtuiging dat de eigen communistische leer zal zegevieren dient de strijd te worden voortgezet. „Op dit punt is toenadering niet mogelijk”, betoogt staatssecretaris van Buitenlandse Zaken mr. P. H. Kooijmans in de nieuwste publikatie van de Stichting Kader- en Vormingswerk ARP: „Onder hamer en sikkel”, met ruim 70 pagina's aktuele informatie over Oost-Europa: over o.a. de kerk, de economie, de militaire kracht en nog vele zaken meer. Tientallen foto's en cartoons. Stort f 5,- op giro 89673 t.n.v. ARP-stichting, Den Haag, m.v.v. titel en aantallen. Bestel dan meteen „Van Woudschoten tot Hoogeveen”, dat alle belangrijke stukken en informatie bevat omtrent het ontstaan van het CDA. Bovendien vele foto's en spotprenten in

dit ruim 160 pagina's, in mooie omslag uitgegeven boek. Stort f 5,95 op eerder genoemde gironummer m.v.v. van titel en aantallen. **Besteed uw vakantie nuttig, bestel deze uitgaven!!**

ONDER HAMER EN SIKKEL

Actuele informatie over Oost-Europa
Uitgave:
stichting kader- en vormingswerk ARP

DEZE WEEK IN NG:

- Debat Oosterschelde, pag. 4
- Onderwijsparagraaf CDA-programm., pag. 4
- Dr. Drees 90 jaar, pag. 5
- Debat bezuinigingoperatie, pag. 6
- Zwart geld, pag. 6, 7
- Vermogensaanwasdeling, pag. 7
- Uit de Arjos, pag. 9
- Partijnieuws, pag. 11

W. Smeenk & Zonen
VLEUGELS, PIANO'S,
ORGELS
OVER: OOM 174
TEL: 020-18.51.51
AMSTERDAM

Vervult dit kabinet een brugfunctie?

Onlangs stelde iemand de vraag waarom er ten aanzien van dit kabinet toch regelmatig gesproken moet worden over het vervullen van een brugfunctie tussen socialistische en christen-democraten. Hij vroeg zich tevens af of dit kabinet gezien de ontstaansgeschiedenis wel een brugfunctie zou kunnen vervullen. Deze laatste vraag kwam op 17 juni ook in een hoofdartikel in het Friesch Dagblad aan de orde. De hoofdredacteur van het Friesch Dagblad ziet die brugfunctie niet, omdat het brughoofd van de PvdA daartoe ongeschikt is. Hij grondt dit op de uittaling van Van Thijn in de Tweede Kamer, die duidelijk heeft laten weten „al is de term niet gebruikt, dat zij alleen ministers aan een kabinet kan en wil „leveren“ die bereid zijn zich te voegen naar de adviezen van de fractie. Die dus geen minister der Kroon kunnen en willen zijn, maar zetmeiers van hun partij”. Daarom heeft het, aldus de hoofdredacteur, geen zin meer te praten over de brugfunctie van het kabinet. Immers, de brug kan worden opgehaald op elk moment, dat de PvdA het wil.

Trauma

Bij de totstandkoming van het kabinet-Den Uyl heeft de mogelijkheid een brugfunctie te kunnen vervullen een belangrijke rol gespeeld. De socialistische gingen – en gaan? – nog steeds gebukt onder het trauma van de zogeheten „nacht van Schmeizer”. Op grond daarvan hadden zij onvoldoende vertrouwen in een samenwerking met de KVP, omdat zij vreesden dat die KVP het op beslissende momenten af zou laten weten. Sinds 1967 was die samenwerking niet meer mogelijk. De PvdA radicaliseerde en polariseerde, hetgeen leidde tot een onheuse oppositie tegen het kabinet-Biesheuvel. Zou de ontwikkeling van de PvdA zich in deze richting voortzetten, dan zou het Nederlandse socialisme zichzelf buitenspel zetten. De polarisatie in onze

samenleving zou voortwoekeren, sociale onrust en onregeerbaarheid van het land zouden op de iets langere duur de resultaten zijn. Mede om die ontwikkeling te keren zijn de fracties voor wat de samenstelling van het kabinet betreft minder akkoord gegaan dan op grond van de getalmatige sterkte in het parlement redelijk was. Het was helemaal een belabberde kabinetsformatie, waarvan de nare smaak nog te proeven is, maar door dit te slikken en de minste te willen zijn was de hoop aanwezig, dat dit kabinet een brug zou kunnen slaan om het geschonden vertrouwen tussen socialistische en christen-democraten te herstellen. Daartoe behoort, dat er niet twee christen-democratische partijen zijn, maar drie die tezamen één stroming vormen en die elkaar niet weer los zullen laten. De resultaten van de brugfunctie van dit kabinet zouden zodanig moeten zijn dat de relatie socialistisch-christen-democraten zou veranderen, dat een normale kabinetsformatie mogelijk was, waaraan de partners gelijkberechtigd zouden deelnemen.

Polarisatie teruggedrongen

Kan men nu zeggen, dat de brugfunctie is gelukt of moet men zeggen, dat de brugfunctie van dit kabinet niet geslaagd is? Zoals steeds is daar – helaas, zeggen sommigen – niet met een simpel ja of nee op te antwoorden. De socialistische zijn, dank zij dit kabinet, weer op redelijke wijze met beide benen op de grond komen te staan. Zij weten beter dan toen ze in de oppositie zaten, dat regeren iets anders is dan alleen maar leuke dingen doen voor linkse mensen. Ze zijn door een reeks van gebeurtenissen weer met hun neus op de harde feiten gedrukt. Dat is te danken aan het eigen gezonde verstand van hen die verantwoordelijkheid dragen en aan de christen-democratische handelwijze. Natuurlijk is de polarisatie niet geheel

verdwenen, maar wel belangrijk teruggedrongen. De verhouding socialistisch-christen-democraten is aan spanningen onderhevig, zowel in als buiten het kabinet.

Wapengekletter

De politieke praktijk heeft daar de laatste maanden treffende staaltjes van laten zien. Het politieke bedrijf speelde zich in diverse sectoren af op het scherp van de snede. Daar was veel wapengekletter bij en er werden schoten voor de boeg gelost. Een mens – zelfs een politicus – moet af en toe zijn tanden laten zien. Het leek er even op of het oude wantrouwen weer volop aanwezig was en of men aan elkaars intenties ging twifelen. Dat alles is echter inmiddels weer weggeëbd. Het kabinet is met een aantal plannen gekomen, die structureel pogen aan de samenleving iets te veranderen. Die plannen zijn als regel een compromis, omdat socialistische en christen-democraten een verschillende kijk hebben op wenselijke en nodige regelingen. In ieder geval hebben socialistische en christen-democraten elkaar in het kabinet gevonden op concrete wetsteksten. Het zal nu aan het parlement zijn te beoordelen of het redelijke compromissen zijn of dat er nog het nodige aan bijgeschaafd moet worden. In ieder geval liggen de voorstellen in de lijn van ons eigen program.

Steun en vertrouwen

Het optreden van dit kabinet heeft niet bewerk, dat socialistische en christen-democraten elkaar lieve en aardige mensen zijn gaan vinden. Wederzijds is er in de partijen vaak een nogal felle kritiek op elkaar. Bij christen-democraten zit een anti-socialistisch element t.a.v. de socialistische leer er vaak diep in; het is er ook met de paplepel ingegoten en dat is gezien de geschiedenis van het

socialisme zeer begrijpelijk. Bij socialistische is de polarisatie dieper ingesneden dan gedacht zou mogen worden. Sommige socialistische schijnen echt te geloven, dat hun opvattingen de alleen zaligmakende zijn en dat alleen socialistische in staat zijn goede politiek te bedrijven. Zij vinden dat christen-democraten wel goede programs hebben, maar vaak de consequenties daarvan niet aanvaarden. Het gaat erom dat socialistische en christen-democraten er samen in slagen een beleid te ontwikkelen, dat in brede kring steun geniet en vertrouwen ondervindt. En of men elkaar lief en aardig vindt is dan onbelangrijk. Naar onze mening is dit kabinet er tot nu toe wel degelijk in geslaagd iets te verwezenlijken van een brugfunctie, al willen wij niet verhelen dat dit met problemen en spanningen gepaard gaat. Overigens zijn die inherent aan het politieke bedrijf. Het is nog te vroeg om te zeggen, dat dit kabinet volledig is geslaagd t.a.v. het vervallen van een brugfunctie. Er staat ons nog een parlementair jaar te wachten, waarin belangrijke beslissingen moeten vallen. Het is te hopen, dat een mogelijke verkiezingsbond de bewindslieden of de parlementariërs geen parten gaat spelen bij de beoordeling van de voorstellen. Een slagen van de brugfunctie neemt overigens niet weg, dat er grote verschillen, ook principiële gezien, blijven. Het gaat er ook niet om een eeuwigdurende broederschap tussen socialistische en christen-democraten tot stand te brengen. Het gaat er om of de atmosfeer in zoverre gezuiverd is, dat socialistische en christen-democraten voortaan weer op normale wijze zouden kunnen samenwerken. En o.i. is die atmosfeer inderdaad belangrijk gezuiverd. Wij delen de conclusie van de hoofdredacteur van het Friesch Dagblad dan ook niet. Wat Van Thijn in de Tweede Kamer heeft opgemerkt is niets nieuws. Het is bekend, dat de socialistische – ook in vorige kabinetten – een andere opvatting

VERPLAATSBARE HOUTEN GEBOUWEN

directie- en schaftkaten
acholen en kerken
directie- en schaftwagens etc.
HOUTBOUW HANBO HARDINXVELD
tel. Giessendam-Hardinxveld 3888

huldigen over de verhouding partij-fractie-bewindslieden, dan anti-revolutionairen van huis uit hebben geleerd.

Eigen verantwoordelijkheid

De conclusie, dat het dus gaat om bewindslieden, die zetmeier van hun fractie zijn, gaat daarom nogal ver. In het debat over de kernreactorvaten hebben de heren Duisenberg en Van der Stoep trouwens duidelijk blij gegeven van een ander gevoelen en van een eigen verantwoordelijkheid. Trouwens hoe partijen er ook over denken: ministers blijven dienaren van de Kroon. Overigens zal iedere bewindsman als dienaar van de Kroon niet vertrekken wanneer hij merkt dat er geen steun meer te verwachten is van de hun verwante fractie. Als argument voor het falen van de brugfunctie kunnen Van Thijn's woorden o.i. geen dienst doen.

D.C.

Beperking groei sociale voorzieningen

Vervolg van pag. 1

in afwachting van de verdergaande studie. Het zou dan mogelijk zijn uit deze operatie meer geld te krijgen, waardoor op de kinderbijslag-operatie minder behoefte te worden bezuinigd. Het had de C.D.A.-fracties nogal verwonderd, dat deze nadere studie niet taakstellend tot een bepaald bedrag bleek te zijn! De nu reeds voorgestelde beperkingen moeten in 1977 f 80 miljoen, in 1980 f 360 miljoen opbrengen.

Kinderbijslagoperatie

Het concrete voorstel van het kabinet komt er op neer de huidige kinderbijslag en de fiscale kinderattrek te integreren in een nieuwe kinderbijslagregeling, waarbij de uitkeringen kunnen worden gedifferentieerd naar inkomen, gezinsgrootte en in principe, naar leeftijdscategorieën der kinderen. Als eerste fase zal de fiscale kinderattrek worden overgeheveld naar een nieuwe – belastingvrije – kinderbijslagregeling. De direct hierop volgende fase, die eveneens per 1 januari 1977 zal ingaan bestaat in eerste instantie uit een zodanige vermindering van aanspraken op kinderbijslag dat gegeven het aantal kinderen voor alle

uitkeringsgerechtigden een in nominale termen gelijke kinderbijslag resteert. Alleen de werknemers met een modaal loon (of minder) krijgen een compensatie als zij hierdoor inkomensverlies zouden ondergaan. Door deze operatie wordt in 1977 een totale besparing van f 225 miljoen bereikt. Hierna wordt verder gegaan met de herstructurering op basis van de eerstgenoemde uitgangspunten, differentiatie naar inkomen, gezinsgrootte en leeftijd der kinderen, waarbij in beginsel wordt gedacht aan een kinderbijslagregeling voor kinderen tot 18 jaar. De eventuele afschaffing van meervoudige kinderbijslagen wordt bestudeerd en aan de problematiek van de eerste en tweede kinderen van zelfstandigen zal aandacht worden gegeven. Hoe dan ook, hoe de herstructurering er precies uit zal zien, waar bijv. het draapunt-inkomen zal komen te liggen – is allemaal nog duister, wel werd „hard” aangekondigd, dat deze operatie in 1977 een miljard moet opbrengen.

Overwegingen

Mevrouw Van Leeuwen stelde, dat bij een herstructurering van de kinderbijslagwetten als oneigenlijke verzekeringen (instrument van horizontale inkomensverdeling) een vijftal overwegingen in de beschouwingen diende te worden betrokken:

1. de kinderbijslag is slechts een bijdrage in de werkelijke kosten voor de verzorging en opvoeding van kinderen,
2. de kinderbijslag is ook voor midden- en hogere inkomens tot dusverre een component geweest in het inkomen en

werd als zodanig niet over de gehele lijn als een onrechtvaardige zaak gezien, 3. het huidige stelsel van kinderbijslagwetten werkt wel onrechtvaardig in zijn uitwerking, met name door het niet differentiëren van de kinderbijslag naar leeftijd, de progressie in de bedragen, alsmede de aanwezige mogelijkheid van twee- of drievoudige kinderbijslag, 4. de zelfstandigen zijn op dit terrein altijd achtergesteld bij de loontrekkenden, 5. de herstructurering moet ook passen in de noodzakelijke harmonisatie binnen de E.E.G.

Vier alternatieven

Vanuit deze overwegingen voegde zij aan het voorstel van het kabinet vier alternatieven toe, te weten:

- kinderbijslag afschaffen en effecten verwerken in de kinderattrek ingevolge de loon- en inkomstenbelasting met invoering van „negatieve” belasting. (a)
- bevestiging kinderbijslag voor tweede kind en/of afschaffing bijslag eerste (en tweede) kind met looncompensaties of anderszins voor laagste inkomens. (b)
- afschaffing, al dan niet geleidelijk, van de olopende bedragen bij méér kinderen, eventueel in combinatie met het inbouwen van inkomensgrenzen. (c)
- indexering met de prijsindex of de gemengde index met compensaties voor de meest zwakke groepen. (d)

Bij elk van deze alternatieven werd ervan uitgegaan, dat de voorstellen, ook in de tijd, zouden aansluiten op het nieuwe systeem van studie-financiering en dat de twee- en drievoudige kinderbijslagen zouden verdwijnen. Mevrouw Van Leeuwen, die benadrukte, dat de C.D.A.-fracties zich niet verzetten tegen ingrepen op dit terrein, maar nog geen zicht hadden op het voorstel van de Regering zeker ook niet op de cumulatie van inkomensnivellerende effecten door de voorgestelde besparingen in andere sectoren. Zij bepleitte dan ook sterk een open adviesaanvraag aan de S.E.R. in die zin, dat een studie van de verschillende alternatieven zou

worden gevraagd. Als conclusie uit het bespreken van de verschillende maatregelen vloeide harerzijds wel voort een akkoord gaan met het totaal-bedrag van de operatie, maar met inbouw van andere alternatieven en met verschuivingen tussen de kinderbijslag- en de kostwinnersoperatie. Ondanks deze positieve opstelling bleef Minister Boersma in eerste en tweede termijn duidelijk grote moeilijkheden houden met het dringende verzoek van Mevrouw Van Leeuwen. Eensdeels omdat hij tegen de door haar gevoerde alternatieven bezwaren maakte, anderdeels omdat hij het alleen maar verantwoord achtte een gerichte advies-aanvraag naar de S.E.R. te zenden.

Derde termijn

Al werd het debat tussen de Minister en Mevrouw Van Leeuwen in een goede sfeer gevoerd en probeerde de Minister, waar z.i. mogelijk, tegemoetkomingen te doen, zoals bijv. de toezegging de uitkomsten van de studie over de alternatieven, w.o. die van Mevrouw Van Leeuwen, met de Vaste Kamercommissie te bespreken alvorens de advies-aanvraag naar de S.E.R. te zenden, het kon uiteraard de C.D.A.-fracties de uitkomst niet positief doen waarderden. Vandaar ook, dat een derde termijn werd gevraagd, waarin gewag werd gemaakt van de toezeggingen m.b.t. de andere onderdelen, maar waarin moest worden geconstateerd, dat dit m.b.t. de kinderbijslag-problematiek nog niet mogelijk bleek. Daarom moest Mevrouw Van Leeuwen wel stellen, dat de fracties een voorbehoud moesten maken voor de operatie na 1977, d.w.z. in die zin dat zij zich het recht voorbehouden wijziging van de voorstellen aan te brengen. En dat voor een gedeelte van de fracties dit voorbehoud ook voor 1977 gold, daar zij aanvaarding van het voorstel voor 1977 in nauwe samenhang met de verdere herstructurering zagen. Dit alles echter onder het uitdrukkelijk beding, dat geen bres in de besparingen zal worden

geslagen en dat nog verder gestudeerd en overlegd wordt om bevredigende tegemoetkomingen van het kabinet te verkrijgen.

De indexering

Als vierde hoofdpunt werd voorgesteld vanaf 1 januari 1977 te gaan werken met een „gecorrigeerde” ofwel „opgeschoonde” loonindex als gevolg waarvan de uitkeringsgerechtigden geen compensatie meer zullen ontvangen voor lasten, die zij niet hebben en waarvoor zij momenteel in feite overgecompenseerd worden. Mevrouw Van Leeuwen oordeelde dit een goede zaak, omdat hierdoor, althans voorlopig, de koppeling van de sociale minima aan het netto-minimumloon behouden blijft. De zwakste schoulers blijken dus zoveel mogelijk ontzien te worden, een goede zaak! Desalniettemin: de studie over de netto-netto-problematiek moet doorgaan, evenals het zoeken van allerhande besparingsmogelijkheden, waarvoor onze woordvoerder een aantal suggesties deed, die kunnen worden bereikt zonder aan de primaire inkomens van de niet-actieven te komen. Verder had ook nog moeten worden geschreven over de geweldige operatie „gezondheidszorg”, die ons wacht, maar hierover volgt nog een afzonderlijk artikel.

Tenslotte.....

Als iemand nu de vraag stelt, heeft het kabinet nu de beperkingen in de sfeer van de sociale voorzieningen zo goed als zeker binnen, dan past slechts het antwoord: dat zit nog! Er zal nog veel water door de zee moeten gaan voordat de „regeringsgezinde”-fracties elkaar op concrete voorstellen hebben gevonden. Het ligt in alle opzichten nog verdeeld. In ieder geval behoeft niemand te twifelen over de inzet van de C.D.A.-fracties terzake. Hun bijdrage is het waard ook door deze andere fracties positief te worden beoordeeld. Slechts bij een verende aanpak zal het kabinet de voorgestelde beperkingen „hard” kunnen maken.

HOUT-EN
METAAL-
BEWERKINGS-
MACHINES
VAN DER SPEK
ROTTERDAM – TEL. 27.97.55.
WOLPHAERTSBOCHT 214

Zuid-Afrika

De doden in Soweto en in andere plaatsen in Zuid-Afrika hebben opnieuw in alle feitelijke schijnwerpers op dit land gericht. Opnieuw is het daar tot een uitbarsting gekomen onder de zwarte bevoiking, opnieuw is er bloed gevloeid. Nog kan blank Zuid-Afrika met de wapens zijn superioriteit handhaven, maar deze wapens zullen op den duur onvoldoende kunnen uitrichten. Mensen, die hunkeren naar gelijkberechtiging zullen zich niet door wapengeweld laten knechten. Het bloed van de gevallen zwarte Afrikanen zal nieuwe impulsen geven aan de hunkering naar recht bij zwart en bruin in Zuid-Afrika. Hoe lang heeft het bewind van de Nationale Partij nog gelegenheid langs vreedzame weg een vorm van samenleven te vinden voor de rassen en de volken in Zuid-Afrika? Niet lang meer en de tijd gaat dringen. Het leren van Afrikaans op

Bantoe-scholen was een aanleiding, maar de oorzaak zit veel dieper. Het verzet tegen de Afrikaanse taal is een symptoom voor wat er leeft ten aanzien van de blank-Afrikaanse overheersing.

Wie dat meent te kunnen afdoen met communistische agitatie heeft een uiterst beperkte blik gekregen. Op basis van vermeende communistische agitatie of communistische sympathieën is er al heel wat leed toegebracht in Zuid-Afrika. En dan zwijg je nog maar over de effecten van de andere rassenwetten. Onze deernis gaat uit naar de slachtoffers en hun nabestaanden. Onze bede is dat de Zuidafrikaanse regering eindelijk de schellen van de ogen mogen vallen.

Bemoedigende eensgezindheid

De samenwerking tussen de fracties van ARP, CHU en KVP is vlak voor het

NOG COMMENTAAR

reces boven verwachting verlopen. Met zorg werd uitgezien naar de gezamenlijke standpuntbepaling ten aanzien van de één-procentsoperatie. Die zorg laat zich verstaan, gezien de verschillen in opvatting, die in de weken daarvoor aan de dag waren getreden. Het pleit voor fractieleiden en fractievoorzitters, dat zij er in geslaagd zijn een gezamenlijke gedragslijn vast te stellen. Daar is ongetwijfeld zeer veel intensief overleg aan vooraf gegaan en het kan niet anders of de ene

fractievergadering volgde op de andere. Iedere fractie heeft een eigen stijl en een eigen benadering van de politiek. Wil men dan toch tot één standpunt komen, dan is het – na veel overleg – nodig dat men bereid is tot geven en nemen. Die bereidheid is aanwezig, zo is bij dit debat gebleken en dat biedt goede vooruitzichten voor de onderwerpen, die na het reces aan de orde komen. Eén van de voorwaarden uit de resolutie van 10 april is dat er in het parlement meer eenheid van politiek beleid zal moeten blijken. Wij vinden, dat er een bemoedigend teken van eensgezindheid is gegeven.

Kamerreces

De Kamer is op reces gegaan. De laatste loodjes wogen ook nu weer zwaar. Blijkbaar is het noodzakelijk,

dat de Kamer onder hoogspanning uiterst belangrijke beslissingen neemt.

Op de valreep moeten tal van onderwerpen nog tot een afronding komen. Zo verging het voorgaande jaren, zo ook dit jaar.

Een verschuiving van het tijdstip van reces verandert daaraan niets, want dan zullen andere punten op de agenda prijken of zal er méér tijd nodig zijn voor de te behandelen zaken. Het lijkt alsof er iets onontkoombars in deze gang van zaken zit.

Vooralsnog zien wij geen verandering optreden. Niemand vindt het fijn, maar niemand weet hoe het anders zou moeten. Toch is het een ongelukkige en ongezonde situatie. Naar onze mening heeft het ook te maken met de wijze waarop in de politiek het werk georganiseerd wordt. Te weinig is er sprake van zelfbeperking.

Het zou aanbeveling verdienen diepgaand te onderzoeken op welke wijze een opeenhoping van belangrijke beslissingen kan worden voorkomen op een tijdstip dat velen hard aan vakantie toe zijn.

VAN ATOTU

Vooroefening

Het schijnt niet anders te kunnen dan dat de laatste dag voor het parlementaire zomerreces tot in de vroege ochtend van de volgende dag voortduurt.

Verslaving

Het is echter de vraag, of het inderdaad niet anders kan dan wel of de parlementariërs het niet anders willen. Al weken tevoren roept iedereen dat het ongetwijfeld weer diep in de nacht zal worden. Op de laatste dag zelf neemt de Kamer echter eerst uitvoering de tijd voor spoedinterpellaties en mondelinge vragen en daarna worden uren besteed aan de eigen Kamerbegroting, waardoor de tweede ronde van het „grote debat“ met de regering pas om een uur of vijf in de middag kan beginnen. Ik ben er zeker van dat er vele uren bespaard zouden worden als de Kamer de volgorde zou omdraaien. Maar even zeker ben ik ervan dat zo'n voorstel geen schijn van kans zou maken. Die laatste dag moet tot in de volgende morgen voortduren. Daar behoeft niemand van onder de indruk te komen. Het is een soort verslaving die nogal onschuldig is. Onschuldiger in elk geval dan de verslaving, die in diezelfde week in de Eerste Kamer aan de orde was in het drugdebat over de wijziging van de Opiumwet, die enkele maanden geleden bij de behandeling in de Tweede Kamer dagenlang de voorpagina's van de kranten beheerste en die daar tot niet geringe verwijdering tussen de drie christen-democratische partijen leidde. In de Eerste Kamer ging het anders. Daar steunden de drie christen-democratische fracties op één lid na de wetswijziging. Dat ene lid was overigens wel degene die namens de drie fracties aan het debat had deelgenomen! Wel anders dus dan in de Tweede Kamer, maar als blijk van het eigen politieke gezicht van het CDA ook beter?

Politieke situatie

U ziet, dat ik al aardig in de vakantiepraat ben terechtgekomen. Het wordt echter tijd dat ik te spreken kom over de politieke zaken, die vorige week in de Tweede Kamer aan de orde waren. En dan bedoel ik niet zozeer de onderwerpen waarover tussen regering en parlement werd gediscussieerd, als wel de invloed ervan op de politieke situatie en de politieke verhoudingen. In de commentaren is er een sterke en begrijpelijke neiging te bespeuren die situatie en verhoudingen te beoordelen vanuit de positie van het kabinet. Dat is niet zo verwonderlijk, want de positie van het kabinet is in de afgelopen weken enige keren zodanig in discussie geweest dat er alle redenen is de zaak vanuit deze gezichtshoek te bezien. Anderen letten meer of althans daarnaast op de onderlinge verhouding der drie christen-democratische partijen. Ook daar is alle reden voor, want de laatste

weken waren niet zo opwekkend geweest in het licht van de – in de AR-resolutie-vereiste „groeizende eensgezindheid in parlementair optreden“. Beide gezichtspunten zijn belangrijk en over beide is met betrekking tot het debat van verleden week ook heel wat – en gelukkig ook heel wat positiefs – te zeggen.

Nederlaag voor VVD

Toch meen ik dat de voornaamste conclusie uit het debat niet op een van die beide gezichtspunten betrekking heeft. Het meest opvallende gegeven van het vorige week gehouden debat is namelijk m.i. de enorme nederlaag die de VVD heeft geleden. De door deze partij tegen het regeringsbeleid gevoerde oppositie heeft vorige week geen enkele voet aan de grond gekregen. Men kan niet zeggen dat dit aan een gebrekkige voorbereiding van de VVD zelf heeft gelegen. Integendeel, zij had een tegenplan opgesteld, dat door haar wetenschappelijk instituut, de Telderstichting, goed was voorbereid en dat in het parlement door haar woordvoerders Van Aardenne en Rietkerk deskundig werd verdedigd. Ook kan men niet zeggen dat het oppositionele tegenplan buiten de werkelijkheid stond (zoals in vorige jaren nog wel eens van de oppositie van de PvdA moest worden gezegd). Op tal van onderdelen konden de liberale woordvoerders verwijzen naar soortgelijke gedachten in het regeringsplan of in christen-democratische kring. Het grote gebrek van het VVD-plan was echter de eenzijdigheid die de combinatie van alle afzonderlijke onderdelen kenmerkte. Enerzijds werden de bezuinigingen zeer overwegend gezocht in de hoek, waar in elk geval niet de sterkste schouwers zitten, namelijk die der sociale uitkeringen, van de individuele huursubsidies en van de ontwikkelingshulp. Anderzijds zouden de daardoor mogelijk geworden lastenverlichtingen met name ten goede komen aan de hogere inkomens en aan alle ondernemingen ongeacht hun rendementspositie. Aan deze gehele benadering lag het vertrouwen ten grondslag dat daardoor de economische groei zou worden gestimuleerd en het vervolgens als vanzelf voor iedereen weer veel beter zou worden.

Door de mand

Het is deze combinatie en de eenzijdigheid ervan die de VVD met haar tegenplan – hoe sympathiek door haar woordvoerders verdedigd – door de mand deed vallen. Aan dit alternatief door de VVD sans gêne gepresenteerd, kon geen enkele christen-democraat in de kamer zonder schaamte zijn steun geven. Het alternatief van de VVD is op zijn eigen inhoud gevallen. Dat de VVD hiervoor geen enkel gevoel heeft gehad is typerend en dat zij dit gevolg niet heeft voorzien, is onbegrijpelijk. Dat de Kamer het heeft doorzien en zich zo duidelijk ervan heeft

afgekeerd, is m.i. het belangrijkste gegeven uit het debat. Door dit alternatief te bieden heeft de VVD zowel de christen-democratische als de progressieve partijen tijdig tot de realiteit teruggebracht. Beide werden erdoor geconfronteerd met de risico's die een te grote kritiek of een te grote druk op het kabinet met zich zouden meebrengen. In mijn voorafgaand commentaar verbond ik daaraan ook voor beide groepen de noodzaak van het leveren van een bijdrage tot verbetering van de in de laatste weken zo verslechterde politieke sfeer. Overigens is er meer reden de houding van de VVD te betreuren dan de reactie van de anderen toe te juichen. In een situatie van minderheidspartijen is het niet goed als een belangrijke democratische partij in de oppositie zich zozeer van de andere democratische partijen verwijdt.

Het kabinet

Het kabinet is het debat goed doorgekomen. Met moet voorzichtig zijn met te zeggen dat het kabinet versterkt uit het debat is te voorschijn gekomen. Na alles wat er de laatste weken was gebeurd kon het kabinet eigenlijk alleen maar vallen of erdoor rollen. Tot dit laatste heeft de VVD een niet geringe bijdrage geleverd. Winst voor het kabinet is ongetwijfeld dat alle drie de christen-democratische partijen niet alleen de omvang van de bezuinigingsoperatie mee voor hun rekening hebben genomen, maar bovendien (met een loyaal-constructief getoonzette maar niettemin politiek goed afgewogen rede van Peijnenburg) de beleidssamenhang met een aantal belangrijke nog te behandelen regeringsvoorstellen hebben erkend en mede voor hun rekening genomen. Terecht hebben deze partijen zich voorbehouden de concrete voorstellen te zijner tijd op hun inhoud te toetsen en aan een normale parlementaire behandeling te onderwerpen. Dat heeft echter niemand (ook het kabinet niet) ooit betwist. Het kan en mag ook niet anders. Waar het echter op aan kwam en komt, is vanuit welke politieke gezindheid die voorstellen zullen worden benaderd; als voor christen-democraten in hun strekking aanvaardbare dan wel als door hen in hun strekking gewenste voorstellen.

Het kabinet zal zich goed hebben gerealiseerd dat pas als de uitwerking van de ombuigingsvoorstellen en de overige wetsontwerpen zelf in de Kamer aan de orde zullen komen, de nu in de Kamer gebleken overeenstemming op haar reële waarde zal kunnen worden getoetst. In die zin was het vorige week nog slechts een voorexercitie.

CDA-aspecten

Van groot belang in het debat was uiteraard ook de onderlinge verhouding der drie christen-democratische partijen. Ook daarvan geldt dat de VVD een niet geringe bijdrage tot hun eensgezindheid heeft geleverd. Het beleidsalternatief van de VVD bood de CHU een welkome gelegenheid te demonstreren dat de oppositie van de VVD niet de hare is. Deze gelegenheid heeft zij zonder enige reserve aangegrepen: geen enkele VVD-motie kreeg ook maar één enkele christen-democratische stem, ook niet van de CHU. Natuurlijk is dit niet voldoende om het in hoge mate eensgezinde optreden der CDA-partijen te verklaren. Daarvoor is ook inhoudelijk overeenstemming nodig. Er waren in de redevoeringen van Peijnenburg, Beumer en Van der Mel ongetwijfeld verschillen en soms ook tegenstellingen te onderkennen, maar de sterke mate van eensgezindheid was in het optreden toch overheersend. Na de gebeurtenissen van de afgelopen weken was dit van het allergegrootste belang, want een nieuwe tegenslag in dit belangrijke debat had het CDA er echt niet bij kunnen hebben. Het loon van het uren en zelfs dagen durende voorbereidende gemeenschappelijk fractiebestuur is dan ook niet gering geweest. Zomin als het duidelijk in drie verschillende opstellingen uiteenvallen bij het zgn. Zuid-Afrika-debat als het definitief mislukken van de ene lijst mocht worden gezien, zomin is er aanleiding de gebeurtenissen van vorige week als het definitief slagen ervan te beschouwen. Maar zoals het één er wel een negatieve bijdrage toe was, zo is het ander er een positieve bijdrage toe. Het saldo van de optel- en aftreksom wordt op 25 september opgemaakt.

Kinderbijslag

Met inachtneming van het in het algemeen positieve oordeel over het optreden der CDA-fracties zou ik op enkele onderdelen graag nog iets nader ingaan. Gezien de omvang van deze beschouwing beperk ik mij tot een enkele aanduiding. Met name geldt dit voor het in het

allerlaatste stadium van het debat op zeer uitdrukkelijke wijze gemaakte „voorzorg“ ten aanzien van één der onderdelen van de bezuinigingsvoorstellen namelijk de kinderbijslag. Dit onderwerp was ook aan de orde in de motie-Drees waaraan van de CDA-zijde alleen de AR-fractie in grote meerderheid haar steun niet gaf. De kinderbijslag was ook onderwerp van felle discussies tussen kabinet en KVP sinds het VPRO-interview van de minister-president. Dat het debat juist op dit onderdeel met zulk een uitdrukkelijk voorbehoud van christen-democratische zijde eindigde, zou gemakkelijk de indruk kunnen vestigen dat de bijzondere gevoeligheden van een der partijen gewoon mee overgaan in CDA-verband.

Hervormingen

Een tweede punt is de vraag in hoeverre in het debat al dan niet voldoende tot uitdrukking is gekomen, dat christen-democratische politiek niet betekent hervormingsvoorstellen van andere steunen of afremmen, maar zelf bevorderen. Socialisten hebben er een handje van de indruk te wekken (geheel ten onrechte, zoals een blik in Keerpunt '72 leert) zodanige voorstellen van het kabinet te presenteren als socialistische voorstellen. Christen-democraten hebben er een handje van (evenzeer ten onrechte, zoals een blik in hun gemeenschappelijk urgentieprogramma kan leren) zich dit te laten aanleunen. Alleen in de manier, waarop Hannie van Leeuwen PvdA-woordvoerder Dolman de les las, werden in het debat deze dingen in de goede verhoudingen geplaatst. Het CDA zal goed moeten beseffen, dat niet afwachten, maar initiatieven nemen alleen toekomstmogelijkheden biedt. Een derde punt betreft de besluitvorming binnen het christen-democratisch beraad, waarin twee lijnen herkenbaar zijn. Bij de ene lijn staat voorop: Hoe worden wij het eens? De andere lijn is die van: Hoe komen wij tot een herkenbaar eigen christen-democratisch gezicht? Die twee lijnen lopen natuurlijk door elkaar heen en zijn niet te scheiden. Zij mogen ook niet worden gescheiden. De kernvraag is echter waar het accent ligt. De marge tussen die twee kan gering zijn. Die marge is echter wel beslissend.

Aant

NEDERLANDSE GEDACHTEN

Weekblad van de A.R.P.
Evangelische volks-partij

Waarin opgenomen Ad Rem (officieel orgaan Arjos) onder redactie van G. A. Kieft (voorzitter), mev. T. van Gelder-de Boer, G. Ph. de Boer, H. W. van den Brink, D. Corporaal, dr. W. de Kwaadsteniet, mr. C. van de Wetering, drs. C. Bremmer (redactie-secretaris)

Adres van redactie, advertenties en administratie: Dr. Kuyperstraat 3, 's-Gravenhage, tel. (070) 46.96.20, giro 89673.

Abonnementenprijs: f 12,50 per halfjaar. Giro 89673 ten name van de A. R. Partijstichting te 's-Gravenhage

Studenten/jongeren abonnement f 7,50 per halfjaar. Losse verkoop f 0,85

Advertentie-exploitatie: 020-24.91.12.

Vanaf november 1974 hebben de Zeeuwen in spanning gezeten of de studie, die minister Westertop begon voor een pijlerdam, die bij stormvloed gesloten kan worden, een positief resultaat zou opleveren. Vorige week woensdag debatteerde de Tweede Kamer over het feit dat de regering op grond van studies tot het positieve oordeel kwam.

De Tweede Kamer was dit oordeel ook toegedaan, maar nam wel een motie Schakel aan, die de toekomstige kosten uit verdere studies moest beperken.

Voorgeschiedenis

Op 19 en 20 november 1974 gaf de Tweede Kamer na een bewogen debat minister Westertop het groene licht voor een studie inzake een pijlerdam, die Zeeland aan de noodzakelijke veiligheid zou moeten helpen en die tevens het zo bewonderde milieu van de Oosterschelde in stand moest houden. Dat groene licht werd gegeven omdat een motie Schakel toen werd verworpen. Deze motie vroeg om afsluiting van de Oosterschelde via de oude opzet van een dichte dam. Maar de Tweede Kamer gaf de minister 1 1/2 jaar tijd voor deze studie en deed dit onder duidelijke voorwaarden: het moest technisch kunnen en Zeeland aan de veiligheid helpen, de te bouwen dam moest in 1985 gereed zijn en het mocht niet meer kosten dan 1750 miljoen gulden met een marge van 20% naar boven. Als

Motie-Schakel vraagt om afgrenzing kosten

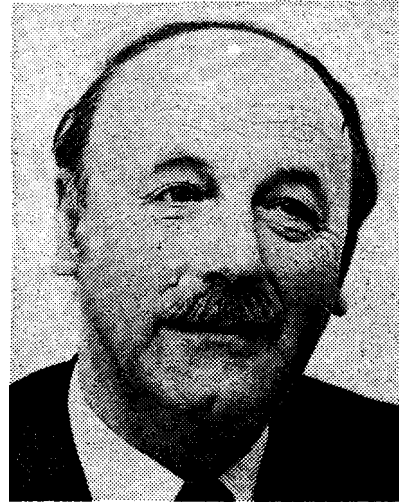
Tweede Kamer akkoord met pijlerdam in Oosterschelde

aan één van de drie voorwaarden niet werd voldaan, dan zou alsnog het oude plan in werking treden. Schakel, tijdens het debat het woord voerend namens de drie christelijke partijen, meende dat de minister op deze „examendag“ geslaagd was voor het examen techniek: „De uitspraken van deskundigen laten in dit opzicht geen twijfel en een woord van bewondering voor deskundigen in binnen- en buitenland is op zijn plaats.“ Hij meende tevens ook dat de minister voor het vak „Tijdrekenkunde“ was geslaagd door in de stukken aan te tonen dat de werkzaamheden voor 1985 voltooid kunnen zijn. De vlaggen gingen toen in Zeeland uit; de beloofde Deltaveiligheid zou Zeeland uiterlijk in 1985 krijgen.

Derde voorwaarde

Resteerde in het debat de derde voorwaarde, nl. de berekende meerkosten. Schakel meende dat het

primair tot de taak van het parlement behoorde de rekensommen van de regering na te trekken. En dit natrekken krijgt een extra accent als er in de ontbindende afspraken een duidelijke voorwaarde ligt met betrekking tot de rekensom. De minister zelf had meegedeeld dat aan de financiële voorwaarden „net“ kon worden voldaan. Hier volgt de rekensom. Voor de primaire kering is nodig f 2910 miljoen, voor de compartimentering f 1175 miljoen en voor de dijkverhoging f 180 miljoen. Daarvan kan worden afgetrokken f 1150 miljoen voor het oude plan, waarna f 2715 miljoen aan meerkosten resteert. In november 1974 werd afgesproken dat de minister aan meerkosten mocht besteden f 1750 miljoen met een marge van 20%. Inclusief dit laatste en twee jaar inflatie mocht dit bedrag uitgroeien tot f 2562 miljoen, hetgeen f 153 miljoen meer is dan eerst werd afgesproken. Zo had Schakel nog een aantal punten, die bij

M. W. Schakel

hem twijfels oproepen of de minister voor zijn derde examen wel geslaagd was. Daar kwam nog bij dat de minister een studie op gang gaat zetten of het „gat“ in de dam niet groter moest zijn, zodat mogelijk meer garantie kan worden gegeven voor het in stand houden van het Oosterschelde-milieu. Meerkosten van dit grotere „gat“: f 260 miljoen.

Waardering

Schakel liet merken dat de waardering voor de oplossing van de pijlerdam, van de regering verschillend is binnen ARP, CHU en KVP: „Er is duidelijk een stroming die hartelijk verheugd is over het feit dat dit unieke stukje aquarisch milieu wordt gered. Er zijn anderen die zeggen: het is te duur, het kost bijna drie miljard,

waarvoor je in dit land een hele hoop leuke dingen kunt doen.“ In tweede instantie liet Schakel merken dat het daarom uitermate moeilijk leek vanuit deze drie fracties een motie in te dienen waarin een overschrijding van de kosten en dus in werking treden van de ontbindende voorwaarde, – en dat zou moeten betekenen dat de Oosterschelde dan geheel zou moeten worden afgesloten –, wordt gesignaleerd. Maar Schakel diende wel namens de unanieme fracties een motie in, die handelde over de meerkosten van een eventueel groter gat. Schakel over minister Westertop's motivering: „Hij zegt dat wij nu een beslissing nemen voor een klein gat en misschien later – dat staat er dan geheel los van – een beslissing nemen over een groter gat. De minister kruipt dan door zijn gat. Hij valt dan niet onder de prijs die als ontbindende voorwaarde geldt. Het is evenwel duidelijk, dat er geen scheiding is. Er komt één dam. In die dam komt één kering en in die kering komt één gat, groot of klein. Zijn beslissing dat het hier gaat om twee van elkaar losstaande beslissingen, wordt door onze fracties niet gedeeld.“ Schakel vond dat als er een groter gat komt dit ook onder de ontbindende voorwaarde valt. In deze geest diende hij een motie in, die door de Tweede Kamer werd aangenomen met de stemmen voor van de CDA-fracties, VVD, DS'70, SGP en GPV. Dat betekent dat de minister best mag studeren op een oplossing met een groter „doorlaatgat“, maar dat dit niets meer mag kosten. Daarmee trok de Tweede Kamer duidelijk een streep, die minister Westertop niet kan overschrijden.

Verantwoordelijkheid sleutelbegrip

Door E. W. de Jong
Chr. Ped. Academie Utrecht

Onderwijsparagraaf CDA ontwerp-programma roept veel vragen op

„Het onderwijs zal voortdurend in beweging zijn, omdat de samenleving, overigens mede onder invloed van het onderwijs, bij voortduring verandert.“ Aldus een passage uit de Contourennota van o.a. (!) Minister Van Kemenade.

De centrale vraag daarbij is: wie bepaalt het tempo en de richting van deze veranderingen, ontwikkelingen en vernieuwingen? Is dat de minister? Zijn dat de onderwijsgevers? Zijn het de ouders? De politieke partijen? Het komt mij voor, dat de leuze: „vrijheid van onderwijs“ wel eens misbruikt wordt in die zin, dat deze vrijheid wordt uitgelegd als: „hands off“, minister!

Mammoetwet

Onderwijspolitiek is een zaak van regering en parlement. Vooral sinds de invoering van de Mammoetwet is door de bewindslieden van het Ministerie van Onderwijs een z.g. constructieve onderwijspolitiek gevoerd. In feite is echter reeds de discussie over de invoering van de leerplicht (zie o.m. Dr. H. Colijn, Saevis tranquillius in undis, A'dam, 1940, hfdst. XII, 3.) van doorslaggevende betekenis geweest voor het A.R.P.-standpunt in deze kwestie. De overheid heeft wel degelijk een eigen taak met betrekking tot de vormgeving van het onderwijs. Eén van de voornaamste criteria bij de beoordeling van het onderwijsbeleid is ook nu het afwegingsproces tussen invloed van de overheid enerzijds en rechten en plichten van ouders anderzijds. Daarnaast spelen thans ook factoren als efficiency en arbeidsmarktpositie een belangrijke rol.

De inleiding voert mij tot het onderwerp van dit artikel: een bespreking van de onderwijsparagraaf van het ontwerp-programma van het C.D.A. (zoals dit o.m. gepubliceerd is in N.G. jrg. 32, nr. 13)

Deze paragraaf is te onderscheiden in drie delen:
■ artikel 7, program van uitgangspunten,

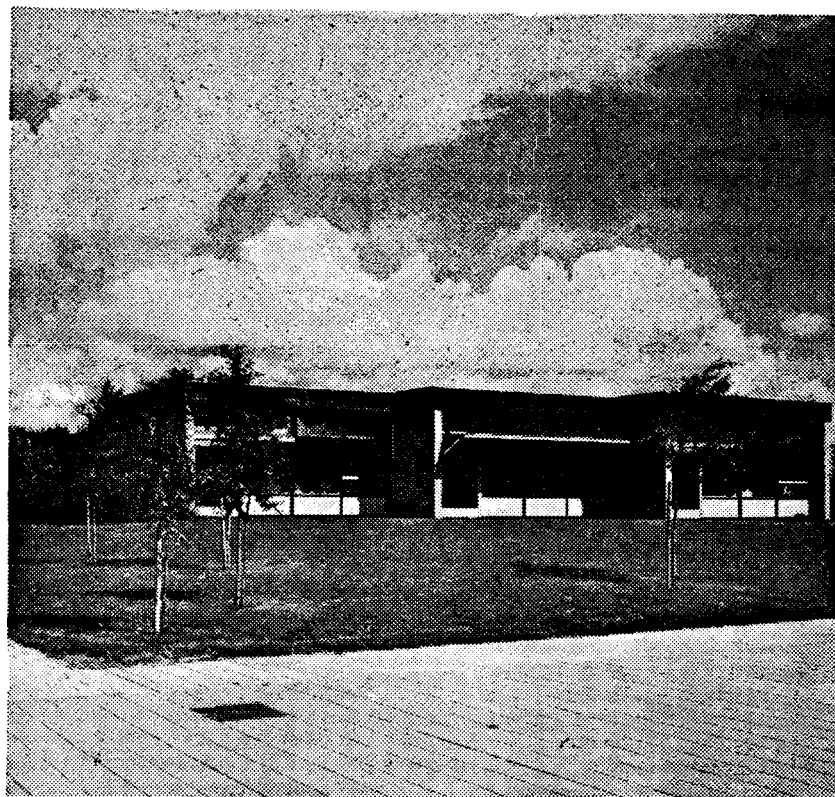
■ toelichting, ■ „concrete“ politieke wensen. Bij de bespreking gaat het om de eerder genoemde vraag: wie bepaalt het tempo en de richting van de veranderingen? Anders geformuleerd: wat zijn de uitgangspunten en doelstellingen van een, door het C.D.A. gewenst, onderwijsbeleid? Wat zijn de consequenties hiervan voor de „praktische politiek“?

Verantwoordelijkheid

Als thema van de onderwijsparagraaf is gekozen: *vorming tot verantwoordelijkheid*. Van harte akkoord! De toelichting geeft als uitwerking hiervan: „Naar onze mening moet ook het onderwijs op het dragen van eigen verantwoordelijkheid in en dienstbaarheid aan de samenleving zijn gericht.“ Duidelijk moge hieruit blijken, dat Van Kemenades slogan: „meer mensen mondig maken“ slechts de halve waarheid is. Het uitgangspunt van het C.D.A. verschilt in deze principieel van dat van Van Kemenade en de zijnen. De mondige mens is de mens, die keuze moet maken, die individueel beslist over zijn wel en wee. De verantwoordelijke mens maakt eveneens keuzen, maar treedt daarbij in verantwoordelijkheidsrelatie; hij beseft, dat hij „het niet alleen af kan“, hij heeft er weet van, dat hij rekening moet houden met de ander. Mondigheid kan licht ontaarden in heersens; verantwoordelijkheid leidt tot dienen. Daarom: verantwoordelijkheid én dienstbaarheid.

Uitgangspunten

In het program van uitgangspunten komt daarnaast de uitspraak voor, dat het overheidsbeleid gericht dient te zijn op „het bevorderen van groepen, die de samenleving cultureel dragen.“ Deze uitspraak behoeft toelichting. Wordt hiermee bedoeld op het onverkort handhaven van de vrijheid van onderwijs? Betreft het hier de „vermaatschappelijking“ van de school,

Moderne basisschool in Emmen

zoals geformuleerd in de Contourennota? In de toelichting wordt verder gesproken over aspecten van het onderwijs. Genoemd worden intellectuele, sociale en creatieve aspecten. Graag wil ik hieraan toevoegen – hetgeen Prof. Van Gelder heeft omschreven als – „bouw aan de persoonlijkheid“ en „eerbied wekken voor waarden en bereidheid naar die waarden te leven.“ Zonder deze beide aspecten komt de eigen verantwoordelijkheid en de dienstbaarheid van de jonge mens nu en in de toekomst onvoldoende uit de verf.

Concrete wensen

Na deze algemene opmerkingen enkele kanttekeningen bij de concrete politieke wensen. Het is duidelijk, dat de samenstellers van het ontwerp-programma een moeilijke keuze hebben moeten maken tussen meer algemene formuleringen en een schier eindeloze opsomming van wensen met betrekking tot het, door het C.D.A. gewenste, onderwijsbeleid. Om een aantal redenen is naar mijn mening dit deel van het programma het minst geslaagd. Onvoldoende duidelijk wordt n.l. in welke richting en in welk tempo de onderwijsveranderingen dienen plaats te vinden. De concretisering van uitgangspunt en doestelling laat een aantal vragen onbeantwoord. Een eerste reden is gelegen in het feit, dat de formulering van een aantal punten „rammelt“. ■ het b.l.o. bestaat reeds een aantal jaren niet meer, hiervoor in de plaats dient te komen de term: b.o. ■ de pedagogische centra omschrijven zichzelf reeds lang als pedagogische centra.

Na deze wat „schoolmeesterachtige“ bezwaren een belangrijker punt m.b.t. de formulering. De begrippen kleuter-, lager- en voortgezet onderwijs worden niet consequent gehanteerd. Funderend onderwijs, primair onderwijs en initiële opleiding wekken associaties op met de terminologie van de Contourennota, die deels terecht en deels onjuist zijn. De term „vakschool“ moet tenminste nauwkeuriger omschreven worden. Een herziening van het programma op dit punt is dringend noodzakelijk.

Opbouw programma

Daarnaast richten mijn bezwaren zich op de „opbouw“ van het programma. De volgorde van de afzonderlijke punten moet gewijzigd worden in die zin, dat als eerste punt genoemd wordt: de noodzaak van voortdurende prioriteitenafweging (punt 37, daarop aansluitend: bijzondere aandacht is nodig voor kleuter en lager onderwijs (punt 39). Vervolgens de punten 40 tot en met 48 en daarna punt 36 en 38. Door deze wijziging zou duidelijker dan thans kunnen worden, wat centraal staat in het programma. Mijn derde reden voor kritiek betreft de inhoud van een aantal uitspraken en het ontbreken van een aantal centrale thema's van onderwijsbeleid. Het valt buiten het bestek van dit artikel uitgebreid in te gaan op de inhoud van alle punten.

Bijscholing

De her- en bijscholing van onderwijsgevers. Opvallend is, dat op drie afzonderlijke plaatsen (38.d., 39.b. en 47) wordt gesproken over her- en bijscholing. Het belang ervan wil ik gaarne onderstrepen.

Het noemen van deze punten in het programma is echter niet voldoende voor het vinden van de richting van de oplossing voor deze problematie. Het grote probleem – ook voor de minister – is hierbij, dat in het onderwijs „alles met alles samenhangt“: de her- en bijscholing hangt nauw samen met (en is voorwaarde voor?) de integratie kleuter-lager onderwijs, maar hangt eveneens samen met de vernieuwde opleiding voor onderwijsgevers en de schoolbegeleiding. De keuze van het C.D.A. in deze is onduidelijk.

Schoolbegeleiding

Ook dit aspect van onderwijsbeleid komt in meerdere punten aan de orde. De plaats en functie van schoolbegeleidingsdiensten, regionaal en gemeentelijk, is onderwerp van veel discussie. Ook hier moet gezegd worden, dat een duidelijke visie ontbreekt. Er zijn een aantal positieve uitspraken: meer invloed vanuit de landelijke pedagogische centra, de school een meer centrale plaats in het geheel. Verbazenwekkend is de uitspraak „waar mogelijk krijgt het b. (l.) o. eigen voorzieningen voor school- en leerlingenbegeleiding.“ Leerlingenbegeleiding akkoord, maar eigen schoolbegeleiding plaatst de scholen voor buitengewoon onderwijs in een niet wenselijke afzonderingspositie.

Vernieuwing of aanpassing?

Duidelijk wordt uit het program, dat het C.D.A. kiest voor „geleidelijke vernieuwing“, voor aanpassing. De uitspraak „de wet op het voortgezet onderwijs zal nader moeten worden bekeken“ is hiervoor kenmerkend. Mijn vraag is of deze keuze ook voor de talloze andere gebieden geldt waar behoefte is aan verandering. Wat moet prioriteit hebben: eerst de opleiding voor onderwijsgevers vernieuwen (rapport Lochem) of eerst de lagere school omdopen tot basisschool? Welk standpunt heeft het C.D.A. met betrekking tot (eventuele experimenten met) de bovenschol? Welke visie heeft men ten aanzien van leerplichtverlenging? Wat zijn de motieven voor het opnemen van punt 39.d. „vastlegging van het eindniveau van primair onderwijs is gewenst“?

Samen verantwoordelijk

Er blijft na lezing van het programma een groot aantal vragen, waar het noodzakelijk is te komen met duidelijke uitspraken. Toegegeven, de ontwikkelingen zijn niet te voorzien, de economische positie zal zeker ook in toenemende mate invloed hebben op het onderwijsbeleid. Het formuleren van uitgangspunten is echter niet voldoende voor het voeren en beoordelen van een onderwijsbeleid. Het C.D.A. kan en moet daaraan een bijdrage leveren en heeft ook een wezenlijke eigen inbreng. Verantwoordelijkheid zal daarbij een sleutelbegrip zijn. Ouders en overheid samen verantwoordelijk. Linschoten,

E.W. de Jong.

1886 – 5 juli 1976

Door
dr. G. Puchinger

Dr. Willem Drees negentig jaar

In 1886, het jaar van de Doleantie, werd op 5 juli te Amsterdam dr. W. Drees, Minister van Staat, geboren.

Unieke plaats

Prof. dr. H. Daalder opent het zojuist verschenen boek „Drees 90” met de woorden: „Drees' politieke leven heeft in Nederland zijn weerga niet” – een zin die klinkt als een klok, en die volkomen juist is. Want niemand heeft als de thans negentigjarige dr. Drees in zo vooraanstaande functies het politieke leven in Nederland zo langdurig en op zo belangrijke momenten meegemaakt én ook zozeer mee bepaald.

Zijn persoonlijke herinneringen gaan terug naar personen en gebeurtenissen die volop geschiedenis zijn. Dr. Drees bewaart bijvoorbeeld nog even levendige herinneringen aan dr. Kuiper, als ouderen onder ons – die veel jonger zijn dan dr. Drees – herinneringen kunnen ophalen aan Colijn en Schouten, die van een volop latere generatie dan Kuiper waren.

Wanneer wij hieraan het feit verbinden dat niet alleen in het algemeen politiek geïnteresseerde Nederlanders, maar ook ministers en Kamerleden de artikelen van dr. Drees nog steeds ter hand nemen en overwegen, omdat zij doorgaans handelen over actuele, ja soms brandende politieke problemen, dan is duidelijk dat deze negentigjarige niet alleen een unieke plaats in ons midden inneemt vanwege zijn hoge ouderdom en zijn vroegere politieke functies, maar ook omdat zijn oordeel onder ons nog steeds op prijs gesteld en met aandacht gevolgd wordt.

Uit een protestants gezin

Er zijn enkele redenen waarom leden van de anti-revolutionaire richting een bijzondere belangstelling voor dr. Drees kunnen hebben.

Allereerst omdat dr. Drees uit een bewust protestants gezin stamt. Ik kan in dit verband niet nalaten hier voor onze kring de jarige zelf aan het woord te laten, die in augustus 1965 hierover eens opmerkte: „dat ik niet in een gereformeerd, maar in een orthodox-hervormd gezin ben opgegroeid. Mijn vader heb ik haast niet gekend. Hij was 32 toen hij stierf, en mijn moeder is 95 jaar geworden. Ik zeg wel eens: ze hebben beiden een heel andere wereld gekend. Mijn ouders hebben erg geaarzeld of ze met de Doleantie mee zouden gaan, ja of nee. De predikant die hun huwelijk inzegend, ds. P. van Son, ging met de Doleantie mee, en met die predikant waren ze juist erg vertrouwd. Dat is voor hen nog een heel ding geweest, dat heeft mijn moeder mij nog vaak verteld. Tja, juist in het jaar van mijn geboorte viel de Doleantie én het Paling-oproer. Ik ben inderdaad nog gedoopt en ging zeven jaar lang op de zondagsschool en van mijn veertiende tot mijn achttiende jaar op catechisatie. Maar ik ben niet meer aangenomen, want ik moest de predikant gaan meedelen dat ik de geloofsbelijdenis niet kon aanvaarden. Ja, het is voor mij een grote beslissing geweest. Er was eerst die eindeloze twijfel of 't zo kon wezen als de bijbel leert. Mijn afwijzing ontstond uit veel innerlijke overweging en uit lectuur. Ik vond de kerk toen wel erg conservatief, maar dat speelde in mijn afwijzing van de belijdenis toch geen belangrijke rol. Het was zuiver: ik kan niet aannemen dat die geloofsbelijdenis waar is”.

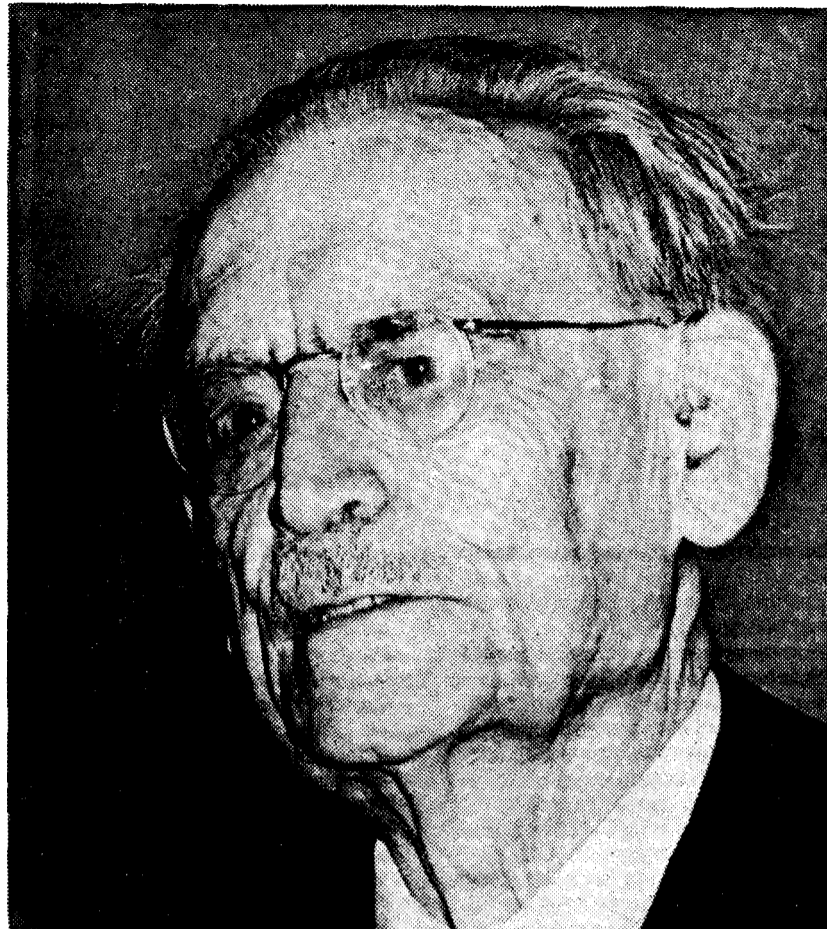
In de tweede plaats omdat dr. Drees en diverse anti-revolutionaire leiders elkaar eerst in de praktische samenwerking binnen de gemeentepolitiek en later vooral in het nationale verzet tegen de Duitse onderdrukkers ontmoetten. En beide ontmoetingen zijn goed geweest, zo goed dat de anti-revolutionaire minister van binnenlandse zaken, mr. J.

A. de Wilde, eens aan dr. Drees zei: „Jij moest de eerste socialistische burgemeester van een grote stad worden”.

In de derde plaats omdat de anti-revolutionairen in 1952 weer voor het eerst tot een kabinet toetraden, een kabinet dat door dr. Drees geleid werd. Ik twijfel er niet aan of het is naast de bekwaamheden van de ministers Algera en Zijlstra mede te danken geweest aan het wijze beleid van dr. Drees als premier, die nooit uitdagend of partijdig sprak, dat de samenwerking vruchtbaar is geweest.

Evenwichtig oordeel

Dr. Drees kent van jongsafaan de anti-revolutionairen en wie hem leest heeft ervaren hoe eerlijk en evenwichtig hij over hen oordeelt. Want of hij nu over Groen van Prinsterer of over Colijn schrijft, het is altijd een positieve bijdrage tot de discussie. Door omstandigheden heb ik hem veel mogen spreken, en altijd ben ik getroffen door zijn trefzekere typering en zijn bedwongen emotie. Want laat niemand denken dat dr. Drees geen emoties kent, maar hij weet ze te beheersen, en zo ervaart men in menig gesprek met hem dat ingehouden kracht dubbele kracht is, die uiteindelijk aan de zakelijkheid en gloed van zijn betoog ten goede komt. Voor wat zijn evenwichtigheid van oordeel betreft, zou ik als voorbeeld willen geven wat hij eens over prof. mr. D. P. D. Fabius, de eerste juridische hoogleraar aan de Vrije Universiteit, en later lid van de Raad van State, opmerkte. Veel antirevolutionaire jongeren zullen zich geen voorstelling meer kunnen vormen van deze curieuze, eens invloedrijke figuur in onze kring, maar in 1965 vertelde dr. Drees spontaan en voor de vuist weg: „Ja, Fabius, die heb ik in de gemeenteraad van Amsterdam veel gehoord, waar ik stenograaf was. Fabius was als spreker

werkelijk zeer bijzonder: puntig, spits, precies sprekend en schrijvend, kwam hij via een vlijmende logica tot zijn conclusies. Maar ik vond zijn uitgangspunt nu eenmaal verkeerd, en... wat was hij vaak onbekommerd om de praktijk. Als gemeenteraadslid betoende hij overigens echte belangstelling voor Amsterdam, vooral voor het stedschoon; hij was echter oer-conservatief, vooral in sociaal opzicht – bijvoorbeeld in zijn strijd tegen de verplichte verzekering – maar ik interesseerde mij toch voor wat hij sprak en schreef”.

Onbekommerd om de praktijk ... geen vakhistoricus had Fabius beter kunnen typeren dan dr. Drees doet met deze woorden, die hij overigens terecht deed voorafgaan en volgen door oprechte waardering!

Overtuigd socialist

Zijn overtuigd socialist zijn naast zijn soms kritische uitspraken jegens zijn geestverwanten; zijn besliste afwijzing van andere overtuiging dan de zijne náást begrip voor de dragers dier overtuiging

en vaak sympathie voor hun persoon; met name ook zijn uitgesproken loyaliteit jegens ons Vorstenhuis en zijn wakend oog over onze nationale belangen, vooral ook op sociaal-ëconomisch terrein – hebben hem met de jaren gemaakt tot de grand old man in onze politiek, naar wie nog steeds geluisterd wordt, soms met warme instemming, soms ook met zekere verbazing over de beslistheid van zijn stem.

Het geheim van dr. Drees' persoonlijkheid heb ik onder meer leren kennen in wat prof. dr. G. C. Berkouwer eens één der kenmerken van alle ware oecumene noemde: het willen zien van de sterke punten van de tegenstander en het onderkennen van zwakheden van eigen standpunt. Mij is opgevallen hoe „redelijk” dr. Drees kan spreken over hedendaagse en tegenwoordige tegenstanders, en hoe kritisch en open hij soms oordeelt over handelingen uit verleden en heden van diegenen aan wie hij zich het meest verwant weet. Geholpen door een stille humor, die net even om de hoek komt – een twinkeling in zijn oog en een beginnend glimlachje om zijn bedachtzame mond – weet hij in het

Uniek vertegenwoordiger van socialistische beweging

gesprek een nuchterheid aan de dag te leggen, waarbij zowel politieke activisten als studeerkamergeleerden in de leer kunnen gaan.

Degenen in onze partij die dr. Drees ontmoet hebben; spreken met respect over hem; wie hem meer persoonlijk hebben leren kennen, kregen sympathie voor zijn onopgesmukte persoonlijkheid, die gekenmerkt wordt door wat hij in zijn memoires mededeelt: „Ik heb door wat ik hoorde en zag al aan het begin van mijn contact met de arbeidersbeweging een afkeer gekregen van grote woorden, waar weinig reëls achter stak, en waardering voor bezonnen kracht”.

Dapperheid

In alle tijden en in alle groepen van ons volk komen bekwame en gave figuren voor, dank zij wier aanwezigheid en arbeid de politieke strijd hoogstaand kan blijven en niet verbastert. Tot die figuren behoort in deze eeuw dr. W. Drees. Hij heeft de idealen van het socialisme dichterbij ons gebracht dank zij zijn gaaf karakter, zijn besliste overtuiging en zijn bekwaamheid als regent. Gaafheid, beslistheid en bekwaamheid heeft hij aan de dag gelegd vóór, tijdens en na de tweede wereldoorlog – tot op vandaag, waarbij ik voor wat de oorlog betreft nog met name op zijn dapperheid wil wijzen! Meer dan zeventig jaar heeft hij ons politieke leven mee bepaald in de gemeentepolitiek, in het verzet, in de landspolitiek, en tot nu toe in de journalistiek. Hij is daarbij tegelijk een uniek vertegenwoordiger geweest van de socialistische beweging én een volstrekt zelfstandige figuur. Daarom is er tot op vandaag bij hem altijd wel wat te leren als hij voor de televisie verschijnt of ons zijn standpunt uiteenzet in zijn vele artikelen. Moge de Heer, die ons via het politieke leven met hem zo duurzaam in aanraking bracht, deze staatsman en zijn familieleden, waaraan hij zo gehecht is, zegenen, want al is hij niet in engere zin één der onzen, hij zal ons altijd onvergetelijk zijn door zijn persoon en levenswerk!

In de afgelopen week werd in Straatsburg voor de eerste keer het zwaarste wapen in stelling gebracht, waarover het Europees Parlement beschikt: een motie van afkeuring tegen de Europese Commissie. Wordt zo'n motie aangenomen, dan is de Commissie verplicht om in zijn geheel af te treden.

Zorgvuldig gebruik

Het is duidelijk dat zo'n zwaar wapen slechts in het uiterste geval zou moeten worden gebruikt, n.l. wanneer zwaarwegende politieke beslissingen op het spel staan. Vaak moet er een overtuigende meerderheid zijn om het wegzenden van de Europese uitvoerende macht te rechtvaardigen. In dat laatste voorziet het reglement van orde: Een motie van afkeuring kan slechts worden aangenomen met 2/3 meerderheid, waarbij minstens de helft van het totaal aantal leden vóór stemt. De eerste voorwaarde: het politieke gewicht moet uiteraard aan het politieke inzicht en verantwoordelijkheidsgevoel van de indieners van de motie worden overgelaten.

Conservatieven faalden

De Conservatieve fractie, die de motie van afkeuring indiende had echter beide voorwaarden geheel uit het oog verloren. De inhoud van de motie had betrekking op het tekortschieten van de Commissie bij het voorkomen, c.q. opruimen van overschotten aan magere melkpoeder. Nu is het duidelijk dat de melkpoederberg van meer dan een miljoen ton een ernstige belasting vormt voor het E.E.G.-zuivelbeleid. Maar het gaat toch wat ver om dit probleem als het ernstigste politieke feit sinds vele jaren te

Europees Parlement

Door drs. J. de Koning
Lid Europese Parlement

Motie van afkeuring tegen Europese Commissie

beschouwen, zodat het voldoende aanleiding kan vormen om het vertrouwen in de Commissie op te zeggen. Bovendien zijn de verwijten aan de Commissie zakelijk onjuist. De

Commissie heeft in de laatste jaren tientallen voorstellen aan de Raad van Ministers gedaan om de melkproductie af te remmen en de afzet van melkpoeder te stimuleren. De Raad heeft echter

De schrijver van artikel gefotografeerd tijdens een werkbezoek aan Engeland

voortdurend nagelaten over deze zaak te beslissen. De kritiek op het melkpoederbeleid zou dan ook veel meer aan de Raad moeten worden gericht. Die raad kan echter niet door het Europees Parlement ter verantwoording worden geroepen. Tenslotte was de motie ook voorbarig. Het was immers bekend dat de Commissie één dezer dagen opnieuw met voorstellen voor het oplossen van de zuivelproblemen zal komen. Bij die gelegenheid hadden de conservatieven niet alleen met kritiek, maar ook met constructieve tegenvoorstellen kunnen komen. De steun die de motie kreeg in het Parlement was in overeenstemming met de politiek povere inhoud daarvan. De motie werd verworpen met de stemmen van alle fracties tegen, behoudens die van de indianers.

Waarom?

Men kan zich afvragen waarom een in het algemeen constructieve fractie plotseling politiek zo in de fout gaat. Men moet vrezen dat hier op ernstige wijze een euvel blijkt, dat in het Europees Parlement vaker blijkt, zij het minder opvallend. Maar al te vaak klinken binnenlandse politieke twisten in de verschillende lidstaten op hinderlijke wijze door in de Europese politiek. In Engeland staat het Europees landbouwbeleid – ten onrechte – bloot aan felle kritiek van Labour. Men ontkomt niet aan de indruk dat de conservatieven zich voorbereiden op de komende harde verkiezingsstrijd met Labour door op dit punt mee te huilen met de wolven in het bos. Dan komt men tot de onrechtvaardige kritiek, in nog sterkere formuleringen. Daarom is het incident met deze motie van afkeuring leersaam voor alle nationale politieke groepen in het Europees Parlement en ever. leersaam is de unanieme afwijzing van de manoeuvre door een overgrote meerderheid.

Door drs. B. Beumer,
ARP-Tweede-Kamerlid

Het debat operatiebezuinigen: proeve van een kabinetsformatie

Het debat over de 1%-bezuinigingsoperatie, over de beperking van de groei van de collectieve uitgaven tot 1980, is in velerlei opzicht een merkwaardig gebeuren geweest.

Natuurlijk ging het over de omvang en aard van de bezuinigingen - daar kom ik dan ook nog op terug - maar tegelijk waren 2 soorten van samenwerking beproefd: zowel die tussen P.v.d.A. (c.s.) en de C.D.A.-partners enerzijds als ook die tussen de laatste onderling. Een beetje volledig verslag over de 1%-operatie kan daaraan dan ook niet voorbijgaan.

Vuurwerk

Aan het 1%-debat was nogal wat vuurwerk tussen K.V.P. en P.v.d.A. voorafgegaan. Het kabinet Den Uyl had in de bezuinigingsnota immers gesteld, dat er een duidelijke koppeling aanwezig was tussen de voorgestelde bezuinigingen en andere hervormingsvoorstellen van het kabinet zoals de vermogensaanwasdeling, de wet op de

ondernemingsraden, de grondpolitiek en het huurbeleid. Betekende het, dat bij een omvorming van de 1%-operatie tegelijk ook de andere voorstellen aanvaard zouden moeten worden? Aantjes stelde (zie 'Van A tot U' in het vorige N.G.-nummer) dat een koppeling waarbij het parlement alleen nog maar ja zou kunnen zeggen natuurlijk ondenkbaar zou zijn, doch dat een goed kabinetsbeleid ook een beleid op onderdelen in een bepaalde maatschappelijk kader zal willen plaatsen. In die zin mag dan ook een in beginsel positieve benadering worden verwacht met de onaantastbare vrijheid voor de Kamer zelf wijzigingsvoorstellen te doen.

Vol-waardige mens

Overigens kon hij zich voor wat betreft die in beginsel positieve benadering onmiskenbaar beroepen op het C.D.A.-ontwerp-programma waar maatschappelijke veranderingen als deze even nadrukkelijk worden genoemd en

Dr. B. Beumer

bepleit als kenmerkend voor een christen-democratische benadering. Passend is een principiële benadering voor werkelijke spreiding van verantwoordelijkheden. Dat is niet de lijn van de hiërarchie, dat is de lijn van de fundamentele gelijkwaardigheid in een samenwerkingsproces dat slechts wezenlijk kan verplichten en motiveren voorzover het voorstelt, wat voorop hoort: de vol-waardige mens die daarin volledig wordt aangesproken. Peyenburg heeft namens de 3 fracties op een zeer evenwichtige wijze de door de regering aangegeven samenhang bevestigd, door tegelijk te wijzen op de mate waarin die bindt en op de mate van vrijheid noodzakelijk bij eigen vormgeving. Zowel het kabinet alsook de P.v.d.A. konden daar een onvoldoende gelijkheid van benadering in herkennen, nodig voor een reële en perspectief biedende samenwerking. Daarin zullen wij dan ook moeten geven en nemen zei P.v.d.A.-woordvoerder Dolman. Een geluld dat tot dusver in die kring alleen maar voorzichtig mocht worden geuitgesproken. Dat het zo duidelijk en wederzijds gebeurde is winst op een krampachtigheid waarvan veelal vrees de

grond is. En vrees ontstaat, waar vertrouwen in goede wil te schaars is geworden.

De C.D.A.-partners

De fracties van K.V.P., C.H.U. en A.R.P. was er veel aan gelegen, dit debat zo eensgezind mogelijk door te komen. Ook wij hebben als ARP gepoogd een maximaal constructieve bijdrage te leveren. Dat betrof zowel het punt van de samenhang (koppeling), de bezuinigingsoperatie, als ook het belangrijkste onderdeel van de sociale verzekeringen. Geconstateerd moet worden, dat er politiek gezien wel degelijk van een verschil in benadering sprake was, dat met een beroep op de verschillende positie ten opzichte van het kabinet zeker niet volledig kon worden verklaard, ondanks het feit dat bij de stemmingen de drie fracties vrijwel eensgezind optraden. Het meest opmerkelijke was misschien wel, dat de A.R.-fractie, voor wat betreft haar benadering zich uitgesproken op de lijn van het - concept C.D.A.-programma bevond en met name de geest van waaruit het was geschreven zocht te vertalen. Ik denk daarbij bijvoorbeeld aan de daarin verwoorde visies op de beheersing van de groei en de vermaatschappelijking van het economische gebeuren. Deze gedachten zijn in onze fractie levend gezien vanuit de christelijke democratische beginselen, waarbij het christelijke en het daardoor genormeerde democratische ook als zodanig herkend moet kunnen worden wil er van een politiek van die geest sprake zijn (als ik dit schrijf beoog ik zeker niet leden van de andere fracties te kort te doen). Waar deze benadering stuit op een daarmee in strijd zijnde werkelijkheid (die van de vervreemding, die van de vertechnologisering), zal die mede door ons hervormd moeten worden. Anders blijven de beginselen levenloze noemers hooguit functionerend als organisatiebeginsel. Het is mijn stellige overtuiging, dat we het over die (afgeleide) hervormingen wezenlijk eens

moeten zijn willen we er met eigen kracht en elan mede onze vorm en inhoud aan kunnen geven.

Uitkomst debat

De regering heeft in hoofdzaak het fiat gekregen op haar bezuinigingsvoorstellen. De PvdA deed dat gereserveerd, de C.D.A.-partners met meer overtuiging. In een door v.d. Mey namens de 3 fracties - in gezamenlijk overleg opgestelde en ingediende motie vroegen ze de regering alvast verdergaande bezuinigingen voor te bereiden zodat (zodanig) tijdig zou kunnen worden ingegrepen bij achterblijvende ontwikkelingen. Dat de regering haar overbodig vond bewijst in elk geval haar juistheid en verplicht de regering eerder meer dan minder de voorgestelde gedragslijn te volgen. Bij de sociale verzekeringen werden bij monde van een vindingrijke Hanne van Leeuwen verse alternatieven op tafel gelegd: W.A.O.: geen onderscheid tussen oude en nieuwe gevallen, leeftijdsgrens bij een lagere uitkering voor inwonende kostwinnaars(sters), meer alternatieven bij een studie over de kinderbijslag. Dit laatste punt bracht nog even wat spanning in het debat. Ondanks door minister Boersma bij wijze van tegemoetkoming toegezegd vooroverleg voor het verzenden van het definitieve SER-advies (indien door het C.D.A. gewenst met door hen genoemde alternatieven als bijlagen) wilde hij toch niet van een gerichte adviesaanvraag afstappen. Op dit punt maakten de fracties voor wat betreft de uiteindelijke variant een voorbehoud. De definitieve behandeling van de wet zal hier licht moeten verschaffen. Kortom een debat waar de bezuinigingen nauwelijks fundamenteel aan de orde waren dan de wederzijdse verkenningen. De komende verkiezingen lieten hun schaduwen al vooruit werpen. Het leek wel op een kerstfeest hoorde ik af en toe zeggen, toch geloof ik dat de zweetdruppels niet alleen met hartje zomer te maken hadden.

Zullen burgers begrip tonen voor een geldzuivering?

In Nederlandse Gedachten van 28 februari 1976 stond een aankondiging van het boekje van dr. A.J. Vermaat „Spelregels voor Economie en Politiek” onder het hoofd: „Geldzuivering nodig in strijd tegen zwart geld”. Beide opschriften doen de argeloze lezer opschrikken en terugdenken aan de geldzuivering van 1945.

Nu moet men er rekening mee houden, dat krantekoppen meestal maar een globale typering van de inhoud van een artikel geven. Zo ook hier. Vermaat heeft het over „een soort van geldzuivering”. Een nadere aanduiding ontbreekt helaas, maar hij bedoelt m.i. zeker niet een operatie, zoals deze in het najaar van 1945 plaatsvond.

Geldzuivering 1945

Nu het woord „geldzuivering” is gevallen en verwacht kan worden, dat dit begrip nog wel meer in discussies en artikelen zal opduiken, kan het zijn nut hebben nog eens in grote trekken de geldzuivering van 1945 te relevanteren. Het voorspel begon in het voorjaar van 1943 toen op grond van een maatregel van de bezetter de bankbiljetten van f 500,- en f 1 000,- moesten worden ingeleverd bij de ontvangers der belastingen. Deze ontvangers kregen aanwijzingen om slechts tot vergoeding van de ingeleverde biljetten over te gaan, nadat openstaande belastingsschulden waren verrekend en nadat was onderzocht hoe de inleveraars aan hun geld waren gekomen. Na de bevrijding, begin juli 1945, verloren de biljetten van f 100,- hun hoedanigheid als wettig betaalmiddel; genoemde biljetten moesten bij banken worden ingeleverd ter creditering op een renteloze geblokkeerde rekening. Uit eigen beweging stortte daarna het publiek en het bedrijfsleven overtollige kasmiddelen bij de banken, zodat bij de grote aktie eind september 1945 slechts de resterende bank- en muntbiljetten en zilverbans bij de banken, spaarbanken en postkantoren behoeften te worden ingeleverd. In de periode 26 september

tot 2 oktober 1945 beschikte iedere ingezetene slechts over f 10,- aan nieuw geld. Daarnaast circuleerden nog de zilveren gulden en rijksdaalders en de pasmunt.

Daarna volgde de procedure van de blokkering. Op de z.g. geldkaarten werd in het algemeen f 100,- vrijgegeven (in speciale gevallen f 300,-). Van de geblokkeerde rekeningen (voor zover niet ontstaan door inlevering van f 100,- biljetten) werd f 1000,- plus 25% van het tegoed per 12 september 1945 tot een maximum van f 10 000,- vrijgegeven ter boeking op een girale rekening. Aanvankelijk bestonden er dus vrije rekeningen, girale rekeningen en geblokkeerde rekeningen. Eind december 1945 mochten girale saldi naar vrije rekening worden overgeboekt. De geblokkeerde rekeningen hebben een vrij lang leven gehad. Voor bedrijven was het maximum van f 10 000,- al gauw opgeheven. Voor particulieren was voor verdere deblokkering een vergunning van De Nederlandsche Bank vereist. De tegoeden op geblokkeerde rekening konden worden gebruikt voor inschrijvingen in het 3% Grootboek 1946 en de aankoop van 2 1/2% spaarcertificaten, alsmede voor de betaling van de Vermogensaanwasbelasting en van de z.g. Heffing ineens. Later kon men er bepaalde beleggings- en investeringscertificaten voor kopen. Eerst in de loop van 1952 waren de geblokkeerde rekeningen geheel opgeruimd.

Vlot verlopen

Men kan zich afvragen waarom de geldzuivering 1945 betrekkelijk vlot kon verlopen. Hiertoe hebben o.a. de volgende factoren bijgedragen.

1) Onze economie stond in september/oktober 1945 nog op een laag pitje. De herstelwerkzaamheden kwamen langzaam op gang. Dit maakte het mogelijk om het financiële verkeer in het binnenland gedurende een week op een zeer laag niveau te houden.

2) De uitwijkmogelijkheden waren gering:

- Vanwege de goederenschaarste was het omzetten van zwart geld in duurzame goederen vrijwel niet mogelijk;
- De grens met West-Duitsland was praktisch afgegrensd; aan de overige grenzen was een scherpe controle op de in- en uitvoer van geld en goederen;
- De mogelijkheid om in het binnenland papiergeld in buitenlands bankpapier om te zetten was uiterst klein. Marken waren waardeloos. Er circuleerden wat Ponden en dollars op de zwarte markt, afkomstig van geallieerde militairen. Voor transfers via banken naar het buitenland had men een deviezenvergunning nodig, die voor kapitaalovermakingen uiteraard niet werd verleend.
- Een kleine mogelijkheid voor zwarthandelaars om besmet geld kwijt te raken was om zoveel mogelijk zilvergeld, dat buiten de sanering bleef, op te kopen.
- Van in het buitenland ingeleverd Nederlands bankpapier werd eveneens de herkomst nagegaan.

3) De bevolking had er na de bevrijding begrip voor, dat er orde op zaken moest worden gesteld, teneinde de financiële chaos, die de Duitsers hadden achtergelaten, op te ruimen. Ook was men in het algemeen van gevoelen, dat de oorlogswinsten van zwarthandelaars e.d. moesten worden afgeroomd. De geldzuivering werd ondersteund door andere maatregelen, zoals de effectenregistratie, het onderzoek naar vijandelijk vermogen en een stringent

deviezenbeleid. Later kwamen daar nog bij de instelling van de Vermogensaanwasbelasting en de Heffing ineens. Al deze maatregelen, waarvan sommige zeer ingrijpend waren (zo werd b.v. in bepaalde gevallen de geheimhoudingsplicht van notarissen en advocaten tegenover de fiscus opgeheven), hebben ertoe bijgedragen, dat „zwart” geld - zo niet door de ene dan toch door een andere procedure onder de loep werd genomen.

Tweeërlei doel

Zoals men uit het voorgaande ziet, had de geldzuivering 1945 tweeërlei doel: een monetair doel t.w. het opruimen van de zwevende koopkracht, omdat er teveel geld circuleerde naar verhouding er goederen waren; een fiscaal doel om zwarte winsten, die voor de fiscus verzwegen waren alsnog aan de belastingheffing te onderwerpen, waardoor tevens gelden verkregen werden ter vermindering van de oorlogsschuld van de overheid. Vermaat zal naar mijn mening als hij over een soort van geldzuivering spreekt, doelen op een fiscale zuivering. Een geldzuivering, zoals in 1945 plaatsvond, lijkt mij thans niet wel mogelijk. Allereerst zijn de omstandigheden thans geheel anders dan in 1945. Was Nederland toen een redelijk „afgesloten” gebied, nu bestaat er een openheid naar alle kanten. Toeristen ervaren in het algemeen maar weinig controle aan de Belgische en Duitse grens m.a.w. het wegbrengen van zwart geld over land naar elders is gemakkelijk; via het luchtverkeer misschien iets moeilijker. In het binnenland kan men naar believen luxe goederen, z.g. spaarbiljetten aan toonder, alsmede buitenlands bankpapier kopen. Ook de mogelijkheid van over- en onderfacturering moet niet onderschat worden als bezitters van zwart geld een saneringsbui zien aankomen. Wil een geldzuivering thans effect sorteren, dan zouden al die „gaten” gedicht moeten worden. Tevens zouden de omliggende E.E.G.-landen gelijktijdig een sanering moeten doorvoeren dan wel volledig aan onze geldzuivering medewerking moeten verlenen. Verder zouden er tijdelijk verscherpte deviezenbepalingen moeten worden ingevoerd op de uitvoer van binnen- en buitenlandse betaalmiddelen, op transfers naar het buitenland en op de tijdige en volledige afdracht van exportopbrengsten en opbrengsten uit

het dienstenverkeer. De vraag is of men onder de huidige omstandigheden het Nederlandse bedrijfsleven dit alles kan aandoen. Het zou een ernstige belemmering van de zich thans herstellende economie kunnen betekenen en het middel zou erger zijn dan de kwaal.

Zo resteert dus als bestrijding van het „zwarte” geld en bezit het middel van intensieve controle door de belastingdienst. Dr. Vermaat wijst zelf ook in die richting op blz. 43 van zijn boekje. Kon de doorsnee burger in 1945 nog wel begrip voor de geldzuivering opbrengen, thans zou dit zeker niet het geval zijn. Terecht merkt hij op: „De mens blijft een materialist en een egoïst”.

Diemen, B. Niemantsverdriet.

Noot: zie elders dit nummer voor een reactie van dr. Vermaat.

SPELREGELS VOOR ECONOMIE & POLITIEK

In dit boekje, dat uitgegeven is door de Stichting Kader- en Vormingswerk ARP, stelt de auteur, voormalig financieel-economisch specialist van de ARP-Tweede-Kamerfractie en sinds kort hoogleraar aan de Vrije Universiteit, dr. Arend J. Vermaat drie thema's aan de orde:

- Voldoet onze economische orde aan bijbelse normen?
- Groeien of versoberen?
- Ethiek en politiek, over zwart geld en andere kwalen.

Het geheel is rijk geïllustreerd met cartoons. Prijs per exemplaar f 3,50.

Bestellingen:
Stort het verschuldigde bedrag op postgiro 89673 t.n.v. A.R. Partijtichting, Den Haag met vermelding van „Spelregels voor economie & politiek”.

Vermogens- aanwasdeling

Door mr.
T. J. A. Maris

Administratieve uitvoering van de VAD is niet eenvoudig

Laten we niet denken, dat de VAD een Nederlandse zaak is. In Duitsland kent men sedert enige tijd reeds het zgn. investeringsloon, 20 miljoen werknemers nemen daar reeds aan deel. Toch gaan in Duitsland ook steeds meer stemmen op om tot invoering van een VAD over te gaan. Frankrijk kent de VAD – een troetelkind van ex-president De Gaulle – reeds sedert 1968.

In de periode 1950-1960 is de gedachte over een vermogensaanwasdeling in christen-democratische kring geboren. In 1964 brachten de vakbonden reeds een rapport over een VAD uit. Sedertdien is het tamen stil rond een VAD geweest. In deze kabinetsperiode is de draad weer duidelijk opgepakt.

Overwinst

In de huidige situatie valt de overwinst (d.i. overschot, dat resteert nadat de

betrokken productiefactoren arbeid en kapitaal uit de behaalde resultaten een redelijke vergoeding hebben gekregen) in de meeste gevallen toe aan de kapitaalverschaffers, hetzij via investeringen die de intrinsieke waarde van de aandelen verhogen (de eigenlijke „vermogensaanwas“), hetzij in de vorm van bijzondere winstuitkeringen. De VAD richt zich door middel van de overwinst uitsluitend op de vermogensaanwas en niet op de bestaande vermogens. Een groot gedeelte van de VAD-heffing zal gegoten worden in de vorm van een toekomstige pensioentoeslag. Hierdoor neemt de vermogensongelijkheid beslist niet af.

Voor de bepaling van de overwinst zijn drie grondgegevens essentieel: de winst, het in de onderneming werkzame eigen vermogen en een redelijke vergoeding voor het eigen vermogen. De interim nota inkomensbeleid stelt uitdrukkelijk dat als voorlopige regeling wordt volstaan met de fiscale winst en het fiscale vermogen als basis voor de bepaling van de overwinst. De VAD mag slechts betrekking hebben op de aan activiteiten in Nederland toe te rekenen overwinst. Derhalve zijn

correcties nodig voor het in het buitenland werkzame vermogen en de in het buitenland ontstane winsten. Grote vragen rijzen er reeds over wat een „redelijke vergoeding“ is. De arbeidskosten en de hoogte daarvan in de bedrijven zijn nogal verschillend. Kan desondanks toch een voor alle ondernemingen gelijk percentage van de arbeidskosten worden aangehouden?

Hoogte beloning

De regering beraadt zich op het moment dat dit artikel geschreven wordt nog op het percentage, dat als redelijke vergoeding voor het eigen vermogen kan worden aangemerkt. De vaststelling van de hoogte van deze beloning is een betrekkelijk gecompliceerde aangelegenheid. Deze vergoeding bestaat uit een aantal componenten:

- kapitaalrente (beloning voor het afzien van consumptie)
- inflatie-premie (compensatie voor koopkrachtdaling)
- een premie voor zakelijk risico (risico verband houdend met de aard van de activiteiten van de onderneming)
- een premie voor financieel risico (risico verband houdend met de vermogensstructuur van de onderneming)
- een liquiditeitspremie (beloning voor afzien van liquiditeit)

Exacte berekening van de beloningsvoet voor het eigen vermogen is vrijwel onmogelijk. Volstaan zal moeten worden met een schatting. Dit laatste bergt dan weer veel onzekerheden in zich. Van de aldus vastgestelde overwinst (fiscale winst na aftrek van

vennootschapsbelasting, vergoeding eigen vermogen en correctie voor niet-Nederlandse activiteiten) zou een bepaald percentage voor de VAD in aanmerking komen. De voorkeur gaat uit naar een uniform percentage voor alle VAD-plichtigen aan vennootschapsbelasting onderworpen ondernemingen, dus ongeacht de kapitaal-, resp. arbeidsintensiteit van de individuele onderneming. In regeringskringen wordt aan een percentage rond de 15 gedacht. In werknemerskringen denkt men aan minstens 50%. Moeten we het percentage relateren aan de arbeidsproductiviteit? Ook hier nog vele vraagtekens.

Vermogenstitels

Gezien het hoofddoel van de VAD – het geven aan de werknemers van een aandeel in het productieve vermogen van de maatschappij – en gezien de omstandigheid dat het bij de VAD voor het merendeel om middelen gaat, die de betrokken ondernemers willen investeren, zal het aandeel van de werknemers in vermogenstitels worden voldaan. We denken hierbij aan aandelen. Een moeilijkheid, die daarbij direct ontstaat is hoe deze vermogenstitels moeten worden ingekleed als sprake is van Besloten vennootschappen. Hoe moeten deze worden gewaardeerd in geld en hoe gaan we de daaruit voortvloeiende zeggenschap regelen? Er zullen richtlijnen moeten komen voor de waardering van de vermogenstitels. Hier – de regering geeft dat toe – liggen grote moeilijkheden. Voor geschillen denkt de regering aan de instelling van een scheidsrechterlijke instantie. De regering overweegt de stichting van een groot nationaal fonds, waarin het aandeel van de werknemers in de

vermogensaanwas zal worden beheerd. De vermogensaanwas van de werknemers zullen bovendien worden geblokkeerd voor een aantal jaren. Voor zover de aanspraken op het fonds niet voor de oudedagsvoorziening bestemd zijn, zullen de aanspraken van de werknemers geheel of gedeeltelijk moeten kunnen worden omgezet in verhandelbare participaties in het fonds. Wat gaat er gebeuren als de VAD-opbrengsten in de toekomst gaan tegenvallen. Moet de regering dan flinke bedragen in dat fonds gaan storten om te zorgen, dat de verplichtingen kunnen worden nagekomen?

Zeggenschap

Op het gebied van de zeggenschap speelt hier ook nog een aspect: ontstaat er niet een niet aanvaardbare afstand tussen het fonds en de werkplek? In het bedrijfsleven bestaat sterk de indruk, dat de plannen rond de VAD een politiek stuk zijn, zonder hechte onderbouw. Met name de uitvoering in administratieve zin wordt schromelijk overschat. In de boeken van de ondernemingen over 1975 wordt geen rekening gehouden met een VAD-heffing. De fiscale winst in het buitenland en de verbijzondering naar Nederland zal het uiterste van de belastingdienst vergen. Daar bovenop komt dan nog de achterstand in fiscale jaren. En dan heb ik het maar nog niet eens over de enorme formulierenmassa die op ons afkomt.

NOOT: de auteur van dit artikel, hoofd van de afdeling arbeidsvoorwaardenbeleid Ballast-Nedam Groep N.V., schreef dit artikel vóórdat de tekst van het wetsontwerp Vermogensaanwasdeling gepubliceerd werd.

Zwart geld en de geldzuivering

Door dr.
A. J. Vermaat
Hoogleraar V.U.

Geleidelijke inperking van de zwarte sector verdient voorkeur boven snelle sanering

Kommentaar

Naar aanleiding van de aandacht, die de pers wijdde aan het boekje „Spelregels voor economie en politiek“-uitgegeven door de Stichting kader- en vormingswerk van de ARP – , schreef de heer Niemantsverdriet (zie elders dit nummer) een impressie over de geldzuivering van vlak na de Tweede Wereldoorlog annex een aantal beschouwingen over de mogelijkheden van een hedendaagse geldzuivering. Op verzoek van de redactie geef ik hierbij een reactie mijnerzijds op de opmerkingen van de heer Niemantsverdriet, waarbij ik meteen van de gelegenheid gebruik maak nog een aantal andere zaken aan de orde te stellen.

Aanleiding

In mijn boekje ben ik niet uitvoerig ingegaan op de mogelijkheden en de eventuele vorm van een geldzuivering. Twee redenen waren daarvoor aanwezig. In de eerste plaats kwam dit onderwerp aan de orde aan het slot van een algemener artikel over de spanning tussen de bestaande rechtsregels en het individuele gedrag. Funktioneel gezien was het een marginale opmerking. Op het ogenblik wordt van meerdere zijden gesproken over een geldzuivering, maar toen ik het bedoelde artikel schreef, was de publieke belangstelling minder levendig. Maar er was toen nog een andere reden. Bewust heb ik deze opmerking over „een soort van geldzuivering“ wat onopvallend neergezet, omdat een brede publieke

diskussie vóórdat zo'n operatie aan deugdelijkheid doet inboeten. Op het ogenblik is deze discussie wel aan de gang, zodat deze beweegredes vervallen is.

Vanwaar nu deze publieke discussie over een geldzuivering? Ongetuigd hangt dit samen met allerlei symptomen van de zwarte resp. grijze sector in de Nederlandse samenleving. Hiermee wordt bedoeld op het verrichten van allerlei financiële handelingen met het oogmerk de geldende heffingen van belastingen en sociale premies te ontduiken. Dit kan geschieden door beunhazen, maar ook door gewone bedrijven die als het ware in twee sectoren tegelijk opereren. Het kan ook bijvoorbeeld gaan om een bank, die naast de normale spaarrekeningen een administratie bijhoudt van zwart geld en daarop rente bijschrijft.

Overgangsvormen zijn bijvoorbeeld de spaarbiljetten aan toonder, waarbij de mogelijkheid is geschapen op betrekkelijk eenvoudige wijze de verplichte belastingaangifte te ontwijken. Het ligt voor de hand, dat er een verband bestaat tussen de toenemende omvang van deze sector (al kan men dit slechts aan de hand van het groeiend aantal symptomen vermoeden) en de hoogte van de belastingdruk e.d. Des te hoger de heffingen van de belasting en de sociale verzekeringen, des te meer animo (want des te meer profijt) om deze premies te ontlopen. Het betekent eveneens, dat de belastingdruk die regering en parlement noodzakelijk achten wordt uitgesmeerd over een geringer draagvlak, zodat men deze druk nog meer ervaart. Er is dus veel aan gelegen deze ontduiking van belastingen en sociale premies terug te dringen (net zo goed als het terugdringen van verspillingen binnen de kollektieve sektor). Het is dan ook zeer begrijpelijk dat in een periode als nu de schijnwerper zich richt op dergelijke verschijnselen als belastingontduiking en zwart geld. De

economische groei is immers sterk verminderd in vergelijking met het recente verleden, zodat het vrij besteedbaar inkomen onder spanning is komen te staan. Vandaar dat mensen als prof. Heertje en vakbondsleider Groenevelt (meestal geen vrienden!) het zo roerend eens zijn over het signaleren van de zwarte sector en het bestrijden ervan. In het verlengde van deze discussie is door sommigen aandacht gevraagd voor de mogelijkheid van een geldzuivering.

Wat is een geldzuivering?

Het geld vervult in een moderne samenleving een aantal functies. Geld funktioneert als ruilmiddel en als rekeneenheid. Bovendien kan men het gebruiken als vermogensbelegging. Zuivering van het geldstelsel kan op één of meer van deze functies betrekking hebben. Meestal gaat het primair om het vaststellen van een nieuwe rekeneenheid; men denke aan de sanering in West-Duitsland van de D-mark in 1948 of aan de „nieuwe“ franc in De Gaulle's Frankrijk. Soms gaat het alleen om de ruilmidelfunctie, zoals in Nederland toen Lieftinck in 1945 de ruilmiddelcirculatie sterk deed vermageren.

Het bovenstaande is bedoeld om te laten zien dat er verschillende vormen van gezondmaking bestaan, die men met de verzamelterm geldzuivering kan aanduiden. Om welke soort van geldzuivering gaat het op het ogenblik, wanneer men iets wil doen aan de bestrijding van de zwarte sector? Deze zwarte sector kan in stand blijven onder een aantal voorwaarden. Zo moet het de moeite waard zijn om on-wettig te handelen. Ook moet men dit willen, of er toe gedreven worden. (Men denke in dit verband aan de concurrentie-valsers effecten van beunhazerij e.d. vormen!) Verder kan de zwarte sector alleen in stand blijven zolang een voldoende controle – hetzij van fiscale, hetzij van andere aard – ontbreekt. Maar ook moeten er *liquide middelen* aanwezig zijn

om deze zwarte sector te laten draaien. Net als in elke economische sector werkt het geld hier als smeermiddel. Indien het mogelijk zou zijn het geld als ruilmiddel zodanig te zuiveren, dat voorlopig de zwarte sector ontdaan wordt van zijn „smeermiddel“, moet dit leiden tot een sterke inkrimping van deze sector, mits er niet een vervangingsmiddel wordt gevonden dat deze functie van het geld overneemt. Het laatste is niet direct te verwachten in een normale economie, maar het is niet uitgesloten, zeker niet in partiële zin.

Twee manieren

Op welke manieren zou men nu zo'n sanering van het geld als ruilmiddel kunnen doen plaatsvinden? Op dit punt gekomen is het tijd te wijzen op het feit, dat wij twee soorten van ruilmiddelgeld kennen, nl. *chartaal* en *giraal* geld. ■ De eerstgenoemde vorm is wat men het gewone soort geld zou kunnen noemen: munten en bankbiljetten. ■ De andere vorm heeft betrekking op de tegoeden die men kan aanhouden bij de banken en de giro-instellingen.

Wat betreft het chartale geld lijkt het weinig zinvol om alle eenheden te saneren, d.w.z. in te nemen, te administreren en te vervangen door nieuw aangemaakt chartaal geld. Het is wellicht deze zeer vergaande vorm van geldzuivering, die recentelijk Lieftinck verleidde tot enig hoongelach. Veel effectiever lijkt het – althans gegeven het bovengestelde doel van het doen inkrimpen van de zwarte sector – om slechts bepaalde coupures te vervangen door andere. Uiteraard zou het daarbij gaan om de grotere coupures, bijvoorbeeld vanaf biljetten van 100 gulden.

Minder eenvoudig ligt het ten aanzien van het girale geld. Een sanering van deze sfeer zou slechts kunnen plaatsvinden, indien men erin slaagt binnen een kort tijdsbestek (anders beïnvloedt men de normale operaties binnen de economie te zeer) de girale tegoeden te registreren en te controleren, bijvoorbeeld door een snelle verwisseling bij de banken en giro's in de zin van: giraal - chartaal - giraal.

Wel of geen geldzuivering?

Tenslotte wil ik nog een aantal opmerkingen maken over de keuzevraag: *wel of géén geldzuivering in Nederland anno 1976?* Dit is overigens geen vraag, die pas dit jaar is gerezen. Een aantal jaren geleden al werd in deze zin gevraagd in de Tweede Kamer door de huidige staatssecretaris van Financiën De Goede (D'66). De toenmalige minister van Financiën Nelissen hield de boot af. Sedertdien is de omvang van de zwarte sector vermoedelijk gestegen (al kan men

pas gefundeerde konklusies trekken, wanneer het Centraal Bureau voor de Statistiek gereed is met een onderzoek dienaangaande), zodat de animo van de regering vermoedelijk in dezelfde mate zal zijn gestegen.

Het is buiten kijf dat een eventuele geldzuivering zowel voordelen als nadelen heeft. Voor wat betreft de voordelen kan ik kort zijn, temeer daar deze vrij duidelijk zijn. Een grote zwarte sector is op den duur niet te verduren, want ontduiking van belastingen e.d. is zedelijk laakbaar en vervormt bovendien de feitelijke drukverhoudingen op een onrechtvaardige wijze, terwijl er ook sprake kan zijn van concurrentievervalsing tussen bedrijven of bedrijfstakken.

Het is helaas niet zo, dat er aan een geldzuivering alleen maar voordelen zitten. Er zijn meerdere nadelen. ■ Zo zijn er in de eerste plaats de kosten van uitvoering, waaronder begrepen de moeite en lasten die het oplevert voor de burgers (ook de goede) inklusief de indirecte nadelige effecten op het reilen en zeilen van de economische bedrijvigheid.

■ Een nadeel is eveneens dat de effectiviteit van zo'n geldzuivering niet 100% is, en dit in meer dan één opzicht. Zo is een zuivering niet voor altijd afdoende; na enige tijd zullen soortgelijke verschijnselen weer gaan optreden. Op de beschreven wijze kan men de zuivering gedeeltelijk ontgaan, bijvoorbeeld door alleen te werken met coupures van tien gulden of kleiner.

■ Ook bestaan er lekken via het buitenland, al zijn deze gedeeltelijk te dichten.

■ Veel vervelender is de kans dat een aantal betrokkenen tijdig de dans ontspringt door bijvoorbeeld duurzame goederen te kopen. Zo'n geldzuivering zou dus begeleid moeten worden door een betrekkelijk langdurige administratieve controle op het gehele bezit, waarbij overigens – net als bij tweede auto's of tweede huizen – echte effectieve controle niet voor 100% mogelijk is.

■ Tenslotte is het niet uitgesloten dat, wanneer althans de zwarte sector inderdaad een belangwekkende omvang heeft, een snelle sanering ook een aantal negatieve impulsen op de economie zal bewerken. Een meer geleidelijke inperking zou dan verstandiger zijn. Het bovenstaande lijkt mij voldoende uitvoerig om de lezer te tonen hoe moeilijk het vraagstuk van de geldzuivering is. Het laat overigens m.i. onverlet de noodzaak om in elk geval de fiscale controle te intensiveren, al zal de minister van Financiën evenzeer moeten nadenken over de negatieve bijeffecten van hoge marginale tarieven.

Handel in **buizen** (diverse maten) **NIEUW IJZER**,
zoals platen, hoek- en balkijzer
RIJPLATEN in diverse maten

STOLK'S Handelsonderneming B.V.

Postbus 1, H. I'ambacht
afd.: Sloperij, Veersedijk 223, tel. 078-2.80.00
Afd. Bruikbare materialen, Veersedijk 11,
tel. (01858) 2024 en 5025.

**FIRMA DE REK EN HORSMAN
Fabriek van Scheepslieren**

DORPSTRAAT 102 - TEL. 0 1894-218
OUDERKERK AAN DEN IJSEL

A. BAARS Azn.

**Exploitatie van
baggermaterieel B.V.**

VERKOOP EN VERHUUR

Telefoon (0 1840) - 5566
Postbus 70, Sliedrecht.

Scheepswerf A. BAARS Azn. B.V.
SLIEDRECHT
Telefoon (0 1840) - 5566
NIEUWBOUW EN REPARATIE

SYSTEEMBOUW VERMEULEN B.V. MILL
Industrieterrein Postbus 3 tel. 08859-1024

Systeembouw (Permanent en Semi Permanent)
Systeembungalows, Scholen, Kantoren, Houten ga-
rages, Bedrijfsschuren en loodsen. etc.

Alle soorten tegels. Telefoon 01848-1202

Utiliteits- en woningbouw
Kerklaan 9, Moordrecht.
Telefoon 01827-3044 en 3045.

**AANNEMINGSBEDRIJF
'SCHOUWEN-DUIVELAND'
N.V.**

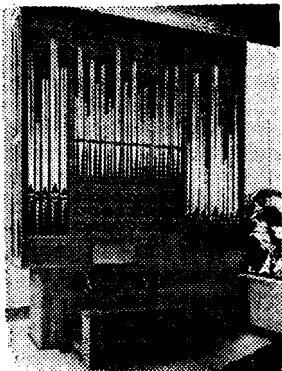
Schuijthaven 10 - ZIERIKZEE
Tel. 0 1110-3951 (3 lijnen)
HET ADRES VOOR
UITVOERING VAN BETON-, WATER-
WEGENBOUW- en CULTUURTECHNISCHE
WERKEN

'NEEM VAKER EEN BLOEMETJE MEE'

Vraagt
jaar-rond chrysanten
die staan langer....

FIDES Handelskwekerij
(stekken voor chrysantenkultuur)
Postbus 26, tel. (01745)-2113-3700
Telex 3.27.23
DE LIER

Echte kerkorgels
ook voor
hedendaagse
kerken

orgelbouw
**ERNST
LEEFLANG
APELDOORN**

Telefoon (05760) 1.75.82
en 5.41.30.

GETRON B.V.

Internationaal Transportbedrijf

Ir. H. de Grootweg 22, Spijkenisse.
Telef. 01880-12988 Telex 22642

**bulkwagens voor poederstoffen
diepladers
kipchassis voor containers
gesloten combinaties
op- en overslag van goederen**

Drukkerij De Longte B.V.

Postbus 171 - Dordrecht - Tel. 078-3.43.22

**Snelle offsetdrukkers
voor meerkleuren
reklamedrukwerk**

Alle textielgoederen,
bedden, dekens,
matrassen, complete
woninginrichting

Grootzand 14 - 38 - 42, SNEEK - Midstr. 114, JOURE

FA. JAN DE MIK

HARDINXVELD-GIESSENDAM

Aannemers van oeververdedigings-
werken - Griendhouhandel

Tel. 01846-2484 Hardinxveld-Giessendam

HUIZEN te koop gevr. en aangeboden

HYPOTHEEK TOT 140%

Kostel. vrijbl. off. Geen afsl. prov. gratis advies
GELDLENING TOT f 500 000

Adv. en bemidd. **ONROEREND GOED**
Drs. J. A. Uding & Partn.

Fin. adv. en vastgoedcons. v. Maertlantlaan 7
Amersfoort. Telefoon 033-1.76.47 (4 lijnen)

Bijkant v.d. Helstlaan 39, H'sum, tel. 02150-
1.32.87.

IN PRIMA BOTER EN KAAS
STEEDS DE BAAS
ALLE SOORTEN GROOT EN KLEIN
KOMEN UIT DE IJSEL- EN LEKSTREEK FIJN

A. van Houwelingen - Moordrecht

TELEFOON 305 (0 1827) WETERINGSTRAAT 4

hypotheken

Denkt u aan een eigen huis?
Geld hoeft dan geen
struikelblok te zijn.

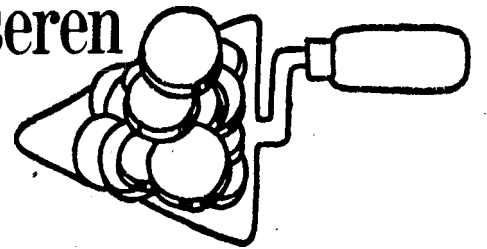
Een hypotheek van de Spaarbank
maakt 't u mogelijk. Er is óók

voor u een hypotheek,

aangepast aan uw

inkomsten tot 100%

Laat u uitgebreid adviseren
door de

**SPAARBANK EIGEN HAARD
GRONINGEN**

Tel. 050-127902

127687

UIT DE ARJOS

Arjos wil duidelijkheid over anti-apartheidsbeleid

„Nederland dient initiatieven te steunen c.q. te ondersteunen tot meer effectieve maatregelen tegen Rhodesië en Zuid-Afrika () m.b.t. Zuid-Afrika moet Nederland d.m.v. wettelijke maatregelen zoveel mogelijk het desinvesteringbeleid zoals geformuleerd door de Wereldraad van Kerken bevorderen. In geen geval dient de Nederlandse overheid er aan mee te werken dat bedrijven waarin zij participeert, deelnemen aan investeringsprojecten in Zuid-Afrika. Emigratie naar Zuid-Afrika en Rhodesië moet worden ontraden d.m.v. een actief informatiebeleid”.

Arjos-rapport

Dit staat in het vorige maand door de Arjosraad vastgestelde rapport „Arjosvisie op C.D.A.-beleid”. Standpunten die niet aan duidelijkheid te wensen overlaten. Het anti-apartheidsbeleid van de Nederlandse regering staat in principe in het teken van de dialoog. Een houding die ook in A.R.-kring diepgeworteld is. Ik ondersteun dat principe graag. Wel heb ik de indruk, dat de betekenis die wij aan het begrip „dialoog” meegeven, een andere is dan in de opvatting van de Zuidafrikaanse blanke minderheidsregering. De Nederlandse contacten worden door Zuid-Afrika veelvuldig misbruikt voor propagandistische doeleinden. Het selectief toelatingsbeleid t.a.v. vooraanstaande Nederlanders (de heer Bruins Slot, mevrouw Marga Klompé e.a. werd de deur geweigerd), spreekt voor zich en acht ik nog steeds onverteerbaar. De verantwoordelijkheid die wij hebben t.a.v. onze naasten houdt niet op bij de Zuidafrikaanse blanke bevolking, maar dient zich uit te strekken tot met name de zwarte bevolking die in het Zuidafrikaanse apartheidsstelsel klein wordt gehouden en een ontwikkeling wordt opgelegd die discriminerend en dus mensonwaardig is. Dat verdraagt zich niet met onze opdracht tot naastenliefde en partij kiezen voor zwakken en onderdrukten.

Minister Lubbers

De Nederlandse regering heeft het afgelopen maand bijzonder zwaar gehad met het innemen van een standpunt t.a.v. het afgeven van kredietgaranties voor levering van delen van kernreactorvaten aan Zuid-Afrika. Deze gehele geschiedenis mag ik als bekend veronderstellen. Er zijn forse beleidsfouten aan het licht gekomen, terwijl eveneens de presentatie van het kabinetsbeleid als zwak mag worden aangemerkt. Zonder de inhoud van de visie van minister Lubbers voor mijn rekening te willen nemen, moet het mij van het hart, dat het kabinet als zodanig deze minister goed in de kou heeft laten staan op het moment, dat het om door Lubbers voorbereide beleidsbeslissingen ging. Men herinnert zich de discussie over de verwachtingen die bij het bedrijfsleven gewekt zijn t.a.v. de levering aan Zuid-Afrika. Deze discussie heeft een dusdanig stempel gedrukt, dat met een kabinetsschikking rekening moest worden gehouden. Ik betreur dat zeer. In de eerste plaats omdat het de meningsvorming over het door de regering te voeren anti-apartheidsbeleid in een ander licht heeft getrokken dan waar dit vraagstuk thuishoort.

Verdeeldheid

T.a.v. het in principe door de overheid te voeren beleid ontbreekt het nog steeds aan de zo gewenste duidelijkheid. In de tweede plaats betreur ik om politieke redenen, de kritieke verdeeldheid binnen het kabinet. Een crisis had ongetwijfeld grote schade toegebracht aan de verhouding tussen christen-democraten en socialisten. En dat op een moment, dat er ons veel aan gelegen is dat er op basis van wederkerigheid, een brug wordt geslagen tussen deze politieke groeperingen zodat voortgaande samenwerking mogelijk blijft. Niet in de laatste plaats had een kabinetsschikking ernstige gevolgen gehad voor de sociaal-economische situatie

Fred Borgman

waarin ons land verkeert. Vanuit deze gezichtshoek heeft het dagelijks bestuur van de Arjos t.a.v. het afgeven van kredietgaranties haar houding bepaald. De vele zakelijke haken en ogen mede in aanmerking genomen was het d.b. unaniem tegenstander van genoemde garanties. Daar had ongetwijfeld een pracht van een verklaring ingezet. Echter, een publieke standpuntbepaling had eveneens een (kleine) bijdrage geleverd aan het verder uithollen van de kritieke politieke situatie die ik hierboven heb trachten aan te geven. Onze aktie heeft zich in die dagen vooral gericht op het verder brengen van ons standpunt binnen de partij. Bij Kamer- en bestuursleden is het Arjosstandpunt niet onder stoelen of banken gestoken. Ik hoop, dat deze handelwijze een steentje heeft bijgedragen aan de besluitvorming binnen de partij. Met de genuanceerde stellingname van de A.R.-fractievoorzitter in de Tweede Kamer, ben ik gelukkig. Ik beschouw het verder als winst dat het hoofdbestuur van de Arjos het beleid van het d.b. uiteindelijk ondersteund heeft en dat in persoonlijke contacten met actiegroepen die ons benaderden, duidelijk begrip gebieden is voor het gedrag van het dagelijks bestuur. Na een „verantwoording” van het bestuursbeleid terzake, dient een verdere kijk op de problematiek van anti-apartheidsbeleid aan de orde te komen. Er mag van de Arjos verwacht worden, dat zij doordenkt en handelt en zodoende mede tracht vorm te geven aan een christen-democratisch beleid. Er liggen m.b.t. Zuid-Afrika een aantal ontwikkelingen in het verschiet die een onduidelijk benadering van onze kant behoeven.

DE FRACTIE IN ACTIE

Nu vijf edities!

Standpunten, van de AR-Tweede Kamerfractie, worden regelmatig samengevat in documentaties, onder de titel „De fractie in actie”. Er zijn nu vier delen beschikbaar.

- Deel - periode juni 1973 t/m april 1975 f 0,50 per ex.
- Deel II - periode april t/m oktober 1974 f 0,95 per ex.
- Deel III - periode oktober 1974 t/m maart 1975 f 2,- per ex.
- Deel IV - periode april t/m oktober 1975 f 2,- per ex.
- Deel V - periode augustus 1974 t/m februari 1976 f 2,50 per ex.

Bestellingen door storting op postgiro 89673 t.n.v. AR-Partijstichting, Den Haag met vermelding van gewenste.

Cultureel verdrag

In de eerste plaats het Cultureel Verdrag dat in 1951 tussen Nederland en Zuid-Afrika werd gesloten en dit najaar al dan niet verlengd zal worden. Volgens dit verdrag onderhoudt Nederland met Zuid-Afrika (ik citeer) „vriendschappelijke betrekkingen” die voortkomen uit het feit, dat de beide landen zijn „beziel met de wens om door vriendschappelijke uitwisselingen en samenwerking () kennis en begrip van zowel de werkzaamheid op geestelijk, intellectueel, artistiek, wetenschappelijk, opvoedkundig en technisch gebied, als omtrent de geschiedenis en de zeden en gewoonten in de ruimste zin te bevorderen”. Deze verdragstekst is nog steeds van kracht. Tegelijkertijd houdt Zuid-Afrika er een groot aantal kritische kunstenaars in ballingschap of onder arrest op na, en wordt er gediscrimineerd bij de personele bezetting van uitwisselingsprojecten op cultureel en sportief gebied. Van de Belgische regering is inmiddels bekend, dat zij haar Cultureel Verdrag met Zuid-Afrika „bevoren” heeft. Ik zal mij op deze plaats onthouden van een verder oordeel over een Nederlandse beslissing t.o.v. het Akkoord, omdat onze buitenlandse commissie doende is een ontwerpverklaring voor de eerstvolgende hoofdbestuurvergadering samen te stellen.

Staatsveiligheid

Een andere ontwikkeling in Zuid-Afrika die een kritische benadering vraagt is de „State Security Bill” (een nieuwe wet op de staatsveiligheid). Deze wet zal het de Zuidafrikaanse regering mogelijk maken de bestaande wet op onderdrukking van „terrorisme en communisme” uit te breiden. Zo kunnen ook groepen of personen die zich wel tegen het apartheidsbeleid opstellen, maar nu niet strafbaar zijn, in de nieuwe situatie voor een jaar zonder vorm van proces opgesloten worden.

In de praktijk houdt dit in dat men zonder het noemen van redenen, zonder vorm van proces, mensen bepaalde burgerlijke vrijheden zonder meer kan ontnemen en in hechtenis kan nemen. Daarbij gelden voor de begrippen „terrorisme” en „kommunisme” volstrekt andere maatstaven dan wij gewend zijn. Liederen die zich tegen het beleid van de regering verzetten, krijgen met het grootste gemak dit stempel opgedrukt en kunnen met een grote mate van willekeur worden opgepakt. Een diktoriale handelwijze die in ons land van oudsher verantwoordelijk oepoort. Een derde zaak die ik aan wil stippen is het Zuidafrikaanse beleid t.a.v. verzelfstandiging van de zogenaamde „thuislanden” te beginnen met Transkei, nog dit jaar. Dit soort opgelegde onafhankelijkheid dat in wezen slechts rekening houdt met de belangen van de Zuidafrikaanse blanke minderheid, biedt geen enkele oplossing voor het enorme rassenvraagstuk in Zuid-Afrika. Als deze plannen worden doorgezet dan zullen er weldra anderhalf miljoen zwarte Zuid-Afrikanen stateloos zijn, omdat zij „ekonomisch gebonden” zijn aan het blanke woon- en werkgebied en aldus niet zullen voldoen aan de voorwaarden die gelden voor het staatsburgerschap van het „zelfstandig thuisland”. Een dergelijke onderstreping van de machteloosheid en rechteloosheid van de zwarte bevolking verdient naar mijn mening afkeuring. Minister Van der Stoep van Buitenlandse Zaken heeft al aangekondigd het onafhankelijke Transkei niet te zullen erkennen. Hij heeft groot gelijk. Het gaat ons immers niet om technische zaken als door anderen vastompaalde reservaten, maar om bevolkingsgroepen die in volle vrijheid en onafhankelijkheid zichzelf kunnen zijn.

Christelijk Instituut

Als laatste punt wil ik noemen de wijze waarop de Zuidafrikaanse regering het Christelijk Instituut van ds. Beijers Naudé behandelt. Wij mogen veel bewondering hebben voor de eenzame strijd die hij voert om de polarisatie tussen blank en zwart te doorbreken en de wijze waarop hij tracht te overtuigen van de noodzaak van Evangelische harmonie tussen mensen en bevolkingsgroepen. Het werken aan zijn bijbelse opdracht wordt hem door de Zuidafrikaanse regering voortdurend onmogelijk gemaakt. Het is onze opdracht om niet alleen sympathie voor ds. Beijers Naudé te koesteren, maar hem in zijn streven waar mogelijk te steunen. Van de Arjos mag in de komende periode een actieve bijdrage aan de gedachtenwisseling over Zuid-Afrika tegemoet gezien worden. De buitenlandse commissie van de Arjos zal in dit verband eind 1976 een bulletin over Zuid-Afrika het licht laten zien. De Arjos is een politieke organisatie die onderlinge discussie hoog in haar vaandel heeft staan. Dat mag echter niet leiden tot vrijblijvendheid en vage uitspraken. Christelijke politiek kiest voor de vernederde en verdruchte medemens. Ik hoop, dat wij, en de politieke groeperingen waaraan wij ons verwant voelen, daar duidelijke consequenties uit trekken.

Fred Borgman

Arjosverklaring over Zuid-Afrika

Het hoofdbestuur van de Arjos heeft op zaterdag 19 juni jl. in een verklaring uitgesproken zeer geschokt te zijn door recente gruwelijke gebeurtenissen in Zuid-Afrika. Het bestuur spreekt haar afschuw uit over het door de Zuidafrikaanse politie aangerichte bloedbad onder de zwarte Afrikanen te Soweto, als reactie op het scholierenprotest naar aanleiding van het verplicht invoeren van het Afrikaans, taal van de blanke minderheid. Het bestuur van de Arjos is van mening dat deze invoering een verdere aanscherping betekent van de Apartheidspolitiek door de Zuidafrikaanse minderheidsregering. De gebeurtenissen in Soweto zijn dan ook geen incident, maar moeten worden geplaast in het kader van de thuislandpolitiek, die grote groepen zwarte Afrikanen stateloos en daarmee in feite rechteloos zal maken. De Arjos ziet de konfrontatie in Soweto als een uiting van het groeiend politiek bewustzijn onder de zwarte bevolking en van wanhopig verzet tegen de

Apartheidspolitiek. De Arjos wijst de Apartheidspolitiek en de thuislandpolitiek als kern daarvan, ten stelligste af. Het hoofdbestuur van de Arjos doet daarom een dringend beroep op de Nederlandse regering en het parlement, om de in Nederland levende gevoelens van afschuw bij de Zuidafrikaanse regering over te brengen en aan gevoelens van solidariteit met de zwarte bevolking uiting te geven.

Gereformeerde Synode

In een brief aan de Generale Synode van de Gereformeerde Kerken spreekt het hoofdbestuur, op grond van het bovenstaande, haar teleurstelling uit over het feit dat de Generale Synode de financiële steun aan het Anti-Racisme Programma van de Wereldraad van kerken heeft stopgezet. Het bestuur doet een klemmend beroep op de Synode om alsnog op enigerlei wijze uiting te geven aan gevoelens van solidariteit met de zwarte bevolking in Zuid-Afrika.

Arjos over Oosterschelde

In een brief aan de gezamenlijke Tweede Kamerfrakties van ARP, CHU en KVP heeft het hoofdbestuur van de Arjos zich uitgesproken voor een pijlerdam in de Oosterschelde, echter zodanig, dat er sprake is van grote openingen in deze stormvloedkering, van in totaal 20 000 m². Er zal bij Yerseke dan een getijverschil van 3,1 meter optreden. Dit standpunt is gebaseerd op de kabinetsbeslissing om inderdaad een pijlerdam aan te brengen en de mogelijkheid die het kabinet heeft open gehouden om in het voorjaar van 1977 aan de hand van studies van Rijkswaterstaat te bezien op welke grootte de totale opening in de dam moet worden vastgesteld. Het hoofdbestuur

heeft er zeker bij stilgestaan dat oplossing die bepleit wordt f 260 miljoen meer gaat kosten dan oorspronkelijk geraamd. Ondanks deze extra kosten is de Arjos van mening dat o.a. de belangen van het milieu (in grote mate afhankelijk van het getijverschil), zo zwaar wegen dat de oplossing van een opening van 20 000 m² voorkeur verdient. Het hoofdbestuur vraagt de gezamenlijke christen-democratische frakties zich, op grond hiervan, tijdens het debat over deze beslissing positief uit te spreken over een oplossing waarbij sprake is van een getijverschil van 3,1 meter en ook tenslotte een dusdanige opstelling te kiezen.

Falen in politiek beleid?

Vier Noordhollandse Arjosbestuurders stuurden de Arjos-redactie het volgende bericht.

„N.a.v. de problematiek inzake de levering van onderdelen van kerncentrales aan Zuid-Afrika menen wij dat zowel de A.R.P. als de Arjos een onjuiste houding heeft aangenomen: Wij hebben in deze hele kwestie een eigen geluid gemist van bovengenoemde twee organisaties, die een principiële politiek voorstaan geïnspireerd op de beginselen van het Evangelie; wij hadden tenminste duidelijkheid omtrent de meningen van de A.R.P.-fractie en het Arjosbestuur d.m.v.

een verklaring, eventueel gevolgd door een minderheidsverklaring, verwacht. Dus in elk geval een geluid, een houding.”

noot redactie.

Wij menen dat de in de kop gestelde vraag ontkennend beantwoord moet worden en verwijzen in dit verband naar het verslag van de rede van A.R.-fractievoorzitter Aantjes op de voorpagina van N.G. van 12 juni en het artikel van de Arjosvoorzitter op deze pagina.

Arjos over

Marokkanen

Op 22 juni j.l. heeft het Arjosbestuur een verklaring uitgegeven waarin het betreurd wordt dat de Staatssecretaris van Justitie, de heer Zeevalking, besloten heeft om aan 182 Marokkanen een verblijfsvergunning voor Nederland te weigeren. De Arjos is ervan overtuigd dat de door deze Marokkanen eind vorig jaar gehouden hongerstaking in kerken, door de Marokkaanse regering als verboden politieke activiteit zal worden aangerekend. Dit zal ernstige consequenties hebben (gevangenschap, e.d.), wanneer de Marokkanen naar hun land worden teruggestuurd. De Arjos dringt er bij de Staatssecretaris op aan, zijn besluit te herzien.

Konferentie over Europa

De Europese Unie van jonge Christen Democraten (EUJCD) organiseert van 23 tot 30 juli a.s. te Straatsburg een seminar over

- de verkiezing van het Europese Parlement in 1978
- De Europese Volkspartij; Federatie van christen-democratische partijen. De voertalen zijn Duits, Frans en Engels

Aan dit seminar kunnen enkele Arjossers deelnemen. Reiskosten worden geheel vergoed op basis van trein 2e klas. Verblijfskosten (incl. maaltijden) zijn voor erkenning van de EUJCD. Van de deelnemers wordt een bijdrage verwacht van 100 f.f. (± f 60,-). Opgave zo spoedig mogelijk te richten aan secretaris Arjos, Dr. Kuyperstraat 3, Den Haag, tel. 070-469620. Na opgave ontvangt men het programma en verdere gegevens.

Dezer dagen is de tweede lesbrief in de serie

„Politiek? Kom nou!”

verschenen.

In deze tweede les komen de verschillende politieke stromingen aan de orde:

- LIBERALISME
- SOCIALISME
- CHRISTEN-DEMOCRATIE

Ofschoon les twee iets omvangrijker is dan les 1 blijft de prijsregeling gelijk:

- 1 ex. f 1,-
- 2 t/m 4 ex. f 0,75 per ex.
- 5 t/m 9 ex. f 0,60 per ex.
- 10 t/m 24 ex. f 0,45 per ex.
- 25 en meer ex. f 0,30 per ex.

Bestellingen:

Stort het verschuldigde bedrag op postgiro 89673 t.n.v. AR-Partijstichting, Den Haag met vermelding van lesnummer en aantal. Les 1 is ook nog verkrijgbaar (over Inrichting van het bestuur in ons land).

Handel en Industrie

VISSER ELEKTROTECHNIEK B.V.

Postbus 37
BEVERWIJK
Telefoon (02510) 2.52.44
(4 lijnen).

MEER DAN 50 JAAR ELEKTROTECHNIEK

In de Noordoostpolder en Oostelijk Flevoland
bouwden wij reeds vele kerken, scholen en boerderijen.

B.V. GEBR. SALVERDA

AANNEMERSBEDRIJF

't Harde, Bovenweg 7.

Tel. 0 5255-1666.

ABONNEER U OP NEDERLANDSE GEDACHTEN

Door onderstaande bon in te vullen en op te sturen kunt u iemand opgeven als lid van de A.R.P. en/of als abonnee op Nederlandse Gedachten, het wekelijks verschijnende blad van de A.R.P. (f 12,50 per half jaar; studenten f 7,50 per halfjaar; jongeren tot 21 jaar f 7,50 per half jaar).

- Noteer als lid van de A.R.P.*)
 Noteer als abonnee op Nederlandse Gedachten*).

Naam:

Woonplaats:

Adres:

Geb. datum:

*) Het hokje van uw keuze dichtmaken.

opsturen aan: A.R.P., Dr. Kuyperstraat 3, Den Haag.

SCHULING INDUSTRIE TECHNIEK BV

BINNENHAVENSTRAAT 20
HENGEL-O.
POSTBUS 52 TEL. 0 5400-1.56.00

WIJ KOPEN EN VERKOPEN PALLET

in vele afmetingen en uitvoeringen

Onze handelsvoorraad:

30.000 STUKS

w.o. veel nieuwe

Bijzonder gesorteerd in de maat 100 x 120

PALLET-BEDRIJF

J. STAAT - BARENDRECHT

Telefoon 0 1806-2096.
Opslagterrein: Noldijk 140.

W. VISSER & ZN. N.V.

SCHEEPSWERF
MOTOREN-
HERSTELPLAATS

Ankerpark 2
TELEFOON 0 2230-1.66.41
DEN HELDER

NIEUWBOUW en REPARATIE

OOSTERBAAN & LE COINTRE N.V.

GOES - Telefoon (0 1100) 7555*

DRUKKERS
UITGEVERS

Al 70 jaar drukkers in Benelux voor bedrijven en organisaties

fijn! die ken ik

• Schimmelpenninck Sigarenfabrieken v/h Geurts en Van Schuppen N.V.,
Nude 28,
Wageningen.

PAR VAN DE PARTIJ

Bij een normaal verloop van de politieke gebeurtenissen is het partijbestuur op donderdag 17 juni jl. voor het laatst in dit vergaderseizoen bijeen geweest.

Inmiddels werd ter vergadering een vergaderschema voor het nieuwe seizoen vastgesteld en op grond daarvan zal het partijbestuur het omvangrijke vergaderseizoen 1976-1977 op 27 augustus openen.

De voorzitter van de A.R.P. Tweede Kamerfractie kon niet de gehele vergadering bijwonen vanwege

fractieberaad over de zgn. 1% operatie. Het partijbestuur nam kennis van een groot aantal ingekomen stukken. Veel kiesverenigingen hadden het stembiljet over de resolutie vergezeld doen gaan van een brief, waarin een standpunt werd neergelegd met betrekking tot de toetsing van de voorwaarden door de partijraad op 25 september a.s. De opvattingen daaromtrent zijn niet geheel eensluidend, maar zeer veel kiesverenigingen hebben nog eens uitdrukkelijk laten weten, dat zij aannemen, dat de partijraad de voorwaarden serieus zal toetsen. Dat is geen punt, want om die reden staan ze ook in de resolutie. Het spreekt

Partijbestuur sloot seizoen 1975/1976 af

vanzelf, dat het partijbestuur met belangstelling kennis nam van die brieven.

Teleurstelling was er wel over het feit, dat de drie fracties in de Tweede Kamer over de kredietgarantie aan Rijn/Schelde/Verolme niet één lijn hadden kunnen trekken. Het partijbestuur stelde zich achter het beleid, dat de fractie ter zake had gevolgd. De hoop werd uitgesproken, dat de drie fracties bij de zgn. 1%-operatie een gezamenlijke lijn zouden weten te ontwikkelen. De fractievoorzitter van de A.R. Kamerfractie deed enkele mededelingen over de samenwerking in de Eerste Kamer in de zgn. Interfractie. De mensen moeten aan elkaar wennen en een grote fractie moet een andere werkwijze volgen, dan een kleine fractie, maar men

weet elkaar te vinden en een gezamenlijk standpunt te formuleren. Hij verheelde overigens niet, dat dit in de Eerste Kamer ook gemakkelijker ligt, vanwege de wat grotere afstandelijkheid ten aanzien van het actuele gebeuren. Het partijbestuur besteedde ook aandacht aan de opzet van een CDA-verkiezingscampagne en aan de financiering daarvan. Globaal werd van gedachten gewisseld over een in CDA-verband te ontwikkelen procedure om te komen tot een lijstaanvoerder. Het partijbestuur nam kennis van de jaarrekening 1975 van de partij en van het accountantsverslag daarover. De rekening laat een batig saldo zien. De uitgaven zijn onder de ramingen gebleven; de post salarissen viel mee doordat enkele vacatures onvervuld bleven; bovendien had de toestand gekomen subsidieregeling voor het Kader- en Vormingswerk een gunstige uitwerking op de jaarrekening. De p.b.-leden kunnen met vakantie gaan. De politieke spanningen hebben zich voor een belangrijk deel gelukkig ook opgelost.

STER ELITE FREESIA'S
ELITE ANJERSTEEKEN
VASA ALSTROEMERIA

n.v. HANDELS-
KWEKERIJ

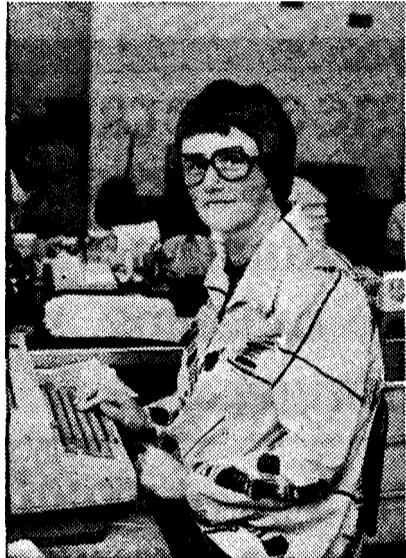
M. C. VAN
STAAVEREN

AALSMEER,
POSTBUS 265,
TEL. 02977-2.11.51

Hartelijk dank Jolanda!

Op vrijdag 18 juni werd in de kring van de medewerk(st)ers afscheid genomen van één van de secretaresses, mevr. J. de Koff-Buschman, voor de mensen op het partijbureau Jolanda. Zoals het merendeel van de medewerk(st)ers op het partijbureau werkte zij daar langer dan een blauwe maandag. In november 1968 trad zij in dienst van de partij als bureau-secretaresse voor de Arjos. Vanaf 1 september 1971 ging zij de scepter zwaaien over de secretaresse-afdeling van de partij. Op 22 maart 1974 trad zij in het huwelijk en toen besloot zij voor halve dagen te gaan werken.

Op 1 januari 1975 trad zij als part-time medewerkster in dienst van de stichting Kader- en Vormingswerk, een functie die zij tot voor kort in blijde verwachting vervulde. Dat laatste is dan ook de reden van haar afscheid. Ten aanzien van het werk wist ze van wanten en - wat even belangrijk is - zij was een uiterst plezierige collega. Hartelijk dank Jolanda voor je

medewerking en voorlopig veel sterke bij je huishoudelijke en moederlijke bezigheden.

D. Corporaal

Partijbestuur benoemde adjunct-secretaris

Het partijbestuur heeft in zijn vergadering van donderdag 17 juni 1976 voorzien in de vacature, die was ontstaan door het aanstaande vertrek van de huidige adjunct-secretaris, de heer M. N. G. Kool.

Tot adjunct-secretaris werd benoemd drs. C. Bremmer, thans reeds stafmedewerker van de ARP. Hij is voor de helft van zijn tijd redactie-secretaris van het partijweekblad en voor de andere helft is hij belast met Kader- en Vormingswerk.

De heer Bremmer studeerde politicologie aan de Vrije Universiteit in Amsterdam; hij trad per 1 september 1973 in dienst van de ARP.

Hij zal zich ook in zijn nieuwe functie met het Kader- en Vormingswerk bezig blijven houden.

Het partijbestuur besloot zo spoedig mogelijk over te gaan tot de benoeming van een stafmedewerker, die o.a. zal worden belast met het redactie-secretariaat van Nederlandse Gedachten en met de produktie van het blad.

Goede start financiële aktie Kuypersstichting

Sinds anderhalve week komen de giften binnen. Elke dag zo'n achthonderd! Een enkele maal is er een blijk van zorg over de toekomst van onze richting. Het besef, dat er een Instituut moet zijn, dat de partij bestaat bij het bepalen van een principiële koers, leeft bij zeer velen. Er is veel in beweging, in onderwijs- en welzijnsbeleid, in de aandacht voor onze internationale verantwoordelijkheden. Meer dan ooit is het geboden om juist ook deze sectoren vanuit de Kuypersstichting te begeleiden. Uw financiële steun kan daartoe mogelijkheden scheppen. Het succes van de actie hangt vooral af van de vraag hoevalen eraan meedoen. Dat blijkt nu al uit de cijfers. Hoewel, er is een aantal opmerkelijk hoge giften (tot duizend gulden toe) waargenomen! De ernstige oproep van onze penningmeester, de heer J.A. Fock, om onze tekorten te dekken, is niet tevergeefs geweest. Immers de stand van de aktie was op woensdag 30 juni al 72.295 gulden! Een goede stap in de richting van de twee ton minimaal nodig is. Als u nog niet gestort hebt, doe het dan nog vóóordat u met vakantie gaat. U hebt onze acceptgirokaart in huis; en als u die niet vinden kunt; ons postgironummer is 51395 t.n.v. Dr. A. Kuypersstichting te Den Haag.

ARP-kaderkursussen 1975/76

De deelnemers van de kaderkursus Soesterberg

De deelnemers van de kaderkursus Zwolle 1975/76

Op deze foto bereiden enkele kursisten zich voor op hun rol van forumlid in het raam van een spreekvaardigheids-training

Hoe leg je het nu je mede-kursisten uit?

Niet alle kursisten hadden drempelvrees om een oefentoespraak te houden..

UIT DE ARJOS

Wadlopen met Arjos-Friesland

Wie zin heeft zich eens heerlijk in te spannen aan het eind van een politiek bewogen jaar, ten einde zich te ontspannen, moet beslist dit jaar met Arjos-Friesland gaan wadlopen. Verruil de politieke modderbrij voor die van het wad!

Wie kan en wil, zou er een leuk weekend van kunnen maken, door de avond van te voren al vast naar Holwerd te reizen en daar dan te kamperen. Friesland ontvangt je in de persoon van Jan v.d. Lagemaat met open armen!

Vaste gegevens: start is op zaterdagmorgen 3 juli om 7 uur, Holwerd pier. Kleding: hoge gym schoenen, wollen sokken, trui, korte broek, droge kleren in een waterdichte zak meenemen. Na afloop borrelen op Ameland, met de gids van de Fryske Waedrinners. Aanmelden en nadere informatie bij: Jan van de Lagemaat, Bosboom Toussaintstraat 59, Harlingen. Tel: 05178-3884.

Startvergadering Arjos-Drenthe

Arjos-Drenthe organiseert op 21 en 22 augustus a.s. startvergadering voor het gehele Drentse Arjosgebeuren. Het programma is nog niet geheel rond, maar daar wordt spoedig over geïnformeerd als men zich opgeeft voor deelname.

Het weekend wordt gehouden in Paterswolde.

Ook vrienden en vriendinnen zijn hartelijk welkom.

Voor opgaven en inlichtingen: Henk Veldsink, Sirius 3, Hoogeveen, tel.: 05280 - 87754.

ARP

EVANGELISCHE VOLKSPARTIJ

Op het landelijk partijbureau van de ARP kunnen wij plaatsen

EEN TYPISTE

De taak van deze medewerkster bestaat uit het typen van brieven, notulen, rapporten etc., alsmede uit de daaraan verbonden kopieer- en verzendwerkzaamheden.

Wij zoeken iemand met LEAO/MAVO-opleiding, die ervaring heeft met typewerk en 18-22 jaar is. Salarisering voor deze functie volgens rijksregeling, overeenkomstig leeftijd, opleiding en ervaring.

Sollicitaties richten aan:

ARP, Dr. Kuypersstraat 3, Den Haag t.a.v. dhr. Corporaal. Telefonische informatie: 070-469620.

Vragen naar de heer Corporaal of de heer Kool.

STICHTING

BURGERSCHAPS-

KUNDE

Regeren - Reageren

Politieke partijen, democratisering, nieuwe bestuursvormen, sociaal-economische beleid, woningbouw.....

*Een cursus burgerschapskunde
39 schriftelijke lessen voor f 30,-*

Politiek bekeken

partijen en partijstelsel, volksvertegenwoordigers, recht en rechtspraak, gemeente en provincie, milieubeheer.....

*een oriënteringscursus
12 schriftelijke lessen voor f 10,-*

Werkende jongeren projekt

Een serie afleveringen op het gebied van **maatschappijvorming** voor werkende jongeren.

Informatie op sterk **beeldende** wijze en **herkenbaar** als behorende tot de leefsituatie van werkende jongeren.

8 afleveringen voor f 20,-

De gemeenteraad

Het raadslidmaatschap, de begroting, ruimtelijke ordening, subsidieregelingen, gewestvorming.....

*Een cursus gemeentepolitiek
24 schriftelijke lessen voor f 25,-*

De ondernemingsraad

Wet op de ondernemingsraden, vergader-techniek, bedrijfseconomie, de vakbeweging, sociale verzekeringen, personeelsbeleid.....

**Een cursus voor ondernemingsraad-
leden**
34 schriftelijke lessen voor f 45,-

STUUR EEN LEGE ENVELOP (ZONDER POSTZEGEL) AAN: STICHTING BURGERSCHAPSKUNDE, ANTWOORDNUMMER 235(G), LEIDEN. HET ONTVANGT PER OMGAANDE UITGEBREIDE INFORMATIE! TELEFOON 071-893403.

W G

NEEDERLANDSE GEDACHTEN

weekblad van de anti-revolutionaire partij

32e jaargang - nr. 29/30 - 17/24 juli 1976

Internationale werkgelegenheid

Vasthouden aan streven naar volledige werkgelegenheid

Na veertien dagen ingespannen vergaderen in een zonnig en warm Genève, hebben de ruim 1250 delegatieleden, afkomstig van 120 landen, die samen de Wereldwerkgelegenheidsconferentie vormden, einde vorige maand een uitvoerig document vastgesteld, waarin hun opvattingen zijn vastgelegd over het beleid dat in de komende jaren door de landen moet worden gevoerd en wat moet leiden tot vervulling van de basisbehoeften van alle mensen, binnen één generatie.

De Internationale Arbeidsorganisatie, de organisator van deze mammoetconferentie, kan in beperkte mate tevreden zijn want er is in elk geval iets uitgekomen, al zijn de formuleringen vaak zo vaag dat men er veel kanten mee uit kan. Maar wat zou men meer willen bereiken bij zoveel verschillen in ontwikkeling, staatsvormen, cultuur en taal en niet te vergeten de financiële en economische mogelijkheden. Een vijftal onderwerpen werd behandeld. Uiteraard kan op deze plaats slechts een zeer beknopt overzicht worden gegeven van de resultaten die in de werkgroepen werden bereikt en later door de voltallige vergadering werden bevestigd.

Ontwikkelingslanden

De eerste werkgroep hield zich met dit onderwerp bezig. Vastgesteld werd dat de werkloosheid en onderbezetting kritische grenzen hebben bereikt en dat er wat moet gebeuren, dat radicale maatregelen nodig zijn. Een doel van de

eerste orde is werkgelegenheid want daardoor kan men tevens voorzien in de noodzakelijke behoeften van de mensen. Een herverdeling van inkomen en bezit is onontkoombaar.

Met de traditionele methoden kan het doel niet worden bereikt, dat leert de ervaring. Een strategie die gericht is op een ontwikkeling met de werkgelegenheid als centraal punt zal er moeten komen, die kan voorzien in de basisbehoeften. Daarvoor moet dan worden verstaan een minimum gezinsconsumptie, voedsel, een dak boven het hoofd, kleding, meubilair en huishoudelijke spullen, maar ook goed drinkwater, sanitair, openbaar vervoer, gezondheidszorg, onderwijs en culturele voorzieningen.

Dit alles onder de medewerking van de bevolking bij de besluitvorming. Niet bedoeld is slechts een bestaansminimum, maar een bestaan dat aansluit bij de groeiende mogelijkheden en dat kan dus veel meer betekenen.

In veel ontwikkelingslanden kan dit alleen maar tot stand komen door wijziging van de sociale structuren, met inbegrip van herverdeling van goederen en vooral van landbouwgrond. Nodig is meer werk en productiever werk, verbetering van het productiestelsel, van de credietmogelijkheden, van het belastingstelsel en vestiging van basisindustrieën. Daarnaast een verbetering van het milieu, een toename van de investeringen, een hervorming van het prijsstelsel en tenslotte een veiligstelling van het milieu. Een actieve arbeidsmarktpolitiek moet het streven naar betere voorzieningen begeleiden. Vooral in de ontwikkelingslanden zal het grotendeels van de landbouw moeten komen, die dan ook in alle opzichten gemoderniseerd zal moeten worden, waarvoor veel technische bijstand en scholing vereist zijn. Ook huisvesting zal een bijdrage moeten leveren. Een werkelijke verdelende rechtvaardigheid zal de verhoudingen moeten vernieuwen, waarbij ook de vrouw in het ontwikkelingsland aan bod komt. Bij dit gehele proces denkt men een geweldige taak toe aan de vakbeweging die aan de emancipatie haar ontstaan dankt. Bij de vervulling van de basisbehoeften werd ook aan de bevolkingsontwikkeling gedacht en de noodzaak tot beperking van het aantal geboorten beklemtoond. Hoewel al deze punten feitelijk in een nationaal kader tot stand moeten komen, is het zonneklaar dat dit alleen kan als de industrielanden bereid zijn tot medewerking en tot herverdeling van de rijkdommen der aarde.

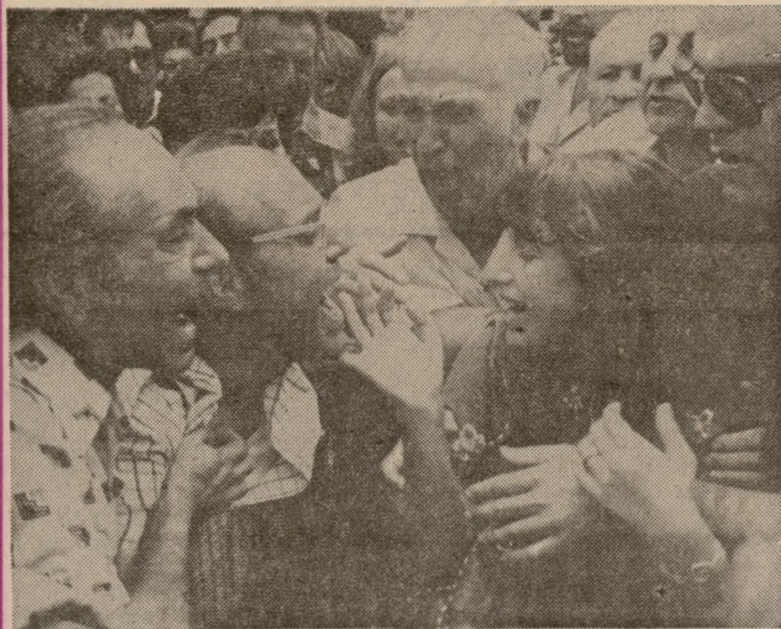
Internationale migratiebewegingen

De tweede werkgroep hield zich met twee

onderwerpen bezig. Het eerste is het verschijnsel van de arbeid in het buitenland. Het tweede richt zich op het arbeidsmarktbeleid in industrielanden en het moeilijke probleem van de aanpassing aan nieuwe situaties van bedrijfstakken die hun productieprocessen zien verplaatsen naar andere landen als gevolg van een andere arbeidsverdeling tussen de landen. Met beide problemen hebben we in Nederland te maken. Vastgesteld werd dat het werken in het buitenland onnodig moet worden gemaakt door ter plaatse waar men woont werk aan te bieden. De ontwikkelingspolitiek moet ten doel hebben de arbeid naar de mensen te brengen en niet het omgekeerde zoals dit thans veelvuldig geschiedt in en buiten Europa. Het spreekt vanzelf dat men dit onderwerp niet geheel opnieuw behoeft te analyseren want juist tijdens de arbeidsconferentie van 1975 was een uitvoerig verdrag plus een aanbeveling gereedgemaakt waarnaar men kon verwijzen. Er werd op aangedrongen dat alle regeringen tot ratificatie van dit verdrag zouden overgaan. Dit geldt dan tevens voor de Nederlandse regering die (nog) niet tot wettelijke vaststelling van dit internationale verdrag wil overgaan. Het wetsontwerp over het tewerkstellen van buitenlanders dat thans bij de 2e Kamer ligt is er strijdig mee omdat het verschil in rechten aanbrengt tussen de ene en de andere groep buitenlanders en Nederlanders. De regering zou moeten overwegen alsnog tot vaststelling over te gaan, nu de aandrang van zovelen komt. Wij zullen verder op dit onderwerp niet ingaan. Het spreekt vanzelf dat uitvoerig werd gesproken over de te voeren arbeidsmarktpolitiek in de industrielanden die vrijwel alle met werkloosheidsproblemen te maken hebben, misschien behalve Zweden. De z.g. socialistische landen hebben hoog opgegeven van het feit, dat zij geen werkloosheid kennen door hun geheel andere productiesysteem. Er werd echter niet bijverteld dat hun systeem gepaard gaat met een vervaagende beperking van de persoonlijke vrijheid en een veel lagere levensstandaard, zelfs in een werkloosheidsituatie die we vandaag beleven. De bedoeling kan slechts zijn dat zij reclame voor hun systeem bij de ontwikkelingslanden wilden maken.

Volledige werkgelegenheid

Men wil - terecht - vasthouden aan het streven naar volledige werkgelegenheid en daarmee bijdragen aan een betere verdeling van inkomen en vermogen. Het werkgelegenheidsbeleid moet nauw in relatie staan tot de algemene economische politiek in de nationale

Bevrijde Israëlische gijzelaars begroeten bij terugkomst uit Oeganda, na de geslaagde bevrijdingsactie, hun familie. De spanning is eindelijk gebroken.

DOCUMENTATIECENTRUM NEDERLANDSE POLITIEKE PARTIJEN

Pro of Contra

Op zondag 4 juli j.l. verraster. Israëlische commando's zeven terroristen en het Oegandese leger met een actie op het vliegveld Entebbe in Oeganda. Ruim honderd gijzelaars werden bevrijd.

Dit koelbloedig staaltje, met ongekende precisie uitgevoerd, ontlokte in de hele wereld uiteenlopende reacties, pro of contra Israël.

Naar buiten toe behoorde ons land tot de zwijgers, hetgeen voor A.R.-fractieleider Aantjes reden was om een verklaring uit te geven en schriftelijke vragen te stellen aan de Minister van Buitenlandse Zaken. Inmiddels bantwoordde de Minister deze vragen al. In deze N.G.-editie hebben wij de vragen en antwoorden integraal opgenomen (pag. 11). De verklaring treft u op de voorpagina aan. Verder ook aandacht voor de loonmaatregel van het kabinet, waarover Mr. Aantjes in zijn van A tot U uitvoerig bericht.

Een demonstratie voor werkgelegenheid in Utrecht. De vakbondsvoorzitters Kok (N.V.V.), Spit (N.K.V.) en Lanser (C.N.V.) voeren de langgerekte stoet van demonstranten aan.

planning. Het succes van dit beleid zal het dan ook gemakkelijker maken om de aanpassing aan structurele problemen aanvaardbaar te maken, die ook ontstaan door een verplaatsing van productieprocessen als gevolg van een andere arbeidsverdeling tussen industrielanden en ontwikkelingslanden. De maatregelen die de regeringen treffen moeten niet alleen gericht zijn op het scheppen van nieuwe arbeidsplaatsen. Daardoor kan er dan tevens een bijdrage geleverd worden aan de bestrijding van de inflatie zoals dat in Zweden mogelijk blijkt. Een beleid als hier bedoeld kan een bijdrage leveren aan een nieuwe internationale economische orde zoals de Algemene Vergadering van de V.N. zich die voorstelt. Structuurwijzigingen mogen niet ten koste gaan van de betrokken werknemers; daarvoor zal de gehele bevolking moeten opkomen. Dat houdt in dat de overheid dan hulp moet bieden om de aanpassing aan nieuwe situaties mogelijk te maken, maar deze hulp mag dan ook weer niet ten laste gaan van de overheidshulp aan ontwikkelingslanden. Dit kunnen de Nederlandse bewindslieden Pronk en Lubbers ter harte nemen bij hun pogingen om de handel met ontwikkelingslanden te bevorderen. Oorspronkelijk werd voorgesteld om voor dit doel een nieuw fonds te stichten dat door de industrielanden werd gevormd en waaruit zij bijdragen zouden verkrijgen. Dit voorstel werd danig afgezwakt door de E.G.-staten. Wat overbleef was eventuele inschakeling van E.G.-fondsen die er al zijn. Ook werd danig verzwakt

Vervolg op pag. 2

Volgende week geen N.G.

In de zomermaanden verschijnt N.G. tweewekelijks. Volgende week, 24 juli, verschijnt het blad niet. Ook zal N.G. niet verschijnen op 7 en 21 augustus a.s.

W. Smeenk & Zonen

VLEUGELS, PIANO'S, ORGELS

OVERBOOM 174
TEL. 020-18.51.51
AMSTERDAM

Reddingsactie Israëlische gijzelaars

Mr. W. Aantjes, voorzitter van de A.R.-Tweede Kamerfractie gaf n.a.v. de reddingsactie van de Israëlische gijzelaars in Oeganda op 4 juli j.l. een verklaring uit, die wij hier integraal plaatsen:

„De ervaringen sinds het ontstaan van de staat Israël hebben bewezen dat de intern. rechtsorde tekort schiet om de veiligheid van Israël en zijn burgers tegen oorlog en terreur te vrijwaren. Ook hebben ervaringen geleerd, dat van de onderhandelingen met pres. Amin van Oeganda geen vreedzame, rechtvaardige en menselijke oplossingen verwacht mogen worden.

In dit licht gezien stond Israël geen andere weg open dan die van een verrassingsactie en deze actie moet als gerechtvaardigd worden aangemerkt.

Zonder in termen van vals heroïsme te vervallen is er alle reden de actie van Israël met begrip en sympathie en de uitkomst ervan met voldoening te beoordelen. Ik betreur het dat de Nederlandse regering niet in die zin heeft gereageerd en ik doe een beroep op haar zulks alsnog te doen”.

DEZE WEEK
IN N.G.:

de Loonmaatregel, pag. 3
de ARP en Unctad, pag. 4
Europese Eenwording, pag. 4
Emancipatiebeleid, pag. 5
Raad voor het regeringsbeleid, pag. 5
Landbouwpolitiek, pag. 7
Werkende Jongeren, pag. 7
Uit de Arjos, pag. 9
Partijnieuws, pag. 11
Verklaring CDA over Zuid-Afrika, pag. 11

IN OGENSCHOUW

Dienen eist moed

Bij contacten met bestuurskolleges en „officiële instanties“ tonen burgers zich nogal eens verwonderd over het tempo, waarin overheidsbeslissingen tot stand komen. De zakenwereld bijvoorbeeld is gewend zo snel mogelijk tot daden te komen: gegevens op een rijtje zetten – rekenen – pro en contra overwegen – beslissen. De overheid daarentegen wekt maar zelden de indruk te beseffen, dat tijd ook geld kan zijn of dat het almaar voortduren van een procedure frustrerend kan werken, soms zelfs tot on-recht kan leiden. Wie te lang moet wachten op uitsluitel lijdt er niet alleen onder dat zijn belangen schijnen te worden veronachtzaamd, maar wordt ook dikwijls reëel benadeeld. Natuurlijk

zijn er overwegingen aan te voeren voor een extra-zorgvuldige overweging en afweging van overheidsbeslissingen. De bestuurder en de overheidsdienaar werken aan en met gemeenschapsbelangen. Zij duperen met fouten of minder doordachte daden niet primair zichzelf, zoals de koopman of de industrieel, maar heel de samenleving. Toch kan de vraag rijzen of de zucht naar het bereiken van de allerlaatste perfectie niet te sterk het overheidshandelen gaat domineren. Daar kan immers ook een te groot deel angst achter staken: angst voor het aanvaarden en dragen van een verantwoordelijkheid, die men qualitate qua nu eenmaal heeft.

Mondigheid

De bestuurder – en in zijn kielzog de overheidsfunctionaris – behoort zich bij zijn optreden een aantal zaken te realiseren, die zonder meer voortvloeiën uit zijn positie enerzijds en de toegenomen mondigheid, het over het algemeen beter geïnformeerd zijn van de burger anderzijds. Binnen de hedendaagse verhoudingen zal gegarandeerd een grote of kleinere oppositie alle bestuurlijke activiteit zo ook maar enigszins mogelijk begeleiden met reacties, die variëren van scherpe afkeuring tot meewarig geglimlach. Dat gebeurt onvermijdelijk zij het ook vaak volkomen ten onrechte. Terwijl voorts een

ieder, die zich door enige activiteit ook maar enigszins in zijn vrijheid beperkt acht daar op vaak ongezoeten wijze blij van zal geven. Dit behoort in onze zeventiger jaren gewoon bij het spel. Er is niet aan te ontkomen, hoe nauwgezet men er ook naar streeft bij elke decisie alle denkbare kolen en geiten in het oog te houden. Het behoort tot de verantwoordelijkheid van de bestuurder keuzen te maken, knopen door te hakken. Kiezen impliceert dat mensen worden teleurgesteld, belemmerd, misschien wel voor het hoofd gestoten. Maar voor het maken van keuzen, het nemen van beslissingen is de bestuurder nu juist „ingehoord“ en de minder prettige consequenties zal hij óók

moeten nemen.

Limiet

Toch schijnen er in het bestuurders- en officialswereldje nog altijd mensen rond te lopen met de waan, dat het ook anders kan, als maar lang genoeg wordt gewikt en gewogen en genuanceerd. Deze lieden overschrijden bij herhaling de limieten van alle redelijkheid, doordat zij steeds maar weer terug-verwijzen, steeds maar weer hun hoop op andere en mogelijk beter in hun kraam passende adviezen blijven vestigen.

Het wordt meer en meer een zaak van politiek belang op deze keerzijde van de vreugd van het besturen attent te zijn. Wie besturen wil dient voor ogen te houden, dat hij zich continu in de waagschaal zal hebben te stellen. Kiezers-angst, voortdurend streven naar zelf-behoud en zelf-bescherming zijn met dienst aan de publieke zaak niet te verenigen. En „dienen“ behoort een kernwoord te zijn in de christen-politieke praktijk.

v.d. B.

Vervolg van pag. 1

een voorstel van de werknemers om in de Algemene Regeling van Handel en Tarieven een z.g. sociale clause op te nemen die de rechten van werknemers waarborgt. Wel stemden de E.G.-regeringen er in toe er over te praten.

Produktiemethoden

Een derde werkgroep hield zich bezig met de vraag welke technologie (welke productieprocessen) vooral in ontwikkelingslanden zou moeten worden toegepast. Voorgesteld werd om vooral de landbouw in ontwikkelingslanden te stimuleren en gebruik te maken van produktiemethoden die veel mensen vragen (arbeidsintensief). Maar daar wilden deze landen niets van weten. Zij zouden daarmee een nog grotere en blijvende achterstand t.o.v. de Industrielanden oplopen. Anderzijds wisten zij ook wel dat het zinloos is om de allermodernste technieken toe te passen. Men vond elkaar – hoe kan het anders – op het gemiddelde, een juiste afstemming tussen kapitaalintensieve en arbeidsintensieve technieken, wat overigens voor ons land ook het beste is. In beide gevallen dient echter een goede productiviteit te worden nagestreefd om concurrerend te blijven t.o.v. andere landen. Het spreekt vanzelf dat onderzoek daarbij een eerste vereiste is en daarbij heeft men dan de steun nodig van de Industrielanden. Daarbij kunnen de multinationale ondernemingen ook wat doen. De landbouw zal daarbij in de eerste plaats aandacht moeten krijgen. Ook scholing is een dwingende eis bij betere arbeidsmethoden; het ligt voor de hand dat de industrielanden hierbij een bijdrage kunnen leveren. Op de internationale instellingen wordt een beroep gedaan om hulp, o.a. op de Internationale Arbeids Organisatie, waarvan gevraagd wordt een werkgroep te formeren die zich met de aspecten van technologie, onderzoek en scholing bezig gaat houden. De werknemersgroep en de groep van 77 stelden voor om een internationale gedragscode op te stellen die de overdracht van technische kennis van industrielanden naar ontwikkelingslanden tot onderwerp heeft, zoals voorgesteld door de UNCTAD, doch daarin bleven zij alleen staan. Daarnaast suggereerden de werknemers de regeling van 1883 met betrekking tot de industriële eigendom (patentrecht) te wijzigen, omdat deze regeling een betere gedragsregel in de weg staat, doch hier

Vooral landbouw in ontwikkelingslanden stimuleren

konden zij geen voldoende volgingen vinden.

Multinationale ondernemingen

De vierde werkgroep hield zich bezig met het probleem van de multinationale ondernemingen en hun betekenis voor de werkgelegenheid. Het resultaat van hun gesprekken zoals dat in hun rapport naar voren komt is ronduit bedroevend. Men heeft wel grote redevoueringen gehouden maar absoluut niet naar elkaar geluisterd want zelden kan een zo grote verdeeldheid worden aangetroffen. Er waren regeringen die alleen maar oog hebben voor de positieve aspecten van deze internationale ondernemingen, andere regeringen wisten alleen maar kwade punten te noemen, weer een andere groep regeringen zag zowel positieve als negatieve aspecten. Westerse regeringen stonden tegenover regeringen van ontwikkelingslanden en tegenover socialistische landen. De werkgevers stelden – het kan nauwelijks anders – zich zeer positief op tegenover hun multinationals. De werknemersgroep vertegenwoordigde de opvatting dat de multinationals bestaan, dat er negatieve aspecten zijn en dat er om die reden toezicht moet komen. Het is een gevaarlijke ontwikkeling als er zulke veelal regionaal bepaalde tegenstellingen komen in de Internationale Arbeids Organisatie waarvan de kracht is dat daarin overheden, werkgevers en werknemers samenwerken. De groep van 77 (de ontwikkelingslanden) hadden een voorstel ingediend dat gezien het karakter helemaal niet paste in deze conferentie maar in de V.N. waar dit punt ijverig wordt bestudeerd. Kennelijk was dit onderwerp nog niet rijp om in het kader van de Internationale Arbeids Organisatie te worden behandeld. Het lijkt gewenst dit punt over enkele jaren nog eens te bezien na wat meer studie. Het is immers duidelijk dat er een internationale regeling, een gedragscode, al of niet wettelijk verbindend, moet komen om uitwassen van gedrag van sommige m.n.o.'s te beteugelen.

Tenslotte

Een groot deel van de conferentie leefde men onder de dreiging van de document van de groep van 77 (de ontwikkelingslanden) waarin zij hun opvattingen aan de conferentie zouden voorleggen. Inderdaad is dit stuk er gekomen en het viel globaal nogal mee. Een door de conferentie benoemde werkgroep heeft 2 dagen en 2 nachten besteed aan touwtrekken over de invloed van het einddocument dat aan de conferentie werd voorgelegd. Het bestaat uit een beginselverklaring die in belangrijke mate aan de groep van 77 is ontleend en een actieprogramma, waarbij in hoofdzaak het resultaat van de werkgroepen is verwerkt. Het geheel van bijdragen is zo gemixt en zo bijgeschaafd, dat er vrijwel niemand enthousiast over was maar dat ook niemand het concreet wilde verwerpen. Wel werd een zee van

D. H. Grasman, secretaris CNV

aanmerkingen gemaakt die netjes in het verslag van de conferentie werden opgeschreven, waarbij de betrokken gedelegeerden – eenmaal thuisgekomen – zich kunnen beschermen tegen moeilijke vragen van hun ministers. Het resultaat is zeker niet groots, maar toch is er wel dit uitgekomen dat de wereld een bijdrage wil leveren om de armoede en de werkloosheid van velen te bestrijden. Het was een interessante, boeiende en leerzame conferentie. Duidelijk is dat er wat verandert aan de machtsverhoudingen in de wereld. De rol van Europa wordt bescheidener, de oelie landen worden sterker en de armen worden een meerderheidsgroep, die daar ook naar handelen.

Noot: In NG van 5 juli j.l. publiceerde de auteur een voorbeschuiving over deze conferentie.

Pipe-line

Als resultaat van een Delfts onderzoek werd deze dagen geponeerd, dat het niet meer nodig is de problematiek van de „overloop“ uit de grote steden te lijf te gaan met de bouw van groeikernen-in-de-wel. De te verwachten bevolkingstoename is door de praktijk van vooral de laatste jaren zozeer gereduceerd, dat bijvoorbeeld de woningbehoefte van een stad als Amsterdam best binnen de eigen wallen zou kunnen worden opgevangen, zo menen althans deze onderzoekers. Het Delftse onderzoek is zeker niet het eerste signaal met betrekking tot deze materie. Al eerder zijn bij het overloopbeleid de nodige vraagtekens geplaatst. Signalen als dit nopen tot waakzaamheid. De machine

van de overloopplanning loopt tenslotte op brandstof, die in de zestigste jaren is aangedragen. TO Toen bestond een soort angst-psychose voor de twintig miljoen of nog meer Nederlanders, die binnen zeer afzienbare tijd geborgen zouden moeten worden. Weliswaar zijn daarna de taken nu en dan wat bij-gesteld, maar... het systeem van grondgedachten is blijven bestaan. Zo'n systeem kan in allerlei deskundige stuur-, werk- en begeleidingsgroepen en binnen het ambtelijke apparaat een taal leven leiden... Zou het tijd worden om de uitgangspunten en doelstellingen van destijds toch maar eens kritisch en nuchter te bekijken? Aan huizenmassa's op verkeerde plaatsen, alleen maar ontstaan omdat ze onvermijdelijk uit een vroeude pipe-line moesten komen, bestaat geen enkele behoefte.

Een nieuwe CDA-publikatie

COMMENTAAR OP DE CONTOURENOTA

Samen verantwoordelijk voor het onderwijs

Het rapport van de wetenschappelijke instituten van ARP, CHU en KVP is een reactie op de ministeriële discussienota „Contouren van een toekomstig onderwijsbestel“.

Naast lovende woorden plaatst de commissie ook kritische opmerkingen bij de nota van de bewindslieden van onderwijs. Daarnaast heeft de commissie getracht een aanzet te geven om te komen tot herformuleringen en het doen van aanbevelingen.

Het royaal en kleurrijk uitgevoerde rapport kost **f 9,90 per exemplaar**

U kunt het rapport bestellen door storting van het bedrag op postgiro 89673 t.n.v. AR-Partijstichting, Den Haag met vermelding van „Commentaar op de contourennota.“

Kuiperstichting ontvangt groeiende steun

In het kader van een financiële actie ten behoeve van de Dr. Abraham Kuiperstichting hebt u als leden van de ARP enkele weken geleden een acceptgirokaart gekregen. Indien u deze kaart nog thuis hebt liggen; vul hem in en stuur hem op naar uw bank of naar het girokantoor. Duizenden partijleden zijn u al voorgegaan.

U doet het voor een goede zaak. Juist in deze tijd is een zich bezinnen op de vraag hoe christenen de samenleving kunnen dienen, uiterst belangrijk. De Kuiperstichting wil vanuit de politieke gezichtshoek aan deze bezinning zijn bijdrage leveren. Ook binnen het toekomstige CDA.

In de vorige NG was de stand: f 72 295,-; thans (14 juli) is deze: f 146 267,-. U ziet: we zijn goed op weg naar de twee ton.

Informatie

Sommige gevers van giften vragen om meer informatie over hetgeen de Kuiperstichting zoal doet. Uiteraard kan in dit kader hierop niet breed worden ingegaan. Jaarlijks wordt in NG uitvoerig geïnformeerd over de stand van de werkzaamheden. Globaal zijn deze te onderscheiden in:

- advisering aan onderscheiden partij-instanties
- het in nota's en rapporten formuleren van politiek-ideologische standpunten over bepaalde problemen
- het naar aanleiding van deze nota's (mede) organiseren van conferenties en studiedagen
- het desgevraagd geven van advies (telefonisch of schriftelijk) aan partijleden (meestal raadsleden) over politieke problemen
- het uitgeven van het politieke-wetenschappelijk maandblad Antirevolutionaire Staatkunde
- het voeren van het secretariaat van het Verband van verenigingen van AR

gemeente- en provinciebestuurders (met inbegrip van het maandblad De Magistratuur).

Samengevat: de Kuiperstichting is het wetenschappelijk adviesbureau van de ARP en voor de hele ARP!

Als u nog niet gestort hebt, doe het nog vandaag. Bent u niet (meer) in het bezit van onze acceptgirokaart; u kunt ook gewoon storten op postgiro 51385 t.n.v. Dr. A. Kuiperstichting, Den Haag, met vermelding van: financiële actie 1976.

VERPLAATSBARE HOUTEN GEBOUWEN

directie- en schaftketen
scholen en kerken
directie- en schaft-wagens
etc.

HAHBO
HOUTBOUW
HARDINXVELD

tel. Giessendam-Hardinxveld 3888

WOUD & ZAAI
ORANJEWOUD

Vraagt nieuwe prijscourant

Verantwoordelijkheid

Alhoewel wat aan de late kant heeft het kabinet dan toch gebruik gemaakt van de machtiging die de Kamer haar enkele weken geleden in handen heeft gegeven. Opnieuw heeft zij een loonmaatregel aangekondigd, waarmee de vrije onderhandelingsmogelijkheid tussen werkgevers en werknemers wordt beperkt. Daarmee heeft het kabinet zich in de hoek gemanoeuvred waar de slagen vallen. De kritiek komt met name van de F.N.V., het

monsterverbond van N.V.V. en N.K.V., dat principiële bezwaren heeft tegen een loonmaatregel van welke inhoud dan ook.

Wij mogen echter blij zijn dat de regering er niet voor terugschrikt om tegen het F.N.V. in te gaan. De maatregel is bedoeld om werkgelegenheid voor velen te scheppen en werknemers die onder een CAO vallen niet extra te duperen. Als het F.N.V. zegt te staan voor de belangen van haar leden dan getuigt haar houding en kritiek op de maatregel wel van het tegendeel. Juist vanwege het feit dat vakbeweging en werkgevers niet tot een akkoord konden of wensten te komen, moest het kabinet deze onvermijdelijke beslissing nemen. Het C.N.V. is haar verantwoordelijkheid niet uit de weg

NC COMMENTAAR

gegaan en heeft begrip getoond voor het nemen van de maatregel. Het C.N.V. mag in deze aangelegenheid dan ook zeker niet over één kam worden geschoren met het F.N.V. De houding van het C.N.V. verdient waardering.

Principiële profilering

In Luxemburg vond op donderdag, 8 juli jl. de officiële oprichting plaats van de Europese Volkspartij. Bij deze partij van Europese christen-democraten zijn ook ARP, CHU en KVP betrokken. Voorzitter van de Europese Volkspartij (EVP) werd de Belgische premier Tindemans, die in een uitstekende rede op de Europese problematiek inging.

Met Tindemans zijn wij van mening, dat een kenmerk van de EVP moet zijn, dat ze principiële is. Met name jongeren, maar niet alleen zij, willen weten met wie ze te doen hebben. Daarom zal de EVP een duidelijk

gezicht moeten tonen. De voortgang van de Europese eenwording is overigens bijzonder moeilijk. Dat zou z'n weerslag kunnen hebben op de ontwikkelingen van de nieuwe Europese christendemocratische partij. Uit Brussel kwamen deze dagen wel enkele bemoedigende tekenen. Met waardering namen we kennis van de bereikte overeenstemming over de zetelverdeling in het Europese Parlement. Voor de EVP bestaat verder het gevaar, dat ze alleen maar een anti(socialistisch)blok wordt. Om dat gevaar het hoofd te bieden is een duidelijke profilering in principiële zin van groot belang. Van de Nederlandse christen-democraten mag in dit opzicht dan ook een belangrijke bijdrage worden verwacht.

VAN ATOTU

De loonmaatregel

De loonmaatregel (eigenlijk een wat misleidende term, want het gaat om heel wat meer dan alleen de lonen), waartoe de regering heeft besloten, is om verschillende redenen waard hier nader te worden beschouwd, al moet dit vanwege de vakantiefrequentie van Nederlandse Gedachten met enige vertraging gebeuren.

Vakantieovertraging

Diezelfde vakantieomstandigheden zijn oorzaak dat ook andere onderwerpen slechts vertraagd hier ter sprake zullen komen, zoals de Israëlische bevrijdingsakktie in Oeganda. Daarvoor is pas in het volgende nummer, over twee weken dus, gelegenheid. Eerst in het daarop volgende nummer, over vier weken derhalve, zal ik mijn voornemen kunnen uitvoeren enkele opmerkingen te maken over de brief van de Minister van Justitie aan de Tweede Kamer over Bloemenhove. Maar misschien is dit, vlak voor het einde van het Kamerverreces, juist wel een goed moment. Intussen zal - naar ik hoop en vertrouw - Minister Van Agt tot de konklusie zijn gekomen dat het de voorkeur verdient zijn positie niet afhankelijk te stellen van de in zijn brief zo openhartig en beklemmend beschreven problematiek, maar van het vertrouwen van de parlementaire meerderheid waarop het gehele kabinet is aangewezen. Daar hoop ik dus nader op terug te komen, evenals op de Israëlische akktie. Alles uiteraard zeer urgente actuele gebeurtenissen voorbehouden. Nu eerst de loonmaatregel, die om een aantal redenen een nadere beschouwing verdient. Allereerst vanwege het enkele feit, dat de regering tot de maatregel overging, dan vanwege de reacties uit het bedrijfsleven, en tenslotte vanwege de politieke reacties.

Eigen verantwoordelijkheid

Men kan de regering werkelijk niet verwijten dat zij lichtvaardig tot haar besluit zou zijn gekomen. Integendeel, de dagen en nachten die eraan zijn voorafgegaan hebben menigeen de verzuchting ontlokt: regering regeert! Voor die verzuchting was ook wel reden, want door het lange verloop dreigde het klimaat waarin een maatregel zou moeten functioneren steeds meer te verharderen. Gezien de grote waarde die het kabinet hecht aan een vertrouwensrelatie met het bedrijfsleven (al weet het niet de indruk te vermijden dat dit heel in het bijzonder geldt naar de kant van de vakbeweging) waren de eindeloze pogingen om tot een akkoord te komen wel begrijpelijk. Anderzijds echter gaf het tevens voedsel aan de twijfel of dit kabinet wel de moed zou hebben een noodzakelijke, maar bij de vakbeweging op groot verzet stuitende maatregel te nemen. Welnu, het antwoord is niet voor tweeërlei uitleg vatbaar. De regering is, na het uiterste te hebben geprobeerd, haar verantwoordelijkheid niet uit de weg gegaan, toen een beslissing eenmaal onvermijdelijk was geworden. Hoe onaangenaam die beslissing op zichzelf ook is, zij heeft het onmiskenbare voordeel het bewijs te leveren dat de

regering er niet voor terugschrikt tegen de wens van een grote belangengroep, ook als dat de FNV is, te handelen. Zij heeft niet de wens van de vakbeweging, maar haar eigen visie op wat in het algemeen belang nodig is gevolgd. Zij heeft er grote spanningen met grote delen van de vakbeweging voor geriskeerd.

Eigen overtuiging

Voor Minister van Sociale Zaken Boersma moet dit besluit niet gemakkelijk zijn gevallen. Dat de regering echter uiteindelijk haar eigen overtuiging en inzicht heeft gevolgd heeft juist hij op niet mis te verstane wijze duidelijk gemaakt. Tot twee maal toe heeft hij voor de televisie tegenover werkgevers en werknemers strijdvaardig uiteengezet dat de werkgelegenheid hem boven de wensen van welke belangengroep dan ook gaat. En hij deed het vanuit de duidelijke overtuiging dat daarvoor de regeringsmaatregel een beter middel is dan de voorstellen van de werkgevers en van de FNV. Ook de Minister-President verklaarde het met die laatste voorstellen „volstrekt oneens” te zijn. Dat het regeringsstandpunt dat van het CVN nog het dichtst benadert pleit niet tegen het kabinet maar wel voor het CNV.

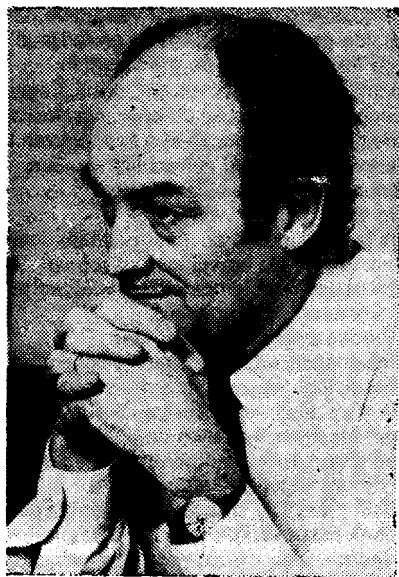
Recht op werk

Tegen de achtergrond, waartegen Boersma het regeringsbesluit verdedigde („het recht op werk gaat voor”) waren de reacties van werkgevers en werknemers teleurstellend. Niet omdat zij het met de maatregel oneens waren, maar omdat zij in gebreke bleven aan te geven hoe hun voorstellen de werkgelegenheid meer zouden hebben bevorderd dan de regeringsmaatregel. Voorzitter Van Veen van het VNO verklaarde dat het kabinet „een kans gemist had”. Zijn collega De Wit van het CWV vond de gang van zaken „bedroevend”. Beiden verzuimden echter te vermelden dat het bedrijfsleven de eerste „kansen” ruimschoots had gekregen en het meest „bedroevende” was dat de sociale partners elkaar niet hadden kunnen vinden. Royaler was de reactie van het CNV, dat zich niet alleen bij de inhoud van de maatregel neerlegde (hetgeen niet zo verwonderlijk is gezien zijn eigen voorstellen), maar ook het feit van de maatregel als „onvermijdelijk” aanvaardde. Die onvermijdelijkheid is nl. precies ontstaan door het gebrek aan overeenstemming tussen de sociale partners, alle hulp en bijstand van de regering ten spijt.

FNV

Bijzondere aandacht verdient de reactie van de FNV, waarin NVV en NKV federatief zijn verbonden. De fel afwijzende reactie doet in tweeërlei opzicht enigszins overtrokken aan. In de eerste plaats is dit het geval omdat ook de leiding van de FNV enige maanden geleden onderschreef, dat er een keus moest worden gemaakt tussen matiging óf in de sektor van juist ook voor de „gewone man” essentiële voorzieningen óf in de sektor van het besteedbaar partikulier inkomen. De FNV-top bepleitte toen eenzelfde keus als nu door de regering is gemaakt,

maar bleek daarvoor niet de steun van zijn leden te kunnen krijgen. Daardoor maakt de verontwaardiging van de FNV-leiding over de regeringsbeslissing op zijn minst een wat overtrokken indruk. In de tweede plaats gaf de door de regeringsbeslissing ontstane situatie aan verreweg de belangrijkste man in de FNV, voorzitter Kok, geen aanleiding zijn voorgenomen vakantie op te schorten. Natuurlijk is hem die vakantie van harte gegund, zij komt hem ook meer dan toe, maar een man op die post die werkelijk in een crisissituatie gelooft gaat op dat

moment niet met vakantie. Waarnemend voorzitter Spit riep wel krijgshaftig uit dat geen wetsartikel bij zijn weten een politieke staking verbiedt, maar hij zal het wel zo voorzichtig hebben gezegd om ruimte te laten voor het standpunt dat niet alles wat niet bij de wet verboden is daarmee ook ethisch toelaatbaar is geworden.

Nuchtere achterban

Het is trouwens zeer de vraag of een oproep tot een politieke staking het gewenste effect zou hebben. De paradoxale situatie zou zich weleens kunnen voordoen dat de leden, die eerst het matigingsbeleid van hun leiders afwezen, nu een oproep van diezelfde leiders tot verzet tegen de matigingsmaatregel der regering zouden verwerpen. Dit is minder tegenstrijdig dan het lijkt. In het eerste geval verlangen de leden van hun voormannen gewoon dat zij vechten voor het onderste uit de kan op korte termijn; in het tweede geval willen zij niet onoverzienbare risico's lopen op lange termijn. De Nederlandse werknemer beseft zeer wel hoe wankel de economische situatie is en hoe groot de risico's op een verder oplopen van de werkloosheid zijn. Daarbij komt dat niemand, hoe hij ook over de regeringsmaatregel verder moge denken, het feit kan wegpraten, dat de koopkracht van de gemiddelde werknemer erbij op peil blijft, de beter betaalde erop achteruitgaat en de lager betaalde er reëel vooruitgaat. De top van de FNV zal niet riskeren voor de tweede maal in deze zaak door de leden terecht te worden gewezen. Wanneer de sociale partners gehoor geven aan het op hen gedane beroep de regeringsmaatregel nu loyaal te aanvaarden, zullen zij daarin naar mijn overtuiging op de steun en het vertrouwen van hun leden kunnen rekenen.

Testcase voor P.v.d.A.

In de politieke sfeer was vooral de reactie van de P.v.d.A. van belang. Deze partij staat sterk in de reuk van in het parlement de stem van de wens van de vakbeweging te willen zijn. Nu kon zij niet

ontkomen aan een keus tussen enerzijds de regeringsbeslissing en anderzijds het standpunt van de FNV en haar eis in een spoedzitting van het parlement de regeringsbeslissing af te keuren of althans te trachten bij te sturen. Voor dit laatste zou trouwens, zo liet Boersma onmiddellijk weten, de regering geen ruimte laten.

De reactie van plaatsvervangend fractievoorzitter Dolman getuigde van realiteitszin. De Kamer, inclusief de P.v.d.A., had zojuist de wijziging van de loonwet die een regeringsmaatregel moest mogelijk maken aanvaard. Op dat moment, zo konkludeerde hij, was ook de maatregel zelf eigenlijk al aanvaard, als er geen akkoord tussen de sociale partners zou tot stand komen. Dolman zei echter nog iets meer. Ons gaat het, zo zei hij, meer om de inhoud van de maatregel dan om het feit van de maatregel. En ook die inhoud gaf zijn fractie geen aanleiding de regering ter verantwoording te roepen. Kortom, de P.v.d.A.-fractie heeft de keus waarvoor zij in het bijzonder stond niet ontlopen en zich vierkant achter de regering gesteld. Na een aantal eerdere gebeurtenissen geen overbodige weelde, maar wel waard om te worden onthouden (en volgehouden!)

VVD solidair met FNV

Voor de grootste verrassing zorgde ongetwijfeld de VVD. Na eerst de regering te hebben verweten in gebreke te blijven de vereiste besluitvaardigheid te betrachten, veroordeelde zij nu de beslissing als een „loondiktaat”. Voorts verklaarde de VVD het geheel eens te zijn met de FNV: meer geld voor persoonlijke welvaart en minder geld voor gemeenschapsvoorzieningen. Ten laste van wie dit laatste zou gaan weten wij sinds het 1%-debat in de Kamer. Het is verbluffend te zien, hoe de VVD werkelijk alle kanten blijkt op te kunnen in haar spelen op de portemonnee van de kiezer, voor dit geval toegespit op die van de huisvrouw. De democratie bestaat bij de gratie van het alternatief. Er zijn sterke aanwijzingen dat op dit moment verkiezingen de alternatieve mogelijkheid van een confessioneel-liberale combinatie zouden opleveren. Op zichzelf is het bestaan van een alternatief goed. Wij sluiten dan ook geen enkele op democratische partijen steunende coalitie bij voorbaat en principiële uit. Maar de VVD gaf ons ook de afgelopen week opnieuw geen enkele aanleiding ernaar te verlangen dat op dit alternatief zou moeten worden teruggevallen, laat staan dat er voorkeur voor zou worden uitgesproken.

Steun voor kabinet

De christen-democratische fracties tenslotte stemden overeen in hun oordeel

dat de maatregel beter eerder had kunnen zijn genomen omdat deze huns inziens dan gemakkelijker had kunnen worden verwerkt. KVP en ARP spraken er tevens hun voldoening over uit dat de regering haar verantwoordelijkheid niet uit de weg was gegaan en zij verbonden daaraan een oproep de sociale partners de maatregel loyaal tegemoet te treden en te aanvaarden.

De steun, die dit voor het kabinet inhoudt, is alleszins terecht. Zij is ook niet overbodig, nu de christen-democratische steun bij de 1%-operatie achteraf minder hecht lijkt te zijn dan aanvankelijk leek. Allereerste is de bijdrage der christen-democratische fracties toen als een eensgezinde steun aan het kabinetsbeleid gezien. In een terugblik in het CH-weekblad „De Nederlander” wordt het debat echter gewaardeerd als het „slijpen van de sabels” voor de „lange veldslag” die met het kabinet nog moet worden geleverd. Wat dit betekent zullen wij echter pas ver na 25 september kunnen ervaren.

Verrassingen

Intussen kan als positieve konklusie van de vorige week worden gekonstateerd dat het kabinet er niet voor is teruggedeinsd overeenkomstig eigen verantwoordelijkheid en inzicht te doen wat het in het algemeen belang noodzakelijk oordeelde, en dat het daarvoor de steun heeft van een brede meerderheid in de Kamer en met name van de partijen, op welke steun zij allereerst is aangewezen. Een versterking van de politieke situatie, die ons land op de valreep van het parlementaire jaar waarlijk wel kan gebruiken. En dit schrijf ik in alle onwetendheid van wat het kabinetsberaad van deze week over de rijksbegroting-1977 nog aan verrassingen kan opleveren. En dan te weten dat verrassingen in de huidige situatie nooit van aangename aard, maar alleen van onaangename aard zijn. Want het stadium waarin aantrekkelijke tegen onaantrekkelijke verlangens, redelijke tegen onredelijke wensen kunnen worden afgewogen is allang voorbij. Het gaat nu om een keus tussen aantrekkelijke en aantrekkelijke, tussen redelijke en redelijke verlangens.

Adant

DE FRACTIE IN ACTIE

Vijf edities beschikbaar

Standpunten, die door de AR-Tweede Kamerfractie zijn ingenomen, worden regelmatig samengevat in documentaties, welke onder de titel, „De fractie in actie” verschijnen. Er zijn nu vijf delen beschikbaar.

Deel I - periode juni 1973 t/m april 1975 f 0,50 per ex.
Deel II - periode april t/m oktober 1974 f 0,95 per ex.
Deel III - periode oktober 1974 t/m maart 1975 f 2,- per ex.
Deel IV - periode april t/m oktober 1975 f 2,- per ex.
Deel V - periode 1975 t/m februari 1976 f 2,50 per ex.

U kunt bestellen door het verschuldigde bedrag op postgiro 89673 t.n.v. AR-Partijstichting, Den Haag te storten met vermelding van het gewenste.

De ARP en de UNCTAD Door H.J. IJdo

Grondstoffenakkoorden brengen veel ellende

De heer van Houwelingen heeft in vorige afleveringen van dit blad -29 mei en 5 juni jl.- enige opmerkingen ten beste gegeven over de UNCTAD-conferentie te Nairobi, waarin hij zich voorstander toont van door de UNCTAD voorgestelde wereld-grondstoffenakkoorden en wijziging van de bestaande economische orde. In dit verband sprak hij tevens zijn goedkeuring uit voor de door de heer Pronk te Nairobi gevolgde gedragslijn ten aanzien van deze problematiek. Afgezien van een paar artikelen in AR-Staatkunde, zijn de nieuwe economische orde en wereld-grondstoffenakkoorden voor zover mij bekend - tot nu toe nauwelijks in onze kring besproken. De opmerkingen van de heer van Houwelingen bieden een goede gelegenheid om in deze leemte te voorzien

Grondstoffenvraagstuk

Het is misschien verstandig de te Nairobi behandelde problematiek aan te pakken van uit de concrete hoek van het grondstoffenvraagstuk. Dit vraagstuk heeft minstens twee kanten: een economische en een politieke. De economische betreft in de eerste plaats de prijsvorming. Zoals bekend schommelen de prijzen van sommige grondstoffen soms sterk met grote risico's voor producenten en produktielanden. In tijden van lage prijzen (of opbrengsten) dalen hun inkomsten, wat vooral voor de welvaart van de armste onder hen en voor landen wier economieën steunen op monoculture desastreus gevolgen kan hebben. De ontwikkelingslanden vragen terecht om van dit soort alea's verschoond te worden en zien de remedie liggen in prijsmanipulaties in het kader van wereldwijde akkoorden.

Nu kan men met dit probleem twee kanten uit: of men kan ingrijpen in de prijsvorming en de prijzen zodanig trachten vast te stellen dat de producenten voldoende en regelmatige inkomsten ontvangen uit de verkoop van hun producten (voorstel van de UNCTAD-politiek van minister Pronk), of men kan, als de prijzen en inkomsten teruglopen of tegenvallen, de producenten direct subsidiëren buiten de prijsvorming om. Nu hebben beide systemen hun gebreken, maar ervaring en theorie tonen aan dat de eerste zinnige conclusies te trekken, het Wereld Tin Akkoord. Over de Europese landbouwpolitiek kunnen wij kort zijn. Iedereen weet dat deze regelmatig tot kostbare en verspillende overschotten leidt (boterbergen, melkpoederbergen) en tot een voortdurende stijging van de prijzen. Bovendien moeten wij constateren dat na 18 jaar prijspolitiek verschillende sectoren van de Europese landbouw nog steeds niet een gezonde structuur hebben en nog steeds afhankelijk zijn van (reusachtige) overheidssteun.

Tin Akkoord

Het Wereld Tin Akkoord. Dit akkoord loopt nu ongeveer 20 jaar. Om de prijs stabiel te houden beschikt het akkoord over een buffer- en een kasvoorraad. Voor de prijs van het tin stelt het beherend orgaan, de Wereld Tin Raad, een bandbreedte vast. Als de prijs zich in het bovenste deel daarvan beweegt, moet de stock-manager tin verkopen, in het onderste gedeelte moet hij kopen. In

principe moet de prijs gehandhaafd blijven binnen de bandbreedte, teneinde betrekkelijk vaste inkomsten te garanderen aan producenten en vaste prijzen voor de consumenten. Nu is de praktijk even iets anders. In de Wereld Tin Raad maken de producenten in grote mate de dienst uit. Het zijn zij die in feite de prijs bepalen en wij zien dan ook dat de prijsband voortdurend omhoog is geschoven en nooit omlaag. In tijden van overschotten en algemene prijsdaling van grondstoffen daalt de prijs van het tin niet - in tijden van schaarste en prijsstijging stijgt zij wel. In de praktijk gedraagt de Wereld Tin Raad zich - ondanks de deelneming van de voornaamste consumentenlanden als een ordinair prijskartel in een camouflagepak. En, evenals ieder prijskartel, leidt haar politiek tot hoge prijzen, tot een relatieve daling van de vraag en daarmee tot overproductie enerzijds, en tot een vlucht in andere grondstoffen anderzijds. Dat is precies wat heeft plaatsgevonden. De vraag naar de meeste metalen is gedurende de laatste decennia gemiddeld met ongeveer 5% per jaar gestegen, die naar tin met iets meer dan 1%. Tingebruikers hebben (met succes) nieuwe methoden ontwikkeld en zich tot andere metalen gewend om het verbruik van tin te beperken. De opeenvolgende akkoorden hebben dan ook voor de producenten (allen ontwikkelingslanden met uitzondering van Australië) bijzonder weinig opgeleverd in termen van productieve werkgelegenheid en toegevoegde welvaart. De prijsvorming in de Tin Raad wordt sterk beïnvloed door politieke omstandigheden en overwegingen, hetgeen onlangs nog eens is gedemonstreerd door Bolivia. Dit land dreigde het tot 30 juni lopende akkoord niet te verlengen als niet bepaalde exportbeperkende maatregelen werden gehandhaafd die de Tin Raad enige tijd geleden had ingesteld om de gevolgen van overproductie het hoofd te kunnen bieden. Deze weigering vond plaats ondanks het feit dat de prijs van het tin tegen het voorgeschreven plafond lag en een verruiming van het aanbod logisch zou zijn geweest en in overeenstemming met de geest van het akkoord. Tenslotte is de Raad voor de dreiging van Bolivia gezwich: de exportbeperkingen bleven gehandhaafd, terwijl bovendien de minimumprijs werd verhoogd. Als een kartel van multinationals zo iets zou doen, zou er terecht een storm van protest opsteken.

Prijsstelling

Er is geen enkele reden om te veronderstellen dat de door de UNCTAD voorgestelde grondstoffenakkoorden niet dezelfde weg op zullen gaan als het Wereld Tin Akkoord. Grondstoffenakkoorden worden beheerd door regeringen en regeringsvertegenwoordigers die, niet geremd door enige parlementaire controle en met de tekst van de akkoorden in de hand, het onderste uit de kan trachten te halen en hun machtspositie ten volle uitbuiten. De prijsstelling in dit soort akkoorden zal daarom veelal een bittere strijd zijn, waarbij druk met politieke argumenten zal worden geschermd en de regels van vraag en aanbod met voeten zullen worden getreden met alle gevolgen van te hoge prijzen, overschotten, inflatie en vlucht in andere producten als hierboven geschetst. Voor de voorstellen van de UNCTAD geldt dan bovendien nog dat voor verschillende grondstoffen, prijsstabiliseringsmaatregelen m.b.v. buffervoorraden, noch mogelijk, noch noodzakelijk zijn. Hoe maak je (en bewaar je) bijvoorbeeld buffervoorraden van bananen? En waarom buffervoorraden van thee? Het theeprobleem is veel doeltreffender op te lossen door de productie in de voornaamste produktielanden te herstructureren. Buffervoorraden en prijsmaatregelen zouden eenvoudig onzin zijn.

Producenten-steun

Van de tweede gedragslijn, steun aan de producenten of produktielanden vinden wij goede voorbeelden in het voor de

Minister van Ontwikkelingssamenwerking, drs. J.P. Pronk.

toetreding van Engeland tot de Europese Gemeenschappen in dat land in de landbouw toegepaste systeem van „deficiency payments” en in de regels voor de stabilisering van inkomsten uit de export van grondstoffen, opgenomen in de door de EEG met de ACP-landen afgesloten overeenkomst van Lomé. In beide gevallen worden - in grote lijnen - de inkomsten van de producenten verhoogd met directe overheidsbijdragen, indien en voorzover de opbrengsten van de produktie beneden een bepaald van te voren vastgesteld niveau blijven. Een soort inkomensuppletie dus. In deze gevallen wordt het prijsmechanisme onverlet gelaten, doch worden - mits op voldoende schaal toegepast - de producenten voldoende inkomsten gegarandeerd. Producentensteun werkt niet machtsconcentrerend, terwijl bovendien het risico van overproductie veel kleiner is. Evenals in de sfeer van steun aan de producenten, kan men denken aan hulp voor herstructurering en modernisering van grondstoffen-producerende bedrijfstakken. Dit laatste is een van de doeleinden van de door de VS voorgestelde wereld-grondstoffenbank. Directe steun aan de producenten is o.a. voorgesteld door Duitsland en de VS. Volstrekt redelijke en verstandige voorstellen, redelijker en verstandiger dan die van UNCTAD, doch o.a. slechts halfhartig gesteund door Nederland.

Gereguleerde Wereldmarkt?

Het tweede aspect van het grondstoffenprobleem, het politieke, heeft voor wat betreft ons land twee kanten,

een internationale en een nationale. Sinds de ongelukkige resolutie van de VN van het najaar 1974 betreffende de internationale economische orde, leven de ontwikkelingslanden in de gevaarlijke illusie dat door verandering van de orde ook de welvaartsverhoudingen in de wereld zich zullen wijzigen ten gunste van hen. Zij hebben van deze illusie een politicum gemaakt onder het motto „trade not aid”. Echter, wijziging van de orde zal waarschijnlijk de welvaart niet doen toenemen. Helaas steunt welvaart op productiviteit en helaas heeft de mensheid nog geen beter kader kunnen ontwerpen om de produktiviteit te verhogen dan de vrije-markteconomie. Afschaffing van dit kader zou contraproductief werken. Wat wij dienen te beogen is een verhoging van het productief vermogen van de ontwikkelingslanden door een massale overdracht van kapitaal en kennis, d.w.z. in de eerste plaats door „aid”. En wat voor bezwaar zou daartegen bestaan? Wij geven „aid” op nationaal niveau aan onze medeburgers en op Europees niveau aan onze mede-Europeanen. Waarom niet op wereld-niveau? „Aid” gaat aan de „trade” vooraf. Dat is tenminste wat wij op nationaal niveau doen, als wij arbeiders in staat stellen zich te herscholen, of bedrijfstakken helpen. Daarom, als de ontwikkelingslanden stellen dat zij trade wensen en geen aid en dat daarvoor afschaffing van de vrije-markteconomie noodzakelijk is, dan dienen wij hen er van te overtuigen dat dit onverstandig zou zijn. Wel moeten wij hen tegelijkertijd op genereuze wijze (genereuzer dan tot nu toe) onze hulp aanbieden, bij voorkeur in de vorm van kapitaalscheningen:

ARP ondertekende open brief aan Regering inzake Europese Eenwording

De voorzitter van de Europese Beweging in Nederland, de heer J. H. C. Molenaar heeft aan de Minister President Drs. J. Den Uyl op woensdag 30 juni, aan de vooravond van de periode waarin Nederland het voorzitterschap van de Europese Gemeenschap bekleedt, een open brief aan de Nederlandse Regering overhandigd. Deze brief is ondertekend door voorzitters van zeven politieke partijen van acht werkgevers- en werknemersorganisaties. Daarbij was ook de ARP met een handtekening van partijvoorzitter H. A. de ' Boer.

De brief legt de nadruk op de noodzaak van Europese samenwerking en wijst erop dat nationale pogingen om tot een oplossing van economische en maatschappelijke problemen te komen, door de gevolgen van de ongecoördineerde maatregelen van andere Europese landen weinig effect sorteren.

Tekst brief

Aan de Europese burger is een eerste

bescheiden mate van inspraak beloofd door rechtstreekse verkiezing van het Europese Parlement. Deze belofte moet eindelijk worden ingelost, aldus de brief, waarvan de tekst als volgt luidt: „De Europese eenwording is in gevaar. De landen van de Europese Gemeenschap groeien van dag tot dag verder uiteen. Hun regeringen komen niet meer tot gemeenschappelijke beslissingen over grote of kleine problemen, laat staan tot een gemeenschappelijk beleid teneinde gezamenlijk het hoofd te bieden aan werkloosheid en inflatie. Wat wij daaraan ook in eigen land nog kunnen - en moeten - doen, het zet pas werkelijk zoden aan de dijk als het in nauw onderling verband met onze bureaus gebeurt. Die bureaus zijn Europa. Maar in Europa raakt dat verband steeds meer zoek. Het uiteenvallen van de Europese Gemeenschap kan het gevolg zijn. Desintegratie zou een afglijden betekenen naar chaos, onderlinge strijd en achteruitgang, en naar het verdwijnen van Europa als gesprekspartner voor de Verenigde Staten, de Derde Wereld en Oost-Europa. Daarom is het van wezenlijk belang dat niet alleen nationaal, maar ook in Europees verband gezocht wordt naar oplossingen voor de maatschappelijke en politieke problemen, waarmee de landen van de Gemeenschap worden geconfronteerd.

In algemene zin zal verandering van de economische orde, zoals de ontwikkelingslanden te Nairobi hebben voorgesteld, o.a. met betrekking tot de markten voor grondstoffen, leiden tot een soort inter-statelijke reglementering van de wereldmarkt. Nu zal ik de laatste zijn om vol te houden dat de zg. vrije-markteconomie tot een rechtvaardige en rationele produktie en consumptie leidt. Echter, een gereguleerde wereldmarkt zal nog veel meer defecten vertonen. De reden hiervan is hierboven al aangeduid. De prijsvorming zal in versterkte mate onder invloed komen van zeer subjectieve politieke overwegingen waarbij het recht van de sterke in nog veel grotere mate zal gelden dan op de vrije markt, en nog oncontroleerbaarder zal zijn. Ieder prijsakkoord is een potentiële polarisatiehaard en legt de macht in handen van oncontroleerbare bureaucratieën.

Beleid Pronk

Ten slotte het binnenlands aspect. Een interessante vraag is waarom minister Pronk zich te Nairobi tot kampioen heeft gemaakt van de onproductieve ideeën van de derde wereld. Waarom hebben wij van de heer Pronk nooit goede argumenten vernomen (bij mijn weten althans) van de afsluiting van wereld-grondstoffenakkoorden? Het laatste is misschien verklaarbaar omdat, in tegenstelling tot het Duitse parlement, nooit een Nederlands parlementariër de minister voor ontwikkelingshulp heeft geïnterpeleerd. (De Duitse democratie werkt soms niet zo slecht). Het antwoord op deze vragen ligt misschien niet zozeer in het vlak van de economie als wel in de politieke doeleinden die de heer Pronk met zijn politiek nastreeft. Deze zouden dan kunnen liggen in dezelfde sfeer als die van vele andere deelnemers aan Nairobi, te weten een soort reglementaire van de wereldmarkt en concentratie van de macht bij internationale bureaucratieën. Het lijkt mij van belang van deze motieven duidelijk kennis te nemen en ik zou dan ook van deze plaats de heer Van Houwelingen gaarne willen opwekken om de minister hierover eens aan de tand te voelen.

Nota:

De schrijver van dit artikel is directeur van een onderneming op het gebied van mijnbouw en raffinage van non-ferro metalen.

Emancipatiebeleid

Door mevr. J.G. Kraaijeveld-Wouters
ARP-Tweede Kamerlid

Eén ogenblik de vrouw centraal

Eind juni (de 21e) vond in de Tweede Kamer een openbaar debat plaats over „de emancipatie van de vrouw”. Ondergetekende leverde een bijdrage vanuit de AR-fractie, mede namens KVP en CHU. Algemene beschouwingen, als achtergrondverhaal bij de verschillende agendapunten.

Regeringsbeleid

De agenda gaf als thema aan: „het regeringsbeleid ten aanzien van de vrouw, zoals dat tot uitdrukking wordt gebracht in de rijksbegroting”. Wij vinden het juist om het emancipatiebeleid niet te isoleren op één deelgebied. Het emancipatiebeleid van de regering siagen, dan dient het inderdaad door alle begrotingen, door het gehele regeringsbeleid heen gewoven te zijn. Tegelijkertijd maakt dat de zaak onduidelijk en ongrijpbaar. Hoe moeilijk is het, het emancipatiebeleid in de rijksbegroting op te sporen. Het wordt tijd het emancipatiebeleid, eens los te pellen uit het totale regeringsbeleid, zodat concreet beoordeeld zal kunnen worden hoe dat beleid er uitziet en of datgene wat concreet wordt gedaan voldoende is of onder de maat.

Op zoek naar een „emancipatie-visie” van de overheid komt men een enkele zin in de Troonrede tegen en een summier verhaal in de CRM-begroting onder de titel „emancipatie-werk”.

Wel treft men een aantal concrete uitspraken aan in de rede van de Minister President, waarmee hij in 1974 de Nationale Adviescommissie Emancipatie installeerde.

Het was bijzonder jammer dat er tijdens het debat geen actueel beleidsstuk op tafel lag, waarin de regering haar eigen emancipatieverhaal onder woorden had gebracht en beleidsvoornemens op korte of langere termijn had voorgelegd.

Plaatsbepaling

Emancipatiebeleid behoort onder CRM-beleid. Tot voor kort. ressorteerde het onder gezinsbeleid. Dat is best te begrijpen als een historisch gegroeid gegeven, al geeft het wel een aanduiding van de visie op de vrouw.

Emancipatiebeleid als onderdeel van gezinsbeleid is een te enge benadering. Wij stellen dat niet vanuit een onderwaardering van het gezin. Wij achten het gezin een belangrijke cel van de samenleving van bijzonder veel waarde, ook al zien we zeker de schaduwkanten wel van de huidige gezinsstructuur die soms te gesloten is en al onderkennen wij ook verschillende vormen van gezinsegoïsme.

Visie op de mens

Emancipatiebeleid als onderdeel van gezinsbeleid is een te enge benadering. Dat stellen wij vanuit onze visie op de vrouw; beter gezegd: onze visie op de mens. Het uitgangspunt voor onze visie op wat emancipatiebeleid moet zijn rust op drie pijlers:

■ Elk mens, elke vrouw, elke man is een unieke schepping van de Heer, met eigen

tot individuele en gezamenlijke verantwoordelijkheid. Emancipatiebeleid dient gericht te zijn op het scheppen van structuren en het bevorderen van mentaliteit, waarin zowel mannen als vrouwen hun verantwoordelijkheid kunnen beleven en samen kunnen werken aan een verantwoordelijke maatschappij. Samen zijn man en vrouw verantwoordelijk voor de gezinsontwikkeling en voor de maatschappelijke ontwikkeling.

unieke mogelijkheden, op elkaar inspeland, elkaar aanvullend.

Onjuist

Wanneer in de praktijk door sommigen emancipatie van de vrouw bijna uitsluitend wordt vertaald in: deelnemen van de vrouw aan het financieel gehonoreerde arbeidsproces, dan vinden wij dat niet alleen een degradatie van het begrip emancipatie maar ook een onjuiste interpretatie. Zo wordt immers de „emancipatie van de vrouw” slechts ingebed in prestatie-maatschappij-opvattingen, waarin de mens zijn of haar status ontleent aan zijn of haar economische waarde.

Het brede verhaal van de vrouw als mens wordt op onaanvaardbare wijze versmald tot de vrouw in relatie tot loonarbeid. (Hetzelfde verhaal kan ook over de man worden verteld.)

Ontwikkelingsmodel

De Voorlopige Wetenschappelijke Raad

het onderwijsbeleid, het arbeidsmarktbeleid, het CRM-beleid etc. Het beleid dient er ook op gericht te zijn dat de vrouw tot werkelijke keuzen zal kunnen komen. Of zij dan kiest voor beroepsuitoefening of voor de gezinstak of voor deelname op verschillende maatschappelijke terreinen of voor een combinatie van die mogelijkheden, dan is dat aan haar. Tegelijkertijd zal getracht moeten worden de negatieve gevolgen van de dubbelsporige toekomstgerichtheid van meisjes en jonge vrouwen tot een minimum te beperken (toekomstverwachting gericht op huwelijk en gezinszorg en op beroepsuitoefening en deelname aan het maatschappelijk gebeuren). Het beleid zal omstandigheden moeten bevorderen waarin man en vrouw optimaal kunnen functioneren. Daarbij kan gedacht worden aan het scheppen en bevorderen van deeltijdarbeid, arbeidsorganisatie, welzijnsvoorzieningen rond het gezin en dergelijke.

Samenhang

Emancipatie van de vrouw heeft tegelijkertijd alles te maken met emancipatie van de man en dient uit te monden in emancipatie van de mens. Emancipatiebeleid kan slechts gevoerd worden in een totaal maatschappelijk, economisch en politiek beleid. De regering dient een zeer bewust emancipatiebeleid te voeren. Een goed samenhangend beleid is voorwaarde voor het welslagen van het emancipatiebeleid op de afzonderlijke departementen.

Manier van denken

Emancipatie, het is vooral een kwestie van mentaliteit, van nieuwe levensstijl, een manier van denken. De overheid kan daar vooral met voorlichting over mogelijkheden voor de vrouw op inspelen. Verder is het een zaak van mensen zelf, van eigen opvatting en visie. Emancipatie van de vrouw – het is een groeiproces, een zaak van lange adem!

Ook een man, centraal gezeten bij deelnemers aan een conferentie over het emancipatiebeleid (febr. '76), stelt de vrouw wel eens centraal.

gaven en talenten. Het is de bedoeling deze zo goed mogelijk te ontplooiën, niet halverwege in de ontwikkeling te blijven steken. Emancipatiebeleid dient naar onze mening gericht te zijn op het bieden van zo royale mogelijke ontplooiingskansen voor ieder.

Belemmeringen dienen zoveel mogelijk te worden weggenomen; structuren dienen daartoe eventueel te worden gewijzigd.

■ Elk mens, elke man, elke vrouw is mens in relatie (al of niet gehuwd doet daarbij niet terzake). Samen zijn man en vrouw van grote betekenis voor de ontplooiing en humanisering van de samenleving. Emancipatiebeleid dient naar onze mening ruimtescheppend te zijn, zodat zowel vrouwen als mannen op alle terreinen van de samenleving maximaal kunnen deelnemen.

■ Elk mens, man en vrouw, is geroepen

Emancipatie

Wat verstaat de regering onder het begrip „emancipatie”?

De Minister President sprak over „bevrijding van de vrouw uit haar opgelegde beperkingen”. Wij willen graag formuleren vanuit ons uitgangspunt. In „emancipatie” zit het woordje „man” verscholen, wat echter niet betekent het afmeten aan en optrekken van de vrouw naar de positie, de opleiding, het werk, het inkomen van de man! Het woordje „man” is afgeleid van het begrip „hand” (la main), zoals we dat ook tegenkomen in „manipuleren”. Emancipatie: niet als een pion door de hand van een ander over het levensschaakbord worden verschoven, maar zelf van pion speler worden. Man en vrouw, ieder met eigen

voor het regeringsbeleid heeft in een rapport over „emancipatie van de vrouw” enkele ontwikkelingsmodellen uitgewerkt. Wat voor ontwikkelingsmodel neemt de regering als uitgangspunt voor haar emancipatiebeleid? Naar onze opvatting dient de overheid in ieder geval een ruimtescheppend beleid te voeren. Vrouwen en mannen moeten namelijk zelf hun „rol” hun taakverdeling kunnen bepalen – in verantwoordelijkheid voor elkaar en voor de jongeren.

Zij moeten – als zij dat wensen – zelf tot een herverdeling van taken kunnen komen. Dat betekent dus niet bij voorbaat een automatische keuze voor de vrouw als gezinsverzorgster (als uitgangspunt voor een ontwikkelingsmodel). Kiest de vrouw zelf voor deze taak dan is dat haar zaak. Wie dit eerlijk meent zegt tegelijkertijd wel het een en ander over

Prof. Diepenhorst in Senaat:

Voorkom wetenschappelijke en bestuurlijke hoogmoed

„Dat ik een enkele beschouwing geef naar aanleiding van dit wetsontwerp is niet omdat ik roet in het eten wil gooien. Ik ben van de wenselijkheid een Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid in te stellen overtuigd. De reden is evenmin dat ik een bewonderaar ben van de wetstekst of de toelichting.

Aldus onlangs prof. I. A. Diepenhorst in de Eerste Kamer bij het debat n.a.v. de instelling van een Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid. Enkele gedeelten uit het betoog van de ARP-senator geven wij hierbij weer.

Twijfel

Immers, hoe begrijpelijk het moge zijn dat de Regering die graag koe en geit spaart zegt dat geen advisering over beleid maar informatieverzorging voor ogen staat wat ook in de gekozen redactie van artikel 2 naar voren zou komen, het is ondenkbaar dat een Raad die tijdig op tegenstrijdigheden en knelpunten bij te verwachten ontwikkelingen moet wijzen en van wie zelfs beleidsalternatieven verwacht worden enkel een informatieve werkzaamheid zou leveren. Ik vind het ook niet onaanvaardbaar. Het kan zelfs moeilijk anders. Maar ik wil wel enige twijfel zaaien terzake van de in de ministeriële stukken verwachte vlotte gang van zaken.

Het leven wordt moeilijk bestuurbaar. Neemt men een wat losse opsomming,

dan zijn daar het ianden van de Concorde op Schiphol, de kwestie der tweede grote luchthaven, de dam door of over de Oosterschelde, de milieubeheersing, de geboortecontrolle – niet bij ons in die vorm voorgesteld gelijk een buitenlands geleerde dit deed: verlof van een controlerende instantie om een kind te krijgen; de gelijkheid der kansen bij het onderwijs.

Weet een informatieve raad met deze vragen weg? Hij bestaat uit deskundigen, voor het merendeel hooggeleerden, intellectuelen. Er is geen verkiezing langs democratische weg, er is benoeming, ik zeg niet – ter voorkoming van misverstand – op elitaire wijze, maar in werkelijkheid is dit wel het geval. Daar hoeft men niet voor terug te schrikken.

Verleiding van macht

Bedenkelijker wordt het in het geval dat een medisch onderzoeker verklaart: „We cannot duplicate God's work, but we can come very close”, aldus prof.

Diepenhorst die vervolgde: „Even ongunstig is de wel aangetroffen voorstelling dat een mathematicus zo ongeveer als een engel des lichts zou spreken. Voeg hierbij het feit van bij het klimmen der jaren groeiende zelfverzekerdheid: niet iedere vorser blijft

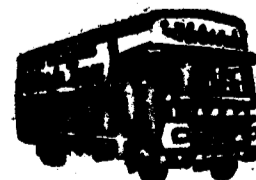
bescheiden, maar bijt zich geleidelijk vast in eenmaal ingenomen standpunten en dan is er de verleiding van de macht ook voor adviseurs.

Waarschuwing

In het algemeen zou ik ook willen waarschuwen tegen te veel vertrouwen in de wetenschap voor een te voeren beleid. Ieder weet dat weervoorspellingen op het weer geen invloed hebben.

De instelling van de Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid bepaalt, – aldus aan het slot van zijn betoog de ARP-Senator – bij de noodzaak van een ethiek voor hen, die de wetenschap beoefenen en voor hen die het beleid voeren. Het „savoir est prévoir” (kennen is voorzien) kan niet als voldoende worden beschouwd. Men is aangewezen op hogere maatstaven. Allermint is er noodzaak om uit te dragen hoe zwaar iemand innerlijk tilt aan beslissingen, welke de zuiverheid van het eigen geweten, het welzijn van velen, zo niet van allen, en de ieder mens zo goed als de mensheid omspannende zedelijke, niet door mensen zelf gestelde norm raken. Ieder kan het best voor zichzelf in stilte tot de beslissing komen. De beslissing zelf is onatwendbaar. Hoe haar te nemen? Een onverdacht getuige als Bacon gaf eens de raad – hij was Lord

Chancellor – om niet boven onze maat en ingetogenheid wijs te zijn. Het vormt een passend slot voor een kort op vermindering van alle wetenschappelijke en bestuurlijke hoogmoed aandringend betoog.

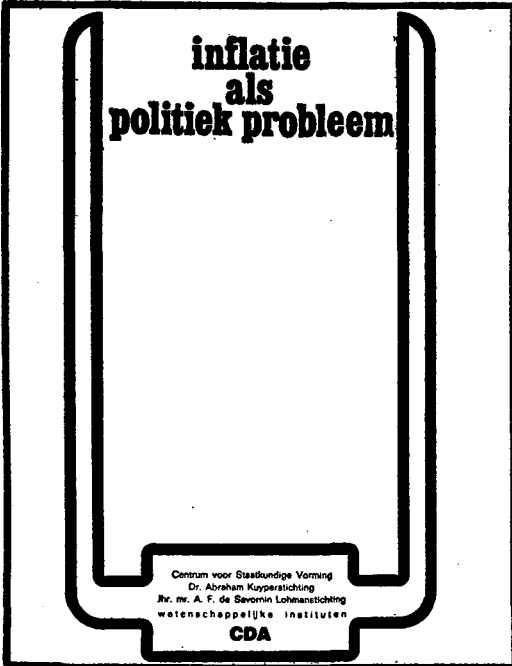
Holwerda-Zonen

DOKKUM 0 5190-3292-2500 IJLSTAD 0 3200-1400 en 1000

Alle transporten
BINNEN- EN BUITENLAND
SPECIAAL
VERHUIZINGEN
Meubeltransporten

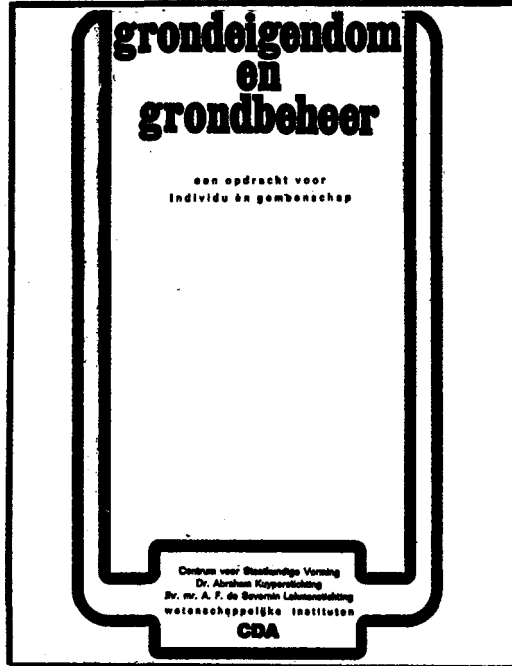
BOEIENDE POLITIEKE LECTUUR!

CDA-publicaties

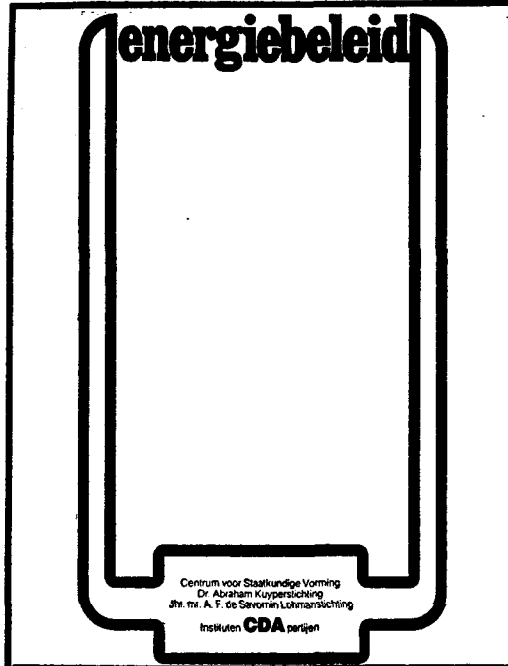
INFLATIE ALS POLITIEK PROBLEEM
Het eerste politieke rapport over de zorgwekkende omvang van de huidige inflatie. Prijs: f 4,25 per ex.

GRONDEIGENDOM EN GRONDBEHEER
Grondpolitiek is bijzonder actueel. Welke instrumenten heeft de overheid nodig om een optimale beschikking- en beheersbevoegdheid over de grond te verkrijgen? Prijs f 3,75 per ex.

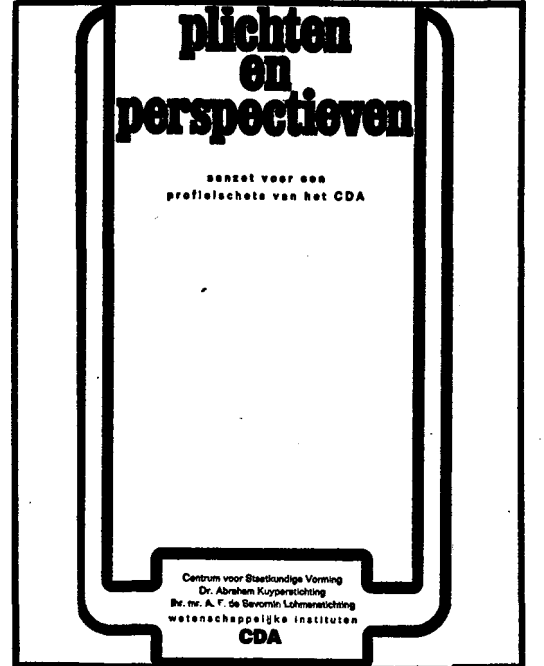
ENERGIEBELEID
Een concreet toegespitst vraagstuk, dat van centrale betekenis is in onze economische ontwikkeling; de energievoorziening. Het rapport gaat in op het te voeren energiebeleid op middellange termijn, met een uitzicht voor de periode daarna. Prijs f 5,25 per ex.

PLICHTEN EN PERSPECTIEVEN
Aanzet voor een profielschets van het

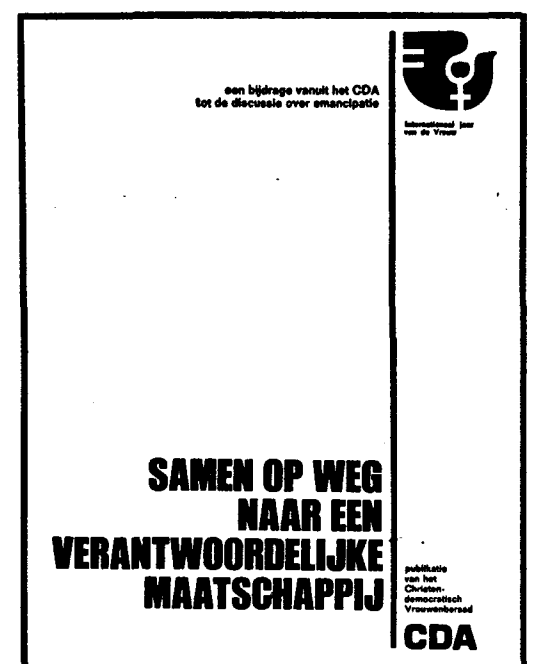
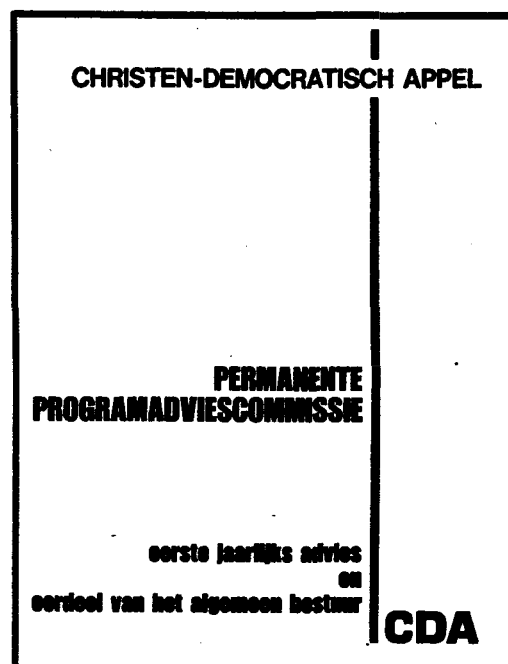
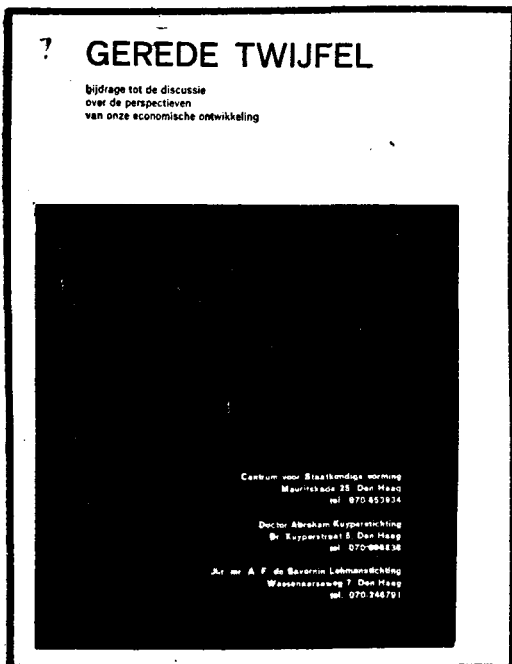

CDA. Een aantal zaken die van betekenis zijn voor de profilering van het CDA. Prijs f 3,90 per ex.

GEREDE TWIJFEL
Bijdrage tot de discussie over de perspectieven van onze economische ontwikkeling. Prijs f 3,75 per ex.
WELZIJSBELEID VOOR OUDEREN
Een brochure naar aanleiding van een CDA-studiedag over het bejaardenbeleid. Prijs f 5,90 per ex.

EERSTE PPAC-ADVIES
Eerste jaarlijks advies van de Permanente Program Advies-commissie van het CDA en het oordeel er over van het Algemeen Bestuur van het CDA. Prijs f 4,50 per ex.
SAMEN OP WEG NAAR EEN VERANTWOORDELIJKE MAATSCHAPPIJ
Een bijdrage vanuit het CDA tot de discussie over emancipatie. Prijs f 4,50 per ex.

Uitgaven stichting kader- en vormingswerk ARP

VAN WOUDSCHOTEN TOT HOOGEVEEN
Een uniek boek, dat alle officiële verklaringen, resoluties en moties van CDA, KVP, ARP en CHU inzake de recente discussie over de vraag of vertegenwoordigers van het CDA de grondslag persoonlijk voor hun rekening moeten nemen. Ook is opgenomen de tekst van alle belangrijke redevoeringen over dit onderwerp, o.a. die van het eerste CDA-congres. 160 pagina's, 40 illustraties. Prijs f 5,95 per ex.

POLITIEK? KOM NOUI LES 1
Eerste uit een serie lessen maatschappijleer, uitgegeven door de Stichting Kader- en Vormingswerk ARP in samenwerking met de vormingsstichtingen van CHU en KVP. In les 1 wordt uiteengezet wat politiek is, hoe het bestuur is geregeld en hoe kiezers hun invloed kunnen bundelen. Tenslotte de vraag: christelijke politiek... kan dat? Prijs f 1,- per ex. Bij grotere aantallen korting.

EEN KLEINE EEUW KLEINE LUYDEN
Een royaal geïllustreerd boekje over de geschiedenis van de ARP met bijdragen van dr. D. Th. Kulper, dr. G. Puchinger, H. Algra, mr. A. B. Roosjen en drs. A. J. van Dijk. 132 pagina's, 50 illustraties. Prijs f 5,- per ex.

SPELREGELS VOOR ECONOMIE & POLITIEK
In dit boekje stelt Arend J. Vermaat, oud-AR-Kamerlid en thans hoogleraar aan de VU, drie thema's aan de orde:

Voldoet onze economische orde aan bijbelse normen?; Groeien of versoberen?; Ethiek en politiek, over zwart geld en andere kwalen. 48 pagina's, 11 cartoons, Prijs f 3,50 per ex.

Bestellingen

U kunt de bovenstaande CDA- en ARP-publikaties bestellen door storting van het verschuldigde bedrag op postgiro 89673 t.n.v. AR-Partijstichting, Den Haag met vermelding van titel en aantal van de gewenste brochure(s)

Drs. P. Bukman: De landbouw mag het museum niet in

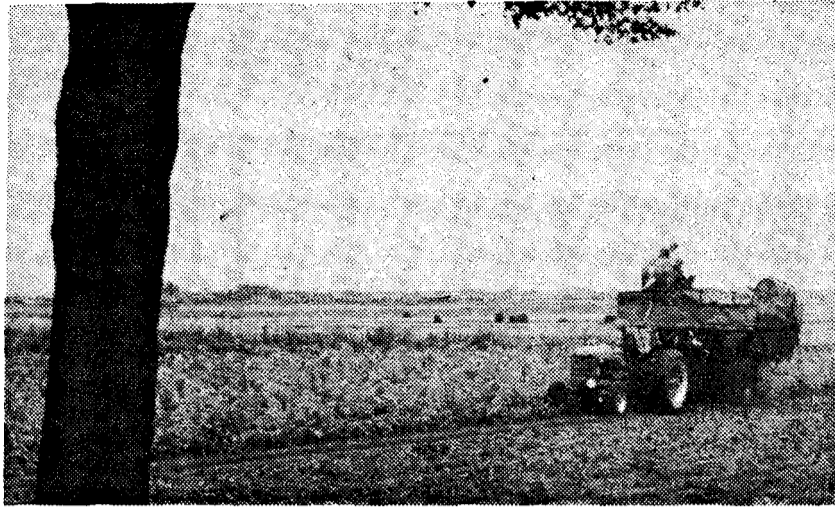
De landbouwpolitiek is er voor allemaal. Dat wil zeggen: geen structuurbeleid dat uitsluitend gericht is op snelle schaalvergroting en geen sociaal beleid, dat alleen gericht is op wie de landbouw definitief de rug toekeren. De landbouwpolitiek zou voor de komende jaren moeten worden gevoerd onder het motto: meer kansen voor meer mensen.

Aldus onlangs drs. P. Bukman, voorzitter van de Chr. Boeren- en Tuindersbond te Stadskanaal. Enkele passages uit zijn rede geven wij hierbij weer. „We zijn daar al mee bezig. De grondbankvoorwaarden zijn versoepeld, de toetreding is vergemakkelijkt, de rentesubsidieregeling is naar boven meer afgeschermd en naar beneden verruimd, de subsidieregeling voor toegangswegen, bedrijfswegen en erfverharding was niet gebonden aan een bepaalde bedrijfsgroote en door middel van een subsidieregeling wordt getracht ook kleinere melkveehouderijbedrijven aansluiting te geven bij de moderne techniek en zo nieuwe levenskansen te geven. Brussel schijnt daar moeite mee

te hebben, gezien de recente uitlatingen van landbouwcommissaris Lardinois. Het zou een uiterst siechte zaak zijn als door zo'n regeering een streep zou worden gehaald met het oog op de huidige zuivelsituatie.

Overschotten

Ik vind-trouwens toch, dat er momenteel een neiging bestaat om alles aan de melkpoederberg op te hangen. Overschot of geen overschot, de Nederlandse landbouw moet blijven moderniseren om op langere termijn het hoofd boven water te kunnen houden. De vraag is daarbij echter: waar leg je de nadruk op. Op de koplopers, in de hoop dat zij een goede trekpaardfunctie zullen vervullen of op een grotere groep van ondernemers met bedrijven die levenskansen hebben. Waar ik voor kies heb ik reeds gezegd. Wie weinig kansen heeft om z'n bedrijf op z'n peil te brengen, dat er voldoende inkomensmogelijkheden blijven kan onder de huidige omstandigheden moeilijk onder het thema „gaat heen en wordt warm" worden verwezen naar andere sectoren in de economie. Warm worden is er daar niet meer bij. Vooral oudere ondernemers, die onder die omstandigheden verkeren verdienen

Landbouwmodernisering blijft nodig, voor oudere ondernemers om het hoofd boven water te houden, voor jongere om een bedrijf te starten.

speciale aandacht. Aanvullende inkomenssteun is voor die categorie zeker geen verwerpelijke zaak. Door middel van de voorlichting van overheid en organisaties zal echter wel duidelijk moeten blijken wat voor jonge ondernemers nog verantwoord is om mee te starten. Niets is slechter voor een jonge ondernemer dan een kansloze start. Ook zij, die als part-timer in de landbouw werkzaam zijn verdienen de aandacht van het beleid. Elke categorie vraagt om een eigenssoortige benadering in het kader van het landbouwbeleid in de brede zin van het woord. Geen enkele categorie moet worden vergeten.

Ontwikkelingsproces

Men versta mij goed. Ik wil per se geen

bevrozing van de huidige bedrijfsstructuur. Dat zou niet alleen onmogelijk zijn, maar ook ongewenst. De landbouw mag het museum niet in. Het gaat erom dat allen die in land- en tuinbouw werkzaam zijn aandacht krijgen in het beleid en dat geen enkele categorie de boodschap krijgt: zoek het maar uit, als men geen reële mogelijkheden heeft.

Die maatschappij ligt achter ons, wat mij betreft definitief. Het gaat om het begeleiden van een ontwikkelingsproces, dat zonder die begeleiding meer slachtoffers zou maken dan nodig is en binnen de landbouw grote spanningen zou oproepen.

Men staat daarbij bloot aan de verleiding om vandaag de dag naar bevind van zaken te handelen en overmorgen maar te laten voor wat het dan zal zijn. Een

beleid zoals ik dat voorsta vraagt om de ontwikkeling van een visie op de toekomst van de landbouw in West-Europa en om een bezinning op de gevolgen van een vrije en van een meer geleide structurele ontwikkeling. De eerste aanzetten zijn daartoe in Landbouwschapsverband al gegeven. Ook het Ministerie van Landbouw is er mee bezig.

Verdelingsvraagstuk

Eén ding kan echter op voorhand al wel worden gezegd, namelijk, dat landbouwpolitiek onder het motto „meer mogelijkheden voor meer mensen" niet betekent meer mogelijkheden voor iedereen. Het is in feite een verdelingsvraagstuk. Wie snel wil groeien wordt in z'n mogelijkheden belemmerd door wie in de land- en tuinbouw kunnen blijven, mede door een aangepaste landbouwpolitiek.

Doordat er meer mensen in de land- en tuinbouw blijven wordt de druk op de grondmarkt groter en stijgen de grondprijzen; schrikbarend zelfs. Ik wil daarom ook niet zeggen, dat de landbouwpolitiek die ik voorsta alleen maar voordelen en nadelen heeft en het landbouwbeleid, dat we achter ons laten alleen maar nadelen. Het is een kwestie van afwegen van voordelen en nadelen aan de hand van normen die we als C.B.T.B. aan het Evangelie willen ontleenen. Het is een kwestie van kiezen aan de hand van maatstaven die betrekking hebben op het geven van ontplooiingsmogelijkheden aan mensen, die geschapen zijn om in solidariteit met hun medemensen te leven en niet als eenlingen". Aldus tenslotte in dit verband de heer Bukman.

Bijgaand leest u het tweede artikel van C. Sprong, voorzitter van de Arjos N.-Brabant, over enkele kanten van de problematiek van het onderwijs voor werkende jongeren. Zijn eerste artikel publiceerden wij in NG nr. 25, drie weken geleden.

Werkende jongeren

Vormingswerk moet zich zakelijker presenteren

voren:

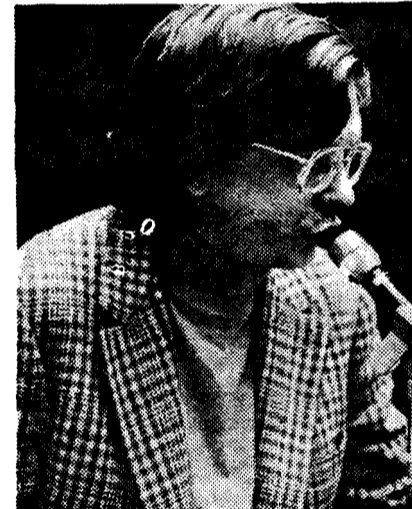
■ verbeteringen van het basis- en voortgezet onderwijs. Er wordt ook gepleit voor een 12-jarige leerplicht, die wel in fasen ingevoerd moet worden. De eerste stap daartoe was de 2-jarige partiële leerplicht voor de 15-jarigen, die in augustus 1971 van start ging. ■ het dienstbaar maken van de aanzet tot deze verbeteringen aan de behoeften van de huidige groep van werkende jongeren. Hier wordt ook weer vermeld, dat het participatieonderwijs zal bestaan uit de 2 reeds genoemde componenten. De schoolcomponent wordt gedaan door vormings- en opleidingsinstituten. De maatschappijcomponent zal voor een belangrijk gedeelte in het arbeidsleven plaatsvinden. Volgens de bewindslieden zou zo een onderwijsvorm kunnen ontstaan voor de meer praktisch ingestelden. De aard van dat onderwijs wordt bepaald door de specifieke interesse en instelling van de leerlingen. Het participatieonderwijs zal moeten ontwikkeld worden tot een volwaardige vorm van volledig dagonderwijs. Met de commissie Lievegoed zijn de

staatssecretaris en minister van mening dat het participatieonderwijs in 10 jaren tot stand gebracht moet zijn. ■ verbeteringen in de arbeidssituatie van de werkende jongeren, welke mede onderdeel vormen van deze beide ontwikkelingen in de onderwijs sfeer en uitmonden in een volledige leersituatie.

Uitbreiding leerplicht

De partiële onderwijsplicht zal tot volledige onderwijsplicht tot 18 jaar moeten komen. De werkende jongeren zijn voor deze plicht want op 7 februari verklaarden zij tegenover de staatssecretaris Grosheide: „Verplichtingen dienen te worden geschapen, omdat in de maatschappij nog riet volledig wordt erkend, dat het deelnemen aan onderwijs van iedere jongere tot ongeveer 18 jaar een zaak van primair belang is. Dat het recht op onderwijs en vorming ook werkelijk tot gelding komt, moet daarom gewaarborgd worden zowel door een plicht die op de jongeren en hun ouders komt te rusten als door een plicht voor de werkgevers om het deelnemen aan het onderwijs en de vorming mogelijk te maken". In de nota Grosheide-Roolvink staat, dat de ouders ervoor moeten zorgen dat hun kind ingeschreven wordt bij een vormingsinstituut. De jongere is verantwoordelijk voor het deelnemen aan het onderwijs. De werkgevers zijn verplicht om werktijd ter beschikking te stellen. Toch blijkt de opkomst van de werkende jongeren op dit ogenblik niet best te zijn. Op 11 september 1975 zei dr. J. van Kemenade, minister van Onderwijs en Wetenschappen, dat hij nog niet kan zeggen over mogelijk door hem te trekken conclusies voor het door de vormingsinstituten te voeren personeelsbeleid bij ernstige afnemings van het aantal deelnemers. Vele gedeeltelijk leerplichtingen laten zich niet meer inschrijven. Vorig jaar schreven 23.000 zestienjarigen zich in en dit jaar is het maar 15.700. De PCO zegt in de beleidsnota 1976, dat de arbeidsinspectie de controle hierop dient te verscherpen. Verder zegt deze onderwijsvakorganisatie, dat bij de gemeenten erop dient te worden aangedrongen dat er sneller en doeltreffender zal worden ingegrepen bij het niet voldoen aan de partiële leerplicht. Bovendien dienen de gemeenten voor duidelijke voorlichting

omtrent het voldoen aan de partiële leerplicht te zorgen. Deze laatste zaak zal ook opgenomen moeten worden door de afleverende scholen en de opnemende instituten, om zodoende mogelijkheden te

De voorzitter van Arjos Noord-Brabant Cees Sprong

hebben om ouders en cursisten, op basis van verspreide informatie, te kunnen wijzen op hun verantwoordelijkheden.

Kritiek op vormingswerk

Drs. T. Jonkergouw noemt in zijn boek Participatieonderwijs in opbouw 5 punten van kritiek op het vormingswerk, die vrij algemeen geuit zijn: ■ Grote vrijblijvendheid, het vormingswerk kent geen vaste lessentabellen of programma's, er heerst onduidelijkheid omdat veelal iedere vormingsleider zijn eigen programma en methode heeft. ■ Het vormingswerk vergroot de mobiliteit van de werkende jongeren niet, ze behalen er geen diploma en kunnen wat dat betreft met het vormingswerk niet verder komen in de maatschappij. ■ Het vormingswerk kent geen leer- en opleidingsmomenten. ■ Het vormingswerk telt een groot aantal vormingsleiders met een geringe

professionalisering, circa 20-40% heeft nog een verkorte opleiding tot dit beroep. ■ Het vormingswerk indoctrineert de jeugd te veel en brengt hen te weinig met verschillende meningen in aanraking. De minister van Onderwijs en Wetenschappen schrijft in zijn nota: „Naar het participatieonderwijs" over het huidige vormingswerk: Reeds eerder heb ik gewezen op de noodzaak van programmatische duidelijkheid voor met name het vormingswerk. In dit verband wil ik opmerken dat ik niet erg optimistisch ben over wat op dit punt heden gepresteerd wordt. Het vormingswerk zal moeten leren zich programmatisch op een zakelijke wijze te presenteren, zowel naar buiten als naar binnen toe. Het zal ook de identiteit van de eigen werkssoort in het programma's tot uitdrukking moeten brengen. Wanneer het vormingswerk hier niet in slaagt zal het slechts een marginale bijdrage kunnen leveren aan het oplossen van de problematiek van de werkende jongeren.

Kritiek op beroepsbegeleidend onderwijs

Drs. T. Jonkergouw noemt in zijn boek „Participatieonderwijs in opbouw" de volgende bezwaren, die op het beroepsbegeleidend onderwijs geuit zijn: ■ Door de koppeling van de leerovereenkomst aan de arbeidsovereenkomst is de leerling feitelijk werknemer en staat het verrichten van productieve arbeid centraal i.p.v. zijn opleiding, de jongere ontvangt immers loon. ■ Het cursuspogramma is te schools en staat te ver af van de dagelijkse praktijk. ■ Het beroepsbegeleidend onderwijs veronderstelt een definitieve beroepskeuze en het biedt onvoldoende mogelijkheden om veranderingen in de eenmaal gedane keuze op te vangen. ■ Samenwerking met het vormingswerk is zo goed als afwezig. ■ Het beroepsbegeleidend onderwijs kent vrijwel uitsluitend mannelijke leerlingen.

Beleidsnota Grosheide-Roolvink

Op 15 september 1970 werd de beleidsnota, inzake onderwijs- en arbeidsmaatregelen voor werkende jongeren van de bewindslieden Grosheide en Roolvink aan het parlement aangeboden. In de nota staat dat op gronden van rechtvaardigheid en doelmatigheid de overheid een bijzondere zorg voor de verbetering van de ontplooiingskansen van groepen personen draagt, voor wie die kansen in de huidige culturele en economische situatie relatief het ongunstigst zijn gebleken. De groep van de werkende jongeren is op dit ogenblik zo'n achterblijvende groep. Bij conjuncturele en structurele veranderingen op de arbeidsmarkt komt vooral in deze groep met een geringe opleiding de werkgelegenheid in gevaar. Dat blijkt nu ook nog steeds heel duidelijk want in Noord-Brabant is 25% van de werkloosheid jeugdwerkloosheid.

Drie gedachten

In deze nota komen drie gedachten naar

„Scheps inventariseert"

Onder de illegale bewegingen van de jaren 1940-1945 neemt de beweging en de actie van Op Korte Golf een geheel eigen plaats in. In deel I van het boek (J.H.) Scheps Inventariseert, dat verschenen is bij Uitgeverij Semper Agenda, Apeldoorn welk deel zich geheel zelfstandig lezen laat geeft Scheps, de bekende strijdbare oud-socialistische politicus, een stuk geschiedenis tot aan de dag van zijn gevangenneming in februari 1944. Eerst geeft hij een korte schets van de

NEDERLANDSE GEDACHTEN

Weekblad van de A.R.P. Evangelische volks-partij

Waarin opgenomen Ad Rem (officieel orgaan Arjos) onder redactie van G. A. Kieft (voorzitter), mev. T. van Gelder-de Boer, G. Ph. de Boer H. W. van den Brink D. Corporaal Dr. W. de Kwaadsteniet, mr. C. van de Wetering, drs. C. Bremmer (redactie-secretaris)

Adres van redactie, advertenties en administratie: Dr. Kuyperstraat 3, 's-Gravenhage, tel. (070) 46.96.20, giro 89673.

Abonnementsprijs: f 12,50 per halfjaar. Giro 89673 ten name van de A. R. Partijstichting te 's-Gravenhage

Studenten/jongeren abonnement f 7,50 per halfjaar. Losse verkoop f 0,85

Advertentie-exploitatie; 020-24.91.12.

Handel en Industrie

OOSTERBAAN & LE COINTRE N.V.

GOES - Telefoon (0 1100) 7555*
DRUKKERS
UITGEVERS

Al 70 jaar drukkers in Benelux voor bedrijven en organisaties

SCHUILING INDUSTRIE TECHNIEK BV

BINNENHAVENSTRAAT 20
HENGEL-O.
POSTBUS 52. TEL. 05400-1.56.00.

In de Noordoostpolder en Oostelijk Flevoland
bouwden wij reeds vele kerken, scholen en boerderijen.

B.V. GEBR. SALVERDA

AANNEMERSBEDRIJF

't Harde, Bovenweg 7.

Tel. 0 5255-1666.

● Schimmelpenninck Sigarenfabrieken v/h Geurts en Van Schuppen N.V.,
Nude 28,
Wageningen.

WIJ KOPEN EN VERKOPEN PALLETS

in vele afmetingen en uitvoeringen

Onze handelsvoorraad:

30.000 STUKS

w.o. veel nieuwe
Bijzonder gesorteerd in de maat 100 x 120

PALLET-BEDRIJF

J. STAAT - BARENDRECHT

Telefoon 0 1806-2096.
Opslagterrein: Noldijk 140.

W. VISSER & ZN. N.V.

SCHEEPSWERF
MOTOREN-
HERSTELPLAATS

Ankerpark 2
TELEFOON 0 2230-1.66.41
DEN HELDER

NIEUWBOUW en REPARATIE

GELDERLAND

CONVECTOREN

VOOR KOLEN, OLIE EN GAS
ZOWEL VOOR WOONKAMERS
ALS VOOR KANTOREN, ZALEN
ETC.

FIRMA
T. VIETS

Bergstraat 38 - Telefoon 0 8370-2765 - WAGENINGEN

MAGAZIJN „HET ANKER”

HOOFDSTRAAT 94-96 - VEENENDAAL

Zeer voordelige aanbieding in
terlenka vallen en gordijnen

SPECIALITEIT IN NYLONKOUSSEN

ZEELAND

Bouwmaterialen

TEGELS
BEKLEDINGSPLATEN VOOR
BINNEN- EN BUITENWERK

keukens

TIELSA
ROSE
PRISMA

A. DE JAGER-TOLHOEK N.V.
SHOWROOM GOES EN MIDDELBURG

AANNEMINGSBEDRIJF „SCHOUWEN-DUIVELAND” N.V.

Schuijthaven 10 - ZIERIKZEE
Tel. 0 1110-3951 (3 lijnen)
HET ADRES VOOR
UITVOERING VAN BETON-, WATER-,
WEGENBOUW- en CULTUURTECHNISCHE
WERKEN

GRONINGEN

Makelaarskantoor J. Fokkens Siddeburen

in roerende
en onroerende goederen
verzekeringen en hypotheeken

TELEFOON 05983-360

„NEEM VAKER EEN BLOEMETJE MEE”

Vraagt
jaar-rond chrysanten
die staan langer....

FIDES Handelskwekerij
(stekken voor chrysantenkultuur)
Postbus 26, tel. (01745)-2113-3700
Telefax 3.27.23
DE LIER

Op 18 juni j.l. vertrok een 24 man sterke N.K.I.J. (Nederlands Komité voor Internationaal Jongerenwerk) -delegatie naar Warschau. Van 19 tot en met 24 juni werd aldaar in het kolossale cultuurpaleis de in de kop vermelde konferentie gehouden. Onder de slogan: *voor duurzame vrede, veiligheid, samenwerking en sociale vooruitgang.*

De konferentie was een vervolg van de Europese Jongeren Veiligheidskonferentie van Helsinki in 1972 en diende als jongerevaluatie van het op 1 augustus 1975 in Helsinki afgesloten slotakkoord van de Conferentie voor Europese Veiligheid en Samenwerking. Een konferentie waar alle Europese staten, uitgezonderd Albanië, U.S.A. en Canada aan meededen. Wim Dubbeldam, lid van de Buitenlandse Commissie van de Arjos was één van de deelnemers aan de konferentie. In onderstaand artikel geeft hij zijn indrukken weer.

De N.K.I.J.-delegatie had zich voorbereid door een weekendkonferentie op Woudschoten (zie Ned. Gedachten d.d. 21 feb. 1976) en door twee zaterdagen in Amsterdam bijeen te komen. Zij bestond uit vertegenwoordigers van de J.O.V.D., P.v.d.A.-jongeren, P.P.R.-jongeren, J.K.U. (Jongerencontact voor internationale solidariteit en uitwisseling), Katholieke Plattelands Jongeren, Liberale Studenten Ver. Ned., Studentenver. voor Intern. Betrekkingen, de Ned. Christen-Studenten Ver., Interkerkelijk Vormingswerk inzake Ontwikkelingssamenwerking en uit vier Arjossers.

Thema's

De pretentieuze slogan vond men veelal terug in de thema's van vijf commissies, vier seminars en twee „rondetafelkonferenties”, waarin de konferentie

Europese Jongeren- en Studentenkonferentie in Warschau

Oost-Europese Jongeren munten uit in stilzwijgen

was opgesplitst. Dit was terecht, gezien het grote aantal deelnemers: 951. Verder waren er 26 waarnemers, waarvan 16 uit zes niet-Europese organisaties. Alle thema's hier uitgebreid behandelen, zou, in het kader van dit stukje, te ver voeren. Aan bod kwamen o.a.: Oost-West samenwerking inzake techniek, wetenschap en cultuur, bewapeningswedloop, economische crisis (jeugdwerkloosheid) en een nieuwe internationale economische orde, Berufsverboden, de ontwikkelingen in „reaktionaire landen” als Zuid-Afrika en Chili, de positieve veranderingen in Zuid-Europa (Portugal met haar voormalige koloniën, Spanje en Griekenland), de strijd in Noord-Ierland, op Cyprus en in het Midden-Oosten en de rol die de jongeren kunnen spelen in het werk van de Verenigde Naties.

Positief en negatief

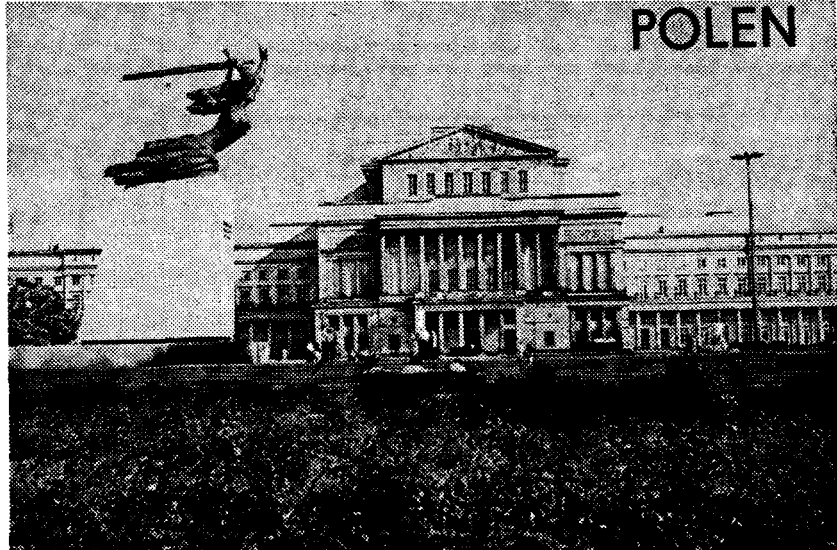
Jammer was het dat de Europese Unie van Jonge Christen Democraten met Demyc (de Westeuropese Conservatieve jongeren) en E.D.S. (Westeuropese conservatieve studenten) gemeend hadden voor de uitnodiging te moeten bedanken. Dit mede i.v.m. het feit dat zij niet het door hen gewenste aantal deelnemers toegewezen kregen. Jammer, omdat de konferentie gelegenheid gaf om ook de door „Oost-Europa” minder verlangde topics naar voren te brengen. Zo was het bijv. mogelijk in één van de commissies, zij het na wat formeel geharrewar, dat een afgevaardigde van de Britse Young Liberals een brief voorlas, afkomstig van het Poolse(?) komité voor de uitwerking van het slotakkoord van Helsinki 1975. Hierin werden de namen van een aantal Poolse politieke gevangenen genoemd, gecheckt door Amnesty International.

Twee Zweedse communisten liepen de zaal uit. Ook was het mogelijk dat een Frans meisje de situatie van de Joden in de Sowjet-Unie naar voren bracht. Zij beschuldigde de Sowjet-Unie van anti-semitisme en zag het vertrek van Joden niet als kritiek op de Russische samenleving, maar als liefde voor Israël. Een Rus reageerde koel door te stellen dat er in de S.U. geen anti-semitisme aanwezig is en ook niet toegestaan wordt. Slechts uitingen van het Zionisme worden bestreden! Doordat bovengenoemde West-Europese organisaties verstek lieten gaan, leek het wel of de konferentie een kommunistische aangelegenheid was. Dit zij geïllustreerd door het volgende: In een commissie verdedigde een Ierse communist de inval in Praag 1968, hetgeen applaus uitlokte van schijnbaar de gehele zaal, inclusief van een tweetal pro-kommunistische Nederlanders. Demonstratief geen-applaus viel niet op. Terecht is hierop door een afgevaardigde van de Europese Federatie van Liberale en Radicale Jongeren een andere visie op het gebeuren van 1968 gegeven. In het algemeen kan men stellen dat alles naar voren gebracht kon worden. Al muntten de Oosteuropese jongeren uit in een stilzwijgen, over hun visie op de verhouding tussen de Comecon (= de Oosteuropese handelsgemeenschap) en de ontwikkelingslanden en in kritiek op hun eigen maatschappij. Daarentegen vielen zij geregeld de West-Europeanen bij, wanneer deze kritiek uitten op aspecten van hun eigen samenleving. Nieuwe oplossingen voor de talrijke problemen kwamen nauwelijks naar voren (hetgeen ook niet te verwachten was, op een konferentie met een groot aantal „thuis opgeschreven” inleiders, waarin wel dezelfde woorden als vrijheid

UIT DE ARJOS

POLEN

De deelnemers aan de jongerenkonferentie werden op de slotavond in het gebouw van de Poolse Opera te Warschau vergast op een musical.

en democratie worden gebruikt, maar niet dezelfde inhoud aan deze woorden wordt toegekend). Wat opviel was de tamelijk onafhankelijke koers van de Joegoslaven en de Roemenen t.a.v. de rest van het Oostblok.

Leerzaam

Consensus (= algemene goedkeuring) was het principe dat gehanteerd werd bij het opstellen van de diverse eindresoluties. Als men dit moeizame proces van nabij meemaakt en erin participeert krijgt men, na een moment van frustratie, meer begrip voor de moeilijkheden bij het werk van bijv. de V.N. of de EEG. Af en toe had men zelfs de indruk dat sommige vertegenwoordigers voor dit werk al aan het oefenen waren. Aanbevelenswaardig is misschien om over een leeftijdsdelimit van zulke konferenties te gaan denken. Een aantal

m.n. Oost-Europese afgevaardigden liepen al aardig tegen de veertig!

Durf

Door het intense vergaderen en de taalbarrière ontging velen de spanning, die heerste bij de Poolse bevolking i.v.m. de voedselprijzverhogingen. Behalve deze onvrede scheen men aardig happy te zijn met het huidige reilen en zellen van de Poolse staat. Toch dient de volgende anekdote u niet onthouden te worden (afkomstig van een van de Ned. deelnemers). In een gesprek met een Poolse meisje bleek dat de R.K. Kerk een relatief grote rol speelt, maar dat daarentegen de discussie Marxisme-Christendom nauwelijks gevoerd wordt. Daar het meisje als gelovige hierin hevig geïnteresseerd was, werd om haar adres gevraagd, zodat men hierover kon korresponderen. Ze antwoordde: „Nee, ik durf toch niet te schrijven, wat ik denk”.

Gehuwde kostwinners vrijgesteld van militaire dienstplicht

In het kader van de bezuinigingsoperatie heeft de Minister van Defensie ir. H. Vredeling besloten dat na 1 juli 1976 gehuwde dienstplichtigen die tevens kostwinner zijn, na ontvangst van een oproep voor eerste oefening kunnen verzoeken om vrijstelling van opkomstplicht te krijgen, zodat ze niet in werkelijke dienst hoeven komen.

Met deze maatregel, waarmee de kamerkommissie voor Defensie inmiddels akkoord is gegaan, denkt de minister jaarlijks zo'n 30 miljoen te besparen. Deze geeft hij nu voor deze categorie uit aan kostwinnersvergoeding, huisvesting en voeding (waar ongehuwden zelf voor betalen) en reiskostenvergoeding (gehuwden hebben elk weekend recht op vrij vervoer, ongehuwden slechts éénmaal per veertien dagen).

Algemene dienstplicht

Volgens de nu geldende wetten moet iedere Nederlandse jongen in dienst. Wie echter medisch en/of psychisch niet geschikt wordt gevonden voor de militaire dienst, valt om die reden af: hij wordt

gezinsinkomen, en de wedde laag was; het is de vraag of dit argument ook nu nog geldt). Onmisbaarheid als reden voor uitstel is redelijk, omdat men, als een „onmisbare” werknemer (bijvoorbeeld onderwijzer) in dienst zou moeten, een essentiële maatschappelijke plaats onbezet houdt, en daardoor aan de maatschappij schade berokkent. Om praktische redenen laat men dit uitstel na verloop van tijd overgaan in vrijstelling. Voor de andere redenen voor vrijstelling zijn soortgelijke argumenten beschikbaar.

Principiële bezwaren

De vrijstellingsmogelijkheid voor gehuwden-kostwinners is niet op deze manier te beargumenteren. Het gehuwd zijn is geen bezwaar, anders had de minister ook gehuwden-niet-kostwinner vrij moeten stellen. Evenmin is het kostwinner-zijn bezwaarlijk, omdat kennelijk ook ongehuwden-kostwinners zonder bezwaar in dienst kunnen gaan. De maatregel discrimineert de dienstplichtigen op een voor de militaire dienst irrelevante eigenschap, en dient daarom verworpen te worden. Deze maatregel komt ook niet tegemoet aan bepaalde (praktische) bezwaren die grote aantallen van de groep gehuwden-kostwinners tegen de dienstplicht hebben en ik zou er ook niet voor zijn als dat zou gebeuren. Normaal wordt men onder de wapenen geroepen in het jaar dat men 20 wordt. De meeste jongens zijn dan nog ongehuwd. In het algemeen komen alleen diegenen die dan met een opleiding bezig zijn in aanmerking voor uitstel. Na afloop van de studie (bijv. H.B.O. of W.O.) is men in ieder geval ouder dan de meeste

dienstplichtigen; bovendien is een relatief groter aantal van deze groep inmiddels gehuwd. Het leeftijdsverschil, het verschil in maatschappelijke positie en opleiding levert in dienst dikwijls sociale problemen. Dit kan men echter niet als argument voor de maatregel hanteren om twee redenen: ■ dit sociale probleem geldt niet alleen voor gehuwden-kostwinners, maar evenzeer voor anderen die pas op latere leeftijd in dienst komen; ■ het verkregen hebben van uitstel om een goede maatschappelijke positie op te bouwen, zou op deze manier nog eens extra beloond worden;

Praktische bezwaren

Een praktisch argument is wellicht, dat de kostwinnersvergoeding lager is dan het laatstgenoten salaris. Maar ook dit geldt voor andere groepen dienstplichtigen: ook ongehuwden gaan er doorgaans in inkomen op achteruit, en moeten zich zaken ontzeggen; ook dit is dus geen reden voor de maatregel. Het enige argument dat de minister overigens heeft genoemd is de besparing van 30 miljoen, die de maatregel hem op zijn begroting levert. Behalve de genoemde principiële bezwaren tegen de maatregel zijn er ook praktische: ■ de kadervoorziening kan in de knel komen: het dienstplichtig kader wordt voornamelijk gerekruteerd uit de jongens met een langere/hogere opleiding; daar de langer opgeleiden meer kans hebben om getrouwd te zijn, zal men of kader moeten vullen met vrijwilligers of sommigen buiten de regeling moeten laten vallen. Dit gebeurt bijvoorbeeld al met artsen en tandartsen: voor hen geldt de maatregel niet. ■ het is voor gehuwden-niet-kostwinners aantrekkelijk om zelf kostwinner te worden, al zou het maar voor korte tijd zijn: de vrouw stopt met werken en begint (eventueel) weer na het verkrijgen van de vrijstelling.

Konklusie

De maatregel waardoor gehuwden-kostwinners vrijgesteld worden van hun militaire dienstplicht (die in principe algemeen is) is principieel

onjuist, omdat deze maatregel de dienstplichtigen discrimineert op hun burgerlijke status en maatschappelijke positie, die geen van beide, en zeker niet gezamenlijk, bezwaar opleveren voor de vervulling van de militaire dienst. De maatregel maakt de uitvoering van de dienstplicht-wet onrechtvaardiger, en dient daarom opnieuw te worden overwogen; ik zou er bij de ARP-tweede-kamerleden in de Defensie-kommissie op willen aandringen hiertoe de nodige stappen te ondernemen. Deze onrechtvaardigheid in de wet zou later een argument kunnen leveren om de wet maar geheel af te schaffen, en over te gaan op een vrijwilligersleger. En dat zou zeker niet om deze reden mogen gebeuren.

Hans Burgers

(Hans Burgers is gehuwd en vervult momenteel zijn dienstplicht als officier-docent aan het Koninklijk Instituut voor de Marine te Den Helder).

Visies op arbeid

In deze baten geven deskundigen hun visie op het begrip „arbeid” in de huidige samenleving.

De auteurs: drs. H. Borstlap, drs. A. Schouten, prof. dr. H. J. van Zutphen, mr. G. C. van Dam en drs. B. Beumer. Deze krant is bijzonder geschikt als handleiding voor een gesprek op de kiesvereniging of in kleinere groepjes.

Bestellingen door storting op postgiro 89673 t.n.v. AR-Partijstichting, Den Haag met vermelding van „Visies op arbeid”.

Prijstabel	
1 ex.	f 0,75 per ex.
2 t/m 4 ex.	f 0,60 per ex.
5 t/m 9 ex.	f 0,50 per ex.
10 t/m 24 ex.	f 0,40 per ex.
25 en meer ex.	f 0,30 per ex.

HUIZEN te koop gevr. en aangeboden

HYPOTHEEK TOT 140%

Kostel. vrijbl. off. Geen afsl. prov. gratis advies

GELDENING TOT f 500 000

Adv. en bemidd. ONROEREND GOED

Dra. J. A. Uding & Partn.

Fin. adv. en vastgoedcons. v. Maertlantlaan 7

Amersfoort. Telefoon 033-1.76.47 (4 lijnen)

Bijkant ● v.d. Helstlaan 39, H'sum, tel. 02150-1.32.87.

GETRON B.V.

Internationaal Transportbedrijf

Ir. H. de Grootweg 22, Spijkenisse.

Telef. 01880-12988 Telex 22642

**bulk wagens voor poederstoffen
diepladers
kipchassis voor containers
gesloten combinaties
op- en overslag van goederen**

DORDRECHT

en omstreken

Handelsmaatschappij A. van ROON N.V.
WESTHAVENKADE 61, VLAARDINGEN
TEL. 34.34.92 en 34.30.46

*U slaagt beslist bij ons voor uw kampeer-
en watersportartikelen.*

In ons atelier worden alle voorkomende werkzaamheden op het gebied van tenten, caravans, luifels, bootzellen etc. gedaan.

v.h. GEBR. HARKEMA

SINDS 1946 JOHAN STAAT - DORDRECHT

ZOWEL VOOR	Automateriaal	tel. 3.94.29
WONING,	Gereedschappen	tel. 3.94.33
GARAGE,	Hang- en Sluitwerk	tel. 3.32.21
FABRIEK OF	IJzerwaren	tel. 3.43.03
SCHIP	Bevestigingsartikelen	tel. 3.43.03

LEVERING ALS REGEL UIT VOORRAAD
GROOTHANDEL EN FABRIEKAGENT

Drukkerij De Longte B.V.

Postbus 171 - Dordrecht - Tel. 078-3.43.22

*Snelle offsetdrukkers
voor meerkleuren
reklamedrukwerk*

AMSTERDAM

Postjesweg 91 - Javastraat 199 - Krugerplein 29 - Dapperstraat 16 - Jan van Galenstraat 60 - Jan Evertsenstraat 130 - Hugo de Grootplein 20 - Spaarndammerstraat 97 - Bentinckstraat 28 - Oranjestraat 2B - v.d. Helstplein 9 - Westerstraat 138 - Spreeuwenpark 3 - Ribesstraat 39 - Tuinstad Osdorp, Tussenmeer 62

ROTTERDAM**W. J. SPOORMAKER B.V.**

AUTOMOBIELBEDRIJF ROTTERDAM-ZUID

Wolphaertsbocht 246 - Telefoon 010-85.28.33

Official Peugeot-dealer voor Rotterdam-Zuid

en het eiland IJsselmonde.

C. de Mooy & Zoon**Im- en export bloemenhandel**

Veilingweg 7 - Berkel en Rodenrijs - Telefoon 01891-5033

FRIESLAND**RIVEL**Fabriek van RIJWIELEN
en AUTOPEDS

SURHUISTERVEEN

Telefoon 0 5124-1545

*Alle textielgoederen,
bedden, dekens,
matrassen, complete
woninginrichting*

Grootzand 14 - 38 - 42, SNEEK - Midstr. 114, JOURE

OVERIJSEL50 JAAR DE MEEST GEVRAAGDE
WONINGINRICHTING**J. Voerman & Zonen**

Assendorperstraat 73-81 - Tel. 1.65.07. - Zwolle

H. STRUIK & ZON N.V.Fabriek van dekkleden
en tenten

IMP. GROOTHANDEL SCHEEPS-
EN AANNEMERSBENODIGDHEDEN
ELEKTRISCHE EN AUTOGENE
LAS- EN SNIJBENODIGDHEDEN.

DEVENTER

Telefoon 05700-1.39.70

Diepenveenseweg 8

Landbouwmechanisatiebedrijf

FA. K. ELLENSLANDBOUWMACHINES
SMEDERIJ

TRACTOREN

Eggestraat 3, telefoon 05276-2400, NAGELE (N.O.P.)

UTRECHT**UW INTERIEUR**

SMAAKVOL EN GEZELLIG
INGERICHT
EN TOCH NIET DUUR

Fa. W. van TellingenSLOTLAAN 135-137 - ZEIST
TELEFOON 1.24.86

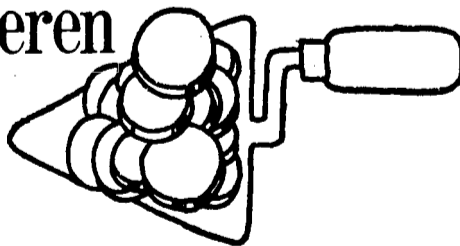
hypotheken

Denkt u aan een eigen huis?
Geld hoeft dan geen
struikelblok te zijn.

Een hypotheek van de Spaarbank
maakt 't u mogelijk. Er is óók

voor u een hypotheek,
aangepast aan uw
inkomsten tot 100%

Laat u uitgebreid adviseren
door de

**SPAARBANK EIGEN HAARD
GRONINGEN**

Tel. 050-127902
127687

als het op
smaak aankomt...

uw beste keus!

VAN DE PARTIJ

Stichting Kader- en Vormingswerk ARP

Elke ARP'er moet een kaderkursus volgen

„Iedere ARP'er moet eigenlijk zo'n kaderkursus volgen". Dat stond te lezen op een enquête-formulier van één van de kursisten van de landelijke kaderkursus Zuidwest Nederland welke het afgelopen seizoen te Soesterberg is gehouden.

Twee kursussen

Zoals de trouwe lezers van deze „partijnieuws-pagina" ongetwijfeld zullen weten werden het seizoen 1975/76 een tweetal landelijke kaderkursussen georganiseerd: één te Zwolle, voor de regio Noordoost Nederland en een te Soesterberg. Zwolle bleek als plaats van bijeenkomst bijzonder goed gekozen. De deelnemers voor deze cursus, die uit 5 dagbijekomsten bestond, en wel 5 donderdagen, kwamen niet slechts uit het Noorden. Er waren bijv. ook kursisten uit Amsterdam, Haarlem, Wageningen en de Gelderse achterhoek. Mede door de uitstekende treinverbindingen en de plaats van bijeenkomst – tegenover het station – schreven zich ruim 30 personen in. Daaronder waren ook diverse Arjossers. De groep Soesterberg telde ruim 40

mannelijke en vrouwelijke kursisten, een ongekend hoog aantal. Een viertal weekeinden van vrijdagavond tot en met zaterdagmiddag – kwamen zij bijeen in het centrum Kontakt der Kontinenten. Ook hier deelnemers uit het hele land, uit Groningen en Brabant, uit de Randstad en uit Twente! Kosten zijn er nauwelijks: er is een eenmalig inschrijfgeld van f 25,-. Reiskosten boven de f 2,50 worden vergoed.

Onderwerpen

Een greep uit de onderwerpen: „stromingen in de politiek", „overheid en democratie", „christelijk onderwijs in discussie", „spreek- en discussievaardigheid", „de ARP en het CDA". Bij dit alles gaat het de Stichting Kader- en Vormingswerk ARP erom de deelnemers informatie en inzicht te verschaffen omtrent het verschijnsel politiek. Daarnaast is een belangrijk element het bijbrengen van praktische vaardigheden die nodig zijn om actief in de partij mee te kunnen draaien: daarom wordt er o.a. veel aandacht besteed aan discussietechniek.

Voor oud-kursisten vond er een tweetal bischolingbijekomsten. plaats. Ook daarvoor bestond erg veel belangstelling

Veel A.R.-leden, vrouwen en mannen, jonger en ouder, volgden reeds de kaderkursus. Wie volgen?

Ook in het seizoen 1976/77 zullen er weer kaderkursussen georganiseerd worden. Over enkele weken leest u daarover meer. Kijk eens rond in uw

vrienden- of kennissenkring om eventueel samen met anderen aan een dergelijk boeiend evenement mee te doen.

Juni-nummer

De magistratuur

Maandblad van het Verband van verenigingen van a.r. gemeente- en provinciebestuurders.

Inhoud van het junnnummer: o.a. i

- De aanvullende werkgelegenheidspolitiek: door drs. Wil van den Bos Czn.
 - De vrijheid van onderwijs en de vrijheid van de minister in het nieuwe grondwetsartikel; door mr. A.K. Koekkoek
 - Nieuwe regeling vergoeding raadsleden thans bijna over de eindstreep; door mr. W.L. Zielhuis
 - Zijn decentralisatie en decentralisatie twee? door mr. J.A. Oosterhoff
 - Boekbespreking door drs. J.A.W. de Bruin: „Kosten en batenanalyse in regionaal perspectief" door prof. dr. L.H. Klaassen, drs. A.C.P. Verster m.m.v. drs. T.H. Botterweg.
- Een abonnement op De Magistratuur kost f 23,50 per jaar. Losse nummers zijn te verkrijgen voor f 2,50 exclusief verzendkosten. Te bestellen bij Dr. A. Kuypertstichting, dr. Kuypertstraat 3-5, Den Haag; tel. 070-606838.

Mr. Aantjes vraagt en Mr. v.d. Stoel antwoordt inzake

Israëlische commando-aktie

De Israëlische bevrijdingsaktie van gijzelaars op het vliegveld Entebbe in Oeganda en de nogal koele reactie van de minister van Buitenlandse Zaken hierop, waren voor fractievoorzitter Aantjes aanleiding om de minister een aantal vragen te stellen. Het antwoord van Mr. v.d. Stoel op de vragen geven wij steeds kursief weer.

■ Heeft de geschiedenis van de laatste dertig jaar niet geleerd dat de internationale rechtsorde tekort schiet om de veiligheid van Israël en zijn burgers tegen oorlog en terrorisme te garanderen?

● Het is juist dat het in de afgelopen 30 jaar nog niet mogelijk is gebleken de bestaanszekerheid van Israël en de veiligheid van zijn burgers te verzekeren door de toepassing van de regels van het volkenrecht, die ten grondslag moeten liggen aan de internationale rechtsorde.

Het is echter evenzeer waar dat deze veiligheid en deze bestaanszekerheid, zowel van Israël als van iedere andere staat, slechts gegarandeerd kunnen worden indien alle staten, in het Midden-Oosten en daarbuiten, daadwerkelijk deze rechtsregels eerbiedigen en op deze wijze de internationale rechtsorde verwezenlijken waarvoor met name Nederland steeds zo krachtig heeft gepleit.

■ Hebben de ervaringen niet geleerd dat van onderhandelingen met president Amin van Oeganda geen vreedzame

rechtvaardige en menselijke oplossingen zijn te verwachten?

■ Stond aan Israël in het licht van het voorgaande naar het oordeel van de regering enige andere mogelijkheden dan een verrassingsactie open om de levens van de gijzelaars te redden?

■ Acht de Nederlandse regering de ondernomen actie wel of niet gerechtvaardigd?

● De Nederlandse regering was niet bij de onderhandelingen betrokken en beschikt derhalve niet over alle informatie die nodig zijn om een oordeel te vormen over de vraag of alle mogelijkheden waren uitgeput om een vreedzame oplossing op aanvaardbare voorwaarden te bereiken. Zoals ik reeds tegenover de pers heb verklaard kan de door Israël gekozen weg alleen worden gerechtvaardigd door een noodsituatie. Er zijn, zoals ik eveneens reeds verklaarde, ongetwijfeld ernstige aanwijzingen dat van zulk een noodsituatie sprake was.

■ Waarom heeft de regering op de actie zo koele en gereserveerde gereageerd in plaats van (zonder in termen van valse heroïek te vervallen) duidelijk van begrip en sympathie blijkt te geven voor de door Israël ondernomen actie en van voldoening over de uitkomst ervan?

■ Is de Nederlandse Regering bereid zich in de zin zoals bedoeld in de voorgaande vraag alsnog tot de Israëlische regering te wenden?

● Tegenover de Ambassadeur van Israël heb ik reeds op 4 juli uiting gegeven aan de vreugde van de regering over het feit dat het overgrote gedeelte van de gijzelaars ongedeerd de

vrijheid had hervonden. Daarnaast betreurt de regering het echter dat deze bevrijding toch zoveel slachtoffers heeft geveerd. Uit deze gebeurtenissen trekt de regering opnieuw de conclusie dat het uiterste moet worden gedaan om dergelijke terroristische acties in de toekomst te voorkomen.

Burgemeester Klundert

Bij Koninklijk besluit is met ingang van 16 augustus 1976 benoemd tot burgemeester der gemeente Klundert: de heer B. van Wouwe, te Terneuzen. De heer Van Wouwe, is chef van de afdeling Algemene zaken ter secretarie van Terneuzen, tevens 1e loco-secretaris van die gemeente. Hij is 37 jaar, gereformeerd en lid van de A.R.P.

overtuiging fundamenteel in strijd met wat de Bijbel ons leert omtrent het samenleven van mensen. Vanuit die overtuiging doen wij een dringend beroep op u alles te doen wat in uw vermogen is te bevorderen dat het beleid in uw land erop wordt gericht, dat op de kortst mogelijke termijn een situatie wordt verwezenlijkt, waarin alle burgers ongeacht ras, cultuur of godsdienst gelijkwaardig en vreedzaam kunnen samenleven.

UIT DE ARJOS

Studiekonferentie Arjos-Utrecht

Op vrijdagavond 15 oktober (aanvang 19.00 uur) en zaterdag 16 oktober (sluizing 19.00 uur), organiseert de provinciale organisatie Arjos-Utrecht een studiekonferentie met als thema: NIEUWE LEVENSTIJL EN POLITIEK. Het programma begint met een inleidende film. Tevens is er ruimte voor discussie onderling, en met een inleider van het konferentiethema. De konferentie vindt plaats in Jeugdherberg Rijnauwen (gelegen tussen Bunnik en Utrecht). Voorafgaand aan het weekend krijgt iedere deelnemer een informatiemap toegestuurd. Noteer de data van deze belangwekkende bijeenkomst alvast in je agenda! Voor nadere informatie en opgave voor deelname: – Helmer de Cointre, Camminghalaan 10, Bunnik, tel.: 03405 - 1775.

Tweede lesbrieff maatschappijleer vindt gretige aftrek!

Voor de onlangs verschenen 2e lesbrieff in de serie „Politiek? Kom nou" met als titel „Neem nou es..." waarin wordt ingegaan op de geschiedenis van liberalisme, socialisme en christen-democratie bestaat veel belangstelling. De eerste les die gaat over de inrichting van ons staatsbestel is zo goed als uitverkocht. Een derde les over de onderneming staat op stapel. Bij bestelling van meerdere exemplaren tegelijk wordt een flinke korting gegeven, zie de BON elders in dit blad. Om aan de politieke belangstelling van uw schoolgaande kinderen tegemoet te komen zijn deze lessen, die voor de vakken maatschappijleer, geschiedenis en godsdienst gebruikt kunnen worden, ook zeer geschikt. Voorts verscheen onlangs de brochure „Gedeelde verantwoordelijkheid", met toespraken van mr. Aantjes en partijvoorzitter H. A. de Boer op de jongste voorjaarspartijraad. Mr. Aantjes doet in deze geïllustreerde uitgave verslag van het beleid van de ARP

Dokumentatie Unctad IV

Degenen die de artikelsree in dit blad over UNCTAD IV van de hand van Aalt van de Giind, aandachtig gevolgd hebben, zullen eveneens geïnteresseerd zijn in de dokumentatie die naar aanleiding van deze konferentie werd samengesteld. In deze dokumentatie doet Aalt van de Giind verslag van zijn ervaringen, waarbij hij ernstige kritiek op dit internationaal overleg niet onder stoelen of banken steekt. Het rapport is opgebouwd uit een achttal hoofdstukken. Aan elk hoofdstuk is een aantal opdrachten of discussiepunten toegevoegd. Het werkstuk is zeer geschikt om de problematiek van ontwikkelingsamenwerking binnen Arjosgroepen aan de orde te stellen. Het rapport kost f 3,70 (inclusief portokosten) en kan besteld worden door dit bedrag over te maken op postgirorekening nr. 924198, t.n.v.: Christelijke Plattelands Jongerenbond, Ede; vermelden: „UNCTAD".

Verklaring C.D.A. inzake onlusten Zuid-Afrika

Het C.D.A.-Dagelijks Bestuur stelde in haar vergadering van 5 juli j.l. te Vught een verklaring op welke werd verzonden naar de Zuidafrikaanse ambassadeur in Nederland. Hieronder de inhoud van de verklaring.

Namens de christen-democratische partijen in Nederland, K.V.P., A.R.P. en C.H.U., samenwerkend in het

C.D.A., verklaren wij zeer geschokt te zijn door de gebeurtenissen in Soweto.

Ook zijn wij zeer verontrust over de bloedige strijd, die in de naaste toekomst moet worden gevreesd met alle afschuwelijke gevolgen daarvan voor uw land en de internationale verhoudingen. Gebeurtenissen van deze aard hangen ten nauwste samen met het apartheidbeleid zoals dat in uw land geldt. Dit beleid is naar onze

Bestellingen: stort het verschuldigde bedrag op postgiro 89673 t.n.v. ARP-stichting, Den Haag m.v.v. titels en aantallen.

STICHTING

BURGERSCHAPS-

KUNDE

Regeren - Reageren

Politieke partijen, democratisering, nieuwe bestuursvormen, sociaal-economische beleid, woningbouw.....

Een cursus burgerschapskunde
39 schriftelijke lessen voor f 30,-

Politiek bekeken

partijen en partijstelsel, volksvertegenwoordigers, recht en rechtspraak, gemeente en provincie, milieubeheer.....

een oriënteringscursus
12 schriftelijke lessen voor f 10,-

Werkende jongeren projekt

Een serie afleveringen op het gebied van **maatschappijvorming** voor werkende jongeren.

Informatie op sterk **beeldende** wijze en **herkenbaar** als behorende tot de leefsituatie van werkende jongeren.

8 afleveringen voor f 20,-

De gemeenteraad

Het raadslidmaatschap, de begroting, ruimtelijke ordening, subsidieregelingen, gewestvorming.....

Een cursus gemeentepolitiek
24 schriftelijke lessen voor f 25,-

De ondernemingsraad

Wet op de ondernemingsraden, vergader-techniek, bedrijfseconomie, de vakbeweging, sociale verzekeringen, personeelsbeleid.....

Een cursus voor ondernemingsraad-
leden
34 schriftelijke lessen voor f 45,-

STUUR EEN LEGE ENVELOP (ZON-
DER POSTZEGEL) AAN: STICHTING
BURGERSCHAPSKUNDE, ANT-
WOORDNUMMER 235(G), LEIDEN
ENUONTVANGT PEROMGAANDE
UITGEBREIDE INFORMATIE! TELE-
FOON 071 - 89 34 03.

NG

NEDERLANDSE GEDACHTEN

weekblad van de anti-revolutionaire partij

32e jaargang - nr. 31-32 31 juli - 7 augustus 1978

Door D. Corporaal

Europese verkiezingen komen nu in zicht

De publiciteitsmedia hebben ruime aandacht besteed aan de bijeenkomst van de EEG op 12 juli te Brussel. En dat is niet ten onrechte, want tijdens die bijeenkomst werd besloten tot het houden van rechtstreekse verkiezingen voor het Europees Parlement in mei of juni 1978.

Naar deze beslissing is met spanning uitgezien. Een van de belangrijkste struikelblokken om tot overeenstemming te komen vormde de zetelverdeling. Daarover werd overeenstemming bereikt, al was niet iedereen even enthousiast. Het Europees Parlement zal een uitbreiding ondergaan van 198 naar 410 zetels. Hoe deze over de negen lidstaten worden verdeeld is weergegeven in een statistiek op deze pagina. Tevens zijn de percentages vermeld en het bevolkingspercentage, dat iedere lidstaat heeft in het Europa van de negen. Ter vergelijking is ook de zetelverdeling - in aantallen en percentages - in het huidige Europese Parlement opgenomen. De „vier groten“ in de EEG krijgen een gelijk aantal zetels, ook al lopen zij voor wat de bevolkingsamenstelling betreft wel uiteen. In verhouding tot de „kleine landen“ krijgen zij - gezien de bevolkingsamenstelling - echter minder zetels dan hun toe zouden komen. De „echte kleinen“ onder de kleinen komen er het gunstigst af. Een vergelijking tussen Nederland en België laat zien dat een verschil in inwoners van 3,5 miljoen slechts goed is voor één zetel extra. Dat is erg zuinig. Al het passen en meten in aanmerking genomen moeten de minpunten echter op de koop toe worden genomen. De zetelverdeling is een aanvaardbaar geheel.

Tijdstip van verkiezingen

In het verdrag van Rome tot oprichting van de EEG is al voorzien, dat er rechtstreekse verkiezingen zullen plaatsvinden voor de leden van het Europees parlement. Dat moet voor eind 1978 zijn beslag hebben gekregen. Of het zal lukken? Er is nu een principe-beslissing genomen, maar deze behoeft uitwerking en behartiging. De Raad van ministers van de EEG (de ministers van buitenlandse zaken) heeft deze week beraadslaagd over de technische details van een Europese kieswet, maar er is nog geen beslissing gevallen wegens gebrek aan overeenstemming. Een definitief besluit is nu verschoven naar september. Na verdere overeenstemming daarover wordt deze neergelegd in een verdrag. Ieder van de negen nationale parlementen moeten dit verdrag vervolgens goedkeuren en bovendien moet er in elk land een wettelijke regeling komen over de verkiezingen van het Europees Parlement. Zullen alle landen tijdig gereedkomen? Engeland heeft het voorbehoud gemaakt, dat het ook technisch mogelijk moet zijn de verkiezingen in 1978 te houden. En hoe langer definitieve besluiten uitblijven, hoe moeilijker het wordt de uitwerkingen tijdig gereed te krijgen. Denemarken wil dat de verkiezingen voor het Europees Parlement samenvallen met de verkiezingen van het Deense parlement. En ongetwijfeld zullen er nog andere bezwaren opdoemen.

Problemen

De technische regelingen zijn interessant en niet van belang ontbloot. Op welke wijze zullen de verkiezingen worden gehouden? en op welke dagen? In veel EEG-landen gebeurt dit laatste op een zondag. Voor Nederland is dat ondenkbaar. Voor Engeland trouwens ook. Worden de verkiezingen op twee dagen gehouden, zoals ook in sommige landen gebruikelijk is? Een ander probleem: worden de leden van het Europees parlement tevens lid van het nationale parlement? Thans worden parlementariërs vanuit de nationale parlementen aangewezen. Kan een minister ook tevens lid van het Europees parlement zijn? In landen als Engeland, Denemarken, België en Italië bestaat in de nationale parlementen wel de mogelijkheid van een combinatie. Het zijn slechts enkele voorbeelden van niet onbelangrijk zogenaamde technische details, die voor een deel in het geheel niet technisch zijn.

Het Europees parlement heeft in 1975 een ontwerp-verdrag voor de verkiezing van de leden van het Europees parlement aanvaard, maar het is de vraag of de Raad van ministers de daarin opgenomen bepalingen zal overnemen. De Kiesraad heeft op 16 oktober 1976 n.a.v. het ontwerp-verdrag van het Europees parlement een advies uitgebracht aan de minister van binnenlandse zaken, waarin de Kiesraad nader ingaat op de in Nederland te treffen maatregelen voor het geval het ontwerp-verdrag in werking zou treden.

Districtenstelsel?

De rechtstreekse algemene verkiezingen zullen worden geregeld volgens de procedure, die in ieder land geldt voor algemene verkiezingen. Dat wil zeggen dat eenzelfde weg bewandeld gaat worden als voor Tweede-Kamerverkiezingen geldt. De Kiesraad stond tot nu toe op het standpunt, dat voor de Europese verkiezingen niet een uitbreiding van de Kieswet zou moeten plaatsvinden maar dat er een afzonderlijke wet zou moeten komen. Dit wil zij met name omdat het de bedoeling is in Europees verband tot een eenvormige verkiezingsprocedure te komen. Dat zal heel wat moeite kosten, gezien de verschillende systemen, die in de verschillende landen bij verkiezingen worden gevolgd. De minister-president heeft onlangs de gedachte geopperd, dat wellicht ook iets van een districtenstelsel gerealiseerd zou kunnen worden bij de komende verkiezingen. De minister van binnenlandse zaken heeft inmiddels laten weten - blijkens kranteberichten - dat de gedachte, aan experimenten met een districtenstelsel voor rekening van de minister-president komen en niet namens de ministerraad zijn geuit. Dat is maar goed ook. De Tweede Kamer heeft zich in 1975 nog uitgesproken tegen een gematigd districtenstelsel voor de Nederlandse verhoudingen. Het is dan een beetje merkwaardig voor Europese verkiezingen wel weer een districtenstelsel te voorschijn te toveren. Het zou een beetje lijken op gelegenhedswetgeving. Wanneer voor Europese verkiezingen aansluiting wordt gezocht bij het in ieder land toegepaste stelsel, dan moeten in Nederland die verkiezingen plaatsvinden volgens het systeem van het evenredig kiesstelsel. Wanneer de verkiezingen in 1978 doorgang vinden - maar dat is nog niet zeker - betekent dat een druk verkiezingsjaar. Op woensdag 29 maart 1978 zullen er verkiezingen voor de leden van de Provinciale Staten gehouden moeten worden en op woensdag 31 mei 1978 voor de leden van de Gemeenteraden. Voor Europese verkiezingen wordt gedacht aan de periode mei/juni.

W. Smaenk & Zonen

VLEUGELS, PIANO'S, ORGELS
OVERTOOM 174
TEL. 020-18.51.51
AMSTERDAM

In dit nummer o.a. aandacht voor de Olympische Spelen.

Olympische Spelen in het nieuws

De Olympische Spelen te Montreal zullen niet gauw vergeten worden. De afwezigheid van een groot aantal Afrikaanse landen, evenals van het eiland Formosa is daaraan mede debet. In dit nummer daarvoor veel aandacht.

Het ARP Eerste Kamerlid prof. Diepenhorst gaat in een boeiende beschouwing nader in op enkele kanten van de relatie sport-politiek. Niet alleen de politieke aspecten roert hij aan. De voormalige bewindsman staat ook stil bij de medische kanten. Aan het slot concludeert hij dat "over de Olympische spelen de doodsklok nog niet hoeft te worden geluid".

SAMENSTELLING EUROPEES PARLEMENT

LAND:
nieuw 410 zetels
oud 198 zetels

zetels:	aantal zetels:	% zetels:	% bevolking:	aantal van:	% „Europa“:
Duitsland	81	19,75	24	36	18,2
Engeland	81	19,75	21,9	36	18,2
Frankrijk	81	19,75	20,3	36	18,2
Italië	81	19,75	21,3	36	18,2
Nederland	25	6,1	5,2	14	7,1
België	24	5,85	3,81	14	7,1
Denemarken	16	3,9	1,96	10	5
Ierland	15	3,65	1,18	10	5
Luxemburg	6	1,5	0,14	6	3

Ongelukkig

Het zijn ongelukkige maanden voor Nederland, gezien de twee reeds te houden verkiezingen. Juni wordt bovendien in toenemende mate een ongeschikte maand voor het houden van verkiezingen, gezien de toenemende vakantiespreiding. Een derde verkiezing in de periode april t/m juni zal o.i. bepaald niet gepaard gaan met een grote opkomst. Het mooiste zou zijn wanneer de verkiezingen konden samenvallen met de gemeenteraadsverkiezingen van 31 mei. Het punt van twee verkiezingen op een dag is wel eens vaker aan de orde geweest, met name t.a.v. gemeenteraads- en provinciale statenverkiezingen. Daar zijn verschillende bezwaren tegen aangevoerd: te zware belasting voor de administratie; verwarring bij de kiezers, omdat de lijstnummers van de deelnemende partijen veel al zullen verschillen. De te zware belasting voor de administratie moet gezien de voortgeschreden mechanisering te ondervangen zijn. De verwarring is ook veel minder groot, gezien het zo verschillende karakter van de verkiezingen. Vooralsnog tasten we echter nog in het duister t.a.v. het precieze tijdstip, waarop de Europese verkiezingen zullen plaatsvinden. Het zal bij wijze van spreken ook wel november 1978 worden of zelfs nog later.

De problematiek van drie verkiezingen in 3 maanden tijds kan dus een theoretische blijken te zijn.

Spektakelstuk?

T.a.v. de Europese verkiezingen heeft Den Uyl gesproken van een stapje vooruit, maar het is niet spektakulair. Er zal ongetwijfeld veel spektakel worden gemaakt en het is verleidelijk de Europese verkiezingen op te kloppen tot het a.h.w. staan voor een nieuw tijdperk. Iemand heeft al gezegd, dat nu de Europese burger is geboren. Het lijkt ons zinvol de zaken vooral nuchter te benaderen en niet te doen alsof er met rechtstreekse verkiezingen voor het Europees Parlement sprake is van een uiterst essentiële vooruitgang t.a.v. de eenwording van Europa. Het is psychologisch een belangrijke stap, maar rechtstreekse verkiezingen van het Europees Parlement betekenen inhoudelijk alleen maar iets wanneer het te kiezen parlement ook als een echt parlement kan optreden en een vuist kan maken. Rechtstreekse verkiezingen zijn voor ons nooit een doel in zichzelf geweest.

Vervolg op pag. 4

Ook politiek investeren kost geld

In het vorige nr. van NG werd gemeld dat in het kader van de financiële actie ten behoeve van de Kuypertstichting de stand f 146.267,- was. Thans (27 juli) is deze f 172.473,-. Dit geld is opgebracht door ongeveer 12 000 voor het merendeel ARP-tijdgenoten, die daarvoor hartelijk dank worden gezegd. U weet Kuypertstichting heeft als wetenschappelijk adviesbureau van de ARP uw steun, óók in financieel opzicht hard en hard nodig! Om daarmee het forse begrotingstekort 1976 flink terug te dringen. Het is in deze tijd bepaald geen luxe als er tijd en geld wordt besteed aan het doordenken van de politieke problemen op

langere termijn. Via nota's en rapporten; als er adviezen aan raadsleden worden uitgebracht; als er bezinnings- en voorlichtingsstijdschriften verschijnen. Kortom, investeren kost geld. Maar met de hoop dat op langere termijn dit geld zijn vruchten zal opleveren. U behoort nog niet tot de 12 000 leden die u voorgingen? Stort vandaag dan nog een bedrag! Bent u niet (meer) in het bezit van onze acceptgirokaart; u kunt ook gewoon starten op postgiro 51385 t.n.v. dr. A. Kuypertstichting, Den Haag met vermelding van: financiële actie 1976. U wordt alvast bedankt.

DEZE WEEK IN NG:

Olympische Spelen, pag. 2

Aantjes over Israël, pag. 3

Regionale werkgelegenheid, pag. 5

Vreemdelingenbeleid, pag. 5

Uit de Arjos, pag. 7

IN OGENSCHOUW

De sociale wetgeving is nog steeds in beweging. Het „sociale bouwwerk“, waarvan men wel eens spreekt is nog steeds niet af. Bovendien zijn er vele sociale architecten die niet ten onrechte stellen dat een ingrijpende verbouwing noodzakelijk is. Reeds lang wordt er gewerkt aan tekeningen en blauwdrukken. De laatste tijd blijken de kosten van instandhouding niet mee te vallen. Dat zou ook voor de plannen tot verbouwing wel eens ingrijpende gevolgen kunnen hebben.

Deze grote plannen nemen de noodzaak weg om toch op details te blijven letten. Er blijken wel eens kleine constructiefouten voor te komen die, indien tijdig opgemerkt, niet alleen kunnen gecorrigeerd maar ook bij de grotere bouwplannen kunnen worden voorkomen.

Pensioen en leeftijdsgrens.
Een onderwerp dat thans veel aandacht krijgt, is de pensioengerechtigde leeftijd.

Moet dat 65 jaar blijven, of is bv. 62, 60 of 55 jaar al een redelijke leeftijdsgrens? De vraag rijst in de eerste plaats of deze leeftijdsgrens in de toekomst zo algemeen en voor iedereen geldig moet worden gesteld. Zou hier niet een meer individuele benadering op zijn plaats zijn? Niet iedereen is immers op dezelfde leeftijd geestelijk en lichamelijk aan pensioen toe.

Voor een individuele benadering pleiten vele argumenten. Regelingen als die inzake de arbeidsongeschiktheid en de invaliditeit worden ook per individu aangepast, al naar de omstandigheden waarin hij verkeert. Het moderne sociale beleid is er op gericht om het individu in het bedrijf meer tot zijn recht te laten komen. Sociaal-medische, sociaal-psychologische en sociaal-maatschappelijke begeleiding in de bedrijven zijn daarvan een uitdrukking. Deze benadering zou ook moeten worden doorgetrokken als het er om gaat te bepalen of een oudere

Individualisering en verfijning

werknemer die nog geen 65 is, eigenlijk al met pensioen zou moeten gaan. Een op het eerste gezicht niet onaantrekkelijke gedachte lijkt het wanneer wordt voorgesteld om het mogelijk te maken dat iedereen vanaf zijn zestigste jaar vrijwillig met pensioen kan gaan. Wie niet meer meegaat weg; wie nog door wil gaan blijft tot zijn vijftenzestigste jaar. Deze oplossing heeft echter schaduwkanten. Voor de een, die nog best mee kan, is de verleiding groot om met pensioen te gaan en zijn inkomen te vergroten door een andere baan aan te nemen. Voor de ander, die er eigenlijk mee op zou moeten houden, is er de verleiding om door te gaan omdat een pensioen altijd minder is dan het normale loon. Veel pleit er dan ook voor om hier te individualiseren zoals dat ook bij invaliditeit en arbeidsongeschiktheid gebeurt. Het is eigenlijk niet vanzelfsprekend dat iedereen op hetzelfde ogenblik aan werktijdverkorting of aan pensioen toe zou zijn, ook al zijn we gewend aan een zelfde leeftijdsgrens voor

iedereen, enige uitzondering daar gelaten.

Verfijning

Nog even iets heel anders, maar wel in dezelfde sfeer. De wet bijzondere ziektekosten is een grote verbetering. Niemand hoeft zich zorgen te maken als hij bv. voor revalidatie moet worden opgenomen in een verpleeginrichting. Een ander voorbeeld zijn de verpleegkosten van gehandicapten in een inrichting, die langs deze weg door de gemeenschap worden gedragen. En terecht, want deze kosten kunnen zo oplopen dat zij voor de betrokkene, of voor diens ouders, niet te dragen zijn. Toch komen hier dingen voor die niet geheel verantwoord lijken. Zo zijn er bejaardentehuizen, in een verpleegtehuis voor (soms demente) bejaarden terecht komen. Is het vanzelfsprekend dat het inkomen van die bejaarden (meestal een pensioen) vrijwel geheel buiten schot blijft? Deze bejaarden hebben meestal geen eigen huishouden meer, en dus ook geen kosten. Hun pensioen, of dat nu f 1.000,- of f 2.000,- per maand is, dat doet er niet toe, gebruiken zij niet of nauwelijks en vormt zo een zeer snel groeiende spaarpot die vrijwel altijd aan de kinderen toevalt. Het komt mij voor dat de gemeenschap hier meer betaalt dan strikt nodig is, in die gevallen waarin de

VERPLAATSBARE HOUTEN GEBOUWEN

directie- en schaftketen scholen en kerken
directie- en schaftwagene etc.

HOUTBOUW **HANBO**
HARDINXVELD

tel. Giessendam-Hardinxveld 3888

verpleegde geen eigen huishouden meer heeft.

Daartegenover staat het bericht in de krant van een dezer dagen, dat een inrichting voor gehandicapten haar patiënten voor niet langer dan een week met vakantie wilde laten gaan, wanneer familieleden de gehandicapten daarvoor uitnodigen. Waarom niet? Omdat er bedden te lang onbezet zouden blijven en de inrichting daarom minder geld van de overheid zou krijgen.

Als ik nu het bovenstaande naast elkaar leg, dan zie ik twee uitschieters, maar wel in totaal verschillende richting. Verfijning van de regeling lijkt wel gewenst.

C. van de W.

De Olympische spelen te Montreal roepen enkele vragen op.

Onkosten

In de eerste plaats is er de kwestie welke onkosten een overheid mag maken ten behoeve van een dergelijk internationaal sportgebeuren zonder dat het onverantwoord wordt. Men kan beredeneren dat een stadion, een wielervedbaan, een overdekte atletiekhal als ook een groot zwembak hun waarde zelfs na afloop van het evenement behouden. Dit geldt eveneens voor behuizing van deelnemers die naderhand voor studenten of jonge gezinnen goed bruikbaar is bij wat uit middelpuntige ligging en die, indien anders gesitueerd, voor ieder aanvaardbaar mag heten. Als de organisatie goed loopt, wordt de reputatie van het ontvangend land aanmerkelijk vergroot. Het sportfeestje zal Montreal wel voor geweldige tekorten plaatsen, maar een klagen over weggesmeten geld gaat te ver.

Boycot Afrikaanse landen

Veel zou er te zeggen zijn - een tweede gerucht makend punt - over het vertrek van tal van Afrikaanse landen uit protest tegen deelneming van Nieuw-Zeeland, aan welk land te goede sportbetrekkingen met Zuid-Afrika worden verweten. Het grote aantal verdwenen nationale „gekleurde ploegen“ overschaduwet het heengaan van Taiwan, waarover de eerste moeilijkheden ontstonden.

Verbroedering

Men heeft gelijk zo vaak, mogelijkheid om tweeërlei gedachtengang te volgen. De eerste is die welke uitgaat van de toenadering, nog sterker van de verbroedering tussen elkander anders veel moeilijker vindende volken. Er wordt niet over staatkundige stelsels en regeermethoden over en weer geoordeeld. Het is de bedoeling om zich met elkaar op vreedzame wijze te meten: wie kan het snelst, komt het hoogst, ontwikkelt de grootste kracht, blijkt het trefzekerst. Zij, die zo redeneren wijzen erop dat met het niet deelnemen weinig gewonnen wordt. Bovendien maakt het de indruk, dat er eerder van een meten met twee maten dan van een echte menselijke verontwaardiging sprake is. Met Zuid-Afrika mogen geen relaties worden onderhouden, daarentegen wel met de Sovjet-republiek, ofschoon de Russisch-communistische overheid stellig niet een menselijker bewind voert dan de regering Vorster. De andere gedachtengang is dat althans in de sport geen rassenscheiding mag plaatsvinden en dat het duidelijk moet wezen dat hiermee onder geen voorwaarde in te stemmen valt. Zelfs al zou er verder geen uitwerking te verwachten zijn, er dient duidelijk te worden gemaakt dat men niet met landen voor wie de raciale gelijkheid in de sport weinig of geen betekenis heeft, gemeenschappelijk aan grote wedstrijden kan deelnemen; enkel een besliste weigering is gepast en zij kan bovendien vroeg of laat gevolgen hebben,

Deining rond montreal

Door prof. I.A. Diepenhorst

Olympische spelen blijven vooralsnog van betekenis

daar duurzaam isolement in de verschillende sporten tot onaantvaardbare verschralling voert. Verder is het al te dwaas wanneer een organisatie als het Internationale Olympische Comité een land zou dwingen om nationale verlangens in te slikken, om de eigen onafhankelijkheid te verdoezelen. Men denke aan Taiwan.

Verontrusting

Om als betrekkelijk buitenstaander over het gelijk te beslissen is ver van eenvoudig. Nederland heeft zelf de eigen ploeg in 1956 op de spelen in Melbourne uit verontwaardiging over de Russische inval in Hongarije niet laten uitkomen. Ofschoon deze houding geen groter betekenis heeft gehad dan dat aan humane verontrusting over geweld door een grote staat tegenover een kleine natie gebruikt, werd lucht gegeven, toch lijkt dit optreden ook na twintig jaar nog juist. Wat destijds geschiedde - hoe verklaarbaar ook vanuit Russische gezichtshoek - was onverteerbaar. Het niet deelnemen door Nederland ofschoon een gebaar, had toch als onmiddellijk protest tegen een afschuwelijk gebeuren zin.

Taiwan

Dat zo veel Afrikaanse landen vertrokken vanwege de deelneming aan de spelen door Nieuw-Zeeland, omdat dit land naar Zuid-Afrika een rugby-ploeg zond, gaat voor mijn gevoel te ver, hoewel ik mij deze van emotie getuigende houding kan voorstellen. Het verband tussen het spelen van rugby-wedstrijden met inachtneming van de rassengrenzen in Zuid-Afrika en de spelen in Montreal welke geen rassenscheiding kennen is te los om deelneming aan deze Olympische spelen te kappen. Eigenlijk stond de zaak van Taiwan dan nog sterker en was het meer verantwoord geweest om hier het been stijf te houden: ook een klein land moet op respectering van zijn positie, zoals het deze in redelijkheid waardeert, kunnen rekenen. Omdat echter het Internationale Olympische Comité door de knieën ging, was er voor Nederland geen reden afzonderlijk op te treden.

„Opgefokte zwemhennen“

Thans het derde vraagstuk: welke sportpraktijken zijn ten opzichte van mens en dier aanvaardbaar. Om met het laatste te beginnen, niet afdoende is weersproken

dat paarden behoorlijk worden „gemaltraiterd“, dat een enkel voortdurend met inspuitingen bewerkt dier in Montreal voor Nederland zal springen. Ik keur dit volstrekt af en meen dat men vanuit de leiding hier maatregelen behoorde te treffen. Dan is er de training waaraan jongere en oudere deelnemers zich onderwerpen. Wat volwassenen doen is hun vrije verkiezing, al dient wanneer vermoedens van geregeld gebruik van bepaalde middelen bestaan en zulks onder gedogen van sportartsen - hier een studiec ommissie door de regering in het leven geroepen, met een deugdelijk rapport te komen opdat wij niet blijvend, zoals nu het geval is, in onzekerheid ademen. Met betrekking tot de jeugdige en zeer jeugdige deelnemers is een onderzoek te eerder op zijn plaats, daar wij voor de toekomst in elk geval voor Nederland zich elders voordoende ontwikkelingen hebben te verhoeden. Aan „opgefokte zwemhennen“ - de uitdrukking is gangbaar - aan dank zij steroïden tot „krachtprollen“ uitgroeïende jongelui van beiderlei geslacht, aan door rugletsel of aan op andere wijze lichamelijk gehinderden ten gevolge van gevaarlijke training, hebben wij geen behoefte. Het ligt geheel in de lijn van een zich graag bij velen aangenaam makende regering, dat zij met beroep op de vrijheid van het sportleven niet op een behoorlijke wijze zorgt voor informatie - hoe is de stand van zaken bij verschillende sporten - en voor afsnijding van uitwassen; dieren mishandeling, onverantwoord gebruik van medische middelen en een bij te grote persoonlijke gevarenkansen zich neerleggen.

Geen doodsklok

Daarom hoeft nog niet over de Olympische spelen de doodsklok te worden geluid. Ondanks verkeerde nationale wedijver, ongeremde eerbij, het op verdwazing uitlopende verheerlijken van prestaties, een nemen van ongerechtvaardigde risico's, bezitten zij nog wel zo veel aantlokkelijks en bieden zij nog wel zulk een gelegenheid al ware het slechts voor sportbestuurders, journalisten en publiek - soms ook voor de deelnemers - tot internationale contacten, dat hun verdwijnen een geducht verlies zou betekenen. Uit dien hoofde zou het zelfs redelijk zijn als Nederland zich voor 1980 of 1984 kandidaat stelde om de organisatie der spelen te verzorgen. Er wordt bovendien aldus in een bijzondere

De zwemster Enith Brigitha op weg naar een bronzen medaille in Montreal

behoefte voorzien. De Olympische wedstrijden vallen tijdens de vakantie van ons parlement en onze regering. De kijkers die gewend zijn aan de capriolen van „Den Haag vandaag“, kunnen in de weken, dat

zij zonder politieke bewegingskunstenaars zitten, toch voor de televisie hun hart ten volle ophalen wanneer in 1980 de gouden plakken door Nederland in Amsterdam worden veroverd.

Partijraad ARP besluit 25 september over CDA-lijst

Zaterdag 25 september a.s. zal de ARP partijraad definitief besluiten of de ARP, CHU en KVP al dan niet met één gezamenlijke kandidatenlijst aan de eerstvolgende Tweede Kamerverkiezingen deelnemen.

Voorwaarden.

De kiesverenigingen zijn na een schriftelijke stemming met ruim 2/3 meerderheid al akkoord gegaan met die gezamenlijke lijst, maar die uitspraak gebeurde wel in de verwachting dat een aantal voorwaarden zullen zijn vervuld. Aan de partijraad werd overgelaten om na te gaan of inderdaad aan de gestelde voorwaarden genoegzaam wordt of is voldaan. Voor de volledigheid vermelden wij hieronder de gestelde voorwaarden nog eens.

- dat er overeenstemming bestaat over de criteria, die als richtlijnen voor de kabinetsformatie zullen dienen;
- dat met inachtneming van de formatiekriteria ruimte wordt geschapen voor een op basis van programvergelijking en wederkerigheid eventueel uit te spreken voorkeur of intentieverklaring;
- dat in het parlement meer dan tot nu toe gekomen wordt tot een eensgezind beleid;
- dat de ARP - hoewel het kabinet als zodanig geen inzet van de verkiezingen zal zijn - in de verkiezingscampagne het

kabinetsbeleid, door zover met haar steun gevoerd, ten volle voor haar verantwoordelijkheid zal kunnen nemen. De beoordeling hiervan en daarmee het nemen van de definitieve beslissing is derhalve opgevoerd op de agenda voor de bijeenkomst van de partijraad op 25 september a.s. in het Jaarbeurs Congres- en Vergadercentrum te Utrecht.

Aanmelding

De stemhebbende en adviserende leden van de partijraad zullen binnenkort het aanmeldingsformulier en andere vergaderstukken ontvangen. Ook belangstellenden zijn echter, voor zover de beschikbare ruimte het toelaat, van harte welkom. Toegangsbewijzen kunnen schriftelijk worden aangevraagd bij het ARPPartijsecretariaat, Dr. Kuiperstraat 3, Den Haag. Vroegtijdige aanmelding is gewenst i.v.m. de ongetwijfeld grote belangstelling en vanaf heden heeft u daarvoor de gelegenheid. Voor een juiste organisatorische gang van zaken is het gewenst om bij uw opgave tevens te vermelden of u gebruik wenst te maken van de lunch. Als bijdrage in de kosten inclusief lunch en consumpties, gelieve men te rekenen met een bedrag van ca f 15,- per persoon.

VOORKOM TELEURSTELLING! STEL NIET UIT TOT MORGEN, WAT U VANDAAG KAN DOEN! DOE VANDAAG NOG UW AANMELDING IN DE BRIEVENBUS.

Amerika

De democraten hebben hun duo voor de verkiezingen vastgesteld: Carter-Mondale. De republikeinen moeten hun kandidaten nog aanwijzen, maar het lijkt erop alsof Ford de race zal gaan winnen. Het Amerikaanse systeem van voorverkiezingen was dit keer spannender dan het in jaren geweest is.

Hoe de zaken zullen lopen is nog met geen mogelijkheid te zeggen. Evenmin op dit moment wat het meest wenselijke zou zijn. Dat behoeven wij ook niet uit te maken. De Amerikaanse verkiezingen zullen dat - gebruikelijk - zelf bepalen. Democratie en het functioneren daarvan is - het blijkt in de Amerikaanse situatie heel duidelijk - vooral ook afhankelijk van het presenteren van mensen en het al of niet „overkomen” daarvan.

NO COMMENTAAR

Openbaar vervoer

Wie regelmatig van de trein gebruik maakt weet wat hem of haar te wachten staat: een tariefverhoging van 8 1/2% en 's avonds minder treinen. De resultaten van een beleid, dat gericht is op benadeling van het openbaar vervoer? Wij vragen ons ook af of de komende tariefverhoging bij de Spoorwegen een

aansprekend voorbeeld is om een psychologisch juist klimaat te scheppen, dat bevorderend werkt op het afhouden van prijsstijgingen. Het openbaar vervoer vervult een belangrijke maatschappelijke functie. Nu al is het zo dat een groot aantal plaatsen 's avonds amper meer vrij laat staan dat men er 's avonds ook nog weer weg kan komen. De plannen van Minister Westerterp verdienen een kritische beoordeling.

VAN ATOTU

Het lot van Israël

Hoewel de actie, waarmee Israël de in Oeganda gegijzelden op een spectaculaire wijze bevrijdde, al weer bijna een maand verleden tijd is, is er toch reden er nog een beschouwing aan te wijden. Er zitten aan deze gebeurtenis namelijk een aantal internationale aspecten, waarvan de betekenis boven dit incident uitgaat. Bovendien zijn er in ons eigen land reacties geweest, die verdienen wat nauwkeuriger te worden bezien. Tenslotte is een beoordeling gewenst van het standpunt van de Nederlandse regering, zoals dit eerst uit het commentaar van de minister van Buitenlandse Zaken en daarna uit zijn beantwoording van de door mij gestelde vragen valt af te leiden.

Valse heroïek

Als altijd is ook hier de vraag, vanuit welke gezichtshoek een dergelijk gebeuren wordt beoordeeld. De Telegraaf oordeelde dat Israëls optreden „in de eerste plaats” bewondering verdient, namelijk voor „de stoutmoedigheid van de militaire operatie”. De romantiek van het optreden spreekt iedereen inderdaad aan. Juist daarom is het gevaar groot dat het oordeel niet door de oorzaak en het doel, maar door de aard en het succes van de actie, wordt bepaald. De bewondering voor de stoutmoedigheid van de actie is wel terecht, maar komt pas op de laatste plaats. Aan de zaak van Israël wordt ook een slechte dienst bewezen door de sympathie voor de actie primair te laten bepalen door deze bewondering. Op dezelfde manier kan men ook bewondering hebben voor de manier, waarop mariniers de Dam schoonveegden en zelfs voor de manier, waarop Skorzeny eens Mussolini uit de handen der geallieerden „bevrijde”. De sympathie moet worden gerechtvaardigd door oorzaak en doel van de actie zelf. De op zichzelf terecht bewondering voor de aard van de actie staat daar los van en mag zeker niet in de eerste plaats komen. Om het risico en het verwijt van die vermenging bij voorbaat uit te sluiten heb ik in mijn vragen aan de minister van Buitenlandse Zaken dan ook wel om blijken van begrip en sympathie gevraagd, maar daarbij tevens uitdrukkelijk afstand gevraagd en genomen van „termen van valse heroïek.

De Palestijnse zaak

Sympathie voor de Israëlische actie mag evenmin worden ingegeven door afkeer van de verlangens der Palestijnen. Te zeer zijn de reacties in Nederland en zeker in de wereld bepaald door een keuze voor de zaak van Israël en tegen die der Palestijnen of omgekeerd. Voldoening over het succes van de actie heeft niets te maken met blind zijn voor de politieke verlangens (en zeker de gerechtvaardigde politieke verlangens) der Palestijnen. De uitbarsting van vreugde en trots in Israël over de geslaagde operatie is alleszins begrijpelijk en terecht. Dat daarbij de emoties hoog opliepen is te meer begrijpelijk als men bedenkt dat de kaping en gijzeling gebeurtenis in samenwerking tussen Palestijnse en Duitse terroristen (als in de dagen van de Groot-Moefit van Jeruzalem). Toch zal ook Israël zich moeten realiseren, dat de actie slechts het beperkte doel van de bevrijding der gijzelaars diende (en als zodanig volstrekt gerechtvaardigd was), maar op zichzelf geen enkele bijdrage levert tot oplossing van de problematiek die Israël en de Palestijnen zo vijandig verdeeld houdt. De morele overwinning die Israël in Entebbe op de Palestijnen behaalde, kan tot verzachting maar ook tot verharding van deze problemen worden aangewend. Na dapperheid wordt nu wijsheid verlangd. Aan de situatie in het Midden-Oosten wordt een slechte dienst bewezen, indien het oordeel wordt bepaald door de afkeer van de Palestijnse verlangens. Zulks kan alleen maar tot verbittering en wraakzucht leiden. In mijn vragen aan de minister van Buitenlandse Zaken ontbrak van deze invalshoek dan ook ieder spoor. De tegenhanger van antipathie jegens de Palestijnen is sympathie voor Israël, al

behoeft dit niet noodzakelijkerwijs het geval te zijn. Men kan zeer wel sympathie voor Israël hebben zonder afkeer te gevoelen voor de Palestijnen. Het is wel zaak dit duidelijk te stellen, want al te gemakkelijk wordt sympathie voor de één vertaald als antipathie jegens de ander. Nederland behoort zich om tal van redenen een vriend van Israël te betonen, maar dit behoort en behoort niet te betekenen dat Israëls vijanden daarmee ook onze vijanden zijn geworden. Ik ben er zeker van, dat dit ook de visie van minister Van der Stoep is. Daarom is het jammer dat dit in zijn antwoord niet duidelijk tot uitdrukking komt. Dat sympathie voor Israël het oordeel over de actie bepaalt is overigens begrijpelijk. Dat die sympathie bij het oordeel meespeelt is zelfs gerechtvaardigd. Kaping en gijzeling kunnen n. l. niet op zichzelf worden gezien. Zij staan niet los van het lot van Israël en dat der Joden in het algemeen. Er is een begrijpelijke neiging alles wat Israël betreft in dit licht te bezien, maar dit is niet juist, Israël mag niet meer dan anderen. Het lot der Joden rechtvaardigt niet alles goed te praten wat Israël doet. Anders ligt het, wanneer bepaalde gebeurtenissen duidelijk relatie vertonen met die lotgevallen. Bij de kaping en gijzeling was dit in tweeërlei opzicht het geval. In de eerste plaats het volledig falen van de internationale rechtsorde. In de tweede plaats (eigenlijk zou ik dit op de eerste plaats moeten noemen) het onmiskenbare element van het antisemitisme. Het eerste raakt de staat Israël, het tweede alle Joden. Beide deden zich hier voor. Dit is het, wat de actie zo bijzonder maakte. Niet het huzarenstuk, maar het succesvolle optreden tegen een terreur, waarin zowel het falen van de internationale rechtsorde als (vooral) het antisemitisme tot uitdrukking kwamen.

De internationale rechtsregels.

Het falen van die internationale rechtsorde in Entebbe is op zichzelf niet zo uitzonderlijk. Het bijzondere is echter in dit geval, dat Israël zich, sinds zijn zelfstandig bestaan door de Verenigde Naties werd erkend en gegarandeerd, niet slechts vaker maar uitsluitend op eigen kracht tegen de vernietiging heeft moeten verdedigen. De internationale rechtsorde heeft niet slechts een enkele keer of enkele keren maar steeds gefaald als de veiligheid en het bestaan van Israël werden bedreigd. Nu kan men zeggen dat dit niet alleen ten aanzien van Israël het geval is. Dit is juist. Er is echter geen twijfel mogelijk dat de Verenigde Naties zo zij militair of politiek al niet zo effectief tegen de terreur van Entebbe had kunnen optreden als Israël nu heeft gedaan, er politiek niet toe in staat zou zijn geweest. Met andere woorden: politiek gezien hadden de Verenigde Naties wel kunnen optreden ter bevrijding van b.v. Palestijnse gijzelaars in India, maar niet van Israëlische gijzelaars in Oeganda.

Het zijn dit aspect en deze ervaring die m.i. de Israëlische actie in een bijzonder licht plaatsen en die in mijn vragen voorop stonden. Minister Van der Stoep erkent dit falen in zijn antwoord ook. Als hij daaraan toevoegt dat de veiligheid en bestaanszekerheid van alle staten in en buiten het Midden-Oosten slechts gegarandeerd kunnen worden, als alle staten de internationale rechtsregels eerbiedigen, heeft hij het grootste gelijk van de wereld. Als het echter gaat om de vraag in hoeverre dit nu de Israëlische actie rechtvaardigt, komt hij niet verder dan een verwijzing naar zijn eerder afgelegde verklaring dat „alleen door een nood situatie” zodanig optreden kan worden gerechtvaardigd en dat er „ongetwijfeld ernstige aanwijzingen” van zulk een nood situatie waren. Minister Peres heeft gezegd dat de beslissing werd genomen toen duidelijk werd dat er geen andere mogelijkheid meer was om de gijzelaars te redden en niet te kapitulieren voor de eisen van de kapers. Uit alles blijkt dat hij dit terecht heeft gezegd. Mijn vraag, of ook de Nederlandse regering dit vindt, is

onbeantwoord gebleven, al heeft zij er wel „ongetwijfeld ernstige aanwijzingen” voor.

Het anti-semitisme

Naast het falen van de internationale rechtsorde behoort vooral de afkeer van anti-semitisme het oordeel over de Israëlische actie te bepalen. Dat het anti-semitisme een hoofdrol in de gijzelaarsaffaire speelde is overduidelijk. Toen immers een deel van de gijzelaars werd vrijgelaten, werd niet een scheiding gemaakt tussen mannen en vrouwen, niet tussen kinderen en volwassenen of tussen volwassenen en ouden van dagen, niet tussen Israëlische staatsburgers en gijzelaars van andere nationaliteit, maar tussen Israëli's en Joden enerzijds, en alle anderen anderzijds. Het is deze selectie die meer dan iets anders Israël in het hart moet hebben geraakt en vernederd (hetgeen ook stellig de bedoeling was), die meer dan iets anders de verontwaardiging van de wereld had moeten wekken, en die meer dan iets anders onverholven begrip en sympathie voor de actie en even onverholven voldoening over het weislagen ervan had moeten oproepen. De staat Israël, zo zei Peres, is juist opgericht opdat deze wijze van selecteren nooit weer zou gebeuren. In Entebbe gebeurde het weer. Maar de staat Israël bleek bij machte het ongedaan te maken. Als enige! De staat Israël is de enige geweest die bij machte is gebleken effectief iets te doen ter bevrijding van mensen die uitsluitend om hun Jood-zijn gegijzeld werden gehouden. Daarom had de actie niet alleen begrip, sympathie en voldoening, maar ook schaamte allerwege in de wereld dienen op te roepen. Maar wat is in Nederland dan het commentaar van het Algemeen Dagblad? Het prijst de verstandige, want onderkoelde reacties van de Nederlandse regering. Immers: „Er is geen enkel Nederlands belang gediend bij partij kiezen in deze kwestie; Nederland was niet rechtstreeks bij de actie betrokken; er waren geen Nederlandse gijzelaars meer”.

De rol van Amin

Als het niet zo droevig was, zou men het gemakkelijk kunnen noemen dat sommigen eerst „nadere informatie” behoeven over de rol van Amin, alvorens zich een oordeel te kunnen vormen. Welke nadere informatie hadden dezulken dan wel nodig? Toch niet een antwoord op de vraag, of Amin wel betrouwbaar is, hetgeen uiteraard van belang is voor zijn eventuele rol als bemiddelaar. De onbetrouwbaarheid van Oeganda's president is immers alle mensen reeds lang bekend. Misschien een antwoord op de vraag, hoe menslievend Amin is? De door hem genadeloos verdreven Indiërs zijn evenzeer getuigen hoe wreed hij is. Dan misschien een antwoord op de vraag, hoe Amin tegenover Israël en de Joden staat? Maar zijn steun aan de Arabische wereld in hun strijd tegen Israël heeft hij nooit verborgen gehouden, evenmin als zijn antisemitisme, dat zich in toenemende mate niet slechts tegen Israël maar tegen de Joden in het algemeen is gaan richten. Amin is de man, die in een brief aan de secretaris-generaal der Verenigde Naties Hitler pries voor het uitroeien van zes miljoen Joden. Daarover bekritiseerde antwoorden die hij zich slechts in zoverre hebben vergist dat het nog niet effectief genoeg gebeurd was!

Er waren niet alleen aanwijzingen te over, dat Amin met de kapers onder één hoedje speelde, het iag ook geheel voor de hand dat dit zou gebeuren. Daar was echt geen nadere informatie, zoals het lot van Mevrouw Bloch, voor nodig. Op deze overwegingen steunde mijn vraag of er enige reden was om van onderhandelingen met Amin een vreedzame, rechtvaardige en menselijke oplossing te verwachten. Het antwoord was: „De Nederlandse regering was niet bij de onderhandelingen betrokken en beschikt derhalve niet over alle informatie die nodig zijn om zich daarover een oordeel te vormen”. De Nederlandse regering zou er goed aan doen haar antwoord nog eens te toetsen aan b.v. de gebeurtenissen in 1956 in Budapest en in 1968 in Praag. Daar waren wij ook niet bij!

De Nederlandse regering.

Uit het bovenstaande zal reeds duidelijk zijn wat mijn bezwaren tegen het oorspronkelijke commentaar van de regering waren en die mij aanleiding tot het stellen van de vragen gaven. Die bezwaren waren niet, dat het standpunt negatief zou zijn geweest, want dat was het zeker niet. Eerder schermerde een positieve tendens door. Die bezwaren waren wel dat de reactie in het licht van alle hierboven beschreven overwegingen voorzichtig, terughoudender, killer was dan waar Israël op dat moment recht op had. Het ging niet om luidruchtige bijval, zelfs niet allereerst om sympathie, maar om het doen van recht aan de Israëlische situatie en het Israëlische optreden. In dat licht kon Van der Stoeps verklaring bezwaarlijk als „onberispelijk” worden aangemerkt, zoals Brugsma in de Haagse Post deed (maar Brugsma had dan ook zelf moeite met een oordeel, omdat hij „die zondag niet in Oeganda maar in Noord-Brabant verbleef”). De bezwaren tegen de eerste reactie van de minister van Buitenlandse Zaken moeten helaas voor een groot deel ook tegen zijn antwoord op mijn vragen worden gehandhaafd. Ook dat valt uit het voorgaande af te leiden. Tegenover ieders „ja” staat een „maar”. Er is één nieuw en positief gegeven: de minister blijkt reeds op de dag van de Israëlische actie zelf tegenover de ambassadeur van Israël uiting te hebben gegeven aan de vreugde van de Nederlandse regering over de bevrijding van de gijzelaars. Niet dat de minister dit op 4 juli gedaan heeft, maar dat hij dit op 8 juli in antwoord op mijn vragen bekendmaakte, maakte de Nederlandse reactie heel wat positiever dan zij aanvankelijk was. Want ik zal de politicus Van der Stoep niet behoeven uit te leggen dat in de politiek publieke daden en uitingen uitsluitend op wat er publiek van bekend geworden is kunnen en mogen worden beoordeeld.

Minister Van der Stoep

De kritiek op de reacties van de Nederlandse regering in deze zaak betekent niet dat wij Van der Stoep nu in een hoek zouden plaatsen, waarin hij niet thuis hoort. Wij herinneren ons al te goed de karaktervolle houding die hij tijdens de oliecrisis innam, het vertwijfelde eenzame gevecht dat hij in het Europa van de Negen leverde, en het respect dat hij daarmee afdwong tot in de Arabische wereld toe, getuige zijn good-will-reis naar Egypte die succesvol kon verlopen zonder dat hij één woord terugnam of één stap terugdeed van wat hij rondom de oliecrisis had gezegd of gedaan. Er is geen enkele reden om aan te nemen dat Van der Stoep veranderd zou zijn. Ik heb ook wel begrip voor de delicate positie, waarin een minister van Buitenlandse Zaken zich bij gebeurtenissen als deze bevindt. Toch had de reactie van onze regering meer kunnen en moeten zijn. Daar hadden Israël én Nederland recht op. Tenminste had de verklaring aan toezetting kunnen en moeten compenseren wat zij aan inhoud tekort kwam. Dat hebben andere regeringen beter begrepen. Anders dan in andere landen en anders dan wij wel van hem gewend zijn onthield de minister-president zich van commentaar.

Reacties van partijen

Veel negatiever dan door de Nederlandse regering is behalve door de PSP ook - althans aanvankelijk - door de PvdA gereageerd. Veel positiever dan door de regering werd daarentegen gereageerd door KVP, ARP, CHU, D'66 en VVD. Nu moet men bij dit laatste wel in het oog houden dat onder degenen die zich nu haasten Israël-ambassadeur Kidron hun

gelukwensen aan te bieden er enigen zijn, die zich ten tijde van de olieboycot verdrongen op de stoep bij Koeweit-consul Rabani om zoveel mogelijk de „schade” te herstellen die door de standvastigheid van de Nederlandse regering was aangericht. Ook hoorden wij geen klachten over „Nederlandse inmenging” en over het eigenwijze „overal een oordeel over hebben”. Vreugdevolle bekingen? Ik vrees, dat hier iets anders een rol speelt. In alle gevallen (zowel toen als nu) ging het om een standpunt dat kritiek inhield op de Nederlandse regering. Dat is de rode draad die deze tegenstrijdige reacties met elkaar verbindt. En dat geeft een wat wrange bijmaak aan sommige edele solidariteit met Israël. Hoe verheugend de eensgezindheid der CDA-partijen in deze zaak ook is, zij mag ons niet de ogen doen sluiten voor het algemene feit, dat een dergelijke eensgezindheid heel wat gemakkelijker en vaker tot stand komt wanneer zij kritiek op de regering bevat dan wanneer zij tot steun aan de regering leidt. Het meest opvallend is ongetwijfeld de reactie van de voorzitter van de PvdA geweest. Zij gevoelde zich geroepen Van der Stoep tegen de kritiek in bescherming te nemen. Daar bleef het echter niet bij. Zij verbond er een scherpe veroordeling van de Israëlische actie aan: „Hier zijn in figuurlijke zin grenzen overschreden. Dit kan volstrekt niet. Je kunt niet zomaar een ander land binnenvallen.” Alsof er geen Haage Conventie ter bestrijding van het kapen van vliegtuigen is (mede-ondertekend door Oeganda), waar Amin zich geen lor van had aangetrokken. Alsof er geen Handvest der Verenigde Naties is, dat uitdrukkelijk het recht op individuele en collectieve zelfverdediging erkent. Alsof in het volkenrecht noodrecht niet bestaat. Alsof zelfs de Verenigde Naties het gebruik van geweld niet geoorloofd hebben geacht ter bevrijding van racistische onderdrukking. Alsof er los van al deze regels niet een natuurlijk humanitair recht en zelfs plicht is tot hulpverlening aan wie onschuldig worden vervolgd en bedreigd. Alsof dit alles niet bestaat, noemde de voorzitter van de PvdA de actie het „zomaar binnenvallen in een ander land”. Zij vergeleek de actie zelfs met het denkbeeldige sturen door Indonesië van commandotroepen naar Nederland ten tijde van de bezetting van het Indonesische consulaat. Alsof de (in nauw overleg met de Indonesische ambassadeur) voortdurend zorgvuldige pogingen van het driemanschap Van Agt-De Gaay Fortman-Van der Stoep ook maar een schim van gelijkis vertonen met het optreden van Amin. Het was niet eens een spontane reactie van Mevrouw Van den Heuvel. Haar eerste opwelling was er zelfs een van sympathie voor de operatie. Maar „doordenken” bracht haar tot een andere conclusie. Gelukkig heeft zij daarna nog verder doorgedacht (dit is in elk geval al meer dan van haar uitspraak over de Berlijnse muur gezegd kan worden) hetgeen haar nader tot een volledige rechtvaardiging van het Israëlische optreden („de actie was de enige mogelijkheid”) en een felle veroordeling van het optreden van Amin bracht. („de houding van Oeganda tart ieder rechtsgevoel”). Daarbij wordt door haar echter geen enkel motief aangevoerd, dat niet reeds was terug te vinden in de reacties van degenen die van stonde aan een positief oordeel hadden. Tegen len van den Heuvel heb ik helemaal niets. In tegendeel zelfs, heb ik op goede gronden te mogen zeggen. Maar zij is wel voorzitter van de PvdA, de grootste democratische partij van Nederland en wel tevens de grootste regeringspartij, ook de partij van de minister-president zoals deze laatste niet laat af te laten merken (hetgeen ik overigens, mits niet zo demonstratief en provocerend, alleminst te misprijzen acht). De vraag rijst dan wel hoelang de partij dit verdraagt en hoe lang de fractie er het zwijgen toe doet. Eens werd André van der Louw Burgemeester van Rotterdam. Aan de vice-voorzitter van de PvdA werd gevraagd, of zij hem zou willen opvolgen. Haar eerste reactie was, dat zij er niet zo geschikt voor was. Toen zij echter doordacht, kwam zij tot een andere conclusie en besloot zich toch kandidaat te stellen. Als zij nog eens verder doordacht?

Adant

Het nieuwe seizoen staat al spoedig voor de deur. De activiteiten op het terrein van het Kader- en Vormingswerk nemen daarbij een belangrijke plaats in. De Stichtingen Kader - en Vormingswerk van ARP, CHU en KVP zijn al gruwelijke druk bezig met het voorbereiden en uitwerken van diverse projecten.

In het kader van het CDA worden de activiteiten van deze Stichtingen zoveel mogelijk op elkaar afgestemd. Daartoe is o.m. een speciale Coördinatie Commissie in het leven geroepen, waarin afgevaardigden van genoemde Stichtingsbesturen van de drie partijen zitting hebben.

Van enkele onderdelen uit het programma voor het nieuwe seizoen geven wij hierbij al vast een kort overzicht, omdat de uitwerking daarvan reeds in een ver stadium is.

Landelijke kaderkursussen.

De vormingsstichting van de ARP belast zich met de uitvoering van een tweetal landelijke kursussen.

■ Eén voor de regio Noordoost Nederland

Plaats van bijeenkomst Zwolle; hotel Gijtenbeek, d.i. tegenover het station. Er zijn 5 dagbijekomsten gepland, te weten op de donderdagen 7 oktober, 4 november, 9 december, 13 januari 1977 en 17 februari 1977.

Grote belangstelling verwacht!

CDA-samenwerking bij programma kaderwerk in seizoen 1976/77

■ Eén voor de streek Zuidwest Nederland

Plaats van bijeenkomst Soesterberg; vormingscentrum Contact der Continenten. Er zijn vier weekend-bijekomsten gepland van een vrijdagavond en een zaterdag (tot 15.30 uur). De data zijn 15/16 oktober; 26/27 november; 21/22 januari 1977; 25/26 februari 1977.

Kosten: er is een éénmalig inschrijfgeld voor deze beide kursussen van f 25,-.

Reiskosten boven f 2,50 worden vergoed. Zwolle en Soesterberg zijn zeer centraal gelegen plaatsen van bijeenkomst.

Onderwerpen: de nadruk wordt gelegd op

zowel algemene vorming als op praktische vaardigheden. Aan de orde komen thema's als bijvoorbeeld: overheid en democratie, stromingen in de politiek, spreek- en discussievaardigheid. Mochten deze kursussen worden overtekend bij een zeer grote belangstelling dan wordt de organisatie van een derde kaderkursus overwogen.

Bijscholingsdag

Voor oud ARP-kaderkursisten worden er jaarlijks zgn. bijscholingsdagen georganiseerd. Op zaterdag 2 oktober is er weer zo'n dag, die in de Utrechtse Jaarbeurs gehouden wordt. Op het programma staan de thema's: „troonrede

en miljoenennota" en „visie op overheid en democratie". Deze bijscholingsdag is nu ook voor geïnteresseerde leden van CHU en KVP toegankelijk.

Kursussen regionaal gekozen vertegenwoordigers

De vormingsstichting van de CHU neemt o.a. de uitvoering van een project op zich dat bestemd is voor gemeenteraadsleden en aspirant raadsleden.

Het is de bedoeling in een vijftal plaatsen over het hele land verspreid (vooralsnog wordt gedacht aan: Deventer, 's-Hertogenbosch, Assen, Den Haag, Middelburg) bijeenkomsten van een drie à vier zaterdagochtenden te houden. Kosten: een éénmalig inschrijfgeld van f 30,-.

Diverse deskundige docenten zullen de deelnemers wegwijzen op gebieden als het opzetten van een Algemene Beschouwing, het leren lezen van een gemeentebegroting. Ook spreek- en discussievaardigheid zal echter aan de orde komen.

Europese studiedagen

Daarnaast zijn er nog diverse projecten in voorbereiding waarover wij u binnenkort hopen te informeren. Aan zaken als het politieke scholingswerk voor vrouwen, werk- en gespreksgroepen, nationale

studiedagen wordt momenteel bijzonder hard gewerkt. Aparte vermelding verdient hier het feit dat er een aantal studiedagen op stapel staan over de Europese eenwording. De bedoeling van deze over het hele land verspreid te houden bijeenkomsten is een eerste kennismaking met de ontwikkelingen in Europa, met name m.h.o. op de Europese verkiezingen. De visie van de Europese christendemocraten daarbij speelt een belangrijke rol. De vormingsstichting van de KVP belast zich met de uitvoering van dit project.

Regionale kursussen Voorts kunnen de regio's ook zelf kursussen opzetten en daarvoor een subsidie aanvragen. De provincie Groningen zet bijvoorbeeld evenals vorig jaar een cursus op touw. Ook in Friesland leven er zulke plannen. Maak een ontwerp-programma en begroting en vraag daarvoor financiële steun bij één van de Stichtingen Kader- en Vormingswerk van ARP, CHU of KVP. Men zal u graag behulpzaam zijn bij het opstellen van het programma. (Stichting Kader- en Vormingswerk ARP, dr. Kuijperstraat 3. Den Haag, 070-45.10.15)

Vervolg van pag. 1.

Europees parlement

T.a.v. het Europees parlement is het voor ons steeds gekoppeld zelf

Program van aktie

In ons program wordt gepleit voor versterking van de democratische instellingen van de gemeenschap. Het program vervolgt dan. „Met name het Europees Parlement dient grotere bevoegdheden te krijgen, zowel op het gebied van de toekenning van de financiële middelen als op het gebied van de vaststelling van wettelijke regels". Daarna wordt gezegd, dat het parlement rechtstreeks dient te worden gekozen. In het kader van de drie christen-democratische partijen was er op dit punt een zelfde benadering. Meermalen is in de afgelopen weken betoogd, dat rechtstreekse verkiezingen van het Europees Parlement waarschijnlijk wel het effect zullen hebben, dat ook tot uitbreiding van bevoegdheden van het Parlement wordt gekomen. Het is te hopen, maar het is allerminst zeker. Het zal ervan afhangen of de nationale regeringen en parlementen gezamenlijk bereid zijn te bewerkstelligen, dat het parlement meer bevoegdheden krijgt. En dat niet alleen t.a.v. de Europese Commissie, maar ook t.a.v. de Raad van ministers. Gezien de moeiten die er al zijn overeenstemming te krijgen over een datum voor verkiezingen en over enkele uitvoeringsmaatregelen, moet men zich geen enkele illusie maken over een snelle uitbreiding van bevoegdheden van het Parlement.

De huidige controlerende en budgettaire bevoegdheden zijn uiterst beperkt, met name t.a.v. de Raad van ministers. Het beleid zal erop gericht moeten zijn dat bevoegdheden van het Europees Parlement belangrijk worden uitgebreid. Gebeurt dit niet dan zullen de rechtstreekse verkiezingen zich nooit in een brede belangstelling kunnen verheugen en zal er van een gezonde democratische ontwikkeling in Europa vooralsnog geen sprake zijn.

Noot: De schrijver van dit artikel is secretaris van de ARP en heeft zitting in de Nederlandse afdeling van de Europese Unie van Christen Democraten.

hypotheken

Denkt u aan een eigen huis? Geld heeft dan geen struikelblok. Een hypotheek van de Spaarbank maakt 't u mogelijk. Er is óók voor u een hypotheek, aangepast aan uw inkomsten tot 100%

Laat u uitgebreid adviseren door de

SPAARBANK EIGEN HAARD
GRONINGEN

Tel. 050-127902
127687

Aanvullende werkgelegenheid

Door drs.
W. v.d. Bos Czn

Provincies en gemeenten kunnen nog weinig doen aan werkgelegenheid

In een tweetal artikelen gaat drs. W. v.d. Bos Czn medewerker van de Kuypersstichting en secretaris van de Vereniging van AR-gemeente- en provinciebestuurders in op de vraag in hoeverre gemeenten en provincies een bijdrage kunnen leveren aan de bestrijding van de werkloosheid. Daarbij zullen enkele kritische kanttekeningen worden geplaatst bij het tot nu toe terzake gevoerde beleid. Aansluitend volgen enkele aanbevelingen.

Werkloosheid

Het kader waarbinnen de vraagstelling van dit artikel is gelegen wordt bepaald door de werkloosheid, de inspanningen op nationaal niveau tot bestrijding daarvan en de maatschappelijke orde waarbinnen een en ander zich afspeelt. De ontwikkeling van de structurele werkloosheid is alarmerend. De nieuwste cijfers tonen opnieuw een stijging aan. Er zijn veel méér dan 200 000 werklozen. Structurele werkloosheid houdt in dat er voor de totale beroepsbevolking te weinig arbeidsplaatsen beschikbaar zijn en bovendien dat niet steeds elke aangeboden arbeidsplaats aansluit bij de kennis en vaardigheid van de beroepsbevolking. In dit blad is de laatste tijd in diverse artikelen diep op het groot aantal oorzaken van deze werkloosheid ingegaan 1). Hier wordt volstaan met erop te wijzen dat er teveel mensen zijn die elk voor zich teveel werkgelegenheid opeisen (in de politiek een veel voorkomend verschijnsel) en daardoor feitelijk aan anderen een zekere mate van arbeidsgelegenheid ontnemen. Waarom maken we ons zo druk om de werkloosheid? Er is zo zeggen velen toch een redelijke welvaart, ook onder werklozen? Omdat via zinvolle arbeid de mens tot ontplooiing komt! Dit is een dagelijks te constateren feit. De werkwilgende werkloze lijdt eronder dat hij niet (meer) de gelegenheid heeft te functioneren op die plaats waar hij zich als volwaardig lid van de samenleving kan waarmaken. Werkloos zijn wordt vaak gevoeld als niet van nut zijn voor de samenleving.

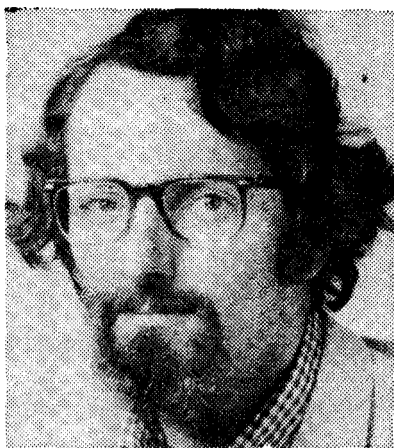
Plicht overheid

Omdat de overheid de zedelijke plicht heeft „een beleid te voeren dat elke burger in staat stelt in vrijheid en verantwoordelijkheid God en zijn medeburger te dienen, zullen voor iedereen optimale ontplooiingsmogelijkheden moeten worden geschapen” 2). Dit betekent mijns inziens in dit kader: het bewerkstelligen van volledige werkgelegenheid 3). Kunnen werken is een recht, geen gift. Een werkloze ervaart een maatschappelijke orde die niet in staat is hem werk te verschaffen als onrechtvaardig. Zoals bekend pompt de regering al jarenlang miljarden gulden in de samenleving met als doel de werkloosheid te bestrijden zonder dat ze bij benadering weet hoeveel arbeidsplaatsen dit oplevert. Kan men onder het maatschappelijk orderingsvraagstuk uit nu blijkt dat in het bedrijfsleven (om verklaarbare redenen) terzake geen zekerheid geboden kan worden? Licht het dan niet voor de hand dat velen meer accent gaan leggen op het creëren door de overheid zelf van arbeidsplaatsen door middel van (het oprichten van) overheidsbedrijven en overheidsdeelname aan bestaande bedrijven 4)? Heeft een dergelijk overheidsopzet niet tot gevolg dat de werkgelegenheid meer wordt bevorderd dan met de huidige methoden? Bij het antwoord op de vraag hoe de werkloosheid bestreden kan worden dient onderscheid te worden gemaakt tussen conjuncturele en structurele werkloosheid. Conjuncturele werkloosheid betekent dat er te weinig wordt besteed. De mensen houden het geld in de zak en daardoor blijven producten onverkoopt. Deze

onderbesteding kan worden bestreden door de consumptieve vraag op te schroeven. Dit kan bijv. gebeuren door belastingverlaging. De structurele werkloosheid heeft te maken met een duurzame ontwrichting tussen vraag en aanbod van arbeidskrachten. Hoe kan tegen deze ontwrichting worden opgetreden? De rijksoverheid kan o.a., naast het zelf creëren van arbeidsplaatsen via (semi)overheidsbedrijven, nog een aantal instrumenten hanteren om de werkgelegenheid te bevorderen. Voorbeelden zijn het sector- en structuurbeleid van Economische Zaken, het fiscale en monetaire beleid, het ruimtelijke-orderingsbeleid. Het onderwijsbeleid bijv. heeft invloed op het aanbod van arbeidskrachten vanuit de beroepsbevolking.

Aanvullende werkgelegenheid

Provincies en gemeenten beschikken helaas over weinig instrumenten om de vestiging van werkgelegenheid op een bepaalde plaats te bevorderen. Uiteraard kan bijv. via een bestemmingsplan aan een aantal basisvoorwaarden voldaan worden zoals: goede infrastructuur, zorg voor woningen, verkeersverbindingen. Maar of een bedrijf zich ergens daadwerkelijk vestigt hangt van veel meer factoren af. Een aantal daarvan zijn nauwelijks bekend bij de rijksoverheid, laat staan te kwantificeren. Ook de lagere overheden kunnen daarop nauwelijks of geen invloed uitoefenen. Bovendien is een gemeentelijk vestigingsbeleid een zaak van lange adem. We zien dus dat de thans beschikbare instrumenten om de werkloosheid te bestrijden voor de diverse overheden niet dezelfde zijn en dat bovendien de effecten vaak onvoldoende kunnen worden gemeten. Voor provincies en gemeenten is gelukkig een doelmatiger en effectiever instrument om de werkloosheid te bestrijden gelegen in de mogelijkheid om door middel van de aanvullende werkgelegenheid (a.w.) werk

Dr. W. v.d. Bos Czn.

te scheppen. De a.w. is in tegenstelling tot, bijv. het vestigingsbeleid, een instrument dat op korte termijn effect kan sorteren. Met a.w. wordt hier bedoeld een instrument in handen van de diverse overheden teneinde tijdelijke werkgelegenheid te kunnen scheppen met behulp van de uitvoering van projecten van zgn. non-profitinstellingen (dienstverlenende instellingen zonder winstoogmerk). De a.w. kan op elke plaats en op elk tijdstip worden toegepast. Daardoor zijn vrij nauwkeurig de beoogde effecten van de toe te passen maatregelen in termen van manjaren arbeid te berekenen. Het meest in het oog springende gevolg van de a.w. is dat de plaatselijke toppen in de werkloosheidsontwikkeling worden afgevlakt, zodat de spreiding van de werkgelegenheid in de tijd en eveneens over het gehele land wordt bevorderd. De a.w. is een aanvullende maatregel op de normale (structurele) werkgelegenheidspolitiek en wordt toegepast bij conjuncturele werkloosheid. Dit soort werkloosheid kan vrij plotseling ontstaan, is vaak erg regionaal gebonden en fluctueert met de tijd. De a.w. wordt als instrument met name gehanteerd in de sectoren bos-, weg- en waterbouw, grondvoorzieningen en de bouwrijverheid. Binnen de bouwsector kan het grootste directe effect worden bereikt, mede omdat de overheid binnen deze sector een van de grootste opdrachtgevers is. En deze sector is een van de belangrijkste sectoren van de economie: de bouw levert ongeveer 50% van alle investeringen in Nederland.

Realisering projecten

De regering beslist elk jaar hoeveel geld zij in de aanvullende werkgelegenheid wil steken. Dat zijn jaarlijks honderden miljoenen gulden. Dit geld wordt grotendeels verdeeld over de drie

bestuurslagen (rijk, provincies en gemeenten) en wordt besteed aan werken die onder meer betrekking hebben op bouw, verbetering en aanleg van onder meer wegen, bruggen, dorpscentra, recreatiecentra, bibliotheken, politiebureaus en agrarische infrastructurele werken (we noemen deze werken aanvullende werkprogramma's). De regering subsidieert door de bestuurslagen zelf te realiseren projecten. Het subsidiepercentage kan soms wel bijna 100% zijn. Elke provincie coördineert voor haar gebied de projecten en beoordeelt gemeentelijke aanvragen om rijkssteun. De gemeenten leveren projecten in. Dat betekent dat zij besluiten of een project zinvol is. (vb. is er een zwembad nodig).

Hoe komt een a.w.-project tot stand?

Laten we een gemeente nemen die een zwembad wil bouwen en in aanmerking wil komen voor rijkssubsidie in het kader van de aanvullende werkgelegenheid. Het zwembadproject wordt aangemeld bij het Regionale Coördinatie College voor Openbare Werken (RCOW). Dit is een breed samengesteld adviescollege, op verzoek van de minister van Sociale Zaken door elk provinciebestuur ingesteld en zetelt op elk provinciehuis. Gaat dit college akkoord, dan wordt het zwembadproject opgenomen in het zogeheten werkenbestand bij het betreffende District voor Aanvullende Civieltechnische Werken (DACW); Nederland is verdeeld in drie districten die onder Sociale Zaken ressorteren). Alle relevante gegevens van het aangemelde project worden in de computer van het ministerie van Sociale Zaken opgeslagen. Het gaat om projecten waarvan mag worden aangenomen dat deze om financiële of budgettaire redenen niet binnen afzienbare tijd tot het normale activiteitspatroon van de gemeente kunnen worden gerekend. Het opslaan van de relevante gegevens betekent alleen dat een aangemeld project is geadmistreerd en houdt geen enkele garantie in voor een concretisering van dat project. Bij het ministerie is thans voor ongeveer 25 miljard gulden aan projecten aangemeld. Besluit de regering nu dat een nieuw aanvullend werkprogramma kan worden uitgevoerd, dan wordt een selectie van de in de computer vastgelegde projecten uitgedraaid. De „uitgedraaide” projecten (het zgn. keuzepakket) worden vervolgens aan de RCDW's voorgelegd met het verzoek deze te beoordelen en keuzen te doen.

Dit laatste geschiedt op grond van de binnen elke provincie op dat moment reeds door het rijk aan de provincies in het kader van de a.w.-politiek beschikbaar gestelde hoeveelheid geld. Dit bedrag is

afhankelijk van de (toekomstige) situatie op de provinciale arbeidsmarkt. Als een RCOW zijn keuze heeft bepaald, stuurt dit college zijn voorstellen naar het landelijk Coördinatie-college Openbare Werken (COW) 5). Het COW toetst deze voorstellen en adviseert de minister van Sociale Zaken omtrent uitvoering ervan. De minister beslist daarna. Daarmee is dan een extra programma vastgesteld en kunnen de daaruit voortvloeiende werken voor uitvoering worden vrijgegeven. Voor uitvoering vrijgeven houdt in dat het ministerie het RCOW meedeelt welke van zijn voorstellen aanvaard zijn. Of dus in ons voorbeeld het gemeentelijk zwembadproject ook voor subsidie in aanmerking komt, hangt af van het advies van het RCOW, het COW en het uiteindelijke besluit van de minister. Zegt de minister ja, dan treedt het betreffende DACW in contact met de gemeente om de uitvoering van het zwembad te regelen (aanbesteding enz.). Het zal duidelijk zijn dat een a.w.-project zonder nauwkeurige toetsing van de wijze van uitvoering tot mislukken gedoemd is. De wijze van uitvoeren bepaalt namelijk de mate waarin werkgelegenheid wordt geschapen.

1) Zie onder meer „Op bestrijding van structurele werkloosheid gericht beleid is diep ingrijpend” door drs. H. Borstlap, Nederlandse Gedachten nr. 51/52, 20/27 december 1975.
2) „Gemeente en provincie 1974”, modelprogramma Verband en ARP, blz. 8.
3) Zie het verslag van de Wereldwerkgelegenheidsconferentie in het artikel „Vasthouden aan streven naar volledige werkgelegenheid” door D.H. Grasman, Nederlandse Gedachten 17/24 juli j. Daarin staat centraal dat het streven naar volledige werkgelegenheid en de onontkoombaarheid van een herverdeling van inkomens en bezit niet met de traditionele methoden kunnen worden bereikt. Volgens mij is een algehele inkomenspolitiek voorwaarde voor het effectief bestrijden van de werkloosheid.
4) Er is thans een crisissituatie aanwezig die crisismaatregelen vereist. De crisis van de jaren dertig, niet vergelijkbaar met de onze in haar armoedevervalsing maar wel soms wat betreft het gevoel van machteloosheid bij de werklozen, werd in een aantal opzichten bestreden met crisismaatregelen. In dit verband is illustratief dat onder leiding van de antirevolutionair Colijn de overheid op bepaalde plaatsen diep en gedetailleerd in het sociaal-economisch leven ingreep. Een voorbeeld: het was mijn vader als tuinder uitdrukkelijk verboden per m2 teeltgrond meer dan het maximaal toegestane aantal van een bepaald gewas aan te planten. Daarmee werd de productie van vrije ondernemers rigoreus aan banden gelegd.
5) Het COW is in de jaren vijftig door de regering ingesteld. In het college zijn alle departementen vertegenwoordigd die iets te maken hebben met de uitvoering van aanvullende werkgelegenheidsmaatregelen. De directeur-generaal voor de Arbeidsvoorziening van het departement van Sociale Zaken is ambtshalve voorzitter.

De welgering van de Nederlandse regering om een Turkse christen als politieke vluchteling op te nemen is (ook) voor de ARP-Tweede-Kamerfractie aanleiding geweest zich nauwegezet op de hoogte te stellen van feiten en overwegingen. Nederland heeft immers ten aanzien van de „vreemdelingen in haar poorten” een uiterst waardevolle reputatie op te houden.

Onzerzijds is er over deze zaak dan ook uitvoerig overleg geweest met het ministerie van justitie (vreemdelingendienst) met inbegrip van de bewindsman ad interim De Gaay Fortman. Het ging er ons om ook zelf vast te stellen of het genomen besluit (ook in vergelijking met andere gevallen en groeperingen) als terecht en redelijk kan worden beschouwd.

Achtergrond

Betrokkene (Sengiz; 18 jaar) maakt deel uit van een christelijke minderheid in Turkije die op ongeveer 30 000 personen kan worden gesteld (daarnaast zijn er ± 50 000 christen-Armeniërs in Turkije). Deze groeperingen leven in Turkije bepaald niet onder erg gunstige omstandigheden. Zo blijkt uit berichten uit Ankara dat er gesproken kan worden van discriminatie doordat het voor hen bijvoorbeeld erg moeilijk is voor bepaalde functies in aanmerking te komen. Ook ervaren ze als kleine minderheidsgroepen de nadelen van plaatselijke spanningen met de moslimbeweging. Van een plaatsvindende vervolging, actief of passief gesteund door hogere of lagere overheden dan wel door

Vreemdelingenbeleid

Door drs. B. Beumer
ARP-kamerlid

Status politiek vluchteling bij Turk niet aantoonbaar

de politie, is echter niet gebleken. Op 2 juni jl. heeft de regering besloten 90 reeds in ons land vertoevende Turkse christenen een verblijfsvergunning te verlenen. Met nog over te komen vrouwen en kinderen zal het tenslotte gaan om een groep van 200 personen. De contingentering (aangegeven van een maximum aantal) zal echter niet strak worden aangehouden. Dit betekent dat, als zich nieuwe gevallen aanmelden waarbij sprake is van bedreiging en gevaar bij terugkeer naar hun vaderland, uitbreiding mogelijk is. Juist gelet op deze bepaling heb ik (evenals mijn collega's Voogd - PvdA en Winkel - PPR) nagegaan in hoeverre hiervan in deze situatie sprake was.

Feiten

Met Sengiz is door contactambtenaren van het ministerie van justitie uitvoerig over zijn asyiaanvraag gesproken. Dit moest in het Aramees gebeuren, omdat hij geen Turks bleek te spreken. Bij het gesprek was ook Mevrouw Schuil van een van de Nederlandse organisaties voor hulp en vluchtelingen aanwezig. Uit het relaas - waarover ik, zowel als mijn collega's tot in detail werden geïnformeerd - bleek dat Sengiz na een incident (een verhoorde diefstal van 2 stieren) per vliegtuig naar Nederland was gereisd om zich bij zijn oudste broer die in Hengelo woont, te voegen. Uit zijn verhaal komen wel elementen van discriminatie en plaatselijke spanningen met de

moslim-bewoners naar voren, maar hij kon geen enkel voorval noemen waaruit overlast of - erger nog - vervolging zou kunnen worden afgeleid. Om tijd te winnen en zo mogelijk nog iedere informatie te verkrijgen heb ik, mede namens Voogd, de minister om uitstel van de beslissing tot uitwijzing verzocht. Minister De Gaay Fortman verzekerde mij, bij overbrenging van dit verzoek dat deze gevoelige zaak zijn volledige aandacht had en dat hij bezig was zich persoonlijk tot in details te informeren. Op grond hiervan en van de uitspraak van de rechter (er diende op de morgen vóór de uitwijzing 's middags een kort geding tegen de regeringsbeslissing) zou hij uiteindelijk beslissen.

Beslissing

De uitspraak van de rechter in het kort geding was volstrekt duidelijk. Op alle punten werd de regering ten aanzien van haar overwegingen bij het besluit in het gelijk gesteld. Naar het oordeel van de rechter was genoegzaam overtuigend gebleken dat in dit geval van betrokkene noch van bedreiging noch van feitelijke vervolging kon worden gesproken. Daar ook geen gronden aanwezig bleken om gevaren bij terugkeer te vrezen werd de regeringsbeslissing bevestigd. Maar in het licht hiervan zag minister De Gaay Fortman geen redelijke grond meer aanwezig voor het verlenen van uitstel en dit was mij door hem persoonlijk en gemotiveerd medegedeeld. Waar in dit

geval niet te verwachten was, dat zich nog feiten zouden voordoen die tot een standpuntwijziging zouden kunnen leiden heb ik na overleg met mijn collega's besloten het na die ondubbelzinnig duidelijk rechtelijke uitspraak en bij het verzoek om uitstel te laten en de beslissing hieromtrent te aanvaarden. Ook naar onze mening was inmiddels voldoende duidelijk geworden, dat hier inderdaad niet de status van politiek vluchteling kon worden aangetoond. (Een eerdere afwijzing als zodanig door de Hoge commissaris te Genève wees daarop overigens reeds).

Hoge prioriteit

Het probleem van de politieke vluchtelingen zal voor ons overigens een zeer hoge prioriteit moeten blijven behouden. Het lijkt mij in dat verband nuttig als de regering de contingentering voor de verschillende groeperingen nog eens toetst aan de opnamemogelijkheden die wij hebben. Vóór zal overigens moeten staan niet de politieke of godsdienstige voorkeuren die wij hebben, maar de acute noodsituaties waarin mensen waar ook verkeren. Dit zal evenzeer onverminderd voor de regering, dienen te gelden. Nagegaan moet steeds worden of wij al het mogelijke doen om hen te helpen. (In tweede instantie kan mogelijk bezien worden welk land bij meerdere opnamemogelijkheden op grond van cultuur en godsdienst het meest geschikt is). Helaas zijn de opnamemogelijkheden gelet op de groeiende omvang van het aantal politieke vluchtelingen alleen maar veel te beperkt te noemen. Het christelijke in de politiek waarover wij als zinvol willen spreken zal juist ook bij deze problematiek gestalte moeten krijgen. Mensen toelaten als en omdat ze in nood zijn, vooral de minsten onder hen. Daaraan hoeft niets toegevoegd te worden lijkt mij.

Handel en Industrie

OOSTERBAAN & LE COINTRE N.V.

GOES - Telefoon (0 1100) 7555*
DRUKKERS
UITGEVERS

Al 70 jaar drukkers in Benelux voor bedrijven en organisaties

SCHUILING INDUSTRIE TECHNIEK BV

BINNENHAVENSTRAAT 20
HENGELO-O.
POSTBUS 52. TEL. 05400-1.56.00.

In de Noordoostpolder en Oostelijk Flevoland
bouwden wij reeds vele kerken, scholen en boerderijen.

B.V. GEBR. SALVERDA

AANNEMERSBEDRIJF

't Harde, Bovenweg 7.

Tel. 0 5255-1666.

● Schimmelpenninck Sigarenfabrieken v/h Geurts en Van Schuppen N.V.,
Nude 28,
Wageningen.

WIJ KOPEN EN VERKOPEN PALLET

in vele afmetingen en uitvoeringen

Onze handelsvoorraad:

30.000 STUKS

w.o. veel nieuwe

Bijzonder gesorteerd in de maat 100 x 120

PALLET-BEDRIJF

J. STAAT - BARENDRECHT

Telefoon 0 1806-2096.
Opslagterrein: Noldijk 140.

W. VISSER & ZN. N.V.

SCHEEPSWERF
MOTOREN-
HERSTELPLAATS

Ankerpark 2
TELEFOON 0 2230-1.66.41
DEN HELDER

NIEUWBOUW en REPARATIE

Alle textielgoederen,
bedden, dekens,
matrassen, complete
woninginrichting

Grootzand 14 - 38 - 42, SNEEK - Midstr. 114, JOURE

Onmisbaar documentatiemateriaal

DE FRACTIE IN ACTIE VIJFDE DEEL!

Zojuist is het vijfde deel van „De fractie in actie” verschenen. In beknopte documentaties worden onderwerpsgewijs standpunten van de AR-Tweede Kamerfractie weergegeven, die zijn ingenomen tijdens belangrijke debatten in het parlement.

Deel 5 beslaat de periode
AUGUSTUS 1975 TOT EN MET JANUARI 1976.

Aan de orde komen o.a. alle begrotingsdebatten.

Prijs f2,50 per exemplaar. 44 pagina's.

Bestellingen

Stort het bedrag op postgiro 89673 t.n.v. A.R. Partijstichting, Den Haag met vermelding van „De fractie in actie, deel 5”.

Drukkerij De Longte B.V.

Postbus 171 - Dordrecht - Tel. 078-3.43.22

Snelle offsetdrukkers
voor meerkleuren
reklamedrukwerk

GETRON B.V.

Internationaal Transportbedrijf

Ir. H. de Grootweg 22, Spijkenisse.
Telef. 01880-12988 Telex 22642

bulkwagens voor poederstoffen
diepladers
kipchassis voor containers
gesloten combinaties
op- en overslag van goederen

„NEEM VAKER EEN BLOEMETJE MEE”

Vraagt
jaar-rond chrysanten
die staan langer....

FIDES Handelskwekerij
(stekken voor chrysantenkultuur)
Postbus 26, tel. (01745)-2113-3700
Telex 3.27.23
DE LIER

UIT DE ARJOS

Chili - het fascisme zit nog vast in het zadel

Regelmatig worden wij door de Nederlandse pers, radio en televisie geïnformeerd over de situatie in Chili. Het fascistisch bewind van Pinochet zal straks 3 jaar aan de macht zijn.

Ondanks de aanhoudende internationale druk op het regime schijnt niets er op te wijzen dat er enige verandering op korte termijn tot stand zal komen. Integendeel, de junta zit vaster in het zadel dan ooit. Pinochet matigt zichzelf aan om een soort ideologische onderbouw aan zijn regime te geven, een autoritaire fascistische rechtvaardigingsfilosofie.

Relatie buurlanden

De relatie van Chili tot haar buurlanden is een stuk verbeterd hetgeen het bewind uitbuut om haar aanvankelijk isolement te verbreken.

De junta kan momenteel zelfs indirect op steun rekenen van de rechts dictatoriale regering van Brazilië (de politieagent van de V.S. in Latijns Amerika) Bolivia en recentelijk zelfs Argentinië. De investeringen door een aantal westerse landen (Nederland voorop) zijn veel hoger dan onder de regeringsperiode van Allende.

Tenslotte weet de junta zich geruggesteund door de Verenigde Staten. Op de laatste bijeenkomst van de O.A.S. liet Kissinger weten dat het handhaven van de wereldvrede een veel hogere prioriteit heeft dan het optreden tegen landen waar de rechten van de mens geschonden worden. Het groene licht voor Pinochet. De junta heeft overigens de V.S. meermalen om de tuin geleid door te beloven dat de rechten van de mens beter in acht genomen zouden worden als de hulpverlening van de V.S. zonder

besnoeiingen en voorwaarden gecontinueerd zou kunnen worden. Het regime kan zich echter niet veroorloven haar onderdrukingspolitiek te verlichten ook al overweegt men incidenteel de vrijlating van enkele tientallen politieke gevangenen. (Naar schatting zijn er in Chili momenteel 7000 politieke gevangenen.) De junta kan zich slechts handhaven door terreur en door de hulp van m.n. Washington: 1,8 miljoen dollar (inclusief de hulp van de door de V.S. beïnvloede internationale organisaties zoals b.v. de Wereldbank).

Economie

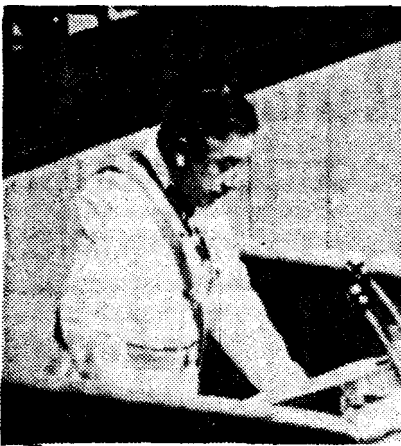
De economische resultaten versterken de noodzaak van repressie. De huidige „economische vrijheid“ betekent dat officieel 20% van de beroepsbevolking werkloos is. (In werkelijkheid is dit percentage hoger.)

Het Bruto Nationaal Produkt is vorig jaar met meer dan 12% gedaald (de industriële productie zelfs met 23%) en de buitenlandse schuld (voornamelijk aan de V.S. en West-Duitsland), is sinds Allende gestegen van 0,9 tot 4,4 miljard dollar. De inflatie is schrikbarend en bedroeg in 1975 341%. In zo'n situatie kan een regering zich alleen maar met autoritaire middelen handhaven. De economische politiek wordt door rechtse-extremisten gemaakt die weinig geld voor speciale uitgaven over hebben en de werkgevers veel meer voorrechten geven. T.w. de industrie, banken en de grootgrondbezitters. De slachtoffers zijn de arbeiders, de ambtenaren, de intellectuelen, de niet-zelfstandigen in het algemeen. Verschillende Westeuropese regeringen, waaronder de Nederlandse, hebben geweigerd nieuwe onderhandelingen te openen voor de Chileense schuldenlast

vanwege de flagrante schending der mensenrechten. Dit impliceert dat Chili dit jaar ongeveer 750 miljoen dollar aan rente en schuldaflossing moet betalen, d.w.z. bijna de helft van haar exportopbrengsten. Het lijkt weinig twijfel dat wanneer m.n. Washington zijn financiële macht zou gebruiken om Pinochet te dwingen tot verzachting van zijn binnenlandse politiek, het snel gedaan zou zijn met de junta. Alle politieke partijen zijn opgeheven, er mag geen enkele activiteit ontwikkeld worden.

Verzet in Chili

Het verzet in Chili is gebundeld in de Unidad Popular die momenteel uit de volgende partijen bestaat; de socialistische partijen, de radicale partij, de Mapu, de Izquierda Christiana (linkse christen-democratische partij) en de communistische partij. De grote christen-democratische partij die aanvankelijk een halfslachtige aarzelande houding t.o.v. de junta aannam stelt zich

Generaal Pinochet

steeds kritischer op en werkt nauwer samen met de partijen van de Unidad Popular. Velen van haar leiders zitten momenteel gevangen of leven in ballingschap. Recentelijk werd hun radiostation „Presidente Balmaceda“ wederom gesloten hetgeen eveneens geldt voor de krant en opiniebladen. Bijeenkomsten van meer dan 20 personen kunnen tot arrestaties leiden. Ook de kerken die zich actief betonen bij het lenigen van de nood, staan aan vervolging bloot. Zij waren verenigd in het „Comité por la Paz“ die, gehoorzamen aan de eis van het evangelie, geestelijke economische en juridische steun verleende waar het nodig was. Op aandrang van Pinochet werd dit comité opgeheven.

Steun Arjos

In Nederland zijn een aantal groepen al

Maarten van Ditmarsch.

Konferentie voor nieuwe Arjosleden

Jaarlijks organiseert de Arjos een zogenaamde „Introkonferentie“, speciaal voor leden die nog niet zo lang bij onze organisatie zijn aangesloten.

Op deze manier wordt geprobeerd om nieuwe leden beter kennis te laten maken met de jongerenorganisatie en met de mensen die daar al wat langer in meedraaien.

Overigens, alle Arjossers zijn er hartelijk welkom

Deze konferentie vindt plaats op VRIJDAGAVOND 10 EN ZATERDAG 11 SEPTEMBER a.s. in het Centrum „Hydepark“, Driebergsestraatweg 50, Driebergen.

gHRVan te voren krijgt men de nodige informatie thuis gestuurd.

Lage kosten

De kosten voor de deelnemers zijn bijzonder laag: een deelnemersbijdrage van f 15,- per persoon. Reiskosten boven de f 5,- worden vergoed.

Gezien de subsidie die wij voor deze konferentie van het Politiek Jongeren Kontakt te Amsterdam krijgen, moet gezegd worden dat e.e.a. tot stand komt met medewerking van het PJK.

Programma

De konferentiegangers komen vrijdagavond om ± 19.00 uur in „Hydepark“ aan, waar broodjes en koffie op hen staan te wachten. Opening om 20.00 uur. De vrijdagavond staat verder in het teken van een zeldzaam

enige jaren actief het Chileense volk te ondersteunen in hun strijd tegen de militaire junta.

De Arjos kan zich tot een van hen rekenen. Door middel van informatie en door politieke actie o.a. via de Europese Unie van Jonge Christen Democraten (EUJCD) en het aankaarten van de zaak der Chilenen bij het Nederlandse parlement betoont zij . ch solidair.

Men w' zich echter bundelen om gezamenlijk sterker te staan. Het bestaande Chili Comité Nederland zal hiertoe een herstructurerend ondergaan. De nieuw te vormen algemene solidariteitsbeweging staat open voor al die organisaties die hun solidariteit met het Chileense volk willen betuigen hetzij om politieke, humanitaire of godsdienstige redenen. Men zal zich gaan richten op het bestaande verzet in Chili en zich laten inspireren t.a.v. beslissingen, oriëntaties, strategie en verzoeken door de brede verzetsbeweging in dat land. De solidariteit die de nieuwe Chili-Beweging coördineert en bevordert richt zich tot het Chileense volk in zijn geheel en tot de politieke en andere organisaties die deel uitmaken van het verzet. De Arjos zal zich moeten beraden op welke wijze zij (gezien de bindingen die zij reeds via de EUJCD met Chilenen heeft) het beste in de nieuwe Chili beweging zal kunnen participeren.

Welwezen met de sport

In deze vier pagina's tellende boeiende krant komen aan de orde: sportnota Van Doorn, overheid en sport, sportverwording, de christelijke sportbeweging, sport en samenleving, reclame in de sport.

Meewerkende auteurs: H. A. de Boer, L. A. van Splunder, prof. dr. I. A. Diepenhorst, W. F. H. Grashoff, C. J. van Leeuwen en G. J. Groenman.

De katern, die zich o.m. goed leent voor discussie in groepen kost: 1 ex. f 0,75; 2 t/m 4 ex. f 0,60 per ex.; 5 t/m 9 ex. f 0,50 per ex.; 10 t/m 24 ex. f 0,40 per ex.; 25 en meer ex. f 0,30 per ex.

Bestellingen via postgiro 89673 t.n.v. A. R. Partijstichting, Den Haag met vermelding van het gewenste.

Amendering

cda-program

Evenals de AR-Kamercentrales, heeft de Arjos het recht om bij het partijbestuur amendementen in te dienen ter behandeling op de partijraad.

Binnen de Arjos zijn over onze eigen inbreng en verdere actie enkele afspraken gemaakt.

De leden van het partijbestuur en de besturen van de kamercentrales hebben ons rapport „Arjosvisie op CDA-beleid“, zoals dat op 1 mei j.l. door de Arjosraad vastgesteld is, toegestuurd gekregen, maar als bijdrage aan de meningsvorming binnen de partij. Tegen het overnemen van tekst uit het Arjosrapport in de vorm van amendementen, bestaat daarbij uiteraard geen enkel bezwaar. De Arjos kan ook zelf amendementen indienen.

Deze activiteit is voor een belangrijk deel in handen gelegd van de afvaardigingen van de provincies naar de Arjosraad. De provinciale afvaardigingen kunnen

amendementen, gebaseerd op „Arjosvisie op CDA-beleid“, bij het Arjosbestuur en het presidium van de Arjosraad gezamenlijk, inleveren, waarna e.e.a. wordt dooëspeeld naar de partij. Als uiterste inleverdatum geldt woensdag 1 september a.s.

karakter „Arjosvisie“

Op verzoek van de Arjosraad heeft het hoofdbestuur in juni gesproken over de vraag van het karakter van „Arjosvisie op CDA-beleid“. Is het een werkstuk waar wij na het vaststellen van het CDA-program zo weer afstand van kunnen nemen, of kan het als „Arjos-program“ beschouwd worden. Bij dit soort discussies is de moeilijkheid steeds, dat de Arjos er in feite geen eigen program op na kan houden, omdat het een jongerenorganisatie en geen politieke partij is en dus geen program kan uitvoeren. Verder moet ervoor gewaakt worden dat de Arjos als zodanig bij voortduring vastgeprikt kan worden op een groot aantal politieke stellingnamen als vastgelegd in ons rapport.

Wel meent het hoofdbestuur dat „Arjosvisie op CDA-beleid“ voor de toekomst dienst moet doen wanneer de (veelvuldig gestelde) vraag aan de orde komt hoe de Arjos denkt over tal van praktische politieke zaken. In die zin is „Arjosvisie“ de opvolger van het politiek pamflet, dat wij tot op heden hanteerden.

Schrammen en builen?

Hametum ZALF

helpt heerlijk bij schaatwonden, lichte brandwondjes, ruwe, schrale en gesprongen huid.

met natuurlijke grondstoffen bereid

De dagelijkse besturen van CHJO en Arjos volgen met belangstelling de samenwerking van de christen-democratische partijen in Europa, uitmondend in een Europese Federatie van deze partijen.

De jongerenorganisaties van CHU en ARP steunen deze samenwerking van harte en trachten daar eveneens mede vorm aan te geven.

Zo'n Europese christen-democratische partijvorming dient zich in politiek opzicht te laten leiden door een onafhankelijke koers, met een programma gebaseerd op en uitgaande van het evangelie, die een eigen derde weg vertegenwoordigt naast konservatieven en socialisten. Zo'n

Verklaring Arjos en CHJO inzake Europese partijvorming

koers verdraagt zich allerminst met een politieke middenpositie die afhankelijk gesteld wordt van wat zich in Europa konservatief, dan wel progressief noemt.

De beide jongerenorganisaties keren zich dan ook tegen de bekendmaking van de president van de Europese Unie van Christen-Democraten, de CDU-politicus Kai Uwe von Hassel, dat christelijke, konservatieve en onafhankelijke partijen van Scandinavië tot aan de Middellandse Zee zich nog dit jaar zullen verenigen in

een „Europese Democratische Unie“, om het politieke midden te versterken. De heer Von Hassel deed deze uitspraak op 22 juni j.l. in Bonn.

CHJO en Arjos achten de medewerking van de Europese christen-democratische partijen van een per definitie anti-socialistisch dan wel anti-konservatief blok niet aanvaardbaar en vertrouwen dat de Nederlandse christen-democratische partijen met kracht stelling zullen nemen tegen een dergelijke gang van zaken.

AANMELDING „INTROKONFERENTIE“ ARJOS OP 10 EN 11 SEPTEMBER

naam:

adres:

woonplaats:

geeft zich op voor deelname aan bovenstaande konferentie.

(sturen naar: secretaris Arjos, Dr. Kuypersstr. 3, Den Haag.)

BON

NEDERLANDSE GEDACHTEN

Weekblad van de A.R.P. Evangelische volks-partij

Waarin opgenomen Ad Rem (officieel orgaan Arjos) onder redactie van G. A. Kieft (voorzitter), mev. T. van Gelder-de Boer, G. Ph. de Boer H. W. van den Brink D. Corporaal dr. W. de Kwaadsteniet, mr. C. van de Wetering, drs. C. Bremmer (redactie-secretaris)

Adres van redactie, advertenties en administratie: Dr. Kuypersstraat 3, 's-Gravenhage, tel. (070) 46.96.20, giro 89673.

Abonnementsprijs: f 12,50 per halfjaar. Giro 89673 ten name van de A. R. Partijstichting te 's-Gravenhage

Studenten/jongeren abonnement

f 7,50 per halfjaar. Losse verkoop f 0,85

Advertentie-exploitatie; 020-24.91.12.

STICHTING

BURGERSCHAPS-

KUNDE

Regeren - Reageren

Politieke partijen, democratisering, nieuwe bestuursvormen, sociaal-economische beleid, woningbouw.....

*Een cursus burgerschapskunde
39 schriftelijke lessen voor f 30,-*

Politiek bekeken

partijen en partijstelsel, volksvertegenwoordigers, recht en rechtspraak, gemeente en provincie, milieubeheer.....

*een oriënteringscursus
12 schriftelijke lessen voor f 10,-*

Werkende jongeren projekt

Een serie afleveringen op het gebied van **maatschappijvorming** voor werkende jongeren.

Informatie op sterk **beeldende** wijze en **herkenbaar** als behorende tot de leefsituatie van werkende jongeren.

8 afleveringen voor f 20,-

De gemeenteraad

Het raadslidmaatschap, de begroting, ruimtelijke ordening, subsidieregelingen, gewestvorming.....

*Een cursus gemeentepolitiek
24 schriftelijke lessen voor f 25,-*

De ondernemingsraad

Wet op de ondernemingsraden, vergader-techniek, bedrijfseconomie, de vakbeweging, sociale verzekeringen, personeelsbeleid.....

**Een cursus voor ondernemingsraad-
leden**
34 schriftelijke lessen voor f 45,-

STUUR EEN LEGE ENVELOP (ZONDER POSTZEGEL) AAN: STICHTING BURGERSCHAPSKUNDE, ANTWOORDNUMMER 235(G), LEIDEN ENUONTVANGT PEROMGAANDE UITGEBREIDE INFORMATIE! TELEFOON 071-893403.

W O G

NEDERLANDSE GEDACHTEN

weekblad van de anti-revolutionaire partij

32e jaargang - nr. 33-34 14/21 augustus 1976

Deze week aandacht voor een bijeenkomst van de Scandinavische christelijke partijen

Christen-democraten winnen veld in Scandinavië

De Scandinavische christelijke partijen hielden einde juli een tweemaalings congres onder het thema: „uitdaging van de zeventiger jaren”. Een ARP-delegatie was daar o.a. als gast aanwezig. Partijsecretaris Corporaal schrijft een tweetal impressies over deze Scandinavische manifestatie waaronder een vraaggesprek met de voorzitter van de Deense Christelijke Partij. Voorts in dit nummer informatie over de landelijke kaderkursussen.

Kaderwerk 1976/77

Op pag. 11 informatie over de landelijke kaderkursussen 1976/77

Facettenbeleid is kernpunt

Door prof. B. Goudzwaard

Structuurnota van minister Lubbers is een stuk van gewicht

Onlangs verscheen een basis-stuk voor wat betreft de positie en inrichting van de Nederlandse economie: de „nota inzake de selectieve groei” van ministers Lubbers van Economische Zaken. De redactie van Nederlandse Gedachten heeft enkele deskundigen gevraagd hun mening over diverse punten van deze nota in dit blad uiteen te zetten. In bijgaande bijdrage gaat prof. B. Goudzwaard nader in op het facettenbeleid. Hiermee wordt bedoeld een beleid dat erop gericht is gezonde en ongezonde vormen van economische groei te kunnen uitslechten. Het gaat hierbij o.a. om zaken als milieu- en grondstoffenbeheer.

De structuurnota van minister Lubbers is een stuk van gewicht. Niet alleen letterlijk - dikte zo ongeveer 5 cm in de eerste „editie” - maar ook figuurlijk naar haar betekenis van beleids-stuk. Het gebeurt niet vaak, dat een minister van economische zaken zo'n fundamentele uiteenzetting geeft van hoe hij de structuur van de Nederlandse economie ziet en hoe hij die, en op welke punten hij die in de toekomst zou willen veranderen. Het is dan ook te hopen, dat de publieke en parlementaire discussie rond deze nota

van niveau zal zijn, zodat deze nota kan uitwerken wat ze beoogt: namelijk het startpunt te zijn van een nieuwe bezinning over de grondslagen van het Nederlandse economische beleid, gezien tegen de achtergrond van de economische orde die wij wensen.

Verschuiving van opvattingen

De officiële titel van de nota luidt: „Nota inzake de selectieve groei”. En die titel alleen al zet aan het denken. Die markeert een zekere - zij het ook zeer geleidelijke - verschuiving in beleidsopvattingen. Het zijn opvattingen, die als het ware door de discussie rond de grenzen van de groei zijn hééngegaan, die mede de neerslag van die discussie vormen. Twee kernwoorden „trekken” deze nota: het kernwoord „continuïteit” en het kernwoord „selectiviteit”.

Continuïteit is een oud woord; het was ook het leidende motief van vorige groei- of structuurnota's. Maar selectiviteit is althans voor het beleid een nieuw thema. Het geeft aan, dat de overheid niet langer er naar streeft (of althans er niet langer op wil worden aangezien) een zo hoog mogelijk tempo van economische groei op een ongeconditioneerde wijze na te streven. De groei-doelstelling is er nog wel - de continuïteit, de voortduur van de werkgelegenheid van ons land maakt een zekere jaarlijkse economische groei onontbeerlijk, aldus de nota. Maar die groei wordt aan bepaalde criteria getoetst; de wijze waarop ze zich voltrekt wordt selectief bekeken. En de maatstaven die daarbij blijken de nota in stelling worden gebracht zijn met name - en ik zet ze hier

even op een rijtje:

- of de economische groei binnen de grenzen blijft van een verantwoord milieu-behoud;
- of die groei blijft beantwoorden aan de eisen van een goede ruimtelijke ordening van ons land;
- of die groei gepaard gaat met een zuinig beheer van grondstoffen en energie;
- of die groei al dan niet betere kansen biedt aan de ontwikkelingslanden en hun groei- en exportmogelijkheden.

Ook wordt in de nota nog afzonderlijk gesproken over de noodzakelijke toetsing van de economische groei aan eisen op op het vlak van de kwaliteit en „humaniteit” van de daarvoor verrichte menselijke arbeid. (Wat mij betreft, zou ik dat graag als een van de hoofdcriteria genoemd zien - al ben ik blij, dat dit aspect in ieder geval niet geheel onder tafel is geraakt.) U voelt het al: hier, in deze criteria om gezonde en ongezonde vormen van economische groei te kunnen uitslechten, hebben we te maken met een van de kernpunten van de gehele Nota: het zogenaamde **facettenbeleid**.

Waardering-vooraf

Voordat we aan de uitwerking van deze hoofdlijn toekomen, past een opmerking van waardering voor deze opzet als zodanig. In de anti-revolutionaire visie op de taak van de overheid heeft altijd al een visie op het door de overheid te behartigen algemeen belang centraal gestaan, die de norm van de (publieke) rechtvaardigheid ook bindend acht waar het de economische processen in de samenleving betreft. Een visie die zeker niet toestaat economische groei-processen als goed-in-zichzelf te beschouwen, laat staan ze te zien als processen met een soort ingebouwd heil voor de samenleving als geheel. En vanuit

Prof. B. Goudzwaard

die visie is het winst, als juist vanuit het economisch overheidsbeleid er met nadruk op wordt geattendeerd, dat - met respect voor de eigen verantwoordelijkheid van het bedrijfsleven - elke economische groei in ons land zich zal hebben te bewegen binnen de **kaders** van een ontzien van het milieu, van een zorgvuldig beheer van schaarse hulpbronnen, en van een „openheid” naar de daadwerkelijke belangen van de arme landen op deze wereld. Wanneer dat in een duurzame structuur wordt gegoten, is dat echte „voortgang”. En het valt in

minister Lubbers en zijn medewerkers te waarderen, dat ze deze weg hebben gekozen en ook het gehele kabinet op die weg hebben kunnen meekrijgen.

Vervolg op pag. 2

W. Smeenk & Zonen
VLEUGELS, PIANO'S,
ORGELS
OVERHOOFD 174
TEL. 020-18.51.51
AMSTERDAM

Een nieuwe CDA-publikatie COMMENTAAR OP DE CONTOURENNOTA Samen verantwoordelijk voor het onderwijs

Het rapport van de wetenschappelijke instituten van ARP, CHU en KVP is een reactie op de ministeriële discussienota „Contouren van een toekomstig onderwijsbestel”.

Naast lovende woorden plaatst de commissie ook kritische opmerkingen bij de nota van de bewindslieden van onderwijs. Daarnaast heeft de commissie getracht een aanzet te geven om te komen tot herformuleringen en het doen van aanbevelingen.

Het royaal en kleurrijk uitgevoerde rapport kost **f 9,90 per exemplaar**

U kunt het rapport bestellen door storting van het bedrag op postgiro 89673 t.n.v. AR-Partijstichting, Den Haag met vermelding van „Commentaar op de contourennota.”

Leuke lectuur voor de mensen....

Voor de onlangs verschenen 2e lesbrief in de serie „Politiek? Kom nou” met als titel „Neem nou es...” waarin wordt ingegaan op de geschiedenis van liberalisme, socialisme en christen-democratie bestaat veel belangstelling. De eerste les die gaat over de inrichting van ons staatsbestel is zo goed als uitverkocht. Een derde les over de onderneming staat op stapel. Bij bestelling van meerdere exemplaren tegelijk wordt een flinke korting gegeven, zie de BON elders in dit blad. Om aan de politieke belangstelling van uw schoolgaande kinderen tegemoet te komen zijn deze lessen, die voor de vakken maatschappijleer, geschiedenis en godsdienst gebruikt kunnen worden, ook zeer geschikt. Voorts verscheen onlangs de brochure „Gedeelde verantwoordelijkheid”, met toespraken van mr. Aantjes en partijvoorzitter H. A. de Boer op de jongste voorjaarspartijraad. Mr. Aantjes doet in deze geïllustreerde uitgave verslag van het beleid van de

ARP Tweede Kamerfractie van het afgelopen jaar. Partijvoorzitter De Boer gaat dieper in op het karakter van het CDA. De prijs van dit 30 pagina's tellende boekje is f 3,- per ex. Ook vestigen wij uw aandacht op het geschrift „Onder hamer en sikkel” dat actuele informatie over Oost-Europa bevat. Deze met tientallen foto's en cartoons verlichte uitgave kost f 5,- en telt 70 pagina's. Belangrijke informatie over het communisme in begrijpelijke taal door bijzonder deskundige mensen geschreven! Tenslotte wijzen we nog op „Van Woudschöten tot Hoogeveen” dat werkelijk alle informatie over de grondslagdiskussie van het CDA bevat. Een onmisbare documentatie voor elke politiek geïnteresseerde; 160 pagina's tekst, tientallen foto's voor slechts f 5,95.

Bestellingen: stort het verschuldigde bedrag op postgiro 89673 t.n.v. AR-Partijstichting, Den Haag m.v.v. titels en aantallen.

DEZE WEEK IN W O G:

Commentaar, pag. 2

Aantjes over Van Agt, pag. 3

Aktie „sportreal”, pag. 4

Christen-democratie in Scandinavië pag. 5

Grootte universiteiten, pag. 7

Uit de Arjos, pag. 9

Partijnieuws: kaderkursussen, pag. 11

IN OGENSCHOUW

Karakter en moed

Het nieuwe werkseizoen in het algemeen begint weer. Het nieuwe parlementaire jaar gaat, nu het zomerreces bijna achter de rug is, binnenkort eveneens van start. Een politiek ulterst belangrijk seizoen ligt voor ons.

Het is de laatste periode voor de Tweede Kamerverkiezingen, welke wij immers uiterlijk in de tweede helft van mei 1977, ruim voor de volgende zomervakantie dus, al weer achter de rug zullen hebben.

Twee belangrijke punten willen wij ditmaal aanraken. Wij beginnen met het Kabinet Den Uyl, dat inmiddels ruimschoots drie jaren zit, in de bekende samenstelling van ARP en KVP met de PvdA; alsmede met PPR en D'66.

Ondanks zo nu en dan sommige al dan niet terecht moeilijk doende bewindsleden, kamerleden, fracties en partijen. Zij hebben allemaal tot dusver eieren voor hun geld gekozen. En dat is wijs.

De mogelijkheid van voltooiing van de zit van het kabinet is zeker aanwezig. Dit is staatsrechtelijk en in het algemeen ook politiek gezien een goede zaak. Wij herinneren hier bijvoorbeeld aan hetgeen op deze plaats de laatste weken ook is geschreven over de brugfunctie van het kabinet.

Het voorgaande wil natuurlijk niet zeggen, dat iedere stap van elke bewindsman of van het gehele kabinet

door ons steeds blindelings wordt toegejuicht. Men kan beter weten. Maar wij doelen op de hoofdlijn, de algemene richting van het beleid, de politieke koers welke ons voor ogen staat.

Wil men daaraan vasthouden dan zal men zich niet tijdelijk van de wijs laten brengen door incidentele beleidskronkels, hoe akelig die soms ook mogen aanvoelen. Want een schijnbaar mogelijk alternatief van een kabinet, dat behalve op ARP en KVP ook steunt op CHU en VVD is – afgezien van de getalsmatigheid – een onmogelijkheid voor de ARP als dit van de hoofdkeers zou doen afwijken. En daarvoor zijn incidenten, hoe belangrijk soms op zichzelf ook, volstrekt onvoldoende.

Richtingkeuze

Wij zijn daar als ARP vooraan niet voor in de markt na de richtingkeuze van 1973, hoezeer de gang van zaken rond de kabinetsformatie toen onaantvaardbaar en onherhaalbaar is. Wij worden niet in een politieke richting gedreven, wij drijven als ARP uiteindelijk ons zelf.

Wij proberen ons de politiek in de eerste plaats met structurele zaken en een strategie bezig te houden; dan met conjuncturele zaken en een tactiek, hoe schoon soms en zo nu en dan ook nuttig, ja noodzakelijk.

En daarom herhalen wij nog eens wat wij

hier al eerder schreven. Als het tot de strategie behoort, dat dit kabinet voorlopig zijn normale periode tot 1977 uitdient, dan moet de zaak uiteraard geenszins barsten op taktiek. Niet barsten op de in het totaal van de strategie toch incidentele – wat soms niet wil zeggen op zichzelf onbelangrijke – punten, met verwaarlozing van de strategie.

Het voldoende ontplooiën van een strategie vergt tijd. Daarom is eerder acht jaar te kort dan vier jaar van voldoende betekenis. Daarom blijven voorlopig oplossingen van moeilijkheden in het raam van de uitgezette strategie nodig binnen ongeveer het huidige politieke kader.

Inspanning

Het vasthouden aan en het trachten te voltooien van een strategie vergt kracht en inspanning. Dit is niet altijd zo eenvoudig. Het vraagt allereerst karakter en moed.

Het andere belangrijke punt is de partijpolitieke opstelling van de Anti-Revolutionaire Partij, Evangelische Volkspartij, zelf. Geruime tijd reeds is de ARP in gesprek met CHU en KVP over een nauwer samenoptrekken. Hoe men hierover ook zou mogen denken, vast staat dat dit door de ARP altijd als een punt van strategie is beschouwd. Het ging niet om taktisch voordeel, niet om meer invloed op de

gang van zaken, maar om met politiek vanuit het Evangelie het volk zo goed mogelijk te dienen. Vandaar dat vanaf het begin van de gesprekken met elkaar door de ARP voorop is gesteld, dat er overeenstemming zou moeten bestaan over uitgangspunt, program en beleid. Hoe meer overeenstemming, hoe nauwer samenwerking.

Tactische benadering

Deze strategische benadering wordt de laatste tijd – zo lijkt het – in sommige discussies steeds meer feitelijk vervangen door een tactische benadering. Daarbij wordt dan zéér nauwe samenwerking – want dat is één, gezamenlijke kandidatenlijst bij Tweede Kamerverkiezingen! – voorop geplaatst, ook al is daar de overeenstemming (nog) niet op die belangrijke punten van uitgangspunt en beleid, zoals ook de resolutie van de partijraad d.d. 10 april 1976 immers zelf aangeeft. Bij een strategische benadering zou derhalve zeker meer passen een rustiger ontplooiing daarvan. Daarbij lijkt te voorbarig voorbijgegaan te worden aan bijvoorbeeld de mogelijkheid van lijstverbinding indien men op een punt als dit tenminste een beperkte overeenstemming niettemin vast wil demonstreren.

Rust en geduld

Het blijkt duidelijk, dat ook op dit punt het voldoende ontplooiën van een strategie tijd vergt. Daarvoor is eerder de tot dusver bestede – overigens op zichzelf niet geringe – tijd te kort, dan dat deze reeds voldoende was voor een blijvende betekenis niet alleen voor morgen, maar zeker voor de langere termijn! Daarom zal er meer rust en geduld nodig zijn in het kader van de huidige opstelling.

STER ELITE FREESIA'S
ELITE ANJERSTÉKKEN
VASA ALSTROEMERIA

n.v. HANDELS-
KWEKERIJ

M. C. VAN
STAAVEREN

AALSMEER,
POSTBUS 265,
TEL. 02977-2.11.51

Ook hier geldt, dat het vasthouden aan en het trachten te voltooien van een strategie kracht en inspanning vergt. Dat is niet zo eenvoudig. Het vergt allereerst karakter en moed.

Moed en karakter hebben wij allemaal, in welke positie wij ook verkeren, nodig. Zeker ook weer bij het begin van het nieuwe werkseizoen. Ook in de politiek. Er staat ons in het komende parlementaire jaar niet zozeer veel te wachten, maar veeleer veel te doen. Onder de voorwaarde van Jacobus (Jac. 4: 13/15).

W. de K.

Facettenbeleid had duidelijker mogen zijn

Vervolg van pag. 1

Problemen

Intussen zijn bij de uitwerking van de hoofdlijn in de nota natuurlijk wel een menigte problemen gerezen. Sommige ervan zijn op een zeer bevredigende wijze opgelost, andere zullen daarentegen een verdergaande discussie zeker nog noodzakelijk maken. En het kan goed zijn, twee van die problemen in het kort aan te stippen: in de eerste plaats het probleem van de verwezenlijking van het facettenbeleid; en in de tweede plaats de verhouding tussen de continuïteits- en de selectiviteitsdoelstelling in de structuurnota.

Verwezenlijking facettenbeleid

Wanneer een beleid wordt voorgesteld, zijn er voor de uitvoering ervan om te beginnen deugdelijke instrumenten nodig. Daarnaast moeten er concrete ideeën zijn hoe die instrumenten het beste kunnen worden ingezet. In hoever voorziet de structuurnota in die beide behoeften? Iemand die de structuurnota voor het eerst in handen krijgt, zou ten aanzien van beide vragen een gevoel van teleurstelling kunnen ervaren. Vooral zou dat kunnen gelden voor degenen die van deze nota een soort toekomstige blauwdruk van de gewenste opzet van het Nederlandse bedrijfsleven hebben verwacht, met concrete aanwijzingen welke bedrijfsstakken geleidelijk aan zouden moeten verdwijnen omdat ze milieuvriendelijk, energie-opslopend en ontwikkelingslanden-hinderend zijn, en welke geleidelijk aan zouden moeten worden uitgebouwd omdat ze naar al die facetten toe juist positief blijken te scoren. Zulke concrete suggesties en blauwdrukken bevat de nota niet.

Nu is dat bij wat verder nadenken ook wel te begrijpen. Om te beginnen is er dit probleem, dat een effectief beleid ten aanzien van een aantal van de genoemde facetten – zoals een goed grondstoffen- en energiebeheer en een verantwoorde omgang met de belangen van de ontwikkelingslanden – in feite van meet af aan tevens een Europese, dus boven-nationale aanzet vergt. Zolang die er onvoldoende is, blijft de deugdelijkheid van een landelijk facettenbeleid in vele opzichten noodzakelijk onder de maat. Maar daarnaast is er nog een ander

probleem – en wel, dat bij het uitgaan van diverse facetten tegelijkertijd bedrijfsstakken zo sterk uiteenlopen op verschillende facetten kunnen „scoren”. Wat bijv. te doen met een bedrijfstak, die wel milieuschoon is, maar sterk energie-intensief; en die, alhoewel ze ruimtelijk sterk belastend is, toch een positieve samenwerking in kan houden met ontwikkelingslanden? Zulke complicaties kunnen een facettenbeleid dat in details gaat al gauw in onmetelijke verwickelingen doen verzanden. Wijselijk is dan ook in de nota met alleen globale criteria gewerkt, die bovendien het karakter hebben van „randvoorwaarden” – d.w.z. uiterste grenzen ten aanzien van elk van de facetten, die door geen enkele bedrijfstak onder welke omstandigheid ook mogen worden overschreden. En waarvan dan gezegd wordt, dat deze randvoorwaarden in overleg met het bedrijfsleven verder moeten worden uitgewerkt. Het is allemaal zeer begrijpelijk, maar toch blijft het verlangen naar een althans gedeeltelijke concretisering van dit facettenbeleid naar de bedrijfsstakken. De nota zou eigenlijk pas dan geslaagd genoemd kunnen worden, wanneer ze binnen enkele jaren blijkt te kunnen leiden tot een zeker ontwikkelingsmodel voor de Nederlandse bedrijfsstructuur, waarin naar speerpunt-bedrijfstakken ook knelpunt-bedrijfstakken zich met enige duidelijkheid aftekenen, juist ook gezien vanuit het facettenbeleid. Zo kunnen een stimulerings- en een beëindigingsbeleid hand in hand gaan; een beleid waarvoor een intensieve vorm van overleg en samenwerking met het verantwoordelijke bedrijfsleven natuurlijk onmisbaar zal blijken te wezen.

Continuïteit en selectiviteit

Een tweede en laatste probleem is welhaast nog moeilijker en pijnlijker: de relatie tussen de continuïteits- en de selectiviteitsdoelstelling van de structuurnota.

Zullen die twee doelstellingen namelijk wel voldoende in elkaars verlengde blijken te liggen? De nota zelf vindt er gelukkig geen doekjes om, dat tussen beide doelstellingen spanningen kunnen bestaan – maar er zijn redenen om aan te nemen, dat die mogelijke spanning in de nota zelf toch nog onderschat wordt. Continuïteit houdt natuurlijk vooral in: de mogelijkheid, dat het Nederlandse bedrijfsleven aan de Nederlandse arbeidende bevolking een goede en duurzame werkgelegenheid zal kunnen verschaffen. Een gezonde eis. Maar zeker geen lichte eis in deze tijd van structurele werkloosheid: want hoe de mogelijkheden te vinden, ook door structuurvernieuwing van het Nederlandse bedrijfsleven, om al die duizenden weer werk te verschaffen en bovendien een verdere toeneming van de werkloosheid in de toekomst te voorkomen? Het is duidelijk, dat de continuïteits- en kán neerkomen – op de wens van een felle verdergaande economische groei, die het tempo van de produktiviteitsverhoging per man ten minste evenaart of liever nog overtreft: want dan alleen kunnen meer mensen aan de slag gaan en de reële inkomens per hoofd van de bevolking nog wat toenemen.

Maar waar blijft onder die omstandigheden de selectiviteits-eis? Natuurlijk, papier is geduldig. Maar willen schone uitspraken over het milieu, over het sparen van grondstoffen en energie, over internationale arbeidsverdeling met ontwikkelingslanden effect dragen, dan zullen ze dat zeker in een aantal opzichten ook hebben in de richting van een verlaging van het mogelijk economisch groeitempo. Selectiviteit en continuïteit kunnen m.a.w. in een tijd van oplopende structurele werkloosheid gemakkelijk haaks op elkaar komen te staan. En de vraag is dan, wat er in de praktijk dan nog van een facettenbeleid reëel terecht zal komen.

Algehele matiging

Het is op dit punt, dat de structuurnota m.i. nog best wat duidelijker had mogen zijn. Enerzijds door hard te maken, dat het facettenbeleid bepaalde normen wil eerbiedigen, die in hun harde kern zelfs niet door de continuïteits-eis terzijde mogen worden gesteld. Die erkenning is er wel in de nota, maar meer tussen de regels door dan hardop – en het hardop zeggen daarvan blijkt m.i. steeds meer onontkoombaar te zijn. En anderzijds had

ervan mij ook openlijker in gemogen (maar ik begrijp de moeilijkheden die het kabinet juist op dat punt keer op keer ondervindt), dat alleen bij een algehele matiging van de loon- en inkomensontwikkeling voor een reeks van jaren de economische mogelijkheden gaan ontstaan, om zowel aan de continuïteits-eis als de selectiviteits-eis recht te doen. Waarbij ook aan de bevordering van de humane kwaliteit van de menselijke arbeid meer zou kunnen worden gedaan dan nu nog in deze nota te lezen valt, omdat die mogelijkheid in deze nota alleen in de marge van een al gegeven en onaantastbaar vaststaande opgaande produktiviteitsstijging in het zicht kan komen. Een samenleving die in de

inkomens- en verbruiksfeer tot matiging en offers bereid is, kan in de produktiesfeer toekomen aan zowel continuïteit van werk als selectiviteit daarin. Het is een les die we steeds opnieuw maar al te graag blijken te vergeten!

BG

Of vormt het een vingeroefening voor een echte coalitie tussen christen-democraten en communisten? In ieder geval lijkt het vooraan nog geen wenkend perspectief.

Wrang

In het vorige nummer van ons blad is aandacht geschonken aan de gang van zaken rond de 18-jarige jonge Turkse christen C. Cengils. Hij kwam op 18 juli in ons land aan, vroeg asiel, maar werd, – nadat hij een kort geding had verloren – op 23 juli via het lijnvlugtuig naar Istanboel het land uitgezet.

De reden: in Turkije worden Syrisch-orthodoxe christenen niet om hun geloof vervolgd.

Wij hadden moeite met die uitwijzing en met de snelle wijze waarop dit zijn beslag moest krijgen. Temeer, daar als zeker mag worden aangenomen, dat er een andere procedure zou zijn gevolgd wanneer de man op andere wijze het land zou zijn binnengekomen. Inmiddels heeft de Russische schaker Kortsjnoj, die aan een tournoel in Amsterdam deelnam, asiel gevraagd. Hij mag tenminste voor een half jaar blijven.

Wij hebben daar niets op tegen. Integendeel, wat ons betreft is hij van harte welkom.

De wijze waarop de zaak van een jonge Turkse man en van een gerenomeerd Russische schaker evenwel worden behandeld en afgewikkeld laat bij ons echter een wrange smaak achter. Er is alle reden de (spel)regels voor het toelatingsbeleid van vluchtelingen en de daarbij te volgen procedures kritisch te bezien.

SPIERPIJN?

amica
amiflor zalf
SCHWABE

HELPT VLUG

bij: verstuikingen, lichte kneuzingen, spit
spier- en gewrichtspijnen.

VAN AGT TOT U

De brieven van Van Agt

Minister Van Agt heeft enige keren in een interview verklaard er achteraf spijt van te hebben in zijn brief aan de Tweede Kamer over zijn „doen en laten“ in de zaak-Bloemenhove op een mogelijk aftreden te hebben gezinspeeld, omdat deze zinsnede zozeer de aandacht had getrokken dat daardoor de hoofdzaak van de brief naar de achtergrond was gedrongen. Wie de reacties op de brief heeft gevolgd, zal de juistheid van Van Agts opmerking erkennen.

Er is trouwens nog een reden, waarom de bedoelde zinsnede beter achterwege had kunnen blijven, namelijk het verband waarin zij werd neergeschreven. Het is beter de indruk te vermijden dat politieke konklusies worden verbonden aan „brieven, telegrammen en gesprekken van bezorgde mensen“. Al te gemakkelijk roept dit immers nieuwe reacties (van emotionele aard) op. Politieke overwegingen, die aan strikt persoonlijke omstandigheden worden verbonden, moeten niet aan een politieke discussie worden onderworpen, zoals met een ministeriële brief aan het parlement per definitie het geval is. Overigens was een dergelijke mededeling in de brief ook overbodig, want de overige inhoud riep zozeer de vraag van al dan niet aftreden op, dat deze in het Kamerdebat vanzelf zou zijn gesteld. En dat is dan tevens de plaats waar een dergelijke vraag thuis hoort.

Geen dreigement

Dank zij het besluit van Van Agt om aan te blijven, zal een Kamerdebat over zijn brieven er in elk geval komen. Daarom is het bovenstaande ook wel alles wat er aan bedenkingen tegen de zinsnede over een mogelijk aftreden is in te brengen. Met name doet het naar buiten gekomen onbehegen bij het kabinet en sommige regeringspartijen op zijn zachtst gezegd nogal merkwaardig aan in het licht van de hooggeprezen deugd der openhartigheid, die het huidige kabinet zou betrachtingen en waarvan het al enkele heel wat krassere staaltjes (Vredeling, Vorrink) heeft ten beste gegeven.

Dat de opmerking van Van Agt inderdaad slechts als uiting van openhartigheid moet worden gezien en niet als politiek dreigement, blijkt overduidelijk uit de omstandigheid dat hij zijn beslissing niet afhankelijk heeft gesteld van de reacties van anderen. Dit steekt bepaald gunstig af bij een kabinetpraktijk, waarbij het dreigen met aftreden door ministers om anderen concessies af te dwingen door zijn frequentie zozeer aan waarde heeft ingeboet dat alleen nog het stellen van de portefeuilekwestie door (sommige) staatssecretarissen een zodanig „novum“ oplevert dat het kabinetsoverheid er reëel door wordt beïnvloed. Het is dan ook het zuiverst, wanneer de parlementaire discussie zich concentreert op de onderwerpen die met de „zaak-Bloemenhove“ zelf verband houden, zowel procedureel als inhoudelijk.

Geen particuliere opvatting

Nog op een ander punt dreigt de aandacht steeds van de zaak zelf te worden afgeleid, namelijk in de suggestie als zou Van Agt er op uit zijn ministerschap te gebruiken om zijn persoonlijke opvatting omtrent ethiek aan een meerderheid in kabinet, parlement en volk op te leggen. Met name het PvdA-Kamerlid Roethof en het liberaal getinte Algemeen Dagblad hebben zich de tolk gemaakt van deze suggestie, die een verdachtmaking wel zeer dicht nader.

Uit de brief zelf blijkt juist het tegendeel. Niet zijn persoonlijke opvatting, maar het geldende recht beoogt hij toe te passen. Hoe kan iemand dat een minister van Justitie als het doordrijven van zijn particuliere opvatting aanrekenen? Ook het verwijt van een tekort aan mededogen met schrijnende noodgevallen wordt in de brief afdoende weersproken. Juist met het oog daarop en om aan een ontwikkeling in de richting van een vrijere abortuspraktijk niet onnodig in de weg te staan is de uitzonderingsmogelijkheid, die het geldende recht kent, zo ruim mogelijk geïnterpreteerd. Wat dan overblijft is de eis, dat in elk geval van toepassing van abortus wel van een zorgvuldig onderzoek moet zijn gebleken. Welnu, dat is het punt waarop de minister van Justitie niet met zijn persoonlijke opvatting maar met zijn politieke verantwoordelijkheid is vastgelopen. De „verdediging“ van de voorzitter van

Bloemenhove, mevrouw Goudsmit, heeft zo mogelijk nog duidelijker dan de brief van de minister aangetoond dat van zulk een onderzoek eenvoudig geen sprake is. Laten PvdA en VVD in het aanstaande Kamerdebat daar vooral hun mening over geven, want dit is meer dan iets anders bepalend voor een oordeel over het doen en laten van de minister in deze zaak.

Spanning van verantwoordelijkheden

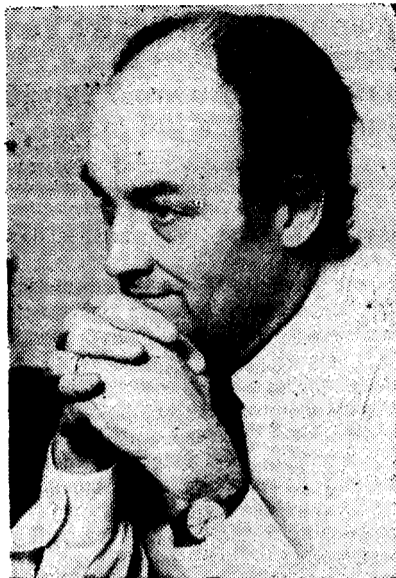
Het gaat dus niet om een persoonlijke opvatting van de minister. Die zou hem vermoedelijk nog tot een geheel ander beleid brengen. Het gaat ook niet om een gebrek aan gevoel voor in nood verkerende vrouwen en meisjes. Daartoe wil hij de bestaande wet zo ruim mogelijk interpreteren, zelfs tot „strijd met de woorden van de wet“ toe. Ook is het niet zo, dat de minister niet met (de ontwikkeling van) het rechtsbewustzijn zou willen rekenen. Hij erkent met zoveel woorden dat dit rechtsbewustzijn grenzen stelt aan de mogelijkheden voor de overheid. Wie het in deze richting zoekt miskent Van Agts bedoelingen en de aard van zijn moeilijkheden. Die moeilijkheden liggen (naar uit zijn brieven blijkt) in de spanning tussen het geldende recht en de wijzigingen in het rechtsbewustzijn, tussen wat werkelijk met het rechtsbewustzijn in strijd is en wat alleen maar uit politieke voorkeur als daarmee in strijd wordt gesuggereerd, tussen wat je naar eigen overtuiging zou moeten doen en wat je naar parlementair-democratische maatstaven slechts (ver)mog te doen, tussen (uiteindelijk) de verantwoordelijkheid die je draagt door aan te blijven en die je (evenzeer) draagt door heen te gaan. Daarbij komt dan nog in dit geval de spanning van de vraag in hoeverre de regel dat tot het onmogelijke niemand gehouden is de verantwoordelijkheid opheft als die onmacht niet is ontstaan ondanks de uiterste pogingen van de regering, maar mede dank zij of althans met stilzwingende instemming van voor het landsbestuur in hoge mate medeverantwoordelijke politici. Wie dit als religieus fanatisme, als intolerantie, als minderheidsdwang afschildert miskent de ware bedoelingen (en heeft daar vermoedelijk ook zijn politieke redenen voor).

Afweging van gevolgen

Het besluit van minister Van Agt om aan te blijven is om allerlei redenen een juist besluit. Wat zijn verantwoordelijkheid betreft voor het (thans) niet opnieuw ingrijpen bij Bloemenhove gaat het om een afweging van het beoogde doel tegenover de daartoe aan te wenden middelen, en om een afweging van gevolgen tegenover gevolgen. De passage in zijn brief over de daarvoor noodzakelijke politiemacht (een kleine 400 man!) en het daardoor onvermijdelijke veroveringskarakter is overtuigend genoeg om voor zijn aarzeling begrip te hebben. Niet iedere situatie, die met de wet en zijn eigen overtuiging strijdig is, is een minister gehouden met alle middelen te lijf te gaan. Strafbare stellen leidt niet automatisch tot vervolging. Toelaten is niet hetzelfde als goedkeuren. Duiden is iets anders dan instemmen. Dit vergeten sommigen, die menen dat er geen andere mogelijkheid voor Van Agt was dan opstappen of optreden, optreden of aftreden. Wanneer bepaalde oppositioneel gekleurde dag- en weekbladen dit zo voorstellen, is dit vermoedelijk meer ingegeven door het verlangen naar de door een aftreden van Van Agt onontkoombare kabinetscrisis. Vervanging door een andere christen-democratische minister zou ondenkbaar zijn geweest. Iedere andere oplossing zou tot een intern kabinetskonflikt en daarmee tot een politieke crisis hebben geleid, voordat het parlement nog maar een woord over de brief van Van Agt had kunnen spreken.

Geen vertrouwenscrisis

Politiek gezien is trouwens van een konfliktssituatie (nog) niet gebleken. De heer Roethof kan nu wel roepen dat de minister tegen de wil van de meerderheid van het kabinet handelt, maar hij is de minister-president niet. Hoe iedere individuele minister erover denkt, is trouwens politiek niet van belang. Het enige, dat politiek van belang is, is dat de minister van Justitie in deze zaak regeringsbeleid en niets anders voert. Van een verstoring van de vertrouwensrelatie van de minister met zijn eigen politieke geestverwanten (waartoe niet alleen de KVP, maar in zijn geval zeker ook de ARP moet worden gerekend) is wel het allerminst sprake. Ook van een vertrouwenscrisis met het parlement is niet gebleken. Er ligt wel een

motie, waaruit een verschil van inzicht tussen de minister en de Kamermeerderheid blijkt over zijn handelwijze in de Bloemenhove-zaak, maar een konflikt zou er pas zijn als de meerderheid van de Kamer zou uitspreken het niet-uitvoeren van die motie af te keuren. De minister schrijft in zijn brief nu wel, dat zijn problemen voor wat de politieke kant betreft, samenhangen met de opvatting van „degenen met wie ik nu door het politieke leven ga“. Maar dit is slechts ten dele juist. Zijn moeilijkheden zijn vooral zo groot omdat degenen, met wie hij nu door het politieke leven gaat en degenen met wie hij voorheen door het politieke leven ging, elkaar in deze zaak politiek gezocht en gevonden hebben! Een tweede vergissing zou de veronderstelling kunnen zijn dat dit liberaal-socialistische bondgenootschap een parlementaire meerderheid tegen de minister oplevert. Het belangrijkste onderdeel van het besluit om aan te blijven lijkt mij dan ook dat daardoor de Kamer er niet aan zal kunnen ontkomen het beleid van de minister te aanvaarden dan wel uitdrukkelijk af te keuren. Er zal gekozen moeten worden. Om die reden ben ik ook geneigd het besluit van de minister om aan te blijven niet alleen juist, maar zelfs het enig juiste te vinden. Het zou m.i. niet juist zijn geweest, indien de minister (om duidelijk politieke redenen) was afgetreden zonder dat van een breuk in zijn vertrouwensrelatie met het kabinet, met zijn geestverwante regeringspartijen of met het parlement was gebleken. Ik zou er dan ook de voorkeur aan hebben gegeven indien daarop het accent van zijn motivering om aan te blijven, was gevallen.

Feiten en procedure

Geen der fracties zal er in het Kamerdebat aan kunnen ontkomen een oordeel te geven over de feitelijke gang van zaken in Bloemenhove. De brief van de minister verschaft daarover niet mis te verstane gegevens. Het meest overtuigend bewijsmateriaal is echter, gelijk gezegd, dank zij de zakelijke en zeer deskundige vraagstelling door „Brandpunt“ aangedragen door de voorzitter van Bloemenhove, mevrouw Goudsmit (haar verdediging zou men „niet dom maar wel slecht“ kunnen noemen). Het gaat in de eerste plaats over de vraag, of de vereiste zorgvuldigheid in acht is en wordt genomen. Die zorgvuldigheid is van tweeërlei aard. Zij betreft namelijk zowel het besluit tot het verrichten van de ingreep als de wijze van uitvoering ervan. Sommigen doen alsof met het tweede ook aan het eerste is voldaan. Voorts gaat het om het doel van de kliniek. Is dit inderdaad het helpen in noodgevallen of is het een zakelijke verantwoorde bedrijfsuitoefening? Hierbij bedenken men dat Bloemenhove voornamelijk bestaat terwille van mensen, die uit het buitenland komen en hier tegen geld te laten verrichten wat daar en hier tot op de dag van vandaag in de meeste gevallen als illegaal moet worden aangemerkt. Niet alleen de feiten betreffende Bloemenhove, maar ook de handelingen van het kabinet zullen duidelijk moeten worden en aan een oordeel onderworpen moeten worden. Ik denk aan de passage in de brief over het nachtelijke telefoonverkeer naar en vanuit het Cathuis. Zowel rechtstreeks als via de fractievoorzitter van de PvdA (althans volgens de lezing van mevrouw Goudsmit).

Debat vóór Initiatief-ontwerpen

Het is derhalve goed, dat het door het besluit van Van Agt om aan te blijven aankomt op een parlementaire discussie, waarin alle partijen hun oordeel over

feiten en procedure zullen moeten geven, politiek hun houding tegenover minister en kabinet zullen moeten bepalen, en hun eigen normen voor de toeikbaarheid van abortus zullen moeten geven. Het is niet alleen zinvol dat dit debat plaats heeft, het lijkt mij daarenboven wenselijk dat het niet na maar vóór de behandeling van de initiatief-wetsontwerpen plaats heeft. Voordat over nieuwe wetgeving zinvol kan worden gesproken, is het wel nodig dat duidelijk is hoe elk der partijen staat tegenover de bestaande wetgeving en het op basis daarvan gevoerde beleid. Want het is niet zo dat de minister nu werkeios te neer zit. In zijn tweede brief geeft hij nog eens aan welke stappen worden ondernomen. Hebben die wel de instemming van de Kamer? Ais Roethof stelt (Den Haag vandaag 2 juni) dat de gehele gang van zaken rond Bloemenhove bewijst, dat de bestaande wetgeving onuitvoerbaar is gebleken en dat daarom zijn wetsontwerp nu versneld tot wet moet worden verheven, dan is dat een drogreden nu hijzelf een zelfs soepele toepassing van de bestaande wet heeft trachten te verhinderen. Je kunt natuurlijk niet eerst de uitvoering van de wet mee verhinderen en je daarna op de gebleken niet-uitvoerbaarheid beroepen voor de wijziging ervan! Bovendien heeft Van Agt er in zijn eerste brief op gewezen, dat de Bloemenhove-praktijk óók niet voldoet aan de normen die het socialistisch-liberale initiatiefontwerp stelt. Als deze partijen dan desondanks de minister voor zijn huidige optreden fel aanpakken en Bloemenhove verdedigen en steunen, dan mag het debat daarover wel eerst hebben plaats gehad alvorens een zinvolle behandeling van hun initiatiefontwerp mogelijk is. Niet in de laatste plaats lijkt mij dit van betekenis voor degenen, die dit nu toe overwegen hun stem aan het initiatief-ontwerp Lamberts-Roethof-Geurtsen-Veder te geven.

Het contraseign

Van belang is een bespreking van de brieven vóór de wetsontwerpen ook met het oog op de kwestie van het contraseign. Het eerst meewerken aan het onuitvoerbaar maken van de bestaande wetgeving en het verdedigen van praktijken, die zelfs niet voldoen aan de normen van de eigen voorstellen, verminderen voorzichtig uitgedrukt het morele recht om daarna te eisen, dat de minister een eventueel aangenomen wetsontwerp met zijn handtekening voor zijn rekening zal nemen. Nu is die morele klem al belangrijk verminderd, doordat de PvdA haar op de formatie-afspraken berustende wetsontwerp heeft vervangen door het op een afspraak met de VVD-oppositie berustende wetsontwerp. Dit alles komt dan bij de omstandigheid dat aan de verantwoordelijke minister toch ook altijd nog — gehoord de Raad van State — een eigen oordeel toekomt over een aangenomen initiatiefontwerp in zijn definitieve vorm. Zomin als het parlement verplicht is een door de regering ingediend wetsontwerp te aanvaarden, zomin is de regering verplicht een door het parlement aan haar voorgelegd wetsontwerp te aanvaarden. Ik zie daarbij niet voorbij aan de bijzondere verplichtingen die in dit geval door de formatie-afspraken zijn ontstaan, maar ik noemde hiervoor ook al de gebeurtenissen die daaraan in belangrijke mate afbreuk doen. In elk geval betekent het eventueel onthouden van het contraseign op zichzelf nog niet, dat er een politiek konflikt zou zijn ontstaan dat het aftreden van de minister zou inhouden. Het heeft mij verwonderd dat ook minister Van der Stee (De Tijd van 18 juni) het standpunt inneemt dat dit wel het geval zou zijn. Hier moet zijn politiek-staatsrechtelijk inzicht hem toch even in de steek hebben gelaten. Van een politiek konflikt zou eerst sprake zijn en een ministerscrisis zou pas.

Russische jongeren zoeken naar God...

„De ergernis bij de Russische autoriteiten is groot als blijkt dat de huidige werkelijkheid in de Sovjet-Unie nog steeds een voedingsbodem is voor het geloof, als blijkt dat jonge Sovjet-burgers zoeken naar God“.

aan de orde zijn, als hetzij het kabinet het vertrouwen in de minister zou opzeggen wegens het niet mede-ondertekenen hetzij de Kamer over het uitblijven van het contraseign haar afkeuring zou uitspreken.

Eerbiedig en terughoudend

De lengte van deze beschouwing ten spijt (maar dat verandert na het reces vanzelf) zou ik toch niet willen zwijgen over de stellingname van de christen-democraten in het aanstaande debat. Meer nog dan de houding, die anderen (zullen) aannemen, verdient onze eigen houding onze aandacht en zorg. De zaak van de abortus mag in geen geval worden aangegrepen en breed uitgemeten om reclame te maken voor confessionele partijen. De eerbied en terughoudendheid die wij bepleiten in de behandeling van het ongeboren leven zullen in de eerste plaats terug te vinden moeten zijn in de terughoudendheid waarmee wij de partijpolitiek een rol laten spelen. De wanklank van het applaus, dat van christen-democratische banken opsteeg, is nog niet verklonken. Het heeft nog een vervolg gekregen in de stormachtige wijze, waarop partijbevoegden zich „achter Van Agt“ hebben geplaatst. Ik ben blij dat de ARP zich zowel in de Kamer als op de partijraad daarvan onthouden heeft. Voor Van Agt is het niet nodig. Hij weet dat wij eensgezestes met hem zijn. Maar het gaat niet om Van Agt. Vermeden moet worden, dat met deze zaak tegen anderen wordt gepolariseerd. Ons optreden moet duidelijk maken, dat het niet gaat om het winnen van ons standpunt, maar om het winnen voor ons standpunt. Het uiterste dient ook te worden gedaan om de indruk te vermijden dat de abortuskwestie bij uitstek de issue zou zijn voor christelijke politiek. Als wij alleen daár een christelijk antwoord op hebben en niet op de inkomensverhoudingen, op de machtsstructuren, op de functie van de arbeid, op het racisme in de wereld, op de scheppingsverachting, op de veiligheid naar binnen en naar buiten, op de gevolgen van eeuwenlange koloniale overheersing, op de drugverveling enz., enz., dan is het droevig met de christen-democratie gesteld. De abortuskwestie mag geen kleed zijn om armoede op andere terreinen mee te bedekken. De emoties mogen ook niet worden opgezwepen met stickers en foetusprentjes. Wel dienen wij de feiten en onze norm te stellen, en anderen door onze stellingname te dwingen de feiten te erkennen en onder ogen te zien en daarbij hun norm te stellen.

De onbeschermden

De geloofwaardigheid van ons standpunt zullen wij moeten versterken door een in onze benadering overheersende mildheid en liefdevol begrip voor degenen, die door een technisch falen of door een misrekening of door een uit liefde verblind vertrouwen of door een uit vertwijfeling genomen risico of door een ontenbaar verlangen naar samenzijn, in een angstaanjagende situatie terecht kwamen, waaruit zij verbijsterd ontwaakten. Wie, die zich kan koesteren in de beschutting van zijn gezin en zijn sociale status, zal dan hardvochtig oordelen en de eerste steen werpen? Dit is geen kwestie van barmhartigheid tonen, maar van recht doen. Wie er een tekst bij nodig heeft, moet er psalm 82 maar eens op nalezen. Wij worden (als zo vaak!) voor de uitdaging gesteld het Nederlandse volk voor onze visie te winnen, niet uit afkeer van wat anderen zeggen en willen, maar om wat wij zelf hebben te zeggen en te bieden, niet te beschutten, maar aan de onbeschermden.

Adant

Het boekje kost f 5,- precies. Stort het verschuldigde bedrag op postgiro 89763 t.n.v. AR Partijstichting, Den Haag, m.v.v. titel en aantallen.

Werkende jongeren

Van Kemenade wil participatie-onderwijs in 9 jaar vormgeven

„Naar het participatie-onderwijs”

Sinds de nota Grosheide-Roolvink is het onderwijs in Nederland verrijkt met de term participatieonderwijs.

Op 29 mei 1975 heeft dr. J. van Kemenade, minister van Onderwijs en Wetenschappen een nota gepubliceerd, die als titel draagt: Naar het participatieonderwijs.

In deze nota schrijft de minister wat precies dit onderwijs is:

■ Het is tenminste een samensmelting van het huidige vormingswerk en het huidige beroepsbegeleidend onderwijs.

■ Het is in de eerste plaats voor die groepen jongeren, die zich in het bestaande onderwijs niet thuis voelen, om welke redenen dan ook eerder aan het maatschappelijk leven willen deelnemen en voor wie leerervaringen slechts iets betekenen als ze direct aansluiten op hun maatschappelijke ervaringen.

■ Maatschappelijk leven vormt een onderdeel van het vormings- en opleidingsproces.

■ Door een aangepaste vorming en opleiding wordt deze jongeren een grotere maatschappelijke weerbaarheid gegeven.

■ In een later stadium geldt het participatieonderwijs en een nieuwe onderwijsvorm voor alle 16- tot 18-jarigen. Het participatieonderwijs zal via de weg van het zogenaamde part-timeonderwijs moeten worden ontwikkeld tot een volledige vorm van dagonderwijs waarvan de deelnemers een volledige leerlingstatus krijgen.

De minister wil met proeven beginnen in een aantal uitgekozen plaatsen. De sterke teruggang van de deelneming van de werkende jongeren aan het verplichte vormingswerk heeft de minister tot spoed aangezet om snel met enkele maatregelen, die in de nota aangekondigd worden, te beginnen. Wel schrijft dr. J. van Kemenade dat met de realisatie van het participatieonderwijs niet gewacht moet worden op de resultaten van de experimenten.

Het aantal werkende jongeren op de vormingsinstituten is dit jaar 50% lager

Bijgaand leest u het derde artikel van C. Sprong, voorzitter van de Arjos N.-Brabant, over enkele kanten van de problematiek van het onderwijs voor werkende jongeren. In dit artikel belicht hij de plannen van minister Van Kemenade. Vorige artikelen las u in NG van 25 juni en 17/24 juli j.l.

dan vorig jaar. De nota zegt zelf over deze problemen:

Bepaald niet alle 15- en 16-jarigen zijn voldoende gemotiveerd, om zich aan de gedeeltelijke leerplicht te onderwerpen. Er is in vele opzichten nog sprake van tekortkomingen in de noodzakelijke wisselwerking tussen de partiële leerplicht en de ontwikkeling van nieuwe educatieve voorzieningen. Vele onderwijsinstituten zijn nog niet in voldoende mate ingespeeld op de specifieke behoeften en mogelijkheden van de groep van partieel leerplichtigen. Daarbij komt dat de uitbreiding van de partiële leerplicht mede van invloed is op de werkgelegenheid van de gedeeltelijk leerplichtigen. Wij kunnen dat nu reeds constateren. Het ontbreken van harde voordelen voor die werkende jongeren die langer aan het

onderwijs blijven deelnemen, wekt groeiend onbehagen”.

Drie functies

Dit onderwijs zal voor de werkende jongeren 3 functies krijgen:

■ Het moet een schakelfunctie vervullen voor die jongeren die naar een vorm van vervolgonderwijs willen, maar over onvoldoende vooropleiding beschikken.

■ Het moet een „reageerfunctie” vervullen voor jongeren die al op jeugdige leeftijd voor een vorm van werken hebben gekozen, maar een nieuwe keuzen willen doen.

■ Het moet eigen programma's verzorgen, die zowel een algemeen vormend als een beroepsgericht karakter dienen te hebben.

Iedere deelnemer moet de kans krijgen een beroepsopleiding te volgen, die voor een deel in een bedrijf kan plaatsvinden. Volgens de nota moet de ontwikkeling in 3 fasen geschieden en dat wordt zeer gedetailleerd beschreven. Je kunt bijv. als je met een nieuwe fase begint precies lezen hoeveel extra mensen je mag aanstellen. Je weet zo ook wat er nog gedaan moet worden om het einddoel te bereiken.

De partiële leerplicht voor 17-jarigen zal in deze regeringsperiode op één dag per week komen. Het was eerst de bedoeling om de 17-jarigen 2 dagen in de week naar een vormingsinstituut te sturen, maar door de ervaringen met de tweedaagse programma's van de 15-jarigen is het noodzakelijk dat het tempo van de verdere uitbreiding vertraagd wordt.

Instituten

De nieuwe instituten krijgen de naam „instituten voor vorming en opleiding” en ze zullen autonoom zijn en een eigen rechtspersoonlijkheid bezitten. Mr. J.P.M. Weusten, directeur van Onderwijs en Vorming Werkende Jongeren van het departement van Onderwijs en Wetenschappen zegt in een PCO-magazine: „De levensbeschouwelijke differentiaties kunnen in de instituten tot uitdrukking komen. Als protestants-christelijk ouder kan ik mijn kind naar een protestants-christelijk instituut sturen.

Meisjes

In de nota wordt ook enige aandacht geschonken aan de werkende meisjes. Er wordt in de nota vermeld, dat 56% meisjes van 5 tot 18 jaar volledig dagonderwijs volgt, tegen 70% jongens van die leeftijd. Hieruit blijkt wel, dat er minder meisjes dan jongens onderwijs volgen. De nota zegt, dat deze meisjes in het algemeen minder stimulans vanuit hun eigen milieu krijgen. De Onderwijsraad, een adviescollege van de minister, vindt dat de nota overwegend lijkt geschreven te zijn met het oog op de werkende jongens. Zij vindt daarom de nota ten aanzien van de problematiek van het werkende meisje volstrekt onbevredigend.

De minister van Onderwijs en Wetenschappen denkt zelf 9 jaar nodig te hebben om het participatieonderwijs vorm te kunnen geven.

CRM

monopoliseert beleid Door *drs. W. van Geelen*

Aktie „Sportreal” is volstrekt irreëel

Elke Nederlander ontvangt jaar in jaar uit, tegen wil en dank stapels drukwerk. Onlangs was iedere Nederlander in staat een krant aan die immense stapel toe te voegen. Het was ditmaal een bijzondere krant. Want laten wij wel zijn: welke krant wordt er nu huis aan huis over het ganse land verspreid? Toch zeker alleen de beweegkrant?

En inderdaad het was de beweegkrant, een uitgave van de actie Sportreal waarmee de deurt van elk Nederlands huisgezin in de achter ons liggende maanden gestoffeerd is geweest.

Een treffende titel overigens, beweegkrant, want om die krant van de deurt naar zijn uiteindelijke bestemming te tillen, is beweging nodig. En laat het nu juist die beweging zijn, die de Minister van C.R.M. onder het motto „spieren willen welles wat”, wil bevorderen.

Nota sportbeleid

Wanneer men de moeite neemt om de verhuizing naar de prullebak van de beweegkrant even uit te stellen en indien men zich niet stoort aan de nu eens infantiele-, dan weer hijgerige stijl van de krant, het gebrek aan beweging teistert de mensheid; mensen die met sport geheel en al op de hoogte zijn houden zich er mee bezig; de uitkomst is Sportreal geworden”, wordt men dit gewaar. Minister Harry van Doorn, bewindsman van Cultuur, Recreatie en Maatschappelijk werk (CRM), inderdaad de beweegkrant durft de Minister met zijn voornaam aan te duiden, laat er geen misverstand over bestaan dat ook hij beweegt, zij het dan in de weekends en gewoonlijk op zijn „op te vouwen fiets”. Aangezien er vele weekeinden geweest zijn sinds Harry op de 15e verdieping van de Rijswijkse C.R.M. flat troont, kan hij dus uit een rijke beweegervaring putten. Derhalve laten we hem aan het woord en citeren uit de beweegkrant: „Ik ben natuurlijk een medicus die brood eet, maar lichaamsbeweging komt in mijn ervaring ten goede aan de geestelijke en lichamelijke gezondheid”. Het pronken met anderzins veren overigens niet, want is Van Doorn naast jurist ook medicus? Wij weten wel beter. Toch was die ten onrechte toegemeten autoriteit niet noodzakelijk geweest, om indruk te maken met de bewering dat lichaamsbeweging een goede zaak is. Dat staat buiten kijf. Dat dit in onvoldoende mate gebeurt ook. Het is, wij citeren wederom de beweegkrant, „dan ook om die reden dat Van Doorn en zijn

Ministerie zich naast en achter de georganiseerde sport gesteld hebben in een poging om Nederland te laten bewegen”. Nu is tegelijkertijd naast en achter iemand staan een onmogelijke opgave. Maar in dit kader is het wel op zijn plaats. Want het moet Van Doorn en zijn Ministerie nagegeven worden dat men er in geslaagd is voor deze actie op één lijn met de georganiseerde sport te komen. Dat is voor wie geen vreemde in de sportwereld is, het onmogelijk toch mogelijk gemaakt hebbend. Deze landelijke actie komt overigens niet uit de lucht vallen, doch is ingebed in een beleid aan het begin waarvan de departementale nota Sportbeleid uit 1974 staat.

Sportieve recreatie

Hoeksteen van het beleid dat in die nota uitgestippeld wordt, is de sportieve recreatie. Daaronder verstaat de nota ruwweg het geheel van sportieve activiteiten dat buiten de kaders van de georganiseerde sport om tot ontwikkeling pleegt te komen. Beleidsobject zijn derhalve de ongeorganiseerden. Dat zijn er tallozen. Had niet een door C.R.M. gefinancierd onderzoek uitgewezen dat op de kop af 4.176.625 Nederlanders tussen de 25 en de 50 jaar in die termen viel? De beweegkrant heeft voor hen een prachtkreet bedacht: de kansarmen. Ook deze minister heeft dus een groep in de schoot geworpen gekregen, waarop hij zijn progressiviteit kan botvieren. Het is maar goed dat er weinig Nederlanders onder die 4 miljoen zijn, die zich om die reden kansarm zullen voelen. Dat neemt overigens niet weg dat de bewindsman van C.R.M. met deze categorie van 4 miljoen Nederlanders voor ogen, in zijn nota een actief beleid in het vooruitzicht stelt om dat deel van de bevolking in beweging te krijgen. Een pikant tintje hierbij is dat de N.S.F., de georganiseerde sport in Nederland vertegenwoordigend, zich aanvankelijk met kracht tegen dit beleidsvoornemen verzette. Of zoals de N.R.C. meestal wars van krachtige uitspraken het in een hoofdartikel op 30 november 1974 formuleerde: „Sport veegt vloer aan met nota C.R.M.” In dat verband tekende de N.R.C. uit de mond van N.S.F. secretaris Van Zijl op dat C.R.M. dit beleid ten onrechte trachtte te monopoliseren, zonder daarbij de twee grote pijlers t.w. de gemeente en de georganiseerde sport als beleidspartners te betrekken.

Experimenten

C.R.M. trok zich niets maar dan ook niets van deze toch wel steek houdende kritiek aan. Ook de niet mis te verstane kritiek van

Minister Van Doorn.

de Landelijke Stichting voor de gemeentelijke bemoeingen met Lichamelijke opvoeding, Sport en Recreatie (L.C.) en de V.N.G. sorteerde geen enkel effect. Dat laatste nu was merkwaardig, omdat het sportbeleid, een enkel aspect daargelaten, een gemeentelijke zaak is. Maar goed C.R.M. liet zich niet afleiden van het door hem ontwikkelde plan zo'n 80 experimenten in de sfeer van de sportieve recreatie mogelijk te maken. Daarvoor werden miljoenen uitgetrokken met de bedoeling om uit die sportinstuiven en wat dies meer zij lering te kunnen trekken voor het nog te formuleren beleid. Vandaar ook dat als voorwaarde om voor subsidiëring in aanmerking te mogen komen de eis gesteld werd dat de experimenten begeleid werden door wetenschappelijk onderzoek. Met de op deze wijze verzamelde kennis is tot op heden echter nog niets gebeurd. Aanleiding voor de kamerleden Keja en Du Chatenier om hierover op 18 mei j.l. enige vragen af te vuren op de Minister. Deze merkte laconiek op dat alle rapporten op het Ministerie ter inzage lagen voor de betrokkenen. Maar daar ging het natuurlijk niet om, omdat het van de beginne af aan in de bedoeling heeft gelegen dat die experimenten geëvalueerd zouden gaan worden. Dit om mogelijke beleidsfouten op het spoor te kunnen komen alsmede om het rendement van de acties te kunnen bepalen. Helaas is het daartoe nog niet gekomen. Ongehinderd door uit die evaluatie resulterende kennis is door C.R.M. het besluit genomen de experimentele periode te beëindigen met Sportreal, wat in feite ook een groot experiment is. Over naar de inhoud van deze landelijke actie.

Vormgeving actie

In organisatorisch opzicht is de actie pyramidaal opgezet. Aan de top daarvan staat het Landelijk Actie Comité, bemand met vertegenwoordigers van de N.S.F. en C.R.M. Het middenstuk van de pyramide wordt gevormd door de Regionale Actie Comité's en het grondvlak door de Plaatselijke Actie Comité's (P.A.C.'s). Op 10 mei j.l. is de actie van start gegaan met het verstrekken tegen kostprijs van de zo geheten trimtriatas, met daarin een drietal

recreatieve spelen, frisbee, scoop en badminton. Uit de verkoopsnelheid valt af te leiden dat dit onderdeel van de actie een daverend succes is geweest, want in een mum van tijd waren de 150.000 tassen uitverkocht. Of het gebruik dat van dit materiaal gemaakt is ook als een succes aangemerkt moet worden, valt nog te bezien. Het is nog te vroeg om dat te beoordelen. Inmiddels is de fase bereikt waarin aan de P.A.C.'s materialen-pakketten ter hand worden gesteld bedoeld voor groepen in wijken en buurten voor gezamenlijke activiteiten. Deze pakketten bevatten artikelen als volleybalnetten, volleyballen, voetballen, hockeysets, jeu-de-boule, badmintonrackets etc. etc. Voor deze actie zijn dan ook kosten, noch moeiten gespaard. In totaal is er ca. f 4,5 miljoen voor uitgetrokken, waarvan overigens het merendeel bestemd is geworden voor de propaganda, TV-spots, de beweegkrant etc. om de beweging in Nederland ingang te doen vinden.

Kosten

Alleen dit feit op zich was al voldoende om tal van Nederlanders in beweging te krijgen, omdat er zonder meer maar van werd uitgegaan dat de gemeenten accommodaties en mankracht ter beschikking zouden stellen. Want met de f 500,- die de kleinste P.A.C.'s en de f 3.000,- die de grootste P.A.C.'s vanuit het L.A.C. ter hand wordt gesteld valt weinig te doen. Dat betekent dat er een wissel getrokken wordt op de financiële elasticiteit van het grondvlak. Die is gering. Gelet op de voortdurend stijgende uitgaven van de gemeenten, die overigens 91% van alle uitgaven van de sport betreffende voor hun rekening nemen, is het een irreële zaak te veronderstellen dat de gemeenten ook de kosten van grootscheepse bewegingsacties voor hun rekening gaan nemen. Die kosten te verhalen op de recreatiesporters zou ook irreëel zijn, omdat dat discriminatie zou betekenen t.o.v. de wedstrijdreporter, die immers ook lang geen kostendekkend tarief betaalt. Wie moet dan voor die kosten gaan opdraaien. Want vraag niet wat het kost om die 4 miljoen Nederlanders in beweging te krijgen en bedenken dan eens dat er veel meer offers geveerd zullen worden om die

groep in beweging te houden. Even los van de vraag of dit nu allemaal wel zo nodig moet. Wie dit op zich heeft laten inwerken zal ongetwijfeld met verbazing kennis nemen van het feit dat C.R.M. zich op voorhand al vastgelegd heeft voor 1977. Op een moment waarop nog volstrekt onzeker is of de actie zal aanslaan bij de Nederlandse bevolking ziet de Minister de actie in kwestie graag gecontinueerd.

Verzet

Met name de V.N.G. (Vereniging van Nederlandse Gemeenten) verzet zich tegen dit voornemen omdat er naar het oordeel van de V.N.G. binnen het sportgebied dringender taken voor de rijksoverheid liggen, het betaald voetbal, de sponsoring de topsport om maar iets te noemen. Tegen die achtergrond adviseert de V.N.G. de minister dan ook met de actie Sportreal te kappen. Bovendien vindt de V.N.G. dat Sportreal voor de ontwikkeling van het beleid in de sfeer van de sportieve recreatie geringe waarde heeft. Deze kritiek is niet mals, maar de V.N.G. heeft onmiskenbaar het gelijk aan zijn zijde. Want heeft die overheid niets beters te doen dan te trachten op een dergelijke wijze mensen, of het er nu 4, 3, 2, of 1 miljoen zijn, in beweging te krijgen? Met de V.N.G. vinden wij van niet, omdat naar ons oordeel de overheid zich uitsluitend dient te beperken tot het scheppen van voorwaarden om beweging in sportieve zin mogelijk te maken. Voor het overige dient terughoudendheid betracht te worden. Gebeurt dat niet, dan is het eind zoek. Naast sport zijn er immers nog tal van vrijetijdsactiviteiten die het waard zijn om bevorderd te worden. Denken wij maar eens aan muziek, zang, toneel etc. etc. Wanneer daarvoor ook allemaal acties op de Nederlandse bevolking zouden worden losgelaten, dan zal die bevolking zoveel tijd om te kiezen nodig hebben, dat er nauwelijks vrije tijd over zal blijven. Ook dat zou een irreële zaak zijn.

Sportirreëel

Vandaar dat wij de vrijheid genomen hebben om Sportreal om te dopen tot Sportirreëel. Want laat het eens en vooral duidelijk zijn: er zijn in Nederland voorwaarden te over om op een sportieve wijze in beweging te komen. Zwembaden, velden, trimbanen te kust en te keur. Voorzieningen die meer effect sorteren dan een trimtas of soortgelijke accessoires. Voor de gemeenten betekent het beheren van deze sportaccommodaties een last die jaarlijks zwaarder wordt. Andere taken komen daardoor in het gedrang. Naar oplossing wordt gezocht, maar de steen der wijzen is nog niet gevonden. De intellectuele energie die C.R.M. in de actie gestoken heeft, was beter besteed geworden wanneer er van die kant toe was bijgedragen dat er oplossingen gevonden waren voor de dagelijkse problemen in de sfeer van de sport, waarmee de gemeenten, geen één uitgezonderd, al zo lang worstelen.

Noot: de auteur van dit artikel is plv. chef van de afdeling sport en recreatie van de gemeente Utrecht.

Boeiende kennismaking met Skandinavische christen-democraten

De Skandinavische Christelijke partijen hielden van 29 juli tot en met 1 augustus j.l. hun tweejaarlijkse congres met als thema „uitdaging van de zeventiger jaren”. Op deze pagina leest u daarover een tweetal korte bijdragen van D. Corporaal.

Het congres had plaats in de gebouwen van een „Levensschool” te Haslew, een plaats die circa 70 kilometer van Kopenhagen verwijderd ligt. De benaming Levensschool is wellicht een beetje vaag maar er wordt mee aangeduid, dat er in het gebouwencomplex plaats is voor een seminarium, een gymnasium en ook voor allerlei bijscholingscursussen en vormingscursussen om de mensen te leren het leven aan te kunnen. De ruim 80 deelnemers aan het congres konden ruimschoots in de voortreffelijke accommodatie worden ondergebracht.

Deelnemers

De deelnemers aan het congres kwamen uit Denemarken, Noorwegen, Zweden en Finland. Waarnemers waren aanwezig uit IJsland, terwijl gasten uit Zwitserland (Evangelische Volkspartij) en Nederland (ARP, CHU en GVP) aanwezig waren. Voor de ARP waren dat partijvoorzitter H. A. de Boer, partijsecretaris D. Corporaal en het lid van het dagelijks bestuur dr. S. Faber. De CHU was vertegenwoordigd

door de fractievoorzitter in de Tweede Kamer, dr. R. J. H. Kruisinga en het GVP door mr. E. Bos.

De communicatie verliep in het officiële conferentiegedeelte een beetje moeizaam, daar ter conferentie de Noordse talen werden gebruikt en de vertaling op een uiterst beperkte schaal moest plaatsvinden. Des te belangrijker waren daardoor de persoonlijke gesprekken in de wandelgangen. U zult dan ook kennis kunnen nemen van enkele vraaggesprekken, die werden gehouden met de voorzitter van de Deense Christelijke Partij, Jens Moller en met de voorzitter van de Zweedse Christen-Democratische Partij, Alf Svensson. In ons land heerst vaak de gedachte, dat het om uiterst kleine groepjes mensen gaat wanneer de Christelijke Partijen in Skandinavië ter sprake komen. Dat is een misverstand en bovendien kan geconstateerd worden, dat de Christelijke Partijen in Skandinavië zich kunnen verheugen in een toenemende belangstelling.

De Noorse Partij is verreweg de grootste. Zij heeft ruim 50.000 leden en bezet in het parlement 20 van de 155 zetels; zij behaalde bij de laatste verkiezingen 12,2% van de stemmen. Hun fractievoorzitter Korvald was in het coalitie kabinet van 1972/1973 minister-president. Hij geniet in Noorwegen een groot aanzien. Bij de verkiezingen in 1973 kwam de partij van 14

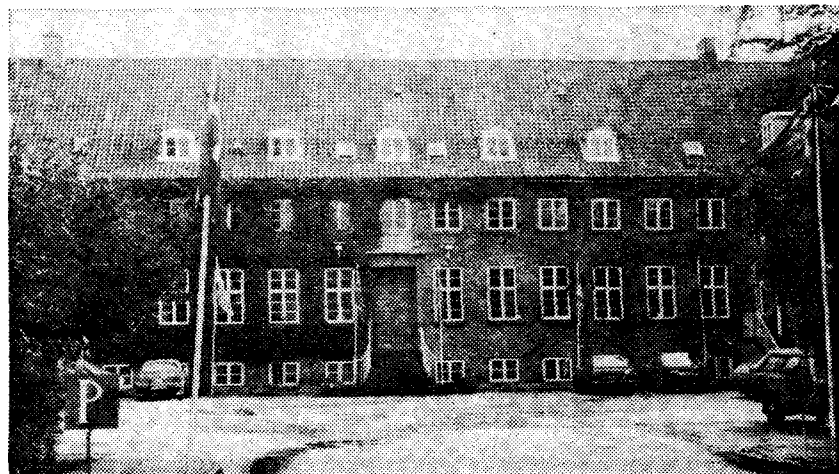
op 20 zetels.

De Deense Partij heeft circa 12.000 leden. Zij bezet 9 van 179 parlementszetels, heeft 1 lid in het Europees Parlement zitten en behaalde bij de laatste verkiezingen 5,3% van de stemmen. Onder de 9 parlementariërs bevinden zich 3 vrouwen. De Finse Partij heeft ook circa 12.000 leden. Zij heeft 9 van de 200 parlementszetels en behaalde bij de laatste verkiezingen 3,3% van de stemmen. In 1970 behaalden de Finnen 1 zetel, in 1972 werden dit er 4, terwijl zij bij de Parlementsverkiezingen in 1975 op 9 zetels kwamen. (7 mannen, 2 vrouwen). De Zweedse Christen-Democratische partij is nog niet in het Parlement vertegenwoordigd, als gevolg van het feit dat er in Zweden een 4% drempel geldt. De partij groeit echter. Zij telt thans 23.000 leden en zij heeft de grootste politieke jongerenorganisatie in Zweden met circa 5.000 leden onder de leeftijd van 30 jaar. De Noorse Partij werd in 1934 opgericht; de anderen kwamen in de zestiger jaren tot stand.

Het gekozen thema voor de conferentie werd vooral uitgewerkt in de richting van ontwikkelingslanden en grondstoffenproblematiek. Met name was daarbij steeds aan de orde het standpunt van de Noordse partners en de vraag wat men afzonderlijk en samen zou kunnen doen.

Ontwikkelingsbeleid

Over de uiteindelijke conclusies van de Noordse ontmoeting beschikken wij nog niet, want de Nederlandse deelnemers waren toen al weer vertrokken. Wel willen wij enkele punten weergeven uit het referaat van het Noorse Parlements lid Asbjorn Haugstvedt over de ontwikkelingsproblematiek. Hij is o.a. lid van de parlementaire commissie voor buitenlandse zaken en in het parlement de spreker voor Kristeligt Folkeparti over

Voorgevel van de „Levensschool”.

internationale aangelegenheden. Hij noemde de ontwikkelingsproblematiek de grote uitdaging voor christelijke politiek. Het is onze taak de solidariteit in de wereld te versterken, uitgaande van het gebod van de christelijke naastenliefde. Het is onze verantwoordelijkheid de zwakken te helpen. Dit betekent dat wij erop uit moeten zijn te bewerkstelligen, dat er een verandering in het huidige economische systeem moet komen ten gunste van de ontwikkelingslanden. Het huidige systeem werkt belemmerend op een meer rechtvaardige verdeling van de welvaart. Daarbij zijn er tal van weerstanden te overwinnen. In dit verband wees de spreker op de bekende vragen: helpt ontwikkelingshulp wel? Wordt het geld goed besteed? Is het niet zo, dat we zelf nog veel te doen hebben?

Zeven punten

Haugstvedt kwam tot 7 punten die zijns inziens uitgevoerd moeten worden wil er van een verandering ten gunste van de ontwikkelingslanden sprake kunnen zijn:

- betere toegang voor de ontwikkelingslanden tot markten van de ontwikkelde landen;
 - veranderingen in de invoertarieven van de ontwikkelde landen waardoor half- en eindfabrikaten niet onder hoge tarieven vallen;
 - indexatie van de grondstoffenprijzen uit de ontwikkelingslanden;
 - vergroting aandeel ontwikkelingslanden in het goederenvervoer;
 - meer investeringen in de ontwikkelingslanden en financiële hulp zonder voorwaarden;
 - groter medebeslissingsrecht voor de ontwikkelingslanden in internationale financiële concerns;
 - internationale overeenkomsten over overdracht technologische kennis.
- De politiek ten aanzien van ontwikkelingslanden is in werkelijkheid buitenlandse politiek. Zij vormt het centrale deel daarin en dat zullen ook christenen zich steeds bewust moeten zijn bij hun politieke handelen.

„De partij met de Q” Door D. Corporaal

Christelijke volkspartij in Denemarken wint steeds meer terrein

In Denemarken heeft iedere partij een eigen letter van het alfabet. Die letter vormt als het ware het symbool van iedere partij doordat bij iedere verkiezing die letter op het stembiljet staat vermeld.

Een partij mag niet van letter veranderen. Voor nieuwe partijen wordt de „Letterspoeling” steeds dunner. Veel letters zijn reeds in gebruik bij bestaande partijen, terwijl andere letters toebehoord hebben aan partijen, die reeds ter ziele gingen. Zou een nieuwe partij zo'n letter gebruiken, dan vereenzelvigen veel kiezers die partij met de groepering die de letter eerst gebruikte. Toen de Deense Kristeligt Folkeparti in 1970 werd opgericht stond ze voor de vraag welke letter te kiezen. Ze koos de Q, omdat deze van de beschikbare letters makkelijk in het gehoor lag en het bovendien toch een beetje een aparte letter is.

Opgaande lijn

Dit vertelde Jens Moller in een gesprek over de Deense Partij. Hij is daarvan sinds 1972 voorzitter; daarnaast is hij Parlements lid. Voordien was hij directeur van een school. Het merendeel van de leden is Lutheraan, maar Moller zelf is Rooms Katholiek.

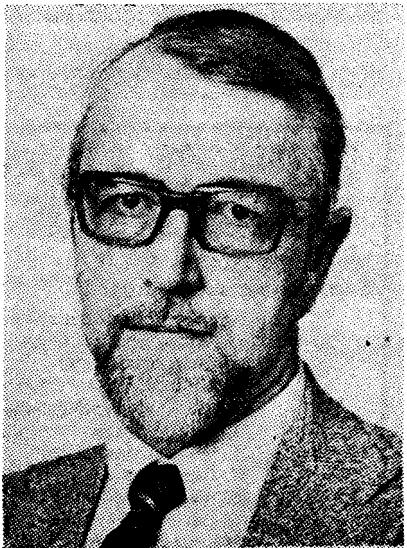
In 1971 nam de Partij voor het eerst aan de Parlementsverkiezingen deel. Ze haalde het toen net niet om in het Parlement te komen. Daarvoor moest men 2% van de stemmen op zich verenigd hebben. Het werd 1,98% en het scheelde 625 stemmen. Bij de verkiezingen van 4 september 1973 ging het aanmerkelijk beter. Toen behaalde de Partij 4% van de stemmen, hetgeen de verkiezing van 7 afgevaardigden betekende. Deze goede tendens zette zich ook voort toen de Partij in maart 1974 voor het eerst aan de Gemeenteraadsverkiezingen deelnam. Bij de verkiezingen van 5 januari 1975 kreeg de Partij 9 afgevaardigden en 5,3% van de stemmen.

De directe aanleiding tot haar oprichting

vormden de ontwikkelingen rond de abortus en de pornografie. De eigenlijke abortus leidt veel dieper in de algemene trend die het culturele en maatschappelijke leven te zien geeft en die als verwerdlijking bestempeld moet worden. Juist in deze tijd met zijn reusachtige ontwikkelingen is het nodig te zoeken naar Gods wil en naar de opdracht voor ons als christen in de samenleving.

Beginsel-program

In het beginsel-program van 1975 wordt dat ook duidelijk omschreven, wanneer gezegd wordt dat het nooit te voren voor de bevolking van de aarde zo belangrijk is geweest zich door de leiding van Gods wil te laten inspireren. God heeft het welzijn van de enkeling en van de gehele mensheid voor ogen. Zijn scheppingswil is de hoogste norm. Gods gebod van naastenliefde roept ons ook nu op af te zien van kortzichtig egoïsme en het leven met anderen te delen. Wat de taak van de christen betreft zegt hun beginsel-program: door het evangelie en door het heil in Jezus Christus roept het christendom mensen tot het eeuwige leven. Tegelijkertijd geeft de christelijke verkondiging het gebod van de

Jens Moller.

naastenliefde door en het beweegt de mensen er toe onder de invloed van de liefde te leven. Ondanks onze zwakheid maakt het evangelie de christen tot het licht der wereld en tot het zout der aarde, ook wat betreft de politieke verantwoordelijkheid. Zij worden dragers van de revolutie van de liefde.

Abortus

Wanneer het aan de Deense Christen-democraten ligt ondergaat de wetgeving ten aanzien van de abortus een grondige wijziging. Gedurende de eerste drie maanden is abortus in Denemarken vrij en de moeder kan daaromtrent zelfstandig de beslissing nemen. De Deense Christen-democraten zijn van mening, dat een ongeborn kind een menselijk wezen is dat bij de wet bescherming behoeft. De Partij wil uitsluitend abortus op grond van medische indicatie; abortus op sociale indicatie wordt afgewezen. In Denemarken vinden circa 30.000 abortussen per jaar plaats. Dat wil zeggen één op de drie vruchten wordt afgedreven.

Ten aanzien van de pornografie wil de partij ook een andere wetgeving, waardoor openlijke uitstalling ervan en publicaties in bladen verboden zal worden. Jens Moller wijst er nadrukkelijk op, dat niet de indruk mag ontstaan, dat zijn Partij uitsluitend aan deze zaken aandacht schenkt. De gehele samenleving behoort tot het arbeidsterrein van de partij. In sociaal en economisch opzicht zijn er tal van veranderingen en hervormingen nodig. In Denemarken zelf vormt de gezinspolitiek een belangrijk punt. Veel ouders werken allebei waardoor ook de kleine kinderen al hele dagen elders worden ondergebracht. Men vindt dat funest en meent, dat er een wetgeving moet komen waardoor één van de ouders tenminste gedurende drie jaar thuis kan blijven, terwijl deze daarvoor dan een tegemoetkoming ontvangt.

In publicaties over sociale politiek staat in de Q dan ook een gezinnetje afgetekend. Hiermee wordt aangegeven, dat het gezin in het centrum staat en dat het ook in de politiek gaat om enkeling en gemeenschap en om de enkeling in de gemeenschap.

Buitenlands beleid

In de buitenlandse politiek moet het accent liggen op het bevorderen van internationale vrede. Een belangrijke taak ligt er t.a.v. de minder ontwikkelde landen. De partij kan daar ook in het Parlement de nodige invloed op uitoefenen. Dit najaar was in het Parlement een voorstel aan de orde om de ontwikkelingshulp met 200.000.000 deense kronen te verlagen (1 kroon is f0,45). Samen met de socialisten hebben de Christen-democraten dit streven verijdeld. Vanuit onze opdracht in

Q

Underskrifter giver ny debat om 'glemte' børn

Socialisternes er i øjeblikket i gang med en ny undersøgelse, der skal fastslå, hvor mange "glemte" børn, d.v.s. børn uden jævnligt kontakt med forældre/voerde, der findes på vores daginstitutioner.

De direkte ledende til den undersøgelse på, hvor mange

undersøgelserne 1974-75 forløb om en tidspunkt på seks måneder. Når et barn er registreret i listen, er den grænse over for at miste de forældre, der gjorde det nødvendigt at gøre bussen, så det kan komme tilbage til forældre!

Givtigt at mødes med partifæller fra Norden

De danske møder er nok det, at man mødes med folk fra de andre nordiske lande Kristelige partier og udveksle tanker og idéer, det plejer at være meget grønt, siger Jens Moller, repræsentant for den danske møde.

Het partijblad van de Deense christen-democraten.

de wereld is ontwikkelingshulp en samenwerking een uiterst wezenlijke taak. Landen en volken zullen bereid moeten zijn daar offers voor te brengen. Jens Moller vindt, dat Denemarken meer kan doen. Het is de bedoeling, dat in 1980 1% van het bruto nationaalproduct voor ontwikkelingshulp bestemd is.

Atoomenergie

Men is in meerderheid tegenstander van atoomenergiecentrales. De opvatting is dat er eerst diepgaand onderzoek en studie nodig zijn alvorens tot de bouw en het gebruik van atoomenergiecentrales moet worden overgegaan. De risico's zijn te groot. De Partij aanvaardt het feit, dat er atoomwapens zijn. Zij vindt echter dat er geen nieuwe gemaakt mogen worden en dat het nemen van atoomproeven verwerpelijk is. De atmosfeer is al te veel verpest en een verdere belasting kan niet geaccepteerd worden.

Europese verkiezingen

Het punt van de rechtstreekse verkiezingen voor het Europees Parlement roept in Denemarken nogal discussie op. De Deense christen-democraten achten hun combinatie van lidmaatschap van het Nationale en van het Europese Parlement niet goed mogelijk. Standpunt van het Deense Kabinet dat de verkiezingen voor het Europees Parlement moeten samenvallen met nationale verkiezingen onderschrijven zij niet. Het gaat echter om een regeringsstandpunt, het Parlement heeft er zich nog niet over uitgelaten. Over een lidmaatschap van de Europese Unie van ChristenDemocraten en van de Europese Volkspartij is in de Partij de discussie nog niet afgerond. In de Deense pers staat de CDU/CSU te boek als een conservatieve groepering en Jens Moller vindt dat daar vaak veel van waar is. De Kristeligt Folkeparti wil bepaald niet terecht komen in een situatie waarin zij vereenzelvigd wordt met conservatieve machten. Persoonlijk vindt Jens Moller een lidmaatschap van de Europese Volkspartij noodzakelijk met het oog op de Europese Verkiezingen.

Succes in zicht

De financiële aktie voor het werk van de Dr. Kuypertstichting heeft tot nu toe een resultaat bereikt van f 185.112,31. Daarmee komen we dicht bij de twee ton, die we in elk geval nodig hebben. De giften komen in verband met de vakantie wat trager binnen. Des te meer stellen we het gebaar op prijs van al diegenen die ook nu aan de Kuypertstichting denken. Hebt u de girokaart nog niet ingevuld? Wel, er is nog gelegenheid. Ook uw bank of gemeentegiro bemiddelt bij het overmaken van uw gift op postrekening 51385 ten name van de Dr. Kuypertstichting te Den Haag (graag vermelden: financiële aktie).

VERPLAATSBAAR
HOUTEN GEBOUWEN
directie- en schaftketen
scholen en kerken
directie- en schaft-wagens
etc. **HABBO**
HARDINXVELD
tel. Giessendam-Hardinxveld. 3888

Aanvullende werkgelegenheid

Door
drs. W. v.d. Bos Czn.

Gemeenten kunnen beleid beter op elkaar afstemmen

In een tweede artikel gaat drs. W. v.d. Bos Czn., medewerker van de dr. Kuypersstichting en secretaris van de Vereniging van AR-gemeente en provinciebestuurders, nader in op de problematiek van de aanvullende werkgelegenheid. In NG van 31 juli j.l. publiceerden wij zijn eerste bijdrage. In deze laatste beschouwing doet hij o.a. enkele aanbevelingen die de doeltreffendheid van de werkloosheidsbestrijding zouden kunnen bevorderen.

De voor gemeentebestuurders belangrijkste vraag dringt zich op: welke factoren bepalen het aanvaarden of afwijzen van het aangemelde aanvullende werkgelegenheidsproject? Beantwoording is niet zo gemakkelijk omdat het hier om vele (soms zelfs ogenschijnlijk tegenstrijdige) factoren gaat. Of een project wordt goedgekeurd is vooraf niet te zeggen.

Overlegorganen

Eerste toetssteen moet uiteraard zijn dat de drie bestuurslagen die a.w.-projecten uitkiezen die het meest effect sorteren bij de werkloosheidsbestrijding. Daarvoor is nodig dat per regio door middel van onderzoek bekend is welke typen bedrijven ontwikkelingskansen hebben, welke de daaraan verbonden vestigingsplaatsen zijn en welke vestigingen niet of minder gewenst zijn zodat de huidige en toekomstige regionale arbeidsmarktsituatie in beeld komt. Dit onderzoek dient door de regionale overheid (straks de provincie-nieuwestijl) in nauw overleg met alle betrokkenen verricht te worden. Deze laatste zijn mijns inziens naast de gemeenten onder meer het georganiseerde bedrijfsleven, de regionale arbeidsmarktrad en de Kamers van Koophandel. Omdat er op regionaal niveau van overlegorganen tussen de overheid en de genoemde organisaties nauwelijks gesproken kan worden, zou instelling hiervan in overweging moeten worden genomen. Wellicht kan het beste resultaat van de coördinatie en samenwerking voorschans (het beste gestalte krijgen door het sluiten van basis akkoorden) tussen de overlegpartners.

Voorbereiding

Het is de vraag of het belangrijkste selectiecriteria (d.i. de norm die de keuze beïnvloedt) dat het ministerie thans hanteert bij de samenstelling van het zgn. keuzepakket, namelijk de stand van voorbereiding van een project (d.w.z. kan dit project na openstelling snel tot uitvoering worden gebracht), wel het meest doelmatige is. Werkloosheid dient namelijk primair te worden benaderd vanuit degene die werkloos is. Het is derhalve allereerst een sociaal probleem. Hoe meer mensen in een bepaalde regio werkloos zijn, uitgedrukt in procenten van de totale beroepsbevolking in die regio, des te schrijnender wordt aldaar het werkloos-zijn ervaren. Allerhoogste prioriteit bij de samenstelling van het zgn. keuzepakket dient mijns inziens dan ook te hebben de mate waarin binnen een regio werkloosheid (in relatieve zin gemeten) optreedt. Het absolute aantal werklozen per regio wordt daardoor minder relevant.

Gemeentelijke investeringen

Dient het RCOW bij zijn keuzebepaling ook rekening te houden met de normale gemeentelijke investeringen? Moeten primair die gemeenten voor a.w.-projecten in aanmerking komen die zelf nauwelijks tot diepteinvesteringen in staat zijn en ook de financiële gevolgen van de exploitatie niet kunnen dragen vanwege hun financiële positie? Als dit zo is dan heeft dat voor deze categorie gemeenten het voordeel dat ze door a.w.-projecten een beter voorzieningsniveau verkrijgen. Uit het financiële slop worden ze niet gehaald. Integendeel, de kosten van exploitatie van de projecten veroorzaakt nogal eens een artikel-12-situatie. Toch laat het RCOW zich bij zijn keuzen door dit soort motieven niet of nauwelijks leiden. Primair staat

steeds de bestrijding van de werkloosheid. We willen hier opmerken dat deze gedragslijn op zich juist is. Toch zou het aanbeveling verdienen om in die regio's waar a.w.-projecten zullen worden uitgevoerd wegens de mate van werkloosheid en waar het om gemeentelijke projecten gaat, een onderscheid te maken tussen financiële sterke en zwakke gemeenten, waarbij voorrang zou moeten worden verleend aan financieel zwakke gemeenten, aangenomen dat de bestrijding van de werkloosheid daar even effectief blijft. Helaas is de uitvoering van veel projecten in regio's met een hoge werkloosheid juist de oorzaak van een zwakke financiële positie van in die regio's liggende gemeenten. ze kunnen namelijk het structurele effect van de conjuncturele maatregelen op den duur niet dragen. De methode van meerjarenprogramma's kan hierbij een uitweg zijn. Ik kom hierop nog terug.

Tweede lot?

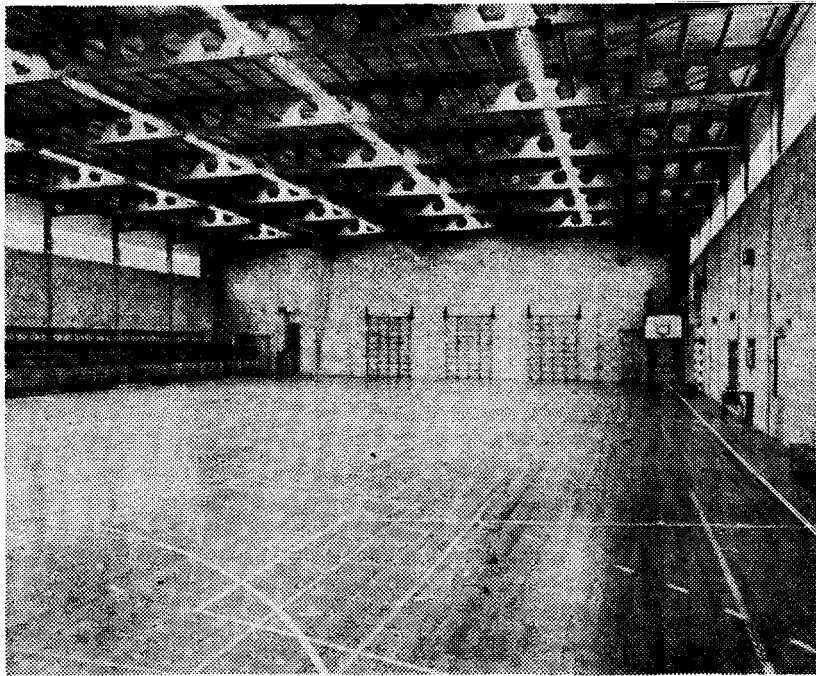
Een vierde probleem waarvan niet bekend is of het RCOW het als selectiecriteria hanteert is het feit of een gemeente al eerder begiftigd is met een lot uit de a.w.-projectenloterij. Vele gemeenten hebben de idee dat men nooit een tweede lot krijgt. Om frustraties en gemeentelijke illusies te voorkomen zou ten deze een opener beleid gevoerd moeten worden.

Milieu

Een volgend selectiecriteria behoort te zijn de mate waarin een a.w.-project bijdraagt aan milieuzuivering, energiebesparing en het opnieuw gebruik van grondstoffen. Het is zaak ons streven naar een verantwoord beheer (zie diverse CDA-rapporten daarover) steeds praktisch gestalte geven. Het ministerie zegt aan dergelijke argumenten zeer zeker aandacht te schenken, maar is toch bij de beoordeling van aangemelde projecten grotendeels afhankelijk van hetgeen het gemeentelijk denkraam aan projecten oplevert. Bovendien zal het ministerie wel zoveel mogelijk willen streven naar diversiteit in de a.w.-projecten.

Meerjaren-planning

Een nieuw selectiecriteria is enkele maanden geleden door de minister aangekondigd. Het ministerie overweegt in de toekomst door de gemeenten vastgestelde meerjareninvesteringsprogramma's in het werkenbestand (waaruit het zgn. keuzepakket wordt samengesteld) op te nemen. Worden er dan a.w.-programma's in uitvoering genomen, dan zouden van de gemeenten alleen de in deze meer-jarenprogramma's opgenomen werken daarvoor in aanmerking komen. De RCOW's kunnen dan ook beslissen welke werken dat dan zullen zijn. Het voordeel van deze werkwijze is dat de gemeenten meer dan tot nu toe bij het ministeriële keuzeprocess worden betrokken omdat en RCOW en minster dan nog nauwelijks gemeentelijke werken kunnen uitkiezen die niet in een meerjarenprogramma zijn opgenomen. Daardoor wordt de invloed van de gemeenten op de provinciale RCOW adviezen uitgetild boven het niveau van lobbyen en kan deze invloed meer planmatig verlopen. Tevens is er meer kans dat zinnigere en urgentere werken worden uitgekozen, omdat deze in een meerjarenprogramma zijn opgenomen en derhalve mag worden aangenomen dat deze werken van alle kanten zijn bekeken. Tot slot kan door middel van de

Sporthallen... geliefkoosd voorwerp voor werkloosheidsbestrijdingsprojecten.

meerjareninvesteringsmethode de behoefte voor de komende jaren nauwkeuriger worden vastgesteld. Bij een goede meerjarenbegroting kunnen de projecten ook beter worden geëxploiteerd. Het betrokken project wordt in feite enige jaren eerder dan oorspronkelijk gepland uitgevoerd. De exploitatie van die paar jaar kan eventueel in de subsidie worden opgenomen. Een en ander betekent echter wel een verandering van de filosofie van de a.w.-politiek, die oorspronkelijk gericht was op projecten die „niet binnen afzienbare tijd tot normale activiteitenpatroon van de gemeente kunnen worden gerekend". Toch zijn er ook nadelen. De gemeentelijke investeringsplanning zal (als onderdeel van de meerjarenplanning) provinciaal getoetst moeten worden. Dat betekent dat voordat een door de gemeenteraad vastgesteld

meerjareninvesteringsprogramma met (meerjarenbegroting enz.) ook werkelijk door het ministerie „gebruikt" kan worden, er vele maanden verlopen. Zou dit nadeel kunnen worden opgevangen door g.s.-verklaringen van geen bezwaar te laten afgeven naar analogie van art. 19 Wet Ruimtelijke Ordening? Belangrijker is dat de gemeenten moeten gaan beschikken over qua vorm vergelijkbare meerjarenbegrotingen (goed te keuren door g.s.). Dit is slechts mogelijk als een ander wettelijk is voorgeschreven en uitgewerkt in comptabiliteitsvoorschriften. Bovendien moet daarbij volgens precieze indicatoren (d.i. letterlijk: aanwijzers) het werkgelegenheidseffect worden aangegeven. Een enorme onderneming die ook uit andere overwegingen in hoge mate urgent is. Kan het ministerie van Binnenlandse Zaken deze acties op korte termijn wel opbrengen?

Aanbevelingen

Welk selectiecriteria de RCOW's of het ministerie ook hanteren, men blijft grotendeels afhankelijk van a.w.-projecten die door de gemeenten zelf als zodanig worden aangemeld. De eerste verantwoordelijkheid ligt daarom bij de gemeenten. Hiermee is de in de inleiding gestelde vraag of gemeenten en provincies een bijdrage kunnen leveren aan de bestrijding van de werkloosheid positief beantwoord. Tot slot nog enkele algemene aanbevelingen, die m.i. de effectiviteit van de werkloosheidsbestrijding bevorderen. Een a.w.-project dat een noodzakelijke voorziening aan een gemeente toevoegt, behoeft nog niet van het grootste nut voor de werkloosheidsbestrijding te zijn. Hier kunnen belangen botsen, waarbij een gemeente wellicht geneigd zal zijn om de werkloosheidsbestrijding naar het tweede plan te brengen. Het meest ideale blijft uiteraard dat een project beide doelstellingen optimaal realiseert. Alvorens een gemeente een project aanmeldt is het van belang deze aspecten met de ministeriële instanties goed door te spreken. Daarbij ligt zeker een taak voor de provincie-nieuwe-stijl die daartoe bevoegd en organisatorisch geëquipeerd moet worden. Effectuering van deze beleidslijn betekent een nauwere samenwerking tussen alle betrokkenen dan thans kan worden geconstateerd. Ook tussen de gemeenten onderling zou een betere afstemming van het beleid moeten plaatsvinden. Gedacht

formalisering zijn van een reeds lang bestaande praktijk. Omdat van elk RCOW vertegenwoordigers van alle betrokken rijksdiensten deel uitmaken, zal bedoelde decentralisatie op weinig problemen met deze departementen behoeven te stuiten. De samenwerking tussen RCOW en provinciaal bestuur behoeft vaak verbreding en verdieping. Sommige provincies, zo is gebleken, spelen een voortreffelijke coördinerende rol tussen RCOW, de departementen, de regionale raad voor de arbeidsmarkt, kamers van koophandel en gemeenten. In andere provincies gebeurt dit nauwelijks. Meestal wordt de coördinerende taak van de provincies beperkt tot het opstellen van de extra programma's en een simpele vaststelling van de globale verdeling van de overige beschikbaar gestelde gelden. Maar de provincies zouden zich ook moeten bezighouden met vragen als

- is het project in die gemeente uitvoerbaar;
- wordt met dat uit te voeren project een relevante voorziening aan die gemeente en die regio toegevoegd;
- wat is de plaats op de gemeentelijke prioriteiten lijst voor onrendabele kapitaalwerken voor dit project; enz.

Om dergelijke nieuwe taken te kunnen uitvoeren zouden de provinciale RCOW-bureaus zodanig moeten worden uitgebreid en omgevormd, dat de beslissingsbevoegdheid bij de provinciale besturen komt te liggen. Deze bevoegdheid dient dan binnen de door het rijk aan te geven normen uitgeoefend te worden. Het RCOW zou als provinciaal orgaan een adviserende rol kunnen vervullen. Hopelijk is met het voorgaande een bijdrage geleverd tot het doordenken van de methoden om de werkloosheid zo effectief mogelijk te bestrijden. Werkloosheid is tenslotte een maatschappelijk ziekteverschijnsel dat in de wortel moet worden aangepakt. Wegens ruimtegebrek kon niet op alle aspecten van de a.w.-politiek worden ingegaan (o.a. subsidiëring, projectuitvoering, gewestelijke arbeidsbureau's, tijdelijke arbeidsplaatsen) en moest deze bijdrage zich beperken tot de hoofdzaken.

wordt hierbij aan het elkaar attenderen op het aanwezig zijn van en de mogelijkheid tot a.w.-projecten. In een gemeente waar bijv. geen werkloosheid is, kunnen toch mogelijkheden voor uitvoering van a.w.-projecten aanwezig zijn waar een andere gemeente waar wel werkloosheid heerst, van kan profiteren door het leveren van werkloze arbeidskrachten.

Positie RCOW

De positie van het Regionale Coördinatie College voor Openbare Werken (RCOW) tot het ministerie (COW) moet binnen de samenwerking tussen betrokken overheden en instanties versterkt worden via decentralisatie. Dat wil zeggen: beslissende bevoegdheden betreffende de keuze van projecten zodat sneller tot uitvoering van gekozen projecten kan worden overgegaan. Omdat het COW de adviezen van het RCOW praktisch altijd opvolgt, zou decentralisatie slechts de

Van der Stoel stelt geloofsvervolging weer aan de orde in V.N.

„De problematiek van de vrijheid van godsdienst, geloofsovertuiging en geweten zal tijdens de komende zitting van de Algemene Vergadering der Verenigde Naties aan de orde komen, en wel onder het agendapunt „Uitbanning van alle vormen van godsdienstige onverdraagzaamheid".

Kamer-vragen

Aldus minister van der Stoel in antwoord op vragen van het A.R.-kamerlid Scholten. Deze had de Minister begin juli hiernaar gevraagd naar aanleiding van maatregelen in Zaïre en Albanië, die gericht waren tegen de beleving van vrijheid van godsdienst en welke maatregelen gepaard gaan met een aantasting van de elementaire persoonlijke vrijheden. Deze maatregelen zijn in strijd met de Universele Verklaring voor de Rechten van de Mens van 10 december 1948. In Albanië was men, volgens een bericht in „Trouw" van 5 juli 1976, zo ver gegaan dat zelfs christelijke namen verboden werden.

Ontwerp-verklaring

Minister van der Stoel wijst er nog eens op dat Nederland samen met Zweden reeds in 1974 een ontwerp-verklaring aanhangig heeft gemaakt bij de Algemene Vergadering. Deze ontwerp-verklaring, die moet worden gezien als een uitwerking van bepalingen van de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens gericht ter voorkoming van godsdienstige onverdraagzaamheid is ook aan de orde gesteld bij de Commissie van de VN voor de Rechten van de Mens. Maar, aldus Minister van der Stoel, „helaas moet ik constateren dat met de behandeling van dit ontwerp weinig voortgang is gemaakt." Hij wijt dit aan de onwil en geringe belangstelling van vele lid-staten om tot resultaten te komen. De Nederlandse regering zal nu alles proberen wat in haar vermogen ligt om deze kwestie met meer voortvarendheid te bespreken.

NEDERLANDSE GEDACHTEN

Weekblad van de A.R.P.
Evangelische volks-partij

Waarin opgenomen Ad Rem (officieel orgaan Arjos) onder redactie van G. A. Kieft (voorzitter), mev. T. van Gelder-de Boer, G. Ph. de Boer H. W. van den Brink D. Corporaal dr. W. de Kwaadsteniet, mr. C. van de Wetering, drs. C. Bremmer (redactie-secretaris)

Adres van redactie, advertenties en administratie: Dr. Kuypersstraat 3, 's-Gravenhage, tel. (070) 46.96.20, giro 89673.

Abonnementsprijs: f 12,50 per halfjaar. Giro 89673 ten name van de A. R. Partijstichting te 's-Gravenhage

Studenten/jongeren abonnement f 7,50 per halfjaar. Losse verkoop f 0,85

Advertentie-exploitatie; 020-24.91.12.

Door Mr. G. C. van Dam

Vreemdelingenbeleid

Kortsjnoj mag blijven - meten met twee maten?

In de vorige editie van dit blad heeft collega Beumer verslag gedaan van zijn activiteiten rondom de regeringsbeslissing om de jonge Turkse Christen, Seugiz, naar zijn land terug te sturen. (De Justitiemensen uit de fractie, die op vakantie waren, hadden zijn werk niet kunnen verbeteren.)

Eind juli vroeg de Russische top-schaker Kortsjnoj, die in ons land op het IBM-schaaktoernooi had gespeeld en op een gedeelde plaats had gewonnen, politiek asyl. Ruim binnen de termijn van 2 weken, waarbinnen op zo'n aanvraag moet worden beslist, krijgt deze toestemming om in ons land te blijven; voorlopig voor een half jaar.

„Trouw” over Turk

Door deze twee uiteenlopende

beslissingen zo vlak achter elkaar is de vraag gerezen, of de overheid soms met twee maten meet. Ons aller lijfblad Trouw b.v. zegt, zich niet aan de indruk te kunnen onttrekken, dat de Turk het land uitgebond is met een voortvarendheid en efficiency, een betere zaak waardig. Het zou er warempel toch niets mee te maken hebben, dat die Turk zomaar een naamloze, één uit de miljoenen was en het in het geval van Kortsjnoj om een wereldberoemdheid gaat? Aldus Trouw van 28 juli.

Zorgvuldigheid

Wie het artikel van Beumer heeft gelezen, zal stellig tot de overtuiging zijn gekomen, dat de Turk Seugiz allerminst met grote voortvarendheid het land is uitgebond. Zijn zaak is uitvoerig bekeken. Daarbij ging het om een beslissing, waaraan verschillende uiteenlopende instanties en personen te pas zijn gekomen: naast de betrokken ambtenaren, de rechter, de

vertegenwoordiger van de Hoge Commissaris voor de Vluchtelingen, Kamerleden en de Minister persoonlijk.

Sport en politiek

En nu Kortsjnoj. Zijn motieven waren volgens Nederlandse bekenden en vrienden van hem niet van politieke aard. Hij zou grote bezwaren en moeite hebben met het beleid van de Russische schaakbond, die hem niet de kansen bood, waarop hij meent recht te hebben. Kort geleden had hij een Franse journalist daarover geïnformeerd, die er een artikel in een Joegoslavisch blad over schreef.

Sport en politiek zijn in Rusland nauw verbonden. Kritiek op sportautoriteiten is dan ook een politieke daad. De geleverde kritiek zou zeker haar gevolgen hebben gehad zodra Kortsjnoj in Rusland zou zijn teruggekeerd. Die gevolgen zouden des te stelliger te vrezen zijn geweest, nu Kortsjnoj een verzoek om asyl heeft ingediend, waardoor hij zijn kritische opstelling tegenover de Russische autoriteiten nog eens bevestigde en publiekelijk demonstreerde.

Zijn belangrijke plaats in het Russische systeem, gecombineerd met het affront dat hij dit systeem heeft bezorgd zou Kortsjnoj bij terugkeer zeker belangrijke gevolgen hebben moeten doen vrezen; gevolgen, die de door de Nederlandse overheid genomen beslissing rechtvaardigen. Kortsjnoj mag blijven, zonder dat er reden is om van meten met twee maten te spreken.

De Magistratuur

maandblad van het Verband van vereniging van AR gemeente- en provinciebestuurders.

Inhoud van het juli/augustusnummer:

- *Betere rechtsbescherming voor onze burgers (wet-Arob)* door mr. E. Brederveld.
- *De grondpolitiek van bouwrechtelijk en gemeentelijk standpunt beschouwd* door prof. mr. P. de Haan
- *De organisatie van de lokale democratie*; enkele beschouwingen n.a.v. het congres van de Vereniging

van Nederlandse Gemeenten op 1 en 2 juni 1976; door J. J. van Strien
 ■ *Boekbespreking* door G. L. Heij over het Rapport betreffende het jeugd- en jongerenwerk in Midden Holland
 ■ verder de rubrieken van het Verband en Van het Binnenhof

Een abonnement op De Magistratuur kost f 23,50 per jaar. Losse nummers zijn te verkrijgen voor f 2,50 exclusief verzendkosten. Te bestellen bij: administratie De Magistratuur, Dr. Kuyperstraat 3-5, Den Haag.

Brandend aktuele uitgaven

„Van Woudschoten tot Hoogeveen”. In 160 pagina's alles over de geschiedenis van het CDA. Tientallen foto's en spotprenten. Prijs f 5,95.
 „Politiek? Kom nou!” In deze serie verscheen de 2e lesbrief maatschappijleer over Liberalisme, socialisme en Christen-democratie. Geschikt voor vakken maatschappijleer, geschiedenis en godsdienst. Prijs 1 ex. f 1,-, 2/5 ex.

f 0,75 per ex.; 5/9 ex. f 0,65 per ex.; 10/24 ex. f 0,45 per ex.; 25 en meer ex. f 0,30 per ex.
 „Een kleine eeuw kleine luyden”. Politiek prentenboek van de ARP, met o.a. een zeer instructief artikel over Groen van Prinsterer. Prijs f 5,-; 130 pagina's.
 „Gedeelde verantwoordelijkheid”. In handzaam, geïllustreerd, formaat, toespraken en tekst CDA-resolutie van de voorjaarspartijraad 1976. Prijs: f 3,- per ex.

Bestellingen: start het verschuldigde bedrag op postgiro 89673, t.n.v. AR Partijstichting, Den Haag, m.v.v. titels en aantallen.

Door prof. I. A. Diepenhorst

Grote universiteiten zijn gewoon ondingen

Een in Nederland meestal weggewuifd vraagstuk vormt de grootte onzer universiteiten. Dat men bij dit probleem niet zo vaak stilstaat heeft tweeërlei oorzaak.

Loten

In de eerste plaats treft veel pijnlijker dan de universitaire groei de bewerking van het aantal jongelui die zich voor een bepaalde studie opgeven: niet ieder krijgt wat hij wenst. Er loten er dit jaar voor de vierde maal uit. Al blijkt het in veruit de meeste gevallen met het leed nog niet zo ernstig uit te pakken als wordt voorgesteld, in soms nogal dramatische uiteenzettingen, toch zal men moeilijk kunnen ontkennen dat het hard aankomt door toedoen van de grillen van Vrouwe Fortuna niet de gelegenheid te ontvangen in het lievelingsvak verder te gaan. Wat cru uitgedrukt omdat de universiteiten in feite een geboortenregeling bij sommige studierichtingen kennen, trekt zich de aandacht op dit overal en dus ook hier gevoelige punt, samen. En men verlangt zo spoedig mogelijk, wat ook de gevolgen dan zullen zijn voor de grootte der instellingen, een vrije toegang ten behoeve van ieder die voor deze of gene faculteit zich opgeeft, misschien met uitzondering van een werkelijk vrijwel onbetaalbare opleiding mede geleet op de geringe maatschappelijke vraag naar hen, die deze volbrachten.

Gewenste omvang

In de tweede plaats wordt de grootte der universiteiten verwaarloosd omdat over de juiste bepaling daarvan niets met zekerheid te zeggen zou zijn. De omvang der Duitse academies uit de zestiende eeuw zou voor het heden stellig te gering wezen. Een driehonderd leerlingen snijden de huidige vereiste universitaire en zelfs facultaire verscheidenheid aan studiemogelijkheden af. Zelfs bij drieduizend studenten heeft de vraag bestaansrecht of een behoorlijk gelede uitbouw voor een redelijk aantal wetenschappen alsdan wel uitvoerbaar zal zijn. Daaraan verbinden sommigen de conclusie dat er ook over 10.000 of 20.000 leerlingen tellende universiteiten niets met zekerheid is uit te spreken wat de grotere of geringere aanvaardbaarheid betreft.

Echter dit laatste bestrijd ik om er aan toe te voegen dat het tijd wordt in Nederland de gewenste omvang van onze universiteiten nadrukkelijk aan de orde te stellen. Wij

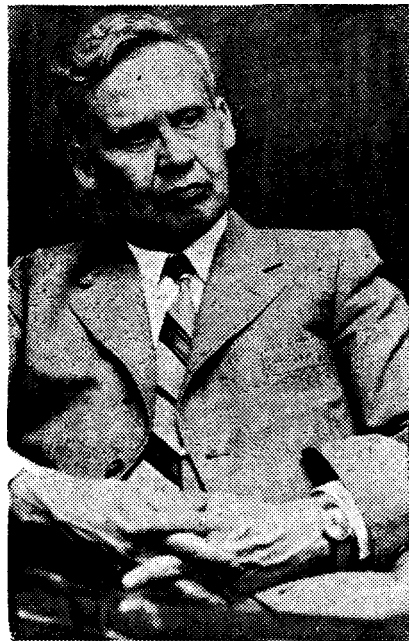
zullen nooit te maken krijgen met academies als die van Tokio of Calcutta die de 100.000 of zelfs de 200.000 studenten te boven gaan. Ook de omvang van de Berlijnse vrije universiteit, van de universiteit te München, van die te Hamburg of van die te Bochum met respectievelijk bijna 31.000, bijna 28.000, ruim 27.000 en 25.000 studenten bereiken wij in ons land niet met onze meest bevolkte instellingen: de universiteit van Amsterdam telt 19.457 studenten en Utrecht heeft 18.603 studenten bijkens de jongste cijfers. Daarmee is overigens niets gezegd over de kwestie of onze instellingen voor wetenschappelijk onderwijs en onderzoek van het meest wenselijke formaat zijn.

Fabeltje

Nu is het niet waar dat met iedere behoorlijke organisatie een stijgende leerlingengroep goed opvangbaar is. Jarenlang heeft in Nederland het fabeltje opgang gemaakt dat grote middelbare scholen geen belemmering opleverden voor een goed schoolklimaat en een op de afzonderlijke jongens en meisjes gericht onderwijs. Wie eens praat met jongelui die de groei meemaakten van een scholengemeenschap die in vijf jaar precies het aantal pupillen zal verdubbelen, hoort veel klachten. Het geheel werd minder gezellig wat ofschoon niet gunstig tot daaraan toe is, maar werd ook wat zwaar behoort te wegen, onpersoonlijker. Om een niet fraaie in haar algemeenheid gelukkig nog inbillijker karakterisering te gebruiken, veel leraren wekten de indruk hun klassen op geen stukken na meer te kennen, en lesboeren te zijn geworden. Hoe aantrekkelijk ook psychologisch en administratief – het rectoraat over meer dan 1500 leerlingen; de spreiding van algemene voorzieningen over vijftig klassen of meer – de jongen van 16 met leer- en het meisje van 15 met gezinsmoeilijkheden leggen het loodje. De dooddoener dat de school er niet voor gezinsmoeilijkheden is, kan het best op het kerkhof blijven; het meisje wier ouders bezig zijn te scheiden, zal niet overgaan, tenzij er iets aan gedaan wordt, wat dan toch, zelfs geheel los van menselijke pedagogische overwegingen de school zeker aangaat.

Ondingen

Voor universiteiten geldt op de keper beschouwd hetzelfde. Indertijd hebben in Frankrijk de universiteitsleiders – het was nog voor de studentenopstanden –

gewaarschuwd tegen uit hun krachten groeiende academies; aan de monsterrachtige grootte van Parijs was toen reeds niets meer te doen. Iets later gebeurde in West-Duitsland hetzelfde; de rectoren wensten geen gigantische omvang en protesteerden. Een man als Kerr, die in Berkeley aan de dijk werd gezet, heeft in Amerika jaren geleden reeds met kracht betoogd dat bij 10.000 ingeschrevenen er voor iedere universiteit een kritische grens aanwijsbaar was. Zij die onze vaderlandse instellingen kennen zullen ongeacht wat zij wenselijk oordelen, tenminste toegeven dat bij het bereiken van de vijf cijfers de eenheid van een universiteit goeddeels, en bij het passeren van de 15.000 studenten nagenoeg geheel of volkomen uitgesloten is. Grote universiteiten zijn ondingen om heel wat redenen. Vooreerst is het nodig veel in het speeltuig van deze tijd – de computer – te stoppen en een regen van formulieren en ponskaarten op de studenten te laten neerdalen. Daar het met de computer schijnbaar zo gemakkelijk gaat, vermenigvuldigt men de bescheiden die nodig zijn. De zeventien- en achttienjarige worden als eerstejaars in de universitaire stalen gedreven en de eerste tijd – zo ongeveer gedurende de helft van hun studies – als dierlijk materiaal behandeld. Van persoonlijk contact met hoogleraren of lectoren is in de regel geen sprake. De studieprocessen moeten gestroomlijnd verlopen, wat bij falen om de nauwkeurig voorgeschreven studiegang te volgen leidt tot „hikprocessen” van drie maanden. Zij die er slag van hebben, kunnen van hun studie niet teveel gehinderd van bovenaf, veel terecht brengen. Soms, in de vakken welke er zich toe lenen, zoals geschiedenis, loopt het ook vrij aardig wanneer de wetenschappelijke ambtenaren voor de stof voelen en uit studiegroepen weten te halen wat erin zit; in andere gevallen is er

meer van „hengsten” en „blokken” dan van studeren sprake, gezweven van de in het „meieren” vluchtende studierichtingen, die er getuige klachten van buitenlandse geleerden, ook ten onzent zijn. Werkelijk, er dreigt verlies van persoonlijkheid voor de student, die misschien nog het meest onder de indruk komt van de op het ogenblik niet erg in de pas staande hoorcolleges welke in een soort theaterzaal worden afgestoken en die desondanks plotseling afstanden overbruggen: de vonk springt van de spreker achter de lessenaar naar de studenten in de banken.

Bureaucratisering

Grote universiteiten scheppen vervolgens de verleiding centrale diensten met indrukwekkende afmetingen te scheppen, die volgens algemene organisatorische inzichten geleid, de bureaucratiesering in de hand werken. Bijna niemand beseft meer dat een universiteit met andere lichamen zeer moeilijk zich vergelijken laat reeds uit dien hoofde dat er geen duidelijk aanwijsbaar gezag is. Zou men de universiteitsraad de hoogste autoriteit willen toekennen dan moet worden bedacht dat deze raad voor een te groot percentage uit ondeskundigen voor de te volvoeren taken is samengesteld. Wil men de colleges van Bestuur naar voren schuiven, dan zij bedacht dat sommige leden van invloed beroofd zijn door de te tijdelijke duur van hun optreden – zij die uit de docentenkring afkomstig zijn – en dat anderen – de formeel voor vier jaar, de in feite voor het leven benoemden – niet steeds beseffen wat zij missen, het aanvoelingsvermogen voor wat een universiteit is, de gave om om te springen met markante, eigenaardige afwijkingen vertonende figuren, die men enerzijds soms op de teugel moet rijden, die men anderzijds als het werkelijk oorspronkelijke lieden en niet betweterige, nooit om zichzelf lachende knapperts betreft, grote vrijheid dient te gunnen. In dit verband zij duidelijk verklaard dat een aantal vakidioten in universitaire kring onmisbaar is, hetgeen helaas verscheidenen niet beseffen. Een universiteit behoort natuurlijk niet te rammelen; evenwel snorren is voor haar ook verkeerd. Zij moet leven. Te weinig krijgen vandaag zelfstandige hoofden van afdelingen, zelfstandige technici, zelfstandige portiers, zelfstandige schoonmakers een persoonlijke bejegening om een gereede plezier in het werk te behouden.

Geen samenhang

Een derde aan grote universiteiten verbonden bezwaar is, dat faculteiten en subfaculteiten op zichzelf gaan leven, dat ook de afzonderlijke studierichtingen binnen een groot verband aanwezig langs elkaar heen beginnen te glijden, terwijl de universiteit zelf alleen met los zand nog te vergelijken is wat de samenhang betreft. Er zijn reeds oudere hoogleraren die al of niet

hierover tevreden zeggen dat zij nooit een andere situatie hebben gekend. Wanneer iemand nadenkt zal hij toch grote zorg over deze ontwikkeling koesteren. Kennelijk oefenen niet goed weegbare feiten en omstandigheden invloed. Universiteiten staan voor grote ideeën. Hierbij hebben in een geestelijk grote verscheidenheid vertonende samenleving bijzondere universiteiten het iets eenvoudiger dan de van het Rijk uitgaande instellingen. Maar het zoeken van waarheid, het dieper doordringen in de zich voor de beschouwer steeds verrassender openbarende kosmos, de bestudering van mens en dier, de voortdurende bezinning op oorsprong en einddoel van het bestaan, de rekenschap welke men zich biedt van de mogelijkheden en de beperkingen van ons kennen en van de niet zelf meer redelijke veronderstelling voor alle beoefening der wetenschap, maken wel van een zo grote onderlinge afhankelijkheid bewust dat isolement niet aanlokt. Het is de moeite waard wanneer een vierhonderdtal hoogleraren proberen althans in de facultaire indelingen doorbrekende groepen, enige voeling met elkaar te houden. Bijeenkomsten driemaal 's jaars, een dies receptie en maaltijd, een wat nauwer onderling verkeer tussen decanen en subdecanen, het bevorderen van ontmoetingen over en weer door de rector magnificus, een ruime belangstelling getoond voor het eerste en laatste optreden van ambtgenoten, stelt in staat bij een grootte van 12.000 studenten nog, een enigszins bevredigende situatie te behouden.

Uitbouw andere instituten

Uit het tot dusver opgemerkte laat zich afleiden dat met kracht moet worden bejodert de uitbreiding der universiteiten van Rotterdam en Maastricht, dat bij de hogescholen Enschede's uitbouw aanbeveling verdient, dat men Amsterdams stedelijke universiteit en ook Utrecht eerder moet inperken dan laten groeien, dat voor sommige universiteiten een pas op de plaats maken uiterst gewenst is, en dat ernstige overweging verdient de Engelse oplossing om voorzover nodig nieuwe ten hoogste 10.000 studenten tellende universiteiten te stichten. Massavorming, verlies van individualiteit, met gebrek aan onderlinge wetenschappelijke en gezellige omvang samenhangende verschralling zijn zo ernstig, dat zij ten koste van veel, zo niet van alles moeten worden gekeerd. Een aardige bijkomende omstandigheid is, dat kleinere universiteiten naar verhouding zeker niet kostbaarder zijn dan de „kanjers”, meer bevrediging verschaffen en vooral wanneer de onderlinge samenwerking goed is, studenten bieden waarop zij recht hebben: een aandachtige, niet overvloedige, maar weldeeltreffende begeleiding op hun weg naar zelfstandigheid.

Handel in buizen (diverse maten) NIEUW IJZER,
zoals platen, hoek- en balkijzer
RIJPLATEN in diverse maten

STOLK'S Handelonderneming B.V.

Postbus 1, H. I ambacht
afd.: Sloperij, Veersedijk 223, tel. 078-2.80.00
Afd. Bruikbare materialen, Veersedijk 11,
tel. (01858) 2024 en 5025.

A. BAARS Azn.

**Exploitatie van
baggermaterieel B.V.**

VERKOOP EN VERHUUR

Telefoon (0 1840) - 5566
Postbus 70, Sliedrecht.

Scheepswerf A. BAARS Azn. B.V.

SLIEDRECHT
Telefoon (0 1840) - 5566
NIEUWBOUW EN REPARATIE

**FIRMA DE REK EN HORSMAN
Fabriek van Scheepslieren**

DORPSSTRAAT 102 - TEL. 0 1894-218
OUDERKERK AAN DEN IJSSEL

FA. J. A. VISSCHER & ZOON

DE NIEUWESLUIS 5 - ZWARTSLUIS
buiten kantooruren: 05208-1259-1546
Telefoon kantoor: 05208-2120
werkplaatsen: 05208-1259

**Directieboten - Sleepvletten -
Dekschuiten**

**Sleepdienst
Broedertrouw n.v.**

v/h Fa. C. DEN BOER & ZONEN
Corr.-adres MAASPLEIN 9 - ZWIJNDRECHT
Telefoonnummer 01850-2.61.66-2.61.67 (2 lijnen)

ALLE TRANSPORTEN TE WATER

GETRON B.V.

Internationaal Transportbedrijf

Ir. H. de Grootweg 22, Spijkenisse.
Telef. 01880-12988 Telex 22642

**bulkwagens voor poederstoffen
diepladers
kipchassis voor containers
gesloten combinaties
op- en overslag van goederen**

*Alle textielgoederen,
bedden, dekens,*

*matrassen, complete
woninginrichting*

Grootzand 14 - 38 - 42, SNEEK - Midstr. 114, JOURE

Drukkerij De Longte B.V.

Postbus 171 - Dordrecht - Tel. 078-3.43.22

*Snelle offsetdrukkers
voor meerkleuren
reklamdrukwerk*

IN PRIMA BOTER EN KAAS

STEEDS DE BAAS

ALLE SORTEN GROOT EN KLEIN

KOMEN UIT DE IJSSEL- EN LEKSTREEK FIJN

A. van Houwelingen - Moe. drecht

TELEFOON 305 (0 1827) WETERINGSTRAAT 4

FA. JAN DE MIK

HARDINXVELD-GIESSENDAM

*Aannemers van oeververdedigings-
werken - Griendhouhandel*

Tel. 01846-2484 Hardinxveld-Giessendam

„NEEM VAKER EEN BLOEMETJE MEE”

*Vraagt
jaar-rond chrysanten
die staan langer....*

FIDES Handelskwekerij
(stekken voor chrysantenkultuur)
Postbus 26, tel. (01745)-2113-3700
Telex 3.27.23
DE LIER

hypotheken

Denkt u aan een eigen huis?
Geld hoeft dan geen
struikelblok te zijn.

Een hypotheek van de Spaarbank
maakt 't u mogelijk. Er is óók

voor u een hypotheek,
aangepast aan uw
inkomsten tot 100%

Laat u uitgebreid adviseren
door de

**SPAARBANK EIGEN HAARD
GRONINGEN**

Tel. 050-127902
127687

**UIT ONZE BOUW- EN
AANNEMERSWERELD**

SYSTEEMBOUW VERMEULEN B.V. MILL
Industrieterrein Postbus 3 tel. 08859-1024

Systeembouw (Permanent en Semi Permanent)
Systeembungalows, Scholen, Kantoren, Houten ga-
rages, Bedrijfsschuren en loodsen. etc.

Alle soorten tegels. Telefoon 01848-1202

DEN BOER
NIEUW-LEKKERLAND

**AANNEMINGSBEDRIJF
„SCHOUWEN-DUIVELAND”
N.V.**

Schuithaven 10 - ZIERIKZEE
Tel. 0 1110-3951 (3 lijnen)

HET ADRES VOOR

UITVOERING VAN BETON-, WATER-,
WEGENBOUW- en CULTUURTECHNISCHE
WERKEN

DROOG HOUT

SPECIALITEIT: GEWATERD IEPEN, VERDER
BEUKEN, ESSEN, LINDEN, KERSEN, EIKEN EN
PEREN. Incomplete bollen en plaathout. Contant 1%

*N.V. Hard- en Zachthout
Import Mij.*

LOENEN (VELUWE) - TELEFOON 05765-212

UIT DE ARJOS

Door Henk van Heuven

Zorg voor derde wereld is stimulans voor NAVO-samenwerking

Bij bespreking van het onderhavige onderwerp is allereerst de vraag van belang wat het doel is van buitenlandse politiek.

Immers, indien die vraag wordt beantwoord, wordt er iets duidelijk van de bedoeling, die men heeft t.a.v. de politiek in het algemeen en daarmee t.a.v. het op-weg-zijn naar een nieuwe, verantwoorde maatschappij.

Eén geheel

In een visie, waarin de wereld als Gods schepping en daardoor de werelddoelstelling als één geheel wordt gezien, een visie, waarin in wezen geen verschil bestaat tussen de naaste veraf en dichtbij, past niet de opvatting, dat de buitenlandse politiek primair een middel is om de eigen nationale belangen beter te kunnen behartigen. De Arjos ziet de buitenlandse politiek als een instrument, dat dienstig kan zijn voor een meer gelijkmatige verdeling van kansen op ontplooiing op mondiaal niveau (A.R.-staatkunde, juli 1975, blz. 186). En dat past naar mijn mening geheel in een opvatting, waarin het evangelie belijden vóór het staatsmanschap uitgaat.

Oost-Europa

Een tweede vraag, die aan de orde dient te komen is: „Hoe staat men tegenover Oost-Europa? En samenhangend daarmee:

heeft een voortdurende Atlantische samenwerking zin?, want die Atlantische samenwerking openbaart zich toch bovenal in een gemeenschappelijk lidmaatschap van de tegenover Oost-Europa gerichte NAVO. T.a.v. Oost-Europa nu is de Arjos van mening, dat voortdurend gestreefd moet worden naar het scheppen van zodanige verhoudingen, dat de ontstaansmogelijkheden voor conflicten worden weggenomen, dat belangentegenstellingen worden opgeheven. (Zie „Arjos-visie op C.D.A.-beleid”, blz. 5).

Dit betekent, dat Oost en West open moeten staan voor wat er in de wereld van de ander leeft. Versterkte geïdealiseerde denkbeelden, die men omtrent de ander heeft, dienen uitgebannen te worden. Een structureel denken van „het kan niet anders” moet doorbroken worden. Dit betekent ook, dat we met z'n allen een eind moeten maken aan de waanzinnige opeenhoping van conventionele en atomaire wapens, die hier in Europa opgeslagen liggen. En dit betekent uiteindelijk ook, dat wij van onze kant als westerse wereld de Sowjet-Russische uitdaging van de vreedzame coëxistentie aandurven. Dat we durven zeggen: akkoord, in een vreedzaam naast elkaar leven zal uiteindelijk blijken welke

Een laatste vraag, die men zich dient te stellen, alvorens tot de kernvraag van dit artikel, te geraken, is die naar de opvattingen omtrent de ontwikkelingssamenwerking.

Ontwikkelingssamenwerking behoort voor de Arjos en voor christen-democraten in het algemeen een zaak met een bijzondere betekenis te zijn. Anders dan politieke groeperingen, die menen dat eerlijk delen en spreiding van kennis, macht en inkomen uitsluitend te bereiken is door wijziging van structuren. Anders dan politieke partijen, die ontwikkelingssamenwerking slechts als sluitpost op de begroting zien. De alternatieve bezuinigingsplannen van een tweetal oppositiepartijen spreken wat dat betreft boekdelen. Voor de Arjos geldt, dat ontwikkelingsbeleid uitgangspunt, beginsel van evangelische politiek moet zijn, dat berust op liefde voor de naaste, solidariteit met onze armste medemens, najagen van gerechtigheid. Eerlijk delen is niet het opdringen van jouw politieke idealen en jouw politieke systeem aan hen die met jou mogen delen; eerlijk delen is jezelf overgeven aan die ander; eerlijk delen is uiteindelijk in navolging van Christus jezelf laten kruisigen om die ander. Als wij over de grenzen van ons land heen zien, dan worden wij bang. Dan worden wij bang, omdat ontwikkelingshulp inderdaad veelal sluitpost van de begroting is; dan worden wij bang, omdat ontwikkelingshulp veelal als instrument wordt beschouwd om eigen voordeel te behalen. Als men dan al eigenbelang wil nastreven, dan zou men zich moeten afvragen of het niet beter is de derde wereld tijdig te geven hetgeen haar rechtens toekomt dan te wachten tot zij komt halen hetgeen haar ten onrechte wordt onthouden. Voor de Arjos echter gelden andere motieven – en ik heb ze al genoemd.

Vatten wij de verschillende hier besproken vragen samen, en komen wij daarmee tot de centrale vraag van dit artikel, dan kan ik daarmee na het voorgaande kort zijn. Ik meen, dat de keuze voor Atlantische samenwerking gemaakt dient te worden, doch niet zonder meer. Want ik ben eigenlijk bang, dat door die samenwerking de bijdrage van het Westen aan de ontwikkeling van de derde wereld eerder bedreigd dan gestimuleerd wordt. Dat is echter niet de vraag. De vraag is juist andersom, nl. of

ontwikkelingssamenwerking het Atlantische bondgenootschap bedreigt of stimuleert. Welnu, als christen-democraten dienen wij de hoogste prioriteit toe te kennen aan de ontwikkelingssamenwerking. Juist als men bang is, dat het Atlantische verband de dialoog met de derde wereld bedreigt zal het duidelijk zijn, dat die Atlantische samenwerking wordt bedreigd. Ik heb eerder al gezegd, dat ik graag zou willen, dat die samenwerking juist gestimuleerd zou worden. Daarvoor is het echter nodig, dat we ons niet alleen in verbondenheid op het Oosten richten, maar ook op het Zuiden. Met de geweldige economische middelen, die we ter beschikking hebben moeten we in staat zijn recht te doen aan die landen, waar we zelf voor een groot deel onze rijkdom aan te danken hebben. Ons te richten op het Zuiden zou een geweldige stimulans kunnen zijn voor Atlantische samenwerking. Maar daarvoor hebben we niet de klassieke militaire wapenrusting nodig. Daartoe behoeven we geen F-16 vliegtuigen en verkenningssatellieten in de strijd te werpen. Daartoe hebben we behoefte aan de wapenrusting, die de apostel Paulus ons voorschrijft in zijn brief aan de Ephesiërs: daartoe dienen wij ons op te stellen, onzer lendenen omgord met de waarheid, bekleed met het pantser der gerechtigheid, de voeten geschoeid met de bereidvaardigheid van het evangelie des vredes.

Henk van Heuven; voorzitter Buitenlandse commissie Arjos.

Konferentie voor nieuwe Arjosleden

Jaarlijks organiseert de Arjos een zogenaamde „Introkonferentie”, speciaal voor leden die nog niet zo lang bij onze organisatie zijn aangesloten. Op deze manier wordt geprobeerd om nieuwe leden beter kennis te laten maken met de jongerenorganisatie en met de mensen die daar al wat langer in meedraaien. Overigens, alle Arjossers zijn er hartelijk welkom. Deze konferentie vindt plaats op VRIJDAGAVOND 10 EN ZATERDAG 11 SEPTEMBER a.s. in het Centrum „Hydepark”, Dribergsestraatweg 50, Driebergen. Van tevoren krijgt men de nodige informatie thuis gestuurd.

Lage kosten

De kosten voor de deelnemers zijn bijzonder laag: een deelnemersbijdrage van f 15,- per persoon. Reiskosten boven de f 5,- worden vergoed. Gezien de subsidie die wij voor deze konferentie van het Politiek Jongeren Kontakt te Amsterdam krijgen, moet gezegd worden dat e.e.a. tot stand komt met medewerking van het PJK.

Programma

De konferentiegangers komen vrijdagavond om ± 19.00 uur in „Hydepark” aan, waar broodjes en koffie op hen staan te wachten. Opening om 20.00 uur. De vrijdagavond staat verder in het teken van een zeldzaam

goed „kennismakingspel”, maar dat blijft een verrassing tot de avond zelf. Om 22.30 uur wordt de avond op een nog spannender wijze voortgezet, waarbij zowel de fraaie omgeving verkend kan worden als gebruik kan worden gemaakt van de in „Hydepark” aanwezige bar. Na het ontbijt zaterdagochtends, volgt een algemene gedachtenwisseling over het functioneren van de Arjos en de mogelijkheden voor de leden om aan het Arjosgebeuren deel te nemen. Dit programma-onderdeel wordt ingeleid door John Toxopeus, secretaris van de Arjos.

Vervolgens is er gelegenheid om kennis te maken met enkele leden van provinciale besturen, commissies en fractiebegeleidinggroepen. De deelnemers aan de konferentie kunnen aldus zelf verdere informatie over bepaalde zaken verzamelen. Met de middagmaaltijd en een pauze achter de rug, wordt de konferentie voortgezet met een Inleiding van Arjosvoorzitter Fred Borgman, over „politiek: jong bekeken”. Er is daarna ruime gelegenheid om met hem en anderen te spreken over allerlei politieke vraagstukken. De introkonferentie wordt besloten met het nuttigen van koffie en broodjes. Voor vele Arjosleden zijn deze gegevens belangwekkend genoeg om zich onverwijld op te geven. Dat kan, door het invullen en opsturen van onderstaande bon, of telefonisch: 070-46.96.20 of 45.03.24.

AANMELDING „INTROKONFERENTIE” ARJOS OP 10 EN 11 SEPTEMBER

naam:

adres:

woonplaats:

geeft zich op voor deelname aan bovenstaande konferentie.

(sturen naar: secretaris Arjos, Dr. Kuiperstr. 3, Den Haag.)

BON

Kernvragen over energiebeleid

De discussie over het te voeren energiebeleid verdeelt de geïnteresseerden doorgaans in twee kampen: je bent voor kernenergie of je bent er tegen.

Voor de leek op energiegebied laten de discussies (zo de verhitte debatten dit woord nog verdienen) geen ruimte voor een keuze op zakelijke gronden: met discussietruukjes en gegoochel met getallen proberen de voor- en tegenstanders elkaar vliegen af te vangen; de toehoorder gaat teleurgesteld naar huis, er valt weinig te begrijpen. Door middel van een onlangs uitgegeven bulletin, wil de ARJOS zich in deze hachelijke strijd mengen; uiteraard richt ze zich daarbij in de eerste plaats op de leek, om die bij de zaak te betrekken, door zakelijke informatie. Natuurlijk valt er niet aan te ontkomen dat er stelling genomen wordt.

Hans Burgers probeert in zijn bijdrage een aantal nieuwe uitgangspunten voor het energiebeleid te formuleren: één van zijn

konklusies is, dat willen de ontwikkelingslanden hun economische achterstand inlopen, dat dan de ontwikkelde landen ook een deel van hun energieverbruik moeten prijsgeven, daar anders de energiekonsumptie nog sneller stijgt dan ooit tevoren, met alle gevolgen van dien.

Arend Bos geeft verslag van een symposium over de snelle kweekreactor („Kalkar”) aan de T.H.-Deift. Daarin komen de voor- en tegenstanders uitgebreid aan het woord. Het bulletin gaat lang niet op alle aspecten van het energiegebied in. Dat kan ook nauwelijks: de ruimte is maar beperkt. Wie meer wil weten zal de literatuur in moeter duiken. Voor wie zich begint te oriënteren is het bulletin hopelijk een goede start. Het bulletin „Kernvragen over energiebeleid” kan besteld worden door f 1,50 per exemplaar over te maken op postgirorekening 127164, t.n.v. Stichting Arjos, Den Haag; vermelden: „energiebeleid”.

Nu in West-Europa de discussie over de verhouding communisme-parlementaire democratie weer opblaait, heeft de Stichting Kader- en Vormingswerk ARP het initiatief genomen actuele informatie over Oost-Europa in een boekje te bundelen met als titel

ONDER HAMER EN SIKKEL
Actuele informatie over Oost-Europa.

Zes deskundige auteurs, t.w. mr. P. H. Kooijmans, dr. J. A. Hebly, dr. W. Maarse Nzn., M. H. van Meyenfeldt, J. P. van Rijswijk en E. Ouweman, belichten diverse aspecten van de situatie in Oost-Europa.

Aan de orde komen o.m. de politieke ontwikkelingen sinds 1945, de positie van de kerken, het buitenlandse beleid, broedertwisten in het internationaal communisme, handel en economie en de verhouding tot de „derde wereld”.

Het boekje kost f 5,- per exemplaar.

72 pagina's, meer dan 50 illustraties, waaronder cartoons van Frits Behrendt en Arend van Dam.

Stort f 5,- per ex. op postgiro 89673 t.n.v. AR-Partijstichting, Den Haag met vermelding van „Onder hamer en sikkel”.

Konferentie Arjos-Utrecht

Op vrijdagavond 15 oktober (aanvang 19.00 uur) en zaterdag 16 oktober (sluiting 19.00 uur), organiseert de provinciale organisatie Arjos-Utrecht een studiekonferentie met als thema: NIEUWE LEVENSTIJL EN POLITIEK. Het programma begint met een inleidende film. Tevens is er ruimte voor discussie onderling, en met een inleiding van het konferentiethema.

De konferentie vindt plaats in Jeugdherberg Rijnauwen (gelegen tussen Bunnik en Utrecht). Voorafgaand aan het weekend krijgt iedere deelnemer een informatiemap toegestuurd. Noteer deze data vast in je agenda! Voor nadere informatie en opgave voor deelname: – Helmer le Cointre, Cammingalaan 10, Bunnik, tel.: 03405-1775.

Minister v.d. Stoel tijdens een recente Navo-bijeenkomst in Oslo met zijn collegae Sauvagnargues (Frankrijk) en Frydenlund (Noorwegen).

Handel en Industrie

Onmisbaar documentatiemateriaal

DE FRACTIE IN ACTIE VIJFDE DEEL!

Zojuist is het vijfde deel van „De fractie in actie” verschenen. In beknopte documentaties worden onderwerpsgewijs standpunten van de AR-Tweede Kamerfractie weergegeven, die zijn ingenomen tijdens belangrijke debatten in het parlement.

Deel 5 beslaat de periode

AUGUSTUS 1975 TOT EN MET JANUARI 1976.

Aan de orde komen o.a. alle begrotingsdebatten.

Prijs f 2,50 per exemplaar. 44 pagina's.

Bestellingen Stort het bedrag op postgiro 89673 t.n.v. A.R. Partijstichting, Den Haag met vermelding van „De fractie in actie, deel 5”.

In de Noordoostpolder en Oostelijk Flevoland
bouwden wij reeds vele kerken, scholen en boerderijen.

B.V. GEBR. SALVERDA

AANNEMERSBEDRIJF

't Harde, Bovenweg 7.

Tel. 0 5255-1666.

VISSER ELEKTROTECHNIEK B.V.

Postbus 37
BEVERWIJK
Telefoon (02510) 2.52.44
(4 lijnen).

MEER DAN 50 JAAR ELEKTROTECHNIEK

SCHULING INDUSTRIE TECHNIEK BV

BINNENHAVENSTRAAT 20
HENGELO-O.
POSTBUS 52. TEL. 05400-1.56.00.

WIJ KOPEN EN VERKOPEN PALLET

in vele afmetingen en uitvoeringen

Onze handelsvoorraad:

30.000 STUKS

w.o. veel nieuwe

Bijzonder gesorteerd in de maat 100 x 120

PALLET-BEDRIJF

J. STAAT – BARENDRECHT

Telefoon 0 1806-2096.
Opslagterrein: Noldijk 140.

W. VISSER & ZN. N.V.

SCHEEPSWERF
MOTOREN-
HERSTELPLAATS

Ankerpark 2
TELEFOON 0 2230-1.66.41
DEN HELDER

NIEUWBOUW en REPARATIE

OOSTERBAAN & LE COINTRE N.V.

GOES – Telefoon (0 1100) 7555*
DRUKKERS
UITGEVERS

Al 70 jaar drukkers in Benelux voor bedrijven en organisaties

• Schimmelpenninck Sigarenfabrieken v/h Geurts en Van Schuppen N.V.,
Nude 28,
Wageningen.

VAN DE P A A R T I J

Grote belangstelling verwacht

Meldt u vlot aan voor de CDA-kaderkursussen

Het nieuwe seizoen staat al spoedig voor de deur. De activiteiten op het terrein van het Kader- en Vormingswerk nemen daarbij een belangrijke plaats in. De Stichtingen Kader- en Vormingswerk van ARP, CHU en KVP zijn al geruime tijd druk bezig met het voorbereiden en uitwerken van diverse projecten.

Landelijke kaderkursussen.

De vormingsstichting van de ARP belast zich met de uitvoering van een tweetal landelijke kursussen.

■ *Eén voor de regio Noordoost Nederland*
Plaats van bijeenkomst Zwolle; hotel Gijtenbeek, d.i. tegenover het station. Er zijn 5 dagbijekomsten gepland, te weten op de donderdagen 7 oktober, 4 november, 9 december, 13 januari 1977 en 17 februari 1977.

■ *Eén voor de streek Zuidwest Nederland*
Plaats van bijeenkomst Soesterberg; vormingscentrum Contact der Continenten. Er zijn vier weekend-bijekomsten gepland van een vrijdagavond en een zaterdag (tot 15.30 uur). De data zijn 15/16 oktober; 26/27 november; 21/22 januari 1977 25/26 februari 1977.
Deelname aan deze cursus is niet vrijblijvend. Geeft men zich op dan verplicht men zich tot deelname aan alle bijeenkomsten.

Kosten: er is een éénmalig inschrijfgeld voor deze beide kursussen van f 25,-.
Reiskosten boven f 2,50 worden vergoed. Zwolle en Soesterberg zijn zeer centraal gelegen plaatsen van bijeenkomst.
Onderwerpen: de nadruk wordt gelegd op zowel algemene vorming als op praktische vaardigheden. Aan de orde komen thema's als bijvoorbeeld: overheid en democratie, stromingen in de politiek, spreek- en discussievaardigheid.
Mochten deze kursussen worden overtekend - de belangstelling neemt elk jaar nog toe; vorig jaar namen aan de twee kursussen ruim zeventig personen deel - bij een zeer grote belangstelling dan wordt de organisatie van een derde kaderkursus overwogen.

Bijbscholingsdag

Voor oud ARP-kaderkursisten worden er jaarlijks zgn. bijbscholingsdagen georganiseerd. Op zaterdag 2 oktober is er weer zo'n dag, die in de Utrechtse Jaarbeurs gehouden wordt. Op het programma staan de thema's „troonrede en miljoenennota" en „visie op overheid en democratie". Als sprekers zijn uitgenodigd de kamerleden **Beumer (ARP)** en **Payenburg (KVP)** 's ochtends. Voor de middag minister **W.F. de Gaay Fortman**. Deze bijbscholingsdag is nu ook voor geïnteresseerde leden van CHU en KVP toegankelijk.

Aanmelding

U kunt u tot de 20e september a.s. opgeven voor zowel kaderkursus als bijbscholingsdag. Vul daartoe de BON op deze pagina in!

AANMELDINGSBON

Hierbij geef ik mij op voor de bijscholingsdag van 2 oktober 1976 te Utrecht.

Naam:

Adres:

Woonplaats:

Leeftijd:

Deelnemer aan de kadercursus 19... - 19...

De bon zenden aan: Stichting Kader- en Vormingswerk ARP, dr. Kuyperstraat 3, Den Haag (070-46.96.20)

N.G.

Hierbij geef ik mij op als deelnemer(ster) voor de kadercursus te

Soesterberg Zwolle.

Naam:

Adres:

Woonplaats:

Leeftijd:

Deze bon vóór de 20e september zenden aan: Stichting Kader- en Vormingswerk ARP, dr. Kuyperstraat 3, Den Haag. (070-46.96.20) N.G.

In het juli-nummer van „Hollands Diep" filosofeert Ton Planken, de bekende televisie-journalist van de rubriek „Den Haag Vandaag", in de voor hem rustige zomertijd, over de achtergronden van zijn dagelijks werk. In een uitvoerig gesprek komen twee anti-revolutionaire kamerleden aan de orde: nl. M. W. Schakel en mevr. J. van Leeuwen. De passages waarin zij aan de orde komen geven wij hieronder weer.

Welsprekendheid

„Ze spreken allemaal Nederlands daar gaat het niet om, maar vaak erg „jargon". Hun voornaamste probleem is eigenlijk inherent aan hun werk, want wat je daar ziet is eigenlijk een werkvergadering. En je kunt lang en breed praten, maar dat is natuurlijk net zoiets als een redactievergadering. Daar moeten zaken worden gedaan met vaktermen en iedereen zijn eigen hang-ups. In elk team heb je animositeit, in elk team heb je licht wantrouwen bij sommigen en dat speelt hier natuurlijk in verhevigde mate." „Er zijn er een paar, Schakel bijvoorbeeld is zo iemand die ik om zijn welsprekendheid zeer bewonder. Hij heeft de neiging om alles uit zijn hoofd te doen en dat betekent dat hij niet alle details geeft. Die man heeft de moed om te zeggen: ik neem geen papiertje mee, dus die beperkt zich al vanzelf. Hij geeft de hoofdlijnen. Er zouden meer mensen moeten zijn die die moed opbrengen,

Ton Planken prijst ARP-kamerleden

M. W. Schakel: spreekvaardig...

want het is moed. Ik zou het niet graag van hem over willen nemen." „Wat mij ook erg dwarszit is de manier waarop over het parlement wordt heengewalst. Met al die dingen die het kabinet pas op het laatste moment tot stand heeft weten te brengen, die nota's en stukken, zijn ze dwars over het parlement heengelopen en dat heeft me toch wel geïrriteerd. Ik weet niet of dat allemaal wel zo verstandig is geweest. Het is toch zo'n beetje het hoogste controle-organ in ons land en je kunt er verschillend over denken, maar ik vind dat we toch al behoorlijk buitenspel komen te staan gezien de zwaarte van

Mevr. v. Leeuwen: cijferwerk...

allerlei adviesgroepen waarvan deze regering zich kan bedienen en gezien de bescheiden hoeveelheid informatie die ze krijgen. Het rapport Lamers over alle sociale bezuinigingen hebben ze niet. Dus een Hannie van Leeuwen, die dat moet narekenen, zit nachtenlang te cijferen. Het is onvoorstelbaar dat je dat mensen aandoet en dat neem ik dit kabinet met al zijn topambtenaren als collectief kwalijk. Ik vind dat ze dat de kamerleden niet mogen aandoen."

Burgemeester Zwijndrecht

Bij Koninklijk besluit is met ingang van 1 september 1976 benoemd tot burgemeester der gemeente Zwijndrecht: de heer **mr. C. Pijl Hogeweg** met toekenning van gelijktijdig eervol ontslag als burgemeester der gemeente Reimerswaal. De heer Pijl Hogeweg, die 47 jaar is, is sinds 1970 burgemeester van Reimerswaal.

Burgemeester Baarn

Bij Koninklijk besluit is met ingang van 1 september 1976 benoemd tot burgemeester der gemeente Baarn: de heer **mr. J.P. Miedema**, met toekenning van gelijktijdig eervol ontslag als burgemeester der gemeente Dokkum. De heer Miedema, die 42 jaar is, is sinds 1971 burgemeester van Dokkum.

Onlangs verscheen het boek „Van Woudschoten tot Hoogeveen", dat vanaf het moment dat het CDA voorjaar 1975 een federatie werd alle belangrijke gegevens bevat m.b.t. de vorig jaar gevoerde discussie in het CDA over diverse aspecten van het functioneren van de grondslag. Zo vindt men in deze fraai geïllustreerde en spotgoedkope uitgave bijv. alle redevoeringen die op het eerste CDA-Congres in Den Haag zijn gehouden. Daarnaast zijn bijv. ook de CDA-statuten opgenomen. Voor ieder die in het CDA is geïnteresseerd een onmisbaar naslagwerk! Door de vele illustraties - foto's en cartoons - en door zijn lage prijs is deze uitgave ook zeer geschikt om kado te geven aan iemand uit uw „politieke" vriendenkring. „Van Woudschoten tot Hoogeveen", een 160 pagina's tellende uitgave van de Stichting Kader- en Vormingswerk ARP, is voor de prijs van f 5,95 verkrijgbaar. Stort dit bedrag op giro 89673 t.n.v.

christen democratisch appèl

VAN WOUDSCHOTEN TOT HOOGVEEN

Documentatie over de grondslagdiscussie in het CDA

Uitgever: Stichting kader- en vormingswerk ARP

AR-Partijstichting, Den Haag, m.v.v. het gewenste.

Partijraad ARP besluit 25 september over CDA-lijst

Zaterdag 25 september a.s. zal de ARP-partijraad definitief besluiten of de ARP, CHU en KVP al dan niet met één gezamenlijke kandidatenlijst aan de eerstvolgende Tweede Kamerverkiezingen deelnemen.

kabinetsbeleid, voor zover met haar steun gevoerd, ten volle voor haar verantwoordelijkheid zal kunnen nemen. De beoordeling hiervan en daarmee het nemen van de definitieve beslissing is derhalve opgevoerd op de agenda voor de bijeenkomst van de partijraad op 25 september a.s. in het Jaarbeurs Congres- en Vergadercentrum te Utrecht.

Voorwaarden

De kiesverenigingen zijn na een schriftelijke stemming met ruim 2/3 meerderheid al akkoord gegaan met die gezamenlijke lijst, maar die uitspraak gebeurde wel in de verwachting dat een aantal voorwaarden zullen zijn vervuld. Aan de partijraad werd overgelaten om na te gaan of inderdaad aan de gestelde voorwaarden genoegzaam wordt of is voldaan. Voor de volledigheid vermelden wij hieronder de gestelde voorwaarden nog eens.

- a. dat er overeenstemming bestaat over de criteria, die als richtlijnen voor de kabinetsformatie zullen dienen;
- b. dat met inachtneming van de formatiekriteria ruimte wordt geschapen voor een op basis van programvergelijking en wederkerigheid eventueel uit te spreken voorkeur of intentieverklaring;
- c. dat in het parlement meer dan tot nu toe gekomen wordt tot een eensgezind beleid;
- d. dat de ARP - hoewel het kabinet als zodanig geen inzet van de verkiezingen zal zijn - in de verkiezingscampagne het

Aanmelding

De stemhebbende en adviserende leden van de partijraad zullen binnenkort het aanmeldingsformulier en andere vergaderstukken ontvangen. Ook belangstellenden zijn echter, voor zover de beschikbare ruimte het toelaat, van harte welkom. Toegangsbewijzen kunnen schriftelijk worden aangevraagd bij het ARP-partijsecretariaat, Dr. Kuyperstraat 3, Den Haag. Vroegtijdige aanmelding is gewenst i.v.m. de ongetwijfeld grote belangstelling en vanaf heden heeft u daarvoor de gelegenheid. Voor een juiste organisatorische gang van zaken is het gewenst om bij uw opgave tevens te vermelden of u gebruik wenst te maken van de lunch. Als bijdrage in de kosten inclusief lunch en consumpties, gelieve men te rekenen met een bedrag van ca f 15,- per persoon.

VOORKOM TELEURSTELLING! STEL NIET UIT TOT MORGEN, WAT U VANDAAG KAN DOEN! DOE VANDAAG NOG UW AANMELDING IN DE BRIEVENBUS.

Dezer dagen is de tweede lesbrief in de serie

„Politiek? Kom nou!"

verschenen.

In deze tweede les komen de verschillende politieke stromingen aan de orde:

- LIBERALISME
- SOCIALISME
- CHRISTEN-DEMOCRATIE

Ofschoon les twee iets omvangrijker is dan les 1 blijft de prijsregeling gelijk:

- 1 ex. f 1,-
- 2 t/m 4 ex. f 0,75 per ex.
- 5 t/m 9 ex. f 0,60 per ex.
- 10 t/m 24 ex. f 0,45 per ex.
- 25 en meer ex. f 0,30 per ex.

Bestellingen:

Stort het verschuldigde bedrag op postgiro 89673 t.n.v. AR-Partijstichting, Den Haag met vermelding van lesnummer en aantal. Les 1 is ook nog verkrijgbaar (over inrichting van het bestuur in ons land).

STICHTING

BURGERSCHAPS-

KUNDE

Regeren - Reageren

Politieke partijen, democratisering, nieuwe bestuursvormen, sociaal-economische beleid, woningbouw.....

*Een cursus burgerschapskunde
39 schriftelijke lessen voor f 30,-*

Politiek bekeken

partijen en partijstelsel, volksvertegenwoordigers, recht en rechtspraak, gemeente en provincie, milieubeheer.....

*een oriënteringscursus
12 schriftelijke lessen voor f 10,-*

Werkende jongeren projekt

Een serie afleveringen op het gebied van **maatschappijvorming** voor werkende jongeren.

Informatie op sterk **beeldende** wijze en **herkenbaar** als behorende tot de leefsituatie van werkende jongeren.

8 afleveringen voor f 20,-

De gemeenteraad

Het raadslidmaatschap, de begroting, ruimtelijke ordening, subsidieregelingen, gewestvorming.....

*Een cursus gemeentepolitiek
24 schriftelijke lessen voor f 25,-*

De ondernemingsraad

Wet op de ondernemingsraden, vergader-techniek, bedrijfseconomie, de vakbeweging, sociale verzekeringen, personeelsbeleid.....

**Een cursus voor ondernemingsraad-
leden**
34 schriftelijke lessen voor f 45,-

STUUR EEN LEGE ENVELOP (ZONDER POSTZEGEL) AAN: STICHTING BURGERSCHAPSKUNDE, ANTWOORDNUMMER 235(G), LEIDEN
ENUONTVANGT PEROMGAANDE
**UITGEBREIDE INFORMATIE! TELE-
FOON 071-893403.**

WAG

NEDERLANDSE GEDACHTEN

weekblad van de anti-revolutionaire partij

32e jaargang - nr. 35 28 augustus 1976

Door dr. W. de Kwaadsteniet, ARP Tweede Kamerlid

Jehovah's getuigen en gewetensbezwaren militaire dienst

De regering wil een wettelijke voorziening treffen om Jehovah's getuigen vrijstelling te verlenen zowel van militaire dienst als van vervangende dienst.

Een wetsontwerp voor het opnemen van een vrijstellingsgrond voor gedoopte leden van het Wachttorengenootschap, afdeling Nederland, in de Dienstplichtwet en derhalve tevens in het daarmede corresponderende artikel in de Wet gewetensbezwaren militaire dienst, (Wet GMD), is in voorbereiding. Aan het vrijstellingsgronden-artikel, artikel 15 Dienstplichtwet, zou naar de mening van de regering de aldus geformuleerde vrijstellingsgrond kunnen worden toegevoegd: „het als gedoopt lid behoren tot de Watch Tower Bible and Tract Society of Pennsylvania, afdeling Nederland”. In de Wet GMD moet een soortgelijke regeling plaatsvinden in verband met de vrijstelling van de vervangende dienst. In artikel 15 Dienstplichtwet is tot dusver bepaald, dat vrijstelling van dienst wordt verleend wegens: kostwinnerschap; persoonlijke onmisbaarheid; broederdienst; aanwezigheid van een bijzonder geval; alsmede het bekleden van een geestelijk of een godsdienstig-menslievend ambt of opleiding tot zodanig ambt.

Theologen

Wij hebben reeds eerder gesteld, dat de uitzonderingsbepaling voor de laatstgenoemde categorie, samengevat „theologen”, zou moeten verdwijnen. (Vgl. mijn artikel in Nederlandse Gedachten dd 17 januari 1976). Ook in regeringskring wordt het afschaffen van deze vrijstellingsgrond reeds geruime tijd overwogen. Maar nu lijkt het er op, dat, voordat de „theologen” verdwijnen, de Jehovah's getuigen hun intrede in dit artikel doen. Of zou bij het komende wetsontwerp tegelijkertijd geregeld worden het intreden van de Jehovah's getuigen en het uitreden van de „theologen”? Of treden nu eerst de

Jehovah's getuigen binnen, waarna over een poosje de „theologen” het artikel verlaten?

Het wordt tijd dat wij hierover iets naders gaan vernemen. Ruim anderhalf jaar geleden werd op een persconferentie van Den Uyl/Van Lent (21 maart 1975) reeds gezegd, dat het afschaffen van de vrijstelling voor de „theologen” werd overwogen.

Het bericht, dat een wetsontwerp tot vrijstelling voor Jehovah's getuigen in voorbereiding is, werd vorige week officieel gedaan in de (mede naar aanleiding van onzerzijds gestelde vragen aangeboden) „aanvulling op de nadere Memorie van Antwoord” (dd 17 augustus 1976) met betrekking tot de wijziging van de Wet gewetensbezwaren militaire dienst. Officieus was al langer bekend, dat er een regeling op komst was.

Immers, vooruitlopend op de komende regeling worden sinds twee jaar alle gedoopte Jehovah's getuigen buiten oproeping gelaten.

Overtuiging Jehovah's

De godsdienstige overtuiging van de Jehovah's getuigen maakt het voor hen onmogelijk te voldoen aan de verplichtingen, die uit de Dienstplichtwet en de Wet GMD voortvloeien. Deze overtuiging uit zich zowel in een volledige ontkenning van de bevoegdheden der wereldlijke overheden aan hen werkzaamheden op te dragen die het voldoen aan hun predikingsplicht belemmeren of beperken, als in een volstrekte afwijzing van ieder militair geweld.

Gedurende tientallen jaren hebben Jehovah's getuigen op grond van hun godsdienstige overtuiging geweigerd hun militaire dienstplicht te vervullen. Als zij waren erkend als gewetensbezwaarde (hetgeen ook mogelijk was onder het huidige artikel 2 wet GMD), weigerden zij ook de vervangende dienst te verrichten, omdat deze naar hun opvatting als substituuat van de militaire dienst doortrokken is van hetzelfde kwaad, nl. het doden van medemensen.

Als gevolg van hun weigering aan de wettelijke verplichtingen te voldoen, werden zij doorgaans veroordeeld tot een gevangenisstraf van een duur die gelijk was aan de duur van de vervangende dienst.

„Unieke overtuiging”

Naar de mening van de bewindslieden is de gewetensnood, waarin de getuigen van Jehovah ten opzichte van de militaire en de vervangende dienst verkeren uniek; de bewindslieden is geen groepering bekend, waarvan de leden eenzelfde positie ten opzichte van de dienstplicht innemen. Naast de uit hun godsdienstige overtuiging voortvloeiende opvattingen over hun

Het ARP Kamerlid J. N. Scholten schrijft deze week een beschouwing over de nota „Ontwapeningen Veiligheid” waaraan o.a. staatssecretaris Kooijmans een belangrijke bijdrage leverde.

Aanmeldingen voor kaderkursussen 1976/1977 komen vlot!

Ook dit jaar belast de Stichting Kader- en Vormingswerk ARP zich weer met de organisatie van een tweetal landelijke kaderkursussen, die overigens ditmaal in CDA-verband gecoördineerd zijn. De eerste aanvullingen voor de kursussen, — een cursus van 5 donderdagen in Zwolle en één van vier weekendbijeenkomsten (vrijdagavond en zaterdag) in Soesterberg — kwamen reeds binnen. Wees er vlot bij want ook deelnemers uit de kring van CHU en KVP zijn welkom.

Doel van de kursussen is een intensieve kennismaking met het verschijnsel „politiek”, door o.a. gesprekken met regionale bestuurders, kamerleden en bewindslieden. Ook is er aandacht voor spreek- en discussievaardigheid. Op pag. 7 méér hierover, plus aanmeldingsbon!

positie en taakstelling in de samenleving verdient volgens de bewindslieden vermelding de standvastigheid in hun reeds gedurende decennia ingenomen houding, onafwendbare veroordelingen ten spijt.

De oprechtheid van hun stellingname wordt daardoor buiten twiifel gesteld. Vandaar dat volgens de bewindslieden uit een oogpunt van een redelijk en humaan beleid bij de wet een voorziening moet worden getroffen om voor deze specifieke gewetensnood een oplossing te bieden. Algehele vrijstelling dus van militaire en van vervangende dienst.

Andere dienstplichtigen

De bewindslieden geven ook aandacht aan de andere dienstplichtigen, die evenals de Jehovah's getuigen zowel militaire als vervangende dienst weigeren, de zogeheten totale dienstweigeraars. De bewindslieden zeggen te begrijpen, dat de totale weigeraar de overheid het recht ontzegt om wie dan ook de verplichting tot militaire dienst op te leggen. Hij weigert niet alleen militaire dienst, maar eveneens een beroep op de Wet GMD. Daardoor is niet bekend in hoeverre hun weigering wordt ingegeven door gewetensbezwaren of door andere overwegingen. De bewindslieden menen, dat de totale dienstweigeraars niet in een positie verkeren, die met die van de Jehovah's getuigen te vergelijken is. Immers, ten aanzien van alle gedoopte Jehovah's getuigen bestaat, doordat er vele gevallen van beroep op de Wet GMD zijn geweest, wél de zekerheid dat hun bezwaren erkend kunnen worden. Bovendien ontkennen zij niet het recht van de overheid om wie dan ook de dienstplicht op te leggen, maar komt hun dienstweigering voort uit hun godsdienstige overtuiging, die hen verbiedt aan de verplichtingen van Dienstplichtwet en Wet GMD te voldoen. Daarom menen de bewindslieden, dat alleen voor Jehovah's getuigen wettelijke vrijstelling moet worden geregeld. Wij zullen ons nog nader moeten bezinnen

op het geheel, dat de bewindslieden voor ogen staat. Voor ons is ook zeer belangrijk het principiële en praktische verband, dat er is, dat gelegd wordt en dat gelegd moet worden tussen Jehovah's getuigen, zogeheten dienstweigeraars en — laten wij het zo eens zeggen — normale gewetensbezwaarden militaire dienst, bij welke laatste men dan weer kan onderscheiden degenen, die wél of die niet erkend kunnen worden via artikel 2 Wet GMD. Komt er een goed rechtsevenwicht tot stand door de gedane voorstellen? Deze zaak zal duidelijk boven water moeten komen.

Royale benadering

De royale benadering van de Jehovah's getuigen door de bewindslieden, waarmede wij op zichzelf accoord zouden kunnen gaan, steekt duidelijk af tegen de veel krampachtiger opstelling van de zijde van het kabinet ten opzichte van de normale ernstige gewetensbezwaarden

militaire dienst via artikel 2 met de voorgestelde vier erkenningsgronden. Daartegenover staat dan ook zoals men weet de begin vorig jaar reeds door de A.R.P. Tweede Kamerfractie gekozen benadering.

Het onbehagen van de bewindslieden over de onafwendbare gevangenisstraf voor de Jehovah's getuigen delen wij. Wij vinden in het algemeen een gevangenisstraf voor een niet-erkende gewetensbezwaarde militaire dienst, die volhardt en dienst weigert eigenlijk een anachronisme. Als dat zo is blijft nog wel de vraag of en hoe dat eventueel geregeld zou kunnen worden. Men kan thans ten gunste van de Jehovah's getuigen de zaak regelen en aan de tot dusver geldende en tot voor twee jaar gerealiseerde feitelijke toestand van zo'n anderhalf jaar gevangenisstraf een wettelijk einde maken. Maar daarmede is dus niet alles gezegd. Wij zullen daar stellig nog nader op terugkomen.

W. de Kwaadsteniet

De lijsttrekker van het CDA

door
H. A. de Boer
Voorzitter ARP

De ARP en de CHU beslissen op 25 september a.s. definitief over de vraag of zij al dan niet met één lijst aan de verkiezingen zullen deelnemen.

Verschiedende opvattingen

De partijen moeten nog vaststellen wie voor het CDA de lijstaanvoerder zal worden. Daarover lopen de opvattingen uiteen: sommigen willen drie lijstaanvoerders; anderen willen er één. Ook in CDA-verband kwam men tot de conclusie dat men tot één lijsttrekker moet komen. Op 10 april heeft de AR-partijraad gewezen op het grote belang van één lijstaanvoerder. Uitgesproken is dat het algemeen bestuur van het CDA met instemming van de drie partijbesturen een voorstel aan het congres zou moeten voorleggen.

Dit alles natuurlijk onder het voorbehoud, dat er een positieve beslissing wordt genomen ten gunste van één lijst. Op grond van de overweging, dat er eerst een beslissing over de ene lijst moet zijn genomen vóórdat je over de persoon van de lijstaanvoerder kunt spreken, pleiten sommigen voor behandeling daarvan na 25 september a.s.

Ik ben het daar persoonlijk niet mee eens. Volgens mij zou het algemeen bestuur van het CDA vóór 25 september een standpunt moeten bepalen.

De partijen weten dan waar ze in dit opzicht aan toe zijn. Zelf heb ik er geen twiifel over laten bestaan, dat bij het doorgaan van één lijst, het CDA met één lijsttrekker moet komen. Het eigen gezicht van het CDA wordt daardoor bevorderd. Het versterkt ook de positie van het CDA tegenover PvdA en VVD. Deze partijen zullen ongetwijfeld respectievelijk met Den Uyl en Wiegels als lijstaanvoerder komen.

Drie of vier lijstaanvoerders voor het CDA verzwakt de positie van het CDA publicitair gezien in belangrijke mate. En dat is niet in het belang van het CDA. Eén eerste man in de campagne lijkt mij

een vanzelfsprekende zaak. Wat mij opvalt in allerlei uitspraken met name van KVP-zijde over de lijstaanvoerder is, dat het van die zijde vanzelfsprekend wordt gevonden, dat de lijstaanvoerder een KVP'er moet zijn. Immers, de KVP is de grootste partij en dus

Ik heb nooit begrepen, dat dit redeneren vanuit de positie van de grootste te zijn of de grootste te worden ten grondslag ligt; aan de federatieve samenwerking van de drie binnen het CDA.

Want laten wij niet vergeten, dat ook de beslissing over één lijst, niet anders is dan het vormgeven van federatieve samenwerking in 1976.

Voor het aanwijzen of benoemen van mensen op verantwoordelijke posten kan niet bepalend zijn welke partij de grootste is, maar welke mensen het beste zijn om gestalte te geven aan datgene, wat het CDA beoogt.

Vertrouwen

Het gaat om personen, die in alle drie de partijen in belangrijke mate vertrouwen genieten en die naar buiten toe in staat zijn een goed beeld van het CDA over te brengen.

Dat daartoe uitsluitend iemand van KVP-origine bekwaam zou zijn waag ik te betwijfelen. Ik kan me heel goed voorstellen, dat in de kring van CHU en ARP ook zulke personen aanwezig zijn. Ik betreur het dan ook dat mijn KVP-collega Wim Vergeer in het N.R.C. Handelsblad van vrijdag 20 augustus verklaart, dat de lijstaanvoerder een KVP'er zal zijn en dat iedereen het daarover wel eens is („het ligt wel voor de hand dat de grootste partij de lijsttrekker levert en daar is iedereen het ook mee eens”).

Openhartig

Van mij kan hij althans beter weten. Ik schrijf deze dingen in alle openhartigheid, omdat ik meen, dat wij er met elkaar vanaf moeten bepaalde verwachtingen te wekken of een voorstelling van zaken te geven, die alleen maar voedsel geeft aan de gedachte, dat binnen het CDA datgene bepalend zal zijn dat groot en machtig is.

DEZE WEEK IN WAG:

Verkiezingen Europees Parlement, pag. 2

Verklaring CDA-bestuur, pag. 2

Wetenschapsbeleid, pag. 3

Veiligheidsbeleid, pag. 4

Mevr. Goudsmit contra Aantjes, pag. 5

Uit de Arjos, pag. 5

Partijnieuws: kaderkursussen, pag. 7

W. Smeenk & Zonen
VLEUGELS, PIANO'S
ORGELS
OVER OOM 174
TEL. 020-18.51.51
AMSTERDAM

IN OGENSCHOUW

Verschuiving van machten

Zeker – wij leven nog steeds in een rechtstaat naar het klassieke model. Niemand zal dat ontkennen, ook op grond van eigen ervaring. De wetten waaraan wij ons hebben te houden komen langs democratische weg tot stand. Gekozen organen – gemeenteraden, provinciale staten en volksvertegenwoordiging – stellen de wetten in gemeenschappelijk overleg met de overheden – zonder deze organen niet te verwerken! – vast. Het „bestuur“ in Nederland wordt verwerkt op basis van deze wetten. Voor wat de mogelijkheid betreft zich te vereren tegen de uitvoering door de overheden zijn er meerdere mogelijkheden.

Wij beschikken over een onafhankelijke rechtspraak, de gewone rechter en de administratieve rechter. Daarnaast zien de democratisch gekozen organen scherp toe op de uitvoering vanwege die overheden. Er bestaat zo gezien een belangrijk stuk rechtsbescherming tegenover de overheden.

Rechtsbescherming

In de jaren waarin wij leven is deze

rechtsbescherming van de burger sterk uitgebreid. Onlangs is er een nieuwe mogelijkheid aan toegevoegd. Op 1 juli is de wet administratieve rechtspraak overheidsbeschikkingen – wet AROB – in werking getreden, die een aanvullende rechtsbescherming geeft. Voor een groot aantal overheidsbeschikkingen is er n.l. een nieuwe beroepsmogelijkheid geschapen met name van belang voor de burger t.o.v. provinciale- en gemeentebesturen. Die ontwikkeling is een goede zaak: het hebben van een ruimer recht van beroep brengt met zich mee een grotere mate van rechtsbescherming. De overheden hoeden zich voor machtsaanmatiging en de burger is in staat tegenover een onrechtmatig overheidsbesluit naar zijn mening, zich te weer te stellen. Toch is er sprake van een zich afbakend markant verschijnsel. Met name in het gebruik, in de hantering van wettelijke bevoegdheden.

Ontwikkeling

In het „liberale“ tijdperk van de rechtsstaat – zo weinig mogelijk

overheidsbemoeienissen over de gehele linie financieel, economisch sociaal etc. – gold het wettelijk verbod als een algemene regel. Het gold voor iedereen en het behoorde tot hoge uitzonderingen als de overheid hiervan ontheffing verleende. Voor de overheid was ieder gelijk. In de loop der jaren heeft dit beeld zich gewijzigd. In zeker opzicht evalueren wij hoe langer hoe meer naar een verzorgingsstaat. Dat wil zeggen de huidige omstandigheden waarin wij leven, maken het reeds een groter aantal jaren noodzakelijk dat de overheden op veel en velerlei punten (terecht vaak) een actief beleid voeren. In die situatie gaat de nadruk vallen op een beleid van de overheden dat gericht wordt op het verlenen van ontheffingen. Niet meer is de algemeen, voor iedereen geldende regel het uitgangspunt voor het beleid, maar de ontheffing van algemeen geldende verbodsregels.

Ontheffingsregels

Die ontheffingsregels scheppen voor de overheden een ruime marge om bij de verlening van een ontheffing van het

algemeen gestelde verbod, voorschriften en voorwaarden te verbinden! Hiermee hebben de overheden het in hun hand – niet zozeer om bepaalde gedragingen te weren, maar heel duidelijk gedragingen van burgers in onze maatschappij welbewust te reguleren.

De overheden krijgen door de ruime mogelijkheden ontheffingen te verlenen – waaraan individuele voorwaarden verbonden worden – een instrumentarium in handen een politiek gericht beleid te voeren.

Wij zijn niet de mening toegedaan dat dit streven te verwerpen zou zijn. In een samenleving waarin van de overheid – vaak op straffe van „ontslag“ – een actief beleid wordt gevraagd zal men dit instrumentarium in beginsel moeten accepteren. Wel zal steeds moeten worden bedacht dat onze politieke vertegenwoordigers hierop zeer nauwkeurig en kritisch moeten letten. Met de regelmaat van een klok en de onregelmatigheid die actiegroepen bezielt.

Orde in oerwoud

Wij zouden het voorts een zeer belangrijke zaak vinden als de overheden spoedig een begin zouden maken orde te scheppen in het bestaande oerwoud van de bestaande vergunningsstelsels (ontheffing van de algemene regel onder door de overheid te stellen voorwaarden). Er zullen maatstaven en normen moeten worden ontwikkeld.

Bij de omroepwet is dit (gedeeltelijk) reeds gerealiseerd: bijv. weet men

Holwerda-Zonen

DOEKUM 0 3190-2300-2500 LELYSTAD 0 3200-1400 en 1000

Alle transporten
BINNEN- EN BUITENLAND
SPECIAAL
VERHUIZINGEN
Meubeltransporten

waaraan men moet voldoen om een zendmachtiging te krijgen. De overheden zijn zeker als men „verkeerd“ zou willen, in een verzorgingsstaat aan de winnende hand. Vandaar het dringende verzoek tot een (juridisch) systeem te komen waarin maatstaven en normen worden veranderd als het gaat om de toepassing van een ontheffingssysteem.

G.A.K.

Door drs. J. de Koning, lid Eur. Parlement

Directe verkiezingen Europees Parlement: nog wel enige problemen

Terecht is in brede kring tevredenheid betuigd over de beslissing van de regeringsleiders om in 1978 directe verkiezingen te houden voor het Europees Parlement. Aan dit besluit hangen echter nog wat losse draden, die eerst vastgeknoopt moeten worden vóór het besluit van kracht kan worden. En ook dan blijven er nog problemen genoeg.

Engeland en Denemarken

De Engelse en Deense regeringen hebben formeel nog niet hun instemming aan het besluit gegeven. Dat zal pas gebeuren in de zitting van de Raad van Ministers eind september, als men althans in eigen kring overeenstemming heeft verkregen. In Engeland zit de pijn vooral in de eis van Schotland en Wales om in het nieuw te kiezen Parlement sterk vertegenwoordigd te zijn. De Engelse regering, die toch al steunt op een zeer zwakke meerderheid, kan zich op dit gevoelige punt geen problemen permitteren met afgevaardigden uit beide gebieden. De Deense regering – een minderheidskabinet – wordt hinderlijk gevolgd door een Folketing (= Parlement), dat eigenlijk de absolute Deense soevereiniteit wil handhaven, hoewel men natuurlijk wel van de voordelen van de EEG wil profiteren. Het Deense Parlement wenst een sterke greep te houden op het Europees Parlement (E.P.) door de voorwaarde te stellen dat alleen leden van het Nationale Parlement lid kunnen zijn van het E.P. en dat zij dus automatisch hun Europees mandaat moeten verliezen als zij niet gekozen worden in het Folketing. Het is duidelijk dat een dergelijke bepaling geheel indruist tegen de gedachtegang achter directe Europese verkiezingen en ook praktisch grote moeilijkheden geeft, bijv. bij tussentijdse Kamerontbinding in Denemarken. De Raad van ministers heeft dus nog wel een paar noten te kraken.

Verhouding Europees-Nationaal Parlement

Overigens is het Deense probleem ook in de andere landen wel aan de orde.

Aangenomen dat op de kandidatenlijsten van de partijen ook personen zullen voorkomen die geen lid zijn van een nationaal parlement, doet zich de vraag voor hoe die mensen het contact met hun kiezers moeten behouden en hoe wij kunnen worden ingeschakeld in de relatie tussen de nationale politieke groeperingen en de Europese politiek. Voorkomen moet worden dat leden van het E.P. politiek vrij zwevende figuren worden, die leven moeten bij de gunst van kiesverenigingen die een spreker wensen over Europese politiek (dat aantal is, blijkens zijn ervaring, helaas gering!). Voorkomen moet ook worden dat fracties in het nationale parlement verstoken blijven van de mogelijkheid hun politieke inzichten op Europees niveau te doen doorblikken. De hoofdzaak daarvan wordt uiteraard sterker naarmate de bevoegdheden van de Europese organen meer realiteit worden, bijv. ten aanzien van de coördinatie van de begrotingen der lidstaten. Daarnaast is er nog het

Brandend aktuele uitgaven

„Van Woudschoten tot Hoogeveen“. In 160 pagina's alles over de geschiedenis van het CDA. Tientallen foto's en spotprenten. Prijs f 5,95.

„Politiek? Kom nou!“ In deze serie verscheen de 2e lesbrieff maatschappijleer over Liberalisme, socialisme en Christen-democratie. Geschikt voor vakken maatschappijleer, geschiedenis en godsdienst. Prijs 1 ex. f 1,-, 2/5 ex. f 0,75 per ex.; 5/9 ex. f 0,65 per ex.; 10/24 ex. f 0,45 per ex.; 25 en meer ex. f 0,30 per ex.

„Een kleine eeuw kleine luyden“. Politiek prentenboek van de ARP, met o.a. een zeer instructief artikel over Groen van Prinsterer. Prijs f 5,-; 130 pagina's.

„Gedeelde verantwoordelijkheid.“ In handzaam, geïllustreerd, formaat, toespoken en tekst CDA-resolutie van de voorjaarspartijraad 1976. Prijs: f 3,- per ex.

Bestellingen: stort het verschuldigde bedrag op postgiro 89673, t.n.v. AR Partijstichting, Den Haag, m.v.v. titels en aantallen.

Dr. J. de Koning.

partische bezwaar dat leden van het E.P. tevens lid van het nationale parlement, maar al te vaak in conflict komen met de verplichtingen uit dat dubbel-mandaat voortvloeiend. Talloze malen wordt het Europese werk gehandicapt, omdat de Duitse, Engelse of Italiaanse delegatie ijlings moet terugvliegen voor een belangrijke stemming in het eigen parlement, waar hun regering slechts een geringe meerderheid heeft. Al deze problemen zouden m.i. bevredigend kunnen worden opgelost als de leden van het E.P. ambtshalve adviserend lid zouden zijn van het eigen nationale parlement. Zij zouden dan deel kunnen nemen aan de beraadslaging in eigen fractie, in de commissies en in de plenaire vergadering, echter zonder stemrecht. De Grondwet kent echter deze figuur niet.

Dus is Grondwetswijziging nodig en dan is haast geboden, opdat voor de verkiezingen van 1977 de eerste lezing van zo'n (eenvoudige) wijziging kan plaatsvinden.

Bevoegdheden

Corporaal heeft in N.G. van 31 juli/7 augustus er terecht op gewezen, dat men van de verkiezingen voor het E.P. wel een spektakelstuk kan maken, maar dat het vraagstuk van Europese parlementaire controle op Europese beslissingen niet is opgelost, zolang het E.P. slechts beperkte bevoegdheid heeft t.a.v. het vaststellen van de Europese begroting en slechts Europese wetgeving. Vooral het laatste is van belang!

Het beschikken over de koorden van de beurs is weliswaar een grondrecht van alle parlementen in een democratisch bestel, maar in de praktijk van het parlementaire leven zijn de mogelijkheden daartoe zeer beperkt. Het Engelse Lagerhuis – moeder der parlementen – mag verschuivingen binnen de begroting vaststellen, maar het totaal der uitgaven niet vergroten. In onze eigen A.R.-fractie

geldt het (goede) gewoonterecht dat voor verhoging der uitgaven de dekking moet worden aangegeven. Daarop sneuvelen (terecht) de meeste voorstellen. Het E.P. heeft nu al de mogelijkheid de Europese begrotingsvoorstellen te overschrijven; het laatste jaar met ± f 250 miljoen.

Zwakke punt

Het zwakke punt ligt dan ook bij de te geringe bevoegdheden om de Europese wetgeving te beïnvloeden. In de eerste plaats is er nog veel te weinig Europese wetgeving, bijv. op het terrein van de economisch-financiële politiek, op sociaal gebied en t.a.v. het milieu. In de tweede plaats worden de zaken veelal gedaan in een procedure van „handje-klap“ tussen de ministers van de lidstaten, waarbij ieder zich in het eigen parlement verontschuldigt met de noodzaak van het bereiken van een compromis, terwijl een verantwoording van de totale Europese politiek t.o.v. een Europese volksvertegenwoordiging achterwege blijft.

Verandering in die situatie vraagt echter een recht van initiatief en van amendement voor het E.P. ten gevolge waarvan nationale regeringen en nationale parlementen onderworpen zijn aan de Europese besluitvorming. Dat is een pijnlijke en dus lange weg!

Uitdaging

Als de directe verkiezingen voor het E.P. inderdaad in 1978 zullen plaatsvinden, dan is dat tevens een krachtproef voor de Europese Christen-democraten. Zij zullen dan een programma en een kandidatenlijst moeten presenteren die in iedere lidstaat de kiezers aanspreekt. Wij zijn nu – met ruim 1/4 van het aantal zetels – op één na grootste fractie in het E.P. De socialisten vormen – na de

toetreding van de Engelse Labourfractie – met 1/3 van het aantal zetels, de grootste groep. Wij zullen onze positie tenminste moeten handhaven. Dat kan als wij een programma formuleren, waarin herkenbaar is hoe wij de verhoudingen zien tussen individu en gemeenschap, tussen nationale staten en Europees gezag, tussen Europese Christen-democraten belangrijke verschillen in benadering, en formulering. Maar er zijn ook wezenlijke overeenkomsten op grond van een gemeenschappelijk beeld van mens en samenleving, gefundeerd op een eeuwenoude christelijke visie. Het gaat erom die visie te aktualiseren en te Europeaniseren. Als Nederlandse Christen-democraten moeten we daaraan bijdragen, vanuit het evangelie als richtsnoer voor het politieke handelen, ook in Europa.

VERPLAATSBARE HOUTEN GEBOUWEN

directie- en schaftketen
scholen en kerken
directie- en schaft-wagens
etc.

HOUTBOUW **HANBO**
HARDINXVELD

tel. Giessendam-Hardinxveld 3888

CDA-bestuur over intentieverklaring

Het dagelijks bestuur (d.b.) van het CDA heeft op vrijdag 20 augustus 1976 beraadslaagd over een aantal politieke onderwerpen, die verband houden met vragen, die in de diverse partijen leven rond de beslissing over de ene lijst.

Het d.b. heeft ter zake hiervan een standpunt bepaald.

Het d.b. is van oordeel, dat er ruimte bestaat voor de Tweede Kamerverkiezingen op basis van programvergelijking en wederkerigheid een intentieverklaring af te geven omtrent de gewenste kabinetsamenstelling na de verkiezingen.

Een intentieverklaring betekent niet het aangeven van een blijvende verwantschap, evenmin het uitsluiten van andere constructieve partijen.

Uiteraard spelen bij een op te stellen intentieverklaring de bij een kabinetsformatie te hanteren criteria een rol. Het d.b. meent, dat als formatiecriteria dienen te gelden:

- het eigen program en de realisering daarvan;
- de verkiezingsuitslag;
- de wenselijkheid van een parlementair meerderheidskabinet;
- de actuele politieke situatie.

Het spreekt vanzelf dat deze criteria in hun onderlinge samenhang dienen te worden bezien.

Het profiel van het CDA – dat inzet is bij de verkiezingen – wordt gevormd door het te voeren beleid (= program), het gevoerde beleid en door de mensen, die het beleid in de praktijk vorm geven. Het CDA zal het gevoerde beleid, voor zover gesteund door de christen-democratische fracties in het parlement voor zijn rekening nemen. Ten aanzien van de punten waarop het -' beleid verschillend werd beoordeeld, zullen de fractievoorzitters in de Tweede Kamer een werkspraak voorleggen aan het d.b. In een later stadium zal het d.b. zich beraden over de lijsttrekker van het CDA.

Commissie-Donner

Het kabinet beschikt over het rapport van de commissie-Donner inzake de Lockheed-affaire. De regering wil tijd hebben voor overleg en voor het bepalen van een standpunt. Dat is o.i. volkomen begrijpelijk. Het is zaak, dat de ultieme zorgvuldigheid wordt betracht en dat niet overijld conclusies worden getrokken. Intussen circuleren er allerlei verhalen in de pers over wat de commissie wel of niet gedaan zou hebben. Wij zullen daar niet aan meedoen. De commissie heeft gerapporteerd, de regering beraadt zich over de conclusies. Het parlement zal oordelen over het rapport, de conclusies en de werkwijze van de commissie. Zo hoort dat ook. En verder is er geen behoefte aan stemmingmakerij in welke richting dan ook.

Vreemd verhaal

De voorzitter van de PvdA heeft in „De Nieuwe Linie" verklaard, dat de

totstandkoming van het CDA met de CHU om moeilijkheden vragen betekent als het gaat om de samenwerking van PvdA en CDA. De CHU zou het kabinet-Den Uyl toch niet tot inzet van de verkiezingen maken. Wij begrijpen dat niet. Geen van de chr.-democratische partijen zal het kabinet als zodanig tot inzet van de verkiezingen maken. Voor wat de ARP betreft is dat steeds een consequente lijn geweest. De ARP maakt zich sterk voor het beleid, zoals het daar in iedere parlementaire periode verantwoordelijkheid voor heeft gedragen. Het zou vragen om moeilijkheden zijn wanneer men verwacht, dat het CDA of dat één of twee van de partners nu plotseling het kabinet tot inzet van de verkiezingen zou maken.

Landbouwcramp

De aanhoudende droogte leidt tot een ramp voor de veehouderij in grote delen van het land. Duizenden veehouders weten nu al met zekerheid dat ze dit jaar geen enkel inkomen zullen verdienen of een nog groter verlies zullen lijden. Het mes snijdt erin aan 2 kanten: de

NG COMMENTAAR

opbrengsten lopen snel terug en de kosten stijgen fenomenaal omdat veel voor moet worden bijgekocht. De minister van Landbouw heeft inmiddels enkele maatregelen genomen, vooral gericht op het winnen van extra ruwvoer en het vervoer daarvan naar de veehouderijbedrijven. Op korte termijn zal echter ook moeten worden voorzien in de financiële nood. De Rijksgroepsregeling Zelfstandigen biedt daartoe mogelijkheden, mits de toepassing wordt aangepast bij de situatie van deze bedrijven. Twee jaar geleden is dat redelijk gelukt bij de waterschade in Zeeland. Een dergelijke regeling moet ook nu mogelijk zijn.

Demonstratie

De Stichting anti-apartheidsbeweging Nederland organiseert samen met een aantal jongeren-organisaties op 28 augustus politieke een demonstratie en een meeting in Amsterdam. De partijen is gevraagd daaraan adhesie te betuigen, of zelfs deel te nemen. ARP, CHU en KVP hebben in overleg besloten dit niet te doen. Ons standpunt t.a.v. het beleid in Z.-Afrika is bekend. In dit verband wijzen wij op de verklaring van het dagelijks bestuur van het CDA van 5 juli j.l. en op de brief die de CDA-fracties in het Parlement hebben gezonden aan het Z.-Afrikaanse Parlement. De uitnodiging voor deze betoging kwam te laat bij de partijen binnen; de leuzen stonden al vast; over de sprekers was overleg nog mogelijk, al stond niet vast of overleg over de inhoud mogelijk was. Onze conclusie was, dat een nationale manifestatie zinvol geweest zou zijn, mits het nationale karakter daarvan dan ook gewaarborgd zou zijn. Dit was niet het geval. Een eenzijdige politiek van voldongen felten is ook in dit geval uit den bozen en bovendien niet effectief. Wanneer deze

beweging iets wilde organiseren met een kans van slagen, dan had zij andere wegen moeten bewandelen. Het gaat niet om het slaken van kreten, of om het oproepen van emoties, maar om de mensen van Zuid-Afrika. De christen-democratische partijen achten deze manifestatie niet zinvol. Zij staan daarin niet alleen, het CNV en de Raad van Kerken nemen hetzelfde standpunt in.

HOUT-EN
METAAL-
BEWERKINGS-
MACHINES

VAN DER SPEK

ROTTERDAM - TEL. 27.97.55.
WOLPHAERTSBOCHT 214

VAN ATOTU

Na het reces

De leden van het kabinet zijn van hun vakanties teruggekeerd, de Tweede Kamer heeft na het reces de werkzaamheden hervat, Den Haag is politiek weer tot leven gekomen. Helemaal windstil is het natuurlijk ook gedurende de afgelopen weken niet geweest. Bij het doornemen van de dagbladen van de laatste weken springen er voor mij een paar dingen uit.

Aan het binnenlands-politieke front trok natuurlijk met name het uitbrengen van het rapport der zgn. commissie-Donner de aandacht. Zolang het rapport niet is gepubliceerd en de regering haar oordeel nog niet heeft gegeven, valt daar uiteraard nog niets over te zeggen. Speculaties zijn zeker in deze zaak uit den boze.

Jacht op buit

Enige rimpelingen veroorzaakten de

uitlatingen van enkele ministers in een Brandpunt-uitzending over een mogelijk verlengd premierschap van de huidige minister-president, ook wanneer zijn partij ditmaal niet als grootste uit de verkiezingsstrijd zou komen. Utlatingen van deze strekking zijn niet alleen voorbarig, maar ook zeer verwarrend. Zij wekken namelijk de onjuiste indruk alsof de aanwijzing van de premier geheel of voornamelijk door één factor wordt bepaald, b.v. wie als de bekwaamste kan worden beschouwd of hoe de continuïteit van beleid het best kan worden gewaarborgd. Natuurlijk zijn dit belangrijke factoren, maar er zijn andere niet minder gewichtige aspecten. Ik vermeld bijvoorbeeld de vraag of een minister-president de indruk weet te vermijden (zonder zijn eigen overtuiging ook maar enigszins geweld aan te doen) dat het premierschap een element is van zijn partijpolitieke leiderschap. Bij de factor van de continuïteit van beleid kan bijvoorbeeld niet buiten beschouwing blijven het volstrekt eenmalige karakter van de formatie, waaruit het huidige kabinet is voortgekomen. Voorts kan de verkiezingsuitslag een aanwijzing opleveren. Ook dit laatste is echter niet bij uitsluiting bepalend. Nu al als eis stellen dat een

bepaalde partij, als zij de grootste wordt, vanzelfsprekend de minister-president moet „leveren" (zoals het zo kies heet) is even voorbarig en onjuist als de eerder genoemde uitlatingen. Het zijn zelden de meest treffelijke jagers die de strijd om de verdeling van de huid al inzetten voor er nog maar een schot op de beer is gelost.

Zuid-Afrika

Aan het buitenlandse-politieke front zijn het vooral de angstaanjagende ontwikkelingen in Zuid-Afrika die de nieuwspagina's in de afgelopen weken

hebben beheerst.

Hoe men ook over het apartheidsbeleid moge oordelen, op zijn minst moet worden gezegd dat deze ontwikkelingen samenhangen met dat beleid. En dit is dan wel erg voorzichtig gesteld. Als er niet heel snel drastische veranderingen in dat beleid worden aangebracht, kunnen de gevolgen niet ernstig genoeg worden ingeschat. Ongetwijfeld roepen snelle veranderingen ook risico's op, maar die zijn niet te vergelijken met de gevolgen die gevreesd moeten worden bij het voortduren van het apartheidsbeleid. Het is zinvol dat daarop vanuit Nederland en vanuit de christen-democratische partijen en fracties is gewezen. Ongetwijfeld zal dit bij sommige groepen in Zuid-Afrika irritatie wekken, maar dit mag niet opwegen tegen de verbittering en het wantrouwen, die bij de achtergestelde gekleurde meerderheid, steeds meer zullen worden versterkt als zelfs nu nog zou zijn gezweven. Het apartheidsbeleid wordt door de A.P.P. op bijbelse gronden principieel veroordeeld. Vanuit die visie moest en moet een krachtig beroep worden gedaan op het huidige bewind in Zuid-Afrika te komen tot een drastische beleidsomkering, die alle burgers gelijke rechten waarborgt, ongeacht godsdienst, cultuur of huidskleur. Dit is principieel de enig aanvaardbare weg. Het is ook met het oog op de belangen van alle bevolkingsgroepen in Zuid-Afrika (ook van de blanken en de huidige machtshebbers!) de enige mogelijke weg.

Rusland-bezoek

Een derde onderwerp dat het vermelden waard is heeft zowel een binnenlands- als een buitenlands-politieke kant. In de afgelopen weken heeft namelijk een nederlandse parlementaire delegatie (waarvan namens onze fractie De Boer deel uitmaakte) de Sovjet-Unie bezocht. Het is een belangrijk bezoek geworden dankzij de grote publiciteit die het heeft gekregen. Daaruit is gebleken, dat de delegatie zich zonder ophouden heeft verzet tegen de pogingen van haar gastheren het bezoek uit louter plichtplegingen te doen bestaan. Integendeel, de commissie heeft ohvermoedbaar getracht de feiten aan de orde te stellen, die de menselijke vrijheid in de Sovjet-Unie bedreigen of knevelen en die daarom de „bemoëzucht" vanuit andere landen rechtvaardigen. Van het verwijt dat Nederland als klein landje niet zo „bemoëzuchtig" moet zijn, heb ik trouwens deze keer niets gehoord of gelezen. Een bijkomend voordeel van de wijze, waarop dit parlementaire bezoek is verlopen, is dan ook dat het een krachtig tegenbewijs is tegen de zo vaak gehoorde beschuldiging van eenzijdige verontwaardiging.

Adant

Door drs. M. Beinema ARP Tweede Kamerlid

In de warwinkel van ons wetenschapsbeleid (I)

Een vreemde figuur vlak voor het kamerreces heeft die bewindsman, die zijn bekendheid langzamerhand dankt aan zijn onbekendheid - kranten schrijven steeds vaker over hem als de minst bekende minister - een van zijn weinige kansen gebruikt om voor het parlementaire voetlicht te treden.

Anders gezegd, op 15 en 17 juni j.l. besprak de Tweede Kamer met minister Trip de Nota Wetenschapsbeleid. Gezien de betrekkelijke onbekendheid en ondoorzichtigheid van deze materie, is het goed, alvorens in een volgend artikel 'e het een en ander uit dat kamerdebat weer te geven, wat informatie te verstrekken over het werkkterrein van de minister voor wetenschapsbeleid, die, niet als mens, maar als functionaris, terecht betiteld is als „een van de vreemdste figuren in de politiek" (A. de Kool).

Een (on)mogelijke taak

„De minister voor wetenschapsbeleid heeft in dit kabinet uitsluitend een coördinerende taak en dient ernaar te streven, dat de vele

onderzoekprogramma's op elkaar afgestemd zijn en dat het onderzoek, met name dat wat door de overheid gefinancierd wordt, doelmatig wordt uitgevoerd. Ik formuleer het met opzet wat voorzichtig - „dient ernaar te streven" - omdat er zoveel universiteiten, instellingen, bedrijven, organisaties, stuurgroepen, commissies en raden zijn, die zich bezighouden of bemoeien met wetenschappelijk onderzoek, dat het een gigantische opgave is in deze warwinkel de gewenste orde te brengen; gewenst, dat is wat mij betreft met behoud van zoveel zelfstandigheid van personen en instellingen als in het algemeen belang verantwoord is.

De koorden van de beurs

Hoe breed deze coördinerende taak ook is, hij is tegelijkertijd beperkt, omdat het wetenschappelijk onderzoek in eerste instantie door anderen gestuurd en bestuurd wordt. Minister Trip heeft dan ook nauwelijks een begroting - en daardoor ook niet meer dan een zwakke binding met het parlement - en slechts een beperkt aantal medewerkers. Het sturen en besturen van wetenschappelijk onderzoek is uiteraard onlosmakelijk verbonden met het betalen ervan. In het jaar 1976 zal er voor dat doel

ongeveer 4,5 miljard (= 1,9% van het Bruto Nationaal Produkt) uitgegeven worden. De industrie zal daarvan vrijwel de helft voor haar - dat is uiteindelijk onze - rekening nemen. Hierbij zijn boeiende en belangrijke vragen te stellen: in hoeverre mag en kan onze maatschappij en/of de overheid op de aard van dat onderzoek invloed uitoefenen (denk bijv. aan de belangen of gevaren van milieu of wapenbouw); hoe verhoudt zich de verantwoordelijkheid van de onderzoeker tot die van zijn opdrachtgever enz. De overheid op haar beurt geeft zo'n 2275 miljoen uit aan wetenschappelijk onderzoek en dat is dus ook voor onze rekening. Meer dan de helft daarvan loopt van het departement van Onderwijs en Wetenschappen deels naar de universiteiten en hogescholen en anderdeels naar een aantal instituten, waarvan de meeste overkoepeld worden door de in 1950 opgerichte Nederlandse organisatie voor zuiver wetenschappelijk onderzoek (ZWO) en enkele gekoesterd worden door de aloude, van 1804 daterende Koninklijke Nederlandse Akademie van Wetenschappen (KNAW). Maar ook andere departementen leveren hun, d.w.z. onze, bijdrage, vooral aan de Nederlandse organisatie voor toegepast natuurwetenschappelijk onderzoek (TNO), die onder meer gesplitst is in een nijverheidsorganisatie (1934), een rijksverdedigingsorganisatie (1946), en een gezondheidsorganisatie (1949), waarheen vanuit respectievelijk de departementen van economische zaken, defensie en volksgezondheid een geldstroom(pje) loopt.

Tussen collega's

De minister voor wetenschapsbeleid, om

Dr. M. Beinema.

bij deze „vreemde figuur in de politiek" terug te komen, oefent zijn invloed dus voornamelijk uit op en via zijn collega's; hij heeft geen geld en „dus" geen macht, maar moet bijv. zien te voorkomen, dat zijn collega van economische zaken zoveel op economische groei gericht onderzoek laat doen, dat de belangen die zijn collega van milieu behartigen moet, geschaad worden. En omgekeerd. Buiten en boven het informeel overleg met de collega's functioneert de Raad voor het Wetenschapsbeleid (RWB), waarin behalve de minister-president en de

minister voor wetenschapsbeleid zitting hebben de staats-secretaris van buitenlandse zaken, de ministers van financiën, van defensie, van verkeer en waterstaat, van economische zaken, van cultuur, recreatie en maatschappelijk werk, van volksgezondheid en milieuhygiëne en verder de voorzitters van het Interdepartementaal Overleg voor het Wetenschapsbeleid (IOW), van de Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid (WRR) en van de Raad van Advies voor het Wetenschapsbeleid (RAWB). Er wordt weleens aan getwijfeld of deze RWB zo veelvuldig en doelmatig werkt als wenselijk is.

Ter aanvulling

Vanuit de tweede kamer wordt de minister voor wetenschapsbeleid „begeleid" door de vaste commissie voor het wetenschapsbeleid, waarin voor de CDA-fracties zitting hebben mijn collega's Ter Woort (KVP) - helaas uit het parlement vertrokken - Hermes (KVP), Van Leijenhorst (CHU), Veerman en ikzelf.

De eventuele lezers die na deze vereenvoudigde maar toch tamelijk verwarrende voorstelling van een nog veel verwarrender werkelijkheid, meer willen weten van het (Nederlandse) wetenschapsbeleid, kan ik verwijzen naar twee publicaties die ik zelf ook niet onbenut gelaten heb: A. de Kool: Wetenschapsbeleid. Kiezen en delen. (uitg. Van Gorcum, Assen 1975);

Raad van Advies voor het Wetenschapsbeleid: Wie, wat, waar, wetenschapsbeleid. (Postbus 1524, Den Haag).

OOSTERBAAN & LE COINTRE N.V.

GOES - Telefoon (0 1100) 7555*
DRUKKERS
UITGEVERS

Al 70 jaar drukkers in Benelux voor bedrijven en organisaties

In de Noordoostpolder en Oostelijk Flevoland
bouwden wij reeds vele kerken, scholen en boerderijen.

B.V. GEBR. SALVERDA

AANNEMERSBEDRIJF

't Harde, Bovenweg 7.

Tel. 0 5255-1666.

WIJ KOPEN EN VERKOPEN PALLETS

in vele afmetingen en uitvoeringen

Onze handelsvoorraad:

30.000 STUKS

w.o. veel nieuwe

Bijzonder gesorteerd in de maat 100 x 120

PALLET-BEDRIJF

J. STAAT - BARENDRECHT

Telefoon 0 1806-2096.
Opslagterrein: Noldijk 140.

SCHULING INDUSTRIE TECHNIEK BV

BINNENHAVENSTRAAT 20
HENGELO-O.
POSTBUS 52. TEL. 05400-1.56.00.

W. VISSER & ZN. N.V.

SCHEEPSWERF
MOTOREN-
HERSTELPLAATS

Ankerpark 2
TELEFOON 0 2230-1.66.41
DEN HELDER

NIEUWBOUW en REPARATIE

Ontwapening en veiligheid

Door mr. J. N. Scholten
Lid vaste commissie
Buitenlandse Zaken

Bondgenoten moeten op ons kunnen blijven vertrouwen

„Wanneer de schade, die wordt toegebracht niet meer in verhouding is tot de waarden, die wij trachten te beschermen, is het beter onrecht te lijden dan zich te verdedigen”.

Aldus een uitspraak van Pius XII. Inderdaad komt ook deze vraag centraal te staan: of wij de waarden van het Westen mogen verdedigen met de heersende nucleaire strategie, die indien ze zou falen tot voor de mensheid fatale resultaten zou leiden. Ons laatste Program van Actie acht een massale strategische aanval met kernwapens in strijd met God geboden. Is een verdediging die tot een omvangrijke vergelding met kernwapens kan voeren wel verantwoord? Mag en kan men de vijand afschrikken met een oorlogs-strategie, die niet in de praktijk zou mogen worden gebracht?

Positie overheid

De positie van de overheid is hier uiteraard in alle scherpere bij betrokken. Dr. Boertien heeft bij de behandeling van de defensienota in de Kamer erop gewezen, dat er een breuk is in het ethisch denken over de machtmiddelen van de overheid, wanneer het gaat om het alles venietigende atoomwapen. Is onze eerbied voor het leven en voor de Schepping, is onze verantwoordelijkheid jegens God en de naaste te rijmen met de grondslagen van onze moderne wapeniging?

Deze en vele andere vragen dringen zich op wanneer men de nota „Ontwapening en Veiligheid” van de bewindslieden Van der Stoep en Kooijmans leest, die deze week in de Tweede Kamer wordt behandeld. Ik roep in herinnering, dat bij de formatie van het kabinet Den Uyl voor het eerst een Staatssecretaris van Buitenlandse Zaken voor ontwapeningsaangelegenheden werd benoemd en wel in de persoon van onze partijgenoot prof. dr. P. Kooijmans.

Tomeloze hoogte

De nota typeert de huidige wapeniging als een „tot tomeloze hoogte opgevoerde”. Dit geldt primair de beide supermogendheden de Sovjet-Unie en de Verenigde Staten van Amerika. De bewindslieden betreuren niet alleen de zeer geringe resultaten van het ontwapeningsoverleg in de z.g. SALT-besprekingen, maar leveren ook fikse en gefundeerde kritiek op Moskou en Washington.

„Tomeloze hoogte”, op dit niveau bevindt zich de wapeniging met in 1975 een totale uitgave van 280 miljard dollar, hetgeen vele malen meer is dan wordt uitgegeven voor ontwikkelingssamenwerking! Indien de wapenigingstrend zich voortzet zal in het jaar 2000 het huidige bruto wereld-produkt geheel aan wapeniging worden besteed!

Ondanks de vele ontwapeningsconferenties is er weinig reden tot optimisme. De angst voor de ander, de vrees om achter te raken speelt hierbij een grote rol. Ik maak me hierbij geen illusies over de Sovjet-Unie. Er is ook aan die kant een voortdurende inspanning de wapeniging op te voeren. In het kort bestek van dit artikel zou ik de vraag naar voren willen brengen of de strategie van het aangepaste antwoord, waarmee het Westen opereert, op zich niet steeds tot verdergaande wapeniging leidt. Immers deze strategie, die erop gericht is, op iedere actie van de tegenstander het passende antwoord te geven, houdt in beginsel noch kwantitatief, noch kwalitatief enige beperking in.

Ontwikkelingshulp

Het is begrijpelijk, dat de bewindslieden in hun nota zo zeer accent leggen op de noodzaak aan de onderhandelingsstafel tot beperking en reductie van de wapeniging te komen. En het is droevig, dat dit zo slecht lukt vanwege de veiligheid van de mens in zijn naakte voortbestaan, maar ook vanwege de derde wereld. Zowel om te bevorderen de veiligheid in de zin van de

afwezigheid van oorlog als de veiligheid in de zin van gerechtigheid kan dit niet voortduren. Zolang de onderhandelingen een zo gering resultaat hebben, zal ons dit er niet van mogen weerhouden het uiterste te doen voor de ontwikkelingssamenwerking. Dit is nu de visie van de A.R.-fractie een wezenlijk onderdeel van een op vrede en veiligheid gericht beleid. De nota had in dit opzicht meer perspectief kunnen bieden.

De bewindslieden geven duidelijk blijk van hun veriangen de rol van de kernwapens te zien afnemen; zij wijzen daarbij op een aantal hiervoor negatieve aspecten. Niet alleen kan hierbij gedacht worden aan de communistische expansie-drang en aan de angst over en weer; maar de bewapeningsprocessen hebben ook hun eigen interne dynamiek die ze voortjaagt. In dit verband is het een goede zaak, dat de Regering een onderzoek wil laten verrichten naar het z.g. militair-industrieel complex in ons land. Eveneens moet positief worden begroet de aangekondigde studie over de mogelijkheden van geweldloze conflict oplossingen, inclusief het nog vrij onbekende terrein van de z.g. sociale verdediging.

Europese kernmacht

De bewindslieden wijzen in hun nota de vorming van een Europese kernmacht af. Dit zou in feite betekenen, dat er een Duitse vinger aan een atoomtrekker zou komen, een flinke bijdrage aan de versterking van de Oosteuropese angst voor het Westen en met name voor de Bonds Republiek Duitsland. De vraag die hierbij rijst is hoe deze afwijzing operationeel gemaakt kan worden, m.a.v. welk beleid moet je nu voeren om deze kernmacht straks te voorkomen? Er is, hoe gebrekkelijk ook, een trend in de richting van een zelfstandig West-Europa. Daar zal de Europese Kernmacht het natuurlijk sluitstuk van zijn, als je je niet in een eerdere fase verzet. Een West-Europese Unie, waarvoor die prijs betaald moet worden, kan m.i. beter niet tot stand komen.

Verspreiding kernwapens

Een onderwerp, waarover de bewindslieden eveneens grote zorg uitspreken is de verspreiding van de kernwapens, de z.g. proliferatie. Het NPV-verdrag tracht deze verspreiding tegen te gaan, maar komt steeds meer onder druk te staan. Direct hieraan gekoppeld is het vraagstuk van het vreedzaam gebruik van nucleaire technologie. Actueel was onlangs de levering van kernreactoren aan Zuid-Afrika. Over de Franse levering aan Zuid-Afrika hebben de niet-gebonden landen op hun recente conferentie te Colombo een niet gering misnoegen uitgesproken, dat gelet op het uitgebreide weerwoord van Parijs wel enige indruk heeft gemaakt. Met de levering van een z.g. opwerkings- en verrijkings-fabriek aan Pakistan is Frankrijk bepaald niet op het goede pad. Onder druk van de Franse industrie is hiertoe besloten, maar een bijdrage aan de wereldvrede kan men dat bepaald niet noemen. Integendeel. Het gaat bij deze zaken om de vraag in hoeverre een levering voor vreedzaam gebruik van nucleaire uitrusting en technologie een bijdrage levert aan de verspreiding van het militaire nucleaire gevaar. De bewindslieden bepleiten scherpere controle en internationalisering. Hier rijst o.m. de vraag of ons land hangende verdere resultaten in internationaal verband voor zichzelf geen strengere normen moet hanteren, m.n. de eis moet stellen, dat het ontvangende land toetreedt tot het Non-Proliferatie-Verdrag.

Reacties

Van verschillende zijde is op de nota gereageerd. O.m. door het Inter-Kerkelijk Vredesberaad, die een reeks suggesties heeft gedaan, gericht op een beleid, dat perspectief moet bieden op een minder riskant veiligheids-systeem. Ik noem hiervan: in dit verband slechts het voorstel dat het Westen een verklaring zou afgeven

Mr J. N. Scholten.

niet als eerste van kernwapens gebruik te zullen maken. Deze suggestie wordt ook gedaan door een commissie, die de Regering heeft geadviseerd over het vraagstuk van de Europese Veiligheid. Althans door de meerderheid van die commissie. De Regering wijst in haar nota deze gedachten af. Ze past niet in de leer van het aangepaste antwoord. „Het in het onzekere laten van de wederpartij over de vraag of en zo ja onder welke omstandigheden van nucleaire wapens ter verdediging tegen een aanval gebruik gemaakt zal worden, vormt immers een essentieel element van de afschrikking”, aldus de nota (pag. 42). De nota ziet een no first-use verklaring, dan ook eerder als een gevolg van een vooruitgang met de ontwapening dan als een standpunt. Ik neem aan, dat deze en andere suggesties goede aandacht hebben in het debat van deze week.

Atlantische samenwerking

De bewindslieden leggen terecht een zwaar accent op de Atlantische samenwerking. De effectiviteit van ons beleid is ook het grootst in breder Westers verband. We zullen hierbij een ioyale partner moeten blijven, op wie de bondgenoten staat kunnen maken, zoals wij op hen. Dit betekent ook het betalen van het volle pond voor onze defensie-inspanning.

Indien zo een accent gelegd wordt op trouw aan de NATO en op een intensieve samenwerking met de Verenigde Staten van Amerika, kan dit niet betekenen een critiekloos meelopen, wachtend tot straks eventueel de braintrust achter – presidentskandidaat – Carter komt met een wijziging op het thema van het aangepaste antwoord.

Juist onze partij die de laatste jaren zover en met een unanieme Tweede Kamer-fractie het accent gelegd heeft op voldoende conventionele wapeniging dient creatief deel te nemen aan de gesprekken, die erop gericht zijn de rol van de kernwapens terug te dringen.

Gelet op de enorme risico's die het bestaande stelsel biedt, kan het nemen van verantwoorde risico's op de weg van de kleine stappen naar een andere en meer beheerst veiligheidsstelsel verantwoord zijn.

Historie AR-Partij in woord en beeld

De Stichting Kader- en Vormingswerk ARP publiceerde onder de titel „Een kleine eeuw kleine luyden” een fraaie uitgave over de geschiedenis van de ARP. Dit met vele tientallen, vaak historisch bijzonder waardevolle foto's verlichte boek, dat ruim 130 pagina's telt, bevat artikelen van dr. D. Th. Kuiper, dr. G. Puchinger, H. Algra, mr. A. B. Roosjen en drs. A. J. van Dijk. Daarnaast waardevolle bijlagen van AR-minister-presidenten, bewindslieden, ereleden, partijvoorzitters, fractievoorzitters en tenslotte een zeteloverzicht.

U kunt dit boek bestellen door een bedrag van f 5,- over te maken op gironummer 89.67.3 t.n.v. ARP Stichting, Den Haag.

Reactie op Van A tot U

Mevrouw Goudsmit over Aantjes, Van Agt en abortus

Het komt mij wenselijk voor Uw lezers enige feitelijke informatie te verschaffen over de gang van zaken in de Bloemenhove-kliniek, met name over de vraag of de wijze waarop in die kliniek abortus wordt verricht in overeenstemming is met het initiatief wetsontwerp Lamberts/Roethof/Geurtsen/Veder.

Mevr. Anneke Goudsmit.

Van Agt

Ik ga daarbij niet in, hoewel mij dat moeite kost, op de door Aantjes (in zijn rubriek van A tot U van 14/21 augustus jl. Red.) aangevoerde politieke aspecten - hoewel de motivering die Aantjes geeft voor het aanblijven van Van Agt aanzienlijk sterker is dan die Van Agt zelf in zijn brieven geeft - noch op de staatsrechtelijke - hoewel de argumenten van Aantjes de toets der kritiek bepaald niet kunnen doorstaan - noch op de juridische - hoewel de rechtbank Amsterdam in een vonnis d.d. 8 juli 1976 oordeelt, uiteraard op grond van de bestaande wet, dat een medicus die een vrouw een behandeling tot onderbreking van zwangerschap doet ondergaan, verondersteld wordt dit op goede gronden te doen. Aantjes stelt, op gezag van Van Agt in zijn eerste brief, dat de Bloemenhove-praktijk niet voldoet aan de normen die het socialistisch/liberale initiatief ontwerp stelt. Het lijkt mij dat het voor iedereen, ongeacht of zij het standpunt van Van Agt delen dan wel het standpunt van de

aanmerking genomen. Het is mij bekend dat Van Agt, en naar ik aanneem ook Aantjes, menen dat de eisen die voor het ondergaan van abortus gesteld moeten worden, aanzienlijk strenger moeten zijn. Dat is echter geheel iets anders dan te stellen, zoals Aantjes in zijn artikel doet, dat deze wijze van benadering van de vrouw niet voldoet aan de normen van het wetsontwerp. Aantjes toont in zijn artikel dan ook niet aan waarom de gang van zaken in de Bloemenhove-kliniek niet in overeenstemming zou zijn met het wetsontwerp. Zoals uit het bovenstaande duidelijk zal zijn is hij daartoe ook niet in staat, omdat zijn stelling, die hij, volgens zijn eigen mededeling, op gezag van Van Agt poneert, feitelijk onjuist is.

Tegenstanders

Tijdens het Tweede Kamer-debat zullen indieners van het wetsontwerp stellig de door hun gestelde normen toelichten en uit de beslissing van (de meerderheid van) de Tweede Kamer zal blijken welke normen de wetgever tenslotte zal willen stellen voor het verrichten van abortus. Naar mijn stellige overtuiging zal dan blijken dat de gang van zaken in de Bloemenhove-kliniek in overeenstemming is met de in het wetsontwerp gestelde normen. Tenslotte: ik denk niet dat ik in staat ben diegene onder de lezers die het standpunt van Van Agt delen, er van te overtuigen dat dat standpunt etisch of sociaal of maatschappelijk of zelfs religieus onjuist is, hoewel ik zelf, zoals bekend mag worden verondersteld, van oordeel ben dat dat wel het geval is. Ik meen echter dat ook tegenstanders van het socialistisch/liberale wetsontwerp recht hebben op een feitelijk juiste informatieverstarring en dat het artikel van Aantjes daarin tekort schiet.

ANNEKE M. GOUDSMIT.

Noot:

Zie elders deze pagina voor een commentaar van mr. Aantjes.

Weerwoord op een reactie

Mevrouw Goudsmit heeft - zo blijkt uit haar reactie (zie elders dit nummer) op mijn van A tot U over „De brieven van Van Agt” in NG van 14 augustus - een duidelijke opvatting omtrent abortus, omtrent de praktijken van Bloemenhove en omtrent het beleid van Van Agt.

Wij delen die opvatting niet, maar respecteren in het bijzonder dat mevrouw Goudsmit in deze kabinetsperiode vanwege die opvatting eerst een staatssecretariaat heeft afgeslagen en daarna haar Kamerzetel heeft prijsgegeven. Toen haar opvatting zowel met die van de minister als met die van haar fractie principieel strijdig bleek, is zij in beide gevallen teruggetreden. Het is dan m.i. zeer terecht, dat de redactie van Nederlandse Gedachten haar weerwoord tegen mijn artikel alle ruimte geeft. Op zichzelf steft zij haar visie tegenover de mijne en dat geeft weinig aanleiding tot commentaar. De lezer kan zelf vergelijken en oordelen. Slechts op twee punten maak ik een opmerking.

Vaag antwoord

Iedereen, die de Brandpunt-uitzending heeft gezien, heeft kunnen constateren dat mevrouw Goudsmit noch ten aanzien van de aard van het onderzoek noch ten aanzien van de tijdsduur van het onderzoek noch ten aanzien van het begrip „probleem-receptioniste” spontaan een duidelijk antwoord vermocht te geven. Een zo vaag antwoord uit de mond van notabene de voorzitter van Bloemenhove was voor mij het meest overtuigende bewijs van het gebrek aan zorgvuldigheid van het onderzoek. Ook nu is zij in haar formuleringen weliswaar wat overwegener maar inhoudelijk nauwelijks duidelijker. Wat is „een tot het voeren van een dergelijk gesprek opgeleide (maar niet altijd als zodanig gediplomeerde)

maatschappelijk werkster?” Dit kan b.v. betekenen dat er aan de kliniek één gediplomeerde maatschappelijk werkster is en verder receptionistes aan wie verteld is welke vragen zij de patienten moeten stellen. Als degene die de vrouw heeft verwezen „meestal haar arts” is, van wie worden dan nog verwijzingen geaccepteerd?

Debat belangrijk

Mevrouw Goudsmit bestrijdt dat de Bloemenhove-praktijk niet eens voldoet aan de normen van het liberaal-socialistische wetsontwerp. Op zichzelf is dit niet eens zo belangrijk, want een wetsontwerp is nog (lang) geen wet. Maar het is wel opmerkelijk voor het standpunt van de indieners met betrekking tot Bloemenhove. Ik geloof dat Van Agt gelijk heeft. Mevrouw Goudsmit betwist dat. Juist dáárom acht ik een debat over de brieven van de minister van belang. Het is wenselijk dat vóór de behandeling van het wetsontwerp Geurtsen-Lamberts-Roethof-Veder iedere twijfel wordt weggenomen hoe de indieners oordelen over Bloemenhove. Dan weet ieder Kamerlid precies, wat hij/zij voor zijn/haar rekening neemt, als hij/zij het wetsontwerp steunt. Jammer dat mevrouw Goudsmit bij dat debat niet meer aanwezig is. AANTJES

Schrammen en bullen?

Helpt heerlijk bij schaafwonden, lichte brandwondjes, ruwe, schrale en gesprongen huid. met natuurlijke grondstoffen bereid.

UIT DE ARJOS

Veel onbegrip en misverstand

Door Leo Opprel

Hogere groenteprijzen niet onoverkomelijk

De laatste tijd is er nogal wat te doen op het prijzenfront van groenten en aardappelen. Nadat het Konsumenten Kontakt een becijfering over de toename van de kosten van levensonderhoud, ten gevolge van de hogere groenteprijzen, de wereld ingestuurd had, is er van alle kanten dapper op in gehaakt.

Droogte

Dat er op in gehaakt werd is niet geheel onterecht, maar men zal zich er toch van bewust moeten zijn hoe de kaarten liggen. Zoals we allen weten is geheel West-Europa door de droogte getroffen. Dat de droogte vooral en voornamelijk de land- en tuinbouw getroffen heeft behoort ook al geen betoog. Via allerlei media hebben we kunnen vernemen dat oogsten verminderen en kleiner, ja in veel gevallen zeer veel kleiner uitvallen dan vorig jaar. Tot zover is het allemaal gesneden koek, maar als we nu de materie eens verder en dieper bekijken dan onze neus iang is dan zullen er zeker wanbegrippen en onverstand verdwijnen.

Vrije markt

Ten eerste wil ik verduidelijken dat, voor wat de verse groenten betreft, de prijs tot stand komt op de vrije markt. De vrije markt is een begrip dat inhoudt dat de prijs tot stand komt door vraag en aanbod. De vraag op de vrije markt wordt gevormd door

de kopers - meestal groothandelaren - en het aanbod is het geheel van de aangeboden producten door voornamelijk telers van die producten. De mate waarin deze beiden, vraag en aanbod, vertegenwoordigd zijn, is bepalend voor de prijsvorming. Als er veel vraag en weinig aanbod is, zal de prijs hoog zijn. Bij het omgekeerde zal de prijs dus laag zijn. De plaats nu waar de prijs tot stand komt is, in het geval van de verse groenten, de veiling. Eerlijkheidshalve moet ik vermelden dat dit de theoretische gang van zaken is; in de praktijk ligt het wat ingewikkelder. Ten tweede wil ik verduidelijken dat de teler en de groothandelaar - individueel gezien - weinig invloed op de prijs uit kunnen oefenen; het is de grote groep die de prijs bepaalt.

Veilingklok

Iedereen zal kunnen begrijpen dat als je met een grote groep bent niet, alleen de mening van een enkeling telt, maar dat de mening van de groep gevormd is uit vele meningen. Evenzo is het op de veiling en het orgaan dat als het ware alle meningen koördineert en samensmelt tot één groeps mening (de prijs in dit geval) is de veilingklok. Door dit simpele voorbeeld hoop ik de werking van de veilingklok weergegeven te hebben. De veilingklok is volkomen onafhankelijk en dient er alleen voor de prijs tot stand te brengen onder de wisselende omstandigheden die vraag en aanbod regeren. Eén van die wisselende omstandigheden die het aanbod van verse groenten

beheersen heet nu de droogte. De droogte heeft, zoals al vermeld, grote schade aangericht aan land- en tuinbouwgewassen. De gevolgen waren legio: de gewassen verdroogden, net gezaaide gewassen kwamen niet op, de kwaliteit verminderde enz. Al met al was het aanbod op de veiling kleiner dan normaal en is dat nog steeds. De vraag echter nam sterk toe doordat er een sterke vraag uit het buitenland ontstond. Dit laatste is geen wonder als men bedenkt dat in de ons omringende landen de droogte nog catastrofalier is geweest. Het samenspel van een kleiner aanbod en een grotere vraag leidt onvermijdelijk tot een hogere prijs op de veilingklok. De hogere prijs moet aldus voor iedereen duidelijk en verklaarbaar zijn.

Telers

Nu zijn natuurlijk de kopers, consumenten, die de duurdere verse groenten voor hun levensbehoeften nodig hebben niet degenen die er blij mee zullen zijn, maar de telers ook niet. Veel telers hebben een gedeelte van hun werk, hun oogst, verloren zien gaan. Dat het overgebleven gedeelte dan een hogere prijs opbrengt is vaak niet genoeg om de schade op te vangen. Natuurlijk zijn er uitzonderingen, maar die heb je ook aan de zijde van de consumenten. Ik hoop hiermee wat duidelijkheid verschaft te hebben dat de droogte, een vorm van overmacht, geen aanleiding mag zijn tot het wederzijds betichten over wie nu de meeste pijn in de portemonnaie voelt als gevolg van de hogere groenteprijzen. De klap komt bij zowel konsument als teler aan. Met dien verstande dat de konsument niet zo in zijn inkomen getroffen is als de teler wiens bestaan afhankelijk is van wat hij teelt en waarvan hij dan maar af moet wachten wat de beloning voor zijn werk zal zijn.

Hierbij wil ik nog één kanttekening plaatsen. De beloning van de telers voor hun producten vindt volgens de vrije markt plaats, vraag en aanbod vormen de prijs. Het risico voor een wisselende prijs zit opgesloten in een zelfstandig ondernemerschap en de teler aanvaardt dit, hoewel het soms moeilijk is toe te zien hoe de rest van het bedrijfsleven de gestegen kosten kan doorberekenen in de prijs. De teler daarentegen moet het maar zien te klaren.

Maatregelen?

Nu hebben het NKV, de industriebond-NVV, het CNV en enkele

PvdA en VVD kamerleden op maatregelen aangedrongen. De maatregel die genomen moet worden is volgens bovengenoemden een verhoging van de lonen, voor de werknemers in het land- en tuinbouwbedrijf. In mijn ogen is dit op zijn minst voorbarig en het getuigt van onbegrip en onverstand.

Het is voorbarig, omdat niemand nog precies kan zeggen hoe lang de groenten duur zullen blijven en hoe duur ze zullen blijven. En wie bepaalt wat duur is; alles is tegenwoordig duur. We moeten nuchter constateren dat het een gezonde taak zou zijn als de groenteprijzen in een redelijke mate met de inflatie mee zouden gaan. Immers, voor de telers wordt de arbeid en alles wat er verder bij het telen nodig is ook duurder! En als er tot een loonsverhoging besloten wordt, volgt er dan ook weer een loonsverlaging als de groente goedkoper wordt? Het zou heel gewoon moeten zijn dat dit dan gebeurde!

De mensen die voor die loonsverhoging zijn, hebben m.i. een eenzijdige kijk op de zaak. Deze mensen spelen een politiek spel waarvan zij zelf de consequenties niet kunnen overzien. De enige die hun denken beheerst is de grote en vage „Jan Modaal”. Jan Modaal is werknemer en men herkent hem aan zijn modale inkomen, de waarde van Jan is alleen in geld uit te drukken. En natuurlijk is Jan ook nog vakbondsman. Ik betreur het dat die politieke voormannen en de vakbonden dit soort zaken zo weinig tegen de achtergrond van onze economische situatie bekijken. Zij willen vaak niet zien dat het bedrijf en de zelfstandige ondernemer geen gulden melkkoe is. Iedereen kan op de hoogte zijn en komen hoe het er in Nederland voor staat en dat is echt niet uitmuntend. En nu er pogingen gedaan worden om wat gericht de inflatie terug te dringen en de economie wat draagkrachtiger te maken, willen deze

mensen dit doorbreken. Ja om de gevolgen van de droogte, een vorm van overmacht, af te wentelen op de inflatiespiraal.

Gevolgen gezamenlijk dragen

Voor de land- en tuinbouw betekent dit vrij vertaald dat de zwaarst getroffen nog zwaarder getroffen worden en dat de rest van het bedrijfsleven die de kosten niet of nauwelijks door kunnen berekenen ook een trap nakrijgen. En dat in deze economische situatie. Mijns inziens moeten de gevolgen van de droogte - overmacht gezamenlijk gedragen worden. De hogere groenteprijzen moeten voor niemand onoverkomelijke bezwaren opleveren, vooral niet omdat de fruitprijzen over 't algemeen lager liggen dan vorig jaar. Een vorm van compensatie die door nagenoeg niemand opgemerkt wordt. En omdat de prijs op de vrije markt tot stand komt, is dit een waarborg voor een zeer snelle reaktie bij veranderende omstandigheden, zodat de prijs geen moment langer hoog zal blijven dan door de omstandigheden vereist is.

Als Arie Groenevelt maximumtelersprijzen in wil stellen dan zal hij ook voor minimumtelersprijzen moeten ijveren. Een economie is sneller afgebroken dan men denkt. Ik geloof dat als we nuchter te werk gaan, ieder het zijne kan krijgen. We zullen met z'n allen er aan moeten werken dat we samen de economie bouwen en opbouwen om voor iedereen welvaart en welzijn te kunnen waarborgen, althans in redelijke mate. Dit laatste zal er toe leiden dat de vakbonden zich voorzichtiger moet gaan uittalen en gaan beseffen dat er aan hun reële kijk nogal wat schort. En dat zou een groot voordeel zijn!

Noot: de auteur van dit artikel is koördinator van de fractiebegeleidingsgroep „landbouw en middenstand”.

NEDERLANDSE GEDACHTEN

Weekblad van de A.R.P. Evangelische volks-partij

Waarin opgenomen Ad Rem (officieel orgaan Arjos) onder redactie van G. A. Kleff (voorzitter), mevr. T. van Gelder-de Boer, G. Ph. de Boer, H. W. van den Brink, D. Corporaal, dr. W. de Kwaadsteniet, mr. C. van de Wetering, drs. C. Bremmer (redaktie-secretaris)

Adres van redaktie, advertenties en administratie: Dr. Kuypersstraat 3, 's-Gravenhage, tel. (070) 46.96.20, giro 89673.

Abonnementsprijs: f 12,50 per halfjaar. Giro 89673 ten name van de A. R. Partijstichting te 's-Gravenhage

Studenten/jongeren abonnement f 7,50 per halfjaar. Losse verkoop f 0,85.

Advertentie-exploitatie; 020-24.91.12.

hypotheken

Denkt u aan een eigen huis?
Geld hoeft dan geen
struikelblok te zijn.

Een hypotheek van de Spaarbank
maakt 't u mogelijk. Er is óók
voor u een hypotheek,
aangepast aan uw
inkomsten tot 100%

Laat u uitgebreid adviseren
door de

SPAARBANK EIGEN HAARD GRONINGEN

Tel. 050-127902
127687

DORDRECHT

en omstreken

Handelsmaatschappij A. van ROON N.V.
WESTHAVENKADE 61, VLAARDINGEN
TEL. 34.34.92 en 34.39.46

*U slaagt beslist bij ons voor uw kampeer-
en watersportartikelen*

In ons atelier worden alle voorkomende werkzaam-
heden op het gebied van tenten, caravans, luifels,
bestellen etc. gedaan.

v.h. GEBR. HARKEMA

SINDS 1948 JOHAN STAAT - DORDRECHT

ZOWEL VOOR	Automateriaal	tel. 3.94.29
WONING,	Gereedschappen	tel. 3.94.33
GARAGE,	Hang- en Sluitwerk	tel. 3.32.21
FABRIEK OF	IJzerwaren	tel. 3.43.83
SCHIP	Bevestigingsartikelen	tel. 3.43.83

LEVERING ALS REGEL UIT VOORRAAD
GROOTHANDEL EN FABRIEKSAGENT

Drukkerij De Longte B.V.

Postbus 171 - Dordrecht - Tel. 078-3.43.22

*Snelle offsetdrukkers
voor meerkleuren
reklamedrukwerk*

Uw adres voor

TAPIJTEN - GORDIJNSTOFFEN - DEKENS - TA-
FELKLEDEN - STOELN OVERTREKKEN ENZ.

Woninginrichting M. VAN SCHAIK
VOORSTRAAT 41 - VLAARDINGEN - TEL. 3530

GELDERLAND

CONVECTOREN

VOOR KOLEN, OLIE EN GAS
ZOWEL VOOR WOONKAMERS
ALS VOOR KANTOREN, ZALEN
ETC.

**FIRMA
T. VIETS**

Bergstraat 38 - Telefoon 0 8370-2765 - WAGENINGEN

MAGAZIJN „HET ANKER”

HOOFDSTRAAT 94-96 - VEENENDAAL

*Zeer voordelige aanbieding in
terlenka vallen en gordijnen*

SPECIALITEIT IN NYLONKOUSEN

ZEELAND

Bouwmaterialen

TEGELS
BEKLEDINGSPLATEN VOOR
BINNEN- EN BUITENWERK

keukens

TIELSA
ROSE
PRISMA

A. DE JAGER-TOLHOEK N.V.
SHOWROOM GOES EN MIDDELBURG

AANNEMINGSBEDRIJF „SCHOUWEN-DUIVELAND” N.V.

Schuihaven 10 - ZIERIKZEE
Tel. 0 1110-3951 (3 lijnen)
HET ADRES VOOR
UITVOERING VAN BETON-, WATER-,
WEGENBOUW- en CULTUURTECHNISCHE
WERKEN

OVERIJSSSEL

50 JAAR DE MEEST GEVRAAGDE
WONINGINRICHTING

J. Voerman & Zonen
Assendorperstraat 73-81 - Tel. 1.65.07. - Zwolle

H. STRUIK & ZON N.V.

*Fabriek van dekkleden
en tenten*

IMP. GROOTHANDEL SCHEEPS-
EN AANNEMERSBENODIGDHEDEN
ELEKTRISCHE EN AUTOGENE
LAS- EN SNIJBENODIGDHEDEN.

DEVENTER

Telefoon 05700-1.39.70

Diepenveenseweg 8

UTRECHT

UW INTERIEUR

SMAAKVOL EN GEZELLIG
INGERICHT
EN TOCH NIET DUUR

Fa. W. van Tellingen

SLOTLAAN 135-137 - ZEIST
TELEFOON 1.24.86

AMSTERDAM

Postjesweg 91 - Javastraat 199 - Krugerplein 29 - Dapperstraat 16 - Jan van
Galenstraat 60 - Jan Evertsenstraat 130 - Hugo de Grootplein 20 - Spaarndammer-
straat 97 - Bentinckstraat 28 - Oranjestraat 2B - v.d. Heistplein 9 - Westerstraat 138
- Spreuvenpark 3 - Ribesstraat 39 - Tuinstad Osdorp, Tussenmeer 62

ROTTERDAM

W. J. SPOORMAKER B.V.
AUTOMOBIELBEDRIJF ROTTERDAM-ZUID

Wolphaertsbocht 246 - Telefoon 010-85.28.33

Official Peugeot-dealer voor Rotterdam-Zuid

en het eiland IJsselmonde.

C. de Mooy & Zoon

Im- en export bloemenhandel
Veilingweg 7 - Berkel en Rodenrijs - Telefoon
01891-5033

VAN DE PARTIJ

Grote belangstelling verwacht

Meldt u vlot aan voor de CDA-kaderkursussen

Het nieuwe seizoen staat al spoedig voor de deur. De activiteiten op het terrein van het Kader- en Vormingswerk nemen daarbij een belangrijke plaats in. De Stichtingen Kader- en Vormingswerk van ARP, CHU en KVP zijn al geruime tijd druk bezig met het voorbereiden en uitwerken van diverse projecten.

■ *Eén voor de regio Noordoost Nederland*
Plaats van bijeenkomst Zwolle; hotel Gijtenbeek, d.i. tegenover het station. Er zijn 5 dagbijekomsten gepland, te weten op de donderdagen 7 oktober, 4 november, 9 december, 13 januari 1977 en 17 februari 1977.

■ *Eén voor de streek Zuidwest Nederland*
Plaats van bijeenkomst Soesterberg; vormingscentrum Contact der Continenten. Er zijn vier weekend-bijekomsten gepland van een vrijdagavond en een zaterdag (tot 15.30 uur). De data zijn 15/16 oktober; 26/27 november; 21/22 januari 1977 25/26 februari 1977.

Deelname aan deze cursus is niet vrijblijvend. Geeft men zich op dan verplicht men zich tot deelname aan alle bijeenkomsten.

Landelijke kaderkursussen

De vormingsstichting van de ARP belast zich met de uitvoering van een tweetal landelijke kursussen.

Kosten: er is een éénmalig inschrijfgeld voor deze beide kursussen van f 25,-. Reiskosten boven f 2,50 worden vergoed. Zwolle en Soesterberg zijn zeer centraal gelegen plaatsen van bijeenkomst.

Onderwerpen: de nadruk wordt gelegd op zowel algemene vorming als op praktische vaardigheden. Aan de orde komen thema's als bijvoorbeeld: overheid en democratie, stromingen in de politiek, spreek- en discussievaardigheid.

Mochten deze kursussen worden overtekend - de belangstelling neemt elk jaar nog toe; vorig jaar namen aan de twee kursussen ruim zeventig personen deel! - bij een zeer grote belangstelling dan wordt de organisatie van een derde kaderkursus overwogen.

Bijcholingsdag

Voor oud ARP-kaderkursisten worden er jaarlijks zgn. bijcholingsdagen georganiseerd. Op zaterdag 2 oktober is er weer zo'n dag, die in de Utrechtse Jaarbeurs gehouden wordt. Op het programma staan de thema's „troonrede en miljoenennota" en „visie op overheid en democratie". Als sprekers zijn uitgenodigd de kamerleden **Beumer (ARP)** en **Peijnenburg (KVP)**'s ochtends. Voor de middag minister **W.F. de Gaay Fortman**. Deze bijcholingsdag is nu ook voor geïnteresseerde leden van CHU en KVP toegankelijk.

Aanmelding

U kunt u tot de 20e september a.s. opgeven voor zowel kaderkursus als bijcholingsdag. Vul daartoe de BON op deze pagina, in!

AANMELDINGSBON

Hierbij geef ik mij op voor de bijscholingsdag van 2 oktober 1976 te Utrecht.

Naam:

Adres:

Woonplaats:

Leeftijd:

Deelnemer aan de kaderkursus 19... - 19...

De bon zenden aan: Stichting Kader- en Vormingswerk ARP, dr. Kuiperstraat 3, Den Haag (070-46.96.20)

N.G.

Hierbij geef ik mij op als deelnemer(ster) voor de kaderkursus te

Soesterberg Zwolle.

Naam:

Adres:

Woonplaats:

Leeftijd:

Deze bon vóór de 20e september zenden aan: Stichting Kader- en Vormingswerk ARP, dr. Kuiperstraat 3, Den Haag. (070-46.96.20) N.G.

FRIESLAND

RIVEL

Fabriek van RIJWIELEN en AUTOPEDES

SURHUISTERVEEN

Telefoon 0 5124-1545

Alle textielgoederen, bedden, dekens, matrassen, complete woninginrichting

Grootzand 14 - 38 - 42, SNEEK - Midstr. 114, JOURE

GRONINGEN

Makelaarskantoor J. Fokkens Siddeburen

in roerende

en onroerende goederen

verzekeringen en hypotheek

TELEFOON 05983-360

GETRON B.V.

Internationaal Transportbedrijf

Ir. H. de Grootweg 22, Spijkenisse.
Telef. 01880-12988 Telex 22642

**bulk wagens voor poederstoffen diepladers
kipchassis voor containers
gesloten combinaties
op- en overslag van goederen**

HUIZEN te koop gevr. en aangeboden
HYPOTHEEK TOT 140%

Kostel. vrijbl. off. Geen afsl. prov. gratis advies

GELDLENIING TOT f 500 000

Adv. en bemidd. ONROEREND GOED

Drs. J. A. Udling & Partn.

Fin. adv. en vastgoedcons. v. Maertlantlaan 7

Amersfoort. Telefoon 033-1.76.47 (4 lijnen)

Bijkant. v.d. Helstlaan 39, H'sum, tel. 02150-1.32.87.

„NEEM VAKER EEN BLOEMETJE MEE"

Vraagt jaar-rond chrysanten die staan langer....

FIDES Handeldkwekerij
(stekken voor chrysantenkultuur)
Postbus 26, tel. (01745)-2113-3700
Telex 3.27.23
DE LIER

CDA-studiedagen over Europa

Er is sprake van Europese verkiezingen in 1978. Daartoe hebben de Christen-democraten van de negen lid-staten van de Europese Gemeenschap een Europese Volkspartij opgericht. De bedoeling is dat de burgers van de lidstaten rechtstreeks het Europese parlement kiezen. Er is al veel bereikt door samenwerking binnen de EG. Ook christen-democraten hebben daar actief aan meegewerkt. De vraag die nu rijst: hoe nu verder? Welke politieke gedachte willen wij in deze samenwerking inbrengen? Welke taak moet Europa in de wereld vervullen, in 't bijzonder ten opzichte van de arme landen? Is de keuze in Europa democratie of bureaucratie? Het wordt tijd dat wij ons met deze vragen gaan bezig houden. Ons gaan voorbereiden op de mogelijke Europese verkiezingen. Daartoe organiseren de Stichting Kader- en Vormingswerk van ARP, CHU en KVP in verschillende regio's studiedagen in de komende maanden. Er zal een afsluitende grote bijeenkomst worden gehouden met bekende Europese „kopstukken".

De studiedagen vinden plaats op:
zaterdag 18 sept. te Rotterdam; zaterdag 9 okt. te Tilburg; zaterdag 16 okt. te Amsterdam; zaterdag 23 okt. te Zwolle; zaterdag 6 nov. te Alle leden van ARP, CHU en KVP zijn van harte welkom. U ontvangt als u zich opgeeft van tevoren een discussie-nota, en ander informatiemateriaal, waaronder een pas-verschonen CDA-rapport over Europa.

De bijeenkomsten vangen om 10.00 uur 's ochtends aan en zijn uiterlijk om 16.00 uur afgelopen.

...Opgave door overmaking van f 10,- op giro 379333, t.n.v. Alg. Penningm.

KVP, met vermelding van de plaats van de bijeenkomst die u gaat bezoeken en onder vermelding van „Europese Studiedag". Méér informatie: Stichting Kader- en Vormingswerk KVP (P. Dudink) 070-65.39.34.

Burgemeester Ferwerderadeel

Bij Koninklijk besluit is met ingang van 1 september 1976 benoemd tot burgemeester der gemeente Ferwerderadeel: **drs. T. J. Bouwers, te Waddinxveen**. De heer Bouwers, die 34 jaar is, is inspecteur van financiën bij het Ministerie van Financiën en lid van de raad van Waddinxveen. Hij is Gereformeerd en lid van A.R.P.

CDA-Vrouwenberaad

Een groep vrouwen in CDA-verband organiseert, in samenwerking met het landelijk CDA Vrouwenberaad, op d.v. **donderdag 2 september a.s. een studieavond over de Contourennota van onderwijs-minister van Kemenade, in „De Open Hof", Goudenregenstraat 77 te Leeuwarden, aanvang 19.45 uur 's avonds.**

Speciale aandacht wordt geschonken aan: De Open School, de onlangs verschonen nota Basisonderwijs, en plaats en functie

van het bijzonder onderwijs (w.o. het christelijk onderwijs) in dun bevolkte regio's. Belangstellende vrouwen en mannen van harte welkom op deze discussieavond!

Mr. dr. Th. de Vries, directeur Fryske Academie, lid Eerste Kamer heeft toegezegd een uiteenzetting te houden over doel en opzet van de Contourennota. Een deskundig forum, zal trachten antwoord te geven op te stellen vragen.

Kamercentrale

Den Helder

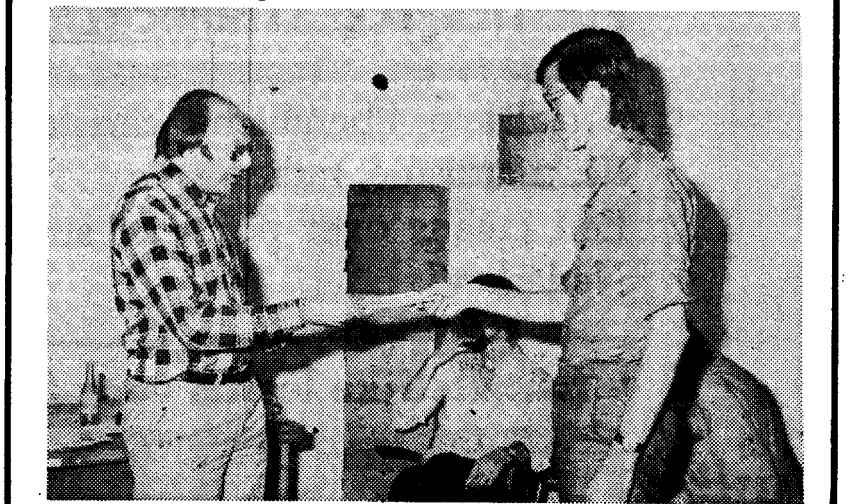
Ledenvergadering A. R. Kamercentrale Den Helder, op **woensdag, 22 september a.s. om 20.00 uur**, in „Het Gulden Vlies", Koorstraat 20 te ALKMAAR. Voorbespreking en standpuntbepaling met betrekking tot de op de PARTIJRAADVERGADERING van 25 september a.s. te nemen besluiten t.a.v. het CDA.

Kamercentrale Assen

Bestuursvergadering Kamercentrale Assen (provinciaal comité), op ma. 30 augustus a.s. in „Overcingel" te Assen, Stationsplein 10. Aanvang 's avonds om 8 uur.

Adj.-secretaris Kool nam onlangs afscheid van de partij, wegens zijn benoeming tot secretaris van de bakkersbond van het NCOV. Partijsecretaris Corporaal - foto onder - bood hem voor vele jaren trouwe dienst daarbij o.a. de bekende „enveloppe" aan. Voor onze lezers vermelden wij nog dat Kool vele jaren de redactie verzorgde van deze „Van de Partij-pagina". Foto boven: ook mevrouw Kool en zoon Sander waren aanwezig.

STICHTING

BURGERSCHAPS-

KUNDE

Regeren - Reageren

Politieke partijen, democratisering, nieuwe bestuursvormen, sociaal-economische beleid, woningbouw.....

*Een cursus burgerschapskunde
39 schriftelijke lessen voor f 30,-*

Politiek bekeken

partijen en partijstelsel, volksvertegenwoordigers, recht en rechtspraak, gemeente en provincie, milieubeheer.....

*een oriënteringscursus
12 schriftelijke lessen voor f 10,-*

Werkende jongeren projekt

Een serie afleveringen op het gebied van **maatschappijvorming** voor werkende jongeren.

Informatie op sterk **beeldende** wijze en **herkenbaar** als behorende tot de leefsituatie van werkende jongeren.

8 afleveringen voor f 20,-

POLITIEK VEELSTROMENLAND

Socialisme, liberalisme, christen-democratie, marxisme, radicalisme...

Een cursus over politieke stromingen in Nederland

9 schriftelijke lessen voor f 20,-

DE GEMEENTERAAD

Het raadslidmaatschap, de begroting, ruimtelijke ordening, subsidieregelingen, gewestvorming.....

*Een cursus gemeentepolitiek
24 schriftelijke lessen voor f 25,-*

De ondernemingsraad

Wet op de ondernemingsraden, vergader-techniek, bedrijfseconomie, de vakbeweging, sociale verzekeringen, personeelsbeleid.....

*Een cursus voor ondernemingsraad-
leden
34 schriftelijke lessen voor f 45,-*

onze school

Structuur van het onderwijs, onderwijs-wetten, de ouders en de school, contouren-nota, de financiën...

Een cursus voor iedereen

15 schriftelijke lessen voor f 35,-

STUUR EEN LEGE ENVELOP (ZONDER POSTZEGEL) AAN: STICHTING BURGERSCHAPSKUNDE, ANTWOORDNUMMER 235(G), LEIDEN ENUONTVANGT PEROMGAANDE UITGEBREIDE INFORMATIE! TELEFOON 071-893403.

WAG

NEDERLANDSE GEDACHTEN

weekblad van de anti-revolutionaire partij

32e jaargang - nr. 36 4 september 1976

Aantjes tijdens debat over rapport commissie-Donner:

„TROUW MOET BLIJKEN”

„In tijden van verdrukking is de band tussen Nederland en Oranje ontstaan. In tijden van zorg is die band de eeuwen door bevestigd en versterkt. In de uren van de zwaarste nationale beproevingen (onze generatie heeft er alle weet van) is Oranje – en dat geldt ook voor Prins Bernhard – trouw geweest aan Nederland. Nu maakt ons koningshuis uren van zware beproeving door. Trouw verkommt in eenzaamheid. Trouw bloeit op in wederkerigheid. Moge in die wederkerigheid de trouw van ons volk nu blijken”.

Aldus AR-fractie leider Aantjes tijdens het debat over de beleidsconclusies die de regering uit het rapport-Donner had getrokken. Op een ongebruikelijk tijdstip, nl. maandag vergaderde de Tweede Kamer hierover, nadat de donderdag daarvoor de regering het rapport en de conclusies had bekendgemaakt. In sobere bewoordingen gingen alle fracties, – exclusief die van de PSP –, accoord met de conclusies van de regering. Allerwege zowel van de zijde van oppositiepartijen, regeringspartijen of kleinere partijen had men waardering voor de wijze waarop de regering had gehandeld in deze kwestie, die velen diep had geschokt. Een motie van de PSP om de regering te vragen alsnog prins Bernhard strafrechtelijk te vervolgen kreeg slechts de steun van beide pacifisten; de pacifisten Van der Lek en

Van der Spek waren ook de enigen die zich in dit debat als republikeinen opstelden. Hieronder treft u, nadat wij in 't begin de slotzinnen hebben vermeld, de integrale speech aan, die Aantjes tijdens dit debat heeft gehouden. Daarna vermelden wij nog enkele passages van Andriessen (KVP) en van der Mey (CHU). De fracties van ARP, CHU en KVP hebben over deze kwestie bij voortdurend gemeenschappelijk vergaderd. De bijdragen van de fractievoorzitters waren dan ook in overeenstemming met elkaar.

Teleurstelling en verslagenheid

Zo bracht de minister-president in zijn verklaring vorige week de gevoelens van ons gehele volk onder woorden. Wij zijn dankbaar dat de regering en de minister-president op dit schokkende moment zo precies de toon hebben weten te treffen, die de gevoelens van ons volk vertolken.

De regering begon haar verklaring met het uitspreken van grote waardering voor de grondige en zorgvuldige wijze waarop de commissie van drie zich van haar taak heeft gekweten. Ik wil die waardering gaarne onderschrijven en onderstrepen. Daaraan wil ik toevoegen onze niet minder grote waardering voor de tact en de wijsheid, waarmee de regering na de ontvangst van het rapport is opgetreden. Nu eerst wordt duidelijk hoe zwaar de last van de kennis van de inhoud van het rapport en daarna van het voorbeeldige zwijgen erover op de leden van het kabinet en eerder al op de minister-president moet hebben gedrukt.

Uit de gehele handelwijze van de regering komt naar voren de allesoverheersende zorg om zonder ook maar enigszins af te doen aan wat onvermijdelijk moest gebeuren de constitutionele oranje-monarchie door deze crisis heen te bewaren. Ik gevoel mij in de volle zin van het woord volksvertegenwoordiger als ik haar daarvoor hier dank zeg.

Onze taak in het debat vandaag is niet om het rapport van de commissie van drie te bespreken maar om het beleid van de regering te beoordelen. Welnu, wij zijn het met dat beleid eens. De regering heeft voorzichtig en wijs met het uitgebrachte rapport gehandeld. Ze heeft daaraan de juiste gevolgtrekkingen verbonden. Zij heeft terecht volledige openbaarheid betracht, omdat alleen zo het regeringsbeleid kan worden beoordeeld.

Verantwoordelijkheid kabinetten

Zonder iets af te doen aan de door de regering terecht niet aanvaardbaar

genoemde handelwijze van prins Bernhard moet toch ook gewezen worden op de verantwoordelijkheid van de elkaar opvolgende kabinetten. Het siert het kabinet dat het ten deze geen onderscheid maakt tussen vorige kabinetten en het huidige kabinet.

Zij hadden hem de waarschuwing van de 17e-eeuwse dichter Adriaan Poirters moeten voorhouden: „De oorblazer is het meest daar, waar de prins te licht van geloof is” (uit: Het Heilig Hof van Keizer Theodosius).

Met zijn handelwijze heeft de prins het koningshuis in een delicate positie gebracht. Een herhaling van iets dergelijks zou fataal kunnen zijn. Daardoor is het onvermijdelijk geworden dat het functioneren van de ministeriële verantwoordelijkheid ten aanzien van de gedragingen ook van de niet-onschendbare leden van het koninklijk huis wordt gezien. Had de regering niet zo voorzichtig gehandeld en had de koningin niet de bovenmenselijke bereidheid opgebracht ook nu de zuiverheid van de constitutionele verhoudingen boven haar eigen belangen te stellen, onze constitutionele monarchie zou ernstig in gevaar zijn gekomen. Iedereen beseft dit, en de wetenschap daarvan moet zwaar op de prins drukken.

Strafrechtelijk onderzoek

Mede daarom onderschrijf ik dat de regering als één van haar overwegingen voor het achterwege laten van een strafrechtelijk onderzoek noemt de gevolgen die de prins nu reeds moet dragen.

Dit gevoegd bij de andere door de regering genoemde motieven (waaronder met name de overwegingen ontleend aan de positie van het staatshoofd) ben ik van oordeel dat het kabinet in de afweging van alle in geding zijnde factoren en belangen tot geen andere konklusie kon komen en behoorde te komen dan... waartoe het op dit punt gekomen is.

De aangerichte schade kon worden beperkt en de weg tot herstel ervan kon worden ingeslagen dankzij de grondigheid waarmee de commissie te werk is gegaan, dankzij de wijsheid waarmee de regering heeft gehandeld, vooral echter dankzij de geestkracht waarmee onze koningin ook nu trouw blijft aan wat zij als haar roeping heeft aanvaard. De Minister v. defensie sprak woorden van nationaal gehalte toen hij in zijn boodschap tot de krijgsmacht zei: „In de huidige ernstige omstandigheden overheersen gevoelens van dankbaarheid dat de koningin de vervulling van haar taak voortzet”.

Oosterbaan & Le Cointre n.v.
Goes

Telefoon (01100) 7555*

DRUKKERS-UITGEVERS

Al 70 jaar drukker
in Benelux voor
bedrijven en organisaties

Premier Den Uyl oogstte bij vriend en vijand lof voor zijn rol in de aanpak van de Lockheed-zaak tijdens de afgelopen maanden.

Kandidaat- stelling Tweede Kamer in volle gang

De procedure voor de kandidaatstelling van de Tweede-Kamerverkiezingen van 25 mei 1977 is in volle gang. Het partijbestuur beraadde zich onlangs over de opstelling van de voorlopige advieslijst. Op pag. 4 leest u hierover uitgebreide informatie. Binnenkort komt een versterkt partijbestuur bijeen ter vaststelling van de definitieve advieslijst. Vóór de 3e november dienen de kiesverenigingen, die over de lijst stemmen, de stembiljetten te hebben teruggezonden aan het partij-buro.

Minister De Gaay Fortman slaat een blik in het rapport van de Commissie van Drie tijdens het kamerdebat.

Oranje-monarchie

Er wordt in Nederland wel eens gediscussieerd over de vraag welke staatsvorm de voorkeur verdient, maar het is een academische, een theoretische discussie. Als het erop aan komt, blijkt hoe diep de band tussen Oranje en het Nederlandse volk verankerd is. Het zou zeer onbillijk zijn dit gevoel voor een bepaald volksdeel te reserveren, want het geldt gelijkmatig voor socialisten, liberalen en christen-democraten, voor kerkelijken en onkerkelijken, voor katholieken en protestanten. Daar is geen enquête voor nodig. Het republikeins geluid zal zeker bij deze gelegenheid bij ons volk geen weerklank vinden.

De nationale eenheid is door het gebeure niet aangetast, eerder versterkt. Het is voor iedereen duidelijk dat dit in hoge mate steunt in de persoon van onze huidige koningin. Menselijkerwijs gesproken ligt op dit moment de voortzetting van onze constitutionele Oranje-monarchie in haar handen, meer dan in wiens handen ook. De tijd verder te dienen die daarvoor nodig is, vereist een onvoorstelbare zelfverloochening en geestkracht. Moge de prins de door hem gewenste gelegenheid het land te dienen en het vertrouwen te herstellen vooral zoeken en vinden door haar bij deze door de gebeurtenissen zo verzwaarde taak tot steun te zijn. Moge de koningin in deze moeilijke dagen van beproeving en stellig ook eenzaamheid zich met haar gehele huis gedragen weten door de genegenheid en het gebed van zeer velen.

Openbaarheid

Andriessen begon zijn betoog met de grote verslagenheid weer te geven die dit rapport in ons volk heeft teweeggebracht. Hij had waardering voor de werkwijze van de commissie, die „aan

het functioneren van de democratie een bijdrage had geleverd”. Andriessen noemde in dit verband „openbaarheid een hoeksteen van onze democratie, ook als zij pijnlijk is voor het Koninklijk huis en daarmee in het bijzonder voor onze democratie”. Ook hij had grote waardering voor de wijze waarop de regering deze delicate zaak heeft behandeld, en wenste zich evenals Aantjes en van der Mey te beperken tot de konklusies die de regering uit het rapport heeft getrokken. Vandaar dat van de zijde van de christen-democratische fracties zaken zoals het aankoopbeleid en de aantijging aan het adres van Kamerleden e.d. nu niet werd besproken. Andriessen deelde de conclusie van de regering nl. dat de handelwijze van de Prins het belang van de staat heeft geschaad. „Dat doet op geen enkele wijze af aan onze waardering voor de grote verdiensten die de Prins gedurende een lange reeks van jaren voor ons land als geheel en voor bepaalde groepen heeft gehad”. Maar zogoed als de verdiensten worden geëerd, terecht, behoort toegebrachte schade te worden gekritiseerd. „Wie dat doen, zijn niet tegen de Prins of tegen de monarchie. Integendeel zij hebben het daarmee beter voor dan degenen, die met een beroep op deze verdiensten van de schade niet willen horen”.

Eenheid

Het verheugde Andriessen dat bij de besluitvorming over deze beleidsconclusies de eenheid binnen de kroon in stand is gebleven en dat de Koningin haar zegenrijke regering voor ons land bereid is voort te zetten. „Haar aandeel in de besluiten moet, hoe zwaar ook ongetwijfeld geweest, van wezenlijke

Vervolg op pag. 3

DEZE WEEK
IN WAG:

Rapport Commissie
van Drie, pag. 1, 3

Kandidaatstelling
Tweede Kamer, pag. 4

CDA-commentaar op
Contourennota, pag. 5

Christen-democratie in Zweden, pag. 7

Uit de Arjos, pag. 9

Partijnieuws, pag. 4, 11

Uitgave Unie „School en Evangelie”

„Krijgsknechten van zoodanigen Veldheer”

Het is de Unie „School en Evangelie” een bijzonder voorrecht bij de herdenking van het feit dat Groen en Heldring 100 jaar geleden gestorven zijn, dit geschrift het licht te doen zien. Belden toch, hebben in „beginselvastheid, ook bij kleurschakering” zich geheel en volhardend ingezet voor christelijk onderwijs. Hoezeer hun optreden ook nuances vertoonde, samen streefden ze toch naar „christelijke ééngzindheid”, in „christelijke veerkracht.” Dit schrijft de heer Gilhuis, voorzitter van de Unie „School en Evangelie” in zijn inleiding van het boekje „Krijgsknechten van zoodanigen Veldheer”. (1) Vier auteurs hebben aan dit geschrift meegewerkt: drs. T. M. Gilhuis, H. Algra, dr. G. Puchinger en dr. A. van der Hoeven.

Doen en (of) laten?

In zijn hoofdstuk schrijft de heer Gilhuis over de relatie tussen Groen van Prinsterer en Heldring en de tegenstelling. De tegenstelling Groen-Van der Bruggen

komt in dit verhaal ook ter sprake. De eerste was voor de christelijke overheidsschool en de andere was voor de bijzondere school en tegen de christelijke

staatsschool. In 1856/57 bij het conflict Groen-Van der Bruggen werd Heldring als secundant van de laatste gezien.

Omgang met Groen

De heer G. Puchinger heeft in dit boekje een zeer lezenswaardig verhaal geschreven. Volgens hem is het opmerkelijke bij Groens loopbaan dat de betekenis van zijn leven niet gemeten kan worden naar uiterlijkheden op het eerste gezicht noch naar directe politieke resultaten. Groen zag dat het Verenigd Koninkrijk (België behoorde toen nog bij Nederland) niet hecht was samengevoegd. Er waren Hollandse en Friese gevoelens, Vlaamse en Brabantse, maar was het de allen en alles omvattende Nederlandse gedachte, die het Koninkrijk tot een werkelijke homogene eenheid smeedde? Daarom moest de publieke opinie wakker geschud worden en een orgaan werd door Groen gesticht: Nederlandsche Gedachten. Het leek een schamel blaadje, maar al gauw was het bekend. Groen wilde niet uitsluitend binnenskamers, maar ook in het openbaar het volksgeweten wakker schudden. Dit dreef hem naar het Parlement en in de journalistiek. Het onderwijs werd door Groen een van de belangrijkste kwesties gevonden.

Groen en het onderwijs

De heer H. Algra heeft over dit onderwerp geschreven. Volgens hem was het onderwerp van deze staatsman: Tegen de

„gemengde school” (een school die geschikt is voor alle gezindten, en dus zonder confessie) als de nationale school en voor vrijheid van onderwijs. In een discussie in het Parlement zei Groen: „Ouders, die overtuigd zijn dat de strekking van het onderwijs op de bestaande scholen onchristelijk is, moeten niet worden verhinderd om aan hun kinderen zodanig onderwijs te geven als zij menen te kunnen verantwoorden voor God. Die dwang is ondragelijk en behoort een einde te hebben.” Groen wilde naast aparte Joodse scholen Rooms-Katholieke en Hervormde staatsscholen. Van der Bruggen was tegen. Dit conflict wordt door de heer Algra het meest tragische in de geschiedenis van de schoolstrijd genoemd. Tot slot van zijn verhaal schrijft deze auteur: Zijn werk is ons volk tot grote zegen geweest en wat hij schreef en zei blijft doorklinken bij de velen of de weinigen, of de zeer weinigen, die vandaag nog naar hem willen luisteren, omdat zij dagelijks meer ontdekken, dat hij hun iets te zeggen heeft.

Otto Gerhard Heldring

De heer A. van der Hoeven heeft over deze man een verhaal in dit cahier geschreven. Heldring vond, dat verkondiging moest resulteren in dienst tot de naaste. Het eert en kenmerkt Heldring dat hij niet alleen aandacht voor de principiële kant van het onderwijs had, maar dat hij zich reeds in zijn tijd met de praktijk van het

schoolbezoek bezighield. Gedurende de zomermaanden genoot nauwelijks een vierde deel van de kinderen onderwijs. Heldring had veel aandacht voor de verwaarloosde jeugd. In Hoenderloo kwam een huis voor jongens. In dit hoofdstuk wordt ook beschreven, hoe het standpunt van Heldring was over het conflict Groen-Van der Bruggen. Ik dacht, dat de Unie „School en Evangelie” een goede keuze gedaan heeft om aan deze twee mannen een cahier te wijden. Ik vind, dat de vier auteurs, de een meer dan de ander, genoeg aandacht besteed hebben aan de onderwijszaken, zoals zij door Groen en Heldring gezien werden. Graag besluit ik met de slotpassage uit de bijdrage van de heer Puchinger, die ook wel zou kunnen gelden voor Heldring: De poging van onze generatie om in onze eeuw geestelijk waakzaam en religieus weerbaar te blijven, kan mede vrucht zijn van de omgang met Groen van Prinsterer, die niet geschroomd heeft om op volstrekt persoonlijke wijze, dwars tegen de mensenmacht en de wereldmacht in, die ook hij in zijn leven ontmoette, te getuigen van het Licht dat in de Kerstnacht voor allen en voor iedere natie verschenen is.

(1) Krijgsknechten van zoodanigen Veldheer, door drs. T. M. Gilhuis, dr. G. Puchinger, H. Algra en dr. A. van der Hoeven. J.H. Kok, Kampen, 111 pagina's.

Cees Sprong
(voorzitter Arjos N.-Brabant)

Door drs. M. Beinema, ARP-Tweede-Kamerlid

In de warwinkel van ons wetenschapsbeleid (II)

Het zou te ver voeren om, in aansluiting op de in een vorig artikel verstrekte informatie over het wetenschapsbeleid, alle punten te vermelden die juni jl. in het kamerdebat over de nota wetenschapsbeleid aan de orde kwamen. Ik wil me daarom beperken tot enkele onderwerpen, die in en voor de nabije toekomst van verstrekkend belang zullen zijn.

Verzamelbudget

Het verschijnen van het eerste wetenschapsbudget in 1966 kan gezien worden als een teken, dat begonnen was te pogen het door de overheid gesubsidieerde wetenschappelijk onderzoek als een geheel te zien en bewust te bestuderen. De tot nog toe verschenen budgetten geven een overzicht van wat op de begrotingen van de diverse departementen – onderwijs, economische zaken enz. – is uitgetrokken voor wetenschapsbeleid.

Eigen budget

Met de huidige bewindsman achten wij het een van de belangrijkste taken van een minister voor wetenschapsbeleid, om „behoeften te signaleren aan wetenschappelijk onderzoek, ook waar nog niet wordt beseft welke bijdragen de wetenschap aan probleemoplossingen kan leveren”. Een minister, die zo initiatieven moet kunnen nemen, mag ons inziens niet afhankelijk blijven van het inzicht en de welwillendheid – hoe groot ook – van collega's om op hun begroting een plaatsje in te ruimen.

Initiatieven immers vragen slagvaardigheid en daarom een eigen budget. Blijkt zo'n initiatief de aanvankelijke moeite en kosten waard te zijn, dan kan het van de begroting voor wetenschapsbeleid overgeheveld worden naar dat departement, waar het dan het meeste thuis hoort.

Een voorbeeld

Had de (ze) minister voor wetenschapsbeleid in deze kabinetsperiode jaarlijks een eigen budget gehad, dan zou, naar mijn taxering, bijvoorbeeld de motie niet nodig geweest zijn, die collega Krusinga in oktober 1975 met onze steun indiende, waarin hij aandrong op meer onderzoek naar alternatieve energiebronnen (andere dan

kernenergie). Al jarenlang worden de mogelijkheden – en iets minder lang de onmogelijkheden – van kernenergie onderzocht en begrijpelijkerwijs is het departement van economische zaken daarin hogelijk geïnteresseerd, ook financieel. Had het onderzoek naar andere energiebronnen (zon, wind, vuilverbranding etc.) eerder en krachtiger kunnen starten, dan hadden we in deze fase, nu bredere kringen het belang daarvan gaan inzien, meer inzicht in de toepassingsmogelijkheden gehad. Het zou een fraai voorbeeld van initiërende activiteit van de minister voor wetenschapsbeleid geweest zijn. Regeren is vooruitzien, ook wetenschappelijk. De mogelijkheid van een wezenlijk budget voor de minister van wetenschapsbeleid moet bij de volgende kabinetsformatie bekeken en, mijns inziens, benut worden.

Betalen en kiezen

Vele soorten wetenschappelijk onderzoek vergen steeds meer geld en kunnen financiële steun van de overheid steeds minder ontberen. Deze ontwikkeling is mede een argument voor verdere „vermaatschappelijking” van dat onderzoek. De gemeenschap, die dat geld verschaft, mag de som die men meent te kunnen missen, niet blindelings overhandigen, maar zal keuzen moeten maken, prioriteiten moeten stellen, mede aan de hand van de „maatschappelijke behoeften” die men ziet. Dit vereist een doorzichtiger structuur van ons wetenschapsbeleid, dan de huidige warwinkel waarin het verkeert te zien geeft.

Ruimte in de sektorraden

De door minister Trip voorgestelde sektorraden kunnen hierin – hoeveel vraagtekens er bij de uitwerking te zetten zijn – bepaald verbetering brengen. Deze sektorraden zullen immers op de verschillende terreinen van het buiten-universitaire wetenschappelijk onderzoek – de landbouw, de gezondheidszorg, enz., enz. – de betrokken vakministers en de minister voor wetenschapsbeleid adviezen geven voor maatschappelijk dienstbaar onderzoek. In deze raden zullen o.a. vertegenwoordigers zitting nemen van de onderzoekinstellingen van de betrokken departementen en van de „gebruikers”

Dr. M. Beinema.

van en belanghebbenden bij de onderzoekresultaten. De omschrijving van deze laatste groep mag niet te eenzijdig – zakelijk geïnterpreteerd worden. Wanneer bijv. antroposofen op het gebied van landbouw en gezondheidszorg hun eigen opvattingen hebben – biologisch-dynamische landbouw, homeopathie – is het goed, dat dit in zo'n sektorraad door kan klinken. In vele sektorraden geldt dat ook, te sterker, voor

onze christelijke levensbeschouwing. De verschillende groeperingen en stromingen van ons volk zullen immers de „maatschappelijke behoeften” soms anders ervaren. De minister heeft op mijn vragen in deze richting positief gereageerd, door mij „van harte toe te geven, dat daarbij uiteraard ook ruimte dient te zijn voor verschillende geestelijke stromingen”. Het zal nodig zijn aan deze toezegging vast te houden.

Ruimte

Natuurlijk zal er bij die vermaatschappelijking ruimte moeten blijven voor het vrij, niet bij voorbaat maatschappelijk gerichte, wetenschappelijk onderzoek en voor de eigen verantwoordelijkheid van de instituten. Bij dat vrije onderzoek kan, de geschiedenis geeft voorbeelden te over, de geniale vonk overspringen die tot een ontdekking leidt. Maar er is hier niet per definitie sprake van een tegenstelling, want tussen die onderzoeker en (de rest van) de maatschappij bestaat een wederkerige verantwoordelijkheid, die, als het goed is, tot uiting komt als de vraag naar de uitwerking en toepassing van die vinding aan de orde komt. Een recent krantebericht dat de Amerikaanse Nobelprijswinnaar Khorana erin geslaagd is een kunstmatig gen – drager van erfelijkheidsinformatie – in een levende cel te laten functioneren, levert een duidelijk voorbeeld op. Want als dat toegepast wordt op het gebied van de

erfelijke eigenschappen van de mens, dan zijn er uiteraard maatschappelijke consequenties, die duidelijk overwogen moeten worden. Ik kom terug op mijn pleidooi voor vertegenwoordiging van geestelijke stromingen in sektorraden en voeg hieraan toe, dat wanneer bovengesteld geval zich in Nederland zou voordoen, het uiterst dienstig zou zijn als in de desbetreffende raad ook een christelijk ethicus zit.

Toekomst

Wij hebben de toekomst niet in eigen hand; waar mens en wetenschap die pretentie hebben, zullen we die moeten afwijzen. Maar we hebben wel onze verantwoordelijkheid voor wat we voor en in die toekomst doen, ook wetenschappelijk. En als, om een laatste voorbeeld te geven, de opvattingen binnen het CDA sterk ernaar neigen „naast bedrijfseconomische maatstaven ook maatschappelijke overwegingen te tellen, teneinde productie en dienstverlening in kleinere eenheden te behouden en te stimuleren”, dan is het goed daarbij te bedenken, dat het huidige wetenschappelijke onderzoek meer gericht is op grotere industrieën, hogere productie en verdere uitschakeling van de menselijke factor. Wie dat andere wil, zal bewust moeten bijsturen. Daarom hebben die politieke partijen en die kranten, die geen aandacht blijken te hebben voor dit onderwerp, ongelijk. Ze zijn kortzichtig en kijken niet verder dan hun speurneus lang is.

UIT DE ARJOS

In het weekend van 15 tot en met 17 oktober a.s. houdt de provinciale Arjos-afdeling Zuid-Holland haar jaarvergadering 1976, zoals gewoonlijk weer gecombineerd met een thema-weekend. Het thema luidt: „Aspecten van ontwikkelingssamenwerking”. Vrijavond wordt op ludieke wijze kennisgemaakt met het thema, zaterdag wordt vast de jaarrede van voorzitter Hans Westhoff en een groeps- en forumdiscussie gehouden, waaraan o.a. prof. dr. W. Albeda (AR-Eerste-Kamerfractievoorzitter) en Aalt van de Griend (konsulent Chr. Plattelandsjongeren) meewerken. Minister Pronk van Ontwikkelingssamenwerking is gevraagd de inleiding te verzorgen. Op zondag wordt o.a. een huisdienst in aansluiting op het thema gehouden. Natuurlijk wordt ook ruimschoots gezorgd voor informeel contact en samenzijn. Het weekend vindt plaats in konferentiecentrum „Overvoorde” te Rijswijk (Z.-H.). Voorafgaand krijgt iedere deelnemer enig documentatiemateriaal toegezonden. Indien men belangstelling heeft kan uitgebreide informatie worden toegezonden. Informeer even bij Janny Kersten, Derde Dwarsweg 2, te Numansdorp (tel. 01865-2074). Noteer de data alvast in de agenda!

Gulden

Door ingrijpen van de directie van de Nederlandse Bank is wederom een aanval op de gulden afgeslagen. Wij begrijpen niet waarom men deze aanvallen pleegt. Economisch gezien is de gulden ook nu één van de hardste valuta's. Voor een zwakke gulden is er geen reden. Immers ook dit jaar - als Duitsland - zullen wij op onze handelsbalans voor de zoveelste maal een belangrijk overschot boeken. Een vrij groot deel van dit overschot is te danken aan onze uitvoer van „Nederlands" gas. Het is nonsens op dit

moment als argument te gebruiken ter verklaring van de aanval op de gulden, dat de aardgasbron over een aantal jaren opgedroogd is. Ook al lopen de verkopen t.z.t. af - op dit moment en de volgende paar jaar in elk geval - zal het buitenland over gulden moeten beschikken om dit gas van ons te kopen. Dat is de oorzaak van de strijd van de gulden dus niet. Naar onze mening is de achtergrond van politiek psychologische aard: men vreest - zonder de concrete begroting 1977 te kennen - een nogal sterke inflatie in 1978, geleid op de begrotingspolitiek van ons kabinet. Onder die omstandigheden zijn wij het volledig eens met het monetaire beleid van de Nederlandse Bank de rente op 7% te brengen. Hoezeer de gevolgen van dit beleid niet

zullen uitlokken tot investeringen op korte termijn - de rente is erg hoog geworden - het is een gezonde zaak op dit moment de gulden te verdedigen door de waarde daarvan (terecht) in evenwicht met Duitsland te brengen.

Koningin en Prins

Wij hebben grote waardering voor de hoge opvatting van onze Koningin voor haar taak. Zij heeft zich gedragen als van een constitutionele Vorstin in deze moderne tijd mag worden verwacht. Het verdriet dat zij als Koningin Juliana te dragen heeft is door haar geaccepteerd als Vorstin, overeenkomstig de eed die zij bij de troonsbestijging heeft afgelegd. Haar hoge roeping is zij niet ontroeven geworden - integendeel. Het harde oordeel over de gedragingen van

Prins Bernhard in het rapport van de commissie van drie heeft de Prins geaccepteerd. Meer dan dat: hij heeft in het openbaar zijn spijt betuigd. Dat eert de Prins. Te meer omdat wij ervaren hebben dat hij, in en buiten ons land, terecht grote populariteit genoot. Er is - met de ogen van nu, achteraf bezien - ook plaats voor een kritische opmerking. Deze: zou het geen aanbeveling verdienen, dat meer dan tot op heden kennelijk gebruikelijk is geweest, de controlerende organen - kabinet en volksvertegenwoordiging - zich zorgvuldiger van hun taak zouden wijten?

VAN A TOT U

Nationaal debat

Ulteraard kan deze rubriek ditmaai geen ander onderwerp hebben dan het debat van jl. maandag. In dat debat behoorde het niet te gaan (en is het gelukkig in overwegende mate ook niet gegaan) over het rapport van de Commissie van Drie, maar over het door de regering naar aanleiding daarvan gevoerde beleid.

Zowel in de televisie-uitzendingen als in de dagbladers als elders in dit nummer van Nederlandse Gedachten hebt u de bijdragen aan het debat kunnen zien en lezen. Mij gaat het nu om enkele m.i. belangrijke elementen en conclusies.

Eensgezind

Als algemene conclusie mag m.i. worden gesteld, dat na en naast het zorgvuldige werk van de commissie, na en naast de door de regering gevolgde beleidslijn, na en naast de fabelachtige houding van de Koningin, nu ook de Tweede Kamer door de wijze van debat een belangrijke bijdrage heeft geleverd tot behoud en versterking van onze constitutionele Oranje-monarchie. Het is een nationale gebeurtenis van belang, dat dit van vrijwel alle politieke partijen en zeker van alle grote politieke

stromingen kan worden gezegd. De positie van onze monarchie wordt niet versterkt, maar integendeel juist verzwakt door wie niet voluit bereid is dit te constateren en er zich van harte over te verheugen.

Uitzonderingen

Zo sterk was dit algemene gevoelen, dat de tweemansfractie van de PSP in de loop van het debat waarneembaar nerveuser werd en tot het laatste moment toe aan haar bijdrage in het debat heeft zitten schaven. Tenslotte kwam niet de (op grond van eerder gegeven commentaren voor de hand liggende) aanval op onze staatsvorm. Zelfs ging de fractievoorzitter van de PSP zover, dat hij zijn kritiek verpakte in uitdrukkelijke verzekeringen dat de staatsvorm (monarchie of republiek) voor hem zelfs hierbij helemaal niet in geding was. Alleen zo kon hij de illusie hebben nog enige weerklank voor zijn eis tot een strafrechtelijke vervolging van de Prins te vinden. Vergeefs, de Kamer liet van uiterst rechts tot uiterst links het duo van de PSP in zijn eis volstrekt alleen staan. Eigenlijk moet men blij zijn dat de motie werd ingediend want nu konden de geesten in alle duidelijkheid openbaar worden. Ook anderzijds waren er enkele dieptepunten in het debat. Enkele kleinere fracties (die als min of meer „uiterst rechts" te boek staan) bewezen het Koningshuis allerminst een dienst door of de feiten te bagatelliseren of in een tegenstelling te suggereren tussen oprechte Oranjerelief en het eerlijk onder ogen zien van de feiten. De algemene teneur van het debat was daarentegen, dat de sterkte van de band

met ons Vorstenhuis juist daaruit blijkt dat deze de (ook schokkende) waarheid en openbaarheid der feiten kan verdragen.

Beperking

De regering is er zowel in de eerste verklaring als in haar antwoord aan de Kamer in geslaagd zeer duidelijk te maken, hoezeer twee zaken haar geleid hebben: de handhaving van de rechtsorde, en het bewaren van onze constitutionele monarchie, ook door deze beproeving heen. Helder en overtuigend heeft de minister-president weten over te brengen dat de beperking van de activiteiten van prins Bernhard bepaald worden door de mate waarin die activiteiten tot verwarring aanleiding kunnen geven. Dit criterium geeft zowel de grens aan voor wat moest gebeuren als voor wat niet behoeft te gebeuren. Daarmee motiveerde de regering waarom het neerleggen van bepaalde functies noodzakelijk en onvermijdelijk is, maar ook waarom de maatregelen daartoe beperkt kunnen blijven. De houding van de PSP verwierp de minister-president in niet voor tweeërlei uitleg vatbare bewoordingen („ik wijs haar volstrekt af"). Uitdrukkelijk sprak de premier de dankbaarheid der regering uit voor de uitingen van genegenheid aan het adres van de Koningin. Verder wenste hij haar niet in de discussies te betrekken: „Uitsluitend het kabinet is verantwoordelijk".

Loyaal

Enigszins teleurstellend was de wijze waarop Drees de verantwoordelijkheid van vorige kabinetten in de discussie bracht. De regering had in haar verklaring namelijk geen enkel onderscheid gemaakt tussen vorige kabinetten en het huidige kabinet („de verantwoordelijkheid van

achtereenvolgende kabinetten, ook van het huidige kabinet, ten aanzien van gedragingen van niet-onschendbare leden van het Koninklijk Huis"). Dit was zeer loyaal, aangezien vrijwel alle gewraakte activiteiten van de Prins van voorgaande jaren dateren. Daarom was het jammer dat Drees (zelf oud-minister) uitdrukkelijk kwam verklaren dat ministers uit vorige kabinetten niets kan worden verweten. Gelukkig liet de premier zich niet tot een discussie hierover verleiden en volhardde hij in zijn loyale houding door te zeggen: „Het zou gemakkelijk zijn nu te konkluderen dat aan de Prins te veel ruimte werd gelaten; het had echter alleen anders gekund door hem minder vertrouwen te geven, en daar was geen aanleiding toe".

Ervaring

De gehele handelwijze en het gehele optreden van het kabinet overziende, kan men er slechts zijn voldoening en vreugde

over uitspreken dat een politiek zo omstreden en aangevallen kabinet er zozeer in geslaagd is tot de hoogte te stijgen van nationaal karakter. Aan degenen, die voorstanders van een zgn. nationaal kabinet zijn mag het gebeuren van de afgelopen weken worden voorgehouden als bewijs dat het nationale karakter niet wordt bepaald door de samenstelling van een kabinet, maar door de aard van het gevoerde beleid. Ik kan mij nauwelijks anders voorstellen, dan dat zulk een beleid ook de kabinetleden meer en dieper voldoening zal geven dan kortstondig en partijpolitiek bepaald applaus uit de eigen kring. Want beleid als in deze kwestie gevoerd werkt door en gaat de geschiedenis in. Het máákt geschiedenis. Deze ervaring mag het kabinet tot nadenken stemmen.

Steun

Bij een zo duidelijke eensgezindheid in de Kamer in zulk een zaak en bij een zo ongeclausuleerde steun ook van de oppositiepartijen aan het beleid der regering, zou het goed zijn geweest als de minister-president met zoveel woorden de erkentelijkheid van de regering daarvoor tot uiting had gebracht. Overigens valt dit in het niet bij de voortreffelijke wijze, waarop de zaak als geheel door het kabinet is behandeld. De daaruit blijkende zorg voor het bewaren van onze constitutionele Oranje-monarchie door de crisis heen en de vrijwel unanieme weerklank die dit bij de volksvertegenwoordiging heeft gevonden kunnen een zeer belangrijke steun zijn voor de Koningin haar zozeer verzwaaarde taak met overtuiging voort te zetten.

Aant

Vervolg van pag. 1

„Nationale eenheid is eerder versterkt"

betekenis voor het functioneren en het handhaven van de monarchie in ons land worden geacht. Wij spreken onze diepe erkentelijkheid daarover uit", aldus Andriessen. Sprekend over het feit dat de regering in deze afzage van justitionele maatregelen: „De regeringsverklaring wekt de indruk dat ook de regering met deze vraag heeft geworsteld. En zulks terecht. Het moge waar zijn, dat volgens een algemeen rechtsbeginsel van vervolging kan worden afgezien op gronden aan het algemeen belang ontleend, het moge waar zijn, dat van die bevoegdheid bij herhaling gebruik wordt gemaakt, het is evenzeer waar dat, indien zulks het geval is ten opzichte van zeer vooraanstaande ambtsdragers in ons land, elke schijn van twijfel van niet gelijke rechtsbedeling dient te worden vermeden. De regering noemt in haar verklaring als gronden; de twijfel of er na een langdurig en ingewikkeld onderzoek een strafbaar feit zou blijken, de ingrijpende gevolgen voor de Prins van de publikatie van dit rapport, de daaruit door de regering getrokken conclusies ten aanzien van de vervulling van bepaalde functies en tenslotte de ernstige gevolgen die een strafvervolging zou kunnen hebben voor de positie van het staatshoofd. Al is op ieder van deze gronden, op zichzelf beschouwd kritiek vatbaar, de combinatie

ervan brengt ons ertoe de politieke conclusies van de regering te onderschrijven". Andriessen voegde daaraan toe dat er in dit geval minder behoefte bestaat aan een gerechtelijk vooronderzoek gezien de grote nauwgezetheid waarmee de commissie-Donner heeft gerapporteerd.

Geen specifieke regeling

Andriessen meende dat de relatie tussen het Koninklijk huis en het kabinet uiteindelijk gebaseerd moet zijn op onderling vertrouwen in de naleving van gemaakte afspraken. „Het is duidelijk, dat een sluitende regeling over informatie resp. overleg nauwelijks te maken is. Immers elke formule die de privacy van leden van het Koninklijk huis zo goed mogelijk in takt wil laten, zal een marge van interpretatie hebben. Bij die interpretatie treedt dan toch weer het vertrouwen op de voorgrond, aldus Andriessen die daarom van dit vertrouwen wilde uitgaan zonder al te specifieke regelingen. Andriessen gaf tenslotte nog eens de waarde aan die hij gaf aan het Huis van Oranje in onze parlementaire democratie: „Wij wensen die te behouden als samenbindend element in ons volk, als permanente verwijzing naar onze volkseenheid en als inspirerend symbool van onze natie".

Diep geroerd

Ook waarnemend CHU-fractie leider Van der Mey gaf blijk van diepe geroerdheid onder de druk van deze gebeurtenissen. Hij erkende met de regering de bijzondere verdiensten van Prins Bernhard voor ons land: „Des te meer betreuren wij het met de regering, dat de Prins zich heeft begeven in verhoudingen en omstandigheden die niet aanvaardbaar zijn". En verder: „Wij mogen de overtuiging hebben dat in deze wereld God het laatste woord in ieders leven heeft. Dat is een geloofsovertuiging. Een overtuiging, die bevrijdend en bemoedigend werkt en die in diepste wezen nieuwe perspectieven opent. Daarmee zijn moeilijkheden niet verdwenen, maar worden ze wel in een ander en beslissend licht geplaatst". Van der Mey toonde ook waardering voor de werkwijze van de Commissie van drie en deelde de conclusies die de Regering op basis van dit rapport heeft getrokken: „Wij zijn van mening dat de regering op een verantwoorde wijze haar taak tot handhaving van de rechtsorde en tot bescherming van ons constitutioneel bestel heeft vervuld. Zij heeft de juiste en onvermijdelijke beslissingen genomen, hoe pijnlijk ook". In zijn, evenals die van andere partijen, korte bijdrage liet Van der Mey ook merken in te stemmen met de door de regering aangevoerde argumenten af te zien van verdere justitionele maatregelen: „De afweging van die argumenten heeft naar onze opvatting met de grootst mogelijke zorgvuldigheid plaatsgevonden". Van der Mey betwijfelde het of het zinvol was de ministeriële verantwoordelijkheid opnieuw te gaan analyseren en strakker te gaan formuleren, zeker als er sprake van zou zijn deze in gedetailleerde regelingen vast

te leggen. „Er moet ruimte zijn voor het functioneren van vertrouwen dat er nu eenmaal moet bestaan tussen verantwoordelijke bewindslieden en niet onschendbare leden van het Koninklijk huis", aldus Van der Mey. Van der Mey besloot zijn bijdrage als volgt: „In deze zaak, waarin de constitutionele monarchie schade heeft geleden, heeft het kabinet een wijs beleid gevoerd. Een beleid, waardoor de eenheid van ons volk

in deze zo belangrijke zaak gehandhaafd is. Graag brengen wij onze erkentelijkheid tot uitdrukking. Onze gevoelens van groot respect gaan in het bijzonder uit naar onze Koningin. Moge de constitutionele monarchie, die in de geschiedenis van ons land en ons volk zo'n grote rol heeft gespeeld en waaraan wij in ons staatsbestel zo zeer gehecht zijn, voor ons volk behouden blijven".

BON	
Naam:
Adres:
Woonplaats:
Wenst abonnement
Wenst proefnummers
Adres: Ned. Gedachten, antwoordno. 66, Den Haag. Géén postzegel.	

Abonnementsprijs f 12,50 per half jaar.
Jongeren/studenten abonnement f 7,50 per half jaar.

NEDERLANDSE GEDACHTEN

veel gelezen, veel geciteerd.

VAN DE PARTIJ

Versterkt partijbestuur binnenkort bijeen

Voorlopige advieslijst voor Tweede-Kamerfractie nu bij Kamercentrales

De kandidaatstelling van de Tweede-Kamerverkiezingen van 25 mei 1977 is volop aan de gang. De groslijst is inmiddels tot stand gekomen en het partijbestuur kwam vrijdag 27 augustus bijeen om zich te beraden over de meest gewenste samenstelling van de kandidatenlijst.

Versterkt partijbestuur

Deze voorlopige advieslijst is toegezonden aan de besturen van de Kamercentrales, die tevens zijn verzocht 2 personen extra aan te wijzen voor de vergadering van het versterkt partijbestuur, dat op zaterdag 18 september a.s. te Utrecht bijeen zal komen. Dit college, bestaande uit het partijbestuur plus 2 afgevaardigden vanuit iedere Kamer-

centrale, moet de definitieve advieslijst samenstellen.

De maandag of dinsdag daarna worden advieslijst, groslijst en stembiljet toegezonden aan de kiesverenigingen.

Vóór 3 november moeten de stembiljetten zijn teruggezonden naar het partijbureau. De voorlopige advieslijst ziet er als volgt uit:

1. mr. W. Aantjes	Utrecht
2. drs. J. Boersma	Zeist
3. mevr. J. van Leeuwen	Zoetermeer
4. dr. A. Veerman	Rijswijk (Z.-H.)
5. drs. J. de Koning	Voorschoten
6. M. W. Schakel	Hoornaar
7. mr. dr. P. H. Kooljmans	Wassenaar
	Den Haag
8. mr. G. C. van Dam	Santpoort
9. H. A. de Boer	Stadskanaal
10. drs. B. Beumer	Putten
11. J. van Houwelingen	Andel (N.-Br.)
12. mr. J. N. Scholten	

13. mevr. J. G. Kraaijeveld- Wouters

Heerhugowaard

14. dr. W. de Kwaadsteniet

Rotterdam
Middelburg
Bilthoven
Hardegarijp
Aalsmeer
Krimpen aan de IJssel
Hengele
Gouda

20. mr. J. Bulkema

Den Helder
Amsterdam

21. drs. H. C. Couprie

Zwetermeer

22. dra. F. J. Laning-Boersema

Bleiswijk

23. E. Heerma

Gouda

24. W. de Graaf

Voorburg

25. mr. J. G. H. Krajenbrink

Dwingeloo

26. G. van Dongen

Utrecht

27. dr. H. van Ruller

Apeldoorn

28. J. van Noord

Amersfoort

29. drs. G. H. Terpstra

Dinxperlo

30. mevr. J. R. H. May-Weggen

Den Haag.

31. drs. G. A. de Boer

32. B. Enserink

33. mr. H. Drost

Van de zittende Kamerleden heeft de heer B. Roolink medegedeeld, dat hij gezien zijn leeftijd niet opnieuw voor een kandidatuur in aanmerking wenst te komen.

Verhinderings kandidatuur

Bij de kandidaatstelling in de ARP is het tevens regel, dat ministers en staatssecretarissen op de advieslijst worden geplaatst, tenzij er een verandering bestaat ten aanzien van een kandidatuur.

Minister De Gaay Fortman heeft medegedeeld, dat hij gezien de leeftijdsregel, die in de ARP wordt gehanteerd t.a.v. kandidaatstellingen afziet van het zich beschikbaar stellen voor het aanvaarden van een plaats op de kandidatenlijst voor de Tweede-Kamerverkiezingen.

De gehanteerde leeftijdsregel houdt in dat

herkandidering als regel niet geschiedt bij een leeftijd van 63 jaar en ouder.

Staatssecretaris De Jong zou op zichzelf genomen ook bereid zijn een plaats op de kandidatenlijst te aanvaarden. Zijn deskundigheid ligt op het terrein van onderwijs en CRM.

Gezien de reeds aanwezige deskundigheid in de fractie meent hij zelf dat er geen behoefte bestaat aan een verdere uitbreiding daarvan. Om die reden meent hij zich niet beschikbaar te moeten stellen voor een eventueel lidmaatschap van de Tweede Kamer.

Het partijbestuur heeft begrip voor dit standpunt.

Een aantal personen heeft desgevraagd medegedeeld niet beschikbaar te zijn voor het aanvaarden van een plaats op de groslijst en eventueel op de kandidatenlijst. Het zijn – in alfabetische volgorde – de heren:

mr. B. W. Blesheuvel	Aerdenhout
prof. dr. B. Goudzwaard	Oegstgeest
J. Lanser	Utrecht
J. van der Ploeg	Grijpskerk
drs. A. Schouten	Den Haag
C. Sprey	Haarlem
dr. J. Zijlstra	Den Haag
drs. R. Zijlstra	Drachten

Definitieve vaststelling

De uitslag van de stemming in de kiesverenigingen is beslissend voor de samenstelling van de lijst en voor de volgorde, waarin de kandidaten op de in te dienen lijsten zullen voorkomen.

De definitieve kandidatenlijst moet door de partijraad worden vastgesteld. Dat zal gebeuren in de najaarspartijraad van 13 november 1976. Uitsluitend op voorstel van het dagelijks bestuur kan het partijbestuur een voorstel indienen bij de partijraad om van de verkregen lijst af te wijken. Voor een zodanig voorstel moeten er echter zeer bijzondere omstandigheden aanwezig zijn.

De partijraad dient ook nog te beslissen over het aantal in te dienen lijsten. Bij een beslis-

STER ELITE FREESIA'S
ELITE ANJERSTEEKEN
VASA ALSTROEMERIA

n.v. HANDELS-
KWEKERIJ

M. C. VAN
STAAVEREN

AALSMEER,
POSTBUS 265,
TEL. 02977-2.11.51

sing om samen met CHU en KVP met één lijst aan de verkiezingen deel te nemen zullen er meer lijsten worden ingediend. Dit houdt o.a. in, dat het merendeel der kandidaten slechts op één van de in te dienen lijsten wordt geplaatst.

Overleg CHU/KVP

Afhankelijk van het overleg met CHU en KVP – na een beslissing over een lijst – zal de partijraad uiteindelijk moeten vaststellen hoeveel AR-kandidaten op de lijst geplaatst zullen worden en of er – gezien de moeilijke procedure om de eerst aangewezenen ook steeds verkozen te krijgen – nog ruimte is voor kandidaten aan te wijzen door de Kamercentrales.

D. Corporaal

STICHTING BURGERSCHAPS- KUNDE

Regeren - Reageren

Politieke partijen, democratisering, nieuwe bestuursvormen, sociaal-economische beleid, woningbouw.....

Een cursus burgerschapskunde
39 schriftelijke lessen voor f 30,-

Politiek bekeken

partijen en partijstelsel, volksvertegenwoordigers, recht en rechtspraak, gemeente en provincie, milieubeheer.....

een oriënteringscursus
12 schriftelijke lessen voor f 10,-

Werkende jongeren project

Een serie afleveringen op het gebied van maatschappijvorming voor werkende jongeren.

Informatie op sterk beeldende wijze en herkenbaar als behorende tot de leefsituatie van werkende jongeren.

8 afleveringen voor f 20,-

POLITIEK VEELSTROMENLAND

Socialisme, liberalisme, christen-democratie, marxisme, radicalisme...

Een cursus over politieke stromingen in Nederland

9 schriftelijke lessen voor f 20,-

DE GEMEENTERAAD

Het raadslidmaatschap, de begroting, ruimtelijke ordening, subsidieregelingen, gewestvorming.....

Een cursus gemeentepolitiek
24 schriftelijke lessen voor f 25,-

De ondernemingsraad

Wet op de ondernemingsraden, vergaderingstechniek, bedrijfseconomie, de vakbeweging, sociale verzekeringen, personeelsbeleid.....

Een cursus voor ondernemingsraad-leden
34 schriftelijke lessen voor f 45,-

onze school

Structuur van het onderwijs, onderwijswetten, de ouders en de school, contourennota, de financiën...

Een cursus voor iedereen

15 schriftelijke lessen voor f 35,-

STUUR EEN LEGE ENVELOP (ZONDER POSTZEGEL) AAN: STICHTING BURGERSCHAPSKUNDE, ANTWOORDNUMMER 235(G), LEIDEN ENUONTVANGT PEROMGAANDE UITGEBREIDE INFORMATIE! TELEFOON 071-893403.

Meldt u zich vlot aan!

Partijraad ARP besluit 25 september over CDA-lijst

Zaterdag 25 september a.s. zal de AR-Partijraad definitief besluiten of de ARP, CHU en KVP al dan niet met één gezamenlijke kandidatenlijst aan de eerstvolgende Tweede-Kamerverkiezingen deelnemen.

Voorwaarden

De kiesverenigingen zijn na een schriftelijke stemming met ruim 2/3 meerderheid al akkoord gegaan met die gezamenlijke lijst, maar die uitspraak gebeurde wel in de verwachting dat een aantal voorwaarden zullen zijn vervuld. Aan de partijraad werd overgelaten om na te gaan of inderdaad aan de gestelde voorwaarden genoegzaam wordt of is voldaan. Voor de volledigheid vermelden wij hieronder de gestelde voorwaarden nog eens.

a. dat er overeenstemming bestaat over de criteria, die als richtlijnen voor de kabinetsformatie zullen dienen;

b. dat met inachtneming van de formatiekriteria ruimte wordt geschapen voor een op basis van programvergelijking en wederkerigheid eventueel uit te spreken voorkeur of intentieverklaring;

c. dat in het parlement meer dan tot nu toe gekomen wordt tot een eensgezind beleid;

d. dat de ARP – hoewel het kabinet als zodanig geen inzet van de verkiezingen zal zijn – in de verkiezingscampagne het kabinetsbeleid, voor zover met haar steun gevoerd, ten volle voor haar

verantwoordelijkheid zal kunnen nemen. De beoordeling hiervan en daarmee het nemen van de definitieve beslissing is derhalve opgevoerd op de agenda voor de bijeenkomst van de partijraad op 25 september a.s. in het Jaarbeurs Congres- en Vergadercentrum te Utrecht.

Aanmelding

De stemhebbende en adviserende leden van de partijraad krijgen 6 september a.s. aanmeldingsformulier en andere vergaderstukken. Van groot belang is het aanmeldingsformulier ingevuld naar het partijsecretariaat te retourneren! Ook belangstellenden zijn, voor zover de beschikbare ruimte het toelaat, van harte welkom.

Toegangsbewijzen kunnen schriftelijk worden aangevraagd bij het AR-Partijsecretariaat, Dr. Kuypersstraat 3, Den Haag.

Snelle aanmelding is gewenst i.v.m. de ongetwijfeld grote belangstelling en vanaf heden heeft u daarvoor nog de gelegenheid.

Voor een juiste organisatorische gang van zaken is het gewenst om bij uw opgave tevens te vermelden of u gebruik wenst te maken van de lunch.

Als bijdrage in de kosten inclusief lunch en consumpties, gelieve men te rekenen met een bedrag van ca. f 17,- per persoon.

V voorkom teleurstelling! Stel niet uit tot morgen, wat u vandaag nog kan doen! Doe vandaag nog uw aanmelding in de brievenbus.

CDA-commentaar op contourennota:

Door G. van Dongen

Vrijheid van onderwijs niet aantasten!

Commentaar

In een tweetal artikelen gaat G. van Dongen, medewerker aan de besturenraad voor het Port.-chr. onderwijs in op het onlangs verschenen rapport „Samen verantwoordelijk voor het onderwijs”. Dit rapport bevat een commentaar van CDA-zijde op de Contourennota van Onderwijsbewindsman Van Kemenade.

„De Christen-Democratische partijen zijn vanuit hun historie verplicht de vrijheid, waarin het bijzonder onderwijs zich heeft ontwikkeld, te waarborgen”. Dit zegt een C.D.A. onderwijs-studie-commissie van de Wetenschappelijke Instituten in een commentaar (pag. 12) in de „Contourennota”.

Het is bekend dat de inzichten m.b.t. de weg waarlangs deze vrijheid gewaarborgd dient te worden ook in Christen-Democratische kring kunnen verschillen. De verschillende politieke visies op het onderwijs worden dan ook zichtbaar in het politieke handelen van de onderscheidene Christen-Democraten (Middenschool-motie, wetswijziging grondwetsart. 208).

In tegenstelling tot deze politieke praktijk heeft een C.D.A.-studiecommissie, in opdracht van de Wetenschappelijke Instituten van de C.D.A.-partijen, een eensgezind commentaar uitgebracht op de plannen van de bewindslieden Van Kemenade, Klein en Veerman. In het commentaar van de commissie wordt gewaarschuwd voor een sterke aantasting van de vrijheid van onderwijs, welke tot uitdrukking komt in de vrijheid van oprichting richting en inrichting. („Deze drie zijn onlosmakelijk met elkaar verbonden”).

Inleiding:

„Samen verantwoordelijk voor het onderwijs”.

Dit is de titel van het commentaar dat gehuld is in een kleurrijke jas en qua vormgeving en lay-out een opvallende gelijkheid vertoont met de Contourennota. (Deze gelijkheid in uitvoering vergemakkelijkt het lezen en vergelijken van de beide stukken). Hoewel het commentaar een aantal lovende woorden plaatst over de Contourennota houdt de gelijkvormigheid bij de uitvoering op en geeft het commentaar een geheel eigen visie op de contouren van het Onderwijsplan 2000. De Commissie heeft getracht een aanzet te geven om te komen tot herformulering van de Nota door het geven van waardevolle adviezen. De voorzitters van de Wetenschappelijke Instituten spreken in het voorwoord de verwachting uit dat het gevoel van gemeenschappelijke verantwoordelijkheid voor het onderwijsbeleid ook zijn invloed zal hebben bij het herschrijven van de ministeriële nota. In dit artikel willen we enkele saillante punten uit het zeer omvangrijke commentaar weergeven. Daarbij zullen we ons m.n. in een eerste bijdrage richten op de

- uitgangspunten van een eigen visie op het onderwijsbeleid.
- ontwikkelingen/vernieuwingen in het onderwijs.
- in een tweede en laatste artikel staan we nader stil bij de grote lijnen van de voorgestelde structuren.

Uitgangspunten

Bij het beoordelen van de uitgangspunten waarop de geschetste onderwijsstructuur in de Contourennota is gebaseerd geeft de commissie eerst rekenschap van wat in haar ogen een Christen-Democratische Onderwijspolitieke visie dient te zijn. Hoewel de cie van mening is dat een politieke organisatie zich terughoudend dient op te stellen m.b.t. inhoudelijke vulling van het onderwijs („...Het onderwijs zelf moet de gegeven ruimte invullen....”)

neemt dit niet weg dat een politieke organisatie bij het uitzetten van een politieke strategie, waarop de politieke keuzen zijn gebaseerd, een duidelijke onderwijsvisie voor ogen moet hebben. „Veranderingen in de samenleving en de politieke reacties daarop worden getoetst aan die doelstellingen” (pag. 12). De cie zegt dat het aandeel dat de Christen-Democratische partijen in de emancipatiestrijd van het bijzonder onderwijs hebben geleverd, de toetsing van de Contourennota meer maakt dan alleen maar een politieke verplichting. Vervolgens brengt de cie de Nota van de Contactraad („Op weg naar een verantwoordelijke maatschappij”) in herinnering. Uit deze Nota wordt in het commentaar geciteerd: „In het gehele onderwijs zal minder de nadruk moeten worden gelegd op het vergaren van kennis en de prestatie Moraal, maar zal veeleer prioriteit gegeven moeten worden aan het aankweken van begrip, aan de vorming van de persoonlijkheid, aan creatieve ontwikkeling en zal de nadruk gelegd moeten worden op de Vaardigheden om zelfstandig kennis en informatie te selecteren, ordenen en te gebruiken. Bovenal, naarmate de kennis sneller verandert en de maatschappij sneller verandert, wordt de noodzaak van het leren leven en de gestage vorming (éducation permanente) nijpend”. Het commentaar wijst erop dat het onderwijs geen instrument kan zijn om culturele verandering in de hand te werken, maar dient te anticiperen op de veranderingen in de samenleving. In de christelijk-democratische onderwijspolitiek moet gestreefd worden naar structuren waarin het onderwijs een bijdrage levert aan het „bestemmingsplan” van de mens (pag. 12).

a. een van de uitgangspunten van deze politiek ligt in het waarborgen van de levensaanschuouwelijke verscheidenheid in het onderwijs.

b. een tweede uitgangspunt wordt gevonden in de wijze waarop het onderwijs afgestemd is op de ontplooiingskansen van elk mens. Dit betekent dat de onderwijsdoelstellingen niet alleen op de eisen van de maatschappij afgestemd dienen te zijn, maar ook op eigen mogelijkheden, verlangens en behoeften.

c. In de Nota van de Contactraad spreken de Christen-Democratische partijen zich uit voor een „verantwoordelijke maatschappij”, waarin iedere burger medeverantwoordelijk gesteld wordt voor het inrichten van de samenleving. Hieruit volgt een vernieuwde aandacht voor het principe „de school aan de ouders”. Door de interne democratisering komen de ouders als eerste verantwoordelijken voor de opvoeding weer centraal te staan. De commissie ondersteunt dan ook de ontwikkeling naar een vergaande ouderparticipatie en inrichting van schoolparlementen.

Derde uitgangspunt is de ruimte die de voorgestelde onderwijsstructuur biedt aan de beleving van deze participatie door de direkt-betrokkenen.

d. tenslotte, als vierde uitgangspunt, beoordeelt de commissie de Contourennota ook op de verhouding die er bestaat tussen de bemoeienis van de Overheid en de vrijheid die het particulier initiatief gelaten wordt m.b.t. de vrijheid van inrichting van het onderwijs.

De commissie erkent een bescheiden actieve overheidsparticipatie, maar vindt wel dat de overheid de z.g. „verzuiling” als uitdrucksingsbeginsel van de verscheidenheid in ons volk m.b.t. maatschappij- en levensbeschouwing, positief moet waarderen. De verzuiling hangt ten nauwste samen met de patronen van waarden en normen, zoals ze in de verschillende onderwijsvisies tot gelding worden gebracht.

Conclusies:

In samenhang met het voorgaande willen we ons in dit artikel beperken tot het geven van enkele conclusies, zoals de commissie deze aan het eind van hoofdstuk 1 formuleert:

- De vrijheden van oprichting, inrichting en richting van onderwijs zijn onlosmakelijk met elkaar verbonden. Voor het bijzonder onderwijs betekent dit, dat de autonomie van de school uitgangspunt van de onderwijsstructuur moet zijn. De door de overheid te stellen eisen van deugdelijkheid dienen van hieruit benaderd te worden.

- Het is de taak van de overheid kaders te scheppen die het bijzonder onderwijs de gelegenheid bieden optimaal te functioneren. Waarborgen moeten worden geschapen dat de levensbeschouwelijke verscheidenheid in het onderwijs behouden blijft.

- Het onderwijs dient zodanig ingericht te

Ten geleide

Het doet ons genoegens hierbij het rapport *Samen verantwoordelijk voor het onderwijs* aan te bieden, dat het resultaat is van een studie, die in opdracht van de wetenschappelijke instituten van KVP, ARP en CHU door een commissie is verricht.

Het rapport vormt een reactie op de ministeriële discussienota *Contouren van een toekomstig onderwijsbestel*. Naast lovende woorden plaatst de commissie ook kritische opmerkingen bij de nota van de bewindslieden. Daarnaast heeft de commissie getracht een aanzet te geven om te komen tot herformuleringen en het doen van ons inziens waardevolle aanbevelingen.

Wij achten het kiezen van een dergelijke genuanceerde benaderingswijze een goede zaak, vooral wanneer men zich realiseert dat het hieraan tegenwoordig nogal eens ontbreekt. De gekozen benadering is tevens van groot belang om te komen tot een goede overlegsituatie in het algemeen en met betrekking tot het onderwijs in het bijzonder; een situatie waarin het streven naar overeenstemming een belangrijke plaats inneemt. Om ingrijpende veranderingen in het onderwijssysteem te realiseren, om een gezond onderwijsklimaat te scheppen is het een belangrijke voorwaarde, dat de direct betrokkenen voldoende ruimte krijgen om hun verantwoordelijkheid te belevan. Een relatie van wederzijds vertrouwen, van samenwerking is hierbij een essentieel ingrediënt.

zijn, dat een ieder de hem of haar toevertrouwde verantwoordelijkheid optimaal kan belevan.

- Een belangrijk uitgangspunt voor onderwijsbeleid is, dat allen de vrijheid moeten hebben onderwijs op en in te richten en te kiezen waarin de voorbereiding op het belevan van een verantwoorde deelname aan de maatschappij vanuit eigen levensbeschouwing gestalte kan krijgen.
- Terecht vestigt de Contourennota er de aandacht op, dat de voorbereiding op deelname aan het gehele maatschappelijke gebeuren meer aandacht moet krijgen in het onderwijs. In het onderwijs dient de dienstbaarheid een centrale plaats te hebben.

Ontwikkelingen en vernieuwing

De commissie spreekt in haar commentaar op de Contourennota waardering en respect uit voor de poging van de bewindslieden om een beschrijving van een samenhangende onderwijsstructuur te geven. De commissie voelt zich te meer door de aanpak van de bewindslieden aangesproken omdat ook in Christen-Democratische kring het verlangen aanwezig is om te komen tot een nationaal onderwijsplan op lange termijn. I.d.v. wordt verwezen naar „Schets en Beleid voor 1973 en volgende jaren”; handleiding voor de Kam fracties van de KVP, ARP, CHU, bij het te voeren beleid (1972, pag. 9.)

De noodzakelijkheid om veranderingen in het onderwijs langs de weg van verantwoord uitgevoerde experimenten voor te bereiden en te begeleiden, wordt onderschreven. Daarbij tekent het commentaar wel aan dat voortdurend overleg tussen alle betrokkenen een eerste vereiste is. De huidige structuren van overleg en advies worden daartoe onvoldoende geacht.

„Alle betrokkenen dienen bij de beleidsvoering te worden ingeschakeld!” (pag. 7). Zo is de cie van mening dat de noodzaak van een fundamentele wijziging van het secundaire onderwijs (middenschool en bovenschool) niet kan blijken uit de evaluatie van de Mammoetwet; immers een evaluatie van deze kort werkende wet is nog nauwelijks mogelijk. De Commissie mist ook een financiële raming van de consequenties van de

voorstellen. Terecht stellen de bewindslieden in de Contourennota dat „het onderwijs een essentiële factor is geworden voor de handhaving van het welvaarts- en welzijnsniveau van de samenleving”. De bewindslieden constateren op pag. 8 van de Contourennota dat het onderwijs zo kostbaar geworden is, „dat ongeremde groei die welvaart en het welzijn in gevaar zou kunnen brengen.” De commissie meent dan ook dat „in het licht van een beschouwing over de vraag welk deel van haar middelen de volksvertegenwoordiging voor het onderwijs in de komende tijd ter beschikking zal stellen deze kostenraming niet achterwege had mogen blijven.” (pag. 8)

Structuurdoorbrekende vernieuwingen

In de ogen van de commissie gaat van de Contourennota de suggestie uit dat een „totale structuurdoorbrekende onderwijsvernieuwing” op stapel staat. De noodzaak tot voortdurende verandering in het onderwijs is al eerder onderkend, zij het met de aantekening dat overspannen verwachtingen onnodige onrust kunnen veroorzaken in het onderwijsveld. De studie-commissie gaat „iet mee met diegenen die de bewindslieden verwijten een stormloop op het onderwijssysteem te willen uitvoeren: „Immers... veranderingen in de samenleving zijn meestal meer evolutionair dan revolutionair”. In het commentaar spreekt de cie wel een waarschuwing uit om ontwikkelingsprocessen niet al te zeer vast te leggen.

„Het uitzetten van een onderwijsbeleid tot het jaar 2000 kan verstarrend werken” (pag. 9).

„Een goed ontwikkelingsmodel moet ruimte laten voor de maatschappelijke impulsen van alle dag.”

„Is het wel aan ons om onderwijsstructuren te ontwikkelen voor het jaar 2000, zonder dat we vermoeden in welke situatie de maatschappij en daarbinnen de generatie deelnemers aan het onderwijs in 2000 zullen verkeren”, zo vragen de leden van de commissie zich af.

„Visie is nodig en te waarderen maar een te gedetailleerde vernieuwingsstructuur wordt als een keurslijf ervaren.”

„De toekomstige generatie moet op basis van eigen maatschappijvisie daarop geënte structuren ontwikkelen.”

De commissie komt dan tot enkele conclusies:

- Bij vernieuwing van de onderwijsstructuur is overleg met betrokkenen in de besluitvormende en in de uitvoerende fase een eerste vereiste. Ontwikkelingen van onderaf dienen voor de overheid een belangrijke indicatie te zijn wanneer zij, binnen het kader van haar bevoegdheden, voorstellen hiertoe formuleert.

- Een overheidsbeleid voor het onderwijsbeleid waarbij in onderdelen teveel voor een te lange tijd wordt vastgelegd, kan als consequenties hebben dat het in wezen continue veranderingsproces te veel geremd wordt. Een gedetailleerde integrale planning van het onderwijs kan verstarrend werken ter opzichte van spontane ontwikkelingsprocessen.

- Voor grootscheepse veranderingen van een onderwijsstructuur dienen goed geanalyseerde en gewogen argumenten aangevoerd te worden. Wordt er toe besloten, dan dient de invoering zorgvuldig voorbereid en begeleid te worden.

publikaties CDA-instituten

Europees beleid

„Bouwstenen voor een Europees beleid”
rapport van de wetenschappelijke instituten
van KVP, ARP en CHU
60 pag.; f 6,50

Commentaar Contourennota

„Samen verantwoordelijk voor het onderwijs”
commentaar op de nota „Contouren van een
toekomstig onderwijsbestel”
publikatie van de wetenschappelijke instituten
71 pag. (groot formaat); f 9,90

Inflatie

„Inflatie als politiek probleem”
rapport van de wetenschappelijke instituten
38 pag.; f 4,25

Welzijnsbeleid voor ouderen

beschouwingen over bejaardenbeleid,
plus conclusies CDA-studiedag
publikatie van de wetenschappelijke instituten
78 pag.; f 5,90

alle prijzen inclusief verzendkosten

Bestellingen:

- giro 89 67 3 t.n.v.
AR-Partijstichting, Den Haag

Commissie

De wetenschappelijke instituten van KVP, ARP, CHU hebben een studiecommissie opdracht gegeven een rapport uit te brengen over de Contourennota van de Ministers Van Kemenade, Klein en Veerman. Deze commissie heeft haar studie onlangs neergelegd in „Een Commentaar op de Contourennota” onder de titel „Samen verantwoordelijk voor het onderwijs.”

Leden van de commissie waren:
Prof. Dr. H. Verheul (Voorzitter), Dr. K. J. Braakman, Mevrouw Mr. I. Geelkerken-Brusse, Dr. J. de Jong, Th. M. Knippen, Ir. W. C. M. van Lieshout, H. J. Moes, Drs. A. M. Oostlander, Dr. J. H. Raat, Drs. C. Verhoeff, G. van Dongen (1e secretaris) J. M. Stevers (2e secretaris).
Het rapport „Samen verantwoordelijk voor het onderwijs” is te bestellen bij de ARP en kost f 9,90.

Stort daartoe het bedrag op postgiro 89673, t.n.v. ARP partijstichting, Den Haag m.v.v. titel en aantallen.

Door mevr. J. G. Kraayeveld-Wouters, ARP Kamerlid

DE REGELING VAN HET ONDERWIJS IS EENE DER BELANGRIJKSTE QUAESTIËN

Onder deze vlag – een uitspraak van Groen van Prinsterer in 1849 in de Tweede Kamer – stak de AR-fractie van wal in het onderwijsdebat over de structuurnota en de vrijheid van onderwijs. Samen met CHU en KVP heeft zij daaraan een grote bijdrage geleverd.

Door het allesbeheersende nieuws rond Prins Bernhard werd wat verder in de Tweede Kamer ter sprake kwam begrijpelijkerwijs naar de achtergrond gedrongen. Hopelijk zullen de Handelingen van het onderwijsdebat als zij verschijnen nog de nodige aandacht krijgen, daar het veel wetenswaardigs heeft opgeleverd. Hieronder volgt een korte samenvatting van wat ondergetekende in de taakverdeling namens de drie fracties te berde heeft gebracht.

Nieuwe structuren, de in de „oude” grondwet

De structuurnota die aan de orde was, is van grote betekenis voor het functioneren van het kleuter-, lager en voortgezet onderwijs.

Al de organen die er zijn ten dienste van de school, worden in deze nota gegroepeerd en er worden vele regelingen vastgelegd. Het gaat om de overlegstructuur (overleg tussen Overheid en Onderwijs), om de adviesstructuur en de verzorgingsstructuur (Stichting voor de Leerplanontwikkeling, schoolbegeleidingsdiensten etc.). De Minister had zich volgens „De Tijd” laten ontvallen dat het een misvatting zou zijn om ook onverstandig, wanneer men de traditionele verschijningsvormen van de vrijheid van onderwijs (in de individuele, volstrekt autonome scholen) zonder meer en gemakshalve zou willen transporteren naar de nieuwe elementen van het onderwijs.

Ons uitgangspunt is dat, hoewel het onderwijs er heel anders uitziet dan in 1917 – toen de vrijheid van onderwijs na wel 100 jaar schoolstrijd in onze grondwet werd verankerd – toch ook nu de principia van toen, de principia van grondwetsartikel 208, toepasbaar zijn.

De Minister heeft in de voorafgaande Openbare Commissie Vergaderingen zelf een diepgaande interpretatie van het huidige artikel 208 gegeven, opgetrokken als coulissen achter de structuurnota. Hij wil kennelijk toch ook de authentieke bedoelingen van de grondwetgever in de moderne structuren laten resoneren.

Diepste bedoelingen

In de schoolstrijd ging het er ten diepste niet om dat de verschillende richtingen en levensbeschouwingen gelijke kansen moesten hebben, maar om het recht van de ouders tegenover de staat – het onvervreemdbaar en niet te verkorten recht van de ouders om de verantwoordelijkheid voor de opvoeding van hun kinderen te dragen (Algra) – de ouders de vrijheid te verzekeren hun kinderen te doen opvoeden volgens de beginselen die zij de juiste achtten (De Savornin Lohman).

Principia artikel 208

Welke grondwetsregels moeten onverkort meespelen als we nieuwe onderwijsstructuren ontwerpen?

■ „Het geven van onderwijs is vrij – de grondwet eist terughoudendheid van de Overheid.

■ De formulering van de financiële gelijkstelling tussen openbaar en bijzonder onderwijs – een opdracht aan de Overheid om de beleving van die vrijheid voor ouders ook concreet mogelijk te maken (onder voorwaarden: deugdelijkheidseisen, bekostigingsvoorwaarden).

■ Voor het openbaar onderwijs funktioneert de Overheid als bevoegd gezag.

Eisen

Welke eisen stelt het bovenstaande aan ontwerpers van nieuwe onderwijsstructuren rond de school? Doorzichtigheid van die hele bovenschoolse wereld, zodat men er vat op kan houden. De Minister heeft een goede poging gedaan de kluwen van organen te ontwarren. De structuurnota ordent, groepeerd en brengt veel aan het licht.

De gehele wolk boven de school is slechts acceptabel als hij er is ten behoeve, ten dienste van de school. Dit vertrekpunt is in de structuurnota niet te ontdekken. In de OCV's is de Minister ons hierin enigszins tegemoetgekomen. Nu zullen punten op de „i” dienen te worden gezet.

Voorwaarde voor acceptatie door de school is vertrouwen. Vertrouwen van de „betrokkenen”, de ouders en degenen die in de school werken.

Want het overleg moet namens hen gevoerd worden, de adviezen hebben betrekking op wat in de school wordt verwezenlijkt, de „produkten” van de verzorgingsinstituten zullen zij moeten afnemen.

Ook formele garanties kunnen daartoe bijdragen (al is dat niet alles). Gewenst is b.v. de „bemanning van de organen in de verzorgingsstructuur zo te regelen dat 2/3 deel van het bestuur een evenredige vertegenwoordiging van het onderwijsveld te zien geeft.

Kanttekeningen

„Het onderwijs is voorwerp van aanhoudende zorg der Regering”, zegt de grondwet. De Minister heeft deze opdracht met enthousiasme aanvaard, als het ware „met opgestroopte mouwen”. Een zwaar gewicht – een al te actieve Overheidszorg – is aan deze aanhef van artikel 208 nooit gehecht.

„Het geven van onderwijs is vrij – dat is een autonome vrijheid van het bijzonder onderwijs. Het openbaar onderwijs wordt bij de wet geregeld (lid 3, art. 208). Er bestaat geen grondwettelijke vrijheid van het openbaar onderwijs, zoals de Minister even meende, waarop hij later gelukkig heel duidelijk is teruggekomen. Het openbaar onderwijs is slechts in het bezit van vrijheid in de zin van „wijs reageren in een proces tussen mensen” zoals de Minister nu formuleert.

Aktieve pluriforme openbare school

Grote duidelijkheid dient te komen over de opvattingen van de Minister over de uitwerking van de grondwet t.a.v. de openbare school. We zijn met de Minister eens dat onderwijs niet neutraal kan zijn, nooit „waardenloos” is. Wat bedoelt hij met actief-pluriform onderwijs in de openbare school?

Hoe kan de openbare school actief-pluriform zijn en tegelijkertijd niet een levensbeschouwelijke of maatschappelijke „gezinde-school” worden – tegelijkertijd het „huis voor allen blijven waarvoor de Overheid garanties dient te scheppen? De ouderaad of oudercommissie van de openbare school zou misschien nog wel uitgebouwd kunnen worden tot een bestuurscommissie, art 61 – 64 gemeentewet (het blijft dan immers een overheidsschool – de Overheid bevoegd gezag naar de grondwet). Maar welke bevoegdheden zouden aan deze bestuurscommissie dan nog meer gegeven kunnen worden (aan ouders en onderwijsgeevenden) terwijl de verantwoordelijkheid van de Overheid onverlet dient te worden gelaten? Wij zien daar niet veel mogelijkheden.

– Is de Minister het eens met onze opvatting dat de Overheid als bevoegd gezag de bedoelingen van de grondwetgever (openbare school als „huis-voor-alen”) dient te garanderen onafhankelijk van de politieke samenstelling van de gemeenteraad of de centrale overheid?

VVD

De VVD komt met een heel ingewikkeld plan:

■ de openbare school krijgt een zelfstandige bestuurscommissie, ■ er komt een „statuut” waarin de „partijen” in de school zich verbinden geen handelingen te plegen in strijd met de „grondslag”.

■ de grondslag zou overgenomen kunnen worden van de

„neutraal-bijzondere” scholen ■ de Overheid zal de keuze der leermiddelen en de aanstelling van onderwijsgeevenden door de bestuurscommissie dienen te eerbiedigen en deze ook het financieel beheer laten. De VVD wil van alle walletjes tegelijk eten, naar onze mening:

De openbare school aan alle kanten tegen overheidsinvloed beschermen (denk aan hun oppositionele verhalen over indoctrinatie, de rode school, de injectiespuit van deze Minister), alle vrijheid van de grondwet voor het bijzonder onderwijs ook opeisen voor de openbare school en het tegelijkertijd ten principale toch een overheidsschool laten blijven (bestuurscommissie art. 61 – 64 gemeentewet).

Er een samenwerkingsschool van maken (alle richtingen ontmoeten elkaar) maar de bedoeling van de samenwerkingsschool niet in huis halen (geprogrammeerde ontmoeting, bewust je opvatting en overtuiging uitdragen) doch de school de „neutrale” grondslag geven.

De „grondslag” van de neutraal-bijzondere school overnemen en er toch geen bijzondere school van maken (art. 61 – 64 gemeentewet).

Pluriformiteit bijzonder onderwijs

De Minister heeft in de OCV's dit thema geïntroduceerd. Wij zijn het met hem eens dat ook de homogeen-confessionele school van vroeger vandaag dikwijls een grote pluriformiteit aan opvattingen te zien geeft.

Dat is een spannende uitdaging voor het bijzonder onderwijs zelf – echter geen zaak van de Overheid. Of de spanningen binnen de school worden opgelost, of men leert er op eigen wijze mee leven binnen het schoolgebeuren, of men kan (binnen wettelijke mogelijkheden en voorwaarden) tot aparte schoolstichting overgaan.

Wenst men de pluriformiteit via een andere structuur te beleven, b.v. via een samenwerkingsschool, dan heeft men daartoe alle recht (zie art. 208).

Wij zijn het met de Minister eens dat er geen nieuwe tussenvorm nodig en zelfs ook mogelijk is tussen de privaatrechtelijke of publiekrechtelijke beheersvorm. Men zal zelf ten slotte moeten kiezen bij wie men de uiteindelijke verantwoordelijkheid in handen legt: of men de Overheid bevoegd gezag maakt (openbaar onderwijs) of de betrokkenen (bijzonder onderwijs).

Los van deze uitgangsstelling willen de drie CDA-frakties formuleren hoe zij tegen de samenwerkingsschool aankijken (samenwerking tussen openbaar en bijzonder onderwijs). Dat is wel nodig na de duidelijke uitspraken van Van Ooijen (onderwijs-specialist van de P.v.d.A.-fractie) die het helemaal ziet zitten in de samenwerkingsschool.

Ook na de presentatie van het bovenomschreven VVD-idee en na het recentelijk verschijnen van de nota van de Vereniging voor Openbaar Onderwijs, die de gezamenlijke school dichterbij acht dan ooit, via de brug van de humaniteitsgedachte, die ten grondslag zou liggen aan zowel christendom als humanisme. Naar onze opvatting ligt juist daar de scherpste scheidslijn: de humaniteitsgedachte is niet de grondslag van het christelijk geloof – integendeel – het is er de uitwerking, de consequentie van.

Samenwerking in één school tussen tegenovergestelde levensbeschouwingen, die elkaar binnen het onderwijs alle ruimte moeten bieden en waarmee de onderwijsgeevenden de kinderen met overtuiging dienen te confronteren, achten wij principieel onmogelijk en pedagogisch ook onverantwoord ten opzichte van de jeugdige leerling.

Vrijheid van schoolstichting

Geregeld duikt de vraag op of in tijden van schaarse financiële middelen niet een voorwaarde voor schoolstichting zou kunnen worden de levensbeschouwelijke verscheidenheid maar te beleven in één gezamenlijke school, waarin de verschillende „zuilen” dan maar moeten zien hoe ze de gezamenlijkheid binnen die ene onderwijsinstelling willen concretiseren. Naar onze opvatting zou het stellen van deze voorwaarde toch wel in strijd zijn met de vrijheid van richting, geconcretiseerd in de vrijheid van schoolstichting. Duidelijkheid van de Minister zal onnodige onrust hierover kunnen wegnemen.

Groen van Prinsterer

Richting

Pluriformiteit – vrijheid van richting – andere verschijningsvormen van de onderwijsvrijheid – wat wordt precies onder „richting” verstaan? Naar onze mening is het grondwettelijk begrip „richting” vooral gerelateerd aan levensbeschouwing, overtuiging, geestelijk klimaat. Wil men het 1917-begrip „richting” uitsluitend beperken tot maatschappijvisie dan is dat toch wel een reductie. We zijn het wel met de Minister eens dat het grondwetsbegrip in onze schoolstichtingspraktijk de concretisering van mens - of maatschappijvisies, pedagogisch denken e.d. mogelijk maakt, zoals ook de toepassing van de stichtingsnormen te zien geeft.

Representativiteit

Sommige voorstanders van openbaar onderwijs of samenwerkingsscholen steken vandaag een beschuldigende vinger uit naar het bijzonder onderwijs. Ze zeggen dat het ondemocratisch zou functioneren en dat juist het bijzonder onderwijs de vrijheid van onderwijs zou bedreigen.

Er zijn inderdaad te gesloten beheersvormen in het bijzonder onderwijs, maar zij zijn dikwijls historisch goed te verklaren, zelfs te verdedigen. Vele b.v. kerkelijke scholen – opgezet in de gezagsverhoudingen van toen – hebben toch werkelijk gefunctioneerd „tot heil van het volk”.

Bovendien gaat men voorbij aan de democratisering die vandaag – gelukkig – in vele scholen van binnenuit aan de gang is. Onze opvatting is dat het een zaak van de betrokkenen zelf is door wie zij zich willen laten beheren, wie het bevoegd gezag van de school zal uitmaken – dat is geen zaak van de Overheid (ook niet via de nieuwe wet op het basisonderwijs proberen als Overheid hier een vinger in de pap te krijgen). Het is ook een zaak van de betrokkenen zelf door wie zij zich in de bovenschoolse structuren willen laten vertegenwoordigen. Wij achten het juist en zijn er ook blij om dat de Minister in de OCV heeft laten blijken niet de representativiteit van de vertegenwoordigers van het bijzonder onderwijsveld (van de onderwijsorganisaties) in twijfel te trekken zoals sommigen doen – integendeel.

Drijfveer

De ongerustheid over de vrijheid van onderwijs siechts verklaren uit angst voor het verliezen van macht door de onderwijsorganisaties „nu de traditionele onderwijszulen wankelen” (formulering Van Ooijen, P.v.d.A.-fractie) is te gemakkelijk. Het onderschat de diepste bedoelingen van mensen die kritisch nieuwe structuren doorlichten en grote zorgvuldigheid daarbij willen betrachten, omdat deze structuren van groot belang zijn voor de vrijheid van richting en inrichting – waarbij hun diepste drijfveer is dat ze de onderwijsvrijheid (die een onverbreekbare band heeft met de gewetensvrijheid en godsdienstvrijheid volgens Groen van Prinsterer) voor geen goud zouden willen missen.

„Het recht van de ouders tegenover de staat”

Structuurnota-discussie is discussie over de verhouding tussen Overheid en particulier initiatief. Vanaf 1917 is het overheidsbeleid geleidelijk aan ontwikkeld van distributief naar meer constructief beleid. Onze Overheidsopvatting is altijd gerelateerd geweest aan Romeinen 13. De Overheid is er „ten goede”. Die de zwakken beschermt.

Die maatregelen treft waardoor het samen-leven verbetert en waardoor vooral elk individueel mens zijn en haar verantwoordelijkheid zo royaal mogelijk kan beleven tegenover God en de naaste. Niet alleen de Overheid als brandblusser; ook een initiatie Overheid: ruimtescheppend voor verantwoordelijkheidsbeleving en particulier initiatief. Daar zit spanning in. Het komt tenslotte aan op een goed ontwikkeld grensgevoel tussen Overheid en Onderwijs.

Organen

Wat betreft de verschillende organen in de overleg-, advies- en verzorgingsstructuur hebben wij in 3 OCV's vele kritische opmerkingen gemaakt en via een taakverdeling (KVP – CHU – ARP) in het plenaire debat de punten op de „i” gezet (daarover later meer). De regeling van het onderwijs is namelijk eene der belangrijkste quaestiën. We zeggen het Groen van Prinsterer van harte na.

Door D. Corporaal, secretaris ARP

Pleidooi van Zweedse Christen-democraten voor nieuwe levensstijl

In Zweden zullen op 19 september van dit jaar verkiezingen worden gehouden voor de gemeenten, de provincies en voor het Nationale Parlement. De jonge Zweedse Christen-democratische Partij - gesticht in 1964 - hoop dan de drempel van 4% van de kiezers te kunnen overschrijden. Zou dat gelukken, dan is de partij direct met 18 à 20 personen in het Parlement vertegenwoordigd.

Verkiezingscampagne

De verkiezingscampagne is in volle gang en voorzitter Alf Svensson (38 jaar) wijst enthousiast naar de button op zijn colbert met de verkiezingsleus van zijn partij, „kies partij voor een nieuwe levensstijl“. In de Zweedse situatie is dat broodnodig, want de socialisten, liberalen en conservatieven in Zweden hebben alleen maar aandacht voor materiele zaken en voor een verder opschroeven van de welvaart. De Zweedse bevolking heeft generaliserend gesproken, niet veel belangstelling voor politieke kwesties, maar is meer geïnteresseerd in een verandering van de regering, omdat men het socialisme moe is. Deze mentaliteit bij de kiezers werkt niet ten gunste van de Christen-democratische Partij. Zij bepleit een andere mentaliteit. Veel jongeren zijn daarvoor gelukkig wel gevoelig, getuige het feit, dat ruim 5 000 jongeren onder de leeftijd van 30 jaar lid van de jongerenorganisatie van de partij zijn. Er moet hard gewerkt worden, maar ook verder moet de partij tegen de stroom oproeien. De gevestigde partijen hebben uren zendtijd, de Christen-democraten moeten het doen met ruim 20 minuten. Veel leden - in totaal 23 000 - zijn actief in de partij bezig en dat is nodig ook, want via de pers zijn de mogelijkheden voor publiciteit beperkt. De partijkrant verschijnt 15 keer per jaar en daarmee bereikt men niet het grote publiek. Teneinde een breder publiek te kunnen bereiken heeft men nu een kleine regionale krant opgekocht met de bedoeling deze geleidelijk aan te laten uitgroeien. Via dit dagblad kan men ook gemakkelijker op de actualiteit reageren en deze activiteiten beginnen gelukkig ook reeds vruchten af te werpen.

Alf Svensson

Werkende Jongeren

Bijgaand leest u het laatste artikel in een serie van vier over enkele kanten van de problematiek van het onderwijs voor werkende jongeren. De schrijver ervan, C. Sprong, is voorzitter van de Arjos N.-Brabant. Vorige bijdrage las u in NG van 25 juni, 17/24 juli, en 14/21 augustus j.l.

De contourennota

In juni 1975 publiceerde dr. J. van Kemenade, minister van Onderwijs en Wetenschappen de discussienota: Contouren van een toekomstig onderwijsbestel. In het dagelijkse leven heeft dit werkstuk de naam contourennota gekregen. In de inleiding schrijft de minister, dat deze nota een toekomstbeeld wil schetsen voor de komende 20 à 25 jaren. In dit laatste artikel wil ik enkele gedachten uit deze nota noemen, die juist over de werkende jongeren gaan, zoals ze nu nog namelijk heten. Op dit moment zit al 40-50% van de 15- tot 19-jarigen overdag in de schoolbanken. Bij de uitbreiding van de leerplicht tot 18 jaar zal dat tot 90% toenemen. Na de basis- en middenschool (zie de ARJOS-brochure) komt de bovenschool voor 16- tot 19-jarigen. In dit nieuwe schooltype moet een sterke band met de maatschappelijke werkelijkheid bestaan. Het accent verschuift van onderwijzen naar zelfstudie. Het onderwijs moet erop gericht zijn dat de

Riksting 1976

Rikstingsdemonstration: Ta parti för en ny livsstil!

Med en fanborg och Örn-konsten i läden demonstrerade traditionellt KDS-arna på lördagsmiddagen i Växjö. Bland demonstrations-plakaten märktes texterna: Rättvis till länderna. Renare totalmiljö. Nej till hädelsefilm. Prova. FHK opatiskt. 1.000 medlemmar. Sänk SJ-taxorna. Demonstrationsticket var, som en beaktning uttryckte det, långt och imponerande.

Vid demonstrationen hölls en opptåg. Paraden var för Örn-Göta, en av värdens länder. Vi vill att de kristna värderingarna ska vara med i det samhälle vi lever i. De läger som vi vill och i de beslut som fattas. Vi vill att de kristna värderingarna ska vara med i det samhälle vi lever i. De läger som vi vill och i de beslut som fattas. Vi vill att de kristna värderingarna ska vara med i det samhälle vi lever i. De läger som vi vill och i de beslut som fattas.

■ Abortfrågan
För GDS kom beslut på abortfrågan och det beslut som togs av riksdagen 1975. De värdens riksdagspartier ska inte för en godtagbar lösning på abortfrågan. Vi vill att abortfrågan ska vara med i det samhälle vi lever i. De läger som vi vill och i de beslut som fattas.

■ Nya avdelningar
Nya avdelningar för barn och ungdom. Vi vill att de kristna värderingarna ska vara med i det samhälle vi lever i. De läger som vi vill och i de beslut som fattas.

■ Överskott
Överskott av pengar. Vi vill att de kristna värderingarna ska vara med i det samhälle vi lever i. De läger som vi vill och i de beslut som fattas.

■ Bäst till rida
Sven Eriksson avslutade med en opptåg till riksdagen. Vi vill att de kristna värderingarna ska vara med i det samhälle vi lever i. De läger som vi vill och i de beslut som fattas.

■ Ynkligt skådespel
Svensk valresultat 1975 är ett skådespel för marginalpartier. Vi vill att de kristna värderingarna ska vara med i det samhälle vi lever i. De läger som vi vill och i de beslut som fattas.

■ 80 000 barn dör
80 000 barn dör varje år. Vi vill att de kristna värderingarna ska vara med i det samhälle vi lever i. De läger som vi vill och i de beslut som fattas.

■ Ledstjärnor
Kriseridningen trycker många barn och ungdom. Vi vill att de kristna värderingarna ska vara med i det samhälle vi lever i. De läger som vi vill och i de beslut som fattas.

■ 1.000 nya medlemmar
1.000 nya medlemmar har vi fått. Vi vill att de kristna värderingarna ska vara med i det samhälle vi lever i. De läger som vi vill och i de beslut som fattas.

■ Nya avdelningar
Nya avdelningar för barn och ungdom. Vi vill att de kristna värderingarna ska vara med i det samhälle vi lever i. De läger som vi vill och i de beslut som fattas.

■ Överskott
Överskott av pengar. Vi vill att de kristna värderingarna ska vara med i det samhälle vi lever i. De läger som vi vill och i de beslut som fattas.

■ Bäst till rida
Sven Eriksson avslutade med en opptåg till riksdagen. Vi vill att de kristna värderingarna ska vara med i det samhälle vi lever i. De läger som vi vill och i de beslut som fattas.

■ Ynkligt skådespel
Svensk valresultat 1975 är ett skådespel för marginalpartier. Vi vill att de kristna värderingarna ska vara med i det samhälle vi lever i. De läger som vi vill och i de beslut som fattas.

■ 80 000 barn dör
80 000 barn dör varje år. Vi vill att de kristna värderingarna ska vara med i det samhälle vi lever i. De läger som vi vill och i de beslut som fattas.

■ Ledstjärnor
Kriseridningen trycker många barn och ungdom. Vi vill att de kristna värderingarna ska vara med i det samhälle vi lever i. De läger som vi vill och i de beslut som fattas.

Abortus

Abortus is in Zweden gedurende twaalf weken vrij, maar het is niet mogelijk abortus tot achttien weken te krijgen. Jaarlijks komen er circa 35 000 abortussen in Zweden voor. De moeder neemt zelf de beslissing daarover. Alf Svensson zegt daarvan: In het rijkste land van de wereld ontbreekt de meest noodzakelijke vorm van hulp voor een kind om te leven. Het gaat vanaf het begin om menselijk leven. De Partij wil wetsverandering, waardoor alleen abortus op medische indicatie wordt toegestaan. De Zweedse radio en de pers zijn krachtige voorstanders van vrije abortus; de Zweedse kerken niet. Onder de bevolking valt er een toenemende weerstand tegen vrije abortus te constateren. Mensen zijn echter niet consequent. Ze ondertekenen wel lijsten tegen vrije abortus, maar stemmen vervolgens op de partijen die vrije abortus voorstaan.

Terugkomend op de huidige schoolsituatie in Zweden zegt Alf Svensson, dat het op de kleuterschool (children-school) van drie tot zes jaar niet geoorloofd is afzonderlijke christelijke godsdienstlessen te hebben. De kinderen krijgen geen christelijke ideeën bijgebracht en zij leren niet wat waar en wat niet waar is. De school kan onmogelijk neutraal zijn. Ook ten aanzien van ethische vragen moet de school de kinderen iets meegeven. Kinderen moeten begrip krijgen van wat ethiek is.

Gezinsleven

Doordat veelal de vader en de moeder werken komt er van een gezinsleven bitter weinig terecht. Het bestaat in Zweden in feite niet. 's-Morgens vroeg worden de kinderen vaak bij een instelling ondergebracht en 's-avonds daar weer vandaan gehaald. Er groeit geen band tussen ouders en kinderen. Nergens is het contact over en weer zo slecht als in

Zweden. Er is in Zweden een erg hard maatschappelijk klimaat. De mensen werken hard om geld te verdienen en om van de welvaart te genieten, maar dit alles veroorzaakt veel spanningen.

Alcoholisme

Zweden kent een alcohol-probleem, dat geldt zeker voor 600 000 mensen. Aanvankelijk had het vooral betrekking op mannen, maar de laatste tien jaar begint het verschijnsel zich ook voor te doen onder vrouwen en jongeren. De Zweden kunnen slecht tegen alcohol. Bij kinderen van 12 tot 14 jaar neemt het biergebruik (alcoholpercentage 3,6%) een grote omvang aan. Met ingang van 1 juli 1977 zal het in Zweden niet meer geoorloofd zijn dit bier in de winkels te verkopen, teneinde te trachten op deze wijze het misbruik tegen te gaan.

Verdovende middelen

Onder de jeugd is veel gebruik van stuff en drugs. Alf Svensson hoopt, dat het mogelijk zal zijn hier iets aan te doen. De Partij maakt geen onderscheid tussen soft en hard drugs. Het gebruik van beide moet worden afgewezen. Alf Svensson gelooft ook niet dat het onderscheid tussen beide reëel is. Velen zullen soft beginnen en hard eindigen; zoals ook zo vaak blijkt bij het gebruik van zwak alcoholische dranken. In november 1975 woonde Alf Svensson het congres bij van de Wereldunie van Christen-Democraten te Rome. Het belangrijkste vond hij wat de Zuid-Amerikaanse christen-democraten te zeggen hadden. Met name Romic uit Chili werkte het thema uit dat West-Europa zoveel welvaart voor zichzelf uit de onderontwikkelde landen heeft gehaald, dat het de taak is van het westen deze landen te helpen. Daarbij moeten zij ervoor oppassen altijd traditionele paden te willen wandelen. Christen-democraten hebben elkaar nodig; zij moeten zich niet isoleren. De Zweedse christen-democraten vormen een kleine partij en zij beschikken niet over grote bronnen. De eerste taak en opdracht van de partij is de Zweedse politiek binnen te gaan. De Scandinavische partijen hebben echter een kanaal nodig voor internationaal contact. De christen-democraten moeten een bredere blik hebben dan één die uitsluitend gericht is op de eigen problemen. Bovendien leert de Bijbel ons veel over de wereldwijde opdracht. Men heeft nog geen standpunt bepaald over de vraag of men lid zou moeten worden van de Europese Unie van Christen-Democraten.

NOOT: In NG van 14/21 augustus j.l. publiceerden wij bijdragen over de Deence Christelijke Volkspartij en het 2-jaarlijkse congres van de Scandinavische christen-democraten.

Meer aandacht nodig in ARP voor zaak van werkende jongeren

leerlingen op 18-jarige leeftijd als volwassen leden van de samenleving en verantwoordelijke burgers in een democratische maatschappij kunnen functioneren. De laatste jaren nemen de problemen rondom de motivatie van juist deze leeftijdsgroepen in het onderwijs toe. Dat wijst erop, dat er een groeiende spanning bestaat tussen de behoeften van deze jongeren en de wijze waarop het onderwijs voor deze leeftijdscategorie is ingericht. Volgens deze nota heeft het onderwijs voor de 16- tot 19-jarigen 3 functies:

- Het bereidt alle leerlingen voor op een volwassen, dus mondige, maatschappelijke status als staatsburger.
- Het leidt sommige leerlingen op tot onmiddellijke beroepsuitoefening op verschillend niveau.
- Het bereidt andere leerlingen voor op mogelijke deelname aan verder vervolgonderwijs c. q. hoger onderwijs.

3 afdelingen

De bovenschool zal uit 3 afdelingen bestaan:

- een theoretische stroom, die ondermeer voorbereidt op deelname aan het hoger onderwijs. Deze afdeling duurt 2 jaar.
- een middellange beroepsgerichte stroom van drie à vier cursusjaren. Deze afdeling geeft een voorbereiding op functies van middelbaar niveau. Op speciale voorwaarden met betrekking tot het eindniveau bestaat de mogelijkheid door te stromen naar bepaalde programma's in het hoger onderwijs.
- een korte beroepsgerichte stroom die op functies van lager niveau gericht is. Deze afdeling duurt 2 à 3 jaar. Ook hier kunnen de studenten op bepaalde voorwaarden verder leren en wel in de middellange beroepsgerichte stroom. Hieruit blijkt wel, dat je na een tijd van afdeling kunt veranderen. Elke afdeling bestaat uit een aantal opleidingen met een eigen kernprogramma, dat naar aard en niveau omschreven is. Binnen elke opleiding kunnen evenwel ook vakken op verschillend niveau gekozen worden. Als afsluiting krijg je een dossier-diploma, waarin zal staan welk programma je afgewerkt hebt. Voor de organisatorische opzet van de bovenschool wordt gedacht aan dezelfde structuur als die van het participatieonderwijs. Ik ben ervan overtuigd dat ik lang niet volledig ben geweest. Toch hoop ik, dat men in ARP en ARJOS meer met zaken bezig zal zijn, die voor de werkende jongeren zeer belangrijk zijn.

Enkele conclusies

- Sinds november 1969 hebben de werkende jongeren meer belangstelling

voor hun problemen gekregen.

- De ARP is voor geleidelijke optrekking van de leerplicht tot 18 jaar.
- De ARP vindt, dat bij de partiële leer- en vormingsplicht de vorming centraal dient te staan, en niet de arbeid.
- De commissie Lievegoed vindt de uitbreiding van de leerplicht noodzakelijk uit oogpunt van rechtvaardigheid en doelmatigheid.
- De groep werkende jongeren komt meestal uit de lagere sociale milieus.
- Basis- en voortgezet onderwijs zullen moeten veranderen om het ook voor de kinderen uit de lagere sociale milieus aantrekkelijk te maken.
- Bij conjuncturele (tijdelijke) en structurele (blijvende) veranderingen op de arbeidsmarkt komt vooral voor de groep van de werkende jongeren met een geringe opleiding de werkgelegenheid in gevaar.
- Meisjes hebben minder kansen in het onderwijs dan jongens.
- Er dient een integratie van het vormingswerk en het beroepsbegeleidend onderwijs te komen, na grondig onderwijskundig onderzoek.
- Er dient een reële doorstromingsmogelijkheid te komen voor leerlingen van het participatieonderwijs naar ander typen van voortgezet onderwijs.

Geraadpleegde literatuur

Participatie-onderwijs in opbouw, drs. T. Jonkergrouw, Alphen aan de Rijn, 1973. Program van actie van ARP, 1971-1975. Gemeenschappelijk urgentieprogramma van KVP, ARP en CHU voor 1971-1975. Naar het participatieonderwijs, Den Haag, 1975. Contouren van een toekomstig onderwijsbestel, Den Haag, 1975. PCO-magazines, uitgave van de Protestant-Christelijke Onderwijs-vakorganisatie, Den Haag.

Staatssecretaris De Jong Ozn.:

Muzikale vorming óók op school

„Hoe belangrijk de muziekschool ook kan zijn voor de muzikale basisvorming bij het basis-onderwijs, toch moet hiervoor principieel worden gekozen voor de groepsonderwijzer”.

Dit zei onlangs staatssecretaris drs. K. de Jong Ozn op een vergadering van directeuren- en docentenconvent van de Federatie van Muziekonderwijs Instellingen in Noord-Holland. De anti-revolutionaire onderwijsbewindsmans, draagt de muzikale vorming een warm hart toe. Dat blijkt ook weer eens uit deze rede, waarvan wij bijgaand enkele gedeelten weergeven.

Staatssecretaris De Jong

Eindexamenvak

Het zal U bekend zijn, dat ik ernaar streef behalve op de Havo en de Mavo, ook op het V.w.o. experimenten te laten beginnen met muziek als eindexamenvak. Een eerste voorwaarde die daarbij vervuld zal moeten worden is dat de scholen hun lessentabellen zo inrichten, dat het niet meer voorkomt, dat bij keuze muziek in 5 V.w.o. dit vak sinds 2 V.w.o. niet meer gehad heeft. Ik vind de basistabellen voor de expressievakken m.n. op het V.w.o. te minimaal.

Bij muziek als eindexamenvak gaat instrumentaal onderwijs een belangrijke rol spelen. De vraag blijft dringen: waar en door wie moet dat onderwijs dan gegeven worden, in het normale onderwijs dan wel op bv. de muziekscholen? In het buitenland komen systemen voor waar het onderwijs ook de instrumentale opleiding voor z'n rekening neemt;

In Zweden zijn ze echter binnenschools en buitenschools doorverbonden. Het is zeer gewenst, dat we hierover in ons land een principiële discussie krijgen. Een cijfer: van de 86 000 leerlingen in het basis- en voortgezet onderwijs in Stockholm nemen er 23 000 deel aan het werk van de muziekscholen. Er is voor ons dus nog wel wat te doen, al zou het alleen al zijn vanuit de slogan: gelijke kansen (op muzikale ontwikkeling) voor iedereen. Willen we die in de toekomst én in het basis- én in het voortgezet onderwijs werkelijk handen en voeten geven, dan zal er nog wel wat moeten gebeuren," aldus drs. De Jong die vervolgens stilstond bij de muzikale vorming voor het basis-onderwijs.

Basis-onderwijs

„In het rapport van de werkgroep, belast met het ontwerpen van een opleiding tot onderwijsgevende in het basisonderwijs voor 4-12 jarigen, wordt ervan uitgegaan dat tijdens de eenjarige voorbereidende fase ook onderwijs in de expressievakken,

waaronder muziek, wordt gevolgd. Tijdens de daarna volgende tweejarige opleiding kan men kiezen tussen een specialisatie voor het jongere of het oudere kind. In het eerste geval moet men een programma in de expressievakken over de volle breedte volgen, maar toegespitst op de expressie- en bewegingswereld van het jongere kind. In het tweede geval moet men twee expressievakken kiezen uit zes. Muziek kan dan dus afvallen.

Indien de klasse-onderwijzer, straks de groepsonderwijzer, niet of niet voldoende in staat is om de muzikale basisvorming te geven, zij het volgende opgemerkt:

■ als de onderwijzer „niet in staat is" (zie hiervoor), dient het onderwijs te worden gegeven door een vakonderwijzer, die zeer wel van de muziekschool afkomstig kan zijn. Tijdens de uren waarop hij muzikale basisvorming geeft is hij in beginsel in dienst van het bevoegd gezag van de basisschool. Slechts onder de werking van de nieuwe Wet op het Basisonderwijs zal het mogelijk zijn dat de aangetrokken docent in dienst van het bevoegd gezag van de muziekschool blijft, zij het dat de muziekschool „enkele diensten" (art. 1637 Burgerlijk Wetboek) aan de basisschool bewijst.

Het bevoegd gezag van de basisschool moet deze diensten uiteraard belonen. Die beloning zal moeten worden gerangschikt onder de exploitatiekosten-component „andere uitgaven ter verzekering van de goede gang van het onderwijs".

■ Als de onderwijzer „niet voldoende in staat is" kan gedacht worden aan begeleiding door een muziekconsulent die afkomstig kan zijn van een schoolbegeleidingsdienst of van een muziekschool. In het laatste geval is er weer sprake van de „enkele diensten", hiervoor onder a. genoemd.

Rol muziekscholen

Het is mij bekend dat op diverse plaatsen geëxperimenteerd wordt met dienstverlening aan het basisonderwijs vanuit de muziekscholen." De rol van de muziekscholen in het begeleiden is volgens de bewindsman zeer zeker bestudering en experimenteren waard". Immers de muziekscholen bezitten op het terrein van de muzikale basisvorming zeker de nodige kennis. Zij vormen een gespreid netwerk voor die begeleiding en ook kan relatie met de muziekschool voor de basisschool-leerling een brug zijn naar verdere instrumentale studie. Het een en ander dient wel zo mogelijk in samenhang met Schoolbegeleidingsdiensten te

gebeuren. De muzikale basisvorming op de basisschool kan ook plaatsvinden in een lokaal van een muziekschool. Hiermee zou bv. vergeleken kunnen worden het geven van lichamelijke oefening in een zwembad of sporthal. De vergoeding hiervoor is ook weer onderdeel van de exploitatiekosten-component. Ook kan gebruik worden gemaakt van voor meerdere bestemmingen aanwendbare gebouwen. Ik juich het stichten daarvan zeer toe en verwijs o.m. naar de door ons uitgegeven brochure „Bouwen voor school en buurt". Wel moet o.m. geconstateerd worden dat de toerekeningsproblematiek met betrekking tot de stichting en het beheer van dergelijke gebouwen zeer groot is. Toch moeten m.i. op dit punt verdere ontwikkelingen sterk worden gestimuleerd.

„Leerovereenkomsten"

Hoe belangrijk de muziekschool ook kan zijn voor de muzikale basisvorming bij het basisonderwijs – geconstateerd moet wel worden dat die muziekschool nooit kan functioneren als vervangend voor wat er moet gebeuren. Met betrekking tot die muzikale basisvorming moet toch

principieel worden gekozen (in de eerste plaats) voor de groepsonderwijzer. Er zijn daarvoor twee motieven aan te voeren:

■ onderwijshoudelijke. Het is n.l. in het belang van de vervlechting van vakken – de groepsonderwijzer is ook een beter identificatiepunt voor de kinderen en hij functioneert ook beter in de school.

■ onderwijsstrategische. Het aantal basisscholen is n.l. veel te groot en ligt veel te verspreid.

Het gaat niet om een Montessori-school in Wassenaar, maar om plm. 8600 scholen met plm. 50 000 klassen.

Samenvattend zie ik voor de muziekscholen een begeleidende, een stimulerende en een verwijzende taak. Over dat verwijzen heb ik nog niet veel gezegd. Ik begrijp de problemen van de muziekscholen om met zo'n geringe rijkssubsidie toch zoveel mogelijk leerlingen een kans te geven op een goed instrumentaal onderwijs. Mijn gedachten van vroeger over instrumentale lessen op school te geven door de muziekscholen ben ik nog niet kwijt. Moeten we misschien in de toekomst gaan denken aan zoiets als „leerovereenkomsten"? Aldus tenslotte in dit verband staatssecretaris De Jong.

In het rapport „een goede raad" van de Commissie postle raadsleden wordt aanbevolen dat er een wettelijk recht moet komen op buitengewoon verlof. Als voorbeeld wordt de ambtenaren-regeling aangehaald, waar gesproken wordt over „krijgt de ambtenaar buitengewoon verlof".

In een aantal artikelen voorafgaand aan het nieuw in te voeren artikel 1638 nn wordt in dezelfde trant gesproken van „arbeider heeft aanspraak", „arbeider behoudt genot", „werkgever is gehouden" en „werkgever is verplicht". Duidelijk wordt derhalve o.a. het recht, de aanspraak en de verplichting zonder verdere omweg direct vastgelegd.

Recht op verlof?

Wat staat er nu in het voorgestelde artikel 1638 nn? In de overweging van het wetsartikel krijgen we al een voorproefje van de sociaal juridische overlegseer, waarin arbeider en werkgever met dit artikel terechtkomen; daar spreekt de wegever n.l. over: „dat het wenselijk is enkele bepalingen vast te stellen met betrekking tot verlof". De tekst zelf spreekt vervolgens van „de arbeider kan verlangen".

Het recht op verlof krijgt de arbeider derhalve niet! Hij verkrijgt „slechts" het recht om zijn wens om voor verlof in aanmerking te komen aan de werkgever kenbaar te maken. Dit is toch wel een aanzienlijke beperking ten opzichte van de aanbeveling, die voornoemde Commissie positie raadsleden heeft gedaan! Ook verder in het artikel wordt volledig in het midden gelaten over welk recht het nu eigenlijk gaat. Er wordt daar gesproken over „Bestaat daarover tussen werkgever en de arbeider geen overeenstemming. enz."; „daarover" wordt niet nader aangeduid en heeft derhalve betrekking op de volledige inhoud van de twee

Wetsontwerp verlof

door
Mr. Tj. A. Maris

Positie werknemers bij verlofregeling niet steeds eenvoudig

voorafgaande zinnen. Ik moet toegeven dat een dergelijke redactie de kantonrechter een ruime marge geeft bij het bepalen in welke mate dit verlof (nu wordt wel over „dit verlof" gesproken) behoort te worden verleend. De vraag blijft echter waarom in de ene zin over „daarover" wordt gesproken en twee zinnen verder wel een concrete aanduiding van het onderwerp volgt in: „Wanneer tussen partijen geen overeenstemming over het verlof bestaat".

Waarom hier trouwens gewag wordt gemaakt van „partijen" en niet van „werkgever en arbeider" (zoals in voorgaande zinnen) is mij ook niet duidelijk.

De bij het wetsontwerp behorende memorie van toelichting maakt het voor mij ook niet veel duidelijker. Wel wordt gesteld, dat de Commissie Merckx meent dat, evenals ambtenaren, de werknemers (arbeider) een wettelijk recht moeten hebben op buitengewoon verlof en dat de Minister zich met deze aanbevelingen van de Commissie kan verenigen.

Verder wordt evenwel gesteld dat „uitwerking wordt gegeven aan de gedachte van de Commissie Merckx". De juridische uitwerking roept bij mij wel de nodige voormelde vragen op.

Positie raadslid-werknemer

Als we het wetsontwerp zo eens doorlezen,

komt al snel de gedachte op, welke de consequenties van de nieuwe regeling zullen zijn voor de raadsleden, die daarnaast werkzaam zijn in het particuliere bedrijfsleven. Met argusogen kijken zij dan ook wel eens naar de gebruiken en regelingen inzake buitengewoon verlof bij het niet-particuliere bedrijfsleven, de overheid, de semi-overheid, het onderwijs, de welzijns-instellingen enz.

In het particuliere bedrijfsleven treffen we toch vaak de neiging aan participeren in vertegenwoordigende lichamen als een aardige, niet noodzakelijke, hobby te beschouwen, die toch vooral niet ten koste van werk en werktijd moet gaan.

Via werkgeversverenigingen wordt er de laatste tijd bij de leden wel meer op aangedrongen vooral niet teveel afzijdig te blijven van het politieke gebeuren in Nederland. Ook de noodzaak, die in diverse C.O.A.'s is opgenomen om het sociale beleid in de onderneming jaarlijks concreet onder woorden te brengen in het Sociaal Jaarverslag verleidt de werkgever er soms toe om ook aan deelname aan de werkzaamheden van vertegenwoordigende lichamen enige passages te wijden.

Modern voorbeeld

Zo las ik onlangs in een Sociaal Jaarverslag: „dat de onderneming zich er bewust van moet zijn, dat voor haar medewerkers ook

buiten de onderneming mogelijkheden liggen om zich persoonlijk te ontplooiën; bijvoorbeeld door het aanvaarden van maatschappelijke functies zoals die van wethouder, gemeenteraadslid, lector of wetenschappelijk medewerker aan universiteit, hoge school, hoger beroepsonderwijs, werkgevers- en werknemersorganisaties.

De onderneming vindt dat een positieve zaak en wil er graag aan meewerken om de rol van haar medewerkers in het maatschappelijk spel zo breed mogelijk te maken. De onderneming wil haar organisatie aan dit gegeven aanpassen. Dat gebeurt dan via een zorgvuldig afgewogen pakket arbeidsvoorwaarden, dat de betrokken medewerker de ruimte moet bieden om zijn maatschappelijke plichten te kunnen vervullen. Het zal iedereen duidelijk zijn dat één en ander aan grenzen is gebonden. Het gaat hier om uitgesproken maatschappelijke functies in het directe belang van de samenleving." Hier valt het nieuwe wetsontwerp in een ideale en zeer vruchtbare voedingsbodem. Deze moderne, realistische stellingname is een lichtend voorbeeld voor veel ondernemingen.

Invloed op loopbaan

De moeilijkheden van de werknemer, die in een sterk dynamische functie zit met

goede carrièremogelijkheden zijn hiermee echter niet uit de wereld geholpen. Het blijft manoeuvreren op de evenwichtsbalk. De Olympische Spelen leerden ons recent hoe moeilijk dat is. Hij kan zich ondanks een wettelijke regeling niet permitteren om regelmatig één of meerdere dagen afwezig te zijn, zonder dat de gevolgen daarvan op de wat langere termijn in zijn carrière merkbaar zijn. Zoals het zo vaak in het leven gaat is „hij juist op het beslissende (vaak onverwachte) moment weer niet aanwezig". Dat kan op den duur irriteren en leiden tot generaliserende opmerkingen als „die is toch altijd weg" of „hij wil een carrière in de politiek maken". Komt er een vervulling van een vacature aan de orde, dan kunnen dergelijke overwegingen wel degelijk een rol spelen, vooral wanneer er nagenoeg gelijkwaardige kandidaten voorhanden zijn.

Overigens laat ik niet na mijn waardering uit te spreken voor een nieuwe wettelijke verlofregeling.

Juridisch zouden mijns inziens de wetsartikelen wel wat duidelijker kunnen worden geredigeerd.

Wat het verlof zelf betreft zou ik vertegenwoordigende lichamen willen aanraden niet zonder zorgvuldige overweging ertoe over te gaan om een of meer vergadering(en) naar de werkdag te verschuiven.

NEDERLANDSE GEDACHTEN

Weekblad van de A.R.P.
Evangelische volks-partij

Waarin opgenomen Ad Rem (officieel orgaan Arjos) onder redactie van G. A. Kleff (voorzitter), mevr. T. van Gelder-de Boer, G. Ph. de Boer H. W. van den Brink D. Corporaal dr. W. de Kwaadsteniet, mr. C. van de Wetering, drs. C. Bremmer (redactie-secretaris)

Adres van redactie, advertenties en administratie: Dr. Kuyperstraat 3, 's-Gravenhage, tel. (070) 46.96.20, giro 89673.

Abonnementsprijs: f 12,50 per halfjaar. Giro 89673 ten name van de A. R. Partijstichting te 's-Gravenhage

Studenten/jongeren abonnement f 7,50 per halfjaar. Losse verkoop f 0,85
Advertentie-exploitatie, 020-24.91.12.

UIT DE ARJOS

Konferentie

Tomic, Chileens Christen-democraat in ballingschap, was in 1970 presidentskandidaat in Chili. Hij verloor tegen Allende (36%) en eindigde als 3e na de conservatief Alessandri (35%) met 29% van de stemmen.

Hij was een van de eersten, die in scherpe bewoordingen zich tegen de Chileense junta uitsprak. Hij leeft in ballingschap in Zwitserland, een aanslag op zijn leven mislukte, en hij is werkzaam bij de UNCTAD in Genève. In Wengen sprak hij over de kloof tussen arm en rijk en het politieke handelen als Christen. Een fantastische toespraak, die veel indruk maakte. De conferentie van het „Gesprekscentrum van jonge evangelische politici in Europa” werd van 24-27 juni gehouden in Wengen, in het Zwitserse Berner Oberland.

Deelnemers

De 40 deelnemers waren afkomstig uit Nederland, Zwitserland, Denemarken, Noorwegen en Zweden. Denemarken kent een Christelijke Volkspartij, waarvan de jongerenorganisatie dit jaar voiedig lid wordt. De volgende conferentie zal worden gehouden in Denemarken of Noorwegen.

Sprekers

Sprekers op deze conferentie waren behalve dr. Tomic uit Chili, de Zwitserse prof. dr. Hans Oester, Kantonsrat van de EVP in Zürich, en a.s. parlements lid in Bern, en Ds. Hans Ott, secretaris-generaal van de kerkelijke organisatie voor ontwikkelingshulp.

Konferentie-thema

Het thema van de conferentie was „Levenskwaliteit – levensstandaard”. Prof. Oester sprak over „die Wohlstandsgesellschaft vor neuen Fortschrittszielen”, Ds. Hans Ott over „Entwicklung wohin?”. Er werden 2 resoluties aangenomen, een Noorse en een Nederlandse.

Noorse resolutie

De Noorse resolutie handelt over Zuid-Afrika en de tekst luidt:

„Het Gesprekscentrum van jonge Europese evangelische politici keert zich actief tegen de politiek van rassendiscriminatie, die wordt gevoerd door de regimes van het zuidelijk deel van Afrika. We willen onze volledige solidariteit uitdrukken met de strijd voor de bevrijding die wordt gevoerd door groepen, die de onderdrukte meerderheid van de volkeren in Zuid-Afrika vertegenwoordigen, alsook in Rhodesië en Namibië. We zullen trachten om bij te

Konferentie jonge evangelische politici in Zwitserland

Jonge politici spraken over thema „levenskwaliteit”

dragen aan het werk om een internationale politieke opinie te vormen die een zo sterke druk op deze regimes kan uitoefenen, dat ze het als noodzakelijk zullen ervaren om de nationale meerderheden hun menselijke en politieke rechten te geven”.

Nederlandse resolutie

De Nederlandse resolutie luidt als volgt:

Het uitgangspunt voor ons leven en ons politieke handelen is het Woord van God. Dit houdt in een voortdurende strijd voor

rechtvaardigheid, een politiek gericht op het verminderen van de lasten en van de noden van de zwakste groepen in onze samenleving en een verantwoord rentmeesterschap. Constateren, dat de menselijke zwakte de fundamentele oorzaak is van de bestaande onrechtvaardigheid. In onze huidige wereldsamenleving – als we kijken naar de groter wordende kloof tussen noord en zuid op economisch gebied en naar het misbruik van economische macht, op sociaal terrein de discriminatie t.a.v. ras, geloof, taal, geslacht, op politiek gebied de ongelijke verdeling van macht, de onderdrukking en uitbuiting, de beperking van de vrijheid van meningsuiting – moeten we een samenleving scheppen waarin de bijbelse gerechtigheid meer wordt vervuld.

Politieke actie

Daarom is het noodzakelijk onze politieke actie te richten op:

- het bewust maken van de mens ten aanzien van zijn positie en verantwoordelijkheid jegens God, zijn medemens en de schepping. Een door onderwijs, kerk, politieke partijen tweeweggebrachte mentaliteitsverandering, die leidt tot:
 - een versoepeling in levensstijl
 - een selectieve economische groei

Eric Ouwejan

In gesprek met dr. Tomic

„Opnieuw vaststellen schuld arme landen is absolute noodzaak”

Interview met Chileense christendemocraat dr. Tomic

Een van de sprekers op de conferentie voor jonge evangelische politici te Wengen, in Zwitserland was de bekende Chileense christen-democraat dr. Tomic, voormalig president-kandidaat in dit land. Eric Ouwejan, voorzitter van het Gesprekscentrum van jonge evangelische politici sprak met hem over enkele actuele vraagstukken m.b.t. de problematiek van de rijke en arme landen. Bijgaand leest u dit gesprek.

Grondstoffen

In hoeverre strekt de Nairobi-Conferentie zich uit tot de problemen van de prijzen van grondstoffen?

„De zogenaamde „groep van de 77” (in feite 110 ontwikkelingslanden) had zijn positie voor Nairobi ingenomen en

de „Verklaring van Manilla” van januari 1976. Het was het „integrated commodities programme” dat de internationale handel van „redelijke prijzen renumeratieve de producenten en gunstig voor de consumenten, gesteund door een speciaal fonds en beschermd door enige prijsindexatie tussen grondstoffen en

geïndustrialiseerde goederen. In Nairobi weigerden de meeste van de ontwikkelde landen akkoord te gaan met het „integrated commodities programme”, slechts enkele landen deden dit wel (de Scandinavische landen en Holland). Dus, in tegenstelling tot de verwachtingen van enkele waarnemers, was het de „B-groep” van rijke landen en niet de „groep van 77” (de arme landen) die verdeeld waren op dit onderwerp. Het volgende resultaat was een geleidelijke acceptatie dat „er iets moet worden gedaan”, uiteindelijk werden ze het eens over de bijeenroeping van een nieuwe internationale vergadering ad-hoc, van ontwikkelde en ontwikkelingslanden later dit jaar, om dieper door te dringen in deze kwestie. Het resultaat was niet erg veel, maar toch ook niet te verwaarlozen.

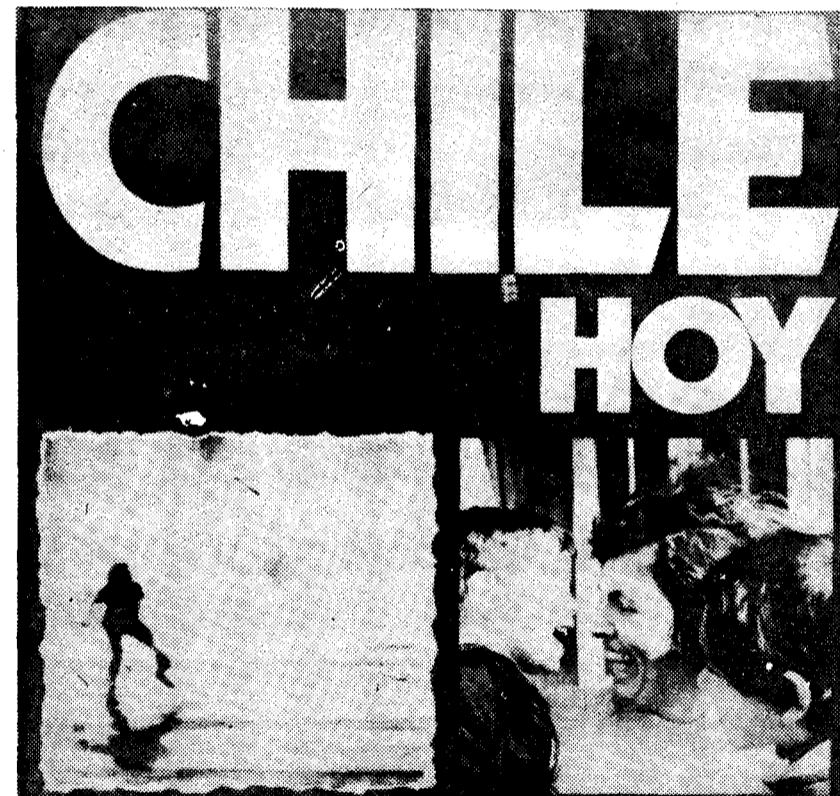
Overdracht welvaart

Wat moet er vooral door de rijke landen worden gedaan?

„De tijd is gekomen voor de ontwikkelde landen om op te houden met te praten over de „ernstige bedreiging van de mensheid door de steeds groeiende kloof tussen rijk en arm” (die inderdaad schandalig verbreed wordt in een ongelooflijk tempo!) en te accepteren, dat in plaats van door woorden nu door daden getoond moet worden dat het fundament van elke „nieuwe fundamentele economische orde” een feitelijke overdracht van welvaart betekent van de ontwikkelde naar de ontwikkelings-landen. Of, tenminste van het potentieel, om toekomstige welvaart te scheppen. Zulk een overdracht van huidige of toekomstige welvaart kan niet op adequaat wijze worden bereikt door „de wetten van de markt” (waar de sterke de zwakke verslaat) maar door maatregelen

Kooijmans in Groningen

De werkgroep Oost-West in Groningen organiseert woensdag 8 september a.s. een bijeenkomst waar Dr. Kooijmans, de AR-staatssecretaris van Buitenlandse Zaken een rede houdt over: „De ontwikkeling van de verhouding tussen Oost en West in het licht van het in juli 1975 gesloten Helsinki-akkoord.” Daarna discussie met de staatssecretaris. Dr. Kooijmans is ook bereid om over andere buitenlands-politieke onderwerpen van gedachten te wisselen. Belangstellenden (ook niet-Arjosers) zijn van harte welkom. De bijeenkomst vindt plaats in het C.J.M.V.-gebouw aan de Spilsluizen nr. 9, Noordzijde; aanvangstijdstip 20.00 uur.

die opzettelijk uitdrukken: de „wetten van de markt” te verbeteren, te verzachten en, indien mogelijk, tegen te gaan”.

Schuldenlast

Wat moet er worden gedaan door de geïndustrialiseerde landen om de onderontwikkelde landen te helpen met hun schulden en waarom is dit een belangrijk vraagstuk voor de onderontwikkelde landen?

„Toen Unctad III werd gehouden (in 1972) bedroeg de buitenlandse schuld van de ontwikkelingslanden 60 miljard dollar. In nauwelijks 4 jaar is dit verdubbeld en nu heeft het de 120 miljard dollar bereikt. Bijna één derde van de totale exportwaarde van de ontwikkelingslanden moet noodzakelijk, jaar na jaar, deze kolossale buitenlandse schuld dienen. Niet alleen een economische, maar ook een fysieke onmogelijkheid. Voor de ontwikkelde landen daarentegen is dezelfde jaarlijkse rente die door de ontwikkelingslanden betaald moet worden slechts een fractie van een fractie van hun jaarlijkse buitenlandse handel. In het kort, een hernieuwde vaststelling van de buitenlandse schuld van de ontwikkelingslanden is een absolute noodzaak”.

ERIC OUWEJAN

moe?
lusteloos?
bio-fungin
versterkingswijn
geeft nieuwe energie

verrijkt met B-vitamines
dr. Willmar Schwabe bv

- een fundamentele verandering van de internationale productiestructuur en arbeidsverdeling
- een complete verandering van de huidige politiek van utilitarisme en maximalisatie van inkomen en bezit, naar een politiek gericht op minimalisering van menselijk leed
- een nationale politiek gericht op een sober en verantwoordelijk gebruik van grondstoffen
- zelfbeschikking voor de volkeren van de Derde Wereld
- een politiek van bevordering en versterking van de mensenrechten, zoals neergelegd in de Declaratie van Mensenrechten in het Handvest van de UNO.
- een democratisch politiek systeem gebaseerd op deelname van het volk in de besluitvorming en een herverdeling van macht
- meer samenwerking op het nationale en het internationale niveau.

De Christen-democraten moeten een politiek volgen niet om te heersen, maar om te dienen. Met deze brede beleidslijnen willen we een Christen-democratische politiek uitzetten, die gericht is op een nieuwe weg voor wat betreft levensstijl en een verbetering van de levenskwaliteit.”

GEDEELDE VERANTWOORDELIJKHEID

Dit boekje bevat de belangrijke redevoeringen, uitgesproken tijdens de voorjaarspartijraad van 10 april jl.

■ de rede van H. A. de Boer
„Om een CDA met karakter”

■ de rede van mr. W. Aantjes
„Deelen in verantwoordelijkheid, werk en offers”

Tevens is opgenomen te tekst van de resolutie over één CDA-lijst.
Omvang: 32 pagina's, geïllustreerd.

Prijs f 3,- per exemplaar.

Bestellingen

Stort het bedrag op postgiro 89673 t. n. v. AR-Partijstichting, Den Haag, met vermelding van „Gedeelde verantwoordelijkheid.”

Brandend actuele uitgaven

- „Van Woudschoten tot Hoogeveen”. In 160 pagina's alles over de geschiedenis van het CDA. Tientallen foto's en spotprenten. Prijs f 5,95.
 - „Politiek? Kom nou!” In deze serie verscheen de 2e lesbrief maatschappijleer over Liberalisme, socialisme en Christen-democratie. Geschikt voor vakken maatschappijleer, geschiedenis en godsdienst. Prijs 1 ex. f 1,-, 2/5 ex. f 0,75 per ex.; 5/9 ex. f 0,65 per ex.; 10/24 ex. f 0,45 per ex.; 25 en meer ex. f 0,30 per ex.
 - „Een kleine eeuw kleine luyden” Politiek prentenboek van de ARP, met o.a. een zeer instructief artikel over Groen van Prinsterer. Prijs f 5,-; 130 pagina's.
 - „Gedeelde verantwoordelijkheid.” In handzaam, geïllustreerd, formaat, toespraken en tekst CDA-resolutie van de voorjaarspartijraad 1976. Prijs: f 3,- per ex.
- Bestellingen: stort het verschuldigde bedrag op postgiro 89673, t.n.v. AR-Partijstichting, Den Haag, m.v.v. titels en aantallen.

hypotheken

Denkt u aan een eigen huis?
 Geld heeft dan geen
 struikelblok te zijn.
 Een hypotheek van de Spaarbank
 maakt 't u mogelijk. Er is óók
 voor u een hypotheek,
 aangepast aan uw
 inkomsten tot 100%
 Laat u uitgebreid adviseren
 door de

**SPAARBANK EIGEN HAARD
 GRONINGEN**

Tel. 050-127902
 127687

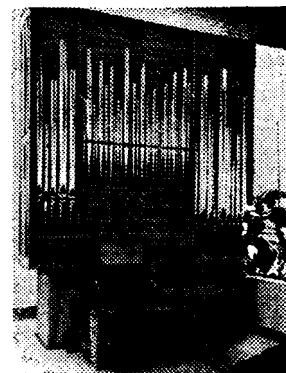
FA. JAN DE MIK
 HARDINXVELD-GIESSENDAM

Aannemers van oeververdedigings-
 werken - Griendhouhandel
 Tel. 01846-2484 Hardinxveld-Giessendam

als het op
 smaak aankomt...

uw beste keus!

Echte kerkorgels
 ook voor
 hedendaagse
 kerken

orgelbouw
**ERNST
 LEEFLANG**
 APELDOORN

Telefoon (055) 1.75.82
 en 5.41.30.

IN PRIMA BOTER EN KAAS
 STEEDS DE BAAS
 ALLE SOORTEN GROOT EN KLEIN
 KOMEN UIT DE IJSSEL- EN LEKSTREEK FIJN

A. van Houwelingen - Moordrecht

TELEFOON 305 (0 1827) WETERINGSTRAAT 4

**UIT ONZE BOUW- EN
 AANNEMERSWERELD**

SYSTEEMBOUW VERMEULEN B.V. MILL
 Industrieterrein Postbus 3 tel. 08859-1024

Systeembouw (Permanent en Semi Permanent)
 Systeembungalows, Scholen, Kantoren, Houten ga-
 gages, Bedrijfsschuren en loodsen. etc.

In de Noordoostpolder en
 Oostelijk Flevoland

**AANNEMERSBEDRIJF
 N.V. GEBR. SALVERDA**
 T HARDEBOVENWEG 7 - TELEFOON 0 5255-1669

SCHUILING INDUSTRIE TECHNIK BV

BINNENHAVENSTRAAT 20
 HENGEL-O.
 POSTBUS 52 TEL. 0 5400-1.56.00

Handel in buizen (diverse maten) NIEUW IJZER,
 zoals platen, hoek- en balkijzer
 RIJPLATEN in diverse maten

STOLCK'S Handelonderneming B.V.

Postbus 1, H. I ambacht
 afd.: Sloperij, Veersedijk 223, tel. 078-2.80.00
 Afd. Bruikbare materialen, Veersedijk 11,
 tel. (01858) 2024 en 5025.

A. BAARS Azn.
**Exploitatie van
 Jagermaterieel B.V.**

VERKOOP EN VERHUUR

Telefoon (0 1840) - 5566
 Postbus 70, Sliedrecht.

Scheepswerf A. BAARS Azn. B.V.
 SLIEDRECHT
 Telefoon (0 1840) - 5566
 NIEUWBOUW EN REPARATIE

**FIRMA DE REK EN HORSMAN
 Fabrik van Scheepslieren**

DORPSTRAAT 102 - TEL. 0 1894-218
 OUDERKERK AAN DEN IJSSEL

W. VISSER & ZN. N.V.
 Scheepswerf - Motorenherstelplaats
 Ankerpark 2 - Telefoon 02230-2887

DEN HELDER
 NIEUWBOUW EN REPARATIE

moeder's hulp

bij schaafwonden, lichte brandwond-
 jes, ruwe, schrale en gesprongen
 huid. helpt heerlijk verzachtend.
 met natuurlijke grondstoffen bereid

AVR

VAN DE PARTIJ

AR Vrouwencomité besprak CDA-program

Zaterdag 21 augustus jl. vergaderde het AR-Vrouwencomité in Utrecht met als belangrijkste agendapunt de bespreking van het ontwerp-CDA-program.

De leiding van de morgenvergadering was in handen van mevr. Westhoff-Hubée vice-presidente. De presidente mevr. Van Velthoven-Oldé is wegens ziekte nog steeds afwezig. Nadat eerst verschillende huishoudelijke zaken waren afgehandeld kwam het functioneren van het ARVC aan de orde.

Werkgroepen

Aan de vergadering werd voorgesteld om te komen tot het instellen van werkgroepen voor behandeling van specifieke aangelegenheden. Deze werkgroepen kunnen dan onderwerpen bestuderen, zoodoorg voorbereiden voor de vergaderingen van het ARVC en standpunten bepalen die aan het comité worden voorgelegd. Het d.b. hoopt op deze manier sneller te kunnen inspelen op actuele zaken. De vergadering ging met het voorstel akkoord. In eerste instantie zal getracht worden te komen tot het instellen van de volgende werkgroepen.

- beoordeling concept-huishoudelijk reglement NRV (Ned. Vrouwenberaad) en deelname aan acties.
 - emancipatiebeleid.
 - Europese bewustwording.
 - politieke scholingscursussen.
 - vrede en veiligheid.
 - onderwijsaangelegenheden (wet op basisonderwijs + LBO)
- Iedereen kan zich overigens voor medewerking in één of meer werkgroepen aanmelden bij het partijsecretariaat, dr. Kuyperstraat 3, te Den Haag.

Amendering ontwerp-program CDA

Dat op deze wijze een beter functioneren kan worden bereikt, bewijst de bespreking die het ARVC 's middags had. Een werkgroep onder voorzitterschap van mevr. Bot-van Gijzen had voorstellen voor amendering van het ontwerp-CDA-program voorbereid. Door leden van de werkgroep werd groepsgewijs een uitvoerige toelichting op de voorstellen gegeven. De bijeenkomst werd voortgezet onder de voortvarende leiding van mevr. Van der Waals-Kool. In discussiegroepen werden de voorgestelde wijzigingen

doorgenomen, gewijzigd en aangevuld. Speciale aandacht kregen: het gezin, het jeugdbeleid, bescherming van de bedreigde mens, zinvolle arbeid, verkeer en het onderwijs. Daarna werd over de voorstellen gestemd. Behoudens enkele wijzigingen in de tekst werden maar liefst 39 voorstellen tot amendering door het ARVC vastgesteld. Gepoogd wordt nu de amendementen via indiening door een Kamercentrale op de partijraad van 13 november a.s. behandeld te krijgen. Ook werd nog aandacht besteed aan het commentaar op het ontwerp-program CDA van de actiegroep Man-Vrouw-Maatschappij. Ongetwijfeld verneemt u binnenkort meer over de actieve rol, die ook het AR-Vrouwencomité in de partij wil spelen. Zoals gezegd: iedereen kan aan activiteiten deelnemen. Vandaar dat op veler aanmelding wordt gerekend. Natuurlijk zijn ook suggesties van harte welkom.

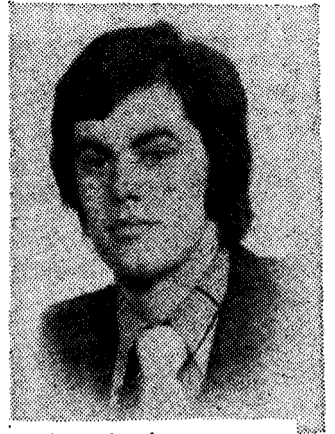
CDA-Vrouwenberaad

Een groep vrouwen in CDA-verband organiseert, in samenwerking met het landelijk CDA Vrouwenberaad, op d.v. donderdag 2 september a.s. een studieavond over de Contournota van onderwijs-minister van Kemenade, in „De Open Hof”, Goudenregenstraat 77 te Leeuwarden, aanvang 19.45 uur 's avonds. Speciale aandacht wordt geschonken aan: De Open School, de onlangs verschenen nota Basisonderwijs, en plaats en functie van het bijzonder onderwijs (w.o. het christelijk onderwijs) in dun bevolkte regio's. Belangstellende vrouwen en mannen van harte welkom op deze discussieavond! Mr. dr. Th. de Vries, directeur Fryske Academie, lid Eerste Kamer heeft toegezegd een uitzending te houden over doel en opzet van de Contournota. Een deskundig forum, zal trachten antwoord te geven op te stellen vragen.

Nieuwe medewerkers op het partijburo

Stafmedewerker ARP

Mét ingang van 1 september 1976 zal de heer N. M. Hogeland te Delft als stafmedewerker in dienst treden van de ARP. Hij zal o.a. belast worden met het redactiesecretariaat van Nederlandse Gedachten en daarmee tevens met de productie van het blad; het AR-vrouwencomité, diverse publiciteitszaken en de notulering van de partijraden. De heer Hogeland werd op 16 augustus 1948 geboren te Driehuis gem. Velsen. Na het behalen van het MULO-diploma volgde hij aan de NOIB te Breukelen de cursus voor afgestudeerden van het hoger beroepsonderwijs. Gedurende twee jaar is hij marktonderzoeker geweest bij Duyvis N.V. Koog aan de Zaan. Sinds vier jaar is hij assistent-secretaris van de Commissie Melkveehouderij van het Landbouwschap.

N. Hogeland

Vormingsleider

Per 1 oktober 1976 treedt de heer W. Eikelboom te Ede als vormingsleider in dienst van de Stichting Kader- en Vormingswerk ARP. Hij zal o.a. belast worden met de leiding van kadercursussen en met de uitbouw van het kaderwerk in samenwerking met de vormingsstichtingen van CHU en KVP. De heer Eikelboom is op 4 februari 1943 geboren te Rotterdam. Van 1961 tot 1971 was hij beroeps militair bij de Koninklijke Marechaussee. In 1970 behaalde hij zijn HBS-A diploma en in mei 1976 het diploma sociale academie aan De Horst te Driebergen. Vanaf 1971 is hij socio-therapeutisch medewerker in de reclasseringsgemeenschap „Groot Batelaar” te Luntenen.

W. Eikelboom

CDA-studiedagen over Europa

Er is sprake van Europese verkiezingen in 1978. Daartoe hebben de Christen-democraten van de negen lid-staten van de Europese Gemeenschap een Europese Volkspartij opgericht. De bedoeling is dat de burgers van de lidstaten rechtstreeks het Europese parlement kiezen. Er is al veel bereikt door samenwerking binnen de EG. Ook christen-democraten hebben daar actief aan meegewerkt. De vraag die nu rijst: hoe nu verder? Welke politieke gedachte willen wij in deze samenwerking inbrengen? Welke taak moet Europa in de wereld vervullen, in 't bijzonder ten opzichte van de arme landen? Is de keuze in Europa democratie of bureaucratie? Het wordt tijd dat wij ons met deze vragen gaan bezig houden. Ons gaan voorbereiden op de mogelijke Europese verkiezingen. Daartoe organiseren de Stichting Kader- en Vormingswerk van ARP, CHU en KVP in verschillende regio's studiedagen in de komende maanden. Er zal een afsluitende grote bijeenkomst worden gehouden met

bekende Europese „kopstukken”. De studiedagen vinden plaats op: zaterdag 18 sept. te Rotterdam; zaterdag 9 okt. te Tilburg; zaterdag 16 okt. te Amsterdam; zaterdag 23 okt. te Zwolle; zaterdag 6 nov. te Venlo. Alle leden van ARP, CHU en KVP zijn van harte welkom. U ontvangt als u zich opgeeft van tevoren een discussie-nota, en ander informatiemateriaal, waaronder een pas-verschenen CDA-rapport over Europa. De bijeenkomsten vangen om 10.00 uur 's ochtends aan en zijn uiterlijk om 16.00 uur afgelopen. ...Opgeve door overmaking van f 10,- op giro 379333, t.n.v. Alg. Penningm. KVP, met vermelding van de plaats van de bijeenkomst die u gaat bezoeken en onder vermelding van „Europese Studiedag”. Meer informatie: Stichting Kader- en Vormingswerk KVP (P. Dudink) 070-65.39.34.

Het is dit jaar op het partijbureau nogal eens een gaan van mensen met een lange staat van dienst. Vorige week werd in de kring van het personeel afscheid genomen van mevrouw C. Verhagen-de Jong, voor de mensen op kantoor Corrie. Op 1 augustus 1968 kwam zij als jongste medewerkster - nauwelijks 16 jaar - bij de partij in dienst. Ze had veel werklust en energie en daardoor kreeg ze werk dat voortdurend in zwaarte toenam; ze werd typiste en secretaresse. Tenslotte droeg zij er de verantwoordelijkheid voor dat de stukken voor vergaderingen tijdig werden verzonden. Haar vertrek houdt verband met de aanvang van haar studie (dagopleiding) voor doktersassistente. Na zoveel jaar kantoorwerk wil zij met meer mensen in contact komen. Aangezien haar man medicijnen studeert, koos zij voor een studie, die met hetzelfde werk te maken heeft. Wij missen een plezierige collega, maar wij wensen haar graag veel succes toe bij haar studie. Hopelijk weet het echtpaar Verhagen-de Jong het straks ook in het dagelijkse werk goed met elkaar te

Afscheid van Corry Verhagen-de Jong

vinden. En, Corrie, hartelijk dank voor het verrichte werk. D. Corporaal

Kamercentrale Den Helder

Ledenvergadering A. R. Kamercentrale Den Helder, op woensdag, 22 september a.s. om 20.00 uur, in „Het Gulden Vlies”, Koorstraat 20 te ALKMAAR. Voorbespreking en standpuntbepaling met betrekking tot de op de PARTIJRAADVERGADERING van 25 september a.s. te nemen besluiten t.a.v. het CDA.

Kamercentrale Assen

Bestuursvergadering Kamercentrale Assen (provinciaal comité), op ma. 30 augustus a.s. in „Overcingel” te Assen, Stationsplein 10. Aanvang 's avonds om 8 uur.

Aanmeldingen voor CDA-kadercursussen komen vlot binnen

Ook het seizoen 1976/77 belast de Stichting Kader- en Vormingswerk ARP zich weer met de organisatie van een tweetal landelijke kadercursussen, die overigens ditmaal in CDA-verband gecoördineerd zijn.

De eerste aanmeldingen voor de cursussen, - een cursus van 5 donderdagen in Zwolle en één van vier weekendbijeenkomsten (vrijdagavond en zaterdag) in Soesterberg - kwamen reeds binnen. Wees er vlot bij want ook deelnemers uit de kring van CHU en KVP zijn welkom. Doel van de cursussen is een intensieve kennismaking met het verschijnsel „politiek”, door o.a. gesprekken met regionale bestuurders, kamerleden en bewindslieden.

Twee cursussen

■ Een voor de regio Noordoost Nederland

Plaats van bijeenkomst Zwolle; hotel Gijtenbeek, d.i. tegenover het station. Er zijn 5 dagbijeenkomsten gepland, te weten op de donderdagen 7 oktober, 4 november, 9 december, 13 januari 1977 en 17 februari 1977.

■ Een voor de streek Zuidwest Nederland Plaats van bijeenkomst Soesterberg; vormingscentrum Contact der Continenten. Er zijn vier weekend-bijeenkomsten gepland van een vrijdagavond en een zaterdag (tot 15.30 uur). De data zijn 15/16 oktober; 26/27 november; 21/22 januari 1977 en 25/26 februari 1977. Deelname aan deze cursus is niet vrijblijvend. Geeft men zich op dan verplicht men zich tot deelname aan alle bijeenkomsten.

■ Kosten: Eris een éénmalig inschrijfgeld voor deze beide cursussen van f 25,-. Reiskosten: boven f 2,50 worden vergoed. Zwolle en Soesterberg zijn zeer centraal gelegen plaatsen van bijeenkomst.

Onderwerpen: de nadruk wordt gelegd op zowel algemene vorming als op praktische vaardigheden. Aan de orde komen thema's

als bijvoorbeeld: overheid en democratie, stromingen in de politiek, spreek- en discussievaardigheid.

Vul de Bon elders op deze pagina in!

Bijscholingsdag oud-kursisten

Voor oud-ARP-kadercursisten worden er jaarlijks zgn. bijscholingsdagen georganiseerd. Op zaterdag 2 oktober is er weer zo'n dag, die in de Utrechtse Jaarbeurs gehouden wordt. Op het programma staan de thema's „troonrede en miljoenennota” en „visie op overheid en democratie”. Als sprekers zijn uitgenodigd de kamerleden Beumer (ARP) en Peynenburg (KVP) 's ochtends. Voor de middag de Drentse Gedeputeerde de heer Hollenbeek Brouwer. Deze bijscholingsdag is nu ook voor geïnteresseerde leden van CHU en KVP toegankelijk.

Aanmelding

U kunt u tot de 20e september a.s. opgeven voor zowel kadercursus als bijscholingsdag. Vul daartoe de BON elders in dit nummer in!

AANMELDINGSBON

Hierbij geef ik mij op voor de bijscholingsdag van 2 oktober 1976 te Utrecht.

Naam:

Adres:

Woonplaats:

Leeftijd:

Deelnemer aan de kadercursus 19... - 19...

De bon zenden aan: Stichting Kader- en Vormingswerk ARP, dr. Kuyperstraat 3, Den Haag (070-46.96.20) N.G.

Hierbij geef ik mij op als deelnemer(ster) voor de kadercursus te

Soesterberg Zwolle.

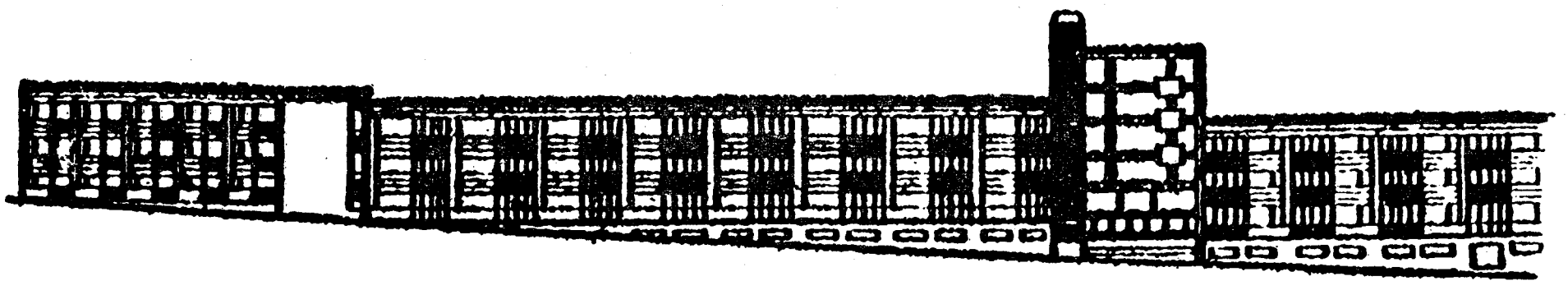
Naam:

Adres:

Woonplaats:

Leeftijd:

Deze bon vóór de 20e september zenden aan: Stichting Kader- en Vormingswerk ARP, dr. Kuyperstraat 3, Den Haag. (070-46.96.20) N.G.

PARKFLAT 't VELTHUYS te HATTEM

EEN GEHEEL NIEUWE WOONVORM

VOOR HEN, DIE op rijpere leeftijd voor nu direct de volledige vrijheid verkiezen die de serviceflat hen biedt, maar toch, eventueel in de toekomst, zich de mogelijkheid van volledige verzorging vast willen reserveren.

SERVICEFLAT 't VELTHUYS biedt U voor nu ruime twee of drie kamerflats met volledige badkamer, keuken en balkon; keuze uit verzorgde menu's, hulp van meisje en onderhoudsservice. Eventueel een ruime verwarmde garage.

STICHTING 't VELTHUYS biedt u in een ander gedeelte van het gebouw (in precies dezelfde grote flats) de volledige verzorging met dag- en nachtverpleeghulp en idem bewaking, alle maaltijden en verder alles wat bij een **volledige** verzorging behoort.

De gebouwen, voorzien van liften en slechts 3 woonlagen hoog liggen in een eigen bospark terwijl de omgeving ideale wandel- en fiets gelegenheid biedt. Goede verbindingen met alle delen van het land.

Ruime logeergelegenheid voor bezoekers van beide categorieën.

Op aanvraag volledige voorlichting bij u aan huis.

Vraag volledige telefonische inlichtingen tussen 9 en 5

PARKFLAT

't VELTHUYS

tel.: 05206-1641. Bij geen gehoor 1845 of 1076.

BOSWEG

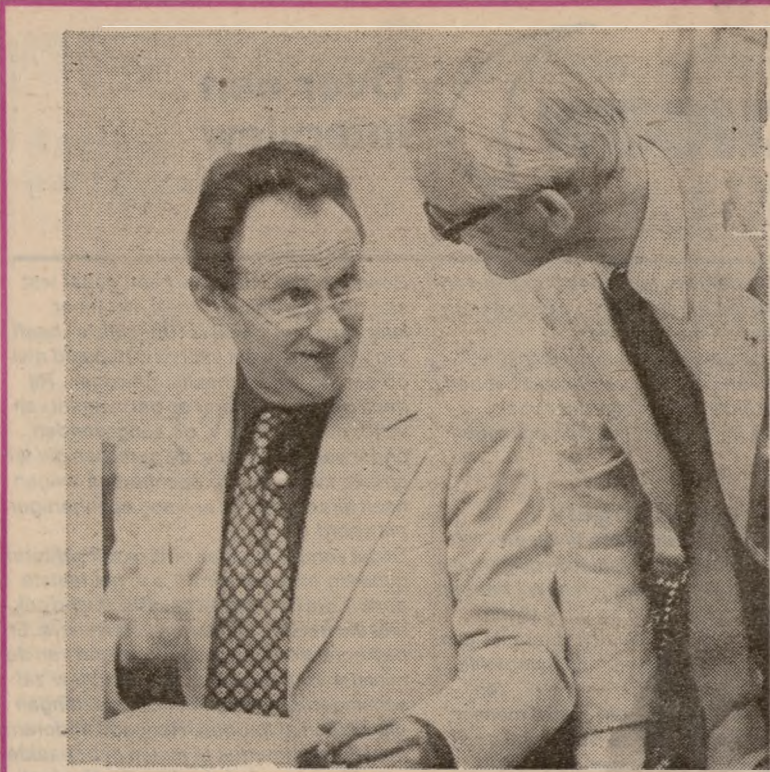
HATTEM

WAG

NEDERLANDSE GEDACHTEN

weekblad van de anti-revolutionaire partij

32e jaargang - nr. 37 11 september 1976

Minister Boersma in gesprek met Tweede Kamerlid Van Dam

Deze week behandelt de Tweede Kamer het wetsontwerp Buitenlandse werknemers

In een eerste artikel inzake dit onderwerp wordt aandacht besteed aan dit omstreden wetsontwerp. Op pagina 5 kunt u hierover een eerste bijdrage lezen. Deze week wordt de behandeling van dit wetsontwerp waarschijnlijk afgehandeld in de Tweede Kamer, zodat in het volgende nummer nader kan worden ingegaan op dit onderwerp.

Georiënteerde economie is overlegeconomie

Door prof.
dr. W. Albeda

Nota „Selectieve Groei” kiest voor geïntensiveerd overleg

Structuurnota Lubbers

Enige tijd geleden is de basis-nota verschenen over de positie en inrichting van de Nederlandse economie: de „Nota inzake de selectieve groei” van Minister Lubbers van Economische Zaken. De redactie van Nederlandse Gedachten heeft enkele deskundigen gevraagd hun mening over een aantal punten uit deze nota uiteen te zetten in dit blad.

In het nummer van 14/21 augustus j.l. heeft u de bijdrage van prof. Goudzwaard kunnen lezen over het facettenbeleid. In bijgaande bijdrage gaat prof. dr. W. Albeda nader in op de „georiënteerde economie”. Hiermee wordt bedoeld een economie, waarbinnen een intensief overleg tussen overheid en vakbeweging een bijzonder belangrijke plaats inneemt.

beperkte groep personen in de samenleving. In brede kring zal de wenselijkheid daarvan ervaren moeten worden. De verlangens en inzichten, die in brede lagen bestaan, dienen voldoende tot uiting te komen in de uiteindelijke beslissingen”.

Uitwerking economisch Strukturbeleid

Dit citaat uit de nota „Selectieve Groei” geeft zeer in het kort weer in welke geest het economisch Strukturbeleid zal worden uitgewerkt, wanneer de nota aanvaard wordt. Lubbers wil naar een „georiënteerde economie”. Dat is wat anders dan een vrije-markteconomie, maar geen planeconomie. Het is een poging de voordelen van de markteconomie (verregaande decentralisatie der beslissingen, flexibele reactie op veranderingen in de vraag van de consument) te handhaven, maar de nadelen van een ongestuurde economische ontwikkeling te vermijden. Een moderne economie wordt gekenmerkt door voortdurende veranderingen. De technologie verandert, maar ook de voorkeuren van de consument wijzigen zich telkens. Naarmate de burger ruimte in

zijn huishoudboekje krijgt voor méér dan het allernodigste -, krijgt de mode vat op hem. Daarbij komt dat de voortdurende verschuivingen in de internationale economie hun weerslag vinden in onze economie. Naarmate nieuwe industrieën groeien in de arme landen, ondervinden de overeenkomstige bedrijfstakken bij ons nieuwe concurrentie. Het zou onjuist zijn die concurrentie „weg te regelen”. Zulke veranderingen moeten hun weerslag vinden in een andere structuur van onze economie.

Vrije-markteconomie

De ervaring met de vrije-markteconomie is, dat veranderingen in de vraag snel leiden tot veranderingen in de produktiestructuur. Maar zulke veranderingen worden niet op hun sociale gevolgen getoetst. Bovendien kan het snel veranderen van produktiestructuren leiden tot werkloosheid van kortere of langere duur. Wanneer bedrijfstakken, die sterk geconcentreerd zijn in bepaalde regio's, in moeilijkheden komen, dan kunnen zulke regio's voor langere tijd economisch blijven sukkelen. Vandaar de poging, de markteconomie te handhaven, maar de werking ervan bij te sturen. Dat betekent dat een nieuw, bewust sturend instrumentarium moet worden geïntroduceerd. Het gevaar van zo'n instrumentarium is uiteraard, dat wij verzeilen in een bureaucratisch gestuurde economie. Een klein aantal technocraten beslist over de structuurveranderingen in belangrijke sectoren. Natuurlijk gebeurt dat in een vrije-markteconomie ook. Maar daar straft de markt onmiddellijk iedere fout af. Van de markt afhankelijke ondernemingsleiders moeten voortdurend corrigerend optreden, wanneer zij de markt niet meer mee hebben. Organen, die de markt moeten bijsturen hebben die correctie per definitie niet, of in veel geringere mate. Daarom is het van belang, dat zulke organen „democratisch” kunnen opereren, in de zin dat de mensen die er direct bij betrokken zijn (de ondernemers, de werknemers) de beslissingen ervan kunnen beïnvloeden. De nota noemt

Prof. dr. W. Albeda

verschillende op te richten organen:

- Een adviescollege, samengesteld uit mensen uit werkgevers- en werknemerskringen, dat de Minister van Economische Zaken adviseert over de ontwikkeling van de economische structuur.
- Een college van werkgevers- en werknemersvertegenwoordigers dat adviseert over criteria voor de investeringssubsidie-regeling.
- Organen per sector, waarbinnen het overleg binnen een bedrijfstak, en het overleg tussen de bedrijfstak en de overheid kan plaatsvinden.
- Commissies, waarin kaderovereenkomsten tussen de overheid en ondernemingen voor heel grote projecten (investeringen van meer dan 100 miljoen) worden uitgewerkt.

Overleg kost tijd, in de zin van vergadertijd der betrokkenen en in de zin, dat de voorbereiding van nieuwe investeringen nog meer tijd gaat kosten, dan nu reeds het geval is.

Daar staat uiteraard tegenover, dat het overleg in de economie een stukje veiligheid inbouwt. Sommige risico's kunnen worden vermeden, andere kunnen worden beperkt. Door beter inzicht in de gehele ontwikkeling kan overexpansie worden voorkomen. Het is voor vakbondsleiders vruchtbaarder van te voren mee te spreken over nieuwe ontwikkelingen, dan achteraf mee de brokken op te ruimen, die gemaakt zijn omdat men zulke ontwikkelingen niet voorzag.

De georiënteerde economie heeft zodoende naast niet weg te redeneren kosten, ook in het oog lopende voordelen. In een artikel in de E.S.B. van 14 juli wees mijn collega Van Eyck erop, dat de problemen groter zullen zijn naarmate men dichter bij de concrete investeringen gaat komen. Daar speelt het gevaar van tijdverlies voor langdurig overleg een grotere rol, daar kunnen ook moejame discussies ontstaan over projecten, die meer en minder arbeid verschaffen bij een lagere of een hogere opbrengst per man. In goedlopende sectoren, met groeiende afzet en weinig werkloosheid, zal de behoefte aan overleg geringer zijn, zowel bij de ondernemers als bij de werknemers, dan in de sectoren, waar reeds problemen ontstaan zijn. Toch is het denkbaar, dat juist in de eerstgenoemde sectoren grote voorzichtigheid noodzakelijk is bij verdere groei.

Ontwerp-resolutie voor partijraad

1. De partijraad op 25 september 1976 te Utrecht bijeen heeft alle stappen, die in de loop der jaren in de richting van het CDA zijn gezet, in zijn overwegingen betrokken en daarbij in het bijzonder gelet op de inhoud van de resolutie van 10 april 1976.
2. Naast teleurstellende ervaringen, waaronder met name het besluit van het CDA-congres van 23 augustus 1975, zijn er ook bemoedigende ervaringen geweest, waaronder het program van uitgangspunten en de als genoegzaam aan te merken uitkomsten van het met KVP en CHU gevoerde overleg over de voorwaarden, genoemd in de resolutie van 10 april 1976.
3. Alles overwegende besluit de partijraad de vraag, of bij de in 1977 te houden Tweede Kamerverkiezingen de ARP samen met KVP en CHU met een gemeenschappelijke kandidatenlijst kan uitkomen, bevestigend te beantwoorden.
4. Het uitkomen met één gemeenschappelijke christen-democratische lijst zal zijn rechtvaardiging dienen te vinden in een politiek beleid, waarin de bijbelse boodschap voor het politiek leven herkenbaar is.
5. De partijraad doet een beroep op alle Anti-Revolutionairen zich op basis van de in punt 3 genoemde beslissing met alle kracht voor een beleid, als in punt 4 bedoeld, in te zetten.

Georiënteerde economie

Een georiënteerde economie is uiteraard ook een overlegeconomie. Het is duidelijk, dat die overlegeconomie niet zonder problemen is. Men zou kunnen zeggen, dat het gevaar aanwezig is, dat er bij het overleg te weinig economie wordt betracht. Ondernemers hebben het ook zonder overlegorganen, druk genoeg. Vakbondsleiders hebben reeds thans moeilijkheden al hun vertegenwoordigende functies te vervullen. Hier ligt een wezenlijk probleem.

W. Smeenk & Zonen
VLEUGELS, PIANO'S,
ORGELS
OVERTOORN 174
TEL. 020-18.51.51
AMSTERDAM

„Wil in de huidige samenleving een grote mate van overeenstemming verkregen worden, dan is het noodzakelijk dat de veranderingen niet worden bepaald door een

DEZE WEEK
IN WAG:

Ontwerp-resolutie partijraad, pag. 1
CDA-commentaar op contourennota, pag. 2, 5

Ontwerp-wetsontwerp Buitenlandse werknemers, pag. 5

Uit de Arjos, pag. 4, 6

Partijnieuws, pag. 7

Vervolg op pag. 3

IN OGENSCHOUW

Over een interview

Een interview wordt vaak gehanteerd als middel om iemand nader te leren kennen. Wanneer de interviewer vertrouwen weet te wekken, de juiste vragen weet te stellen of iemand zomaar openhartig aan het praten weet te krijgen, dan ontstaat er een portret van degenen die geïnterviewd wordt.

Onverwachte uitspraken

In Vrij Nederland gebeurt dat regelmatig en het zijn niet zomaar interviews. Bibeb (pseudoniem voor mev. Lampe) laat de mensen praten. Vaak zolang (6 à 8 uur) en op een zodanige manier, dat de geïnterviewden het achterste van hun tong laten zien. Dat levert dan vaak uitspraken en uitlatingen op, die men van de betrokkenen niet had verwacht. Daardoor wordt een schrikfeest teweeg gebracht, wordt een bepaald beeld aangetast en stort soms een wereld in. Zo'n beeld krijgt een extra accent wanneer bijvoorbeeld uit een 8 uur durend gesprek een selectie wordt gemaakt, die één pagina in een weekblad beslaat. Sommige geïnterviewden zullen de neiging hebben bij het zelf lezen van zo'n

verhaal te denken, ja dat heb ik gezegd en nu laat ik dat staan ook. Zo'n benadering hangt samen met iemands karakterstructuur. Sommige mensen willen staan voor wat ze gezegd hebben. Anti-Revolutionairen zijn daar vaak meesters in, al keert het zich ook tegen mezelf.

Eigen opvattingen

Veel Anti-Revolutionairen leven en redeneren vaak sterk vanuit de dingen, die behoren en die niet behoren. Wij hebben daar in het algemeen zo onze eigen opvattingen over. Wie zich daar niet aan houdt kan soms rekenen op sympathie maar vaker nog op harde kritiek. Van mensen en speciaal van „onze mensen“ wordt verwacht, dat ze weten wat ze zeggen. Het moet passend zijn en in overeenstemming met onze verwachtingen. Dat ligt voor de hand en daar is ook niets op tegen, mits onze rechtlijnigheid maar gepaard gaat met enige zin voor de betrekkelijkheid van de dingen. Vorige week verscheen in Vrij Nederland een uitvoerig interview met minister

Boersma. Dat interview heeft nogal wat stof doen opwaaien, zoals met meer interviews het geval is. De minister heeft zijn woorden in dat interview bepaald niet op een gouden schaalte gewogen. Hij heeft gezegd wat hij er op dat moment van vond; dat geldt t.a.v. de aangesneden onderwerpen en t.a.v. de personen die ter sprake kwamen. Op openhartige vragen heeft hij zo mogelijk een nog openhartiger antwoord gegeven.

Of dat verstandig is en of hij er zelf achteraf gelukkig mee zal zijn? T.a.v. het laatste denk ik dat het niet het geval is. Ik vind ook niet dat het een verstandig interview is. Er had beter een wacht voor de mond van de minister kunnen staan. Het interview zal sommigen bevestigen in de opvattingen die zij toch al hadden. Het geeft anderen aanleiding breeduit te meten of bepaalde opvattingen wel christelijk zijn. Het legt weer anderen in de mond, dat het met het gehalte van de Anti-Revolutionairen en de ARP maar slecht gesteld is. Vervolgens zal het ook anderen pijn bezorgen. Ik hoorde iemand zeggen, dat sommige uitspraken beter in het latijn gedaan hadden kunnen worden, dan hadden

anderen zich er niet zo aan gestoten. Naar aanleiding van het interview hoorde ik overigens de meest tegenstrijdige reacties. Zo in de trant van: Boersma heeft zich laten gaan; hij heeft het interview niet gelezen voor dat het gepubliceerd werd; waarom moet hij zijn gram halen op andere personen en op andere partijen?; tenminste iemand, die hardop denkend van zijn hart geen moordkuil maakt; in ieder geval een ronde vent; iemand, die gedachten en ervaringen, die bij velen weleens opbullen, ook verwoordt; niet wij en onverstandig.

Een politicus – trouwens ieder mens – moet zich steeds bewust zijn van de effecten van zijn woorden. Ook van de reacties en emoties, die ze bij anderen oproepen. Naarmate meer uitspraken zwart op wit staan kunnen die uitspraken zich meer keren tegen degenen, die de uitspraken deed. Dat zal iedereen die uitspraken doet zich moeten realiseren. Het valt na een interview als dat van Boersma op hoe heilig de verontwaardiging kan zijn over uitspraken, die men niet verwacht had en hoe daardoor andere goede uitspraken geheel weggedrukt worden. Ook in deze is het kwade sterker dan het goede. Het gevaar is groot, dat wij iemand vastbinden op één interview of op een aantal uitspraken daarin of dat een ons onwelgevallig verhaal dienst doet om iemand nu maar eens op de korrel te nemen. Wij moeten ons er tegen wapenen ons oordeel te baseren op datgene dat wij van anderen fout vinden.

Ik heb overigens – ten overvloede – niet op dit interview zitten wachten – ik zou een aantal uitspraken bepaald ook niet voor mijn rekening nemen. Waar ik eigenlijk voor pleit is dat wij de betrekkelijke waarde van een momentopname als zo'n interview is moeten zien. Wij moeten het ook plaatsen in de context waarin het totstand komt.

Bergafwaarts

De schrik slaat mij om het hart, wanneer bijvoorbeeld het Nederlands dagblad meent te moeten vaststellen, dat het christelijk gehalte van Boersma en van de ARP niet veel voorstelt gezien Boersma's uitspraken over God en kerk. Die opvatting had men in GPV-kring toch al, want 1948 wordt er zelfs bijgeslept om duidelijk te maken dat het met de ARP steeds verder bergafwaarts is gegaan. En natuurlijk wordt de conclusie getrokken dat men dit had kunnen weten en had kunnen verwachten.

Kritiek op elkaar is uitstekend en die behoeven wij ook niet onder stoelen of banken te steken. Ieder mag zijn opvattingen over die van anderen kenbaar maken. Laten wij ons er echter wel voor hoeden de maat van iemands christen zijn vast te stellen. Op basis van één interview kan men niet iemands hart of nieren proeven. Gesteld al dat wij op die wijze met elkaar om zouden moeten gaan. Wie anders zal de harten doorgronden dan Hij, van wie wij zeggen dat Hij het hart – de levensader – van ons bezig zijn vormt? D.C.

C.D.A.-Commentaar Door G. van Dongen op contourennota (II):

Vrijheid van onderwijs niet aantasten!

In dit tweede en laatste artikel gaat G. van Dongen, medewerker aan de bestuursraad voor het Prot. - Chr. onderwijs, in op het rapport „Samen verantwoordelijk voor het onderwijs.“ Dit rapport bevat een commentaar van C.D.A.-zijde op de onlangs verschenen Contourennota van Onderwijsbewindsman Van Kemenade. Het vorige artikel las u in NG van 4 september jl.

De vijf algemene uitgangspunten uit de contourennota van de voorgestelde structuur zijn, verkort weergegeven, de volgende:

- iedereen behoort aan het begin van het leven een reële kans te krijgen zich op een volwaardig functioneren in de samenleving voor te bereiden;
- het onderwijs moet mogelijkheden scheppen voor verdere ontwikkeling;
- het onderwijs dient beroepsopleidingen te bieden;
- alle vormen van onderwijs onmiddellijk volgend op het funderend onderwijs tot 16 jaar, behoren omwille van de bevordering van de gewenste motivatie van de leerlingen op de maatschappelijke werkelijkheid toegespitst te zijn;
- gedurende het gehele leven moet er gelegenheid zijn weer aan onderwijs- en vormingsactiviteiten deel te nemen. Met al deze uitgangspunten stemt het commentaar in, al komen er bij concrete uitwerking spanningen naar voren,

wanneer aan begrippen als een „reële samenleving“ en „maatschappelijke werkelijkheid“ concreet inhoud moet worden gegeven.

De commissie wil in ieder geval een eigen uitgangspunt toevoegen nl.: dat allen de vrijheid moeten hebben dat onderwijs op en in te richten en te kiezen, waarin de voorbereiding op het beleven van een verantwoorde maatschappij vanuit de eigen levensbeschouwing gestalte kan krijgen.

De bewindslieden geven in hun nota de volgende hoofdingeling van het onderwijs:

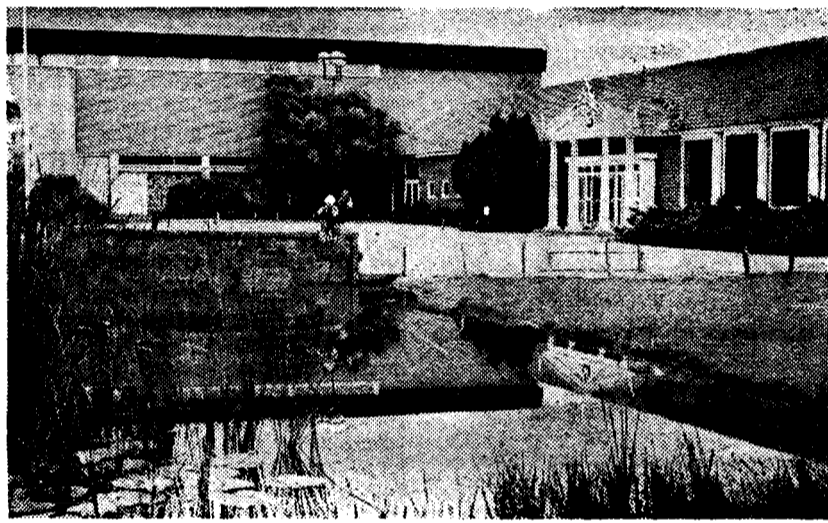
- funderend onderwijs; leeftijdsgroep 4 tot 16 jaar.
- vervolgend onderwijs; leeftijdsgroep 16 jaar en ouder (Bovenschool en Hoger onderwijs).

De commissie geeft zowel uit ontwikkelingspsychologische als uit onderwijskundige overweging, de voorkeur aan een andere hoofdingeling van het onderwijs:

- basisonderwijs; leeftijdsgroep 4 tot ca. 12 jaar.
- secundair onderwijs; leeftijdsgroep 18 jaar.
- tertiair onderwijs; leeftijdsgroep 18 jaar en ouder.

De commissie tekent hierbij aan dat de leeftijdsgrenzen 12 en 18 jaar twee belangrijke fasen markeren in de ontwikkeling van de jonge mens, nl.: de puberteit en de overgang naar de volwassenheid, die ook t.a.v. het schoolklimaat, de groepsbouw, de schoolorganisatie en de onderwijsinhoud en aanpak andere behoeften oproepen en andere mogelijkheden bieden.

Bovenstaande door de commissie gekozen hoofdingeling van het onderwijs is ook zichtbaar geworden in de opzet van het commentaar. De commissie heeft niet voor de indeling gekozen van de Contourennota, waarin achtereenvolgens na de Uitgangspunten, het Funderend Onderwijs (deel II) het Vervolgend onderwijs (deel III) aan de orde komen. In „Samen verantwoordelijk voor het Onderwijs“ volgen na deel I: Uitgangspunten, de delen: Basisonderwijs, Secundair Onderwijs, Tertiair Onderwijs, Open School. De commissie heeft door deze hoofdingeling te kiezen een principieel andere keuze voor de onderwijsstructuur gedaan, die afwijkt van de Contourennota.

Basisschool te Emmen

Verlenging leerplicht

De commissie bepleit voorzichtigheid m.b.t. de verlenging van de leerplicht. In het commentaar wordt eerder gedacht aan de versterking van het leerrecht. „Alvorens hieromtrent voorstellen worden gedaan, is het dringend gewenst eerst de op gang zijnde discussies over leerrecht en leerrecht te stimuleren en deze te laten evalueren.“ (pag. 20)

Weliswaar is het nog steeds zo dat het bereikte onderwijsniveau (diploma) veelal bepalend is voor de toelating tot voortgezette opleidingen en tot functies op middelbaar en hoger niveau – en dit wordt op zichzelf geen verwerpelijk systeem genoemd – maar de commissie pleit er wel voor dat „het onderwijs dan ook zo wordt ingericht dat iedereen gelijke kansen geboden worden en dat zij die met een achterstand in het onderwijs binnenkomen of dreigen achterop te raken, extra aandacht en begeleiding ontvangen. Dit beginsel van „externe democratisering“ staat terecht hoog genoteerd in de Contourennota.“

In een paragraaf over de relatie onderwijs-arbeid noemt de commissie de vrijheid van studie en beroepskeuze een groot goed. Een afstemming van vraag van de arbeidsmarkt en aanbod van het onderwijs mag niet zonder meer via een opgelegd reguleringsmechanisme tot stand worden gebracht. Er wordt de voorkeur gegeven aan een vrijwillige regulering omdat deze aansluit bij het individuele recht op vrije keuze en eigen verantwoordelijkheid.

Middenschool positief beoordeeld.

M.b.t. het commentaar op de verschillende – door de Contourennota gewenste – schooltypen, doen we een greep uit de uitgebreide hoofdstukken. Met de uitgezette lijnen voor de integratie van het kleuter- en lager onderwijs stemt de commissie in. Minder vanzelfsprekend is de inrichting van het speciaal onderwijs. Spreekt de gedachte om het buitengewoon onderwijs zoveel mogelijk in het gewone lager onderwijs onder te brengen op zichzelf wel aan, de commissie vraagt

ernstige bezinning op de consequenties en de wenselijkheid van deze integratie. „Speciaal onderwijs zal noodzakelijk blijven. De indeling ervan zal plaats dienen te vinden op onderwijskundige gronden en zal zeker nog diepgaande studie en wellicht experimenteel onderzoek vragen.“ (pag. 28).

Gezien de politieke sfeer die er om de ontwikkeling van de Middenschool is komen te hangen is het boeiend te lezen wat de commissie over dit hete hangijzer uit de Contourennota zegt. Wij citeren het oordeel van de commissie, zoals op pag. 35 van het commentaar weergegeven: „De ontwikkeling van integraal onderwijs lijkt op zichzelf een zinnige zaak omdat het interne structureringbeginsel veel aantrekkelijke perspectieven biedt, zoals grotere differentiatiemogelijkheden, uitstel van een definitieve studiekeuze en aanpassing van het programma aan behoeften, aanleg, tempo en belangstelling van de leerlingen.“

Als beleidsdoel moet de invoering van een middenschool daarom positief worden beoordeeld.

Overigens is het tot stand komen van een middenschool geen garantie, dat bovengenoemde perspectieven ook werkelijk gerealiseerd worden. Natuurlijk is de commissie niet blind voor de argumenten die de tegenstanders van de middenschool aandragen. Zo onderkent de cie het gevaar van de nivellering van grote groepen leerlingen. Nog twee nadelen worden genoemd: de doorbreking van het klasseverband kan leiden tot minder gunstige sociale randvoorwaarden voor het onderwijsproces, terwijl ook een integrale begeleiding van de afzonderlijke leerlingen extra aandacht en voorzieningen vraagt. Ook m.b.t. het eindniveau van de Middenschool bestaan nog vele vragen. De cie ziet voor het bijzonder onderwijs een eigen taak in de Middenschool. Door eigen programma-ontwikkeling en het formuleren van eigen doelstellingen zal het bijzonder onderwijs de mogelijkheid

moeten blijven behouden tot stichting en inrichting van scholen. De commissie is het niet eens met de vierjarige cursusduur van de Middenschool, omdat zij betwijfelt of grote groepen leerlingen voldoende gemotiveerd kunnen worden voor een voortzetting van het algemeen vormend basisonderwijs.

„De keuze van een driejarige middenschool zou wijzen op een grote mate van voorzichtigheid.“ (pag. 33). Hoewel een herbezinning op het onderwijs aan 16-19 jarigen noodzakelijk geacht wordt, vindt de commissie, vanwege het feit dat er nu nog geen uitspraken over de resultaten van de Middenschool kunnen worden gedaan, het „uitermate dubieus om met de invoering van de Bovenschool te beginnen voordat evaluatie van deze experimenten (bedoeld: Middenschool-experimenten) heeft geleid tot besluiten over een eventuele invoering.“ (pag. 37).

De invoering van de Middenschool naast het huidige categoriaal onderwijs (door de Contourennota ten stelligste afgewezen) wordt als een open zaak beschouwd. Wel merkt de commissie op dat een naast elkaar functioneren van beide onderwijsystemen ongekend grote aansluitingsproblemen zal oproepen. Het Hoger Onderwijs heeft in het commentaar weinig aandacht gekregen omdat een recente nota over het Hoger Onderwijs is verschenen. De commissie is blij met die verschijning van de Nota „Hoger Onderwijs in de Toekomst“, omdat de bewindslieden daarin komen met nadere voorstellen en vragen. De commissie vraagt zich echter af of na de ingrijpende veranderingen in het Hoger Onderwijs van de laatste jaren – bestuurshervormingen, schaalvergroting, herstructurering – enige consolidatie niet op zijn plaats is.

De positieve stellingname t.o.v. de Open School wordt ondersteund door een verwijzing naar Schets van beleid voor 1973 en volgende jaren: „De sterk gegroeide deelname aan het onderwijs (democratisering), de idee van „leren leven levenslang“ (éducation permanente) alsmede financiële overwegingen maken het wenselijk het afstandsonderwijs (schriftelijke cursussen, cursussen via de radio, t.v.) te bevorderen.“ De commissie kiest voor een pluriforme benadering van de Open School, waarin de verschillende levensbeschouwelijke richtingen moeten samenwerken. De samenwerking moet niet alleen garanties bieden voor een inbreng aan de top, maar juist ook voor het doorwerken van verschillende levensbeschouwingen tot in het eindproduct: de verschillende levensbeschouwelijke richtingen moeten binnen het samenwerkingsverband ook een eigen autonomie hebben.“ (pag. 55).

Kritiek op de onderwijsorganisatie

De commissie heeft ernstige kritiek op de voorstellen van de bewindslieden m.b.t. de schoolorganisatie, vooral waar naar de mening van de commissie de autonomie van het bijzonder onderwijs bedreigd wordt

Vervolg op pag. 5

VERPLAATSBARE HOUTEN GEBOUWEN
directie- en schaftketen
scholen en kerken
directie- en schaftwagens
etc.

HAHBO
HOUTBOUW
HARDINXVELD

tel. Giessendam-Hardinxveld 3888

Landbouw

De minister van landbouw en de Staatssecretaris van CRM verdienen lof voor de wijze waarop zij de Rijksgroepsregeling Zelfstandigen hanteren om hulp te bieden aan de door de droogte getroffen landbouwbedrijven. Terecht worden bij de toepassing van de regeling globale criteria aangehouden, waardoor gemillimeter, vertraging en irritatie kan worden vermeden. Terecht worden ook de zwakste schouders het meest ontzien.

Beginselprogramma

Enkele weken geleden heeft een PvdA-werkgroep - na intense studie en beraad - een concept-beginnelprogramma het licht doen zien. Het concept levert 20 pagina's discussiestof op. Met andere woorden: van een definitieve versie is nog lang geen sprake. Deze discussiestof is echter van uitermate groot belang. Zeker voor de PvdA, maar ook voor ons. Mede aan de hand van deze inhoud, straks van de definitieve tekst, zal

moeten worden bekeken of er concrete en reële mogelijkheden zijn tot samenwerking op politiek niveau na de verkiezingen van mei 1977. Er ligt een beginselprogramma voor - met een aantal programmatische punten daaraan verbonden. Het beginselprogramma mondt uit in een erg groot aantal politieke punten die moeten worden verwezenlijkt. De PvdA-studie constateert terecht de noodzaak dat het concrete programma voor de partijleden een verplichtend karakter heeft. Met name moet het verkiezingsprogramma getoetst worden aan dat beginselprogramma. Toetsing moet ook plaats hebben bij aanvaarding en het dragen van regeringsverantwoordelijkheid. Concessies („toegeven") mogen echter worden gedaan - mits uitdrukkelijk wordt vastgesteld op welke punten. Naar onze mening zal dit ook moeten gelden voor de door de PvdA vast te stellen prioriteiten. Bovendien moet, aldus de ontwerpers van dit programma, in die situatie vaststaan dat de socialistische doelstellingen naderbij kunnen worden gebracht. Afgezien van een aantal stellingnames in dit beginselprogramma waartegen wij bedenkingen hebben, blijft als hoofd-indruk achter dat de PvdA, indien noodzakelijk op een reële manier samen met anderen wil trachten te komen tot het dragen van regeringsverantwoordelijkheid.

Europa

Wij hebben met warme instemming geconstateerd dat de voorzitter van de ARP (met anderen) een indringende brief heeft gezonden aan de Nederlandse Regering. Deze brief wees er op dat de Europese eenwording in gevaar raakt. Het is een feit dat de landen van de EEG uit elkaar groeien. Dat zou funest zijn. Desintegratie op dit punt betekent een afglijden naar chaos, naar onderlinge strijd en naar achteruitgang. Met name houdt het uiteenvallen - zelf al een verzwakking - van de EEG in, dat Europa geen gesprekspartner meer zou zijn voor Amerika, noch voor de derde wereld noch voor Oost-Europa. „Het is naar ons oordeel van wezenlijk belang dat naast de nationale banden óók in

Europees verband gezocht wordt naar oplossingen voor de binnen de EEG gemeenschappelijke politieke en maatschappelijke problemen, waarmee wij allen geconfronteerd worden. Nederland levert thans de voorzitter van de Raad van de Europese Gemeenschap - het top-orgaan van de EEG. Op de Nederlandse Regering is daarom een dringend beroep gedaan dreiging van een vastlopen van de EEG af te houden. Tevens is een dringend beroep op de Nederlandse minister-president gedaan het besluit uit te voeren om de afgevaardigden naar het Europese parlement rechtstreeks te kiezen. Wij vertrouwen er op dat de inhoud van deze brief niet aan dovemans oren is gesproken.

Tiel

De gepubliceerde gegevens over de gebeurtenissen in Tiel rondom het ontsnappen van een gevaarlijke damp met arsenicum erin geven te denken. Een diepgaand onderzoek is o.i. noodzakelijk. Allereerst om kwalijke gevolgen weg te nemen, maar ook om er lering uit te trekken voor de toekomst. Dat laatste blijkt nogal eens moeilijk te zijn. De volksgezondheidsinspectie komt er niet al te best af. Het onttrekt zich aan onze waarneming of de verhalen juist zijn. Het is o.i. echter wel zaak, dat de verantwoordelijke autoriteiten opening van zaken geven.

Ontwerp-resolutie

Het partijbestuur heeft een ontwerp-resolutie opgesteld, waarin kort en duidelijk een standpunt wordt geformuleerd over de ene lijst. Het is verstandig, dat het partijbestuur de kracht niet heeft gezocht in brede beschouwingen, die niets anders zijn dan een omhaal van woorden. Teleurstelling en bemoediging illustreren de gang van zaken rond het CDA. De bemoediging komt er echter sterker uit, mede vanwege het met CHU en KVP gevoerde overleg. Het is duidelijk, dat er niet op alle terreinen een overeenstemming voor de volle 100% bestaat, maar wel een zodanige, dat het partijbestuur meende de vraag of genoegzaam aan de voorwaarden was voldaan, met „ja" te kunnen beantwoorden. De ene lijst is niet een zelfstandig gegeven of een aangelegenheid, die moet dienen om de christelijke politieke organisatie aan invloed te helpen. De rechtvaardiging voor de ene lijst zal moeten liggen in een politiek beleid, waarin de bijbelse boodschap herkenbaar is. Daar zit een uitdaging en een opdracht in. Het is de moeite waard daar met elkaar voor te vechten.

Abortus

Volgende week zullen in de Tweede Kamer de beide initiatief-ontwerpen (één van VVD/PvdA en één van ARP/KVP) inzake een nieuwe abortuswetgeving worden behandeld.

Vooruitblik

Deze vernieuwing is noodzakelijk geworden doordat (met name door een verschuiving in de opvattingen in de medische wereld) de bestaande wetgeving niet meer overeenkomstig de bedoeling blijkt te kunnen functioneren. Reeds onder het vorige kabinet leidde dit tot de indiening van een wetsontwerp. Op die geschiedenis ga ik nu niet verder in. Ook de afspraken die bij de kabinetsformatie van 1973 daaromtrent zijn gemaakt, laat ik nu rusten. De jongste gebeurtenissen rond de kliniek Bloemhove en de positie van de minister van Justitie laat ik nu eveneens buiten beschouwing. Over al deze onderwerpen is eerder (ook in deze rubriek) uitvoerig geschreven. Het vorige week in de Kamer gevoerde debat over „de brieven van Van Agt" zou op zichzelf alle aanleiding bieden tot een

nabeschouwing. Met name geldt dit de zuivere wijze, waarop de minister het optreden van de VVD-fractie politiek ontmaskerde. Dit gebeurde zo overtuigend, dat de door deze fractie ingediende motie slechts de steun kreeg van DS'70, de Boerenpartij en de heer Beuker. Met betrekking tot het abortusvraagstuk is echter een blik vooruit naar het debat van volgende week belangrijker dan een blik achteruit naar het debat van vorige week.

Gewetensmoeilijkheden

Voor zover zich nu laat berekenen, moeten de kansen van het ARP/KVP-initiatiefontwerp laag worden aangeslagen. Het ontwerp van de VVD/PvdA daarentegen lijkt kans op aanvaarding te maken. Het is echter niet ondenkbaar dat de definitieve tekst van de wetsontwerpen na eventuele amenderingen in dit beeld verschuiving zal teweegbrengen. Zelfs kan amendering van het ene ontwerp het lot van het andere ontwerp in positieve of negatieve zin beïnvloeden. Van meer belang echter lijkt mij, dat deze kansberekeningen te zeer van een getalsmatige benadering gebaseerd op de getalssterkte der fracties uitgaan. Het staat echter vast, dat er in een aantal fracties, van wie steun wordt verwacht voor het VVD/PvdA-ontwerp, individuele leden

zijn die daarmee in geweten ernstige en zelfs onoverkomelijke moeilijkheden hebben. De algemene indruk is, dat dit slechts op een zeer beperkt aantal leden van PvdA en PPR betrekking heeft. Naar mijn mening kan het echter niet anders of het moet om een groter aantal leden gaan dan tot nu toe wordt verondersteld.

Geboren en ongeboren leven

In de eerste plaats denk ik daarbij aan de fractie van de PPR. Vooral vanuit die kring is aan de christen-democratische partijen en fracties voortdurend voorgehouden dat zij in hun zorg voor de bescherming van het

ongeboren leven te eenzijdig zijn. Wanneer hun houding ten aanzien van abortus werkelijk voortkomt uit eerbied voor het door God geschapen leven dan zou dat b.v. ook (meer of beter) tot uiting moeten komen bij de vraagstukken van defensie. De geloofwaardigheid van hun zorg voor het ongeboren leven zou moeten blijken uit een minstens even grote, zo niet grotere, zorg voor het ongeboren leven. Met dit laatste ben ik het eens. Of dit ook tot dezelfde defensie-opvattingen moet leiden als door de PPR worden gehuldigd, is een tweede, omdat ook aspecten als de verantwoordelijkheid van de overheid voor de veiligheid van de burger daarbij aan de orde zijn. Maar ik meen wel dat deze tegenwerpingen zeer serieus dienen te worden genomen. Waar het mij nu echter om gaat is, dat deze stelling ook kan worden omgedraaid. En dat is volgende week aan de orde. Met andere woorden, de geloofwaardigheid van het standpunt van de PPR over het veiligheidsbeleid staat op het spel, als volgende week een standpunt moet worden bepaald met betrekking tot de wetsontwerpen over het ongeboren leven. De fractievoorzitter van de PPR kan niet volstaan met het tot nu toe ingenomen standpunt dat ieder daarover naar eigen inzicht moet beslissen. Ik schrijf dit zonder enig spoor van verwilt. Als de PPR-fractie haar standpunt moet bepalen, kan zij er zich m.i. niet aan onttrekken de door mij genoemde relatie onder ogen te zien. Juist vanuit de wijze, waarop zij de christen-democratische partijen over het verband tussen geboren en ongeboren leven toespreekt, hoop ik dat zij bij haar eigen standpuntbepaling over de abortuswetsontwerpen daarmee volle

ernst zal maken.

Scheppingsgaven

Niet alleen vanuit de PPR, maar onder leiding van haar huidige fractievoorzitter ook vanuit D'66, worden ten aanzien van het milieubeleid de christen-democratische fracties steeds herinnerd aan de zorg, die zij dienen te hebben voor al het geschapene. Ook vanuit eigen kring worden wij daaraan (gelukkig) voortdurend herinnerd. Namen als Rothuizen, Bouma, Jager zijn in dit verband begrippen. Ook hiervan wil ik zeggen, dat dit beroep terecht gebeurt en zeer ernstig moet worden genomen. Evenzeer echter geldt hiervan, dat een beroep op het leven in Gods schepping wanneer het gaat om flora en fauna, des te sterker moet gelden als het gaat om het geschapene menselijke leven, ook in zijn ongeboren vorm. Ook ten aanzien hiervan herhaal ik, dat de aangevoerde stelling ook in omgekeerde richting geldt en dat dit volgende week aan de orde is. De geloofwaardigheid van het beroep op de eerbied voor het geschapene in de natuur van plant en dier wordt daarbij getoetst. Juist in de fracties, van waaruit dit beroep zo sterk wordt gedaan, hoop ik dat deze relatie in volle ernst onder ogen zal worden gezien als het standpunt over de abortusontwerpen moet worden bepaald.

Aant

Intensief overleg overheid en vakverenigingen

Vervolg van pag. 1

Deelneming vakverenigingen

Van bijzondere betekenis vind ik de deelneming van de vakverenigingen in de overlegorganen op de verschillende niveaus. Wij willen immers niet het soort samenleving, waarin er een voortdurende kloof is tussen diegenen, die de leiding hebben in het bedrijfsleven en de mensen die de georganiseerde arbeid vertegenwoordigen. Wanneer men het beroep doet op de georganiseerde arbeid, zich coöperatief op te stellen, dan moet aan diezelfde georganiseerde arbeid ook de mogelijkheid gegeven worden hun bijdrage te leveren tot belangrijke beslissingen.

Het gaat daarbij dus om twee zaken. Er moet wezenlijke bereidheid zijn bij de overheid en de ondernemers, de vakbeweging mee te laten spreken en mee te laten beslissen en De vakverenigingen moeten de

bereidheid opbrengen zich in te zetten voor het moeilijke, en op korte termijn ondankbare werk van het nadenken over de structuur van de economie. Het is duidelijk, dat dit betekent, dat aan twee kanten een aantal dogma's zullen moeten vallen. Klassenstrijd-ideologie (zoals die in de praktijk vaak aan twee kanten voorkomt) verdraagt zich niet met een overlegeconomie. Uit de ervaringen der Franse economische planning is wel

gebleken hoe het instrumentarium van een overlegeconomie bij een blijvend wantrouwen van de vakverenigingen in de praktijk kan uitmonden in een overleg dat zich beperkt tot overleg tussen de ondernemers en de overheid, met blijvende polarisatie tussen de georganiseerde arbeid en de andere groepen in de samenleving.

Veelbelovende weg

Op het eerste gezicht moet Nederland op dit punt kansen hebben, die men in Frankrijk nooit gehad heeft. Bij ons is er niet de vervreemding tussen de vakbeweging en de overheid, die Frankrijk reeds decennia gehad heeft. Bij ons is er, ondanks alle verbale polarisatie, altijd nog een lopend overleg in de verschillende bedrijfstakken. Het zou wel eens kunnen zijn, dat dit overleg maar twee kanten uit kan gaan: of het verbreedt en verdiept zich tot een gezamenlijke verantwoordelijkheid voor onze economische ontwikkeling, of het vermagerd tot een permanent conflict. De keuze van de nota „Selectieve groei" op dit punt is ook de mijne, die van het verbrede en geïntensiverde overleg. Geen gemakkelijke weg van vanzelfsprekendheden. Wel een veelbelovende weg.

griep?
slik **nisylén**
t zijn druppels
t is plantaardig
en t **hèlpt!**

BON

Naam:

Adres:

Woonplaats:

Wenst abonnement

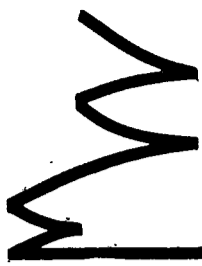
Wenst proefnummers

Adres: Ned. Gedachten, antwoordno. 66, Den Haag. Géén postzegel.

Abonnementsprijs f 12,50 per half jaar.
Jongeren/studenten abonnement f 7,50 per half jaar.

**NEDERLANDSE
GEDACHTEN**

veel gelezen, veel geciteerd.

UIT DE ARJOS

Verkorting procedure bestemmingsplan?

Het nevenstaande artikel is afkomstig uit de fractiebegeleidingsgroep „woningbouw en ruimtelijke ordening”, die zich sinds enige tijd o.a. met de procedure rond bestemmingsplannen en een in dit verband uitgebracht advies van de Raad van advies voor de ruimtelijke ordening, bezighoudt. Het artikel is geschreven door mr. Geert Jansen, werkzaam bij de gemeente Vorden (Gld.) Voor informatie over de activiteiten van de fractiebegeleidingsgroep kan men terecht bij Frits Bode jr. (koördinator van de groep), De Noord 52, Urk.

Het advies van de Raad van advies voor de ruimtelijke ordening (verder te noemen de RARO) is geheel gewijd aan de te lange duur van de bestemmingsplanprocedure en de daaruit voortvloeiende problemen en draagt in de aan het advies gekoppelde 26 aanbevelingen een aantal mogelijkheden aan, welke een verkorting van de procedure binnen redelijke termijn zouden kunnen bewerkstelligen. Het geproduceerde stuk is vrij omvangrijk en kan door zijn inhoud aanleiding tot uitgebreide discussie geven. In dit kader is het mij niet mogelijk – misschien is het zelfs niet wenselijk – om uitvoerig op de door de RARO gedane voorstellen in te gaan. Ik zal mij dan ook beperken tot een meer algemene reactie.

Het uitgebrachte advies

Aanleiding voor het uitbrengen van dit advies aan de betrokken bewindsman vormden – zo wordt in de inleiding gesteld – met name de vele klachten en het ongenoegen in brede kring over de lange duur van de bestemmingsplanprocedure. Na het geproduceerde stuk en de daarop aansluitende aanbevelingen grondig gelezen te hebben krijgt men, naar ik meen, enigszins de indruk dat de oorzaken, welke aan het probleem ten grondslag liggen, door de RARO in belangrijke mate gezocht worden in de behandeling van de beroepsschriften door de Kroon. Als mogelijke verbetering wordt dan ook voorgesteld het beroepsrecht bij de Kroon te beperken. Zou de Minister deze aanbeveling overnemen, resulterend in een voorstel tot wijziging van de wet in deze richting, dan is er m.i. sprake van een wijziging, welke principieel van ingrijpende aard is. Alvorens over te gaan tot een dergelijke fundamentele wijziging lijkt het mij noodzakelijk te onderzoeken of er ook andere, door de RARO niet of nauwelijks genoemde, oorzaken aan te wijzen zijn welke de duur van de bestemmingsplanprocedure belangrijk beïnvloeden. Misschien zou een verkorting van de procedure ook bereikt kunnen worden door minder fundamentele wijzigingen van de Wet op de ruimtelijke ordening. Een diepgaand onderzoek, vooral op het gemeentelijk vlak, is hiertoe nodig. De RARO stelt dat er weinig bekend is over de wijze, waarop de

bestemmingsplanprocedure in feite verloopt en dringt in de eerste aanbeveling aan op een voortdurend onderzoek naar het feitelijk functioneren van de Wet op de ruimtelijke ordening. Hoewel het mij zeker niet mogelijk zal zijn een algemeen beeld te geven van alle problemen, welke zich afspelen op het gemeentelijk vlak bij een bestemmingsplanprocedure, wil ik toch trachten een aantal aspecten van het feitelijk verloop nader te belichten. Alvorens dit te doen lijkt het mij zinvol in het kort de formele bestemmingsplanprocedure weer te geven.

Vier fasen

Uit de artikelen 23 e.v. van de Wet op de ruimtelijke ordening blijkt dat er sprake is van vier fasen, te weten:

1. de voorbereiding en het ter inzage leggen van het ontwerp-bestemmingsplan door Burgemeester en Wethouders. Tegen dit ontwerp-plan kunnen gedurende de termijn van tervisielegging door een ieder schriftelijk bezwaren worden ingediend bij de gemeenteraad;
2. vaststelling van het bestemmingsplan (binnen 3 maanden of – na een verdragingsbesluit – binnen 6 maanden na afloop van de tervisielegging van het ontwerp-plan) en het ter inzage leggen gedurende één maand van het vastgestelde plan. Gedurende deze termijn kunnen bij Gedeputeerde Staten

schriftelijk bezwaren worden ingediend door:

- degenen, die tijdig hun bezwaren hebben kenbaar gemaakt tegen het ontwerp-plan;
- zij, die – alhoewel zij geen bezwaar hadden tegen het ontwerp-plan – zich niet met de bij de vaststelling aangebrachte wijzigingen kunnen verenigen;
- 3. goedkeuring (geheel of gedeeltelijk) door Gedeputeerde Staten. Het besluit van het college van G.S. ligt vervolgens gedurende één maand ter gemeentesecretarie ter inzage voor een ieder. Hiertegen kunnen gedurende deze termijn bij de Kroon in beroep gaan:
 - zij, die zich tijdig met bezwaren tot de gemeenteraad en G.S. hebben gewend;
 - degenen, die bezwaren hebben tegen gehele of gedeeltelijke onthouding van goedkeuring aan het plan door G.S.;
 - de gemeenteraad;
 - de inspecteur van de ruimtelijke ordening;
- 4. gehele of gedeeltelijke onthouding van goedkeuring door de Kroon (beslissing omtrent de ingekomen beroepsschriften en ambtshalve toetsing). Door het Koninklijk Besluit is het bestemmingsplan, voorzover het niet herzien behoeft te worden, onherroepelijk geworden. Opnieuw vindt een tervisielegging ter gemeentesecretarie plaats.

Vertragende factoren

- A. De eerste fase van een

Vervolg op pag. 6

hypotheken

Denkt u aan een eigen huis?
Geld heeft dan geen
struikelblok te zijn.
Een hypotheek van de Spaarbank
maakt 't u mogelijk. Er is óók
voor u een hypotheek,
aangepast aan uw
inkomsten tot 100%
Laat u uitgebreid adviseren
door de

**SPAARBANK EIGEN HAARD
GRONINGEN**

Tel. 050-127902
127687.

AANNEMINGSBEDRIJF „SCHOUWEN-DUIVELAND” N.V.

Schulthaven 10 - ZIERIKZEE
Tel. 0 1110-3951 (3 lijnen)
HET ADRES VOOR
UITVOERING VAN BETON-, WATER-,
WEGENBOUW- en CULTUURTECHNISCHE
WERKEN

„NEEM VAKER EEN BLOEMETJE MEE”

Vraagt
jaar-rond chrysanten
die staan langer....

FIDES Handelskwekerij
(stekken voor chrysantenkultuur)
Postbus 26, tel. (01745)-2113-3700
Telex 3.27.23
DE LIER

GETRON B.V.

Internationaal Transportbedrijf

Ir. H. de Grootweg 22, Spijkenisse.
Telef. 01880-12988 Telex 22642

**bulk wagens voor poederstoffen
diepladers
kipchassis voor containers
gesloten combinaties
op- en overslag van goederen**

Schimmelpenninck

V.S.O.P.
Het Rijke Roken

moe?
lusteloos?
**bio-
fungin**
versterkingswijn
geeft nieuwe
energie

*verkrijgbaar bij apotheker
en drogist
dr. Wilmar Schwabe bv

Wetsontwerp Arbeid Buitenlandse Werknemers roept vragen op

Hierbij een collage van de speech, die het ARP-Tweede Kamerlid Van Dam vorige week hield naar aanleiding van het omstreden wetsontwerp Arbeid Buitenlandse Werknemers. De behandeling van dit wetsontwerp wordt deze week waarschijnlijk afgehandeld. Daarom hopen wij er volgende week op terug te komen.

„Er zijn bezwaren tegen het wetsontwerp inzake arbeid buitenlandse werknemers op te noemen. Wij (ARP, CHU en KVP) hebben die ook. Maar geven die werkelijk voldoende aanleiding om zich zo negatief en emotioneel op te stellen? Wat wij achter die emoties hebben gevoeld is een besef van vrees, van onveiligheid van de buitenlandse werknemers in onze samenleving. Die vrees en onveiligheid hebben ons iets te zeggen. Zij verraden een tekortkoming van onze volksgemeenschap, die er niet in slaagt deze vreemdelingen voldoende op te vangen en het vertrouwen te geven, waarop zij recht hebben”, aldus ons kamerlid Van Dam namens de drie chr. dem. fracties tijdens de eerste ronde van de behandeling van het genoemde, omstreden wetsontwerp. Hij had in het begin van zijn betoog nadrukkelijk gewezen op het feit dat dit wetsontwerp slechts één van de resultaten was van het beleidsdebat over buitenlandse werknemers, dat in oktober 1974 was gevoerd. De drie fracties drongen er bij de regering op aan haast te maken met de opvang en begeleidingsmaatregelen voor buitenlandse werknemers, zoals toen afgesproken.

Bescherming

De bescherming die dit wetsontwerp buitenlandse werknemers biedt bestaat

hierin, dat zij niet op lichtvaardige gronden naar ons land worden gehaald. Het wetsontwerp wil voorkomen dat werving van buitenlandse werknemers, die na korte tijd terecht komen op arbeidsplaatsen, waarvoor de werving niet was bedoeld, leidt tot een versterkte komst van buitenlandse werknemers naar ons land. Tevens wil het wetsontwerp voorkomen dat buitenlandse werknemers in de illegaliteit terecht komen. In de eerste jaren van hun verblijf wordt de werkgever mede verantwoordelijk gesteld voor de handhaving van hun legaliteit. Tijdens de behandeling van de nota over deze problematiek in 1974 bestond hierover in de Tweede Kamer overeenstemming, de verschillen van opvattingen betreffen nu het instrumentarium waarmee beide doeleinden moeten worden nagestreefd. Dat instrumentarium dat de regering voorstelt bestaat uit de combinatie van de vergunningenlimiet en de tewerkstellingvergunning. Van Dam erkende dat er bezwaren aan deze voorstellen kleefden: „maar voorzien van enkele belangrijke verbeteringen achten wij de voorstellen van de regering de meest bruikbare van de mogelijkheden, die de laatste tijd naar voren zijn gebracht.”

Economische teruggang

Nadrukkelijk bestreed Van Dam dat het wetsontwerp zijn grond zou vinden in de economische teruggang: „dit is een wetsontwerp, geldend voor gunstige en minder gunstige economische omstandigheden. Een wetsontwerp niet primair gericht op de buitenlandse werknemer als economische faktor maar als mens, als toekomstig lid van onze samenleving, die bescherming nodig heeft.

Want het is vooral gericht op de in de toekomst toe te laten buitenlandse

werknemers, niet op de hier al verblijvende buitenlandse werknemers.” Buitenlandse werknemers, die in ons land worden toegelaten, zijn vreemdelingen in de letterlijke zin van het woord in onze samenleving, aldus Van Dam, die vond dat absolute gelijkstelling met de Nederlandse werknemer en volledige vrijheid op de Nederlandse arbeidsmarkt eisen zijn die gemakkelijk worden geuit: „Wij menen in alle oprechtheid dat de Nederlandse wetgever in zijn verantwoordelijkheid tekort zou schieten, indien hij aan deze eisen tegemoet zou komen en zou nalaten de buitenlandse werknemer de bescherming te bieden die hij ook nodig heeft.”

Is de mobiliteit van de buitenlandse werknemer door dit wetsontwerp aangetast? Een vraag die Van Dam moeilijk te beantwoorden vond.

Mobiliteit

De mobiliteit van de buitenlandse werknemer, aldus Van Dam, is nu ook niet onbeperkt, omdat hij evenals zijn Nederlandse collega's gebonden is aan zijn arbeidscontract. Verder meende hij dat een sterke mobiliteit in het algemeen niet in

Tijdens zijn speech over dit wetsontwerp stond Van Dam ook stil bij het vraagstuk van de ongeschoolde arbeid, waarbij hij de volgende hartekreet slaakte: *Ik denk wel eens in een ogenblik van simpelheid: Zou het vraagstuk van de eenvoudige en onaangename arbeid niet nader tot een oplossing kunnen worden gebracht, wanneer die arbeid zoveel mogelijk onder iedereen zou worden verdeeld? Met elkaar je straat schoonhouden en je eigen werkvertrekken hier in de Kamer schoonhouden. Maar het zal wel een veel te eenvoudige oplossing zijn.*

het belang van de buitenlandse werknemer is, die vooruit wil komen. Van Dam achtte het onjuist te beweren dat dit wetsontwerp de buitenlandse werknemer vastpint in een bepaalde onderneming, omdat men dan voorbijgaat aan factoren, die de mobiliteit bevorderen, zoals de terugkeer van de buitenlandse werknemer naar zijn eigen land, de mogelijkheid van vrije tewerkstelling in ondernemingen met 20 en minder werknemers, en het bereiken van de status van 5-jarige door aanwezige buitenlandse werknemers.

Tevens wees Van Dam op bepalingen in het wetsontwerp die er juist op gericht zijn de mobiliteit van buitenlandse werknemers te handhaven. Met de bedoeling de opzet en strekking van de wet te handhaven, meenden de fracties van ARP, CHU en KVP dat het waarborgen van een zo groot mogelijke mobiliteit versterkt kan worden. Samen met de PvdA dienden de drie partijen daartoe wijzigingsvoorstellen in, o.a. door de periode van vijf jaar waarna de buitenlandse werknemer vrije toegang zal hebben tot de Nederlandse arbeidsmarkt, terug te brengen tot drie jaar. Ook op het punt van de rechtsbescherming meenden de christen-democratische fracties dat verbeteringen mogelijk en wenselijk zijn.

Belangrijkste doel

Het belangrijkste doel van dit wetsontwerp is, de komst van buitenlandse werknemers uit wervinglanden tot het strikt noodzakelijke te beperken: „om dat te bereiken is niet alleen de inhoud van de wet, maar ook het beleid inzake de arbeidsvoorziening van belang, toegespitst op het vraagstuk van de ongeschoolde arbeid. Een terughoudend beleid mag er niet toe leiden dat er stagnaties in het arbeidsproces optreden.” Van Dam vroeg de minister van Sociale Zaken naar meer gegevens over het aanbod van en de alternatieven voor ongeschoolde arbeid. In zijn slotconclusie stelde Van Dam dat het wetsontwerp voor de drie fracties

aanvaardbaar is, nadat enkele belangrijke aanvullingen en verbeteringen zijn aangebracht. Deze wijzigingen beoogden een belangrijke tegemoetkoming aan de reële verlangens van de buitenlandse werknemers. Wij vermelden tenslotte de slotpassage van het betoog van Van Dam: „Voor zover de kritiek op dit wetsontwerp kwam van mensen die zich dagelijks bezig houden met de problemen van buitenlandse werknemers en hun gezinnen, kan ik die op zichzelf respecteren. Ik onderschat allerminst de schrijnende toestanden, waardoor deze kritiek vooral wordt ingegeven en waartegenover betrokkenen zich vaak machteloos voelen. Ik begrijp die kritiek, maar verwerp met kracht elke verwijzing naar situaties onder fascistische of racistische regimes. Tegenover degenen die zo geestdriftig de vrijheid van de buitenlandse werknemers en daarom de verwerping van het wetsontwerp bepleiten, zijn wij ervan overtuigd, dat de vrijheid van de buitenlandse werknemer beter wordt gediend, indien zijn komst naar ons land alleen plaats vindt in uiterste noodzaak en indien de verantwoordelijkheid voor zijn belangen en zijn lot gedurende enige tijd wordt gedeeld door de ondernemer, onder toezicht van de overheid. Het is op deze wijze dat onze fracties menen aan de bijbelse oproep om extra zorg te besteden aan de vreemdeling in ons midden, een juister gehoor te geven dan door hem aan zijn zogenaamde vrijheid over te laten.”

Positieve stellingname t.o.v. open school

Vervolg van pag. 2

door een al te centralistische overheidsbemoedening. Als de overheid zo ver gaat om de samenstelling van schoolbesturen wettelijk voor te schrijven, dan betekent dit een overschrijding van haar bevoegdheden. De commissie verbaast zich erover dat de bewindslieden kennelijk het openbaar onderwijs en het bijzonder onderwijs over één kam scheren, alsof er geen fundamentele verschillen in de beheersstructuur zouden bestaan. De commissie wijst er dan ook op dat deze zaken t.a.v. het openbaar onderwijs fundamenteel anders liggen: „Hier heeft inderdaad de overheid een dwingende taak. Wat het openbaar onderwijs betreft zou democratisering van het bestuur beter gerealiseerd kunnen en moeten worden.

In die zin zou een „bevrijding” van het openbaar onderwijs gestalte kunnen krijgen zonder dat gesteld kan worden dat de overheid haar verplichtingen t.a.v. dat deel van de bevolking dat principeel kiest voor openbaar onderwijs, niet zou nakomen.” (pag. 57).

Aangepaste verzorgingsstructuur

Uiteraard besteedt de commissie bijzondere aandacht aan de

verzorgingsstructuur. Deze structuur moet ook weer getoetst worden aan de mogelijkheden om de diversiteit in ons onderwijs tot uitdrukking te kunnen brengen. Bij de ontwikkeling van de verzorgingsstructuur van het onderwijs is het wenselijk dat m.n. de in de Grondwet gewaarborgde vrijheid van onderwijs in acht genomen wordt. „Deze vrijheid geeft scholen niet alleen het recht – binnen door de overheid te stellen eisen van deugdelijkheid – zelf de vorm te geven aan hun schoolwerkplannen, maar ook het recht op institutionele hulp bij het vorm geven aan deze plannen; deze hulp moet aansluiten bij de mede op identiteit stoevende behoefte van de school; het initiatief in dezen moet berusten bij de school.” (pag. 61).

De commissie spreekt zich dan ook uit voor een versterking van de landelijke pedagogische centra. Deze centra zullen de schoolbegeleidingsdiensten moeten ondersteunen. Bovendien wil de cie in het samenwerkingskader van de Schoolbegeleidingsdiensten kunnen beschikken over deskundigheid betreffende identiteitsontwikkeling, gevoed vanuit de landelijke centra.

De ijverars rondom de stichting van een tweede Christelijke lerarenopleiding in Zwolle kunnen zich gesteund weten door de uitspraak van de C.D.A.-studiecie, dat „voor het bijzonder onderwijs, er zoveel mogelijk, eigen opleidingsinstellingen gerealiseerd dienen te worden.” (pag. 62).

Tenslotte

Het is onmogelijk om in het kader van een – zij het uitvoerig artikel – alles wat de commissie te berde heeft gebracht op een rij te zetten. Dit artikel is dan ook niet bedoeld ter vervanging van het commentaar. Het kan niet meer dan een globale indruk geven van de visie op het toekomstig onderwijs, zoals deze in de C.D.A.-studiecommissie gevormd is.

Wie het C.D.A.-commentaar leest, zal ervaren, dat „Samen verantwoordelijk voor het onderwijs” niet alleen een commentaar is op de Contourennota, maar tevens een belangrijke bijdrage is in de gemeenschappelijke ontwikkeling van een Christen-Democratische onderwijspolitieke visie.

Een onderwijspolitieke visie, waarin begrippen als verantwoordelijkheid, solidariteit en dienstbaarheid meer recht doen aan een totale onderwijsdoelstelling, dan enkel de begrippen „mondigheid” en „maatschappelijke weerbaarheid”, waarmee de Contourennota volstaat.

Terecht grijpt het commentaar terug op de onderwijsdoelstelling zoals deze is geformuleerd door Dr. Boerwinkel: „Het doel van de opvoeding en van het onderwijs is de (jonge) mens zo te begeleiden en te stimuleren op zijn weg naar volwassenheid, dat hij steeds beter toegerust en gemotiveerd is om te bepalen waar hij zijn krachten wil inzetten om de algemene cultuuropdracht van de mens (nl. deze aarde te bewerken en te bewaren in samenwerking met en tot vreugde van alle medemens) op persoonlijke wijze gestalte te geven; voorts om zijn kritische zin ten aanzien van echt of onecht, waar of onwaar, recht of onrecht te scherp en hem bereid te maken op te komen voor verdrukten en ontrechten, aan welke kant deze zich ook bevinden.”

NEDERLANDSE GEDACHTEN

Weekblad van de A.R.P.
Evangelische volks-partij

Waarin opgenomen Ad Rem (officieel orgaan Arjos) onder redactie van G. A. Kieft (voorzitter), mevr. T. van Gelder-de Boer, G. Pn. de Boer H. W. van den Brink D. Corporaal dr. W. de Kwaadsteniet, mr. C. van de Wetering, drs. C. Bremmer (redactie-secretaris)

Adres van redactie, advertenties en administratie: Dr. Kuiperstraat 3, 's-Gravenhage, tel. (070) 46.96.20, giro 89673.

Abonnementsprijs: f 12,50 per halfjaar. Giro 89673 ten name van de A. R. Partijstichting te 's-Gravenhage

Studenten/jongeren abonnement f 7,50 per halfjaar. Losse verkoop f 0,85

Advertentie-exploitatie; 020-24.91.12.

GEDEELDE VERANTWOORDELIJKHEID

Dit boekje bevat de belangrijke redevoeringen, uitgesproken tijdens de voorjaarspartijraad van 10 april jl.

■ de rede van H. A. de Boer
„Om een CDA met karakter”

■ de rede van mr. W. Aantjes
„Delen in verantwoordelijkheid, werk en offers”

Tevens is opgenomen de tekst van de resolutie over één CDA-lijst. Omvang: 32 pagina's, geïllustreerd.

Prijs f 3,- per exemplaar.

Bestellingen Stort het bedrag op postgiro 89673 t. n. v. AR-Partijstichting, Den Haag, met vermelding van „Gedeelde verantwoordelijkheid.”

Vervolg van pag. 4

Bestemmingsplan vraagt veel tijd

bestemmingsplan, de voorbereiding en het ter inzage leggen van een ontwerp-plan door het college van Burgemeester en Wethouders, kan geruime tijd in beslag nemen. Burgemeester en Wethouders zullen bij hun voorbereiding in vele gevallen een aantal externe adviseurs, zoals een stedenbouwkundige, een landschapsdeskundige consulteren, aan wie zij in de praktijk de werkzaamheden plagen op te dragen. Dat B en W zich genoodzaakt voelen de hulp van een ter zake deskundig adviseur in te roepen is gelegen in het feit dat de werkzaamheden, welke volgens artikel 7 van het Besluit op de ruimtelijke ordening verricht moeten worden en/of welke door de goedkeurende instantie min of meer verwacht worden, veelomvattend zijn en een specialistische kennis vereisen. Een gemeentesecretarie of een Dienst Openbare Werken zijn hiertoe – wanneer althans de gemeente geen eigen stedenbouwkundige dienst heeft – meestal onvoldoende geëquipeerd. In welk tempo de activiteiten, zoals o.m. een inventarisatie van de bestaande situatie, een sociografisch onderzoek, een distributie-planologisch onderzoek, zullen plaatsvinden is hierdoor in belangrijke mate afhankelijk geworden van de beschikbare mankracht op de bureau's en de overige werkzaamheden van deze deskundigen. Dat de diverse voorbereidingen, inclusief de inspraakprocedures – voorzover daarvan sprake is – de nodige tijd vergen lijkt geen twijfel. Al gauw zijn hiermee 2 jaren gemoed, terwijl zelfs een

voorbereidingstijd van 4 à 5 jaren niet uitzonderlijk genoemd kan worden. Door deze relatief lange tijd van voorbereiding zullen er reeds een aantal problemen rijzen. Zodra namelijk een college van B en W heeft besloten een bestemmingsplan voor te bereiden zal naar alle waarschijnlijkheid (of dit nu formeel juist is of niet) aan de gemeenteraad worden voorgesteld voor het betreffende gebied een voorbereidingsbesluit te nemen, teneinde ongewenste ontwikkelingen te voorkomen.

Echter tijdens de periode van voorbereiding zal, zeker wanneer het plangebied tevens of alleen maar bestaande bebouwing omvat, nieuwbouw c.q. verbouw van bestaande bouwwerken noodzakelijk kunnen zijn. In de praktijk wordt dan (al of niet oneigenlijk) geanticipeerd op het toekomstig plan en wordt een bouwvergunning verleend door toepassing van artikel 19 WRO en artikel 50 lid 8 van de Woningwet. Ook zullen bouwaanvragen, welke gedurende de termijn van het voorbereidingsbesluit zijn ingenomen en aangehouden, na afloop van deze termijn moeten worden verleend. Dat overigens binnen één jaar na het nemen van een voorbereidingsbesluit (of binnen 2 jaren, met de mogelijkheid tot verlenging met één jaar, wanneer het de bebouwde kom betreft en voor het gebied reeds een structuurplan is vastgesteld, artikel 21 WRO) een ontwerp-bestemmingsplan ter inzage ligt blijkt in de praktijk veelal een fictie te zijn.

Het zou mij thans te ver voeren nader in te gaan op de diverse uit dergelijke situaties voortvloeiende problemen; ik verwijs hiervoor graag naar de inaugurele rede van Prof. mr. R. Crinice le Roy, „Onrecht in de ruimtelijke ordening”, uitgesproken op 4 oktober 1972 te Utrecht.

B. Nadat uiteindelijk het ontwerp-bestemmingsplan gedurende één maand ter inzage heeft gelegen en er (geen) bezwaarschriften zijn ingediend, dient het ontwerp-plan binnen 3 maanden of – na een verdagingsbesluit – binnen 6 maanden door de gemeenteraad te worden vastgesteld (art. 25 WRO). Dat deze voorgeschreven termijnen niet altijd in acht worden genomen en ook niet als fatale termijnen beschouwd worden is door Prof. mr. R. Crinice le Roy in zijn reactie op het RAROadvies – dat door hem „een gevaarlijk advies” wordt genoemd – in het Nederlands Juristenblad van 31 januari 1976, blz. 137 e.v. nog eens benadrukt.

C. Na vaststelling van het bestemmingsplan behoeft het technisch en administratief niet problematisch te zijn het plan spoedig opnieuw gedurende één maand ter inzage te leggen, tenminste wanneer er geen bezwaarschriften tegen het ontwerp-plan zijn ingediend of wanneer het college van B en W de gemeenteraad voorstelt de ingekomen bezwaarschriften ongegrond te verklaren en overeenkomstig wordt besloten. Indien evenwel plankaart en voorschriften gewijzigd moeten worden, doordat de gemeenteraad het plan n.a.v. bezwaarschriften of om andere redenen gewijzigd vaststelt, zal er geen sprake (kunnen) zijn van een spoedige tervisielegging van het vastgestelde plan. Een afwijkende mening van de gemeenteraad is zeker niet ondenkbaar, wanneer de raadsleden, hetzij in commissieverband, hetzij op andere wijze, onvoldoende zijn betrokken bij de voorbereidingen. Ook kan een verandering van (politieke) samenstelling van de

gemeenteraad en/of college van B en W een andere zienswijze ten gevolge hebben.

Aanpassing van plankaart en voorschriften aan het raadsbesluit zal veelal dienen te geschieden door de externe adviseur. Voordat het plan ter visie wordt gelegd moeten deze werkzaamheden verricht zijn. Hoeveel tijd met een aanpassing gemoed zal zijn is behalve van de mate waarin het plan gewijzigd moet worden afhankelijk van de tijd die de deskundige hiervoor beschikbaar heeft. Dat hiermee in de praktijk de gehele bestemmingsplanprocedure wordt vertraagd is wel duidelijk; hoeveel invloed deze vertraging op de totale duur van de procedure heeft zal van geval tot geval verschillen. Soms betekent dit een openthoud van enkele maanden, soms van meer dan een jaar. Ter adstructie moge dienen het Koninklijk Besluit Ravenstein, 20-4-1974, no. 7.

In dit K.B. wordt gesteld dat het feit, dat het vastgestelde plan eerst na 17 maanden () ter inzage werd gelegd, niet kan leiden tot het oordeel, dat om die reden goedkeuring aan het plan zou moeten worden onthouden, daar immers de Wet op de ruimtelijke ordening geen bepaling bevat krachtens welke de hier gevolgde procedure ongeoorloofd zou zijn.

D. Zodra dan vervolgens tervisielegging van het plan heeft plaatsgevonden dient het bestemmingsplan **onverwijld** ter goedkeuring te worden ingezonden bij Gedeputeerde Staten (art. 26 WRO). Hoe het woord „onverwijld” in de praktijk pleegt te worden geïnterpreteerd is mij onvoldoende duidelijk; betekent onverwijld binnén één week, binnen enkele weken, binnen één maand? Onderzoek lijkt mij ook op dit punt gewenst. Al zou ik me kunnen voorstellen dat de tijd, die gemoed is met het onverwijld ter goedkeuring inzenden, van geringe betekenis is voor de totale duur van de procedure.

Slotopmerking

Opdat mij geen eenzijdigheid zal worden verweten wil ik nogmaals stellen dat de door mij genoemde vertragende factoren niet gebaseerd zijn op een diepgaand onderzoek en zeker niet in alle gevallen aanwezig zullen zijn. Wel meen ik dat ik geen uitzonderlijke situatie geschetst heb en dat het hierboven, onder A. t/m D., gestelde in de praktijk nogal eens voorkomt. Het lijkt mij dat de RARO in zijn advies betrekkelijk weinig aandacht heeft besteed aan de mogelijke oorzaken van de lange duur van de planprocedure op gemeentelijk niveau.

Dat ik in deze mening niet alleen sta blijkt wel uit het door mij reeds aangehaalde artikel van Prof. mr. R. Crinice le Roy in het Nederlands Juristenblad en uit het artikel van Prof. mr. J. in 't Veld, „Versnelling bestemmingsplanprocedure” in het Tijdschrift voor Openbaar Bestuur van 18 mei 1976, blz. 191 e.v.

Alvorens tot ingrijpende wijzigingen – als voorgesteld door de RARO – over te gaan, acht ik het wenselijk dat aan eventuele oorzaken in voorbereidings- en vaststellingsfase diepgaand onderzoek wordt gewijd en dat getracht wordt de problemen in de eerste fase van de procedure op te lossen. Bezinning hieromtrent lijkt mij zeker gewenst nu de Minister van Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening op vragen van het Tweede Kamerlid drs. L. J. Giebels (PvdA) d.d. 17 mei 1976 o.m. het volgende heeft geantwoord:

„Het streven van ondergetekende is erop gericht een ontwerp van wet tot wijziging van de Wet op de ruimtelijke ordening – onder meer op het punt van de verkorting van de procedure van een bestemmingsplan zoals toegezegd tijdens de behandeling van het wetsontwerp tot vaststelling van hoofdstuk XI van de rijksbegroting voor het dienstjaar 1976 – nog dit kalenderjaar bij de Kamer in te dienen”.

mr. G. J. Jansen

VISSER ELEKTROTECHNIEK B.V.

Postbus 37
BEVERWIJK
Telefoon (02510) 2.52.44
(4 lijnen).

MEER DAN 50 JAAR ELEKTROTECHNIEK

In de Noordoostpolder en Oostelijk Flevoland
bouwden wij reeds vele kerken, scholen en boerderijen.

N.V. GEBR. SALVERDA

AANNEMERSBEDRIJF

't Harde, Bovenweg 7.

Tel. 0 5255-1666.

WIJ KOPEN EN VERKOPEN PALLET

in vele afmetingen en uitvoeringen

Onze handelsvoorraad:

30.000 STUKS

w.o. veel nieuwe

Bijzonder gesorteerd in de maat 100 x 120

PALLET-BEDRIJF

J. STAAT - BARENDRECHT

Telefoon 0 1806-2096.
Opslagterrein: Noldijk 140.

W. VISSER & ZN. N.V.

SCHEEPSWERF
MOTOREN-
HERSTELPLAATS

Ankerpark 2
TELEFOON 0 2230-1.66.41
DEN HELDER

NIEUWBOUW en REPARATIE

OOSTERBAAN & LE COINTRE N.V.

GOES - Telefoon (0 1100) 7555
DRUKKERS
UITGEVERS

SCHUILING INDUSTRIE TECHNIEK BV

BINNENHAVENSTRAAT 20
HENGLO-O.
POSTBUS 52 TEL. 0 5400-1.56.00

ANR

VAN DE PARTIJ

**Draaiboek seizoen
1976/77 binnenkort gereed**

Verkiezingsjaar 1977 vraagt goede voorbereiding!

Binnenkort is het nieuwe draaiboek voor de AR-kiesverenigingen gereed. Het zal dan verzonden worden naar de secretariaten van alle kiesverenigingen, Staten-Centrales en Kamercentrales. In verband met de verkiezingen van 25 mei 1977, met de vele en goed voor te bereiden activiteiten die dit met zich meebrengt, is kennisgeving van het nieuwe draaiboek bittere noodzaak.

Inhoud

Zoals gebruikelijk verschijnt elk jaar aan het begin van het nieuwe seizoen een draaiboek met talloze organisatorische suggesties voor de regionale partijorganen. Op de inhoud ervan komen we in de volgende nummers nog terug. In 15 hoofdstukken en drie bijlagen komen

o.a. de volgende zaken aan bod. Het CDA; de komende verkiezingen; een uitgebreid werkmodel voor het opzetten van een actief programma voor de kiesverenigingen; het organisatieschema van de ARP, contacten met de pers; leden- en abonneewerving; kader- en vormingswerk; de vrouw bij het politieke werk betrekken; de jongeren horen erbij...; fractiebegeleiding; buitendienstwerk; oprichting CDA-samenwerkingsverbanden; tijdschriften. Voorts bijlagen met belangrijke ARP/CDA activiteiten; contact-adressen regionale campagne-teams; actuele ARP/CDA publikaties.

Gratis toezending

Kosteloze toezending volgt bij verschijning zo spoedig mogelijk na ontvangst van uw aanvraag. *Deze richten aan ARP, Dr. Kuiperstraat 3, Den Haag, tel. 070-46.96.20.*

Agenda partijraad

Zaterdag 25 sept. a.s. vindt in de Utrechtse Jaarbeurs een extra Partijraad plaats, waar o.a. wordt beslist of de ARP samen met CHU en KVP niet één kandidatenlijst aan de eerst volgende verkiezingen zal deelnemen. De agenda luidt aldus:

1. Opening
2. Openingswoord door de partijvoorzitter, H. A. de Boer; tevens toelichting op de ontwerp-resolutie met betrekking tot één gezamenlijke kandidatenlijst van ARP, CHU en KVP bij de Tweede Kamerverkiezingen van 25 mei 1977
3. Mededelingen
4. Vaststelling notulen partijraad d.d. 10 april 1976
5. Behandeling voorstel extra-verhoging contributie t.b.v. dr. A. Kuiperstichting
6. Rondvraag
7. Standpunt fractie-voorzitter mr. W. Aantjes t.a.v. ontwerp-resolutie
8. Discussie over ontwerp-resolutie
9. Conclusie/stemmingen
10. De actuele politieke situatie, beschouwing van mr. W. Aantjes
11. Sluiting.

WIJ KOMEN BIJ EEN

Statencentrale Ommen

De AR-Statencentrale Ommen bespreekt op 20 september a.s. 's avonds om 20.00 uur in de „Olde Wheeme“ de ontwerp-resolutie voor de partijraad betreffende de ene CDA-lijst voor de verkiezing van de leden van de Tweede Kamer der Staten Generaal.

St. C. Bedum-Noord

Bijeenkomst A.R. Statencentrale Bedum-Noord op dinsdag, 21 september a.s. om 19.30 uur, in gebouw „Concordia“ te Bafo. Standpuntbepaling met betrekking tot de resolutie van de Partijraad inzake de te nemen besluiten ten aanzien van het C.D.A. voor de voorbespreking in Groningen op 22 september en voor de PARTIJRAADSVERGADERING op 25 september.

Kamercentrale Den Helder

Ledenvergadering A.R. Kamercentrale Den Helder op woensdag 22 september a.s. om 20.00 uur, in „Het Gulden Vlies“, Koorstraat 20 te ALKMAAR. Voorbespreking en standpuntbepaling met betrekking tot de op de PARTIJRAADSVERGADERING van 25 september a.s. te nemen besluiten t.a.v. het CDA.

Arjos-Noord Holland

Op de avond van Prinsjesdag, dinsdag 14 september a.s., organiseert de Arjos Noord Holland in samenwerking met de club Vondelpark een avond, waarop we zullen praten over de op die middag gepresenteerde Miljoenennota en Troonrede.

Brandend aktuele uitgaven

- „Van Woudschoten tot Hoogeveen“. In 160 pagina's alles over de geschiedenis van het CDA. Tientallen foto's en spotprenten. Prijs f 5,95.
 - „Politiek? Kom nou!“ In deze serie verscheen de 2e lesbrief maatschappijleer over Liberalisme, socialisme en Christen-democratie. Geschikt voor vakken maatschappijleer, geschiedenis en godsdienst. Prijs 1 ex. f 1,-, 2/5 ex. f 0,75 per ex.; 5/9 ex. f 0,65 per ex.; 10/24 ex. f 0,45 per ex.; 25 en meer ex. f 0,30 per ex.
 - „Een kleine eeuw kleine luyden“. Politiek prentenboek van de ARP, met o.a. een zeer instructief artikel over Groen van Prinsterer. Prijs f 5,-; 130 pagina's.
 - „Gedeelde verantwoordelijkheid.“ In handzaam, geïllustreerd, formaat, toespraken en tekst CDA-resolutie van de voorjaarspartijraad 1976. Prijs: f 3,- per ex.
- Bestellingen: stort het verschuldigde bedrag op postgiro 89673, t.n.v. AR-Partijstichting, Den Haag, m.v.v. titels en aantallen.

Voor deze vergadering hebben we de heer Beumer, financieel specialist van de ARP-Tweede Kamerfractie, uitgenodigd. Je kunt dus meteen reageren op wat je die middag hebt gehoord! Het begint om 20.00 uur in Hotel Krasnapolsky in Amsterdam.

DE ARP IN DE ETHER

RADIO
De eerstvolgende radio-uitzending van de ARP is weer te beluisteren op zaterdag 18 september a.s., op Hilversum II van 18.20-18.30 uur.

CDA-studiedagen over Europa

Vorige keren berichtten wij U reeds over een serie studiedagen omtrent de Christen-democratische visie op de toekomst van Europa. De eerste in de serie studie-bijeenkomsten wordt gehouden op zaterdag, 18 september a.s. te Rotterdam in hotel-restaurant „Engels“ (in de directe nabijheid van het NS-station). Aan deze dag werken o.a. mee, als voorzitter Drs. W. K. N. Schmelzer, als inleider de staatssecretaris Mr. P. H. Kooijmans en in het forum o.m. het Tweede Kamerlid P. J. A. van der Sanden. De dagindeling is als volgt: vanaf 09.30 uur ontvangst met koffie. 10.00 - opening van de vergadering door de voorzitter Drs. W. K. N. Schmelzer. 10.05 uur - Inleiding door staatssecretaris Mr. P. H. Kooijmans. 10.30 uur - Discussie in kleine groepjes.

12.30 uur - Gezamenlijke lunch.
13.30 uur - Rapportage vanuit de discussiegroepjes en forumdiscussie.
16.00 uur - Sluiting.

Aan de deelnemers wordt direct na aanmelding een studie- en informatiepakket verzonden bestaande uit:

1. Een speciaal voor deze studiebijeenkomsten ontworpen CDA voorlichtingsbrochure „Bouwen aan Europa“.
2. Een eveneens speciaal voor deze studiedag vervaardigde korte discussienota met vragen.
3. Een handig informatieboekje genaamd „Europese Mini Almanak“.
4. Het deze week in brochure-vorm verschenen „Europees Manifest

van Christen Democraten).

5. Het eveneens deze week verschenen rapport „Bouwstenen voor een Europees Beleid“. (Een studie van de wetenschappelijke bureaus van ARP, CHU en KVP).

AANMELDEN

U kunt zich voor deze studie-bijeenkomst aanmelden door per giro over te maken een bedrag van f 10 op gironummer 379333 t.n.v. Algemeen penningmeester KVP, met vermelding van „Europese studiedag“. Indien U vreest dat Uw betaling bij ons wat laat zal binnenkomen zodat U niet tijdig over het studie- en informatiepakket zal kunnen beschikken, dan kunt u ons ook tegelijkertijd met uw giro-overschrijving bellen zodat wij U de stukken eerder kunnen toezenden. In dat geval en indien u nadere informatie wenst, kunt U ons bereiken op het Partijbureau van de KVP, Mauritskade 25, Den Haag, tel. 070-65.39.34.

Zilveren eremedaille

Bijgaande foto toont de heer Jan de Ruiter Azn, uit Hardinxveld-Giessendam, van de AR kiesvereniging „Nederland en Oranje“. Hij kreeg onlangs de zilveren eremedaille verbonden aan de orde van Oranje Nassau. De heer De Ruiter vervulde o.a. 43 jaar een bestuursfunctie voor de genoemde kiesvereniging. Al is het dan weer enige tijd geleden graag plaatsen wij alsnog deze foto.

Aanmeldingen voor CDA-kaderkursussen komen vlot binnen

Ook het seizoen 1976/77 belast de Stichting Kader- en Vormingswerk ARP zich weer met de organisatie van een tweetal landelijke kaderkursussen, die overigens ditmaal in CDA-verband gecoördineerd zijn.

De eerste aanmeldingen voor de kursussen, - een cursus van 5 donderdagen in Zwolle en één van vier weekendbijeenkomsten (vrijdagavond en zaterdag) in Soesterberg - kwamen reeds binnen. Wees er vlot bij want ook deelnemers uit de kring van CHU en KVP zijn welkom. Doel van de kursussen is een intensieve kennismaking met het verschijnsel „politiek“, door o.a. gesprekken met regionale bestuurders, kamerleden en bewindslieden.

Twee kursussen

■ Eén voor de regio Noordoost Nederland

Plaats van bijeenkomst Zwolle; hotel Gijtenbeek, d.i. tegenover het station. Er zijn 5 dagbijeenkomsten gepland, te weten op de donderdagen 7 oktober, 4 november, 9 december, 13 januari 1977 en 17 februari 1977.

■ Eén voor de streek Zuidwest Nederland
Plaats van bijeenkomst Soesterberg; vormingscentrum Contact der Continenten. Er zijn vier weekendbijeenkomsten gepland van een vrijdagavond en een zaterdag (tot 15.30 uur). De data zijn 15/16 oktober; 26/27 november; 21/22 januari 1977 en 25/26 februari 1977. Deelname aan deze cursus is niet vrijblijvend. Geeft men zich op dan verplicht men zich tot deelname aan alle bijeenkomsten.

■ Kosten: Er is een éénmalig inschrijfgeld voor deze beide kursussen van f 25,-. Reiskosten: boven f 2,50 worden vergoed. Zwolle en Soesterberg zijn zeer centraal gelegen plaatsen van bijeenkomst.

Onderwerpen: de nadruk wordt gelegd op zowel algemene vorming als op praktische vaardigheden. Aan de orde komen thema's

als bijvoorbeeld: overheid en democratie, stromingen in de politiek, spreek- en discussievaardigheid.

Vul de Bon elders op deze pagina in!

Bijcholingsdag oud-kursisten

Voor oud-ARP-kaderkursisten worden er jaarlijks zgn. bijcholingsdagen georganiseerd. Op zaterdag 2 oktober is er weer zo'n dag, die in de Utrechtse Jaarbeurs gehouden wordt. Op het programma staan de thema's „troonrede en miljoenennota“ en „visie op overheid en democratie“. Als sprekers zijn uitgenodigd de kamerleden Beumer (ARP) en Peijnenburg (KVP) 's ochtends. Voor de middag de Drentse Gedeputeerde de heer Hollenbeek Brouwer. Deze bijcholingsdag is nu ook voor geïnteresseerde leden van CHU en KVP toegankelijk.

Aanmelding

U kunt u tot de 20e september a.s. opgeven voor zowel kaderkursus als bijcholingsdag. Vul daartoe de BON elders in dit nummer in!

AANMELDINGSBON

Hierbij geef ik mij op voor de bijcholingsdag van 2 oktober 1976 te Utrecht.

Naam:

Adres:

Woonplaats:

Leeftijd:

Deelnemer aan de kaderkursus 19... - 19...

De bon zenden aan: Stichting Kader- en Vormingswerk ARP, dr. Kuiperstraat 3, Den Haag (070-46.96.20) N.G.

Hierbij geef ik mij op als deelnemer(ster) voor de kaderkursus te

Soesterberg Zwolle.

Naam:

Adres:

Woonplaats:

Leeftijd:

Deze bon vóór de 20e september zenden aan: Stichting Kader- en Vormingswerk ARP, dr. Kuiperstraat 3, Den Haag. (070-46.96.20) N.G.

STICHTING BURGERSCHAPS- KUNDE

Regeren - Reageren

Politieke partijen, democratisering, nieuwe bestuursvormen, sociaal-economische beleid, woningbouw.....

*Een cursus burgerschapskunde
39 schriftelijke lessen voor f 30,-*

Politiek bekeken

partijen en partijstelsel, volksvertegenwoordigers, recht en rechtspraak, gemeente en provincie, milieubeheer.....

*een oriënteringscursus
12 schriftelijke lessen voor f 10,-*

Werkende jongeren projekt

Een serie afleveringen op het gebied van **maatschappijvorming** voor werkende jongeren.

Informatie op sterk **beeldende** wijze en **herkenbaar** als behorende tot de leefsituatie van werkende jongeren.

8 afleveringen voor f 20,-

POLITIEK VEELSTROMENLAND

Socialisme, liberalisme, christen-democratie, marxisme, radicalisme...

Een cursus over politieke stromingen in Nederland

9 schriftelijke lessen voor f 20,-

DE GEMEENTERAAD

Het raadslidmaatschap, de begroting, ruimtelijke ordening, subsidieregelingen, gewestvorming.....

*Een cursus gemeentepolitiek
24 schriftelijke lessen voor f 25,-*

De ondernemingsraad

Wet op de ondernemingsraden, vergader-techniek, bedrijfseconomie, de vakbeweging, sociale verzekeringen, personeelsbeleid.....

*Een cursus voor ondernemingsraad-
leden
34 schriftelijke lessen voor f 45,-*

onze school

Structuur van het onderwijs, onderwijs-wetten, de ouders en de school, contouren-nota, de financiën...

Een cursus voor iedereen

15 schriftelijke lessen voor f 35,-

STUUR EEN LEGE ENVELOP (ZONDER POSTZEGEL) AAN: STICHTING BURGERSCHAPSKUNDE, ANTWOORDNUMMER 235(G), LEIDEN ENUONTVANGT PEROMGAANDE UITGEBREIDE INFORMATIE! TELEFOON 071-893403.

WAG

NEDERLANDSE GEDACHTEN

weekblad van de anti-revolutionaire partij

32e jaargang - nr. 38 18 september 1976

Debat „Structuurnota” Van Kemenade afgerond

Tel uit je onderwijs-winst (I)

In een tweetal artikelen gaat mevrouw J. G. Kraaijeveld-Wouters, lid van de ARP-Tweede Kamerfractie, in op de „structuurnota” van minister Van Kemenade en op de resultaten welke van CDA-zijde tijdens de behandeling in de Tweede Kamer zijn geboekt. In deze eerste bijdrage wordt ingegaan op de duidelijkheid over artikel 208, de visie van de overheid op het onderwijs en de hedendaagse verschijningsvormen van de vrijheid van onderwijs.

Storm kan bedaren

Eindelijk is het debat rond de „structuurnota” van Minister Van Kemenade in de Tweede Kamer afgerond. Wat een onrust en rumoer vanaf het moment van verschijnen vorig jaar! De storm kan - wat deze nota betreft - bedaren, daar veel narigheid en pijn concreet eruit zijn gehaald. Weliswaar na eindeloze debatten en veelvuldig „gemeen overleg” - maar daar is dat overleg tenslotte voor. Op vele punten waar de fracties van A.R.P., C.H.U. en K.V.P. gezamenlijk ten strijde trokken is winst geboekt. In de tweede ronde van het plenaire debat kon de Minister oprecht dank gezegd worden voor zijn tegemoetkomen aan vele opvattingen en wensen van CDA-kant. Hieronder een beknopt overzicht van alle resultaten die vanuit de drie samenwerkende fracties zijn bereikt. We kunnen heel wat onderwijs-winst uittellen.

DEZE WEEK
IN WAG:

Onderwijsnota van Van Kemenade pag 1,

Troonrede pag 2

P.P.A.C.-advies pag 4

Oordeel Algemeen Bestuur CDA over P.P.A.C.-advies pag 4

Uit de Arjos pag 5, 6

Partijnieuws pag 6, 7

Duidelijkheid artikel 208

De Minister deelt vele van onze opvattingen ten aanzien van grondwetsartikel 208. De principes van art. 208 - opgesteld in 1917 - gelden ook vandaag voor nieuwe onderwijsvormen; heel concreet. Duidelijke uitspraken van de Minister nu hebben gelukkig mist en rookgordijnen, over de opvattingen en bedoelingen van de Minister doen optrekken.

■ Er bestaat geen twijfel meer over dat er een verschil bestaat in de relatie van de Overheid tot het openbaar onderwijs en die tot het bijzonder onderwijs. In ons tweedelig onderwijsstelsel functioneren openbaar en bijzonder onderwijs verschillend (gewichtige beslissing van 1917). Het onderwijsstelsel en het onderwijstype kunnen door de Overheid worden vastgesteld, in samenspel met het Parlement (b.v. de eventuele invoering van een middenschool). Het openbaar onderwijs wordt bij de wet geregeld, een zaak dus van de Overheid. Wil het bijzonder onderwijs „naar gelijke maatstaf” bekostigd kunnen worden, dan zal het niet anders gestructureerd kunnen zijn dan het openbaar onderwijs.

■ „Het geven van onderwijs is vrij”. Dat geldt niet alleen voor particuliere onderwijsinstellingen die niet gesubsidieerd worden, maar voor het geheel bekostigde bijzonder onderwijs. Het openbaar onderwijs wordt bij de wet geregeld - globaal gesproken het bijzonder onderwijs niet.

■ Voor het bijzonder onderwijs dat geheel bekostigd wenst te worden, wordt wel iets bij wet geregeld: de eisen van deugdelijkheid en bekostigingsvoorwaarden. Er ligt niet voor eens en altijd vast welke eisen van deugdelijkheid of bekostigingsvoorwaarden de Overheid het bijzonder onderwijs mag opleggen. Nieuwe tijden kunnen nieuwe regels vragen. De Minister is het met ons eens dat de Overheid bij het stellen van nieuwe, eigentijdse voorwaarden moet motiveren waarom deze voorwaarden uit oogpunt van deugdelijkheid of doelmatigheid of op grond van algemeen belang noodzakelijk zouden zijn.

■ Wat precies onder het begrip „deugdelijkheidseisen” dient te worden verstaan, is nog niet helemaal helder. Deugdelijkheid van het onderwijs heeft te maken met het peil, de kwaliteit, de voortreffelijkheid van het onderwijs. De Minister raadpleegt een andere historische bron en wil er ook onder verstaan rechtspositieregeling, voorwaarden betreffende de bouw waarmee goede gezondheid wordt beoogd etc. Naar onze mening zijn dat bekostigingsvoorwaarden,

die vergelijkbaar zijn met algemene voorwaarden die ook bij subsidiëring buiten de onderwijssector worden gehanteerd. De discussie over de deugdelijkheidseisen, al of niet af te schermen van andere bekostigingsvoorwaarden, komt terug bij de behandeling van de grondwetswijziging artikel 208.

■ Hoewel de grondwet alleen spreekt over het begrip vrijheid van richting heeft de Minister er geen moeite mee om te erkennen dat de vrijheid van schoolstichting en de vrijheid van inrichting van het onderwijs wel wezenlijk zijn. „Zonder vrijheid van inrichting en oprichting zou vrijheid van richting niet kunnen bestaan”. Glashelder - voor geen misverstand meer vatbaar!

■ Wat het begrip richting betreft zijn de Minister en onze fracties elkaar heel dicht genaderd, hoewel er nuances blijven. De Minister is het met ons eens dat het in de schoolstrijd ten diepste begonnen was om het recht van de ouders in het onderwijs de beginselen tot uitdrukking te kunnen brengen die zij van belang achten. De Minister zegt erbij dat het ertien diepste om ging te kunnen garanderen dat waarden en opvattingen, de visie op mens en samenleving, tot uitdrukking kunnen komen in een eigen school en in de wijze waarop in die school onderwijs wordt gegeven, wordt ingericht. De Minister stelt daarbij dat vrijheid van richting meer is dan alleen levenbeschouwelijke problematiek en dat blijkbaar het begrip richting historisch en in de praktijk van de wetgeving betrekking heeft op elke, door een groep van personen gezamenlijk gedeelde visie op mens en samenleving, in zoverre die consequenties heeft voor het opvoedend handelen.

Discussiërand over dit probleem kan concreet gedacht worden aan een socialistische school, bijzonder neutraal onderwijs, Montessori-onderwijs en dergelijke. Naar onze mening verschaft De Savornin Lohman in „Onze Constitutie” in deze ongewikkelde problematiek wel enige duidelijkheid als hij schrijft: „Wel degelijk is met de grondwetsherziening (1917) de politieke schoolstrijd opgelost.

De schoolstrijd daarentegen - voorzover men daaraan verstaat de strijd tussen de voorstanders van verschillende pedagogische beginselen - zal altijd blijven bestaan, zolang zich verschil van inzicht over de richting van het onderwijs openbaren zal; doch de Overheid kiest thans in die strijd niet meer partij”

Visie Overheid

Het ging in de schoolstrijd om het recht van de ouders tegenover de Staat. Daar blijft ook vandaag spanning in zitten. De verantwoordelijkheid van de Overheid voor het gehele onderwijsbestel in Nederland, haar noodzakelijke „aanhoudende zorg” voor dat onderwijs en de verantwoordelijkheid van het geheel bekostigde, maar ten principale toch vrije onderwijs zelf is niet geheel af te bakenen. Er blijft een grensgebied waar steeds opnieuw de discussie gevoerd zal moeten worden. Belangrijk is dus wel de visie op de Overheid. Is de Overheid staak slechts beperkt omdat de vrijheid van het individu en het vrije spel der maatschappelijke krachten hoog genoteerd staan, zoals door de liberalen wordt geaccentueerd, dan

Het abortusdebat in de Tweede Kamer: Kamerleden (initiatiefnemers beide wetsontwerpen) achter de regeringstafel; een ongewoon gezicht in de Kamer. Tweede van links het ARP-Kamerlid mev. Van Leeuwen. In de komend nummer(s) hopen we op dit onderwerp terug te komen.

Tweede jaarlijkse P.P.A.C.-advies en het oordeel van het Algemeen Bestuur van het CDA daarop

De Permanente Program Advies Commissie van het CDA heeft onlangs haar tweede jaarlijkse advies uitgebracht en onder meer voorgelegd aan het Algemeen Bestuur van het CDA. In dit nummer wordt aandacht besteed aan het uitgebrachte advies zelf, alsmede aan het oordeel van het CDA-bestuur hierover. De belangrijkste passages uit zowel het advies als het oordeel kunt u op pag. 4 lezen.

„Het geven van onderwijs is vrij”

betekent dat ook wat voor hun onderwijsvisie. De Minister heeft uitdrukkelijk verklaard dat hij geen enkele moeite heeft met onze Overheidsopvatting (Integendeel) gegrond op Romeinen 13; de Overheid is er ons ten goede; beschermt de zwakken; treft maatregelen waardoor het samenleven verbeterd, waarbij elk individu de verantwoordelijkheid tegenover God en de naaste ten volle kan beleven. De Partij van de Arbeid vroeg om verduidelijking van een opmerking van CDA-zijde over een socialistische Overheidsvisie. Wanneer men bij voorbaat ervan uitgaat dat het met een socialistische Minister van Onderwijs wel fout zal zitten, is dat een oneerlijk vooroordeel, waardoor men niet meer in staat is een zinnelijke, eerlijke beoordeling van zijn werkelijke activiteiten te geven. Wij wijzen een dergelijke benadering af. We hebben echter wél te maken met een socialistische Minister van Onderwijs die - uiteraard - een socialistische overheidsvisie zal meebrengen, waarmee we zullen moeten rekenen als wij zijn woorden en daden op ons laten afkomen en moeten beoordelen. De socialistische partijen benadrukken nu eenmaal sterker de taak die de Overheid zou moeten worden toebedeeld, dan wij vanuit onze politieke opvattingen gewent vinden.

De zuilen

Ook de discussie over de hedendaagse verschijningsvormen van de vrijheid van onderwijs is nuttig geweest. ■ Duidelijk is geworden dat ook de Minister van mening is dat de oudercommissie in de openbare school geen wezenlijke verantwoordelijkheden van het bevoegd gezag, van de Overheid kan overnemen. Wordt de oudercommissie omgevormd tot zelfstandige bestuurscommissie art. 61 -

64 gemeentewet, dan is zij een verlengstuk van het gemeentebestuur geworden, waaraan wel belangrijke bevoegdheden kunnen worden overgedragen, maar het is dan een „overheidscommissie” geworden, benoemd en eventueel te ontbinden door de (gemeentelijke) overheid. De oudercommissie, waar men zelf de uiteindelijke verantwoordelijkheid draagt, is dan verdwenen. Voor de ideeën van de VVD en de Vereniging voor Openbaar Onderwijs zegt dit wel het een en ander!

■ De Minister meende wel een berispende opmerking te moeten maken over de stellingname van de drie CDA-fracties t.a.v. de samenwerkingschool. Het zou in het belang van de vrijheid van onderwijs zijn als Kamerleden niet af te snel in hun functie van Kamerlid zouden spreken over principiële en pedagogische onmogelijkheden; anders is wat zij daar persoonlijk over denken. Een onjuiste vermaning, al werd hij dan voorzichtig gesteld. Als volksvertegenwoordigers en representanten van een politieke stroming dient men zich toch te kunnen mengen in discussies over de verschijningsvormen waarin de vrijheid van onderwijs zich presenteert en die nu in geding zijn: de beleving van de verscheidenheid in een bijzondere school of een openbare school of een samenwerkingschool. Uitgangspunt is het grondrecht van de ouders om zelf de school van hun keuze te bepalen.

Daarnaast is de afwijzing van de humaniteitsgedachte, als grondslag voor een gezamenlijke school (waardoor de principiële tweedeling van 1917, openbaar en bijzonder onderwijs naast elkaar en financieel gelijkgesteld, zou kunnen vervallen) naar onze mening een noodzakelijk kleur bekennen van een belangrijke politieke stroming.

IN OGENSCHOUW

Niet „zij”, maar wij!

De politieke organisatie gaat weer op volle toeren draaien. Het wordt een belangrijk seizoen, omdat van de leden beslissingen zullen worden gevraagd aangaande de samenwerking in CDA-verband en met betrekking tot de naderende Kamerverkiezingen.

Ledenactiviteit

Die ervaring leert dat niet elk partijlid op een even indringende wijze wordt opgewekt om bij de voorbereiding van partijbeslissingen van zijn uit het lidmaatschap voortvloeiende rechten

gebruik te maken, dan wel om zijn, uit dat lidmaatschap voortvloeiende plichten te vervullen. De ene plaatselijke afdeling (kies-vereniging) is de andere niet en ook Staten- en Kamercentrales vertonen in dit opzicht verschillen.

Die ervaring leert eveneens, dat op die plekken, waar de leden alleen bij de nadering van grote evenementen, als bijvoorbeeld verkiezingen, te hoop lopen en plotseling grotere activiteiten aan de dag gaan leggen, de aansluiting met hetgeen als resultaat van meer continu denken en werken ter tafel komt het moeilijkst wordt gevonden. Men herkent

op die plekken als het ware zijn eigen partij niet meer en gaat verwonderde of – om meer in „onze” taal te spreken – verontruste geluiden slaken.

De periode van zachte sluimering blijkt dan verwijdering te hebben teweeggebracht. En naar bekend gebruik wordt dan geconstateerd dat „ze” (wie dat dan ook mogen zijn) weer een mooi eind van de als oud en vertrouwd veronderstelde paden zijn afgedwaald.

Een levende eenheid

Merkwaardig is daarbij, dat maar hoogst

zelden het eigen falen van die gelegenheids-activisten wordt gesignaleerd. Terwijl daar toch alle redenen toe zijn. Immers: een partij bestaat niet uit een „top” plus wat vage afstandelijk-observerende sympathisanten; een partij is – of behoort te zijn: een organisch geheel, een levende eenheid, die politieke verantwoordelijkheid heeft aanvaard en deze ook van dag tot dag draagt. Zulk een partij is wat-haar-leden-zijn. En als zulk een partij zou derailleren, zou afwijken, dan zijn het de leden, die dat op hun geweten hebben. In een levende en levenskrachtige organisatie is het ten enenmale onmogelijk, dat de meningsvorming zo maar lukraak een bepaalde kant op zou waaien, zonder dat de leden dat zouden hebben gewild.

Direkte betrokkenheid

Zeker voor een partij, die zich niet alleen christen-democratisch wil noemen, maar dat ook wil zijn, is de voortdurende en directe betrokkenheid van al haar leden

een levens-noodzakelijkheid. De geest van Christus zelf moet het handelen van zulk een partij tot iets uniëks stampelen. Zo iets markants overtuikt een partij nimmer alleen via de weg van het georganiseerd vertrouwen, waarop men weinigen delegeert datgene te doen, waar allen niet aan toekomen of zelfs niet willen toekomen. Een partij met een duidelijk christen-democratisch gezicht – als een lichtend teken aan de wel eens wat grauwe politieke wand – eist de persoonlijke moed van allen, die het bestaan van zulk een organisatie als het wezenlijke behoud voor deze samenleving zien. „Ze” kunnen de christen-democratische politiek geen gestalte geven. Dat is een taak, waarbij alleen de voornaamwoorden „wij” en „ik” passen. Want de roeping tot gehoorzaamheid aan Gods woorden binnen de samenleving, de roeping tot biddehd bezig zijn met en vóór die samenleving, de roeping te worstelen met de moeilijke vragen van deze tijd is ten diepste nimmer overdraagbaar. v.d.B.

Troonrede of catalogus?

Door drs. M. Beinema, ARP-Kamerlid

Van Ridderzaal naar huiskamer

Bijna een jaar nadat de troonrede 1975 is uitgesproken, verscheen bij de staatsuitgeverij een vereenvoudiging daarvan. De twee herschrijvers gaven hun werkstuk als ondertitel mee „Van Ridderzaal naar huiskamer” en noemen zich op de titelpagina huiselijk Anne Vondeling en Jan Renkema, wat dan een vereenvoudiging is van dr. ir. A. Vondeling en drs. J. Renkema.

Beiden zijn druk doende, resp. als kamervoorzitter en als taalkundig medewerker van de staatsuitgeverij, het taalverkeer tussen overheid en burger te verbeteren. Een aardig raadseltje is hierbij wel de niet-alfabetische volgorde, waarin de heren vermeld worden. Past die bij de huiskamer en heeft de eerstgenoemde het leeuwedeel van het werk verricht of zien we hierin nog de hiërarchie van de Ridderzaal?

Van onleesbaar tot leesbaar

De auteurs hebben, met vele anderen, geconstateerd dat (ook) in 1975 „al direct bij het uitspreken van de troonrede bleek dat de tekst erg moeilijk was en niet geschikt om voor te lezen en naar te luisteren”. Tot op zekere hoogte hebben ze er wel begrip voor, dat ambtenaren en (andere) deskundigen onder elkaar ingewikkelde zinnen en moeilijke woorden gebruiken, maar ze vragen zich af of dat ook mag in stukken die tevens bestemd zijn voor de burgers. Die vraag beantwoorden ze in feite ontkennend, waarin ze wel groot maar niet helemaal gelijk hebben.

Hun doel was met deze herschrijving te laten zien hoe met eenvoudige middelen onduidelijk taalgebruik te vermijden is. Ze geven daartoe in drie kolommen naast elkaar de tekst van de troonrede 1975, hun herschrijving en hun toelichting op de wijzigingen.

Voorbeeld:

Troonrede 1975

Reeds in een vroeg stadium van de economische inzinking heeft de regering gepoogd om met stimuleringsprogramma's de toeneming van de werkloosheid tegen te gaan.

Herschrijving

Toen de economische situatie slechter begon te worden, heeft de regering dadelijk stimuleringsprogramma's opgesteld om de toeneming van de werkloosheid tegen te gaan.

Wat een troonrede is

Een troonrede geeft weer wat de regering het komende parlementaire jaar wil gaan doen. De ministers hebben met hulp van hun ambtenaren al schrijvend en schrappend de deeltakten daarvoor ingeleverd en de minister-president met zijn medewerkers heeft daarvan, schrappend en schrijvend, een geheel, althans een totaal gemaakt. Daarom zou een vereenvoudiging van de troonrede waarin de ambtenaren en de verantwoordelijke ministers hun bedoelingen niet meer herkennen een twijfelachtig bewijs zijn, dat het inderdaad beter kan. Vondeling en Renkema hebben echter terecht hun stelling steviger gemaakt door hun tekstfragmenten aan de daarbij betrokken ministers voor te leggen en, indien gewenst en nodig, verder te wijzigen. Deze werkwijze heeft kennelijk veel tijd gekost, maar heeft in bijna alle gevallen tot overeenstemming geleid. De

uitzonderingen op deze regel worden in de toelichting vermeld. Bijvoorbeeld:

Troonrede 1975

Dezer dagen zal een voorstel worden ingediend tot invoering van de gebruikswaarde als grondslag voor de vergoeding bij onteigening.

Herschrijving

Een dezer dagen dient de regering een voorstel in om onteigening tegen gebruikswaarde mogelijk te maken.

Toelichting

(...) De zinswendingen „tot invoering” en „als grondslag” zijn hier overbodig. Tenminste... dat vinden wij. Minister Van Agt zei ons dat „als grondslag” erbij moest.

Krentenbrood

De ideale troonrede is voor Vondeling en Renkema een rede, die de luisteraars, dat zijn de burgers van het land, kunnen volgen en begrijpen. Zelf geven ze toe, dat ze dit ideaal met hun alleszins verdienstelijke werkstuk toch niet helemaal hebben kunnen bereiken. Doordat ze de inhoud van de troonrede ongemoeid hebben gelaten, kon ook hun herschrijving niet veel meer worden dan een opsomming van mededelingen. Zo'n rede blijft moeilijk te verteren: een krentenbrood met alleen maar krenten, zoals onlangs een televisiecriticus een uit alleen maar spitse opmerkingen en woordspelingen bestaand toneelstuk van Oscar Wilde typeerde. Wat de opeenstapelende woordspelingen zijn bij Wilde, zijn de reeksen feitenvermeldingen in de troonrede en het tweede is aanzienlijk minder aangenaam om aan te horen dan het eerste.

Een beter recept

De troonrede zou beter te beluisteren en te verwerken zijn, zo stellen Vondeling en Renkema, als bijv. niet alle op stapel staande wetsontwerpen – in de troonrede 1975 vierendertig! – met naam en toenaam werden genoemd. Details kunnen desgewenst in een aparte nota gegeven worden. Dan komt er ruimte vrij om de grote lijnen van het te verwachten regeringsbeleid aan te geven; dan kan er een goede rede geschreven worden, die immers – zoals de directeur van de staatsuitgeverij in zijn voorwoord schrijft – „schijnbaar overvloedige woorden bevat die noodzakelijk zijn om de luisteraar een zo

Koningin Juliana, de Troonrede lezend

goed mogelijke ontvangst te waarborgen”.

Boeiend

Op die wijze kan in een troonrede de persoonlijke stijl doorklinken van de minister-president, die dan des te meer de hoofdsteller is en zo wordt de kans de luisteraar te boeien vergroot. Vondeling en Renkema geven, me dunkt met waardering, een enkel voorbeeld hoe dat gebeurde toen Kuypers minister-president was. Zijn stijl, zo schrijven ze, is gemakkelijk te herkennen in de aanhef van de rede die in 1902 werd uitgesproken: „Uit ernstige krankheid genadig hersteld en door de liefde mij betoond te inniger aan Mijn volk verbonden, ben ik in Uw midden verschenen om nu ook in persoon de nieuwe zitting der Staten-Generaal te openen”.

Treffend voorbeeld

Het is een curieus voorbeeld, want juist in dit citaat is niet alleen de hand te herkennen van de oude staatsman, maar ook het handje van de jonge koningin. Kuypers achtte het namelijk staatsbelang te laten blijken, dat de vorstin ten gevolge van

tyfus een miskraam had gekregen, waaruit het belanghebbende vaderland, enkele op de troonopvolging azende Duitse prins en de belangstellende rest van Europa de conclusie konden trekken, dat haar huwelijk niet kinderloos hoefde te blijven. Tegen deze achtergrond is het voorbeeld overigens te treffender, omdat het aangeeft hoe de praktijk ooit was en zo veel mogelijk zou moeten zijn. Immers binnen de troonrede komen als regel de opvattingen, gevoelens en stijl van de Koningin niet duidelijk tot uiting. Maar wanneer die persoonlijke elementen het belang van de staat raken en de vorst(in) daaraan uiting wil geven is het goed als de verantwoordelijke ministers daarvoor ruimte kunnen bieden.

Wens

Het zal de lezer van dit artikel duidelijk zijn geworden, dat ik met de heren Vondeling, Renkema en vele anderen verlangend uitzie naar een troonrede, die niet te lang is en voor belangstellende burgers goed te volgen en redelijk te begrijpen. Daarom hoop ik, dat de opstellers van de troonrede 1976 de lessen van meester Anne en meester Jan met vrucht gevolgd hebben.

Wet arbeid buitenlandse werknemers over de eindstreep

In het vorige nummer drukten wij een collage af van de speech, die het ARP-Tweede Kamerlid Van Dam twee weken geleden hield naar aanleiding van het omstreden wetsontwerp Arbeid Buitenlandse Werknemers. De behandeling van dit wetsontwerp is inmiddels beëindigd. De heer Van Dam geeft in dit artikel nog een kort commentaar op dit door de Kamer aanvaarde wetsontwerp.

Tegemoetkoming

Het wetsontwerp Arbeid Buitenlandse Werknemers heeft de eindstreep gehaald. Vorige week donderdag haalde minister Boersma dit binnen. Voordat het zover was, had de minister in een constructieve

gedachtenwisseling met de Kamer een belangrijke tegemoetkoming gedaan. De periode van 5 jaar, waarna een buitenlandse werknemer vrije toegang krijgt tot de arbeidsmarkt, werd door het aannemen van een gezamenlijk amendement van de Partij van de Arbeid en de Chr. Democratische fracties teruggebracht tot drie jaar. De waarborg, dat de mobiliteit van de buitenlandse werknemer op de arbeidsmarkt door deze wet zo min mogelijk wordt, werd door deze wijziging aanzienlijk vergroot.

Ander amendement

Minister Boersma accepteerde deze en andere wijzigingen op een royale wijze. Een tussenvoorstel van de SGP'er Van Dis m.b.t. de 5- of 3-jaarsperiode kwam tenslotte niet in aanmerking omdat het verschil in effect met de 3 jaar, die door een groot deel van de Kamer werden gewenst, te klein werd geacht. In een ander amendement afkomstig van de drie Chr. Democratische fracties en de PvdA-fractie

werd bereikt, dat vacatures, ontstaan door positieve verbetering van een buitenlandse werknemer, buiten de door de wet gestelde beperking per onderneming (vergunningenlimiet) vallen. De Kamer heeft minister Boersma nu een instrument in handen gegeven om m.n. de komst naar Nederland van buitenlandse werknemers te beperken. Het is een instrument dat niet terstond zal werken. Er is een aanlooptijd nodig, waarin ondernemingen worden aangespoord andere oplossingen te vinden voor de werkzaamheden, die nu door buitenlanders worden verricht. Het is duidelijk, dat daarmee tijd gemoeid is.

Onredelijke kritiek

Er is tegen dit wetsontwerp veel verzet buiten de Kamer geweest. Veel onredelijke en – om met minister Boersma te spreken – kwaadaardige kritiek. Zowel door de aangebrachte wijzigingen als door de verheldering die ontstaan is omtrent achtergronden, bedoelingen en werking

van de wet, is beslist aan deze kritiek de grond ontvallen. Hoe de wet zal werken, moet, zoals met elke wet, tenslotte in de praktijk worden getoetst. In de gedachtenwisseling in de Kamer is, naast de concrete verbeteringen, duidelijk geworden dat de toepassing van de wet op een gans andere wijze is bedoeld dan de zwartkijkers het hebben voorgesteld.

HOUT-EN
METAAL-
BEWERKINGS
MACHINES
VAN DER SPEK
ROTTERDAM - TEL. 27.97.55.
WOLPHAERTSBOCHT 214

PPAC-advies

Het CDA heeft destijds een Permanente Program Advies Commissie (PPAC) ingesteld. De taak staat omschreven als het CDA stimuleren of de bezinning op de relatie tussen levensovertuiging en politiek handelen; het algemeen bestuur adviseren over de hoofdlijnen van het beleid en over de uitvoering en bijstelling van het program. Een keer per jaar brengt de PPAC een advies uit dat tegelijk wordt gepubliceerd met het oordeel van het algemeen bestuur daarover. Deze week is dat voor de tweede keer gebeurd. Het is duidelijk, dat de PPAC steeds voor een moeilijke taak staat. Moeilijk, omdat de PPAC er amper aan kan ontkomen te spreken over zaken, waarop organen van de drie partijen ook hun zeggenschap hebben. Extra moeilijk wordt het wanneer de PPAC haar verhaal juist toespit op de hoofdlijnen van het beleid. Overigens

kan men er begrip voor hebben, dat zij de relatie levensovertuiging en politiek handelen dit jaar heeft laten rusten. Wellicht zijn de discussies rond het CDA-congres daar mede debet aan. Gezien de ingestelde programmacommissie spreekt het vanzelf, dat zij niet spreekt over de uitvoering en bijstelling van het program. Geconstateerd kan worden, dat de PPAC er in is geslaagd een goede discussiebijdrage te leveren aan de vorming van christen-democratische politiek. De titel „offers voor de toekomst” duidt er al op dat de PPAC verder wil kijken dan de zeer korte termijn. Waar en hoe de offers gebracht moeten worden vereist een uiterst zorgvuldig overleg. Terecht pleit de PPAC voor een mentaliteitsverandering.

PPAC-advies II

In het rapport is de PPAC er niet geheel aan ontkomen te weinig te letten op de praktische politieke situatie. Daaruit

NG COMMENTAAR

moet worden verklaard, dat het algemeen bestuur nogal kritisch en terughoudend op een aantal punten heeft gereageerd. Een beleid moet tot stand komen, door een samenspel van de diverse betrokkenen; partijen, fracties en bewindsleden. De consequenties, die een bepaalde stellingname met zich meebrengt dienen goed doordacht te zijn. In verband daarmee is het ook

belangrijk, dat het algemeen bestuur, de noodzaak erkennende dat bepalingen noodzakelijk zijn, nadrukkelijk uitspreekt, dat uitgangspunt dient te blijven, dat de laagste inkomensgroepen zoveel mogelijk worden ontzien. Dat mag trouwens ook van een christelijke politieke beweging worden verwacht.

Politiek bedrijven brengt in de Nederlandse situatie de noodzaak met zich mee compromissen te sluiten. Dit betekent niet dat een ingediend wetsontwerp ongewijzigd zou moeten blijven.

In het algemeen overleg tussen regering en volksvertegenwoordiging moet de volksvertegenwoordiging ruimte hebben.

Het betekent wel, dat ingediende wetsontwerpen bezien moeten worden, tegen de achtergrond van de noodzaak tot politieke compromissen te komen.

Het stemt tot voldoening, dat het algemeen bestuur hier meer van doordrongen is dan de PPAC in haar beoordeling.

T.a.v. de samenstelling van de Raad van Commissarissen zou naar ons oordeel realisering van het standpunt van de PPAC (samenstelling via coöptatie) een belangrijk minpunt vormen voor het CDA.

Het algemeen bestuur wijst terecht op hetgeen in het ontwerpprogram staat over dit punt.

VAN ATOTU

Filibuster

Met de naam „filibuster” wordt een in de Senaat van de Verenigde Staten van Amerika soms toegepast middel aangeduid om door zeer langdurige redevoeringen de aanvaarding van een wetsontwerp te vertragen of onmogelijk te maken. Er is zelfs een voorbeeld van een rede die 22 uur in beslag nam. Als het om een groepsactie gaat, kan zo'n filibuster een wekelange vertraging bewerkstelligen.

De uit parlementair oogpunt meest kenmerkende eigenschap van een filibuster is, dat het wetsontwerp niet op inhoudelijke gronden wordt bestreden, maar met behulp van procedurele middelen wordt tegengewerkt.

Handje noch voetje

Iets dergelijks deed zich m.i. vorige week in de Tweede Kamer voor met de motie-Hermes. Daarbij werd van de minister van onderwijs verlangd de termijn, waarbinnen de onderwijsorganisaties hem hun commentaar op het concept-wetsontwerp op het basisonderwijs zouden kunnen doen toekomen, met drie maanden te verlengen. De minister kan eerst na ontvangst van deze commentaren zijn concept om advies aan de onderwijsraad voorleggen. Vervolgens dient hij zijn voorlopig voorstel aan de Raad van State toe te zenden. Pas na ontvangst daarvan kan hij een (naar aanleiding van de ontvangen adviezen eventueel gewijzigd) definitief ontwerp aan de Ministerraad voorleggen. Na behandeling in de Ministerraad volgt dan indiening bij het parlement. Deze wettelijk voorgeschreven procedure zou er bij uitvoering van de motie toe leiden dat het wetsontwerp niet meer in de huidige kabinetsperiode zou kunnen worden ingediend (van behandeling door de Kamer kan in elk geval in de lopende parlementaire periode geen sprake meer zijn). Nu is het duidelijk dat de minister er zeer aan hecht dit werkstuk van zijn hand in

de huidige kabinetsperiode in te dienen. Dit is heel begrijpelijk en respectabel, maar er is voor de Kamer geen enkele reden hem daarbij een handje te helpen door de aan de indiening voorafgaande procedure te versnellen. Evenmin echter mag er voor de Kamer reden zijn de minister daarbij een voetje dwars te zetten door deze procedure te vertragen.

Geen overhaasting

Bij de omstreden motie is derhalve de vraag aan de orde, of de minister met de door hem voorgestelde inspraaktermijnen een onverantwoorde bekorting van een redelijke procedure teweegbracht, dan wel (het spiegelbeeld) of de motie met het bepleite uitstel een onredelijke vertraging zou bewerkstelligen. De minister nu heeft met een keur van argumenten betoogd dat de door hem in acht genomen termijnen alderminst onredelijk waren. Hij wees er daarbij op dat er al eerder een voorontwerp was geweest, waarop de onderwijsorganisaties hadden kunnen reageren.

Verder is er in het begin van dit jaar over bepaalde onderdelen van het concept opnieuw overleg met de onderwijsorganisaties gevoerd. Voorts verwees de minister naar de in acht genomen termijnen bij belangrijke wetsontwerpen in het verleden. Cals gaf in 1958 de organisaties twee maanden gelegenheid hun advies uit te brengen over het wetsontwerp dat het gehele voortgezet onderwijs zou regelen. Grosheide (staatssecretaris onder Diepenhorst) gaf in 1965 voor commentaar op het ontwerp overgangswet WVO eveneens een termijn van twee maanden.

Tenslotte verklaarde minister Van Kemenade zich bereid de oorspronkelijke termijn van drie maanden alsnog tot vier maanden uit te breiden. In het licht van dit alles konkludeerde de minister m.i. terecht dat van enige onverantwoorde overhaasting zijnerzijds geen sprake was.

Wel vertraging

De indiener van de motie beriep er zich daarentegen op dat er van de toegestane vier maanden (1 juli tot 1 november) eigenlijk al twee wegvielen wegens de vakanties. Om twee redenen geen sterk argument. In de twee maanden van Cals

viel de gehele kerstvakantie. Vooral echter: de schoolvakanties zijn van geen enkel belang. Het gaat om de voorbereiding door de staf van de organisaties, en dit moet in zo'n belangrijke zaak ook in juli en augustus kunnen gebeuren. Voor het daarna door de organisaties zelf te vormen oordeel kunnen de maanden september en oktober toereikend worden geacht. Daarvan werd achteraf (zij het vermoedelijk onbedoeld) vorige week zaterdag het bewijs geleverd toen op de vergadering van de Besturenraad van het protestant christelijk onderwijs de directeur van de afdeling kleuter- en basisonderwijs van deze Raad een zeer definitief oordeel over het ontwerp bleek te kunnen geven. De reacties uit de zaal gaven blijkens het kranteverslag ook niet de indruk dat de tot 1 november nog resterende periode ontoereikend zou zijn om aan de hand van de adviezen van de staf tot een definitief commentaar aan de minister te kunnen komen.

Konklusie: de aangevoerde procedurele argumenten waren onvoldoende. Handhaving en aanvaarding van de motie zouden tot een vertraging in de indiening leiden die niet door de ervoor aangevoerde argumenten zelf werd gerechtvaardigd.

Filibuster

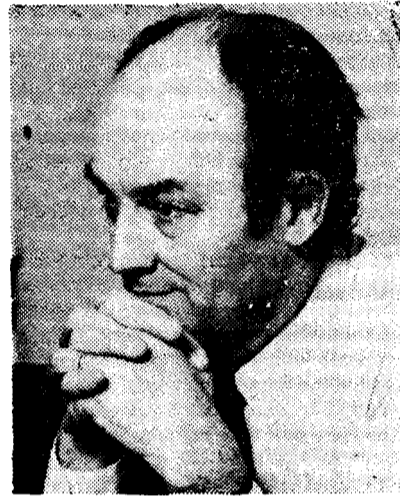
De veronderstelling ligt voor de hand dat de wens om tot vertraging (of zelfs tot verhindering) van de indiening te komen meer ontleend was aan bezwaren tegen de inhoud van het te verwachten ontwerp dan tegen de door de minister toegestane inspraaktermijn. De indiener heeft dit weliswaar ontkend, maar in elk geval veranderd dit aan het gevolg niets. Op zijn minst werd de schijn gewekt dat de wens om tot verlening van de termijn te komen meer werd ingegeven door bezwaren tegen het beleid van de minister dan tegen de door hem gevolgde procedure, een schijn die in het debat ook wel enige steun vond.

Daarmee zijn wij aangeland bij een parlementaire handelwijze die de grens van een filibuster nadert, zo niet overschrijft. Naar mijn mening is het hanteren van procedurele middelen om te verhinderen dat een niet gewenst regeringsbeleid aan het oordeel van het parlement wordt onderworpen een volstrekt verwerpelijk middel. De filibuster, in welke vorm dan ook, behoort in onze parlementaire praktijk niet thuis.

bundel van 10 van dergelijke historische brochures. Daarvoor dient het symbolische bedrag van f 1,- betaald te worden.

Elke bezoeker van de partijraad op 25 september a.s. in de Jaarbeurs Congreszaal te Utrecht, wordt in de gelegenheid gesteld tegen overhandiging van dit symbolische bedrag een pakket historische brochures mee naar huis te nemen.

Het spreekt haast vanzelf dat deze pakketten, evenals documentaties die de laatste tijd zijn uitgegeven en die voor de normale prijs verkocht worden, verkrijgbaar zijn in de in de hal van de Congreszaal ingerichte brochurestand en natuurlijk zover de voorraad strekt! Ook personen, die de partijraad onverhoopt niet bezoeken, kunnen een pakket historische brochures verkrijgen, indien voorradig en met bijbetaling van de verzendkosten. Aanvragen kan men richten aan het AR-Partijsekretariaat, Dr. Kuypersstraat 3, Den Haag.

Omdat het mijn taak was in de betreffende week het gemeenschappelijk fractieberaad van KVP, ARP en CHU te leiden, heb ik de parlementaire behandeling zorgvuldig gevolgd, zodat ik de fracties verantwoord zou kunnen adviseren. Het is natuurlijk helemaal niet erg als zulk een advies niet wordt opgevolgd. Het is wel teleurstellend als de toegankelijkheid voor de argumentatie zo gering blijkt te zijn. Niemand gaat voor zijn gevoelen in de Kamer een verklaring afleggen namens een minderheid van een door hemzelf voorgezeten fractieberaad. Dit geldt in de huidige fase van de CDA-ontwikkeling voor mij wellicht nog sterker dan voor anderen.

Eigen functie regering en parlement

Het onthouden van steun door de meeste leden van de AR-fractie en enkele leden (die in haar definitieve vorm niet door ARP en CHU werd mede-ondertekend) van de KVP-fractie aan de motie-Hermes werd derhalve niet ingegeven door overwegingen, ontleend aan het onderwijsbeleid. Evenmin lag er de behoefte aan ten grondslag de minister bij zijn wetgevende arbeid iets te „gunnen”. Wel allerminst werd ons standpunt ingegeven door de politieke pressie die de fractie van de PvdA bij monde van Van Ooijen op de valreep nog trachtte uit te oefenen. Dit had eerder een averechts

effect kunnen bewerken. Het is echter aan de regering om over de indiening van een wetsontwerp te beslissen. Het is haar recht dit te doen als zij de tijd daarvoor rijp acht. Als het wetsontwerp eenmaal is ingediend, is het aan de Kamer daarvoor te oordelen. Het Parlement beschikt over zijn eigen middelen om de discussie (via hoorzittingen, commissieberaad, voorlopig verslag, openbare behandeling) erover voor te bereiden en te voeren. Als daarbij zal blijken dat de minister onverantwoord gehaast is te werk gegaan en dat dit tot ongewenste gevolgen voor de inhoud van het wetsontwerp heeft geleid, dan zal dit zijn invloed op het oordeel van het Parlement ook wel hebben. De minister is duidelijk genoeg gewaarschuwd. Na die waarschuwing blijft het echter aan de regering om over de indiening te beslissen en het is onjuist als de Kamer haar met procedurele middelen daarin tracht te belemmeren.

Doel heiligt middelen niet

Met een oordeel over het beleid van minister Van Kemenade heeft dit niets te maken. Dit staat er geheel buiten. Een standpunt, als door mij uiteengezet, dient te worden ingenomen ongeacht welke minister en ongeacht welk wetsontwerp het betreft. Of een bepaald middel geoorloofd is, hangt niet af van de minister tegen wie het gehanteerd wordt. Zomin als alles geoorloofd is om Van Kemenade te steunen, zomin is alles geoorloofd om hem te bestrijden. Het middel moet in beide gevallen passend zijn. Zeker in christen-democratische politiek heiligt het doel de middelen niet. Met de vrijheid van onderwijs heeft dit alles niets, maar dan ook niets te maken. Met het zuiver houden van onze parlementaire gebruiken in de verhouding tussen regering en parlement heeft het daarentegen alles te maken. Vandaar deze uitvoerige uiteenzetting en verantwoording.

Adant

Voor symbolisch bedrag Historische brochures

De afgelopen maanden heeft men zich op het partijbureau o.a. beziggehouden met het uitdunnen van het archief. Gebleken is dat talrijke brochures – soms geplubliceerd omstreeks 1950 en zelfs enkele voor de Tweede Wereldoorlog – nog in een extra overschot aanwezig waren. Wij kunnen ons voorstellen dat veel partijleden graag dergelijke brochures aan hun bezit willen toevoegen.

Naast publikaties van de Stichting Kaderen Vormingswerk ARP als „Kleine eeuw, kleine luyden”, „Spelregels voor economie en politiek”, „CDA, van Woudschoten tot Hoogeveen” en binnenkort ook een uitgave gewijd aan Groen van Prinsterer, kan men dan in de boekenkast documentaties van

historischer aard aantreffen.

Enkele titels

Hierbij een kleine greep uit nog beschikbare brochures: „Het Sovjet-Paviljoen, techniek van massamisleiding”; „In Kuypers lijn”; „Kan een christen lid zijn van de PvdA?”; „Toekomst voor Midden- en Kleinbedrijf”; „De vrouw en de christelijke politiek”; „Het liberalisme van de VVD”; „De vreugde van de politiek”; „De tragiek van de PvdA”; „Je Maintiendrai”.

Symbolisch bedrag

En dit zijn nog maar enkelen. Iedereen kan voor een klein bedrag in het bezit komen van een tevoren gesorteerde

BON

Naam:

Adres:

Woonplaats:

Wenst abonnement

Wenst proefnummers

Adres: Ned. Gedachten, antwoordno. 66, Den Haag. Géén postzegel.

Abonnementsprijs f 12,50 per half jaar.
Jongeren/studenten abonnement f 7,50 per half jaar.

NEDERLANDSE GEDACHTEN

veel gelezen, veel geciteerd.

Onlangs heeft de Permanente Program Advies Commissie (PPAC), onder voorzitterschap van mr. Y. Scholten, van het CDA zijn tweede jaarlijkse advies uitgebracht. Dit beleidsadvies handelt onder meer over het te voeren sociaal-economische en sociaal-culturele beleid. De belangrijkste passages uit de samenvatting van dit beleidsadvies zijn hieronder weergegeven, terwijl elders op deze pagina het oordeel van het algemeen bestuur van het CDA over dit advies staat afgedrukt.

Beleidsombuigingen

Onze economische ontwikkeling bergt een aantal fundamentele onevenwichtigheden in zich die de verwezelijking van de centrale doeleinden van ons sociaal-economische beleid in toenemende mate blokkeren. In het rapport van de permanente program-adviescommissie van het CDA wordt om ingrijpende beleidsombuigingen gevraagd. De commissie meent dat er, ongeacht de te verwachten economische groei, een zekere ruimte voor werkgelegenheid scheppende investeringen over moet blijven. Zij denkt aan een „één-procents-norm voor werkgelegenheid“ die in de particuliere sector gerealiseerd moet worden.

Pas op de plaats

Het rapport wijst erop dat het draagvlak, waarop de financiering van overheidsuitgaven en sociale zekerheid rust, steeds kleiner is geworden; steeds minder mensen moeten voor steeds meer mensen werken. Globaal gesproken hadden daarom dus alle vier categorieën de pas moeten inhouden. Drie van deze vier categorieën zijn echter op de oude voet doorgeslagen: de lonen, de uitgaven van de overheid en de sociale uitgaven. De overige inkomens (wintens e.d.) waaruit voor een belangrijk deel nieuwe investeringen gefinancierd moeten

Tweede jaarlijkse advies van het P.P.A.C. aan het CDA

„OFFERS VOOR DE TOEKOMST”

worden, raakten zeer bekneld. Een van de gevolgen hiervan was inflatie met als gevolg prijsstijgingen. Van elke gulden die in ons land wordt verdiend, wordt nu reeds 55 cent collectief verdeeld door middel van belasting of premiebetaling. Het Kabinet-Den Uyl heeft, uitgaande van een structurele economische groei van 3³/₄ pct. per jaar, een jaarlijkse groei van de collectieve sector tot één procent van het nationale inkomen aanvaard. De CDA-programmcommissie gaat uit van 3¹/₂ pct. groei en acht dan een jaarlijkse collectieve lastenverzwaring van 0,7 pct. acceptabel. De permanente programadviescommissie wil dus nu 1 pct. voor de werkgelegenheid veilig stellen. Het gaat haar om het zoveel mogelijk scheppen van extra werkgelegenheid, het terugdringen van minder urgente en het verder intensiveren van wezenlijke elementen van ons stelsel van sociale zekerheid.

Het rapport becijfert dat een door haar bepleite extra matiging in de collectieve steer en de inkomens, ongeveer 65 000 arbeidsplaatsen extra oplevert. Zij komt daarmee op een werkloosheid van 145 000. De regering noemt een streefcijfer van 150 000 werklozen, dat bereikt wordt door het vergroten van het financieringsstekort van de overheid. De commissie wijst deze wijze van financiering af vanwege de eraan verbonden risico's.

Geïntegreerd beleid

De commissie is ervan overtuigd dat haar beroep op in feite iedereen om zich terwille van de toekomst te matigen alleen kans van slagen heeft als iedereen de betekenis

van matiging in eigen werkomgeving kan ervaren. Geïntegreerd beleid moet zowel de zeggenschapsverhoudingen als het inkomensbeleid en het arbeidsmarktbeleid raken. In het kader van geïntegreerd beleid had, naar het oordeel van de commissie, de positie en samenstelling van de ondernemingsraad en de samenstelling van de raden van commissarissen integraal moeten worden benaderd. Echter in het wetsontwerp inzake de ondernemingsraden is een ondernemingsraad nieuwe stijl gecreëerd welke tegenover de bevoegdheden van de leiding de specifieke werknemers-bevoegdheden vertegenwoordigt.

VAD-regeling

Van de voorgestelde vermogensaanwasdeling-regeling heeft de commissie met heel gemengde gevoelens kennis genomen. De regeling zal slechts de vervreemding en de anonimiteit vergroten, terwijl het er juist om te doen is de persoonlijke betrokkenheid, te intensiveren en verantwoordelijkheidsrelaties te verdiepen. Het regeringsbeleid terzake van het geïntegreerd beleid acht de commissie daarom nogal teleurstellend. Socialisten en christen-democraten zouden daarover een open discussie moeten voeren.

Nota selectieve groei

Bijzonder ingenomen is de commissie met de toezetting van de regeringsnota „selectieve groei“. De ondernemingsgewijze productie is ook voor de commissie niet onaantastbaar. Wanneer daarin een te grote centralisatie

van verantwoordelijkheden voorkomt moet deze evenzeer worden tegengegaan. De ondernemingsgewijze productie bezit echter zoveel gespreide zeggenschap en ook een zo groot vermogen om aan de eisen van flexibiliteit te voldoen dat ook de commissie van de grote positieve betekenis van deze wijze van produceren uitgaat.

Welzijnsbeleid

Het tweede onderwerp dat in het PPAC-advies uitvoerig aan de orde komt luidt „Aspecten van welzijnsbeleid“. Ook voor deze sector is de financiering een knellend probleem geworden. De bezinning omtrent het welzijn mag, naar het oordeel van de commissie, niet door het economische denken worden beheerst, doch een op de toekomst gericht beleid dat de grenzen van de mogelijkheden niet ziet zou zowel welvaart als welzijn achter de horizon doen verdwijnen.

Het rapport gaat uit van enkele grondlijnen: de verantwoordelijkheid van de mens jegens God realiseert zich als verantwoordelijkheid t.o.v. de naaste en in verantwoordelijkheid van organisaties, zoals deze, in verscheidenheid naar levens- en geloofsovertuiging, zijn ontstaan. Ook jegens zichzelf heeft de mens zijn verantwoordelijkheid, bijv. de zorg voor eigen gezondheid. Naar christen-democratische visie is de mens een eenheid van lichamenlijk-geestelijk en maatschappelijk bestaan. In de beleidsaanbevelingen wordt erop aangedrongen dat deze eenheid ook in de hulpverlening tot zijn recht komt. De samenhang van beleidsvoering, structurering en financiering van de

onderscheiden werksoorten moet zoveel mogelijk worden bevorderd. Het samenbrengen van de onderscheiden sectoren van hulpverlening onder één departement verdient ernstige overweging. Gezondheidszorg en maatschappelijke dienstverlening zouden onder één ministerie kunnen worden gebracht.

De relatie van burgerlijke overheden met het zgn. „particuliere initiatief“ acht de commissie van principiële aard. De structurering van het overheidsbeleid zal mede dienstig moeten zijn ter bescherming en stimulering van de eigen verantwoordelijkheid van de hulpverleningsinstellingen.

Ten aanzien van de financieringsproblematiek bepleit de commissie dat de christen-democraten in politiek opzicht aangeven welke prioriteit de hulpverlening aan de mens heeft in verhouding tot bijvoorbeeld waterstaat, defensie, landbouw, werkgelegenheidsbeleid en woningbouw. Daarnaast zullen ook interne prioriteiten moeten worden gesteld. Het verdient naar het oordeel van de commissie voorts sterke aanbeveling dat aan gezondheidscentra verbonden medewerkers (sters), inclusief de medici, in loondienst gaan werken. Het brengt een betere beheersbaarheid van de kostenontwikkeling met zich mee, en maakt alles ook organisatorisch duidelijker. De commissie acht het voorts gewenst de alleenverkoop-positie van de farmaceutische industrie te doorbreken.

Financiering uit algemene middelen

De commissie acht het dringend gewenst dat voor de verschillende sectoren van de hulpverlening zowel de financiering als de beleidsontwikkeling en structurering wettelijk worden geregeld. Als afzonderlijk punt ter bestudering wijst de commissie op de mogelijkheid dat de gehele gezondheidszorg, die thans uit verzekeringen wordt gefinancierd, wordt overgebracht naar een financiering uit de algemene middelen. In het kader van financiering uit de algemene middelen zou moeten worden gestreefd naar een systeem dat volledig aansluit bij de verscheidenheid die in ons land op het terrein van de hulpverlening bestaat.

Oordeel Algemeen Bestuur over tweede jaarlijkse advies PPAC

Het Algemeen Bestuur ziet de titel van het advies tevens als de conclusie: „Offers voor de toekomst“. Dat daarvoor een mentaliteitsverandering nodig is, mag wellicht vanzelfsprekend schijnen, het is misschien wel de belangrijkste opgave voor ons volk. Behalve voor politieke partijen is daarbij ook een belangrijke rol weggelegd voor bijv. de kerken. De mens van de 70er jaren zal zich moeten „omkeren“.

Sociaal-economisch beleid

Het Algemeen Bestuur is onder de indruk van de indringende wijze waarop de ernst van onze sociaal-economische situatie is geschetst. Het is hard te moeten constateren dat wij een uiterste krachtspanning moeten leveren om het huidige aantal structureel-werklozen niet nog verder te zien stijgen. Daarom kan met instemming worden geconstateerd dat de PPAC hoge prioriteit

wenst te geven aan de bestrijding van het werkloosheidsprobleem. Eveneens kan akkoord gegaan worden met de door de commissie voor het te voeren beleid genoemde geruststellende uitgangspunten. We mogen onze problemen niet langer oplossen door ze af te wentelen op andere schouders. Met de commissie heeft het Algemeen Bestuur grote zorgen over een opvoering van het financieringsstekort van de overheid tot 5% in 1980. Uitgaande van een groei van het nationaal produkt van 3¹/₂ pct. wordt in het ontwerp-program een stijging van 0,7% van de collectieve sector aanvaardbaar geacht. In het advies van de commissie wordt geconcludeerd tot een aanvaardbare stijging van 0,58%. Zonder zich aan de door de commissie genoemde percentages te willen binden erkent het Algemeen Bestuur de juistheid van de benaderingswijze van de commissie. Het Algemeen Bestuur erkent tevens, dat deze benaderingswijze moeilijk te realiseren zal zijn, omdat zij en de mogelijkheden tot uitbreiding van de collectieve sector en de mogelijkheden voor inkomensverbetering belangrijke beperkingen oplegt. Bij het concretiseren van de beperkingen dient het uitgangspunt te blijven dat de laagste inkomensgroepen zoveel mogelijk worden ontzien. Bij duidelijk gewijzigde economische omstandigheden dient steeds na afweging van alle maatschappelijke aspecten een rechtvaardige verdeling tot stand te worden gebracht. Reeds lang bepleit de christen-democratie de gezamenlijke verantwoordelijkheid in de onderneming. Tegen die achtergrond verdient de idee van een vermogensaanwasdeling en een verbreding en verdieping van de inbreng van de werknemers in de onderneming hartelijke steun.

De kritiek van de commissie op het ingediende wetsontwerp inzake de ondernemingsraden wordt te negatief geacht. Ingestemd kan worden met de visie die de commissie heeft op de toekomstige ondernemingsstructuur. De commissie oordeelt met name te negatief over het nieuw gecreëerde overlegorgaan, dat voor een niet gering gedeelte de ondernemingsraad oude stijl vervangt. Men kan zich afvragen of dit onderdeel van de wetswijziging wel noodzakelijk is. Als politiek compromis is het niet aanvaardbaar. Terecht zegt de commissie dat de VAD eerder te laat dan te vroeg is gekomen. De christen-democratie is ook zelf te weinig inventief geweest eerder met plannen te komen. De reserves, die de commissie formuleert ter zake van de bij het parlement ingediende voorstellen met betrekking tot een vermogensaanwasdeling zijn begrijpelijk en daarom zijn er in het wetsontwerp belangrijke wijzigingen noodzakelijk. De idee van de gezamenlijke verantwoordelijkheid behoort ook tot uiting te komen in de samenstelling van de Raad van Commissarissen. Ook hier moet de betrokkenheid van de werknemers worden bevorderd. Met nadruk wordt erop gewezen dat de actuele werkloosheidsproblematiek een motief temeer is tot nadere bezinning op de vraag naar de betekenis van de arbeid in onze samenleving, alsook naar de waardering van werk en werkloosheid.

Sociaal-cultureel beleid

Het Algemeen Bestuur steunt van harte de in dit hoofdstuk gegeven beschrijving van de unieke verantwoordelijkheid van de mens. Met instemming is kennis genomen van de beschouwingen over de rol van de overheid in het sociaal-culturele veld en over de verhouding van overheid – particulier initiatief. Een bijzondere nadruk ligt op de eigen verantwoordelijkheid van het particulier initiatief. Nadere bezinning behoort de uitwerking hiervan in het advies. Wat zijn in de huidige maatschappij de mogelijkheden voor het particulier initiatief effectief te dragen? Is het particulier initiatief nog uitgerust

voor het voeren van een samenhangend beleid op langere termijn? Gemist wordt een gemotiveerde stellingname inzake de vragen op het terrein van de democratisering in het welzijnswerk. Aan een christen-democratische evaluatie van de departementale nota ter zake is dringend behoefte. De vraag of die beperking mag worden aangebracht moet bezien worden tegen de achtergrond van onze visie op het totale maatschappelijke gebeuren. Grote nadruk valt in dit hoofdstuk op de beperkte financiële mogelijkheden van het welzijnsbeleid. Na de beschouwingen over de sociaal-economische problematiek is dit wellicht begrijpelijk en consistent. Het financieel-economisch denken mag echter hier aan de orde zijnde vragen niet gaan overheersen. Ondanks het feit, dat de commissie dit zelf erkent, ontkomt zij daar niet geheel aan. Zo is het ongenueanceerd te suggereren dat de financieringsproblematiek te lenigen zou zijn door een beperking van het aanbod van de welzijnsvoorzieningen. De in het advies gegeven analyse van de structuur- en financieringsproblematiek is zeer verhelderend. De financiering van het welzijnswerk is uit de hand gelopen vanwege de vele taken, die aangepakt moesten worden. Teleurstellend is de suggestie voor het te voeren beleid. Enerzijds betuigt de commissie adhesie aan een aantal voorstellen van regeringszijde. Anderzijds wordt het scheppen van een financieringsstroom bepleit. De door de commissie gedane suggesties voor bezuinigingen op onderdelen zijn het overwegen waard en vragen om een nadere bestudering, vooral ook gezien de ruime plaats die daarbij is gegeven aan de preventie. In het advies wordt voorts overleg tussen overheid en particulier initiatief bepleit. Door wie tenslotte welke beslissingen moeten worden genomen komt echter onvoldoende uit de verf.

Het Algemeen Bestuur van het CDA heeft onlangs het tweede jaarlijkse advies besproken van de Permanente Program Advies Commissie (PPAC) van het CDA. Het CDA-bestuur heeft hierover zijn oordeel vastgesteld. Enkele passages daaruit leest u in het hiernavolgende.

Algemeen

Het Algemeen Bestuur van het CDA is van oordeel, dat het tweede advies van de PPAC een goede discussiebijdrage van christen-democratische zijde levert aan actuele onderwerpen. Terecht vraagt de commissie opnieuw grote aandacht voor de zo belangrijke sociaal-economische vraagstukken waarbij het accent is gelegd op het ontwikkelen van theoriek. Geconstateerd wordt, dat ook een aantal aspecten van de sociaal-culturele problematiek. De commissie heeft voldaan aan het verzoek fundamentele analyses en theoretische beschouwingen toe te spitsen op concrete en actuele beleidspunten. Overigens is de commissie hier niet op alle punten in geslaagd.

NEDERLANDSE GEDACHTEN

Weekblad van de A.R.P. Evangelische volkspartij
Waarin opgenomen Ad Rem (officieel orgaan Arjos)
 onder redactie van:
 G. A. Kieft (voorzitter)
 C. Pn. de Boer
 H. W. van den Brink
 D. Corporaal
 mevr. T. van Gelder-de Boer
 dr. W. de Kwaadsteniet
 mr. C. van de Wetering
 N. M. Hogeland
 (redactie-sekretaris)

Adres van redactie, advertenties en administratie:
 Dr. Kuyperstraat 3,
 's-Gravenhage,
 tel. (070) 3.96.20,
 giro 89673.

Abonnementsprijs:
 f 12,50 per halfjaar.
 Giro 89673 ten name
 van de A.R. Partijstichting
 te 's-Gravenhage
 Losse verkoop f 0,85

Studenten/jongeren
 abonnement
 f 7,50 per halfjaar.
 Advertentie-exploitatie:
 020-24.91.12..

UIT DE ARJOS

„Informatieschets“

Dienstplichtigen of vrijwilligers

CIE. MOMMERSTEEG

Op 26 maart 1975 installeert minister Vredeling (Defensie) de „Staatscommissie van advies inzake de personeelsvoorziening voor de krijgsmacht“. Deze commissie, genoemd naar haar voorzitter oud-staatssecretaris van Defensie Mommersteeg houdt zich bezig met de vraag op welke manier de militaire organisatie het best van personeel voorzien kan worden na 1983. De discussie hierover is niet nieuw en speelt al gedurende een lange reeks van jaren. Te denken is aan de in 1958 ingestelde commissie Van Voorst tot Voorst, studies tijdens het staatssecretariaat van Haex in 1965 en 1970 en aan het plan-Kikkert. Ook de commissie van Rijckevorsel (1971) – die zich bezighield met de toekomst van de Nederlandse Defensie – heeft aandacht besteed aan het vraagstuk van dienstplicht of vrijwilligheid. In de door de regering uitgebrachte Defensienota 1974 wordt het instellen van een betreffende staatscommissie aangekondigd. De commissie zal per 1 juli advies uitbrengen.

DIENSTPLICHT

De Defensienota 1974 „Om de veiligheid van het bestaan“ noemt enkele kernvragen die o.a. in de commissie Mommersteeg aan de orde zullen moeten komen:

- hoever mag de overheid gaan in het vergen van een offer als de verplichte militaire dienst?
- is het verantwoord van althans dat deel van de dienstplichtigen dat daarin niet gelooft medewerking te vragen aan de krijgsmacht?
- moet – en kan – de ongelijkheid van de dienstplichtlast worden gecompenseerd?
- is de dienstplichtgedachte nog voldoende levend in het Nederlandse volk om dienstplicht ten behoeve van de krijgsmacht te rechtvaardigen?
- Enkele omstandigheden waardoor dienstplicht sterk in discussie is gekomen:
 - de veranderde strategische situatie door nucleaire wapens heeft massalegers overbodig gemaakt: een krijgsmacht dient erop gericht te zijn opkomende crises te bezweren en te beheersen; eenheden van zo'n leger moeten sterk mobiel, goed gemotiveerd en zeer goed opgeleid (niet slechts militair) zijn.
 - de lasten van de dienstplicht worden afgewenteld op een deel van de bevolking; slechts 40% van de dienstplichtigen komt werkelijk op; hierbij rijzen vragen als:
 - moet er ook een dienstplicht voor vrouwen komen?
 - dient er een algemene, sociale dienstplicht ingevoerd te worden?
 - krijgt diegene die niet het slachtoffer van de dienstplicht wordt een extra belasting opgelegd?
 - is het mogelijk een compensatie te geven aan hen die gediend hebben in de vorm van premies?
 - voor een dienstplichtige kan de dienst een onderbreking van studie of beroep betekenen.
 - dienstplichtigen komen vaak terecht in functies beneden hun opleidingspeil.
 - er ontstaat na de opleidingsperiode in dienst een zekere mate van leegloop.
 - dienstweigeringsproblematiek.

■ vraag over het al of niet opnemen van gastarbeiders in de personeelsbezetting.

GRONDWET

In de grondwet vinden we in artikel 194 en verder o.a. dat alle Nederlanders daartoe in staat verplicht zijn mede te werken tot handhaving der onafhankelijkheid van het Rijk en tot verdediging van zijn grondgebied en dat ter bescherming der belangen van de staat er een krijgsmacht is, bestaande uit vrijwilligers en uit dienstplichtigen.

De omvang van de Nederlandse krijgsmacht is in belangrijke mate afgeleid van de in Navo-verband overeengekomen taken.

Wat betreft het personeelsbestand geeft de Defensienota 1974 onderstaand staatje:

	1972	1977	1983	'72 – '83 Vermindering in %
burgers	29891	27169	25755	13,8
dienstpl.	57005	42170	40818	28,4
vrijwill.	59851	55457	54110	9,6
totaal	146747	124796	120683	

Onder vrijwilligers worden hier beroepsmilitairen, KVV-ers, VND-ers en TS-ers verstaan. Zo bestaat ± 35% van de krijgsmacht uit dienstplichtigen, ± 21% uit burgers, ± 38% uit beroepsmensen en ± 6% uit KVV-ers, VND-ers en TS-ers. Diverse vrijwilligerssystemen in het

Binnen de Arjos bestaat in toenemende mate behoefte aan elementaire informatie over actuele politieke vraagstukken. Daarom publiceert de Arjos (onder verantwoordelijkheid van het hoofdbestuur), regelmatig „Informatieschetsen“. Deze schetsen trachten op een zo eenvoudig mogelijke manier aan de orde te stellen wat er m.b.t. een bepaald vraagstuk een rol speelt. In bijgaand artikel gaat het over de vraag of ons leger van dienstplichtigen plaats zou

moeten maken voor een leger van vrijwilligers. Een door de regering ingestelde commissie (de Commissie-Mommersteeg) zal over dit onderwerp een rapport uitbrengen. Het is duidelijk dat het de Arjos in dit soort schetsen er niet om gaat politieke standpunten in te nemen, maar om het verschaffen van informatie en discussiestof gericht op jonge leden en kernen binnen onze organisatie. Aan de schetsen zijn ook vragen toegevoegd die men kan bespreken en beantwoorden.

contractperiode. Er zijn bij vrijwilligerscontracten van 6 jaar minder mensen nodig dan bij contracten van 2 jaar. In onze huidige situatie zien we, nu de dienstplicht met 4 maanden verkort is tot 12 maanden dat bij het gelijkblijven van het aantal functies het aantal opgeroepen meer wordt, er meer opleidingsplaatsen nodig zijn en eveneens meer materiaal en opleiders. Dit werkt kostenverhogend. Terzijde willen we de nationale reserve noemen. Jaarlijks worden er ± 2400 beroepsmilitairen en vrijwilligers aeworven en ± 40 000 dienstplichtigen opgeroepen.

contractperiode. Er zijn bij vrijwilligerscontracten van 6 jaar minder mensen nodig dan bij contracten van 2 jaar. In onze huidige situatie zien we, nu de dienstplicht met 4 maanden verkort is tot 12 maanden dat bij het gelijkblijven van het aantal functies het aantal opgeroepen meer wordt, er meer opleidingsplaatsen nodig zijn en eveneens meer materiaal en opleiders. Dit werkt kostenverhogend. Terzijde willen we de nationale reserve noemen. Jaarlijks worden er ± 2400 beroepsmilitairen en vrijwilligers aeworven en ± 40 000 dienstplichtigen opgeroepen.

VRIJWILLIGERS VOORDELEN

- Voorstanders van een leger dat bestaat uit een kleine kern van beroepsmensen (± tot aan pensioen), aangevuld met vrijwilligers (met contractduur van ± 5 jaar) een kader-vrijwilligersleger, noemen o.a. de volgende voordelen:
 - de onbillijkheid van een ongelijke lastenverdeling is verdwenen.
 - de motivatie is beter; dit wordt sterk aangevochten door hen die juist het tegengestelde menen.
 - de vakbekwaamheid van het personeel is groter; er is meer tijd om op te leiden, eventueel voor meerdere functies.
 - er is een grotere continuïteit in de personeelsbezetting tegenover het regelmatig binnenvallen en afzwaaien van dienstplichtigen.
 - de krijgsmacht krijgt weer een betere naam; ze komt niet steeds in opspraak door acties, stakingen e.d. terwijl ook het probleem van het dienstweigeren „verdwenen“ is.
 - het is goedkoper; men heeft minder materiële middelen nodig voor opleidingen, terwijl de efficiency van het materiaalgebruik groter zal zijn door meer vakkennis en ervaring; daarentegen verlangt men wel steeds goed (en duur) materiaal, hetgeen een verdere opmars van de wapentechnologie met zich zal brengen.
 - er wordt minder mankracht onttrokken aan het arbeidsproces wat een verhoging van het nationaal inkomen kan betekenen.
 - een argument van de polemoloog Hylke Tromp (in Trans-aktie febr. 1974, 14) volgens wie een professioneel leger minder weerd optreedt dan een leger met

Dienstplichtig of beroepsleger?

huidige bestel tussen beroepsmilitairen en dienstplichtigen:

1. **Kort-verbandsvrijwilligers (KVV).** Dit zijn dienstplichtigen die zich in het algemeen voor de aanvang van hun dienstplichtige periode verbonden hebben voor 4-6 jaar een beroepsfunctie onder bepaalde voorwaarden te vervullen. Deze voorwaarden betreffen o.a. beroepssalaris, premie per diensttijdjaar, studiefaciliteiten.
2. **Vrijwillig nadienenden (VND).** Dit zijn

3. **Technische Specialisten (TS).** Dienstplichtigen die zich voor de aanvang van hun dienstplichtperiode verbonden hebben om gedurende 4-6 jaar TS-functies onder voorwaarden te vervullen. Aan TS-functies is een burgervakopleiding verbonden. Het betreft in hoofdzaak technische functies waarvan continuïteit bij de vervulling waarschijnlijk wordt geacht. Voorwaarden betreffen beroepssalaris, premie per diensttijdjaar. De behoefte aan het jaarlijks te werven en op te leiden personeel is afhankelijk van de

onervaren dienstplichtigen; vergelijk een beroepsvoetballer die tegen een stootje kan en een amateurvoetballer.

NADELEN VRIJWILLIGERSLEGER

- Tegenstanders van een kader-vrijwilligersleger voeren onder meer de volgende argumenten aan:
 - het gevaar is groot dat zo'n leger een staat in de staat wordt, sterke politieke controle, contact met de burgerbevolking en het beperken van de contractduur van de vrijwilligers tot een klein aantal jaren zouden dit gevaar beperken.
 - een vrijwilligersleger is weinig gevoelig voor invloeden van buitenaf; echter vrijwilligers zullen ook andere rollen in de samenleving vervullen: denk aan lid zijn van een gezin, kerk, politieke partij e.d.
 - de omvang is afhankelijk van de resultaten van de werving; slechts door zeer hoge premies zullen vrijwilligers gelokt kunnen worden en veel andere faciliteiten zijn nodig; in het huidige systeem is het al erg moeilijk om voldoende KVV-ers, VND-ers en TS-ers te werven. Vergelijk V.S. met wervingsmoelijkheden.
 - er ontstaat na de opleidingstijd meer leegloperij; je kunt niet constant aan het opleiden blijven.
 - hoe vrijwillig is vrijwillig? Bepaalde groepen uit de samenleving worden oververtegenwoordigd zoals in de Verenigde Staten (negers en zij die onder aan de maatschappelijke ladder verkeren). Voor veel laaggeschoolden wordt het leger de enige mogelijkheid om een baan te krijgen.
 - het vechten wordt aan een exclusieve groep overgelaten.
 - er is geen mobilisabele achterban; dit zou ondervangen kunnen worden door ook de vrijwilligers op herhaling te laten gaan en oproepbaar te maken in geval van nood.
 - het is te duur; de personeelskosten zullen bijzonder hoog zijn (hogere rangen door ouder personeel, pensioenlasten e.d.) waar tegenover staat dat je minder personeel nodig hebt.
 - invloed van het parlement is kleiner.
 - er treedt vergrijzing op (vgl. Engeland). Uit beide argumenten blijkt o.a. dat kostenverhogingen en kostenverlagingen door elkaar lopen. De vraag is welke argumenten we bij de keuze het zwaarst laten wegen. Of moeten we de goedkoopste oplossing kiezen?

DISCUSSIEVRAGEN

1. Wat zijn de belangrijkste argumenten voor of tegen een vrijwilligersleger en welk advies moet de commissie Mommersteeg geven?
2. Is het principe uit artikel 194 van de grondwet nog juist?
3. Wat zijn eigen ervaringen of uit je omgeving met de dienstplicht?
4. Hoe moet bij een vrijwilligersleger a. de politieke controle het grootst zijn? b. de relatie tot de maatschappij zijn?
5. Vind je dat een leger alleen een zaak van mannen is?
6. Mag je mensen een plicht opleggen zoals de dienstplicht?
7. In Kernvraag 54 (oktober 1975, 12) zegt Cornelis Verhoeven dat een professionalisering van het leger o.a. betekent:
 - a. een definitieve aanvaarding, blijvende erkenning en een bijdrage tot de vanzelfsprekendheid van het geweld.
 - b. een perfectie van het geweld.
 Wat vind je hiervan?

Chili

Enkele malen publiceerden wij informatie over de situatie in Chili en met name over de politiek van onderdrukking die de militaire junta in dit land uitoefent op politieke groeperingen, waaronder de christen-democratische partij van Tomic. Op zaterdag 11 september vierde de junta haar derde verjaardag. Dan is het precies drie jaar geleden dat in Chili het licht uitging. De vooruitzichten op herstel van de democratie zijn vooralsnog somber, ook al is het politieke en kerkelijke verzet tegen de terreur inmiddels de kinderschoenen ontgroeid.

De morele steun uit het buitenland (naar de christendemocratische voorman Tomic afgelopen zomer voor een aantal Arjossers verklaarde een ware riem onder het hart van het Chileense volk), begint eveneens vaste vorm te krijgen. In Groningen werd

de elfde september grootscheeps herdacht. De Arjos heeft zich hier met de Wereldwinkel, de werkgroep Latijns-Amerika, de Stichting Ontwikkelingssamenwerking Vakbeweging, enkele jongerenorganisaties en de Unidad Popular, in het Chili-Comité Groningen verenigd. De Unidad Popular is de Chileense verzetscoalitie van communisten, socialisten, christen-socialisten, radicalen en christendemokraten. Het is de bedoeling van het Chili-Comité om ook na elf september actief te blijven. Zo wordt in het cultuurcentrum d'Oosterpoort in Groningen een grafiekentoonstelling gehouden, afkomstig van de Chileense schildersbrigade „Venceremos“ (wat betekent „Wij zullen overwinnen“). De tentoonstelling werd op 2 september

geopend door de burgemeester van Groningen, G. Buijer. De heer Buijer zei bij deze gelegenheid o.a.: „Het is een moeizame zaak om je beweging met Chili te tonen. Heeft het eigenlijk wel zin om je druk te maken voor mensen die van Groningen niet of nauwelijks gehoord hebben? In 1943 hoorden wij dat in het door en door genazificeerde, volkomen amorf Duitsland, gebukt onder terreur en standrecht, onder studenten in München een verzetsbeweging actief was. Voor duizenden in Nederland was dat een bemoediging, een teken van hoop. We moeten bezig blijven met de onderdrukten, al kunnen we geen oplossing teweegbrengen. Dat kunnen alleen de Chileenen zelf. Maar een volk dat niet voortdurend blijft werken aan het geluk en de vrijheid van anderen, verliest z'n waardigheid en houdt op met leven, ademt alleen nog maar.“ Steun van zoveel mogelijk Arjossers en andere ARP-leden aan de activiteiten van de Chili-Beweging, is van groot belang.

Vredesweek 1976

„Bedreigd bestaan“

„Bedreigd bestaan“: het motto van de vredesweek van 19-26 september a.s. Het Interkerkelijk Vredesberaad (IKV), is de drijvende kracht achter de activiteiten die in dit verband ontplooid (kunnen) worden. Het motto van de vredesweek heeft een dubbele bodem. „Het wijst op de gevaren die ons bestaan bedreigen. En het roept op om te zoeken naar een antwoord, dat een écht alternatief biedt voor die bedreiging. Het verhaal van David en Goliath is één van de vele illustraties in de Bijbel, dat Gods volk, ongeacht de bedreiging van zijn bestaan, is geroepen tot een alternatief... 'Opdat de gehele aarde wete, dat de Here niet verlost door zwaard en speer' (1 Sam 17).

En tegenover het imponerende machtsmiddel van de vijand stelt Israël niets anders dan... zichzelf: een stevige hersersjongen, vertrouwend op zijn God“.

Dit staat te lezen op de voorpagina van de vredeskrant die met het oog op de vredesweek is uitgegeven. De krant bevat 24 pagina's waardevolle informatie. O.a. een zestal mensen (waaronder AR-kamerlid Hanne van Leeuwen) uit het centrum van kerk en samenleving, geven hun persoonlijke visie op een aantal voorgelegde vragen. De krant, en meer informatie over de vredesweek, is verkrijgbaar bij het IKV, Celebesstraat 60, Den Haag; tel. 070-65.68.23.

VAN DE PAARTIJ

CDA-studiedagen over Europa

Vorige keren berichtten wij U reeds over een serie studiedagen omtrent de Christen-democratische visie op de toekomst van Europa. De tweede in de serie studie-bijeenkomsten wordt gehouden op zaterdag 9 oktober a.s. te Tilburg (Nrd-Brabant) in de „Harmonie“ (in de directe nabijheid van het NS-station). Aan deze dag werken o.a. mee, als voorzitter prof. dr. H. W. J. Bosman als inleider F. G. v.d. Gun (lid Tweede Kamer en Europees Parlement) en in het forum o.m. drs. M. J. J. v. Amelsfoort (Tweede-Kamerlid) en Sj. Jonker (oud-kabinetschef v.d. president v.d. EEG-commissie). De dagindeling is als volgt: Vanaf 9.30 uur ontvangst met koffie. 10.00 uur - opening van de vergadering door de voorzitter prof. dr. H. W. J. Bosman (hoogleraar kath. hogeschool te Tilburg). 10.05 uur - Inleiding door F. G. v.d. Gun. 10.30 uur - Discussie in groepen. 12.30 uur Gezamenlijke lunch. 13.30 uur - Rapportage vanuit de discussiegroepen en forumdiscussie. 16.00 uur - Sluiting. Aan de deelnemers wordt direct na aanmelding een studie- en informatiepakket verzonden bestaande uit:

1. Een speciaal voor deze studiebijeenkomsten ontworpen CDA-voorlichtingsbrochure „Bouwen aan Europa“.

2. Een eveneens speciaal voor deze studiedag vervaardigde korte discussienota met vragen.
3. Een handig informatieboekje genaamd „Europese Mini Almanak“.
4. Het onlangs in brochure-vorm verschenen „Europees Manifest van Christen Democraten“.
5. Het eveneens onlangs verschenen rapport „Bouwstenen voor een Europees Beleid“. (Een studie van de wetenschappelijke bureaus van ARP, CHU en KVP).

AANMELDEN

U kunt zich voor deze studie-bijeenkomst aanmelden door per giro over te maken een bedrag van f 10,- op gironummer 379333 t.n.v. Algemeen penningmeester KVP, met vermelding van „Europese studiedag“. Indien U vreest dat Uw betaling bij ons wat laat zal binnenkomen zodat U niet tijdig over het studie- en informatiepakket zal kunnen beschikken, dan kunt U ons ook tegelijkertijd met Uw giro-overschrijving bellen zodat wij U de stukken eerder kunnen toezenden. In dat geval en indien U nadere informatie wenst, kunt U ons bereiken op het Partijbureau van de KVP, Mauritskade 25, Den Haag, tel. 070-65.39.34.

Kursus voor (aspirant) gemeenteraadsleden

(Uitgaande van de stichtingen Kader- en Vormingswerk ARP, CHU en KVP in samenwerking met de CDA verenigingen voor gemeente- en provinciebestuurders)

De cursus wordt op vier zaterdagochtenden gehouden, elke ochtend één onderwerp nl.:

1. training gesprekstechniek
2. ontwikkelings- en verpleuwingsbeleid van de overheid m.b.t. integratie kleuter-basisonderwijs, experimenten middenschool en schoolbegeleidingsdiensten
3. subsidiepolitiek en CRM

De zes cursussen worden gehouden:

Utrecht: 16 oktober, 6 november, 15 januari, 19 februari
Zwolle: 23 oktober, 20 november, 18 december, 29 januari
Goes: 30 oktober, 18 december, 29 januari, 19 februari
's-Hertogenbosch: 16 oktober, 6 november, 15 januari, 5 februari
Weert: 23 oktober, 20 november, 18 december, 29 januari
Leiden: 30 oktober, 18 december, 29 januari, 5 februari

4. ruimtelijke ordening (woningbouw, inspraakbehoeften)
U kunt inschrijven voor de gehele cursus en hebt de keus uit zes plaatsen: Utrecht, Zwolle, Goes, 's-Hertogenbosch, Weert en Leiden. Na ontvangst van uw inschrijfgeld ontvangt u nadere gegevens en tevens (gratis) het boek „Kijk op de Gemeenten“. Wanneer uw reiskosten meer bedragen dan f 10,- per zaterdag, kunt u dit meerdere t.z.t. declareren.

DE MAGISTRATUUR

maandblad voor het Verband van Verenigingen van ARP-gemeente- en provinciebestuurders.

Inhoud septembernummer:

- Nogmaals artikel 19 van de Wet Ruimtelijke Ordening door mr. L. A. Splunter;
 - Programmering van gemeentelijke maatregelen in een regio door ir. J. C. H. Drost;
 - Boekbespreking door mr. T. R. Seinstra van het boek van prof. dr. J. Buit „Over ruimtelijke flexibiliteit, beschouwingen inzake een planologische doelstelling“;
 - De rubrieken Van het Verband, Van het Binnenhof en Ontvangen Publikaties.
- Abonnementsprijs: f 23,50 per jaar
Bestellen bij: Administratie De Magistratuur, Dr. Kuyperstraat 3-5, Den Haag.

Zaal open 9 uur, aanvang les 9.30 uur tot ca. 12.30 uur. Zorg voor tijdige girering!! Inschrijving staat open voor de leden van de CDA partijen, ARP, CHU en KVP. Het aantal plaatsen per cursus is beperkt, we zijn genoodzaakt naar volgorde van binnenkomst van de giro de deelname vast te stellen.

Vermeldt duidelijk uw naam en adres en... vergeet vooral niet te vermelden in welke plaats u aan de cursus wilt deelnemen. U maakt f 30,- over op giro 169900 t.n.v. CHU, 's-Gravenhage. (Het organiserende bureau is de Stichting Kader- en Vormingswerk CHU, Wassenaarseweg 7, 's-Gravenhage, tel. 070-24.45.16.)

Arjos Noord-Holland

Op de avond van Prinsjesdag, dinsdag 21 september a.s., organiseert de Arjos Noord-Holland in samenwerking met de club Vondelpark om 20.00 uur in Hotel Krasnapolsky te Amsterdam een avond over de Miljoenennota en de Troonrede. Voor deze vergadering is de heer Beumer, financieel specialist van de ARP-Tweede Kamerfractie, als spreker uitgenodigd.

Arjos Zuid-Holland

In het weekend van 15 tot en met 17 oktober a.s. houdt de Arjos-afdeling Zuid-Holland haar jaarvergadering gecombineerd met een thema-weekend. Het thema luidt: „Aspecten van ontwikkelingsamenwerking“. Prof. dr. W. Albeda, ARP-Eerste Kamerlid en Aalt van der Glind, konsulent Chr. Plattelandsjongeren zullen meewerken aan een groeps- en forumdiscussie, terwijl minister J. Pronk van ontwikkelingsamenwerking is gevraagd de inleiding te verzorgen. Het weekend vindt plaats in conferentiecentrum „Overvoorde“ te Rijswijk (Z.-H.). Informaties bij Janny Kersten, Derde Dwarsweg 2, Numansdorp. Tel. 01865-2074.

Arjos Gelderland

Tijdens het weekend van 1 en 2 oktober a.s. houdt de Arjos Gelderland haar najaarsvergadering/studiekonferentie in het kampeercentrum „De Zandkamp“, Zandkampweg 21 te Ermelo. Thema van dit weekend zal zijn: „De toekomst van de NATO“. Als sprekers zijn uitgenodigd mev. Hanneke van Leeuwen, ARP-Tweede-Kamerlid en Michel van Winkel, PPR-Tweede-Kamerlid. Aanvang vrijdagavond tussen 19.30 en 20.30 uur; sluiting zaterdag om ca. 16.30 uur.

STICHTING BURGERSCHAPS- KUNDE

Regeren - Reageren

Politieke partijen, democratisering, nieuwe bestuursvormen, sociaal-economische beleid, woningbouw.....

Een cursus burgerschapskunde
39 schriftelijke lessen voor f 30,-

Politiek bekeken

partijen en partijstelsel, volksvertegenwoordigers, recht en rechtspraak, gemeente en provincie, milieubeheer.....

een oriënteringscursus
12 schriftelijke lessen voor f 10,-

Werkende jongeren project

Een serie afleveringen op het gebied van maatschappijvorming voor werkende jongeren.

Informatie op sterk beeldende wijze en herkenbaar als behorende tot de leefsituatie van werkende jongeren.

8 afleveringen voor f 20,-

POLITIEK VEELSTROMENLAND

Socialisme, liberalisme, christen-democratie, marxisme, radicalisme... Een cursus over politieke stromingen in Nederland

9 schriftelijke lessen voor f 20,-

DE GEMEENTERAAD

Het raadslidmaatschap, de begroting, ruimtelijke ordening, subsidieregelingen, gewestvorming.....

Een cursus gemeentepolitiek
24 schriftelijke lessen voor f 25,-

De ondernemingsraad

Wet op de ondernemingsraden, vergaderingstechniek, bedrijfseconomie, de vakbeweging, sociale verzekeringen, personeelsbeleid.....

Een cursus voor ondernemingsraad-leden
34 schriftelijke lessen voor f 45,-

onze school

Structuur van het onderwijs, onderwijswetten, de ouders en de school, contourennota, de financiën...

Een cursus voor iedereen

15 schriftelijke lessen voor f 35,-

STUUR EEN LEGE ENVELOP (ZONDER POSTZEGEL) AAN: STICHTING BURGERSCHAPS- KUNDE, ANTWOORDNUMMER 235(G), LEIDEN ENUONTVANGT PEROMGAANDE UITGEBREIDE INFORMATIE! TELEFOON 071-893403.

OVERIJSEL

50 JAAR DE MEEST GEVRAAGDE
WONINGINRICHTING

J. Voerman & Zonen
Assendorperstraat 73-81 - Tel. 1.65.07. - Zwolle

H. STRUIK & ZON N.V.
Fabriek van dekkleden
en tenten

IMP. GROOTHANDEL SCHEEPS-
EN AANNEMERSBENODIGDHEDEN
ELEKTRISCHE EN AUTOGENE
LAS- EN SNIJBENODIGDHEDEN.

DEVENTER

Telefoon 05700-1.39.70

Diepenveenseweg 8

Landbouwmechanisatiebedrijf

FA. K. ELLENS

LANDBOUWMACHINES

SMEDERIJ

TRACTOREN

Eggestraat 3, telefoon 05276-2400, NAGELE (N.O.P.)

ZEELAND

Bouwmaterialen

TEGELS
BEKLEDINGSPLATEN VOOR
BINNEN- EN BUITENWERK

keukens

TIELSA
ROSE
PRISMA

A. DE JAGER-TOLHOEK N.V.
SHOWROOM GOES EN MIDDELBURG

TE HUUR
APPARTEMENTEN TE VROUWENPOLDER
OP WALCHEREN

Voorzien van c.v., koelkast, moderne keukens en meubilair, enz.

Zowel voor vakantie als voor weekends,
DICHT BIJ BOS EN STRAND.

Te bevragen bij: P. de Visser, Elsenoordlaan 2,
Vrouwenpolder. Telefoon 01189-1586.

Brandend aktuele uitgaven

- „Van Woudschoten tot Hoogeveen“. In 160 pagina's alles over de geschiedenis van het CDA. Tientallen foto's en spotprenten. Prijs f 5.95.
- „Politiek? Kom nou!“ In deze serie verscheen de 2e lesbrieff maatschappijleer over Liberalisme, Socialisme en Christen-democratie. Geschied voor vakken maatschappijleer, geschiedenis en godsdienst. Prijs 1 ex. f 1,-, 2/5 ex. f 0.75 per ex.; 5/9 ex. f 0.65 per ex.; 10/24 ex. f 0.45 per ex.; 25 en meer ex. f 0.30 per ex.
- „Een kleine eeuw kleine luyden“. Politiek prentenboek van de ARP, met o.a. een zeer instructief artikel over Groen van Prinsterer. Prijs f 5,-; 130 pagina's.
- „Gedeelde verantwoordelijkheid.“ In handzaam, geïllustreerd, formaat, toespraken en tekst CDA-resolutie van de voorjaarspartijraad 1976. Prijs: f 3,- per ex.

Bestellingen: stort het verschuldigde bedrag op postgiro 89673, t.n.v. AR-Partijstichting, Den Haag, m.v.v. titels en aantallen.

VAN DE PARTIJ

Contributie

Voorstel extra bijdrage aan de Kuiperstichting

Op de partijraad van 25 september a.s. komt naast de zaak van de beslissing over de ene CDA-lijst o.a. het punt van de contributie aan de orde. De partijraad zal worden voorgesteld de contributie t.b.v. de dr. Kuiperstichting met ingang van 1 januari 1977 extra te verhogen met f 1 per lid, met uitzondering van de vrouwelijke leden, en dit met ingang van 1 januari 1978 opnieuw te doen. De extra verhoging van de contributie zal jaarlijks tevens met de normale indexering meelopen.

Moeilijke positie

De moeilijke financiële positie van het wetenschappelijk instituut van de AR Partij geeft reeds geruime tijd reden tot zorg. De najaarspartijraad van 1975 te Hoogeveen was van gevoelen, toen de financiële situatie van de Kuiperstichting ter sprake kwam, dat hieraan iets diende te geschieden. Het stemt bijzonder tot voldoening dat een speciale akte, deze zomer gehouden onder 20.000 leden ruim twee ton opracht waardoor de Kuiperstichting voor 1976 niet verder behoefde in te teren op haar vermogen. De tekorten waren de laatste jaren steeds sterker opgelopen. Een extra bijdrage van

de partij aan de Kuiperstichting is mede nodig om de lijn van deze steeds terugkerende tekorten om te buigen. In dat licht stelt het partijbestuur de partijraad van 25 september a.s. voor t.b.v. de Kuiperstichting voor 1977 en 1978 een extra bijdrage van de leden te vragen. Het wetenschappelijke werk op basis van de anti-revolutionaire beginselen t.b.v. bezinning en denken over christen-democratische politiek is deze bijdrage ten volle waard.

Contributie 1977

Indien de partijraad akkoord gaat met bovengenoemd voorstel tot een extra verhoging van de contributie dan zal de gemiddelde contributie in 1977 op f 35 uitkomen. Aanpassing van de contributie van 1975 aan de index van de reguleringsslonen betekent een stijging van circa 10%. Dit betekent dat de gemiddelde contributie van 1975, die f 31 bedroeg, tot ruim f 34 zal stijgen. Met de aan de partijraad voorgestelde extra verhoging van f 1 t.b.v. de Kuiperstichting komt de gemiddelde contributie over 1976 dan uit op een bedrag van f 35.

Belangstelling partijraad groot

Zaterdag 25 sept. a.s. vindt in de Utrechtse Jaarbeurs een extra Partijraad plaats, waar o.a. wordt beslist of de ARP samen met CHU en KVP met één kandidatenlijst aan de eerst volgende verkiezingen zal deelnemen. De agenda luidt aldus:

1. Opening
2. Openingswoord door de partijvoorzitter, H. A. de Boer; tevens toelichting op de ontwerp-resolutie met betrekking tot één gezamenlijke kandidatenlijst van ARP, CHU en KVP bij de Tweede Kamerverkiezingen van 25 mei 1977
3. Mededelingen
4. Vaststelling notulen partijraad d.d. 10 april 1976
5. Behandeling voorstel extra-verhoging contributie t.b.v. dr. A. Kuiperstichting
6. Rondvraag
7. Standpunt fractie-voorzitter mr. W. Aantjes t.a.v. ontwerp-resolutie
8. Discussie over ontwerp-resolutie
9. Conclusie/stemmingen
10. De actuele politieke situatie, beschouwing van mr. W. Aantjes
11. Sluiting.

Snel aanmelden

Gebleken is, dat de belangstelling voor deze extra partijraad bijzonder groot is. Er is daarom nog slechts een beperkt aantal toegangsbewijzen beschikbaar. Belangstellenden wordt dan ook aangeraden zich snel aan te melden en zich daarvoor te wenden tot het ARP-secretariaat, Dr. Kuiperstraat 3, Den Haag. Tel.: 070-46.96.20.

Statencentrale Ommen

De AR-Statencentrale Ommen bespreekt op 20 september a.s. 's avonds om 20.00 uur in de „Oude Wheeme“ de ontwerp-resolutie voor de partijraad betreffende de ene CDA-lijst voor de verkiezing van de leden van de Tweede Kamer der Staten Generaal.

St. C. Bedum-Noord

Bijeenkomst A.R. Statencentrale Bedum-Noord op dinsdag, 21 september a.s. om 19.30 uur, in gebouw „Concordia“ te Baflo. Standpuntbepaling met betrekking tot de resolutie van de Partijraad inzake de te nemen besluiten ten aanzien van het C.D.A. voor de voorbespreking in Groningen op 22 september en voor de PARTIJRAADSVERGADERING op 25 september.

Kamercentrale Den Helder

Ledenvergadering A.R. Kamercentrale Den Helder op woensdag 22 september a.s. om 20.00 uur, in „Het Gulden Vlies“, Koorstraat 20 te ALKMAAR. Voorbespreking en standpuntbepaling met betrekking tot de op de PARTIJRAADSVERGADERING van 25 september a.s. te nemen besluiten t.a.v. het CDA.

C.D.A.-kaderkursus provincie GRONINGEN

In het seizoen 1976/77 kan bij voldoende deelname per statencentrale een kaderkursus worden gehouden. (Minimum deelname per cursusplaats: 25.) Het programma omvat vijf avonden:

- Politieke hoofdstromingen: christen-democratie, liberalisme en socialisme;* inleiders: pater dr. L. W. Boelens, Haren en dr. Faber, Hardegarijp.
- a. Op drie plaatsen komt de *abortus-problematiek* aan de orde; inleider: mevrouw K. H. Kwikkel-Mulder, Groningen.
b. idem worden *raagstukken over oorlog en vrede* ingeleid door prof. mr. P. J. Teunissen, Groningen.
- Sociale en economische onderwerpen* met als inleiders de 2e kamerleden drs. B. Beumer, Hoogezand en B. J. M. Hermsen, Emmen.
- „Hoe verkopen we ons verhaal“*, iets over *spreek- en discussievaardigheid en een campagne voeren in het algemeen*. Een handreiking door H. Faber van Borger en mr. F. P. M. Slijkerman Ulthuisen.
- Een gezamenlijke *slotavond* op 30 mei 1977 te Groningen; een *analyse van de uitslag van de kamerverkiezingen met een nabetrachting over de gevoerde campagne* o.l.v. dhr. D. Corporaal, 's Gravenhage, secr. A.R.P.

Onder de bekende voorbehouden zullen de cursussen plaatshebben te:

Kursus-plaatsen:	Kursus-datum			
	I.	II.	III.	IV
Appingedam	11 okt.	15 nov.(b)	10 jan.	14 febr.
Baflo	12 nov.	22 nov. (a)	13 jan.	15 febr.
Grootegast	11 okt.	15 nov. (a)	10 jan.	14 febr.
Groningen	8 nov.	13 dec. (b)	17 jan.	17 febr.
Stadskanaal	25 okt.	22 nov. (b)	12 jan.	15 febr.
Winschoten	12 okt.	17 nov. (a)	17 jan.	17 febr.

Kosten plm. f 15,-; opgegeven tot uiterlijk 1 oktober a.s. bij de prov. secretaris dhr. A. Poort, Groningen, postbus 1231, tel. 050-77.90.41.

Definitieve inschrijving heeft plaats zodra de deelnemersbijdrage is binnengekomen op giro 3064600 t.n.v. adm. CDA Groningen te Groningen. Aanmeldingen na 1 oktober 1976 gedaan worden verhoogd met f 2,50.

Europees Manifest nu in drukvorm.

Vorige week verscheen in drukvorm in een handzaam formaat het Manifest van de Europese Christen-Democraten. De tekst van dit document is vastgesteld door het bestuur van de Europese Unie van Christen-Democraten, in zijn vergadering op 21 februari te Parijs. Aan de opstelling ervan is meegewerkt door afgevaardigden van de christen-democratische partijen uit België de Bondsrepubliek, Frankrijk, Ierland, Italië, Luxemburg, Maita, Nederland, Oostenrijk, San Martino, Spanje en Zwitserland. In dit manifest leest men welke politieke visie de Europese christen-democraten, die zich inmiddels op Europees nivo hebben verenigd in een Europese Volkspartij, Federatie van christen-democratische partijen van de Europese Gemeenschap voor ogen staat. De prijs ervan is f 2,-. *Stort het verschuldigde bedrag met vermelding van titel en aantal op giro 8 96 73 t.n.v. ARP-partij Stichting, Den Haag.*

Belangstelling voldoet voor CDA-kaderkursussen

De belangstelling voor de CDA-kaderkursussen, zoals die door de vormingsstichtingen van ARP, CHU en KVP voor het seizoen 1976/77 zijn opgezet, voldoet geheel aan de verwachtingen van de organisatoren. Elke dag komen er aanmeldingen binnen uit de kring van de CDA-partijen. De belangstelling voor de weekend-bijeenkomsten in Soesterberg - vier ontmoetingen van een vrijdagavond en een zaterdag op resp. 15/16 oktober, 26/27 november, 21/22 januari 1977 en 25/26 februari 1977 - blijkt tot nu toe iets groter dan voor de cursus Zwolle. Deze bestaat uit een 5-ta, dagbijeenoosten te Zwolle, te weten op de donderdagen 7 oktober, 4 november, 9 december, 13 januari 1977 en 17 februari 1977. Aarzelt u nog om u te laten inschrijven: hak dan gauw de knoop door. Immers de deelnemers komen uit de kring van alle CDA-partijen. In het bijzonder is er nog

ruimte voor de cursus Zwolle, voor de groep Soesterberg schreven zich reeds meer dan 30 personen in. U kunt zich tot de 20 september aanmelden, door het invullen van een BON, zoals die in de 3 voorgaande nummers - met méér informatie over opzet, programma en een éénmalig inschrijfgeld over deze cursussen - van dit blad stond gepubliceerd of schrijf een briefje naar de Stichting Kader- en Vormingswerk ARP (de uitvoerder van dit CDA-project), dr. Kuiperstraat 3, Den Haag, met vermelding van naam, adres, woonplaats en leeftijd en gewenste cursus. Op woensdag 22 september is de kennismakingsavond voor de groep Zwolle - van 19.00 uur tot 20.30 uur in hotel Gijtenbeek tegenover station NS - voor de groep Soesterberg is een avond op 29 september in de Utrechtse Jaarbeurs (gelegen aan station Utrecht Centraal) eveneens van 19.00-20.30 uur.

K.C. Haarlem

Op dinsdagavond, 21 september a.s. om 20.00 uur, houdt de ARP-Kamercentrale Haarlem een Ledenvergadering in Hotel Krasnapolsky te Amsterdam. Hoofdpunt van de bespreking zal de visie op de partijraad van 25 september zijn.

CDA-Den Haag

De federatie van Haagse kiesverenigingen van ARP, CHU en KVP houdt op 29 september a.s. om 20.00 uur een openbare vergadering van het CDA in zaal D van Hotel Bel Air, Johan de Wittlaan te Den Haag. Als sprekers zijn daarbij uitgenodigd de heren J. van Houwelingen, ARP-Tweede Kamerlid, en W. Vergoer, KVP-Eerste Kamerlid.

DE ARP IN DE ETHER

RADIO

De eerstvolgende radio-uitzending van de ARP is weer te beluisteren op zaterdag 18 september a.s., op Hilversum II van 18.20-18.30 uur.

Draaiboek 1976/77

Onmisbaar hulpmiddel voor kiesverenigingen

Op de „van de partij“ pagina van vorige week werd aangekondigd dat het nieuwe draaiboek binnenkort gereed zou zijn. Inmiddels is het dan zo ver!

Werkmodellen

In een handzaam formaat, dat ruim 40 pagina's telt, zijn een groot aantal behartigenswaardige zaken ten behoeve van de regionale partijafdelingen opgenomen. Vorig jaar beleefde het draaiboek een aantal drukken, wat erop duidt dat het in een grote behoefte voorziet.

Nieuw in het draaiboek 1976/77 is een uitvoerig hoofdstuk waarin een „werkmodel“ - met vele voorbeelden - voor de kiesverenigingen (K.V.'s) wordt gegeven om tot de opstelling van een zinvol seizoenprogramma te komen. Achtereenvolgens komen in dit hoofdstuk aan de orde: de doelstellingen van een K.V.; het opzetten van een

seizoen-programma en de uitwerking ervan; publiciteit; ledenwerving; ondervertegenwoordigde groepen; jongeren en vrouwelijke leden.

Onmisbaar hulpmiddel

„Voor de toekomst van de christen-democratie is het van wezenlijk belang dat de partij versterking zoekt bij de jonge generaties“. leest u onder andere in het draaiboek. Vele suggesties worden aangedragen om op dit terrein de nodige activiteiten te ontplooiën. Dat zelfde geldt voor het benaderen van vrouwelijke belangstellenden. Vraag het draaiboek alleen hier al om spoedig aan! In een volgend nummer hopen wij op enkele andere hoofdstukken uit dit onmisbare hulpmiddel voor de regionale partij-afdelingen in te gaan. *Aanvragen richten tot ARP, dr. Kuiperstraat 3, Den Haag, tel. 070-46.96.20.*

Bijscholingsdag oud-kursisten.

Voor oud-ARP-kaderkursisten worden er jaarlijks zgn. bijscholingsdagen georganiseerd. Op zaterdag 2 oktober is er weer zo'n dag, die in de Utrechtse Jaarbeurs gehouden wordt. Op het programma staan de thema's „troonrede en miljoenennota“ en „visie op overheid en democratie“. Als sprekers zijn uitgenodigd de kamerleden B. Beumer (ARP) en Peynenburg (KVP) 's ochtends. Voor de middag de Drentse

Gedeputeerde de heer Hollenbeek Brouwer. Deze bijscholingsdag is nu ook voor geïnteresseerde leden van CHU en KVP toegankelijk.

Aanmelding

U kunt u tot de 20e september a.s. opgeven voor zowel kaderkursus als bijscholingsdag. Vul dertoe onderstaande bon in.

AANMELDINGSBON

Hierbij geef ik mij op voor de bijscholingsdag van 2 oktober 1976 te Utrecht.

Naam:

Adres:

Woonplaats:

Leeftijd:

Deelnemer aan de kaderkursus 19... - 19...

De bon zenden aan: Stichting Kader- en Vormingswerk ARP, dr. Kuiperstraat 3, Den Haag (070-46.96.20)

N.G.

hypotheken

Denkt u aan een eigen huis?
 Geld hoeft dan geen
 struikelblok te zijn.
 Een hypotheek van de Spaarbank
 maakt 't u mogelijk. Er is óók
 voor u een hypotheek,
 aangepast aan uw
 inkomsten tot 100%
 Laat u uitgebreid adviseren
 door de

**SPAARBANK EIGEN HAARD
 GRONINGEN**

Tel. 050-127902
 127687

AANNEMINGSBEDRIJF „SCHOUWEN-DUIVELAND” N.V.

Schuijthaven 10 - ZIERIKZEE
 Tel. 0 1110-3951 (3 lijnen)
 HET ADRES VOOR
 UITVOERING VAN BETON-, WATER-,
 WEGENBOUW- en CULTUURTECHNISCHE
 WERKEN

UTRECHT

UW INTERIEUR

SMAAKVOL EN GEZELLIG
 INGERICHT
 EN TOCH NIET DUUR

Fa. W. van Tellingen

SLOTLAAN 135-137 - ZEIST
 TELEFOON 1.24.86

SCHUILING INDUSTRIE TECHNIEK BV

BINNENHAVENSTRAAT 20
 HENGEL-O.
 POSTBUS 52 TEL. 0 5400-1.56.00

ROTTERDAM

W. J. SPOORMAKER B.V.

AUTOMOBIELBEDRIJF ROTTERDAM-ZUID

Wolphaertsbocht 246 - Telefoon 010-85.28.33

Official Peugeot-dealer voor Rotterdam-Zuid

en het eiland IJsselmonde.

C. de Mooy & Zoon

Im- en export bloemenhandel

Veilingweg 7 - Berkel en Rodenrijs - Telefoon
 01891-5033

GRONINGEN

Makelaarskantoor J. Fokkens Siddeburen

in roerende

en onroerende goederen

verzekeringen en hypotheeken

TELEFOON 05983-380

FRIESLAND

RIVEL

Fabriek van RIJWIELEN
 en AUTOPEDS

SURHUISTERVEEN

Telefoon 0 5124-1545

METZ
 SNEEK

Alle textielgoederen,
 bedden, dekens,
 matrassen, complete
 woninginrichting

Grootzand 14 - 38 - 42, SNEEK - Midstr. 114, JOURE

AMSTERDAM

WESTERVELD
 bespaart U geld!

Postjesweg 91 - Krugerplein 29 - Jan van Galenstraat 60 - Jan Evertsenstraat 130
 Hugo de Grootplein 20 - Spaarndammerstraat 97 - Bentinckstraat 28 -
 Westerstraat 138 - Ribesstraat 39 - Tuinstad Osdorp, Tussenmeer 62.

GELDERLAND

CONVECTOREN

VOOR KOLEN, OLIE EN GAS
 ZOWEL VOOR WOONKAMERS
 ALS VOOR KANTOREN, ZALEN
 ETC.

**FIRMA
 T. VIETS**

Bergstraat 38 - Telefoon 0 8370-2765 - WAGENINGEN

MAGAZIJN „HET ANKER”

HOOFDSTRAAT 94-96 - VEENENDAAL

*Zeer voordelige aanbieding in
 terlenka vallen en gordijnen*

SPECIALITEIT IN NYLONKOUSSEN

DORDRECHT

en omstreken

Handelsmaatschappij A. van ROON N.V.

WESTHAVENKADE 61, VLAARDINGEN
 TEL. 34.34.82 en 34.30.46

*U slaagt beslist bij ons voor uw kampeer-
 en watersportartikelen.*

In ons atelier worden alle voorkomende werkzaam-
 heden op het gebied van tenten, caravans, luifels,
 bootzellen etc. gedaan.

Drukkerij De Longte B.V.

Postbus 171 - Dordrecht - Tel. 078-3.43.22

*Snelle offsetdrukkers
 voor meerkleuren
 reklamedrukwerk*

v.h. GEBR. HARKEMA

SINDS 1948 JOHAN STAAT - DORDRECHT

ZOWEL VOOR	Automateriaal	tel. 3.94.29
WONING,	Gereedschappen	tel. 3.94.33
GARAGE,	Hang- en Sluitwerk	tel. 3.32.21
FABRIEK OF	IJzerwaren	tel. 3.43.03
SCHIP	Bevestigingsartikelen	tel. 3.43.03

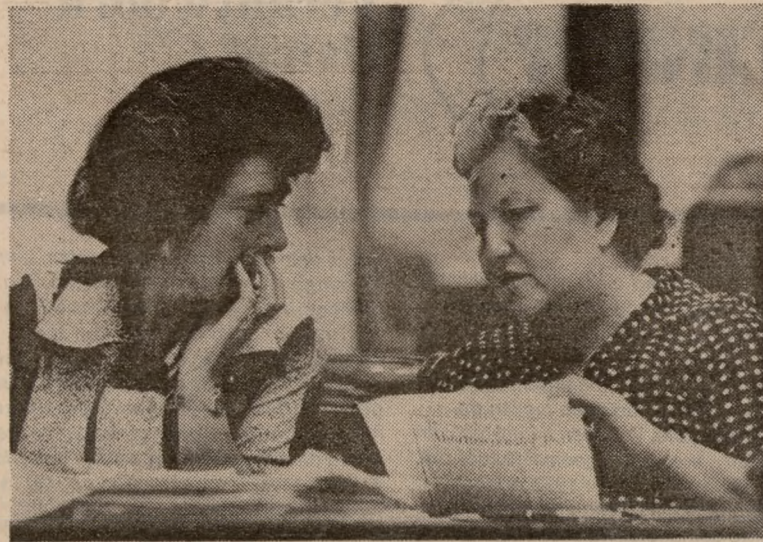
LEVERING ALS REGEL UIT VOORRAAD
 GROOTHANDEL EN FABRIEKSAAGENT

WOG

NEDERLANDSE GEDACHTEN

weekblad van de anti-revolutionaire partij

32e jaargang - nr. 39 25 september

- De initiatiefneemsters van het confessionele wetsontwerp, de dames Van Leeuwen en Gardenijs-Berendsen, in onderling overleg.

Kandidaatstelling Tweede Kamer- verkiezingen en abortusdebat

In verband met de a.s. AR-Partijraad op 25 september wordt in dit nummer uitvoerige informatie verstrekt met betrekking tot de kandidaatstelling voor de Tweede Kamerverkiezingen op 25 mei 1977. De brief aan de besturen van de kiesverenigingen; de advieslijst van het versterkt partijbestuur; de alfabetische groslijst; de besluiten van het partijbestuur en de personalia van de kandidaten zijn volledig opgenomen. Daarnaast wordt uitgebreid stilgestaan bij het abortus-debat dat deze en vorige week in de kamer is gevoerd. In het volgende nummer van ARPost zal nader op dit onderwerp worden ingegaan.

Kommentaar op troonrede en miljoenennota

Door Mr. W. Aantjes,
Voorzitter ARP-Tweede
Kamerfractie

Terecht wordt in de Miljoenennota het bevorderen van de werkgelegenheid en het terugdringen van de inflatie met inachtneming van een selectieve groei centraal gesteld. Het weer aantrekken van de investeringen, gepaard gaande met een rendementsherstel, is daarvoor essentieel.

Reeds in het debat in de Tweede Kamer in juni bleek er overeenstemming tussen het kabinet en de christen-democratische partijen over de wenselijkheid van een grotere matiging in de collectieve sector en het geven van steun aan maatschappijstructuur-hervormende maatregelen. Het is in overeenstemming met het christen-democratisch programma dat de regering hieraan vasthoudt. Uiteraard met behoud van het recht concrete voorstellen, waar nodig, meer in overeenstemming met onze eigen visie te brengen.

Ontwikkelings- samenwerking

Evenzo onderschrijf ik de noodzaak van een matiging van de privé-aanspraken en het betrachten van solidariteit met de zwakke, nationaal en internationaal. De regering verdient lof voor het op peil houden van de uitgaven met betrekking tot

ontwikkelingssamenwerking in een tijd van economische teruggang. Nog meer gewicht zal volgens de plannen van de regering worden gelegd op het bereiken van de armsten in de wereld, ook binnen de hulpverlening aan de zgn. concentratielanden. Ik wacht met belangstelling af waartoe deze beleidslijn zal leiden m.b.t. de hulp aan landen als Cuba.

Financieringstekort

Naar mijn indruk zou het bereiken van de regeringsdoelstellingen via de 1%-beperking van de collectieve uitgaven weleens te optimistisch gedacht kunnen zijn. Dit mede in het licht van de na 1978 dalende opbrengst van het aardgas en in het licht van de noodzaak te komen tot een selectieve groei. Naar mijn mening bevestigen de nu beschikbare gegevens de juistheid van het concept-CDA-program, dat voor 1978 en volgende jaren de stijging van de collectieve uitgaven tot 0,7% wil beperken. Tegenover de geformuleerde lange-termijn-problemen staat nog onvoldoende de invulling van een lange-termijn-beleid. De omvang van het voorziene financieringstekort komt mij zeer riskant voor, in het bijzonder in het licht van de jongste waarschuwingen van de president van de Nederlandse Bank.

Jeugdwerkloosheid

Ernstige zorg baart de situatie, dat de structurele ontwikkeling in Nederland zich doorgaans minder gunstig ontwikkelt in vergelijking met de ontwikkelingen bij onze belangrijke handelspartners. De grote bezorgdheid van de regering over de jeugdwerkloosheid deel ik. De oplossing daarvan mag echter niet eenzijdig ten koste gaan van de oudere werknemers.

Ik vraag mij ook af of niet meer rekening zal moeten worden gehouden met de invloed van de ontwikkeling van het minimum jeugdloon, juist terwille van de werkgelegenheid voor de jongeren zelf.

Beperkingen

Ik heb er kennis van genomen dat de regering in de Miljoenennota aanpassing van de aanspraken op het nationaal inkomen aan de structurele mogelijkheden in 1977 noodzakelijk noemt en dat daaruit onvermijdelijk een verdergaande beperking van loonsom- en prijsstijging voortvloeit. Ik wijs er tevens nog op dat de regering 1977 een cruciaal jaar noemt. De vraag zou gesteld kunnen worden of hieraan in de Troonrede voldoende recht wordt gedaan met de uitspraken dat een straf prijsbeleid niet kan worden gemist en dat de regering vertrouwen heeft in het komend loonoverleg tussen de sociale partners. *Samenvattend acht ik de Miljoenennota realistisch in zijn schildering van de situatie, te optimistisch in het licht van de vermoedelijke toekomstige ontwikkeling en onvoldoende vooruitgrijpend op reeds vaststaande toekomstige ontwikkelingen.*

Defensie

Uit de begrotingsstukken komt geen duidelijk beeld naar voren of de regering zich heeft gehouden aan de vorig jaar door de Kamer aangevaarde motie, volgens welke de regering geen maatregelen zal nemen die onze NAVO-bijdrage aantasten zonder voorafgaand overleg met de Kamer. De regering zegt dat het Nederlands aandeel in de NAVO-inspanning niet wezenlijk is aangetast. Hierbij heb ik de vraag wat „niet wezenlijk” betekent, en de opmerking dat de regering hier duidelijk slechts spreekt over het begrotingsjaar 1977. Voor 1977 wordt tot een zodanige temporisering van taken overgegaan, zulks in afwijking van de defensienota dat dit m.i. tot onvermijdelijke gevolgen voor onze bijdrage aan de NAVO-inspanning in latere jaren zal leiden.

Dit klemt te meer nu de regering zelf een nieuwe studie en overleg met de bondgenoten voor de komende jaren nodig oordeelt, met als uitkomst een nieuwe aanpak van de samenwerking. In de begroting 1977 lijkt reeds op de door de Nederlandse regering gewenste uitkomsten van zulk een studie en zulk een overleg te worden vooruitgelopen. Ik heb in het bijzonder waardering voor de positieve aandacht die de regering heeft voor de mogelijkheden, die de politie moet hebben voor een goede taakvervulling.

Onderwijs

De opmerking van de minister van Onderwijs die de pluriformiteit van het schoolwezen essentieel noemt voor ori.

- Minister Duisenberg met het befaamde „derde dinsdag in september”-koffertje.

onderwijsstelsel, waarbij het met name gaat om de vrijheid van de betrokkenen „vooral hun eigen mens- en maatschappijbeeld in de school tot

uitdrukking te kunnen brengen”, acht ik van wezenlijk belang. Wij zullen de minister bij de beoordeling van zijn beleid daaraan houden en toetsen.

Extra ARPOST

over partijraad 25 september!

Alle ARP-leden, die nog geen abonnement op het weekblad Nederlandse Gedachten hebben, ontvangen ook volgende week een extra-nummer van ARPOST. Onder de naam ARPOST wordt het weekblad Nederlandse Gedachten enkele malen per jaar naar alle ARP-leden toegestuurd, die nog niet geabonneerd zijn op genoemd weekblad.

De 25e september vergadert de partijraad te Utrecht over enkele hoogst belangrijke zaken, o.a. over de beslissing om samen met CHU

en KVP de Tweede-Kamerverkiezingen met één gemeenschappelijke kandidatenlijst in te gaan. Elders in dit nummer leest u de volledige agenda van deze partijraad. In een extra-editie van ARPOST komen wij volgende week uitvoerig terug op deze manifestatie. Voor het nemen van een abonnement op Nederlandse Gedachten, een onmisbare informatiebron in dit verkiezingsjaar voor iedereen die politiek „bij” wil blijven, verwijzen wij naar een BON elders in dit nummer.

W. Smeenk & Zonen
VLEUGELS, PIANO'S,
ORGELS
OVERTOOM 174
TEL. 020-18.51.51
AMSTERDAM

DEZE WEEK
IN WOG:

Politieke scholings- kursussen

Elders in dit nummer, zie pag. 17, leest u meer over politieke scholingskursussen, welke het seizoen 1976/77 in CDA-verband worden gehouden. In het bijzonder voor de cursus Zwolle zijn nog plaatsen vrij. Geef u daarvoor op bij het uitvoerende bureau: Stichting Kader- en Vormingswerk ARP, dr. Kuyperstr. 3, Den Haag (drs. C. Bremmer); tel. 070 46.96.20. Doe het meteen!

Kommentaar op troonrede pag. 1

Aantjes over de V.A.D. pag. 3

Kandidaatstelling Tweede Kamer pag. 4, 5, 6

Abortusdebat pag. 8, 13

Uit de Arjos pag. 15

Partijnieuws pag. 17

IN OGENSCHOUW

Deze week zijn er twee zaken die in het centrum van de belangstelling van iedere anti-revolutionair zullen staan. Dat blijkt al wel uit de inhoud van dit nummer van onze krant. In de eerste plaats zijn er Troonrede en Miljoenennota, en in de tweede plaats vindt deze week de vergadering van de Partijraad plaats waar beslist gaat worden of aan de voorwaarden die wij in mei nog in ons hoofd hadden ook bij nader inzien zal zijn voldaan wanneer het erom gaat met CHU en KVP samen te gaan.

Rood met een wit of wit met een rood randje?

Het eerste is belangrijk met het oog op de politiek op korte termijn, het tweede vooral

op wat langer zicht. Toch is er verband tussen beide zaken. Het enkele feit dat de huidige regering de kans krijgt om opnieuw een begroting in te dienen, en dat onder zulke moeilijke economische omstandigheden, zegt wel iets over de verhoudingen tussen de coalitie-partners. Voor een aantal mensen is het dan ook al een uitgemaakte zaak dat na de verkiezingen van 1977 er een regering zal komen van zo ongeveer dezelfde samenstelling. Het enige dat de kiezers nog moeten aangeven is in welke verhouding de ministerszetels tussen de Partij van de Arbeid en het CDA zullen moeten worden verdeeld. Soms krijg je van radio- of tv-programma's als „Haagse kringen” en „In de roole haan” de indruk

Verantwoord risico?

dat zij daar al helemaal op inspelen. Zelfs Kruisinga wordt al min of meer als een coalitiepartner geaccepteerd, zeker na zijn reactie op het optreden van zijn partijgenoot Tolman in Zuid-Afrika. Het is nu alleen Wiegels die op een afstand wordt gezet, en gesard alsof hij al in zijn nadagen is. Het is trouwens geen geweldige succes voor een oppositieleider als zijn optreden er niet toe leidt dat zijn partij op niet te lange termijn weer aan het roer komt.

Permanente samenwerking

Tegen deze politieke achtergrond speelt zich de partijraadsvergadering af. Degenen die wellicht vrezen dat het CDA

onmiddellijk met volle zellen in de richting van de VVD zou gaan koersen, hebben op het ogenblik weinig concrete redenen om daarvoor op korte termijn bevreesd te zijn. Bij geen van de drie partners is er veel dat daarop wijst. Het zou echter geheel onjuist zijn de beslissing die de Partijraad moet nemen geheel tegen deze achtergrond af te wegen en te beoordelen. Het gaat om zaken op langere termijn; het gaat niet om een partnerkeuze zoals die na de verkiezingen steeds weer zal moeten plaatsvinden, maar om het kiezen van partners voor een langdurige, en wellicht permanente samenwerking, op een manier die tenslotte kan uitmonden in een situatie waarin nog maar van één partij sprake is. Het is geen wonder dat er jaren over is gedaan om dit voor te bereiden, en dat grondig is overwogen welke eisen aan deze samenwerking moeten worden gesteld.

Verantwoord risico?

De activiteiten van „de groep van achttien” ligt al jaren achter ons. Nog in 1971 noemde de toenmalige partijvoorzitter op een partijraad een algemene christelijke volkspartij voorbarig zolang een duidelijke verwantschap niet

expliciet was gemaakt. Bij diezelfde gelegenheid constateerde hij bij de KVP nog Thomistische trekjes. Nu, vijf jaar later kan men niet zeggen dat niet alles duidelijk is gezien en onderkend, zeker wat uitgangspunten en programma betreft. Dat op alle fronten nu ook waterdichte garanties verkregen zijn zal niemand kunnen volhouden, maar ook niet kunnen eisen. Een stap als deze kan nooit risicoloos zijn. Het blijven bovendien mensen die het tenslotte waar moeten maken. Die overblijft is de vraag of men een verantwoord risico neemt. Naar mijn mening is dat het geval, als tenminste bij een positieve uitslag van de partijraadsvergadering vervolgens ook iedere anti-revolutionair er vierkant achter gaat staan en het CDA steunt waar het maar kan en zijn stem overal laat horen. Het is een gevaarlijke bezigheid om erop te wijzen dat het ook niet allemaal mensenwerk behoeft te zijn; voor je het weet schuift je daarmee verantwoordelijkheden af. Er zal ruimte moeten zijn voor een onderling vertrouwen van mensen die elkaar, en elkaars partijen, in hun uitgangspunten en doeleinden hebben herkend en erkend. Zo ontstaat er ook ruimte voor de kracht van het Evangelie. C. v. d. W.

Jehovah's getuigen en gewetensbezwaren militaire dienst

Drie weken geleden schreven wij over de gedachten van het kabinet met betrekking tot de Jehovah's getuigen, zoals die tot uitdrukking zijn gebracht in de „aanvulling op de nadere memorie van antwoord” (d.d. 17 augustus jl.), met betrekking tot de wijziging van de Wet gewetensbezwaren militaire dienst. (Ned. Ged. 28 augustus 1976).

Godsdienstige overtuiging

Zoals bekend, hebben wij met een moeilijke materie te maken. Wij gaan nu op één facet nog eens wat nader in. De bewindslieden herinneren eraan, dat de problematiek zijn oorsprong vindt in de godsdienstige overtuiging van de getuigen van Jehovah, die het voor hen onmogelijk maakt te voldoen aan verplichtingen die uit de Dienstplichtwet of uit de Wet gewetensbezwaren militaire dienst voortvloeien. Die overtuiging uit zich zowel in een volledige ontkenning van de bevoegdheden der wereldlijke overheden aan hen werkzaamheden op te dragen, die het voldoen aan hun predikingsplicht belemmeren of beperken, als in een

volstrekte afwijzing van ieder militair geweld. Iedere Jehovah's getuige, die gedoopt is, is niet alleen bevoegd, maar ook verplicht het evangelie naar de opvatting van de Watch Tower Bible and Tract Society of Pennsylvania te verkondigen. In de opvatting van het genootschap komt iedere gedoopte Jehovah's getuige als een „bedienaar van het evangelie” en „gezant van Gods Koninkrijk” in aanmerking voor vrijstelling van militaire en van vervangende dienst.

Rechtspositie

De bewindslieden citeren vervolgens uit het door het genootschap uitgegeven boek „God zij waarachtig” (blz. 257): „De predikingsactiviteit van Jehovah's getuigen geeft hun het recht aanspraak te maken op vrijstelling van militaire dienst en van het verrichten van militaire dienst in de strijdkrachten van de naties waarin zij wonen. De rechtspositie waarin Jehovah's getuigen verkeren en waarin zij vrijstelling dienen te genieten, onthefte hen ook van het verrichten van werk voor de Regering, dat wordt geëist van mensen die op grond van hun geweten bezwaar hebben tegen gewapende en ongewapende dienst, want

Gezamenlijke maaltijd tijdens één van de Jehovahcongressen.

Jehovah's getuigen zijn bedienaren van het evangelie en geen politieke, academische of religieuze pacifisten. Zij maken aanspraak op neutraliteit en op de rechten van mensen die een neutrale houding aannemen, omdat zij gezanten van Gods Koninkrijk zijn”.

Vrijstelling dienstplicht

De bewindslieden zijn, zoals wij in ons

vorige artikel gezien hebben, bereid de Jehovah's getuigen algehele vrijstelling van militaire en van vervangende dienst te verlenen, door aan het vrijstellingsgrondenartikel, artikel 15 Dienstplichtwet, de volgende vrijstellingsgrond toe te voegen:

„het als gedoopt lid behoren tot de Watch Tower Bible and Tract Society of Pennsylvania, afdeling Nederland”.

Deze concrete benaderingswijze van de bewindslieden lijkt ons onjuist en niet voor de hand liggend. Het gaat toch bij Jehovah's getuigen om gewetensbezwaren. Dan ligt een regeling in de Wet gewetensbezwaren militaire dienst voor de hand en niet zozeer een regeling in de Dienstplichtwet. Wij vrezen, dat de bewindslieden zich mogelijk onbewust door de benaderingswijze van de Jehovah's getuigen op dit punt toch teveel hebben laten beïnvloeden. Wij vrezen, dat in dit verband tevens van invloed kan zijn geweest de nog steeds in artikel 15 Dienstplichtwet voorkomende vrijstellingsgrond: „het bekleden van een geestelijk of een godsdienstig-menslievend ambt of opleiding tot zodanig ambt”. Over deze – korthedshalve – theologen-bepaling hebben wij reeds een en andermaal uitvoeriger geschreven. Die bepaling zou moeten verdwijnen. Dit moet in verband met het volgende dus in de eerste plaats worden opgemerkt.

Gewetensnood

In de tweede plaats moeten wij zeggen, dat er van paralleliteit naar onze mening geen sprake is. De theologen zijn destijds niet in de Dienstplichtwet opgenomen op basis van gewetensbezwaren. De Jehovah's getuigen worden daarentegen nu naar het oogmerk van de bewindslieden wel toegevoegd aan het bewuste artikel 15 op grond van gewetensnood. Het leek ons goed dit facet, na hetgeen wij eerder schreven, nog eens extra te belichten.

W. de Kwaadsteniet

Twee ton voor de Kuiperstichting

De financiële aktie voor de Kuiperstichting heeft maandag jl. de 200.000-gulden-grens overschreden. Dit bedrag is bijeengebracht door ongeveer 13.700 leden van de ARP. Wij zijn zeer dankbaar voor het feit dat zovelen het bestaan van een bezinningsinstituut in onze partij, in het verband van het CDA,

noedzakelijk achten en er iets extra's voor over hebben. Wij zijn even dankbaar voor de positieve benadering van de zijde van het partijbestuur. De voorstellen aan de partijraad, die een verbetering van onze financiële basis betreffen, willen ook voor een verdere toekomst het functioneren van het wetenschappelijk instituut verzekeren. Uit diverse brieven blijkt de zorg, die in onze partij leeft, voor de principiële koers van een christelijke partijformatie. Wij stellen dat op prijs en wij willen door ons werk daarop antwoorden. Inmiddels gaat de financiële aktie voort. Ons gironummer staat open voor al

diegenen die mee willen doen: postgiro 51385 t.n.v. de Dr. Kuiperstichting te Den Haag (ook uw bank bemiddelt bij overschrijvingen).

Data om te onthouden!

25 september 1976 – AR-Partijraad te Utrecht

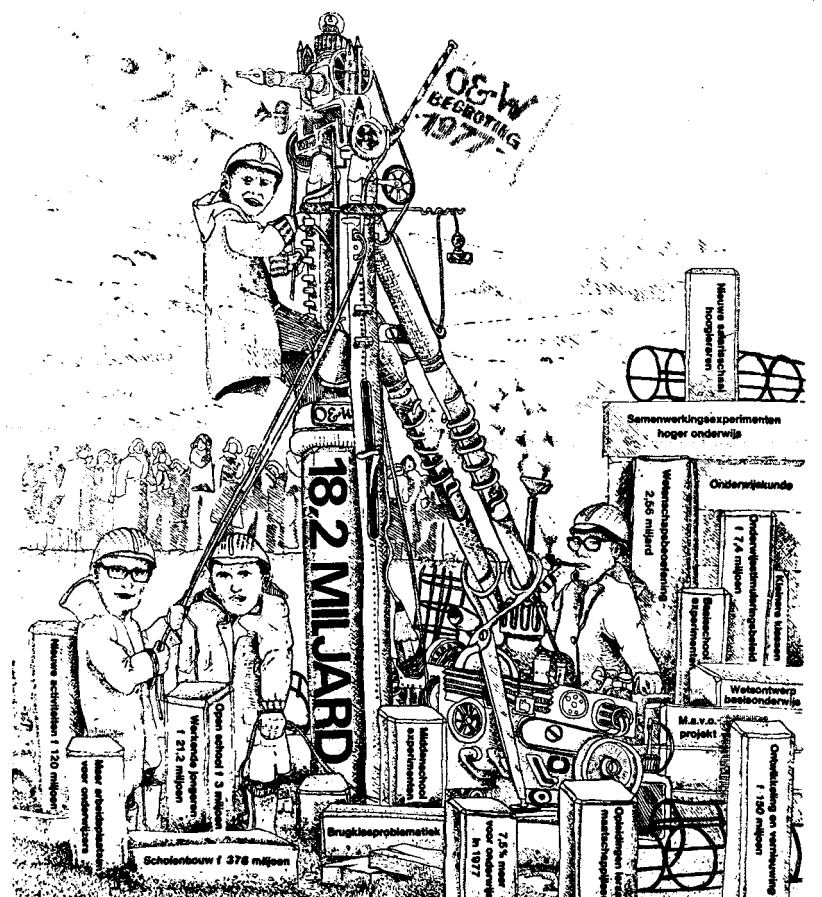
In deze partijraad zal beoordeeld worden of aan de in de resolutie van 10 april jl. gestelde voorwaarden ten aanzien van één CDA-lijst genoegzaam is voldaan.

13 november 1976 – AR-Partijraad te Rotterdam

Tijdens de najaarspartijraad komt het ontwerp-CDA-program aan de orde. De ingediende amendementen vanuit de AR-kiesverenigingen worden behandeld.

10 en 11 december 1976 – CDA-congres te Den Haag

Het tweede CDA-congres wordt opnieuw in Den Haag gehouden. Het CDA-program wordt vastgesteld. Noteert u nu reeds de data van deze belangrijke partijgebeurtenissen in uw agenda.

– Zoals vorige jaren maakt ook dit jaar de begroting van Onderwijs en Wetenschappen het grootste deel uit van de Rijksbegroting 1977.

GEDEELDE VERANTWOORDELIJKHEID

Dit boekje bevat de belangrijke redevoeringen, uitgesproken tijdens de voorjaarspartijraad van 10 april jl.

■ de rede van H. A. de Boer
„Om een CDA met karakter”

■ de rede van mr. W. Aantjes
„Deel in verantwoordelijkheid, werk en offers”

Tevens is opgenomen de tekst van de resolutie over één CDA-lijst.

Omvang: 32 pagina's, geïllustreerd.

Prijs f 3,- per exemplaar.

Bestellingen

Stort het bedrag op postgiro 89673 t. n. v. AR-Partijstichting, Den Haag, met vermelding van „Gedeelde verantwoordelijkheid.”

Een benauwend stuk

De miljoenennota 1977 brengt geen opzienbarend nieuws. Dat heeft vermoedelijk ook niemand verwacht. In mei 1977 zullen er immers verkiezingen worden gehouden! Felt is wel – en dat is een pluspunt – dat dit Kabinet van z'n laatste begroting geen verkiezingsbegroting heeft gemaakt. Integendeel, ons wordt een niet-rooskleurige toekomst meegegeven.

De miljoenennota 1977 is om meer dan een reden een benauwend stuk. Het beleid dat daarin wordt ontwikkeld is een voortzetting van 1976. Toen is de lijn bedacht: beperk de stijging van de collectieve uitgaven (overheidsuitgaven en de uitgaven t.b.v. sociale verzekeringen) tot 1% van het nationaal jaar-inkomen. Met als gerichte doelstelling: de structurele werkloosheid moet teruggedrongen worden, de inflatie idem dito, zodat het draagvlak van de openbare voorzieningen versterkt kon worden. Dat voornemen is niet gerealiseerd – laten wij nuchter tegenover elkaar blijven. Trouwens, de miljoenennota 1977 ontkent dat ook niet. Voor het jaar 1977 gaat het Kabinet op diezelfde basis verder. Dat verder gaan op die weg is niet gegaan met „oogkleppen” voor. Daarmee zou een minister als de heer Duisenberg, beslist geen vrede hebben gehad. Om die doelstellingen 1976 te verwirkelijken is immers meer nodig geweest. Het is daarbij echter de vraag – het antwoord hebben wij in de miljoenennota niet teruggevonden – of dat „meerdere” nog wel paste binnen de 1% operatie 1976.

Een tweede reden tot benauwen is inzake het beleid 1977 het volgende. Dat in 1977 de omstandigheden zo kunnen worden, dat één en ander voortdurend en tijdig moet worden bijgesteld is een juist uitgangspunt voor de

miljoenennota. Maar als moet worden geconstateerd dat de verdere verwerkelijking en de uitbouw van beleid nauwkeurige begeleiding zullen eisen, is de vraag terecht te stellen of de oorspronkelijke 1%-norm 1976 eigenlijk wel te hanteren is in 1977. Het financieringstekort 1976 b.v. is ver over de schreef gegaan! Men kan stellen dat er „uiteraard onvermijdelijke tegenvallers zijn opgetreden” bij de realisatie van het beleid 1976. Maar dat vinden wij geen sterk excuus – men weet zoets van te voren. En dus dient men normaliter „reserves”, veiligheidsmarges, in een begroting in te bouwen. Kan dat gezegd worden van de begroting 1977?

Wij aarzelen dit bevestigend te beantwoorden. Het kabinet zal dat tenminste aannemenlijk moeten maken. Eén van de komende tegenvallers 1977 is nu reeds bekend: de a.s. verkiezingen en de dan volgende Kabinetformatie-periode en het daarmee gepaard gaande „stadhouderloze tijdperk” waarin sprake is van een geringere mogelijkheid tot een slagvaardig beleid. Maar juist dat laatste aspect is één van de uitgangspunten van het Kabinet blijkt het „woord vooraf” van de minister van Financiën! Hoe vangt men die gewilde slagvaardigheid op? Voorts is het verschil van mening tussen het Kabinet en de president van de Nederlandse Bank – kennelijk nadrukkelijk tot uitdrukking gebracht vlak voor prinsjesdag – niet vertrouwen bevorderend. De grootte van het financieringstekort (het overbruggen van het verschil tussen de overheidsuitgaven en -inkomsten) is hoog. „Kan nog net” – zegt het Kabinet, maar dan wel bij wijze van spreken, „van dag tot dag zodanig bijsturen.” „Het tekort is te hoog,” zegt Dr. Zijlstra. Natuurlijk spelen ook andere belangrijke aspecten mee dan alleen de cijfermatige grootte van een financieringstekort. Maar na zorgvuldige afweging zal toch een beslissing moeten vallen. Met de mogelijke consequentie dat het Kabinet

NC COMMENTAAR

tot de uitzonderlijke beslissing moet komen de president van de Nederlandse Bank het „bevel” te geven, te „gehoorzamen”.

Eén van de problemen van deze begroting is vervolgens dat het uitgestippelde beleid, de ingeslagen weg, geen gemakkelijke is. Maar te voren staat vast dat dit Kabinet in deze samenstelling geen verantwoordelijkheid meer kan dragen voor de verwerkelijking van dat beleid. Als de miljoenennota zegt dat 1977 de toetssteen wordt van het slagen van haar middellange termijnbeleid, kan dit Kabinet dit helaas niet volledig meer realiseren. Ook dat is een reden van benauwen: de bewaking 1977 in volledige politieke verantwoordelijkheid van deze begroting, zonder veel elastisch vermogen, zal in 1977 niet aanwezig kunnen zijn.

Dit overziende zal het politieke begrotingsdebat in oktober veel meer duidelijkheid moeten brengen. Is de door het Kabinet aangezeven weg, gelet op de vele risico's die worden genomen, na geduchte afweging toch aanvaardbaar? Met de doelstelling van dit Kabinetbeleid hebben wij overigens geen enkele moeite. Het gaat er om hoe wij in Nederland een maatschappelijke harmonie van volledige en volwaardige werkgelegenheid, beperkte inflatie, een doeltreffend (dat is iets anders dan gewenst) stelsel van collectieve voorzieningen kunnen bereiken. Een stelsel waarin naar gerechtigheid wordt

gestreefd, nationaal en internationaal. Dat wij bij het bereiken van dit doel – misschien een aantal jaren lang – offers moeten brengen, is voor ons geen punt.

Kandidatenlijst

Het versterkt partijbestuur heeft met het oog op de samenstelling van de kandidatenlijst de genummerde advieslijst vastgesteld. Iedere kiesvereniging heeft inmiddels de beschikking ontvangen en alle leden kunnen via dit nummer op de hoogte zijn omtrent de gang van zaken.

Naar onze mening is het een evenwichtig advies, dat door de leden van het partijbestuur en door de afgevaardigden van de Kamercentrales is vastgesteld.

Het is ons inziens een goede zaak, dat de zittende kamerleden en de bewindslieden, in zoverre zij beschikbaar zijn voor een nieuwe kandidatuur, op de lijst zijn geplaatst. Daarmede wordt een goede traditie voortgezet, al is er ten aanzien van herkandidering in onze partij geen sprake van een automatisme.

Ook voor de reserveplaatsen is men erin geslaagd bekwaamere personen te kandideren, die bij verkiezing in de fractie zeker hun plaats zullen weten te vinden. Het woord is nu aan de kiesverenigingen. Gelukkig heeft de partij een zodanige procedure voor de kandidaatstelling, dat niet de partijleiding over de kandidatenlijst beschikt, maar de leden zelf. Wij hopen, dat de kiesverenigingen zich in groten getale van hun verantwoordelijkheid bewust zullen zijn.

Betrouwbaarheid aangevochten

Al jarenlang maakt elk Kabinet gebruik van de diensten van het Centraal Plan Bureau. Als het erom gaat een politiek beleid vast te stellen, worden aan dit CPB de wetenschappelijk objectief verantwoorde cijfers gevraagd.

Dit is het geval als het gaat om de miljoenennota en de daarbij behorende begroting. Maar de prognoses („voorspellingen”) staan b.v. ook centraal als het gaat om loononderhandelingen. Het CPB deed niet aan politiek bij de voorbereiding en de vaststelling van zijn prognoses. Politieke doeleinden werden niet nagestreefd – elk Kabinet van elke kleur kon om advies gaan bij het Planbureau. Trouwens – dat moet ook volgens de wet.

Die overtuiging is zeer onlangs aangevochten. Niet door de gewone man, noch door een oppositie-politieke-figuur. Enkele wetenschappers aan de Erasmus Universiteit hebben de stelling geponereerd.

Wij staan aan de vooravond van het politieke debat over het beleid 1977, waarbij de prognoses van het CPB een belangrijke rol spelen.

Vóórdat dit debat begint moet wel vaststaan of de (bijgevoegde) prognoses wetenschappelijk verantwoord zijn, of dat een dienen van subjectieve politiek wordt nagestreefd.

Zo niet dan is de begroting 1977 niet voorzien van betrouwbare basisgegevens en moet het huiswerk van het Kabinet overgedaan worden.

VAN ATOTU V.A.D.

Drie dingen staan deze week in het centrum van de politieke belangstelling. In de afgelopen dagen was dit allereerst de Troonrede en wat het een aflag verouderde term nog steeds Miljoenennota heet. Elders in dit nummer vindt u daar stellig meer over. Daar is ook het door mij gegeven eerste commentaar opgenomen.

Op het moment van verschijnen van dit nummer trekt ongetwijfeld de afloop van de debatten over de abortusontwerpen de grootste aandacht. De laatste ronde van die debatten moet bij het drukken van dit blad nog ingaan.

Op de officiële verschijningsdatum van deze aflevering van Nederlandse Gedachten gaat uw grootste belangstelling zonder twiifel uit naar de antirevolutionaire partijraad, waar over de deelneming aan een gemeenschappelijke CDA-lijst voor de aanstaande Tweede-Kamerverkiezingen wordt beslist.

Alle drie dus hoogst actuele onderwerpen, die zich echter op het moment waarop dit artikel moet worden geschreven geen van drieën voor een beschouwing in deze rubriek lenen.

Daarom wil ik ingaan op een onderwerp dat in de afgelopen weken in toenemende mate tot felle politieke discussies aanleiding heeft gegeven, namelijk het wetsontwerp inzake een vermogensaanwasdeling de zgn. VAD.

Benadering

Het opvallende aan de escalerende discussies over het VAD-ontwerp is, dat de grondgedachte ervan in het geheel niet meer herkenbaar is. In tegendeel, de indruk ontstaat (of wordt gevestigd) dat er over de VAD alleen maar negatieve dingen zijn te zeggen, zodat het alternatief voor de aanvaarding ervan nog slechts is de algehele intrekking of integrale verwerping.

Nu is er ongetwijfeld aanleiding tot kritiek en zelfs tot ernstige kreek op het wetsontwerp, zoals het er ligt. Er is echter een fundamenteel verschil tussen een benadering van de gehele gedachte van het wetsontwerp vanuit de noodzakelijke kritiek erop en een benadering van de kritiek op het wetsontwerp vanuit de grondgedachte ervan.

Die laatste methode is de juiste. Mijn bezwaar tegen veel kritiek (ook bijvoorbeeld in het jongste advies van de Permanente Program Advies Commissie van het CDA) is, dat dit vrijwel niet gebeurt.

Partijprogramma

Het is nodig zich weer eens de grondgedachte van de VAD indachtig te worden, want er wordt polarisatie van de bovenste plank mee bedreven. Daarom is het nuttig allereerst eens na te gaan, met welke gedachte de christen-democratische partijen de jongste verkiezingen en de huidige kabinetsperiode zijn ingegaan.

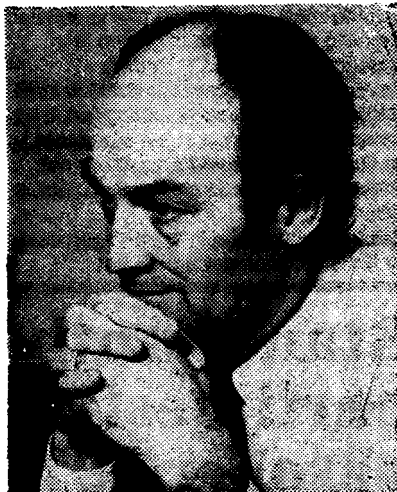
In ons eigen antirevolutionaire program van actie wordt (in het kader van rechtvaardige inkomens- en vermogensverhoudingen) gepleit voor „een stimulering van de bezitsvorming in de lagere en middelbare inkomensgroepen, ondermeer door middel van winstdeling spaarregelingen en vormen van vermogensaanwasdeling”.

Het gemeenschappelijk urgentieprogram van ARP, CHU en KVP drukt zich nog iets fors uit. Het acht de inkomens- en vermogensverhoudingen in ons land „nog vatbaar voor ernstige kritiek” en beveelt in dit verband o.a. aan „een bezitsvormingsbeleid waarbij vermogensaanwasdeling krachtig wordt gestimuleerd”. Als middel daartoe worden met name genoemd, wettelijke regelingen met een meer verplichtend karakter”.

Dezelfde gedachte is terug te vinden in het nieuwe concept-program van het C.D.A.

Grondgedachte

De grondgedachte van de vermogensaanwasdeling is, dat de opbrengsten van een onderneming aan allen, die tot die opbrengsten bijdragen, behoren ten goede te komen en niet slechts aan een enkele groep daarvan.

In de christen-democratische visie is de onderneming niet het eigendom van de kapitaalverschaffers, noch van de werknemers, noch van de directie, maar een samenwerkingsverband van alle drie. Aan de kapitaalverschaffer komt een redelijk rendement toe over het door hem geïnvesteerde kapitaal en gelopen risico. De werknemer heeft recht op een behoorlijke vergoeding van zijn arbeidskracht en eveneens gelopen risico. De directie kan aanspraak maken op een passende honorering voor gegeven leiding, ontplooiende initiatieven en effectieve coördinatie.

Als echter aan al deze drie aanspraken is voldaan en er is dan nog winst te verdelen (vandaar het begrip „overwinst”), dan is het niet redelijk dat dit naar slechts één of twee der samenwerkende factoren gaat in plaats van naar alle drie. Zulks kan, wat de werknemer betreft, in de vorm van winstdeling, het kan ook (gedeeltelijk) in de vorm van een aandeel in de groei van het vermogen. In dit laatste voorziet de vermogensaanwasdeling.

Reden tot kritiek

Dit wil natuurlijk niet zeggen dat de uitwerking die deze gedachte in het concrete wetsontwerp heeft gevonden daaraan ook recht doet. Op die punten is er stellig aanleiding tot nadere discussie en zelfs tot ernstige kritiek.

Om te beginnen geldt dit al voor het begrip „overwinst”. De naam alleen garandeert niet dat het ook de goede inhoud dekt. Hoe wordt „overwinst” berekend? Dit is een zeer wezenlijk punt.

Voorts is er de vraag naar de gevolgen voor

de bestaande of nog te scheppen winstdelingsregelingen. De bedoeling van de ene bezitsvormende maatregel kan natuurlijk niet zijn om de andere onmogelijk te maken.

De beheersvorm is in het wetsontwerp op een voor kritiek vatbare wijze geregeld. Het overwicht, dat daarin aan de vakbeweging is toegedacht, los je niet op door de overheid erin te laten deelnemen, want tot de zeggenschap van de individuele werknemer draagt dit evenmin iets bij.

Verder is de bestemming van de gelden een discussiepunt. Ook de gedachte om de vermogensaanwasdeling niet slechts aan de werknemers uit het betreffende bedrijf, maar aan alle werknemers ten goede te laten komen, verdient zorgvuldige toetsing. Op zichzelf lijkt mij de gedachte niet verwerpelijk, in zoverre er een herwaardering van het begrip arbeid aan ten grondslag ligt. Wij zullen ons in toenemende mate niet (slechts) moeten afvragen hoeveel arbeid economisch opbrengt, maar (ook) hoe zinvol arbeid maatschappelijk is. De concrete uitwerking echter is een kritische beoordeling waard.

Juni-debat

Vragen genoeg dus om het wetsontwerp kritisch te benaderen. Vanuit het eigen verkiezingsprogramma en vanuit de eigen visie op het karakter van de onderneming is er echter voor de christen-democratie geen enkele aanleiding de gedachte van de vermogensaanwasdeling als een „links stokpaardje” te beschouwen. Als het kabinet niets aan vermogensaanwasdeling deed, zouden de christen-democratische partijen het moeten verlangen.

Daarom was het ook geen „concessie aan links”, toen deze partijen in het juni-debat over de bezuinigingsoperatie de samenhang erkenden met beleidsmaatregelen van maatschappijstructurele aard. In dit verband is toen met zoveel woorden een benadering van de wetsontwerpen inzake vermogensaanwasdeling, herziening ondernemingsraden en grondpolitiek „in constructieve en positieve zin” in uitzicht gesteld.

Constructief en positief

Natuurlijk betekent dit niet dat nu maar alles met huid en haar zou moeten worden geslikt wat het kabinet op deze punten voorstelt.

Het betekent wel dat niet kan worden

volstaan met intrekking of verwerping van het wetsontwerp te bepleiten. Er zal zorgvuldig nagegaan moeten worden op welke wijze het wetsontwerp zodanig kan worden gewijzigd dat het beter beantwoordt aan de christen-democratische visie en aan de grondgedachte van de vermogensaanwasdeling. Zou het huidige wetsontwerp inderdaad daartoe niet bruikbaar blijken, dan zal tevens aangegeven dienen te worden hoe een regeling dan wel zou moeten luiden.

Een benadering in constructieve en positieve zin verplicht niet tot kritiekloos aanvaarden, maar het verdraagt zich evenmin met een zondermeer intrekken of verwerpen. Het verplicht daarentegen tot zinvol wijzigen of zonodig tot verantwoord vervangen: de Tweede Kamer beschikt zowel voor het een als voor het ander over grondwettelijke bevoegdheden en instrumenten.

Ook kritiek kritisch beoordelen

Uit het bovenstaande zal, zo vertrouw ik, duidelijk zijn geworden dat er zowel reden is het wetsontwerp zelf als de erop geoeefde kritiek zorgvuldig aan onze eigen christen-democratische visie en aan de grondgedachte van de vermogensaanwasdeling te toetsen. Waar in toenemende mate de kritiek op het wetsontwerp vermogensaanwasdeling ook afwijzing van het wetsontwerp herziening ondernemingsraden in zijn kielzog schijnt mee te voeren, is er reden zich kritisch af te vragen of veel kritiek zich in wezen niet richt op de grondgedachte van hervormingen, die ook vanuit de christen-democratische programma's worden gewenst en waarvan de wenselijkheid nog onlangs in de Kamerdebatten in onderstreep.

Met andere woorden: niet alleen de kritiek verdient aandacht, ook en vooral verdienen het kader waarin en de basis waarop die kritiek wordt uitgeoefend kritische aandacht.

Aant

Kandidaatstelling Tweede Kamer

Brief aan de kiesverenigingen

Geacht bestuur

Bij een normaal verloop der dingen zullen er op 25 mei 1977 verkiezingen plaatsvinden voor de leden van de Tweede Kamer der Staten-Generaal. De wijze waarop binnen de ARP de kandidaatstelling geschiedt is, krachtens art. 32 lid 7 sub f van de partijstatuten, geregeld in een reglement, dat als bijlage II bij de statuten van de ARP is gevoegd. Het partijbestuur heeft een tijdschema vastgesteld op basis van de in het reglement voorgeschreven procedures. Op zaterdag 18 september 1976 vergaderde het versterkt partijbestuur. N.a.v. deze vergadering doen wij u de bescheiden toekomen met het oog op de stemming over de kandidatenlijst. Volledigheidshalve maken wij u erop attent, dat alle documenten opgenomen zijn in de Nederlandse Gedachten/ARPost van 25 september 1976, zodat alle leden

over de informatie met betrekking tot de kandidaatstelling beschikken. U ontvangt thans:

1. **Alfabetische groslijst**, waarop de namen zijn geplaatst van personen, die tien of meer keren door de kiesverenigingen zijn genoemd (art. 3, lid 2) en de namen van de zittinghebbende leden van de Tweede Kamer en van de ministers en staatssecretarissen (art. 3, lid 3). De betrokkenen hebben zich bereid verklaard een eventuele kandidatuur te willen aanvaarden. Voor zover zij niet voor een kandidatuur in aanmerking willen komen vindt u dit bij de groslijst vermeld. In verband met het bepaalde in art. 3 lid 3 van het reglement wordt meegedeeld, dat de heer B. Roolvink, zich niet beschikbaar stelt voor een nieuwe kandidatuur, gezien zijn leeftijd.

Mr. dr. W. F. de Gaay Fortman stelt zich na overleg met de voorzitter niet beschikbaar voor een kandidatuur voor het

lidmaatschap van de Tweede Kamer, gezien de leeftijdsregel, die de partij hanteert.

Drs. K. de Jong Ozn zou eventueel bereid zijn een kandidatuur te aanvaarden, maar meent daarvan te moeten afzien, gezien de diverse onderwijsdeskundigen, die reeds op de lijst staan.

2. **Standpuntbepaling partijbestuur m.b.t. de kandidaatstelling**, waarin u de besluiten geformuleerd vindt, die het partijbestuur op het punt van de kandidaatstelling nam. Deze besluiten zijn medegedeeld aan alle personen, die bij de kandidaatstelling betrokken zijn.

3. **Genummerde advieslijst** van 38 namen, op zaterdag 18 september 1976 vastgesteld door het versterkt partijbestuur (d.w.z. partijbestuur plus 2 extra afgevaardigden van iedere Kamercentrale), in de volgorde, die wenselijk en noodzakelijk wordt geacht met het oog op de samenstelling van de fractie en andere in aanmerking komende omstandigheden (art. 4 lid 4).

Op de advieslijst treft u ook namen aan van personen, die niet op de groslijst voorkomen. Het reglement voor de kandidaatstelling voorziet in deze mogelijkheid (art. 4 lid 5).

Alle kandidaten hebben zich bereid verklaard een eventuele kandidatuur te willen aanvaarden, ook wanneer dit het lidmaatschap van een CDA-fractie zou inhouden.

4. **Personalia van beschikbare kandidaten**, zodat ieder op de hoogte kan zijn van de belangrijkste gegevens omtrent de kandidaten en hun gehonoreerde en ongehonoreerde nevenfuncties.

5. **Stembiljet**, dat in de linkerbovenhoek het aantal stemmen van de kiesvereniging aangeeft (art. 5 lid 1) en in de rechterkolom de bijbehorende puntenwaarderings. Op het stembiljet dienen de namen van 35 kandidaten te worden vermeld in de volgorde zoals deze door de uitslag van de stemming in de kiesverenigingen is aangegeven (art. 5 lid 7). Iedere kiesvereniging stemt naar de door haar zelf vastgestelde wijze van stemming (art. 5 lid 6) overeenkomstig het eigen reglement. Het stembiljet is *ongeldig* wanneer het *minder of meer* dan 35 namen bevat (art. 6 lid 3).

Uitsluitend mag gebruik worden gemaakt van het stembiljet, dat u door het

— Koningin Juliana en Prins Bernhard op weg naar de Ridderzaal, gevolgd door Prinses Beatrix en Prins Claus.

partijbestuur is toegezonden en dat het kenmerk van het bestuur draagt (art. 6 lid 3), anders is het ongeldig. *Ongeldig* is eveneens het stembiljet, dat binnenkomt na de daarvoor gestelde termijn (art. 6 lid 3).

6. **Gewaarmerkte enveloppe**, die u dient te gebruiken voor de terugzending van het stembiljet (art. 5 lid 1). *Het stembiljet dient uiterlijk dinsdag 2 november 1976 op het partijbureau te zijn ontvangen*, zoals ook reeds is medegedeeld in het Draaiboek van het seizoen 1976-1977.

Voor het beraad in de kiesverenigingen zijn alle meegezonden documenten van belang. Uitgangspunt is echter de advieslijst van het versterkt partijbestuur, die na breed overleg is tot stand gekomen. Het partijbestuur vertrouwt, dat de kiesverenigingen zich van hun verantwoordelijkheid bewust zijn en met wijsheid de zaak van de kandidaatstelling zullen behandelen.

De partijraad van 13 november 1976 zal de kandidatenlijst definitief vaststellen. De uitslag van de stemming onder de

kiesverenigingen is beslissend voor de samenstelling van de kandidatenlijsten voor de volgorde, waarin de kandidaten op de in te dienen lijsten zullen voorkomen (art. 7 lid 1). Slechts op voorstel van het dagelijks bestuur kan de partijraad in zeer uitzonderlijke gevallen met een meerderheid van 2/3 besluiten af te wijken van de door de kiesverenigingen vastgestelde lijst.

De partijraad van 13 november zal tevens een voorstel van het partijbestuur behandelen met betrekking tot de vraag met hoeveel lijsten zal worden deelgenomen aan de verkiezing en in hoeverre de lijsten gelijklopend zullen zijn. De partijraad stelt ook vast op welke wijze de kandidaten worden verdeeld over de lijsten, daarbij rekening houdende met de vastgestelde volgorde en met de daarvoor in aanmerking komende bijzondere omstandigheden.

Het partijbestuur wenst u veel sterkte toe bij uw werkzaamheden.

Met vriendelijke groet en hoogachting, (D. Corporaal) secretaris.

18. Spoedig samen met CHU en KVP uitwerken van een indeling van kandidaten over lijsten en lijstengroepen op basis van het voorliggende lijstvoorstel.

19. Een regeling voor het bepalen van het aantal landelijke kandidaten (min. 35).

20. In principe vasthouden aan de volgorde, zoals die door de kiesvereniging is vastgesteld bij de vervulling van de plaatsen.

21. Spoedig overleg met CHU en KVP teneinde een zo evenwichtig mogelijke lijst te krijgen.

22. Afspraken t.a.v. vertegenwoordiging aan de partijen in het ene fractiebestuur c.q. het formatieteam.

Standpuntbepaling partijbestuur d.d. 24 oktober 1975 en 12 maart 1976

Besluiten m.b.t. de kandidaatstelling.

1. Voor kandidaten gelden deskundigheid en politieke geëngageerdheid.

2. Een zekere specialisatie verdient als regel aanbeveling, maar ook een specialist moet in staat zijn een breder terrein goed te kunnen overzien.

3. Als regel geen nevenfuncties; een eventueel adviseurschap is mogelijk.

4. Openbaarheid van eventuele nevenfuncties; overleg met partij- en fractievoorzitter over het aanvaarden van een eventuele nevenfunctie.

5. Kerkelijke schakering moet geen rol spelen.

6. Regionale spreiding telt mee; maar is niet een doorslaggevende factor; veel hangt daarbij af van de beschikbaarheid van geschikte kandidaten.

7. Een opnieuw kandideren van zittende Kamerleden, ministers en staatssecretarissen is niet een automatisme.

8. Reële kans voor jeugdige kandidaten.

9. Herkandidering geschiedt als regel niet bij 63 jaar en ouder; voor een eerste kandidatuur moet de leeftijd van ± 50 jaar als regel niet zijn overschreden.

10. Een volksvertegenwoordiger voor de ARP maakt als regel deel uit van één vertegenwoordigend lichaam.

11. Zeer tijdig contact met fractieleden en bewindslieden.

12. Spoedig vaststellen welke leemtes er in de fractie ontstaan of reeds aanwezig zijn.

13. Zeer tijdig polsing van potentiële kandidaten.

14. Onder de Kamerkandidaten moeten

voldoende ministeriële personen zijn.

15. Afspraken die voorkeursacties voorkomen.

16. Een gemotiveerde advieslijst.

17. Nader bezien regionale kandidaten i.v.m. staartlijsten.

Genummerde advieslijst van het versterkt partijbestuur

1. Aantjes, mr. W. — Utrecht
2. Boersma, drs. J. — Zeist
3. Leeuwen, mevr. J. van — Zoetermeer
4. Veerman, dr. A. — Rijswijk Z.H.
5. Koning, drs. J. de — Voorschoten
6. Schakel, M. W. — Hoornaar
7. Kooijmans, mr. dr. P. H. — Wassenaar
8. Dam, mr. G. C. van — 's-Gravenhage
9. Boer, H. A. de — Santpoort
10. Beumer, drs. B. — Hoogezand
11. Houwelings, J. van — Putten
12. Kraaijeveld-Wouters, mevr. J. G. — Heerhugowaard
13. Scholten, mr. J. N. — Andel (N.-Br.)
14. Kwáadsteniet, dr. W. de — Rotterdam
15. Beinema, drs. M. — Middelburg
16. Graaf, L. de — Bilthoven
17. Faber, dr. S. — Hardegarijp
18. Borgman, F. — Aalsmeer
19. Vries, dr. B. de — Krimpen a.d. IJssel
20. Buikema, mr. J. — Hengelo
21. Couprie, drs. H. C. — Gouda
22. Laning-Boersema, drs. F. J. — Den Helder
23. Heerma drs. E. — Amsterdam
24. Graaff, W. de — Zoetermeer
25. Dongen, G. van — Gouda
26. Ruller, dr. H. van — Voorburg
27. Noord, J. van — Dwingeloo
28. Terpstra, drs. G. H. — Utrecht
29. May-Weggen, mevr. J. R. H. — Apeldoorn
30. Boen, drs. G. A. de — Amersfoort
31. Enserink, B. — Dinxperlo
32. Drost, mr. H. — 's-Gravenhage
33. Verhoog-Bokma, A. J. — Waarland (Nieuwe Niedorp)
34. Achterstraat, drs. J. — Badhoevedorp
35. Hoekstra, J. P. — Leeuwarden
36. Boer, ir. R. de — Wageningen
37. Atten, L. W. J. van — Rotterdam
38. Jonkman, F. — Drachten.

Groslijst i.v.m. Tweede-Kamer verkiezingen 1977

Aantjes, mr. W., Utrecht
Baar, drs. S., Heemstede
Beest, W. ter, Lintelo-Aalten
Beinema, drs. M., Middelburg
Berg, L. D. van den, Haarlem
Beumer, drs. B., Hoogezand.

Biesheuvel, mr. B. W., Aerdenhout *)
Boer, drs. G. A. de, Amersfoort
Boer, H. A. de, Santpoort
Boersma, drs. J., Zeist
Borgman, F., Aalsmeer
Bos CZN, drs. W. v.d., Gouda
Buikema, mr. J., Hengelo
Couprie, drs. J. C., Gouda
Dam, mr. G. C. van, Den Haag
Dongen, G. van, Gouda
Essen, P. van, Borculo
Faber, dr. S., Hardegarijp
Gelder, drs. W. T. van, Amsterdam

Goudzwaard, prof. dr. B., Oegstgeest *)
Graaf, L. de, Bilthoven
Hebly, ing. M. J., Winterswijk
Heerma, E., Amsterdam
Hoekstra, S. P., Leeuwarden
Houwelingen, J. van, Putten
Johannisse, drs. J. A. J., Amstelveen
Jonkman, F., Drachten
Koning, drs. J. de, Voorschoten
Kooijmans, mr. P. H., Wassenaar
Koster, drs. J. C., Badhoevedorp
Kraaijeveld-Wouters, mevr. J. G., Heerhugowaard
Kwaadsteniet, dr. W. de, Rotterdam

Lanser, J., Utrecht *)
Leeuwen, mevr. J. van, Zoetermeer
Noord, J. van, Dwingeloo
Overbeek, drs. J. J., Haarlem

Ploeg, J. van der, Grijskerk *)
Plokhoo, C. Bussum
Ruiter, dr. J. de, Heemstede
Schakel, M. W., Hoornaar
Scholten, mr. J. N., Andel (N.Br.)
Schouten, drs. A., Den Haag *)
Sikma, P. J., Haarlem
Sprey, C., Haarlem *)
Veerman, dr. A., Rijswijk (Z.H.)
Zijlstra, drs. R., Drachten *)
Zijlstra, dr. J., Den Haag *)

*) De personen, wier naam vet gedrukt is hebben verklaard, dat zij niet voor een kandidatuur in aanmerking willen komen.

VERPLAATSBARE HOUTEN GEBOUWEN

directie- en schaftketen
scholen en kerken
directie- en schaft-
wagens
etc.

ROUTEBOUW HAHBO
HARDINXVELD

tel. Giessendam-Hardinxveld. 3888

BON

Naam:

Adres:

Woonplaats:

Wenst abonnement

Wenst proefnummers

Adres: Ned. Gedachten, antwoordno. 66, Den Haag. Géén postzegel.

Abonnementsprijs f 12,50 per half jaar.
Jongeren/studenten abonnement f 7,50 per half jaar.

**NEDERLANDSE
GEDACHTEN**

veel gelezen, veel geciteerd.

Kandidaatstelling Tweede Kamer

Aantjes, mr. W. te Utrecht; geb. 16 januari 1923 te Bleskensgraaf; studeerde rechten aan de R.U. te Utrecht (doctoraal Nederlands recht, publiekrechtelijke richting 1952); was o.a. algemeen secretaris van de Nederlandse Christelijke Aannemers- en Bouwvakpatroonsbond (N.C.A.B.); is sedert 26 mei 1959 lid van de Tweede Kamer.

Gehonoreerde nevenfuncties: algemeen-adviseur van het Ned. Verb. Ondernemers Bouwnijverheid voorzitter P.T.T.-raad.

Ongehonoreerde nevenfuncties: voorzitter van het psychiatrisch ziekenhuis „Zon en Schild” en „Hebron” te Amersfoort en uit dien hoofde lid van het dagelijks bestuur van de Vereniging Ned. Herv. Stichtingen voor Zenuw- en Geesteszieken bestuurslid Stichting Bouwvoorzichting Midden-Holland.

Achterstraat, dra. J. te Badhoevedorp; geb. 13 juli 1928 te Barneveld; studeerde sociale geografie met als hoofdrichting planologie; was nadelen werkzaam bij het sociografisch bureau De Meerlanden, intergemeentelijke dienst van de gemeente Aalsmeer, Haarlemmermeer en Uithoorn; is sinds 1968 directeur van deze dienst.

Gehonoreerde nevenfuncties: voorzitter CDA-fractie in de provinciale staten van Noord-Holland voorzitter cursuscommissie D.P.O. (Diploma Planologisch Onderzoek).

Ongehonoreerde nevenfuncties: bestuurslid Stichting Ons Tweede Thuis bestuurslid Stichting Samenwerkende Bibliotheken Haarlemmermeer secretaris Vereniging V.W.O. in de Haarlemmermeer.

Atten, L. W. J. van te Rotterdam; geb. 13 oktober 1935 te Schiebroek; was na zijn middelbare schoolopleiding eerst op kantoor werkzaam en vervolgens in de journalistiek bij Trouw en het Algemeen Dagblad; is nog journalist bij Algemeen Dagblad; studeert M.O.-staatsinrichting.

Gehonoreerde nevenfuncties: lid gemeenteraad Rotterdam

Ongehonoreerde nevenfuncties: bestuurslid Patrimonium eindredacteur interkerkelijk wijkblad.

Baar, dra. S. te Heemstede; geb. 9 mei 1926 te Uithuizenmeeden; volgde een staatkundige studie (bestuurswetenschappelijke richting) aan de Juridische Faculteit van de R.U. te Leiden; is algemeen secretaris van de Chr. Boeren- en Tuinders Bond West-Nederland.

Gehonoreerde nevenfuncties: raadslid (tevens CDA-fractievoorzitter) van de gemeente Heemstede lid van de Kennemerraad (gewest).

Ongehonoreerde nevenfuncties: voorzitter Stichting Chr. Provinciale Bibliotheek Centrale Noord-Holland bestuurslid Stichting Fed. Provinciale Bibliotheek Centrale Noord-Holland Penningmeester Vereniging Bijzondere Protestantse Scholen te Heemstede verder enkele nevenfuncties die voortvloeien uit en inherent zijn aan zijn beroep.

Beest, W. ter te Lintelo-Aalten; geb. 3-7-1937 te Aalten, bezocht de middelbare landbouwschool; is landbouwer. **Gehonoreerde nevenfuncties:** lid Provinciale Staten van Gelderland

Ongehonoreerde nevenfuncties: lid dagelijks bestuur der Geld. CBTB lid comm. Grondgebruik der Ned. CBTB pl. v. lid comm. Grondgebruik Landbouwschap.

Beinema, dra. M. te Middelburg; geb. 26 november 1932 te Dordrecht; studeerde Nederlandse letteren aan de R.U. te Utrecht; was leraar en wethouder van Middelburg; is sedert 29 april 1975 lid van de Tweede Kamer.

Gehonoreerde nevenfuncties: lid van de gemeenteraad Middelburg.

Ongehonoreerde nevenfuncties: Bestuurslid Zeeuwse Consultatie.

Berg, L. D. van den te Haarlem; geb. 26 december 1917 te Haarlem; volgde de HBS-a (Handelsschool) en is wethouder van de gemeente Haarlem (sociale zaken, gezondheidszorg en milieu).

Gehonoreerde nevenfuncties: lid d.b. Gewest Kennemerland. **Ongehonoreerde nevenfuncties:** voorzitter werkvoorzieningschap Kennemerland bestuurslid St. Elisabeth Gasthuis secretaris Reg. Overleg Gezondheidszorg Kennemerland.

Beumer, dra. B. te Hoogezand; geb. 21 november 1934 te Valkenswaard; studeerde economie in Rotterdam; was directeur streekraad N.W. Overijssel en burgemeester van Midwolda; Tweede Kamerlid sinds 21 januari 1975.

Gehonoreerde nevenfuncties: geen

Ongehonoreerde nevenfuncties: lid van het bestuur vereniging tot opvoeding en verpleging van geesteszwakke kinderen 's-Heerenloo te Amersfoort lid partijbestuur ARP.

Boer, dra. G. A. de, te Amersfoort geb. 29 maart 1937 te Sneek; studeerde economie aan de Vrije Universiteit; was o.a. werkzaam bij het Centraal Instituut voor het Midden- en Kleinbedrijf te Amsterdam en bij het Chr. Pedagogisch Studiecentrum; is wethouder van de gemeente Amersfoort van financiën, personeel en organisatie, automatisering en planning.

Gehonoreerde nevenfuncties: geen. **Ongehonoreerde nevenfuncties:** lid van het bestuur van het Verbond van Christelijke Woningbouwverenigingen en Stichtingen in Nederland (VCW) lid van het bestuur van het Nederlands Christelijk Instituut voor de Volkshuisvesting (NCIV) lid van de Raad van Commissarissen van de project-ontwikkelingsmaatschappij Nowon - Nationale Ontwikkelingsmaatschappij van Woningcorporaties in Nederland

lid van het dagelijks bestuur van de Kamercentrale Utrecht sinds kort lid van de redactie van de Magistratuur.

Boer, H. A. de, te Santpoort; geb. 30 mei 1937 te Velsen, bezocht de 5-jarige middelbare handelsavondschool; was secretaris van de Christelijke Kruideniersbond, voorzitter van de Arjos, lid van de Provinciale Staten van Noord-Holland en wethouder van Velsen; is sedert 16 februari 1972 lid van de Tweede Kamer.

Gehonoreerde nevenfuncties: lid van de gemeenteraad te Velsen.

Ongehonoreerde nevenfuncties: voorzitter van de Anti-Revolutionaire Partij (onk. vergoeding) voorzitter van de Christelijke Korbzalvereniging DKV.

Boer, ir. R. de te Wageningen; geb. 26 juni 1938 te Makkum Fr., studeerde aan de Landbouw Hogeschool te Wageningen; was werkzaam bij het Rijkszuivelconsulentenschap voor de Melkwinning en het Melk-hygiënisch Onderzoekcentrum te Wageningen; is levensmiddelen-technoloog en als zodanig verbonden aan het Nederlands Instituut voor Zuivelonderzoek (sectie Technologie) te Ede.

Gehonoreerde nevenfuncties: lid gemeenteraad Wageningen.

Ongehonoreerde nevenfuncties: lid partijraad ARP

Boersma, dra. J. te Zeist; geb. 2 december 1929 te Leeuwarden; studeerde aan de Economische Hogeschool te Rotterdam en de Vrije Universiteit economie; was economisch adviseur van het CNV; was gedurende enkele jaren lid van het Europees Parlement; was van 1964 tot 1971 lid van de Tweede Kamer en is minister van Sociale Zaken.

Gehonoreerde nevenfuncties: geen.

Ongehonoreerde nevenfuncties: geen.

Borgman, F. te Aalsmeer; geb. 16 december 1947 te Aalsmeer; bezocht 5-jarige handelsavondschool; was algemeen secretaris van de Christelijke Kruideniersbond; is wethouder van Aalsmeer.

Gehonoreerde nevenfuncties: geen.

Ongehonoreerde nevenfuncties: lid d.b. Sociaal Werkvoorzieningschap Amstelland/Meertanden lid d.b. Regionale Stichting voor Agrarische Structuurverbetering lid d.b. Borgstellingsfonds voor het Midden- en Kleinbedrijf lid d.b. woonwagenschap Kennemerland Allen presentiegelden lid Algemeen Bestuur CDA voorzitter Arjos.

Bos Czn, dra. W. v.d. te Gouda; geb. 24 mei 1940 te Naaldwijk; behaalde doctoraal politieke wetenschappen (VU); is stafmedewerker dr. A. Kuypertstichting en als zodanig onder meer secretaris Verband van Verenigingen van AR-Gemeente- en Provinciebestuurders en redactiesecretaris van de Magistratuur.

Gehonoreerde nevenfuncties: raadslid te Gouda lid redactie Handboek voor gemeenteraadsleden (uitgever Samsom). **Ongehonoreerde nevenfuncties:** geen.

Bulkema, mr. J. te Hengelo; geb. 14 juli 1944 te Hoogeveen; deed doctoraal examen Nederlands recht; was juridisch medewerker NCOV en medewerker rechtspositie - zaken Technische Hogeschool Twente; is plv. griffier Raad van Beroep te Zwolle.

Gehonoreerde nevenfuncties: geen

Ongehonoreerde nevenfuncties: geen.

Coupré, dra. H. C. te Gouda; geb. 22 januari 1930 te Amsterdam; volgde een voortgezette opleiding tot hoofdofficier (o.a. internationaal recht en krijgswetenschap) en deed doctoraal examen economische wetenschappen; is hoofdofficier Koninklijke Marine; is financieel economisch beleidsadviseur ministerie van defensie; docent marinestafschool.

Gehonoreerde nevenfuncties: geen.

Ongehonoreerde nevenfuncties: voorzitter AR-kiesvereniging te Gouda bestuurslid Kamercentrale Leiden lid adviesraad dr. Kuypertstichting lid CDA-defensiecommissie.

Dam, mr. G. C. van, te Den Haag; geb. 28 juni 1922 te Bleskensgraaf; studeerde rechten aan de VU; was adj. secretaris, secretaris en algemeen secretaris Verbond van Protestants-Christelijke werkgevers in Nederland; is sedert 3 augustus 1971 lid van de Tweede Kamer.

Gehonoreerde nevenfuncties: adviseur Ned. Chr. Werkgeversverbond

Ongehonoreerde nevenfuncties: secretaris-penningmeester „Stichting ter bevordering van de Christelijke Pers in Nederland” commissaris van De Christelijke Pers BV

commissaris van de Uitgeversmaatschappij Trouw BV (allen presentiegelden) secretaris-penningmeester Stichting Adriaan Borstfonds

bestuurslid Scholtenstichting lid Deputaten ad hoc Zuid-Afrika van de Gereformeerde Kerken in Nederland. lid Nationale Adviesraad voor Ontwikkeling (presentiegeld)

Dongen, G. van, te Gouda; geb. 18 september 1943 te Alkmaar; bezocht de Pedagogische Academie en studeert thans aan de Sociale Academie; was voorzitter van de Arjos; is onderwijskundig stafmedewerker besturenraad PCO.

Gehonoreerde nevenfuncties: geen.

Ongehonoreerde nevenfuncties: geen.

Drost, mr. H. Den Haag; geb. 15 maart 1952 te Hoogeveen; studeerde rechten aan de R.U. te Groningen (doctoraal februari 1976); is reserve-officier en thans werkzaam bij Ministerie van Defensie (Centrale militaire personeelszaken).

Gehonoreerde nevenfuncties: geen.

Ongehonoreerde nevenfuncties: lid d.b. Arjos.

Enserink, B. Dinxperlo; geb. 1 augustus 1948 te Den Bommel; is onderwijzer aan de Christelijke Basisschool te Dinxperlo.

Gehonoreerde nevenfunctie: geen.

Ongehonoreerde nevenfuncties: activering CDA-Dinxperlo.

Essen, P. van, te Borculo; geb. 1 augustus 1944 te Den Haag; volgde Hogere Beroepsopleiding inrichtingswerk en de Sociale Academie maatschappelijk werk; is maatschappelijk werker.

Gehonoreerde nevenfuncties: adviseur van het bestuur van het St.-Vincentius Ziekenhuis te Groenlo. bestuurslid van de stichting tot maatschappelijke hulp en dienstverlening voor de Achterhoek „Ente”.

Ongehonoreerde nevenfuncties: secretaris CDA-Borculo, tevens ARP-Borculo eindredacteur van een maandelijks orgaan voor de kerken van Borculo lid van de dienstcommissie, onderdeel van het CCOP (CNV).

Faber, dra. S. te Hardegarijp (Fr.); geb. 22 januari 1937; studeerde sociale

wetenschappen; is wetenschappelijk medewerker voor bestuurskunde bij de Fryske Akademy te Leeuwarden.

Gehonoreerde nevenfuncties: gemeenteraadslid Tietjerksteradeel (CDA)

Ongehonoreerde nevenfuncties: lid dagelijks bestuur ARP bestuurslid Agogische Academie Friesland bestuurslid stichting Lerarenopleiding UBBO Emmius, Groningen/Leeuwarden commissie van hoofdredactie v/h Friesch Dagblad (bijdrage per artikel) buiten universitair lid Universiteitsraad Groningen (presentiegelden)

Gelder, dra. W. T. van, te Amsterdam; geb. 21 januari 1942 te Amsterdam; studeerde algemene economie; is stafmede-adviesbureau voor de scheepsbouw, scheepvaart en havens.

Gehonoreerde nevenfuncties: lid Provinciale Staten van Noord-Holland.

Ongehonoreerde nevenfuncties: voorzitter ARP-Amsterdam en lid partijbestuur.

Graaf, L. de, te Bilthoven; geb. 12 april 1930 te Achterkarspelen; volgde een vakopleiding sociale verzekering; is vice-voorzitter CNV.

Gehonoreerde nevenfuncties: lid bestuur Academisch Ziekenhuis Utrecht.

Ongehonoreerde nevenfuncties: lid van enkele deputaatschappen (van de synode van Geref. Kerken) lid partijbestuur lid bestuurskaderschool CNV

Graaff, W. de, Zoetermeer; geb. 4 oktober 1933 te Alphen aan de Rijn; studeerde sociale en politieke wetenschappen (kandidaatsexamen) aan de VU, is algemeen secretaris van het NCOV. **Gehonoreerde nevenfuncties:** geen.

Ongehonoreerde nevenfuncties: lid bestuur chr. scholengemeenschap Zoetermeer (sectie voortgezet onderwijs).

Hably, ing. M. J. te Winterswijk; geb. 18 oktober te Aalten; studeerde na HTS-opleiding architectuur aan het Instituut voor Architectuur te Utrecht; is architect.

Gehonoreerde nevenfuncties: bestuurslid landelijk bestuur NAG.

Ongehonoreerde nevenfuncties: voorzitter AR-kiesvereniging Winterswijk secretaris CDA-afdeling Winterswijk i.o. voorzitter Round Table 42 Winterswijk bestuurslid Chr. Vorm. Centrum i.o. Aalten.

Heerma, dra. E. te Amsterdam; geb. 23 december 1944 te Tietjerksteradeel; deed doctoraal examen politicologie, is organisatie-adviseur.

Gehonoreerde nevenfuncties: voorzitter CDA-fractie Gemeenteraad Amsterdam.

Ongehonoreerde nevenfuncties: geen

Hoekstra, S. P., te Leeuwarden; geb. 14 september 1933 te Kollumerland c.a.; behaalde acte Staathuishoudkunde en Statistiek KX (M.O. Economie); studeerde enkele jaren Economische Wetenschappen aan de R.U. te Groningen; is secretaris Friese Christelijke Boeren- en Tuindersbond.

Gehonoreerde nevenfuncties: geen.

Ongehonoreerde nevenfuncties: lid gewestelijke Raad Landbouwschap en de commissie Grondgebruik daarvan lid Provinciale Raad voor Bedrijfsontwikkeling

NEDERLANDSE GEDACHTEN

Weekblad van de A.R.P. Evangelische volkspartij Waarin opgenomen Ad Rem (officieel orgaan Arjos) onder redactie van: G. A. Kleff (voorzitter) G. Ph. de Boer H. W. van den Brink D. Corporaal mevr. T. van Gelder-de Boer dr. W. de Kwaadsteniet mr. C. van de Wetering N. M. Hogeland (redactie-sekretarie)

Adres van redactie, advertenties en administratie: Dr. Kuypertstraat 3, 's-Gravenhage, tel. (070) 46.96.20, giro 89673.

Abonnementsprijs: f 12,50 per halfjaar. Giro 89673 ten name van de A.R. Partijstichting te 's-Gravenhage Losse verkoop f 0,85 Studenten/jongeren abonnement f 7,50 per halfjaar. Advertentie-exploitatie: 020-24.91.12.

Wees blij dat ze 't doen

*Want we willen verder komen
De bewijzen liggen er.*

Er is vooruitgang in de strijd tegen kanker. En zeker als men er vroeg bij is. Dat onderstreept nog eens het belang van voorlichting en verzorging.

Het grote fonds dat bijeen werd gebracht door de actie „Geven voor Leven” is één van die stappen in de goede richting.

Samen maakten wij het mogelijk om echt iets te doen aan kanker bij kinderen. U wordt daar overigens in de loop van dit jaar nog uitvoerig over op de hoogte gehouden.

Maar, om alle lopende uitgaven, grote onderzoekprojecten, voorlichting en begeleiding te kunnen voortzetten – in een tijd van schrikbarende kostenstijgingen – blijft er veel geld nodig.

Inlichtingen Centraal Bureau KWF voor de Kankerbestrijding, Koninginneweg 28, Amsterdam. Telefoon 020-72.60.00.

Wordt lid

door een jaarlijkse bijdrage van f 5,- te storten op giro 26000 ten name van KWF Amsterdam, onder vermelding „Lidmaatschap”.

KANKERBESTRIJDING HOOP OP LEVEN

DEZE PAGINA WERD GEREALISEERD DOOR MEDEWERKING VAN ONDERSTAANDE BEDRIJVEN.

<p>AANNEMINGSBEDRIJF „SCHOUWEN-DUIVELAND” N.V.</p> <p>Schuijthaven 10 – ZIERIKZEE Tel. 0110-3951 (3 lijnen)</p> <p>Het adres voor uitvoering van beton-, water-, wegebouw- en cultuurtechnische werken.</p>	<p>Drukkerij De Longte B.V. Postbus 171 – Dordrecht – Tel. 078-3.43.22</p> <p>Snelle offsetdrukkers voor meerkleuren reklamedrukwerk</p>	<p>BLOEMEN HOUDEN VAN MENSEN</p> <p>Vraagt jaar-rond chrysanten die staan langer.....</p> <p>FIDES Handelskwekerij (stekken voor chrysantenkultuur) Postbus 26, tel. (01745)-4244-3700 – Telex 3.27.23 DE LIER</p>
<p>C. de Mooy & Zoon Im- en export bloemenhandel</p> <p>Veilingweg 7 Berkel en Rodenrijs Telefoon 01891-5033.</p>	<p>Evangelische Omroep</p> <p>HILVERSUM Postbus 565 – Tel. 02150-5.26.41</p>	<p>doe's wat meer uit de hoogte</p> <p>luchtfotografie fotogrammetrie foto-interpretatie cartografie geodesie</p> <p>avioplan b.v. amersfoort postbus 12 tel. 033-3.33.93</p>
<p>Makelaarskantoor J. Fokkens Siddeburen</p> <p><i>in roerende en onroerende goederen verzekeringen en hypotheek</i></p> <p>TELEFOON 05983-360</p>	<p>TIMMERFABRIEK VERMEULEN N.V. Fabriek van geprefabriceerde houten gebouwen, houten woningen, directie-keten, barakken, garages, vakantiehuusjes enz. Speciaal voor de landbouw: kippenhokken, veldschuren, loodsen etc.</p> <p>EXPORT: BELGIË – DUITSLAND – ETC.</p> <p>UITGEVERIJ T. WEVER B.V.</p> <p>FRANEKER</p>	<p>v.d. Camp's WOLHANDEL WOL van Nederlands grootste tapijtfabrieken</p> <p>TEGEN STUNTPRIJZEN</p> <p>Deze wol is geschikt voor alle doeleinden, o.a.: Smyrna, Soedan, Haken en Breien. Tevens verkrijgbaar: Stramien - Snijmolens - Naalden - Bedrukteondergronden enz.</p> <p>alles tegen Cash & Carry-prijzen.</p> <p>Spaanderstraat 26 – Berghem bij Oss – Tel. 04123-379</p>

 centrum voor tekstverwerking
KWIEK
bergstraat 10 – postbus 337 – amersfoort – 033 – 31824*

Wat ons niet past wordt weggeworpen

Samenvatting van het betoog van het ARP-Tweede Kamerlid Van Dam tijdens het abortusdebat

„Een christen en zeker een christen-politicus moet zich er voor hoeden te volstaan met te constateren, dat het gaat om een afvallen van God en zijn gebod. Daar gaat het wel ten diepste om, maar met deze typering van de oorzaken kan niet worden volstaan. Dat kan niet, omdat we als christenen daarmee ons teveel distantiëren van de abortus-problematiek. De uitspraak, dat het abortusprobleem zijn oorzaak vindt in de afval van God en Zijn gebod heeft de schijn, dat christenen de schuld op anderen afschuiven en zichzelf vrijpleiten”,

aldus de heer Van Dam, namens de fracties van ARP, CHU en KVP tijdens het debat over een tweetal initiatief-ontwerpen inzake abortus. Een ontwerp van PvdA/VVD, en ondertekend door de Kamerleden Veder-Smit, Geurtsen, Lamberts en Roethof, en één van KVP en ARP, ondertekend door mevr. Van Leeuwen en mevr. Gardeniers-Berendsen.

Welvaart

Van Dam schilderde de voor- en nadelen van een welvaartsmaatschappij, „waarin wat niet past wordt weggeworpen”. In dat beeld wat wij van zo'n maatschappij hebben heeft ook de abortus zich een plaats verworven. Nu we ook, aldus Van Dam, de schaduwzijden ontdekken hebben van het welvaartsstreven, zoals energieschaarste en grondstoffen-eindigheid, ligt het ook voor de hand de krachten in te spannen de

abortus te beteugelen. Van Dam meende dat de twee uiterste standpunten „abortus is moord” en „baas in eigen buik” teveel alleen oog hebben voor het lichamelijke: „Wij belijden evenzeer, dat God wil, dat het leven behouden blijft. Maar wij menen ook, dat het leven niet alleen maar lichamen is. Lichaam en geest zijn niet te scheiden. De erkenning van deze wetenschap houdt in, dat de louter medische indicatie niet toereikend is. Niet alleen het somatische, ook het psychische leven kan door het uitdragen van een zwangerschap ernstig worden bedreigd.”

Namens de drie fracties meende Van Dam dat centraal bij de abortus-wetgeving moet staan de bescherming van het ongeboren

leven. De drie fracties meenden dat het wetsontwerp van de PvdA/VVD het rechtsoordeel met betrekking tot de ongeboren vrucht in het midden laat, waarmee wordt ontkent dat het subject van recht is; het ontbreken van rechtsbescherming is daarmee in overeenstemming. Het KVP/ARP-ontwerp beschouwt de ongeboren vrucht zonder voorbehoud als leven en dienovereenkomstig als een zelfstandig subject van recht, dat aanspraak maakt op rechtsbescherming.

Verontrustend

Het is hoogst verontrustend met betrekking tot de toekomst van onze samenleving, dat, naar het lijkt, een meerderheid in deze Kamer de rechtsbescherming van het ongeboren leven zo lichtvaardig opneemt, aldus Van Dam in een uitvoerige bespreking van het PvdA/VVD ontwerp. Hij concludeerde dat in de gedachten van de indieners van dit ontwerp „de grens voor de taak van de overheid met betrekking tot de rechtsbescherming van het ongeboren leven in het individuele menselijke geweten ligt”. Dat is geen nieuws, aldus Van Dam, want bij herhaling is in deze Kamer gebleken dat de ontkenning van normen, die boven het menselijke geweten uitgaan, leidt tot een gezamenlijke stellingname van socialisten en liberalen. Waartoe deze ontkenning van normen leidt, wordt nu met betrekking tot het ongeboren leven duidelijk gedemonstreerd. „De rechtsbescherming wordt in het VVD/PvdA ontwerp uiteindelijk toevertrouwd aan degene, die qua positie ten opzichte van de ongeboren vrucht en

— Overzicht van de verzamelpaats van de deelnemers aan de anti-abortus-demonstratie, welke onlangs in Den Haag is gehouden.

qua omstandigheden als het minst in aanmerking komend moet worden beschouwd. In feite wordt de ongeboren vrucht niet gezien als een zelfstandig subject, maar als een object, waarover de zwangere vrouw tenslotte zelf kan beschikken. Ondanks alle goede woorden toch „baas in eigen buik”. Alle verhalen die erom heen geweven zijn, verhullen dat niet”. Van Dam meende dat daarom de drie Christen-Democratische partijen het zinneloos achten allerlei lacunes die dit wetsontwerp vertoont via amendementen te verhelpen („De naaktheid van de waarheid te verhullen”). Op het eind van zijn verhaal ging Van Dam in op de overheidstaak inzake abortus: „Het is niet de taak van de overheid mensen persoonlijk te dwingen Gods geboden na te leven. Dat zou betekenen een heersen over het persoonlijke geweten, het zou tot dictatuur voeren en elke persoonlijke verantwoordelijkheid van de mens tegenover God beknotten. Dit betekent echter niet dat de grens van de overheid ligt in het persoonlijke geweten; dat de overheid zou kunnen ontkomen aan het stellen van normen. De overheid heeft naar ons inzicht de roeping Gods geboden in de wetgeving tot uitdrukking te brengen, tot heil van mens en samenleving. Maar daaruit volgt niet het stellen van absolute verboden die geen rekening houden met de zwakheden met de moeilijke omstandigheden, waarin mensen kunnen verkeren. Het kan nodig zijn, inbreuk te maken op een heel duidelijke norm. Zo kan

het ook nodig zijn, dat — terwille van de nood waarin een vrouw verkeert en indien er geen andere oplossingen mogelijk zijn — inbreuk moet worden gemaakt het leven te behouden.”

Eigen ontwerp

Van Dam meende dat het eigen ontwerp van KVP en ARP die mogelijkheid opent op een wijze „waarbij de hoge norm en de roeping van de overheid op een juiste wijze tot elkaar in verhouding zijn gebracht”. Het wetsontwerp van KVP en ARP gaat over die goddelijk bepaalde soms onoverkomelijke omstandigheden waarin mensen kunnen verkeren. Dat is geen afbreuk doen aan Gods gebod, aldus Van Dam, maar het is Gods gebod toepassen in een samenleving vol gebreken en met zwakke mensen. De Tweede Kamer staat voor een fundamentele keuze; de keuze bij de bescherming van het leven te blijven uitgaan van het duidelijke goddelijke gebod, dat tot nu toe in onze samenleving algemeen werd aanvaard en dat ook aan onze wetgeving ten grondslag ligt. Of de keuze, aldus Van Dam namens de drie Christen-democratische fracties, over te stappen op een grondslag die vandaag zis en morgen zo kan zijn. „Zullen we de bescherming van het leven baseren op een vaste grondslag, die voor de ontwikkeling van ons rechtsbestel heilzaam heeft gewerkt, of zullen we menselijke inzichten als basis aanvaarden”, zo besloot Van Dam zijn betoog.

Abortus

Op het moment dat dit nummer van AR-post wordt gedrukt wordt het debat voortgezet rond twee initiatief-wetsontwerpen inzake abortus provocatus:

één van de ARP en KVP, verdedigd door Mevr. Hanne van Leeuwen en Mevr. Tii Gardeniers-Berendsen, en één van de PvdA en VVD, verdedigd door vier Kamerleden, t.w. Mevr. Veder-Smit en de heer Geurtsen (beiden VVD) en de heren Lamberts en Roethof (beiden van de

PvdA). Het is mogelijk dat het debat als u beide artikelen leest reeds is afgelopen. Wij komen er dan volgende week op terug in een extra AR-Post. Te uwer informatie zij nog vermeld dat namens ARP, KVP en CHU tijdens dit debat ook optraden Mevr. Cornelissen (KVP) en de heer Tilanus (CHU). De drie christen-democratische fracties traden tijdens dit debat als een politieke eenheid op. Tijd en ruimte maakten vermelding van deze redevoeringen helaas niet mogelijk.

In haar bijna twee uur durende rede ter beantwoording van de interventies uit de Tweede Kamer begon mevrouw Van Leeuwen met een reactie op kritiek van SGP en GPV, die het christen-democratische wetsontwerp een te vage normering verwijten, en op kritiek van PvdA, VVD en de meerderheid van de PPR, die het wetsontwerp een te strakke normering verwijten.

Zij betreurde de kritiek van SGP en GPV vooral, omdat zij met de heren Abma en Jongeling geen enkel verschil van mening heeft over de aliesbeheersende vraag wat menselijk leven is. „Wie over een mensenleven in Bijbels perspectief wil spreken, kan tot geen andere conclusie komen dan dat het leven door God wordt en is geschonken. Het leven van de mens: schepping en gave van God. De mens, gesteld ook in de hoge positie van Gods beelddrager te zijn, die zijn verantwoordelijkheid tegenover God en de naaste zal dienen waar te maken.” Mevrouw Van Leeuwen vervolgde: „Het 'Gij zult niet doden' kan echter nooit door ons in absolute zin worden gehanteerd. Dat erkennen ook zowel de heer Abma als de heer Jongeling. Ook niet in die zin dat met name ons pleidooi voor een genormeerd abortusbeleid strijdig zou zijn met onze houding inzake defensie — dit n.a.v. andersoortige verwijten uit andere kring. Voorzover het wederrechtelijk doden betreft, zullen wij evenwel overal en op alle terreinen stelling dienen te nemen. Het 'neen' tegen abortus provocatus als afbreking van menselijk leven zal gepaard dienen te gaan met een 'neen' tegen elke aanvalsoorlog, tegen elk provocerend optreden, tegen gebruik van wapens die doel en middelen omkeren. Inderdaad dienen we over al deze dreigingen even

Mens-zijn moet optimaal kunnen worden beleefd

Samenvatting van de rede van mevrouw Van Leeuwen ter beantwoording van de interventies uit de Tweede Kamer tijdens het abortusdebat

bezorgd te zijn. Het gaat echter bij dit wetsontwerp en bij het defensiebeleid niet om ons persoonlijk handelen, maar om de vraag wat de Overheid als wetgever kan en moet doen ter bescherming van zowel het ongeboren als het reeds bestaande leven.”

Andere mentaliteit

Omstandig zette mevrouw Van Leeuwen vervolgens haar standpunt inzake het handelen van de overheid uiteen. Met een beroep op Romeinen 12 schetste zij de overheidstaak: zij belooft het goede, bestraft het kwade, zij draagt het zwaard niet te vergeefs. Maar de overheid kan als wetgever de mentaliteit van de burger niet veranderen. Het oproepen tot een andere mentaliteit moet vooral worden bewerkstelligd door de prediking van de Kerk, zo betoogde mevrouw Van Leeuwen. De Kerk heeft alle, ja de meest wezenlijke

mens te appelleren. Zij wees er voorts op dat de overheid er op bedacht moet zijn dat het recht een levende zaak is, meegroeïend met nieuwe generaties van mensen met nieuwe opvattingen. Indien de wetgever nalaat de wetten aan te passen aan het veranderende denken, verliest de wetgeving haar wortels in het zedelijk rechtsbewustzijn van het volk, verstart zij en wordt zij niet meer nageleefd. Het verschil tussen de SGP en de ARP blijft van oudsher de kwestie van het rechtstreeks overheidsingrijpen in de naleving van de burger van Gods wet, ook bij deze fundamentele zaak. Mevrouw Van Leeuwen concludeerde: „Naar mijn opvatting dient de overheid derhalve — ook in zaken die diep ingrijpen op fundamenteel ethische terreinen, waarvan bij vragen van leven en dood zeer duidelijk sprake is, — naar twee criteria handelen: het absolute criterium van de eis van Gods wet en het relatieve criterium van de zedelijke draagkracht van het volk.”

Neen — tenzij

Mevrouw Van Leeuwen vervolgde haar betoog aldus: „Wanneer wij dan komen — na een langdurige en zorgvuldige afweging — tot een 'neen, tenzij'-standpunt, doe ik dat vanuit mijn overtuiging, dat wij ons betrokken dienen te voelen bij de in onze samenleving heersende noden. Het afbreken van een zwangerschap is het slechtst denkbare alternatief. Terwille van de nood moet dan ook inbreuk kunnen worden gemaakt op het „neen”. Ik mag dan ook niet volstaan met te stellen: 'ik verwerp abortus provocatus'. Dan zou ik in mijn verantwoordelijkheid te kort schieten. Zulk een standpunt zou betekenen dat ik zou wensen dat er geen nieuwe regeling terzake zou worden vastgesteld en dat de thans bestaande onvolkomen wetgeving zou blijven gehandhaafd. Wij weten immers dat de bestaande regeling niet wordt nageleefd. Die toestand dwingt en dringt ons allen en ook mij tot het scheppen van nieuwe en de geestelijke draagkracht van ons volk niet te boven gaande rechtsregels. Afzijdig blijven betekent — of ik dat nu wil of niet — het gedogen van soms fundamenteel onverwettelijke abortuspraktijken. Vrouwen die zonder voldoende begeleiding en zonder een deugdelijk onderzoek naar hun problemen, daardoor zonder wezenlijke bijstand, na een vluchtig voorgesprek worden behandeld. Vrouwen die vaak ook noodzakelijke begeleiding en nazorg moeten ontberen. Afzijdig blijven, in casu niet-handelen, is ook een daad waarvan ons eens rekenschap zal worden gevraagd.”

Persoonlijke verantwoordelijkheid

Mevrouw Van Leeuwen zei niets te begrijpen van de opmerking, gemaakt door mevrouw Ginjaar-Maas (VVD), over de te sterke bevoogding en betutteling van de vrouw in het christen-democratisch wetsontwerp. „Ik ga uit van de mondige

mens, ook de mondige vrouw, die als zodanig ook door elke hulpverlener, ook de arts, zal worden gerespecteerd. Dat is een 'gondhouding voor werkelijk helpen; dan is ook de basis aanwezig voor een gesprek met uitwisseling van standpunten op basis van gelijkwaardigheid. Mevrouw Cornelissen maakte in dit verband zeer behartenswaardige opmerkingen over wat echte hulp inhoudt. Een beslissende stem uitsluitend aan de vrouw toekennen, gaat m.i. in tegen het recht en het belang van de ongeborene en tegen één van de meest wezenlijke uitgangspunten van de medische ethiek. Vrouw en arts behouden in deze opzet elk hun persoonlijke verantwoordelijkheid, die voor de arts ook nog van zeer bijzondere aard is. Immers, de arts die uiteindelijk de ingreep zal

Vervolg op pag. 13

Jaarlijks congres Reünisten SSR

De organisatie der Reünisten der Societas Studiosorum Reformatorum organiseert binnenkort haar jaarlijkse congres, dat plaats vindt in „De Bijle Werelt” te Lunteren; ontvangst vrijdag 1 oktober vanaf 16.00 uur, sluiting zaterdag 2 oktober om 16.30 uur.

Als thema voor dit congres is gekozen: „OORLOG, VREDE EN VRIJHEID: EEN BENAUWEND SPANNINGSVELD”. Als inleiders zijn uitgenodigd de heren H. J. Neuman, directeur Ned. Inst. voor Vredesvraagstukken:

Drs. N. A. Schuman, medewerker Theol. Fac. der Vrije Universiteit;

Prof. dr. Joh. Blok, hoogleraar biofysica aan de Vrije Universiteit;

Generaal-majoor M. H. von Meyenfeldt, Gouverneur Kon. Milit. Academie;

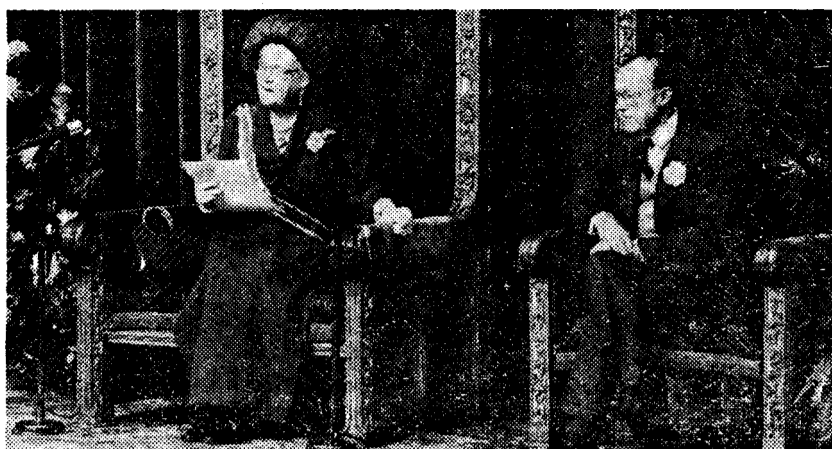
Mr. P. H. Kooymans, Staatssecretaris van buitenlandse zaken.

Aanmeldingen bij: Drs. P. A. Geljon, Wibautaan 6 te Amstelveen.

CDAktueel

FEITEN EN MENINGEN

CHRISTEN DEMOCRATISCH APPÈL

Redactieteam CDaktueel

G. van den Berg
drs. C. Bremmer
F. J. van der Heijden
mr. J. B. A. Hoyinck
Wm. C. de Kruyf
H. Lokkerbol
mr. C. van der Wetering
G. J. Brinkman (secretaris)

Pleidooi voor uitbouw van Europese samenwerking

door G. J. Brinkman

Gelijkwaardigheid van alle mensen uitgangspunt van Gemeenschap

In een onlangs uitgekomen rapport van de wetenschappelijke instituten van KVP, ARP en CHU, wordt een krachtig pleidooi gevoerd voor een verdere uitbouw van de Europese samenwerking. Dat zulk een pleidooi nodig wordt geacht bewijst op zichzelf al dat het, naar het oordeel van de rapporteurs, met die samenwerking niet zo lekker loopt.

„Het gaat slecht met de Europese Gemeenschap, in meer dan één opzicht“. Het rapport, dat „Bouwstenen voor een Europees beleid“ tot titel heeft, maakt duidelijk dat het bij Europees beleid niet gaat om een soort vaag idealisme, dat men naar believen gloeiend verdedigen of glimlachend veroordelen kan, doch dat het mislukken van Europese eenwording voor de nationale samenlevingen grote risico's zou betekenen.

Vredestaak

Nadrukkelijk stelt de commissie echter dat het haar niet om het even is, welke signatuur die Europese gemeenschap zal krijgen. Vanuit onze christen-democratische beginselen van menselijke vrijheid en waardigheid, gedeelde verantwoordelijkheid, parlementaire democratie en sociale rechtvaardigheid zal de Europese samenleving mede moeten worden opgebouwd. De christen-democraten staat een Europa voor ogen dat zich dienstbaar wil maken aan een naar binnen en naar buiten gerichte vredestaak. Een Europa dat zich sterk maakt voor de

fundamentele gelijkwaardigheid van alle mensen, ongeacht hun levensovertuiging, ras, geslacht, afkomst of economische en sociale positie. Een Europa, pluriform van structuur. Daarbinnen is de verantwoordelijkheid gespreid en bestaat voldoende ruimte voor het beleven van de eigen verantwoordelijkheid van mensen en hun organisaties. Dit Europa zal ernst moeten maken met het normeren van de sociaal-economische ontwikkeling. Dat is nodig met het oog op een evenwichtige ontwikkeling in alle delen van de Gemeenschap. Aan het milieu en de grondstoffenschaarste zal evenredig aandacht moeten worden geschonken en de ontwikkelingskansen van de „derde wereld“ moeten ruimte krijgen.

Politieke problemen

De Europese Gemeenschap mag niet een in zichzelf gekeerd technisch, zakelijk project worden. Zij mag zich uiteraard evenmin ontwikkelen tot een voor anderen dreigende of alleen op eigen voordeel bedachte macht. Zo gesteld wordt de Europese eenwording dus vóór alles een politiek probleem. Het rapport keert zich tegen kringen die de Europese eenwording geheel willen laten afhangen van de vraag of in dit Europa de eigen politieke kleur overheerst. Zo wordt in ons land in socialistische kring nogal eens de indruk gewekt, dat men alleen kan meewerken aan de Europese politiek als deze een socialistisch Europa tot gevolg heeft. Zo wordt eigenlijk een alleenheerschappij van eigen ideologie nagestreefd. Bovendien dreigt de verleiding om wat men nationaal niet kan bereiken, tot minimum-norm te verklaren voor deelname aan een groter verband. Op deze wijze vlucht men voor de problemen

in plaats dat verantwoordelijkheid wordt aanvaard voor het werelddeel waarvan we, hoe men het ook keert of wendt, deel uitmaken. De Europese eenwording kan niet exclusief worden opgeëist voor een christen-democratisch ideaal. Van andere stromingen mag eenzelfde houding worden geëist. Gezamenlijk moet worden nagegaan wat het beste is voor de Westeuropese naties en wat hun opdracht in de wereld is. Zo wordt een gezamenlijke inzet mogelijk. Dit geldt, zegt het rapport, in beginsel ook voor een partij als de Italiaanse communisten, op voorwaarde dat deze politieke beweging langs democratische weg tot regeringsverantwoordelijkheid wordt geroepen en dat een permanente bereidheid blijkt om de regels van parlementaire democratie ten volle in stand te houden.

Christen-democraten

Met het oog op de komende rechtstreekse verkiezingen voor het Europees parlement wordt afzonderlijk stil gestaan bij de christen-democratische partijvorming. Omvang en draagwijdte van de problemen houden, volgens het rapport, op zichzelf een klemmend beroep in op de CDA-partijen tot onlosmakelijk samengaan. Er moet ernstig worden getwijfeld of anders de greep op problemen en ontwikkelingen niet verloren gaat. Regeringen en politieke partijen dragen weliswaar in de eerste plaats verantwoordelijkheid tegenover de kiezers waarvan zij hun mandaat ontvingen. Als echter, wat de Europese gemeenschap betreft, verbeelding en inspiratie beperkt blijven tot het nationale grondgebied – en dat is nog steeds teveel het geval – dan wordt het nationale electoraat ernstig tekort gedaan. De christen-democratische partijen zullen er daarom aan mee moeten werken de Europese solidariteit verder gestalte te geven. De samenstellers van het rapport verzwijgen overigens niet dat zij op het punt van samenwerking der christen-democratische partijen binnen het Europees parlement niet zonder aarzelingen zijn. Er is weliswaar begin dit jaar een Europees Manifest gepubliceerd, maar binnen de Europese Unie van Christen-democraten (EVP) bestaat bepaald nog geen eensgezindheid over het concrete beleid dat in de Europese

Gemeenschap gevoerd zal moeten worden. Onze koers van Nederland uit is niettemin duidelijk. Dit rapport bedoelt daarvoor mede richtlijnen aan te geven.

Feiten en gegevens

Achtereenvolgens wordt in het rapport stilgestaan bij achtergronden en doelstellingen van Europees beleid, de instellingen, buitenlands beleid, ontwikkelingsamenwerking, handelspolitiek, economische en monetaire vraagstukken, fiscaal beleid, sociale politiek (sociaal beleid, medezeggenschap), regionaal beleid, industriebeleid, milieubeleid, energiebeleid, landbouwpolitiek en publieke opinie. De over deze onderwerpen in het rapport bijeenbrechte feiten en gegevens maken wel heel duidelijk hoezeer Nederlandse, Europese en wereld-problemen verweven liggen en dat ook daarom Europees beleid grotere aandacht vraagt dan het, van politici en publiek, nu ontvangt. In dit verband is het vooral leerzaam kennis te nemen van hetgeen over de Europese landbouwpolitiek wordt gezegd. Deze was in de jaren zestig de trots van de Gemeenschap. Zij was de vooruitgeschoven post in een zich verder ontwikkelende gemeenschap en kwam, omdat ze de bestaansmogelijkheid van grote bevolkingsgroepen en de prijs van dagelijkse levensbehoeften beïnvloedt, ook regelmatig in de publieke belangstelling. Nu ook die landbouwpolitiek onder ernstige druk komt te staan dreigt de hoeksteen aan de Europese gemeenschap te ontvallen.

Landbouwmarkt

Het rapport is ook daarom van mening dat de Nederlandse regering samen met de overige regeringen al het mogelijke moet doen om de gemeenschappelijke landbouwmarkt in stand te houden. De mechanismen die voor deze instandhouding de garantie vormen moeten worden versterkt. Voor Nederland is het landbouwbeleid van grote betekenis. De vrije toegang tot de Europese markt is voor de Nederlandse

– Tijdens topconferenties over grotere samenwerking in Europa, moet door de deelnemers regelmatig met het thuisfront worden overlegd.

Vervolg op volgende pagina

Gedachte en wens

Drees jr. (in Accent) houdt het er op, dat er geen CDA komt. De onderlinge spanningen acht hij daarvoor te groot. Komt het CDA er niet, dan ziet hij nieuwe ruimte ontstaan voor zijn DS'70. Wishful thinking?

Tegenspraak

Soms dreigt eensgezindheid te groot te worden, als ik het CDA-lid van de wijkraad in Krommenie, H. J. Hendriks, goed heb begrepen. Dan vervalt mede namelijk in „gezapigheid“. De democratie, zegt Hendriks, wordt nog steeds overeind gehouden door tegenspraak. Die houdt de geesten wakker.

Werf-kracht

„Doe als Ans van der Werf, zeg ik in elke provincie, want er gaat werfkracht van haar uit“. Als u dit Piet Steenkamp ooit ook eens hoort zeggen, weet dan dat de CDA-voorzitter op mevrouw A. M. van der Werf-Terpstra doelt. Zij heeft veel gedaan voor de totstandkoming van de Gelderse CDA-federatie, welke

van basis CDA en top

onlangs te Apeldoorn officieel haar beslag kreeg.

Lelystad

Sorry, het is oud nieuws, maar het mag hier toch nog wel even worden vastgelegd: bij de plaatselijke verkiezingen in Lelystad is het CDA in deze overloopstad van Amsterdam de grootste partij geworden. De drie confessionele partijen behaalden 30,3 procent en dat was 3,3 procent méér dan de PvdA die op 27 procent bleef steken. De VVD werd met 21 procent goede derde. „Daaruit kan men voorzichtig de conclusie

trekken“, zegt de Zwolse Courant, „dat men in Lelystad ja heeft gezegd tegen de grondslagen van het CDA“.

Meer charme

Een briefschrijver in het Brabants Dagblad: „Als vrouw begrijpt men dat het CDA een wapperende vlag zoekt, die aan het Nederlandse volk het vertrouwen terugschent bij de volgende verkiezingen. Waarom doen de heren zo moeilijk in Den Haag? Neem een charmante dame uit het midden van het CDA en zij zal blij geven een zelfstandige koers te kunnen varen“.

Wisse praat

De nieuwe burgemeester van Ferwerderadeel, drs. Tijme Johannes Bouwers, mag, volgens de Leeuwarder Courant, „een wisse prater“ worden genoemd. Wat dat dan ook moge betekenen. Hij was in Waddinxveen o.a. voorzitter van de CDA-raadsfractie. Landelijk wil hij voor het CDA graag een hechter fundament dan nu het geval is.

Anders dan vroeger

Om er nog maar een burgemeester tegenaan te gooien: mr. C. P. B. Bevers, eerste burger van Hengelo (O) gaf (in de Twentsche Courant) uiting aan zijn hoop dat de KVP – waarvan hij lid is – zal opgaan in een CDA. „Christelijke politiek kan a priori nooit polariserend zijn“ zegt hij. „Als christen behoor je open te staan voor alle mensen, ongeacht geloof, ras of politieke overtuiging. Vroeger was de rechtlijnigheid van de pastor maatgevend. Het CDA dat nu komt stelt zich anders op dan de R.K. Staatspartij van vóór en de KVP van ná de oorlog“.

Onfatsoenlijk

„Wij moeten kiezen uit een rij onfatsoenlijke zaken“ verzuchtte het Gelderse Statenlid Te Bokkel (CDA). En het was toch een heel fatsoenlijk onderwerp waarmede de door het CDA belegde hoorzitting zich bezighield. Ze betrof de voorontwerpen-keuzenota van G.S. over het streekplan Veluwe. Maar als je het gevoel krijgt te moeten kiezen tussen het laten uitsterven van kleine dorpskernen of het vernielen van natuur en landschap door ruimere bebouwing, komt een fatsoenlijk mens allicht in opstand.

Een overtuiging

Mr. O. W. A. Baron van Verschuer, voorzitter van de C.H.U. in gesprek met het Brabants Nieuwsblad: „Ik ben ervan overtuigd dat alle nog hangende geschilpunten tussen de drie confessionele partijen tot een oplossing kunnen komen. De politieke eensgezindheid is al veel groter dan men overal veronderstelt“.

G.J.B.

Flitsen uit de CDA-Studiedag Onderwijsbeleid

Denkbeelden over het toekomstig onderwijs

door A. J. M. Teunissen

Drs. A. J. M. Teunissen is als wetenschappelijk medewerker verbonden aan het Centrum voor Staatkundige Vorming.

Staatssecretaris K. de Jong Ozn.

SAMEN VERANTWOORDELIJK VOOR HET ONDERWIJS waren zeker de velen, die op 8 mei jl. (onlangs) in de RAI te Amsterdam bijeen waren om de gelijknamige brochure van de drie wetenschappelijke instituten van het CDA te bespreken en van commentaar te voorzien.

Commentaar op de Contourennota van Minister van Kernenade was ook de ondertitel van het discussierapport, opgesteld door een commissie onder voorzitterschap van Prof. dr. H. Verheul. Op de studiedag onder auspiciën van de Coördinatie Commissie Kader- en Vormingswerk van het CDA hielden Prof. Verheul en Mr. L. A. Struik in de ochtend hun inleidingen, die in hun karakter van resp. toelichting en opbouwende kritiek, een aandachtig deskundig publiek geboeid deden luisteren. Zelf leverde dat onderwijsveld een grote bijdrage aan het slagen van de studiedag, die enerzijds beoogde het door de commissie opgestelde commentaar verdieping en verbreding te verschaffen en anderzijds bouwstenen aan te dragen voor een verdere uitbouw van de christen-democratische visie op de onderwijsproblematiek. De onderwijsproblematiek, die naar het zich laat aanzien, steeds opnieuw aandacht en meedenken zal vragen van allen die zich erbij betrokken voelen, ouders en opvoeders, onderwijsgeevenden zowel als -ontvangenden, bestuurders en bestuurders, kwam in het tweede deel van de ochtend in de diverse werkgroepen aan de orde. In de middag werd plenair ingegaan op enkele belangrijke aspecten van het gehele beleidsterrein. Toen konden de reacties van de werkgroepen aan de orde komen, waarbij de relatie met de Contourennota niet uit het oog werd verloren. Een korte bloemlezing van de onderwerpen en hun behandeling leverde het volgende beeld.

Onderwijsvisie CDA

Duidelijk werd de grote behoefte aan een CDA-visie op het onderwijsbeleid tot uitdrukking gebracht. Ten aanzien van de invulling van dat beleid bestond enig verschil van mening. Enerzijds werd gepleit voor een duidelijke inbreng van de politieke organisatie in het beleid, naast die van de pedagogische centra van confessionele signatuur en de besturenbonden. De christen-democratische partijen dienen in deze gedachtegang een politieke oplossing te zoeken voor de onderwijsproblemen. Anderzijds werd een pleidooi gehouden voor een terughoudende opstelling van de politieke organisatie met betrekking tot de structurering van de vorm en de inhoud van

het onderwijs. Het onderwijsveld zelf moet er inhoud aan geven, het is niet de primaire taak van de overheid. De politiek heeft een eigen verantwoordelijkheid, nl. er zorg voor te dragen dat het onderwijsveld zelf de ruimte heeft om de gewenste visie op de mens in praktijk te brengen. Het commentaar van de commissie-Verheul is een stuk kritiek op de benadering van de minister, die stelt een sjabloon te hebben die in overleg met het onderwijsveld in een door hem gewenste richting dient te worden ontwikkeld.

Middenschool

Men was het erover eens dat de christen-democratische partijen niet vrijblijvend mogen staan tegenover het probleem van de middenschool. Duidelijk moet worden wat het CDA in dezen wil, hetgeen niet hoeft te impliceren dat de middenschool stante pede ingevoerd moet worden. Er mag niet de indruk worden gewekt dat het CDA de middenschool verwert. Men constateerde dat de commissie-Verheul enigszins vaag blijft ten aanzien van de middenschool, waar te veel hypothesen op worden gelegd. Een heroverweging van de problematiek is gewenst. Alle goed onderbouwde bezwaren tegen de middenschool, ingebracht op grond van rationele, pragmatische en onderwijskundige overwegingen, dient men daartoe te bezien. Er werden een aantal bouwstenen voor een eigen CDA-visie op de middenschool aangedragen. Zo kwam naar voren dat het grote vraagstuk van de middenschool en van het gehele voortgezet onderwijs thans is, dat er van gevraagd wordt tegelijkertijd zowel het een als het ander te verrichten. Enerzijds dient dit onderwijs bij te dragen tot kristallisering van de ideeën die in de Mammoetwet naar voren worden gebracht, anderzijds wordt een inbreng verlangd in de experimenten die geënt zijn op de Contourennota. Pogingen om deze zaken tegelijkertijd te realiseren werden als een fictie bestempeld. Ter oplossing van het vraagstuk van de middenschool zou men moeten denken in de richting van een uitbreiding van het basisonderwijs, waardoor de middenschool ingepast kan worden in het huidige onderwijssysteem en niet als substituuat gaat fungeren van het huidige voortgezet onderwijs. Het beeld zou er in deze optiek als volgt uit kunnen zien. Een afzonderlijke 3-jarige middenschool voor de leeftijdscategorie van 11- tot 13- à 14-jarigen. Dit beeld wijkt af van de middenschool zoals minister Van Kemenade die schetst, nl. eindigend op het 16e jaar. Het voortgezet onderwijs zoals het thans onder de Mammoetwet functioneert, zou overleefd blijven bij deze opzet van een driejarige middenschool, zij het dat wellicht de brugklassen zullen vervallen en enige studieuurverkortingen toegepast zal moeten worden. Tijdens de driejarige middenschool zou de „optimale

toerusting" centraal moeten staan, waarbij men aandacht kan schenken aan persoonlijkheids- en karaktervorming, wat de Contourennota sociale bewustwording noemt. Daarnaast zou verbreding van het vakkenpakket moeten plaatsvinden. Deze, van de Contourennota afwijkende benadering schept rust in het onderwijs, hetgeen niet impliceert dat de dynamiek geheel afwezig zal zijn. Daarnaast kan evaluatie van de Mammoetwet beter plaatsvinden. Zo'n benadering heeft ook consequenties voor de visie m.b.t. de leerplicht. Immers, indien het funderend onderwijs op 16-jr. leeftijd zou eindigen, is er geen sprake van keuze-vrijheid op het gebied van de leerplicht. De leerling wordt dan geacht voldoende „geschoold" zijn verdere weg in de maatschappij te vinden. Kiest men echter voor funderend onderwijs t/m 14 jaar gevolgd door 2 jaar meer gericht vervolgonderwijs met dan nog (op 16 jaar) de mogelijkheid voor een alternatieve leerplicht van min. 2 jaar dan zijn de totale scholings- en toerustingsmogelijkheden aanzienlijk toegenomen. Het is zaak bij de huidige voorgestelde experimenten op het gebied van de integratie kleuter- en lager onderwijs een dergelijke benadering te betrekken. Naar aanleiding van de hierboven geschetste benadering werd opgemerkt dat verlenging van het basisonderwijs eenvoudig is wat de structuur betreft. Men dient zich hierbij wel te realiseren dat er reeds twee structuur-doorkijkende experimenten aan de orde zijn: integratie van kleuter- en lager onderwijs en de experimenten middenschool. Wanneer men kiest voor het ontwikkelen en realiseren van een derde experiment - in de zin van een verbreding van de basisschool - dan wordt het hoog tijd, om pragmatische redenen, op het gebied van het onderwijsbeleid te gaan kiezen voor duidelijke prioriteiten.

Beroepskeuze en middenschool

Een van de uitgangspunten van de middenschool is het volgende. Leerlingen kiezen rond hun 12e jaar minder bewust voor een maatschappelijke integratie dan op hun 16e jaar. Uit recente onderzoeken inzake de Mammoetwet is echter gebleken, dat dit niet geldt voor meisjes, die de helft van de populatie van de schoolgemeenschap vormen. De grote uitval van meisjes uit het onderwijs rond hun 16e à 17e jaar en de grote mate van demotivatie die op deze leeftijd optreedt als gevolg van het tweeslachtige toekomstbeeld, zijn er de oorzaak van dat het meisje op onderwijsgebied onvoldoende aan haar trekken komt en uitvalt. Het percentage meisjes dat tussen 16 en 18 jaar vroegtijdig het onderwijs verlaat ligt tweemaal zo hoog als het percentage jongens. Wanneer nu de middenschool zou worden ingevoerd en de beroepskeuze verlegd wordt naar 16 jaar,

dan dient men zich wel af te vragen wat de consequenties voor de meisjes zullen zijn. In de huidige situatie zal het waarschijnlijk betekenen dat meisjes in groten getale na de middenschool zullen afhaken en niet zullen doorstromen naar de bovenschool. Dezelfde opmerking zou men kunnen maken voor een groot aantal jongens. Het aantal leerlingen voor het lager beroepsonderwijs neemt af, zo is het afgelopen jaar landelijk geconstateerd. Wat is daar nu de oorzaak van? Voorheen was de situatie als volgt. Leerlingen die na de lagere school een beroepsgerichte opleiding kozen, deden dat in het algemeen zeer gemotiveerd. Thans blijkt echter - nu het algemeen vormend onderwijs een grote plaats heeft gekregen - dat deze leerlingen zich daar niet meer toe aangetrokken voelen en naar de mavo/havo/vwo gaan. Dit is een indicatie dat men voorzichtig moet zijn met de generaliserende stelling dat leerlingen op 12-jarige leeftijd niet kunnen kiezen. Ook deze problemen dienen in het kader van de experimenten middenschool te worden bestudeerd.

De Open School

De conclusie van groep E, als zou er een gebrek aan voldoende begeleiding binnen confessionele kring bestaan om de Open School te realiseren, werd als defaitistisch gekarakteriseerd. Aan initiatieven uit confessionele kring ontbreekt het thans geenszins, hetgeen overigens niet impliceert dat zelfonderzoek overbodig is geworden. Nader onderzoek naar deze materie is gewenst. Naar verwachting zal de Open School in de eerste plaats een vorm van tweedekans-onderwijs voor vrouwen zijn. In verband hiermee vroeg men zich af of de stichtingsvorm de enige juridische basis zou mogen zijn. Beter zou in de experimentele fase van de Open School gesproken kunnen worden van een samenwerkingsverband tussen vrouwenorganisaties, vormingsinstituten, bibliotheken, massamedia en het huidige onderwijs, zo werd opgemerkt. Nadere studie hieromtrent is vereist.

Slotwoord staatssecretaris De Jong

In zijn slotwoord ging staatssecretaris drs. K. de Jong Ozn. nader in op de Contourennota. Hij wees op enerzijds de complexiteit en anderzijds het unieke van de Contourennota, wat voortvloeit uit het gegeven dat er in Nederland sprake is van bijzonder onderwijs, waardoor de situatie niet of nauwelijks vergelijkbaar is met onderwijskundige situaties in het

buitenland. In dit verband kan ook gewezen worden op de dualistische tendens die in de Contourennota te bespeuren is wanneer men let op vragen als: wat moet de overheid volgens de bewindslieden doen aan vernieuwing en ontwikkeling van het onderwijs, en wat zou moeten gebeuren met het onderwijs waar zij voorstander van zijn; met andere woorden, wat vinden de bewindslieden ervan, beschouwd vanuit de eigen maatschappijvisie? Aspecten van beide vraagstellingen lopen door elkaar heen, hetgeen men moet accepteren. Iedereen heeft derhalve het recht om twee kanten van de zaak - de taak van de overheid en de taak van het bijzonder onderwijs - op een eigen wijze gestalte te geven. Discussie over de verhouding tussen genoemde aspecten is een goede zaak; vooral op dit moment is duidelijkheid ter zake van groot belang. Een van de vraagstukken die in de discussies centraal moeten staan is, dat nader geformuleerd wordt wat men exact verstaat onder eisen van deugdelijkheid, die de overheid aan het onderwijs zou mogen stellen. Vooral met betrekking tot de middenschool is discussie in dit verband relevant. Wel moet men daarbij vermijden te veel aandacht te schenken aan de vrijheid van richting. De Contourennota heeft in het land veel losgemaakt. Dit achtte de staatssecretaris een goede zaak, vooral wanneer een koppeling tot stand kan worden gebracht met een actieve rol voor het bijzonder onderwijs. Op onderwijsgebied bevinden we ons thans op een kruispunt van wegen. De onderwijskunde heeft de school bereikt, en is bereid enigszins aan onderwijskundige ontwikkeling te gaan doen. Men denkt thans veel bewuster dan vroeger na over de identiteit van de school. Om te bewerkstelligen dat ontwikkeling en vernieuwing in alle rust kunnen gedijen, is motivatie vereist en wel bij alle betrokkenen: ouders, onderwijsgeevenden, schoolbesturen, politieke partijen e.d. Daarvoor is ook een eigen CDA-onderwijsvisie nodig: een visie op wat de overheid moet doen en een visie op hetgeen het bijzonder onderwijs moet doen. Het CDA staat voor het streven naar maatschappelijke dienstbaarheid, naast gelijkheid en vermeerdering van kansen, gemotiveerd vanuit het Evangelie. Een daarop geënte motivatie dient ook binnen de school gebracht te worden. De huidige en op de verdere toekomst gerichte opdracht van het CDA dient volgens staatssecretaris De Jong te zijn het stellen van maatschappelijke prioriteiten vanuit deze optiek.

Gemeenschappelijke landbouwmarkt in stand houden

Vervolg van vorige pagina

producent van levensbelang. Heel Nederland deelt in dit belang. Versnippering van de Europese markt zal de toekomst van reële handelsmogelijkheden met derde landen ernstig belemmeren. Hiermee zouden wederzijdse handelsbronnen worden aangetast. Ook zou de laatste rem op concurrentievervalsing binnen de Gemeenschap verdwijnen. Naar het oordeel van dit rapport is voor het veilig stellen van een gemeenschappelijk

landbouwbeleid principiële wijziging van het landbouwbeleid niet noodzakelijk. Met de huidige mechanismen, mits ingebed in meer evenwichtige monetair verhoudingen, kunnen de hoofddoelstellingen van het landbouwbeleid worden gewaarborgd. Die hoofddoelen zijn: gezonde landbouwbedrijven, gericht op zekerheid van voorziening tegen redelijke prijzen en een redelijk inkomen voor de producenten. Het gaat hierbij niet alleen om een

gegarandeerde inkomenspositie van de boeren. Het rapport is van mening dat in beginsel de inkomensontwikkeling in de hele samenleving parallel moet verlopen. Geen bevolkingsgroep mag gedurende langere tijd aanmerkelijk in de inkomensontwikkeling achterblijven. Dreigt dit het geval te worden dan moet naar oplossingen in andere beleidsferen worden gezocht. In de Gemeenschap zou men kunnen denken aan inkomensaanpassing door middel van sociale maatregelen. Overigens heeft landbouwbeleid ook een beheersfunctie in de betekenis van landbouwverzorging. Ook de strategische functie is voor de Gemeenschap van belang. De voedselvoorziening is de enige strategische sector waarin de Gemeenschap op een zekere zelfstandigheid kan bogen. Het rapport „Bouwstenen voor een Europees beleid" werd samengesteld door een commissie onder voorzitterschap van prof. mr. H. H. Schermers. Het bevat 62 bladzijden en is te bestellen bij de secretariaten van ARP, CHU en KVP.

WELZIJNSBELEID VOOR OUDEREN

Onder deze titel verscheen zojuist een CDA-brochure. Deze nieuwe publicatie bevat beschouwingen naar aanleiding van een in november 1975 gehouden CDA-studiedag.

Aan de orde komen o.a.:

- bejaardenbeleid vanuit chr. democratische optiek;
- beoordeling nota-bejaardenbeleid 1975;
- beleid m.b.t. de bejaardentehuizen;
- de zorg voor bejaarden en chronisch zieken.

Auteurs zijn o.a. mr. drs. A. P. J. van der Eyden, dr. J. M. A. Munnichs, P. J. Rijnja en dr. J. Th. R. Schreuder. De brochure bevat ook een bijdrage van staatssecretaris Mertens van Sociale Zaken.

De brochure telt 76 pagina's en kost f 5,90 per exemplaar.

Bestellingen:

Stort het verschuldigde bedrag op postgiro 89673 t.n.v. AR-Partijstichting, Den Haag met vermelding van „Welzijnsbeleid voor ouderen".

Samen verantwoordelijk voor het onderwijs - maar hoe?

door Hans Hoyinck

Veelomvattende plannen hebben de neiging uitvoerige commentaren uit te lokken. De Contourennota van minister Van Kemenade (u weet wel: het plan om tegen het jaar 2000 het gehele onderwijs in Nederland te hervormen) is zo'n veelomvattend plan. Het commentaar op het plan, dat de wetenschappelijke instituten van KVP, ARP en CHU in mei jl. onder de titel „Samen verantwoordelijk voor het onderwijs” nu publiceerden, is een ruim 70 pagina's omvattend rapport geworden vol kritische commentaren, beschouwingen, waarschuwingen, suggesties en conclusies.

Wie de verleiding niet kan weerstaan om alvorens het rapport in zijn geheel te lezen eerst even vlug die conclusies - aan het einde van elk hoofdstuk en aan het slot van het rapport - door te lezen zal niet eenvoudig antwoord kunnen geven op de vraag wat nou precies de toon van het rapport is. Volgens mij komt dat vooral doordat de opstellers van het commentaar weliswaar op een belangrijk aantal punten de minister best willen volgen, maar dan opeens weer lijken te aarzelen of zelfs bepaalde plannen afwijzen; vooral wanneer de vrijheid van onderwijs in het geding komt.

Verrassend

Een voorbeeld. Het is bepaald verrassend dat conclusie 2 op pagina 70 begint met vast te stellen dat „wij met de gegeven uitgangspunten kunnen instemmen”. Voorwaar geen geringe mededeling. Maar daarna wordt dan openblikkelijk toegevoegd (conclusie 3), dat om een pluriform onderwijsontwikkeling te kunnen garanderen „de vrijheid van onderwijs onverkort dient te worden gehandhaafd”. Niet dat daar iets op tegen is. Integendeel. Maar is het nu nodig om, zoals het commentaar doet, dit argument zo'n veertig tot vijftig maal in allerlei varianten ten tonele te voeren? Wij dunk van niet. Je moet als lezer dan wel het gevoel krijgen dat hier een stokpaard wordt bereden, waardoor het tegendeel wordt bereikt van wat het commentaar bedoelt. Het betoog wordt erdoor verzwakt in plaats van versterkt. Dat is jammer, want er is werkelijk wel iets meer aan de hand dan de vraag of en zo ja hoe de status quo - hoe belangrijk ook - van het onderwijsbestel in Nederland moet worden gehandhaafd. De commentatoren zelf bewijzen dit waar zij uitvoerig en soms tot in detail ingaan op de onderwijsstructuurproblemen, de hoofdschotel van de Contourennota.

Aarzelend

Veel meer hebben de schrijvers het gelijk aan hun kant, waar hun aarzeling of afwijzing van onderdelen van de Contourennota wordt ingegeven door het inderdaad niet geringe aantal onduidelijkheden en onzekerheden, dat de

minister de critici voorschotelt. De financiële paragraaf (of juist gezegd het ontbreken daarvan) en het hoofdstuk Open School zijn hiervan de in het oog springende, maar bij lange na niet enige voorbeelden.

Veel vragen

Hier blijkt hoe nauwgezet de commissie eigenlijk wel te werk is gegaan. Dat heeft geresulteerd in een zeer groot aantal vragen, vraagtekens en vraagpunten (veel te veel om hierbij op te sommen), die de minister bij wijze van invuloefening in de komende tweede versie van de Contourennota mag beantwoorden. Ik vermeld er een aantal.

■ Wat worden aard en functie van het zgn. „ontwikkelingsprofiel” van de leerling (aan het einde van de middenschool)?

■ Hoe stelt de minister zich voor de bovenschool handen en voeten te geven? Waarom worden er selectie-drempels ingebouwd en hoe worden die verantwoord? Is „zelfstudie onder begeleiding” wel een haalbare kaart voor dit schooltype?

■ Waarom het scherpe onderscheid tussen onderwijsontwikkeling en vernieuwing? Is het niet verstandiger om wat meer aan te sluiten bij de veranderingen die zich in het huidige onderwijs aftekenen?

■ Wil de minister de - nogal kunstmatige - leeftijdsindeling waarop de onderwijsstructuur wordt gebouwd in onderwijskundige zin nader toelichten? ■ Waar zijn de vanuit maatschappelijk en onderwijskundig oogpunt doorslaggevende argumenten te vinden voor verlenging van de leerplicht tot 18 jaar?

Mensbeeld

Toch zijn dit vragen van ondergeschikt belang wanneer we in kort bestek de visie van de minister op de hoofdrolspelers in het onderwijs - kind, leraar, ouders -

vergelijken met die van de commentatoren. De minister komt niet veel verder dan de noodzaak van „maatschappelijke weerbaarheid, wendbaarheid en mondigheid” waartoe het onderwijs het kind moet opvoeden. Niet onbelangrijk al die zaken, toegegeven. Maar ze schieten wel tekort waar het mensbeeld van de christen-democratische partijen naar voren komt en de betekenis van het onderwijs voor de bepaling van dat mensbeeld. „Het onderwijs dient de leerlingen (ook) te confronteren met bijbelse normen van gerechtigheid en naastenliefde. Waarden als vrijheid, verantwoordelijkheid en dienstbaarheid dienen van hieruit gestalte te krijgen”. Dat is iets heel anders dan de termen van maatschappelijke startpositie van waaruit volgens de Contourennota het gedrag - het gevecht zo u wilt - om de maatschappelijke meest in aanzien staande posten begint vanuit de fictie van de gelijke kansen. De zorgvuldigheid waarmee de commissie daadwerkelijk in het oog houdt, waar het allemaal om draait - het kind, de onderwijzer in de klas, de ouders - is mijns inziens het meest positieve element uit het gehele commentaar. Dat het van kind, leraar en ouders wel zo ongeveer zal moeten komen blijkt nog eens, als het commentaar de nadruk legt op de beleving van de verantwoordelijkheid van degenen die bij het onderwijs betrokken zijn en op de - in de Contourennota ontbrekende of onvoldoende - aandacht voor het leerproces in klas en groep.

Onderwijs - arbeidsbestel

De sterke nadruk die de Contourennota legt op de wisselwerking tussen onderwijs en maatschappij verplicht de commissie tot het maken van een aantal kritische opmerkingen. Daarbij loopt het probleem van de relatie onderwijs - arbeidsmarkt

begrijpelijkerwijs voorop. Het is verheugend dat het commentaar er daarbij vanuit gaat, dat het uit de aard der zaak onmogelijk is om onderwijs en arbeidsmarkt voortdurend perfect op elkaar afgestemd te houden. Het onderwijs kan in het beste geval zo worden gestructureerd, dan wanneer zich, zoals thans, fricties voordoen de schade zo beperkt mogelijk blijft. Deze afstemming mag er echter niet toe leiden, zegt de commissie, dat het onderwijs zich zonder meer zou moeten aanpassen bij de vraag op de arbeidsmarkt. Het zou interessant geweest zijn als de commissie iets concreter had aangegeven, waar hier een grens moet worden getrokken, vooral omdat zij tegelijkertijd het anticiperen door het onderwijs op de toekomstige situatie op de arbeidsmarkt - terecht overigens - een hachelijke zaak noemt. Naast afstemming van aanbod op vraag vermelden de commentatoren de mogelijkheid om het omgekeerde te doen. Het lijkt me dat de commissie voor wat deze mogelijkheid betreft wel enigszins optimistisch te werk gaat. Veel meer perspectieven biedt naar mijn idee het voorstel van de commissie om de vrijwillige regulering op een dusdanig niveau te krijgen, dat het noodzakelijke evenwicht daardoor op de lange duur in gunstige zin zal worden beïnvloed.

Tweede ronde: voorjaar 1977

Het antwoord van de christen-democraten op de openingszet van de minister bevat, ook voor niet-gewijden, veel interessante punten. Hoe de Contourennota daarop reageert zal over ongeveer een half jaar duidelijk worden, wanneer de tweede versie van de nota zal worden gepubliceerd. Een soort antwoord in tweede termijn van de commissie op die herziene versie kan niet worden gemist. Ben benieuwd op welke punten de wapens dan zullen worden geslepen.

Wat is en doet de landelijke CDA-Kommissie ledenwerving?

Velen zullen waarschijnlijk niet weten, dat deze Commissie bijna twee jaar geleden is ingesteld en bestaat uit twee vertegenwoordigers van ieder der partijen en van de rechtstreekse leden, onder voorzitterschap van de heer P. van Zeil.

De instelling van deze Commissie was een blijk van vertrouwen in het slagen van het CDA. Deze positieve stap bewijst nu juist te zijn geweest, gezien de beslissing deze maand over de ene lijst. Oktober is dan ook het moment dat de Commissie naar buiten zal kunnen gaan optreden

Kontinuu karakter

De besprekingen die in de Commissie zijn gevoerd, hebben zich niet alleen beperkt tot het technisch/organisatorische vlak. Zeer belangrijk is ook geweest het elkaar leren kennen en het naar elkaar toegroeien. Zo kon men komen tot overeenstemming over de opvatting, niet alleen onder welk motief de ledenwerfactiviteit zou kunnen starten, doch ook hoe deze later zou kunnen worden gekontinueerd, zonder dat daarbij aan de identiteit van elk der partijen zou behoeven te worden getornd.

Wij menen niet onbescheiden te zijn wanneer wij zeggen dat hoewel de activiteiten van onze praktiserende politici het voornaamste gezicht naar de buitenwereld uitmaken, een ledenwerfcommissie voor het CDA daar toch wel direkt achteraan komt. Ledenwerving is niet een incidentele activiteit zoals verkiezingscampagnes, doch is een onderwerp, dat ononderbroken de aandacht vergt en ook een uitgesproken kontinuu karakter behoort te hebben. De juiste wijze van actie voeren zal dan ook mede een belangrijke faktor zijn waarmee het CDA zich aan de buitenwereld zal vertonen en wij hopen en vertrouwen dan ook, dat deze overtuiging bij alle CDA-ers straks zal worden aangetroffen.

Dienstverlenende taak

De taak van onze Commissie zal zijn landelijke acties op het gebied van de

promotion en publiciteit te begeleiden en te coördineren. Dat geldt bij acties voor het werven van nieuwe leden en kiezers. Vanzelfsprekend zal de dienstverlenende taak hierbij voorop staan. Verder zal zorggedragen moeten worden voor een goede opvang van nieuwe leden. Voor de eerstkomende periode, die in het teken zal komen te staan van de aanstaande verkiezingen in 1977, zal de Ledenwerfcommissie fungeren als één der stafwerkgroepen van het Centrale Verkiezingscomité.

CDA-spreekbeurten

Aan de vele aanvragen voor spreekbeurten van CDA-politici te merken dat de verkiezingscampagne voor de Kamerverkiezingen reeds is aangevangen. Regelmatig zult U van nu af aan dan ook een overzicht aantreffen van op het sekretariaat bekende spreekbeurten in CDA-verband. Daar pas vanaf januari 1977 alle spreekbeurten van Kamerleden, kandidaten e.d., zoveel mogelijk centraal worden gedirigeerd, kunnen er tot dat tijdstip veel hiaten gekonstateerd worden. Daarvoor bij voorbaat onze excuses. Thans zijn de volgende data en sprekers bekend: 5 oktober CDA-Enkhuizen prof. dr. W. Albeda (1e Kamerlid). 9 oktober Leger des Heilsbond v. Studerenden-Lunteren Mevr. J. v. Leeuwen (2e Kamerlid). 11 oktober CDA-Zeist drs. R. F. M. Lubbers (min. Econ. zaken). 19 oktober „Kastanjehof”-Kwintsheul prof. dr. P. A. J. M. Steenkamp (vz. CDA). 26 oktober Cultureel Centrum „De Reehorst”-Ede prof. dr. P. A. J. M. Steenkamp (vz. CDA). 29 oktober Forum Sociëteit „Shalom”-Bergschenbroek P. J. A. v. d. Sande (2e Kamerlid). 31 oktober CHJO-Lage Vuursche W. J. Vergeer (vz. KVP), mr. O. W. A. V. Verschuer (vz. CHU). 8 november CDA-Alkmaar drs. R. F. M. Lubbers (min. econ. Zaken). 13 december CDA-Bussum drs. R. F. M. Lubbers (min. Econ. Zaken).

Persoonlijk ben ik van mening, dat de overeenstemming over het gezamenlijk voeren van ledenwerfacties en de wijze waarop, het belangrijkste resultaat is geweest. Het federatieve verband van het CDA doet dan ook aan de eensgezindheid geen afbreuk, hetgeen zal blijken uit de gemeenschappelijke ledenwerfacties, die gevoerd zullen worden, onder het motto: „Wordt nu lid van het CDA en geeft u dus op bij ARP, CHU, KVP, of rechtstreeks.” Dat dit kan, is iets waar wij allen trots op mogen zijn en het bewijst, dat de buitenstaanders en critici, die het CDA niet zagen zitten, ongelijk hebben gekregen. Wij menen er goed aan te doen met dit stukje onze Ledenwerfcommissie bij u te introduceren als voorloper op de rechtstreekse kontaktopname, die straks via de reeds bestaande en nog op te richten CDA-Verbanden zal gaan volgen.

C. J. Aafjes - Sekretaris.

Ja, voor het CDA

De NCRV-televisie heeft, vooruitlopend op de beslissingen van ARP en CHU op 25 september a.s. een televisieprogramma in voorbereiding dat als werktitel heeft meegekregen „Ja, voor het CDA”. Het zal op dinsdagavond 28 september a.s. worden uitgezonden van 22.00 uur tot 22.40 uur.

De bedoeling van het programma is dat vooral worden belicht de identiteit van het CDA als nieuw ontstane politieke eenheid op nationaal niveau: waar staat het CDA voor, is het méér dan drie samengevoegde lijsten, wat zijn de verbindende beginselen en denkbeelden, waar staat het CDA t.o.v. de PvdA en de VVD, en de konsekventies van het gezamenlijk opereren: is er sprake van een nieuw begin in de Nederlandse verwachten?

Ongeveer de helft van het programma zal tevoren op film worden opgenomen in Utrecht en Den Haag. Het tweede gedeelte komt op dinsdagavond 28 september uit Studio VI van de NOS in Hilversum.

In totaal zullen door de NCRV een 70 personen worden uitgenodigd. Hiertoe behoren prof. dr. P. A. J. M. Steenkamp, de drie partijvoorzitters H. A. de Boer, W. J. Vergeer en mr. O. W. A. Baron van Verschuer, prof. dr. B. Goudzwaard, drs. W. K. N. Schmelzer, drs. A. D. W. Tilanus en vele anderen.

Redakteur-samensteller en presentator is Gerard van den Berg, de produktie heeft Ella Weisbroet, de regie Ceas van Doyewerft.

Somber met voorbedachten rade

Natuurlijk heb ik ook regelmatig een zeer zorgelijk gezicht gezet als de kansen van het CDA aan de orde waren en allerlei verdrietige berichten via de kranten tot diep in het land doordrongen. Nu was het niet zo dat ik mij werkelijk ongerust maakte over de strijd, die in de toppen van de drie christen-democratische partners woedde.

Eerder dacht ik er goed aan te doen mijn verontrusting en zorg breed uit te meten om mee te helpen druk op de ketel te krijgen en zo de hogere regionen te forceren tot beslissingen, die nog alleen maar een bevestiging zouden zijn van de politieke praktijk van de meer modale christen-democraat in de plaatselijke en regionale samenwerkingsverbanden.

Lachend terugblikken

En eerlijk gezegd had ik persoonlijk ook helemaal geen reden om somber te zijn gezien mijn eigen ervaringen in Rotterdam bij het tot stand brengen van een plaatselijk CDA. Er deden zich zeker de zelfde verschijnselen voor in 1973 en 1974 bij het tot stand brengen van een gemeenschappelijke CDA-lijst voor de gemeenteraad van Rotterdam en het daaromheen formeren van bestuurlijk kader als wij thans zien bij de voorbereiding van de Tweede-Kamerverkiezingen. De bedoelingen van ieder waren in principe goed, maar er werden toch maar ontzettend veel mensen vrij plotseling bij elkaar gezet om samen na te denken, waarvoor zij in het verleden gewend waren in veel kleinere en nauwer omsloten kring te spreken. En dat gaf wel eens problemen, vaker meer problemen van met elkaar om leren gaan dan van werkelijk principiële aard.

Nu, een paar jaar na die spannende verkiezingen in Rotterdam waarbij zeker niet alleen de vraag was of de Partij van de Arbeid de absolute macht in de stad zou kunnen grijpen, maar ook of het CDA in Rotterdam zou aanslaan, kan ik slechts lachend terugzien op het moeizame millimeterwerk wat toen verricht is om tot resultaten te komen.

Verkiezingssucces

Wat zijn die resultaten dan? Een goed verkiezingssucces voor de CDA-lijst. De prognoses waren zeven, hooguit acht zetels voor de christen-democraten in Rotterdam en het werden er tien. Een uitstekend samenwerkende fractie, waarin KVP-ers, ARP-ers en CHU-ers wonderwel blijken te passen, zelfs hun typische „verfijningen” in de praktische politieke opstelling vanuit hun eigen achterban in aanmerking genomen. En voorts een plaatselijk federatiebestuur, dat inderdaad het klimaat wist te scheppen waarin de CDA-fractie een eigen gezicht kan laten zien dat bepaald meer is dan de optelsom van minder omstreden standpunten van individuele partijvertegenwoordigers.

Zelfde beeld

Ik ben er vast van overtuigd, dat we ditzelfde te zien krijgen wanneer de CDA-lijst gestalte heeft gekregen in een Tweede-Kamerfractie, die er dan ook werkelijk iets nieuws van moet maken. In dit licht vind ik de vraag „hoe staat het CDA erbij” gemakkelijk te beantwoorden. Het perspectief is uitstekend, lokale en regionale ervaringen leren dat. (Zelfs waar het nog niet goed gaat is dat vaker te wijten aan mensen in functies, die zich bedreigd voelen dan dat zich zulke fundamentele verschillen van inzicht voordoen). Een andere vraag is hoe men buiten de gelederen van de christen-democraten tegen dat perspectief aankijkt. Politieke tegenstanders hebben de neiging daar vervelend over te doen. Ik denk dat ze daarmee een stukje van innerlijke twijfel voor een nieuwe machtsfactor willen wegnemen.

Nieuw perspectief

Voor een bepaalde groep van kiezers, die zich de laatste jaren ongebonden gedragen heeft, zou het CDA wel eens een nieuw perspectief kunnen bieden, dat zij niet gevonden hebben bij eerdere politieke keuzen, misschien nog het meest bij die kiezers, die hun buik vol hebben van het opdelen in links en rechts met alle toegespitste tegenstellingen van dien.

Frans Jozef van der Heijden, gemeenteraadslid voor het CDA in Rotterdam.

STICHTING BURGERSCHAPS- KUNDE

Regeren - Reageren

Politieke partijen, democratisering, nieuwe bestuursvormen, sociaal-economische beleid, woningbouw.....

*Een cursus burgerschapskunde
39 schriftelijke lessen voor f 30,-*

Politiek bekeken

partijen en partijstelsel, volksvertegenwoordigers, recht en rechtspraak, gemeente en provincie, milieubeheer.....

*een oriënteringscursus
12 schriftelijke lessen voor f 10,-*

Werkende jongeren projekt

Een serie afleveringen op het gebied van **maatschappijvorming** voor werkende jongeren.

Informatie op sterk **beeldende** wijze en **herkenbaar** als behorende tot de leefsituatie van werkende jongeren.

8 afleveringen voor f 20,-

POLITIEK VEELSTROMENLAND

Socialisme, liberalisme, christen-democratie, marxisme, radicalisme...

Een cursus over politieke stromingen in Nederland

9 schriftelijke lessen voor f 20,-

DE GEMEENTERAAD

Het raadslidmaatschap, de begroting, ruimtelijke ordening, subsidieregelingen, gewestvorming.....

*Een cursus gemeentepolitiek
24 schriftelijke lessen voor f 25,-*

De ondernemingsraad

Wet op de ondernemingsraden, vergader-techniek, bedrijfseconomie, de vakbeweging, sociale verzekeringen, personeelsbeleid.....

*Een cursus voor ondernemingsraad-
leden
34 schriftelijke lessen voor f 45,-*

onze school

Structuur van het onderwijs, onderwijs-wetten, de ouders en de school, contouren-nota, de financiën...

Een cursus voor iedereen

15 schriftelijke lessen voor f 35,-

STUUR EEN LEGE ENVELOP (ZONDER POSTZEGEL) AAN: STICHTING BURGERSCHAPSKUNDE, ANTWOORDNUMMER 235(G), LEIDEN ENUONTVANGT PEROMGAANDE UITGEBREIDE INFORMATIE! TELEFOON 071-893403.

Misstanden dienen te worden bestreden

Vervolg van pag. 8

moeten verrichten, zal toch een leven in wording vernietigen. Hij draagt voor zijn handelen ook de volle verantwoordelijkheid. Hij zal met zijn beslissing en handelen moeten blijven binnen de grenzen door de overheid ter bescherming van het leven gesteld. Het gaat echter om meer dan een zuiver medische aangelegenheid. Raadpleging van anderen, ook andere disciplines, is dan ook voor de hand liggend."

Mevrouw Van Leeuwen ging vervolgens in op het betoog van mevrouw Ginjaar-Maas (VVD). De VVD had waardering en respect voor de poging van de dames Van Leeuwen en Gardeniers-Berendsen om te komen met voorstellen ter oplossing van de huidige abortusproblematiek. Mevrouw Van Leeuwen was mevrouw Ginjaar daarvoor erkentelijk. Mevrouw Ginjaar heeft vervolgens op duidelijke wijze de politiek-liberale visie op mens en samenleving onder woorden gebracht. Daarmee heeft zij tevens zeer zuiver aangegeven waar het fundamentele, wezenlijke verschil in visie ligt tussen de christen-democratie enerzijds en liberalisme en socialisme anderzijds. Mevrouw Ginjaar gaat uit van de mens die slechts tegenover zichzelf, en van een gemeenschap van mensen die slechts tegenover elkaar rekenschap en verantwoording schuldig zijn. De autonome mens, die zijn eigen levensweg bepaalt en in dat kader zijn eigen beslissingen neemt en zijn eigen verantwoordelijkheid beleeft.

Sociale beweging

Naar aanleiding van het betoog van mevrouw Haas-Berger (PvdA) wees mevrouw Van Leeuwen er op dat het socialisme grote nadruk legt op de mens in gemeenschap met zijn medemens. De PvdA stelt solidariteit met zwakken, onmondigen en verdrukten in het politieke beleid voorop. De noodlijdende mensen in de derde wereld, de werklozen en kansarmen in ons eigen land vinden bij de PvdA warme pleitbezorgers. Hierin herkennen wij een sterke sociale beweging die ook ons bezielt. En daarom verbaasde mevrouw Van Leeuwen

enigszins het betoog van mevrouw Haas waar zij ons paternalisme verwijt in onze constructie van een besluitvorming terzake van abortus, een ingreep die de PvdA-fractie toch ziet als een uiterste redmiddel. Waar de PvdA op vele terreinen van het economisch en maatschappelijk leven een besluitvorming samen met anderen voorstaat, is het des te merkwaardiger dat zij ineens een uitzondering maakt voor het vraagstuk van afbreken van het leven van een mens.

Daar beslist de vrouw. „Waarom,” zo vroeg mevrouw Van Leeuwen zich af, „meent mevrouw Haas hier te moeten afzien van de pleitbezorging voor het ongeboren en nog onmondige leven? Ik zie hier een inconsistentie in het gemeenschaps- en solidariteitsdenken van de PvdA die ik niet anders dan vanuit een autonome mensvisie kan verklaren. Hier schijnen socialisme en liberalisme ineen te vloeien.” Mevrouw Van Leeuwen, met instemming het betoog van de heer Van Dam in de herinnering terugroepend, stelde met klem dat in de christen-democratische visie de mens niet autonoom is, maar in al zijn handelen, zowel in zijn persoonlijk leven als in zijn relatie tot de medemens, jegens God verantwoordelijk en rekenschap verschuldigd is. Waar de Schepper de mens heeft ingeschakeld bij het wekken en hoeden van menselijk leven, is de mens niet zonder meer gerechtigd te beschikken over dood en leven.

Misstanden bestrijden

Vervolgens stond mevrouw Van Leeuwen uitvoerig stil bij de technische bijzonderheden van het wetsontwerp. Zij deelde de mening van de heer Tilanus dat research op levensvatbare vruchten gelijk staat aan proeven met mensen. Bij informatie is haar gebleken dat voorzover de hoofdinspectie bekend, er tot dusverre ook geen menselijk materiaal, afkomstig van abortus, wordt afgestaan voor proeven. Desalniettemin leek het haar wenselijk dat de regering zich terzake nader oriënteert en zo nodig met een voorstel aan de Kamer komt.

Mevrouw Van Leeuwen besloot haar betoog aldus:

„Mijnheer de Voorzitter, ik ben ervan overtuigd dat er – als werkelijk in ons volk de abortus als noodoplossing wordt gezien – met de overleggroep te werken valt. Dat geen vrouw in existentiële nood in de kou behoeft te staan als wij zelf werkelijk helpen ook zo verstaan dat wij samen met de ander situaties scheppen waarin het mens-zijn optimaal kan worden beleefd, Tenslotte, mijnheer de voorzitter, slavernij, kolonialisme, armoede, abortus hebben eeuwenlang bestaan. Zij zijn niet gerechtvaardigd doordat zij bestaan. Niemand zal er ook maar aan denken ze goed te keuren alleen omdat zij nog voorkomen. Het is onze opdracht misstanden te bestrijden. In elk van deze gevallen staan we voor een ontmoeting tussen de machtigen en de machtelozen.”

Hanteerbare norm

Mevrouw Van Leeuwen ging eveneens nader in op het betoog van de heer De Gaay Fortman, waarmede zij zoveel verwantschap had bespeurd. Overeenstemming terzake van de beschermwaardigheid van het menselijk leven in wording, waarbij alleen echte nood wat breekt. Overeenstemming over de formulering van de norm in het wetsontwerp. In tweede termijn stelde de heer De Gaay Fortman: het is de grote verdienste van de initiatiefnemers, dat zij het „neen-tenzij” concreet gestalte hebben gegeven in een naar zijn overtuiging hanteerbare norm. In de derde plaats overeenstemming over de stelling van de initiatiefnemers dat de norm een afweging vereist. De moeilijkheden waren voor de heer De Gaay Fortman echter gelegen in de rechtstoepassing, waarop mevrouw Gardeniers is ingegaan, en hiermede samenhangend de vraag of aan artsen en vrouwen het vertrouwen is gegeven, dat onontbeerlijk is, wil de wet kunnen functioneren als basis voor een rechtsorde, waarin menselijk leven in wording wordt beschermd. Dit was ook de problematiek die door de heer Franssen aan de orde gesteld was. Mevrouw Van Leeuwen wees er in haar betoog op dat het geven van daadwerkelijke hulp in de vorm van andere oplossingen dan abortus provocatus alleen maar kan slagen op basis van wederzijdse vertrouwen.

Preventie-beleid

Zij ging ook diepgaand in op het proefschrift van dr. Mante „Begeleiding van ongewenst-zwangeren en abortus provocatus” en de beoogde werkwijze van

het overlegorgaan, waarbij ook de nazorg een duidelijk accent behoort te zijn en de mogelijkheid van adoptie werd behandeld. De overleggroep werd ook sterk verdedigd vanuit de complicaties bij een abortus provocatus. M.b.t. de problematiek van de ongewenst-zwangerschappen werd alle nadruk gelegd op de noodzaak van een goed preventie-beleid. Juist wie een normatief beleid wil voeren, dient elk obstakel tot bereikbaarheid van goede anti-conceptiemiddelen weg te nemen. Een aantal praktische suggesties werd gedaan. M.b.t. het ongewenst zijn van kinderen en de als gevolg hiervan gesignaleerde bedreiging voor hun persoonlijkheidsstructuur, hetgeen mevrouw Van Leeuwen niet wilde ontkennen, wees zij opnieuw op de hoge prioriteit voor al die vormen van begeleiding en hulpverlening, die een keer ten goede kunnen bewerkstellingen.

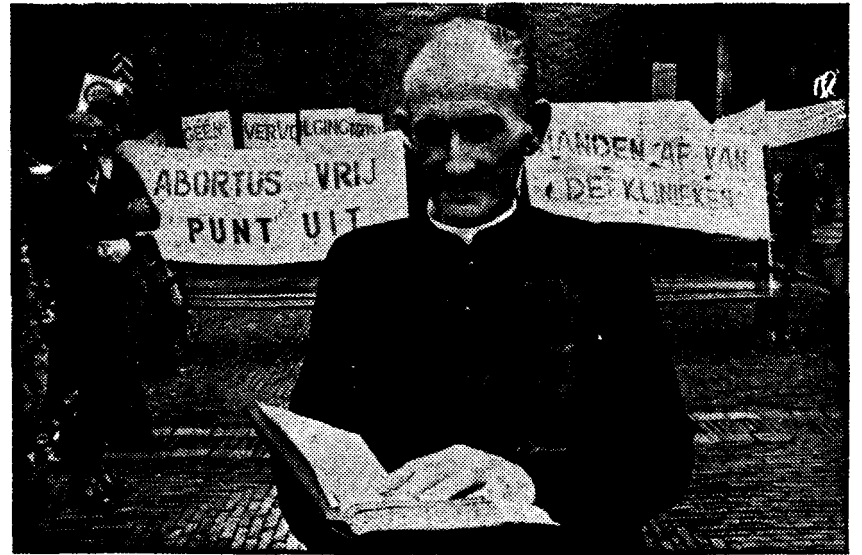
Bijdrage mevr. Gardeniers

„Het gaat nu om de vraag of wij binnen ons rechtsbestel rechtsnormen blijven hanteren voor het nog niet geboren menselijk leven. Het menselijk leven in een vorm waarin men nog niet direct de volwassen mens kan herkennen, maar waarvan het de potentie in zich draagt. Wil men inderdaad de vrouw, als zij dat zelf wil, het recht op abortus provocatus geven, en de arts, die haar verzoek uitvoert buiten de strafwet stellen, dan kan men niet anders dan de vorige vraag ontkennend beantwoorden. Wij kunnen in dat geval dit niet anders zien, dan als de eerste stap in een tijdperk, waarin de bescherming van het leven niet langer in alle fasen binnen

het rechtsbestel wordt geboden”, aldus mevr. Gardeniers in haar beantwoording van de eerste termijn der Kamers. Zij behandelde met name het juridische gedeelte van het wetsontwerp van KVP en ARP inzake abortus. Zij herhaalde nog eens dat het indienen van een eigen initiatief-ontwerp niet alleen gelegen was in formatie-afspraken.

(Zoals u weet werd bij de formatie van het huidige kabinet afgesproken dat christen-democraten en progressieven ieder met een eigen ontwerp zouden komen). Nee, ARP en KVP menen een wetsontwerp te verdedigen dat „abortus in een daad tegen het leven gericht” als norm heeft, en dat deze norm in het rechtsstelsel handhaaft en daarnaast het falen van toepassing van de oude wetsartikelen trecht te ondervangen, aldus mevr. Gardeniers.

De rechtsonzekerheid die ontstaat is door de thans oncontroleerbare lading, welke het begrip „medische indicatie” dekt, vraagt om nadere regelen, aldus mevr. Gardeniers die meende dat dit ontwerp de medische indicatie handhaaft, „echter alleen waar naar de mening van de behandelend arts de afbreking van de zwangerschap de enige mogelijkheid is om de ernstige bedreiging voor die zwangerschap ontstaan voor de lichamelijke en geestelijke gezondheid van de vrouw weg te nemen”. Mevr. Gardeniers gaf nog eens aan dat KVP, en ARP in geweten zich verplicht voelden een wet vast te stellen tussen de twee uitersten: abortus is toegestaan, als de vrouw dat wenst, mits door een arts verricht en het andere uiterste abortus is niet toegestaan, tenzij daarmee het lichamelijke leven van de vrouw gered kan worden.

— Pater Koopmans, bekend voorvechter tegen abortus, met op de achtergrond enkele demonstrerende vrouwen vóór abortus.

CDU

Het beleid van de Duitse Christen Democratische Partij roept bij ons nog al eens de vraag op of er veel innerlijk verwantschap is met het beleid van de Nederlandse Christelijke Partijen. Wij willen op dit moment die vraag niet beantwoorden. Wel willen wij er op wijzen dat in het verkiezingsprogramma van de CDU een markante aandacht is opgeëist voor de reclame. Een aandacht die naar onze mening ook voor ons aansprekelijk is.

De CDU wil de consument over een breed front beschermen. De reclame moet niet alleen onderworpen zijn aan goed functionerende zelf-regeling. Ook van de overheid worden wettelijke maatregelen gevraagd de consument – op dit punt een zwakke in onze huidige samenleving – te beschermen. Er wordt aandacht gevraagd voor de mogelijkheid voor de consument een recht op schadevergoeding te verlenen in geval van misleidende reclame. Op scholen moeten de leerlingen onderricht krijgen in de werking van het markt mechanisme, zodat ze op latere leeftijd inzicht hebben in hun consumenten positie.

Van de reclame zelf wordt gevraagd door zelf regulatie, een misleiding tegen te gaan. De informatieve inhoud moet worden opgevoerd. Om dit mogelijk te maken zou een scheidsrecht moeten komen die meningsverschillen tussen consument en reclame uit de wereld helpt. In de advertentie moet de voor de reclame verantwoordelijke figuur genoemd worden. Het zou een goede zaak zijn als in EEG-verband de bescherming van de consument wettelijk zou worden geharmoniseerd.

De reclame-wereld zal zeker hier van geschrokken zijn. Maar het wordt wel tijd het consumentenbelang danig in het oog te houden.

Tolman en de apartheid

Het CHU-Tweede Kamerlid Tolman zal zich deze dagen wel het spreekwoord herinneren dat „die verre reizen doet, veel kan verhalen”. Zeker nu hij, na zijn blunderend optreden in Zuid-Afrika, zijgend Schiphof kon verlaten om verantwoording af te leggen aan zijn CHU-voorzitter. Hoe een christen-democratisch politicus, f 30 000,- kon overhandigen aan een semi-militair doel in een land dat een verwerpelijke apartheidspolitiek voert is voor ons onbegrijpelijk. Het is in ieder geval volstrekt in strijd met alles wat binnen het CDA tot nu toe is beweerd over de apartheid in Zuid-Afrika. Wij prijzen de CHU-leiding, die bij monde van fractievoorzitter Krusinga geen goed woord voor dit optreden van Tolman over had. Krusinga gaf heel duidelijk het standpunt van de CHU ten aanzien van de apartheid. Wij betreuren het alleen dat het uitoefenen van de functie van Tolman als voorzitter van de Zuid-Afrikaanse werkgemeenschap werd vergoelikt met de mededeling dat Schakel deze functie ook eens had uitgeoefend. En dat terwijl juist Schakel het voorzitterschap van de Zuid-Afrikaanse Werkgemeenschap o.a. neerlegde omdat hij weigerde geld ter beschikking te stellen voor semi-militaire doelen in Zuid-Afrika, waartoe Tolman wel bereid was. Dat heeft het juiste standpunt van de CHU-leiding niet versterkt. Men moet de schijn zelfs vermijden

NC COMMENTAAR

fouten van partijgenoten op andere geestverwanten te willen verhalen. Dat is Krusinga helaas niet gelukt.

De huid en de beer

Het is een bekende zegwijze dat geen huid te verkopen is dan nadat de beer geschoten is. Zo moeten ook de verhalen, de suggesties, de machtswoorden worden gezien, wanneer de heer Den Uyl een tweede Kabinet, naar zich genoemd, zou moeten formeren na de verkiezingen in mei 1977. Wij willen hiermee intussen eenszins stellen dat wij een dergelijke oplossing niet zouden zien zitten. Maar voor het zover zou kunnen zijn staat dit Kabinet en deze Kamer nog voor een aantal te nemen horden; in elk geval staan zij voor meer-dan-te-nemen drempels. Daar is de begroting 1977 met de zeker niet eenvoudige vraag naar dekking van de overheidsuitgaven. Zullen de uitgaven voldoende zijn teruggeschoven? Is het begrotingstekort 1977 dat beslist hoog zal zijn, wel aanvaardbaar? Is er echt geen „gat van Vondeling c.q.

Witteveen”? Politiek gezien is het antwoord op deze vragen niet zo eenvoudig.

Maar er is meer. Er liggen een aantal – laten we zeggen riskante – vraagstukken, die om oplossingen vragen. Te meer riskant omdat een deel van het parlement wenst dat deze vraagstukken vóór de verkiezingen opgelost zijn. Moelijke zaken met weinig tijd voor oplossingen waardoor het gevaar voor broddelwerk aanwezig is! Het gaat om het maar duidelijk te zeggen om de grondpolitiek, om de verdere defensiebezuinigingen, (de defensienota 1974 waarin het beleid werd uitgestippeld tot 1980 – is tenslotte door de Kamer aanvaard!) om de vermogensaanwasdeling en om de ondernemingsraden. Pas daarna heeft het meer zin te praten over wie het na mei 1977 zal doen.

Kunstnota

Minister Van Doorn weet van wanten als het gaat om, door hem toegezegde nota's etc. af te ronden en aan de Kamer toe te zenden. Ook al zijn er, om het zo eens te omschrijven, honde-moeilijke problemen mee annex. De knelpuntnota, de nota massa-media-beleid is verschenen en behandeld, de wet op de Raad van de Kunst is reeds bij de Kamer in schriftelijke behandeling. In de vakantie is nu de Kunstnota verschenen. Felt is dat er voordien duidelijke stappen zijn gezet om een kunstbeleid in gang te zetten. Was het voor de oorlog echter vaak een „touwtrekken” tussen hoeveel moest worden gesubsidieerd, daarna is met vallen en opstaan een begin gemaakt een kunstbeleid te ontwikkelen.

Ondermeer moeten de namen van prof. Van den Leeuw, dr. Marga Klompé en de heer Engels worden genoemd. Minister Van Doorn heeft op basis van het uitgangspunt van dit kabinet, spreiding van macht, kennis en bezit, in de nota een kunstbeleid ontwikkeld. Deze nota is niet alleen een wijsgerig stuk – het is duidelijk ook een politiek stuk.

Waarbij wij de opmerking willen maken dat – hoezeer de minister de politieke eindverantwoordelijkheid heeft – zijn directeur-generaal drs. Van Velzen een pluim toekomt voor zijn creatieve, heldere verwoording van de betekenis van kunst in de huidige samenleving en de inpassing van het voorgestelde concrete beleid – in de bekende uitgangspunten van dit kabinet. De kunstnota is een bijzonder belangrijke nota. Ook in politieke zin. Het is zeer de moeite waard, ook voor de politieke partijen hieraan alle aandacht te schenken en mee te discussiëren. Wij hopen dat t.z.t. van onze kant ook te doen.

Holwerda-Zonen

DOEKUM 0 3194-3336-3336 LELYSTAD 0 3200-1400 en 1000

Alle transporten
BINNEN- EN BUITENLAND
SPECIAAL
VERHUIZINGEN
Meubeltransporten

„Gave” vakantie voor jongeren!

Reis- en activiteitenprogramma in binnen- en buitenland

N.J.H.C.

STICHTING NEDERLANDSE JEUGDHERBERG CENTRALE

Vakantie-activiteiten - Paardrijden - Zeilen - Parachutespringen enz.

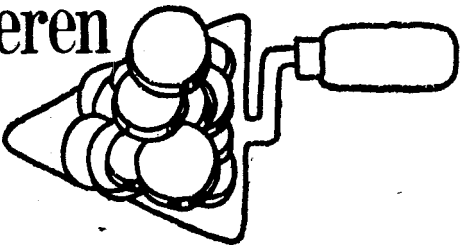
Prof. Tulpstraat 2-6 - Amsterdam Telefoon: 020-22.60.45

Vraag „Wintertoer 1975-1976”

hypotheken

Denkt u aan een eigen huis?
 Geld hoeft dan geen
 struikelblok te zijn.
 Een hypotheek van de Spaarbank
 maakt 't u mogelijk. Er is óók
 voor u een hypotheek,
 aangepast aan uw
 inkomsten tot 100%
 Laat u uitgebreid adviseren
 door de

**SPAARBANK EIGEN HAARD
 GRONINGEN**

Tel. 050-127902
 127687

Vervolg van pag. 7

Gehonoreerde nevenfuncties:
 burgemeester Hoogblokland,
 Hoornaar en Noordeloos
 voorzitter Drinkwaterleiding
 Alblasserwaard en Vijfheerenlanden
 secretaris Waterschap „De
 Overwaard”
 president-commissaris Gebr. Smits
 Holding te Vuren
 commissaris Scheepswerf „De
 Merwede” te Hardinxveld-Giessendam.

Ongehonoreerde nevenfuncties:
 lid dagelijks bestuur Streekziekenhuis
 Gorinchem
 voorzitter Vereniging Christelijk
 Onderwijs Schipperskinderen
 voorzitter Christelijke
 Scholengemeenschap Gorinchem
 secretaris Kring Alblasserwaard der
 CBTB
 voorzitter Ruilverkaveling
 Alblasserwaard
 voorzitter Prot. Chr.
 Beroepsgeoderenvervoerders over de
 weg (onkostenvergoeding)
 adviseur Ned. Ver. van
 Auto-assuradeuren.

Scholten, mr. J. N. te Andel, geb. 4 juni
 1932 te Dalerpeel (Dr.); studeerde enige
 jaren theologie aan de Theologische
 Hogeschool te Kampen en politieke
 wetenschappen en rechten
 (publiekrechtelijke richting) aan de V.U. te
 Amsterdam; was burgemeester van Andel,
 Giessen en Rijswijk (N.Br.) (1964 tot
 1973); was voorzitter van het
 publiekrechtelijk lichaam Streekgewest
 Land van Heusden en Altena (1970-1976)
 en was lid van de Provinciale Staten van
 Noord-Brabant; 1966-1976 en
 vice-voorzitter van de CDA-fractie; is lid
 van de Assemblee van de Raad van
 Europa en lid van de Assemblee van de
 West-Europa Unie en lid van het
 Beneluxparlement; is van 15 september
 1970 t/m 9 mei 1971, van 3 augustus 1971
 t/m 6 december 1972 en sedert 1 maart
 1973 lid van de Tweede Kamer.

Gehonoreerde nevenfuncties:
 geen

Ongehonoreerde nevenfuncties:
 voorzitter van de protestante sichtsing
 voor bejaardenzorg in Andel, Giessen en
 Rijswijk (N.Br.)
 voorzitter kieskring Heusden van de
 ARP

Sikma, P. J. te Haarlem; geb. 18 december
 1931 te Haarlemmermeer; volgde
 middelbaar onderwijs; is medewerker van
 de afdeling Netwerk Planning van Shell
 Nederland Verkoop Mij. BV te Rotterdam.

Gehonoreerde nevenfuncties:
 geen.

Ongehonoreerde nevenfuncties:
 voorzitter gem. AR-kiesvereniging
 „Nederland en Oranje”
 lid d.b. Kamercentrale „Haarlem”
 lid van de partijraad
 lid van het CDA-congres

Terpstra, drs. G. H. te Utrecht; geb. 4 juni
 1949 te Buitenpost; studeerde economie
 aan de VU te Amsterdam en deed in 1964
 doctoraal examen; trad op 9 oktober 1964
 in dienst van het CNV en is werkzaam in de
 economische dienst.

Gehonoreerde nevenfuncties:
 geen.

Ongehonoreerde nevenfuncties:
 secretaris St. Welzijn Surinamers
 provincie Utrecht
 penningmeester Gereformeerd
 Centrum Samenlevingsopbouw provincie
 Utrecht.

Veerman, dr. A. te Rijswijk (Z.H.); geb. 11
 oktober 1916 te Bodegraven; studeerde
 klassieke letteren en rechten aan de RU te
 Utrecht en aan de VU te Amsterdam; was
 o.m. parlementair redacteur van het
 dagblad Trouw en rector van het Chr.
 Lyceum te Delft; was lid van de
 gemeenteraad van Rijswijk en voorzitter
 van de ARP; was staatssecretaris van
 Onderwijs en Wetenschappen; is van 3
 april 1962 tot 4 juni 1963 en van 18 april
 1967 tot en met 10 mei 1973 en sedert 4
 november 1975 lid van de Tweede Kamer.

Gehonoreerde nevenfuncties:
 geen.

Ongehonoreerde nevenfuncties:
 geen.

Verhoog-Bokma, mw. A. J. te Waarland;
 geb. 12 augustus 1945 te Alkmaar, volgde
 opleiding MMS was achtereenvolgens
 werkzaam aan de Christelijke
 Kweekschool te Oegstgeest, de R.K.
 Pedagogische Akademie te Bergen en
 geeft thans les aan de HAVO-afdeling van
 de Chr. Pedagogische Akademie te Den
 Helder in het vak Geschiedenis en
 Staatsinrichting; studeert voor akte
 Geschiedenis M.O.

Gehonoreerde nevenfuncties:
 geen.

Ongehonoreerde nevenfuncties:
 bestuurslid van de K.C. Den Helder
 lid van het regionaal campagne team
 lid van de werkgroep
 Dokumentatiemateriaal St. Kader en
 Vormingswerk ARP

Vries, dr. B. de, Krimpen aan de IJssel,
 geb. 29 maart 1938 te Groningen;
 studeerde economie te Groningen,
 promoveerde aan de VU op een
 macro-economisch onderwerp; werkte
 enige jaren bij de Financiële afdeling van
 Philips NV; is wetenschappelijk
 hoofdmedewerker aan de sociale faculteit
 van de Erasmusuniversiteit te Rotterdam.

Gehonoreerde nevenfuncties:
 geen.

Ongehonoreerde nevenfuncties:
 voorzitter van een lokale
 ondernemersvereniging
 lid adviesraad dr. A. Kuyperstichting
 (was rapporteur van de commissie
 middenstandsbeleid).

UIT DE ARJOS

Verplichte nascholing voor onderwijsgeevenden

Enkele jaren geleden heeft de ARJOSraad een resolutie over het onderwijs aanvaard, waarin o.a. staat:

„Voorafgaande aan een inwerkingtreding van de nieuwe wet op het basisonderwijs moet voldaan zijn aan de volgende voorwaarde: verplichte her- en bijscholing van onderwijzers (tijdens werkuren)”. Op 4 maart 1976 heeft de minister van Onderwijs en Wetenschappen, dr. J. van Kemenade, een nota gepubliceerd, die de titel draagt: „Nascholing van onderwijsgeevenden”.

Nascholing noodzakelijk

In de Contourennota wordt over de nascholing het volgende geschreven: „In deze samenleving is een beroepsopleiding niet langer een voorbereiding voor 40 of meer jaren. Dat geldt wel heel in het bijzonder voor het beroep van onderwijsgeevende. Daarin wordt immers voortdurend verlangd, dat men op nieuwe ontwikkelingen inspeelt. Voor onderwijsgeevenden is daarom een krachtig stelsel van nascholing onmisbaar. Voor deze nascholing is in de eerste plaats een landelijk plan nodig”.

In de nota „Nascholing van onderwijsgeevenden” wordt vermeld, dat steeds meer personen en instanties zich tot taak gesteld hebben om de nascholing voor een bepaalde categorie onderwijsgeevenden of voor een bepaalde onderwijssector te verzorgen. Een nadeel hiervan echter is, dat de nascholingsactiviteiten niet altijd in voldoende mate op elkaar kunnen worden afgestemd en dat een onderlinge uitwisseling van ervaringen wordt bemoeilijkt. Daar wil de minister nu verandering in brengen. Daarom verdient volgens hem bijzondere aandacht de coördinatie van de vele nascholingsactiviteiten. De heer Van Kemenade vindt ook, dat de

nascholingsactiviteiten in de toekomst meer op elkaar afgestemd kunnen worden dan tot nu toe gebeurt.

De plannen

Het is de bedoeling dat met de uitvoering van de nascholing de opleidingen van onderwijsgeevenden belast zullen worden. Er zullen twee adviescommissies komen om tot het opstellen van een meerjarenplan voor de nascholing te komen:

- een adviescommissie nascholing voor het kleuter- en lager onderwijs.
- een adviescommissie nascholing voor het voortgezet onderwijs.

Beide commissies zullen tot taak krijgen de minister te adviseren over de vaststelling van prioriteiten.

De verantwoordelijkheid voor de nascholing berust deels bij de minister en deels bij de uitvoerende instellingen, bijv. de pedagogische academies. In het algemeen zullen voor het ontwerpen van programma's ten behoeve van landelijke nascholingscursussen programcommissies worden ingesteld.

Bekostiging

De overheid zal in belangrijke mate voor de activiteiten betalen, die

nodig zijn om de functie van onderwijsgeevende goed te blijven uitoefenen. Er zal naar gestreefd worden om de cursussen zo dicht mogelijk bij de praktijk van het onderwijs aan te laten sluiten.

Het spreekt vanzelf, dat de nascholing in een goede samenspraak met het onderwijsveld moet worden opgezet.

Binnen werktijd

De nascholing, voor zover het de her- en bijscholing betreft, is een onderdeel van de taak van elke onderwijsgeevende. Dit houdt in, dat elke onderwijsgeevende verplicht is om zich na te scholen en ook, dat deze nascholing in beginsel tot de werktijd van de onderwijsgeevende wordt gerekend.

Er moet hierbij wel vermeld worden, dat werktijd iets anders is dan lestijd. Van een onderwijzer mag verwacht worden, dat hij langer voor de school bezig is, dan alleen de tijd dat de kinderen aanwezig zijn. Deze werktijd buiten de lesuren is gekozen omdat

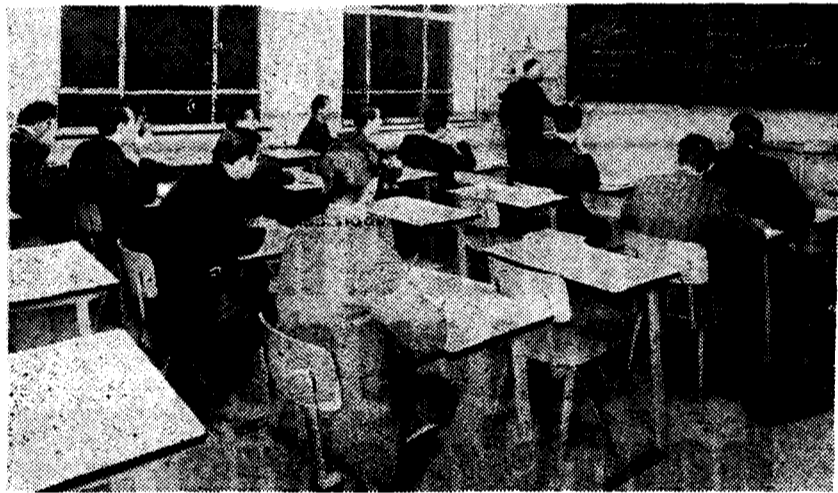
- het vervangen van lessen door invallers onderwijskundig gezien moet worden beperkt en
- het veelvuldig verplaatsen van lestijden roostertechnech bijna onuitvoerbaar is.

Tegen de verplichting van de nascholing is al verzet gerezen. Er wordt gezegd, dat het niet de taak van de minister is om tegen de besturen van de bijzondere scholen te zeggen dat hun onderwijzers naar een nascholingscursus moeten. De vrijheid van onderwijs wordt zelfs aangetast.

Ik vind dat in dit geval de vrijheid van onderwijs niet wordt bedreigd. Ik ben namelijk bang, dat als er geen verplichting komt, van de nascholing weinig terecht komt.

Plannen op korte termijn

Voor de eerste landelijke nascholingscursus is als onderwerp gekozen: „Ontwikkeling van

Bijscholing blijft belangrijk; ook voor degenen die zelf onderwijs geven.

Verklaring

Arjos, CHJO en Werkende Jeugd CNV inzake het optreden van de heer T. Tolman in Zuid-Afrika

Arjos, CHJO en Werkende Jeugd CNV, hebben kennis genomen van de persberichten omtrent het bezoek van het Kamerlid Tolman aan Zuid-Afrika en de ondubbelzinnige steun die de heer Tolman op diverse manieren aan de Zuid-Afrikaanse minderheidsregering betuigd heeft.

Zo zou de heer Tolman in een met publiciteit omgeven interview hebben opgemerkt dat men aan een door hem overhandigde uit Nederland afkomstige gift van f 30.000,- politieke betekenis mag hechten. Volgens de heer Tolman zou er tevens een kentering zijn in de houding van de Nederlanders ten opzichte van de opstandige bewegingen in Zuid-Afrika; men zou niet meer achter al die mensen aanlopen die – aldus Tolman – zo lichtvaardig over Afrika oordelen en het veroordelen, zonder een overmaat aan kennis.

Uitgaande van een correcte berichtgeving, wensen genoemde jongerenorganisaties krachtig stelling te nemen tegen deze

activiteiten van de heer Tolman. Afgezien van het feit dat aangehaalde uitspraken van de voorzitter van de Zuid-Afrikaanse Werkgemeenschap geen enkele basis hebben, dient in ogenschouw te worden genomen dat er binnen en buiten Zuid-Afrika moeizaam gezocht wordt naar oplossingen voor het onmenselijke systeem van racisme in Zuid-Afrika. De handelwijze van de heer Tolman levert geen enkele bijdrage aan een oplossing, doch draagt integendeel bij tot een verharding van standpunten in de vaak gewelddadige strijd tussen blank en zwart die meer en meer naar een toppunt toegroeit. Het nadrukkelijk optreden van de heer Tolman is in strijd met de gedachten die in ieder geval binnen het CDA leven. De drie jongerenorganisaties dringen erop aan dat de heer Tolman zijn handelwijze nader verduidelijkt, met name t.a.v. zijn positie als volksvertegenwoordiger van één der CDA-partners enerzijds en zijn opvattingen t.a.v. het voorzitterschap van de Zuid-Afrikaanse werkgemeenschap anderzijds.

schoolwerkplannen”. Deze cursus zal duidelijke aanknopingspunten met de huidige werksituatie van de kleuterleidsters en onderwijzers hebben. Tevens zal de cursus een goede inleiding vormen voor de in een later stadium nodige integratie-voorbereidende bijscholing. Met deze integratie wordt de samenwerking van de kleuter- en de lagere school bedoeld.

Een programcommissie is inmiddels gevormd. Men zal eerst met een kleine groep beginnen en men hoopt dat in 4 à 5 jaren alle kleuterleidsters en onderwijzers in staat zullen zijn om aan deze cursussen deel te nemen. In het schoolwerkplan van de bijzondere scholen zal de nodige aandacht besteed moeten worden aan de eigen identiteit van de school. In de cursussen zal daar ook aan gedacht moeten worden.

Onderwijsraad

De Onderwijsraad, een adviescollege van de minister, heeft een commentaar geschreven op deze nota. Daarin vraagt men zich af, of in de gekozen opzet wel voldoende ruimte zal zijn voor de eigen identiteit van iedere school. In de nota

wordt een verwijzing naar deze eigen identiteit node gemist. Verder vindt deze Raad dat de nascholing teveel centraal geregeld gaat worden. Hier zou een ontoelaatbare spanning kunnen optreden met de aan de basis levende wensen en behoeften. De Onderwijsraad schrijft ook in haar kritiek hoeverre de plannen uitvoerbaar zijn, met name wat de beschikbare financiën en mankracht betreft. Zij heeft op dit punt geen hoge verwachtingen.

Tot slot

Nadat in 1972 de ARJOSraad een resolutie over de nascholing had aanvaard, heeft het nog lang geduurd, voordat er een nota over deze materie werd gepubliceerd. Je kunt er waardering voor hebben, dat deze minister van Onderwijs en Wetenschappen dat gedaan heeft. De kritiek van de Onderwijsraad kan ik wel onderschrijven. Verder zal er veel van afhangen of de onderwijsgeevenden gemotiveerd zijn om deze nascholingscursussen te volgen. Want alleen verplichte bijwoning van de cursussen is niet voldoende.

CEES SPRONG

Rechtsstaat en terreur

Studiekonferentie 29 en 30 oktober

Jaarlijks organiseert de Arjos een studiekonferentie over een belangwekkend binnenlands politiek onderwerp. Dit jaar is gekozen: „rechtsstaat en terreur”. De doelstelling van de studiekonferentie is, na te gaan wat er zoal de oorzaken van zijn, dat mensen of groepen overgaan tot het plegen van terreurdaden, in een rechtsstaat zoals wij die kennen. En, gezien deze oorzaken, of, en zo ja, hoe daar in onze samenleving op moet worden gereageerd.

Programma 29 oktober

De conferentie start vrijdagavond om 20.00 uur, nadat de deelnemers vanaf 19.00 uur verwelkomd zijn met koffie en broodjes. Vervolgens is een inleiding te verwachten van mr. P. J. Boukema, voormalig Eerste Kamerlid voor de ARP en thans lid van de Raad van State. Het doel van deze inleiding is, duidelijk te maken wat een aantal sleutelbegrippen die met de conferentie te maken hebben, inhouden, zoals: rechtsstaat, rechtsorde, democratie, terrorisme, e.d. De conferentie wordt voortgezet met het stellen van algemene informatieve vragen, gedachtenwisseling in discussiegroepen, het trekken van conclusies door de deelnemers, waarna de heer Boukema de diverse groepsstandpunten zal vergelijken.

Programma 30 oktober

Zaterdag wordt de conferentie, na ontbijt om 9.00 uur heropend. Een drietal deskundigen gaat vervolgens vanuit verschillende invalshoeken in op het conferentiethema. Daarbij wordt vooral rekening gehouden met conclusies die vrijdagavond uit de groepsdiscussies zijn voortgekomen. De drie inleiders van de zaterdagochtend zijn:

- Een vooraanstaand jurist die het thema vanuit de achtergrond van de wetgever benadert.
 - Een hoogleraar in de criminologie, die het thema benadert vanuit de achtergrond van de gedragswetenschappen.
 - Mr. R. B. Hartkamp, advocaat te Utrecht, die het thema benadert vanuit zijn achtergrond als pleitbezorger.
- De conferentie wordt voortgezet met een inventarisatie van algemene vraagpunten en groepsdiscussies, waarbij de heren inleiders de groepen volgens een roulatie-systeem zullen bezoeken. Na de middagmaaltijd vindt een plenaire forumdiscussie plaats. De conferentie wordt om 16.30 uur met een broodmaaltijd afgesloten.

De kosten zijn laag

De conferentie wordt gehouden in het conferentiecentrum „Hydepark” te

Paraguay

Via de Europese Unie van Jonge Christen-Demokraten (EUJCD) ontving de Arjos informatie over de politieke situatie in de Zuidamerikaanse staat Paraguay. De bewoners van dit land staan onder politieke druk van het regime van president Stroessner, dat het minder nauw neemt met democratische rechten en vrijheden. Zo is er bij de EUJCD een lijst van bijna 100 politieke gevangenen bekend, waaronder vele christen-demokraten. Het hoofdbestuur van de Arjos heeft op de

Driebergen en staat onder leiding van de voorzitter van de binnenlandse commissie van de Arjos, drs. Herman Schoon (socioloog). De reiskosten die de deelnemers aan de conferentie maken worden vergoed, voorzover die de f 5,- te boven gaan. De deelnemerskosten bedragen f 20,- per persoon, i.v.m. kosten van overnachting, maaltijden en koffie/thee in de pauzes. De kosten worden tijdens de conferentie verrekend. In „Hydepark” is linnengoed te huur voor f 5,- per stel. Voor de conferentie wordt aan de deelnemers een hoeveelheid informatie toegestuurd: een kongresmap met artikelen die op het conferentiethema betrekking hebben, een programma-overzicht, gegevens over de bereikbaarheid van „Hydepark”, e.d. Vermelding verdient het feit dat het politiek jongerencontact medewerking aan deze conferentie verleent, door het verzorgen van een bijdrage in de kosten.

Spoedig aanmelden

De conferentie heeft niet alleen een bijzonder leerzaam karakter, ook aan een

akte van de EUJCD om meer bekendheid te geven aan genoemde misstanden, gereageerd door per brief bij de ambassade van Paraguay te wijzen op de verklaring van de Verenigde Naties met betrekking tot elementaire mensenrechten en te pleiten voor vrijlating van de genoemde politieke gevangenen. De door de EUJCD beschikbaar gestelde informatie is verkrijgbaar bij het Arjossekretariaat. Het verdient aanbeveling dat ook andere Arjosorganen en individuele Arjosleden tegen de gang van zaken in Paraguay protest aantekenen.

plezierige sfeer wordt de nodige aandacht besteed. „Hydepark” beschikt over een gezellige bar en ligt in een bijzonder fraaie omgeving. Degenen die zich voor deelname aan willen melden kunnen bellen of schrijven naar: sekretaris Arjos, Dr. Kuyperstraat 3 Den Haag. tel. 070-469620 of 450324. De beschikbare ruimte is niet onbeperkt, dus reageer snel.

In één van de komende nummers van Nederlandse Gedachten wordt in een middenkatem uitgebreid aandacht aan de conferentie besteed. In deze katernen worden o.a. stellingen van de inleiders opgenomen.

„Financiële/ekonomische zaken”

De fractiebegeleidingsgroep „financiële en ekonomische zaken” komt voor haar eerste bijeenkomst in het nieuwe seizoen bijeen op woensdag 29 september a.s. De groep komt bijeen bij Ellen de Vries, Valeriusstraat 217, Amsterdam. Vanaf 20.00 uur is iedereen die belangstelling heeft, hartelijk welkom.

Arjos Zuid-Holland

In het weekend van 15 tot en met 17 oktober a.s. houdt de Arjos-afdeling Zuid-Holland haar jaarvergadering gecombineerd met een thema-weekend. Het thema luidt: „Aspecten van ontwikkelingssamenwerking”. Prof. dr. W. Albeda, ARP-Eerste Kamerlid en Aalt van der Glind, konsulent Chr. Plattelandjongeren zullen meewerken aan een groeps- en forumdiscussie, terwijl minister J. Pronk van ontwikkelingssamenwerking is gevraagd de inleiding te verzorgen. Het weekend vindt plaats in konferentiecentrum „Overvoorde” te Rijswijk (Z.-H.).

Arjos Gelderland

Tijdens het weekend van 1 en 2 oktober a.s. houdt de Arjos Gelderland haar najaarsvergadering/studiekonferentie in het kampeercentrum „De Zandkamp”, Zandkampweg 21 te Ermelo. Thema van dit weekend zal zijn: „De toekomst van de NATO”. Als sprekers zijn uitgenodigd mev. Hannie van Leeuwen, ARP-Tweede-Kamerlid en Michel van Winkel, PPR-Tweede-Kamerlid. Aanvang vrijdagavond tussen 19.30 en 20.30 uur; sluiting zaterdag om ca. 16.30 uur.

Arjos Overijssel

Op maandag 27 september a.s. houdt Arjos-Overijssel een algemene ledenvergadering. Naast enkele huishoudelijke zaken (o.a. wisseling van het voorzitterschap van de provinciale organisatie), staat de avond in het teken van een inleiding van en gedachtenwisseling met AR-PARTIJVOORZITTER HANS DE BOER. Het thema is: „Aktuele politieke ontwikkelingen”, waarbij ongetwijfeld ook het CDA aan de orde zal komen. De vergadering wordt gehouden in „De Rönneboom”, Grotestraat 152, Almelo en begint om 19.45 uur. Overijsselse Arjos-leden: op je aanwezigheid wordt gerekend!

Miljoenen hebben
het Rode Kruis
nodig.
Het Rode Kruis
heeft ù nodig

Het Rode Kruis
moet méér doen
dan ooit.
Dat kan niet
zonder geld.

GEEF!

GEEF!

HET RODE KRUIS HELPT ALTIJD-IEDEREEN-OVERAL
U KUNT OOK HELPEN - GIRO 22.000 - DEN HAAG

De publicatie van deze advertentie werd mogelijk gemaakt door de medewerking van onderstaande sponsors

hoe vindt ù het
om op een
houtschooltje
te bijten?

**bosbrand:
herplantplicht
en hoge kosten**

onderlinge bossenverzekering maatschappij

Koningsweg 35c, Schaarsbergen (Arnhem), Tel. 085-433125.

ARP

VAN DE PARTIJ
Draaiboek seizoen 1976/77
verschenen

Verkiezingsjaar 1977 vraagt goede voorbereiding!

Onlangs is het nieuwe draaiboek voor de AR-kiesverenigingen gereedgekomen. Het zal worden verzonden naar de secretariaten van alle kiesverenigingen, Staten-Centrales en Kamercentrales. In verband met de verkiezingen van 25 mei 1977, met de vele en goed voor te bereiden activiteiten die dit met zich meebrengt, is kennisgeving van het nieuwe draaiboek bittere noodzaak.

Inhoud

Zoals gebruikelijk verschijnt elk jaar aan het begin van het seizoen een draaiboek met talloze organisatorische suggesties voor de regionale partijorganen. In 15 hoofdstukken en drie bijlagen komen o.a. de volgende zaken aan bod. Het CDA; de komende verkiezingen; een uitgebreid werkmodel voor het opzetten van een actief programma voor

de kiesverenigingen; het organisatieschema van de ARP, contacten met de pers; leden- en abonneewerving; kader- en vormingswerk; de vrouw bij het politieke werk betrekken; de jongeren horen erbij; fractiebegeleiding; buitendienstwerk; oprichting CDA-samenwerkingsverbanden; tijdschriften. Voorts bijlagen met belangrijke ARP/CDA-activiteiten; contact-adressen regionale campagne-teams; actuele ARP/CDA-publikaties.

Nieuw in het draaiboek 1976/77 is een uitvoerig hoofdstuk waarin een „werkmodel” – met vele voorbeelden – voor de kiesverenigingen (K.V.'s) wordt gegeven om tot de opstelling van een zinvol seizoenprogramma te komen. Achtereenvolgens komen in dit hoofdstuk aan de orde: de doelstellingen van een K.V.; het opzetten van een seizoen-programma en de uitwerking ervan; publiciteit; ledenwerving; ondervertegenwoordigde groepen; jongeren en vrouwelijke leden.

Europees Manifest nu in drukform

Vorige week verscheen in drukform in een handzaam formaat het Manifest van de Europese Christen-Democraten. De tekst van dit document is vastgesteld door het bestuur van de Europese Unie van Christen-Democraten, in zijn vergadering op 21 februari te Parijs. Aan de opstelling ervan is meegewerkt door afgevaardigden van de christen-democratische partijen uit België de Bondsrepubliek, Frankrijk, Ierland, Italië, Luxemburg, Malta, Nederland, Oostenrijk, San Marino, Spanje en Zwitserland. In dit manifest leest men welke politieke visie de Europese christen-democraten, die zich inmiddels op Europees nivo hebben verenigd in een Europese Volkspartij, Federatie van christen-democratische partijen van de Europese Gemeenschap voor ogen staat. De prijs ervan is f 2,-. Stort het verschuldigde bedrag met vermelding van titel en aantal op giro 8 96 73 t.n.v. ARP-stichting, Den Haag.

Boeiende, nieuwe publikaties verschenen

In de afgelopen maanden zijn er weer enkele nieuwe uitgaven verschenen, waarvoor wij hier uw bijzondere aandacht willen vragen.

„Onder hamer en sikkel”

Dit fraai geïllustreerde boekje, met vele cartoons van Arend van Dam en Frits Behrendt, geeft actuele informatie weer over Oost-Europa. De positie van de vervolgde christenen, de militaire kracht van Europa, de economische ontwikkelingen in dit gebied en een kort historisch overzicht komen in het kort in dit boekje aan de orde. Prijs f 5,- per ex.

Samen verantwoordelijk voor het onderwijs

Dit rapport bevat een commentaar van de wetenschappelijke instituten van de CDA-partijen op de Contourennota van minister Van Kemenade. Uitvoerig wordt ingegaan op deze nota, waaromheen nog al wat te doen is. Dit rapport dat op groot formaat erg mooi is

Nog deelname aan CDA-kader cursus Zwolle mogelijk

De belangstelling voor de CDA-kaderkursussen, zoals die door de vormingsstichtingen van ARP, CHU en KVP voor het seizoen 1976/1977 zijn opgezet, voldoet geheel aan de verwachtingen van de organisatoren.

Elke dag komen er aanmeldingen binnen uit de kring van de CDA-partijen. De belangstelling voor de weekend-bijeenkomsten in Soesterberg – vier ontmoetingen van een vrijdagavond en een zaterdag resp. 15/16 26/27 november, 21/22 januari 1977 en 25/26 februari 1977 – blijkt tot nu toe iets groter dan voor de cursus Zwolle. Deze bestaat uit een 5-tal dagbijeekkomsten te Zwolle, te weten op de donderdagen 7 oktober, 4 november, 9 december, 13 januari 1977 en 17 februari 1977. Aarzelt u

Belangstelling partijraad groot

Zaterdag 25 sept. a.s. vindt in de Utrechtse Jaarbeurs een extra Partijraad plaats, waar o.a. wordt beslist of de ARP samen met CHU en KVP met één kandidatenlijst aan de eerst volgende verkiezingen zal deelnemen. De agenda luidt aldus:

1. Opening
2. Openingswoord door de partijvoorzitter, H. A. de Boer; tevens toelichting op de ontwerp-resolutie met betrekking tot één gezamenlijke kandidatenlijst van ARP, CHU en KVP bij de Tweede Kamerverkiezingen van 25 mei 1977
3. Mededelingen
4. Vaststelling notulen partijraad d.d. 10 april 1976
5. Behandeling voorstel extra-verhoging contributie t.b.v. dr. A. Kuypers
6. Rondvraag
7. Standpunt fractie-voorzitter mr. W. Aantjes t.a.v. ontwerp-resolutie
8. Discussie over ontwerp-resolutie
9. Conclusie/stemmingen
10. De actuele politieke situatie, beschouwing van mr. W. Aantjes
11. Sluiting.

Kennisgeving van dit handzame en goed op te bergen draaiboek is een bittere noodzaak voor elk meelevend partijlid, in het bijzonder voor de bestuurders. Er is een schat aan informatie in te vinden voor iedereen die de organisatie van de AR-partij ter harte gaat. Bestel vlug, voordat u moet wachten op een nieuwe druk. Kosteloze toezending volgt zo spoedig mogelijk na ontvangst van uw aanvraag. Deze richten aan ARP, Dr. Kuypersstraat 3, Den Haag, tel. 070-46.96.20.

Kennismakingsavond

Op woensdag 29 september is de kennismakingsavond voor de groep Soesterberg in de Utrechtse Jaarbeurs (gelegen aan station Utrecht Centraal) eveneens van 19.00-20.30 uur.

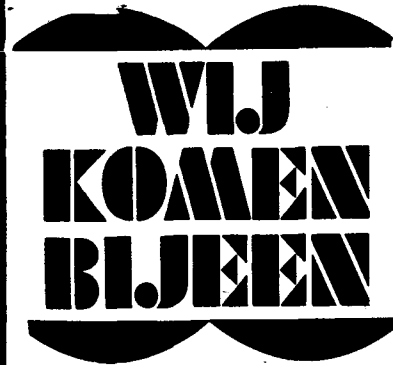
Gedeelde verantwoordelijkheid

Een boekje met toespraken van partijvoorzitter De Boer en fractie-voorzitter Aantjes op de voorjaarspartijraad van 10 april 1976. „Om een CDA met karakter” en „Delen in verantwoordelijkheid, werk en offers” zijn de thema's van deze reeds. Een onmisbaar boekje voor allen die willen weten wat de ARP onder christen-democratische politiek verstaat. De prijs ervan is f 3,- per ex.

Lessen maatschappijleer

Aan het begin van het nieuwe seizoen vestigen wij opnieuw de aandacht op de lessen maatschappijleer die in CDA-verband zijn uitgebracht, in de serie: „Politiek? Kom nou!” Les 1 gaat over de inrichting van ons staatsbestel; les 2 over politieke stromingen; een derde les over sociaal-economische vraagstukken verschijnt binnenkort. Scholen gebruiken de lessen erg veel. Prijs: 1 ex. f 1,-; 2/4 ex. f 0,60 per ex.; 5/9 ex. f 0,50 per ex.; 10/24 ex. f 0,45 per ex.; 25 en meer f 0,30 per ex.

Bestellingen: vermeld titel(s) en aantallen, stort verschuldigde bedrag op giro 89673 t.n.v. ARP-stichting, Den Haag.

S.C.-Ridderkerk

De heren M. H. van Meijneveldt en staatssecretaris van defensie Mr. P. H. Kooijmans hopen op maandag 27 september a.s. om 19.30 uur het woord te voeren in zaal H van het Sociaal Cultureel Centrum, Dorpsstraat te Barendrecht over het onderwerp: „Hebben wij met de wapenning nog vrede?”

Kiesvereniging Hardenberg

Op uitnodiging van de kiesverenigingen van de ARP, de CHU en de KVP van de gemeente Hardenberg zal Dr. D. Kuiper, vice-voorzitter van de ARP, op maandag 27 september a.s. om 20.00 uur in gebouw „De Schakel” te Hardenberg een inleiding houden, getiteld: „SAMEN - WAAROM”.

CDA-Den Haag

De federatie van Haagse kiesverenigingen van ARP, CHU en KVP houdt op 29 september a.s. om 20.00 uur een openbare vergadering van het CDA in zaal D van Hotel Bel Air, Johan de Wittlaan te Den Haag. Als sprekers zijn daarbij uitgenodigd de heren J. van Houwelingen, ARP-Tweede Kamerlid, en W. Vergeer, KVP-Eerste Kamerlid.

K.V. Gouda

Op 30 september a.s. vindt de Algemene ledenvergadering plaats van de kiesvereniging Gouda in het gebouw „De Haven”, Oosthaven 31 te Gouda. Aanvang 20.00 uur. Als spreker zal optreden de heer H. A. de Boer, partijvoorzitter, over de inhoud en achtergrond van de miljoenennota 1977 en over de totstandkoming van het CDA n.a.v. de Partijraadsvergadering.

D.K.V. „Alphen”

Maandag, 11 oktober a.s. organiseert de districts-kiesvereniging „Alphen” een bijeenkomst in één van de zalen van de Goede Herderkerk te Alphen a/d Rijn. Aanvang 20.30 uur. Mevr. Hanneke van Leeuwen, ARP-Tweede Kamerlid, zal spreken over de actuele politiek. Voorafgaand aan de openbare vergadering zal er om 19.30 uur een besloten ledenvergadering worden gehouden over de samenstelling van de kandidatenlijst voor de a.s. Tweede-Kamerverkiezingen.

K.V. Rijssen

Openbare vergadering van de ARP-Kiesvereniging Rijssen op vrijdag 1 oktober a.s. in het kerkelijk centrum „Sion”, Wilhelmijnestraat 117 te Rijssen. Aanvang 20.00 uur. Partijvoorzitter H. A. de Boer zal spreken over de ontwikkelingen in de politieke situatie van heden en toekomst.

K.V. Amstelveen

Ledenvergadering van de ARP-kiesvereniging Amstelveen op vrijdag 24 september a.s., 's avonds om 20.00 uur in de bovenzaal van de Pauluskerk te Amstelveen. Spreker is de heer J. van Houwelingen, ARP-Tweede-Kamerlid, over: „Een nieuwe levensstijl; een politieke opdracht?”

CDA-Verband Scherpenzeel

Op donderdag, 11 november 1976, om 20.00 uur, organiseert het gemeentelijk CDA-Verband Scherpenzeel (Gld.) een presentatie-avond in Zaal 1 van het Activiteitencentrum, Hovenierslaan te Scherpenzeel. Als sprekers zijn uitgenodigd: a. Jhr. drs. P. A. C. Beelaerts van Blokland, burgemeester van Amstelveen; b. M. W. Schakel, ARP-Tweede Kamerlid, burgemeester van Hoogblokland, Hoornaar en Noordeloos; c. Drs. W. K. N. Schmelzer, o.a. oud-minister van buitenlandse zaken. Zij zullen spreken over het onderwerp: „Gedreven door het Evangelie (b), met een taak voor morgen, nationaal (a), zowel als internationaal (c).

Kursus voor (aspirant) gemeenteraadsleden

(Uitgaande van de stichtingen Kader- en Vormingswerk ARP, CHU en KVP in samenwerking met de CDA-verenigingen voor gemeente- en provinciebestuurders)

De cursus wordt op vier zaterdagochtenden gehouden, elke ochtend één onderwerp nl.:

1. training gesprekstechniek
2. ontwikkelings- en vernieuwingsbeleid van de overheid m.b.t. integratie kleuter-basisonderwijs, experimenten middenschool en schoolbegeleidingsdiensten
3. subsidiepolitiek en CRM

De zes cursussen worden gehouden:

Utrecht: 16 oktober, 6 november, 15 januari, 19 februari
Zwolle: 23 oktober, 20 november, 18 december, 29 januari
Goes: 30 oktober, 18 december, 29 januari, 19 februari
's-Hertogenbosch: 16 oktober, 6 november, 15 januari, 5 februari
Weert: 23 oktober, 20 november, 18 december, 29 januari
Leiden: 30 oktober, 18 december, 29 januari, 5 februari

Zaal open 9 uur, aanvang les 9.30 uur tot ca. 12.30 uur. Zorg voor tijdige girering!! Inschrijving staat open voor de leden van de CDA partijen, ARP, CHU en KVP. Het aantal plaatsen per cursus is beperkt, we zijn genooddacht naar volgorde van binnenkomst van de giro de deelname vast te stellen.

Bijbscholing oud-kursisten op 2 oktober a.s.

Voor oud-ARP-kaderkursisten worden er jaarlijks zgn. bijbscholingsdagen georganiseerd. Op zaterdag 2 oktober is er weer zo'n dag, die in de Utrechtse Jaarbeurs gehouden wordt. Op het programma staan de thema's „troonrede en miljoenennota” en „visie op overheid en democratie”. Als sprekers zijn uitgenodigd de kamerleden Beumer (ARP) en Peijnenburg (KVP) 's ochtends. Voor de middag de Drentse Gedeputeerde de heer Hollenbeek Brouwer. Deze bijbscholingsdag is nu ook voor geïnteresseerde leden van CHU en KVP toegankelijk.

Aanmelding

U kunt u tot de 27 september a.s. opgeven bij de Stichting Kader- en Vormingswerk ARP, Dr. Kuypersstraat 3, Den Haag, tel. 070-469620.

K.V. Schipluiden

De ARP-Kiesvereniging „Nederland en Oranje”-Schipluiden houdt op 12 oktober a.s. haar Algemene Ledenvergadering in het Gereformeerd Jeugdhuis te Schipluiden.

**DE ARP IN
DE ETHER**

RADIO

De eerstvolgende radio-uitzending van de ARP is weer te beluisteren op zaterdag 2 oktober a.s., op Hilversum II van 18.20-18.30 uur.

ZWEMBAD „MAURITS- KADE”

**LEER SAUNA-BADEN
EN BLIJF GEZOND!**

U bent van harte welkom voor een eerste kennismaking met het traditionele Finse zowel als Turkse bad.

Voor dames
solarium (hoogtezon)

Voor heren
buitenbad aanwezig

DAMES- EN HERENAFDELINGEN

U kunt bij ons zonder voorafgaande afspraak terecht op:

maandag t/m vrijdag	12.00-22.00 uur
zaterdag	9.00-18.00 uur
zondag	9.00-13.00 uur

**TELEFOON:
070 - 46 68 12 - 64 25 75**

OOSTERBAAN & LE COINTRE N.V.

GOES - Telefoon (0 1100) 7555*
DRUKKERS
UITGEVERS

Al 70 jaar drukkers in Benelux voor bedrijven en organisaties

In de Noordoostpolder en Oostelijk Flevoland
bouwden wij reeds vele kerken, scholen en boerderijen.

B.V. GEBR. SALVERDA

AANNEMERSBEDRIJF

't Harde, Bovenweg 7.

Tel. 0 5255-1666.

WIJ KOPEN EN VERKOPEN PALLETS

in vele afmetingen en uitvoeringen

Onze handelsvoorraad:

30.000 STUKS

w.o. veel nieuwe
Bijzonder gesorteerd in de maat 100 x 120

PALLET-BEDRIJF

J. STAAT - BARENDRECHT

Telefoon 0 1806-2096.
Opslagterrein: Noldijk 140.

SCHUILING INDUSTRIE TECHNIEK BV

BINNENHAVENSTRAAT 20
HENGELO-O.
POSTBUS 52. TEL. 05400-1.56.00.

W. VISSER & ZN. N.V.

SCHEEPSWERF
MOTOREN-
HERSTELPLAATS

Ankerpark 2
TELEFOON 0 2230-1.66.41
DEN HELDER

NIEUWBOUW en REPARATIE

De nieuwe Spiegelserie biedt u meer voordeel dan ooit!

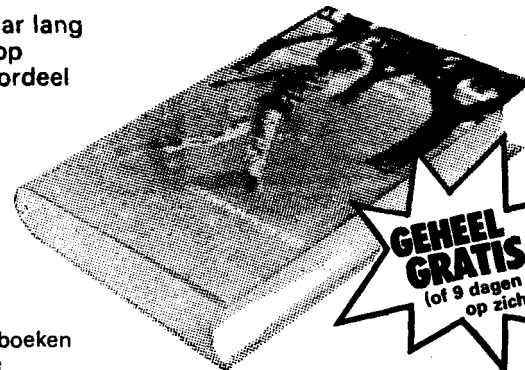
De Spiegelserie, nu al veertig jaar lang
boeiend, biedt u bij intekening op
de jaargang 1976/1977 meer voordeel
dan ooit tevoren.

Als nieuwe intekenaar ontvangt u
de prachtige roman van
Jos van Manen Pieters
DROMEN STERVEN NIET
GEHEEL GRATIS
(of 9 dagen op zicht)

Elke twee maanden ontvangt u
een pakkende roman vol levens-
avonturen. Met zorg geselecteerde boeken
die werden geschreven door goede
Nederlandse vertellers. Deze boeken
kunt u in uw bezit krijgen
voor DE HELFT van de
normale prijs. U betaalt
geen f 13,90, maar slechts
f 6,95 per boek!

Dit zijn de romans van
de nieuwe jaargang:

- Barend de Graaff:
De ontmoeting
- Dolf Kloek:
Dorp in opschudding
- Weija Bergman:
De seizoenen van het
leven
- Mas van Donck:
Een clown is ook een
mens
- Annie Oosterbroek-
Dutschun:
Moeder Fenna

Als intekenaar op de Spiegelserie
hebt u bovendien het recht elke
twee maanden te profiteren van
schitterende buitenkansjes.
Boeken over kamerplanten, over
koken, boeiende trilogieën,
boeken over het Heilige Land enz.
kunt u verwerven voor zeer lage
prijzen. 15, 20, 30%, ja zelfs 50%
prijzvoordeel is geen uitzondering.

Profiteer van de
vele voordelen die
de Spiegelserie u
biedt, en teken in op
de nieuwe jaargang.

Via de bon kunt u
zich verzekeren van
tijdige toezending
van het gratis boek.

Ja, ik teken in op de nieuwe jaargang van de Spiegelserie.
Zend mij daarom per omgaande het gratis boek DROMEN STERVEN NIET.
Als ik dit boek niet binnen 9 dagen aan u retourneer, kunt u mij telkens na
verschijning de nieuwe Spiegelserie-boeken zenden voor de helft
van de prijs = f 6,95 per boek. Het mij toegezonden gratis boek is dan mijn
eigendom. Tevens heb ik van heden af het recht te profiteren van uw
Spiegelserie-Buitenkansjes.

ZEND NOG GEEN GELD

Naam:

Straat:

Plaats:

Handtekening:

Rechtstreeks van de uitgever/via boekhandel

Zend deze bon in open envelop, zonder postzegel, aan

SPIEGELSERIE - ANTWOORDNUMMER 22 - WAGENINGEN

BON

CW

als het op
smaak aankomt...

uw beste keus!

GETRON B.V.

Internationaal Transportbedrijf

Ir. H. de Grootweg 22, Spijkenisse.
Telef. 01880-12988 Telex 22642

bulk wagens voor poederstoffen
diepladers
kipchassis voor containers
gesloten combinaties
op- en overslag van goederen

Alle soorten tegels. Telefoon 01848-1202

SINDE 1863
DEN BOER
NIEUW-LEKKERLAND

HUIZEN te koop gevr. en aangeboden
HYPOTHEEK TOT 140%

Kostel. vrijbl. off. Geen afsl. prov. gratis advies

GELDLENING TOT f 500 000

Adv. en bemidd. ONROEREND GOED

Drs. J. A. Uding & Partn.

Fin. adv. en vastgoedcons. v. Maertlantlaan 7

Amersfoort. Telefoon 033-1.76.47 (4 lijnen)

Bijkant ● v.d. Helstlaan 39, H'sum, tel. 02150-
1.32.87.

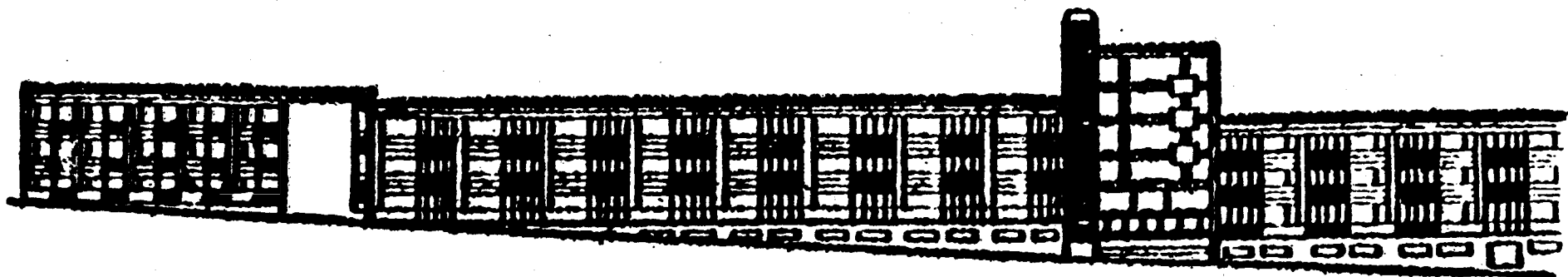
Een nieuwe kijk op Marx?

Een biografie van Marx door Fritz J. Raddatz, privaatto-
cent aan de Technische Universiteit van Hamburg o.a.
biograaf van Lukács (eveneens bij ons verschenen).
Raddatz heeft het leven van Marx van alle kanten be-
licht: zijn grootse karaktertrekken naast zijn kleinburger-
lijke opvattingen over opvoeding van zijn kinderen, zijn
onvermogen om met geld om te gaan, zijn neerbuigende
houding t.o. van zijn vrienden enz. Toch is het niet de
bedoeling van de auteur om Marx van zijn troon te sto-
ten. Hij beschrijft hem zoals hij was, in alles groots, in
zijn prestaties maar ook in zijn fouten. Geen heiligver-
klaring, maar een weergave van diens leven en denken
en de achtergronden hiervan.

Verkrijgbaar bij de boekhandel

f 37,50

Een uitgave van Wereldvenster-
Baarn.

PARKFLAT 't VELTHUYS te HATTEM

EEN GEHEEL NIEUWE WOONVORM

VOOR HEN, DIE op rijpere leeftijd voor nu direct de volledige vrijheid verkiezen die de serviceflat hen biedt, maar toch, eventueel in de toekomst, zich de mogelijkheid van volledige verzorging vast willen reserveren.

SERVICEFLAT 't VELTHUYS biedt U voor nu ruime twee of drie kamerflats met volledige badkamer, keuken en balkon; keuze uit verzorgde menu's, hulp van meisje en onderhoudsservice. Eventueel een ruime verwarmde garage.

STICHTING 't VELTHUYS biedt u in een ander gedeelte van het gebouw (in precies dezelfde grote flats) de volledige verzorging met dag- en nachtverpleeghulp en idem bewaking, alle maaltijden en verder alles wat bij een **volledige** verzorging behoort.

De gebouwen, voorzien van liften en slechts 3 woonlagen hoog liggen in een eigen bospark terwijl de omgeving ideale wandel- en fiets gelegenheid biedt. Goede verbindingen met alle delen van het land.

Ruime logeergelegenheid voor bezoekers van beide categorieën.

Op aanvraag volledige voorlichting bij u aan huis.

Vraag volledige telefonische inlichtingen tussen 9 en 5

PARKFLAT

't VELTHUYS

tel.: 05206-1641. Bij geen gehoor 1845 of 1076.

BOSWEG

HATTEM

NG

NEDERLANDSE GEDACHTEN

weekblad van de anti-revolutionaire partij

32e jaargang - nr. 40 2 oktober 1976

Naar een herkenbare bijbelse politiek

Door H. A. de Boer,
voorzitter ARP

Samen verder

Na 10 jaar praten is de kogel dan toch door de kerk. KVP, CHU en ARP zullen bij de Tweede-Kamerverkiezingen van 1977 met één lijst uitkomen. Het CDA zal thans ook in de landelijke politiek gestalte krijgen. Zowel de vorming van het CDA als het komen tot het besluit samen de verkiezingen in te gaan is met veel moeite gepaard gegaan.

Velen hebben zich soms aan die discussies geërgerd, anderen zagen de besluitvorming graag in een hogere versnelling gebracht. Ik blijf van oordeel dat de in heftigheid gevoerde discussies voor het CDA van grote betekenis zijn geweest en zullen blijken te zijn. Het is waardevol te kunnen vaststellen dat alle verschillen ons niet uit elkaar hebben gedreven. Het stemt tot dankbaarheid dat hoe hoog de golven van verwijdering soms gingen uiteindelijk dat wat ons bindt sterker is gebleken dan wat ons scheidt. Dat te kunnen zeggen betekent dat ons begeren elkaar te vinden bij allen sterk leefde. En terecht.

Ook binnen de ARP is de wens om tot een bundeling van christelijke politieke partijen te komen, altijd sterk aanwezig geweest. Onmiddellijk na beëindiging van de Tweede Wereldoorlog was de ARP bereid samen met de CHU tot eenheid te komen. Die eenheid werd gezien als een ideaal, nagestreefd omdat men vanuit het hart begeerde dat zij die in de politiek zich onder het gezag van de Bijbel wilden stellen „schouder aan schouder zouden optrekken”. Het is ook deze benadering die u terugvindt in de resolutie die aanvaard werd op ons partijconvent van 25 mei 1968. De resolutie waarin wij onze eerste beslissing over samenwerking met CHU en KVP namen. De ontwikkeling die toen in gang werd gezet heeft nu een belangrijke afronding gekregen. De drie christelijke partijen, gescheiden optrekkend sinds de

invoering van het stelsel van evenredige vertegenwoordiging in 1917, komen met één lijst uit. Na 60 jaar ARP, CHU en KVP wordt het bij verkiezingen: CDA.

Aan het werk

Nog meer verheugd dan over de op de partijraad van 25 september genomen beslissing ben ik met de manier waarop de „Anti's” hun beslissing hebben willen nemen. Wij kunnen en willen niet verhelen dat er over de vorming van één lijst binnen onze partij geheel aan elkaar tegengestelde meningen bestonden. Het is dan bemoedigend te kunnen constateren hoe „ja” en „nee”-zeggers waardig en met stijl hun houding op de partijraad probeerden over te brengen. Ik denk dat de wetenschap dat wij het over

Na het aannemen van de concept-resolutie door de AR-Partijraad op 25 september jl. doet partijvoorzitter De Boer in een open brief de volgende oproep aan alle leden.

Geachte dames en heren,
De partijraad heeft op 25 september jl. de definitieve beslissing genomen om bij de eerstvolgende Tweede-Kamerverkiezingen samen met CHU en KVP met één lijst uit te komen.

Er is aan deze beslissing in onze partij een brede discussie voorafgegaan. Niemand kan zeggen, dat de ARP over één nacht ijs ging. De procedure voor de besluitvorming was zodanig, dat de kiesverenigingen er volop aan te pas kwamen.

Dit voorjaar hadden de kiesverenigingen de definitieve beslissing aan de partijraad gedelegeerd. Op de jongste partijraad kon worden geconstateerd, dat aan de voorwaarden uit de resolutie van 10 april genoegzaam was voldaan.

De een in onze partij heeft reikhalzend naar deze beslissing uitgezien; de ander heeft gehoopt, dat de beslissing niet ten gunste van één lijst zou uitvallen.

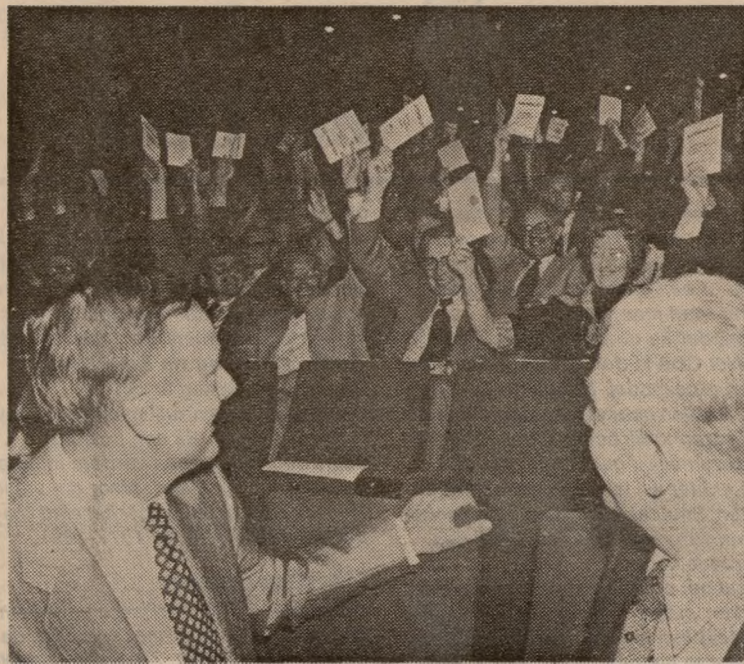
Beide standpunten waren honorabel, zolang de discussie nog voortduurde. Nu is de beslissing echter gevallen.

Dan behoren ook de discussies over het voor en tegen van één lijst ten einde te zijn. Wij slaan nu de hand aan de ploeg. Er moet een verkiezingscampagne worden gevoerd. Wij zetten ons in voor een CDA, dat het Evangelie als uitgangspunt heeft gekozen voor het politieke handelen. Het is een uitdaging en een opdracht de boodschap van de Bijbel naar de praktische politiek van alle dag te vertalen. In de ARP hebben wij dat ook steeds gepoogd te doen.

Het verband waarbinnen dat gebeurt is thans groter, taak en opdracht zijn dezelfde. Namens het partijbestuur doe ik een beroep op u allen niet onder „uw wijnstok of vijgeboom” te blijven zitten. Wij weten niet of ons bezig zijn weerklank zal vinden binnen het Nederlandse volk. Het hangt wel van ons allemaal af of de stem voor een christelijke politiek wordt gehoord. Met elkaar kunnen wij ervoor zorgen, dat de christen-democratie herkenbaar is in ons land.

Vanuit onze gemeenschappelijke opdracht doe ik een appél op u allen, u in te zetten voor de idealen, die ons na aan het hart liggen.

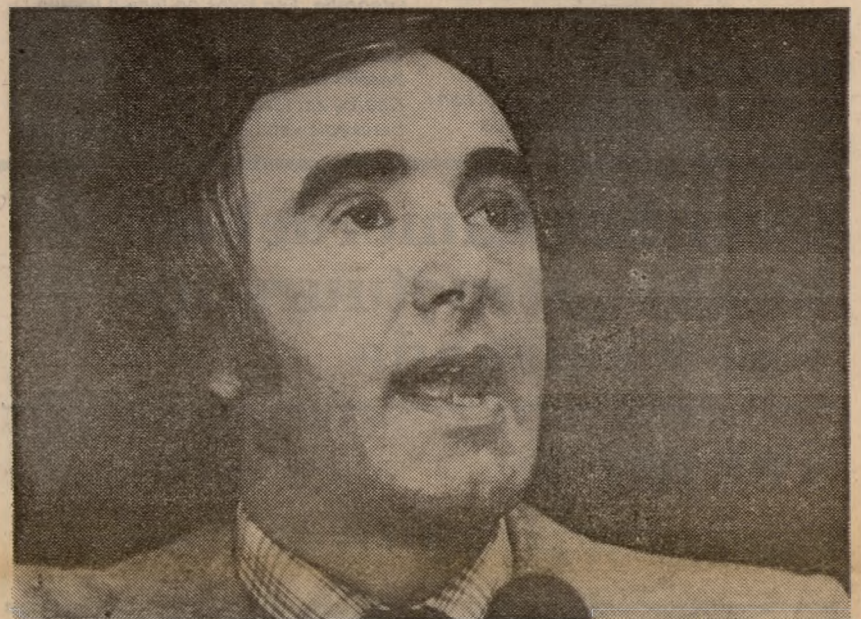
Met vriendelijke groet en hoogachting,
(H. A. de Boer)
voorzitter

CDA-voorzitter, prof. P. Steenkamp, kijkt tevreden om naar de uitslag van de stemming over de resolutie inzake het CDA.

Concept- resolutie met grote meerderheid door partijraad aanvaard

De AR-Partijraad heeft zaterdag 25 september jl. met een stemmenverhouding van 194 vóór, 33 tegen en één onthouding de concept-resolutie van het partijbestuur aanvaard. Het verslag van deze vergadering, alsmede samenvattingen van de redes van partijvoorzitter H. A. de Boer en fractievoorzitter mr. W. Aantjes zijn in dit nummer opgenomen. Verder vindt U in dit nummer de tekst van een interview dat NG/ARPost met minister J. Boersma heeft gehad.

Partijvoorzitter H. A. de Boer tijdens de Partijraadsvergadering

het door het CDA te voeren beleid in zo grote mate met elkaar eens zijn, het ons ook mogelijk maakte beslissingen te nemen op een wijze als dat gebeurde. En het zal niemand verwonderen dat ik in het bijzonder blij ben met de hoogstaande wijze waarop Wim Aantjes enerzijds zijn bezwaren duidelijk maakte en anderzijds in staat bleek zijn plaats - na de genomen beslissing - binnen het CDA in te nemen. In te nemen met een oproep aan allen om er nu ook samen voor te gaan staan. Er wacht veel werk op ons. Ik noem de vaststelling van de eindtekst van ons programma „niet bij brood alleen”, na behandeling van honderden amendementen. Ik denk aan het definitief maken van kandidatenlijsten en het ineen schuiven van 3 lijsten tot 1. Niet ongenoemd mag blijven ons pogen straks met 1 lijsttrekker uit te komen. Tenslotte valt er te wijzen op het samen voorbereiden en uitvoeren van onze gemeenschappelijke verkiezingscampagne. De volle inzet voor alles is noodzakelijk.

Koers

Binnen het parlement staan de 3 fracties nog belangrijke politieke debatten te wachten. Debatten waarbij met argusogen naar onze politieke vertegenwoordigers gekeken zal worden. Verschillen zal men proberen op te blazen om duidelijk te maken dat het CDA geen duidelijke politieke eenheid vormt. Ik ga er vanuit dat de fracties zich tot het uiterste inspannen om en bij de algemene politieke beschouwingen en bij de behandeling van onderwerpen als Vermogensaanwasdeling, ondernemingsraden en grondpolitiek een gemeenschappelijke lijn te vinden. Mijn verwachting dat zij daarin zullen slagen stoelt niet op luchtspiegelingen. Die stoelt op ons gemeenschappelijk urgentieprogramma, op de inhoud van ons nieuwe concept-program en op de door de 3 fracties bij het debat van eind juni van dit jaar getoonde principiële bereidheid maatschappijhervormende maatregelen te steunen. Wij hebben binnen onze partij altijd beklemtoond dat het bij bundeling van de christen-democraten primair moest gaan om het gemeenschappelijk na te streven

doel. Het doel was en is een meer herkenbaar bijbelse politiek. Daarin vindt de keuze voor het instrument - dat het CDA is - zijn enige rechtvaardiging. Van harte hoop ik dat alle anti's voor het welslagen van dat doel zich willen inzetten. Samen met KVP, CHU en allen die - getrokken door grondslag en program - met ons mee willen gaan.

Thuisvoelen

Waar het niet kan en mag gaan om het CDA als doel in zichzelf lijkt het mij de enig juiste weg - door het partijbestuur gesteund - de komende parlementaire periode als een periode van toetsing en bewijsvorming aan elkaar te zien. Jaren waarin doel en koers echt zullen samenbinden. Jaren waarin duidelijk wordt dat niet de op zichzelf te begrijpen wil tot eenheid ons verbindt maar de hechtheid van ons verbond blijkt uit eenheid van beleid. Jaren waarin het door ons samen gesteunde beleid de dan te nemen beslissing rechtvaardigt om tot verdergaande organisatorische eenheid te komen. En ik hoop van ganser harte dat en de uitkomst van de voortgezette discussie over het functioneren van de grondslag en het als een eenheid opereren van een na 25 mei 1977 optredende CDA-fractie, het ons aan het einde van de parlementaire periode 1977-1981 doen zeggen: de ARP kan worden opgeheven. Het doel waarvoor wij willen staan wordt binnen het CDA vertolkt. Wij voelen ons thuis.

Uniek CDA-Boek!

In 160 pagina's alles over de geschiedenis van het CDA, met name de discussie rondom de grondslagkwestie. Nu het besluit tot een gezamenlijke kandidatenlijst van ARP, CHU en KVP gevallen is, is dit met talloze foto's en prenten over het CDA verlichte boek, een uiterst waardevol bezit. Bestel meteen! Prijs: f 5,95. Stort het verschuldigde bedrag op postgiro 89673, t.n.v. AR Partijstichting, Den Haag, m.v.v. titel (en aantallen).

Oosterbaan & Le Cointre n.v.
Goes
Telefoon (01100) 7555*
DRUKKERS-UITGEVERS

Al 70 jaar drukker
in Benelux voor
bedrijven en organisaties

DEZE WEEK
IN NG:

Commentaar AR-partijvoorzitter op partijraad pag. 1

Onderwijsbeleid pag. 2

NG-commentaar pag. 3

Over de AR-Partijraad pag. 5, 6, 7, 8

Uit de Arjos pag. 9

Partijnieuws pag. 11.

IN OGENSCHOUW

De partijen en het CDA

Zowel in de Unieraad van de CHU als in de partijraad van de ARP is de vraag van de organisatorische eenwording aan de orde geweest. De voorzitter van de CHU Baron Van Verschuer zei er dit over: „Ik geloof dat het verstandig is dat wij t.a.v. de Organisatorische eenwording voorlopig uitbouwen wat we hebben afgesproken. De stroomlijning en op elkaar afstemmen van onze apparaten vindt geleidelijk plaats en geeft reden voor optimisme. Een voorstel voor eenmaking van de drie partijen hoeft u voorlopig niet te verwachten. De politieke eenwording in de praktijk van alle dag is nu een belangrijke opgave.”

Partijvoorzitter De Boer betoogde in feite hetzelfde. Zolang er sprake is van een federatie, blijven alle partijlijnen intact, ook regionaal en plaatselijk, zo betoogde hij.

Uiteindelijk doel

Het partijbestuur heeft ingestemd met een nota, waarin een aantal beleidslijnen

wordt getrokken. Het is voor de hand liggend, dat de partijen nadenken over de verdere ontwikkeling. Gebeurt dit niet dan ontstaat er een onzekere situatie waar niemand raad mee weet.

Het uiteindelijke doel is te komen tot één partij. Het CDA is dan ook een federatie met een groei-model. Naarmate de leden van de partijen naar elkaar toegroeien en er een gezamenlijk beleid ontstaat, kan er meer gezamenlijk gebeuren. Wie dit laatste echter wil forceren zal bedrogen uitkomen. Snel zal dan blijken, dat voor het hanteren van een groei-model ook een groeiproces nodig is.

Eerst zal nu, op basis van de gemaakte afspraken, moeten blijken, dat men samen een beleid kan maken en dat men elkaar weet vast te houden. De beslissing over de ene lijst zet niet een automatisme op gang, dat vanzelfsprekend leidt tot één partij. Wanneer het goed gaat met de drie zullen vanzelf de gezamenlijke doelstellingen naar voren springen en zal ook de behoefte rijzen te komen tot verdergaande integratie. Een kolos op lemen voeten, daar zit echter niemand op te wachten. En daarom is consolidatie van wat tot nu toe bereikt werd noodzakelijk. Daarbij zal tevens moeten blijken de betekenis van het functioneren van de

grondslag.

Alle drie de partijen hebben in dit opzicht een eigen traditie. Zullen zij er in slagen gezamenlijk een nieuwe traditie tot stand te brengen? Of zal het verschil een blijvende belemmering vormen voor één partij. Zal de weg via één fractie begaanbaar blijken te zijn? De komende jaren zullen antwoord geven op deze vragen. Bij een positieve beantwoording liggen verdere integratie en fusie voor de hand. Maar die vraag komt niet aan de orde vóór het eind van de parlementaire periode 1977-1981.

Partijorganen

De partijen en de partijorganen zullen blijven functioneren, met natuurlijk de nodige modaliteiten. Zij dienen immers hun werkzaamheden zoveel mogelijk te coördineren. Wat dat eigen functioneren betreft wil ik er op wijzen, dat bijvoorbeeld de AR-kandidaten op de ingeschreven lijsten van de drie partijen het AR-beginsel- en algemeen staatkundig program blijven ondertekenen. Ze zijn eveneens verantwoordelijk schuldig t.a.v. de AR-partijraad. Het zijn AR-kandidaten op de ene lijst. De Kamerkandidaten ondertekenen ook het actieprogram; CDA-program, maar tevens

ARP-program. Het komt via de eigen partij-organen en, in overleg met de beide andere, in de CDA-organen tot stand. Niet anders dient het te gaan t.a.v. de kandidaatstellingen voor de provinciale staten en de gemeenteraden.

Gevolgen

Het spreekt, dat de ene lijst natuurlijke gevolgen heeft, die samenbindend kunnen werken en die een aanzet kunnen betekenen tot nauwer samengaan. Een lijst betekent één fractie in de Tweede Kamer. In 1977 zullen er ook verkiezingen zijn voor de Eerste Kamer, misschien voor de hele Eerste Kamer – bij grondswetsherziening –, maar tenminste voor de halve. Het ligt voor de hand, dat er ook voor de Eerste Kamer gemeenschappelijke lijsten worden ingediend en dat daar ook officieel één fractie wordt gevormd. Die beslissing moet nog worden genomen, maar dat lijkt een formaliteit.

Goede regelingen

Eén fractie leidt tot één fractiebestuur, tot medewerk(st)ers in dienst van die ene fractie. Dit betekent, dat een aantal zaken goed geregeld moet worden en dat er tussen de fractieleden afspraken gemaakt moeten worden en dat er spelregels tot stand dienen te komen om te voorkomen, dat de zaken uit de hand lopen. Het zou niet van wijsheid getuigen en het zou erg onverstandig zijn wanneer bijv. in een fractiebestuur niet de inbreng van alle drie de fracties te herkennen zou zijn. Of dat vooral vanuit één partij medewerk(st)ers werden aangetrokken of op sleutelposten neergezet. Het lijken

vanzelfsprekendheden. Wanneer hiervoor echter niet tijdig regelingen worden getroffen roept men de moeilijkheden op. Zelf vind ik, dat partijen en fracties gezamenlijk afspraken moeten maken om kortsluitingen te voorkomen. Er zijn weliswaar eigen verantwoordelijkheden, maar beide staan voor een gemeenschappelijke zaak. Een fractie betekent ook, dat er vanuit de sector die dagelijks met de praktische politiek bezig is voorlichting en informatie aan de leden van de partijen wordt gegeven. De weergave van het fractiebeleid zal naar de partijen toe goed geregeld moeten worden. En hoe zal het gaan t.a.v. correspondentie, spreekbeurten, werkbezoeken enz? Ook hierbij is het duidelijk, dat goede regelingen nodig zijn.

Voetangels

De ene lijst is ongetwijfeld een mijlpaal, maar daarmee is niet alles gezegd. Er liggen tal van voetangels en klemmen op de weg naar eenwording en integratie. Wij vorderen op de weg van samenwerking. Wanneer de drie partijen afzonderlijk en het CDA als federatie de nodige wijsheid weten op te brengen en men elkaar ook wezenlijk weet te vinden zullen wij met elkaar verder komen.

D.C.

Over het kamerdebat inzake „structuurnota” Van Kemenade

Tel uit je onderwijs-winst

In dit artikel gaat mevrouw J. G. Kraaijeveld-Wouters, lid van de ARP Tweede Kamerfractie, in op de „structuurnota” van minister Van Kemenade en op de resultaten welke van CDA-zijde tijdens de behandeling in de Tweede Kamer zijn geboekt. In een eerdere bijdrage in Nederlandse Gedachten no. 38 van 18 september jl. ging de schrijfster in op de duidelijkheid artikel 208, de visie van de overheid op het onderwijs en de hedendaagse verschijningsvormen van de vrijheid van onderwijs. In dit artikel wordt aandacht besteed aan de verbeteringen in de structuren rond de school en de vele organen.

Verbetering

In de structuren rond de school – zoals de structuurnota die tekende – is door de discussie in de Kamer veel verbetering gebracht.

■ De Minister heeft de school veel duidelijker centraal gesteld. Alleen ten dienste van de school dienen immers al die advies, overleg- en verzorgingsorganen te worden opgezet. De structuurnota wekte een andere indruk.

■ Veel beter dan in de structuurnota heeft de Minister vernieuwing (van boven af, diepingrijpend) en ontwikkeling (van onderop ontstaan) met elkaar in evenwicht gebracht: beide belangrijk, van groot gewicht voor 't gehele onderwijs, inspelend op elkaar.

■ In de verzorgingsstructuur is de Stichting voor de Leerplan Ontwikkeling niet de spin in het web, waar alle andere organen hun werkzaamheden op moeten afstemmen, zoals in de structuurnota werd uitgewerkt. De Minister is het met ons erover eens geworden dat het beter is dat de verschillende verzorgingsinstellingen zelf hun werkzaamheden op elkaar afstemmen op basis van gelijkwaardigheid.

■ De begeleidingsorganen die het dichtst bij de school staan hebben een veel serieuzer positie gekregen dan in de structuurnota was uitgedacht. Dat is een volgend winstpunt dat wij op onze rekening mogen schrijven. De begeleidingsorganen dienen gezien te worden als het eerste échelon waar je als school om hulp kunt

aankloppen. De verzorgingsinstellingen vormen dan het tweede échelon, waar je als school specialistische hulp kunt halen in de vorm van leerplannen, toetsen, onderzoekresultaten etc.

De vele organen

■ We zijn akkoord gegaan met de sektorraden náást het centrale overlegorgaan, de COO en niet ondergeschikt. In een proefperiode kan bezien worden of dat goed werkt.

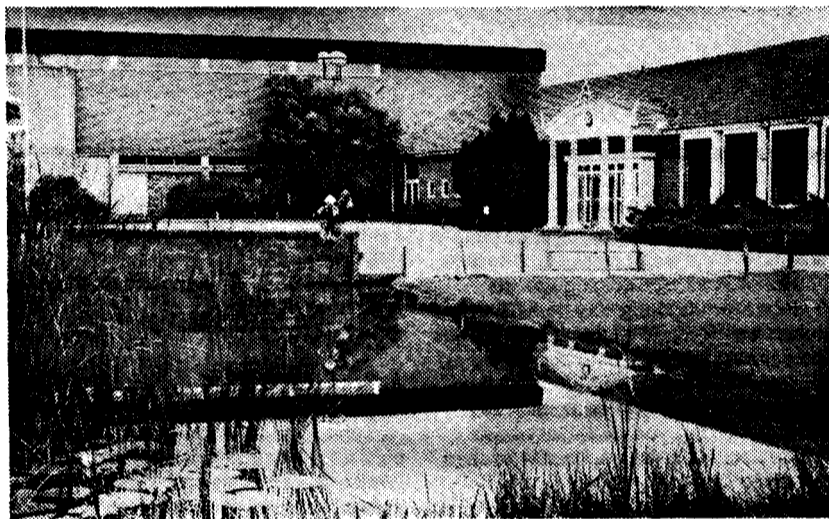
■ Wanneer in het overlegorgaan geen overeenstemming wordt bereikt tussen Minister en vertegenwoordigers van de „zullen” hebben we toch geen beslissingsbevoegdheid gelegd bij het bijzonder onderwijs met haar eigen verantwoordelijkheid. (Gevaar voor „corporatisme” – op de stoel van de Minister gaan zitten – de Minister is slechts verantwoordelijk schuldig aan het Parlement).

■ Leden van adviescommissies worden benoemd door de Minister. Een groot deel van deze leden kan worden voorgedragen door het onderwijs zelf – niet als vertegenwoordigers maar wel als gewaardeerde personen vanuit het gevarieerde, gekleurde onderwijs. De voordracht kan formeel niet bindend zijn, maar zal zeer zwaar wegen, dat is in het debat wel „hard” geworden.

■ De verzorgingsinstellingen zijn bezig met zaken die diep ingrijpen in de inrichting van het onderwijs. Daarom moet het „onderwijs” naar onze mening daarin veel verantwoordelijkheid kunnen dragen, het onderwijs in al zijn veelkleurigheid. Een door ons ingediende motie – het bestuur van al die organen voor tenminste 2/3 deel samenstellen uit een evenredige vertegenwoordiging van het onderwijsveld – is door de Kamer aan genomen.

■ Het CITO (Centraal Instituut voor de Toetsontwikkeling) dient naar onze mening zelfstandig te blijven, bereikbaar voor alle scholen etc. en niet ondergebracht bij de SLO (Stichting voor de Leerplan Ontwikkeling), hoewel het ook de SLO veel diensten moet verlenen. De Minister is hiermee voor de eerstkomende jaren akkoord gegaan.

■ De Commissies Modernisering

Leerplan (CML's) worden ondergebracht bij de Stichting voor de Leerplan Ontwikkeling (SLO). De secretarissen worden rechtspositioneel ondergebracht bij de SLO, waarmee de huidige onafhankelijkheid van de secretaris en daarmee de principiële noodzakelijke onafhankelijkheid van de commissie verloren dreigt te gaan. Na nogal wat discussie is de Minister ons in onze opvatting te tegemoet gekomen dat de onafhankelijkheid van de commissie, mede geconcretiseerd in de opdrachtstructuur voor de secretaris, voldoende is gewaarborgd.

■ De Minister vindt vakkenintegratie uitermate belangrijk en had het voornemen dit als uitgangspunt te nemen bij de nieuwe opzet van de Commissies Modernisering Leerplan (CML's). Daar vakkenintegratie van diepingrijpende betekenis is voor de inhoud van een vak en ook voor degenen die bevoegd zijn er les in te geven lijkt ons de weg van de geleidelijke ontwikkeling de enige juiste en niet de weg van dwingen van bovenaf. In eerste instantie bleef de Minister bij zijn opvatting dat vakkenintegratie van groot belang is voor het onderwijs, ook van die vakken waar men zelf nog niet zo het belang van integratie inziet. Een door ons ingediende motie, waarin de dwang tot integratie geheel werd afgewezen, werd op de valreep van het debat door de Minister letterlijk overgenomen, waardoor de motie niet meer in stemming behoefde te worden gebracht.

■ Het Instituut voor Onderwijs Technologie dat de Minister graag wil oprichten, werd door ons afgewezen. De bedoelde activiteiten – ontwikkelen van technische hulpmiddelen bij leerplannen – kunnen in een onderafdeling van de SLO (Stichting voor de Leerplan Ontwikkeling) worden gerealiseerd. De Minister zal zich hierover nog bezinnen en wij hebben hem daarbij eraan herinnerd dat de SLO juist mede in Enschede werd gevestigd vanwege 'de nabijheid van de Technische Hogeschool Twente.

ingediend die door de Kamer is aangenomen.

■ Over de taakstelling van het overleg hebben we ook uitvoerig gedebatteerd. Naar onze opvatting is het goed zowel beleidszaken als regelgevende zaken in het overleg te brengen. Daarbij is het van belang dat niet alleen enkele deskundigen van de organisaties een commentaar opstellen, maar dat de organisaties hun leden in de verschillende verbanden erbij kunnen betrekken. Intussen is het concept-wetsontwerp basisonderwijs om commentaar naar de organisaties gezonden. Via een motie hebben wij verlenging van de inspraaktijd gevraagd (4 maanden waaronder de vakantie), zodat van werkelijk overleg sprake kan zijn. De P.v.d.A. ging, in het voetspoor van de Minister die bang is het wetsontwerp niet meer voor de verkiezingen te kunnen indienen, onze fracties beschuldigen van een oneigenlijk dwarsbomen van het beleid van de Minister. Een compromisvoorstel van onze kant (een kortere verlengingsperiode) kon ook geen genade vinden in de ogen van de Minister. Bij de stemming stemde een tiental AR en KVP leden tegen de motie om staatsrechtelijke redenen. Zij vonden dat de Kamer te veel op de stoel van de Minister ging zitten door hem zo vast te spinnen op gewenste overlegtermijnen. De Kamer heeft haar eigen middelen (als het wetsontwerp binnen is zelf de organisaties horen, zelf het wetsontwerp amenderen etc.). De motie haalde het net niet.

Vruchtbaar debat

Alles overziende is het debat over de structuurnota een vruchtbaar debat geweest. Op vele punten is echt overleg gevoerd en zijn knelpunten tot tevredenheid opgelost. Juist omdat al de ingewikkelde structuren rond de school van zo groot belang zijn voor de werkelijke beleving van de vrijheid van richting en oprichting en inrichting van ons onderwijs, zijn wij als samenwerkende CDA-fracties blij met de winst die dit debat heeft opgeleverd.

VERPLAATSBARE HOUTEN GEBOUWEN

directie- en schaftketen

scholen en kerken

directie- en schaft-

wagens etc.

NOUWBOUW

HARDINXVELD

tel. Giessendam-Hardinxveld 3888

Lijsttrekker

Het is ontdekt. Het CDA is innerlijk zwak, want men is verdeeld over de vraag wie de lijsttrekker moet worden. Veel kranten hebben het geschreven. En het valt niet te ontkennen, dat de drie partijen er zelf aanleiding toe hebben gegeven. Het had van wijsheid getuigd dit varkentje vóór 25 september te wassen. Kennelijk zat dat er niet in. Het CDA heeft door een tekort aan wijsheid de schijn tegen gekregen. Daar is maar één passend antwoord op: met elkaar in conclaaf gaan en snel beslissen. Wij vinden het overigens niet zo erg, dat er niet eenzelfde gedachtegang bestaat t.a.v. de lijstaanvoering. Dat zit er natuurlijk in, wanneer drie partijen zich door de aanwijzing van één persoon herkenbaar willen maken. Voorwaarde is dan wel, dat de man of vrouw in kwestie in alle drie de partijen kan rekenen op een grote mate van vertrouwen. Wie zou willen ontkennen, dat dit van belang is?

Samen verder

De vraag al of niet één heeft ons intensief beziggehouden. Nu de beslissing is gevallen gaan wij verder. De democratie heeft gesproken en als goede democraten leggen wij ons bij die beslissing neer. Eén lijst in 1977, één verkiezingscampagne en één fractie. Het past bij de beslissing een federatie aan te gaan. Terecht heeft de partijvoorzitter een appel op allen gedaan samen verder te gaan. Terecht ook heeft de fractievoorzitter erop gewezen, dat voor- en tegenstanders elkaar nodig hebben. Er is werk aan de winkel. Het CDA is geen statisch geheel. Wanneer wij een CDA willen zoals dat ons altijd voor ogen heeft gestaan, dan

moeten wij ons niet afkeren. Dan is het werken gebazen. Dat echter niet alleen. Binnen het CDA moet ook het gesprek voortgaan: over het functioneren van de grondslag en over de relatie levensovertuiging en politiek handelen. Wil het CDA ooit verder komen als een federatie, dan mag daarover geen onduidelijkheid zijn.

Organisatie

De voorzitter heeft behartigenswaardige woorden gesproken over de verhouding tussen eigen organisatie en die van het CDA. Daar was geen woord Frans bij. De nu genomen beslissing heeft niet de opheffing van de ARP ingeluid. Het CDA is een federatie. Die federatie kan alleen maar iets voorstellen, wanneer de drie iets voorstellen. Daarom zal de eigen organisatie intact moeten blijven. Eerst dient te blijken of de drie partijen samen een politiek beleid tot stand kunnen brengen. De parlementaire periode 1977-1978 betekent in dit opzicht de vuurproef. Verloopt die periode bevredigend en weten de partijen elkaar inhoudelijk te vinden over de functionering van de grondslag, dan kan er serieus gesproken worden over een fusie.

Eén lijst

Bij de Tweede-Kamerverkiezingen van 1977 zullen ARP, CHU en KVP samen met één lijst uitkomen. Iedere partij regelt volgens de eigen procedure de kandidaatstelling, daarna worden de lijsten in elkaar geschoven. De partijvoorzitter sprak van een historische beslissing. De voorzitter van het CDA wees er niet ten onrechte op dat volgende generaties zullen beoordelen of het inderdaad een historische beslissing was. In ieder

NC COMMENTAAR

geval is dit wel het meest verstrekkende besluit dat partijen namen na alle breedvoerige discussies van alle kant over partijvernieuwing. Met al hun schone woorden en met al hun stout geschreeuw zijn de linkse partijen nooit zover gekomen. Critici zeggen, dat het bij het CDA toch niet allemaal koekoek een zang is. Dat hebben zij goed gezien, maar de verbondenheid is zo groot, dat grote meerderheden in de drie partijen het aandurven samen op te trekken bij de komende verkiezingen. Het CDA is een federatie van drie zelfstandige partijen met een eigen geschiedenis. Wie verwacht, dat die partijen binnen enkele jaren een volstrekt gelijkkluidend geluid laten horen miskent én het karakter van de partijen én het karakter van de federatie én het karakter van de Nederlanders in het algemeen.

Rhodesië

Onder grote druk van naburige landen, van Amerika en van Engeland is Rhodesië toch overstag gegaan. Elf jaar na de eenzijdige onttrekking aan Engeland is thans in elk geval een basis gelegd voor een redelijke verdere ontwikkeling in Zuidelijk Afrika. Wij zijn over de resultaten in eerste aanleg niet ontevreden. Hoezeer Rhodesië tegen heug en meug ja gezegd zal hebben, hoezeer de omringende Afrikaanse landen de resultaten onvoldoende zullen vinden – een eerste stap is gezet.

Hierdoor is in elk geval op dit moment voorkomen dat een rassenoerlog met alle ellende vandien nog niet is uitgebroken. De mogelijkheden van overleg zijn opnieuw geopend. President Vorster van Zuid-Afrika heeft het zijne ertoe bijgedragen. De reden daartoe is duidelijk: hij heeft tijd én vertrouwen nodig de enorme moeilijkheden in eigen land tot een oplossing te brengen. De heer Kissinger heeft als „real politiker” van de concrete situatie in Afrika een behendig gebruik gemaakt om de explosieven voorlopig te ontdoen van de ingebouwde tijdsklok. Maar de gelegde basis legt, met name én terecht, een grote verantwoordelijkheid op de leiders, de frontlijn-presidenten van de omliggende Afrikaanse staten. Ook zij moeten nu waarmaken dat zij de problematiek echt willen oplossen.

Geen schande

De Tweede Kamer kwam de vorige week

STER ELITE FREESIA'S
ELITE ANJERSTEEKEN
VASA ALSTROEMERIA

n.v. HANDELS-
KWEKERIJ

M. C. VAN
STAAVEREN

AALSMEER,
POSTBUS 265,
TEL. 02977-2.11.51

niet uit de abortus-problematiek. Door amendementen – op amendementen – weer op amendementen in te dienen verloor de Tweede Kamer het zicht op de totaliteit. Dat is beslist geen schande. Het gaat immers om een belangrijk stuk wetgeving waarover ten principale sterk verschillend werd gedacht. Men heeft van verschillende kanten via amendementen geprobeerd verstrakkingen of wel verzachtingen over en weer aan te brengen. Dat de Kamer daarom niet tot stemming overging, maar enkele dagen nader intern beraad wilde, was een uitstekend idee.

Brandend aktuele uitgaven

„Van Woudschoten tot Hoogeven”. In 160 pagina's alles over de geschiedenis van het CDA. Tientallen foto's en spotprenten. Prijs f 5,95.

„Politiek? Kom nou!” In deze serie verscheen de 2e lesbrieff maatschappijleer over Liberalisme, Socialisme en Christen-democratie. Geschikt voor vakken maatschappijleer, geschiedenis en godsdienst. Prijs 1 ex. f 1,-, 2/5 ex. f 0,75 per ex.; 5/9 ex. f 0,65 per ex.; 10/24 ex. f 0,45 per ex.; 25 en meer ex. f 0,30 per ex.

„Onder hamer en sikkel”. Actuele informatie over kerk, politiek, economie en rol van het leger in Oost-Europa. Veel foto's en cartoons. Prijs f 5,- per ex.

„Gedeelde verantwoordelijkheid”. In handzaam formaat, geïllustreerd, toespraken en tekst CDA-resolutie van de voorjaarspartijraad 1976. Prijs f 3,- per ex.

Bestellingen: stort het verschuldigde bedrag op postgiro 89673 t.n.v. ARP-partijstichting, Den Haag, m.v.v. titels en aantallen.

VAN ATOTU

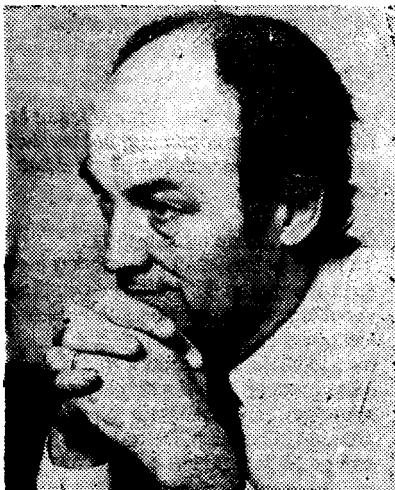
En nu: allemaal

Het is geenszins uitgesloten, integendeel, het is zelfs waarschijnlijk dat, wanneer later de geschiedenis van de „confessionele” partijvorming in Nederland wordt beschreven, de vorige week zaterdag gehouden anti-revolutionaire partijraad als een van de meest beslissende momenten in die geschiedenis zal worden gekenschetst. In elk geval heeft iedereen kunnen constateren, hebben de meesten althans aangevoeld, hebben niet weinigen zelfs bijna letterlijk aan den lijve ervaren, hoe ingrijpend de beslissing was, niet slechts voor onze eigen partij, maar voor de gehele christen-democratie in ons land.

Waardig en sober

Terugblikkend mag dankbaar worden

gekonstateerd, dat dit besef ertoe heeft geleid dat in grote waardigheid en ook in grote soberheid de discussies werden gevoerd. Er is niet meer geprobeerd anderen „over de streep” te trekken. Vertekeningen van elkaars bedoelingen deden zich slechts bij hoge uitzondering voor. De vrees voor het elkaar misverstaan die ik in mijn toespraak nog geuit had, bleek niet gerechtvaardigd. Voor- en tegenstanders van de resolutie lieten elkaar niet alleen in hun waarde, zij gaven elkaar niet slechts alle ruimte, zij begrepen elkaar ook. De algemene stemming was zelfs dat het ook goed was, dat ieder zijn eigen mening zou worden gelaten. Wat gezegd moest worden, kon worden gezegd. Maar niemand had behoefte er dan nog meer over te zeggen. Zo kon de vergadering al vroeg in de middag worden beëindigd. Waardig en sober.

Toekomst-gericht

Een tweede punt dat ik met dankbaarheid memoreer, is, dat de gehele tenuer van de vergadering er een was van je weliswaar in alle duidelijkheid rekenschap gevan van de gebeurtenissen die aan de beslissing waren voorafgegaan, maar toch in de eerste plaats zien naar wat ons na de

beslissing in de toekomst zou te doen staan. De rede van Hans de Boer was in deze toezetting gevat en ik heb mijzelf ook beijverd daarop het accent te leggen. Die tenuer heeft ook in de reacties uit de zaal, in de tekst van de resolutie en in de beslissing overheerst. Het was verwarmend (en voor anderen verrassend) te ervaren hoe bij een verschillend oordeel over de resolutie zelf het accent over het toekomstige politieke beleid al bij voorbaat de discussies kon beheersen.

Dienst aan CDA

Er is nog een element dat de aandacht verdient. Iedereen wist bij voorbaat, hoe de stemming zou uitvallen. Dat ik mij daarvan bewust was, heb ik ook onverhuld in mijn toespraak tot uitdrukking gebracht en ik heb er ook rekening mee gehouden. Natuurlijk is de vraag gerezen of het dan voor de kracht van de anti-revolutionaire inbreng niet beter was geweest reeds bij de stemming unaniem achter de konklusie van de resolutie te gaan staan. Er zijn twee redenen, waarom dit terecht niet is gebeurd. In de eerste plaats zou dit als opportunistisch politiek gedraai zijn

opgevat (hetgeen het ook zou zijn geweest). De geloofwaardigheid van een principiële partij zou er ernstig door zijn aangetast. Dit zou wel de slechtst denkbare inbreng van de ARP in het CDA zijn geweest. Noch de partijvoorzitter noch de fractievoorzitter zijn echter ook maar een moment in de verleiding geweest die weg te bewandelen. In de tweede plaats kon alleen zo, door deze „koninklijke” weg te gaan, de gehele partij zonder zichzelf geweld aan te doen de ingrijpende stap meemaken en binnen het kader van het CDA eensgezind zich inzetten voor een zich naar het Evangelie richtend beleid. Dat die stap door allen kon worden meegemaakt en dat iedereen daartoe met een goed geweten kon worden opgeroepen is niet alleen in het belang van de ARP. Zo wordt ook het CDA het meest gediend.

Aant

Boeiende, nieuwe publikaties verschenen

In de afgelopen maanden zijn er weer enkele nieuwe uitgaven verschenen, waarvoor wij hier uw bijzondere aandacht willen vragen.

„Onder hamer en sikkel”

Dit fraai geïllustreerde boekje, met vele cartoons van Arend van Dam en Frits Behrendt, geeft actuele informatie weer over Oost-Europa. De positie van de vervolgde christenen, de militaire kracht van Europa, de economische ontwikkelingen in dit gebied en een kort historisch overzicht komen in het kort in dit boekje aan de orde. Prijs f 5,- per ex.

Samen verantwoordelijk voor het onderwijs

Dit rapport bevat een commentaar van de

wetenschappelijke instituten van de CDA-partijen op de Contourennota van minister Van Kemenade. Uitvoerig wordt ingegaan op deze nota, waaromheen nog al wat te doen is. Dit rapport dat op groot formaat erg mooi is uitgegeven, bevat 70 pagina's en kost f 9,90.

Europees manifest

In drukvorm verscheen onlangs het manifest van de Europese Christen-democraten, waarin men de visie kan lezen van de Europese christen-democraten op een groot aantal problemen anno 1976. Prijs f 2,- per ex.

Bouwstenen voor een Europees beleid

De aandacht voor de Europese samenwerking is de laatste tijd weer toegenomen. Ook binnen

christen-democratische kring is bezinning over de verdere ontwikkeling van deze samenwerking noodzakelijk. Dit zojuist verschenen CDA-rapport biedt daartoe een uitstekende handleiding. De prijs ervan is f 6,50.

Draiboek 1976/77

Ten behoeve van de activiteiten van de kiesverenigingen voor het nieuwe seizoen (waarin verkiezingen worden gehouden) is

Rectificatie advieslijst

In de In de ARPOST van 25 september vermelde advieslijst (op pag. 4) zijn de voorzetters van de heer Hoekstra uit Leeuwarden – nr. 35 op de advieslijst – niet juist weergegeven. Het moet zijn de heer S. P. HOEKSTRA (dus niet: J. P. Hoekstra). Bij nr. 30 van de zelfde lijst lezen men: G. A. DE BOER (en niet: G. A. de Boen).

het nieuwe draiboek verschenen met talloze organisatorische suggesties voor de diverse regionale partij-afdelingen. Op aanvraag kosteloze toezending!

Gedeelde verantwoordelijkheid

Een boekje met toespraken van partijvoorzitter De Boer en fractie-voorzitter Aantjes op de voorjaarspartijraad van 10 april 1976. „Om een CDA met karakter” en „Delen in verantwoordelijkheid, werk en offers” zijn de thema's van deze redes. Een onmisbaar boekje voor allen die willen weten wat de ARP onder christen-democratische politiek verstaat. De prijs ervan is f 3,- per ex.

Lessen maatschappijleer

Aan het begin van het nieuwe seizoen vestigen wij opnieuw de aandacht op de lessen maatschappijleer die in CDA-verband zijn uitgebracht, in de serie: „Politiek? Kom nou!”. Les 1 gaat over de inrichting van ons staatsbestel; les 2 over politieke stromingen; een derde les over sociaal-economische vraagstukken

verschijnt binnenkort. Scholen gebruiken de lessen erg veel. Prijs: 1 ex. f 1,-; 2/4 ex. f 0,60 per ex.; 5/9 ex. f 0,50 per ex.; 10/24 ex. f 0,45 per ex.; 25 en meer f 0,30 per ex.

Bestellingen: vermeld titel(s) en aantallen, stort verschuldigde bedrag op giro 89673 t.n.v. ARP-partij Stichting, Den Haag.

Rectificatie personalia advieslijst

In de in ARPOST van vorige week gepubliceerde lijst van persoonlijke gegevens m.b.t. de advieslijst van Kamerkandidaten staan ten onrechte ook de gegevens vermeld van mr. J. G. H. Krajenbrink. Deze heeft zich echter niet beschikbaar gesteld voor een plaats op deze lijst. Ten onrechte zijn zijn gegevens dus vermeld. Daarvoor onze verontschuldiging.

Minister Boersma in vraaggesprek:

Christelijke politiek: het moet er in gebakken zitten

„Christelijke politiek: het moet er in gebakken zitten, het moet er niet van buitenaf als vernis opgedrukt worden. Ik ben wars van het zo maar gebruiken van bijbelteksten, als het niet echt functioneel gebeurt. Sommige mensen denken dat het kenmerk van christelijke politiek mee wordt bepaald door het gebruik van teksten en christelijke woorden. Als ik bezig ben met medezeggenschap of met sociale verzekeringen heeft dat natuurlijk te maken met je levensovertuiging, van waaruit je handelt; het zuurdesem dat in je handelen zit opgenomen.”

Aldus minister Boersma in een vraaggesprek dat de redactie van NG eind vorige week met hem had. Wij hadden hem gevraagd waarom hij niet zo veel praat over de achtergronden van het politiek handelen, zijn beweegredenen als AR-politicus.

Minister Boersma erkent dat hij in zijn ruim vijftien jaarig ministerschap zichtbaar ouder is geworden: „Het is een slijtageslag, al voel ik het zelf niet zo; wel is er de voortdurende spanning waarin je moet leven. Elke dag ben je geroepen beslissingen te nemen. Ook voor de zaak die je behartigt is het gezond als je een keer ophoudt.” Met dat laatste motiveert hij zijn beslissing na 1977 te stoppen met zijn huidige ministersloopbaan. Minister Boersma is wel beschikbaar voor een kandidatuur in de Tweede Kamer: „Omdat ik mij zeer verbonden voel met de ARP, en omdat ik het juist acht dat een minister bereid is ook weer in de Tweede Kamer terug te keren.”

Emotioneel verbonden

Vraag: Hoe emotioneel voelt u zich met de ARP verbonden?

Boersma: „Met al mijn eigenaardigheden en fouten is mijn emotionele verbondenheid met de ARP onverminderd. Van jongsaf aan ben ik door de ARP geboeid. Er is voor mij geen enkele andere partij, die ik als een alternatief zie. Emotioneel ben ik ook bang voor het verlies van de ARP als ons eigen huis. Na alles wat er gebeurd is vind ik dat het CDA er moest komen, maar het is allemaal nog wat onbestemd, het is nog geen eigen huis. Het is soms net of we naar een groter huis verhuizen, zonder diezelfde sfeer en diezelfde binding. Het zal geen gemakkelijke onderneming worden.”

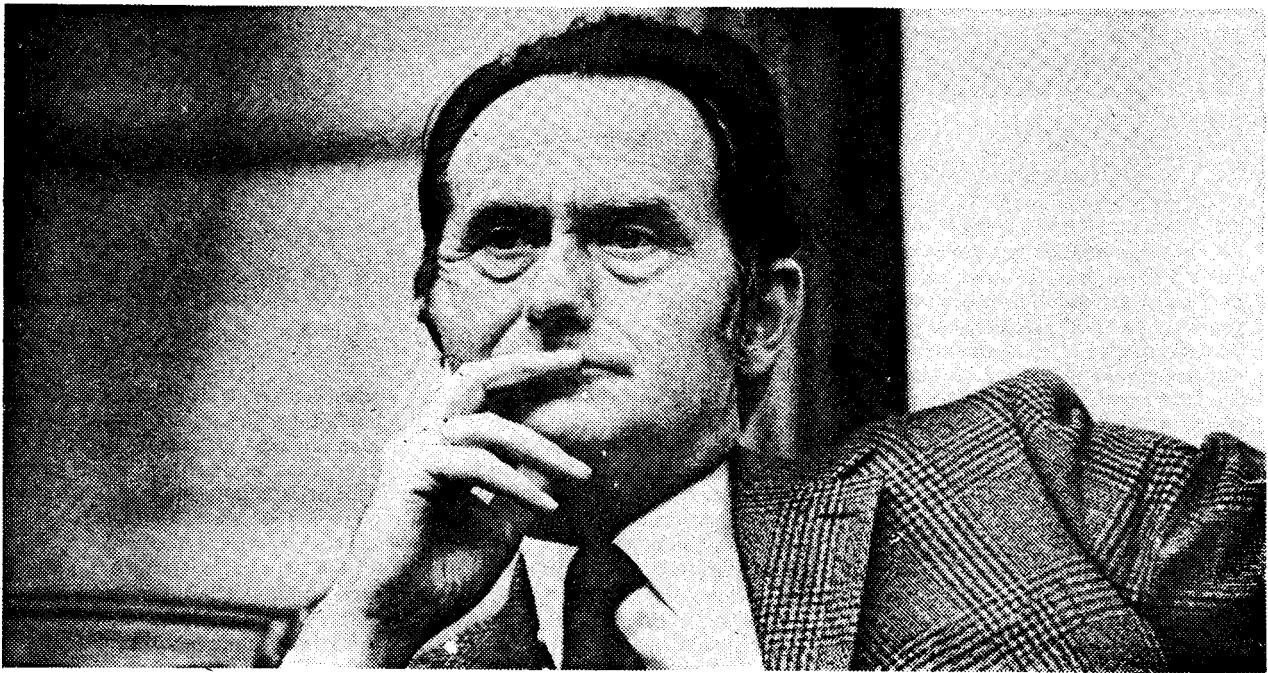
Vraag: Werkloosheid is de zwaarste problematiek waar U voor staat. Hoe ervaart u dit nu al bijna zes jaar, bijna onoplosbare probleem?

Boersma: „Het ergste vind ik die aanslag die op mensen wordt gepleegd als ze niet meer kunnen werken. Werklozen draaien voor onze onmacht op, onmacht om de samenleving te beheersen. Wij mogen geen ruim 200 000 mensen de dupe laten worden van die onmacht. De werkloosheid is vaak ook rampzalig voor vele huwelijken, voor het geloofsleven, het zelfrespect. De mensen zouden de brieven moeten lezen, die wij op het ministerie krijgen van werklozen. Deze mensen, die zwaar worden bezocht, mag je niet in de hoek zetten van het misbruik, al komt dat helaas voor. Hetzelfde overkomt mensen die arbeidsongeschikt zijn, vooral omdat er tegenwoordig veel mensen zijn die verborgen gebreken hebben, die wij als leek niet kunnen constateren. Ik maak mij echt kwaad als sommigen zo generaliserend blijven spreken over werklozen en mensen die arbeidsongeschikt zijn als profiteurs en parasieten. Dat is zeer onchristelijk.”

Overheidsuitgaven

Vraag: Er wordt van vele kanten aangedrongen op een nog forsere bezuiniging op de overheidsuitgaven en een verkleining van het gigantische financieringstekort juist terwille van de werkgelegenheid op de lange termijn. Vindt u dat er nog meer bezuinigd kan worden, zodat ook het financieringstekort afneemt?

Boersma: „Ik geef toe dat het tekort aan geld inderdaad erg groot is. Prof. Zijlstra heeft een aantal duidelijke uitspraken gedaan over waar de grens ligt. De regering erkent in de miljoenennota dat er een risico zit aan het grote tekort. Ik zal er verder niet teveel van zeggen, omdat het zo'n ingewikkelde problematiek is. Wel moet duidelijk zijn dat het financieringstekort van de overheid niet beperkt kan worden door nog meer belastinginkomsten. We zitten wat dat betreft zo langzamerhand aan de top. Ja, dan de bezuinigingen. Maar waarop? Nog meer op defensie, dat kan zeker volgens de ARP niet. Verkeer en Waterstaat en Volkshuisvesting? Maar dan loop je kans de investeringen in die sektor wezenlijk aan te tasten. Dat betekent nog meer werklozen. Zo'n verhaal kan ik ook voor onderwijsbezuinigingen houden. Sociale Zaken? Dan moet je je bekknibbelen op de sociale uitkeringen. Zou men bijv. willen afzien van een soort van minimum-inkomen voor kleine zelfstandigen? Zo kan ik nog een tijd doorgaan. Kortom, laten de critici aangeven waarop bezuinigd moet worden.”

Minister J. Boersma

Ik zie zomaar geen kans nog eens miljarden te bezuinigen. En de stelling moet nog bewezen worden dat meer bezuinigen meer werkgelegenheid geeft.”

Vraag: In de troonrede zegt de regering dat zij vertrouwen heeft in het komende loonoverleg met het bedrijfsleven. Maar tot nu toe is dat vertrouwen beschaamd, gezien het voortdurende ingrijpen. Is er daarom reden tot vertrouwen wat betreft 1977?

Boersma: „Die vraag komt elk jaar terug. Jè moet bij overleg van vertrouwen uitgaan. Ik wil ook niet met een stok achter de deur opereren. We hebben als regering al een aantal jaren in de lonen ingegrepen. Je kunt zo'n beleid niet ongestraft voortzetten, want dan zal het ogenschijnlijk succes slechts van korte duur zijn. Voorkomen moet worden dat de lonen, nadat deze een tijd onder druk zijn gehouden, voor een explosie gaan zorgen. Wat er moet gebeuren is dat werkgevers, werknemers en overheid gedrieën een beleid gaan voeren dat werkloosheid en inflatie bestrijdt. Ik heb vertrouwen in dat overleg, en ik ben ervan overtuigd dat werkgevers en werknemers de bereidheid hebben het overleg te doen slagen.”

Nivellering

Vraag: Prof. Vermaat schreef laatst in Trouw: er zijn grenzen aan het verkleinen van inkomensverschillen. Bent U het daarmee eens?

Boersma: „In de interim-nota inkomensbeleid heeft de regering met zoveel woorden gezegd: bij de verkleining van inkomensverschillen kun je je niet losmaken van de economische werkelijkheid, met andere woorden: je moet grenzen aan die mogelijkheden erkennen. Het moeilijkste is altijd die grenzen te bepalen. De regering heeft het een en ander gedaan aan de verkleining van inkomensverschillen. Maar ik erken dat je moet oppassen, dat wanneer de afstand tussen bijv. het wettelijk minimum-loon en de modale werknemer steeds kleiner wordt, het gehele loongebouw als het ware ineengedrukt wordt. Mensen die altijd een redelijke voorsprong hadden op bijv. het minimum-loon accepteren het niet als die afstand steeds kleiner wordt. De regering heeft overigens niet voor niets dit jaar een terughoudend beleid gevoerd ten aanzien van het minimum-loon. Met verhogingen volgend jaar zullen we ook voorzichtig moeten zijn als het het minimum-loon betreft.”

Vraag: Het is bekend dat u zich „kwaad” maakt als het verwijt komt dat de regering te weinig doet voor de zelfstandigen. Waarom?

Boersma: „Ik durf de weddenschap aan dat wat het kabinet in de afgelopen periode gedaan heeft ten behoeve van het midden- en kleinbedrijf meer is dan daarvoor is gebeurd. Ik kan niet alles noemen, maar denk eens aan de invoering van de Algemene Arbeidsongeschiktheidswet, waardoor ook zelfstandigen een uitkering kunnen ontvangen. Terecht een opvulling van een lakune in ons stelsel van sociale verzekeringen. De regering hoopt ook volgend jaar te beginnen met een inkomensgarantie voor de oudere kleine zelfstandige. Dat is iets unieks. Juist in deze kabinetperiode is de som van belastingen en premiedrukstijgingen duidelijk minder geweest dan bij voorgaande kabinetten. Van alle getroffen

maatregelen kan men natuurlijk zeggen: het was niet voldoende, maar dat is het nooit gezien de beperkte overheidsmiddelen.

Sociaal zwakke

Vraag: Sommigen in onze kring zeggen: Boersma is meer „links” dan Anti-revolutionair. Hoe reageert u daarop?

Boersma: „Ach, wat is dat precies, „links”? Ik vind dat de Anti-revolutionaire Partij, zijnde een christen-democratische partij, per definitie een partij is die opkomt voor de zwakke in eigen land en daarbuiten. De zwakke in onze samenleving, dat is geen éénduidige groep. Het zijn vaak mensen die als gevolg van erfelijkheid, traditie of sociaal-economische omstandigheden speciale aandacht verdienen. De overheid als schild voor de zwakke, of dienaar Gods. Wij zeggen dat zo gemakkelijk vooral in eigen kring, maar doen dan vaak moeilijk over de invulling van deze begrippen. Naastenliefde en gerechtigheid eisen nu eenmaal dat de overheid speciaal voor bedreigde groepen van mensen in het krijt treedt.”

Vraag: Leidt dit voorgaande altijd tot samenwerking met socialisten?

Boersma: „Ik onderken dat op een aantal terreinen socialisten een sociale antenne bezitten meer dan liberalen en zeker duidelijk meer dan de huidige VVD. Maar je hoort mij niet zeggen dat liberalen daar „niets” van hebben. Wij hebben met liberalen onder het kabinet De Jong een medezeggenschapsbeleid van de grond gekregen, dat van wezenlijk belang is.

Vraag: U maakt altijd een erg zakelijke indruk.

Boersma: „Zo'n verhaal dat Aantjes vorig jaar op 23 augustus hield tijdens het CDA-congres, daarvan kan ik slechts dromen het ooit eens te kunnen houden als een geweldig goed verhaal. Maar ik ben daar niet voor in de wieg gelegd. Dan moet je dat ook niet proberen. Wat dit betreft heb ik bewondering voor Colijn. Dat was een man die zei: als je in de politiek zit dan moet je je niet verliezen in bespiegelingen, dan moet je doen. Toch was het een christen-politicus. Natuurlijk moet je wel eens aangeven wat je beweegt. Ik ben niet een man voor grote principiële woorden. Mag ik nog eens een voorbeeld noemen. Met de ARP zeg ik: medezeggenschapsbeleid is een erkenning van het feit dat de mens naar Gods beeld is geschapen. Maar als dit nu

geconcretiseerd wordt, komt de opmerking snel: dat is links. Wel het zij zo; ik ben Anti-Revolutionair.”

Vraag: In een interview dat onlangs werd gehouden heeft u bij sommigen de indruk gewekt inzake abortus een afwijkend standpunt in te nemen. Klopt dat?

Boersma: Nee. Als ik nu kamerlid zou zijn voor de ARP zou ik voor het ontwerp Van Leeuwen/Gardeniers zijn. Ik heb hierover onlangs met Hannie van Leeuwen een gesprek gehad. Mijn bezwaren golden een gedachtengang, die enige jaren geleden in onze kringen werd gehoord als het ging over het team van deskundigen, dat de beslissing inzake abortus mee zou moeten begeleiden. Ik vreesde toen dat dit team het effect zou hebben van een soort „vierschaar”. Daar is in het ARP/KVP-ontwerp beslist geen sprake van. Overigens zou ik de indruk willen tegenspreken als zo abortus provocatus voor het huidige kabinet een zaak van „vrijheid, blijheid” zijn. Dat is beslist niet zo. Alle 16 ministers nemen dit vraagstuk uiterst serieus, niet slechts één.”

Vrijmoedig

Vraag: U sprak onlangs in een interview nogal vrijmoedig over God. Voor sommigen klonk dit nogal godslasterlijk.

Boersma: „Ik heb alleen maar gepoogd aan te geven dat ieder mens wel eens een overheersende schreeuw uit naar het waarom van de dingen. Het is een vorm van opstandigheid, eigenlijk een poging God rationeel te benaderen. Dat kan natuurlijk helemaal niet. Het is eigenlijk de vorm van een menselijk protest, in het besef dat wat je doet dwaasheid is. Ja, ik heb nogal vrijmoedig over God gesproken, maar ik vind het ook wel eens een gebrek aan naastenliefde om meteen het kwade er achter zou schuilen.”

Vraag: U hebt laatst de zorg voor het zwakke het hart van het Evangelie genoemd. Is dat niet te horizontalistisch uitgedrukt?

Boersma: „Als politicus ben ik geroepen bijbelse uitgangspunten in daden om te zetten. Natuurlijk, je weet vanuit welke bron deze uitgangspunten worden gevoerd, maar de ARP is geen kerkgenootschap. Wij zijn bezig met het naderbij doen komen van het Koninkrijks Gods, om nu maar weer eens met enige schroom deze woorden te gebruiken. Maar we doen dat hier en nu.”

BON

Naam:
 Adres:
 Woonplaats:
 Wenst abonnement
 Wenst proefnummers
 Adres: Ned. Gedachten, antwoordno. 66, Den Haag. Géén postzegel.

Abonnementprijs f 12,50 per half jaar.
 Jongeren/studenten abonnement f 7,50 per half jaar.

**NEDERLANDSE
 GEDACHTEN**

veel gelezen, veel geciteerd.

DE FRACTIE IN ACTIE

Vijf edities beschikbaar

Standpunten, die door de AR-Tweede Kamerfractie zijn ingenomen, worden regelmatig samengevat in documentaties, welke onder de titel, „De fractie in actie” verschijnen. Er zijn nu vijf delen beschikbaar.

Deel I – periode juni 1973 t/m april 1975 f 0,50 per ex.

Deel II – periode april t/m oktober 1974 f 0,95 per ex.

Deel III – periode oktober 1974 t/m maart 1975 f 2,- per ex.

Deel IV – periode april t/m oktober 1975 f 2,- per ex.

Deel V – periode 1975 t/m februari 1976 f 2,50 per ex.

U kunt bestellen door het verschuldigde bedrag op postgiro 89673 t.n.v. AR-Partijstichting, Den Haag te storten met vermelding van het gewenste.

Partijraad akkoord met één lijst

„Ik zal er nu maar niet over praten hoeveel moeite de AR-s ons bezorgd hebben bij ons gemeenschappelijk streven naar de éne CDA-lijst. Vrienden zeiden me wel eens: „Joh – wanneer hou je er nou eens mee op”. Maar dan antwoordde ik: ze zijn inderdaad verrekt lastig, maar als je ze eenmaal gewonnen hebt heb je ze goed. Dan aanvaarden ze hun verantwoordelijkheid.”

De voorzitter van het CDA, prof. P. Steenkamp, was, toen hij dit zaterdag op de vergadering van de AR-partijraad te Utrecht zei, er juist getuige van geweest dat „de éne lijst” met 194 van de 228 stemmen werd goedgekeurd. „Een historisch moment” had de AR-partijvoorzitter Hans de Boer dit besluit genoemd. Daar wilde hij zich ook verder van harte voor inzetten. Uit het te volgend beleid zal dan wel blijken in hoeverre de drie partijen elkaar werkelijk hebben gevonden. Voor Piet Steenkamp had De Boer een hartelijk woord van waardering vanwege diens volhardende en volledig onbaatzuchtige inzet voor de ene lijst. „Dat is hem niet altijd in dank afgenomen. Ook niet van AR-zijde”.

Bergen, dalen en woestijnen

Na een handdruk voor De Boer en Aantjes kwam daarop Steenkamp achter de microfoon. Hij herinnerde eraan dat zij, die voor de ene lijst ijverden, door bergen, dalen en woestijnen zijn gegaan. Nu is dan de eerste fase afgesloten. Het einde van het begin. Steenkamp zei dat voor hem steeds heeft vastgestaan dat drie lijnen nimmer mochten worden overschreden: het CDA zou een christelijk politieke organisatie moeten zijn. Ten aanzien van dit punt is, aldus Steenkamp, gelukkig hier noch elders enige twijfel over gebleven. In de tweede plaats zou moeten vaststaan dat de partijen zouden moeten beginnen en eindigen met de ene lijst. Ten derde zou het een organisatie dienen te zijn met een eigen profiel, met een door haar zelf uit te stippelen weg. Geen zijvleugel van de VVD maar ook geen voorportaal van de PvdA. Dat een besluit in deze zin nu genomen is, noemde Steenkamp voor de AR-partij inderdaad een historisch moment. Voor het CDA is het een belangrijk moment. Het oordeel van de geschiedenis moet voor hem nog komen. Naar Steenkamp's mening zal dat oordeel niet worden bepaald door het groter of kleiner aantal zetels dat het weet te verwerven, doch door het antwoord dat de christen-democratie zal weten te geven op het bijbelwoord: „Gij zult Mijn getuigen zijn”. De norm zal zijn: in hoeverre hebt gij gehandeld zoals van christenen in de politiek mag worden verwacht”. Steenkamp, die van enige andere CDA-bestuurders vergezeld was, kreeg voor zijn toespraak een langdurig applaus van de partijraad. Dat Aantjes hem later, plagerig verzekerde dat de Anti's nog wel een poosje lastig zullen blijven, deed daar geen afbreuk aan.

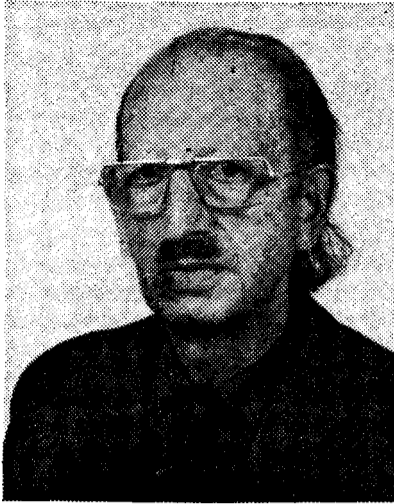
Politieke eenheid

Met de ontwerp-resolutie heeft de partijraad het het bestuur zaterdag in ieder geval niet bar lastig gemaakt. Het was trouwens reeds voldoende duidelijk

geworden hoe in het iand over „de ene lijst” wordt gedacht om nu nog felle tegenstand te kunnen verwachten. In zijn openingsrede had voorzitter De Boer gezegd: „Er is reden om te zeggen dat genoegzaam aan de voorwaarden is voldaan. Alleen ten aanzien van een grotere mate van politieke eenheid tussen de drie fracties zijn kanttekeningen te plaatsen. Maar belangrijker dan een formeel juridische benadering is voor ons zelf afwegen of de ene lijst wel of niet kan. Vanuit mijn verantwoordelijkheid meen ik „ja” te kunnen zeggen tegen de ene CDA-lijst. Ik erken echter dat het mogelijk is – gezien de nog niet ideale politieke eenheid – een verhaal te houden tegen de ene lijst op dit moment”. Die verhalen zijn echter nauwelijks meer gehouden. De eerste spreker (Koekoek) prees de korte, sobere, evenwichtige resolutie. Later klonken ook wel bedenkingen door. Zo zei mevrouw Van Velthoven-Olden, (Hoogeveen) geen „neen” tegen de resolutie te durven zeggen omdat ze zich niet aan de verantwoordelijkheid jegens de verdere ontwikkeling van het CDA wilde onttrekken. Een „ja” dus zonder enthousiasme. Met het evangelie als inspiratie-bron zullen nog vele obstakels samen moeten worden opgeruimd.

Realistisch program

De voorzitter van het CNV, Jan Lanser, noemde de voorgestelde resolutie echter een logische ontwikkeling die positief gewaardeerd moet worden. Het belangrijkste is echter dat nu verder op basis van idealisme en een realistisch program, wordt vastgesteld en uitgevoerd. Daarin zal waar moeten worden gemaakt dat het CDA uitgaat van de bijbelse gelijkwaardigheid van alle mensen. Daarin zal de opdracht tot goed beheer en eerlijk delen centraal moeten staan. Het effect daarvan zal moeten blijken uit onze zorg voor allen die in de smalle marges van het leven hun bestaan hebben. Dat is vooral van toepassing voor de mondiale verhoudingen. Maar ook op andere wijze zal de centrale opgave tot eerlijk delen moeten blijken. Lanser noemde twee punten: Het eerste is bij voortdurend te zorgen dat onderwijs en vorming voor ieder toegankelijk zijn. Het tweede punt, daaraan gelijk, is dat door het CDA een gidsrol moet worden vervuld om het wezen en de bestemming van de mens vorm te geven in de structuren van onderneming en maatschappij. De woordvoerder van de kamercentrale Leeuwarden, (Eygelhaar), liet blijken dat in Friesland de reserves tegen de ene lijst nog niet bij iedereen verdwenen zijn. Eenheid in uitgangspunt, program en beleid is, naar zijn mening, ook nu nog niet genoegzaam bereikt. Ook Amsterdam (Bruins Slot) is in meerderheid tegen de resolutie omdat aan de 10 april gestelde voorwaarden niet genoegzaam is voldaan. Den Bosch, (de Vos, Sonneveld), gaf in overweging om niet teleurstellende en bemoedigende ervaringen tegen elkaar af te wegen doch maar liever eerlijk te zeggen: ondanks teleurstellende ervaringen moet de ene lijst toch doorgaan. Prof. Goudzwaard, die na „Hoogeveen” zijn geweten met een openbare waarschuwing tegen lichtvaardige besluiten ontlastte, hield ook nu de partijraad voor dat de ene lijst niet als doel op zichzelf mag worden gezien. Ze moet niet worden aanvaard om maar van het gezeur af te zijn. Zo vanzelfsprekend is het

G. J. Brinkman

niet dat de drie partijen met één lijst uitkomen. Ook de resolutie (art. 4) zegt echter dat die gemeenschappelijke christen democratische lijst zijn rechtvaardiging nog zal moeten vinden. Dat zal zij eerst krijgen door een politiek

Door G. J. Brinkman

hij reeds toen. „De machtsfactor”, zo zei Aantjes, „maakt zich al drierster van het CDA meester. Nog voor over de ene lijst definitief is beslist, wordt het lijsttrekkerschap voor de grootste partij opgeëist. Nog voor de verkiezingen gehouden, laat staan gewonnen zijn, wordt het premierschap al geclaimd. Bij christen-democraten moest dat „geheel anders” zijn”.

Ook bij de discussie werd enige malen naar het bestuursstandpunt inzake de lijsttrekker geïnformeerd. Wie beslist daar eigenlijk over, informeerde Tiiburg. De Statencentrale Amstelveen vond dat Aantjes juist de man moest zijn om het CDA als lijsttrekker profiel te geven. Voorzitter De Boer had in zijn openingsrede (zie elders) echter uiteengezet waarom hij het „minder juist” zou achten een der drie fractievoorzitters als lijsttrekker aan te wijzen. Zouden we daar anders over denken, aldus De Boer later in zijn antwoord, dan zouden ook wij zeggen in Aantjes de beste kandidaat te kunnen aanbevelen.

CDA-voorzitter, Steenkamp met de 3 fractievoorzitters. Van links naar rechts ARP-fraktieleider Aantjes, CHU-fraktieleider Kruisinga en KVP-fraktieleider Andriessen.

beleid waarin de bijbelse boodschap voor het politieke leven herkenbaar is.

Machtsfactor

Dat en waarom de fractievoorzitter, Wim Aantjes, het vertrouwen miste om zaterdag de resolutie zonder reserves en met overtuiging aan te bevelen kan men beter in zijn elders afgedrukte samenvatting van zijn rede nalezen. Anders dan in Hoogeveen maakte hij zijn standpunt duidelijk voor de algemene discussie over de resolutie begon. „Niemand twijfelt nog aan de uitslag” zei

Overigens beslist daar niet alleen het bestuur over. De partijraad krijgt er mee te maken op 13 november en het CDA-congres spreekt er zich 10 en 11 december over uit.

Intentieverklaring

Ook de „intentieverklaring” kwam bij de discussie ter sprake. Het CDA-bestuur had namelijk uitgesproken dat er z.i. ruimte bestaat op basis van programvergelijking en wederkerigheid omtrent de gewenste kabinetsamenstelling na de verkiezingen tevoren een intentieverklaring af te geven.

SPIERPILN?
amica
arniflor zalf
SCHWABE
HELPT VLUG
bij verstuikingen, lichte kneuzingen, spier- en gewrichtspijnen.

Sommige sprekers hadden daar moeite mee. Doet dat geen afbreuk aan eigen christendemocratische beleidsbepaling? Neen, antwoordde De Boer. Zo is dat niet bedoeld. We zullen altijd een keuze moeten maken inzake de kabinetsamenstelling met anderen. Hoe die ruimte wordt ingevuld heeft te maken met onze criteria en hoe de ander daar tegenover staat.

Speektijd

Nog twee dingen dienen gememoreerd: met dankbaarheid maakte mr. J. H. Grosheide melding van de ingekomen bijdragen t.b.v. de Dr. Kuyperstichting: de

Resolutie partijraad 25 september 1976

Hieronder ziet u de resolutie afgedrukt, zoals deze zaterdag 25 september jl. is aangenomen door de AR-Partijraad met 194 stemmen vóór, 33 stemmen tegen en 1 onthouding.

1. De partijraad op 25 september 1976 te Utrecht bijeen heeft alle stappen, die in de loop der jaren in de richting van het CDA zijn gezet, in zijn overwegingen betrokken en daarbij in het bijzonder gelet op de inhoud van de resolutie van 10 april 1976.
2. Naast teleurstellende ervaringen, waaronder met name het besluit van het CDA-congres van 23 augustus 1975 en de teleurstellende uitkomsten van het met KVP en CHU gevoerde overleg over de voorwaarden, genoemd in de resolutie van 10 april 1976, zijn er ook bemoedigende ervaringen geweest, waaronder het program van uitgangspunten.
3. Alles overwegende besluit de partijraad de vraag, of bij de in 1977 te houden Tweede-Kamerverkiezingen de ARP samen met KVP en CHU met een gemeenschappelijke kandidatenlijst kan uitkomen, bevestigend te beantwoorden.
4. Het uitkomen met één gemeenschappelijke christen-democratische lijst zal zijn rechtvaardiging dienen te vinden in een politiek beleid, waarin de bijbelse boodschap voor het politieke leven herkenbaar is.
5. De partijraad doet een beroep op alle Anti-Revolutionairen zich op basis van de in punt 3 genoemde beslissing met alle kracht voor een beleid, als in punt 4 bedoeld, in te zetten.

NEDERLANDSE GEDACHTEN

Weekblad van de A.R.P.
Evangelische volkspartij
Waarin opgenomen Ad Rem
(officieel orgaan Arjos)

onder redactie van:

G. A. Kieft (voorzitter)
G. Ph. de Boer
H. W. van den Brink
D. Corporaal
mevr. T. van Gelder-de Boer
dr. W. de Kwaadsteniet
mr. C. van de Wetering
N. M. Hogeland
(redactie-sekretaris)

Adres van redactie,
advertenties en administratie:
Dr. Kuyperstraat 3,
's-Gravenhage,
tel. (070) 46.96.20,
giro 89673.

Abonnementsprijs:
f 12,50 per halfjaar.
Giro 69673 ten name
van de A.R. Partijstichting
te 's-Gravenhage
Losse verkoop f 0,85

Studenten/jongeren
abonnement
f 7,50 per halfjaar.
Advertentie-exploitatie:
020-24.91.12.

Uit de Partijraad

Samen werken aan de christelijke politiek

Samenvatting van de openingstoespraak van H. A. de Boer, voorzitter ARP, voor de partijraadsvergadering d.d. 25 september 1976.

„Vaak worden discussies beheerst door uitersten, wat spanningen oproept. Bij de discussies rond het CDA is dat niet anders geweest. In de 10 jaar dat wij samen naar dat CDA op weg zijn namen wij zowel mensen waar, die geen enkel heil meer zagen in de eigen partij, als mensen die op voorhand elke samenwerking met KVP en CHU als het ondergraven van christelijke politiek zagen”.

Met deze woorden begon partijvoorzitter H. A. de Boer zijn openingstoespraak, welke hij aldus vervolgde: „Het doel dat ons als ARP bond en samenbindt is het begeren politiek te bedrijven vanuit de bijbelse boodschap. Het was en is die boodschap die het AR-huis overeind hield. Na de verdeeldheid in eigen kring over de totstandkoming van het kabinet zijn wij daarna in eensgezindheid weer aan het werk gegaan. Eensgezind over de politieke doeleinden.

Eensgezind in de bereidheid de lasten te dragen die het meeregeren in moeilijke omstandigheden met zich meebrengt. Ik verheer niet dat vooral Wim Aantjes de klappen heeft moeten opvangen, daarbij gesteund door fractie en partij, van de vaak onredelijke kritiek op het door de ARP in de afgelopen jaren gevoerde beleid. Nu wij het laatste jaar van deze parlementaire periode zijn ingegaan heb ik er behoefte aan Aantjes – hier op onze partijraad – onze dank, steun en vertrouwen te laten blijken”.

Beleid.

Over het beleid t.a.v. het C.D.A. sprak De Boer o.a. de volgende woorden: „Aan het eind van een lange discussie over het CDA, vlak voor de beslissing over de ene lijst, is het gewenst nog eens aan te geven dat het ons moet gaan om het bewaren en uitbouwen van christelijke politiek. Dat is het doel. Uiteraard is de keuze van het instrument belangrijk. Daarbij blijken ook verschillen. Er zijn mensen die een voorkeur hebben voor de weg die naar de eigen AR-lijst wijst. Er zijn er ook die vinden dat het bouwen aan christelijke politiek ons naar de CDA-lijst voert. U kent de keuze van de meerderheid van het partijbestuur. Op de weg die ons vandaag tot een beslissing voert waren ook teleurstellingen. De resolutie noemt met name die van het CDA-congres van augustus 1975. Daar is gemakkelijk aan toe te voegen het nog niet optimaal eensgezinde beleid van de drie fracties in het parlement. Alles afwegende laat ik echter de balans naar de andere kant doorslaan”.

Vier voorwaarden

Over de partijraadsresolutie van 10 april zei De Boer o.a. het volgende: „Op 10 april aanvaardde u een resolutie waarin voorwaardelijk „ja” werd gezegd tegen de ene lijst. De kiesvereningen hebben dit „ja” gevolgd met een verrassend grote meerderheid. Het Algemeen Bestuur van het CDA sprak zich met betrekking tot 3 van de 4 op onze partijraad gestelde voorwaarden in gelijke zin uit. Ik wijs ook op de beslissing van de 3 fracties om samen te gaan vergaderen. Er is reden om te zeggen dat genoegzaam aan de voorwaarden is voldaan. Alleen ten aanzien van een grotere mate van politieke eenheid tussen de drie fracties zijn kanttekeningen te plaatsen. Maar belangrijker dan een formeel juridische benadering is voor ons zelf afwegen of de ene lijst wel of niet kan. Vanuit mijn verantwoordelijkheid meen ik „ja” te kunnen zeggen tegen de ene CDA-lijst. Dat ik tot een „ja” ben gekomen – en het bestuur in meerderheid met mij – berust op dezelfde gronden als die welke ik u noemde bij de resolutie van 10 april. En nu de toen gestelde voorwaarden naar ons

oordeel genoegzaam zijn vervuld is het „voorwaardelijk” vervallen”.

Ontwikkeling

Na een schets van de ontwikkeling van de A.R.P. waarin De Boer stelde dat niet alleen de wereld waarin wij leven en de ons vertrouwde gemeenschappen veranderen, zei hij dat ook de ARP anders is dan bijvoorbeeld 15 jaar geleden: meer open, democratischer, meer aanspreekbaar voor hen die buiten onze eigen wereld vertoeven. Dat behoeft volgens De Boer niet het einde van een christelijke politieke beweging in te leiden.

Partijvoorzitter H. A. de Boer tijdens het uitspreken van zijn openingstoespraak.

Een partijformatie, zich uitstrekkend voorbij de grenzen van de eigen partij, welke zich door de boodschap van het Evangelie wil laten leiden kan volgens hem de start zijn van een nieuw elan. Hierover sprak De Boer: „Dat kan via de weg van het CDA. De vervulling daarvan hangt echter mede af van onze bereidheid nu ook samen op weg te gaan. Samen strijden voor echte beginselpolitiek. Voor een politiek die de trekken vertoont van wat Christus ons leerde. Dat is mijn oproep aan u. Dat is de bedoeling van punt 4 uit onze resolutie. Hard werken, onze roeping volgen binnen het CDA”.

Beleidslijnen

De partijvoorzitter vervolgde zijn rede met een schets van de richting waarin naar zijn mening de Christen-Democratie zich in ons land dient te bewegen, namelijk: „Een politiek die de stem van de zwakke versterkt, ongerechtvaardigd grote verschillen verkleint en de mogelijkheden voor hen die weinig veren voor de mond hebben weg te blazen vergroot, is een politiek in de lijn van onze programma's. Wij zijn er dankbaar voor dat er een goed pakket van sociale voorzieningen bestaat. Er wordt misbruik van voorzieningen gemaakt. Hiertegen is optreden geboden. Maar wij geloven niet dat er grof misbruik van sociale voorzieningen wordt gemaakt. Wij steunen een beleid dat extra zorg besteedt aan ouderen, zieken, gehandicapten, werklozen en aan hen die in de welvaartsslag – om welke reden dan ook – achterop raakten. Een uiterst kritisch volgen van de ontwikkeling van kerncentrales en een met kracht voortzetten van de strijd tegen nog

in omvang toenemende vervulling en verwaarlozing van de schepping is ons geboden. Vanuit onze achtergronden kiezen wij nòch voor een vooruitgangsgeloof, nòch voor ongebreidelde groei.

Een helpen van de minst bedeelden op aarde achten wij een recht van hen en een plicht voor ons. Daarom ook zullen wij niet meewerken aan ingrijpende bezuinigingsplannen op ontwikkelingshulp. Wij hebben geen vrede met steeds toenemende bewapening en bestaande relatieve vrede, dank zij geweld. Het voortdurend met de problematiek van ontwapening en veiligheid bezig zijn is een dure plicht voor een christelijke politieke partij. Daarbij dient wat de toets van bijbelse kritiek kan doorstaan ons te leiden. Het beleid van de regeringen in Zuid-Afrika is fout. In strijd met wat ons programma over elementaire mensenrechten opmerkt. Ik denk ook aan onze medemensen in vele landen van Zuid-Amerika. De wetenschap dat er regeringen zijn, die slechts overeind blijven langs de weg van geweld en onderdrukking is voor ons onaanvaardbaar. Het Chileense bewind kan onze steun niet hebben. In de verkiezingsstrijd is door de Duitse christen-democraten de polarisatie als model bewust gekozen. Persoonlijke aanvallen zijn mode en er wordt gewerkt met een door en door vals thema, dit alles terwille van het terugwinnen van de macht. Het kommunistische systeem heeft vele kanten die wij als mensenwaardig willen aanduiden. Ons omgaan met minderheden en meerderheden, ons respect voor de

tenminste gelijkwaardig is aan de invloed van de kapitaalverschaffers”. De wezenlijke inhoud en doelstelling van het wijzigingsvoorstel van de wet op de ondernemingsraden heeft onze hartelijke instemming.

Ons program vraagt om een planmatig onderwijsbeleid. De Contourennota, zijnde een discussienota, draagt daartoe volop gespreksstof aan. Van het huidige onderwijsbeleid wordt door sommige cirtici een vertekening van de werkelijkheid geschetst. Zo de vrijheid van onderwijs in het geding is, de toekomst van de christelijke school op het spel staat, dan gebeurt dat door uitholling van binnenuit. Als de christelijke school in gevaar is dan komt dat omdat liefde, trouw en belangstelling tanende zijn. De strijd van Gilhuis en de zijnen voor een herkenbare christelijke school verdient onze hartelijke steun. Ik heb lijnen willen aangeven van waaruit wij het CDA willen binnentrekken. Voor die koers zullen wij mensen trachten te winnen. Ik wil tot slot nog iets zeggen over de zaak van de lijsttrekker en over de organisatie”.

Lijsttrekker

Over het CDA-lijsttrekkerschap zei De Boer het volgende: „Reeds eerder gaf de Partijraad te kennen grote voorkeur te hebben voor één lijsttrekker. Overwegingen die te maken hebben met publiciteit en het kunnen voeren van een goede verkiezingscampagne hebben daar alles mee te maken. Daarnaast dient het CDA gepresenteerd te

lijsttrekker zou kunnen zijn. Ik meen dat dit nog minder juist zou zijn. Het is niet goed dat aan één van hen het primaat wordt toegekend. Zeker niet waar hier geldt, dat de 3 over tal van zaken een geheel verschillende positie hebben ingenomen. Ik noem b.v. het kabinet en de grondslagdiscussie binnen het CDA. Het zou een bewijs van armoede zijn wanneer wij er niet in zouden slagen met een aansprekende lijsttrekker voor de dag te komen. Natuurlijk diep in zijn hart denkt iedere partij het eerst aan de eigen fractievoorzitter wanneer er een oplossing voor het lijsttrekkerschap moet komen. Hem kent men ook het beste. Toch moet het die kant niet uit. De keuze van de lijsttrekker dient geen slepende zaak te worden. De drie partijen doen er wijs aan op korte termijn tot beslissingen te komen. Daarbij dient de zaak van de christelijke politiek, die wij samen hebben te dienen voorop te staan”.

Organisatie

Tenslotte ging de partijvoorzitter nog in op de organisatie:

„Binnen de ARP hebben wij altijd betoogd dat eenheid van organisatie voorafgegaan moet worden door eenheid van beleid. Die hoofdlijn moeten wij proberen vast te houden. Het CDA is een federatie. 3 Partijen besluiten vandaag om met één lijst bij de Tweede Kamerverkiezingen in 1977 uit te komen. Daarna stellen de 3 partijen, naar eigen procedures, hun aandeel voor de ene lijst samen. Met die ene lijst, Campagne, en met dat ene program valt alle nadruk op het beleid. En terecht. Van daaruit moet duidelijk worden of wij wezenlijk bij elkaar behoren. ook lang nadat het feestgedruis over ons samen optrekken verstomd is. Dat moet de komende jaren blijken. Wij willen ons voor een goed resultaat inzetten. Positief en met overtuiging. En wanneer na 3 á 4 jaar blijkt dat het kan dan zal ook de organisatievorm ter discussie kunnen komen en zal beslist kunnen worden of er van een federatie een fusie komen kan. Niet eerder.

In de komende periode zal er een voortgezet gesprek noodzakelijk zijn over het functioneren van de grondslag. In die tussentijd moet alle klem vallen op het beleid, op het inhoudelijke van de politiek. Daaraan dienen wij ook allereerst alle aandacht te wijden. Zolang de zaak van de grondslag niet geregeld is en ons definitieve oordeel over de problematiek van federatie naar fusie daardoor uit moet blijven, zolang blijven alle Anti-revolutionaire partijlijnen volledig intact, ook regionaal en plaatselijk. In een nota aan het partijbestuur is ons beleid op dit front uiteengezet en het partijbestuur heeft zich met de uitgezette hoofdlijnen unaniem verenigd.

Ik hield u voor dat naast de voortgezette discussie over de grondslag alle klem dient te vallen op het beleid. De bewijsvoering of wij samen – denkend aan de toekomst van de christelijke politiek – verder kunnen moet vanuit onze gemeenschappelijke politieke arbeid geleverd worden. Hiervoor is aller inzet vereist. Plaatselijk, provinciaal en landelijk. In fracties, en in verenigingen”.

Samen

„Wij gaan dat samen doen. Vanuit de wil om het eens te worden. Daarvoor vraag ik uw inzet. Niet vanuit een zich neerleggen bij het onvermijdelijke. Niet met hangend hoofd. Maar met enthousiasme. Want ook binnen het CDA gaat het om het samen werken aan de zaak van de christelijke politiek. Om een politiek die zich in dienst stelt van de naaste. Vanuit een sterke overtuiging. Er wordt binnen het CDA op ons allen gerekend”. Met deze woorden besloot voorzitter De Boer zijn openingswoord.

democratie, kan onder dit systeem niet bestaan. Geestelijke vrijheid kent het kommunisme niet. Waar maar mogelijk dient ontspanning tussen Oost en West te worden nagestreefd”.

Vergelijking

Na deze schets van wat volgens hem CDA- en AR-politiek moet zijn, vervolgde De Boer: „De weg die wij werkelijk gaan is vaak anders. Te snel wichten wij voor wat wel en niet haalbaar heet. Vanuit gemakzucht en egoïsme soms kiezend voor de weg van de minste weerstand. Nu hebben wij een heel bijzondere ontplooptechniek ontdekt: n.l. dat het beleid typisch socialistisch is. Dat zou moeten blijken wanneer wij onze programma's vergelijken met het gevoerde beleid. ik wil dat op een drietal punten doen. Het beleid wordt met name typisch socialistisch genoemd als het gaat om vermogensaanwasdeling, ondernemingsraden en het onderwijs. Men zal zich herinneren dat de 3 christen-democratische fracties in de Tweede Kamer bij het debat over de 1%'-operatie, van hun principiële bereidheid tot en steun aan maatschappij-hervormende maatregelen blij hebben gegeven. Ons program – door u vastgesteld in 1971 – pleit vóór vermogensaanwasdeling. De uitvoering van de VAD staat uiteraard ter discussie. De principiële inhoud van dit onderwerp wordt ook door ons gewenst. Ons program bepleit „een uitbreiding van de taak en bevoegdheden van de ondernemingsraden en een toekenning van invloed van de werknemers op het beleid van de grote onderneming, die

worden door één persoon die ook in staat is het andere, het nieuwe van wat onsamen voor ogen staat gestalte te geven. Dat is niet het geval wanneer de lijst door de 3 huidige fractievoorzitters zou worden aangevoerd. Van hen zijn voortreffelijke dingen te zeggen. Hun kwaliteiten worden door niemand onderschat. Maar hier gaat het om een nieuwe start. De 3 fractievoorzitters zijn elk te zeer representant voor de eigen politieke richting geweest. Dat was ook hun taak. Het uitkomen met 3 lijsttrekkers is een verlegenheidsoplossing. Het doet ook te veel denken aan een soort CDA waarin het mogelijk is voor elke heilige een eigen kaars te branden. Die kant moet het niet op. Nauw met het voorgaande houdt de vraag verband of één van de 3 fractieleiders enig

Een nieuwe CDA-publikatie

COMMENTAAR OP DE CONTOURENNOTA Samen verantwoordelijk voor het onderwijs

Het rapport van de wetenschappelijke instituten van ARP, CHU en KVP is een reactie op de ministeriële discussienota „Contouren van een toekomstig onderwijsbestel”.

Naast lovende woorden plaatst de commissie ook kritische opmerkingen bij de nota van de bewindslieden van onderwijs. Daarnaast heeft de commissie getracht een aanzet te geven om te komen tot herformuleringen en het doen van aanbevelingen.

Het royaal en kleurrijk uitgevoerde rapport kost
f 9,90 per exemplaar

U kunt het rapport bestellen door storting van het bedrag op postgiro 89673 t.n.v. AR-Partijtichting, Den Haag met vermelding van „Commentaar op de contourennota.”

Uit de Partijraad

„De voornaamste vraag waar wij vandaag voor worden gesteld is niet, of de resolutie zal worden aanvaard of verworpen maar of wij er met elkaar in zullen slagen de discussies rond het CDA daarboven uit te tillen naar wat voor- en tegenstanders, aarzelenden en vastbesloten, tot hun standpunt behoort te bewegen: wat is de beste weg om gestalte te geven aan een herkenbare christelijke politiek.

Al te lang is het voor of tegen de ene lijst de maat geweest, waarmee christen-democraten elkaar meten." Aldus begon mr. Aantjes zijn rede voor de Partijraad van 25 september jl. waaruit wij enkele passages weergeven. Over het C.D.A. zei hij o.a.: „Al te zeer is het C.D.A. doel in zichzelf geworden. Al te zeer is ook de ene lijst tot het identiteitsteken bij uitstek van het C.D.A. geworden. Het gaat niet om het middel, maar om het doel. Nu wij de allerlaatste fase zijn ingegaan, mag niet het gevecht om vóór of tegen primair zijn maar het gevecht om de beste start; niet om de uitslag, maar om de toekomst.

Het is belangrijk dat ieder een voor zichzelf en voor anderen geloofwaardig standpunt inneemt, zodat de partijraad tot een

hadden bereikt. Maar de naam van Hermann Ehlers wordt niet meer genoemd.

Bemoedigende tekenen

Er zijn echter ook bemoedigende tekenen, zoals het program van uitgangspunten Lichtpunt is ook het concept-verkiezingsprogram. Het ontbreekt vrijwel geheel aan begrip voor wat de A.R. in de discussies rond en binnen het C.D.A. werkelijk beweegt. Als straks de beslissing ten gunste van de ene lijst is gevallen, dan zal dit meer het resultaat zijn van gewoon doorzetten dan van overtuiging, meer van berusting dan van enthousiasme, meer van zich afzetten tegen anderen dan van eigen herkenbare identiteit.

Verarmde A.R.P.

Wie mocht denken dat uit deze opsomming verbittering spreekt vergist zich. Het zijn dingen die vandaag niet verzwegen mogen worden, opdat wij ons goed realiseren wat ons straks te doen staat, meer nog na de beslissing dan bij de beslissing." Aantjes vroeg zich af of wij alles gedaan hebben om de anderen warm te maken voor een echt christelijke politiek en dat overtuigend zichtbaar te maken. „Ik denk ook dat het terugvallen op de A.R.P. een

Een overzicht van de zaal tijdens de stemming over de resolutie.

geloofwaardige beslissing komt. Alleen zo is een geloofwaardige inzet na die beslissing mogelijk.

Voor wie zowel de A.R.P. als het C.D.A. geen doel maar slechts middel is, eindigt of begint de weg vandaag niet, maar loopt hij door.

Nu is de vraag nog, in welke weg wij het meeste dan wel het minste vertrouwen hebben om het doel te dienen. Straks is er nog slechts de opgave zich voor een christelijke politiek in te zetten. De verbinding tussen de beide standpunten is het doel, dat nu uw stem moet bepalen en straks ons allen de weg moet wijzen.

Beslissing C.D.A.-congres

Waarom mis ik, met het oog op dat doel, het vertrouwen om u de aanvaarding van de resolutie aan te bevelen?

Het zwaarst weegt voor mij daarbij de beslissing van het C.D.A.-congres van vorig jaar. Waarom is voor het C.D.A. verworpen, wat voor alle bijzondere universiteiten en scholen als vanzelfsprekend en onmisbaar geldt? Als die beslissing anders was uitgevallen zou ik vandaag een geestdriftig beroep op u doen het met die band aan het Evangelie als richtsnoer samen te wagen", aldus Aantjes, die ook de zaak van het lijsttrekkerschap aan roerde.

„De machtsfactor maakt zich al driester van het C.D.A. meester. Nog voor over de ene lijst definitief is beslist, wordt het lijsttrekkerschap voor de grootste partij opgeëist. Nog voor de verkiezingen zijn gehouden, laat staan gewonnen, wordt het premierschap al geclaimd. Niet dat het bij anderen anders is. Maar christen-democraten dienen niet herkenbaar te zijn aan het „Gij net zo", maar aan het „Gij geheel anders". In Europees verband wordt steeds meer gesproken over het doortrekken van de lijn van grote christen-democraten als Adenauer en Fanfani. Grote christen-democraten, niet om wat zij hebben gezegd of gedaan voor de herkenbaarheid van het Evangelie in de politiek, maar omdat zij de hoogste posten

veel en veel zwaardere opgave zou zijn dan vele tegenstanders van de resolutie veronderstellen. En een A.R.P. zonder een Dries van Agt, een Piet Steenkamp en een Til Gardeniers zou ook voor ons een verarmde A.R.P. zijn.

De verantwoordelijkheid voor de anderen gaat niet aan mij voorbij. De weerklank die onze visie op christen-democratische

Geen einde, maar nieuw begin

Samenvatting van de rede van mr. W. Aantjes, ARP-Tweede Kamer-fractievoorzitter; gehouden op de AR-partijraad d.d. 25 september jl. te Utrecht

politiek bij velen ook in katholieke kring ondervindt, legt verplichtingen op. En dat de K.V.P. zonder het C.D.A. nog slechts een schaduw zou zijn van wat zij nu nog is, is mede het gevolg van een proces waaraan wij ons deel hebben bijgedragen."

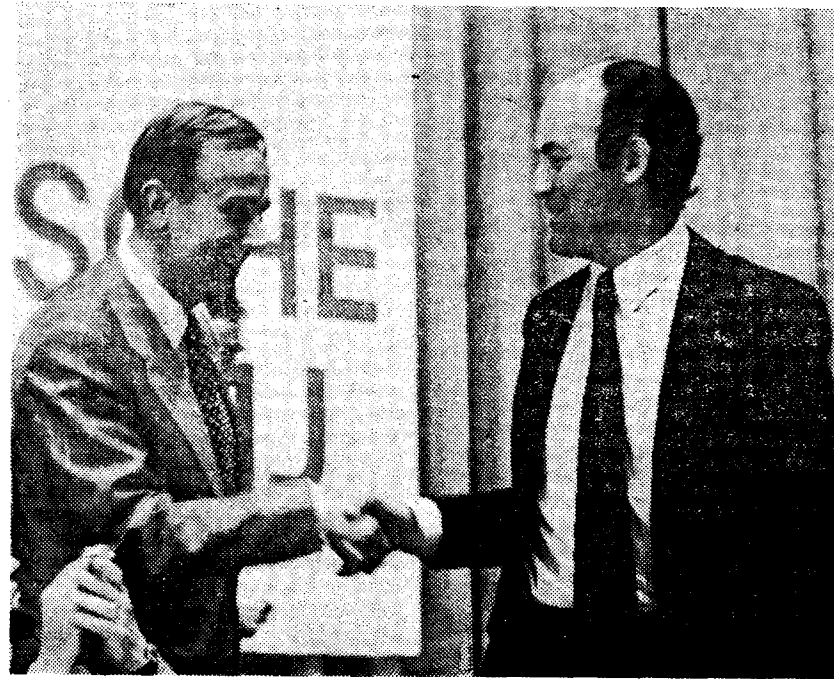
Nieuw begin

Mr. Aantjes vervolgde zijn rede met de woorden: „Ik durf te zeggen dat de beslissing die vandaag ongetwijfeld valt, niet het einde behoeft te betekenen, maar een nieuw begin kan zijn. Dan gaan we verder, niet uit berusting omdat een point of no return is gepasseerd, maar omdat het doel is gebleven. Ik ben er niet op uit iets vast te houden, maar ik ben er evenmin op uit iets los te laten. In de discussie rond het C.D.A. en de ene lijst heb ik echter steeds gesteld dat het ging om de vraag op welke wijze het doel van de christelijke politiek het best kan worden gediend. Dit moet óók prevaleren als de partij daartoe straks nog slechts de weg van het C.D.A. open laat. Daarbij staat voor de A.R.P. een stukje geloofwaardigheid op het spel. Voor de plaats binnen het C.D.A. zal voor velen het nu ingenomen standpunt ten aanzien van de resolutie meer bepalend zijn dan de visie op de christen-democratische politiek.

Boodschap Evangelie

Laat niemand denken, dat na vandaag alles gemakkelijker zal zijn. Reeds lang is gesuggereerd, dat als de ene lijst er maar eenmaal zou zijn alle problemen zich wel vanzelf zouden oplossen. Als zij er straks nog blijken te zijn, zal alle hoop gesteld worden op de ene fractie. En als het dan nog niet lukt, zal de oorzaak gezocht worden in het nog ontbreken van één partij. De christen-democratie staat en valt echter met veel wezenlijker zaken." Over de concept-resolutie zei mr. Aantjes het volgende: „In de concept-resolutie is gepoogd onder woorden te brengen wat naar de visie van de A.R.P. wezenlijk is. De strijd voor eenheid van beginsel en beleid worden eenheid van organisatie moet doorgaan. Een beginsel en beleid, die maar één centraal kenmerk hebben: bereidheid naar de boodschap van het Evangelie te luisteren, meer dan naar wat of wie anders ook; en de consequenties ervan in al hun dwingendheid voor de

samenleving te aanvaarden. Wij mogen geen afstand doen van de overtuiging dat dit kenmerkend behoort te zijn voor het gehele C.D.A. Daarom is voor mij nog van veel meer belang, welke plaats K.V.P. en C.H.U. aan deze visie binnen het C.D.A. zullen toekennen, dan hoe de A.R.P. dit ziet. Omdat het naar mijn diepste overtuiging

CDA-voorzitter Steenkamp feliciteerde fractieleider Aantjes met de uitslag van de stemming.

gaat om wat voor de christen-democratie het meest wezenlijk is. De soms heftige discussies binnen het C.D.A. zijn niet vergeefs geweest. Meer dan een jaar lang hebben die iedereen er voortdurend bij bepaald dat een principeel karakter en een duidelijk eigen beleid geen bijkomstigheden zijn maar de meest fundamentele en onmisbare factoren. Christelijke politiek heeft alleen recht van bestaan als ze de eigen mensen onrustig maakt en anderen boeit. Christelijke politiek is niet een zaak van macht hebben, maar van gemachtigd zijn.

Gemachtigd zijn om recht te verschaffen

Vooral aan hen, die te hulpeloos zijn om zichzelf recht te verwerven". Solidariteit betekent naar de mening van mr. Aantjes in christen-democratische politiek de pleitbezorger zijn van degenen die werkelijk in de knel zitten. Hierover zei hij: „Het economisch getij mag ons, zoals de troonrede zegt, tegen zijn, wij bezuinigen op onze overvloed, de derde wereld kan niet bezuinigen op haar armoede".

Eerbied voor leven en dood

„Wij moeten solidair zijn, ook in zaken van leven en dood; met de vrouw in nood, maar ook met het wordende leven. Niet alleen met het ongeboren, maar ook met het geboren leven. De christen-democratie is meer dan ooit verplicht zich van de vraagstukken van oorlog en vrede en daarbij de verhouding tussen doel en middel fundamenteel en principieel rekenschap te geven. Vooral zullen wij er oog voor moeten hebben dat het onrecht in de wereld de grootste bedreiging van de vrede is. Wij zien het vandaag o.a. bevestigd in Zuidelijk Afrika.

Niet het waarschuwen tegen het communisme helpt de wereld, maar het bieden van een christelijk alternatief. Ook in eigen land zullen wij de discussie met het marxisme niet mogen ontlopen. Velen ook van onze jeugd worden aangezogen door de marxistische idealen. De christen-democratie mag de worsteling met het marxisme om de jeugd van ons

volk niet uit de weg gaan, maar moet die veeleer zoeken. Wij zullen de jeugd van Nederland de bezieling en het houvast moeten bieden, die velen van hen nu elders en met name bij de pseudo-religie van het marxisme zoeken".

Eigen identiteit

„In het zoeken naar de eigen identiteit van de christen-democratie zullen wij niet bang moeten zijn tot een herijking te komen van begrippen, die onder ons een bijna onaantastbare inhoud hebben gekregen," aldus mr. Aantjes. Hij noemde ook een aantal voorbeelden: „Er is bijvoorbeeld tweeërlei bezit. Er is bezit dat de bezitter vrij en onafhankelijker maakt, en er is bezit dat de ander onvrij en afhankelijk maakt. Het eerste zullen wij aanmoedigen, het tweede tegengaan en reglementeren. Ik denk ook aan het begrip partikulier initiatief. De waarde ervan wordt bepaald door de functie die het vervult. Die functie is in de loop van de tijd verouderd. Hierbij pleit ik niet voor afschaffing of vervanging van het partikulier initiatief, maar voor herwaardering ervan vanuit het

onveranderd rentmeesterschap van de mens. Ik denk ook aan het begrip arbeid. Arbeid dient niet slechts vanwege zijn economische opbrengst maar ook vanwege zijn maatschappelijke zin te worden gewaardeerd".

Moeilijke weg

Het is geen eenvoudige weg die de christen-democratie heeft te gaan als zij zichzelf trouw wil blijven is mr. Aantjes van mening.

Hij stelde dat de vraag, waarvoor ook de christen-democratie staat is: „Zullen onze belangen of zal onze opdracht het criterium zijn voor de wegen die wij gaan en voor de keuzen die wij maken".

Mr. Aantjes stelde voorts, dat vandaag de A.R.P. een drempel overschrijdt.

„Wie het meest bezorgd was over karakter en koers van het C.D.A. hebben wij het hardst erbij nodig. Wie het meest twijfelde, zal het hardst moeten werken om zijn eigen ongelijk te bewerkstelligen.

Waar het op aan komt is, dat wij het geloof in de noodzaak en mogelijkheid van een echte christelijke politiek hebben behouden".

Gemeenschappelijke verantwoordelijkheid

„Dat geloof is niet aan de A.R.P. gebonden. Als u straks besluit de drempel van het C.D.A. te overschrijden, is het belangrijkste dat dit geloof behouden blijft en meegaat. Dan behoort het besluit van vandaag geen einde te zijn, dan kan het een nieuw begin zijn. Ook van het C.D.A. geldt het woord uit de troonrede: „Laten wij vandaag, in het besef van een gemeenschappelijke verantwoordelijkheid, vooral zien naar het vele dat ons te doen staat", aldus tenslotte mr. Aantjes.

De verkiezingen van 1977

De beslissing van de partijraad en van de Unieraad van de CHU betekenen niet alleen, dat de drie partijen met één lijst aan de verkiezingen zullen deelnemen. Het betekent ook, dat zij gezamenlijk één verkiezingscampagne zullen gaan voeren.

Het is een hele onderneming. Immers, een goede verkiezingscampagne veronderstelt, dat er een goede organisatie aan ten grondslag ligt.

Gedachtenvorming

Ter plaatse zal er echter een soort verkiezingsactiegroep van de grond moeten komen, die de plaatselijke activiteit voorbereidt en uitvoert in nauw overleg met het regionale verkiezingscampagneteam en in samenspel met de landelijke verkiezingsleiding. Over deze zaken is

Gemeenschappelijke campagne

In een aantal plaatsen is – in verband met staten- of gemeenteraadsverkiezingen – al ervaring opgedaan met een gemeenschappelijke campagne. In andere plaatsen bestaan er nog geen contacten en weet men soms amper van elkaars bestaan af. Het spreekt, dat dit niet zo kan blijven. Er zullen stappen ondernomen moeten worden om een goede verkiezingsorganisatie uit de grond te stampen. Deze dient zoveel mogelijk aan

te sluiten bij de bestaande organisatie-normen. reeds nagedacht. Ook hierbij gold, dat belangrijke gebeurtenissen hun schaduwen vooruit werpen. De gedachtenvorming speelde zich achter de schermen af. En dat kon en mocht ook niet anders, omdat de te nemen beslissing in vrijheid genomen moest worden. Daar pasten zeker geen verhalen bij over een verkiezingsvoorbereiding. Anderzijds was het logisch, dat er intern werd nagedacht. Voor een verkiezingscampagne moet er erg veel werk verzet worden. Het is duidelijk, dat een campagne niet zo maar uit de lucht kan komen vallen.

Campagne-opzet

Binnenkort zullen de kiesverenigingen nader mededelingen ontvangen over de campagne-opzet. Dit zal met name betrekking hebben op de organisatorische vormgeving. Een goede organisatie is de basis voor een succesvolle verkiezingscampagne. Alleen daarvan kan het echter niet komen. Wij zullen gezamenlijk inhoudelijke goede verhalen moeten brengen op een aansprekende manier. Bovenal hebben wij echter enthousiasme nodig en overtuigingskracht, maar vooral geloof in de mogelijkheden van een christelijke politiek.

Uit de Partijraad

Vraagstukken die de politiek beheersen

Enkele punten uit de slotbeschouwing van mr. W. Aantjes op de AR-Partijraad van 25 september 1976.

„Kenmerkend voor de huidige politieke situatie is dat deze wordt beheerst door twee grote vraagstukken die niet slechts actuele betekenis hebben, maar naar het zich laat aanzien nog jaren de politiek zullen beheersen.” Aldus mr. Aantjes in zijn slotbeschouwing op de AR-Partijraad. Hij vervolgde met het volgende over de politieke situatie:

„Het ene vraagstuk is de zorg over de economische situatie en in verband daarmee zaken als werkloosheid, inflatie en het niveau van de zogenaamde collectieve voorzieningen en lasten. Het andere vraagstuk is de zorg voor een meer rechtvaardige samenleving, waarin aan een ieder gelijkwaardige (ik zeg met opzet gelijkwaardige en niet gelijke) kansen tot ontplooiing worden geboden. De meest effectieve aanpak van beide zaken wordt belemmerd, doordat de partijen, op welke steun het huidige kabinet allereerst is aangewezen, elkaar op elk van die punten wantrouwen. De progressieven verdedigen de christen-democraten ervan dat deze wel hun steun verlangen voor de onpopulaire matingsmaatregelen m.n. in de loonsector, maar erop uit zijn maatregelen die tot hervorming van onze samenleving kunnen bijdragen te blokkeren. Christen-democraten van hun kant verdedigen de progressieven ervan wel met hun hulp allerlei democratiseringsmaatregelen te willen doorvoeren, maar voor de gezondmaking van de economie niet veel over te hebben.” Aldus mr. Aantjes. Hij ging voort met te stellen, dat wij een geheel vertekend beeld van de werkelijke politieke verhoudingen zouden krijgen, wanneer elk der groeperingen zich zou laten verleiden de kampioen van het een of van het ander te worden. „Als de één de noodzakelijke matiging wil en de ander de hervormingen, dan komt er van het beleid niets terecht en gaan wij een nieuw polarisatiedjerpert tot schade van ieder in. Als beide groepen zowel het één als het ander willen (en dat is ook de beleidslijn van de regering) dan kunnen er aanzetten gegeven worden zowel voor economisch herstel als voor een sociaal meer rechtvaardiger samenleving. Ik verwijs naar de uitmuntende beschouwing van

Vermaat in Trouw van woensdag jl.” Met Vermaat is Aantjes van mening dat een combinatie van CDA en PvdA daarvoor de beste is, zowel vanuit hun programma's als vanuit de bevolkingsgroepen waarbij zij het meeste vertrouwen genieten. „Het is niet te moeilijk elkaar op het ene danwel het andere punt luider eisen te stellen. Het is veel moeilijker, maar wel veel effectiever te trachten samen voor beide terreinen een oplossing te vinden. En het zijn toch de christen-democraten die het samen doen tot kenmerk van hun politiek handelen hebben geproklameerd?”

Politieke samenwerking

Mr. Aantjes wenst een samenwerking met de VVD niet bij voorbaat uit te sluiten. Hij zei hierover: „Naar zich laat aanzien zal na de verkiezingen anders dan in 1973, ook een combinatie van het CDA met de VVD getalsmatig tot de mogelijkheden behoren. Ik betreur dat niet. De democratie bestaat en bloeit bij de gratie van het alternatief. Het zou niet goed zijn als één der drie politieke hoofdstromingen alleen de meerderheid zou hebben. Het is ook niet goed als twee van hen uitsluitend op samenwerking met elkaar zijn aangewezen. Konstruktieve democratische partijen behoren elkaar niet van samenwerking uit te sluiten. Het zou goed zijn als VVD en PvdA dit ook t.o.v. elkaar zouden inzien en in praktijk brengen. Trouwens, als zij elkaar zelfs kunnen vinden in een zaak als de vrije abortus, waarom zouden zij elkaar dan uitsluiten om zaken die minder fundamenteel in het menselijk bestaan ingrijpen?”

Abortus

Mr. Aantjes zei het frappant te vinden dat zowel VVD als PvdA de zaak van de abortus zo weinig van politieke aard achten dat zij als oppositie- en regeringspartij elkaar daarin in een monsterverbond konden vinden. „Beide benaderen de politiek uiteindelijk te zeer vanuit de materiële gezichtshoek. Vandaar ook het spelen van de VVD op de verlangens van de vakbeweging. De PvdA suggereert voortdurend, dat als zij maar aan het bewind is de economische sanering hun kiezers niets zal behoeven te kosten, maar dat anderen het gelag zullen moeten betalen. De VVD doet het voorkomen alsof, als zij

Nog slechts enkele pakketten historische brochures voorradig.

Op het partijbureau heeft men zich de afgelopen tijd o.a. beziggehouden met het uitdunnen van het archief, waarbij talrijke brochures – soms gepubliceerd omstreeks 1950 en zelfs vóór de Tweede Wereldoorlog – in extra overschot aanwezig waren.

Deze brochures werden – naar de aard van de inhoud – in pakketten gebundeld en voor het symbolische bedrag van f 1,- op de laatste partijraad ten verkoop aangeboden. Veel bezoekers van de partijraad op 25 september jl. in Utrecht hebben de kans gegrepen een pakket van deze historische, informatieve en lezenswaardige publikaties in het bezit te krijgen. Slechts enkele pakketten werden mee teruggenomen naar Den Haag.

Beperkte voorraad

Voor leden en andere belangstellenden, die de partijraad niet bezochten, is er nu

nog een unieke, maar door de beperkte voorraad slechts een kleine, gelegenheid een pakket historische brochures (tenminste bestaande uit 10 publikaties) te verkrijgen. In voorraad zijn nog beschikbaar pakketten met publikaties van wetenschappelijke aard, met een internationaal karakter en algemene politieke aangelegenheden in vroeger jaren en nu.

Aanvragen kunnen geschieden door overmaking van f 6, (= symbolisch bedrag à f 1,- + verzendkosten à f 5,-) op gironummer 89673 t.n.v. ARPartijstichting, Dr. Kuypersstraat 3, Den Haag, onder vermelding van het gewenste. Na ontvangst van de overschrijving wordt een pakket brochures automatisch toegezonden.

KVP-fractieleider Andriessen na de stemming in gesprek met mr. W. Aantjes.

maar mee-regeert, de gezondmaking van de economie niemand iets zal behoeven te kosten (behalve dan natuurlijk de mensen die van een minimum moeten leven, maar die stemmen toch niet op de VVD). Principeel uitsluiten doen wij dus noch de één noch de ander. Wanneer ik echter in het VVD-program alleen al de paragraaf over de ontwikkelingshulp lees, dan zeg ik Van Agt na dat ik daar weinig door geanimeerd word de politieke steven te wenden. Uit dit deel van het program spreekt een geest die ons totaal niet kan aanspreken, omdat het de ontwikkelingshulp zorgvuldig plaatst in een kader die onze eigen belangen niet tekort doet maar zelfs nog dienen kan.”

Abortus-ontwerpen

Mr. Aantjes zei over de abortusdebatten het volgende: „Vriend en vijand is het er over eens, dat het debat van de zijde der christen-democratische ondertekenaars en woordvoerders op kundige, waardige en soms indrukwekkende wijze is gevoerd. Zowel naar de kant van degenen, die geen onderscheid kunnen zien of erkennen tussen eigen principiële overtuiging en de taak, functie en mogelijkheden van de wetgever, als naar de kant van degenen die eigenlijk geen enkele principiële normstelling door de wetgever willen aanvaard, is ons voorstel helder en krachtig vanuit onze eigen principiële visie verdedigd.

Het is echter niet alleen van belang dat het christen-democratische wetsontwerp wordt aanvaard, het is van minstens even groot belang dat het liberaal-socialistische wetsontwerp niet wordt aanvaard. Het kan niet anders, of velen die als overtuigd christen hun plaats in PvdA, VVD, PPR, D'66 of PSP menen te kunnen of zelfs te moeten vinden, moeten in gewetensnood verkeren met het wetsontwerp van VVD en PvdA.

Met name tot de overtuigde christenen in deze partijen wil ik mij met nadruk en ernst richten. Ik doe dit met een verwijzing naar de oproep van de zes theologen van zeer uiteenlopende politieke richting, die zich allen met vraagstukken van ethiek hebben beziggehouden op een wijze, die m.n. bij velen in de zogenaamde progressieve partijen (hoewel daar niet alleen) met instemming werd ontvangen. Ik realiseer mij, dat het gehoor dat ik vraag voor hun oproep ook ons verplichtingen oplegt voor het appèl, dat zij in andere zaken op ons doen.”

Oproep

Over deze oproep zei de AR-fractieleider nog: „De mate, waarin degenen, tot wie zij zich nu in het bijzonder richten, voor die oproep gevoelig zullen blijken te zijn, zal in hoge mate bepalend zijn voor de geloofwaardigheid van hun partijen in de toekomst en daarmee tevens van invloed zijn op de samenwerkingsmogelijkheden.” „Met name de vertegenwoordigers van partijen, die aan de christen-democratische partijen een tweeslachtige ethiek verwijten ten aanzien van het ongeboren in verhouding tot het geboren leven, wil ik in alle ernst vragen

wat het gezag van hun appèl nog is, wanneer zij nu een wetsontwerp zouden steunen dat zelfs een legalisering van de Bloemenhove-praktijk zou betekenen. Welk moreel recht hebben PPR en PSP nog ons bij defensie-aangelegenheden te konfronteren met ons abortus-standpunt, wanneer zij omgekeerd nu de konsekwentie niet trekken? Wat is nog de waarde van het verwijt van PPR en D'66, dat in ons milieubeleid onvoldoende de eerbied voor de schepping tot uiting komt, indien zijzelf nu bij de abortus-ontwerpen die eerbied niet laten prevaleren?”

Hoe kan de PvdA blijven volhouden dat dank zij de doorbraak de invloed van de christelijke levensovertuiging van grote waarde voor de socialistische politiek is gebleken, en hoe kan de VVD blijven zeggen dat confessionele kiezers zich in die partij ten volle kunnen thuis gevoelen en hun levensovertuiging politiek beleven, als het in de praktijk slechts de ruimte betekent om bij een zo ingrijpend onderwerp als enkeling „uit de boot te vallen?”

Deze partijen trachten aan het dilemma, waarin verschillende van hun leden verkeren, te ontkomen door deze kwestie tot een niet-politieke zaak, tot een persoonlijke gewetenszaak te verklaren.”

Verantwoordelijkheid

Mr. Aantjes is het niet eens met het verweer dat het hier niet om een politieke zaak gaat en dat ieder naar eigen geweten moet beslissen. Dit berust op een valse tegenstelling volgens hem. „Het geweten dient altijd de laatste maatstaf te zijn. En er wordt bij de stemming wel degelijk een politieke beslissing genomen. Daarbij gaat het er niet om welke ruimte aan enkelingen om des gewetens wille wordt gelaten, maar wat het standpunt is van de politieke richting die meerderheid en minderheid beide vertegenwoordigen.”

De kans dat beide wetsontwerpen verworpen zouden kunnen worden mag geen motief zijn om dan maar het ontwerp, dat de meeste steun lijkt te hebben, aan een meerderheid te helpen. Wanneer ook de weg van de initiatiefontwerpen niet tot een nieuwe wetgeving zou blijken te leiden, zou dit bij de kabinetsformatie dwingen tot een regeling, waarin de toekomstige partners, elkaar vinden en waarvoor het optredende kabinet de verantwoordelijkheid zou nemen”, aldus mr. W. Aantjes in zijn slotrede op de partijraadsvergadering.

WELWEZEN MET DE SPORT

Onlangs is een sportkatern verschenen onder de titel „Welwezen met de sport”. In deze vier pagina's tellende krant komende de volgende zaken aan de orde: de sportnota van Van Doorn, de overheid en de sport, sportverwording, de christelijke sportbeweging, sport en samenleving, reclame in de sport.

De meewerkende auteurs zijn: H. A. de Boer, L. A. van Splunder, prof. dr. I. A. Diepenhorst, W. F. H. Grashoff, C. J. van Leeuwen en G. J. Groenman.

De katern, die zich o.m. goed leent voor discussie in groepen, is in nabestelling tegen het volgende tarief verkrijgbaar:

Bestellingen via postgiro 89673 t.n.v. A. R. Partijstichting, Den Haag met vermelding van het gewenste.

1 ex. f 0,75; 2 t/m 4 ex. f 0,60 per ex.; 5 t/m 9 ex. f 0,50 per ex.; 10 t/m 24 ex. f 0,40 per ex.; 25 en meer ex. f 0,30 per ex.

UIT DE ARJOS

Fred Borgman voor Arjosraad:

CDA MOET KANS KRIJGEN OM EENSGEZINDE POLITIEK TE DEMONSTREREN

Het politiek overlegorgaan van de Arjos, de Arjosraad, heeft de avond voor de AR-partijraadsvergadering, een positieve uitspraak gedaan over het tot stand komen van één CDA-lijst. Deze uitspraak, aanvaard met 42 stemmen voor en 22 stemmen tegen, is in z'n geheel opgenomen op deze pagina.

Tijdens de Arjosraadsvergadering hebben vertegenwoordigers van de provinciale organisatie hun licht laten schijnen over de zaak van de ene lijst. De meeste kritiek richtte zich op de stelling dat er binnen het CDA eenheid bestaat over het uitgangspunt en op het feit dat de overeenstemming over het praktisch politiek beleid in de Tweede Kamer, nog veel te wensen overlaat. Fundamentele kritiek m.b.t. deze punten werd met name naar voren gebracht door de afvaardigingen van Friesland, Gelderland en Zuid-Holland.

Een amendement van Gelderland, waarin wordt uitgesproken dat het voor de Arjos niet akseptabel is om in te stemmen met één lijst, maar dat, indien de AR-Partijraad zich op 25 september zou uitspreken voor één lijst, de Arjos het CDA positief doch uiterst kritisch zal begeleiden, werd verworpen met 41 stemmen tegen en 23 voor.

Ontwerpresolutie

De ontwerpresolutie van het hoofdbestuur, werd alleen op enkele andersluidende punten geamendeerd. Voorafgaande aan

de bespreking van de resolutie hield Arjosvoorzitter Fred Borgman een rede bij wijze van toelichting van het bestuursstandpunt.

Hij deed dit aan de hand van een beschouwing over de vier voorwaarden die zijn vastgelegd in een resolutie van de AR-Partijraad van 10 april 1976 en met name over de door de Arjos herhaaldelijk aangegeven stelling, dat er eenheid dient te bestaan t.a.v. uitgangspunt, program en vertaling van het program in concreet beleid.

Fred Borgman liet er geen twijfel over bestaan dat de gekonstateerde verschillen van mening t.a.v. het functioneren van het uitgangspunt, als achterhaald beschouwd mogen worden. Na het eerste CDA-Congres en de partijraadsvergadering te Hoogeveen waar van genoemde verschillen in inzicht sprake was, is een program van uitgangspunten door het CDA-bestuur bekrachtigd, dat niets aan duidelijkheid te wensen overlaet.

Uitgangspunt

Tijdens het CDA-congres werd het zgn. amendement Borgman verworpen, waarin gevraagd werd in de CDA-statuten op te nemen dat vertegenwoordigers van het CDA, naast program en beleid, eveneens het uitgangspunt van het CDA voor hun rekening nemen. Na genoemd CDA-congres heeft het CDA-bestuur echter een opstelling gekozen die in feite overeenkomt met wat genoemd amendement beoogde, aldus Fred Borgman. Het CDA-bestuur heeft overeenstemming bereikt over het uitgangspunt door in het program van

Fred Borgman.

uitgangspunten vast te leggen dat het CDA wil pogen te antwoorden op de universele oproep van het Evangelie tot dienst aan God en de medemens en zich wil stellen onder de voortdurende kritiek van het Evangelie en dat krachtens de koppeling van genoemd program van uitgangspunten aan artikel 25 van de statuten, ieder lid van het CDA mag worden geacht met deze uitgangspunten voor zijn of haar praktisch politiek beleid in te stemmen. Ook een bij dit program behorende brief van CDA-voorzitter Steenkamp, laat in dit opzicht geen enkel misverstand over het functioneren van het uitgangspunt, aldus Borgman. Op deze wijze is ruimschoots toegegeven aan het amendement-Borgman. Was er een andere functie toegedacht aan het uitgangspunt voor het politiek handelen binnen het CDA, dan was dit voor mij het absolute breukpunt geweest, aldus de Arjosvoorzitter. Overigens kon hij weinig waardering opbrengen voor de achterhoedegevechten die door sommigen op dit punt nog gevoerd worden.

Program en beleid

Over het gepresenteerde ontwerpprogram voor het CDA toonde Fred Borgman zich enthousiast. Hij kwalificeerde het als een verrassend en inspirerend stuk, dat een eigen politieke koers verwoordt, gebaseerd op onze eigen christelijke levensovertuiging. Op het punt van het politieke beleid zijn volgens Fred Borgman zowel bemoedigende als teleurstellende ervaringen aan de orde. De teleurstellende ervaringen zijn in hoofdzaak het gevolg van de verschillen in positie van de CDA-partners t.o.v. het kabinet. Daarbij noemde Borgman het ongelukkig dat de CHU in de Tweede Kamer kennelijk meer waarde heeft gehecht aan het oppoetsen van haar rol als oppositiepartij dan vorm te geven aan versterking van de politieke band tussen de CDA-partners. Hij sprak de wens en verwachting uit, dat daar thans verandering in gaat komen. Het politieke beleid als één van de vier voorwaarden uit de partijraadsresolutie

van 10 april j.l., is minder dan wij gehoopt en graag gezien hadden, aldus Borgman. De zaken zijn er overigens bepaald ook niet slechter op geworden. Zij het met moeite, de stelling kan verdedigd worden dat (de letterlijke tekst van de voorwaarde volgend) in het parlement gekomen is tot een meer eensgezind beleid. Volgens de Arjosvoorzitter is het de moeite waard om één CDA-fractie hier het voordeel van de twijfel te geven, alvorens het federatief model dat thans voor het CDA geldt, wordt omgezet in één politieke partij. In de voor ons liggende periode zal het aksent niet dienen te liggen op een verdergaande integratie van de drie partijen, maar op een werkelijke beleving van hetgeen in het program van uitgangspunten is neergelegd, teneinde van daaruit gezamenlijk te werken aan een herkenbare christelijke politiek, voor nu en in de toekomst.

Aan de overige drie voorwaarden is zonder meer voldaan. Daarbij noemde hij de voorwaarden die betrekking hebben op de verantwoordelijkheid voor het eigen gevoerde beleid van de huidige Kamerfracties, en de voorwaarde m.b.t. een intentieverklaring, uiterst wezenlijk. Alhoewel het CDA-bestuur geen uitspraak heeft gedaan over de richting die zo'n intentieverklaring op zou moeten gaan, is het volgens Borgman, op zich al een intentieverklaring dat de kans er in zit dat op basis van programvergelijking en wederkerigheid een voorkeur of intentieverklaring afgegeven wordt. Immers, KVP, ARP (en Arjos) hebben aan de coalitie met de PvdA steeds een brugfunctie toegekend. Die brugfunctie lijkt te slagen. Het kabinet heeft aan een enorme hoeveelheid omvangrijke problemen het hoofd weten te bieden, zonder stuk te lopen. Dat is van doorslaggevende betekenis. De beleidsombuigingen die het kabinet Den Uyl heeft weten te bewerkstelligen worden in grote lijnen door ons toegejuicht, aldus Borgman. Drastische koerswijzigingen die, wanneer wij Wiegel mogen geloven, een kabinet met liberalen ongetwijfeld zal trachten door te voeren, zullen slechts negatief kunnen werken op de sociaal-ekonomische positie van ons land. Hij waarschuwde zowel PvdA als CDA in dit verband voor het opkweken van meningsverschillen gedurende de verkiezingskampagne. Daar spinnen alleen derden goed garen van, aldus Borgman. Borgman sprak overigens waardering uit voor het feit dat ook de CHU zich binnen het CDA-bestuur loyaal heeft opgesteld t.a.v. de mogelijkheid een intentieverklaring te bevorderen.

Schroom

Alles afwegende, kom ik tot een positieve opstelling t.a.v. de ontwerpresolutie die de AR-partijraad zaterdag 25 september behandelde, aldus Borgman. Wel met enige schroom, omdat nog niet alle moeilijkheden uit de weg geruimd zijn. Echter, het ideaal waar wij als Arjos steeds naar hebben gereikt, dient ook hier onze stuwende kracht te zijn. Die kracht, en ons verantwoordelijkheidsgevoel t.a.v.

christelijke politiek op lange termijn, zijn eveneens overwegingen die wij bij onze oordeelsvorming dienen te betrekken, aldus Borgman. Hij memoreerde dat de Arjos de AR-politiek van de afgelopen drie jaar als één man gesteund heeft. De politiek van Aantjes heeft velen opnieuw gemotiveerd voor christelijke politiek en is met name door jongeren beschouwd als een nieuwe uitdaging om met ons in deze wereld vorm te geven aan wat het evangelie van ons verlangt. Borgman riep de Arjos op om in deze zin haar voorttrekkersfunctie te blijven vervullen en te trachten onze politieke idealen over te planten op het CDA. Net zo goed als dat in de AR het geval is geweest, is het CDA gebaat bij de inbreng van kritische en lastige mensen, aldus Fred Borgman.

Lijsttrekker

Sprekend over de lijsttrekker voor het CDA, toonde Fred Borgman ergernis over de stoelendans die thans plaatsvindt. Naar zijn mening zal een partij die zich als nieuw wil presenteren het in dit opzicht niet moeten zoeken bij de huidige politieke leiders die stuk voor stuk belast zijn met het wel en wee van hun eigen partij. Het is hoogst ongewenst om de huidige fractievoorzitters in aanmerking te laten komen voor het lijsttrekkerschap, uittalingen van Kruijzinga ten gunste van Andriessen ten spijt, aldus de Arjosvoorzitter. Het zou hem overigens niet verbazen, als een keuze voor één van de fractieleiders voor bepaalde besturen een onaanvaardbare zaak zou zijn. Wanneer deze stoelendans toch wordt voortgezet, dan dient men wel te weten dat wij niet zullen schromen om eveneens een duit in het zakje te doen door ons sterk te maken voor onze eigen fractieleider Aantjes, aldus Fred Borgman. Het CDA-bestuur zal ook hier een meer verstandig beleid moeten voeren door een nieuw gezicht bij een nieuwe lijst te zoeken, hoe moeilijk dat thans ook lijkt. Juist daarom zal de keuze zich niet moeten beperken tot een KVP-er, omdat dit toevallig de grootste c.d.-partij is. Met dit soort machtsdenken hebben wij ons nooit in willen laten en wij zullen ons daar tegen blijven verzetten, aldus Borgman.

Fred Borgman vervolgde zijn toespraak door te zeggen dat vooral niet vergeten mag worden, dat evenals de ARP, het CDA een middel is om politiek te bedrijven en geen doel in zichzelf mag zijn. De discussie dient zich dan ook te verplaatsen naar de mogelijkheden die wij via het CDA hebben om aan christelijke politiek gestalte te geven. Want dat is het echte doel waarvoor wij staan. Borgman onderstreepte daarbij de zware taak en opgave die wij aanvaardden, als wij inderdaad kiezen voor zo'n politiek. Het enige antwoord dat wij daarop mogen en kunnen geven, is met enthousiasme die taak en opgave aanpakken en aldus het werk voort zetten.

Resolutie Arjosraadsvergadering gehouden op vrijdagavond 24 september 1976

De Arjosraad, op 24 september 1976 in Utrecht in vergadering bijeen;

Konstaterende

dat de partijraad van de ARP op 25 september a.s. een uitspraak hoopt te doen m.b.t. de vraag of bij de in 1977 te houden Tweede - Kamerverkiezingen de ARP, samen met de KVP en de CHU met één gemeenschappelijke kandidatenlijst zal uitkomen; dat de Arjosraad, gelet op zijn resolutie van 1 mei 1976, een uitspraak m.b.t. bovengenoemde vraag zal doen, na een totale afweging van alle ontwikkelingen m.b.t. de christen-democratische samenwerking tot op heden, en na een toetsing van de voorwaarden - eenheid van uitgangspunt, program en uitvoering - die aan een

samengaan van ARP, CHU en KVP steeds door de Arjos is gesteld; dat door de ARP in zijn partijraadsresolutie van 10 april j.l. een 4-tal voorwaarden zijn genoemd, waarmee de Arjosraad in zijn resolutie van 1 mei j.l. heeft ingestemd, en een genoegzame vervulling van elk der genoemde voorwaarden als een noodzakelijkheid heeft aangemerkt;

Overwegende m.b.t. het uitgangspunt

dat er tussen de partners eenheid bestaat omtrent de Christelijke grondslag van het CDA, neergelegd in artikel 2 van de Statuten; dat het 1e CDA-congres voor de Arjos een teleurstellende ervaring is gebleken, daar er een verschil van inzicht aan het licht trad, omtrent het functioneren van de grondslag voor vertegenwoordigers van het CDA;

dat echter door het CDA-bestuur een program van uitgangspunten is vastgesteld, waarin o.m. wordt gesteld dat het CDA wil pogen te antwoorden op de universele oproep van het Evangelie tot dienst aan God en de medemens en zich wil stellen onder de voortdurende kritiek van het Evangelie en dat krachtens de koppeling van genoemd program van de statuten, ieder lid van CDA mag worden geacht met deze uitgangspunten voor zijn of praktisch politiek beleid in te stemmen.

m.b.t. het program

dat het CDA-bestuur overeenstemming heeft bereikt over het politiek program; dat bedoeld program, hetwelk aan de 3 partijen der vaststelling is aangeboden, een eigen politieke koers verwoordt, gebaseerd op een christelijke levensovertuiging en naar geest en naar strekking in hoge mate overeenstemt met de visie die de Arjos op het te voeren CDA-beleid heeft, zoals neergelegd in een door de Arjos-raad in zijn vergadering van 1 mei j.l. vastgesteld rapport;

m.b.t. het beleid

dat er, t.a.v. de eenheid van opstelling van de 3 Tweede Kamerfracties in het praktisch politiek beleid, naast bemoedigende ervaringen ook meerdere teleurstellende ervaringen

zijn geweest, die in hoofdzaak het gevolg zijn van een verschil in positie die de 3 partijen t.a.v. het zittende kabinet innemen, doch die tevens hun oorzaak vinden in een verschil in karakter van de onderscheiden partijen;

m.b.t. de voorwaarden genoemd in de AR-partijraadsresolutie van 10 april j.l.

dat over de voorwaarden t.a.v. de kabinetsformatie t.a.v. een eventueel uit te spreken voorkeur of intentieverklaring en t.a.v. het op zich nemen van de verantwoordelijkheid voor het door elk der 3 partijen gevoerde eigen politiek beleid, overeenstemming bestaat; dat m.b.t. de 4e voorwaarde „een in het parlement in toenemende mate te voeren eensgezind politiek beleid”, niet die vooruitgang is geboekt welke de Arjosraad had gehoopt en verwacht;

Spreekt uit

dat er t.a.v. het uitgangspunt en het ontwerpprogram overeenstemming is bereikt; dat er in het gevoerde praktische politieke beleid van de 3 Tweede Kamerfracties, niet de eenheid is bereikt welke van de in federatief verband samenwerkende christen-democratische partijen

verwacht mocht worden; dat echter, gezien het ons voor ogen staande ideaal en de wel bereikte resultaten, de mening gewettigd is, dat een federatief gestructureerd CDA de kans moet hebben, zich op het terrein van de praktische politiek te bewijzen, door een door KVP, CHU en ARP gezamenlijk te voeren geloofwaardige christen-democratische politiek, waartoe het uitkomen met één gezamenlijke kandidatenlijst voor de komende Tweede-Kamerverkiezingen een geëigende stap is; dat de Arjos een positieve uitspraak t.a.v. de gezamenlijke lijst wil doen, om op deze wijze vanuit het gestelde ideaal, tezamen met anderen opnieuw de waarde te beleven van de christelijke beginselen in de praktische politiek; dat in de voor ons liggende periode niet het accent zal dienen te liggen op een verdergaande integratie van de 3 partijen, maar op een werkelijke beleving van hetgeen in het program van uitgangspunten is neergelegd teneinde van daaruit gezamenlijk te werken aan een herkenbare christelijke politiek, voor nu en in de toekomst; dat de Arjos zich volledig zal inzetten om in het CDA een geloofwaardige christen-democratische politiek te voeren.

hypotheken

Denkt u aan een eigen huis?
 Geld hoeft dan geen
 struikelblok te zijn.
 Een hypotheek van de Spaarbank
 maakt 't u mogelijk. Er is óók
 voor u een hypotheek,
 aangepast aan uw
 inkomsten tot 100%
 Laat u uitgebreid adviseren
 door de

SPAARBANK EIGEN HAARD GRONINGEN

Tel. 050-127902
 127687

Handel in buizen (diverse maten) NIEUW IJZER,
 zoals platen, hoek- en balkijzer
RIJPLATEN in diverse maten

STOLK'S Handelsonderneming B.V.

Postbus 1, H. I ambacht
 afd.: Sloperij, Veersedijk 223, tel. 078-2.80.00
 Afd. Bruikbare materialen, Veersedijk 11,
 tel. (01858) 2024 en 5025.

A. BAARS Azn.

**Exploitatie van
 baggermaterieel B.V.**

VERKOOP EN VERHUUR

Telefoon (0 1840) - 5566
 Postbus 70, Sliedrecht.

Scheepswerf A. BAARS Azn. B.V.

SLIEDRECHT
 Telefoon (0 1840) - 5566
 NIEUWBOUW EN REPARATIE

FA. J. A. VISSCHER & ZOON

DE NIEUWESLUIS 5 - ZWARTSLUIS
 buiten kantooruren: 05208-1259-1546
 Telefoon kantoor: 05208-2120
 werkplaatsen: 05208-1259

**Directieboten - Sleepvletten -
 Dekschuiten**

FIRMA DE REK EN HORSMAN

Fabriek van Scheepslieren

DORPSTRAAT 102 - TEL. 0 1894-218
 OUDERKERK AAN DEN IJSSSEL

SYSTEEMBOUW VERMEULEN B.V. MILL
 Industrieterrein Postbus 3 tel. 08859-1024

Systeembouw (Permanent en Semi Permanent)
 Systeembungalows, Scholen, Kantoren, Houten ga-
 gages, Bedrijfsschuren en loodsen. etc.

**AANNEMINGSBEDRIJF
 „SCHOUWEN-DUIVELAND”
 N.V.**

Schulthaven 10 - ZIERIKZEE
 Tel. 0 1110-3951 (3 lijnen)
 HET ADRES VOOR
 UITVOERING VAN BETON, WATER-,
 WEGENBOUW- en CULTUURTECHNISCHE
 WERKEN

In de Noordoostpolder en
 Oostelijk Flevoland

**AANNEMERSBEDRIJF
 N.V. GEBR. SALVERDA**

T HARDE - BOVENWEG 7 - TELEFOON 0 5235-1669

DROOG HOUT

SPECIALITEIT: GEWATERD IEPEEN, VERDER
 BEUKEN, ESSEN, LINDEN, KERSEN, EIKEN EN
 PEREN. Incomplete bollen en plaathout. Contant 1%

*N.V. Hard- en Zachthout
 Import Mij.*

LOENEN (VELUWE) - TELEFOON 05765-212

SCHULING INDUSTRIE TECHNIEK BV

BINNENHAVENSTRAAT 20
 HENGEL-O.
 POSTBUS 52 TEL. 0 5400-156.00

**FA. JAN DE MIK
 HARDINXVELD-GIESSENDAM**

*Aannemers van oeververdedigings-
 werken - Griendhouhandel*
 Tel. 01846-2484 Hardinxveld-Giessendam

Drukkerij De Longte B.V.
 Postbus 171 - Dordrecht - Tel. 078-3.43.22

*Snelle offsetdrukkers
 voor meerkleuren
 reklamedrukwerk*

*Alle textielgoederen,
 bedden, dekens,
 matrassen, complete
 woninginrichting*

Grootzand 14 - 38 - 42, SNEEK - Midstr. 114, JOURE

IN PRIMA BOTER EN KAAS
 STEEDS DE BAAS

ALLE SOORTEN GROOT EN KLEIN
 KOMEN UIT DE IJSSSEL- EN LEKSTREEK FIJN

A.vanHouwelingen - Moordrecht

TELEFOON 305 (0 1827) WETERINGSTRAAT 4

In dit boekje stelt
 de auteur, voorma-
 lig financieel-
 economische spec-
 ialist van de
 ARP-Tweede-
 Kamerfractie
 en alids kort hoog-
 leraar aan de Vrije
 Universiteit, dr.
 Arend J. Vermaat
 drie thema's aan de
 orde:

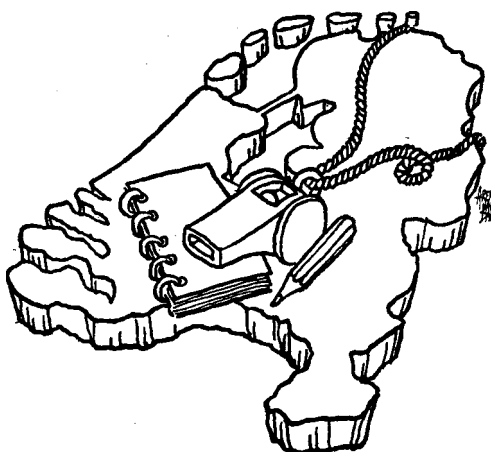
- Voldoet onze
 economische
 orde aan bijbelse
 normen?
- Groeien of ver-
 soberen?
- Ethiek en politiek,
 over zwart geld
 en andere kwa-
 len.

Het geheel is rijk
 geïllustreerd met
 cartoons. Prijs per
 exemplaar f 3,50.

Bestellingen:
 Stort het verschul-
 digde bedrag op
 postgiro 89673
 t.n.v. A.R. Partij-
 stichting, Den Haag
 met vermelding
 van „Spelregels
 voor economie &
 politiek”.

SPELREGELS

VOOR ECONOMIE & POLITIEK
 AREND J. VERMAAT

EEN UITGAVE VAN DE

stichting kader- en vormingswerk ARP

DR. KUYPERSTRAAT 3, 'S-GRAVENHAGE

WIR

VAN DE PARTIJ

Kursus voor (aspirant) gemeenteraadsleden

(Uitgaande van de stichtingen Kader- en Vormingswerk ARP, CHU en KVP in samenwerking met de CDA-verenigingen voor gemeente- en provinciebestuurders)

De cursus wordt op vier zaterdagochtenden gehouden, elke ochtend één onderwerp n.l.:

1. training gesprekstechniek
2. ontwikkelings- en vernieuwingsbeleid van de overheid m.b.t. integratie 'kleuter-basisonderwijs, experimenten middenschool en schoolbegeleidingsdiensten
3. subsidiepolitiek en CRM

De zes cursussen worden gehouden:

Utrecht: 16 oktober, 6 november, 15 januari, 19 februari
Zwolle: 23 oktober, 20 november, 18 december, 29 januari
Goes: 30 oktober, 18 december, 29 januari, 19 februari
's-Hertogenbosch: 16 oktober, 6 november, 15 januari, 5 februari
Weert: 23 oktober, 20 november, 18 december, 29 januari
Leiden: 30 oktober, 18 december, 29 januari, 5 februari

Zaal open 9 uur, aanvang les 9.30 uur tot ca. 12.30 uur. Zorg voor tijdige girering!! Inschrijving staat open voor de leden van de CDA partijen, ARP, CHU en KVP. Het aantal plaatsen per cursus is beperkt, we zijn genooddacht naar volgorde van binnenkomst van de giro de deelname vast te stellen.

4. ruimtelijke ordening (woningbouw, inspraakbehoefte)
U kunt inschrijven voor de gehele cursus en hebt de keus uit zes plaatsen: Utrecht, Zwolle, Goes, 's-Hertogenbosch, Weert en Leiden. Na ontvangst van uw inschrijfgeld ontvangt u nadere gegevens en tevens (gratis) het boek „Kijk op de Gemeenten”. Wanneer uw reiskosten meer bedragen dan f 10,- per zaterdag, kunt u dit meerdere t.z.t. declareren.

Vermeldt duidelijk uw naam en adres en... vergeet vooral niet te vermelden in welke plaats u aan de cursus wilt deelnemen. U maakt f 30,- over op giro 169900 t.n.v. CHU, 's-Gravenhage. (Het organiserende bureau is de Stichting Kader- en Vormingswerk CHU, Wassenaarseweg 7, 's-Gravenhage, tel. 070-24.45.16.)

Aanmelding voor volgende AR-Partijraad opengesteld

Beslissingen over CDA-lijst(en), lijsttrekker en program

De ene partijraad is net achter de rug en de volgende staat al voor de deur. Over de eerstbedoelde bijeenkomst wordt in deze editie van AR-Post uitgebreid verslag gedaan, over de andere geven wij u hierbij enige beknopte informatie.

Allereerst datum en plaats van handeling. De eerstvolgende A.R.Partijraad wordt gehouden op zaterdag 13 november 1976 in de Kleine zaal van „De Doelen” te Rotterdam (tegenover het N.S.-station).

CDA-lijst en lijsttrekker

Op deze najaarspartijraad moet o.a. vastgesteld worden op welke wijze de namen van de kandidaten worden verdeeld over de lijsten of lijstengroepen die in de 18 Kamercentrales worden ingediend voor de Tweede-Kamerverkiezingen in 1977. Bijzonderheid is dat het ditmaal om CDA-lijsten (groepen) gaat, geheel overeenkomstig het besluit van de AR-kiesverenigingen en de partijraad van 25 september j.l. om gezamenlijk met CHU en KVP aan de verkiezingen deel te nemen. Ook over de lijsttrekker(s) wordt - voor wat de ARP betreft - een beslissing genomen.

Amendementen Program

Voor 1 september 1976 zijn door de diverse organen van ARP, CHU en KVP ruim 800 amendementen ingediend op het Ontwerp-CDA-program. De partijbesturen voorzien al deze amendementen thans van een prae-advies, maar de partijraad moet beslissen of een amendement wel of niet wordt overgenomen. Ook dit omvangrijke agendapunt wordt op 13 november a.s. behandeld. De agenda is hiermee nog niet afgewerkt, want ook de jaarrekening 1975 en de begroting 1977 van de AR-Partijstichting en de Dr.A.Kuyper-stichting, het wetenschappelijk instituut van de partij moeten nog worden vastgesteld. Verder zal de Europese Volkspartij onderwerp van gesprek zijn.

Aanmelding

Iedereen kan met bovenstaande gegevens constateren dat deze partijraad weer een interessante happening belooft te worden. Vanaf vandaag kunnen belangstellenden zich voor deelname aanmelden bij het A.R.Partijsecretariaat, Dr.Kuyperstraat 3, Den Haag. Op de partijraad van 25 september j.l. in Utrecht waren ruim 700 bezoekers aanwezig. De beschikbare plaatsruimte in de Doelen heeft echter niet zo'n omvang als de Jaarbeurs Congreszaal. Om teleurstelling te voorkomen is derhalve snelle aanmelding gewenst! Van belang is ook dat men bij de opgave tevens vermeldt of gebruik wordt gemaakt van de lunch. (Indien geen vermelding voorkomt, wordt geen lunch besteld!) Als bijdrage in de kosten inclusief lunch en consumpties, gelieve men weer te rekenen met een bedrag van ca. f 17,- per persoon. Tenslotte nog dit: Stemhebbende en adviserende leden van de partijraad ontvangen aanmeldingsformulier en vergaderstukken in de tweede helft van oktober, terwijl belangstellenden de gegevens krijgen toegezonden na ontvangst van de aanmelding.

Bijcholingsdag

Op zaterdag 2 oktober in de Utrechtse Jaarbeurs is er een bijcholingsdag van oud kaderkursisten. Aanvang: 10.00 uur 's ochtens precies.

kursus Zwolle

Donderdag 7 oktober in hotel Glijtenbeek te Zwolle, tegenover station NS gelegen, eerste bijeenkomst van de CDA-kaderkursus Zwolle. Aanvang: 10.00 uur 's ochtens precies. Bij verhindering dit drie dagen tevoren melden!

RADIO

De eerstvolgende radio-uitzending van de ARP is weer te beluisteren op zaterdag 2 oktober a.s., op Hilversum II van 18.20-18.30 uur.

J. W. Scholten

hen, die verdrukt, vertrappt of gemarteld worden moet een essentieel element zijn van chr. democratische politiek, want dat betekent een poging steun te verlenen aan hen, die geen helper hebben. Portugal is een zich opworstelende democratie. Met Spanje gaat het nog moeizaam, al zijn ook daar ontwikkelingen die hoop geven voor nog een uitbreiding van de democratische volkeren-gemeenschap in West-Europa. Ook over Spanje werd gedebatteerd, maar over de situatie in dat land wellicht een andere keer.

Volle agenda

De agenda van de Assemblée, die zich ditmaal over 2 weken uitstrekte, was nogal overvloedig. Ik vermeld hiervan slechts de debatten over de economische problemen in Europa, over monumentenzorg, over bescherming van de mensenrechten in Europa, en vooral ook het debat over de toekomst van de EEG aan de hand van het rapport van de Belgische premier Tindemans, die ook zelf de Assemblée toesprak. Uiteraard kwamen hierbij ook de relaties tussen Klein-Europa en Groot-Europa aan de orde, zoals deze zich respectievelijk hebben georganiseerd in de EEG van de 9 en de Raad van Europa van de 19 landen (waaronder de 9 van de EEG).

Betekenis Raad van Europa

Mij wordt nogal eens gevraagd, wat de betekenis van de Raad van Europa is of liever er wordt bij deze vraag kennelijk twijfel over de betekenis uitgesproken. Ik meen, dat de problemen die ik heb genoemd duidelijk maken, dat er gemeenschappelijke belangen bestaan tussen de leden van de Raad v. Europa en dat het goed is dat een Comité van Ministers en ook parlementariërs uit de lid-staten zich gezamenlijk over deze

K.V. Schipluiden

De ARP-Kiesvereniging „Nederland en Oranje"-Schipluiden houdt op 12 oktober a.s. haar Algemene Ledenvergadering in het Gereformeerd Jeugdhuis te Schipluiden.

D.K.V. „Alphen”

Maandag, 11 oktober a.s. organiseert de districtskiesvereniging „Alphen” een bijeenkomst in één van de zalen van de Goede Herderkerk te Alphen a/d Rijn. Aanvang 20.30 uur. Mevr. Hannie van Leeuwen, ARP-Tweede Kamerlid, zal spreken over de actuele politiek. Voorafgaand aan de openbare vergadering zal er om 19.30 uur een besloten ledenvergadering worden gehouden over de samenstelling van de kandidatenlijst voor de a.s. Tweede-Kamerverkiezingen.

K.V. Rijssen

Openbare vergadering van de ARP-Kiesvereniging Rijssen op vrijdag 1 oktober a.s. in het kerkelijk centrum „Ston”, Wilhelmijnstraat 117 te Rijssen. Aanvang 20.00 uur. Partijvoorzitter H. A. de Boer zal spreken over de ontwikkelingen in de politieke situatie van heden en toekomst.

CDA-Verband Scherpenzeel

Op donderdag, 11 november 1976, om 20.00 uur, organiseert het gemeentelijk CDA-Verband Scherpenzeel (Gld.) een presentatie-avond in Zaal 1 van het Activiteitencentrum, Hovenierslaan te Scherpenzeel. Als sprekers zijn uitgenodigd: a. Jhr. drs. P. A. C. Beelaerts van Blokland, burgemeester van Amstelveen b. M. W. Schakel, ARP-Tweede Kamerlid, burgemeester van Hoogblokland, Hoornaar en Noordeloos. c. Drs. W. K. N. Schmelzer, o.a. oud-minister van buitenlandse zaken. Zij zullen spreken over het onderwerp: „Gedreven door het Evangelie (b), met een taak voor morgen, nationaal (a), zowel als internationaal (c).

CDA-bijeenkomst Drente

De vereniging van AR-gemeente- en provinciebestuurders, afdeling Drente, de vereniging van CH-leden van gemeentelijke provinciebesturen, afdeling Drente en de KVP-kring Drente organiseren op zaterdag 23 oktober a.s. in zaal Homan (t.o. station NS) te Hoogeveen een gezamenlijke vergadering.

K.C. Assen

De Kamercentrale Assen houdt op dinsdag 5 oktober a.s. in „Bellevue” te Assen, Dr. Nassaulaan 30, de oprichtingsvergadering van de CDA-kamerkring Drenthe. Aanvang 19.30 uur.

DOCTOR ABRAHAM KUYPERSTICHTING
TELEFOON 606838
GIRO 51385

Directeur drs. A. M. Oostlander

De aktie tot dekking van het verwachte tekort over 1976 mag geslaagd heten. Tot op heden is een bedrag van ruim f 200 000,- binnengekomen, bijeengebracht door meer dan dertien duizend leden. Nog steeds komen giften binnen. Hoewel de aktie dus nog niet als beëindigd wordt beschouwd, willen wij thans reeds alle gevers hartelijk dank zeggen. Het gebleken medeleven met onze Stichting is voor ons een bemoediging om voort te gaan. Namens het Bestuur en Directie van de Dr. Abraham Kuyperstichting

J. A. Fock,
penningmeester

Nog deelname aan CDA-kader cursus Zwolle mogelijk

De belangstelling voor de CDA-kaderkursussen, zoals die door de vormingsstichtingen van ARP, CHU en KVP voor het seizoen 1976/1977 zijn opgezet, voldoet geheel aan de verwachtingen van de organisatoren.

Elke dag komen er aanmeldingen binnen uit de kring van de CDA-partijen. De belangstelling voor de weekend-bijeenkomsten in Soesterberg is groter dan voor de cursus Zwolle. Deze bestaat uit een 5-tal dagbijekomsten te Zwolle, te weten op de donderdagen 7 oktober, 4 november, 9 december, 13 januari 1977 en 17 februari 1977. Aarzelt u nog om u te laten inschrijven: hak dan gauw de knoop door. Immers de deelnemers komen uit de kring van alle CDA-partijen. In het bijzonder is er nog

ruimte voor de cursus Zwolle. U kunt zich voor de cursus Zwolle nog aanmelden, indien u er snel bij bent: d.w.z. vóór de 1e oktober a.s. Geeft u op bij de Stichting Kader- en Vormingswerk ARP (de uitvoerder van dit CDA-projekt), dr. Kuyperstraat 3, Den Haag, 070-469620, met vermelding van naam, adres, woonplaats en leeftijd en gewenste cursus.

door mr. J. N. Scholten, Tweede-Kamerlid ARP en lid van de Assemblée van de Raad van Europa.

volksvertegenwoordigers aanvaard kabinet is in functie. Een grondwet, waarin de rechten van de burgers zijn neergelegd, garandeert de democratie. Wel is in deze grondwet een m.i. te grote positie weggelegd voor de Revolutionaire Raad. Gelet op de rol, die de militairen bij de omwenteling hebben gespeeld, moet deze inbreuk op onze principes wellicht tijdelijk worden aanvaard. Ons land en ook de EEG geeft steun aan Portugal. Wel heb ik enige twijfel over de omvang van de steun. Uit antwoorden op door mij gestelde schriftelijke vragen aan minister v.d. Stoel deze zomer is mij deze niet meegevallen.

Steunverlening

Democratie is een schaars goed op een wereld, die voor een groot deel uit staten bestaat, die de fundamentele menselijke rechten en vrijheden niet weten treden. A.R.-politiek en CDA-politiek betekent in dit verband: opkomen voor deze volkeren of ze nu in Oost-Europa, in Afrika of in Latijns-Amerika zitten. Steunverlening aan

Het was de vorige week een goede dag voor de Assemblée van de Raad van Europa te Straatsburg toen ze unaniem voor haar deel besloot Portugal als 19e lid tot deze groep van democratische landen van West-Europa toe te laten.

Na een jarenlange dictatuur kwam door een ingreep van militairen een democratisch proces tot stand en thans is de Portugese democratie tot een dergelijke ontwikkeling gekomen, dat toelating tot de Raad van Europa verantwoord leek. Immers er zijn algemene verkiezingen gehouden, er is een gekozen President en een door de gekozen

zaken buigen. Voorts moete ik nog eens wijzen op de mensenrechten. Juist op dit terrein heeft de Raad v. Europa haar sporen verdiend, doordat zij het initiatief nam om te komen tot het verdrag tot bescherming van de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden. Voor het Europese Hof voor de rechten van de mens werd in deze zitting ook weer een lid gekozen.

Kleur bekennen

Mag ik dit (vanwege plaatsgebrek) korte verslag afsluiten met mee te delen, dat er een pittig en ook bewegend debat werd gevoerd over de situatie in Zuidelijk-Afrika en dat voorts goede aandacht werd besteed aan de positie van de vreemdelingen in Europa. In beide gevallen was het voor mij als AR-vertegenwoordiger niet moeilijk kleur te bekennen. Teleurgesteld werd ik door de houding die werd aangenomen door het merendeel van de z.g. onafhankelijke groep, voornamelijk bestaand uit Engelse conservatieven, waarmee de fractie van de Christen-Democraten samenwerkte, maar gestimuleerd door de houding van Christen-Democraten uit Scandinavische landen. Er ligt tussen hen en ons in vele opzichten een politieke verwantschap. Uitbouw van de contacten, juist in die richting, lijkt gewenst.

STICHTING BURGERSCHAPS- KUNDE

Regeren - Reageren

Politieke partijen, democratisering, nieuwe bestuursvormen, sociaal-economische beleid, woningbouw.....

*Een cursus burgerschapskunde
39 schriftelijke lessen voor f 30,-*

Politiek bekeken

partijen en partijstelsel, volksvertegenwoordigers, recht en rechtspraak, gemeente en provincie, milieubeheer.....

*een oriënteringscursus
12 schriftelijke lessen voor f 10,-*

Werkende jongeren projekt

Een serie afleveringen op het gebied van **maatschappijvorming** voor werkende jongeren.

Informatie op sterk **beeldende** wijze en **herkenbaar** als behorende tot de leefsituatie van werkende jongeren.

8 afleveringen voor f 20,-

POLITIEK VEELSTROMENLAND

Socialisme, liberalisme, christen-democratie, marxisme, radicalisme...

Een cursus over politieke stromingen in Nederland

9 schriftelijke lessen voor f 20,-

DE GEMEENTERAAD

Het raadslidmaatschap, de begroting, ruimtelijke ordening, subsidieregelingen, gewestvorming.....

*Een cursus gemeentepolitiek
24 schriftelijke lessen voor f 25,-*

De ondernemingsraad

Wet op de ondernemingsraden, vergader-techniek, bedrijfseconomie, de vakbeweging, sociale verzekeringen, personeelsbeleid.....

*Een cursus voor ondernemingsraad-
leden
34 schriftelijke lessen voor f 45,-*

onze school

Structuur van het onderwijs, onderwijs-wetten, de ouders en de school, contouren-nota, de financiën...

Een cursus voor iedereen

15 schriftelijke lessen voor f 35,-

STUUR EEN LEGE ENVELOP (ZONDER POSTZEGEL) AAN: STICHTING BURGERSCHAPSKUNDE, ANTWOORDNUMMER 235(G), LEIDEN ENUONTVANGT PEROMGAANDE UITGEBREIDE INFORMATIE! TELEFOON 071-893403.

WAG

NEDERLANDSE GEDACHTEN

weekblad van de anti-revolutionaire partij

32e jaargang - nr. 41 9 oktober 1976

Tweede Kamer over Abortus

Een donkere dag

Door mr. G. C. van Dam ARP-Tweede-Kamerlid

Dat was de 30e september, de dag waarop het debat over de abortus in de Tweede Kamer werd beëindigd. Het liberaal-socialistische wetsontwerp werd aangenomen met 83 tegen 58 stemmen; het christen-democratische werd ingetrokken.

Het debat had lang op zich laten wachten. In 1970 dienden Lamberts en Roethof van de PvdA hun initiatief-wetsontwerp in. Het regeerakkoord Biesheuvel uit 1971 bevatte hoofdlijnen voor een abortuswetgeving. Daaruit resulteerde het wetsontwerp Stuyt/Van Agt. Bij de formatie van het kabinet-den Uyl werd afgesproken dat dit wetsontwerp zou worden ingetrokken, en dat de KVP- en ARP-fracties een initiatief-wetsontwerp zouden indienen. De Kamer zou dan tussen dit en het initiatiefontwerp Lamberts/Roethof een keus kunnen doen. In januari 1975 kwam het ontwerp Van Schaik/Van Leeuwen en kort daarop deponeerden de leden Veder-Smit en Geurtsen van de VVD-fractie een derde initiatief-ontwerp. Het aantal van drie werd tot twee teruggebracht nadat de indieners

uit de VVD en uit de PvdA tot overeenstemming waren gekomen over een nieuw ontwerp Geurtsen/Lamberts/Roethof/Veder-Smit. Intussen had de heer Van Schaik zijn zetel in de Kamer verwisseld voor die in de Raad van State. Het juridische deel van de verdediging van het wetsontwerp werd op bewonderenswaardige wijze door mevrouw Gardeniers-Berendsen overgenomen.

Rechtsbescherming

Weinig onderwerpen, die in de Kamer aan de orde komen, hebben zoveel reacties uit het volk opgeroepen. Er is door veel mensen en groepen veel energie gestoken in standpuntbepalingen, commentaren, enz. De Kamerleden werden overstromd met brieven, adressen en handtekeningacties, waaronder één met het indrukwekkende aantal van 600 000 tegenstanders van liberalisering. De negatieve uitkomst van het debat zou de indruk kunnen geven, dat alle activiteiten van de tegenstanders van liberalisering van abortus geen enkel resultaat hebben gehad. Dat is echter maar schijn, omdat er wel degelijk invloed van is uitgegaan op de inhoud van het debat. Ook aan degenen die een ander standpunt voorstonden, zijn de reacties uit brede lagen van het volk ten gunste van de rechtsbescherming van het ongeboren leven niet voorbijgegaan. Ik denk, dat mede daaraan de waardigheid en het goede niveau van het debat te danken is geweest.

Voorlopige uitkomst

De uitkomst van het debat is een voorlopige. De Eerste Kamer moet nu haar oordeel geven; daarna zal de Raad van State zich over het wetsontwerp buigen en tenslotte zal de Regering haar standpunt moeten bepalen. Dit voorlopige karakter van het debatresultaat in de Tweede Kamer mag de vlam van de hoop brandende houden, al mag het niet tot illusies verleiden. Er is nog ruimte om, met alle kracht van overtuiging degenen, die nog voor de beslissing staan, op de grote gevaren van een liberalisering van de abortus te wijzen. Ik zou wel tot een zekere matiging willen adviseren. Uit het overladen met brieven van mensen van wie men mag aannemen, dat zij zich voor het „goede” wetsontwerp zullen uitspreken, kan een zeker wantrouwen spreken, waardoor deze mensen onaangenaam getroffen kunnen worden. Het ligt in de rede, dat het bij het abortusdebat om fundamentele zaken

Wetsontwerp Van Dam inzake uitstel huurverhoging 1977 door grote Kamermeerderheid verworpen

Met overgrote meerderheid verwierp de vorige week de Tweede Kamer een wetsontwerp van staatssecretaris Van Dam. Dit wetsontwerp beoogde de jaarlijkse huurverhoging in 1977 met drie maanden uit te stellen van 1 april naar 1 juli. In dit nummer gaat Mr. J. N. Scholten, ARP-Tweede-Kamerlid, nader op dit onderwerp in. Eveneens treft u in dit nummer een tweetal beschouwingen aan inzake het abortusdebat, dat onlangs in de Tweede Kamer werd gehouden.

De schrijver van dit artikel in gesprek met kamervoorzitter Vondeling.

ging; zaken die doorgaans niet aan de orde komen. Dat gaf er een bijzondere waarde aan. Beslissende elementen waren de waardering van het ongeboren leven en de taak van de overheid met betrekking tot de rechtsbescherming van dat leven. De voorstanders van de liberalisering, die allen abortus wel als een uiterste remedie zagen, spraken zich in het algemeen niet duidelijk uit over de vraag of de ongeboren vrucht volwaardig leven is. Hadden zij dat wel gedaan, dan hadden zij uiteraard onoverkomelijke moeite gekregen met de rechtsbeschermende taak van de overheid. Nu zij het levenskarakter van de ongeboren vrucht in het midden lieten volgde daaruit, dat zij voor een rechtsbeschermende taak van de overheid nauwelijks of geen reden zagen. De beschermende taak t.a.v. het ongeboren leven komt nu bij de vrouw en de arts te berusten, waarbij uit de enorme woordenvloed op dit punt van de vier PvdA- en VVD-indieners in de discussie niet duidelijk is geworden welke taak daarbij, buiten het medische aspect, voor de arts is weggelegd. In feite beslist in hun voorstel uiteindelijk de vrouw over het lot van het ongeboren leven. De rechtsbeschermende taak van de overheid wijkt hier voor het persoonlijk geweten van de vrouw. Hierop hebben de vier indieners uit de beide betrokken fracties elkaar gevonden. Hier dreigt een gevaar voor de handhaving van de rechtsstaat. Als de beschermwaardigheid van het ongeboren leven voor de wetgever niet meer buiten discussie staat, kan dat gevaren opleveren voor bepaalde vormen van onvolwaardig geboren leven. Als de wetgever de bescherming van het ongeboren leven in feite toevertrouwt aan het geweten, welke consequenties zal dat kunnen hebben?

Vervolg op pag. 1

Stemming over de kandidatenlijst

De afgelopen dagen heb ik enkele brieven van kiesverenigingen ontvangen, die schrijven dat naar hun mening dr. J. Zijlstra lijsttrekker van het CDA moet worden. Zij voegden er aan toe, dat zij om te beginnen dr. Zijlstra als nr. 1 op de AR-lijst wilden plaatsen. Het is ieders goed recht een standpunt of een mening kenbaar te maken.

Toch wil ik wijzen op een gegeven, dat in dit verband over het hoofd wordt gezien. Een stembiljet waarop b.v. de naam van dr. J. Zijlstra voorkomt is ongeldig.

Maar, kan men tegenwerpen, voor de stemming mag toch gebruik worden gemaakt van de namen, die op de groslijst en op de advieslijst voorkomen? Dat is juist voorzover de betrokken personen hebben verklaard dat zij bereid zijn een eventuele kandidatuur te aanvaarden. Een vraag daaromtrent is aan alle personen voorgelegd, die op de groslijst en/of de advieslijst voorkomen.

Iedere persoon, die één of meer keren door de kiesverenigingen is genoemd wordt op de groslijst geplaatst, teneinde er geen misverstand over te laten bestaan wie langs die weg naar

voren zijn gekomen. Tevens is bij de groslijst vermeld welke personen hebben medegedeeld, dat zij niet voor een kandidatuur in aanmerking willen komen en die daarmede tevens verklaarden er niet in te bewilligen, dat hun naam als potentiële kandidaat werd genoemd.

Ten overvloede wijs ik er daarom nog eens op dat mr. B. W. Biesheuvel, prof. dr. B. Goudzwaard, J. Lanser, J. van der Ploeg, drs. A. Schouten, C. Sprey, dr. J. Zijlstra en drs. R. Zijlstra niet meedingen naar een plaats op de kandidatenlijst.

Zij worden genoemd, maar zijn geen potentiële kandidaten. Het stembiljet moet volledig zijn ingevuld en 35 namen bevatten van kandidaten, die bereid zijn een eventuele kandidatuur te aanvaarden. Een stembiljet, dat minder namen bevat of dat namen bevat van personen, die niet beschikbaar zijn wordt ongeldig verklaard.

Het zou jammer zijn wanneer op die manier stemmen verloren gingen, omdat men zich de consequenties niet heeft gerealiseerd van het vermelden van onjuiste namen. Volledigheidshalve vermeld ik nog dat dit geen nieuwlichterij is of een uitvinding van de huidige secretaris. Het zijn regels, die altijd al zijn toegepast bij het vaststellen van de uitslag van de stemming.

D. Corporaal

W Smeenk & Zonen
VLEUGELS, PIANO'S
ORGELS
OVERTOORN 174
TEL. 020-18.51.51
AMSTERDAM

**DEZE WEEK
IN WAG:**

- Tweede Kamer over abortus pag. 1, 3, 4
- Huurbeleid pag. 2, 3.
- In ogenschouw pag. 2.
- Duitse verkiezingen pag. 3
- Sociaal en cultureel rapport 1976 pag. 6
- Uit de Arjos pag. 9, 10.
- Van de Partij pag. 10, 11.

IN OGENSCHOUW

Géén haastwerk

De aanstaande verkiezingen zullen D.V. in mei 1977 worden gehouden. Tussen nu en mei 1977 liggen echter nog een maand of zeven. Toch heeft dit verkiezingsgegeven duidelijke invloed op „vandaag”. Voor elke meelevende (zelfs voor de onverschillige) man of vrouw wordt dat duidelijk, is onze ervaring. Wij willen inzake deze beïnvloeding twee kanttekeningen maken.

Verkiezingsinvloed

De eerste is deze: Ministers, Kamerleden, partij-voorzitters, vakbeweging, werkgeversorganisaties en actiegroepen ontkomen gewoonweg niet aan de haast magische invloed van de verkiezingen. Verklaringen, rede's, mededelingen, het nadrukkelijk uitspreken van een oordeel over tal van zaken ontlent thans hun „waarde”

daarom voor een heel groot deel aan dat fenomeen. Ook al zouden zij in privé hier en daar dit niet beoogd hebben, de media (krant, tijdschrift, radio en televisie) laten hen niet met rust.

Een commentator van de Volkskrant bijvoorbeeld stelde in zijn beoordeling van het onlangs gehouden huurbeleid-debat met staatssecretaris Van Dam, dat diens voorstel – huurverhoging niet in april maar enkele maanden later – ingegeven was met het oog op de verkiezingen. In het dagblad Trouw vindt men dan reacties van lezers in deze geest: zie je wel, de christen-democraten hebben hun mond vol van het op willen komen voor de kleine man, maar ondertussen. Dat is een stuk onwaarachtigheid. Wij zouden het betreuren indien, uitsluitend met het oog op de verkiezingen nu reeds standpunten worden ingenomen en

beslissingen worden genomen over zeer belangrijke zaken die thans concreet aan de orde zijn. Met name als het gaat om zaken die in de begroting 1977 hun verwoording gekregen hebben.

Tegenover de kiezers is het natuurlijk een boeiende zaak te kunnen zeggen dat een belastingverhoging of ook een verlaging van rijksuitgaven naar het oordeel van de spreker helemaal niet nodig is om de bestaande moeilijkheden het hoofd te bieden.

Maar het is niet eerlijk – ook tegenover de kiezer niet. De kiezer moet ervan opan kunnen dat hij (natuurlijk) openhartig maar vóór alles betrouwbaar wordt voorgelicht. De kiezer moet ervan opan kunnen dat straks de niet eenvoudige (zelfs moeilijke) beslissingen met betrekking tot de begroting 1977 worden genomen zonder dat „het werven om de gunst van de kiezer

1977” van doorslaggevende betekenis is geweest.

Parlementaire afronding

De tweede kanttekening heeft betrekking op een aantal ingediende en een aantal aangekondigde wetsontwerpen en beleidsnota's die van fundamentele waarde zijn. Om een enkel voorbeeld te noemen:

de grondpolitiek, het woningbouwbeleid 1977 e.v., de VAD, het komende huurbeleid, het wetsontwerp inzake de Raad voor de Kunst en de wijzigingen in de bestaande omroepwet. Zoals bekend bestaat het dringend verlangen dat het kabinet Den Uyl deze zaken nog zal afwerken in deze kabinetsperiode. Wij hebben daar volledig begrip voor. Het kabinetsprogramma en een aantal troonrede's hebben in een vroeg stadium hieraan bijzondere aandacht besteed. Deze zaken zouden mee toetssteen zijn van een vooruitziend en vernieuwend beleid. Door bijzondere omstandigheden heeft een parlementaire afronding van deze zaken nog niet plaatsgehad. Met de mei-verkiezingen voor ogen is het begrijpelijk dat die partijen die hieraan grote waarde toekennen – en dat is ook de CDA-fractie – het zouden waarden dat die afronding toch zou plaatsvinden. De

beschikbare tijd die politiek werkbaar is, is echter niet zo ruim. De begrotingsbehandeling 1977 zal – naar het zich laat aanzien – zeker tot eind december duren. Het kerstreces van de Kamer zal, gelet op de uitermate vermoeiende arbeid, tot eind januari 1977 duren. Het is normaal dat vier à zes weken vóór de verkiezingen de Kamer zich met wetgevinge arbeid niet intens meer bezig kan houden. Er blijft dus weinig tijd over de bovengenoemde belangrijke zaken te behandelen. Het zou naar onze mening de verkeerde manier zijn deze wetsontwerpen en de nota's in een vloek en een zucht te behandelen.

Zorgvuldigheid

De betrekkelijke belangen van velen in Nederland gedogen niet dat onzorgvuldigheid in de wetgeving een kans krijgt. De tijd die voor de behandeling beschikbaar is en de noodzakelijke zorgvuldigheid die betracht moet worden maken het dringend gewenst dat te voren prioriteiten van behandeling worden gesteld. Haastwerk is broddelwerk!

G.A.K.

CDA, Kabinet en het huurbeleid

Dubbel meningsverschil

Door: Mr. J. N. Scholten

Tweede-Kamerlid ARP

De Tweede Kamer verwierp de vorige week met overgrote meerderheid een wetsontwerp van Staatssecretaris Van Dam, dat beoogde de jaarlijkse huurverhoging in 1977 met drie maanden uit te stellen. Niet een huurverhoging op 1 april van 8%, maar op 1 juli, zo stelde de staatssecretaris voor. Instemming verwierf hij slechts bij P.v.d.A., P.P.R. en P.S.P. Alle andere fracties zeiden „neen”, waaronder 3 van de 5 regeringspartijen, behalve K.V.P. - A.R.P., ook D 66, met de heer Nypels als woordvoerder.

Het uitstelwetje leek zo simpel, maar in de politieke praktijk functioneerde het wel anders, m.n. omdat de staatssecretaris enige dagen voor de kamerbehandeling meedeelde, dat hij weliswaar 8% huurverhoging wilde op 1 juli 1977, maar dit cijfer moest zo gelezen worden, dat de jaarlijkse huurverhoging met ingang van het volgend jaar eigenlijk 7% zou zijn. Dit cijfer leek de meerderheid van de Kamer, waaronder de fracties van K.V.P. - A.R.P. - C.H. U. niet acceptabel. Niet omdat deze fracties zo graag hoge huren willen of de huren hoger zouden willen vaststellen dan nodig is, maar eenvoudig omdat de kosten van het wonen op een redelijke manier moeten worden betaald. Deze benaderingswijze leidde er toe, dat wij voor 1977 een verhoging van 8% juist vonden en dus wilden vasthouden aan het percentage, dat thans in de wet jaarlijkse

huurverhogingen staat, t.w. 8%. Uitstel van de jaarlijkse huurverhoging zou tot een hoger % op 1 juli hebben moeten leiden om dezelfde huuropbrengsten te krijgen.

Nieuw regime

De staatssecretaris wilde de jaarlijkse huurverhoging uitstellen omdat hij hoopte tegen 1 juli 1977 een nieuw huurregime te kunnen laten ingaan. Dit nieuwe regime zal gebaseerd zijn op een drietal wetsontwerpen t.w. de Huurprijzenwet Woonruimte, de Wet op de huurcommissies en een wijziging van het Burgerlijk Wetboek (bepalingen huur en verhuur van woonruimte). Met deze 3 wetten zal er aanzienlijk meer helderheid verschaffen worden in de doolhof van het huurbeleid. Diverse bestaande wetten zullen dan vervallen w.o. de Huurwet en de Wet jaarlijkse huurverhogingen. Op zich is dit een goed beleidsvoornemen, dat reeds in de nota huur- en subsidiebeleid van 1974 was ontvouwd. Bij het debat toen hebben wij er reeds onze steun in beginsel aan toegezegd. De C.D.A.-fracties achten het echter niet mogelijk de nieuwe wetgeving reeds met ingang van het volgend jaar in te voeren. Immers de wetsontwerpen zijn nog niet ingediend en een goede en gedegen parlementaire behandeling zal nodig zijn. Tegen deze achtergrond gaven wij er de voorkeur aan nog 1 jaar door te gaan op basis van de huidige wetgeving en het nieuwe regime te laten ingaan op 1 april 1977. Wel heb ik in het debat namens de C.D.A.-fracties medewerking toegezegd voor afhandeling in deze parlementaire periode. Ik meen, dat dit de bewindsman ook toekomt.

Voorkeur gevend aan een huurverhoging op basis van de bestaande wetgeving in 1977 betekent een huurverhoging op 1 april a.s. van 8%. Verwerping van het uitstelwetje betekende tevens een parlementair duel over het percentage van de jaarlijkse verhoging. Moet dit zijn 8% zoals de wet thans zegt, of 7% zoals de staatssecretaris wil? Namens de C.D.A.-fracties was mijn slotconclusie dat

uit het oog worden verloren, indien het in de twee daarop volgende jaren beter gaat. Welnu, dat deed de staatssecretaris wel. Hij baseerde zijn conclusies slechts op de ontwikkeling in de laatste twee jaar en keek vervolgens naar de toekomstige ontwikkeling zoals voorspeld door het Centraal Planbureau. De ervaring heeft echter geleerd, dat deze voorspellingen te gunstig zijn, zodat voorzichtigheid op zijn plaats is. Maar daarboven gaat het bezwaar, dat een trendmatige huurstijging zich niet moet baseren op prognoses maar op realiteiten. Een kenmerk van een trend is ook dat het een gemiddelde is. Soms zullen de kosten erboven liggen, soms eronder. Hopelijk zullen ze er in 1977 onder liggen, en zal de ontwikkeling zo zijn, dat daarna een huurverhoging beneden de 8% verantwoord is. Ik hoop het van harte. De kosten van het wonen moeten worden betaald. Het moet uit de lengte of uit de

Scherpe benadering

De Regering zegt zelf ook, dat een dalende huurquote niet in het belang is van de volkshuisvesting. Er zijn nog zoveel andere taken, die moeten worden aangepakt, zoals sanering en vernieuwbouw, zorg voor bijzondere groepen (pag. 59 nota huur- en subsidiebeleid). Zo is het precies: ook de volkshuisvestingsguiden kan maar één keer worden uitgegeven. Ons beleid is net iets beter dan dat van de regering m.n. gelet op de zwakke groepen in de samenleving. Subsidie aan de volkshuisvesting is onmisbaar, ook voor de sector van de huurwoningen. Wij hebben daarbij echter de voorkeur voor subsidie aan de bewoner boven subsidie op het huis. Dan profiteert immers arm rijk en arm in gelijke mate. Dit standpunt sluit subsidie op de huizen niet uit en dat is ook steeds gebeurd. Maar het vraagt wel om een vrij scherpe benadering van de problematiek. Deze benadering heb ik gemist in de opmerkingen van de Minister President en de Minister van Economische Zaken. Volgens Trouw van 2 oktober j.l. heeft Den Uyl een pleidooi gehouden voor een zo laag mogelijke huurverhoging in 1977, zulks met het oog op het anti-inflatiebeleid. Lubbers zegt volgens het Brabants Dagblad van 4 oktober j.l. dat het CDA een gebrek aan vertrouwen toont in de prognoses van het Kabinet en dat een te sterke huurstijging volgend jaar niet goed is voor het prijspeil. Het CDA wenst ook geen te sterke huurverhoging noch een huurverhoging die hoger is dan redelijk. Wie dit zou willen suggereren kent onze opstelling niet. Uitgaan van het loon- en prijsbeleid en van het anti-inflatiebeleid als grondslag voor het huurbeleid is echter onjuist en ook in strijd met de daarover in het verleden gemaakte afspraken inzake de trendmatige huurverhoging. Een trendmatig huurstijgingspercentage kan nu eenmaal geen instrument van prijsbeleid zijn!

Alle beetjes helpen

Natuurlijk heeft een huurverhoging wel invloed op het prijspeil in 1977. Dat heeft een huurverhoging zoals de Regering wil van 7% ook! Het verschil tussen de 8% en 7% op stijging van de kosten van levensonderhoud is echter slechts 0,07%. Alle beetjes helpen in de strijd tegen de inflatie, maar dit geringe verschil rechtvaardigt niet de zaak op te kloppen en zeker niet om daarvoor een goede en, zakelijk verantwoorde redenering opzij te zetten.

De Tweede Kamer verwierp vorige week een wetsontwerp dat beoogde de jaarlijkse huurverhoging in 1977 met drie maanden uit te stellen.

een verhoging van 8% beter is dan een verhoging van 7%. Hierbij spelen diverse factoren een rol. De hoofdlijn van de redenering is echter als volgt: Wij hebben in ons land een stelsel van zogenaamde trendmatige huurverhogingen, d.w.z. dat niet ieder jaar gekeken wordt wat het beste cijfer van de verhoging voor het volgend jaar is b.v. uit oogpunt van loon- en prijsbeleid, maar dat op grond van de ontwikkeling van een aantal factoren gedurende een aantal jaren een cijfer wordt vastgesteld. Deze factoren zijn hoofdzakelijk de ontwikkeling van de rente, de bouwkosten en de exploitatielasten (minus kapitaallasten). Voorts spelen in meer verwijderd verband de loon- en prijsontwikkeling mee.

Toekomstige ontwikkeling

Gelukkig is er over 1975 en 1976 een daling van de bouwkosten en de exploitatielasten te zien. Maar deze periode wordt voorafgegaan door de jaren 1974 en 1973 met schrikbarende stijgingen. Toen eind 1974 het cijfer van de jaarlijkse huurverhogingen op 8% werd gesteld was dat eigenlijk te laag gelet op de ontwikkeling van de kosten. Dat moet niet

breedte komen. Globaal betekent dit, dat of de huurder betaalt of de verhuurder. In het laatste geval betaalt in vele gevallen de schatkist via subsidies op woningen, die in het bezit zijn van de grote verhuurders t.w. de gemeenten en woningbouwcorporaties.

Het is een door vrijwel niemand bestreden stelling dat de huurquote in ons land aan de lage kant is, d.w.z. dat het deel van het inkomen, dat men aan huur betaalt in het algemeen aan de lage kant is (Dus gemiddeld genomen, hetgeen een nare hoge huur in een concreet geval niet uitsluit). De ontwikkeling over de periode 1970-1975 leert, dat de loonontwikkeling harder is gegaan dan de huurontwikkeling, zoals deze tot uiting komt in de algemene huurverhogingen, waardoor een reeds bestaand scheef beeld nog schever is getrokken. Het feit dat er via zogenaamde huurharmonisatie e.d.

extra huurverhogingen zijn opgelegd maken deze nadere scheefftrekking niet goed en voorts moet hierbij bedacht worden, dat deze harmonisatie een „inhaal-verhoging” is, gebaseerd op het verschil in kwaliteit en de hoogte van de huur. Immers in het verleden zijn de huren vaak kunstmatig laag gehouden.

WELZIJSBELEID VOOR OUDEREN

Onder deze titel verscheen zojuist een CDA-brochure. Deze nieuwe publicatie bevat beschouwingen naar aanleiding van een in november 1975 gehouden CDA-studiedag.

Aan de orde komen o.a.:

- bejaardenbeleid vanuit chr. democratische optiek;
- beoordeling nota-bejaardenbeleid 1975;
- beleid m.b.t. de bejaardentehuizen;
- de zorg voor bejaarden en chronisch zieken.

Auteurs zijn o.a. mr. drs. A. P. J. van der Eyden, dr. J. M. A. Munnichs, P. J. Rijnja en dr. J. Th. R. Schreuder. De brochure bevat ook een bijdrage van staatssecretaris Mertens van Sociale Zaken.

De brochure telt 76 pagina's en kost f 5,90 per exemplaar.

Bestellingen:

Stort het verschuldigde bedrag op postgiro 89673 t.n.v. AR-Partijstichting, Den Haag met vermelding van „Welzijnsbeleid voor ouderen”

moe?
lusteloos?

bio-fungin

versterkingswijn
geeft nieuwe energie

verkrijgbaar bij apotheker
en drogist

dr. Willmar Schwabe bv

Abortusdebat

De N.R.C. is dik tevreden met de afloop van het abortusdebat. Het nu aanvaarde wetsontwerp dwingt niemand tegen zijn geweten te handelen. Dat is meer dan gezegd kan worden van het andere initiatiefontwerp, dat stijf staat van de vlerscharen en strafbepalingen. Aldus de N.R.C. Als de N.R.C. niet hecht aan de gewetens van hen, die het nauw willen nemen met de rechtsbescherming in ons land, is dat tot daaraan toe, maar als het blad het wetsontwerp Gardeniers/van Leeuwen met vlerscharen in verband brengt, is het niet slechts venijnig, dan spreekt het onwaarheid.

Handen en voeten

Kabinetvoorzitter Den Uyl heeft kennelijk met instemming een idee van de industriebond NVV onderstreept. Dit idee bestond hierin dat de

NOG COMMENTAAR

werknemers die na 1 januari a.s. recht hebben op een prijscompensatie niet in geld (salaris extra) uit te betalen maar in werktijdverkorting. Rekenkundig klopt het wel: minder werktijd maar eenzelfde productie vraagt meer werknemers. Toch zal de praktijk uitwijzen dat nog

heel wat moeilijkheden moeten worden overwonnen om één en ander 1 januari 1977 in te laten gaan. Immers in een aantal bedrijven (met name de kleine of ook de kleinere afdelingen van grote bedrijven) gaat de rekenkunde niet op.

Werkverkorting levert daar vaak geen volle arbeidsplaats op. Wat moet er dan gebeuren met de prijscompensatie? Bovendien zal dit idee, als het uitvoerbaar is, alleen gevolgen hebben voor de werkloosheid: meer werknemers - minder werklozen. Maar wordt hiermee ook de oorzaak van de werkloosheid bestreden? Dat zien wij voorshands niet zitten. De Industriebond die dit idee lanceerde gaf er ook geen antwoord op. Laten wij wel wezen: het idee lijkt aantrekkelijk. De realisatie mag echter niet eerder van start gaan als ook de praktijk uitwijst dat het idee handen en voeten heeft.

door een kamermeerderheid aanvaard omdat het toen eigenlijk te laag was, gelet op de kostenontwikkeling in de bouwsector. Het Kabinet zou er wijs aan doen dit in zijn overwegingen te betrekken wanneer het één dezer dagen een besluit neemt over het al dan niet indienen van een wetsontwerp, waarin een lager percentage wordt genoemd. Slechts in schijn zou het kabinet hierbij kunnen steunen op de fractie van D'66. Indien deze fractie thans pleit voor een huurverhoging van 7% in 1977 bedoelt ze daarmee een systeem van indexhuren in te voeren, waarbij de huren de inflatie volgen. Dit systeem is het vorige jaar door het kabinet en een kamermeerderheid afgewezen. Mede gelet op het vele werk, dat nog door kabinet en kamer op korte termijn gezamenlijk moet worden verzet, zou de regering er verstandig aan doen zich bij het standpunt van de kamermeerderheid over de huren voor 1977 neer te leggen. Temeer daar de invloed van de beleidsalternatieven respectievelijk van regering en CDA-fracties op de kosten van levensonderhoud elkaar niet veel ontlopen.

Huurbeleid

Tijdens het recente huurdebat in de Tweede Kamer heeft CDA-woordvoerder mr. J. N. Scholten uiteengezet waarom voor een jaarlijkse huurverhoging in 1977 voorkeur moet worden gegeven aan het percentage zoals dat thans in de wet staat, te weten 8%. Dit percentage is met moeite in 1974

Ambt overheid betreft instandhouding rechtsorde

Vervolg van pag. 1

Dat houdt geen beschuldiging in naar de kant van de liberaliseringsvoorstanders. Dat moet alleen gezegd bij wijze van waarschuwing aan ons allen, omdat mensen een samenleving toch maar blijken te kunnen doen losraken van één van haar grondslagen, de rechtsbescherming.

Taak overheid

Een belangrijk onderwerp in het debat was ook de taak van de overheid in relatie tot Gods geboden. Er waren mensen - de vertegenwoordigers van GVP en SGP behoorden tot hen - die min of meer het standpunt innamen: het gebod is duidelijk: „gij zult niet doden“. Dat heeft de wetgever te handhaven. Wel laten ook zij een inbreuk toe, n.l. wanneer de lichamelijke dood van een ander dreigt. De aanhangers van dit standpunt waren gekant tegen beide initiatief-wetsontwerpen. Ook het wetsontwerp Gardeniers-van Leeuwen kon hun steun niet verwerven, omdat het de mogelijkheid van abortus niet beperkt tot de lichamelijke maar ook uitstrekt tot de geestelijke gezondheid van de zwangere vrouw. Dit standpunt berust op een te beperkte uitleg van het begrip gezondheid, die voorbijgaat aan de onverbrekelijke eenheid die lichaam en geest op bijbelse gronden vormen.

Is het de taak van de wetgever Gods geboden in de wetgeving neer te leggen en langs die weg in het volksleven te handhaven? „..... de overheid is daartoe niet alleen niet in staat, maar krachtens haar bijzondere functie ook niet toe geroepen“ zegt professor Ridderbos in het „Gereformeerd Weekblad“. „Het ambt van de overheid betreft om zo te zeggen slechts de „buitenkant“ van het leven, het in stand houden van de rechtsorde, om het menselijk leven draaglijk en mogelijk te maken en heeft daarom in de handhaving van de wet van God wel een zeer belangrijke, maar ook een zeer beperkte taak“. Met deze woorden vat prof. Ridderbos kernachtig de benadering van dit probleem van de zijde van de woordvoerders van de drie christen-democratische fracties samen.

Moeilijk probleem

In haar boeiende betoog ter verdediging van het wetsontwerp van mevrouw Gardeniers en van haar zelf is Hannie van Leeuwen in ruime mate en op diepgaande wijze op dit moeilijke probleem ingegaan. Een kernpunt in dit betoog was, dat de wetgever bij zijn arbeid altijd met twee criteria heeft te rekenen, te weten het absolute criterium van de eis van Gods wet en het relatieve criterium van de zedelijke draagkracht van het volk.

Haar benadering en die van de kant van onze drie fracties gaven aanleiding tot een boeiende discussie met de heer Franssen van de PvdA-fractie, die het wetsontwerp Gardeniers/van Leeuwen steunde en tegen dat van de heer Geurtsen c.s. stemde. Moeten wij christenen nu altijd weer vertellen dat wij het beter weten dan anderen en welk recht hebben de christenen in het parlement de ethische eisen die hun overtuiging stelt in een pluriforme maatschappij aan andersdenkenden op te leggen?, zo vroeg de heer Franssen.

Mevrouw Van Leeuwen maakte duidelijk, dat het gaat om een visie op wat de overheid in deze samenleving moet doen en welke rechtsbeginselen zij moet handhaven. Die visie hangt uiteraard nauw samen met de levensovertuiging. In de politiek gaat het er echter om, daaruit afgeleide standpunten omtrent noodzakelijk geachte overheidsactiviteiten te verdedigen. Dat doen anderen vanuit hun overtuiging ook.

De heer Franssen kwam heel dicht in de buurt van deze benadering, toen hij zei: wij mogen van de overheid verlangen, dat zij een goede overheid is. Voor hem gaat het bij abortus om een fundamentele waarde, waarvoor wij met zijn allen hebben op te komen; ten aanzien waarvan de overheid een rechtsbeschermende taak heeft.

Wetsontwerp ingetrokken

Het abortusdebat, dat vijf dagen, verdeeld over drie weken, in beslag nam, werd afgesloten met aanneming van het wetsontwerp van VVD en PvdA met 83 stemmen vóór en 58 tegen. Een beklemmende stemverhouding betreffende zo'n fundamentele kwestie. Terstond na deze stemming deelde mevrouw Van Leeuwen mede namens mevrouw Gardeniers mede, dat zij haar wetsontwerp introkken. Liever hadden zij de verdere behandeling geschorst gezien, maar een peiling in de Kamer had uitgewezen, dat daarvoor geen meerderheid aanwezig was. Door intrekking werd een stemming over dit wetsontwerp en daarmee een verwerping voorkomen en blijft dan nog de mogelijkheid open, dat, wanneer het aangenomen wetsontwerp niet tot wet wordt verheven, het andere ontwerp als initiatief-ontwerp wordt ingediend. Ik heb boven dit artikel gezet: „Een donkere dag“. Dat was het ook. Maar het hele vijfdaagse debat had gelukkig lichtzijden.

Er zijn voor de politiek principiële en fundamentele kwesties aan de orde geweest. Ik heb de belangrijkste aangegeven. Dat gebeurt lang niet elke

De verkiezingstijd in de Duitse Bondsrepubliek is er niet een geweest om jaloers op te zijn. De demagogie en wederzijdse verdachtmakingen hebben hoogtij gevierd.

Helaas zijn de ons verwante CDU/CSU daarbij niet achtergebleven, maar zij hebben daarin veeleer voorop gelopen. Straus wel in de eerste plaats. Aan de Westduitse kiezers ter bestrijding van de SPD voorhouden, dat zij aan de andere kant van het ijzeren gordijn konden zien wat socialisme is, is een schandelijke miskenning van de positieve rol, die ook de Westduitse socialisten in de opbouw en het functioneren van een parlementaire democratie hebben gespeeld. Het verwijt, dat het beleid van Schmidt en zijn regering tot economische wanorde heeft geleid, moet iedere buitenlander wel met verbijstering slaan. De wijze echter, waarop de SPD in de persoon van Schmidt weer op deze verwijten reageren was al even onfris.

Het optreden van CDU/CSU is te eenzijdig gericht geweest op een mogelijke machtsovername en te weinig op het bieden van een echt christen-democratische visie. Dit is niet een presentatie, waarin de verwantschap met het Nederlandse CDA herkenbaar was.

De uitslag van de verkiezingen in de Duitse Bondsrepubliek doet de SPD/FDP-coalitie zeer waarschijnlijk voortzetten. Daaraan verbind ik de hoop, dat deze mogelijke nieuwe periode voor de regering Schmidt er toe zal bijdragen, dat de Nederlandse regering zich meer dan tot nu toe aan het economisch beleid in ons buurland zal spiegelen.

Adant

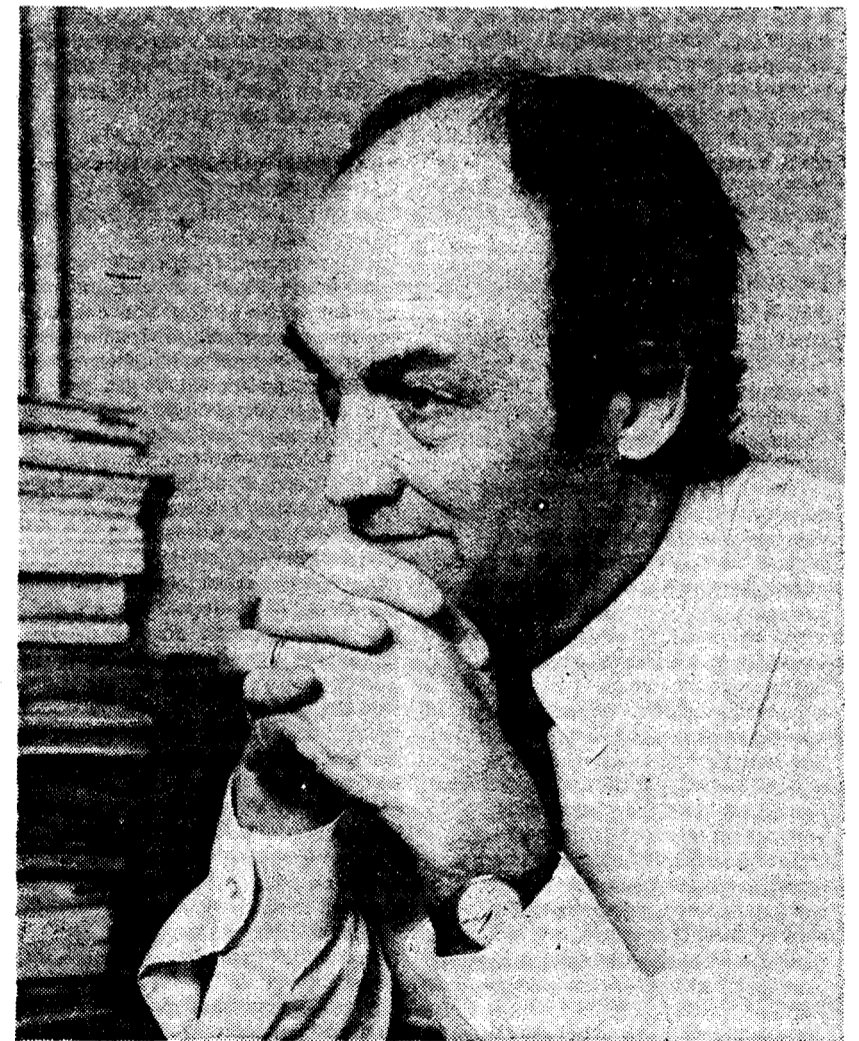
dag.

Winst

Voorst zijn de nog niet zo lang samenwerkende drie christen-democratische fracties bij de behandeling van de abortuswetgeving dichter bij elkaar gekomen, mede door de discussie over de principiële zaken, die aan de orde waren. Er is alle aanleiding wat deze zaken betreft een inventarisatie van het debat te maken en die te gebruiken voor een verdere bezinning over de hoofdzaken van christelijke politiek. En naar buiten hebben wij mogen laten zien, waarom het in de politiek ten diepste gaat.

Dit is allemaal winst, waarvoor wij dankbaar mogen zijn. Het verlies, dat ons grote zorgen baart, leggen we met ootmoed en in geloof voor God neer.

Duitse verkiezingen

Een nieuwe CDA-publikatie

COMMENTAAR OP DE CONTOURENNOTA Samen verantwoordelijk voor het onderwijs

Het rapport van de wetenschappelijke instituten van ARP, CHU en KVP is een reactie op de ministeriële discussienota „Contouren van een toekomstig onderwijsbestel“.

Naast lovende woorden plaatst de commissie ook kritische omerkingen bij de nota van de bewindslieden van onderwijs. Daarnaast heeft de commissie getracht een aanzet te geven om te komen tot herformuleringen en het doen van aanbevelingen.

Het royaal en kleurrijk uitgevoerde rapport kost
f 9,90 per exemplaar

U kunt het rapport bestellen door storting van het bedrag op postgiro 89673 t.n.v. AR-Partijstichting, Den Haag met vermelding van „Commentaar op de contourennota.“

Terugblik op het abortus-debat

Rechtsbescherming ongeboren leven en taak overheid centrale elementen

Het is hoogst merkwaardig te moeten konstateren, dat bij de behandeling van de abortus-wetsontwerpen gedurende de laatste drie weken in de Tweede Kamer de oude tegenstelling links-rechts weer herleefde.

De „linkse” fracties, d.w.z. zij die zich laten leiden door liberalisme (VVD) of socialisme (PvdA), stonden lijnrecht tegenover de „rechtse” fracties, die voortkomen uit beginsel-partijen (KVP, ARP en CHU). Links vormde een hechte coalitie, waarbij ook aanvankelijk ingenomen standpunten werden verlaten om de eenheid te bewaren en het VVD/PvdA-ontwerp een meerderheid te bezorgen van 83 tegenover 58 voor het KVP/ARP-ontwerp. Met de volgende punten zal ik deze stelling toelichten.

De besluitvorming

Over de procedure van besluitvorming over abortus provocatus en de rol van de vrouw en de arts daarin is nauwelijks gesproken. De verschillen tussen links en rechts waren op dit punt van het begin af aan te ver uiteen liggend en te principiële. Wie op het ja-mits standpunt staat, kan de motieven van het neen-tenzij standpunt moeilijk begrijpen, laat staan weerleggen. En dat geldt ook enigszins omgekeerd. De norm, vastgelegd in het KVP/ARP-ontwerp, was voor liberalen en socialisten onaanvaardbaar.

De vrijheid van artsen en verplegenden

Moet de arts of de verplegende, die principieel bezwaar heeft tegen het kunstmatig afbreken van een zwangerschap, toch meewerken om de vrouw te helpen? De vraag spitste zich toe op de resolutie van de Kon. Ned. Maatschappij t.b.v. de Geneeskunst, die de gewetensvrijheid van de arts in de wet vastgelegd wilde zien. Mevrouw Ginjaar-Maas (VVD) zei daarover op de eerste dag van het debat: „Het weglaten van een dergelijk wetsartikel heeft echter nogal wat onrust bij sommige artsen veroorzaakt. Velen van hen vrezen blijkbaar dat zij – ondanks persoonlijke gewetensbezwaren – gedwongen zouden kunnen worden medewerking te verlenen aan het afbreken van zwangerschappen. Zou het niet wijs zijn als de Kamer alsnog een artikel in de wet aanbracht, dat vastlegt dat niemand gehouden is een vrouw een behandeling, gericht op het afbreken van zwangerschap te geven, dan wel aan een zodanige behandeling medewerking te verlenen, daartoe gelegenheid te geven of daartoe middelen te verschaffen, conform het voorstel van de KNMG?”

In de volgende fase van het debat diende

zij een amendement in om een dergelijk wetsartikel in de wet op te nemen. Door de PvdA en de verdedigers van het VVD/PvdA-ontwerp werd hiertegen groot bezwaar gemaakt. Van PSP-zijde kwam er zelfs een tegenvoorstel om in de wet op te nemen, dat de arts verplicht is verder te verwijzen als hij zelf geen abortus wil toepassen. Een deel van de PvdA-fractie dreigde dit PSP-voorstel te steunen. Onbegrijpelijk van mensen, die zo hechten aan de gewetensbezwaren van militairen! Aan het eind van het debat trok mevrouw Ginjaar haar amendement in. Daarop deed de PSP hetzelfde. Een amendement van dezelfde strekking, maar met een betere tekst van KVP, ARP en CHU werd verworpen, omdat de VVD, die aanvankelijk vóór was, tegenstemde!

De Adviescommissie

Volgens het VVD/PvdA-ontwerp wordt een landelijke Adviescommissie ingesteld, die grote bevoegdheden zou krijgen. Onzerzijds is tegen taak en samenstelling van die commissie ernstig bezwaar gemaakt. Wij menen, dat toezicht ten principale een taak van de overheid is, zeker als het om de bescherming van het leven gaat. Maar bovendien kan het Staatstoezicht op de Volksgezondheid met zijn regionale inspecteurs veel meer van dichtbij en directer toezicht houden, dan een centrale commissie. Mevrouw Haas-Berger (PvdA) zei er in de eerste fase van het debat het volgende van: „Het ontwerp Gardeniers-Van Leeuwen heeft deze gehele taak gelaten bij het Staatstoezicht op de Volksgezondheid. Deze oplossing lijkt ons consistenter. Het lijkt mij dat, ondanks de waarborgen die een speciaal daartoe aangewezen commissie schijnbaar biedt, dat voorkeur gegeven moet worden aan het Staatstoezicht. Dit is namelijk krachtens de Gezondheidswet (1956, Stbl. 51) belast met handhaving van de wettelijke voorschriften op het gebied van de Volksgezondheid; hij kan de Minister adviseren, indien de wettelijke voorschriften niet worden opgevolgd.” Ook mevrouw Ginjaar-Maas (VVD) had nogal wat bezwaren tegen de commissie, o.a. omdat niet geregeld was wat de Minister moest doen, als de in de wet genoemde organisaties zouden weigeren een voordracht voor benoeming te doen. Een amendement op dit punt, dat door ons en door mevrouw Haas als coöpatie werd betiteld, werd toch met steun van PvdA en VVD aangenomen. Overigens zwakten de indieners, de heren Geurtsen (VVD), Lamberts (PvdA), Roethof (PvdA) en mevrouw Veder-Smit (VVD) de bevoegdheden van de Adviescommissie af door een wijzigingsvoorstel. Daarop trok mevrouw Haas-Berger haar amendementen, die beperking van de taken van de Adviescommissie beoogden, in. PvdA en VVD hadden elkaar weer gevonden!

Door A. D. W. Tilanus,
CHU-Tweede Kamerlid

De echtgenoot en de verwekker

In het KVP/ARP-ontwerp kwam een bepaling voor, dat de echtgenoot van de vrouw door de arts moet worden gehoord over de eventuele abortus, tenzij omstandigheden dit niet raadzaam maken.

Ook de buitenechtelijke verwekker zou, na overleg met de vrouw, gehoord kunnen worden. In deze bepaling wordt dus uitgegaan van de normale gezinssituatie. De voormalige CHU-er Huyssen diende tezamen met de PvdA-er Franssen een amendement in, waarbij de wettige echtgenoot en de buitenechtelijke verwekker op één lijn gesteld werden. Uiteraard werd dit amendement door de indieners, mevrouw Gardeniers-Barendsen (KVP) en mevrouw Van Leeuwen (ARP) krachtig bestreden.

Het ging hier om een poging andere samenlevingsvormen dan het gezin te erkennen en dezelfde rechten te geven.

ter handhaving van de rechtsbescherming, de strafrechtelijke beoordeling praktisch geheel ontbreekt. De uit een en ander voortvloeiende tekortschietende rechtsbescherming van het ongeboren leven raakt één van de meest fundamentele elementen van ons rechtsbestel. Om deze redenen zullen onze fracties dit wetsontwerp afwijzen.”

Andere aspecten

Nu het abortus-debat is afgelopen, kunnen nog de volgende opmerkingen worden gemaakt.

De gedachtenwisseling stond op een zeer hoog peil.

Zowel de woordvoerders uit de fracties als de indieners en verdedigers van de wetsontwerpen hebben zich alle moeite getroost om hun principiële stellingname en hun inzichten zo duidelijk mogelijk onder woorden te brengen. In het persoonlijke vlak heeft men elkaar ook in zijn waarde gelaten, hoe oneens men het ook was over de fundamentele vragen van vrijheid, verantwoordelijkheid en rechtsbescherming van het ongeboren leven. Emotie was er slechts in de goede

niets terug te vinden. Tekenend is bijvoorbeeld, dat de televisie in de avondvergadering van de eerste dag niet meer terugkwam. Zijn die media zo oppervlakkig of denken ze, dat het kijkend, luisterend en lezend publiek zo oppervlakkig is, dat men niet eens probeert de goed doorwrochte betogen over te brengen?

Wat zal de Eerste Kamer doen?

Er gaan stemmen op, die zeggen, dat de Eerste Kamer maar langzaam aan moet werken. Immers na de verkiezingen wordt ook de samenstelling van de Eerste Kamer gewijzigd, waardoor er méér voorstanders van het VVD/PvdA-ontwerp zouden komen. Bovendien zou er dan wellicht een andere Minister van Justitie zijn, die niet zou aarzelen het wetsontwerp te ondertekenen.

Ik acht deze overwegingen beneden de maat van de Eerste Kamer. De leden van deze Kamer ontvangen alle stukken van de Tweede Kamer. Zij hebben dus al lang kennis kunnen nemen van de uitvoerige Memorie van Toelichting, Voorlopige Verslagen en Memorie van Antwoord. Bovendien ontvangen ze de letterlijke tekst van alles wat in de Tweede Kamer is gesproken. Dan moet het dus mogelijk zijn binnen 3 à 4 weken een voorlopig verslag

De indieners van beide wetsontwerpen achter de regeringstafel.

VVD en PvdA zorgden er samen voor, dat er een meerderheid was om dit amendement in het KVP/ARP-ontwerp op te nemen.

Eenheid van KVP, ARP en CHU

In het abortus-debat hebben de woordvoerders van onze fracties, mevrouw Cornelissen (KVP) en de heren Van Dam (ARP) en Tilanus (CHU) zeer nauw samengewerkt. Tijdens het debat, dat zich over drie weken uitstrekte, hebben wij geregeld gemeenschappelijke fractie-vergaderingen gehouden om de tussenstand te bespreken en de verdere koers te bepalen. De fracties van KVP, ARP en CHU zijn daardoor weer dichter naar elkaar toegroeid. Tijdens de diepgaande discussie in de CDA-fractie werd het nog eens duidelijk: Wij horen bij elkaar!

Aan het eind van het debat vlak vóór de eindstemming over het VVD/PvdA-ontwerp kon mevrouw Cornelissen namens de eensgezinde fracties dan ook de volgende stemverklaring afleggen: „Voor de fracties van ARP, CHU en KVP zijn de centrale elementen in dit in tal van opzichten zeldzaam debat over wetsontwerp 13909 geweest de rechtsbescherming van het ongeboren leven en de taak van de overheid te dien aanzien. Bezien wij wetsontwerp 13909 na het debat nog eens tegen deze achtergrond, dan kan de conclusie van onze fracties geen andere zijn dan dat dit wetsontwerp met betrekking tot deze belangrijke oogmerken in onaanvaardbare mate blijft beneden de eisen, die vanuit een oogpunt van rechtsbescherming van het ongeboren leven moeten worden gesteld. In het wetsontwerp ontbreekt met name de norm, waaraan de arts zijn beslissing kan toestaan, terwijl een onmisbaar instrument

betekenis van het woord. Verder werd er zakelijk gediscussieerd. Ik ben trots op onze Tweede Kamer, die een onderwerp, dat zozeer het geweten raakt en zoveel principiële kanten heeft, op dit niveau zo waardig heeft behandeld.

De pers liet helaas verstek gaan. Zowel de televisie, de radio als de schrijvende pers wisten kennelijk geen raad met de principiële betogen. Daar zit blijkbaar onvoldoende prikkelends in om nieuws te zijn. In de media was van de diepgang van de redevoeringen weinig of

te maken. Het is nauwelijks denkbaar, dat er nog nieuwe onderwerpen naar voren komen, zodat de VVD/PvdA-indieners ook binnen 3 à 4 weken hun Memorie van Antwoord kunnen opstellen. De openbare mondelinge behandeling zou dan omstreeks Kerstmis 1976 kunnen plaatsvinden. Het zou onwaardig zijn te trachten de behandeling van het VVD/PvdA-ontwerp in de Eerste Kamer te traineren.

NEDERLANDSE GEDACHTEN

Weekblad van de A.R.P.
Evangelische volkspartij
Waarin opgenomen Ad Rem
(officieel orgaan Arjos)

onder redactie van:

G. A. Kieft (voorzitter)

G. Ph. de Boer

H. W. van den Brink

D. Corporaal

mevr. T. van Gelder-de Boer

dr. W. de Kwaadsteniet

mr. C. van de Wetering

N. M. Hogeland

(redactie-sekretaria)

Adres van redactie,
advertenties en administratie:
Dr. Kuiperstraat 3,
's-Gravenhage,
tel. (070) 46.96.20,
giro 89673.

Abonnementsprijs:
f 12,50 per halfjaar.
Giro 89673 ten name
van de A.R.P. Partijstichting
te 's-Gravenhage
Losse verkoop f 0,85

Studenten/jongeren
abonnement
f 7,50 per halfjaar.
Advertentie-exploitatie:
020-24.91.12.

BON

Naam:

Adres:

Woonplaats:

Wenst abonnement

Wenst proefnummers

Adres: Ned. Gedachten, antwoordno. 66, Den Haag. Géén postzegel.

Abonnementsprijs f 12,50 per half jaar.
Jongeren/studenten abonnement f 7,50 per half jaar.

NEDERLANDSE
GEDACHTEN

veel gelezen, veel geciteerd.

Sluiting van de zitting der Staten-Generaal

door dr. W. de Kwaadsteniet, ARP-Tweede Kamerlid

Op Prinsjesdag is de zitting der Staten-Generaal in verenigde vergadering der beide Kamers door de Koningin geopend. Op de maandag daarvoor werd de (oude) zitting namens de Koningin door de Minister van Binnenlandse Zaken gesloten. Zowel de opening als de sluiting vindt plaats „in verenigde vergadering der beide Kamers.“

Op Prinsjesdag, bij de opening, zijn altijd erg veel Eerste- en Tweede-Kamerleden aanwezig. Bij de sluiting zijn daarentegen als regel slechts erg weinig kamerleden. Op geen stukken na de helft van de 75 + 150 = 225. Op maandag 20 september jl. waren er in totaal zo ongeveer 40.

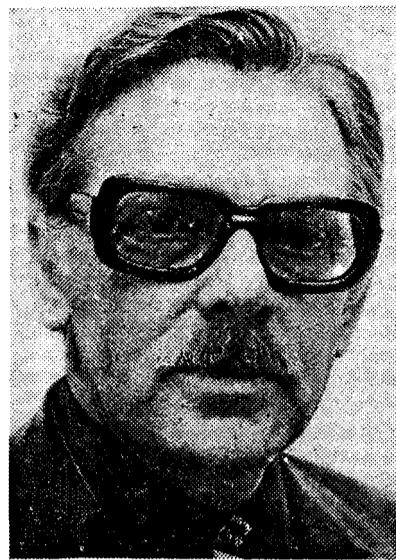
Geen quorum aanwezig

Dit is in de loop van de tijd een normale zaak geworden. Het is ook niet te verwachten, dat Kamerleden voor een als zodanig volstrekt onbelangrijke vergadering, een formaliteit van ongeveer tien minuten, naar Den Haag reizen. De Kamerleden die er zijn hebben als regel die dag – geen normale vergaderdag van de Kamer(s) – toch werkzaamheden op

een verenigde vergadering als deze geen presentielijst getekend. (Wij zien hierbij af van de in dit verband niet ter zake zijnde „presentielijst“, welke door de aanwezige Eerste-Kamerleden wordt getekend. Die lijst houdt alleen verband met de toekenning van het presentiegeld, dat deze leden per bijgewoende vergadering ontvangen. Dit in tegenstelling tot de Tweede-Kamerleden, die immers een vaste schadeloosstelling ontvangen). Deze situatie trok mijn aandacht in het weekend vóór de sluiting der zitting op maandag 20 september jl. Raadpleging van de Handelingen van vorige Verenigde Vergaderingen tot sluiting leerde verder, dat er niet vermeld wordt welke leden aanwezig zijn. Merkwaardigerwijs treft men daarentegen wel aan de mededeling van ingekomen berichten van verhindering. Ik heb toen overwogen deze zaak op de een of andere wijze in de verenigde vergadering van maandag 20 september jl. aan de orde te stellen.

Zitting uitstellen

Rechtsreeks de zaak van het niet aanwezige quorum aan de orde stellen leek wat cru en onverwacht. Meer indirect zou zijn onmiddellijk voordat mededeling zou gedaan worden van berichten van

in de Handelingen op te nemen. Maar wat zouden eventuele gevolgen van zo'n voorstel misschien kunnen zijn? Dat was niet met zekerheid te voorzien. Een gevoig had mogelijk kunnen zijn een – niet door mij (ik zou immers niet rechtstreeks over het quorum willen spreken), maar door een ander lid gevraagde – stemming over zo'n voorstel mijnerzijds. En als het dan inderdaad tot een stemming zou zijn gekomen, dan zou toch blijken dat er geen quorum was. Dan zou de vraag gerezen zijn of niet deze verenigde vergadering zou moeten worden gesloten, althans de bijeenkomst had moeten worden uitgesteld. En als dat zou zijn gebeurd, dan zou vervolgens de reeds op komst zijnde minister van Binnenlandse Zaken de zitting niet – althans niet op het vastgestelde tijdstip – hebben kunnen sluiten. Daarna heb ik – een nog voorzichtiger benadering – overwogen in de verenigde vergadering, nadat mededeling van de ingekomen berichten van verhindering zou zijn gedaan, te zeggen, dat ik voornemens was in de volgende verenigde vergadering tot sluiting van de zitting voor te stellen, dat geen mededeling meer van berichten van verhindering zou worden gedaan. Maar ook dat zou – niet noodzakelijk, maar wel mogelijk – tot soortgelijke eventuele gevolgen kunnen leiden. Uiteindelijk heb ik na overleg op de bewuste maandag kort voordat de verenigde vergadering begon besloten af te zien van het vragen van het woord in die vergadering om eventuele risico's te vermijden.

Rustige overweging

Bovendien kon de zaak immers ook schriftelijk aan de orde worden gesteld. Daartoe is overigens inmiddels over deze zaak een brief gericht aan de voorzitter van de verenigde vergadering der Staten-Generaal met het verzoek aandacht aan deze zaak te willen schenken. Zo komt de zaak toch, zij het op minder spectaculaire wijze, aan de orde en is rustige overweging mogelijk. In feite gaat het erom, dat voor verenigde

vergaderingen tot sluiting van de zitting der Staten-Generaal naar mijn mening op basis van de grondwet en van het Reglement van orde voor de verenigde vergadering der Staten-Generaal een quorum vereist is, althans voor de hand ligt. Afgezien daarvan is de aanwezigheid van een meerderheid der kamerleden gewenst te achten uit een oogpunt van hoffelijkheid. Overigens vraag ik mij af of indien mededeling van berichten van verhindering in de verenigde vergadering plaatsvindt en deze mededeling ook opgenomen wordt in de Handelingen, het niet voor de hand liggend en beter zou zijn ook de namen van de aanwezigen in de Handelingen vermelden. Ik zou daarvoor kiezen; beide vermelden. Dat geldt dan zowel voor de sluitingszitting als de openingszitting. Men kan ook het tegenovergestelde bepleiten; noch aanwezigen vermelden in de Handelingen, noch berichten van verhindering in de vergadering en in de Handelingen. Sommigen met wie ik sprak dachten dat ik het laatste voorstond, gelet op de door mij gekozen formule voor het aanvankelijk beoogde optreden in de verenigde vergadering. Zij meenden, dat ik op deze wijze wilde proberen te voorkomen, dat op Prinsjesdag – tijdens de openingszitting

– mededeling zou worden gedaan van de afwezigheid van de leden van de fractie van de PSP met de toevoeging: „om principiële redenen“. Deze gedachte was bij mij niet opgekomen en die benadering zou ik ook onjuist achten. Iedereen kan al dan niet de reden van zijn afwezigheid opgeven en vragen die te vermelden. Mijn gekozen formule paste slechts het gemakkelijkst in het aanvankelijk beoogde optreden. Logischer is immers de vermelding, ten aanzien waarvan ik hierboven reeds voorkeur uitspreek. Dat is ook hetgeen in de Handelingen van gewone vergaderingen zowel van de Eerste Kamer als van de Tweede Kamer gebeurt.

Niet meer sluiten en openen

Tenslotte herinner ik eraan, dat het voorgaande niets afdoet aan mijn neiging, reeds aangeduid in Nederlandse Gedachten van 27 september 1975, om bij grondwetsherziening te komen tot afschaffing zowel van de sluiting als van de opening, in de in dat artikel aangeduide zin. Dat verhindert dan overigens geenszins dat de Koningin een troonrede uitspreekt.

Nog slechts enkele pakketten historische brochures voorradig.

Op het partijbureau heeft men zich de afgelopen tijd o.a. beziggehouden met het uitdunnen van het archief, waarbij talrijke brochures – soms gepubliceerd omstreeks 1950 en zelfs vóór de Tweede Wereldoorlog – in extra overschot aanwezig waren.

Deze brochures werden – naar de aard van de inhoud – in pakketten gebundeld en voor het symbolische bedrag van f 1,- op de laatste partijraad ten verkoop aangeboden. Veel bezoekers van de partijraad op 25 september jl. in Utrecht hebben de kans gegrepen een pakket van deze historische, informatieve en lezenswaardige publikaties in het bezit te krijgen. Slechts enkele pakketten werden mee teruggenomen naar Den Haag.

Beperkte voorraad

Voor leden en andere belangstellenden, die de partijraad niet bezochten, is er nu nog een unieke, maar door de beperkte voorraad slechts een kleine, gelegenheid een pakket historische brochures (tenminste bestaande uit 10 publikaties) te verkrijgen. In voorraad zijn nog beschikbaar pakketten met publikaties van wetenschappelijke aard, met een internationaal karakter en algemene politieke aangelegenheden in vroeger jaren en nu.

Aanvragen kunnen geschieden door overmaking van f 6, (= symbolisch bedrag à f 1,- + verzendkosten à f 5,-)

op gironummer 89673 t.n.v. ARP-partijstichting, Dr. Kuypersstraat 3, Den Haag, onder vermelding van het gewenste. Na ontvangst van de overschrijving wordt een pakket brochures automatisch toegezonden.

Uniek CDA-Boek!

In 160 pagina's alles over de geschiedenis van het CDA, met name de discussie rondom de grondslagkwessie. Nu het besluit tot een gezamenlijke kandidatenlijst van ARP, CHU en KVP gevallen is, is dit met talloze foto's en prenten over het CDA verlichte boek, een uiterst waardevol bezit. Bestel meteen! Prijs: f 5,95. Stort het verschuldigde bedrag op postgiro 89673, t.n.v. AR Partijstichting, Den Haag, m.v.v. titel (en aantallen).

Koningin Juliana tijdens het uitspreken van de Troonrede bij de opening der Staten Generaal.

of in de buurt van het Binnenhof en wippen even langs voor sluiting. Het wordt bovendien feitelijk ook niet als een probleem gevoeld, dat de meerderheid der leden er niet is, er – zoals dit heet – geen quorum aanwezig is. De verenigde vergadering wordt gewoon gehouden, ook al zouden er bijvoorbeeld maar vijf Kamerleden zijn. Er wordt voor

verhindering een voorstel van orde te doen om die mededeling niet te doen. Dit met de argumentatie, dat wanneer voor een verenigde vergadering als deze geen presentielijst wordt getekend en in de Handelingen dus geen vermelding van aanwezige leden plaatsvindt, het ook niet voor de hand ligt berichten van verhindering mede te delen en die dan wel

Boeiende, nieuwe publikaties verschenen

In de afgelopen maanden zijn er weer enkele nieuwe uitgaven verschenen, waarvoor wij hier uw bijzondere aandacht willen vragen.

„Onder hamer en sikkel“

Dit fraai geïllustreerde boekje, met vele cartoons van Arend van Dam en Frits Behrendt, geeft actuele informatie weer over Oost-Europa. De positie van de vervolgde christenen, de militaire kracht van Europa, de economische ontwikkelingen in dit gebied en een kort historisch overzicht komen in het kort in dit boekje aan de orde. Prijs f 5,- per ex.

Samen verantwoordelijk voor het onderwijs

Dit rapport bevat een commentaar van de wetenschappelijke instituten van de CDA-partijen op de Contourennota van minister Van Kemenade. Uitvoerig wordt ingegaan op deze nota, waaromheen nog al wat te doen is. Dit rapport dat op groot formaat erg mooi is

uitgegeven, bevat 70 pagina's en kost f 9,90.

Europees manifest

In drukvorm verscheen onlangs het manifest van de Europese Christen-democraten, waarin men de visie kan lezen van de Europese christen-democraten op een groot aantal problemen anno 1976. Prijs f 2,- per ex.

Bouwstenen voor een Europees beleid

De aandacht voor de Europese samenwerking is de laatste tijd weer toegenomen. Ook binnen christen-democratische kring is bezinning over de verdere ontwikkeling van deze samenwerking noodzakelijk. Dit zojuist verschenen CDA-rapport biedt daartoe een uitstekende handleiding. De prijs ervan is f 6,50.

Draaiboek 1976/77

Ten behoeve van de activiteiten van de kiesverenigingen voor het nieuwe seizoen (waarin verkiezingen worden gehouden) is het nieuwe draaiboek verschenen met

talloze organisatorische suggesties voor de diverse regionale partij-afdelingen. Op aanvraag kosteloze toezending!

Gedeelde verantwoordelijkheid

Een boekje met toespraken van partijvoorzitter De Boer en fractie-voorzitter Aantjes op de voorjaarspartijraad van 10 april 1976. „Om een CDA met karakter“ en „Delen in verantwoordelijkheid, werk en offers“ zijn de themata van deze redes. Een onmisbaar boekje voor allen die willen weten wat de ARP onder christen-democratische politiek verstaat. De prijs ervan is f 3,- per ex.

Lessen maatschappijleer

Aan het begin van het nieuwe seizoen vestigen wij opnieuw de aandacht op de lessen maatschappijleer die in CDA-verband zijn uitgebracht, in de serie: „Politiek? Kom nou!“ Les 1 gaat over de inrichting van ons staatsbestel; les 2 over politieke stromingen; een derde les over sociaal-economische vraagstukken verschijnt binnenkort. Scholen gebruiken de lessen erg veel. Prijs: 1 ex. f 1,-; 2/4 ex. f 0,60 per ex.; 5/9 ex. f 0,50 per ex.; 10/24 ex. f 0,45 per ex.; 25 en meer f 0,30 per ex.

Bestellingen: vermeld titel(s) en aantallen, stort verschuldigde bedrag op giro 89673 t.n.v. ARP-partij Stichting, Den Haag.

INFLATIE ALS POLITIEK PROBLEEM

Een rapport van een commissie van de wetenschappelijke instituten van KVP, ARP en CHU over de zorgwekkende omvang van de huidige inflatie

In dit CDA-rapport, waaraan onder andere is meegewerkt door prof. dr. H. W. J. Bosman, prof. dr. B. Goudzwaard, prof. dr. A. J. Vermaat, prof. drs. J. Weitenberg, drs. H. J. Ydo en drs. H. Borstlap, wordt aangegeven waarom inflatie bestreden moet worden, wat oorzaken van de inflatie zijn en welke remedies noodzakelijk zijn voor de inflatiebestrijding.

Het rapport telt 38 pagina's en kost f 4,25 per ex.

Bestel uw exemplaar door storting van het bedrag op postgiro 89673 t.n.v. AR-Partijstichting, Den Haag met vermelding van de titel van de brochure.

Sociaal en Cultureel Rapport 1976

Door drs. M. Beinema
ARP-Tweede-kamerlid

Bezittend als niet-bezittend?

In 1974 bracht het Sociaal en Cultureel Planbureau zijn eerste rapport uit en onlangs verscheen het Sociaal en Cultureel Rapport 1976 als tweede in een reeks, die elke twee jaar een nieuwe aflevering zal bieden. De samenstellers hebben deze rapporten nauwelijks op eigen onderzoek, maar grotendeels op een bijna onvoorstelbare hoeveelheid bestaande nota's en andere publikaties gegrond en willen van een breed gebied een beschrijving geven, die vooral niet naar de beleidsvoornemens van de regering is toegeschreven, maar getuigt van een onafhankelijk oordeel.

doeleinden zo al niet te bereiken dan toch te benaderen.

Breed gebied

De volgende terreinen van onze samenleving worden in dit rapport beschreven: Gezondheid, Maatschappelijke dienstverlening, Arbeid, Sociale zekerheid, Wonen, Onderwijs en vorming, Vrije Tijd, Participatie en Criminaliteit. Verder bevat het rapport enkele hoofdstukken die meer dan één aspect van onze maatschappelijke werkelijkheid belichten: Verdeling en concentratie van welzijnsaspecten; migratie, minderheden, maatregelen; culturele veranderingen in Nederland. Mijn eigen mogelijkheden beperkt wetend en het geduld van redactie en lezers van dit blad niet onuitputtelijk achtend, zal ik niet op al deze onderwerpen ingaan, maar in twee volgende bijdragen slechts vier van de veertien hoofdstukken van dit rapport nader beschouwen.

Januskop

Vooraf wil ik nu aandacht vragen voor de Januskop met twee gezichten, die door de grove hoofdlijnen van deze publicatie wordt gevormd. Het is het beeld van de gemiddelde Nederlander, die niet alleen

sociaal-economisch in een andere situatie leeft dan een paar jaar geleden, maar die ook een andere toekomstverwachting heeft gekregen. Voor zover hij nog werk heeft - laat ik hem „Jan de hebberd” noemen - is hij banger geworden voor zijn positie in de nabije toekomst en huiveriger voor uitgaven ten bate van de collectieve voorzieningen. „Jan de hebberd” vindt de uitkeringen van A.O.W., A.B.W., W.W. enz. zo al niet te hoog, dan toch al lang hoog genoeg en vertoont weinig bereidheid om (meer) geld uit te geven voor de bouw van betere woningen, bescherming van het milieu, kunst of studiebeurzen. Heeft de gemiddelde Nederlander geen werk - laat ik hem „Jan de kriegerd” noemen - dan kijkt hij tegen een aanzienlijk langere periode van werkloosheid op dan enkele jaren geleden, heeft „Jan de hebberd” over hem een harder oordeel - futloos, slap, geen doorzetter - gekregen en weten wij met ons allen nog veel te weinig van de psychische en sociale gevolgen, die langdurige werkloosheid voor de betrokkenen - ook de gezinnen - heeft.

Adam de hebberd

„Jan de hebberd” is zo algemeen, dat hij niet alleen zit bij de partij waarvan de mentaliteit door Aantjes eens kortelings is getypeerd als die van het „halen, hebben en houden”; „Jan de hebberd” zit ook in de vakverenigingen, bij de P.v.d.A., bij ons en in ons; we herkennen hem hopelijk als onze oude Adam. Hij moge „her en der” zitten en „hier” waarschijnlijk nauwelijks of niet minder voorkomen dan „daar”, zeker

heeft hij een verschillende waardering voor de diverse concept-verkiezingsprogramma's die verspreiden zijn. Het onze, dat getuigt van het „niet bij brood alleen” en waarin de prikkel van „het geven, dat zaliger is dan het ontvangen” enigszins te proeven is, smaakt hem niet. En nogmaals, naarmate we ons concept-programma serieuzer nemen, zullen we dat gevoel van aarzeling of zelfs weerzin bij ons zelf herkennen.

Verleidelijke winst verwerpen

Daarom betekent de situatie die het Sociaal Cultureel Rapport 1976 schetst een verleiding voor hen, die ons programma moeten aanvaarden, propageren en uitvoeren. En dat zijn we allemaal. Aanpassing aan de gevoelens en verlangens van (onze) „Jan de hebberd”, die wil halen, hebben en houden, betekent winst in stemmental en macht. Het

betekent evenzeer verloochening van wat voor ons tegelijk bijna onvervulbare opdracht en bijna onhaalbaar doel is: te bezitten als niet-bezittend. Laten onze partij-tactici beseffen dat zij niet alleen op korte termijn mogen werken, maar ook partijstrategen moeten zijn, die dat verliggende doel niet uit het oog verliezen.

Dat zij in deze bedoeling in hoge mate geslaagd zijn, maakt hun werkstuk des te waardevoller, niet alleen voor een regering om in de beleidsoverwegingen te betrekken, maar zeker ook voor de politieke partijen om een aantal factoren te zien, waarmee ze moeten rekenen om hun

VERPLAATSBARE HOUTEN GEBOUWEN

directie- en schattketen
scholen en kerken
directie- en schaft-wagens
etc.

NOUWBOUW **HAHBO**
HARDINXVELD

tel. Giessendam-Hardinxveld 3888

VISSER ELEKTROTECHNIEK B.V.

Postbus 37
BEVERWIJK
Telefoon (02510) 2.52.44
(4 lijnen).

MEER DAN 50 JAAR ELEKTROTECHNIEK

In de Noordoostpolder en Oostelijk Flevoland
bouwden wij reeds vele kerken, scholen en boerderijen.

N.V. GEBR. SALVERDA

AANNEMERSBEDRIJF

't Harde, Bovenweg 7.

Tel. 0 5255-1666.

WIJ KOPEN EN VERKOPEN PALLET

in vele afmetingen en uitvoeringen

Onze handelsvoorraad:

30.000 STUKS

w.o. veel nieuwe

Bijzonder gesorteerd in de maat 100 x 120

PALLET-BEDRIJF

J. STAAT - BARENDRECHT

Telefoon 0 1806-2096.
Opslagterrein: Noldijk 140.

W. VISSER & ZN. N.V.

SCHEEPSWERF
MOTOREN-
HERSTELPLAATS

Ankerpark 2
TELEFOON 0 2230-1.66.41
DEN HELDER

NIEUWBOUW en REPARATIE

OOSTERBAAN & LE COINTRE N.V.

GOES - Telefoon (0 1100) 7555*

DRUKKERS
UITGEVERS

SCHULING INDUSTRIE TECHNIEK BV

BINNENHAVENSTRAAT 20
HENGEL-O.
POSTBUS 52 TEL. 0 5400-1.56.00

Delegatie Antilliaanse Statenleden was in Nederland

Door
dr. W. de Kwaadsteniet,

ARP-Tweede Kamerlid

In de afgelopen maand, van 8 tot 22 september jl. vond de jaarlijkse ontmoeting plaats tussen parlementaire delegaties van de landen van het Koninkrijk der Nederlanden. Ditmaal bracht, op uitnodiging van de beide Kamers der Staten-Generaal, een delegatie uit de Staten van de Nederlandse Antillen (elf leden en de griffier) een bezoek aan Nederland.

Het lijkt ons de moeite waard hierop in ons weekblad nog even de aandacht te vestigen, temeer daar de publiciteits-media in Nederland in het algemeen kans hebben gezien aan deze ontmoeting de minst mogelijke aandacht te besteden. Dat is natuurlijk jammer. Het zal wel zo zijn, dat de aandacht weer komt wanneer de Nederlandse Antillen ook zelfstandig worden, zoals Suriname, maar dan zal men toch nog wel enige tijd geduld moeten hebben.

Meer oog voor elkaar

Na de onafhankelijkheid van Suriname eind vorig jaar was dit de eerste bijeenkomst van de twee overgebleven landen van het Koninkrijk. En wat dat betreft zouden wij als het goed is alleen maar meer oog voor elkaar kunnen hebben, zoals wij eerder al eens hoopvol hebben uitgesproken. Bijeenkomsten als deze en in het algemeen een goede begeleidende publiciteit en voorlichting kunnen daartoe bijdragen. Naast een aantal bezoeken aan diverse delen van het land, het bezoeken van verschillende informatieprojecten, een bezoek aan het Europese Parlement in Luxemburg en een ontvangst door H.M. de Koningin op Paleis Soestdijk, werden een aantal werkvergaderingen gehouden in de vergaderzaal van de Eerste Kamer. Op de agenda stonden als onderwerpen de ontwikkelingssamenwerking en

economische ontwikkeling, zaken betreffende de sociale, educatieve en culturele sector, alsmede staatkundige onderwerpen, o.a. de toekomstige staatkundige ontwikkeling.

Onafhankelijkheid

Algemeen was men van Antilliaanse zijde van oordeel, dat de onafhankelijkheid

erkenning en defensie, alsmede de associatie met de Europese Gemeenschap. De Antilliaanse Statenleden waren niet toe aan het noemen van een datum voor de onafhankelijkheid. Ook van Nederlandse zijde is dat niet gedaan. Van Nederlandse zijde is gebleken, dat men planmatige

planmatig moet worden voorbereid. De eigen plaats en de onderlinge verhouding van de zes eilanden (de drie Benedenwinden, Aruba, Bonaire en Curaçao, alsmede de drie Bovenwinden, Saba, St. Eustachius en St. Maarten) moet nader worden bezien en geregeld. Er moet gewerkt worden aan een integraal ontwikkelingsplan, waarbij de sociale, economische, financiële, culturele en educatieve aspecten een rol spelen. Dan zijn er de internationale aspecten, zoals

voorbereiding van onafhankelijkheid nodig acht. Onzerzijds is gesteld, dat wij er mee accoord gaan, dat het tijdstip waarop en de omstandigheden waaronder de soevereiniteit zal aanvangen uitsluitend aan de hand van de belangen van de Antilliaanse bevolking zal worden bepaald. De onafhankelijkheid is in de eerste plaats een zaak van de Nederlandse Antillen. In de tweede plaats ook een zaak van Nederland. Beide zijn betrokkenen zij het

GEDEELDE VERANTWOORDELIJKHEID

Dit boekje bevat de belangrijke redevoeringen, uitgesproken tijdens de voorjaarspartijraad van 10 april jl.

■ de rede van H. A. de Boer
„Om een CDA met karakter”

■ de rede van mr. W. Aantjes
„Delen in verantwoordelijkheid, werk en offers”

Tevens is opgenomen de tekst van de resolutie over één CDA-lijst.
Omvang: 32 pagina's, geïllustreerd.

Prijs f 3,- per exemplaar.

Bestellingen

Stort het bedrag op postgiro 89673 t. n. v. AR-Partijstichting, Den Haag, met vermelding van „Gedeelde verantwoordelijkheid.”

op geheel verschillende wijze. Nederland kan stimuleren tot onafhankelijkheid van de Nederlandse Antillen in het belang van de Nederlandse Antillen, daarbij steeds afziend van eventueel mogelijk eigen belang van Nederland. Dit alles betekent bepaald niet een op de lange baan schuiven, maar bepaald wel een bewust samen op weg gaan naar onafhankelijkheid.

Goede motivering

De interne situatie op en tussen de zes eilanden onderling is in eerste instantie uiteraard een interne aangelegenheid. Nederland heeft volgens het Statuut maken met het land de Nederlandse Antillen. Elk der eilanden kan een belangrijke eilandrijke zelfstandigheid hebben, als men maar beseft één staat te zijn, met de daarbij dan ook behorende samenhang. Bij gewenste versterking van eilandelijke zelfstandigheid behoort o.i. de nodige versterking van de onderlinge verbondenheid. Ook de moeilijkheden van de onderlinge verschillen in grootte van eiland en bevolking alsmede van de geografische ligging moeten daarbij overwonnen worden. De wensen van alle zes eilanden moeten aan elkaar worden aangepast en op elkaar afgestemd. Daarvoor zal de totale bevolking van de Nederlandse Antillen moeten worden gemotiveerd. In de memorie van toelichting op de

begroting 1977 van het Kabinet voor Nederlands-Antilliaanse Zaken, stelt minister De Gaay Fortman, dat de Nederlandse regering met de Nederlandse-Antilliaanse regering van oordeel is, dat het noodzakelijk is in de aanloopperiode naar de onafhankelijkheid een nieuw samenwerkingsverband tussen de eilanden tot stand te brengen op basis van zo groot mogelijke zelfstandigheid van de eilandgebieden. Daartoe is aan de Nederlandse staatsrechtshoogleraar, prof. Jeukens, gevraagd een onderzoek in te stellen naar alternatieven voor de huidige staatsrechtelijke structuur van de Nederlandse Antillen. Een rapport daarover kan begin volgend jaar worden verwacht.

Veelzijdig contact

Er is tijdens de parlementaire ontmoeting uiteraard ook volop gesproken over de ontwikkelingssamenwerking. Er bestaat overeenstemming over de wenselijkheid in de toekomst op meer planmatige wijze hulp te verstrekken. Daarvoor zal de opstelling van een - hiervoor reeds aangeduid - integraal sociaal-economisch en cultureel plan de basis moeten vormen. Verwacht wordt dat dit plan in 1977 gereed kan komen. De parlementaire ontmoeting mag als zinvol en geslaagd worden beschouwd. Van Antilliaanse zijde werd met name ook aangedrongen op een veelzijdiger contact na een steeds zo goed mogelijke voorbereiding daarvan.

ONDER HAMER EN SIKKEL

Nu in West-Europa de discussie over de verhouding communisme-parlementaire democratie weer oplaait, heeft de Stichting Kader- en Vormingswerk ARP het initiatief genomen actuele informatie over Oost-Europa in een boekje te bundelen. Zes deskundige auteurs belichten diverse aspecten van de situatie in Oost-Europa.

ONDER HAMER EN SIKKEL

Actuele informatie over Oost-Europa
Uitgave:
stichting kader- en vormingswerk ARP

Aan de orde komen o.m. de politieke ontwikkelingen sinds 1945, de positie van de kerken, het buitenlands beleid, broedertwisten in het internationaal communisme, handel en economie en de verhouding tot de „derde wereld”. Staatssecretaris Kooijmans schreef een inleidend woord. De prijs van dit boekje is f 5,-. Dit is niet duur gezien de vele fraaie foto's en cartoons van F. Behrendt en Arend van Dam. Voor iedereen die geïnteresseerd is in de geschiedenis van deze tijd en van het communisme in het bijzonder is dit een onmisbaar hulpmiddel. Stort verschuldigd bedrag m.v.v. titel en aantallen op giro 89673, t.n.v. ARP-stichting, Den Haag.

David was wel degelijk bewapend

In Ned. Ged. 18/9/76 (pag. 5) wordt de Vredesweek 76 krant besproken en o.a. de daarin aangevoerde uitleg van het verhaal over David en Goliath klakkeloos doorgegeven... propaganda voor ontwapening-éénzijdig. David de ongewapende herdersjongen tegen Goliath. Ik zou daarvoor wel andere (betere) verhalen weten.

Twee opmerkingen:

1. Iedereen (pacifist zowel als niet-pacifist) legt de Bijbel graag uit naar eigen standpunt... voor iedereen is er wel een passende tekst. Maar, zoals Prof. Van

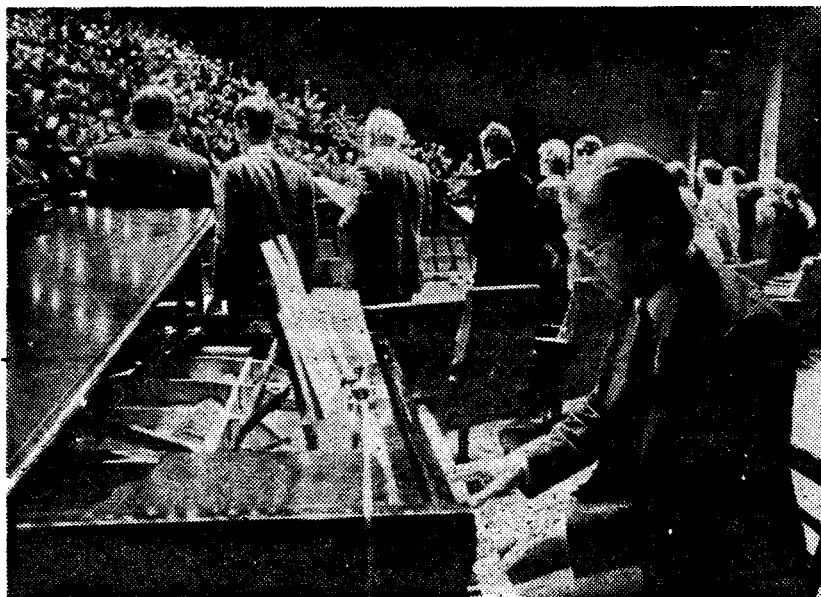
Ruler eens schreef „Voor een recht verstaan van Gods woord is er niet één hoofdstuk, of één Evangelie, of één Apostelbrief of één tekst (vaak nog uit verband genukt), maar is er heel de Bijbel... van Genesis tot en met Openbaringen (inclusief De Wet en de Profeten).”

2. IKV wijst op de ontwapende in de krijg des Heren, enz. (1 Samuel 17:47). „Ik kom tot U in de naam des Heren, enz. (vers 45,46)” zegt David. M.a.w. David voert daar één der „Oorlogen des Heren” waarover in Sam. 25 wordt gesproken (zie 1 Sam. 25:28).

MAAR EN. David was helemaal NIET ongewapend. Hij had vijf gladde stenen (kogels), zijn herdersstaf (een soort geweer) en kon goed daarmee omgaan

(een geoefend schutter) en hij had een groot geloof en een goede wil (gevechtswil, wetende te strijden voor een goede zaak). En zo ging hij, militair uitgerust, de goede strijd beginnen. En hij won. Maar pacifistisch was hij beslist niet hier en ook niet elders. Want wat deed hij verder: Hij nam, na Goliath geveld te hebben, Goliaths zwaard en doodde hem. God gebruikte David NIET ongewapend. Ten slotte. Mijn uiteenzetting wil ik besluiten met een andere uitleg van David en Goliath. Lijnrecht tegenover die van IKV. Hier in dit geval geldt: Als David de stenen uit zijn slinger weglegt dan blijft - in hedendaagse taal - niets anders over dan Goliath met de Atoomknuts.

H. Meijer
SPIENNES-België

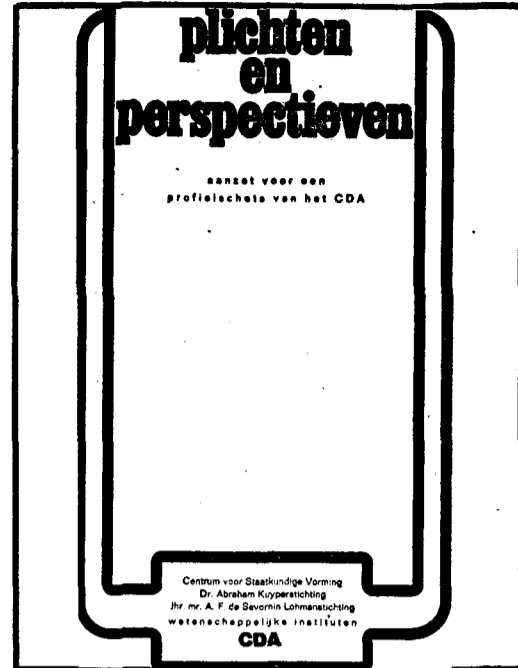
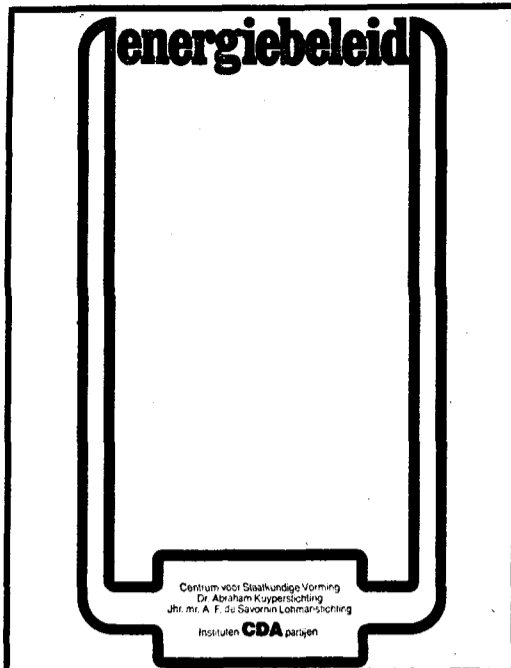
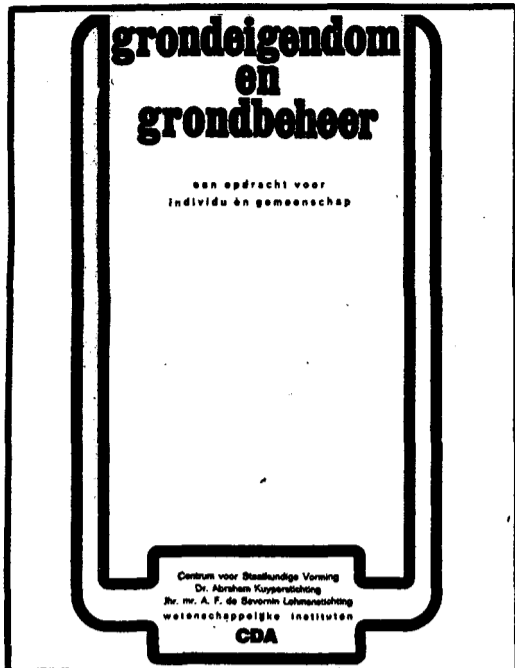
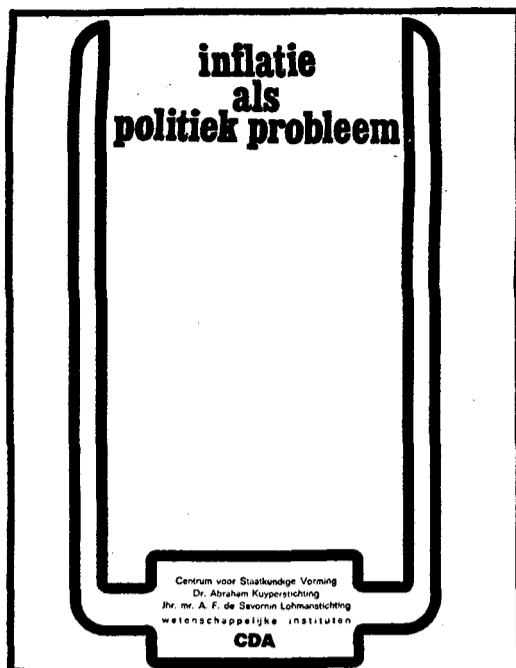

Uit de Partijraad

Links: Staatssecretaris K. de Jong Ozn. achter de vleugel tijdens de Partijraadsvergadering op 25 september jl.

BOEIENDE POLITIEKE LECTUUR!

CDA-publicaties

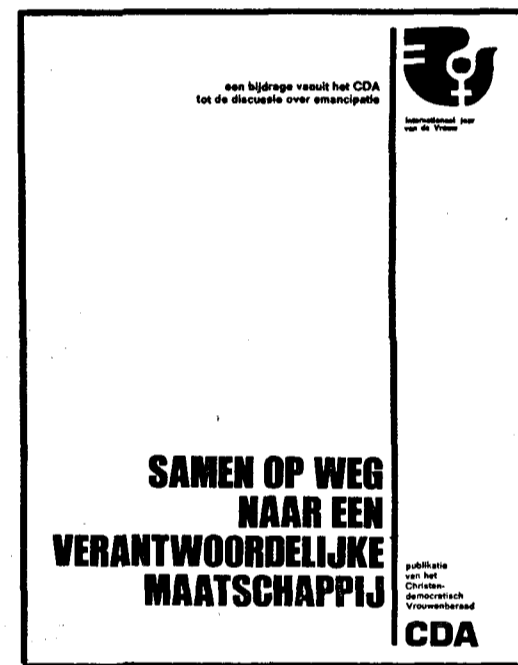
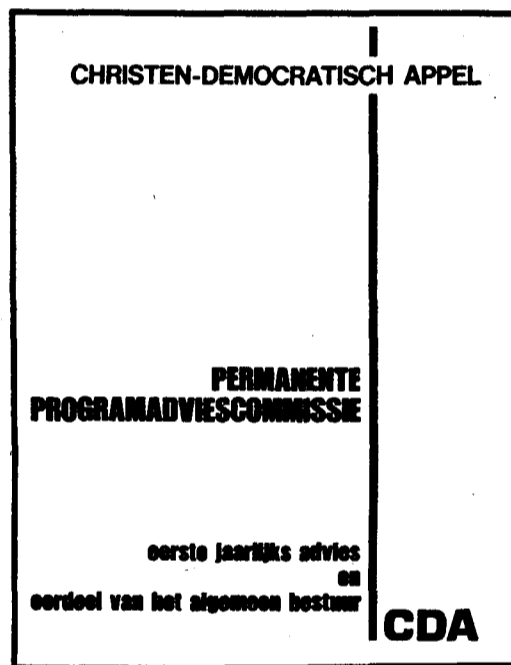
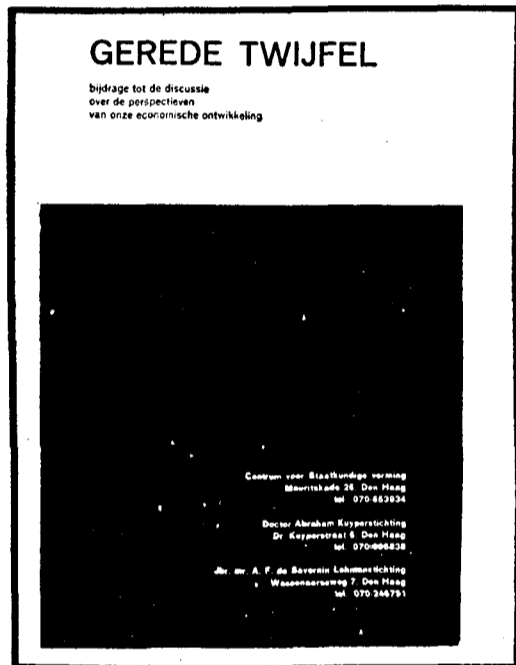
INFLATIE ALS POLITIEK PROBLEEM
Het eerste politieke rapport over de zorgwekkende omvang van de huidige inflatie. Prijs: f 4,25 per ex.

GRONDEIGENDOM EN GRONDBEHEER
Grondpolitiek is bijzonder actueel. Welke instrumenten heeft de overheid nodig om een optimale beschikking- en beheersbevoegdheid over de grond te verkrijgen? Prijs f 3,75 per ex.

ENERGIEBELEID
Een concreet toegespitst vraagstuk, dat van centrale betekenis is in onze economische ontwikkeling; de energievoorziening. Het rapport gaat in op het te voeren energiebeleid op middellange termijn, met een uitzicht voor de periode daarna. Prijs f 5,25 per ex.
PLICHTEN EN PERSPECTIEVEN
Aanzet voor een profielschets van het

CDA. Een aantal zaken die van betekenis zijn voor de profilering van het CDA. Prijs f 3,90 per ex.
GEREDE TWIJFEL
Bijdrage tot de discussie over de perspectieven van onze economische ontwikkeling. Prijs f 3,75 per ex.
WELZIJSBELEID VOOR OUDEREN
Een brochure naar aanleiding van een CDA-studiedag over het bejaardenbeleid. Prijs f 5,90 per ex.

EERSTE PPAC-ADVIES
Eerste jaarlijks advies van de Permanente Program Advies-commissie van het CDA en het oordeel er over van het Algemeen Bestuur van het CDA. Prijs f 4,50 per ex.
SAMEN OP WEG NAAR EEN VERANTWOORDELIJKE MAATSCHAPPIJ
Een bijdrage vanuit het CDA tot de discussie over emancipatie. Prijs f 4,50 per ex.

Uitgaven stichting kader- en vormingswerk ARP

VAN WOUDSCHOTEN TOT HOOGVEEEN
Een uniek boek, dat alle officiële verklaringen, resoluties en moties van CDA, KVP, ARP en CHU inzake de recente discussie over de vraag of vertegenwoordigers van het CDA de grondslag persoonlijk voor hun rekening moeten nemen. Ook is opgenomen de tekst van alle belangrijke redevoeringen over dit onderwerp, o.a. die van het eerste CDA-congres. 160 pagina's, 40 illustraties. Prijs f 5,95 per ex.

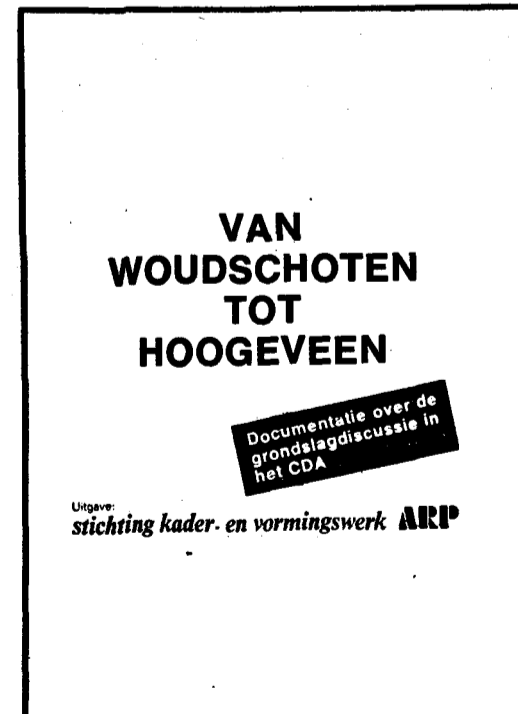
POLITIEK? KOM NOU! LES 1
Eerste uit een serie lessen maatschappijleer, uitgegeven door de Stichting Kader- en Vormingswerk ARP in samenwerking met de vormingsstichtingen van CHU en KVP. In les 1 wordt uiteengezet wat politiek is, hoe het bestuur is geregeld en hoe kiezers hun invloed kunnen bundelen. Tenslotte de vraag: christelijke politiek... kan dat? Prijs f 1,- per ex. Bij grotere aantallen korting.

EEN KLEINE EEUW KLEINE LUYDEN
Een royaal geïllustreerd boekje over de geschiedenis van de ARP met bijdragen van dr. D. Th. Kuiper, dr. G. Puchinger, H. Aigra, mr. A. B. Roosjen en drs. A. J. van Dijk. 132 pagina's, 50 illustraties, Prijs f 5,- per ex.

SPELREGELS VOOR ECONOMIE & POLITIEK
In dit boekje stelt Arend J. Vermaat, oud-AR-Kamerlid en thans hoogleraar aan de VU, drie thema's aan de orde:

Voldoet onze economische orde aan bijbelse normen?; Groeien of versoberen?; Ethiek en politiek, over zwart geld en andere kwalen. 48 pagina's, 11 cartoons, Prijs f 3,50 per ex.

Bestellingen

U kunt de bovenstaande CDA- en ARP-publicaties bestellen door storting van het verschuldigde bedrag op postgiro 89673 t.n.v. AR-Partijstichting, Den Haag met vermelding van titel en aantal van de gewenste brochure(s)

UIT DE ARJOS

ds. Klamer:

door Jan Eerbeek

De overheid is er ook om een volk bewust te maken van wat je voor elkaar kunt betekenen

Vanuit zijn pastorie aan de Oranjeaan 8 in Hilversum geeft ds. Klamer samen met 750 vrijwilligers verspreid over het hele land gestalte aan het radio-pastoraat. Het werk ontstond vanuit de behoefte van de kerken om tegenover de luisteraars te laten merken dat ze willen staan voor wat ze oproepen. Dat betekent: aandacht geven aan mensen die om aandacht vragen omdat ze zichzelf hebben herkend in de boodschap waarmee de kerken op een heel indringende manier hun huiskamers zijn binnengekomen. Daarbij wordt ds. Klamer regelmatig geconfronteerd met de eenzaamheidsproblematiek in onze samenleving.

U spreekt liever over vereenzaming dan over eenzaamheid

Ja, eenzaamheid is een woord waar ik heel voorzichtig mee ben. Dat is al zo verkild. Het is bijna een graf. Eenzaamheid is een eindstation voor mijn gevoel, dat is het „dood-alleen“ zijn. Alleen zijn is enorm belangrijk. Een mens die niet alleen kan zijn, kan ook niet samen zijn. Maar bij het dood-alleen zijn, dan is er geen communicatie meer. Bij vereenzaming heb ik het echter over een proces, het is een werkwoord. Er zijn momenten van hoogte- en dieptepunten. Wel een besef dat je steeds meer vervreemd raakt van de mensen om je heen, dat je in een dode hoek terecht komt, maar er zit toch nog beweging in. Er is nog een teruggaan mogelijk. Bij eenzaamheid dan denk ik: het is gebeurd. Het is een soort doodvonnis.

U bedoelt dus bij het gebruiken van het woord vereenzaming tegelijk een uitzicht aan te geven.

Ik kan niet anders vanuit het evangelie. Wanneer wij vanuit ons geloof spreken dan spreken we altijd vanuit de hoop. Iemand kan nog zo ver uit het zicht geraken, hij moet iemand zijn waarvoor hoop bestaat. En daar moet je dan ook samen naar op zoek gaan, al zie je die hoop ook helemaal niet. Ik geloof dat je geen mens kunt noemen waarvan je zegt: die is afgeschreven.

Er niet bij horen

Hoe komt u die vereenzaming tegen?

Landbouw en middenstand

De eerstvolgende vergadering van de fractiebegeleidingsgroep „Landbouw en middenstand“ staat in het teken van de begroting van het ministerie van landbouw en de memorie van toelichting bij deze begroting. De bijeenkomst vindt plaats op vrijdag 22 oktober a.s. om 19.00 uur, in het gebouw van de Tweede Kamer te Den Haag. De groep is dan te gast bij de heer drs. J. de Koning, landbouwspecialist van de AR-Tweede-Kamerfractie.

Belangstellenden voor het werk van de fractiebegeleidingsgroep, zijn dus altijd hartelijk welkom. De contactpersoon van de groep is: Leo Oprel, Berkenlaan 23, Sleafwijk (N.-Br.) tel: 01833-1300.

ARJOS vraagt aandacht voor eenzaamheidsproblematiek

Onlangs publiceerde de ARJOS na een intensieve voorbereiding haar rapport: „ARJOS-visie op het CDA-beleid“. Eén van de hoofdstukken daarvan handelt over de eenzaamheidsproblematiek, die in onze samenleving steeds grotere vormen aanneemt. Op grond hiervan heeft de ARJOS het volgende amendement op het ontwerp-verkiezingsprogramma van het CDA ingediend:

„Vereenzaming Terwijl onze samenleving enerzijds een steeds compacter geheel gaat vormen, kan er anderzijds een toenemende vereenzaming worden gesignaleerd. Hoewel wij ons ervan bewust zijn dat de oplossing van de

eenzaamheidsproblematiek niet in de eerste plaats langs politieke weg kan worden gegeven, zijn wij toch van mening dat ook de politiek haar aandacht op deze problematiek zal moeten richten. Als bijdrage denken wij aan:
■ beoordeling van beleidsbeslissingen met het oog op de eenzaamheidsbevorderende aspecten;
■ actieve overheidssteun aan particuliere organisaties die op dit gebied werkzaam zijn;
■ het stimuleren van vrijwilligers-projecten“. Ter stimulering van een bredere politieke belangstelling voor deze problematiek had Jan Eerbeek uit Den Haag, een gesprek met radio-pastor ds. A. Klamer uit Hilversum.

je behandeld. De goede niet te na gesproken. Je hoort teveel hoe ook in ziekenhuizen de mensen verkommen in hun diepste menselijke gevoelens. De techniek gaat steeds meer ten koste van de

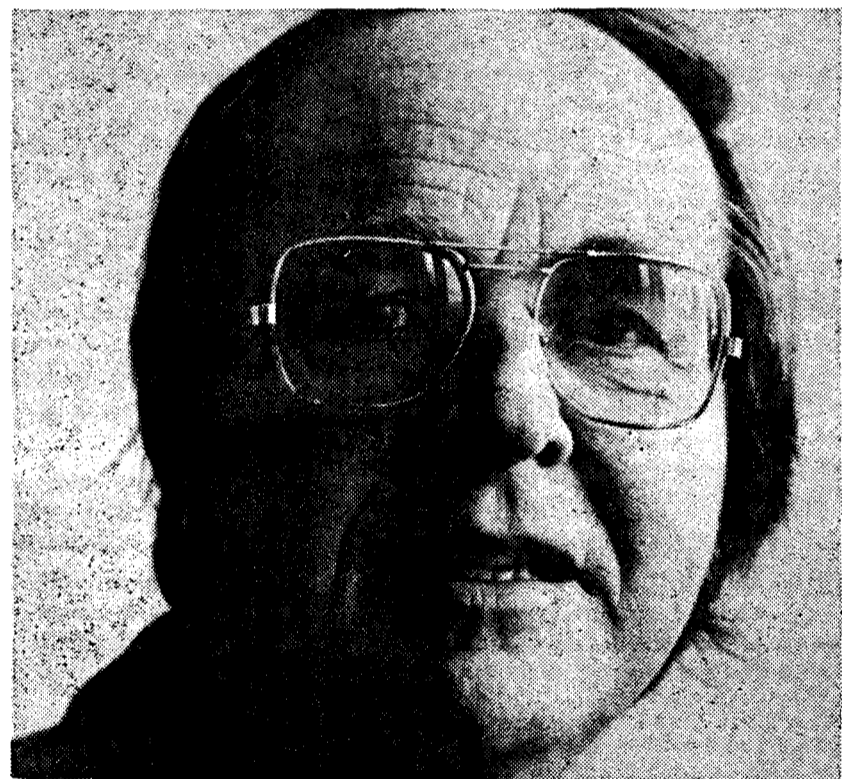
komen toch stromen mensen bij een psychiater die daar helemaal niet hoeven te komen. Het verkeer moet veel meer de andere kant op. De psychiater moet veel meer de mensen toerusten en ze leren met lastige mensen om te gaan en aandacht te geven. Al die echtscheidingen. Ik geloof dat er echtscheidingen plaats vinden die niet hoeven gebeuren. Als je bij de overheid komt voor een huwelijkssluiting dan krijg je aandacht. Maar bij echtscheiding dan is het een kwestie van advocaten. Ik had altijd nog gehoopt dat men bij de overheid, ook weer met behulp van vrijwilligers, iemand op z'n weg zou vinden die zegt: we hebben destijds uw huwelijk gesloten en er aandacht aan besteed, mogen we nu ook eens weten hoe dat nu toch eigenlijk komt. Niet zomaar een briefje van onvermogen geven en een advocaat toewijzen. Ik vind dat eigenlijk een stordig omgaan met menselijke relaties. Ook bij het afscheid zou je wel eens wat meer zorgvuldige aandacht van de overheid verwachten.

Verantwoordelijkheid

Je hoort veel dat mensen fijngemalen worden in de samenleving. Tussen de raderen in komen. Hoe denkt u daarover? Ik wil niet meedoen met het schelden op ambtenaren maar wel op de verantwoordelijkheid. Van het kastje naar de muur gestuurd worden. De verantwoordelijkheid waarbij eigenlijk iedereen zich achter iedereen verschuilt. Althans door het afschuiven van de verantwoordelijkheid op een ander. Er is toch een verkramptheid in de mensen. Je weet niet meer wie het is, maar wel wat hij is. En daar lopen heel veel mensen op dood. Wie staat nog voor z'n eigen verantwoordelijkheid? De mensen gaan de mist in door de voorschriften en de verantwoordelijkheden die altijd weer worden afgeschoven naar onbereikbare mensen.

Kerken exemplarisch voor de overheid

Wat het delegeren van verantwoordelijkheden betreft wijst ds. Klamer op een ontwikkeling die ook in de kerken zichtbaar is geworden, vooral op diaconaal gebied. Er is een vervreemding ontstaan tussen de beroepskrachten en de diakenen, terwijl die twee elkaar juist nodig hadden. Wat een verbond had moeten

Hij moet een bepaalde evangelische visie vertonen ook al ligt hij op een moment volkomen met zichzelf overhoop. Eén van de dingen van vereenzaming lijkt me toe dat je diep in je hart het gevoel hebt, met al mijn capaciteiten of met al mijn invloeden hoor ik er – ais het er op aankomt – eigenlijk niet bij. Dat kunnen bejaarden zijn die keurig verzorgd worden in een modern bejaardencentrum. In wezen merken ze: we zijn goed verzorgd, maar we horen er eigenlijk niet meer bij. Een politicus die geroemd wordt om z'n voortreffelijke politieke visie merkt: als ze wisten wat ik op het ogenblik doormaak dan zouden ze me laten vallen als een baksteen. Uiteindelijk word ik alleen maar geaccepteerd om m'n politieke visie, maar niet in m'n wezenlijke menselijke gevoelens. Een dominee die homofiel is hoort overal: dominee we mogen u zo graag horen. Maar hij denkt: ze moesten eens weten, ze zouden me laten vallen. En dat is ook zo met gehandicapten. Er wordt geweldig veel over gehandicapten gepraat, maar iedere keer stuiten ze toch op het gevoel, al is het maar door de inrichting van openbare gebouwen, dat ze er toch eigenlijk buiten staan.

Gebrek aan solidariteit

Neem nu de gezondheidszorg. Al die patiëntenverenigingen die je op het ogenblik tegenkomt. Die mensen zoeken elkaar omdat ze dan toch iets beleven van gewoon jezelf mogen zijn, wat ze zich in een ziekenhuis tegenover de medische wereld niet kunnen veroorloven. Daar word

mens. De techniek wordt steeds meer geperfectioneerd en het menselijk contact verschaalt. De patiënten hebben er gewoon behoefte aan om elkaar te zoeken en dat verbond met elkaar te beleven. Zie je wel ik sta niet alleen. Ik hoor er toch eigenlijk wel bij en daarvoor heb ik jullie nodig. Ik vind eigenlijk dat die patiënten-organisaties wijzen op een gebrek aan solidariteit in onze samenleving. Met alle drukte die ze over je maken, ze rennen en ze draven, maar ze zien je in wezen niet staan.

Politieke taak

Ziet u een taak voor de politiek? Ik wil niet zeggen dat de politiek het nu helemaal op zal moeten lossen. De politiek zal veel meer ruimte moeten scheppen voor dié pogingen waar men weer met fantasie werkt. Veel minder geloof in voorschriften, in organisatie, maar veel meer in de mogelijkheden die ieder mens heeft in te brengen. Ik geloof dat ieder mens gaven van God gekregen heeft waar we veel te weinig een beroep op doen bij elkaar. We geloven in maatregelen en in voorzieningen. Maar we geloven niet in de inzet van iedere persoon en van de mensen samen. Ik geloof ook dat de overheid veel meer vrijwilligersprojecten zal moeten aanmoedigen. In de gezondheidszorg bijv. wordt heel wat door artsen en verpleegkundigen gedaan wat net zo goed door vrijwilligers gedaan zou kunnen worden die een veel directer contact met de patiënt hebben. Ze zouden die mensen moeten instrueren. Al die mensen die naar psychiaters gaan. Er

worden is uit elkaar gegroeid ten koste van de mensen waar het om gaat. Toch is er op het ogenblik weer een goede ontwikkeling zichtbaar. Ik dacht dat je kunt zeggen dat de kerkelijke gemeenten zich weer diaconaal bewust worden. De gemeente gaat beseffen dat je zo iets niet maar moet delegeren, maar dat je met elkaar diaconaal bezig moet zijn. Wat dat betreft zouden de kerken veel inspirerender moeten zijn voor de overheid. Ik vind dat een kerk iets exemplarisch moet hebben. Zo iets van: zie je wel, het kan tóch. Er zijn toch plaatsen waar mensen elkaar ontmoeten en op elkaar kunnen rekenen. Zonder daar nu engelen van te maken en ze te overschatten moet een gemeente een plaats zijn waar je op elkaar kunt rekenen, omdat je weet dat we elkaar vinden als mensen die op de Heer mogen rekenen. Dat is het geheim! We hebben elkaar nodig. En niet zo nodig. Want ons zijn allerlei beloften toevertrouwd en gaven gegeven. Daar mogen we elkaar op aanspreken. En t.a.v. de overheid: jullie zijn niet alleen maar aangesteld om voorschriften en wetten te maken, maar jullie zijn er ook om een volk zich bewust te maken van wat je voor elkaar kunt betekenen.

Behoeft

Zo'n beleid zou ook aansluiten bij een behoefte van mensen. Velen hebben het gevoel dat we langzamerhand verkommen, dat we eigenlijk niet voldoende meer uit de vert komen. Ze willen weer leren wat ze als mensen nog waard zijn. Niet op grond van een functie of diploma's maar als mens. Wie ben ik eigenlijk? We zullen elkaar weer moeten gaan leren dat je er wel bij hoort, dat het niet waar is dat je niet de moeite waard bent. Zoals een weduwe vertelde: „Ik ben nu 53 jaar, m'n kinderen zijn getrouwd, ik heb genoeg energie, maar soms denk ik wel eens, ik trek een vuilniszak over m'n hoofd en ga aan de kant van de weg zitten, dan kunnen ze me met de container meenemen“. Dat betekent ook dat we veel voorzichtiger moeten worden met het overschatten van specialisaties op ieder terrein. Daarmee kunnen we de indruk vestigen dat gewone mensen niets meer kunnen. En die hebben we juist nodig, niet uit filantropische overwegingen, maar omdat we anders wezenlijke dingen missen.

Vooroordeel

Tenslotte vraag ik een reactie van ds. Klamer op de inleiding van het ontwerp CDA-program met name over het gedeelte waar staat: „de weg naar de medemens zal meer dan tot dusver ook door het overheidsbeleid mogelijk moeten worden gemaakt“.

Je moet weten wat je zegt, want die weg vraagt zelfverloochening. Het klinkt nl. zo mooi. Ik denk dat iedereen dat wel vindt. Maar het betekent dat als je die weg tot de ander gaat, je altijd weer zult stuiten op je eigen vooroordelen. Onze grootste vijand is ons vooroordeel. Dan verwacht ik van partijen die dat zeggen dat ze ook hun eigen vooroordelen tegemoet willen treden. Ik heb dat wel eens gemist in de christelijke politiek bijv. op het punt van de homofilie. Dat men er moeite mee heeft vind ik zo reëel als maar kan. Maar je moet ook als het ten koste van je eigen populariteit gaat telkens weer proberen te ontdekken hoe het komt dat mensen in onze samenleving door ons vooroordeel vereenzamen en omkomen. Dat betekent wat als je in de politiek t.o.v. minderheidsgroeperingen met zelfkritiek te werk gaat. Maar we zullen toch moeten leren elkaar te aanvaarden zoals God ons heeft aanvaard. Ik vind het een geweldig goede kreet. Ik kan er helemaal in meegaan. Maar ik denk, nu dat kruis ook op je nemen en achter Hem aangaan. Dit is aan de ene kant ontzettend hoopvol en beloftevol en tegelijkertijd een heel moeilijke gang, want je zult de kans lopen als politicus alleen te komen staan, omdat je het vooroordeel te lijf gaat.

Brandend actuele uitgaven

„Van Woudschoten tot Hoogeveen“. In 160 pagina's alles over de geschiedenis van het CDA. Tientallen foto's en spotprenten. Prijs f 5,95.
„Politiek? Kom nou!“ In deze serie verscheen de 2e lesbrief maatschappijleer over Liberalisme. Socialisme en Christen-democratie. Geschiedt voor vakken maatschappijleer, geschiedenis en godsdienst. Prijs 1 ex. f 1,-, 2/5 ex. f 0,75 per ex.; 5/9 ex. f 0,65 per ex.; 10/24 ex. f 0,45 per ex.; 25 en meer ex. f 0,30 per ex.

„Onder hamer en sikkel“ Actuele informatie over kerk, politiek, economie en rol van het leger in Oost-Europa. Veel foto's en cartoons. Prijs: f 5,- per ex.
„Gedeelde verantwoordelijkheid“. In handzaam, geïllustreerd, formaat, toespraken en tekst CDA-resolutie van de voorjaarspartijraad 1976. Prijs: f 3,- per ex.

Bestellingen: stort het verschuldigde bedrag op postgiro 89673 t.n.v. AR-Partijstichting, Den Haag, m.v.v. titels en aantallen.

ANIR

VAN DE PARTIJ

Kiesverenigingen moeten seizoenprogramma beter gaan plannen

Wil een kiesvereniging (KV) zinvol functioneren dan zal zij tenminste regelmatig moeten bijeenkomen, d.w.z. ongeveer een keer per twee maanden. In totaal geeft dat in een seizoen ongeveer 5 à 6 vergaderingen.

Een planning van de activiteiten wordt dan onontbeerlijk. Het zojuist uitgekomen draaiboek 1976/77 geeft diverse voorbeelden van een opzet van een zinvol seizoen-programma. U leest daarin ook het een en ander over de organisatorische voorbereiding van elk der vergaderingen apart. Ook komt de inhoudelijke voorbereiding ter sprake. Bijzondere aandacht is voor elke K.V. vereist op het punt van de benadering van jongeren en vrouwelijke belangstellende leden. In het genoemde draaiboek worden daartoe diverse suggesties gedaan. Komt u met het draaiboek nog onvoldoende uit de voeten, schroom dan niet eens contact op te nemen met een van de buitendienstmedewerkers. Met name als u wilt afstappen van het geijkte vergaderpatroon, of indien u uw K.V. nieuw leven wilt inblazen. Hiernaast geven we hun namen door met de rayons die zij bestrijken.

Kamercentrale Groningen
Statencentrale Assen
Statencentrale Emmen

Kamercentrale Zwolle
Statencentrale Hoogeveen
Statencentrale Meppel

Kamercentrale Arnhem
Kamercentrale Nijmegen
Kamercentrale Utrecht

Kamercentrale Amsterdam
Statencentrale Gouda
Statencentrale Hilversum
en Nieuwer Amstel

Kamercentrale Den Haag
Kamercentrale Den Helder
Statencentrale Haarlem
Statencentrale Velsen
Statencentrale Leiden

Kamercentrale Rotterdam
Kamercentrale Dordrecht
Kamercentrale Den Bosch
Kamercentrale Middelburg (evt.)

Helaas is er (nog) geen voorziening voor de Kamercentrales Leeuwarden en Maastricht.

Maakt u nu reeds een afspraak voor een bezoek aan uw bestuur.

De heer J. Tjabringa is tot eind oktober 1976 niet in de gelegenheid bezoeken af te leggen.

Te koop: stencilmachine

Het partijsecretariaat maakte voor de vermenigvuldiging van stukken gebruik van de Rank Xerox 7.000; sinds kort is deze vervangen door de Rank Xerox 9.200.

Voordien werd gebruik gemaakt van een stencilmachine, die nu te koop is inclusief de stencilinkt, de stencils en het folio-stencilpapier. Mocht u belangstelling hebben, dan

kunt u een bod doen op het totale pakket.

Onzerzijds is een minimumprijs vastgesteld van f 1.850,-. Het apparaat zal echter worden verkocht aan de meest biedende. De transportkosten zijn voor rekening van de koper.

U dient uw eventueel bod schriftelijk te doen aan het ARP-partijbureau, Dr. Kuiperstraat 3, Den Haag. Tel: 070-46.96.20. De heer Brunsting zal u gaarne telefonische inlichtingen verstrekken.

H. Faber
Waardeel 39, Borger (Dr.)
tel. 05998-5175

K. Lanting
Nachtegaalstraat 1, Hardenberg (O.)
tel. 05232-2779

mevr. M. L. Wolkamp-Jansen
Margrietlaan 16, Soestdijk
tel. 02155-11283

H. Dijk
Klevitsheuvel 106, Bodegraven
tel. 01726-3143

J. Tjabringa¹⁾
Collijnstraat 104, Katwijk
tel. 01718-73515

mevr. W. C. van Dinter-Vroegindewey
van Beethovenlaan 397, Maassluis
tel. 01899-15309

Partijvoorzitter H. A. de Boer tijdens het uitspreken van zijn openingstoespraak op de Partijraadsvergadering op 25 september jl.

Aktie Namibië Zaak van gerechtigheid

In oktober wordt door een aantal nederlandse organisaties – waaronder het Landelijk Centrum voor Gereformeerd Jeugdwerk en de Landelijke Hervormde Jeugdraad – een grote actie gevoerd t.b.v. de SWAPO, de nationale bevrijdingsbeweging van Namibië. Het Hoofdbestuur van de ARJOS heeft besloten deze actie te ondersteunen. Daarom hierbij enige informatie over Namibië en over de mogelijkheden voor ARJOS-ers om concreet inhoud aan deze gebeurtenissen te geven.

Juridische status van Namibië

Na de Eerste Wereldoorlog moest worden bepaald, wat diende te geschieden met de Duitse koloniën. Een aantal staten kreeg van de Volkenbond de opdracht de betreffende gebieden te besturen. Zo kreeg Engeland het bestuur over Zuid-West-Afrika (Namibië), daarin vertegenwoordigd door Zuid-Afrika als „dominion” van het Eritre Rijk. T.a.v. dat bestuur werd door de Volkenbond bepaald, dat het het welzijn en de ontwikkeling van de bevolking moest dienen, en dat annexatie verboden was. Niettemin kondigde Zuid-Afrika op de laatste volkenbondvergadering (18 april 1946) aan, dat het de Verenigde Naties zou vragen of Zuid-West-Afrika mocht worden ingelijfd, daarmee eigenlijk erkennend, dat de VN de opvolger was van de Volkenbond, hetgeen naar internationaal recht ook juist is. Het Zuidafrikaans verzoek werd door de VN afgewezen. Zuid-Afrika ging daarna in Zuid-West-Afrika haar eigen gang, waarbij haar niets in de weg werd gelegd door de verdeelde VN. Bij resolutie nr 2145 (XXI)

van 27 oktober 1966 echter stelde de Algemene Vergadering van de VN vast, dat Zuid-Afrika niet aan haar verplichtingen t.a.v. Zuid-West-Afrika had voldaan en dat derhalve het mandaat was beëindigd. In 1968 werd de „Raad van de VN voor Zuid-West-Afrika” omgedoopt in „Raad van de VN voor Namibië”. Bij resolutie nr. 2517 (XXIV) werd bepaald, dat de strijd van het volk van Namibië legitiem is. Nog talloze resoluties met betrekking tot apartheid en recht van zelfbeschikking, van belang voor Namibië, werden sindsdien aanvaard.

Houding van ARP en ARJOS t.a.v. Namibië

De houding van ARP en ARJOS dient mede bepaald te worden door hetgeen in het „AR-Program van Aktie”, „ARJOS-visie op CDA-beleid” en „Ontwerp-program van het CDA” wordt gesteld t.a.v. de VN. Het gezag van deze organisatie wordt daarin erkend.

Bovendien wordt gewezen op recht op ontplooiing voor volken en de noodzaak discriminatie uit te bannen. Indien wij dan in tegenstelling tot Zuid-Afrika dat gezag van de VN erkennen, en indien wij, die zelf als een der eerste volken het recht op zelfbeschikking hebben opgeëist, dat recht ook aan anderen toekennen, en indien wij dan het onderdrukkende apartheidssysteem van Zuid-Afrika afwijzen (hierop komt de ARJOS binnenkort nog terug), dan dienen wij daar ook de consequenties t.a.v. Namibië aan te verbinden. Wij moeten dan de legitieme strijd van het volk van Namibië steunen. Wij moeten daarover erkennen, dat het gestafte geven aan de door ons zo pretentius nagestreefde bijbelse gerechtigheid, kan betekenen, dat je je handen wel eens vuil moet maken. Dat is een zaak van gerechtigheid. Daar heeft het Volk van Namibië recht op.

Aktie-Namibië

Nu het ARJOS-hoofdbestuur heeft besloten de „aktie-Namibië” te ondersteunen, wordt een beroep gedaan op provinciale organisaties, plaatselijke kernen en fractiebegeleidingsgroepen medewerking te verlenen. Tijdens de actie zal van de Nederlandse regering steun voor de SWAPO worden gevraagd. Daarnaast wordt een nationale inzameling voor deze bevrijdingsbeweging gehouden (speciaal gironummer 14466 t.a.v. Aktie Namibië, Amsterdam). Ter ondersteuning van de actie zijn affiches, stickers en speldjes beschikbaar. Een en ander, alsmede nadere informatie, is te verkrijgen bij het contactadres: Aktie-Namibië, Da Costastraat 88, Amsterdam.

Henk van Heumen, voorzitter Buitenlandse commissie Arjos.

Organisatoren: Land. Herv. Jeugdraad; Ned. Luth. Jeugdbond; Land. Centr. v. Geref. Jeugdwerk; Kath. Jeugdraad voor Nederland; Angole Comité; Werkgroep Kaïros; Land. Ver. v. Wereldwinkels

Rechtsstaat en terreur studiekonferentie 29 en 30 oktober

Tijdens bovengenoemde landelijke Arjoskonferentie zullen we trachten na te gaan wat er zoal de oorzaken van zijn, dat mensen of groepen van mensen overgaan tot het plegen van terreurdaden. En, gezien deze oorzaken, hoe daar in onze samenleving op moet worden gereageerd.

De konferentie duurt van vrijdagavond 29 oktober, 19.00 uur (ontvangst met koffie en broodjes), tot zaterdag 30 oktober, 16.30 uur en vindt plaats in het conferentiecentrum „Hydepark” te Driebergen. Inleiders zijn een aantal deskundigen, die

het thema benaderen vanuit resp. de taak van het Openbaar Ministerie, de gedragswetenschappen en de advocatuur. Er is ruimschoots gelegenheid voor onderlinge gedachtenwisseling, zowel in groepen als plenair. In Nederlandse Gedachten van 25 september is meer uitgebreide informatie over de studiekonferentie opgenomen.

De kosten voor de deelnemers kunnen bijzonder laag worden gehouden. De reiskosten boven f 5,- worden vergoed. De deelnemerskosten bedragen f 20,- per persoon (voor overnachting, maaltijden en enkele consumpties). Zorg voor een tijdige aanmelding door onderstaande bon in te vullen of te bellen: 070-46.96.20 of 45.03.24.

Aanmelding studiekonferentie „Rechtsstaat en Terreur”

BON

naam:
adres:
woonplaats:

Meldt zich aan voor bovengenoemde Arjos-studiekonferentie op vrijdagavond 29 en zaterdag 30 oktober 1976.

(sturen naar:
sekretaris Arjos
Dr. Kuiperstraat 3, Den Haag).

VAN DE P A R T I J

Aanmelding voor volgende AR-Partijraad opengesteld

Beslissingen over CDA-lijst(en), lijsttrekker en program

De ene partijraad is net achter de rug en de volgende staat al voor de deur. Over de eerstbedoelde bijeenkomst wordt in deze editie van AR-Post uitgebreid verslag gedaan, over de andere geven wij u hierbij enige beknopte informatie.

Allereerst datum en plaats van handeling. De eerstvolgende A.R.Partijraad wordt gehouden op zaterdag 13 november 1976 in de Kleine zaal van „De Doelen” te Rotterdam (tegenover het N.S.-station).

CDA-lijst en lijsttrekker

Op deze najaarspartijraad moet o.a. vastgesteld worden op welke wijze de namen van de kandidaten worden verdeeld over de lijsten of lijstengroepen die in de 18 Kamercentrales worden ingediend voor de Tweede-Kamerverkiezingen in 1977. Bijzonderheid is dat ditmaal om CDA-lijsten (groepen) gaat, geheel overeenkomstig het besluit van de AR-kiesverenigingen en de partijraad van 25 september j.l. om gezamenlijk met CHU en KVP aan de verkiezingen deel te nemen. Ook over de lijsttrekker(s) wordt – voor wat de ARP betreft – een beslissing genomen.

Achtergronden miljoenennota

Verslag bijscholingsdag

Op 2 oktober 1976 organiseerde de Stichting Kader- en Vormingswerk A.R.P. een bijscholingsdag voor oud-kaderkursisten in het jaarbeursgebouw te Utrecht. 's Morgens belichtte het Tweede Kamerlid drs B. Beumer op heldere, voor ieder begrijpelijke wijze de politieke en financiële achtergronden van de miljoenennota.

Hij plaatste daarbij het regeringsbeleid voor 1977 tegen de achtergrond van de economische ontwikkelingen zoals die zich sedert het begin van de Zeventiger jaren hebben voorgedaan. Hij wees het jaar 1973 aan als „breukpunt” in de economische ontwikkeling, waarin de bedrijvigheid wel en de werkgelegenheid niet toenam als gevolg van a) de oliecrisis (hogere prijs van de grondstoffen en eindproducten), b) de leeftijd van het machinepark (Investerings richtten zich voornamelijk op arbeidsbesparende machines), c) loonkostenstijging en d) daling van de rendementen (want de stijging van de prijzen hield geen gelijke voet met de stijging van de loonkosten), e) verzadigingsverschijnselen (overcapaciteit van machines en verminderde afzet).

Maatschappelijke discussie

Tegen deze achtergrond schetste hij de betekenis van de 1% norm, waarbij de overheid bij een verwachte groei van 3 à 3½% haar uitgave zodanig moet beperken, dat zij niet een te groot deel van de groei voor zich opeist. (wij bij een overheidsuitgave stijging van meer dan 1% zeker het geval zal zijn). Hij sprak de verwachting uit, dat op grond van deze maatregelen arbeidsplaatsen behouden kunnen worden (immers: beperking van overheidsuitgaven betekent ook verminderde druk op lonen) en dat door loonmatiging en beperking van arbeidsuitgaven de rendementen zullen herstellen. Tegen de achtergrond van de

gewijzigde verhouding tussen overheidsuitgaven en particuliere besparing pleitte de Heer Beumer vurig voor een maatschappelijke discussie over dit punt.

Middagvergadering

's Middags werd over het thema „overheid-burger” van gedachte gewisseld met de Drentse gedeputeerde J. Hollenbeek Brouwer. Deze stelde in zijn betoog de overheid als een uit barmhartigheid met de gebroken samenleving gegeven genadegave Gods naast het recht van de burger op inspraak. Tijdens de op het betoog volgende discussie werd veelvuldig van het recht op inspraak gebruik gemaakt en werd in een goede sfeer gezamenlijk gezocht naar de juiste verhouding tussen de eigen verantwoordelijkheid van de overheid enerzijds en de mate van inspraak

Studie-bijeenkomsten „Europa”

Een van de projecten die in CDA-verband op het terrein van het kader- en vormingswerk op stapel staat is een studiedag met als thema „de Christen-democratische visie op de toekomst van Europa”.

De eerste in die serie studiedagen werd reeds gehouden op zaterdag, 18 september in Rotterdam. De eerstvolgende bijeenkomst zal zijn op zaterdag 9 oktober in het Cultureel Centrum „de Harmonie” te Tilburg. Aan deze studie-bijeenkomst werken mee als voorzitter, prof. dr. H. J. J. Bosman, als inleider, de heer F. G. v.d. Gun, Lid van de Tweede Kamer en het Europees Parlement en als forumleden de heer M. J. J. van Amelsvoort, Lid van de Tweede

Amendementen Program

Voor 1 september 1976 zijn door de diverse organen van ARP, CHU en KVP ruim 800 amendementen ingediend op het Ontwerp-CDA-program. De partijbesturen voorzien al deze amendementen thans van een prae-advies, maar de partijraad moet beslissen of een amendement wel of niet wordt overgenomen. Ook dit omvangrijke agendapunt wordt op 13 november a.s. behandeld. De agenda is hiermee nog niet afgewerkt, want ook de jaarrekening 1975 en de begroting 1977 van de AR-Partijstichting en de Dr.A.Kuyper-stichting, het wetenschappelijk instituut van de partij, moeten nog worden vastgesteld. Verder zal de Europese Volkspartij onderwerp van gesprek zijn.

Aanmelding

Iedereen kan met bovenstaande gegevens constateren dat deze partijraad weer een interessante happening belooft te worden. Vanaf vandaag kunnen belangstellenden zich voor deelname aanmelden bij het A.R.Partijsecretariaat, Dr.Kuyperstraat 3, Den Haag. Op de partijraad van 25 september j.l. in Utrecht waren ruim 700 bezoekers aanwezig. De beschikbare plaatsruimte in de Doelen heeft echter niet zo'n omvang als de Jaarbeurs Congreszaal. Om teleurstelling te voorkomen is derhalve snelle aanmelding gewenst! Van belang is ook dat men bij de opgave tevens vermeldt of gebruik wordt gemaakt van de lunch. (Indien geen vermelding voorkomt, wordt geen lunch besteld!) Als bijdrage in de kosten inclusief lunch en consumpties, gelieve men weer te rekenen met een bedrag van ca. f 17,- per persoon. **Tenslotte nog dit:** Stemhebbende en adviserende leden van de partijraad ontvangen aanmeldingsformulier en vergaderstukken in de tweede helft van oktober, terwijl belangstellenden de gegevens krijgen toegezonden na ontvangst van de aanmelding.

anderzijds. De heer Hollenbeek Brouwer wees daarbij op het wetsontwerp „Openbaarheid van bestuur” en sprak tegen de achtergrond van een verwijt dat de overheid al zoveel regelt zijn bezorgheid uit over het gemak waarmee het particulier initiatief zijn organisaties in de handen van de overheid legt.

Verder studeren.

Gezien het pleidooi van de heer Beumer en de bezorgdheid van de heer Hollenbeek Brouwer zal er over de verhouding overheid/particulier nog het nodige gestudeerd en nagedacht moeten worden. We zullen er ook in het kader- en vormingswerk zeker op terugkomen.

Wim Eikelboom.

RADIO

De eerstvolgende radio-uitzending van de ARP is weer te beluisteren op zaterdag 16 oktober a.s., op Hilversum II van 18.20-18.30 uur.

Kamer en de heer S. J. Jonker. De daaropvolgende studie-bijeenkomst vindt plaats op 16 oktober in het RAI-Congrescentrum te Amsterdam. De voorzitter tijdens die bijeenkomst is de heer D. Th. Kuiper, Lid van het Dagelijks Bestuur van de ARP. Als inleider, W. J. Schuyt, Lid van de Eerste Kamer en van het Europees Parlement. Als forumleden, de heer C. A. Bos, burgemeester van Katwijk en de heer C. Boertien, Commissaris van de Koningin in Zeeland. De daarna plaatsvindende studiedagen zijn op zaterdag, 23 oktober in de Buitensociëteit te Zwolle en op zaterdag, 6 november in Hotel Wilhelmina te Venlo. Aan de deelnemers wordt direct na aanmelding een studie- en informatiepakket toegezonden, bestaande uit:

■ Een speciaal voor deze studiedag

K.V. Schipluiden

De ARP-Kiesvereniging „Nederland en Oranje”-Schipluiden houdt op 12 oktober a.s. haar Algemene Ledenvergadering in het Gereformeerd Jeugdhuis te Schipluiden.

D.K.V. „Alphen”

Maandag, 11 oktober a.s. organiseert de districts-kiesvereniging „Alphen” een bijeenkomst in één van de zalen van de Goede Herderkerk te Alphen a/d Rijn. Aanvang 20.30 uur. Mevr. Hanneke van Leeuwen, ARP-Tweede Kamerlid, zal spreken over de actuele politiek. Voorafgaand aan de openbare vergadering zal er om 19.30 uur een besloten ledenvergadering worden gehouden over de samenstelling van de kandidatenlijst voor de a.s. Tweede-Kamerverkiezingen.

ARP Uithuizen

Op 18 oktober a.s. spreekt mr. G. C. van Dam in gebouw „De kandelaar” te Uithuizen over het onderwerp: „Troonrede en miljoenennota”. Aanvang 19.30 uur.

K.C. Haarlem

De ARP-kamercentrale Haarlem houdt op 18 oktober a.s. om 20.00 uur een bestuursvergadering i.p.v. een ledenvergadering. Plaats van samenkomst: „De Rode Leeuw” te Amsterdam.

K. C. Leiden

Een politieke vergadering is belegd op 19 oktober 1976, in hotel-rest. „Florida”, te Boskoop, aanvang 20.00 uur, waar zal spreken dhr. H. A. de Boer, over: het actuele politieke gebeuren.

De kiesverenigingen ontvangen aan het adres van de secretaris een uitnodiging.

Jaarlijks congres „Groen van Prinsterer”

Het jaarlijks congres van „Groen” zal worden gehouden op vrijdagmiddag 19 en zaterdagmorgen 20 november a.s. in het congrescentrum „de Blijde Werelt” te Lunten.

Het congres-thema is: „Ruimtelijke ordening, de gemeenten en de mensen”. Als inleiders zullen de eerste dag optreden de heren ir. W. F. Schut, oud-minister van volkshuisvesting en ruimtelijke ordening, mr. A. Panis, burgemeester van Maartensdijk en E. J. Blokzijl, wethouder van Hoogeveen. Aandacht zal worden besteed aan algemene aspecten, de positie van de kleine kernen, de algemene oriënteringsnota, de verstedelijkingsnota en het wetsontwerp op de stadsvernieuwing. De tweede dag vindt een forum-discussie plaats. Naast mr. L. A. van Splunder zullen o.m. twee van de drie inleiders van het forum deel uitmaken.

vervaardigde korte discussie-nota met vragen.

- Een speciaal voor deze studiebijeenkomst ontworpen C.D.A. voorlichtingsbrochure „Bouwen aan Europa”.
- Een handig informatieboekje genaamd „Europese Mini Almanak”.
- Het zeer recent verschenen rapport van de wetenschappelijke bureau's van ARP, CHU en KVP, „Bouwstenen voor een Europees Beleid”.
- Het eveneens zeer recent in brochurevorm verschenen „Europees Manifest van Christen-democraten”.

Aanmelding

U kunt zich voor deze studie-bijeenkomsten aanmelden door per giro over te maken een bedrag van f 10,- op giro nr. 379333 t.n.v. Algemeen Penningmeester KVP, met vermelding van „Europese Studiedag” en met vermelding van de plaats waar U de studie-bijeenkomst wilt bezoeken. U kunt zich ook telefonisch aanmelden bij: KVP-buro, 070-65.39.34.

K.V. Bodegraven

Dinsdag 19 oktober a.s. zal prof. dr. I. A. Diepenhorst tijdens de vergadering van ARP-kiesvereniging Bodegraven in „t Anker” om 20.00 uur spreken over het onderwerp: „C.D.A., historie en toekomst”.

Drenthe

De ARP, CHU en KVP verenigingen van staten- en raadsleden in Drenthe organiseren op zaterdag 23 oktober a.s. in hotel Homan te Hoogeveen een gemeenschappelijke bijeenkomst. Aanvangstijd: 10.00 uur; eindtijd: 12.30 uur. Spreker is prof. dr. J. W. van Hulst te Amsterdam over „Christelijke partijformatie en partijpolitiek, ook plaatselijk”.

Zuid-Holland

Op vrijdag 29 oktober a.s. houden de ARP en de CHU verenigingen van gemeente- en provinciebestuurders in Zuid-Holland een gezamenlijke vergadering te Dordrecht in het mini-theater onder het stadhuis. Aanvang: 17.00 uur. De heer W. M. C. van Zaanen uit Pijnacker, stafmedewerker van het secretariaat van de Raad voor Gemeentefinanciën, zal spreken over gemeentefinanciën, speciaal met het oog op de behandeling van de gemeentebegroting voor 1977. Na het nuttigen van een broodmaaltijd zal in discussiegroepen verder worden gepraat. Tenslotte volgt dan een algemene discussie met een forum. Voorafgaand aan deze vergadering zal de AR vereniging haar huishoudelijke vergadering houden in dezelfde zaal; aanvang: 16.00 uur.

CDA-Verband Scherpenzeel

Op donderdag, 11 november 1976, om 20.00 uur, organiseert het gemeentelijk CDA-Verband Scherpenzeel (Gld.) een presentatie-avond in Zaal 1 van het Activiteitscentrum, Hovenierslaan te Scherpenzeel. Als sprekers zijn uitgenodigd: a. Jhr. drs. P. A. C. Beelaerts van Blokland, burgemeester van Amstelveen b. M. W. Schakel, ARP-Tweede Kamerlid, burgemeester van Hoogblokland, Hoornaar en Noordeloos. c. Drs. W. K. N. Schmelzer, o.a. oud-minister van buitenlandse zaken. Zij zullen spreken over het onderwerp: „Gedreven door het Evangelie (b), met een taak voor morgen, nationaal (a), zowel als internationaal (c).

St. C. Oude Pekela

Op 5 januari 1977 zal staatssecretaris De Jong voor de ARP-Statencentrale Oude Pekela spreken over „Onderwijsproblematiek”. De avond vindt plaats in het „Geert Teiscentrum” te Stadskanaal. Aanvang 20.00 uur.

Vereniging Gereformeerde studenten Amsterdam

De Vereniging van Gereformeerde Studenten Amsterdam organiseert een tweede kennismakingstijd van 25 oktober tot 7 november. In dit kader zal H. M. de Lange op 26 oktober a.s. om 20.30 uur een lezing houden over „Arbeid” in „sociëteit „Kamba”, Leidsegracht 108 soos te Amsterdam. Nadere inlichtingen over deze week: Jan Krol, Uilenstede G33-1, Amstelveen. Tel.: 020-45.57.83.

CDA-Groot-IJsselmonde

Het CDA-verband Groot-IJsselmonde organiseert „20 oktober a.s. om 20.00 uur een bijeenkomst in het Jeugdgebouw De Schakel, Burg. Hazenberglaan 28, Zomerland te Rotterdam. Als spreker is drs. W. K. N. Schmelzer uitgenodigd.

CDA-Kwintshuil

Op dinsdag 19 oktober komt de heer Steenkamp, voorzitter van het CDA naar Kwintshuil op uitnodiging van de afdeling van KVP en de kiesverenigingen van CHU en ARP, te Wateringen-Kwintshuil. Hij zal spreken over het CDA en actuele politieke problemen. Plaats van samenkomst: „de Kastaanhof”, Raaphorst 2, te Kwintshuil. Aanvang: 20.00 uur.

St. C. Heusden

De ARP-Statencentrale Heusden organiseert samen met de ARP-kiesvereniging Sprang Capelle op 8 oktober a.s. om 20.00 uur in Cultureel Centrum „Zidewinde”, Julianalaan te Sprang Capelle een avondbijeenkomst. Als spreker is uitgenodigd partijvoorzitter H. A. de Boer.

hypotheken

Denkt u aan een eigen huis?
 Geld heeft dan geen
 struikelblok te zijn.
 Een hypotheek van de Spaarbank
 maakt 't u mogelijk. Er is óók
 voor u een hypotheek,
 aangepast aan uw
 inkomsten tot 100%
 Laat u uitgebreid adviseren
 door de

SPAARBANK EIGEN HAARD
GRONINGEN

Tel. 050-127902
 127687

NEEM VAKER EEN BLOEMETJE MEE!"

Vraagt
 jaar-rond chrysanten
 die staan langer....

FIDES Handelskwekerij
 (stekken voor chrysantenkultuur)
 Postbus 26, tel. (01745)-2113-3700
 Telex 3.27.23
 DE LIER

Schimmelpenninck

V.S.O.P.

Het Rijkse Roken

HUIZEN te koop gevr. en aangeboden
HYPOTHEEK TOT 140%

Kostel. vrijbl. off. Geen afsl. prov. gratis advies

GELDLENING TOT f 500 000

Adv. en bemidd. **ONROEREND GOED**

Dr. J. A. Uding & Partn.

Fin. adv. en vastgoedcons. v. Maertlantlaan 7

Amersfoort. Telefoon 033-1.76.47 (4 lijnen)

Bijkant ● v.d. Helstlaan 39, H'sum, tel. 02150-1.32.87.

GETRON B.V.

Internationaal Transportbedrijf

Ir. H. de Grootweg 22, Spijkenisse.

Telef. 01880-12988 Telex 22642

bulkwaagens voor poederstoffen
diepladers
kipchassis voor containers
gesloten combinaties
op- en overslag van goederen

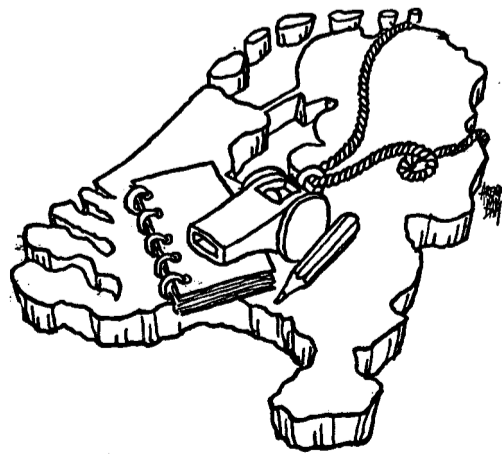
In dit boekje stelt de auteur, voormalig financieel-economische specialist van de ARP-Tweede-Kamerfractie en sinds kort hoogleraar aan de Vrije Universiteit, dr. Arend J. Vermaat drie thema's aan de orde:

- Voldoet onze economische orde aan bijbelse normen?
- Groeien of versoberen?
- Ethiek en politiek, over zwart geld en andere kwalen.

Het geheel is rijk geïllustreerd met cartoons. Prijs per exemplaar f 3,50.

Bestellingen:
 Stort het verschuldigde bedrag op postgiro 89673 t.n.v. A.R. Partijstichting, Den Haag met vermelding van „Spelregels voor economie & politiek“.

SPELREGELS VOOR ECONOMIE & POLITIEK AREND J. VERMAAT

EEN UITGAVE VAN DE

stichting kader- en vormingswerk **ARP**

DR. KUYPERSTRAAT 3, 'S-GRAVENHAGE

Handzame les
 maatschappijleer!

„Politiek?

Kom

nou!”

Begin dit jaar verscheen onder bovenstaande titel een les maatschappijleer t.b.v. het lager beroepsopleiding en de lagere klassen van het middelbaar onderwijs. Hierbij wordt dan met name gedacht aan de vakken maatschappijleer, geschiedenis en eventueel ook godsdienst. Ook de kiesverenigingen kunnen deze les goed gebruiken bij hun activiteiten. Deze goed geïllustreerde uitgave kan tevens voorzien in de politieke belangstelling van uw schoolgaande kinderen.

Uiteengezet wordt wat politiek inhoudt, hoe ons landsbestuur is geregeld en ook wordt de vraag gesteld: christelijke politiek... kan dat? De les kost f 1,- per exemplaar. 2 t/m 4 ex. f 0,75; 5 t/m 9 ex. f 0,60; 10 t/m 24 ex. f 0,45; 25 en meer ex. f 0,30.

Diverse scholen bestelden deze les reeds bij tientallen tegelijk!

Bestellingen

Stort het verschuldigde bedrag op postgiro 89673 t.n.v. A.R. Partijstichting, Den Haag met vermelding van het gewenste.

Een uitgave van de

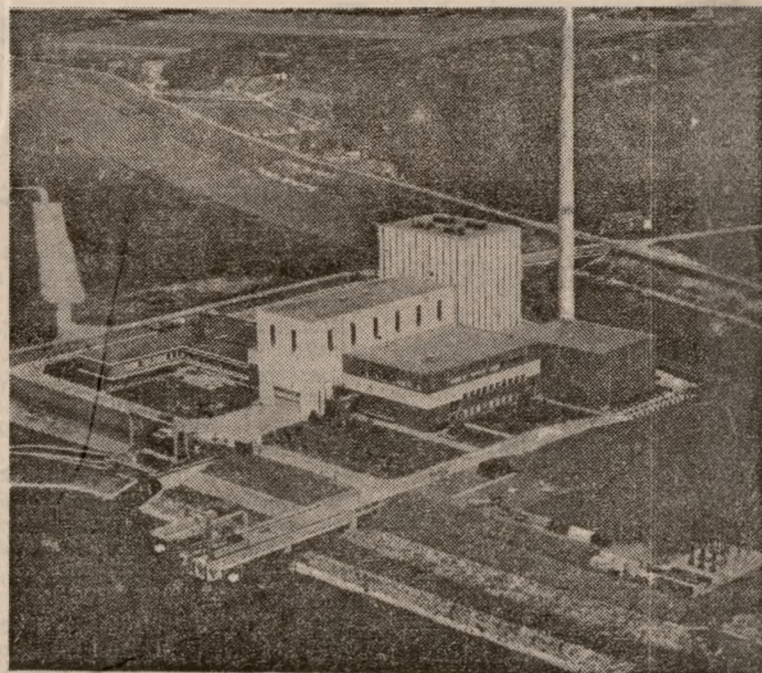
stichting kader- en vormingswerk **ARP**

NEDERLANDSE GEDACHTEN

weekblad van de anti-revolutionaire partij

32e jaargang - nr. 416 oktober 1976

De christen-democratische Tweede kamerfrakties nemen een uiterst gereserveerd standpunt in ten aanzien van kernenergieactiviteiten.

Algemene beschouwingen van start

In dit nummer van Nederlandse Gedachten wordt uitgebreid aandacht besteed aan de algemene politieke en financiële beschouwingen over het begrotingsjaar 1977. Een uitgebreide samenvatting van de bijdrage van de AR-Tweede-kamerfractievoorzitter, Mr. W. Aantjes, is daartoe opgenomen. Verder treft u in dit nummer aan een beschouwing over de internationale samenwerking op het gebied van de kernenergie, alsmede een bijdrage inzake het emancipatiebeleid.

Samenvatting van de bijdrage van Mr. W. Aantjes aan het debat inzake de Algemene en Financiële Beschouwingen.

Gezamenlijk problemen oplossen

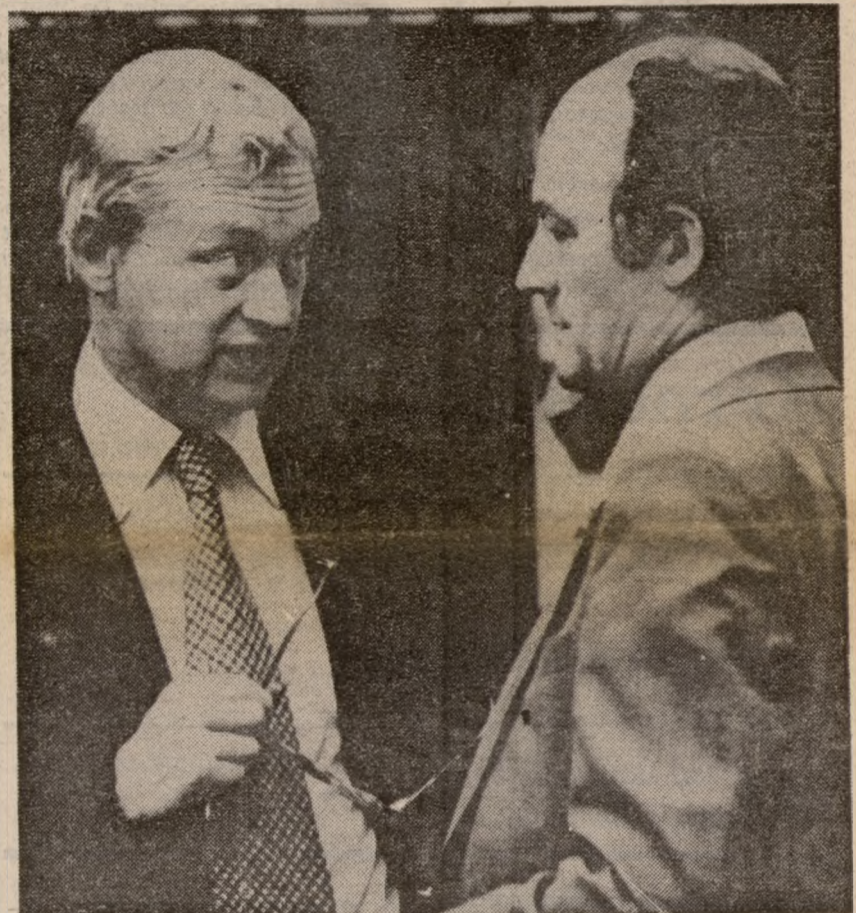
„Als er één ding met de dag duidelijker wordt, dan is het wel dat wij de problemen waarvoor wij met elkaar gesteld zijn ook alleen samen zullen kunnen oplossen. Het in acht nemen van solidariteit en rechtvaardigheid was bij de verdeling van welvaart al moeilijk, bij het verdelen van noodzakelijke offers is het nog heel wat moeilijker. Het accent moet verlegd worden van de spreiding van kennis, macht en inkomsten naar het delen in verantwoordelijkheid, werk en offers”, aldus begon mr. Aantjes zijn bijdrage aan de Algemene Beschouwingen.

ontlopen door de lasten zoveel mogelijk naar de volgende generatie te verschuiven, dan wel of wij ten behoeve van de komende generatie de lasten zoveel mogelijk zelf zullen opvangen. Dit laatste kan alleen als alle constructieve krachten in ons volk, in het bedrijfsleven en ook in de politiek tot een gezamenlijke krachtsinspanning bereid zijn.”

Polariserende tendensen
Mr. Aantjes vervolgde met: „Nu de bereidheid tot samen-doen het hardste nodig is nemen de polariserende tendensen echter eerder toe dan af. „Polarisatie leidt tot verabsolutering van de tegenstellingen, tot verkettering van de ander, tot onverdraagzaamheid, tot

vervreemding van de mensen, tot verharding van de verhoudingen, tot verdachtmaking en tot verpersoonlijking van zakelijke geschilpunten.” Deze passage uit mijn bijdrage aan het debat vier jaar geleden is vandaag nog even toepasselijk. Alleen zijn de rollen omgekeerd. Toen zette Keerpunt 72 in met een integrale verwerping van het beleid van het kabinet-Biesheuvel, nu opent het VVD-program met een even ongenueanceerde verwerping van het beleid van het kabinet-Den Uyl. En beperkte dit verschijnsel zich maar tot de politiek! De politieke polarisatie breidt zich evenwel uit tot het sociaal-economische leven. In voorgaande jaren werd door NVV en toen nog in mindere mate NKV alles wat fout was toegeschreven aan de kabinetten De Jong en Biesheuvel. Vandaag gebeurt het omgekeerde. Alles wat van het huidige kabinet komt, lijkt tot een verontwaardigde kettengereactie aan werkgeverszijde te moeten leiden. Het is blijkbaar afhankelijk van de politieke samenstelling van een zittend kabinet of men de polarisatie bestrijdt dan wel verwerpt. De vooral voor onze agrariërs weinig vleeiende opmerking van het NCW is er een voorbeeld van”, aldus de ARP-Tweede Kamer-fractievoorzitter.

Jungle blijft een jungle
Volgens mr. Aantjes is het dit verschijnsel van de selectieve polarisatie die een oplossing van de problemen, die alleen in

Dinsdagmiddag om 13.00 uur zijn in de Tweede Kamer de Algemene Beschouwingen begonnen. Op de foto de ARP-fractievoorzitter in gesprek met zijn KVP-collega Andriessen.

Derde lesbrief maatschappijleer uit!

Politiek? Kom nou!
Les 3

Samen-Werken: Een hele onderneming....

Deze week verscheen de derde lesbrief maatschappijleer in de serie „Politiek? Kom nou!” De titel van deze lesbrief is „Samen-Werken: een hele onderneming...” Op pag. 9 in de rubriek „van de pARTij” meer informatie over deze les.

gezamenlijkheid kan worden bereikt, het meest in de weg staat. Hij zei: „Zolang ieder blijft verwijzen naar de ander, zolang het „na u” de hoogste wijsheid blijft, zal, om met Alexander Pola te spreken, de jungle een jungle blijven. De problemen zijn er overigens wel naar om alle persoonlijke en groepsbelangen aan de oplossingen ondergeschikt te maken. Over die problemen op zichzelf bestaat weinig verschil van mening. Ook de daarop afgestelde doelstellingen van het regeringsbeleid zullen bij weinigen op weerstand stuiten. In het licht daarvan is ook een grondige herbezinning op de rijksbegroting noodzakelijk. Het gaat daarbij allang niet meer om redelijke tegenover onredelijke verlangens, maar om het afwegen van redelijke tegenover redelijke wensen. Van belang daarbij is dat het politiek-psychologische moment om te beslissen niet wordt gemist. De minister-president heeft eind 1973 indruk gemaakt met zijn opmerking dat het nooit meer zou worden als het tot dan toe was. Het is wijsheid achteraf – maar daarom kan het toch wel wijsheid zijn – om de vraag te stellen of dit niet het startsein had moeten zijn voor die grondige herbezinning.”

Werkgelegenheid
Volgens mr. Aantjes is een herbezinning op de structurele werkloosheid noodzakelijk. Hij zei: „Hoe belangrijk ook de vraag is of een werkloosheidspeil van 150 000 in 1980 aanvaardbaar is, nog groter zorg is of en hoe een beperking tot dit aantal bereikbaar zal zijn. Bij de oplossingen die worden aangedragen zijn er die slechts tot een

verschuiving van de ellende leiden. Hoe afschuwelijk het ook is wanneer jonge mensen niet aan de slag kunnen, het is geen oplossing daarvoor ouderen voortijdig en dan meestal voorgoed uit het arbeidsproces te verwijderen. Ik weet niet wat erger is. Men kan wel zeggen dat het alleen op basis van vrijwilligheid gebeurt, maar de morele pressie die ervan uitgaat is niet gering. Evenmin levert de werkloosheid van landgenoten een rechtvaardiging op om te hunnen behoeve buitenlandse werknemers te verwijderen. Er is in het arbeidsproces geen wegwerpleeftijd, en buitenlandse werknemers zijn geen „konjunkturele Arbeitsreserve” zoals onze oosterburen hen aanduiden. Het inschakelen van de één door uitschakeling van de ander, het hanteren van een kwalitatief onderscheid tussen jong en oud, man en vrouw, Nederlander en buitenlander, is een onaanvaardbare oplossing, en bovendien een schijnoplossing.”

Primaire verantwoordelijkheid bij het bedrijfsleven
Volgens de AR-fractieleider zit de hoofzaak van de werkgelegenheidsproblematiek in het ontbreken van voldoende arbeidsplaatsen. De oorzaken daarvan moeten worden opgespoord en aangepakt. Hierover zei hij: „Buiten twijfel is, dat een belangrijke oorzaak gezocht moet worden in de lage rendementen die de investeringslust doen afnemen. Kennelijk is de regering zich daarvan bewust (of bewust geworden), gezien de voorgenomen

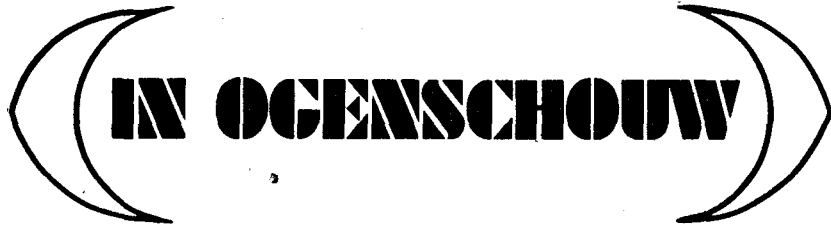
vervolg op pag. 4

Hij vervolgde zijn rede met te stellen dat: „De keus waarvoor wij allen staan, (en die ook bij het geraamde begrotingstekort aan de orde is) is of wij de problemen zullen

H. R. van Triest B.V.
Hoogeveen
Al 20 jaar een krachtige schakel bij aan- en verkoop van ruwveevoer.

DEZE WEEK IN NG:

- Algemene beschouwingen, pag. 1 en 4
- Internationale samenwerking op het gebied van de kernenergie, pag 2
- Bouwbeleid, pag. 5
- Rechtsstaat en terreur (Arjos dubbelpagina), pag. 6 en 7
- Emancipatiebeleid, pag. 8
- Centrale personenadministratie, pag. 9
- Defensiebeleid, pag. 10
- Van de partij, pag. 9, 11

Program en beleid

Het is ook in de politiek niet ongebruikelijk etiketten te plakken op personen of partijen om daarmee aan te geven hoe goed of hoe slecht ze zijn. De versimpeling die daarvan het gevolg is mag zijn duizenden verslaan, maar het blijft kwalijk. Het lijkt echter wel alsof het inherent is aan het politieke bedrijf.

Gelukkig is dat niet de hoogste wijsheid. Het is te hopen, dat christen-democraten zich hieraan weten te onttrekken. Het CDA moet zijn kracht in ieder geval niet zoeken in het aangeven van de fouten van anderen en in het zich afzetten tegen eenzijdigheden, die anderen – socialisten of liberalen – ten toon spreiden. Wat het CDA zelf is en zelf wil is essentieel. Wil de christen-democratie toekomst hebben, dan dient dat onder woorden te worden gebracht en dient dat duidelijk te worden gemaakt. Het program is in dit opzicht richting bepalend. Goudzwaard heeft onlangs zeer treffend vier hoofdelementen uit het program naar voren gehaald. Hij noemde daarbij de volgende punten:

1. Niet bij brood alleen;
2. Antwoord geven op het nihilisme;
3. Schild zijn voor de zwakken;
4. Gespreide verantwoordelijkheid als reactie tegen het centralisme.

Handvat voor concreet beleid

Wie dit onduidelijk wil noemen moet er inderdaad behoefte aan hebben etiketten te plakken. Uit deze vier hoofdelementen – trouwens uit het gehele program – spreekt een benadering, een mentaliteit die het eigen karakter en de eigen sfeer aangeven van de christen-democratie. Een program alleen zegt echter onvoldoende. Immers, de bomen zijn geen bomen zonder de bladen en de vromen dat zijn geen vromen zonder de daden. Niet alleen de woorden die je spreekt maken duidelijk wie je bent, maar ook de daden die je doet. Het program is geen verzameling dode letters of fraaie volzinnen. Het is het handvat voor het concrete beleid. Wij ontkomen er niet altijd aan dat er verschil is tussen de dingen die je in een program formuleert en wat je er in de praktijk van maakt. Het is mede onze opdracht te zorgen dat beide in elkaars verlengde liggen. Kamerleden en bewindslieden zullen het program in de praktijk waar moeten maken. De partijorganen zullen er over moeten waken, dat het ook inderdaad gehanteerd wordt. Voornemens voor het beleid moeten in het beleid zelf gestalte krijgen.

Perspectief voor velen

Overigens veronachtzamen christen-democraten in hun publiciteit en in hun voorlichting te veel wat zij van het beleid tot stand brengen. Daardoor laten wij ons aanpraten, dat een beleid of

typisch socialistisch of typisch liberaal is. En de socialisten of liberalen hebben er – al naar gelang ze regeringspartij of oppositiepartij zijn – belang bij dat standpunt luid te verkondigen. Een verkiezingsstrijd onder het thema Den Uyl of Wiegel zou hen welkom zijn. Ongetwijfeld zullen ze af en toe ook pogen in die richting te werken. Het zal van de christen-democraten zelf afhangen of die pogingen succes zullen hebben. Wanneer de Nederlandse christen-democratie de kracht zou zoeken in een zich afzetten tegen beide stromingen dan valt er weinig plezier te beleven voor die christen-democratie. Wanneer die christen-democratie zichzelf goed weet te manifesteren en duidelijk weet over te brengen wat ze wil, dan kan zij aan velen perspectief bieden.

Materialisme

Veel Nederlanders zitten gelukkig niet op de toer van het materialisme. Het dagelijkse brood is belangrijk, maar onze boodschap reikt verder dan het brood alleen. Het is zonder meer duidelijk, dat socialisten en liberalen op het punt van het materialisme meer te bieden hebben. Daar ligt ook niet de kracht en de waarde van de christen-democratie. Niet het „nu“ is bepalend, maar de richting waarheen mens en samenleving gaan. Gerechtigheid, dienstbaarheid en rentmeesterschap wijzen een weg naar een samenleving, die steeds aan veranderingen onderhevig is. In het program van het CDA wordt duidelijk

gepoogd aan deze begrippen een concrete inhoud te geven. Het zal ons er om moeten gaan die dingen ook inderdaad tot stand te brengen.

Bijstelling programma

In de voorbijgegangene maanden hebben velen vanuit de drie partijen zich over het ontwerp-program gebogen. Het resultaat is circa 850 amendementen en een groot aantal kanttekeningen. In de komende weken moet over die amendementen nader worden beslist. Dat geschiedt in eerste instantie door de partijraden en over de amendementen waarover die partijraden verschillend oordelen in het congres. Het zou niet goed zijn, wanneer na de vaststelling van het program dit gedurende vier jaar niet meer aan de orde zou zijn. Toch is dat gevaar niet denkbeeldig. De tot nu toe ondernomen pogingen tot bijstelling van programs in de loop van de parlementaire periode hebben nagenoeg gefaald. Ook t.a.v. het program 1977/1981 bestaat er geen procedure, die een eventuele bijstelling van dat program regelt. Toch zijn er in een periode van 4 à 5 jaar zoveel veranderingen en vaak zo verschillende situaties, dat het alleszins juist is wel tot een bijstelling te komen. Via het CDA is daartoe wel een poging gedaan door de instelling van een permanente program adviescommissie (PPAC). Dit college van deskundigen heeft nu twee achtereenvolgende jaren een rapport uitgebracht aan het algemeen bestuur van het CDA. Het CDA congres bespreekt vervolgens deze rapporten. De gang van zaken t.a.v. deze commissie is niet bevredigend. Aan het program als zodanig wordt niets gedaan, maar er worden beleidsadviezen gegeven t.a.v. concrete problemen. Daarmede krijg je een soort alternatieve fractiestandpunten. Langs die weg kan ook gemakkelijk een situatie ontstaan waardoor een adviesgroep tot andere standpunten komt

dan besturen en/of fractie innemen. En die situaties zijn bepaald niet bevorderlijk voor een duidelijk gezicht van de christen-democratie.

Miskleun

Wie beleidsadviezen geeft zal trouwens ook rekening moeten houden met de actuele politieke situatie en de actueel politieke constellatie; los van de politieke werkelijkheid zijn beleidsadviezen slagen in de lucht. In het soort adviezen, dat de huidige PPAC uitbrengt zie ik niet veel. Bij het opstellen van de CDA-statuten is dit gewoon een miskleun geweest. Het zou verstandig zijn dat ook te erkennen, de huidige gang van zaken kan aan allerlei kanten veel frustraties oproepen. Er zouden wegen geschapen moeten worden, dat halverwege de rit via de geëigende organisatorische kanalen een aanvulling c.q. een wijziging op het program tot stand kan komen. Een soort PPAC zou dit kunnen voorbereiden. Een politieke partij moet steeds haar eigen politieke doelstellingen formuleren en wij moeten er voor zorgen dat die doelstellingen passen op de actuele situatie.

Nadere programbepaling noodzakelijk

Het is niet goed een keer per vier jaar een program vast te stellen om vervolgens de fractie te laten „zwemmen“. Natuurlijk wordt er jaarlijks verantwoording afgelegd, maar dat is steeds achteraf. Daar is ook niets op tegen. Integendeel, maar daarbij moet het niet blijven. In die discussie over het gevoerde beleid kan de partij zich desgewenst uitspreken over het te voeren beleid. Daarnaast is er echter toch ook een nadere programbepaling nodig.

D.C.

Kernenergie

Internationale samenwerking

Door J. van Houwelingen,
ARP-Tweede Kamerlid

De discussie over kernenergie is ook na de behandeling van de energienota in de Tweede Kamer zeker nog niet beëindigd. Nog slechts enkele maanden geleden kwam het kabinet-Den Uyl in grote moeilijkheden over de mogelijke levering van onderdelen voor kerncentrales aan Zuid-Afrika.

Uiteindelijk is er toen geen beslissing genomen omdat de order verdween naar de Franse industrie. Overigens ging het toen niet alleen om de kernenergie-discussie maar ook om de duidelijke relatie met de apartheidsproblematiek. Nog steeds beoordeel ik de moeilijke discussie over deze levering niet negatief.

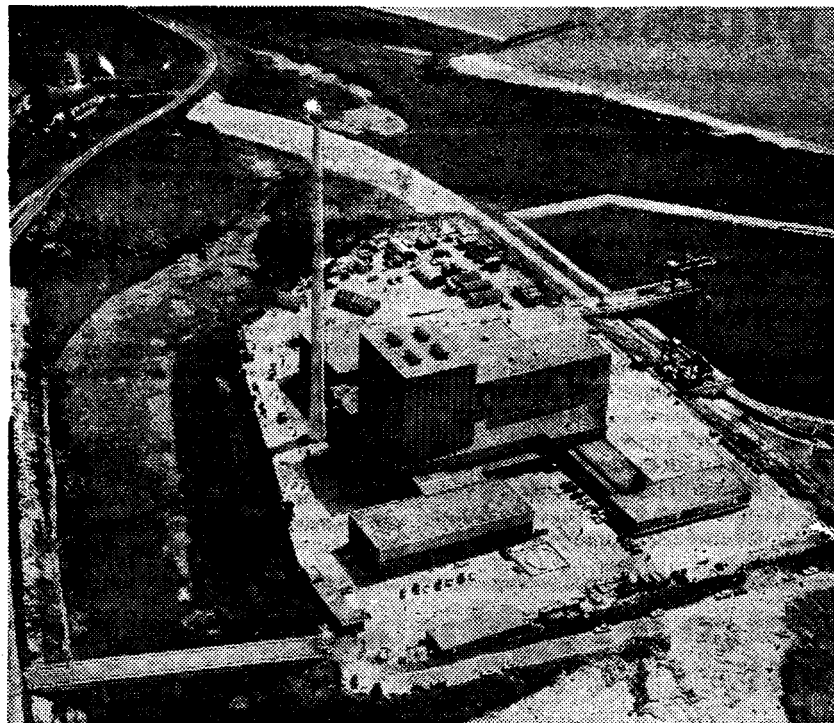
Toepassing

De levering van onderdelen voor kerncentrales aan landen die het non-proliferatieverdrag niet hebben ondertekend mag niet zomaar een technische zaak zijn. Het is alleen maar te betreuren dat enkele partners in de E.E.G., vooral Frankrijk, hiermee minder moeite blijken te hebben. Hoe men ook over de toepassing van kernenergie denkt, niemand zal erg gelukkig kunnen zijn over de geweldig snelle uitbreiding van de toepassing van kernenergie over de hele wereld. Niet omdat nu ineens alle problemen met betrekking tot deze techniek zouden zijn opgelost, maar voornamelijk om minder afhankelijk te kunnen zijn van de olieproducerende landen. Energie is immers nog steeds een van de meest essentiële bronnen voor onze welvaart. Hebben wij hiervoor niet alles over? Zijn de risico's niet te groot die we bereid zijn te nemen om onze welvaart

ook op langere termijn te kunnen garanderen. Vele kernenergiedeskundigen uiten steeds vaker hun bezorgdheid over de gang van zaken met betrekking tot de toepassing van kernenergie in verschillende landen. Voorstanders weten heel goed dat toepassing van deze techniek alleen „veilig“ is, als het beheer in vertrouwde handen is en als er op verantwoorde en zeer zorgvuldige wijze mee wordt omgegaan. Het is juist deze bezorgdheid die de christen-democratische fracties in de Tweede Kamer een uiterst gereserveerd standpunt heeft doen innemen met betrekking tot de kernenergie/activiteiten. Het is echter een te gemakkelijke houding om nu maar de armen over elkaar te doen en de zaken op zijn beloop te laten. Het is immers niet alleen een ethisch probleem of we de toepassing van kernenergie verantwoord vinden maar ook of we wel door mogen gaan met het opmaken in een zeer snel tempo van de bekende energievoorraden. Of we zetten ons in om alternatieven te ontwikkelen of we streven en naar het huidige verbruik aanzienlijk af te remmen of nog liever we doen beide.

Initiatieven

In het parlement hebben wij dikwijls initiatieven in deze richting genomen. Moties worden ingediend en ook aanvaard door de Tweede Kamer om verspilling tegen te gaan – (isolatieplan voor alle woningen), stimulering van onderzoek naar alternatieven en uitbreiding van de toepassing van kolen in plaats van kernenergie. Toch kunnen we hiermede niet volstaan. Kernenergie is immers niet alleen maar een nationaal probleem. Rondom ons in andere landen wordt in een

Kernenergiecentrale Dodewaard

zeer snel tempo het aantal kerncentrales uitgebreid. Op dit moment zijn er in de E.E.G. al ruim tachtig gebouwd of in aanbouw. In de komende jaren zal dit aantal zich nog zeer snel uitbreiden. Dit is zeker een griezelige zaak zeker omdat het niet alleen gaat om kerncentrales maar ook om alle kernactiviteiten die hiermee in verband staan. Vooral de uitbreiding van het aantal opwerkingsfabrieken (plutonium) vervult ons met grote zorg, omdat de controle en het beheer nog steeds onvoldoende zijn. Ook het onderzoek naar nieuwe kernenergie-systemen is nu in volle gang. De bekendste is de ontwikkeling van de kweekreactoren.

Kalkar-experiment

Zoals bekend levert ook Nederland hiertoe een bijdrage door samen met West-Duitsland, België en Luxemburg een experimentele kweekreactor te bouwen in Kalkar (Duitsland). Hoewel aarzelend hebben indertijd de christen-democratische fracties in de Tweede Kamer ingestemd met de Nederlandse deelname. Het belangrijkste argument hiervoor was: „de mogelijkheid om de vinger aan de pols te kunnen houden“. Om inspraak te kunnen hebben in de veiligheidsaspecten. Inmiddels is het steeds duidelijker geworden hoe moeilijk het is te kunnen voldoen aan echt

verantwoorde veiligheidsaspecten. Het project is ook daarom zo kostbaar geworden dat uit commercieel oogpunt toepassing van kweekreactoren op dit moment niet erg aantrekkelijk lijkt. Minister Lubbers van Economische Zaken heeft dan ook aangekondigd niet mee te willen doen aan de tweede fase van dit Kalkar-project. Ook Duitsland is inmiddels minder enthousiast geworden. In een brief aan de Tweede Kamer heeft Minister Lubbers onlangs dit standpunt bekend gemaakt. Voor vele tegenstanders van de bouw van kweekreactoren was dit bericht dan ook verheugend.

„De Super Phenix“

Minder gelukkig was men echter met de aankondiging in dezelfde brief dat de S.E.P. (Samenwerkende Elektriciteits Productiebedrijven) zou gaan participeren in een Frans kweekreactor-project „de Super Phenix“. Het debat in de Tweede Kamer hierover hebben de Pp'n en de PvdA verklaard niet te kunnen instemmen met de Nederlandse deelname aan dit project in welke vorm dan ook. Wat was ons standpunt? Ook voor mij zou zeker het gemakkelijkste standpunt geweest zijn: het ronduit afwijzen van iedere verdere Nederlandse deelname aan dit soort projecten. Toch hebben we uiteindelijk onze steun niet gegeven aan

een motie die dit standpunt verwoordde. De volgende argumenten hebben hierbij een rol gespeeld:

- het terughoudend beleid in Nederland met betrekking tot kernenergie heeft op zich nog geen invloed op de gang van zaken in andere landen;
- de gevolgen van nucleaire activiteiten kunnen niet beperkt worden door landsgrenzen;
- er bestaan duidelijke twijfels over de zorgvuldigheid waarmee de Fransen omgaan met kernenergie (minder strenge veiligheidsaspecten en commerciële activiteiten ook aan niet-N.P.V.-landen).

Op basis van deze argumenten hebben wij gemeend te kort te schieten in onze verantwoordelijkheid als wij niet alles zouden doen om ook internationaal tot een meer verantwoorde situatie te komen.

Risico's beperken

Het ging trouwens ook niet om de vraag of dit project wel of niet door zou gaan, dat stond bij voorbaat vast, met of zonder bijdrage van 23 miljoen gulden van de S.E.P. De vraag was alleen heeft Nederland nog een mogelijkheid de bestaande risico's te beperken? Alles overwegende is er naar onze overtuiging slechts één mogelijkheid om hieraan iets te doen in positieve zin, namelijk de Nederlandse bijdrage niet bij voorbaat af te wijzen maar via deelname een uiterste poging te doen invloed uit te oefenen. In een door ons ingediende motie hebben we daarom de regering gevraagd slechts dan in te stemmen met de deelname als Nederland ook daadwerkelijk kan meebeslissen over de veiligheidsaspecten en over het beheer van dit project. Tevens hebben wij de regering gevraagd nieuwe initiatieven te nemen teneinde kernenergie-activiteiten onder internationaal beheer te brengen om ook hierdoor bestaande risico's te beperken. Deze voorwaarden zullen wij serieus nemen (ook Minister Lubbers heeft dit toegezegd). Als er geen reële invloed door Nederland op dit project mogelijk is, dan zullen wij deelname aan dit project alsnog afwijzen.

Mede verantwoordelijk

Wij erkennen dat wij hierdoor voor een deel mede verantwoordelijk zijn. Een getuigenis tegen dit soort activiteiten is zeker duidelijker en ook gemakkelijker, maar het is wel de vraag of je daarmee wel mag volstaan. De discussie over dit project is zeker nog niet beëindigd en dat is maar goed ook. Bovendien, het ging hier om een bijdrage via de elektriciteitsbedrijven. Ook al daarom zullen de discussies moeten worden voortgezet op plaatselijk en provinciaal niveau.

Gevangeniswezen

Bij herhaling en al jaren lang is ook van de zijde van de AR-fractie aangedrongen op een schriftelijk stuk van de zijde van Justitie waarin uiteengezet diende te worden welk beleid de minister voorstond inzake het gevangeniswezen. Staatssecretaris Zeevalking bleek in staat deze nota - voorjaar 1975 reeds beloofd - te produceren. De vraag rijst of hierin sprake is van zicht op de toekomst, ook op de wat verdere toekomst - een stuk beleidsvisie dus. Wij menen dat hij daarin niet, althans niet voldoende, geslaagd is. Waardevol is wel dat in deze nota een concrete onverholven opsomming te vinden is van de huidige problemen met de aankondiging van een enkele directe maatregel. In zoverre geeft zijn nota houvast voor het straks opzetten van een beleid. Is daarom de staatssecretaris te laken! Wij menen dat dit niet het geval behoort te zijn. Integendeel - wij hebben wel begrip voor het feit dat de nota zich nu beperkt tot „een eerste aanzet”. Sterker nog: wij vinden het een te waarden zaak dat (eindelijk) een stuk openheid bij justitie wordt gerealiseerd op het punt van het gevangeniswezen. Opvolgers van deze staatssecretaris

kunnen zich straks concreter bezighouden met oplossingen op langere termijn. Wij moeten hierbij voorts niet vergeten dat dit Kabinet en mitsdien de staatssecretaris, nog maar enkele maanden kan „regeren"! Het zou niet verstandig zijn op dit moment een beleid voor te dragen waarvan op geen enkele manier vaststaat dat het de kans krijgt gerealiseerd te worden. Maar als deze nota de kans krijgt toch nog in behandeling te komen in deze Kamer zou het waardevol zijn voor enkele punten de aandacht te vragen. Wij denken hierbij o.m. aan het karakter van de vrijheidsstraf en de vraag of en in hoeverre de verhoudingen in de strafgevangenis (strafinrichtingen) in overeenstemming behoren te zijn met de verhoudingen in onze samenleving.

Omroepwet

De minister van CRM is van plan aan zijn - in de Kamer reeds behandelde - media-nota uitvoering te geven. In de Tweede Kamer bestaat er zeker geen éénstemmigheid - eerder het tegendeel - over de door de minister gewilde wijzigingen. In omroepland is duidelijk te vernemen dat het overgrote deel van de zendgemachtigden zich evenmin kan vinden in de opvatting van de minister over verschillende punten. Enerzijds betreft dit een wens van de

NG COMMENTAAR

minister de band tussen de leden en de verschillende omroeporganisaties te ontkoppelen om voortaan te volstaan met het tellen van hen die een bijdrage van 10 gulden willen geven zonder dat enige tegenprestatie er tegenover staat. Wij vinden dat, met zeer vele Kamerleden, een gevaarlijke weg. Meetellende leden moeten welbewuste leden kunnen zijn en niet „toevallige” betalende van een donatie van 10 gulden. Anderzijds betreft dit een wens waar de minister zijn hart niet aan verpand heeft. In Nederland - vele buurlanden benijden ons erom (niettegenstaande de praktische bezwaren die aan ons omroepbestel kleven) moeten de omroepen voldoen aan wat men noemen mag principiële uitgangspunten. Maar daar hoort dan wezenlijk bij dat dit wordt nagegaan. Zowel bij de aanvang als bij de voortduur! De minister wil daar (nog) niet aan - jammer. Radio en televisie

zijn belangrijke media. Het is daarom in elk geval zaak er op te wijzen, dat de komende wijziging van de omroepwet niet „hap-snap” mag worden afgedaan. De gevolgen daarvan kunnen van dien aard zijn dat thans de uiterste zorgvuldigheid moet worden betracht vóór dat een wijziging tot wet wordt verheven.

meedeelt nog niet te weten hoe ze zullen stemmen. Voorts herinneren wij ons enquêtes rond 1967 waaruit bleek, dat D'66 meer dan 20 zetels zou halen. De echte resultaten waren heel anders. Enquêtes geven vaak aanleiding tot opgewonden commentaren. Ze verleiden vaak tot onvoorzichtige en ondoordachte uitspraken. Het is verstandig ons niet te verlieken in een mogelijke goede verkiezingsuitslag. Er zal hard gewerkt moeten worden door het CDA om een goed verkiezingsresultaat te bereiken. Laten we ons daarop concentreren.

Enquête

De VARA heeft een enquête gehouden over de te verwachten verkiezingsuitslag. Op grond van die cijfers zou er een politieke aardverschuiving te verwachten zijn. Het CDA kwam er goed uit tevoorschijn. De dagbladen hebben uitvoerig aandacht besteed aan de enquête en er zijn uitvoerige bespiegelingen aan gewijd. Nuchterheid is geboden. De enquête is een aardig spektakelstukje, maar de resultaten zeggen betrekkelijk weinig. In de eerste plaats zijn de verkiezingen op 25 mei 1977 en in een half jaar gebeurt er zoveel, zodat de cijfers van nu, straks heel anders kunnen liggen. Zo'n onderzoek beperkt zich ook tot een vrij kleine kring van mensen. Vervolgens moet worden opgemerkt, dat bij de ondervraagden zo'n 20 à 30%

Uniek CDA-Boek!

In 160 pagina's alles over de geschiedenis van het CDA, met name de discussie rondom de grondslagkwestie. Nu het besluit tot een gezamenlijke kandidatenlijst van ARP, CHU en KVP gevallen is, is dit met talloze foto's en prenten over het CDA verlichte boek, een uiterst waardevol bezit. Bestel meteen! Prijs: f 5,95. Stort het verschuldigde bedrag op postgiro 89673, t.n.v. AR Partijstichting, Den Haag, m.v.v. titel (en aantallen).

VAN ATOTU

Mao Tse tung

Het Centrale comité van de Communistische Partij van China en nog enkele organen van de Volksrepubliek China hebben de mededeling van het overlijden van Mao Tse tung vergezeld doen gaan van een boodschap aan partij, leger en volk; die door de Ambassade van de Volksrepubliek China ook in ons land verspreid is.

Wie wil begrijpen, waarom huiver ons overvalt als het communisme naar het Chinese model ons wordt aangeprezen, doet goed van deze boodschap kennis te nemen. Ter kenschetsing van de religieuze plaats, die Mao Tse tung, daarbij inneemt, neem ik een aantal van de aan hem gewijde kwalificaties uit deze boodschap over:

„De geëerbiedigde en beminde grote leider van onze Partij, ons leger en het volk van alle nationaliteiten in ons land, de grote leraar van het internationale proletariaat en de onderdrukte naties en onderdrukte volkeren”.

„De wijze leider van de Communistische Partij van China, het Chinese

Volksbevrijdingsleger en de Volksrepubliek China. Voorzitter Mao leidde onze Partij in het voeren van een langdurige scherpe en complexe strijd tegen de Rechtse en de „linkse” opportunistische lijnen”.

„Voorzitter Mao heeft op allesomvattende wijze zowel de positieve als negatieve ervaringen van de internationale communistische beweging samengevat”.

„Alle overwinningen van het Chinese volk werden bereikt onder leiding van voorzitter Mao, zij zijn alle grote overwinningen van het Mao Tse tung Denken”.

„Het stralende licht van het Mao Tse tung Denken zal voor altijd de weg van de opmars van het Chinese volk verlichten”.

„De schitterende bijdragen die hij leverde voor het Chinese volk, het internationale proletariaat en de revolutionaire volkeren over de gehele wereld zijn onsterfelijk”.

„Het Chinese volk en de revolutionaire volkeren over de gehele wereld beminnen hem uit de grond van hun hart en hebben een grenzeloze bewondering en respect voor hem”.

Over het bewind in Rusland wordt gesproken als over „de Sowjet Revisionistische renegatenklok”, terwijl daartegenover in de rij van namen van communistische leiders, wier werken dienen te worden bestudeerd, naast Marx, Engels, Lenin en Mao ook Stalin met ere wordt genoemd!

De boodschap eindigt met: „Eeuwige roem aan onze grote leider en leraar Voorzitter Mao Tse tung”.

Wie zou niet huiveren bij deze mens ver-afgoding?

Adant

Nog deelname mogelijk aan C.D.A.-kaderkursus in provincie Groningen

In het seizoen 1976/77 kan bij voldoende deelname per staten-centrale een kaderkursus worden gehouden. (Minimum deelname per kursusplaats: 25.) Het programma omvat vijf avonden:

I. *Politieke hoofdstromingen: christen-democratie, liberalisme en socialisme;* inleiders: pater dr. L. W. Boelens, Haren en dr. Faber, Hardegarijp.

II. a. Op drie plaatsen komt de *abortus-problematiek* aan de orde; inleider: mevrouw K. H. Kwikkel-Mulder, Groningen.
b. idem worden *vraagstukken over oorlog en vrede* ingeleid door prof. mr. P. J. Teunissen, Groningen.

III. *Sociale en economische onderwerpen* met als inleiders de 2e Kamerleden drs. B. Beumer, Hoogezand en B. J. M. Hermsen, Emmen.

IV. „*Hoe verkopen we ons verhaal*”, iets over *spreek- en discussievaardigheid en een campagne-voeren in het algemeen*. Een handreiking door H. Faber van Borger en mr. F. P. M. Slijkerman Uithuizen.

V. *Eén gezamenlijke slotavond* op 30 mei 1977 te Groningen; een *analyse van de uitslag van de kamerverkiezingen met een nabetrachting over de gevoerde campagne* o.l.v. dhr. D. Corporaal, 's-Gravenhage, sec. A.R.P.

Onder de bekende voorbehouden zullen de kursussen plaatshebben te:

Kursus-plaatsen:	kursus-datum			
	I.	II.	III.	IV.
Appingedam	11 okt.	15 nov. (b)	10 jan.	14 febr.
Bafo	12 okt.	22 nov. (a)	13 jan.	15 febr.
Grootegast	11 okt.	15 nov. (a)	10 jan.	14 febr.
Groningen	8 okt.	13 dec. (b)	17 jan.	17 febr.
Stadskanaal	25 okt.	22 nov. (b)	12 jan.	15 febr.
Winschoten	12 okt.	17 nov. (a)	17 jan.	17 febr.

Kosten plm. f 15 opgeven tot uiterlijk 11 oktober a.s. bij de prov. secretaris dhr. A. Poort, Groningen, postbus 1231, tel. 050-77.90.41.

Definitieve inschrijving heeft plaats zodra de deelnemersbijdrage is binnengekomen op giro 3064600 t.n.v. adm. CDA Groningen te Groningen. Aanmeldingen ná 1 oktober 1976 gedaan worden verhoogd met f 2,50.

BON

Naam:

Adres:

Woonplaats:

Wenst abonnement

Wenst proefnummers

Adres: Ned. Gedachten, antwoordno. 66, Den Haag. Géén postzegel.

Abonnementsprijs f 12,50 per half jaar.
Jongeren/studenten abonnement f 7,50 per half jaar.

NEDERLANDSE GEDACHTEN

veel gelezen, veel geciteerd.

STORENDE FOUT
In NG. van 9 oktober 1976 staat in een stukje „Stemming over de kandidatenlijst” vermeld „ledere persoon, die één of meer keren door de kiesverenigingen is genoemd, wordt op de groslijst geplaatst”. Dit is onjuist. Het woord „een” moet zijn „tien”, want dan is het in overeenstemming met het van kracht zijnde reglement.

moe?
lusteloos?
bio-fungin
versterkingswijn geeft nieuwe energie

verrijgbaar bij apotheker en drogist
dr. Willmar Schwabe bv

NEDERLANDSE GEDACHTEN

Weekblad van de A.R.P. Evangelische volkspartij
Waarin opgenomen Ad Rem (officieel orgaan Arjos)

onder redactie van:
G. A. Kleff (voorzitter)
G. Ph. de Boer
H. W. van den Brink
D. Corporaal
mevr. T. van Gelder-de Boer
dr. W. de Kwaadsteniet
mr. C. van de Wetering
N. M. Hogeland (redactie-sekretaris)

Adres van redactie, advertenties en administratie:
Dr. Kuiperstraat 3,
's-Gravenhage,
tel. (070) 46.96.20,
giro 89673.

Abonnementsprijs:
f 12,50 per halfjaar.
Giro 89673 ten name van de A.R. Partijstichting te 's-Gravenhage
Losse verkoop f 0,85

Studenten/jongeren abonnement
f 7,50 per halfjaar.
Advertentie-exploitatie:
020-24.91.12.

Negatieve conclusies blijven, maar positieve overwegen

vervolg van pag. 1

stimuleringsmaatregelen. Een duidelijke samenhang met de werkgelegenheidssituatie is er evenzeer door de ontwikkeling van de arbeidskosten.

De primaire verantwoordelijkheid daarvoor berust bij het bedrijfsleven zelf. Dit betwist niemand. Maar ook de overheid heeft daar een specifieke verantwoordelijkheid. Die verantwoordelijkheid van de overheid houdt niet in dat zij overal maar zou mogen ingrijpen waar de zaken anders gaan dan haar gewenst voorkomt. Zij heeft wel erop te letten dat groepsbelangen niet zo van hun vrijheid gebruik maken dat het algemeen belang erdoor in het gedrang komt. En dan heeft die overheidsverantwoordelijkheid nog een bijzondere spits, namelijk ervoor te waken dat niet de minst-waarbare in de samenleving bekneld raken door de manier waarop anderen hun vrijheid aanwenden. Iedere vrijheid dient te worden beleefd in verantwoordelijkheid. Van werknemers en werkgevers mag worden verwacht en verlangd dat zij hun verantwoordelijkheid ten aanzien van de niet-actieven beseffen en in hun beleid waarmaken. Anders ligt dáár de rechtvaardiging en de verplichting voor het activeren van de overheidsverantwoordelijkheid. Het minimumloon is in de afgelopen jaren belangrijk opgetrokken. Wij hebben daar onze steun graag aan gegeven. Maar wij moeten wel in het oog houden waar het optimum gelegen is. Dit lijkt bij de huidige werkgelegenheidssituatie bijzonder urgent.

Want wat helpen maatregelen ter verbetering van de positie van de zwakken, als het aantal zwakken erdoor toeneemt?" aldus mr. Aantjes.

Ontwikkelingssamenwerking

Mr. Aantjes is van mening dat wij onze eigen problemen niet ten koste mogen laten gaan van de arme landen. Over dit onderwerp zei hij het volgende: „Het economisch getij mag ons, zoals de Troonrede zegt, tegen zijn, wij bezuinigen nog altijd op onze overvloed, de Derde Wereld kan niet bezuinigen op haar armoede. Daarom mag in geen geval inspanning, die ter oplossing van onze eigen problemen dient ten koste gaan van onze steun aan de arme landen. Ik waardeer het doortrekken van structurele lijnen in een ontwikkelingsbeleid. Politisering van het ontwikkelingsbeleid wijzen wij af. Zomin als ontwikkelingshulp mag worden gegeven uit politieke overwegingen, zomin mag het om politieke redenen worden onthouden. Wij willen niet, vanwege het politieke regime, Cuba van hulp uitsluiten maar er is gerede twijfel mogelijk of de hulp aan dit land wel past in de criteria die de regering zelf voor het ontwikkelingsbeleid aanlegt. De militaire interventie-activiteiten van Cuba in andere werelddelen rechtvaardigen de vraag, of dit land wel past in de criteria die de hulpverlening moeten rechtvaardigen, met name het armoedekriterium. Wij zullen daar bij de begrotingsbehandeling zeker op terugkomen. De Nota Bilaterale Ontwikkelingssamenwerking, die tegelijk met de begroting is uitgekomen, geeft een sterke accentverschuiving te zien naar de hulpverlening aan de armste landen. Daarmee stem ik in. Het lijkt mij nuttig de in 1975 gekozen landen aan de in de nota neergelegde criteria te toetsen. De discussie daarover kan het meest tot zijn recht komen als de regering nog voor de begrotingsbehandeling van ontwikkelingsamenwerking aan de Kamer een aanvullende nota overlegt, waarin zulk een toetsing geschiedt. Ik vertrouw dat de regering ook zonder een Kameruitspraak die toezegging zal doen.”

Realistisch en idealistisch

Het buitenlands beleid heeft onze instemming. De schildering, die de minister geeft in zijn M.v.T. van de Nederlandse positie ten aanzien van het buitenland, is zowel realistisch als idealistisch. Die instemming geldt uitdrukkelijk ook voor het beleid ten aanzien van zuidelijk Afrika. Grote aandacht wil ik van de regering vragen voor de gegevens over de steeds toenemende schending van mensenrechten en het vraagstuk van de politieke gevangenen in tal van landen. Ik wil er bij de regering op aandringen de contacten met door ons erkende regimes,

ongeacht hun richting en ongeacht de mate van sympathie of antipathie die wij ervoor of ertegen koesteren, te benutten en te intensiveren ten behoeve van de om hun overtuiging verdrukten.”

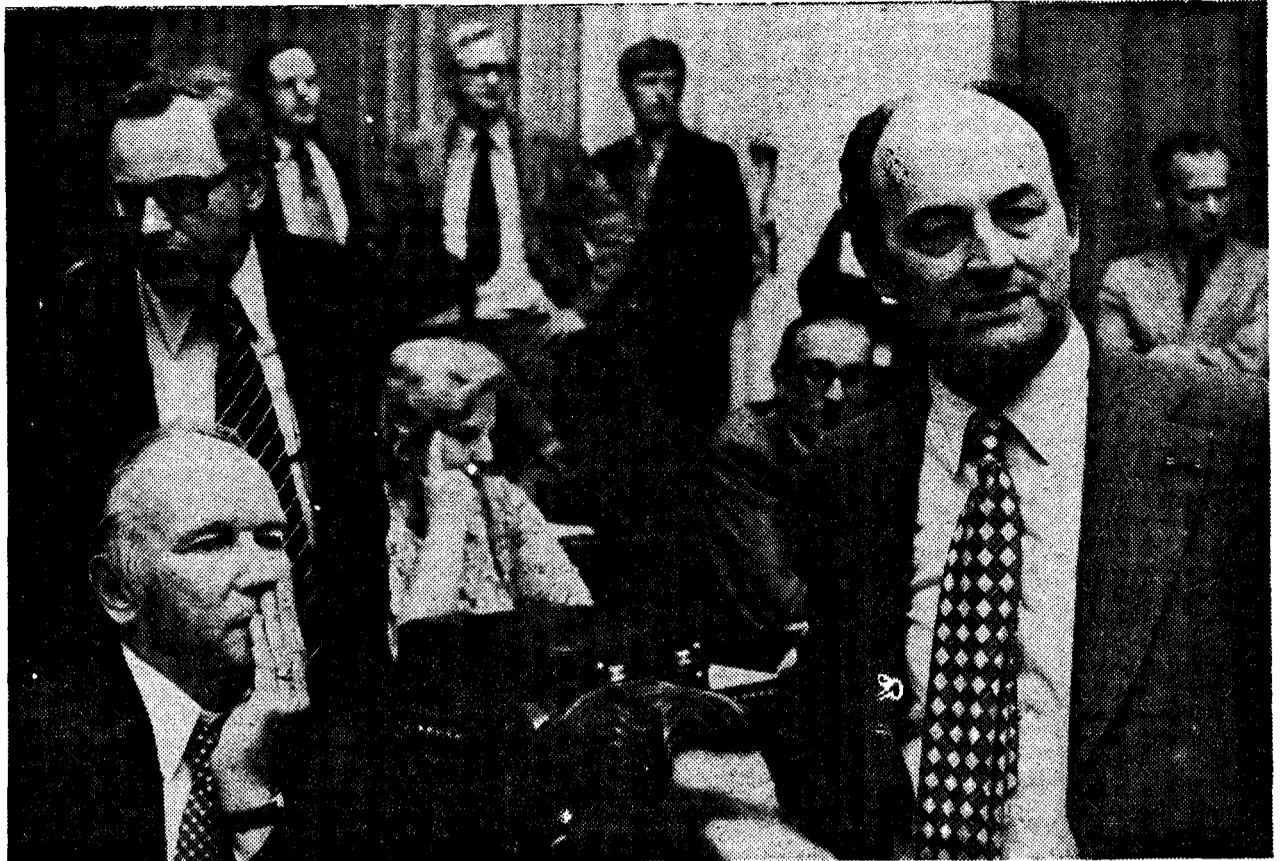
Defensie

Over het defensiebeleid zei mr. Aantjes het volgende: „Onze keus voor het Atlantisch bondgenootschap is een vrijwillige keus en een overtuigende keus. Ook voor de regering. Binnen het bondgenootschap steunen op de ander roept echter de vraag naar de eigen bijdrage op. Ik kan mij de moeite besparen uiteen te zetten hoe er voortdurend op de defensienota is afgedongen en hoezeer de problemen voor de toekomst zijn vergroot. De minister heeft het zelf allemaal keurig en onverbloemd in zijn M.v.T. opgeschreven. Het gaat mij niet om meer of minder geld voor defensie op zichzelf. Ik wil in dit opzicht niet het spiegelbeeld zijn van de progressieve partijen voor wie bij iedere bezuiniging niet alleen defensie moet meedoen maar ook extra moet bijdragen. Het gaat mij ook niet om het ontlopen van de fundamentele discussie over het veiligheidsbeleid. Die discussie is dringend nodig en mag niet stagneren. Het gaat mij er ook niet om de erfenis te miskennen die de minister bij zijn optreden aantrof.

Het gaat mij om de waarde van het regeringsbeleid en van het overleg met de Kamer. De defensienota was een regeringsnota, niet een beschouwing van een kamerfractie of politieke partij. Die nota is hier zeer zorgvuldig behandeld. Op dat beleid hebben regering en parlement zich verenigd. Maar sindsdien is er zo aan geknabbeld, en zo onevenredig aan geknabbeld, dat de minister zelf nu erkent dat er niets van terecht komt en dat een geheel nieuwe opzet nodig is. Blijkbaar hebben wij hier in september 1974 voor niets gepraat en voor niets ons gecommiteerd.”

Sluitende afspraken

Mr. Aantjes vervolgde zijn bijdrage met: „De minister stelt nu een betere taakverdeling in NATO-verband in het vooruitzicht. In de eerste plaats is het niet korrekt op de gewenste uitkomsten daarvan reeds in de begroting 1977 en volgende jaren te anticiperen. Bovendien weet iedereen dat iedere reorganisatie eerst geld kost en pas op termijn baten gaat afwerpen. De minister zegt nu dat de bezuinigingen de Nederlandse bijdrage aan het NAVO-bondgenootschap niet wezenlijk hebben aangetast. Misschien is het strikt formeel genomen voor 1977 wel vol te houden. Maar 1977 maakt onderdeel uit van een meerjarenplanning die in de volgende jaren wel degelijk tot die aantasting leidt. De vorig jaar door mij ingediende en door de Kamer aanvaarde motie diende ertoe te voorkomen dat de regering, zonder de Kamer te raadplegen, ten nadele van het bondgenootschap zou afwijken van waar regering en Kamer bij de defensienota het over eens waren geworden. Die motie heeft de regering materieel niet uitgevoerd. Nu zijn er verschillende mogelijkheden. Een ervan is de Kamer te vragen haar afkeuring over deze gang van zaken uit te spreken. Strikt beperkt tot het niet-uitvoeren van de motie van vorig jaar zou daar voldoende reden toe zijn. Voor de zaak zelf zal zo'n uitspraak echter ruim een half jaar voor de verkiezingen weinig of geen effect kunnen hebben. De tweede mogelijkheid is zelf de begroting met de vereiste 350 miljoen te verhogen. Als wij dit ook nog op verantwoorde wijze elders in de begroting willen compenseren, is dit voor de Kamer binnen een termijn van enkele weken een onmogelijke zaak. Maar zeker voor een bedrag van 100 tot 150 miljoen ten behoeve van de investeringen in de materiële sector en voor achterstallig onderhoud behouden wij ons het recht van amendement voor. Blijft daarnaast nog een derde mogelijkheid, namelijk de konklusie dat, althans met de huidige regeringskombinatie geen defensiebeleid mogelijk is, zonder dat daarvoor bij de kabinetformatie sluitende afspraken zijn gemaakt. Dit betekent derhalve naast de omvang van de beleidsombuigingsoperatie een niet minder zware tweede hypotheek op de formatie.”

CHU-fractieleider Krusinga (zittend), KVP-er Kleisterlee en AR-fractieleider Aantjes (rechts) tijdens de algemene beschouwingen in de Tweede Kamer

Duidelijke uitspraak gewenst

Mr. Aantjes stelde, dat de regering intussen zelf al iets van de schade zou kunnen herstellen door de Kamer toe te zeggen dat bij noodzakelijke prijsbijstellingen Defensie bij voorrang uit de daarvoor begrote post van 1.1 miljard zal worden schadeloos gesteld. Hij vroeg daar nu een duidelijke uitspraak van de regering over. Hij zei: „Het defensiebeleid is met deze laatste begroting een duidelijk minpunt in mijn evaluatie van het kabinetsbeleid. Het is niet het enige. Het late inzicht in de noodzakelijke beleidsombuigingen is een tweede. Het lichtvaardig gebruik van het onaanvaardbaar is een derde, een vierde en een vijfde minpunt.

Er staan andere dingen tegenover. Wie het beleid toetst aan het door de drie christen-democratische fracties bij de formatie op 14 februari 1973 aan de formateur overgelegde program op hoofdzaken – het zogenaamde document „Tilanus” – zal daar een groot aantal punten van overeenstemming vinden.”

Flexibel en standvastig

In zijn beoordeling van het zittende kabinet vervolgde Aantjes met: „Daarnaast heeft het kabinet zich merkwaardig genoeg in problemen, die niet in de programma's voorzien waren bijzonder goed geverd. Ik denk aan de karaktervolle houding t.o.v. Israël ten tijde van de olieboycot. Aan de machtigingwet die geen der voorspelde knevelarij met zich mee heeft gebracht. Aan de loonmaatregel die niet tot verstoring van de sociale rust heeft geleid. Aan de buitenlandse werknemers die wij niet egoïstisch aan de kant hebben geschoven. Aan de elkaar opvolgende gijzelingen waarin de regering, naar het woord van mijn fractiegenoot Schakel, flexibiliteit en standvastigheid op voortreffelijke wijze heeft weten te combineren. Aan het drugbeleid, waarin op de goede manier barmhartigheid en onverbidelijkheid

samengingen. Aan de Lockheed-affaire, die door de behoedzaamheid van de regering de positie van onze Oranje-monarchie niet heeft kunnen aantasten. En wat de wel te voorziene problemen betreft, noem ik de invoering van de AAW, rechtvaardiger inkomensverhoudingen, het ontwikkelingsbeleid.

Bij zijn optreden heb ik het kabinet een kabinet tussen vrees en hoop genoemd. De vrees is niet geheel ongegrond gebleken en de hoop niet geheel in vervulling gegaan. Negatieve konklusies blijven, maar de positieve overwegen. Beide in beperkte mate, de negatieve beperkter dan gevreesd, de positieve beperkter dan gehoopt. Voor een eindoordeel is het nog te vroeg.”

Staatsman Den Uyl

Mr. Aantjes vervolgde met de woorden: „Onderscheid moet worden gemaakt tussen de inhoud van het beleid, de presentatie door de bewindslieden en de reactie der partijen.

Wat de presentatie door de bewindslieden betreft: de minister-president is herhaaldelijk verwenen meer partijman te zijn geweest dan premier en staatsman. Het is soms te vaak, ook mijn oordeel moeten zijn. Ik heb één troostwoord: ik heb ervaring met 7 van zijn voorgangers. Zij allen werden pas onder zijn opvolger tot staatsman geproclameerd. Wie zal zeggen hoe spoedig de staatsman Den Uyl aan zijn opvolger ten voorbeeld zal worden gesteld. Minder positief moet ik helaas oordelen over de verhouding tussen de partijen die het kabinetsbeleid hebben mogelijk gemaakt. Het beleid is een compromisbeleid. Niemand behoeft het compromis met zijn eigen program te vereenzelvigen, maar hij behoort wel de verantwoordelijkheid voor het totale beleid te nemen. Dat is een zaak van vertrouwen, zonder welk géén goede samenwerking mogelijk is. Te zeer hebben de progressieve partijen alles wat met hun

program overeenkwam gepresenteerd als op de christen-democraten veroverd, en wat niet ermee overeen kwam als door de christen-democraten verhinderd, met miskenning in het eerste geval van wat wij beiden wilden en in het tweede geval van de onverbidelijke omstandigheden.

PvdA met VVD

Naar het zich laat aanzien zullen er straks meerdere mogelijkheden voor een meerderheidskabinet zijn. Ik betreur dat niet. De democratie bestaat en bloeit bij de gratie van het alternatief. Er is minder reden een combinatie PvdA-VVD tot de onmogelijkheden te rekenen dan velen welkom is. Ik behoeft niet alleen op de abortus-wetgeving te wijzen om de principiële verwantschap aan te geven. Het lonken van de VVD naar de vakbeweging gebeurt met hetzelfde spelen op het materiële eigenbelang. Ien van den Heuvel en Hans Wiegel zonden vrijwel gelijklopende gelukwensen aan de socialistisch-liberale coalitie in Duitsland.

CDA met VVD

Geen enkele konstruktieve democratische partij behoort een andere bij voorbaat van deelneming uit te sluiten. Dit geldt ook voor een combinatie CDA-VVD. Toch zie ik met name in de geest, die uit het VVD-programma spreekt, een grote barrière. Alleen al het kader van het Nederlandse economische en financiële belang waarin het ontwikkelingsbeleid wordt geplaatst geeft van een ons totaal vreemde benadering blijk. De zorg voor de ander dient voorop te staan en niet die voor het eigen ik. In de hedendaagse VVD herken ik te weinig de principieel liberale stroming die in ons volksleven zo'n positieve factor is geweest. Wanneer zij daarop wat meer bedacht was dan op klantenbinding en klantenwerving, zou zij onze gehele samenleving beter kunnen dienen. Ik zeg dit met geen andere intentie dan waarmee ik mij hier vier jaar geleden tot de PvdA in de oppositie richtte.”

Extrem isolement of loyale samenwerking

Wat betreft de PvdA zei mr. Aantjes: „Zij kon wel eens voor de keuze komen te staan of zij alleen wil regeren als zij de eerste viool kan spelen, dan wel of zij ook bereid is verantwoordelijkheid te dragen als de spelregels van de democratie haar een andere plaats wijzen. Of zij dan het principieel en extreme isolement zal verkiezen dan wel of zij bereid zal zijn in loyale samenwerking met inachtneming van de door de democratie vastgestelde verhoudingen, veilig te stellen wat in deze vier jaar werd bereikt (en het was binnen de smalle marges heel wat) en naar de mate van de omstandigheden nog aanwezige leemtes op te vullen. Wij hebben in de afgelopen periode ons aandeel om de brug daartoe te slaan waarachtig wel geleverd. Wij hebben die prijs niet betaald om die brug zelf weer op te halen. Het woord is nu aan de PvdA. Wij zullen voor de formatie onze eigen criteria hanteren, zoals ik ze bij vorige gelegenheden reeds uitvoerig heb toegelicht en zoals zij nu door het

Fraai geïllustreerde uitgave!

Historie AR-Partij in woord en beeld

De Stichting Kader- en Vormingswerk ARP publiceerde onder de titel „Een kleine eeuw kleine luyden” een fraaie uitgave over de geschiedenis van de ARP. Dit met vele tientallen, vaak historisch bijzonder waardevolle foto's verlichte boek, dat ruim 130 pagina's telt, bevat artikelen van dr. D. Th. Kuiper, dr. G. Puchinger, H. Algra, mr. A. B. Roosjen en dr. A. J. van Dijk. Daarnaast waardevolle bijlagen die een overzicht geven van AR-minister-presidenten, bewindslieden, ereleden, partijvoorzitters, fractievoorzitters en tenslotte een zeteloverzicht.

U kunt dit boek bestellen door een bedrag van f 5,- over te maken op giro nummer 89.67.3 t.n.v. ARP Stichting, Den Haag.

Bouw - continuïteit - overheid?

door Mr. J. N. Scholten,
Tweede Kamerlid A.R.P.

Wat iedereen, die een beetje bekend is met de bouwwereld al wist en wat met name vele ondernemers en werknemers in de bouw aan den lijve ondervinden wordt bevestigd door een recente publicatie van het Economisch Instituut voor de Bouwnijverheid (E.I.B.) over de positie van de bouwbedrijven in 1974.

Er vielen harde klappen in de bouw, het meest nog bij de kleinste en de grootste bedrijven. Achter dit economisch gebeuren staan de mensen. De aannemer die een bedrijf heeft zien groeien en kapot zien gaan en daar zelf soms ook een tik van mee krijgt. Werknemers, die soms lang in een bedrijf hebben gewerkt staan op straat in een arbeidsmarktsituatie met weinig perspectief.

Aanvankelijk werd nogal gedacht, dat de bouw met de stagnerende economie méé omlaag ging en werden de oorzaken vooral van conjuncturele, van tijdelijke aard gedacht. Die tijd is nu wel voorbij. Alleen vreemden in Jeruzalem weten niet dat de oorzaken primair structureel van aard zijn: de kwantitatieve woningnood is opgelost, hetzelfde geldt voor de bedrijfsgebouwen, terwijl in deze groep de afnemende industriële groei zich steeds meer richtte op sectoren met een geringer behoefte aan gebouwen. De veranderde visie op wegeaanleg e.d. speelt een rol, terwijl de 1% operatie en wat daar nog op zal volgen(!) haar prijs ook vraagt van de bouw.

Nota Bouwbeleid

Waar de bedrijfstak thans behoefte aan heeft is het bieden van een perspectief op een zoveel mogelijk aan de realiteit ontleende basis. Het gaat hier om overheidsbeleid, dat gericht is op meer continuïteit. Bij herhaling hebben wij de laatste jaren in de Tweede Kamer hiervoor gepleit, onder meer onder verwijzing naar de gedachte van oud-minister Schut over het algemene bouwvolume, waarbij de directe overheidsopdrachten als een soort sluitsteen zouden moeten fungeren om de bouw de gewenste continuïteit te geven: dus terughoudendheid indien de particuliere sector voldoende opdrachten geeft, expansief in het andere geval. Het is een goede zaak, dat het kabinet thans een visie op de bouw tot 1980 op tafel heeft gelegd in de vorm van een **Nota Bouwbeleid**, waarvoor niet alleen bouwminister Gruijters directe verantwoordelijkheid draagt, maar ook zijn collega's van Verkeer en Waterstaat, Economische en Sociale Zaken. In deze nota presenteert het kabinet zijn visie op de bouw tot 1980 en legt daarbij een duidelijk accent op de continuïteit. Gaarne mijn waardering voor deze poging, al zullen kritische opmerkingen niet achterwege blijven.

Van nu af aan zal niet meer volstaan worden met het jaarlijks geven van een bouwprogramma zoals bedoeld in artikel 15 van de Wederopbouwwet, maar zal telkenjare tezamen met de begroting een **vijfjaarsprognose voor de bouwproductie** worden gegeven. In de nota veronderstelt het kabinet dat de bouwproductie tot 1980 iets zal stijgen, namelijk van 28,3 miljard in 1975 tot 30,3 miljard in 1980, ofwel indien de productie in 1975 op 100 gesteld wordt bedraagt deze in 1980 107 (Alles in cijfers van 1975). Overigens ligt de productie dan nog bijna 1 miljard onder het niveau van het topjaar 1973

Het verschil van ruim 2 miljard is als volgt samengesteld:

Nieuwbouw woningen	+ 40 miljoen
Herstel en verbouw woningen	+ 730 miljoen
Gebouwen overheid	310 miljoen
Gebouwen bedrijven	+ 740 miljoen
Grond-, weg- en waterbouw Rijk	125 miljoen
Idem lagere publiekrechtel. lichamen	+ 370 miljoen
Idem bedrijven	+ 60 miljoen
Onderhoud	+ 550 miljoen
	+ 2.055 miljoen

Optimistische verwachtingen

Het is opvallend dat de negatieve posten juist in de sector van de Rijksoverheid zitten en dat met name veel verwacht wordt van de sector bedrijven en herstel en verbouw van woningen. In deze laatste groep zal het vooral van de particuliere huizenbezitters moeten komen, aldus de

nota, die terecht ook stelt, dat het dan wel anders moet gaan dan de laatste jaren het geval was.

„De verwachtingen zijn, dat met behulp van nieuwe instrumenten als de regeling betreffende de aanschrijving tot woningverbetering, de wet op de stadsvernieuwing en de interim-saldo-regeling, de beleidsdoelstellingen bereikt zullen worden”, aldus de nota. Deze verwachting is optimistisch voor de gehele periode, maar hopelijk haalbaar, voor 1977 is ze onverantwoord. Immers de wet op de stadsvernieuwing zal niet voor 1978 in werking kunnen treden, terwijl de bevoegdheid tot fulmère aanschrijving door gemeentebesturen ook nog door de Staten-Generaal heen moet! In de nota inzake de selectieve groei kondigt het kabinet maatregelen aan die onder meer de dalende tendens in investeringen in bedrijfsgebouwen moeten keren. Het is afwachten of dit beleid slaagt, waarbij ik opmerk dat bedrijfsgebouwen a.h.w. prijs-inelastisch zijn; niet de prijs van het gebouw speelt de grote rol maar de toekomstverwachtingen van de ondernemer m.a.w. het rendementsperspectief. De daling van de gebouwensector van de overheid heeft te maken met de bezuinigingen van de meerjarenbegroting, terwijl voorts de daling van het geboortecijfer niet zonder gevolgen blijft bijvoorbeeld ten aanzien van gebouwen voor de onderwijssector. G.W.W.-sector van het Rijk daalt tengevolge van de mindere investeringen in de natte waterstaat en de wegen. Compensatie wordt geboden door de duurdere uitvoering van de Oosterschelde. In dit verband rijst de vraag of de gevolgen in manjaren niet te optimistisch worden bezien. Het is m.i. zeer wel mogelijk dat hier méér arbeidsintensieve werken worden vervangen door méér kapitaal-intensieve werken. Hoe gecompliceerd het begrip „continuïteit” is, mag juist in dit verband worden opgemerkt. Weliswaar wordt van de Oosterschelde voor de sector van G.W.W. in zijn totaliteit compensatie geboden voor de natte waterstaat en de wegen, maar deze compensatie wordt geboden in een andere deel-sector dan waar bezuinigd wordt. Het is zelfs niet uitgesloten, dat de bedrijven het nodige materiaal voor de Oosterschelde uit het buitenland moeten (terug) halen om dit werk aan te kunnen. De lagere publiekrechtelijke lichamen zullen een goede bijdrage leveren aldus de prognose met name in de sector van **waterzuivering en riolering**. De stijging in de sector van de **nieuwbouwwoningen** moet niet gezocht worden in de aantallen, maar in de kwaliteitsverbetering, aldus - m.i. terecht - de nota.

Werkgelegenheidseffect

Indien de prognoses werkelijkheid worden betekent dit dat in de bouwnijverheid tot 1980 ongeveer 375 000 mensen werk kunnen vinden, rechtstreeks. Voorts moet gedacht worden aan het **uitstralings-effect** van de bouw naar aanverwante bedrijfstakken en aan de zelfstandigen, want het eerste cijfer heeft uitsluitend betrekking op de loontrekkenden. Het lijkt verantwoord het uitstralings-effect plus het aantal zelfstandigen te stellen op 225 000, hetgeen betekent, dat 600 000 arbeidsplaatsen afhankelijk zijn van de bouw.

Voor 1977 ligt een daling in de verwachting van 6 à 8000 arbeidsplaatsen, volgens de nota. Mede geleet op de vraagtekens ten

voor de werkgelegenheid in de onderhoudssector met name voor schilders en zogenaamde burger-timmerlieden. Waar deze suggestie destijds door ons is gedaan, verheug ik me extra over het resultaat en over het voornemen hiermee door te gaan. Werkgevers zowel als werknemers in de bouw dringen aan op een extra programma in de sector van de aanvullende werkgelegenheid. Ik denk dat hieraan niet te ontkomen valt en hoop dan maar dat het kabinet dit programma panklaar zal hebben om op elk moment te kunnen bijsturen.

In dit kort bestek de prognose beoordeelend moet gezegd, dat de „zekere” sector, namelijk de directe Rijksopdrachten, daaft en dat de andere stijgen, maar dat hierbij nogal wat bezorgde vragen moeten worden gesteld, die om een waakzame houding vragen.

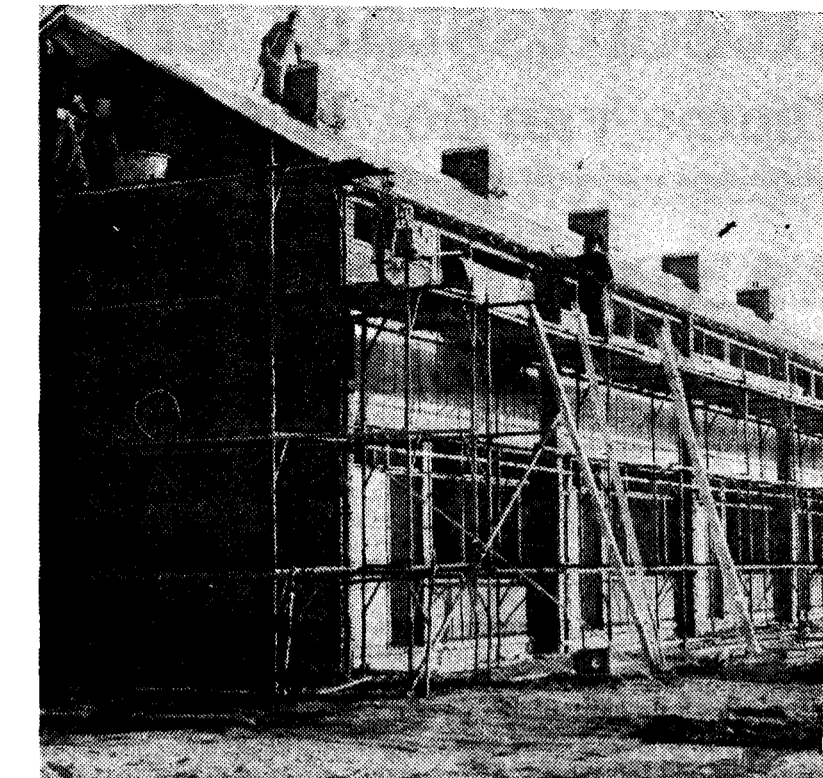
Nieuwbouw

Thans gaarne enige aandacht voor de woningbouw-sector en dan met name voor de nieuwbouw. Aan de vernieuwbouw hoop ik binnenkort aandacht te schenken in een breder artikel over de stadsvernieuwing. Aangezien de gegeven tabellen voor een deel onbruikbaar zijn vanwege m.i. onjuiste samenvoeging van de sector premie-huurwoning en premie eigen-woningbezit, beperk ik me tot het geplande programma voor 1977. Wel zij medegedeeld dat de woningwetsector daalt van 42 965 in 1975 naar 35 650 in 1976 en naar 30 000 in 1980. Ook het aantal premie-huurwoningen daalt, maar zoals gezegd wordt dit niet goed weergegeven. Aangezien de nieuwbouw

Nieuwbouwprogramma 1977 volgens nota bouwbeleid.

1976	1977		
Sociale sector	35 650	36 500	
Duurdere huurwoningen	15 000	8 000	
Gesubsidieerde eigen woningen	37 000	37 000	
Ongesubsidieerde eigen woningen	20 000	24 000	
Totaal aantal woningen	107 650	105 500	
Wooneenheden in nieuwbouw	1 500	3 000	
	109 150	108 500	

inclusief wooneenheden voor alleenstaanden ongeveer op hetzelfde peil - ca. 110 000 blijft - betekent de prognose een toeneming van het eigen-woning-bezit in de nieuwbouw, zeker wanneer we bedenken dat in de woningwetsector ook is opgenomen het zogenaamde **beschut-eigen-woning-bezit**. Hiermee zou een meermalen uitgesproken wens van het CDA worden gerealiseerd. Natuurlijk rijst de vraag naar de **realiteitswaarde** van de prognose. Een wezenlijke vraag want deze productie bedraagt met ruim 7 miljard ongeveer een kwart van de totale productie in de gehele bouwsector.

Van nu af aan zal elk jaarsamen met de begroting een vijfjaarsprognose voor de bouwproductie worden gegeven

Goed voornemen

Er zijn zo vlak voor 1977 dan wel een paar vraagtekens. De sociale sector is in feite een combinatie van 3 sub-groepen. Allereerst 21 300 woningen die men gewone woningwetwoningen kan noemen en volgens de traditionele methode door het Rijk worden gefinancierd. Vervolgens 5000 woningen in de sfeer van het beschut-eigen-woningbezit en tenslotte 10 200 woningen, waar het Rijk de financieringsmiddelen niet voor heeft en waarvoor de corporaties een financiering

nagegaan zal moeten worden welke verschuivingen binnen het programma aangebracht moeten worden om het beoogde aantal toch te halen. Een goed voornemen. Vooralsnog lijkt mij echter ook de vraag relevant of de minister de door hem zelf rechtstreeks geplande aantallen in de zogenaamde sociale sector en duurdere huurwoningen wel zal halen en zo niet, wat er dan zal moeten gebeuren.

Trekpaardenfunctie

De woningbouw is een gecompliceerde zaak. De houding van particulieren, van corporaties, van gemeenten en provinciebesturen (bestemmingsplannen!) spelen een belangrijke rol. De Rijksoverheid kan niet onbepaald de bouw en de continuïteit in de bouw garanderen. Wel zal zij zich daarbij tot het uiterste moeten inspannen. Kon lang volstaan worden met een conditie-scheppend kader, thans is overduidelijk de periode aangebroken, dat in nauw samenspel met de bedrijfstak, de lagere overheden en de corporaties de vinger voortdurend aan de pols zullen moeten houden. Indien volgens de P.P.D. van Zuid-Holland de gemiddelde wachttijd van geregistreerde woningzoekenden in het westelijk deel van Zuid-Holland ongeveer twee jaar bedraagt, is dit in de situatie waarin we nu verkeren te gek om los te lopen. Hier ligt voor meerderen maar ook voor het Rijk een concrete opdracht, waar overigens al wel aan wordt gewerkt. Maar méér dan tot dusver zal de Rijksoverheid in het streven naar continuïteit voor de bouw een trekpaardenrol in het gecompliceerde bouwproces moeten gaan vervullen. Dat vraagt wellicht van de eerst-verantwoordelijke bewindsman tot 1980 een grotere inzet dan tot dusver gebruikelijk en nodig was.

Het beleid is een compromisbeleid

vervolg-van pag. 4

CDA-bestuur zijn overgenomen. Ik verwijs daarvoor naar wat ik hier heb gezegd bij de debatten over de regeringsverklaring op 4 augustus 1971 en 18 mei 1973.

In elk geval zullen afspraken over een aantal doelstellingen nodig zijn. Ik heb er al een aantal genoemd. Niet in de vorm van gedetailleerde maatregelen zoals in 1971. Maar ook niet gaan regeren met divergerende doelstellingen en het dan maar tijdens de rit uitvechten of het regeren aan het parlement overlaten. Op een aantal punten zullen afspraken zeker nodig zijn zoals de ontwikkeling van de overheidsuitgaven, de beleidsombuigingen, de defensie, het ontwikkelingsbeleid en zaken die de maatschappijstructuur raken.”

Uitdaging

Volgens mr. Aantjes is de uitdaging, waarin wij voor de komende periode gesteld worden niet gering. Hij noemde de volgende punten:

- volwaardige werkgelegenheid voor zoveel mogelijk mensen
- terugdringen van de inflatie
- op de juiste, dat is dienende, wijze functioneren van gezag en macht
- het voorkomen van oorlog door onze evenredige bijdrage aan de gezamenlijke veiligheidsmaatregelen
- fundamentele bezinning op de vraagstukken van doel en middelen met betrekking tot het veiligheidsbeleid stimuleren en gaande houden
- Meer aandacht geven aan het bevorderen van de vrede door onrecht uit te bannen
- Ons ten dienste stellen van de rechtszaak der ontwikkelingslanden
- Onze eigen rechtsorde zuiver houden door wetsovertreding wetsovertreding te noemen
- Een rechtsorde waarin over misbruik van sociale voorzieningen en fiskale regelingen niet verschillend wordt geoordeeld

- Komen tot een herwaardering van de arbeid, waarbij niet alleen het economisch profijt maar het maatschappelijk nut als volwaardig wordt erkend
- Herijking van het begrip particulier initiatief in het economisch leven, al naar gelang het bijdraagt tot ontplooiing dan wel tot brandschatting van de schepping
- Onderscheid gaan zien tussen privébezit dat de bezitter onafhankelijker maakt en daarom verdient te worden bevorderd, en privébezit dat de ander afhankelijk maakt en daarom dient te worden beteugeld en gereguleerd
- Zoeken, bevorderen en scheppen van mogelijkheden die de verantwoordelijke mens in het bedrijf en overal elders tot zijn recht doet komen.

Herkenbare beleidslijn

Volgens de AR-fraktieleider is dit maar een willekeurige, onsamenhangende greep die te vervelend zou zijn. Hij zei tenslotte: „In het driestromenland van Nederland zal het CDA een beleidslijn trachten gestalte te geven, waarin de oorsprong van onze richting herkenbaar is. Niet in exclusieve zin, niet vereenzelvigend. Voor mijn deel hoop ik ertoe bij te dragen dat de weg naar een evangelisch politiek beraad er niet door wordt belemmerd maar benaderd.” Met deze woorden besloot mr. Aantjes zijn bijdrage.

„Rechtsstaat en terreur”

Thema van de Arjos-studiekonferentie op 29 en 30 oktober

AANDACHT VOOR DE KEERZIJDE

Door Herman Schoon

Bij de selectie van onderwerpen voor de jaarlijkse studiekonferentie van de ARJOS speelt de aktualiteit altijd een rol. Dit geldt zeker ook voor het thema dat dit jaar zal worden besproken, nl. „Rechtsstaat en Terreur”. Wie heeft niet gehoord van de akties van de Palestijnse Bevrijdingsorganisatie, de IRA, de Tupamaros, Zuid-Molukse Jongeren, de Baader-Meinhof-groep?

De afgelopen jaren zijn deze organisaties en groepen met een zekere regelmaat in het nieuws geweest met vliegtuig- en treinkapingen, gijzelingen, bomaanslagen enz. Hierbij zijn evenzovele malen onschuldige levens op het (politieke) spel gezet en vele onschuldigen hebben inderdaad met hun leven voor dit makabere spel, waarin zij ongewild werden betrokken, moeten betalen.

Nog veel vragen open

We zijn ook getuige geweest van de reacties van de staten op het optreden van de genoemde groepen: strafbaarstelling van vliegtuigkapingen, oprichting van anti-terreur-brigades, afspraken tussen de negen lidstaten van de Europese Gemeenschap inzake berechting en uitlevering van kapers en voorstellen terzake, voor een internationale konventie (gedaan door Duitsland in de vergadering van de „Algemene vergadering van de Verenigde Naties eind september), „Berufsverbote”, enz. Kortom, de staten stellen zich teweer tegen de aantasting van de verworvenheden in hun rechtsorde en van de bestaankwaliteit van de individuele burgers. En zo hoort het ook. Alleen, is hiermee alles gezegd? Als dat zo was, konden we de studiekonferentie beperken tot de vrijdagavond en zaterdag

eindelijk eens ongestoord inkopen doen. Er blijft echter nog genoeg te vragen over: Hoe is het eigenlijk gesteld met de diverse nationale rechtsordes? Hoe staat het met de internationale rechtsorde? Licht misschien in de vele onvolkomenheden of zelfs in het ontbreken van een rechtsorde, zowel nationaal als internationaal, niet het motief voor het plegen van terreurdaden? Maken we met onze tegenmaatregelen, genomen met een beroep op de kwaliteit van de rechtsorde juist niet een inbreuk op de rechtsorde (bv. de „Berufsverbote” in Duitsland)? Zijn er niet voldoende andere ontwikkelingen in onze werldsamenleving, die een grotere bedreiging voor onze rechtsorde en rechtsstaten vormen dan het verschijnsel van het terrorisme (bv. de bewapeningswedloop)? Hoe staat het met de „terreur” van overheidswege? Worden terreurdaden, althans de politieke, niet gepleegd met het oogmerk om onrechtvaardige verhoudingen te herstellen en gerechtvaardigde aanspraken gehonoreerd te zien? Zijn terreurdaden daarvoor een aanvaardbaar en geëigend middel? enz.

Geweld nog veel toegepast

Het is in dit verband passend om er met prof. Nagel op te wijzen, dat volgens de Oxford Dictionary „terrorisme” betekent „government by intimidations: the system of the „terror” (1793-1794)”. Dit verwijst naar een bepaalde fase in de Franse revolutie, nl. het schrikbewind van Robespierre c.s., waarin door radicale wetten en justitieterror de rechten van de mens praktisch buiten werking werden gesteld. De eerste „terrorist” was dus de staat en degene, die geterroriseerd moest worden was het individu. Dit in tegenstelling tot het hedendaagse taalgebruik. Wellicht dat het besef van deze omkering verhindert, dat we de ogen sluiten voor het feit, dat onze rechtsorde allesbehalve volmaakt is. Van slechts

vervolg op volgende pagina

KONFERENTIE-THEMA

Alvorens de gewenste inhoud en vormgeving t.a.v. de studiekonferentie aan te geven is het goed om te verwoorden wat wij verstaan onder de twee kernbegrippen van het konferentie-thema: „rechtsstaat en terreur”.

RECHTSSTAAT

Een groep van mensen die met elkaar samenleven, stelt regels (wetten) op om hun samenleven te regelen. Deze regels gaan dan over de groep als geheel en over de leden van die groep, de individu. Op deze wijze wordt een bepaalde rechtsorde geschapen. Wanneer genoemde groep een natie of staat vormt, dan is er sprake van een rechtsstaat. Bepalend voor de vorm van de rechtsorde is de mate waarin de mogelijkheid tot inbreng van de individuen, gelijk over hen verdeeld is. Dat is bepalend voor de vorm van democratie binnen de rechtsstaat. Het denken over de rechtsstaat heeft resultaten opgeleverd waarvoor we dankbaar zijn. In de christelijke politiek blijft men evenwel hier niet staan. Kenmerkend is de uitdrukking „de overheid is bij de Gratie Gods”. Dit houdt allerminst een vergoddelijking of absolutering van de overheid in. Veeleer is dit een oproep tot de overheid om eigen gezag, bescheiden en ten gunste van de onderdanen te hanteren. Voor de burgers ligt er de opdracht in tot respect en opbouwende kritiek en controle op het overheidshandelen. De opvatting over de staat wordt hierdoor ingebed in het overdenken van wat de Bijbel ons te zeggen heeft.

TERREUR

Mensen die het niet eens zijn met de rechtsorde waarmee zij te maken hebben, uiten dat op verschillende manieren. Zij kunnen dat doen door middel van akties die vallen binnen de regels/wetten van de rechtsorde: b.v. handtekeningenakties, het oprichten van een actiegroep of politieke partij. Zij kunnen dat ook doen

PROGRAMMA-OVERZICHT STUDIEKONFERENTIE

door akties die vallen buiten de regels en wetten van de rechtsorde. Voorbeelden zijn sommige stakingen, bezettingen, het blokkeren van wegen. Men duldt dit aan met „burgerlijke ongehoorzaamheid”. In zijn meest extreme vorm is er sprake van terrorisme. Er is sprake van terreur indien er door het uitoefenen van geestelijk of lichamelijk geweld, personen tot inzet worden gemaakt van het doel dat de terrorist nastreeft.

PROBLEEMSTELLING

Tijdens de studiekonferentie willen wij nagaan welke de oorzaken zijn, die mensen of groepen doen overgaan tot het plegen van terreurdaden, in een rechtsstaat zoals wij die kennen. En, gezien deze oorzaken, of, en zo ja, hoe, daar in onze samenleving op moet worden gereageerd.

PROGRAMMA 29 OKTOBER

19.00 uur: – aankomst (koffie, broodjes).
20.00 uur: – opening.
Inleiding mr. P. J. Boukema (lid Raad van State). Het doel van deze inleiding is het doorzichtig maken van een aantal sleutelbegrippen, zoals: rechtsstaat, rechtsorde, democratie, terrorisme, etc.
– informatieve vragen
– gedachtenwisseling in discussiegroepen n.a.v. een aantal probleemstellingen, resulterend in enkele voorlopige konklusies (weer te geven op „flappen”).
– vergelijking groepsstandpunten door mr. P. J. Boukema.
22.30 uur: – schorsing konferentie.

PROGRAMMA 30 OKTOBER

9.00 uur: – heropening.
– referaten die de problematiek vanuit

diverse invalshoeken benaderen; hierbij valt in te haken op de probleemstellingen zoals die de vrijdagavond naar voren zijn gekomen.

Inleiders:

■ mr. H. Addens (Advocaat generaal te Leeuwarden) benadering vanuit de achtergrond van het openbaar ministerie.
■ mr. R. B. Hartkamp (advokaat te Utrecht) benadering vanuit de achtergrond van de pleitbezorger.
■ dr. N. W. de Smit (zenuwarts te Amsterdam) benadering vanuit de achtergrond van de gedragswetenschapsman.
10.30 uur: – „Informatieve” vragen en inventarisatie van algemene vraagpunten.
11.00 uur: – groepsdiscussies, met medewerking van de heren inleiders (volgens roulatie-systeem)
12.30 uur: – warme maaltijd.
14.00 uur: – voortzetting groepsdiscussie (eventueel)
– plenaire forumdiskussie
16.30 uur: – afsluiting
– broodmaaltijd.

Mr. H. Addens

UIT DE ARJOS

DE ARP IN DE ETHER

RADIO

De eerstvolgende radio-uitzending van de ARP is weer te beluisteren op zaterdag 16 oktober a.s., op Hilversum II van 18.20-18.30 uur.

Terrorisme en rechtsorde

Stellingen van prof. dr. N. W. de Smit

■ Terrorisme is ideologisch bepaald geweld waarbij onschuldigen worden betrokken en/of getroffen in persoon en/of goed.

■ Terrorisme kan niet bestreden worden zonder de ideologische achtergrond te (h)erkennen.

■ De rechtsorde is geen zelfstandig gegeven, maar is de neerslag van in de maatschappij gevestigde machtsverhoudingen; het resultaat van „social bargaining”, dat politiek en conflictueus van aard is.

Prof. dr. N. W. de Smit

■ In de industriële samenleving werden en worden conflicten te eenzijdig technologisch en daardoor te weinig ideologisch benaderd. Als voorbeeld: de psychiatrische-psychologische benadering van de waanzin als maatschappelijk gegeven. De hedendaagse mens is eerder deviant dan rebels.

■ Terrorisme stelt de rechtsorde, c.q. de gevestigde machtsverhoudingen in de samenleving aan de orde.

■ In de bestrijding van terrorisme onthult de staat de terroristische achtergronden van de gevestigde rechtsorde.

■ Bij elke terreurbestrijding verandert de rechtsorde. Dit kan ook niet anders, want (zie stelling 3), de rechtsorde bestaat niet; wel bestaan er (om misverstanden te voorkomen) mensenrechten.

■ Terreurbestrijding is een vorm van conflictstrategie.

Nog in 113 landen worden de mensenrechten geschonden door gevangenneming op politieke gronden, martelingen en executies

„Rechtsstaat en terreur”

In 113 landen worden de mensenrechten geschonden

Vervolg van vorige pag.

weinig staten zal gezegd kunnen worden, dat ze bij het nastreven van hun doelstellingen niet in de één of andere vorm „geestelijk of lichamelijk geweld” op personen toepassen (zie „terreur” in de inleiding op het programma-overzicht). Het recentelijk verschenen jaarrapport van Amnesty International geeft hiervoor een aanwijzing als het tot de konklusie komt, dat in 113 landen de mensenrechten worden geschonden door gevangenneming op politieke gronden, het achterwege blijven van een eertijd proces, martelingen en executies. Je zou kunnen zeggen, dat marteling een vorm is van lichamelijk geweld en hersenspoeling van geestelijk of mentaal geweld en dat wanneer publieke lichamen in een zgn. rechtsstaat zich daarvan bedienen er sprake is van terreur. De moeilijkheid is alleen, dat de werkelijkheid zich nooit alleen maar in twee extremen laat vatten. Er zijn daarnaast subtiele vormen van beïnvloeding, die door de één als gewelddadig („mij wordt geweld aangedaan”) wordt ervaren en door de ander niet. Hierdoor wordt een bevordering van de legitimiteit van verzet, burgerlijk ongehoorzaamheid en terreur tot een uitermate hachelijke affaire.

Moelijk criterium

Het is duidelijk, dat terreur daden niet los kunnen worden gezien van het zicht van individuen en groepen op de bestaande

rechtsorde. Zij hangen samen met een afschatting van de mate waarin de rechtsorde recht doet aan hun politieke en sociale verlangens. Ze hebben bovendien te maken met een afschatting van de kans, dat bepaalde rechten als gevolg van terroristische acties alsnog zullen worden toegekend dan wel tot gelding zullen worden gebracht. Het voorgaande leidt ons tot de konklusie, dat de bestrijding van terreur niet alleen gediend is met maatregelen, die ervan uitgaan, dat acties van burgers moeten worden tegengegaan en dat deze op enigerlei wijze tot verantwoording moeten worden geroepen. Maatregelen dienen ook geïnspireerd te worden door het besef, dat burgers en minderheidsgroepen bescherming behoeven tegen ongeoorloofde aanslagen op hun onvervreembare rechten door diezelfde „rechtsstaat” en dat ook de laatste hiervoor tot verantwoording moet kunnen worden geroepen. Het lijkt ondoenlijk om een criterium te vinden, dat aangeeft wanneer er sprake is van een „ongeorloofde aanslag” van de staat. Prof. Nagel heeft het over handelen, dat het menselijk emancipatieproces belemmert, het proces waarbij de onderworpen worden bevrijd uit de overmacht van individuen en staten. Een dergelijke omschrijving roept echter meer vragen op dan ze beantwoordt.

Aktueel thema

Aanleiding genoeg dus om van de

studiekonferentie 1976 een belangwekkende gedachtenwisseling te verwachten met medewerking van een staatsrechtgeleerde, een wetshandhaver, een gedragwetenschapper en een vertegenwoordiger van de advokatuur over een thema dat eigenlijk al aktueel is sinds de mens de spanning ervaart tussen maatschappelijke orde en individuele vrijheid valt te hopen, dat ook in de resolutie van de Arjos-raad die zich gewoontegetroou volgend jaar over het konferentiethema zal uitspreken, het besef van deze onderliggende thematiek tot uitdrukking zal worden gebracht.

Data om onthouden!

13 november 1976 –
AR-Partijraad te Rotterdam

Tijdens de najaarspartijraad komt het ontwerp-CDA-program aan de orde. De ingedende amendementen vanuit de AR-kiesverenigingen worden behandeld.

10 en 11 december 1976 –
CDA-congres te Den Haag

Het tweede CDA-congres wordt opnieuw in Den Haag gehouden. Het CDA-program wordt vastgesteld. Noteer u nu reeds de data van deze belangrijke partijgebeurtenissen in uw agenda.

ARJOS!

Wordt lid van een actieve politieke jongerenorganisatie!

De ARJOS, de ongeveer 1500 leden tellende jongerenorganisatie van de ARP, biedt jongeren tot 29 jaar talloze mogelijkheden om politiek actief te zijn. Eigentijds, creatief en onafhankelijk, maar nooit vrijblijvend. Zo zijn er de diverse plaatselijke ARJOS aktie-kernen. Politieke werkplaatsen bij uitstek om je in allerlei zaken eens kritisch te verdiepen. Daarnaast zijn er o.a. diverse groepen die het werk van de ARP Tweede Kamerfractie begeleiden. Een unieke mogelijkheid om als jongere ook op landelijk nivo invloed uit te oefenen.

Bij dit alles ziet de ARJOS de Evangelische boodschap als enig uitgangspunt.

Doe mee! Neem de uitdaging aan om aan de samenleving vorm te geven. Meld je aan als lid door onderstaande bon in te vullen. Dan krijg je bovendien het ARJOS/ARP weekblad Nederlandse Gedachten toegezonden.

NAAM:

ADRES:

WOONPLAATS:

Meldt zich aan als Arjoslid en betaalde f 10,- (postrekening) nr. 127164, ten name van Stichting Arjos, Den Haag) voor het lidmaatschap ARJOS, Dr. Kuyperstraat 3, Den Haag, tel. 070-46.96.20 of 45.03.24.

Rechtsstaat en terreur

Stellingen van mr. R. B. Hartkamp

- „De rechtsstaat is een formaliteit, een juridische attractie. Historisch gezien gaat het om twee dingen: vrijheid van de burger ten opzichte van vorst en kerk, en bescherming van mensenrechten. Dit statische rechtsstatige begrip is overleefd door de funktie-verandering van de staat en staten. De produktie-gewijze die de wereldeconomie beheerst – en dat is de kapitalistische – houdt met (grenzen van) afzonderlijke staten geen rekening doch dikteert aan de wereld de voorwaarden voor haar funktioneren: de staat dient de maatschappelijke voorwaarden te scheppen die de belangen van de vrije produktie-gewijze veilig stellen. Recht en wet zijn daarop het supplement.
- Niet het recht op bijstand, W.A.O., W.W., zfkengeld, A.O.W., etc. bepaalt het gehalte van de rechtsstaat, maar het overbodig zijn van deze voorzieningen.
- Zij die terreur uitdrukkelijk afwijzen, spreken veelal namens een systeem dat alleen door terreur kan worden gehandhaafd al geldt deze situatie niet direkt voor Nederland, zij geldt wel indirekt: in het overgrote deel van de wereld wordt de bevolking door elites die belang hebben bij het kapitalistische produktie-systeem, waarvan ook Nederland deel uitmaakt, onder de knoet gehouden.
- Terreur is een relatief begrip; van oudsher betekent terreur: een voortdurende aaneenschakeling van onderdrukking, een permanente situatie van rechteloosheid. In 1940-45 oefenden de Duitsers in Nederland terreur uit: razzia's, Jodenvervolgning, represailles, etc. Nu zijn terreurregimes aan de macht in bijna geheel Zuid-Amerika, in Indonesië, in Spanje, in Perzië, in Marokko, etc. Omdat terreur door feitelijke machthebbers wordt uitgeoefend betekent dit dat doorgaans staten terreur uitoefenen en niet groepen of individuen.
- De reactie op „terreur-akties” heeft deze politieke achtergrond: handhaving van de bestaande orde, het eigen hachje. Het middel is altijd gelijk: politieke aktivisten kriminaliseren tot gewone misdadigers die het op onschuldigen hebben gemunt. Het effect is: uitholling van de liberale rechtsstaat.
- De mensen die zich zo druk maken om „terreur” en de toeneming van het geweld, zijn altijd te vinden in dezelfde politieke hoek: de Elsevier-lezer, de werkgever die vindt dat er een neutrale handelspolitiek moet worden gevoerd, de man die verontwaardigd spreekt over misbruik van sociale verzekeringen, de toerist die in Rusland van alles heeft meegemaakt, de man die voor hardere straffen is, die in de oorlog al zei dat gewapend verzet gevaarlijk was en dus in 1945 weer op het kussen kwam.
- De rechtsstaat 1976 betekent: een samenlevingsverband waarin het recht op eten, werk en onderwijs voor elke sloeber is gewaarborgd. Een stukje Koninkrijk Gods op aarde dus. In die rechtsstaat ontbreken „Staatschutzpolizei” en „terreurbrigade”.

CHILE HOY

Arjos konferentie: „Rechtsstaat en terreur”

Data: Vrijdagavond 29 en zaterdag 30 oktober.

Plaats: Centrum „Hydepark”, Dribergestraatweg 50, postbus 80, Driebergen. Tel. 03438-4041.

Konferentievoorzitter: Herman Schoon (socioloog).

Sprekers:

- mr. H. Addens (advocaat-generaal te Leeuwarden);
- mr. R. B. Hartkamp (advocaat te Utrecht);
- prof. dr. N. W. de Smit (zenuwarts te Amsterdam).

Aanmelding studiekonferentie „Rechtsstaat en Terreur”

Bon

naam:

adres:

woonplaats:

Meldt zich aan voor bovengenoemde Arjos-studiekonferentie op vrijdagavond 29 en zaterdag 30 oktober 1976.

(sturen naar: sekretaris Arjos Dr. Kuyperstraat 3, Den Haag).

Parlement en emancipatie van de vrouw

Door J. G. Kraaijeveld-Wouters; ARP-Tweede-Kamerlid

Twee dagen lang heeft de Tweede Kamer gediscussieerd met de Regering over haar emancipatie-beleid. Twee dagen lang stond de vrouw centraal in het debat. Dat wil nog niet zeggen dat de vraagstukken rond de plaats en positie van de vrouw centraal staan in het Regeringsbeleid!

Een vrouw-vriendelijk personeelsbeleid van de Overheid, een sterk accent op haar ontplooiingsmogelijkheden, zoeken naar oplossingen voor haar speciale problemen op de arbeidsmarkt etc. - het komt allemaal maar uitermate traag op gang. Theoretisch waren alle bewindslieden, die tijdens de Openbare Commissie Vergaderingen achter de Regeringstafel plaatsnamen, „in” voor een bewust emancipatie-beleid. Zij beaamden dat er nog veel gebeuren moet, wil de vrouw - samen met de man - haar talenten en mogelijkheden royaal kunnen ontplooiën en benutten in onze samenleving. Ook zij onderschreven dat er in onze regelingen nog wel iets scheef zit.

Lippendienst of overtuiging
Wat de concrete toezeggingen betreft, bleef het allemaal echter maar magertjes. De eerlijkheid gebiedt te zeggen dat „emancipatie van de vrouw” een moeilijke materie is, moeilijk om er concreet vat op te krijgen, om het „hard” te maken in Overheidsbeleid. Emancipatie van de vrouw heeft immers vooral te maken met ons aller mentaliteit, met een manier van denken, met nieuwe levensstijl.

De Overheid dient daarin beslist niet bevoogdend op te treden. Dat neemt niet weg dat de Regering er naar onze mening met overtuiging, zoekend en speurend, op uit dient te zijn om in onze wetgeving en in haar eigen concrete handelen discriminerende elementen te verwijderen. Dat zij royale ruimte dient te scheppen voor de vrouw, opdat zij in onze maatschappij nog beter tot haar „recht” kan komen (in de breedste zin van het woord!). De indruk die de O.C.V.'s hebben nagelaten is toch dat sommige bewindslieden wel lippendienst bewijzen aan de „emancipatie van de vrouw” (je kunt het immers niet maken vandaag daar tegen te zijn), maar dat ze graag na het debat weer overgaan tot de „gewone” orde van de dag. Wat echter nodig is, dat zijn Ministers en Staatssecretarissen (met op de achtergrond hun ambtenaren-corps!) die er zelf van overtuigd zijn dat er ten aanzien van de plaats en de positie van de vrouw in onze 1976-samenleving nog concrete verbeteringen dienen te worden aangebracht en die constant, hardnekkig en ook creatief in hun beleid proberen daar iets aan te doen. Hopelijk hebben de Openbare Commissie Vergaderingen daartoe toch een aanzet gegeven.

Visie op de vrouw
In de eerste O.C.V. zijn „algemene beschouwingen” ten beste gegeven vanuit de verschillende fracties. Verhalen over het begrip „emancipatie”, visie op de vrouw,

kortom uitstippeling van de grote lijnen die eerst getrokken moeten worden, wil je zinnig kunnen spreken met de verschillende bewindslieden over hun concrete aandeel in het emancipatie-beleid. De gemeenschappelijke bijdrage van de K.V.P., C.H.U. en A.R.-fractie is reeds in Nederlandse Gedachten van 17 juli jl. opgenomen. Verschillende andere fracties in de Kamer deden ook interessante uitspraken.

De Partij van de Arbeid stelde b.v.: „De ene wereld is die van het openbare leven (de maatschappij) waarin mensen zich manifesteren die betaalde arbeid verrichten - en die mensen zijn voornamelijk mannen. Daartegenover staat de wereld van het privé-leven, waar verzorgende, onbetaalde arbeid voornamelijk door vrouwen verricht wordt. Ons uitgangspunt is dat elk lid van onze samenleving in staat gesteld moet worden aan beide levenssferen in gelijke mate deel te nemen.”

De P.S.P.: „Emancipatie - dan wel bevrijding - van de vrouw is onverbreekelijk verbonden met de bevrijding van mensen uit hun loonafhankelijkheid, uit hun verveemding, met een totale verandering van de afhandelingsituaties, zoals die op het ogenblik voor het grootste deel van de bevolking bestaan in een uitbuitend systeem”.

De V.V.D.: „Er is op allerlei gebied achterstelling van vrouwen. De precieze gegevens daarover ontbreken. Onderzoeken op grote schaal worden niet ingesteld, vermoedelijk omdat zij te duur zijn. Op kleine schaal werpen projecten (vooral in de specifieke C.R.M.-sfeer) nut af. Maar zodra het gaat om veelomvattende overheidsmaatregelen, zullen de financiële consequenties tot voorzichtigheid manen.”

Onderwijs
Vanuit de C.D.A.-fracties hebben wij krachtig onderstreept wat Minister Van Kemenade in de schriftelijke voorbereiding had gesteld: „De doorbreking van rolpatronen van de kant van de Regering via het onderwijs zou op gespannen voet staan met de vrijheid van onderwijs. Er is echter wel een taak voor de Overheid, zij het een beperkte.” Wij menen dat onderwijs een centrale plaats inneemt in het emancipatie-beleid. Onderwijs opent immers ook voor vrouwen vele deuren. Algemene vorming is ook voor meisjes van uitermate groot belang, juist gezien de verschillende levenssituaties waarin zij als volwassene komt te verkeren. Beroepsopleiding verdient ook haar grote aandacht, omdat zij daar in verschillende fasen in haar leven veel aan zal kunnen hebben. Naar onze mening dient ons nationale onderwijsbeleid bovendien gericht te zijn op inhaalmanoeuvres voor vrouwen, gezien haar achterstand. Er is op dit moment nog een kwantitatieve

achterstand van meisjes, vooral bij het hoger beroeps- en universitair onderwijs. Er is ook een kwalitatieve achterstand - dikwijls komen meisjes in vergelijkbaar lagere vormen van onderwijs terecht dan jongens. Bovendien is er een gehele generatie vrouwen die vroeger weinig scholingsmogelijkheden heeft gehad. De Minister legde in zijn beantwoording vooral het accent op

■ vernieuwing en verbetering van het onderwijs, waardoor ook de meisjes nog beter opgevangen kunnen worden.

■ samenwerking, zelfs integratie van de verschillende vormen van lager beroeps- en onderwijs (huishoudschool, i.t.s., etc.) en middelbaar beroeps- en onderwijs.

■ de ontwikkeling van de „open school” en „educatieve netwerken”, waardoor vorming en onderwijs ook voor volwassen vrouwen dichterbij huis bereikbaar zal zijn, aansluitend op hun uitgangssituatie.

De vraag blijft of inderdaad met de invoering van een middenschool of een bovenschool de meisjes beter zullen worden opgevangen door het onderwijs of dat daar juist vraagtekens bij gezet moeten worden zoals de A.R.-vrouwen tijdens hun onderwijs-studiedag dit voorjaar reeds deden. „Moeder-Mavo's” krijgen gelukkig betere kansen. Over het optrekken van de leeftijdsgrens voor het jong-volwassenenwerk blijkt gepraat te kunnen worden. De grote operatie „herstructurering middelbaar huishoud- en nijverheids- en middelbaar sociaal-pedagogisch onderwijs” heeft voorrang - ook bij de Minister - binnen de onderwijsbegroting.

Belastinggelijkheid-rolwisseling
Reeds in 1974 noemde Noteboom (K.V.P.) de fiscale verzelfstandiging van het arbeidsinkomen van de vrouw „een eerste stap”. Hij drong toen aan op een nota waarin mogelijkheden voor uitbreiding en oplossingen van knelpunten zouden worden aangegeven, waardoor een volgende stap gezet zou kunnen worden. Op dit thema borduurden de C.D.A.-fracties nu voort. Zij drongen aan op spoedig totstandkomen van zo'n nota, op mogelijkheden om de vrouw die thuis een volledige dagtaak vervult, tenminste „fiscaal” te erkennen, op een oordeel over het systeem van splitsing, en eventuele keuzemogelijkheid bij integrale rolwisseling. Belangrijk is bovendien om in een nota duidelijk aan te geven welke effecten een bepaalde keus voor de gehuwden in ons belastingstelsel heeft voor de groep ongehuwden. Trekken aan één touwtje in ons belastingstelsel heeft immers tot gevolg dat vele touwtjes tegelijkertijd in beweging worden gebracht, daar de onderdelen van ons belastingstelsel op elkaar zijn afgestemd. Het amendement Dolman - ingediend bij de behandeling van het belastingplan vorig jaar december en aangenomen door de Kamer - heeft vele moeilijkheden veroorzaakt. Via het amendement werd de verzelfstandiging van de vrouw uitgebreid tot de arbeidsongeschiktheids-uitkeringen. Op zich een redelijke zaak, maar met een geweldige precedent-werking op andere terreinen met vergaande budgettaire gevolgen. Beter een nota met de gehele problematiek op tafel dan een incidenteel hap-snap-beleid. De staatssecretaris heeft een nota op korte termijn toegezegd. Ook de discussie over een „integrale rolwisseling”, waartoe in de O.C.V. een eerste aanzet werd gegeven, zal via de gegevens van de nota straks worden voortgezet.

Sociale Zaken
Belangrijk vraagstuk in deze sector was vooral de relatie vrouw-arbeidsmarkt, en het beleid dat op dit terrein gevoerd zou moeten worden. Een gigantisch vraagstuk in een tijd van werkloosheid, de noodzaak te komen tot een herverdeling van de schaarse arbeid en tegelijkertijd een groter wordend aantal vrouwen dat in het arbeidsproces wenst te worden opgenomen. Met op de achtergrond de problematiek van de spreiding van inkomens, al of niet per persoon of per gezin. Niet alleen dat de aandacht gericht zou moeten worden op de verdeling van de werkgelegenheid, zoals de Regering vaag

Minister Den Uyl in gesprek met een aantal pleitsters voor vrouwenemancipatie

aangeeft in haar advies-aanvraag aan de S.E.R. „Er moet een zeer actief beleid gevoerd worden om de beschikbare arbeid die nu eenmaal beperkt is, zo eerlijk mogelijk over mannen en vrouwen te verdelen”, zo stelde Tilanus namens de C.D.A.-fracties. Belangrijk thema van onze bijdrage aan het debat was ook de situatie van de zwaar belaste, gehuwde, oudere, werkende vrouw.

Gezin en andere samenlevingsvormen

In de discussie rond het agendapunt „juridische positie van andere samenlevingsvormen” hebben we als C.D.A.-fracties een kans gemist. Wel zijn duidelijke uitspraken gedaan over het gezin. Mevrouw Lückers stelde o.a. nadrukkelijk: „Wij beklemtonen dat wij ons zullen verzetten tegen de afbraak van het gezin en dat wij zullen pleiten voor een gezin waarin man en vrouw samen de materiële verzorging en de opvoeding van hun kinderen naar hun inzicht zullen bepalen. De samenleving dient dat te ondersteunen.” Dat was de ene kant van de medaille. De andere kant van de medaille toont het duidelijke gegeven dat er vandaag andere samenlevingsvormen bestaan. De vraag wordt dan wat dat in een Overheidsbeleid, dat op de werkelijkheid is gericht, zou moeten betekenen. Daarover hadden wij geen diepgaande discussie in de fracties gevoerd en daarom werd er verder over gezwegen. Ook in onze eigen kring komen discussies op gang over huwen of samenwonen. Dat gaat dan over vele jonge mensen die voor dit vraagstuk staan en hier een „moderne” keus maken. Het gaat ook over vele bejaarden. Bovendien is er het vraagstuk van mensen met een andere seksuele gerichtheid. De Partij van de Arbeid, de P.P.R. en Huijsen gaven wel breedvoerige beschouwingen ten beste. Wat de P.P.R. betreft monddede dit zelfs uit in een voorstel dat de Overheid het huwelijk als één vorm van vrijwillig samenleven zou dienen te erkennen. Daarnaast zou aan het huwelijk gelijk gesteld dienen te worden „elke leefgemeenschap, gebaseerd op de onderlinge instemming der vrijwillig toetredende partners, welke van enige duur is, de omvang van een normaal gezin niet te boven gaat en welke gekenmerkt wordt door een vergaande economische eenheid en gezamenlijkheid van woning”.

Gevoelig vraagstuk
Minister Van Agt is de uitdaging niet uit de weg gegaan. Op voortreffelijke wijze heeft hij dit zo ingewikkelde en gevoelige vraagstuk benaderd. Hij acht het wel zeer gewenst enige ordening te brengen in de veelheid van „andere samenlevingsvormen”. Toespraak: ■ de situatie van een man en een vrouw die met elkaar door het leven gaan als waren zij gehuwd

- het bestendig samenzijn van twee mannen of twee vrouwen
- moeder of vader met dochter die haar of hem verzorgt
- „commune-achtige” situaties.

Zonder meer gelijkstellen van deze samenlevingsvormen met het huwelijk levert moeilijkheden op. Het huwelijk is herkenbaar. Via de weg van wettelijke formaliteiten is volstrekt duidelijk wanneer er sprake is van een huwelijk en wanneer niet. Het huwelijk is gekenmerkt door de langdurige relatie. Daarop is het huwelijkscontract gebaseerd. Daarop steunen ook de sociale zekerheden die gehuwden toevallen. Mensen die niet in het „keurslijf” van een wettelijk huwelijk gedrongen willen worden, kiezen immers juist een ander uitgangspunt. Zij kiezen de minder hechte band, de vrijere relatie. Een contract, waartoe zij vandaag besluiten, kan van de ene dag op de andere weer ongedaan gemaakt worden. Daarop de vele (wettelijke) regelingen baseren betreffende pensioenen, belastingen, sociale zekerheid, erfrecht etc. zou toch wel een hachelijke zaak zijn. De Minister is bereid om bij de behandeling van de partiële wijziging van het erfrecht het vraagstuk verder uit te diepen.

Motie
Vele andere onderwerpen zijn nog ter sprake gekomen, o.a. benoemingenbeleid van Binnenlandse en Buitenlandse Zaken, anti-discriminatie wetgeving, coördinatie van het emancipatiebeleid etc. Op de rol staat nog: ontwikkelings-samenwerking en vrouwen van buitenlandse werknemers. De samenwerkende C.D.A.-fracties dienden één motie in, waarin zij - gezien de belangrijke bijdrage die vrouwenorganisaties leveren bij de vorming en ontwikkeling van vrouwen - de Regering verzoeken maatregelen te nemen die ertoe leiden dat aan vrouwenorganisaties op lokaal, regionaal, provinciaal en landelijk niveau, middelen en mogelijkheden ter beschikking worden gesteld teneinde hun taak zowel kwantitatief als kwalitatief beter te kunnen vervullen.

Troonrede
Een grote handicap bij alle discussies was het feit dat er geen Regeringsstuk op tafel lag; geen regeringsbeleid waar tegenaan gepraat kon worden. Onze fracties hebben krachtig op een dergelijk beleidsstuk in deze regeringsperiode aangedrongen. Minister Van Doorn heeft dit, zij het na veel aarzelen, toch wel toegezegd. De Troonrede stelt nu: „Over de emancipatie van de vrouw zal de Regering u dit zittingsjaar denkbeelden voor een beleid op langere termijn voorleggen”. We wachten met spanning af.

GEDEELDE VERANTWOORDELIJKHEID

Dit boekje bevat de belangrijke redevoeringen, uitgesproken tijdens de voorjaarspartijraad van 10 april jl.

- de rede van H. A. de Boer „Om een CDA met karakter”
- de rede van mr. W. Aantjes „Delen in verantwoordelijkheid, werk en offers”

Tevens is opgenomen de tekst van de resolutie over één CDA-lijst. Omvang: 32 pagina's, geïllustreerd. Prijs f 3,- per exemplaar.

Bestellingen
Stort het bedrag op postgiro 89673 t. n. v. AR-Partijstichting, Den Haag. met vermelding van „Gedeelde verantwoordelijkheid.”

Een nieuwe CDA-publikatie

COMMENTAAR OP DE CONTOURENNOTA

Samen verantwoordelijk voor het onderwijs

Het rapport van de wetenschappelijke instituten van ARP, CHU en KVP is een reactie op de ministeriële discussienota „Contouren van een toekomstig onderwijsbestel”. Naast lovende woorden plaatst de commissie ook kritische opmerkingen bij de nota van de bewindslieden van onderwijs. Daarnaast heeft de commissie getracht een aanzet te geven om te komen tot herformuleringen en het doen van aanbevelingen.

Het royaal en kleurrijk uitgevoerde rapport kost **f 9,90 per exemplaar**

U kunt het rapport bestellen door storting van het bedrag op postgiro 89673 t.n.v. AR-Partijstichting, Den Haag met vermelding van „Commentaar op de contourennota.”

Centrale personen-administratie (C.P.A.)

Door K. H. Mollema stafmedewerker automatiseringszaken bij de Vereniging van Nederlandse Gemeenten

Het is al weer enige tijd geleden – om precies te zijn februari j.l. – dat Staatssecretaris Polak van Binnenlandse Zaken een publikatie het licht deed zien getiteld: Centrale personen-administratie.

De publikatie bevat de door de ministeries van Binnenlandse Zaken, van Justitie en van Economische Zaken ontworpen tekst van een voorontwerp van wet op de centrale personen-administratie en het advies dat hierover is uitgebracht door de Staatscommissie bescherming persoonlijke levenssfeer in verband met persoonsregistratie (De Staatscommissie-Koopmans). De Staatssecretaris heeft de publikatie om advies toegezonden aan een aantal instanties. In een Ten Geleide schrijft hij dat pas na ontvangst en bestudering van die adviezen beslist zal worden of en, zo ja, in welke vorm de regering de totstandkoming van een centrale personen-administratie zal bevorderen. Deze zinsnede geeft ons aanleiding enige kanttekeningen te plaatsen bij een eventuele centrale personen-administratie.

Wat is deze personen-registratie

Eerst willen wij echter stilstaan bij wat nu eigenlijk onder deze personen-administratie wordt verstaan. In het voorontwerp wordt uitgegaan van een rijksdienst onder de minister van Binnenlandse Zaken. Deze dienst zou dan onder meer tot taak moeten krijgen:

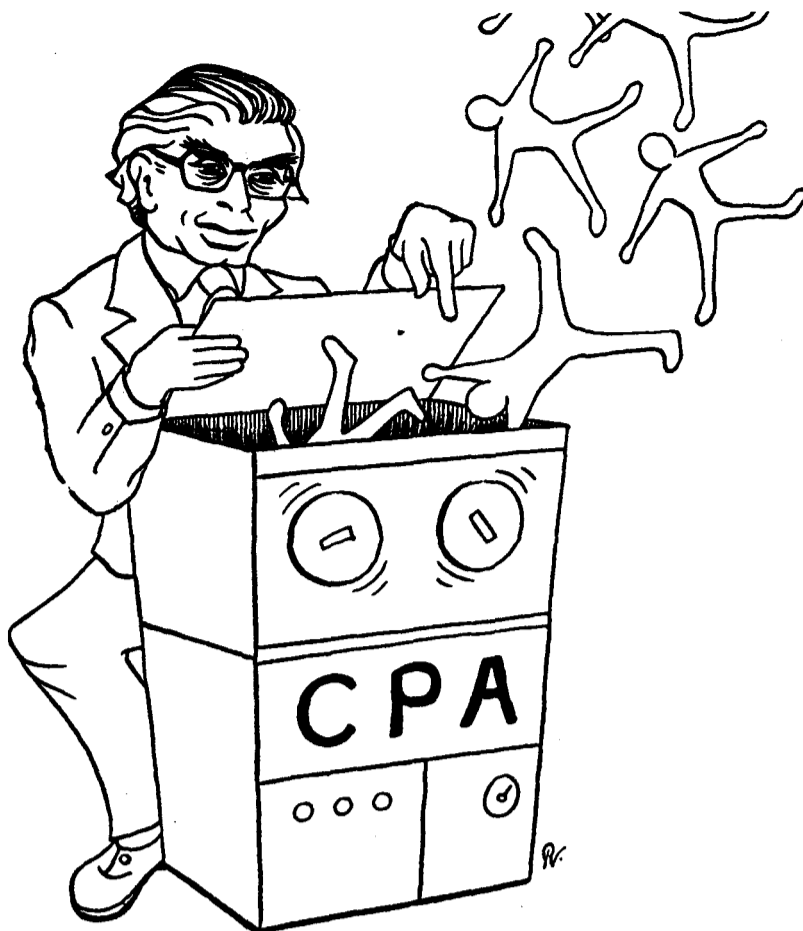
a. het aanleggen, inrichten, bijhouden, bewaren en beveiligen van het register voor de registratie van de gegevens, die nauwkeurig in de wet worden omschreven;

b. het ontvangen, bewerken en verstrekken van die gegevens en van veranderingen daarop. In het NCR/Handelsblad van 26 februari j.l. schreef mr. F. Kuitenbrouwer zelfs van een „geautomatiseerd adresboek van de hele Nederlandse bevolking.“ De achterliggende gedachte om tot een dergelijke personen-administratie te komen is in wezen niet de administratie – beter is te spreken van registratie – op zich, maar de behoefte van rijkswege om van uit

één punt persoonsgegevens te ontvangen in plaats van uit 842 gemeenten. Op zich zelf genomen is dat ook wel voor te stellen. De vraag is evenwel moet dat dan op deze manier.

Modernere bevolkingsboekhouding

Het is verwonderlijk dat in de memorie van toelichting op het voorontwerp enkele zaken met elkaar worden verward. Dat zou je in dit stadium toch niet meer verwachten. De memorie van toelichting gaat ervan uit dat de huidige bevolkingsboekhouding niet meer op de meest economische wijze aan de eisen voldoet. De bevolkingsboekhouding wordt al sinds 1828 door de gemeenten, krachtens wettelijke bepalingen, gevoerd. Het is dan ook begrijpelijk dat het vooral de gemeenten zijn die in opstand zijn gekomen naar aanleiding van deze publikatie. Wat is namelijk het geval. Juist om redenen dat de bevolkingsboekhouding niet meer op de meest economische wijze aan de eisen voldoet, is men in die kring gaan uitzien naar een modernere opzet van de gemeentelijke persoonsregisters. Op initiatief van de Vereniging van Nederlandse Gemeenten (V.N.G.) is al in 1968 de Stichting tot Ontwikkeling van de Automatisering bij de Gemeenten (SOAG) opgericht. In SOAG-verband worden diverse landelijk uniforme systemen ontwikkeld, waaronder een bevolkingsstelsel. Eerder waren in de jaren vijftig diverse gemeenten reeds overgegaan op de mechanisatie van de bevolkingsboekhouding; een vorm van registratie die in 1957 binnen de werkkingsfeer van het Besluit Bevolkingsboekhouding werd gebracht. In de memorie van toelichting worden een aantal argumenten aangedragen voor de automatisering van de bevolkingsboekhouding. Daarmee wordt, op zijn zachtst gezegd, geheel voorbijgegaan aan de stand van zaken van de gemeentelijke automatisering. In plaats van te concluderen dat de wettelijke voorschriften aan een grondige herziening toe zijn, wordt aan de automatisering van de bevolkingsboekhouding de conclusie van een centrale – dat wil zeggen van rijkswege bijgehouden – persoonsregistratie verbonden. Maar heeft men dan de gemeentelijke

automatisering helemaal vergeten? Geenszins. Op bladzijde 20 van de publikatie staat zelfs: Wel rijst hierbij de vraag of de taak van de CPA niet kan worden vervuld door de tien gemeentelijke regionale automatiseringscentra welke thans reeds bestaan c.q. in de naaste toekomst zullen worden geëffectueerd. Tegen het inschakelen van de regionale automatiseringscentra worden dan een drietal bezwaren aangevoerd. Uit bestuurlijk oogpunt. Uit het oogpunt van de bescherming van de persoonlijke levenssfeer. En uit technisch-economisch oogpunt. Bezwaren die alle kunnen worden weerlegd.

Bescherming persoonlijke levenssfeer

Op één van de drie willen wij toch nog wat nader ingaan. De bescherming van de persoonlijke levenssfeer. Een belangrijk onderwerp, zo niet het belangrijkste. Sinds de laatste volkstelling een geliefd onderwerp voor menig scribent die zich op het terrein van de persoonsregistratie richt. Er is zelfs al enkele jaren een speciale Staatscommissie (bescherming persoonlijke levenssfeer in verband met persoonsregistraties) die zich uitsluitend met deze materie bezighoudt: kortweg de Staatscommissie-Koopmans, genoemd naar de voorzitter, prof. mr. T. Koopmans. Voor alles dient men hier te bedenken dat, aangezien beide registraties

geautomatiseerd plaatsvinden, de persoonlijke levenssfeer even goed beschermd kan worden in een regionaal centrum als in een C.P.A. Daar komt nog bij dat het landelijk bevolkingsstelsel van de SOAG reeds bestaat. In 1984 – het jaar waarin ook een eventuele C.P.A. pas gereed zal kunnen zijn – verwacht de SOAG dat op basis van vrijwilligheid 12 van de 14 miljoen Nederlanders zal zijn opgenomen in het bevolkingsstelsel. De C.P.A. wordt dus een extra registratie. Over dubbele persoonsregistraties heeft de commissie-Koopmans evenwel in haar advies op de C.P.A. uitgebracht, gezegd: uit een oogpunt van bescherming van de persoonlijke levenssfeer heeft het nadelen om dezelfde gegevens in verschillende registraties op te slaan. In de publikatie (biz. 20) doet men net of de gemeenten allerlei informatie naar believen in hun bestanden opnemen. Integendeel, in het bevolkingsstelsel worden alleen die gegevens opgenomen, die wettelijk zijn voorgeschreven bij of krachtens de Wet op de volkings- en verblijfsregisters. In zo'n bevolkingsregister staat de persoonskaart centraal. Die persoonskaart zou je de papieren dubbelganger van iedere Nederlander kunnen noemen.

Onafhankelijk orgaan van toezicht

De memorie van toelichting spreekt zichzelf evenwel tegen waar het gaat over

het handhaven van de persoonskaart. Op de ene plaats staat:... dat uit een oogpunt van geheimhouding de opslag in een computer voordelen heeft boven de opslag in een kaartstelsel. Elders staat echter: Ter vermindering van misverstanden zij erop gewezen, dat het niet de bedoeling is in verband met de instelling van een C.P.A. de gemeentelijke bevolkingsregisters op te heffen en de persoonskaarten af te schaffen.

Hieruit zou je eveneens kunnen opmaken dat de C.P.A. een extra registratie wordt. Eerder is al gezegd dat dat nadelen heeft voor de bescherming van de persoonlijke levenssfeer.

In één aspect uit het voorontwerp van wet kunnen de gemeenten zich wel vinden, namelijk een onafhankelijk orgaan van toezicht. Dat orgaan zal dan tevens tot taak dienen te krijgen te beslissen over geschillen die zouden kunnen rijzen naar aanleiding van de toepassing van beperkende bepalingen ter bescherming van de persoonlijke levenssfeer.

In hun reactie op het interim-rapport van de staatscommissie Koopmans hebben de gemeenten zich achter de Vereniging van Bevolkingsboekhouding en Militaire zaken gesteld. Deze vereniging had in een memorandum voor een dergelijk orgaan gepleit.

Binnen de eigen kring willen de gemeenten nu met het oog op de bescherming van de levenssfeer van de geregistreerden in de regionale intergemeentelijke automatiseringscentra de instelling van (een) commissie(s) van toezicht bevorderen.

Let op uw saeck

Zoals in het begin al vermeld is het nog maar de vraag of het ooit tot een wet op de C.P.A. zal komen. De gemeenten hebben daar bepaald geen behoefte aan. Zeker niet als die wet wordt gepresenteerd op de manier zoals nu het geval is. Waarbij de gemeenten min of meer in een kwaad daglicht worden gesteld. Vele miljoenen gulden worden uitgegeven om de bevolkingsregisters te automatiseren. Dan zegt het Rijk: dank je wel. Ik maak een centrale personen-administratie. Dit alles overziende zou ik alleen nog willen opmerken: Volksvertegenwoordigers let op uw saeck. Wacht u voor teveel centralisme.

Bronnen

- Centrale personen-administratie. Staatsuitgeverij 's-Gravenhage 1976.
- Memorandum van de „Vereniging voor bevolkingsboekhouding en militaire zaken“ naar aanleiding van het interim-rapport van de Staatscommissie-Koopmans.
- diverse publikaties van de SOAG.
- Nota van de „Vereniging voor bevolkingsboekhouding en militaire zaken“ met betrekking tot de centrale personen-administratie.
- Reactie op het voorontwerp van wet centrale personen-administratie van V.N.G. en SOAG.

In Friesland een politieke scholingskursus over onderwijsvraagstukken

Leden van de CDA-partijen kunnen dit najaar in Friesland een kaderkursus gaan volgen over onderwijsvraagstukken. ARVA, ARJOS en ARPC van Friesland hebben gezamenlijk het initiatief genomen tot het opzetten van een serie avonden gewijd aan diverse kanten van onderwijsproblematiek.

Op 1 en 15 november, 6 december, 10 en 31 januari 1977 (5 maandagavonden van 19.30 tot 22.30 uur) worden er een vijftal bijeenkomsten georganiseerd te Leeuwarden, in het „Trefpunt“, Schrans 90 Het cursusgeld bedraagt – eenmalig – f 25,-. De heer v.d. Boon uit Anjum is bereid gebleken als cursusleider te willen optreden.

Onderwerpen

- geschiedenis van het onderwijs

■ onderwijsvernieuwing, maar hoe?

■ onderwijs is ook „politiek“

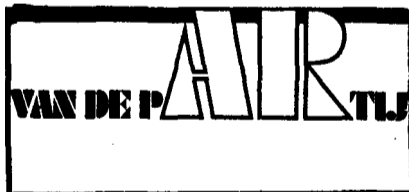
■ beroepskeuze, een belangrijke beslissing

■ wordt het chr. onderwijs bedreigd?

Als gesprekspartners zijn o.a. uitgenodigd, de heer J. H. Bos, dir. Chr. Ped. Academie Leeuwarden, L. de Haan, dir. Chr. Mavo, Kollum, mevr. J. G. Kraaijeveld-Wouters. Tweede-Kamerlid ARP, drs. K. de Jong - Oz., staatssecretaris van onderwijs en wetenschappen.

Meldt u spoedig aan! Het gaat hier om een hoogst actuele zaak. Als christen-democraten raakt de huidige onderwijsproblematiek ons allen.

U kunt zich opgeven bij, en eventueel meer informatie vragen aan, bij: mevrouw A. Bangma-van Es, Schrans D 93, Leeuwarden, tel. 05100-2.64.06 of dhr. D. Reitsma, Koalkamp 27, Hardegarijp. Tel. 05110-2241

Derde les maatschappijleer uit! Samen-werken: een hele onderneming..!

Deze week verscheen de derde lesbrief maatschappijleer in de serie „Politiek? Kom nou!“ Daarmee is deze serie van drie lesbrieven voltooid.

De eerste twee lessen, die eerder dit jaar verschenen, hadden resp. als thema de inrichting van ons staatsbestel (les 1) en stromingen in de politiek: christen-democratie versus liberalisme en socialisme (les 2).

Inhoud

De zojuist verschenen derde les gaat vooral in op sociaal-economische vraagstukken. De lesbrief begint met een historisch overzicht – in vogelvlucht – van het sociale vraagstuk: de strijd van de arbeider voor een menswaardiger situatie wordt hier belicht. De rol van de vakbonden, politieke partijen en kerken komt daarbij aan de orde. Vervolgens komt het vraagstuk van de medezeggenschap aan de orde. In deze paragraaf wordt ingegaan op de opvattingen van FNV (NVV/NKV) en CNV. Ook wordt stilgestaan bij veranderende opvattingen over het begrip „arbeid“.

Opdrachten en cartoons

De tekst wordt afgewisseld met opdrachten die het inzicht – en de

zelfwerkzaamheid van de gebruikers van deze les daarbij – in de lesstof willen pogen te verdiepen. Arend Van Dam tekende enkele prachtige cartoons voor deze les, tekeningen die helemaal bij de tekst horen.

Moeilijke woorden zijn in deze les vermeden. Ter wille van het beter volgen van de actualiteit rondom deze vraagstukken is een lijst met moeilijke woorden toegevoegd.

De eerste twee lessen ondervinden veel belangstelling van de scholen: met name de lagere klassen van het lager beroepsonderwijs, MAVO en HAVO behoren tot de gebruikers. Maar ook voor de cathese en voor politiekbelangstellende kinderen – jongerenclubs – is dit materiaal goed bruikbaar.

Prijsregeling

Les 1, 2 en 3, kosten f 1,25 per ex., bij een groter aantal lessen een aanzienlijke korting: 2 tot en met 4 ex. f 1,- per ex., 5 tot en met 9 ex. f 0,85 per ex., 10 tot en met 24 ex. f 0,70 per ex., 25 ex. en meer f 0,55 per ex. Stort het verschuldigde bedrag op postgiro nr. 89673 t.n.v. AR-Partijstichting, Der. Haag met vermelding van het gewenste.

Het defensiebeleid en de motie Aantjes

door Drs. H. C. Couprie
lid CDA-defensiecommissie voor de ARP

Tijdens de algemene beschouwingen over de Rijksbegroting 1976, vorig jaar oktober, heeft de Tweede Kamer in meerderheid een door Mr. Aantjes ingediende motie aanvaard. In deze motie wordt de regering gevraagd eventuele voornemens om af te wijken van het in de Defensienota 1974 vastgelegde defensiebeleid, eerst in de Kamer ter discussie te stellen. Toetsing van de nu ingediende begroting 1977 aan de uitspraak van de Kamer roept een aantal vragen op.

Eenzijds vragen over de juiste interpretatie van de motie zelf en anderzijds betreffende de uitspraak van de Defensiecommissie in de Memorie van Toelichting, dat het in deze begroting neergelegde beleid geen uitvoering van de motie Aantjes noodzakelijk maakt. In dit artikel zal, mede in het licht van de parlementaire discussies rond het defensiebeleid, nader op deze vraagpunten worden ingegaan.

Interpretatie

Als criterium voor de verplichting van de regering tot uitvoering van de motie Aantjes geldt het aandeel van Nederland in de totale NAVO-inspanning. Als de regering het voornemen heeft daaraan te tornen, moet daar eerst met de Kamer over worden gesproken.

Belangrijk is, welke inhoud men aan het begrip „aandeel” wil geven. Of meer concreet vanuit de motie gedacht, waarover met betrekking tot onze NAVO-bijdrage tussen regering en Kamer overeenstemming werd bereikt, toen de Defensienota 1974 indertijd door de Kamer voor kennisgeving werd aangenomen, zoals dat in parlementaire taal heet. Binnen de kamerfrakties, ook van de partijen die achter het NAVO-lidmaatschap van Nederland staan, wordt hier verschillend over gedacht. Globaal zou men hier twee uiterste gezichtspunten kunnen onderscheiden.

■ Enerzijds een visie, waarbij men consequent wil vasthouden aan de materiële en kwantitatieve inhoud van de NAVO-bijdrage, zoals die is overeengekomen en opgenomen in de zogenaamde „NATO Force Goals”. Dit dan onder aanvaarding van alle financiële consequenties op korte en lange termijn en de daarvoor noodzakelijke prioriteit die aan Defensie zou moeten worden gegeven bij de jaarlijkse toewijzing van overheidsmiddelen.

■ Lijnrecht hier tegenover het meer vrijblijvende gezichtspunt, dat er slechts sprake is van een algemene, minder concreet uitgewerkte beleidsfilosofie, die achter de ingediende defensieplannen schuilgaat. Een filosofie, die naar men hoopt op langere termijn geactualiseerd zal worden en zal uitmonden in een qua aard en omvang redelijke defensiebijdrage voor de tachtiger jaren. Dit onder aanvaarding van tijdelijke leemtes in de vervanging van verouderd materieel of in de operationele inzetbaarheid van de eenheden, waar in het kader van de nationale prioriteitsstelling niet voldoende financiële middelen beschikbaar kunnen worden gesteld.

Om deze tegenstelling in visie wat te versimpelen: of men wil dat consequent wordt vastgehouden aan de afspraken, wat het ook mag kosten of men vraagt er op langere termijn iets van te maken, maar men heeft er niet veel geld voor over. En daartussenin liggen dan allerlei nuances. Ook binnen de christen-democratische partijen en frakties zijn de meningen over een verantwoord te achten NAVO-bijdrage niet altijd gelijklopend en kan men standpunten horen verkondigen die dan weer dicht bij het ene en dan weer dicht bij het andere uiterste liggen.

Niettemin biedt de opstelling van de CDA-frakties in de Kamer wel enig houvast.

Wie er de handelingen op naslaat kan constateren, dat de CDA-frakties, los van

hun bedenkingen op het gebied van personeel en materieel en op het terrein van de NAVO-afspraken, er primair voor hebben gepleit, dat aan de fysieke plannen, die zouden worden aanvaard, blijvend een stevige financiële basis zou worden gegeven. Bij de behandeling van de Defensienota dienden met name de moties Scholten en Van Leeuwen ertoe de vinger aan de pols te houden van een beleid, waarover men niet geheel gerust was, maar dat men niettemin het voordeel van de twijfel wilde geven. Het consistente van dit beleid was dat men per begrotingsjaar in staat zou zijn te bezien of mede in het licht van de aanvaarde moties de uitvoering van de plannen al dan niet gevaar liep.

Helaas ging deze consistentie van beleid verloren, toen men bij de daarop volgende begrotingsdiscussies niet meer op de uitvoering van de moties aandrong en er bij de algemene beschouwingen van vorig jaar onder de CDA-partners onvoldoende eenstemmigheid bereikt kon worden, toen het ging om een zeer geringe verhoging van het defensiebudget om de Neptunes in de lucht te kunnen houden.

Toch lijkt het voor de zuiverheid van de discussies goed de juiste interpretatie van de motie Aantjes in eerste instantie te zoeken in een stuk hernieuwde consistentie van beleid. Waarbij het allereerst zou moeten gaan om een objectieve beoordeling van de overeengekomen fysieke plannen voor de krijgsmacht, uitgaande van de aanvaarde NAVO-strategie van „flexibility in response”. Om vervolgens binnen het raam van de NAVO-afspraken vast te stellen in welke periode, dus in welk tempo, gestreefd zou moeten worden deze plannen te realiseren. Immers, wanneer gesproken wordt over een NAVO-bijdrage en de operationele waarde daarvan, dan gaat het om iets tastbaars, om het „er kunnen zijn” en om de overlevingskansen van de betrokkenen, als er onverhoopt een crisis of erger dreigt.

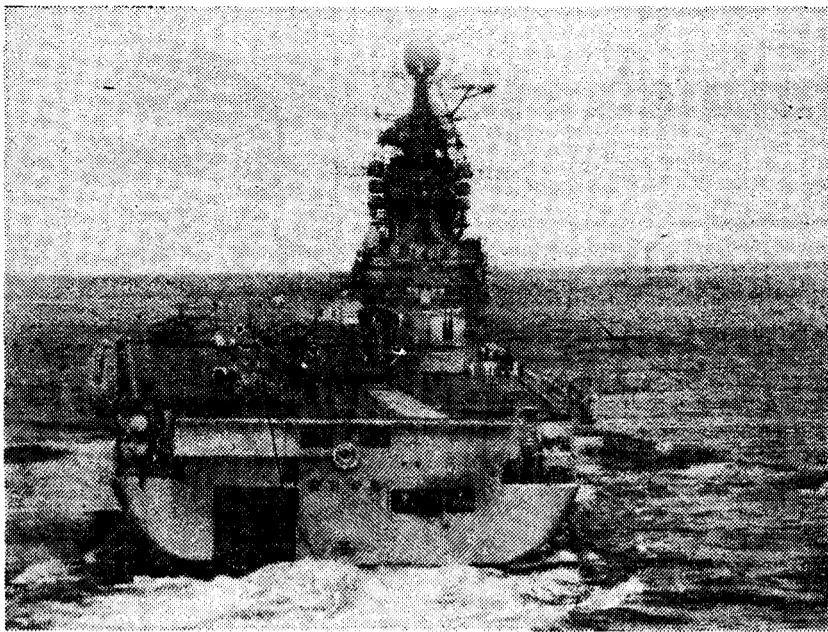
En niet, zoals in de aanbiedingsbrief van de Defensienota te lezen valt, om het „in het vooruitzicht stellen van een bijdrage” ook al gaat het hier allermindst om een papieren plan.

Er zullen nu wellicht lezers zijn, die de woorden „irreëel” of „politiek onhaalbaar” in de mond nemen. Aan hen wordt gevraagd hun oordeel in deze nog even op te schorten. Het gaat hier nog slechts om het vinden van een juiste interpretatie van de motie Aantjes, dus om de vraag wat tussen regering en Kamer is overeengekomen. Althans, zoals de CDA-frakties het hebben bedoeld.

Toetsing

Een volgende stap is de toetsing van de inhoud van de begroting 1977 aan de bedoelingen van de motie Aantjes. Primair dient dan de vraag beantwoord te worden of de regering al dan niet is afgeweken van het overeengekomen, toekomstige defensiebeleid, in die zin dat daarmee de NAVO-bijdrage naar de hierboven gegeven interpretatie, is aangetast. De regering zegt van niet en spreekt in de Memorie van Toelichting op de begroting over „een alleszins redelijke bijdrage aan de bondgenootschappelijke verdediging” en konstateert vervolgens dat „de noodzakelijke bezuinigingen die sinds de totstandkoming van de Defensienota zijn aangebracht de taakvervulling van onze krijgsmacht niet wezenlijk hebben aangetast”. En verder dat „de noodzakelijke verschuivingen van investeringen de taakuitvoering niet onaanvaardbaar aantasten”.

Vage uitspraken en daarom weinig overtuigend. Immers, welke waarde moet aan deze begrippen worden toegekend? Wat is een redelijke bijdrage en wat te verstaan onder een niet wezenlijke aantasting? Wanneer is die nog aanvaardbaar en wanneer niet meer? Welke maatstaven gelden hier? De beantwoording van die vragen zou eenvoudig zijn, indien men de maatstaven zou vaststellen aan de hand van één van beide hierboven geschetste uiterste gezichtspunten. In het ene geval zou de motie Aantjes onmiddellijk uitgevoerd moeten worden, in het andere geval staat het in het vooruitzicht gestelde defensieplan nog recht overeind en zou de inhoud van de Memorie van Toelichting

Het nieuwe Russische vliegkampschip „Kiev”, gefotografeerd vanuit een Nederlandse marineneptune

een stuk minder bedrukt kunnen zijn. Er is dan op z'n hoogst sprake van enige temporisering en dat laat een lange-termijn-filosofie wel toe. Hoewel het standpunt van de defensieleiding duidelijk het dichtst bij het laatste gezichtspunt lijkt te liggen, zou het hen onrecht aandoen de toetsing van de begroting 1977 aan de motie Aantjes zo te simplificeren. Daarvoor komt de door de minister uitgesproken zorg voor de toekomst te duidelijk uit de tekst van de Memorie van Toelichting naar voren. Het is duidelijk dat de waarheid ook hier in het midden ligt. Maar waar? Deze vraag zou men vanuit verschillende hoeken kunnen belichten.

■ Allereerst zuiver *millicair-strategisch*: in dat geval zou moeten worden uitgegaan van een op zeer korte termijn te realiseren vernieuwings- en vervangingsplan voor de krijgsmacht, waarbij als enige knelpunten geaccepteerd zouden kunnen worden de capaciteit van de wapenindustrie, de levertijden en het opleidings tempo voor het personeel. Om dit te volbrengen zouden dan wel alle bomen in de hemel moeten groeien, zodat het de lezer nu wel past de woorden „irreëel” of „politiek onhaalbaar” in de mond te nemen.

■ Vervolgens gezien in het licht van de ontwapeningsstrategie: hier zou als hoofddoel kunnen gelden: het terugdringen van de nucleaire dreiging door te streven naar vooral kwalitatieve gelijkwaardigheid tussen NAVO en Warschaupakt op het gebied van de niet-nucleaire bewapening („conventional parity”) of eventueel, zoals de Ontwapeningsnota het aangeeft naar „approximate parity”.

Uit het stemgedrag tijdens de behandeling van de Ontwapeningsnota is gebleken dat men ook binnen de AR-fractie verschillend denkt over onze onderhandelingsstrategie bij de Oost-West-besprekingen, waar het gaat over de noodzaak de groei van de nucleaire bewapening aan te pakken. Uit het stemgedrag tijdens de algemene beschouwingen van vorig jaar valt echter evenzeer af te leiden dat de AR-fractie unaniem van mening is dat het via onderhandelingen streven naar het terugdringen van de rol van de atoombewapening en de verschrikkelijke dreiging daarvan, niet wordt gediend met het doorbreken van het conventioneel evenwicht. In dit verband wil ik nog wijzen op de recente en zeer lezenswaardige artikelenserie van collega Von Meyenfeldt in Trouw en zijn visie, ook in andere artikelen, op de onmisbaarheid, maar ook op de betrekkelijkheid van de Amerikaanse nucleaire garantie.

Al zal hij het mij niet euvel duiden, dat ik zijn strategische visie op de faktor geografie en de betekenis die hij daaraan hecht voor een naar het Oosten gerichte, territoriale verdediging, niet deel. Daarvoor heb ik, zowel boven als op het zilte nat te vaak aan moeten kijken tegen de dreigende profielen van de Kresta's en Kashins, vlak onder onze kusten. Om nog maar niet te spreken van de hypermoderne profielen, die mijn thans varende en vliegende collega's op de vrije Noordzee en op ons continentaal plat zien verschijnen.

■ Tenslotte nog het *financiële aspect*: Als men de minster laat spreken zijn de

bezuinigingen sedert de Defensienota en nu op de begroting 1977 toegepast, ingrijpend, doch deze hebben het NAVO-bondgenootschap niet wezenlijk aangetast.

Als men de cijfers laat spreken, belopen de bezuinigingen op het volume van de Defensienota tot nu toe en in hun structurele doorwerking in de meerjarenramingen enkele miljarden. En dit dan nog zonder de verminderingen op het reële volume mee te rekenen ten gevolge van het niet voldoende compenseren voor prijsstijgingen.

Voor 1977 is de toegepaste bezuiniging f 246.2 miljoen met een cijfermatige dekking van f 160 miljoen in de personeelsfeer en f 70 miljoen door het interen op de overloop van gelden in de materiële sfeer.

Hier is het woord „cijfermatig” bewust gebruikt, omdat er achter deze dekkingen liggende maatregelen niet zo zonder meer uitvoerbaar zijn. Voor wat betreft de personele maatregelen zal eerst het georganiseerd overleg nog moeten gaan functioneren, terwijl het interen op de overloop in een krappe begrotingssituatie toch ook niet probleemloos zal kunnen gebeuren. Behalve deze f 246.2 miljoen directe bezuiniging, wordt een belangrijk deel van de prijsstijgingen in de materiële sfeer voor 1977 niet door extra middelen gecompenseerd. Deze indirecte bezuiniging betekent een aantasting van het reële materieelvolumen, die voor 1977 leidt tot een deels verschuiven, deels schrappen van enkele belangrijke investeringsprojecten, waaronder het opnieuw niet bestellen van de vervanger

voor de materieel en operationeel verouderde Neptune. Omdat het hier om bestellingen gaat die na 1977 tot levering komen heeft het schrappen ervan voor 1977 geen directe consequenties voor de taakvervulling. In die zin heeft de minister gelijk als hij spreekt over een „niet onaanvaardbare aantasting”. Het is echter weinig zinvol dit onderscheid tussen 1977 en de periode daarna te maken. Immers voorgenomen afwijkingen van NAVO-afspraken dienen reeds in de planningsfase aangemeld te worden. Zo is het bij de Defensienota gebeurd en zo zou het ook nu moeten gebeuren.

De minister voorziet een zeer aanzienlijke vergroting van de problemen tengevolge van de structurele doorwerking van de bezuinigingen in de meerjarenramingen tot en met 1980 in samenhang met het hogere jaarlijkse accrès in de tweede planningsperiode van de Defensienota. Men zal zich herinneren dat indertijd de aanvaarde, doch daarna niet hard gemaakte motie Scholten juist was bedoeld om die evenwichtigheid in de financiële onderbouw van de defensieplannen te verminderen.

Vervolgens spreekt de minster in hetzelfde hoofdstuk zijn verontrusting uit over de te verwachten verdere uitholling van het investeringsvolumen door de onvoldoende gecompenseerde geldontwaarding, reden waarom met meer voortvarendheid gestreefd zou moeten worden naar standaardisatie en taakverdeling. Het financiële kader van de begroting en van de meerjarenramingen overziende en de zorg die de minister hierbij uitspreekt over de uitvoerbaarheid van de plannen en dit vervolgens stellend tegenover de motie Aantjes, zoals die is bedoeld, moet men tot de konklusie komen dat er op zeer korte termijn een diepgaande discussie en een open konfrontatie in de Kamer zou moeten plaatsvinden. En dat er niet gewacht kan worden op de resultaten van de binnen Defensie gestarte studie over het toekomstig defensiebeleid en onze NAVO-bijdrage, die de minister de Kamer nog binnen deze kabinetsperiode denkt te kunnen voorleggen.

Politiek oordeel

Een waardeoordeel over de vraag of onze bijdrage aan de NAVO, bekeken vanuit bovengenoemde gezichtspunten, nog „alleszins redelijk” is te noemen en of de aantasting van de taakuitvoering „al dan niet aanvaardbaar” is, vraagt allereerst een *politiek* oordeel.

En dat is maar goed ook. Want er zijn bij de komende parlementaire discussies ook nog andere onderwerpen van staatszorg aan de orde en die zullen hun, die bij de veiligheid van ons land betrokken zijn, ook een zorg moeten zijn. Het is dan ook niet de bedoeling van dit artikel geweest de problemen bij Defensie te overdrijven, maar evenmin ze te bagatelliseren. Daarvoor is Defensie, als onderwerp van staatszorg, de laatste jaren te zeer aan een negatieve prioriteit onderworpen geweest.

ROTTERDAM

W. J. SPOORMAKER B.V.

AUTOMOBIELBEDRIJF ROTTERDAM-ZUID

Wolphaertsbocht 246 - Telefoon 010-85.28.33

Official Peugeot-dealer voor Rotterdam-Zuid

en het eiland IJsselmonde.

C. de Mooy & Zoon

Im- en export bloemenhandel

Veilingweg 7 - Berkel en Rodenrijs - Telefoon 01891-5033

ZEELAND

Bouwmaterialen

TEGELS
BEKLEDINGSPLATEN VOOR
BINNEN- EN BUITENWERK

keukens

TIELSA
ROSE
PRISMA

A. DE JAGER-TOLHOEK N.V.
SHOWROOM GOES EN MIDDELBURG

PAAR VAN DE PARTIJ

Aanmelding voor de AR-Najaarspartijraad opengesteld

Beslissingen over CDA-lijst(en), lijsttrekker en program

De ene partijraad is het achter de rug en de volgende staat al voor de deur. Over de eerstbedoelde bijeenkomst werd in de editie van NG/ARPost d.d. 2 oktober j.l. uitgebreid verslag gedaan, over de volgende geven wij u hierbij enige beknopte informatie.

CDA-lijst en lijsttrekker

Op deze najaarspartijraad moet o.a. vastgesteld worden op welke wijze de namen van de kandidaten worden verdeeld over de lijsten of lijstengroepen die in de 18 Kamercentrales worden ingediend voor de Tweede-Kamerverkiezingen in 1977. Bijzonderheid is dat het ditmaal om CDA-lijsten (groepen) gaat, geheel overeenkomstig het besluit van de AR-kiesverenigingen en de partijraad van 25 september j.l. om gezamenlijk met CHU en KVP aan de verkiezingen deel te nemen. Ook over de lijsttrekker(s) wordt – voor wat de ARP betreft – een beslissing genomen.

Allereerst datum en plaats van handeling. De eerstvolgende A.R.Partijraad wordt gehouden op zaterdag 13 november 1976 in de Kleine zaal van „De Doelen” te Rotterdam (tegenover het N.S.-station).

Leden-contactblad erg belangrijk!

Versterk de band met kader door een informatie-orgaan

Op het partijbureau kwamen de laatste weken talloze voorbeelden binnen van een goed geredigeerd leden-contactblad. De inzenders daarvoor onze hartelijke dank!

Immers, een leden-contactorgaan is van veel belang bij het onderhouden van contacten tussen „het kader”, d.w.z. tussen de besturen van de kiesverenigingen en regionale afdelingen en de belangstellende en meelevende leden.

Voorbeelden

Uitstekende voorbeelden daarvan kwamen binnen uit Alphen a.d. Rijn, St. Annaparochie, Schipluiden; voorbeelden van CDA-bulletins ontvingen wij uit Sneek, Enschede, Lelystad, Utrecht; ook de Arjos-Noord-Holland liet zich niet onbetuigd met „Arjos-taal”, waar op de voorpagina een foto van partijvoorzitter H. A. de Boer prijkte. Zet ook eens enkele illustraties in uw contactorgaan! De aanblik wordt er erg door verlevendigd, en een foto bij de tekst – met een toepasselijk bijschrift – doet de boodschap soms vaak beter overkomen dan een stukje „dorre” tekst. In dit verband nemen we als – willekeurig – voorbeeld het informatiekraantje uit Alphen a.d. Rijn. In het „Contactblad” van september kwamen o.a. de volgende

Amendementen Program

Voor 1 september 1976 zijn door de diverse organen van ARP, CHU en KVP ruim 800 amendementen ingediend op het Ontwerp-CDA-program. De partijbesturen voorzien al deze amendementen thans van een prae-advies, maar de partijraad moet beslissen of een amendement wel of niet wordt overgenomen. Ook dit omvangrijke agendapunt wordt op 13 november a.s. behandeld. De agenda is hiermee nog niet afgewerkt, want ook de jaarrekening 1975 en de begroting 1977 van de AR-Partijstichting en de Dr. A. Kuiper-stichting, het wetenschappelijk instituut van de partij, moeten nog worden vastgesteld. Verder zal de Europese Volkspartij onderwerp van gesprek zijn.

Aanmelding

Iedereen kan met bovenstaande gegevens constateren dat deze partijraad weer een interessante happening belooft te worden. Vanaf vandaag kunnen belangstellenden zich voor deelname aanmelden bij het A.R.Partijsekretariaat, Dr. Kuiperstraat 3, Den Haag. Op de partijraad van 25 september j.l. in Utrecht waren ruim 700 bezoekers aanwezig. De beschikbare plaatsruimte in de Doeien heeft echter niet zo'n omvang als de Jaarbeurs Congreszaal. Om teleurstelling te voorkomen is derhalve snelle aanmelding gewenst! Van belang is ook dat men bij de opgave tevens vermeldt of gebruik wordt gemaakt van de lunch. (Indien geen vermelding voorkomt, wordt geen lunch besteld!) Als bijdrage in de kosten inclusief lunch en consumpties, gelieve men weer te rekenen met een bedrag van ca. f 17,- per persoon. **Tenslotte nog dit:** Stemhebbende en adviserende leden van de partijraad ontvangen aanmeldingsformulier en vergaderstukken in de tweede helft van oktober, terwijl belangstellenden de gegevens krijgen toezeggend na ontvangst van de aanmelding.

zaken aan de orde:

- een voorwoord m.b.t. het nieuwe seizoen 1976/77;
 - een artikel over de „C” in de politiek;
 - een stukje over de financiële aktie van de dr. Kuiperstichting;
 - mededelingen omtrent partijpublicaties;
 - nieuws over het kader- en vormingswerk;
 - leden- en abonneewerving;
 - een bijdrage over „de betrokkenheid bij de plaatselijke politiek”.
- In tien bladzijden nuttige en actuele informatie.

Niet moeilijk

Het is echt niet zo moeilijk om tot een dergelijke opzet te komen. Er zijn in uw gemeente ongetwijfeld vele enthousiaste jongeren en/of vrouwelijke leden die graag een uurtje aan een dergelijk project zullen willen besteden! Het partijbureau (C. Bremmer, 070-46.96.20, dr. Kuiperstraat 3, Den Haag) zendt u graag enkele voorbeelden van een dergelijk contactorgaan.

Vergeet u ook niet het draaiboek voor het seizoen 1976/77 kosteloos aan te vragen bij het partijbureau. Onmisbare informatie over alle vormen van organisatorische activiteit die uw K.V. wil gaan ontplooien.

aan de winkel voor het kader- en vormingswerk en wetenschappelijke instituten).

Verder ging de heer Crommelin desgevraagd in op het functioneren van de zgn. vierde bestuurslaag, terwijl de daarop betrekking hebbende „wetenschappelijke regelingen” z.i. niet altijd democratisch heeft gewerkt. Een der deelnemers stelde bij de gedachtenwisseling over het functioneren van de democratie dat christelijk nog niet hetzelfde is als democratisch. Naar aanleiding van deze opmerking en de daaruit voortvloeiende discussie kan worden opgemaakt, dat de grondslagdiscussie nog niet ten einde toe is gevoerd.

Op 4 november a.s. zal de draad op dit punt zeker weer opgepakt kunnen worden wanneer we met de heer Oostlander spreken over politieke stromingen.

Christelijke politiek

Daar zal zeker ruimschoots aandacht worden besteed aan wat we onder christelijke politiek te verstaan hebben. Het zal zeker goed zijn daarbij naar elkaar te luisteren, doch alleen in het besef dat christelijke politiek nooit buiten Christus zelf om kan gaan. WIM EIKELBOOM

CDA-Groot-IJsselmonde

Het CDA-verband Groot-IJsselmonde organiseert „20 oktober a.s. om 20.00 uur een bijeenkomst in het Jeugdgebouw De Schakel, Burg. Hazenberglaan 28, Rotterdam. Als spreker is drs. W. K. N. Schmelzer uitgenodigd.

Prof. Steenkamp voor CDA-Kwintshuil

Op dinsdag 19 oktober van het CDA naar Kwintshuil op uitnodiging van de afdeling van KVP en de kiesverenigingen van CHU en ARP, te Wateringen-Kwintshuil. Hij zal spreken over het CDA en actuele politieke problemen. Plaats van samenkomst: „de Kastanjehof”, Raaphorst 2, te Kwintshuil. Aanvang: 20.00 uur.

Partijvoorzitter De Boer voor k.c. Leiden

Een politieke vergadering is belegd op 19 oktober 1976, in hotel-rest. „Florida”, te Boskoop, aanvang 20.00 uur, waar zal spreken dr. H. A. de Boer, over: het actuele politieke gebeuren. De kiesverenigingen ontvangen aan het adres van de secretaris een uitnodiging.

Prof. Diepenhorst voor K.V. Bodegraven

Dinsdag 19 oktober a.s. zal prof. dr. I. A. Diepenhorst tijdens de vergadering van ARP-kiesvereniging Bodegraven in „t Anker” om 20.00 uur spreken over het onderwerp: „C.D.A., historie en toekomst”.

CDA-Drente

De ARP, CHU en KVP verenigingen van staten- en raadsleden in Drenthe organiseren op zaterdag 23 oktober a.s. in hotel Homan te Hoogeveen een gemeenschappelijke bijeenkomst. Aanvangstijd: 10.00 uur; eindtijd: 12.30 uur. Spreker is prof. dr. J. W. van Hulst te Amsterdam over „Christelijke partijformatie en partijpolitiek, ook plaatselijk”.

ARP/CHU-Zuid-Holland

Op vrijdag 29 oktober a.s. houden de ARP en de CHU verenigingen van gemeente- en provinciebestuurders in Zuid-Holland een gezamenlijke vergadering te Dordrecht in het mini-theater onder het stadhuis. Aanvang: 17.00 uur. De heer W. M. C. van Zaaen uit Pijnacker, stafmedewerker van het secretariaat van de Raad voor Gemeentefinanciën, zal spreken over gemeentefinanciën, speciaal met het oog op de behandeling van de gemeentebegroting voor 1977. Na het nuttigen van een broodmaaltijd zal in discussiegroepen verder worden gepraat. Tenslotte volgt dan een algemene discussie met een forum. Voorafgaande aan deze vergadering zal de AR vereniging haar huishoudelijke vergadering houden in dezelfde zaal; aanvang: 16.00 uur.

CDA-Scherpenzeel

Op donderdag, 11 november 1976, om 20.00 uur, organiseert het gemeentelijk CDA-Verband Scherpenzeel (Gld.) een presentatie-avond in Zaal 1 van het Activiteitencentrum, Hovenierslaan te Scherpenzeel. Als sprekers zijn uitgenodigd: a. Jhr. drs. P. A. C. Beelaerts van Blokland, burgemeester van Amstelveen b. M. W. Schakel, ARP-Tweede Kamerlid, burgemeester van Hoogblokland, Hoornaar en Noordeloos. c. Drs. W. K. N. Schmelzer, o.a. oud-minister van buitenlandse zaken. Zij zullen spreken over het onderwerp: „Gedreven door het Evangelie (b), met een taak voor morgen, nationaal (a), zowel als internationaal (c).

St. C. Oude Pekela

Op 5 januari 1977 zal staatssecretaris De Jong voor de ARP-Statencentrale Oude Pekela spreken over „Onderwijsproblematiek”. De avond vindt plaats in het „Geert Teiscentrum” te Stadskanaal. Aanvang 20.00 uur.

Mr. G. G. van Dam in Uithuizen

Op 18 oktober a.s. spreekt mr. G. G. van Dam in gebouw „De kandelaar” te Uithuizen over het onderwerp: „Troonrede en miljoenennota”. Aanvang 19.30 uur.

Jaarlijks congres „Groen van Prinsterer”

Het jaarlijks congres van „Groen” zal worden gehouden op vrijdagmiddag 19 en zaterdagmorgen 20 november a.s. in het congrescentrum „de Blijde Werelt” te Lunteren. Het congres-thema is: „Ruimtelijke ordening, de gemeenten en de mensen”. Als inleiders zullen de eerste dag optreden de heren ir. W. F. Schut, oud-minister van volkshuisvesting en ruimtelijke ordening, mr. A. Panis, burgemeester van Maartensdijk en E. J. Blokzijl, wethouder van Hoogeveen. Aandacht zal worden besteed aan algemene aspecten, de positie van de kleine kernen, de algemene oriënteringsnota, de verstedelijkingsnota en het wetsontwerp op de stadsvernieuwing. De tweede dag vindt een forum-discussie plaats. Naast mr. L. A. van Splunder zullen o.m. twee van de drie inleiders van het forum deel uitmaken.

Vereniging Gereformeerde Studenten Amsterdam

De vereniging van Gereformeerde Studenten Amsterdam organiseert een tweede kennismakingstijd van 25 oktober tot 7 november. In dit kader zal H. M. de Lange op 26 oktober a.s. om 20.30 uur een lezing houden over „Arbeid in sociëteit „Kamba”, Leidsegracht 108 soos te Amsterdam. Nadere inlichtingen over deze week: Jan Krol, Uilenstede G33-1, Amstelveen. Tel.: 020-45.57.83.

Mr. Scholten in Den Bosch

Op 4 november a.s. spreekt mr. J. N. Scholten, ARP-Tweede-Kamerlid, om 20.00 uur in Hotel Centraal te Den Bosch voor de Provinciale organisatie van de ARP.

CDA-Groningen

In CDA-verband wordt op donderdag 21 oktober a.s. om 19.30 uur een gezamenlijke bijeenkomst gehouden in Congrescentrum „Het Tehuis”, Lutheniusstraat te Groningen. Als spreker is uitgenodigd mr. W. R. van der Sluis over het onderwerp: „Ruimtelijk ordenen volgens CDA-maatstaven”.

K.V. Leeuwarden-Huizum

De ARP-kiesvereniging Leeuwarden-Huizum houdt op 26 oktober a.s. om 19.45 uur in de „Oase” te Leeuwarden een bijeenkomst over de: ■ kandidaatstelling voor de a.s. Tweede-Kamerverkiezingen ■ gemeentepolitiek Een en ander zal worden toegelicht door de heer W. Miedema.

CDA-Borne

Het samenwerkingsverband van ARP, CHU en KVP in Borne houdt haar openbare ledenvergadering op donderdag 21 oktober a.s. om 20.00 uur in „De Ster”, Marktstraat 16 te Borden.

K.C. Haarlem

De ARP-kamercentrale Haarlem vergadert op 18 oktober a.s. noch op bestuurs-, noch op ledenniveau. Reserveer nu vrijdagavond 12 november voor de ledenvergadering in Hotel Krasnapolsky te Amsterdam.

K.V. Barneveld

Openbare vergadering van de ARP-kiesvereniging „Nederland en Oranje”, afd. Barneveld op donderdag 21 oktober a.s. om 19.45 uur in de grote zaal van de Gereformeerde kerk, Groen van Prinstererlaan te Barneveld. Mevr. J. G. Kraayveld-Wouters zal spreken naar aanleiding van de Algemene Beschouwingen, welke momenteel in de Tweede Kamer aan de orde zijn.

CDA-Oisterwijk

Openbare informatie-bijeenkomsten voor belangstellenden seizoen 1976/1977. 16-11-76: als mensen samenleven. 14-12-76: groei binnen grenzen. 18-01-77: een dienstbaar beheer. 15-02-77: verantwoordelijkheid voor de wereld. 22-03-77: zinvolle arbeid. 19-04-77: rechtvaardige verdeling van lasten. 24-05-77: aan u de keuze. Deze bijeenkomsten zullen worden geleid en toegelicht door J. L. Schreuder, lid van het dagelijks bestuur CDA Oisterwijk. Plaats: Dorpsherberg 20.15 uur. Toegang gratis.

Verslag kaderkursus Zwolle

Grondslagdiscussie nog niet ten einde

Op donderdag 7 oktober 1976 begon in Zwolle de eerste van een serie CDA-kadercursussen met 27 deelnemers. Met Cees Bremmer, adj. secr. van de ARP en Pieter Dudink van het partijbureau van de KVP bespraken we de organisatiestructuur van de CDA-partijen.

Tijdens het gesprek over de geschiedenis en het functioneren van de partijen werd niet in de laatste plaats aandacht besteed aan het politiek vrouwen- en jongerenwerk, terwijl één der deelnemers mevr. Reitsma uit Epe juist vanuit haar eigen betrokkenheid bij het

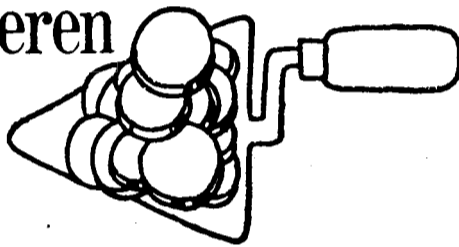
vrouwenwerk daarvoor nog eens een warm pleidooi kon voeren.

Middagvergadering

's-Middags spraken we met de Overijsselse CH-gedeputeerde, mr. W. J. E. Crommelin – zodat op de eerste cursusdag elk der CDA-partijen vertegenwoordigd was – over de verhouding tussen de overheid en de burgers. Hij wees op een – naar zijn mening bestaand politiek vacuüm tussen jong en oud en sprak de hoop uit dat het CDA de moed zal hebben met nieuwe jonge mensen naar voren te komen. (werk

hypotheken

Denkt u aan een eigen huis?
 Geld hoeft dan geen
 struikelblok te zijn.
 Een hypotheek van de Spaarbank
 maakt 't u mogelijk. Er is óók
 voor u een hypotheek,
 aangepast aan uw
 inkomsten tot 100%
 Laat u uitgebreid adviseren
 door de

SPAARBANK EIGEN HAARD
GRONINGEN

Tel. 050-127902
 127687

DORDRECHT

en omstreken

Handelsmaatschappij A. van ROON N.V.
 WESTHAVENKADE 61, VLAARDINGEN
 TEL. 34.34.92 en 34.39.46

*U slaagt beslist bij ons voor uw kampeer-
 en watersportartikelen*

*In ons atelier worden alle voorkomende werkzaam-
 heden op het gebied van tenten, caravans, luifels,
 bootzellen etc. gedaan.*

Drukkerij De Longte B.V.

Postbus 171 - Dordrecht - Tel. 078-3.43.22

*Snelle offsetdrukkers
 voor meerkleuren
 reklamedrukwerk*

Uw adres voor

TAPIJEN - GORDIJNSTOFFEN - DEKENS - TA-
 FELKLEDEN - STOELN OVERTREKKEN ENZ.

Woninginrichting M. VAN SCHAIK
 VOORSTRAAT 41 - VLAARDINGEN - TEL. 4530

v.h. GEBR. HARKEMA

SINDS 1948 JOHAN STAAT - DORDRECHT

ZOWEL VOOR	Automateriaal	tel. 3.94.29
WONING,	Gereedschappen	tel. 3.94.33
GARAGE,	Hang- en Sluitwerk	tel. 3.32.21
FABRIEK OF	IJzerwaren	tel. 3.43.03
SCHIP	Bevestigingsartikelen	tel. 3.43.03

LEVERING ALS REGEL UIT VOORRAAD
 GROOTHANDEL EN FABRIKSAGENT

GELDERLAND

CONVECTOREN

VOOR KOLEN, OLIE EN GAS
 ZOWEL VOOR WOONKAMERS
 ALS VOOR KANTOREN, ZALEN
 ETC.

**FIRMA
 T. VIETS**

Bergstraat 38 - Telefoon 0 8370-2765 - WAGENINGEN

MAGAZIJN „HET ANKER”

HOOFDSTRAAT 94 - 96 - VEENENDAAL

*Zeer voordelige aanbieding in
 terlenka vallen en gordijnen*

SPECIALITEIT IN NYLONKOUSSEN

UTRECHT

UW INTERIEUR

SMAAKVOL EN GEZELLIG
 INGERICHT
 EN TOCH NIET DUUR

Fa. W. van Tellingen

SLOTLAAN 135-137 - ZEIST
 TELEFOON 1.24.86

GRONINGEN

Makelaarskantoor J. Fokkens Siddeburen
 in roerende

en onroerende goederen
 verzekeringen en hypotheeken

TELEFOON 05983-360

OVERIJSEL

50 JAAR DE MEEST GEVRAAGDE
 WONINGINRICHTING

J. Voerman & Zonen
 Assendorperstraat 73-81 - Tel. 1.65.07. - Zwolle

H. STRUIK & ZON N.V.

*Fabriek van dekkleden
 en tenten*

IMP. GROOTHANDEL SCHEEPS-
 EN AANNEMERSBENODIGDHEDEN
 ELEKTRISCHE EN AUTOGENE
 LAS- EN SNIJBENODIGDHEDEN.

DEVENTER

Telefoon 05700-1.39.70

Diepenveenseweg 8

SCHUILING INDUSTRIE TECHNIEK BV

BINNENHAVENSTRAAT 20
 HENGEL-O.
 POSTBUS 52 TEL. 0 5400-1.56.00

FRIESLAND

*Alle textielgoederen,
 bedden, dekens,
 matrassen, complete
 woninginrichting*

Grootzand 14 - 38 - 42, SNEEK - Midstr. 114, JOURE

RIVEL *Fabriek van RIJWIELEN
 en AUTOPEDS*

SURHUISTERVEEN
 Telefoon 0 5124-1545

AMSTERDAM

Postjesweg 91 - Krugerplein 29 - Jan van Galenstraat 60 - Jan Evertsenstraat 130
 Hugo de Grootplein 20 - Spaardammerstraat 97 - Bentinckstraat 28 -
 Westerstraat 138 - Ribesstraat 39 - Tuinstad Osdorp, Tussenmeer 62.

WAG

NEDERLANDSE GEDACHTEN

weekblad van de anti-revolutionaire partij

32e jaargang - nr. 43 23 oktober 1976

Koningin Juliana onthulde 14 oktober j.l. in Sneek het beeld van prof. mr. P. S. Gerbrandy. Het beeld is een schepping van de beeldhouwster mev. Maria van Everdingen.

Onthulling monument voor prof. Gerbrandy

Donderdagmiddag 14 oktober j.l. werd door koningin Juliana op het Sneeker Schaapmarktplein het standbeeld onthuld van prof. mr. P. S. Gerbrandy. In dit nummer wordt uitgebreid aandacht aan dit feit besteed, alsmede aan de figuur Gerbrandy zelf. Verder in dit nummer een beschouwing op het financiële en economische gedeelte van de Algemene beschouwingen, welke vorige week in de Tweede Kamer zijn afgerond. Tenslotte wordt eveneens aandacht besteed aan de keuze van minister Van Agt voor het lijsttrekkerschap van het CDA bij de komende kamerverkiezingen.

Bij de keuze van een lijsttrekker

Door H. A. de Boer,
voorzitter A.R. Partij

Ineens valt er een lijsttrekker uit de lucht. Leden en soms ook bestuursleden lezen zijn naam in de krant. Gaat dat zomaar? Is er in deze tijd van medezeggenschap geen inspraak?

Vast staat dat het kiezen van een lijsttrekker ons allemaal aangaat. Er zijn ook wel systemen te bedenken om de leden bij die keuze te betrekken. Men zou b.v. op de kiesverenigingen kunnen stemmen over enkele kandidaten. Of eerst vooraf namen kunnen opgeven en daarna stemmen.

Eenzame zaak

Zo ver zijn we niet. Of wij ooit zover moeten komen is een kous apart. Nu gaat een beslissing de weg van de dagelijkse besturen, partijbesturen en partijraden van ARP, CHU en KVP alsmede die van dagelijks en algemeen bestuur van het CDA en tenslotte die van het CDA-congres. Na zo'n opsomming zou je denken dat elke voorgedragen kandidaat die zulk een procesgang doorstaat wel per definitie geschikt moet zijn. Bij alle inspraak blijft het begin van zulk een procesgang een vrij eenzame zaak. Ook een zaak die zich niet voor openbare behandeling leent. Vaak gaat veel kapot door een vroegtijdige publiciteit. „Nimmer blijft water in een ongebakken kruik, fijn meel in een zeef of een nieuwtje in het hart der vrouwen”, verzuchtte eens een wijsgeer. En hij had die laatste categorie best met de andere 50% van de mensheid kunnen uitbreiden. Het is voor

Voorzittersverklaring inzake lijsttrekker CDA

De voorzitters van ARP, CHU en KVP en de voorzitter van het CDA zullen minister mr. A. M. van Agt aan het CDA-congres voorstellen als lijsttrekker van het Christen-Democratisch Appèl. De definitieve beslissing zal door het CDA-congres worden genomen. De voorzitters zijn zeer verheugd dat de heer Van Agt voor het lijsttrekkerschap beschikbaar is, en dit ook heeft aanvaard. Hun voorstel is mede gebaseerd op de overweging dat de heer Van Agt een bindende persoonlijkheid is, voor wie zowel in zijn eigen partij als in de ARP en CHU grote waardering wordt gevoeld. De heer Van Agt is tevens als vice-premier in twee kabinetten een ervaren politicus, die nauw betrokken is bij de grote problemen die ons land kent. De voorzitters zien in de heer Van Agt iemand die de christen-democratische idealen met overtuiging kan uitdragen.

niemand verborgen gebleven dat er meer dan één kandidaat-lijsttrekker in het geding was. Nee, geen mensen die zichzelf aanmelden of zich zo bij uitstek geschikt vonden. Eerder mensen die bemerkten dat zij - soms hen ondanks - door een wisselend en door een groter of kleiner deel van de het CDA vormende groeperingen aan het lijsttrekkerslijstje werden toegevoegd.

Geen dwangbuis

Dat was voor de betrokkenen niet alleen maar plezierig. Dat noemen van namen brengt je soms ongewild in een netelige positie. Of in een niet-begeerde concurrentie met anderen. En in elk geval in het licht der publiciteit. Daarom hebben de voorzitters van CHU, KVP en ARP en de voorzitter van het CDA gemeend snel te moeten handelen. Om die reden is de afspraak dat het CDA-praesidium een voorstel aan het algemeen bestuur zou doen, niet gehandhaafd. Procedures zijn nodig en goed. Maar het zijn geen dwangbuisen. In dit geval zijn ze en in het belang van de betrokkenen en in het belang van het CDA bewust doorbroken. U weet allemaal dat onze gezamenlijke voordracht één naam bevat, die van Minister Van Agt. Wij waren bijzonder verheugd toen wij op 15 oktober in een gesprek met de heer Van Agt van zijn bereidheid, om aan een niet geringe taak als het CDA-lijsttrekkerschap te beginnen, mochten vernemen. Zijn „ja” stemt tot dankbaarheid en ik betrek daar ook graag mevrouw Van Agt bij.

Kundig en bekwaam

Nu kan de procesgang doorgezet worden. De 4 voorzitters staan achter Van Agt. Met overtuiging. Allereerst en allermeeft omdat hij ons streven naar een meer herkenbare bijbelse politiek van harte steunt. De idealen die verwoord zijn in het koncept-program „niet bij brood alleen” op overtuigende en geloofwaardige wijze stem weet te geven. Met de heer Van

Minister A. M. van Agt.

Agt, die 6 jaar lang als minister bij alle belangrijke politieke vragen voluit betrokken is geweest, hebben wij ook een kundig en bekwaam man. Een man die de strijd niet schuwt en voor beginselpolitiek durft op te komen. Binnen het CDA kan de keuze van een

lijsttrekker per definitie geen gemakkelijke zijn.

Er zijn 3 partijen. Er zijn rechtstreekse leden. Er bestaan 3 fracties. Daarvan zijn er twee min of meer regeringsgezind en behoort er één tot het oppositionele kamp.

Misschien komt het alleen maar omdat ik bij de zaak van het lijsttrekkerschap in de afgelopen weken zo nauw betrokken ben geweest, maar het „ja” van minister Van Agt klonk mij als geweldige muziek in de oren.

Inzetten voor beginsel-politiek

Ik hoop dat alle partijen de voorzittersvoordracht kunnen volgen.

Zodat wij ons na de verkiezingsprocedure als één man achter de dan ook gekozen lijsttrekker kunnen opstellen.

En samen beginnen aan een wervende verkiezingscampagne. Een campagne waarin wij de Nederlandse kiezer willen oproepen met ons mee te doen. Ons hun vertrouwen te geven.

Vertrouwen aan mensen die zich in het CDA blijvend willen inzetten voor beginsel-politiek.

Derde lesbrief maatschappij- leer uit!

Vorige week verscheen de derde lesbrief maatschappijleer die als titel draagt:

„Samen-werken een hele onderneming”. Daarmee is de serie „Politiek? Kom nou!” voltooid! Op pag. 11 meer informatie over inhoud en prijsregeling van deze lesbrief.

W. Smeenk & Zonen
VLEUGELS, PIANO'S,
ORGELS
OVERTOOM 174
TEL. 020-18.51.51
AMSTERDAM

DEZE WEEK
IN WAG:

Lijsttrekker CDA pag. 1 en 3
Algemene Beschouwingen
pag. 2, 3 en 5

P.v.d.A./P.P.R.-resolutie pag. 2 en 9
Onthulling Gerbrandy-monument te
Sneek pag. 4

Ruimtelijke ordening pag. 6
Hersenoperaties pag. 7
Kwestie Zuid-Molukkers pag. 10
Uit de Arjos pag. 9
Van de partij pag. 7 en 11

IN OGENSCHOUW

Samen-konstruktief

Het mag nauwelijks een verrassing heten, dat, na een periode van vakantie, mét de opening der Staten Generaal (gekenmerkt door Troonrede en Miljoenennota) en de daaraan nauw verbonden Algemene Beschouwingen, het in één klap binnen de politieke arena van Den Haag weer een drukte van belang is.

Nauwelijks een verrassing, maar toch... Elke keer opnieuw echter worden wij overrompeld door de enorme lavastroom van partij-politieke beschouwingen en dito verwickelingen, ons door diverse massamedia aangereikt.

We voelen ons meegesleurd, geboeid. Ons hele hebben en houden raakt erbij betrokken. En voordat we het beseffen doen we mee. De Kamerdebatten worden onderwerpen van discussie in de huiskamer, binnen de vriendenkring, op het werk.

Dit jaar met des te meer reden, nu het kabinet aan de laatste ruk van zijn regeerperiode begonnen is en de verkiezingen voor de deur staan. In de Kamer betekende dit, dat er naast de vooruitblik op en bespreking van datgene, wat in de resterende periode nog moet worden afgewerkt – en dat is beslist niet mis – door bijna elke spreker een kleine evaluatie, een voorzichtige balans werd opgemaakt van de achter ons liggende

periode van het kabinet Den Uyl. Maar ook in de huiskamer en op het werk kaart men na en waagt men zich aan (voorzichtige) voorspellingen wat de toekomst betreft. Gemakshalve wordt voorbij gezien aan wat er nog te doen valt vóór mei '77. Men speculeert liever over de tijd daarna. Opnieuw Den Uyl? Het CDA? Wiegel? De eigen voorkeur wordt dan ingevuld. Maar speculeren is wat anders dan regeren.

Bijdrage Aantjes

De bijdrage aan het 2e-Kamerdebat van ARP-fractievoorzitter, Mr. Aantjes, werd in extenso opgenomen in de vorige editie van Ned. Ged.

Daaruit haal ik enkele openingswoorden naar voren: „Als er één ding met de dag duidelijker wordt, dan is het wel dat wij de problemen, waarvoor wij met elkaar gesteld zijn ook alleen samen kunnen oplossen. Dit laatste is alleen mogelijk en effectief als alle konstruktieve krachten in ons volk, in het bedrijfsleven en ook in de politiek tot een gezamenlijke krachtsinspanning bereid zijn”. Maar hij konstateerde vervolgens onmiddellijk dat „nu de bereidheid tot samen-doen het hardst nodig is, de polariserende

tendenzen eerder toe dan af nemen”. Nee, gelukkig niet binnen het pas gevormde CDA-verband. Steeds meer zoekt men elkaar en weet men elkaar ook te vinden. Ook al hebben de diverse media niet specifiek gewezen op een grote mate van uniformiteit, van eensgezindheid binnen de 3 christelijke partijen tijdens de Algemene Beschouwingen, ze was duidelijk aanwijsbaar. De wil en de bereidheid om gezamenlijk de vraagstukken en problemen te lijf te gaan, om gezamenlijk een konstruktieve bijdrage aan het debat te leveren, valt niet te verdonkeremanen, integendeel.

VVD en PvdA/PPR

Met verdriet zien we daarentegen terug op de wijze, waarop de VVD zich manifesteerde. Bijna integraal verwierp zij, vrij ongenuanceerd, de beleidsvisie en uitwerking gedurende de afgelopen jaren, van het huidige kabinet. Het predikaat konstruktief is haar bijdrage nauwelijks waard. Het bezuinigingsvoorstel van deze zijde werd door min. Duisenberg als ondeugdelijk snel en kundig ontmaskerd. Evenveel verdriet bezorgde ons de PvdA/PPR, met hun ontwerp-resolutie over een nieuw regeer-akkoord. De polarisatie-strategie van 4 jaar geleden blijkt, met het zicht op de komende verkiezingen, springlevend van stal gehaald. Een strategie, die geen enkele ruimte laat voor het streven gezamenlijk iets te ondernemen.

D'66

Blij verrast op dit punt waren we met de reactie van de fractieleider van D'66, Terlouw, die bedoeld akkoord volstrekt afwees. Steeds duidelijker distantieert deze partij zich van het machtsstreven en -denken van de beide vroegere partners binnen het Progressief Akkoord. Allengs heeft zij een

zelfstandige positie ingenomen. De reactie van Terlouw op de vraag van Van Thijn, waarom deze partij, toch opgericht om politieke vernieuwingen te bereiken, zich nu zo tegen de beide andere progressieve partijen richt, spreekt boekdelen: „De meerderheid der Kamer wil deze vernieuwingen jammer genoeg niet. Daar leg ik mij als democraat bij neer. Ik zoek geen surrogaat-oplossingen om ze alsnog te bereiken”. Geen machtsdenken en geen polarisatie-streven.

Ook het ontwerp beleidsprogram van D'66 voor de periode 1977-'81 geeft ervan blijk, dat de partij op zich zelf staat: eigen aktiebeginselen en het streven om langs democratische weg, konstruktief, bijdragen te leveren tot maatschappijvernieuwing. T.a.v. het kabinet gold en geldt: steun, waar mogelijk; kritiek, waar nodig. Ter illustratie: In haar ontwerp beleidsprogram wordt gekonstateerd, dat er in de te korte regeerperiode 1973-'77 dan wel een begin is gemaakt met structurele verbeteringen van de samenleving, dat de verdeling van kennis, macht en inkomen (te) veel aandacht heeft gekregen, maar dat mede daardoor de samenwerking tussen mensen en organisaties, tussen overheid en burgers veel te kort is gekomen. En dat terwijl onze samenleving steeds meer innerlijke samenhang verliest en verbrokkelt en macht steeds minder bij personen, steeds meer bij organisaties terecht komt. Het individu is steeds meer in de verdrinking gekomen.

Vurig pleit zij voor een meer en meer op elkaar afstemmen van de produktiesektor en de sociaal-culturele sektor, om vernieuwing en daarmee welvaart, welzijn inhoud te kunnen geven. Een vernieuwing, die zich richt op „beter” in plaats van „meer”, op inhoud boven omvang, op kwaliteit boven kwantiteit.

Samen – konstruktief

Mens en samenleving dienen de krachten te bundelen om in deze tijd de ontwikkelingen te taxeren en ze op de juiste wijze tegemoet te treden, zo nodig te bestrijden. Alleen wanneer alle krachten verenigd worden om metterdaad positief, konstruktief en gezamenlijk beleidsvisies te ontwikkelen en uit te werken, wanneer we solidariteit en rechtvaardigheid in acht nemen, komen we uit de huidige malaise en wacht ons wellicht een beter samen-leving.

G. Ph. d. B.

STER ELITE FREESIA'S
ELITE ANJERSTEEKEN
VASA ALSTROEMERIA

n.v. HANDELS-
KWEKERIJ

M. C. VAN
STAAVEREN

AALSMEER,
POSTBUS 265,
TEL. 02977-2.11.51

Begroting met risico's

Door B. Beuker; ARP-Tweede Kamerlid

De begrotingsbehandeling heeft ditmaal meer dan ooit in het teken van de onzekerheid gestaan. De begroting gaat er namelijk van uit, dat de bedrijvigheid in ons land zal toenemen, zodat de winsten weer wat verbeteren en werkloosheid weer wat kan afnemen. Daarbij is niet alleen van belang of die opieving van onze economie optreedt, maar ook in welk tempo.

De overheid heeft nogal wat geld gestopt in het stimuleren van onze economie, en dat heeft het tekort op de begroting groter gemaakt dan ooit tevoren: 15,5 miljard; en dat is ongeveer het dubbele van wat gewoonlijk als het maximum kan worden beschouwd. Het is dan ook geen wonder, dat bijvoorbeeld professor Zijlstra, die de waarde van onze gulden moet bewaken, daarover zorgelijke geluiden heeft laten horen. Wij hebben dat deze week in de Kamer met hem gedaan. Maar laat ik om in al die ingewikkeldheid van cijfers en vele veronderstellingen een beetje overzichtelijkheid aan te brengen allereerst beknopt aangeven:

- 1) wat de regering voorstelt,
- 2) hoe wij dat hebben beoordeeld
- 3) wat het kamerdebat tenslotte opleverde.

Wat de regering voorstelde

Bij het teruglopen van de economische bedrijvigheid in 1974 zag de regering in, dat de sterke uitgaven vergrotende aanpak die zij in 1973 had gekozen, niet op die manier kon worden voortgezet. Het is goed daarbij te bedenken, dat het nationale inkomen (dat is het bedrag dat we als nationale huishouding met elkaar verdienen in een jaar) over drie „gegadigden” moet worden verdeeld: a) de overheid, b) lonen-salarissen, c) overige inkomens waaronder de winsten. Nu is van dit totale inkomen in de afgelopen jaren steeds meer naar de overheid en de lonen-salarissen gegaan en steeds minder naar de rendementen. Dat laatste heeft ertoe geleid, dat de ondernemingen bij steeds meer stijgende arbeidskosten meer en meer op arbeidsbesparende machines

zijn overgegaan en dat had als gevolg minder beschikbare arbeidsplaatsen en dus toenemende werkloosheid. De grote economische inzinking waaruit we nu moeizaam omhoog lijken te krabbelen, heeft daar het nodige nog toe bijgedragen. Mede als gevolg daarvan is de vraag (zowel de binnenlandse als de buitenlandse) naar onze produkten sterk teruggelopen, waardoor ook de produktie terug liep (in 1975 gebruikten de bedrijven bijvoorbeeld maar 75% van hun produktiekapaciteit) en ook de investeringen (aankopen) in voorraden, nieuwe machines (ter vervanging van oudere en die bestemd voor uitbreiding) en in arbeidsplaatsen. Om de bedrijvigheid weer te stimuleren, en daarmee ook de werkgelegenheid, nam de regering een aantal maatregelen waarvan de belangrijkste zijn:

- 1) beperking van de groei van de uitgaven tot maximaal 1% per jaar (in elk geval tot 1980)
- 2) een groots opgezet plan om de investeringen te stimuleren. ad 1) Om haar uitgaven te kunnen betalen heeft de overheid geld nodig dat krijgt ze door belastingen te innen en premies voor sociale voorzieningen te heffen. Omdat belastingen en sociale premies deel uitmaken van de arbeidskosten, betekenen hogere belastingen en premies ook hogere arbeidskosten. Waar die sneller zijn gestegen, dan de groei van de produktie toenam leidde dat a) tot vervanging van arbeidskrachten door machines en waar ze ook sneller stegen dan die bijvoorbeeld in de meeste andere landen b) tot een moelijker concurrentiepositie op de exportmarkten (die we nodig hebben voor de verkoop van goederen en diensten – ongeveer 60% van het totaal – en ook op de binnenlandse markt, waar we steeds sterker concurrentie uit het buitenland ervaren (de grond en hulpstoffen, nodig voor onze produktie komen voor 50% uit het buitenland). Zonder beperking van de

AR-fractieleider mr. W. Aantjes in gesprek met premier J. den Uyl.

overheidsuitgaven zou de belastingdruk tot 1980 met $\pm 1,7\%$ per jaar zijn gestegen de 1% norm betekent dus een beperking van de stijging van de belastingdruk en daarmee van onze arbeidskosten. Het centraal planbureau heeft berekend, dat het tot een verhoging van de werkgelegenheid in 1980 kan leiden met 50 000 arbeidsplaatsen. Daarmee zou de werkloosheid in 1980 in plaats van 260 000 tot 210 000 worden teruggebracht. De regering vond dat nog een onaantvaardbaar hoog cijfer. Daarom kwam er nog een aanvullende maatregel.

Stimulering van de investeringen

Als gevolg van de sterk teruggelopen winstcijfers kon niet worden verwacht, dat de bereidheid van de ondernemers groot zou zijn om krachtig aan de slag te gaan en dus weer te gaan investeren waardoor arbeidsplaatsen behouden zouden kunnen worden en er nieuwe bijkomen. De regering heeft daarom een plan ontvouwd de investeringen te stimuleren. Tot 1980 heeft ze daarvoor per jaar 3,5 miljard uitgetrokken. Bedrijven die willen

Vervolg op pagina 5.

★ ★ ★ ★ ★ ★ ★ ★
NG
COMMENTAAR
★ ★ ★ ★ ★ ★ ★ ★

Algemene beschouwingen.

De algemene beschouwingen zijn achter de rug. Men kan bepaald niet zeggen, dat het een boelend spektakelstuk was. De VVD is er opnieuw niet in geslaagd een aanvaardbaar alternatief te bieden. De

aangeboden tegenbegroting had daarvoor ook te weinig inhoud. Met spanning is uitgezien naar het optreden van de christen-democratische fracties. Ieder heeft – hopelijk met vreugde – kunnen constateren, dat de drie fracties één lijn hebben getrokken. Wie in zijn herinnering terugroept hoe het in voorgaande jaren is gegaan, kan zich daarover alleen maar verheugen. De fracties hebben intensief samen vergaderd en de algemene beschouwingen – zowel politiek als financieel – grondig in gezamenlijk overleg voorbereid. De drie fractievoorzitters bleeden ieder hun eigen verhaal, maar de onderlinge cohesie was groot. Dit alles geeft vertrouwen voor de toekomst. Wij zien de behandeling van de verschillende begrotings-hoofdstukken dan ook vol vertrouwen tegemoet.

WUUDH ZHUT
ORANJEWOOD
Vraagt nieuwe prijscourant

PVDA-PPR.

De directeur van het wetenschappelijk centrum van de PvdA heeft onlangs in Socialisme en Democratie een verhaal geschreven over de besluitvorming en over de gang van zaken in het bestuur van de PvdA. Het was een openhartig en boeiend verhaal. Het gaf ook duidelijk aan dat het in het bestuur van de PvdA af en toe merkwaardig toe kan gaan. De verklaring van de besturen van PvdA en PPR over de deelname aan een volgende regering doet naief aan. Er zit veel kabouterachtigs in en weinig politieke feeling. Zoiets zou van de PPR te verwachten zijn, het is per slot van rekening een jonge politieke partij, maar niet van de PvdA. Van de zijde van de zgn. progressieve partijen wordt de christen-democratische partijen nogal eens honger naar macht verweten. Wie dan zelf zegt alleen te willen regeren wanneer men de grootste politieke combinatie is doet ernstig afbreuk aan eigen geloofwaardigheid. Het is ook opmerkelijk, dat PvdA en PPR alleen maar menen regeringsverantwoordelijkheid te kunnen dragen wanneer men tenminste één zetel meer heeft dan het

CDA. Dat duidt in ieder geval niet op een grote mate van zelfvertrouwen. Politieke invloed staat of valt niet met het hebben van één of meer zetels minder. Het wordt wel bepaald door de eigen overtuigingskracht. Dat blijkt wel uit de mate waarin de christen-democraten invloed hebben op het huidige beleid. Wij zijn benieuwd hoe groot het politiek inzicht binnen de PvdA uiteindelijk zal blijken te zijn.

„Ik wist het niet precies”

De minister-president van dit land is tegelijk lijststaarvoerder van de PvdA. Daarom is het bijzonder merkwaardig dat een dergelijke centrale figuur – dat laatste mag men toch veronderstellen – onbekend is gebleven met de concrete ontwerpbeslissing van zijn partij over hetgeen na de komende verkiezingen moet gebeuren. Wij behoren de heer Den Uyl te geloven als hij zegt dat hij wel achter de grondgedachten hiervan staat, maar van de letterlijke tekst vóór de publicatie geen kennis heeft gedragen.

NG COMMENTAAR

Dit zo zijnde doet het toch zeer merkwaardig aan dat het bestuur van de PvdA, zonder de persoon van hun lijststaarvoerder er in te kennen, hem gewoonweg voor „schut” zet. Zowel de concrete inhoud van de ontwerpbeslissing als het tijdstip van bekendmaking is met hem niet doorgesproken!

Erger kan een partijbestuur niet handelen. Als een partijbestuur reeds nu en op deze wijze a.h.w. een loopje neemt met de a.s. lijststaarvoerder zullen wij naar onze mening de komende maanden voor merkwaardige verrassingen komen te staan.

Als een lijststaarvoerder en straks – na mei – de fractie moet opereren met een dergelijk partijbestuur is ook bij

andere fracties dan die van de PvdA, ontmoediging niet bij voorbaat uitgesloten.

Lijsttrekker.

In een commentaar in dit blad is er enkele weken geleden op aangedrongen snel te beslissen t.a.v. de lijsttrekker van het CDA bij de komende verkiezingen. De voorzitters van de drie partijen en het presidium van het CDA zijn gelukkig niet bij de pakken neer gaan zitten. Zij hebben inmiddels een voorstel gedaan aan het bestuur van het CDA. De definitieve beslissing valt op het CDA-congres van 10 en 11 december a.s. Wij willen er echter geen twijfel over laten bestaan dat naar onze mening de voorzitters een goed voorstel aan het CDA-bestuur hebben voorgelegd. Na aanvaarding daarvan zullen ook de partijen zich er over moeten uitspreken. Van Agt geniet in alle drie de partijen een grote mate van vertrouwen. Dat is een eerste voorwaarde om voor het CDA als lijsttrekker op te kunnen treden. Terecht wijzen de voorzitters in hun verklaring op het feit, dat Van Agt een

bindende persoonlijkheid is. Hij staat geheel achter de christen democratische idealen en weet die ook uit te dragen. Wij hopen, dat de drie partijen zich unaniem achter dit voorstel zullen scharen.

Komische kanten

„Komische kanten”, ontdekte de minister-president aan het CDA-lijststaarvoederschap van minister Van Agt. Dat wil zeggen: er valt te lachen op een bepaalde manier. Waaruit die precies bestaat, heeft de heer Den Uyl maar niet uit de doeken gedaan. Dat is misschien ook het beste – hij zou zich anders kunnen verglijden.

Trouwens – laten wij wel wezen. Een partij die zoekt naar een lijststaarvoerder, vraagt zich beslist niet af hoe deze lijststaarvoerder overkomt bij de concurrerende collega's. De vraag hoe hij overkomt bij de kiezers en zijn partijgenoten is van veel groter belang.

Wat dat betreft hebben wij in hem zeker vertrouwen.

van AtotU

Bewogen week

Zelden is de keus uit de hier te bespreken onderwerpen zo moeilijk geweest als ditmaal. De algemene politieke beschouwingen leverden onzerzijds voor de tweede keer in successie een motie over Defensie op, die gemakkelijk (naar twee kanten) kan worden misverstaan of misbruikt. Daarom mag ik daar niet aan voorbijgaan. De VARA-NIPO-enquête speelde onuitsgesproken op de achtergrond van het grote jaarlijkse politieke debat onmiskenbaar een rol. In de loop van de week werd dit gebeuren echter verdrongen door de aandacht die de PvdA-PPR-verklaring opeiste. En tenslotte is de aanwijzing van Van Agt tot CDA-lijststaarvoerder zeker niet de minst belangrijke gebeurtenis.

Allemaal zodanig belangrijke zaken dat ik, in plaats van een keus te maken, liever aan al deze onderwerpen een enkele opmerking wijd.

Defensie motie

Over de vorige week bij de algemene politieke beschouwingen door mij met steun van KVP en CHU ingediende en door de Tweede Kamer aanvaarde motie inzake de Defensie zijn, zoals te verwachten was, verhalen geschreven die kant noch wal raken en alleen uit pure politieke vooringenomenheid te verklaren zijn. Daarom kan een korte weergave van de werkelijke motieven en achtergronden geen kwaad.

Voorop stond niet, dat er voor Defensie „meer geld” moest komen. In het kamerdebat heb ik gezegd dat wij in dit opzicht niet het spiegelbeeld willen zijn van de progressieven, die bij iedere gelegenheid vinden dat er voor Defensie „minder geld” moet komen. Het ging en gaat om iets anders.

De regering heeft in 1974 haar defensiebeleid voor de komende jaren neergelegd in een Defensienota en deze in de Tweede Kamer ter discussie gesteld. Over dat beleid zijn regering en kamer het (als een minimum) eens geworden.

Niettemin hebben ook wij aanvaard dat tot de later noodzakelijk gebleken bezuinigingen door Defensie naar evenredigheid met de andere departementen werd bijgedragen. De enige uitzondering was de begroting voor ontwikkelingshulp en ook daarmee waren en zijn wij het eens. Wij hebben zelfs uitdrukkelijk verlangd dat ontwikkelingshulp als enige begroting zou worden ontzien.

Op Defensie is echter méér bezuinigd dan op de andere departementen, zulks

ongeacht de toezegging dat bij dit departement de excessieve prijsstijgingen in 1975 en 1976 zouden worden gekompenseerd.

Ruimte voor defensie

Bovendien komt door de jongste plannen onze NAVO-bijdrage zozeer in het gedrang dat de regering zelf tot de konklusie kwam dat overleg met de bondgenoten over herziening van de afspraken nodig is. Toch is de regering bij haar begrotingsplannen en meerjarenraming reeds van de door haar gewenste uitkomsten van dit overleg uitgegaan. Zij deed dit zonder de Kamer vooraf te raadplegen, hoewel dit bij de aanvaarding van de vorig jaar door mij ingediende motie was toegezegd.

Bij de nu ingediende motie ging het dus niet primair om meer geld voor Defensie, maar om het recht trekken van de onevenredige bezuinigingen, om het de hand houden aan tussen regering en kamer tot stand gekomen overeenstemming, om het trouw blijven aan afspraken met bondgenoten en om het nakomen van aan de Kamer gedane toezeggingen.

Het daaruit resulterende verlangen tot verhoging van de Defensie-begroting met 150 miljoen gulden (konkreet aangegeven voor welke posten dit bedrag in het licht van de genoemde motivering diende) hebben wij niet geuit zonder tevens aan te geven waar dit bedrag elders in de Rijksbegroting zou kunnen worden gevonden. Want de ARP-fractie heeft een stand op te houden als het erom gaat geen uitgaven te vragen zonder tevens de dekking of compensatie aan te geven.

In feite diende de motie slechts om de financiële ruimte te maken die straks bij de Defensiebegroting de noodzakelijke verhoging verantwoord maakt. Niet een extra prioriteit derhalve voor Defensie, maar het recht trekken van een negatieve prioriteit en het in acht nemen van met het parlement en de bondgenoten gemaakte afspraken waren in het geding. Met handhaving van de prioriteit voor ontwikkelingssamenwerking.

Enquêtes

Het rumoer over de VARA-NIPO-enquête is spoedig verstomd door de AVRO-Lagendijk-enquête. Ik ben niet deskundig genoeg om over de waarde van beide enquêtes te oordelen maar ik

wil wel twee opmerkingen maken. De cijfers van de NIPO-enquête werden bewerkt door een deskundige die in dit verband voor het eerst optrad. De Lagendijk-enquêtes worden allang regelmatig op dezelfde manier gehouden en verwerkt.

Het is niet mijn bedoeling de konklusies van de enquêtes „naar ons toe te schrijven”. Objectief staat achter vast dat de ARP (kennelijk dank zij een zeer trouwe kern) altijd gunstiger uit de verkiezingen komt dan uit de voorafgaande enquêtes. Een uitkomst van 12 zetels in een enquête betekent op dit moment bovendien een betere uitkomst dan ooit eerder sinds 1972.

Als er al een konklusie te trekken valt, dan is het wel dat kennelijk de gehele ARP de weg naar het CDA bereid is mee te gaan. Na alle discussies die daarover in het afgelopen jaar binnen de ARP zijn gevoerd, is het de moeite waard zich af te vragen op welke manier ditzelfde resultaat zou zijn bereikt.

Verklaring PvdA-PPR

Over de geruchtmakende verklaring van de partijbesturen van PvdA en PPR (naar haar inhoud meer een PPR-stuk waar ook het PvdA-bestuur zijn handtekening onder zette), is al heel wat te doen geweest. Zelf heb ik mij zowel in radio- en televisie-uitzendingen als in het Kamerdebat allermint onbetuigd gelaten.

Het is m.i. nu zaak de PvdA de gelegenheid te laten daarvoor intern orde op zaken te stellen. Het is tenslotte primair haar zaak. De zaken zijn nu duidelijk genoeg en ik heb er geen enkele behoefte aan vóór- en tegenstanders binnen de PvdA door gedram van buitenaf op één hoop met de PPR te jagen. Toch moet mij wel iets van het hart.

De mede-verantwoordelijkheid van Den Uyl is in het geding gebracht. Terecht, want hij heeft in elk geval van de hoofdopzet kennis gedragen. Niettemin blijft het waar dat hij in de eindtekst vermoedelijk niet is gekend en door zijn Afkareis niet in de gelegenheid is

geweest alle besprekingen bij te wonen.

Geen verontschuldiging

Ook aan de rol van Van Thijn is veel aandacht geschonken. Evenzeer terecht, want hij heeft er kennelijk in het partijbestuur van het begin tot het eind bij gezeten. Nochtans is het aannemelijk dat aan de vooravond van de algemene politieke beschouwingen zijn aandacht niet volledig op de uit te geven verklaring van het partijbestuur geconcentreerd is geweest.

Ik maak deze opmerkingen allermint om beide heren ook maar enigermate te verontschuldigen. Zeker in hun vooraanstaande politieke verantwoordelijkheid kunnen dergelijke overwegingen hoogstens tot enig begrip, maar nimmer tot excuus aanleiding zijn. Waarom ik deze opmerkingen dan toch maak? Omdat het zo frappant is, dat alle aandacht zich op hen heeft geconcentreerd en met name Van Thijn de volle vloed van de kritiek te verwerken heeft gekregen en zich daartegen heeft moeten verweren.

Toch zijn de primair en meest verantwoordelijke personen voor deze verklaring van het partijbestuur niet kandidaat-lijsttrekker premier Den Uyl, noch fractievoorzitter Van Thijn, maar partijvoorzitter Van den Heuvel en partijvice-voorzitter Van den Doef, die de onderhandelingen met de PPR voerde. Zij namen vorige week, toen de storm in alle hevigheid losbarstte een opvallend stilzwijgen in acht. Te opvallend om hier niet te worden gesignaleerd.

Van Agt lijsttrekker

Er zijn veel redenen om de aanwijzing van Van Agt als lijststaarvoerder van het CDA met voldoening te begroeten. Hij is iemand die ook in brede reformatorische kring als geestverwant wordt ervaren, niet omdat hij bij wijze van spreken behalve katholiek ook een halve protestant zou zijn. Hij is overtuigd katholiek christen, maar wel een die zich religieus diep verbonden weet met reformatorische mede-christenen.

Hij is geen econoom van professie. Dat is waar en het kan een nadeel zijn.

Overigens moet dit niet worden overdreven en het gaat zeker te ver eruit af te leiden dat hij geen premier zou kunnen zijn. Dat de lijsttrekker tevens de kandidaat-premier zou moeten zijn, als de door hem aangevoerde lijst tot de grootste Kamerfractie zou leiden, mag geen absoluut vereiste zijn (het zou trouwens staatsrechtelijk incorrect zijn), maar er is in dit geval evenmin een reden deze konsekwentie uit te sluiten.

De Quay, Cals en De Jong waren evenmin econoom. Drees, Marijnen en Biesheuvel waren het in strikte zin ook niet. Alleen Zijlstra en Den Uyl waren en zijn het. Als het echter gaat om het meer of minder geslaagd zijn als minister-president, zal ieder (al naar gelang van zijn of haar politieke voorkeur)

VERPLAATSBARE HOUTEN GEBOUWEN

directie- en schattketen
scholen en kerken
directie- en schaft-wagens etc.

HAHBO
HOUTBOUW
HARDINXVELD

tel. Giessendam-Hardinxveld 3888

scheidslijnen trekken die dwars door de drie genoemde categorieën heenlopen.

En dat Van Agt onderhandelen kan heeft hij in 1973 als informateur bewezen.

Politieke keus

Van Agt mag dan geen econoom zijn, hij is wel representatief voor andere waarden, die niet in cijfers te vertalen zijn maar minstens zo fundamenteel zijn. En dan bedoel ik niet zijn abortus-standpunt, hoewel dit er wel mee te maken heeft.

Het zou echter volstrekt onjuist zijn als zijn betekenis daartoe beperkt werd of zelfs wanneer daarop de nadruk zou vallen.

Dit is ook niet de reden van de keus geweest. In dit verband is het veelzeggend, dat hij in de verklaring der vier voorzitters niet als minister van Justitie maar als vice-premier werd aangeduid. De keus voor Van Agt is ook een politieke keus.

Het belangrijkste is echter het vertrouwen, die hij bij velen ook buiten zijn directe eigen KVP-kring geniet. Bij alle opiniepeilingen behoorde hij bij degenen, wier hoge percentage steunde op een breed over de drie christen-democratische partijen gespreid vertrouwen.

Goede en vertrouwenwekkende keus

En vertrouwen, steunend op overeenstemming in de principiële drijfveren en in de idealen voor de toekomst, is een betere basis dan feitelijke overeenstemming op alle actuele beleids-onderdelen. Het is daarom een betere basis, omdat de christen-democratie zelf niet bestaat bij de gratie van het in alles met elkaar eens zijn maar van het door dezelfde principiële uitgangspunten en dezelfde toekomstidealen gedreven worden. De keus voor Van Agt past alleen bij een principieel CDA en bij een vooruitstrevend CDA. Daarom is het een goede en vertrouwenwekkende keus.

Onthulling nationaal monument voor prof. mr. P. S. Gerbrandy.

Donderdagmiddag 14 oktober j.l. werd door Koningin Juliana op het Sneker Schaaapmarktplein het standbeeld onthuld van prof. mr. P. S. Gerbrandy. Een bronzen standbeeld, gegoten naar het door beeldhouwster Maria van Everdingen uit Loenga (Fri.) ontworpen en gemaakte model.

Voorafgaand aan deze onthulling vond er in de Martinikerk te Sneek een korte herdenkingsbijeenkomst plaats met als sprekers prof. mr. I.A. Diepenhorst, ARP-Eerste-Kamerlid en hoogleraar aan de Vrije Universiteit, en mr. E.N. van Kleffens, oud-minister van buitenlandse zaken in het kabinet-Gerbrandy tijdens de Tweede Wereldoorlog. Na de onthulling bood mr. dr. K. de Vries, directeur van de Fryske Akademy, koningin Juliana het eerste exemplaar aan van het boekje „Piter Sjoerds Gerbrandy“.

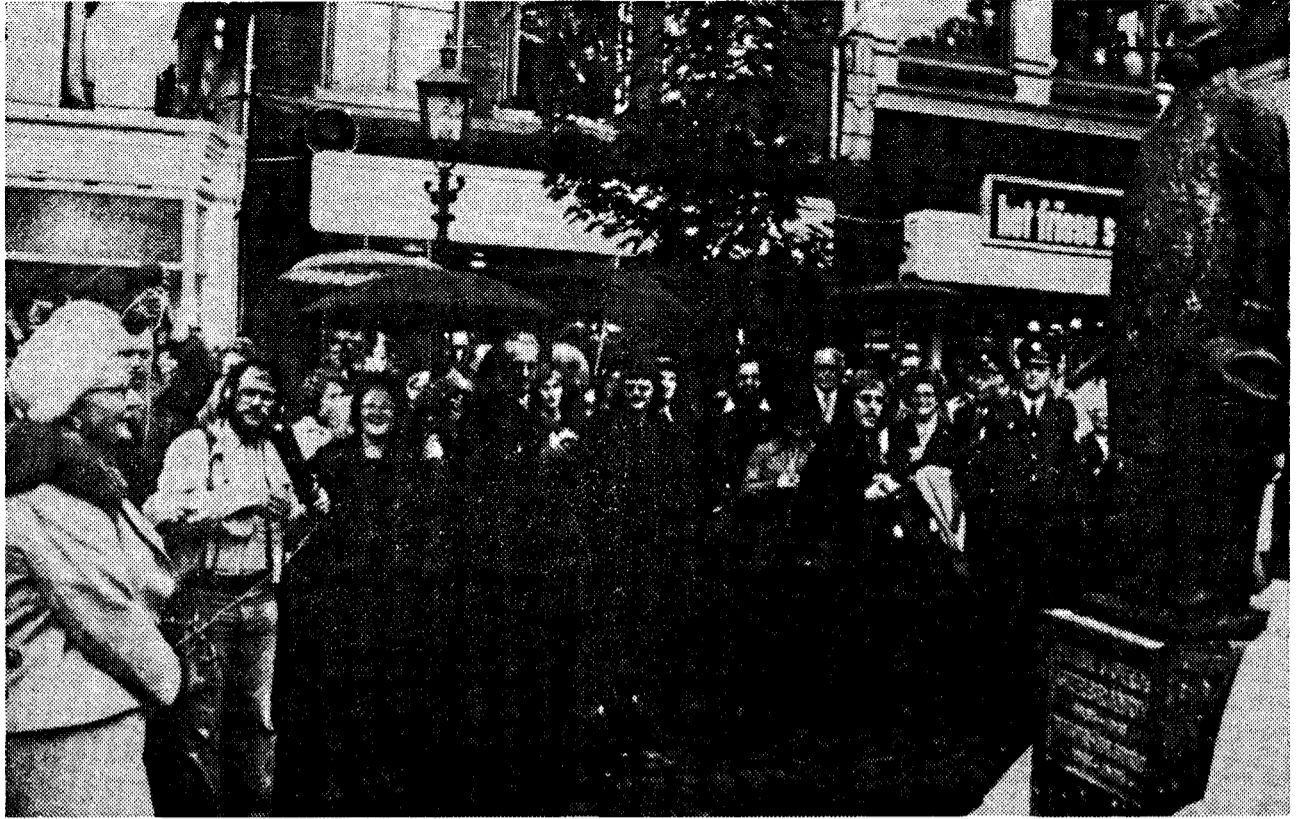
Erkentelijkheid

In de Martinikerk verwelkomde de heer B.F. Keulen, voorzitter van het Comité

Sneek Oprichting Gedenkteken de aanwezig. „Dat zovelen zich de moeite hebben getroost dit alles te realiseren, is een bewijs dat men deze unieke figuur uit ons staatsbestel nog niet is vergeten“. Volgens de heer Van Keulen stond het voor het Comité Sneek vast dat het standbeeld in Sneek moest komen te staan. Hij zei hierover: „Hij is onder de rook van Sneek geboren, hier is hij zijn politieke loopbaan begonnen en ondanks zijn verdere carrière bleef hij innerlijk een kind van zijn geboorteplaats“. De heer Van Keulen sprak in zijn openingswoord verder de wens uit, dat de generatie van nu iets mag vernemen van de erkentelijkheid van ons geslacht voor prof. Gerbrandy: „Een erkentelijkheid die nu is gesymboliseerd in dat standbeeld, waarbij de spreuk zou passen: De tiranny verdrijven, die mij mijn hart doorwond“.

Uitgroeïend boven zichzelf.

Prof. Diepenhorst vond – als leerling van prof. Gerbrandy – Gerbrandy een markant hoogleraar. Naast Gerbrandy's juridische arbeid, memoreerde hij vooral diens opmerkingen over de onderneming, particuliere eigendommen en

H. M. koningin Juliana bij de door haar onthulde beeltenis van prof. mr. P. S. Gerbrandy op het Schaaapmarktplein in Sneek.

radiovraagstukken die hij vanuit zijn meer algemene inzichten maakte en die stelling tot een samenhangende christelijke maatschappijbeschouwing waren te verenigen. „Zo was“, aldus prof. Diepenhorst, „de professor toch de vader van de staatsman“. Hij vervolgde, dat Gerbrandy bij tijden een diepe overtuiging kenbaar maakte: „Aan het recht mocht nooit worden getornd; de student moest zich in zijn

latere leven steeds afvragen, in welke positie hij ook geraakte: „deugt de zaak waarin ik gemengd word?“ Prof. Diepenhorst vervolgde met de woorden: „Door de loop van de gebeurtenissen onverwachts aan de leiding gebracht, terwijl ons nationaal bestaan ernstiger bedreigd werd dan onder enige minister-president voordien het geval was geweest, heeft Gerbrandy stand gehouden. Was er ook eerder standvastigheid getoond in gevoelige kwesties – emancipatie van de vrouw, verruiming van zondagsrust, vrijlating van crematie – toen het er werkelijk op aan kwam, werd niet gedacht aan eigen echtgenote, aan eigen kinderen, maar aan het lot der natie. De nooit kamergeleerde geworden professor toonde zich in staat om te volbrengen wat volgens de één een opdracht van de tijd, volgens de ander trouw aan de menselijkheid, volgens hemzelf eis van christelijke plichtsbetrachting was. En hiermee: „– zo besloot prof. Diepenhorst zijn bijdrage –“ heeft Gerbrandy, boven zichzelf uitgroeïende, niet siechts in leer, maar ook in leven het recht gestand gedaan, wetend van een diepere, aan historische vergankelijkheid ontheven binding waaraan het Wilhelmus uitdrukking geeft.“

Populaire regeringsleider

In zijn bijdrage stond mr. Van Kleffens allereerst stil bij het unieke van deze gebeurtenis: Nederland heeft in vergelijking met andere landen maar heel weinig standbeelden, en zeker niet van staatslieden. Het Thorbeckestandbeeld – op het geijknamige plein in Amsterdam – was tot voor kort het enige standbeeld van een minister-president. Dit illustreert het uitzonderlijke van deze gebeurtenis wat volgens hem nog meer reliëf krijgt, doordat Koningin Juliana zelf bereid is gevonden het standbeeld van Gerbrandy te onthullen.

Vervolgens ging mr. Van Kleffens vooral in op het werk van prof. Gerbrandy gedurende de Tweede Wereldoorlog: „Ontruikt aan zijn gezin regeerde hij in Engeland vanuit een diepe geloofsovertuiging. Werk, dat hij in Londen in betrekkelijke eenzaamheid moest verrichten, zij het gesteund door een rotsvast geloof, een blijmoedige natuur en een hem toegedane schaar van medewerkers.“

„Van Gerbrandy's echtheid“ – zo zei Van Kleffens – „raakten vele geallieerde leiders, van Churchill tot De Gaulle, onder de indruk. Daarnaast heeft hij daar gearbeid met een volledige overgave aan de vaderlandse zaak. Hierdoor en door zijn opvallende verschijning en door zijn humor was Gerbrandy bij het Britse publiek meer bekend en populairder dan menig ander leider van de bondgenoten. Dat kwam de Nederlandse zaak zeer ten goede, meer dan menig formeel betoog en dat is een reden temeer voor diepe dankbaarheid jegens deze man“, aldus mr. Van Kleffens. De bejaarde minister van staat herinnerde zich nog heel goed dat er regelmatig verschillen van inzicht waren tussen Gerbrandy en de overige kabinetsleden en dat het voorkwam dat het kabinetsoverleg ondergeschikt werd gemaakt aan de sneiheid van handelen en beslissen. Dit gebeurde dan echter niet vanuit een dictatoriaal streven, maar vanuit de overtuiging van de juistheid voor de goede zaak en vanuit een zich volledig inzetten voor zijn taak en zijn strijd tegen de „duivelstrawanten“ zoals Gerbrandy de Duitse tegenstander noemde. Mr. Van Kleffens eindigde met de woorden: „Ik ben blij dat het standbeeld laat zien wie Gerbrandy was en dat we niet hoeven te zeggen: „Je kunt zien dat 't Gerbrandy is, maar wat is hij veranderd.“

Prof. mr. Piter Sjoerds Gerbrandy: De rooie advocaat uit Sneek.

Piter Sjoerds Gerbrandy werd op 13 april 1885 onder de rook van Sneek geboren in het plaatsje Goëngamieden. Deze Friese boerenzoon bezocht het toendertijd befaamde christelijk Gymnasium te Zetten, waarna hij aan de Vrije Universiteit te Amsterdam rechten studeerde en in 1911 promoveerde.

Progressief politicus

Eveneens in 1911 trouwde hij met de dochter van de in die tijd onafhankelijke en zeer sociaal-voelende gereformeerde dominee Sikkel, door wiens denkbeelden hij bijzonder werd gebouid. Zijn verklaring van instemming met het vrouwenkiesrecht, zijn – nog altijd actuele – pleidooi voor arbeidersmedezeggenschap in de bedrijven en zijn boek „De strijd voor nieuwe maatschappijvormen“ bezorgden hem in de eigen anti-revolutionaire kring de bijnaam van „de rooie advocaat uit Sneek“. Gerbrandy vestigde zich als advocaat te Sneek waar hij ook raadslid werd. Van 1920 tot 1930 was hij lid van de Friese Provinciale Staten. Door zijn progressieve houding werd in 1923 nog geprobeerd hem te wippen als Gedeputeerde, terwijl hij in 1925 werd gepasseerd voor een hoogleraarschap aan de Vrije Universiteit. In 1930 werd hij uiteindelijk toch benoemd tot hoogleraar aan de Vrije Universiteit te Amsterdam in het handels- en burgerlijk procesrecht; een hoogleraarschap dat hij tot 1939 uitoefende.

Premier in ballingschap

Ook in deze jaren bleef hij politiek actief. In 1939 – na de val van het kabinet Colijn – nam hij als minister van Justitie zitting in het kabinet De

Geer. Een beslissing die hem in de eigen anti-revolutionaire kring zeer beslist niet in dank werd afgenomen, aangezien hij hiermee zitting nam in een kabinet met daarin twee SDAP-ers en aangezien hij hiermee tegen de wensen van AR-Partij en AR-voorman Colijn inging. In september 1940 werd Gerbrandy door Koningin Wilhelmina benoemd tot premier; een functie die hij gedurende de resterende oorlogstijd in ballingschap heeft vervuld. In deze periode en in deze functie heeft hij met al zijn inzet „het kwaad“ bestreden en gevochten voor een „vrij en christelijk Nederland“. Door deze houding en door zijn strijdvoudigheid verwierf hij in Londen alom de achting van de geallieerde leiders terwijl altijd nog velen radiotoespraken tot bezet Nederland herinneren.

Conservatief ten aanzien van Indonesië-kwestie

Na de oorlog had Gerbrandy van 1948 tot 1959 zitting in de Tweede Kamer voor de Anti-Revolutionaire Partij. In de „Koloniaal kwestie“ nam hij destijds een conservatieve houding in. Mede daarom, en om zijn voorzitterschap van het Comité Handhaving Rijkseenheid, werd de tegenstelling tussen hem en de socialistische leden steeds groter; een verhouding welke met name in de periode van vóór de Tweede Wereldoorlog geheel anders lag, alhoewel hij op principiële en praktische gronden nooit een voorstander van het socialisme was. Gerbrandy overleed op 76-jarige leeftijd op 7 september 1961 in Den Haag.

Fraai geïllustreerde uitgave!

Historie AR-Partij in woorden beeld

De Stichting Kader- en Vormingswerk ARP publiceerde onder de titel „Een kleine eeuw kleine luyden“ een fraaie uitgave over de geschiedenis van de ARP. Dit met vele tientallen, vaak historisch bijzonder waardevolle foto's verluichte boek, dat ruim 130 pagina's telt, bevat artikelen van dr. D. Th. Kuiper, dr. G. Puchinger, H. Aigra, mr. A. B. Roosjen en drs. A. J. van Dijk. Daarnaast waardevolle bijlagen die een overzicht geven van AR-minister-presidenten, bewindslieden, ereleden, partijvoorzitters, fractievoorzitters en tenslotte een zeteloverzicht.

U kunt dit boek bestellen door een bedrag van f 5,- over te maken op glronummer 89.67.3 t.n.v. ARP Stichting, Den Haag.

Gefundeerde afspraken over verdeling inkomens en over overheids-uitgaven noodzakelijk

Vervolg van pag. 2

investeren, (of ze nu – nog – verlies maken of niet) kunnen belangrijke financiële steun van de overheid krijgen. Extra toeslagen zijn mogelijk als de investeringen meer arbeidsintensief zijn, in zwakkere regio's worden gedaan, energie of milieusparend zijn. Deze regeling (per 1 april 1977 in te voeren) zou dan onder meer de bestaande investeringsaftrek vervangen. Die komt neer op het van te betalen vennootschapsbelasting af te trekken bedragen een bepaald deel der investeringen. De voorgestelde regeling is dus wat meer gericht, onder meer door de toegevoegde verminderingen ten opzichte van arbeidsintensiviteit, regio etc. De regering beoogt op deze wijze de werkloosheid tot 1980 met nog eens 60 000 manjaren te drukken zodat men in 1980 in de buurt van 150 000 zou kunnen uitkomen. Om die bijdragen te kunnen financieren, heeft de regering het begrotingstekort fors uitgebreid. Het kan weer worden verminderd als door het oplopen der bedrijvigheid de investeringen stijgen en er winstherstel optreedt. Uit dan weer hogere belastingontvangsten kan het begrotingstekort weer geleidelijk worden teruggebracht. Natuurlijk is er bij een dergelijke geldimpuls wel het gevaar van inflatie aanwezig, daarover straks meer.

Ons oordeel

Met de regering waren wij van mening, dat van herstel van bedrijvigheid en werkgelegenheid weinig terecht zou komen, als er geen uitzicht zou bestaan op het halen van een redelijk winstniveau. De uitkomsten van het regeringsbeleid waren ook daarop wel gericht, maar wij betwijfelden (onder meer met de socialistische professor Pen) of het wel in voldoende mate en tempo zou gebeuren. Als de bedrijvigheid wat minder zou aantrekken dan waarop was gerekend, zou er sprake zijn van een hoog begrotingstekort zonder dat dit uit voldoende winstherstel (wat onder meer hogere vennootschapsbelasting zou opleveren) zou kunnen worden verkleind. Inverdienden wordt dat in de begroting genoemd.

■ Omdat wij inderdaad tekenen menen te bespeuren van een zich langzamer voltrekend economisch herstel dan werd verwacht meenden wij dat de regering net iets meer zou moeten doen. Namens de drie Christen-democratische fracties pleitte mijn collega Noteboom daarom voor een nog verdergaande bezuiniging. Hij vroeg aan de regering voor 1977 een bedrag van 1 miljard te blokkeren dat niet zou mogen worden uitgegeven als de bedrijvigheid zou achterblijven, dus geen directe verlaging van de begroting maar wel het opbouwen van een reserve.

■ Voorts hebben we onze zorg uitgesproken over het nog steeds hoge niveau van de inflatie al zou dat in 1980 terug zijn gebracht tot ruim 6%. Enerzijds is de stimulering van de conjunctuur vanaf een dergelijk niveau moeilijk, anderzijds is het niet eenvoudig als de conjunctuur inderdaad verbetert, de inflatie goed te beheersen. Dit te meer omdat de importprijzen weer een stijgende tendens vertonen, de bestaande hoge begrotingstekorten, en het dan ook weer grotere beroep op de kapitaalmarkt door het bedrijfsleven.

■ Ook om die reden bepleiten wij een nog wat grotere ombuiging van de overheidsuitgaven. Daarbij hebben wij erop gewezen, dat bijvoorbeeld een beperking tot 0,7% (in 1980) in plaats van 1% het begrotingstekort met 1/2% (± 2 miljard gulden tot 1980) zou kunnen verminderen (dus dicht bij de 4% van het nationale inkomen, zoals door professor Zijlstra bepleit) en bovendien een netto-positief werkgelegenheidseffect van 10 000 arbeidsplaatsen in 1980 zou opleveren.

■ In het regeringsbeleid speelt – zoals we zagen – beheersing van de arbeidskosten (niet in het minst van belang voor het midden en kleinbedrijf) een belangrijke rol. De regering heeft dan ook aangegeven, dat tot 1980 de gemiddelde loonstijging maximaal 8 à 8 1/2% per jaar zou mogen zijn (ofwel 1 1/2% per jaar als je er de compensatie voor prijsstijgingen van aftrekt). Wij hadden laten uitrekenen, dat als je niet op 8 à 8 1/2% uitkomt, maar op 7 à 7 1/2% ofwel - 1% (dat is - 1/2% exclusief prijsstijgingen) het in 1980 extra werkgelegenheid voor minstens 25 000 man zou opleveren. We hebben dan ook aan de regering gevraagd dit element in te brengen in het jaarlijkse overleg met vakbeweging en werkgevers over een centraal loonakkoord. We deden dat tegen de achtergrond van positieve geluiden van de zijde van de vakbeweging (o.a. CNV-voorzitter Lanser) die in die richting wezen.

■ Vervolgens hebben we ervoor gepleit wat vastere en beter gefundeerde afspraken te maken voor wat betreft de verdeling van het nationale inkomen over overheidsuitgaven, lonen-salarissen en overige inkomens, waaronder winsten. Onze samenleving zou zo duidelijker kunnen maken, waar zij de accenten zou willen leggen. Waar minder te verdelen is zal te meer gekozen moeten worden. Daarom is het goed hiernaar een onderzoek in te stellen in overleg met bedrijfsleven en andere maatschappelijke groeperingen. We vinden een dergelijk onderzoek ook belangrijk omdat niet in de overheidsuitgaven gesneden mag worden, als we niet precies weten wat we daarin het belangrijkste vinden, waar en waarmee we de gemeenschapsvoorzieningen willen uitbreiden en hoeveel van het nationale inkomen wij, daarmee rekening houdend, zouden willen besteden. Daarbij moet niet over het hoofd worden gezien, dat een groot en groeiend deel van de overheidsuitgaven bestemd is voor niet (kunnende) werkenden: gehandicapten, zieken, werklozen, kortom de minder weerbaren in onze maatschappij voor wie we een extra verantwoordelijkheid dragen. Tenslotte hebben we ervoor gepleit, ernstig rekening te houden met de noodzaak van herverdeling van werk als we tenminste de doelstelling van volledige werkgelegenheid overeind willen houden. Dat zal ons waarschijnlijk wel een stukje economische groei kosten. Als het meer mensen op een zinvolle manier aan het werk kan houden de moeite waard. Hierbij is ondermeer verwezen naar het artikel van professor Albeda in AR-staatkunde van september, die pleitte voor gevarieerder werktijdenmogelijkheden: 40, 30, 20 uur waardoor meer (en meer categorieën) mensen ingeschakeld kunnen worden. Omdat dit nogal wat aanpassingen in het bedrijfsleven nodig zou maken is het zaak,

Minister van financiën Duisenberg aan het woord tijdens de Algemene Financiële Beschuwingen in de Tweede Kamer.

dat hierop tijdig wordt ingespeeld. Het ministerie van Sociale Zaken heeft in dit verband al een aantal experimenten opgezet.

Wat het debat opleverde

Hoewel de regering het blokkeringsvoorstel (1 miljard van de beoogde overheidsuitgaven in 1977) in die vorm niet overnam, heeft ze op dit punt toch een duidelijke toezegging gedaan. Nog in het eerste kwartaal van 1977 komt ze met een nadere beoordeling van de economische situatie, met de bereidheid van verdere aanpassing van de overheidsuitgaven als de situatie dat nodig zou maken. De regering heeft daarom de bereidheid getoond, om de 1% norm in felte opnieuw en eerder dan bedoeld ter discussie te stellen. Na deze toezegging werd dan ook onzerzijds van een motie op dit punt afgezien. Het zou mij niet verbazen, als we uiteindelijk dicht bij de CDA-norm van 0,7% zouden uitkomen. Onzerzijds is wel een motie ingediend om te komen tot een grondig onderzoek naar aard, omvang en groei van het tempo van de overheidsuitgaven, een onderzoek dat een afweging zou moeten bevorderen binnen het totaal van de collectieve uitgaven zelf, rekening zou moeten houden met nieuwe overheidsstaken en na zou moeten gaan wat een wenselijke verdeling zou zijn tussen de overheids- en de particuliere sector. Deze motie kreeg een forse meerderheid in de kamer. Behalve de drie christelijke democratische partijen stemden ondermeer VVD, PPR, D'66 en DS'70 voor. Alle overige moties van andere politieke partijen werden verworpen. (hierbij laat ik de eveneens door ons ingediende en aanvaarde motie Aantjes over de defensieuitgaven buiten beschouwing, omdat daarover elders in dit Nederlandse Gedachtennummer is geschreven). Nog eens op een rijtje gezet:

- de regering zal nader met de kamer gaan discussiëren over de omvang van de begroting tot 1980 voor wat betreft de omvang van de overheidsuitgaven aan de hand van de door haar uiterlijk in het eerste kwartaal van 1977 uit te brengen nota. Dit met name op grond van de nadere beoordeling van de economische ontwikkeling en eventuele verdere bijstelling van de overheidsuitgaven. Dit is zowel van belang voor de belastingdruk als voor het begrotingstekort.
- de regering zal een grondig onderzoek instellen naar aard, omvang en tempo van de overheidsuitgaven, ook ten opzichte van de particuliere sector.
- de regering is het met de kamer eens, dat herverdeling van arbeid noodzakelijk zal kunnen zijn wil de doelstelling van volledige werkgelegenheid gehandhaafd kunnen worden.
- Daarnaast heeft de regering toegezegd (ondermeer als gevolg van een brief van de bestuurscommissie Noorden des Lands) in dit najaar nadere beslissingen te nemen over gebieden met naar verhouding hoge werkloosheidscijfers.
- de regering heeft de stellige verwachting uitgesproken, dat de investeringsrekening tijdig gereed zal zijn. De richtlijnen zullen zo duidelijk zijn, dat elke ondernemer van tevoren zelf kan

bepalen op welke financiële steun hij met het oog op zijn investeringsplannen recht heeft. Op de noodzaak van doorzichtigheid en praktische uitvoerbaarheid is ook door ons al bij eerdere gelegenheden gewezen.

Dosering van maatregelen

De richting van het regeringsbeleid is door

ons in hoofdlijnen onderschreven. Achter de noodzaak van een voldoende dosering van de maatregelen, gelet op het voor het slagen van het beleid voldoende tempo van herstel is door ons een uitdrukkelijk – en overgekomen – uitroepen geplaatst!

In dit boekje stelt de auteur, voormalig financieel-economische specialist van de ARP-Tweede-Kamerfractie en sinds kort hoogleraar aan de Vrije Universiteit, dr. Arend J. Vermaat drie thema's aan de orde:

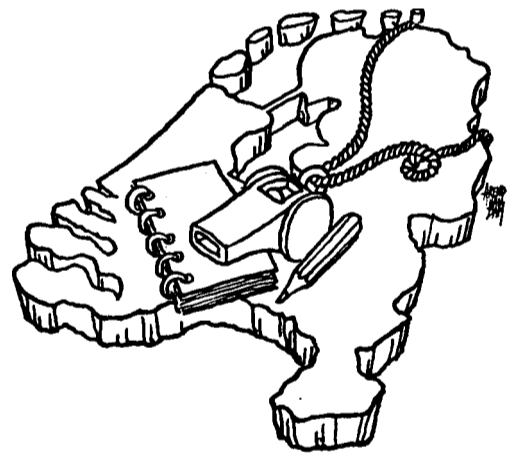
- Valdoet onze economische orde aan bijbelse normen?
- Groeien of versoberen?
- Ethiek en politiek, over zwart geld en andere kwalen.

Het geheel is rijk geïllustreerd met cartoons. Prijs per exemplaar f 3,50.

Bestellingen: Stort het verschuldigde bedrag op postgiro 89673 t.n.v. A.R. Partijstichting, Den Haag met vermelding van „Spelregels voor economie & politiek“.

SPELREGELS VOOR ECONOMIE & POLITIEK

AREND J. VERMAAT

EEN UITGAVE VAN DE

stichting kader- en vormingswerk ARP

DR. KUYPERSTRAAT 3, 'S-GRAVENHAGE

BON

Naam:

Adres:

Woonplaats:

Wenst abonnement

Wenst proefnummers

Adres: Ned. Gedachten, antwoordno. 66, Den Haag. Géén postzegel.

Abonnementsprijs f 12,50 per half jaar.
Jongeren/studenten abonnement f 7,50 per half jaar.

NEDERLANDSE GEDACHTEN

veel gelezen, veel geciteerd.

NEDERLANDSE GEDACHTEN

Weekblad van de A.R.P. Evangelische volkspartij
Waarin opgenomen Ad Rem (officieel orgaan Arjos)
onder redaktie van:
G. A. Kleff (voorzitter)
G. Ph. de Boer
H. W. van den Brink
D. Corporaal
mevr. T. van Gelder-de Boer
dr. W. de Kwaadsteniet
mr. C. van de Wetering
N. M. Hogeland
(redaktie-sekretaris)

Adres van redaktie, advertenties en administratie:
Dr. Kuyperstraat 3,
's-Gravenhage,
tel. (070) 46.96.20,
giro 89673.

Abonnementsprijs:
f 12,50 per halfjaar.
Giro 89673 ten name
van de A.R. Partijstichting
te 's-Gravenhage
Losse-verkoop f 0,85

Studenten/jongeren
abonnement
f 7,50 per halfjaar.
Advertentie-exploitatie:
020-24.91.12.

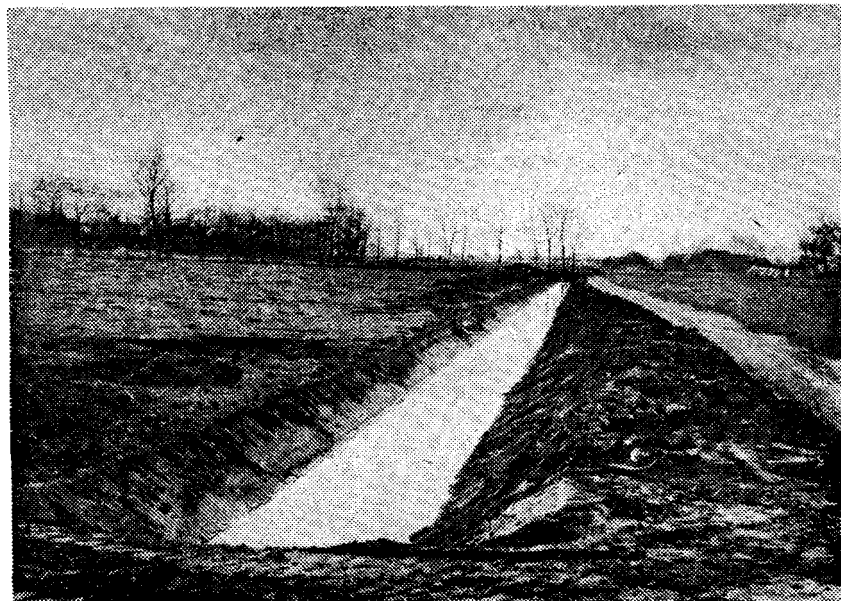
Ruimtelijke Ordening

Ingewikkeld maar noodzakelijk

De ruimte is schaars in Nederland en deze schaarste moet zo eerlijk mogelijk worden verdeeld, waarbij in toenemende mate wordt ingezien, dat de belangen van het milieu hierbij een centrale rol moeten spelen.

Ook groeit het inzicht in de betekenis van de budgettaire gevolgen van de ruimtelijke ordening. Het is van belang dat de ruimtelijke planning en de budgettaire planning op elkaar worden afgestemd omdat voor beide de mogelijkheden

treedt op als coördinerend bewindsman, bijgestaan door de minister van Volksgezondheid en Milieuhygiëne, voor wat betreft de milieuhygiëne. Precies een jaar geleden schreef de minister-president in een brief aan de kamer wat het kabinet onder milieubeleid verstand: **de bescherming van de kwaliteit van het fysieke milieu met het oog op de mens, de flora en de fauna, tegen de achtergrond van de inpasbaarheid van het menselijk handelen in een stelsel van evenwicht van mens en natuurlijk milieu.**

Pas gegraven, rechte sloot in ruilverkavelingsgebied.

beperkt zijn. Met name geldt dit voor gemeentebesturen, omdat op het niveau van de gemeente de ruimtelijke ordening in overwegende mate concrete gestalte krijgt via de bestemmingsplannen. Maar ook de Rijksoverheid heeft hier een opdracht. Bij de behandeling van de zogenaamde Oriënteringsnota heeft de kamer hier sterk op aangedrongen.

Mens en natuurlijk milieu

De ruimte eerlijk verdelen en daarbij streven naar vermindering van de maatschappelijke ongelijkheid en achterstand en voorts goed zorgen voor het milieu zijn uitgangspunten voor het landelijk beleid. Om dat laatste mogelijk te maken zijn een aantal instrumenten nodig: wetten en bestuurlijke maatregelen. Anders wordt de zorg voor het milieu een „slag in de ruimte” in plaats van een factor van betekenis voor het beheer van de ruimte.

Het kabinet bereidt belangrijke beslissingen in het kader van het milieubeleid voor binnen de onderraad van de ministerraad: De Raad voor de Ruimtelijke Ordening, voorgezeten door de minister-president. De minister van Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening

Zojuist werden twee ministers ten tonele gevoerd. De ene heeft een directe taak op het terrein van het milieu, de andere een coördinerende. De relatie tussen de twee departementen blijkt b.v. uit de **Wet Geluidshinder**, die de minister van Volksgezondheid en milieuhygiëne een jaar geleden bij de Tweede Kamer heeft ingediend.

Het wetsontwerp beoogt voorkoming of beperking van diverse vormen van lawaai met uitzondering van het vliegtuiglawaai, dat in de wijziging van de luchtvaartwet behandeld wordt. Het wetsontwerp vertoont een nauwe samenhang met de Wet op de Ruimtelijke Ordening. (W.R.O.). Zo wordt er gesproken over de breedte van geluidzones rond industrieterreinen, die door de gemeenteraad wordt bepaald en in een bestemmingsplan vastgelegd. Ook is er sprake van **stille gebieden**, waar de natuurlijke geluiden niet of nauwelijks mogen worden verstoord. Hier ligt een taak voor het provinciaal bestuur op basis van de streekplanologie.

Wet Ruimtelijke Ordening

Alvorens nader in te gaan op de coördinerende taak van de minister van Volkshuisvesting en ruimtelijke ordening,

door mr. J. N. Scholten
Tweede Kamerlid ARP

gaarne aandacht voor de zojuist genoemde wet op de ruimtelijke ordening, nog steeds een belangrijk instrument op dit beleidsterrein, maar in toenemende mate tesamen met andere wetten. Van de nieuwe naam ik behalve de Wet op de Geluidshinder de Wet op de Afvalstoffen en de Wet Selectieve Investeringsregeling. De Wet R.O. werd in 1965 opgevoerd en is thans aan herziening toe. Nog dit kalenderjaar zal een wetsontwerp de kamer bereiken, aldus een toezegging van de minister in antwoord op een kamermotie van het vorig jaar. De wijziging zal voornamelijk de volgende punten bevatten:

■ Allereerst zal een wettelijke basis gegeven worden voor de zogenaamde Planologische Kernbeslissingen (P.B.K.). Beleidsplannen en beslissingen die van belang zijn voor het nationale ruimtelijke beleid doorlopen deze procedure. Thans gebeurt dit op basis van een afspraak tussen Kabinet en Kamer, gemaakt bij de behandeling van de „Nota over de openbaarheid van de voorbereiding van het ruimtelijk beleid”.

■ Voorts doet zich in toenemende mate de behoefte gevoelen aan een goede verticale coördinatie tussen Rijk en lagere overheden. Aan dit samenspel zal in de wetswijziging aandacht worden gegeven. Hierbij komt tevens aan de orde de bevoegdheid van de minister om rechtstreeks aanwijzingen aan gemeenten te geven over de inhoud van structuur- en bestemmingsplannen.

■ Tenslotte een zaak die veel gemeentebestuurders zal verheugen: er komt waarschijnlijk een verkorting van de bestemmingsplanprocedure, met tegelijkertijd versterking van de inspraak bij de voorbereiding van een bestemmingsplan. De wijziging van de Wet R.O. draait dus om een aantal begrippen: **samenspel**, maar ook de mogelijkheid van **ingrijpen**, **inspraak**, maar ook meer **efficiënt bestuur**. Wij zullen straks uiteraard eerst kunnen beoordelen of deze en eventueel andere criteria in de juiste onderlinge verhouding zijn gepresenteerd.

Algemene visie op het beleid

De aangekondigde wijziging van de Wet R.O. is geen onnodige liefhebberij, maar vloeit voort uit de maatschappelijke ontwikkeling. Deze ontwikkeling vraagt om een intensiever beleid op het terrein van de Ruimtelijke Ordening.

De Rijksoverheid heeft hier een stelsel voor ontwikkeld, waarin de woorden **nota's, schetsen, schema's en visies** een centrale rol spelen en dit alles tegen de achtergrond van de wens om de Tweede nota over de ruimtelijke ordening te vervangen door een Derde, die in 4 delen zal verschijnen, waarvan er inmiddels twee zijn aangeboden t.w. de Oriënteringsnota en de Verstedelijkingsnota. Het derde deel zal in 1977 verschijnen en heet Nota over de Landelijke Gebieden. Het laatste deel zal in het bijzonder de aandacht concentreren op het nodige instrumentarium.

De oriënteringsnota geeft de algemene visie op het beleid weer, de verstedelijkingsnota en de nota landelijke gebieden geven met hun naam de inhoud aan. Deze twee nota's gaan gepaard met z.g. **schetsen**, die als het ware een ruimtelijke neerslag geven van de filosofie van de nota. Een structuurschets geeft dus de gewenste ruimtelijke ontwikkeling weer en is als zodanig een instrument van facet-planning. De verstedelijkingsnota en de schets geven een verdiept inzicht in het gewenste verstedelijkingspatroon en gaan in op het benodigde instrumentarium. Binnenkort zal verschijnen het zogenaamde Structuurschema **Volkshuisvesting**, waarin in het bijzonder op de gewenste ontwikkeling van de sector volkshuisvesting binnen het grotere raam van de verstedelijking wordt ingegaan. In een structuurschema wordt als het ware het lange-termijn beleid voor een **sector neergelegd en worden de ruimtelijke consequenties weergegeven**. In het kort zijn hierbij de begrippen **nota, schets en schema de revue gepasseerd**. **Mag ik het geheel illustreren met de plannen voor het landelijk gebied.**

Plannen voor het landelijk gebied

Allereerst komt er in 1977 een nota over de landelijke gebieden (deel 3 van de Derde Nota) gepaard gaande met een structuurschets voor de landelijke gebieden. Hierin zal onder meer worden ingegaan op de onderlinge relatie tussen landbouw, natuurlijk milieu en verstedelijking. Er zal een visie worden gegeven op de gewenste structuur van de landelijke gebieden tot 1990 à 2000. Bij de nota en de schets horen een aantal structuurschema's, die het lange termijnbeleid voor verschillende sectoren weergeven. Aan een viertal wordt thans gewerkt:

1. militaire terreinen;
2. openluchtrecreatie;
3. natuur en landschapsbehoud;
4. landinrichting.

De schetsen worden gedragen door zogenaamde **structuurvisies**, b.v. de structuurvisie op de landbouw, de bosbouw, de openluchtrecreatie en het

Brandend actuele uitgaven

„Van Woudschoten tot Hoogveen”. In 160 pagina's alles over de geschiedenis van het CDA. Tientallen foto's en spotprenten. Prijs f 5,95.

„Politiek? Kom nou!” In deze serie verscheen de 2e lesbrief maatschappijleer over Liberalisme, Socialisme en Christen-democratie. Geschikt voor vakken maatschappijleer, geschiedenis en godsdienst. Prijs 1 ex. f 1,-, 2/5 ex. f 0,75 per ex.; 5/9 ex. f 0,65 per ex.; 10/24 ex. f 0,45 per ex.; 25 en meer ex. f 0,30 per ex.

„Onder hamer en sikkel”. Actuele informatie over kerk, politiek, economie en rol van het leger in Oost-Europa. Veel foto's en cartoons. Prijs f 5,- per ex.

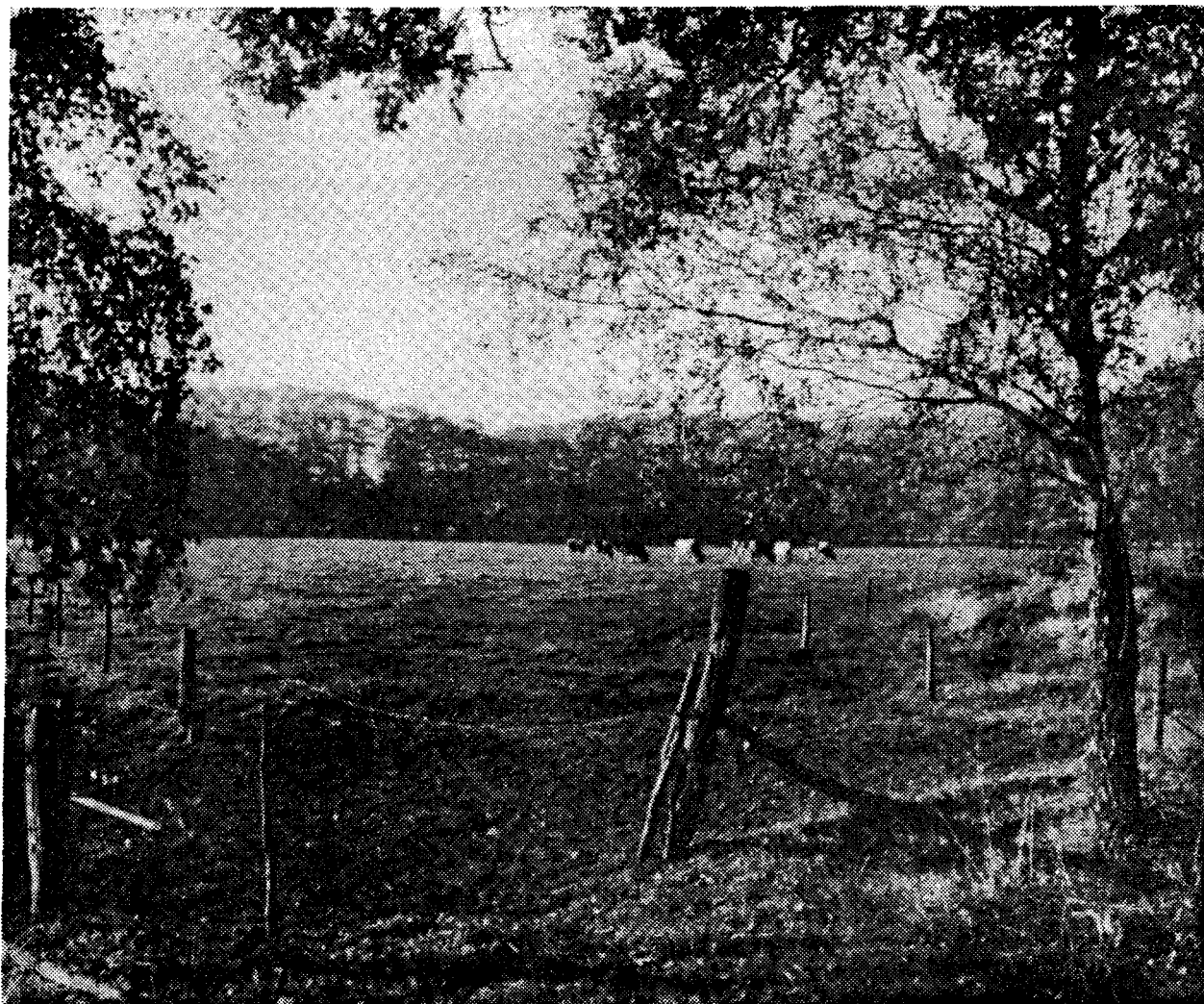
„Gedeelde verantwoordelijkheid”. In handzaam formaat, geïllustreerd, toespraken en tekst CDA-resolutie van de voorjaarspartijraad 1976. Prijs f 3,- per ex.

Bestellingen: stort het verschuldigde bedrag op postgiro 89673 t.n.v. AR-Partijstichting, Den Haag, m.v.v. titels en aantallen.

natuur- en landschapsbehoud. Het woord structuurvisie spreekt voor zich. Bij het geheel van de landelijke problematiek spelen ook de drie groene nota's een grote rol. Op korte termijn vraagt de realisering van de zogenaamde relatieliste de meeste aandacht. Zowel gezien vanuit agrarisch belang als vanuit natuur- en landschapsbelang is het van de grootste betekenis dat de daarin ontworpen gedachten doorgang vinden! De drie delen van de Derde nota vormen tesamen met de twee schetsen het grote integratiekader van de Rijksoverheid. Via de structuurschema's wordt het sectorbeleid getoetst aan het algemene kader van de ruimtelijke ordening en daarin geïntegreerd. Uit het bovenstaande blijkt dat een groot aantal ministers bij dit beleid betrokken is.

Grote taak

De minister van volkshuisvesting en ruimtelijke ordening draagt echter als coördinerend bewindsman een zeer centrale verantwoordelijkheid. Het lijkt aanbevelingswaardig de naam van het departement hierbij aan te passen, maar vooral deze verantwoordelijkheid tot uiting te laten komen bij de volgende kabinetsformatie door de taakverdeling tussen ministers en staatssecretarissen op dit departement zo te wijzigen dat de bewindsman zijn taak naast de algemene leiding van het departement vindt in de behartiging van de ruimtelijke ordening in de brede zin van het woord. Ook dan ligt er een grote taak op hem te wachten.

Het kabinet verstaat onder milieubeleid: „de bescherming van de kwaliteit van het fysieke milieu met het oog op de mens, de flora en de fauna, tegen de achtergrond van de onpasbaarheid van het menselijk handelen in een stelsel van evenwicht van mens en natuurlijk milieu.

GEDEELDE VERANTWOORDELIJKHEID

Dit boekje bevat de belangrijke redevoeringen, uitgesproken tijdens de voorjaarspartijraad van 10 april jl.

■ de rede van H. A. de Boer
„Om een CDA met karakter”

■ de rede van mr. W. Aantjes
„Delen in verantwoordelijkheid, werk en offers”

Tevens is opgenomen de tekst van de resolutie over één CDA-lijst.
Omvang: 32 pagina's, geïllustreerd.

Prijs f 3,- per exemplaar.

Bestellingen

Stort het bedrag op postgiro 89673 t. n. v. AR-Partijstichting, Den Haag, met vermelding van „Gedeelde verantwoordelijkheid.”

Tot in het diepst van je ziel

Op dinsdagavond 5 en woensdagavond 13 oktober j.l. zond de NCRV-televisie onder de titel „Tot in het diepst van je ziel” een informatief programma uit over de zgn. psycho-chirurgie, d.i. een vorm van hersenchirurgie die erop gericht is bepaalde negatieve eigenschappen bij de mens weg te nemen.

Het waren twee uitermate boeiende reportages van een hoog gehalte; ik hoop van harte, dat de NCRV in haar programmering de ruimte voor dit soort uitzendingen behoudt en liefst vergroot. Want het lijkt me uiterst belangrijk als afwisseling van de nodige verstrooiing ook eens aanleiding te krijgen tot bezinning en temidden van het alledaagse amusement bij tijd en wijle geprikkeld te worden tot nadenken over al dan niet gewenste toekomstmogelijkheden.

Prikkende beelden

In de twee genoemde uitzendingen nam de kijker o.m. kennis van vooruitstrevende operateurs in India, die

met wisselend „succes” poogden moeilijk of niet opvoedbare kinderen van hun agressiviteit of alcoholisten van hun verslaving te bevrijden.

Er verscheen een Engelse specialist op het scherm, die er wel wat in zag gevaarlijke misdadigers van hun gevaarlijk „karaktertrekken” te ontdoen en, als node te missen tegenwicht, een Nederlandse chirurg, die vond dat het van een achterstand bij andere takken van de medische wetenschap getuigde, als deze vergaande en niet te herstellen medische ingreep het enige middel was en bleef. Ik hoop niet dat eerstgenoemde typerend is voor de wijze van (niet) denken van de medische stand in Engeland; ik hoop wel en vertrouwd dat laatstgenoemde de doorsnee vertoont van de Nederlandse medici.

Kamervragen

Naar aanleiding van deze programma's hebben de collega's Tilanus (C.H.U.) mevrouw Cornelissen (KVP) en ik de volgende schriftelijke vragen gesteld aan staatssecretaris Hendriks van Volksgezondheid: De bedoeling van deze vragen is bepaald niet om achterdocht te tonen of te wekken tegenover de Nederlandse medici die zich met psycho-chirurgie bezighouden.

Door M. Beinema,

ARP-Tweede Kamerlid

Zij geven immers de stellige indruk, dat zeer verantwoord te doen, niet alleen afgaand op eigen individueel oordeel, maar verenigd in een werkgroep van hersenchirurgen, psychiaters enz., die de gelegenheid biedt elk mogelijk „geval” veelzijdig en gewetensvol te beoordelen. Een gemis is echter wel, dat men nog niet aan een evaluatie van de behandelde patiënten is toegekomen.

Tweede Kamer der Staten-Generaal

Zitting 1976-1977 18 oktober 1976

Vragen

van de leden Beinema (A.R.P.), Tilanus (C.H.U.) en G. M. P. Cornelissen (K.V.P.) aan de Staatssecretaris van Volksgezondheid en Milieuhygiëne:

Zorg voor de toekomst

Onze vragen spruiten dus niet voort uit wantrouwen, maar uit de gedachte dat, gezien de ontwikkelingen en opvattingen in het buitenland, het gevaar niet denkbeeldig is, dat deze de menselijke persoonlijkheid in ieder geval wijzigende en vaak verminkende ingrepen in de nabije toekomst ook in ons land met meer „enthousiasme” en minder voorzichtigheid zullen worden uitgevoerd. Er kan een druk daartoe ontstaan vanuit groeperingen die zich eenzijdig door economische motieven laten leiden; een eenmalige „chirurgische ingreep is immers aanzienlijk voordeliger” dan het jarenlang verplegen of geïsoleerd houden van een mens. Er kunnen hersenchirurgen zijn of komen, die zich

niet vrijwillig wensen te schikken binnen de beperkingen van een werkgroep, maar hun technische mogelijkheden onbeperkt willen gebruiken. Enz., enz.

Het ethische aspect

In het „land van de vrijheid”, de Verenigde Staten van Amerika, zijn in verschillende staten de mogelijkheden om psycho-chirurgie te beoefenen aan zeer strenge bepalingen gebonden. De vraag of dat ook in Nederland gewenst is verdient overwogen te worden. Het minste wat m.i. moet gebeuren is wel dat de desbetreffende werkgroep(en) aangevuld wordt/worden met specialisten op het gebied van de ethiek. Wie staat, ziet toe dat hij niet valle. Het is goed bij dat toezien ook naar elkaar te kijken en elkaar te steunen.

Data om onthouden!

13 november 1976 -

AR-Partijraad te Rotterdam

Tijdens de najaarspartijraad komt het ontwerp-CDA-program aan de orde. De ingediende amendementen vanuit de AR-kiesverenigingen worden behandeld.

10 en 11 december 1976 -

CDA-congres te Den Haag

Het tweede CDA-congres wordt opnieuw in Den Haag gehouden. Het CDA-program wordt vastgesteld. Noteert u nu reeds de data van deze belangrijke partijgebeurtenissen in uw agenda.

VAN DE PARTIJ

In Friesland een politieke scholingskursus over onderwijsvraagstukken

Leden van de CDA-partijen kunnen dit najaar in Friesland een kaderkursus gaan volgen over onderwijsvraagstukken. ARVA, ARJOS en ARPC van Friesland hebben gezamenlijk het initiatief genomen tot het opzetten van een serie avonden gewijd aan diverse kanten van

onderwijsproblematiek.

Op 1 en 15 november, 6 december, 10 en 31 januari 1977 (5 maandagavonden van 19.30 tot 22.30 uur) worden er een vijftal bijeenkomsten georganiseerd te Leeuwarden, in het „Trefpunt”, Schrans 90. Het kursusgeld bedraagt - eenmalig - f 25,-. De heer v.d. Boon uit Anjum is

bereid gebleken als cursusleider te willen optreden.

Onderwerpen

Aan de orde komen o.a.:
) geschiedenis van het onderwijs

■ onderwijsvernieuwing, maar hoe?

■ onderwijs is ook „politiek”

■ beroepskeuze, een belangrijke beslissing

■ wordt het chr. onderwijs bedreigd?

Als gesprekspartners zijn o.a. uitgenodigd, de heer J. H. Bos, dir. Chr. Ped. Academie Leeuwarden, L. de Haan, dir. Chr. Mavo, Kollum, mevr. J. G. Kraaijeveld-Wouters. Tweede-Kamerlid ARP, drs. K. de Jong Ozn., staatssecretaris van onderwijs en wetenschappen.

Meldt u spoedig aan! Het gaat hier om een hoogst actuele zaak. Als christen-democraten raakt de huidige onderwijsproblematiek ons allen.

U kunt zich opgeven bij, en eventueel meer informatie vragen aan, bij: mevrouw A. Bangma-van Es, Schrans D 93, Leeuwarden, tel. 05100-2.64.06 of dhr. D. Reltsma, Koalkamp 27, Hardegarijp. Tel. 05110-2241

overheid aan haar roeping te herinneren, waaraan hij toevoegde dat slaafse onderwerping afgewezen dient te worden. Als kernpunten in een democratische regeringsvorm gaf hij aan:

- vrijheid
- verantwoordelijk (ook voor elkaar)
- gelijkheid van allen t.a.v. rechten en plichten.

In de daarop volgende discussie werd uitvoerig van gedachten gewisseld over hetgeen de heer Scholten had betoogd m.n. over de spanning tussen de visie op de overheid als Gods diaken en de dagelijkse realiteit, terwijl ook het functioneren van de democratie volop in discussie kwam. De heer Scholten benadrukte nog eens, mede naar aanleiding van het inmiddels berichte PPR-P.v.d.A-akkoord nog eens de eigen weg van de christendemocratie.

Huiswerk

Het is aan ons om daar niet alleen met elkaar over te spreken, maar zeker zal door ons daarover met onze tegenstanders gesproken moeten worden. Daarvoor bent u nodig, u kunt dat op uw plaats met uw vrienden, collega's en kennissen. En daarvoor is ook studie nodig. Dat kunt u ook! Alleen zo behoudt het CDA haar eigen gezicht en u bepaalt mee dat gezicht.

Wim Eikelboom.

Kaderkursus Soesterberg

Overheid en democratie

In een goede sfeer begonnen 40 cursisten de landelijke kaderkursus te Soesterberg op 15 en 16 okt. 1976. De heer J. Krajenbrink, secretaris van het CDA besprak de organisatiestructuur van het CDA en de verhouding van het CDA tot de bij haar behorende 3 partijen.

Hij tekende de wijze waarop het CDA tot stand gekomen is door te memoreren aan het „Rapport van 18” 1967/68, het gemeenschappelijk program van 1971, de Contactraad, en de partijraad van 1973, waarop voor het eerst van de naam „CDA” werd gesproken, waarna door het in het leven roepen van bestuursorganen de weg naar een politieke partij werd vervolgd. Na stilgestaan te hebben bij de totstandkoming van de federatie (sept. 1976) - bestaande uit drie zelfstandige organisaties - blikte de heer Krajenbrink naar de toekomst en sprak de hoop uit

dat het CDA zal uitgroeien tot één partij, omdat - zo zei hij - de zelfstandigheid van drie zelfstandige partijen een remmende werking heeft op het functioneren van het CDA.

Overheid als Gods diaken

Tijdens de hierop volgende discussie konden problemen, die zich - gelet op de inbreng van de cursisten - met name op provinciaal en gemeentelijk niveau voordoen, besproken worden en heersende onduidelijkheid met betrekking tot het functioneren van het CDA kon verduidelijkt worden. De heer P. van Tellingen, voorlichter van de ARP-fractie verlevendigde voor ons met tal van voorbeelden uit de praktijk het contact van Tweede-Kamerleden met journalisten. Zaterdag sprak de heer W. Scholten, lid van de Raad van State met ons over „overheid en democratie”.

Hij hield een gloedvol betoog waarbij hij de overheid als „Gods diaken” aanwees, terwijl de burger tot taak heeft de

ONDER HAMER EN SIKKEL

Nu in West-Europa de discussie over de verhouding communisme-parlementaire democratie weer oplaait, heeft de Stichting Kader- en Vormingswerk ARP het initiatief genomen actuele informatie over Oost-Europa in een boekje te bundelen.

Zes deskundige auteurs belichten diverse aspecten van de situatie in Oost-Europa.

Aan de orde komen o.m. de politieke ontwikkelingen sinds 1945, de positie van de kerken, het buitenlands beleid, broedertwisten in het internationaal communisme, handel en economie en de verhouding tot de „derde wereld”. Staatssecretaris Kooijmans schreef een inleidend woord. De prijs van dit boekje is f 5,-. Dit is niet duur gezien de vele fraaie foto's en cartoons van F. Behrendt en Arend van Dam. Voor iedereen die geïnteresseerd is in de geschiedenis van deze tijd en van het communisme in het bijzonder is dit een onmisbaar hulpmiddel. Stort verschuldigd bedrag m.v.v. titel en aantallen op giro 89673, t.n.v. ARP-stichting, Den Haag.

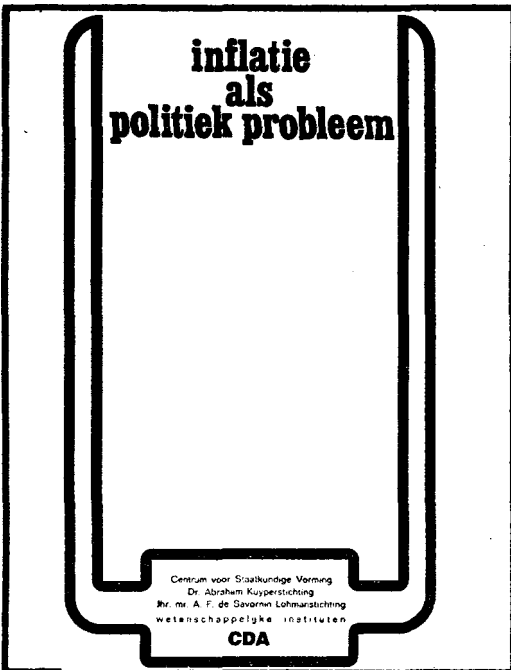
Nieuwe herdruk draaiboek 1976/77

Ook dit seizoen bestaat er een grote belangstelling voor het „draaiboek”, waarin voor de kiesverenigingen een schat van informatie wordt gegeven over een veelheid van onderwerpen: van het schrijven van een persbericht tot informatie over het CDA. De belangstelling is zo groot - nog dagelijks komen aanvragen binnen - dat de voorraad totaal op is. In verband met het besluit van de AR-partijraad, van 25 september j.l.,

om met CHU en KVP de komende verkiezingen met een lijst uit te komen zal het draaiboek op enkele onderdelen enigszins bijgewerkt worden. Uw aanvraag zal daarom niet direkt gehonoreerd worden, maar even op zich laten wachten. Het spreekt van zelf dat met de nieuwe herdruk haast gemaakt wordt. Hopelijk kunnen wij binnenkort al het uitkomen ervan in deze krant aankondigen.

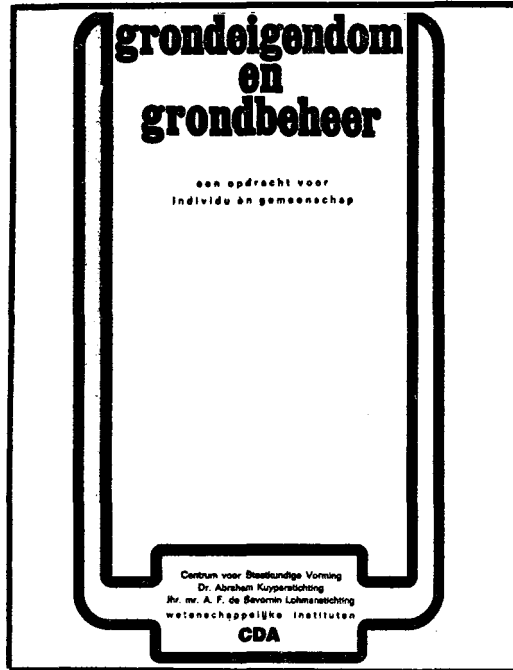
BOEIENDE POLITIEKE LECTUUR!

CDA-publicaties

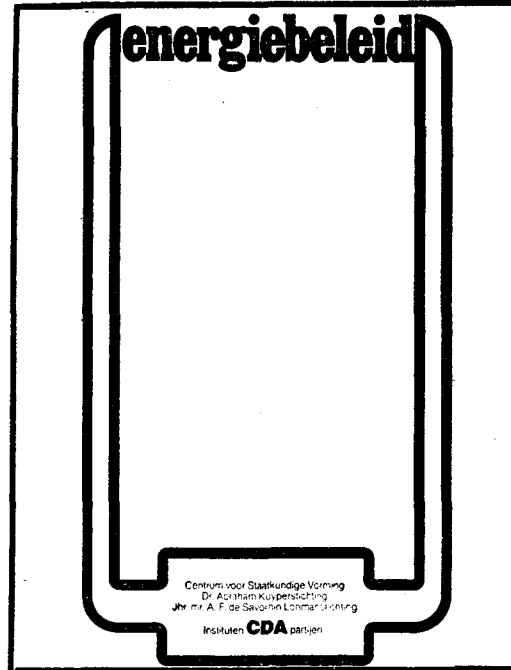
INFLATIE ALS POLITIEK PROBLEEM
Het eerste politieke rapport over de zorgwekkende omvang van de huidige inflatie. Prijs: f 4,25 per ex.

GRONDEIGENDOM EN GRONDBEHEER
Grondpolitiek is bijzonder actueel. Welke instrumenten heeft de overheid nodig om een optimale beschikking- en beheersbevoegdheid over de grond te verkrijgen? Prijs f 3,75 per ex.

ENERGIEBELEID
Een concreet toegespitst vraagstuk, dat van centrale betekenis is in onze economische ontwikkeling; de energievoorziening. Het rapport gaat in op het te voeren energiebeleid op middellange termijn, met een uitzicht voor de periode daarna. Prijs f 5,25 per ex.

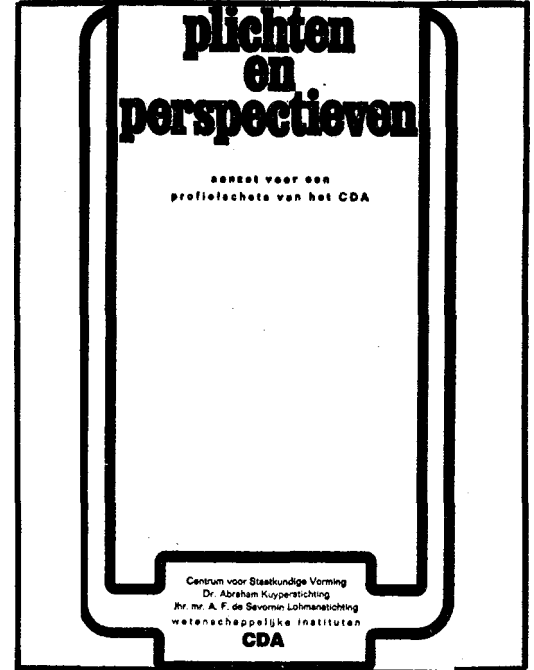
PLICHTEN EN PERSPECTIEVEN
Aanzet voor een profielschets van het

CDA. Een aantal zaken die van betekenis zijn voor de profilering van het CDA. Prijs f 3,90 per ex.

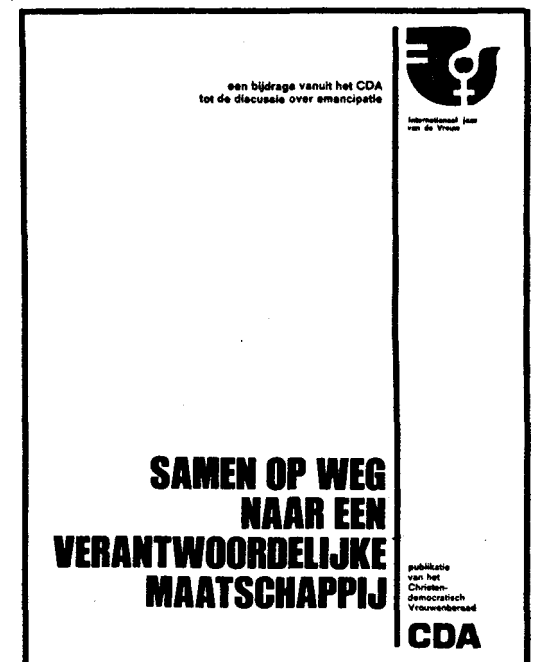
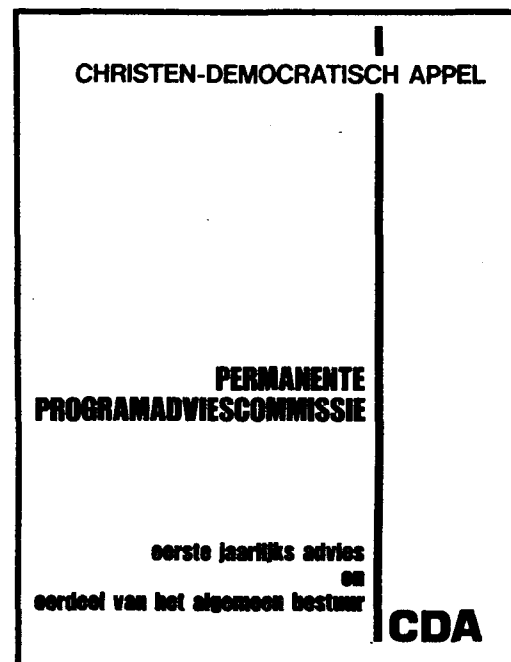
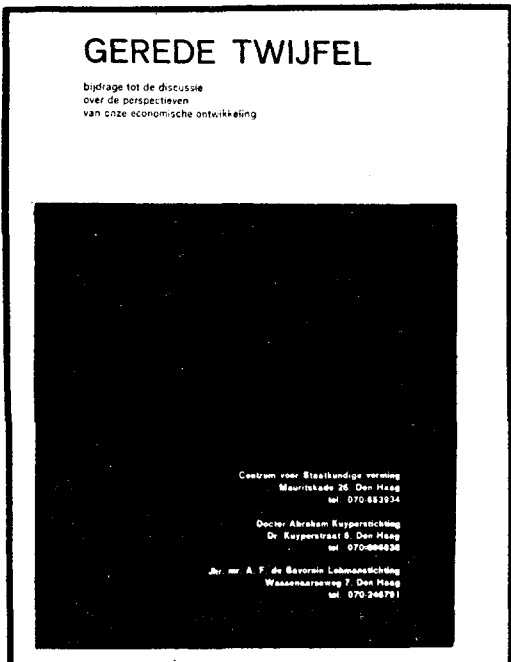
GEREDE TWIJFEL
Bijdrage tot de discussie over de perspectieven van onze economische ontwikkeling. Prijs f 3,75 per ex.

WELZIJNSBELEID VOOR OUDEREN
Een brochure naar aanleiding van een CDA-studiedag over het bejaardenbeleid. Prijs f 5,90 per ex.

EERSTE PPAC-ADVIES
Eerste jaarlijks advies van de Permanente Program Advies-commissie van het CDA en het oordeel er over van het Algemeen Bestuur van het CDA. Prijs f 4,50 per ex.

SAMEN OP WEG NAAR EEN VERANTWOORDELIJKE MAATSCHAPPIJ
Een bijdrage vanuit het CDA tot de discussie over emancipatie. Prijs f 4,50 per ex.

Uitgaven stichting kader- en vormingswerk ARP

VAN WOUDSCHOTEN TOT HOOGVEEN
Een uniek boek, dat alle officiële verklaringen, resoluties en moties van CDA, KVP, ARP en CHU inzake de recente discussie over de vraag of vertegenwoordigers van het CDA de grondslag persoonlijk voor hun rekening moeten nemen. Ook is opgenomen de tekst van alle belangrijke redevoeringen over dit onderwerp, o.a. die van het eerste CDA-congres. 160 pagina's, 40 illustraties. Prijs f 5,95 per ex.

POLITIEK? KOM NOU! LES 1
Eerste uit een serie lessen maatschappijleer, uitgegeven door de Stichting Kader- en Vormingswerk ARP in samenwerking met de vormingsstichtingen van CHU en KVP. In les 1 wordt uiteengezet wat politiek is, hoe het bestuur is geregeld en hoe kiezers hun invloed kunnen bundelen. Tenslotte de vraag: christelijke politiek... kan dat? Prijs f 1,25 per ex. Bij grotere aantallen korting.

EEN KLEINE EEUW KLEINE LUYDEN
Een royaal geïllustreerd boekje over de geschiedenis van de ARP met bijdragen van dr. D. Th. Kuiper, dr. G. Puchinger, H. Algra, mr. A. B. Roosjen en drs. A. J. van Dijk. 132 pagina's, 50 illustraties, Prijs f 5,- per ex.

SPELREGELS VOOR ECONOMIE & POLITIEK
In dit boekje stelt Arend J. Vermaat, oud-AR-Kamerlid en thans hoogleraar aan de VU, drie thema's aan de orde:

Voldoet onze economische orde aan bijbelse normen?; Groeien of versoberen?; Ethiek en politiek, over zwart geld en andere kwalen. 48 pagina's, 11 cartoons, Prijs f 3,50 per ex.

Bestellingen

U kunt de bovenstaande CDA- en ARP-publicaties bestellen door storting van het verschuldigde bedrag op postgiro 89673 t.n.v. AR-Partijstichting, Den Haag met vermelding van titel en aantal van de gewenste brochure(s)

UIT DE ARJOS

Arjos-Groningen over „vrede en veiligheid”

Een jaar na de ondertekening van de veel bezongen en veel verguisde akkoorden van Helsinki, augustus 1975, waagde de Buitenlandse Werkgroep van de Arjos in Groningen zich aan een vroege evaluatie van wat er sindsdien gebeurd is. Staatssecretaris P. H. Kooijmans van ontwapeningszaken toog voor dit doel op woensdag 8 september naar Groningen, waar een klein maar gemotiveerd publiek een boeiend verhaal aanhoorde.

Helsinki was de afsluiting van de CEVS, de Conferentie voor Europese Veiligheid en Samenwerking. De CEVS kwam tot stand op initiatief van Oost-Europa; bij het uitblijven van een vredesverdrag na 1945 zag men in de CEVS een middel om alsnog de grenzen in Europa erkend te krijgen. In Helsinki is dat inderdaad gebeurd, ondanks aanvankelijk verzet tegen de conferentie, met name vanuit West-Duitsland. Tijdens de Grote Coalitie, de regering van SPD en CDU in de jaren 1967-69, toen Brandt minister van Buitenlandse Zaken was, veranderde dit echter. De heer Kooijmans acht de felle oppositie van de CDU tegen de latere koers van Brandt wat vreemd, de CDU heeft immers zelf meegedacht over deze koers.

Overwegende en eensgezinde rol

De besprekingen werden, naar Zwitserse suggestie, in vier „manden” gevoerd: een politiek-militaire, een economische, een humanitaire die zich bezighield met mensen, families, informatie-uitwisseling e.d., en een vierde mand over de follow-up van de conferentie. Het westen begon de zaak nogal onwennig. De V.S. kreeg pas tegen het einde echte belangstelling voor dit Europese gedoe; het oosten, niet gehinderd door een lastig parlement dat snelle resultaten verlangde, had in het ijzeren uithoudingsvermogen van zijn diplomaten een sterke troef. Pas later leerde ook het westen geduld. Tegen die tijd begon de EG een overwegende en eensgezinde rol te spelen en hielden de Negen op „om als kippen in een ren door elkaar te hollen”. In de eerste mand was het zaak te voorkomen dat de Brezjnev doctrine, de doctrine die de USSR machtigt in te grijpen wanneer een der satellieten het rechte pad verlaat, door de akkoorden gerechtvaardigd zou worden. Helsinki gaat nu duidelijk tegen de doctrine in, al is dit natuurlijk geen enkele waarborg dat de doctrine nu niet meer gebruikt zal worden. Ook met de clause over de onschendbaarheid van de grenzen moest nogal geschipperd worden. De EG is immers bezig z'n interne grenzen te laten vervagen. „Vreedzaam” veranderen van de grenzen blijft zodoende ook na Helsinki nog toegestaan.

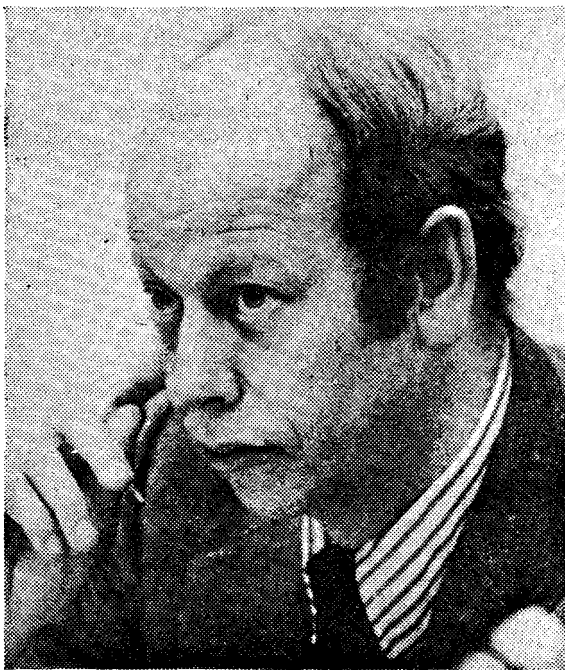
Economische verhouding

Een meer concreet resultaat van de eerste mand was het wederzijds melden van militaire oefeningen met meer dan 25 000 man. Grappig was, dat juist op dit punt alle blokken werden doorbroken: Roemenië, Joegoslavië en Nederland waren sterk voor, de Sovjet Unie sterk tegen. De heer Kooijmans vermoedt, dat het militaire establishment aldaar zwaar tegen de bepaling heeft aangehikt. De tweede mand was de eenvoudigste. De elkaar beconcurrerende westerlingen lopen ook zonder conferentie de deuren in Oost-Europa wel plat. Wel is een probleem voor het oosten, dat ze daar steeds meer zaken met de Negen moeten doen, waardoor de gelegenheid om potentiële concurrenten tegen elkaar uit te spelen kleiner wordt. Bij de kleine landen in Oost-Europa heerste bovendien de vrees, dat nu ook de banden binnen de Comecon, de oosterse tegenhanger van de EG, worden aangetrokken.

Uitblijvende resultaten

De derde mand leek soms aldus de heer Kooijmans, hopeloos. Het oosten denkt in de eerste plaats in termen van regeringen, niet van mensen. Met name Nederland kwam met vergaande

voorstellen omtrent briefgeheim, het „Solzjenitzyn-artikel” (schrijvers mogen hun werk waar ze maar willen laten uitgeven), maar stuitte op ernstige tegenstand van de kant van de Sovjet Unie. De communicatiemoeilijkheden bleken blijkbaar onoverkomelijk. Hier worden de rechten van de mens individueel opgevat, in Oost-Europa ziet men de mens als onderdeel van de gemeenschap. Ondanks vorderingen op het gebied van uitwisseling van schrijvers en journalisten zorgde deze mand voor vele teleurstellingen. Niettemin moeten we op de ingeslagen weg doorgaan: het westen heeft begrip gekregen voor de starheid van het oosten, de Oosteuropaanen zien iets meer in de westerse trant van denken en beschouwen niet meer alle initiatieven als duivels ondermijningswerk. Dingen die eerst doodgezwegen moesten worden, zijn nu eindelijk bespreekbaar, zoals oostwest huwelijken. De teleurstellingen uit de derde mand, het uitblijven van resultaten op de ontwapeningsconferentie (MBFR) in Wenen en andere zaken komen aan de orde tijdens de follow-up, waarover de vierde mand sprak, volgend jaar in Belgrado. Er schuilt gevaar in deze conferentie: elkaar met „Helsinki” om de

Staatssecretaris Kooijmans.

oren slaan kan de sfeer verbitteren. Maar toch moeten we elkaar duidelijk de waarheid kunnen zeggen.

Springlevend wantrouwen

Staatssecretaris Kooijmans omschreef de verandering in de oost-west verhouding als „van ongecontroleerd wantrouwen naar gereguleerd wantrouwen”. Een figuur als Amalrik kan nu wel kankeren tegen de ontspanning, maar hij vergeet dat zonder die ontspanning zijn komst naar Nederland wel eens niet mogelijk zou kunnen zijn geweest. Het eindideaal moet zijn dat burgers van oost en west vrijelijk heen en weer kunnen reizen. Het is overigens bepaald niet juist om aan te nemen dat de landen van Oost-Europa, wanneer ze de kans zouden krijgen, direct voor het westerse maatschappelijke stelsel zouden kiezen. Vóór 1939 heeft men immers de nadelige consequenties van het klassieke kapitalisme ervaren. Veel waarschijnlijker is een sterk collectivistisch stelsel, waaruit de totalitaire trekken zouden moeten verdwijnen. Het „communisme met een menselijk gezicht” (Dubcek) tendeerde in die richting. Als de angst voor het westen wegebt, de veiligheid van de USSR geen satellietengordel meer vereist en de huidige ontwikkelingen binnen het marxisme zich voortzetten, kan dit wellicht bewaarheid worden. Het wantrouwen is overigens ook aan deze kant nog springlevend. Voor zover deze angst een massale aanval op het westen betreft, achtte de heer Kooijmans dit niet erg gegrond. De Sovjet-Unie zou de grootste moeite hebben met het onder de duim houden van de „vrijgevochten bende” in het westen. De politiek van de S.U. is veel meer gericht op het beperken van de keuzemogelijkheden en daarmee op het beïnvloeden van het beleid van de landen van West-Europa, een proces dat doorgaans als finlandisering wordt aangeduid.

„Levende” oost-west verhouding

Tenslotte is het zaak dat de oost-west verhouding, meer dan tot nu toe, voor de betrokken bevolkingen gaat leven. Want sterker dan bijv. voor de Amerikanen die in de eerste plaats in termen van „Real-politic” denken, dient het ons te gaan om de kwaliteit van die verhouding, om de consequenties ervan voor de volken en de mensen van Europa.

ONDER DE HAMMER

Weergave van de verklaring die Fred Zorgman op 14 oktober j.l. namens de Arjos deed uitgaan.

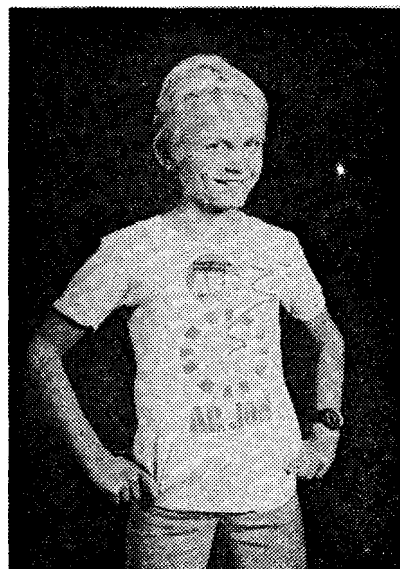
Tot onze grote verbazing en ontsteltenis, heeft het bestuur van de P.v.d.A. met de P.P.R. een aantal afspraken gemaakt over het al dan niet samenwerken met de christen-demokraten in een volgend kabinet. Die afspraken komen erop neer, dat zo'n samenwerking slechts tot stand komt als de socialist en radikaal na de verkiezingen, in een meerderheidspositie t.a.v. het C.D.A. terechtkomen. Naar onze mening heeft een dergelijke gang van zaken niets meer te maken met het democratisch functioneren van ons politiek bestel, waar het dragen van regeringsverantwoordelijkheid pleegt plaats te vinden op basis van respect en vertrouwen t.o.v. koalitionpartners.

Het P.v.d.A.-bestuur is thans bezig om de brugfunctie van het kabinet-Den Uyl met even rake als volslagen ondoordachte klappen om zeep te helpen. Het is zonder meer naïef als de (tot op heden) grootste politieke partij veronderstelt, dat de samenwerkende christen-democratische partijen een dergelijk gedrag op de koop toe willen nemen. Omdat een coalitie met de V.V.D. – en de houding van deze partij tijdens de Algemene Beschouwingen bevestigt dat nog eens – nauwelijks als reëel is aan te merken, stuurt de P.v.d.A. in feite aan op een minderheidsregering van de christen-demokraten. Het aanvaarden van regeringsverantwoordelijkheid zal in de komende periode gepaard gaan met het nemen van impopulaire maatregelen. Het C.D.A. zal, ook als minderheidsregering, een dergelijk zware taak niet uit de weg mogen en hoeven gaan. Een dergelijke situatie beschouwen wij overigens wel als een minder gewenste oplossing, omdat de situatie waarin ons land verkeert, slechts gebaat is bij een kabinet van een zo breed mogelijke samenstelling en een kabinet dat in staat is om de hoofdlijnen van het huidige regeringsbeleid voort te zetten en uit te bouwen. Dat het bestuur van de P.v.d.A. dit zich niet realiseert, toont, naast gebrek aan verantwoordelijkheidsgevoel, eveneens een drang naar partij-politiek hobbyïsme, geënt op een machtsdenken waar A.R.P. en Arjos zich altijd fel tegen gekeerd hebben en zullen blijven keren.

Ons jongste Arjoslid

De gemiddelde leeftijd van Arjosleden wordt ieder jaar weer iets lager. Iemand die daar kort geleden een belangrijke bijdrage aan geleverd heeft (door zelf lid te worden), is Henk van Velthoven uit Hoozeveen, in november a.s. 13 jaar oud en daarmee het jongste Arjoslid.

Hij is overigens niet alleen enthousiast over de jeugdorganisatie van de ARP; de partij zelf ziet 'ie ook zitten, gezien de aanvullende propaganda op zijn T-shirt. Zo zie je maar: de werkracht van de Arjos is bijna onbeperkt. Reden temeer om alle zeilen bij te zetten als het om ledenwerving gaat.

Het is een zaak van ons allemaal om het landelijk ledenbestand in 1976 over het magische aantal van 1.500 heen te trekken. Het moet niemand moeite kosten

om een nieuw Arjoslid aan te melden. Het contributiebedrag voor de rest van 1976 bedraagt slechts f 5,- en het gironummer van de Stichting Arjos in Den Haag is: 127164. Via het Arjossekretariaat (Dr. Kuyperstraat 3, Den Haag; tel: 070-469620 of 450324), wordt aan belangstellenden graag een setje met informatiemateriaal toegestuurd. Leden werven is binnen de Arjos een permanente zaak; ook in de (alweer) laatste maanden van dit jaar. Immers, het is niets meer of minder dan één van de doelstellingen van de Arjos: het betrekken van leeftijdgenoten bij christelijke politiek. We rekenen op je inzet voor deze zaak! T-shirts zijn nog steeds te bestellen door f 9,- over te maken op postgirorekening nr. 127164, t.n.v. Stichting Arjos, Den Haag. Vermelden: „T-shirt” en de gewenste maat: s(mall), m(edium) of l(arge).

ARJOS-Leiden en omgeving.

In de stad Leiden (en omstreken) is een forse Arjoskern tot leven gekomen. Het laatste jaar zijn er nogal wat Arjosleden in Leiden komen wonen, en wat ligt meer voor de hand dan dat men eens om de tafel gaat zitten met de bedoeling een Arjosgroep te formeren. Dat lukte helemaal, toen men ook alle Arjosleden uit de omgeving in een aantal mogelijk belangstellenden uitnodigde voor een oprichtingsvergadering. Het gevolg: verbazing en vreugde, want bijna alle mensen die werden aangeschreven reageerden positief. Na een eerste oriënterende bijeenkomst werd afgesproken dat de leden van de nieuwe Arjoskern het thema „rechtsstaat en democratie” uit zullen gaan diepen. De kern bestaat nu uit 15 vaste leden die

ongeveer één maal per maand bijeen komen, bij één van de Arjossers thuis. Er komen nog steeds nieuwe mensen bij, en dat is zeer plezierig.

Advies

Arjos-Leiden adviseert aan iedereen die dit leest om ook eens op deze manier tewerk te gaan. Je ziet dat het kan. Het is veel leuker en gemakkelijker om in je eigen plaats naar een Arjosbijeenkomst te gaan, dan dat je het altijd alleen moet hebben van provinciale of landelijke vergaderingen. Voor geïnteresseerden volgen hier een paar contactadressen voor Leiden en omgeving:

- Marcel Vooys, Klikspanweg 7, Leiden; tel.: 071-760533.
- Wim Bruijnes, Smaragdstraat 28, Alphen a.d. Rijn; tel.: 01720-75450.
- Jan Visser, Rembrandtlaan 21, Voorhout.

Financiële en economische zaken

De fractiebegeleidingsgroep „financiële en economische zaken”, heeft een aantal nieuwe plannen gemaakt. Het programma voor de volgende maanden ziet er uit als volgt:

- Op 10 november a.s. spreekt de groep over investeringspolitiek. De bijeenkomst vindt plaats bij Theo Nijman, Uilenstede 4-13, Amstelveen, 's-avonds. Belangstellenden zijn – als altijd – hartelijk welkom.
- Half december komt de ondernemingsraad ter sprake.
- Eind januari 1977: methoden van werkloosheidsbestrijding.
- In maart: de vermogensaanwasdeling.
- In april: experimenten in westerse economieën met arbeiderszelfbestuur. Degenen die zich aan willen melden als lid van deze fractiebegeleidingsgroep, of eerst meer informatie willen hebben, kunnen terecht bij de coördinator: Rien van Dieren, Heemraadlaan 9, Leiderdorp.

Trouw aan het rechtsbeginsel

Reaktie op het beleidsadvies inzake de kwestie der Zuidmolukkers

In dit artikel reageert de heer Gerhard L. Kruizinga uit Deventer op het artikel in *Nederlandse Gedachten* van 22 mei j.l. In dit artikel werden de hoofdpunten van het beleidsadvies van de Partijstichting inzake de kwestie van de Zuid-Molukkers toegelicht. De heer Kruizinga spreekt zijn waardering uit voor de goede bedoelingen die naar zijn oordeel in dit beleidsadvies te bemerken zijn. Hij is echter geschrokken van een aantal zaken en oefent daarop in dit artikel kritiek uit. Op een aantal plaatsen haalt de heer Kruizinga daarbij het rapport „Het vraagstuk van de R.M.S. en de Ambonnezen” van de AR-Partijstichting (1959) aan.

In het beleidsadvies wordt gesteld dat: „Het streven naar meer politieke zeggenschap werd behalve in de Zuid-Molukken ook aangetroffen op Celebes, Sumatra en West-Irian bijvoorbeeld. Men kan het streven in het ene gewest niet meer of minder rechtmatig achten dan in het andere. Hier past gelijke benadering.” Nu, dit lijkt heel rechtvaardig en mooi, maar het doet m.i. toch bepaald afbreuk aan de feiten waar het om gaat. Geen andere bevolkingsgroep van Indonesië is ooit tot onafhankelijkheidsproclamatie overgegaan, „een daad van blijlike zelfverdediging”, zoals het rapport uit 1959 de proclamatie van de R.M.S. kenschetst. Verder in dit rapport: „Nederland heeft daarin (schending R.T.C.-accorden) berust en vele vrienden van Nederland hebben het hoofd gebogen (Sumatranen etc.) met uitzondering van de groep van de R.M.S. Moet Nederland zich thans van deze groep distantiëren?” De Zuidmolukkers kozen en kiezen nog steeds, niet voor meer zeggenschap, maar voor hun recht van zelfbeschikking. „Het oorspronkelijke doel van de R.M.S. was niet secessie van de federatie, doch juist een poging tot behoud van de federatie.” Het zijn alléén de Zuidmolukkers geweest, die, gedwongen door de situatie,

rechtmatig gebruik hebben gemaakt van het zelfbeschikkingsrecht, dat een algemeen aanvaard beginsel van het volkenrecht is. Bij de bewering, dat de Zuidmolukkers altijd een integrerend onderdeel van de Indonesische bevolking zijn geweest zou een vraagteken geplaatst kunnen worden.

Vandoorne, in zijn doctoraal-scriptie, concludeert, dat „de Zuidmolukkers zowel in sociaal-psychologisch als cultureel-antropologisch opzicht zo goed als niets gemeen hebben met het Indonesische volk (zo daarvan sprake kan zijn), dat zij nimmer deel hebben gehad in de geschiedenis der westelijker gelegen grote eilanden en in de koloniale tijd verder verwijderd bleven van hun Indonesische lotgenoten, dan van hun blanke meesters.”

Godsdienstige verscheidenheid

Wat de godsdienstige verscheidenheid betreft stelt het beleidsadvies het percentage Islamieten en Christenen op elk 50%. Drs. Vandoorne stelt echter, dat $\frac{2}{3}$ deel Christen is, in tegenstelling tot de totale Indonesische bevolking waarvan 95% Islamiet is.

De Islamitische Molukkers zijn volgens het beleidsadvies niet pro-R.M.S. Lag dat in 1959 anders? „De Ambonese Islamieten zowel als de Christenen voelen zich één in hun verlangen naar een eigen, autonoom bestaan overeenkomstig hun volksaard.” Inderdaad is het te betreuren, dat nooit een volksuitspraak over onafhankelijkheid is gevraagd. De mogelijkheid daartoe is er geweest, maar de U.N.C.I. is in dit opzicht destijds beslist nalatig geweest. En volgens Jakarta zou het houden van volksstemmingen „leiden tot chaos en daarom Indonesië's vitale belangen schaden.” Toch moeten we niet vergeten, dat het de Zuidmolukkenraad is geweest, de officiële vertegenwoordiging van het volk, die na een volkscongres, overging tot onafhankelijkheidsproclamatie.

Meer waarheid dan leugen
Het beleidsadvies stelt, dat het ontbreken van afscheidingsbewegingen in Indonesië nu de suggestie versterkt, dat ook op de Zuid-Molukken de onafhankelijkheidsgedachte aan actualiteit verloren heeft. Daaraan wordt

vervolgens de conclusie verbonden, dat dit onze verantwoordelijkheid nu in een ander kader plaatst: ontwikkelingshulp, inz. aan de Zuid-Molukken, verruiming repatriëringsbeleid etc. Hier worden zeer snel, m.i. veel te snel, een aantal conclusies met elkaar verbonden en ik vraag mij af of dat wel juist is.

Al mag de Indonesische regering de Zuidmolukse kwestie hardnekkig afdoen als een zaak die uitsluitend nog in Nederland speelt, uit diverse berichten blijkt toch wel, dat ook daar de R.M.S.-gedachte nog leeft. Ik kan bijvoorbeeld verwijzen naar de artikelen van de journalist Peter Schumacher die in 1972 Ambon bezocht. Uit de contacten van Zuidmolukkers hier met familie in hun vaderland wordt één en ander eveneens vaak duidelijk. Verder zijn er berichten over arrestaties en martelingen van Zuidmolukkers die ervan worden verdacht het R.M.S.-ideaal na te streven. De door velen als zeer ter zake kundig beschouwde Prof. Verkuyl mag deze berichten weliswaar een „mengsel van

opgeofferd voor de grondstoffenroof die er al jaren door vreemdelingen wordt gepleegd. Sinds '68 is de visrijckdom der Molukse wateren aan de Japanners „weggeschonken”, in ruil voor een kredietverlening. Met de hevige protesten der Zuidmolukkers wordt geen rekening gehouden. Verder zijn er berichten over het versjacheren van de wouden van het Zuidmolukse gebied aan de Filipijnen. Begrijpen wij wel voldoende hoeveel onrust en pijn al deze feiten ook in de harten van de Zuidmolukkers hier oproepen?

Politiek aspect:

Eén van de conclusies van de studie van Drs. Kay Liat Oen over de onvrede der Zuidmolukkers: „Ons lijkt het het beste dat er over het R.M.S.-ideaal eens „grondig en diepgaand” wordt gesproken; dat is tot nu toe nog steeds niet gebeurd.” Een soortgelijke conclusie vinden wij ook in Rinsampessy's scriptie over de agressie onder Molukse jongeren. Beide studies verschenen voor de tragische actied van december jl.

De kwestie Zuid-Molukken leeft nog altijd. Hier een foto van de sloop van het Zuidmolukse barakkenkamp in Vaassen. Inwoners zoeken tussen de puinhopen naar nog bruikbaar huisraad en kleding.

leugen en waarheid” noemen, uit een briefwisseling met hem trek ik eerder de conclusie: meer waarheid dan leugen. Overigens vraag ik mij af, hoe men in de Molukken gestalte kan geven aan het R.M.S.-ideaal; is daarvoor wel zoveel ruimte in een land met duizenden politieke gevangenen (communisten en vermeende communisten), met zo'n vijftig gevangenkampen, waarvan drie op de Zuid-Molukken, een land dat maar liefst eenentwintig journalisten in zijn gevangenis heeft, zoals Amnesty International ons onlangs nog meidde?? En dan spreken we nog niet eens over de erbarmelijke economische situatie in de Zuid-Molukken. Het huidige regime in Jakarta schenkt bitter weinig aandacht aan de welvaart der Zuidmolukse bevolking. Het hele gebied wordt, in strijd met de belangen van de plaatselijke bevolking,

Eerst na deze gewelddadige acties echter komt er een gespreksgroep en komt er (hopelijk spoedig) een kamerdebat over de hele kwestie der Zuidmolukkers. Maar voordat „grondig en diepgaand” over het R.M.S.-ideaal is gesproken, stelde onze premier reeds in januari, dat „voor het R.M.S.-ideaal geen rechtsgrond aanwezig is en het onverantwoord is daaromtrent illusies te laten ontstaan” en „dat het steunen van het ideaal een poging is van een oude koloniale mogendheid om Indonesië te ontbinden en het tot ontplofing te brengen.” Wanneer we moeten concluderen, dat de kansen voor de R.M.S. momenteel binnen het internationale systeem gering zijn, betekent dat nog niet een definitief afschrijven van alle mogelijkheden. Met de wijziging van de internationale structuur of onderdelen daarvan kan zich de situatie

voor de R.M.S. wijzigen. Hierbij valt te denken aan het dynamische karakter van grenzen, daar waar deze kunstmatig zijn, bijv. via historisch-koloniale criteria ontstaan. Duidelijk onderscheiden bevolkingsgroepen zijn dan binnen dezelfde grenzen samengedrongen en conflicten blijven vaak niet uit. Bij het meer waarden van natuurlijke onderscheidingen zou de kans voor de R.M.S. kunnen stijgen.

Een andere weg

De mogelijkheid van een compromis, waarbij Nederland een bemiddelende rol zou kunnen spelen, moet naar mijn mening eens serieus bestudeerd en overwogen worden. Nederland heeft direkt te maken met de aanwezigheid van zo'n 40 000 Zuidmolukkers binnen haar grenzen, en zij kan een zekere druk uitoefenen. De dialoog met Indonesië is al zo vaak door de Molukse leiders als wens naar voren gebracht. Manusama: „We moeten van zo'n dialoog in het eerste stadium niet te veel verwachten. Het belangrijkste is dat er contact wordt gelegd. Zodat een bescheiden begin kan worden gemaakt met een oplossing.” Het kabinet Biesheuvel heeft zich serieus bezig gehouden met deze mogelijkheid, maar wat doet het huidige kabinet? Laat dit kabinet zich meer leiden door Indonesische adviezen? (Malik: „Snij Moluks gezwel uit de samenleving.” Het lijkt er soms wel op.) Waarom toch moet Kooijmans in Indonesië „duidelijk stellen, dat de Nederlandse regering de politieke aspiraties van de Molukkers die streven naar een onafhankelijke R.M.S. geenszins deelt”? Sommigen zullen wellicht zeggen: dat getuigt van realiteitszin. Ik zou daarentegen graag het rapport uit 1959 nog eens citeren, waarin o.a. gesteld wordt:

■ Een politiek standpunt is nooit los te maken van de eisen van recht en gerechtigheid.
■ Het gaat niet aan te stellen, dat Nederland zich van de zaak der R.M.S. zou moeten distantiëren op grond van het feit dat het hier een aangelegenheid zou gelden, welke uitzichtloosheid nog wel aanleiding kan geven tot begrip medelijden, maar niet langer tot enige bemoeienis, welke Nederland ook maar bij benadering zou kunnen commiteren.
■ Zo het de aansprakelijkheid niet direkt kan verwezenlijken, dan klemt des te meer de plicht om, rekening houdend met de reële mogelijkheden, alle indirecte middelen aan te wenden, die dienstbaar kunnen zijn aan rechtsherstel voor Ambon.
■ Wij zullen er voortdurend op bedacht moeten zijn de gelegenheden, die zich mochten voordoen om de zaak der R.M.S. te steunen, aan te grijpen. Daartoe is nodig, dat de belangstelling voor deze zaak niet verdwijnt, maar levendig gehouden wordt.

Men mag mij verwijten, dat ik t.a.v. het vraagstuk van de R.M.S. zo'n zeventien jaar achter loop. Mij gaat het echter om trouw aan het rechtsbeginsel, en dat dan desnoods maar als „achterlijke” anti-revolutionair.

Commentaar op het beleidsadvies inzake de kwestie der Zuidmolukkers

Het commentaar van de heer G. H. Kruizinga geeft me gelegenheid om enkele aspecten betreffende het advies inzake het Zuidmolukkersbeleid toe te lichten. Met dank stel ik vast dat waardering voor dit advies aanwezig is. Het zou geen anti-revolutionaire stijl zijn om de kritiek te typeren als dat „van een 17 jaar achterlopende” partijgenoot.

Wij willen immers de verantwoording van beleid liever op andere wijze normeren dan met een domme verwijzing naar verstreken perioden. Toch moet worden gezegd dat in een advies voor het huidige beleid wel rekening gehouden dient te worden met de situatie waarin zulk een beleid terecht komt. Het AR-advies uit 1959 bevat m. i. nog steeds belangwekkende uitspraken. Opvallend is dat zelfs in die tijd, waarin

toch best enige rancune t.o.v. Indonesië verwacht kon worden, met grote voorzichtigheid en praktische zin geschreven is. Ook toen wist men „moeilijk in concreto aan te geven wat precies zou kunnen en moeten worden gedaan”. Men wees erop dat met wijsheid en redelijkheid, rekening houdend met de politieke situatie van het ogenblik, te werk gegaan moest worden.

Geen ondersteuning RMS-aspiraties

In het nu uitgebrachte advies worden de zaken evenmin strikt juridisch bekeken. De Zuidmolukse problematiek wordt vergeleken met ander onrecht dat met name t.o.v. de „buitengewesten” is gepleegd. Dat is mogelijk als ervan wordt uitgegaan dat de formeel-juridische verwickelingen rond de RMS-gedachte niet bepalend zijn voor de vraag of aan zelfbeschikkingswensen voldoende tegemoet gekomen is. Daarmee wordt het

Door drs. A. M. Oostlander
directeur Dr.
Kuypertstichting

probleem in een breder (Indonesisch) kader gesteld. De heer Kruizinga beseft kennelijk ook zelf dat voor de opheffing van onrecht t.o.v. de Zuidmolukse onafhankelijkheidsgedachte eerst aan andere voorwaarden moet worden voldaan. In dat verband wordt het in democratisch opzicht zeer onvolkomen beleid van Indonesië door hem genoemd.

De ontruiming van het Zuidmolukse woonoord te Vaassen. Met stokken, stenen en ijzerstaven verzetten deze Zuidmolukse jongeren zich tegen de bezetting van het kamp.

Ook de nog steeds voortdurende gebrekkigheid van de regionale politiek komt ter sprake. Wij onderschrijven die prioriteitenstelling. De Nederlandse regering richt zich, zoals men weten kan, in het contact met Indonesië met name op die algemene aspecten van de Indonesische binnenlandse politiek. In ons advies wordt in feite dezelfde lijn gevolgd. Op gronden van „wijsheid en redelijkheid” moet de Nederlandse overheid wel concluderen dat geen ondersteuning aan de RMS-aspiraties kan worden verleend. Wij ontkennen inmiddels niet dat bij een niet te verwaarlozen aantal Zuidmolukkers in Indonesië zelf de

onafhankelijkheidsgedachte nog in enigerlei vorm leeft. De vage gegevens die daarover binnenkomen wijzen evenwel niet op het bestaan van een grote pro-RMS-meerderheid. Ook is het zo dat pro-RMS's onder islamitische Zuidmolukkers nu schaars zijn.

Twee kernpunten

Blijft over de stelling dat de Zuidmolukkers altijd, en nu ook, een integrerend deel van de Indonesische maatschappij vormen. Het is moeilijk deze groep in dit opzicht als sterk-verschillend-van-andere-volken-in-Indonesië te typeren. Zuidmolukkers hebben en hadden hun taken in allerlei delen van de archipel. Misschien was dat wel hun meest opvallende karakteristiek! Op cultureel-antropologische of sociaal-economische gronden kan een onafhankelijke staat niet verdedigd worden. Ook kan men zoiets op die gronden niet afdoende bestrijden. Het gaat om de politieke wil en het politiek perspectief voor zo'n onafhankelijke staat. Over die twee kernpunten kunnen we heden geen duidelijke aanwijzingen krijgen die tot een doelbewust pro-RMS-beleid door de Nederlandse overheid nopen. Overigens ligt het in de lijn van christelijke politiek om altijd waakzaam te blijven waar het gaat om het lot van, voor de wereldpolitiek „oninteressante”, volken zoals Letten, Koerden en Molukkers (om maar eens enkele voorbeelden te noemen).

VAN DE PARTIJ

In uw Kamer-Centrale al een politieke scholingsbijeenkomst?

Financiële overwegingen kunnen niet langer een bezwaar zijn voor het organiseren van één (of meerdere!) politieke scholingsbijeenkomsten in uw Kamer of Staten Centrale! Het is nl. mogelijk dat de Stichting Kader- en Vormingswerk ARP uw activiteiten tot 70% bekostigt.

Nieuwe stafmedewerker

De wenselijkheid van het houden van politieke scholingsbijeenkomsten kwam vorige week o.a. ter sprake op een bijeenkomst van de secretarissen van de Kamer-Centrales en Provinciale Organisaties. De per 1 oktober benoemde stafmedewerker in dienst van de Stichting Kader- en Vormingswerk ARP, Wim Eikelboom, wisselde met de aanwezige secretarissen op deze bijeenkomst van gedachten over de mogelijke opzet van dergelijke bijeenkomsten. In de periode november 1976 tot en met februari 1977 kan er op dit terrein nog heel wat geschieden. Het geld ligt er a.h.w. voor klaar. Bovendien

kan dhr. Eikelboom u op aanvraag een notitie toezenden waarin tal van voorbeelden gegeven worden t.a.v. de opzet van een eendaagse studiedag of van een reeks van bijv. drie avonden. In het draaiboek 1976/77 is reeds op deze mogelijkheid gewezen (hoofdstuk 7). In het seizoen 1975/76 maakten diverse Kamer Centrales reeds van deze mogelijkheden gebruik. In de K.C.'s Groningen, Assen, Arnhem/Nijmegen vonden bijv. dergelijke scholingsbijeenkomsten plaats.

Subsidie

Wat moet u doen? En hoe krijgt u subsidie? Subsidie kan worden aangevraagd door besturen van kamer- en Statencentrales of door vormingscommissies door deze besturen ingesteld, die daarvoor een schriftelijke machtiging ontvingen. Bij de indiening van een subsidieverzoek moet een globale opzet van de cursus worden gegeven, bijv. ter zake van onderwerp(en), spreker(s) en documentatie-materiaal. Voorts een begroting van inkomsten en uitgaven. Het stichtingsbestuur beoordeelt de aanvraag. Een telefoontje met de heer

Eikelboom zal in de praktijk als regel u voldoende wegwijs maken bij het maken van uw plannen. Ook zal genoemde stafmedewerker eventueel graag bereid zijn ter plekke met u de plannen door te spreken.

Beslist belangstelling

Neem dezer dagen eens contact met hem op. Het is werkelijk niet moeilijk om een werkplan te maken. Er zijn genoeg onderwerpen die zich lenen voor een dergelijk project: denk aan een actueel probleem in uw streek, dat eigenlijk eens wat dieper doorgesproken zou moeten worden (landschapsparken, natuurbehoud, werkgelegenheid etc.). Of neem het probleem van het bijzonder onderwijs dat tegenwoordig zo in diskussie is. Ook valt te denken aan een studiedag over materiaal van de Stichting Kader- en Vormingswerk ARP: bijv. het boekje van dr. A. J. Vermaat „spelregels voor economie en politiek”. De aanmelding voor de landelijke kaderkursussen wijst erop dat er grote belangstelling is voor het politieke scholingswerk.

Toekomst Christelijke politiek

De christelijke politiek is de inzet van onze regionale en gemeentelijke besturen ten volle waard. Het in de praktijk brengen van wat wij onder christen-democratische politiek verstaan gaat niet vanzelf. Dat vereist scholing en inspanning. Veronachtzamen wij dit terrein dan laten wij het initiatief geheel over aan andere politieke groeperingen. De gevolgen dienen zich dan al gauw aan. Christen-democratische bestuurders en politici komen dan al spoedig alleen te staan, krijgen geen bewaarde opvolgers en hun zo noodzakelijke stem wordt steeds minder gehoord. Bij het politieke scholingswerk gaat het ook om de toekomst van de christen-democratische politiek. Kader- en Vormingswerk ARP, tel. 070-46.96.20/45.10.15, neem contact op met W. Eikelboom of C. Bremmer, adres: dr. Kuiperstraat 3, Den Haag.

paragraaf wordt ingegaan op de opvattingen van FNV (NVV/NKV) en CNV. Ook wordt stilgestaan bij veranderende opvattingen over het begrip „arbeid”.

Oprachten en cartoons

De tekst wordt afgewisseld met opdrachten die het inzicht – en de zelfwerkzaamheid van de gebruikers van deze les daarbij – in de lesstof willen pogen te verdiepen. Arend van Dam tekende enkele prachtige cartoons voor deze les, tekeningen die helemal bij de tekst horen. Moelijke woorden zijn in deze les vermeden. Ter wille van het beter volgen van de actualiteit rondom deze vraagstukken is een lijst met moeilijke woorden toegevoegd. De eerste twee lessen ondervinden veel belangstelling van de scholen: met name de lagere klassen van het lager beroepsonderwijs. MAVO en HAVO behoren tot de gebruikers. Maar ook voor de cathedrales en voor politiekbelangstellende kinderen – jongerenclubs! – is dit materiaal goed bruikbaar.

Prijsregeling

Les 1, 2 en 3, kosten f 1,25 per ex., bij een groter aantal lessen een aanzienlijke korting: 2 tot en met 4 ex. f 1,- per ex., 5 tot en met 9 ex. f 0,85 per ex., 10 tot en met 24 ex. f 0,70 per ex., 25 ex. en meer f 0,55 per ex. Stort het verschuldigde bedrag op postgiro nr. 89673 t.n.v. AR-Partijstichting, Der. Haag met vermelding van het gewenste.

Vereniging Gereformeerde Studenten Amsterdam

De vereniging van Gereformeerde Studenten Amsterdam organiseert een tweede kennismakingstijd van 25 oktober tot 7 november. In dit kader zal H. M. de Lange op 26 oktober a.s. om 20.30 uur een lezing houden over „Arbeid” in sociëtel „Kamba”, Leidsegracht 108 soos te Amsterdam. Nadere inlichtingen over deze week: Jan Krol, Uilenstede G33-1, Amstelveen. Tel.: 020-45.57.83.

CDA-Drenthe

De ARP, CHU en KVP verenigingen van staten- en raadsleden in Drenthe organiseren op zaterdag 23 oktober a.s. in hotel Homan te Hoogeveen een gemeenschappelijke bijeenkomst. Aanvangstijd: 10.00 uur; eindtijd: 12.30 uur. Spreker is prof. dr. J. W. van Hulst te Amsterdam over „Christelijke partijvorming en partijpolitiek, ook plaatselijk”.

ARP/CHU-Zuid-Holland

Op vrijdag 29 oktober a.s. houden de ARP en de CHU verenigingen van gemeente- en provinciebestuurders in Zuid-Holland een gezamenlijke vergadering te Dordrecht in het mini-theater onder het stadhuis. Aanvang: 17.00 uur. De heer W. M. C. van Zaal uit Pijnacker, stafmedewerker van het secretariaat van de Raad voor Gemeentefinanciën, zal spreken over gemeentefinanciën, speciaal met het oog op de behandeling van de gemeentebegroting voor 1977. Na het nuttigen van een broodmaaltijd zal in discussiegroepen verder worden gepraat. Tenslotte volgt dan een algemene discussie met een forum. Voorafgaande aan deze vergadering zal de AR vereniging haar huishoudelijke vergadering houden in dezelfde zaal; aanvang: 16.00 uur.

CDA-Scherpenzeel

Op donderdag, 11 november 1976, om 20.00 uur, organiseert het gemeentelijk CDA-Verband Scherpenzeel (Gld.) een presentatie-avond in Zaal 1 van het Activiteitencentrum, Hovenierslaan te Scherpenzeel. Als sprekers zijn uitgenodigd: a. Jhr. drs. P. A. C. Beelaerts van Blokland, burgemeester van Amstelveen b. M. W. Schakel, ARP-Tweede Kamerlid, burgemeester van Hoogblokland, Hoornaar en Noordeloos. c. Drs. W. K. N. Schmelzer, o.a. oud-minister van buitenlandse zaken. Zij zullen spreken over het onderwerp: „Gedreven door het Evangelie (b), met een taak voor morgen, nationaal (a), zowel als internationaal (c).

CDA-Borne

Het samenwerkingsverband van ARP, CHU en KVP in Borne houdt haar openbare ledenvergadering op donderdag 21 oktober a.s. om 20.00 uur in „De Ster”, Marktstraat 16te Borne.

CDA-Oisterwijk

Openbare informatie-bijeenkomsten voor belangstellenden seizoen 1976/1977. 16-11-76: als mensen samenleven. 14-12-76: groei binnen grenzen. 18-01-77: een dienstbaar beheer. 15-02-77: verantwoordelijkheid voor de wereld. 22-03-77: zinvolle arbeid. 19-04-77: rechtvaardige verdeling van lasten. 24-05-77: aan u de keuze. Deze bijeenkomsten zullen worden ingeleid en toegelicht door J. L. Schreuder, lid van het dagelijks bestuur CDA Oisterwijk. Plaats: Dorpsheerberg 20.15 uur. Toegang gratis.

KVP-voorzitter Vergeer voor CDA-Rozenburg

Woensdag 17 november a.s. organiseert het gemeentelijk CDA-Verband een bijeenkomst om 20.00 uur in het zalencomplex van de „Zalencentrumkerk”, Koninginnelaan 9 te Rozenburg. Als spreker voor deze avond is KVP-voorzitter W. J. Vergeer uitgenodigd.

K.C. Assen

Najaarsvergadering van de ARP-Kamercentrale Assen op maandag 1 november om 19.30 uur in Café-rest. „Bellevue”, dr. Nassaulaan 30 te Assen. Als spreker zal optreden het ARP-Tweede Kamerlid dr. W. de Kwaadsteniet over Troonrede en Miljoenennota.

Mr. Scholten in Den Bosch

Op 4 november a.s. spreekt mr. J. N. Scholten, ARP-Tweede-Kamerlid, om

20.00 uur in Hotel Centraal te Den Bosch voor de Provinciale organisatie van de ARP.

St. C. Oude Pekela

Op 5 januari 1977 zal staatssecretaris De Jong voor de ARP-Statencentrale Oude Pekela spreken over „Onderwijsproblematiek”. De avond vindt plaats in het „Geert Teiscentrum” te Stadskanaal. Aanvang 20.00 uur.

K.C. Haarlem

De ARP-kamercentrale Haarlem vergadert op 18 oktober a.s. noch op bestuurs-, noch op ledenniveau. Reserveer nu vrijdagavond 12 november voor de ledenvergadering in Hotel Krasnopolsky te Amsterdam.

Partijvoorzitter De Boer voor K.C. Groningen

Najaarsledenvergadering van de ARP-Kamercentrale Groningen op maandag 25 september a.s. in Het Tehuis te Groningen. Na het huishoudelijk gedeelte (te beginnen om 19.15 uur) is de bijeenkomst ook toegankelijk voor overige CDA-leden vanaf 20.00 uur. Partijvoorzitter Hans de Boer zal dan spreken over het onderwerp „Aktuele politiek”.

K.V. Utrecht Noord-Oost

Op vrijdag 22 oktober a.s. om 19.45 uur organiseert de ARP-kiesvereniging Utrecht Noord-Oost haar ledenvergadering in het Mallehuis, Mallebaan 51 te Utrecht. Als thema is gekozen: C.D.A. en een tweede kabinet Den Uyl, waarover Arjos-voorzitter een inleiding zal verzorgen.

K.V. Honselersdijk

Op woensdag 27 oktober spreekt drs W. van den Bos Czn., medewerker Kuypersstichting, over Algemeen Politieke Zaken (w.o. CDA en burgerpolitiek). Aanvang: 20.00 uur. Plaats: zaal Rehoboth.

ARP Zeeland

De ARP - Provinciale Organisatie Zeeland houdt op maandag 25 oktober a.s. om 20.00 uur een moderamenvergadering in de „Prins van Oranje” te Goes.

K.V. Waddinxveen

Op dinsdag 26 oktober a.s. zal de ARP-kiesvereniging Waddinxveen een ledenvergadering houden in de Ontmoetingskerk. Aanvang 20.00 uur. Drs. A. Schouten, oud-ARP-Tweede-Kamerlid, zal een inleiding houden over de inkomenspolitiek in Nederland. Eveneens zal deze avond gestemd worden over de kandidatenlijst voor de a.s. Tweede-Kamerverkiezingen.

K.V. Leeuwarden-Hulzum

De ARP-kiesvereniging Leeuwarden-Hulzum houdt op 26 oktober a.s. om 19.45 uur in de „Oase” te Leeuwarden een bijeenkomst over de: ■ kandidaatstelling voor de a.s. Tweede-Kamerverkiezingen ■ gemeentepolitiek Een en ander zal worden toegelicht door de heer W. Miedema.

Jaarlijks congres „Groen van Prinsterer”

Het jaarlijks congres van „Groen” zal worden gehouden op vrijdagmiddag 19 en zaterdagmorgen 20 november a.s. in het congrescentrum „de Blije Werelt” te Lunteren. Het congres-thema is: „Ruimtelijke ordening, de gemeenten en de mensen”. Als inleiders zullen de eerste dag optreden de heren ir. W. F. Schut, oud-minister van volkshuisvesting en ruimtelijke ordening, mr. A. Panis, burgemeester van Maartensdijk en E. J. Blokzijl, wethouder van Hoogeveen. Aandacht zal worden besteed aan algemene aspecten, de positie van de kleine kernen, de algemene oriënteringsnota, de verstedelijkingsnota en het wetsontwerp op de stadsvernieuwing. De tweede dag vindt een forum-discussie plaats. Naast mr. L. A. van Splunder zullen o.m. twee van de drie inleiders van het forum deel uitmaken.

RADIO

De eerstvolgende radio-uitzending van de ARP is weer te beluisteren op zaterdag 30 oktober a.s., op Hilversum II van 18.20-18.30 uur.

Derde lesbrieft maatschappijleer uit!

Samen-werken: een hele onderneming..!

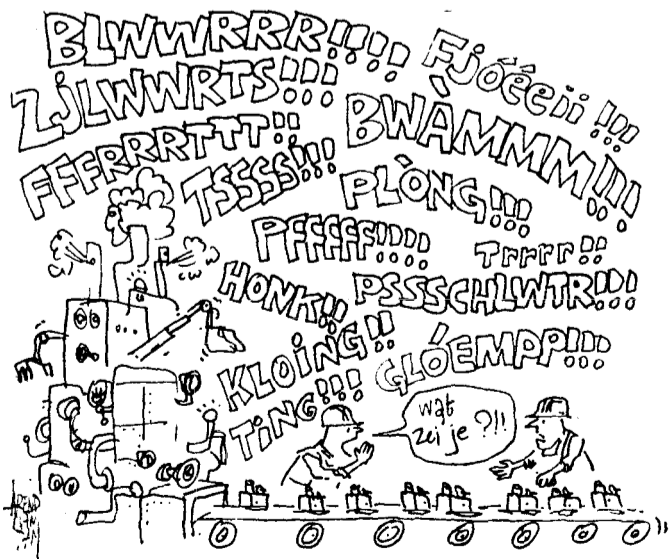
Vorige week verscheen de derde lesbrieft maatschappijleer in de serie „Politiek? Kom nou!” Daarmee is deze serie van drie lesbrieven voltooid.

De eerste twee lessen, die eerder dit jaar verschenen, hadden resp. als thema de inrichting van ons staatsbestel (les 1) en stromingen in de politiek: christen-democratie versus liberalisme en socialisme (les 2).

Inhoud

De zojuist verschenen derde les gaat vooral in op sociaal-economische vraagstukken. De lesbrieft begint met een historisch overzicht - in vogelvlucht - van het sociale vraagstuk: de strijd van de arbeider voor een menswaardiger situatie wordt hier belicht. De rol van de vakbonden, politieke partijen en kerken komt daarbij aan de orde. Vervolgens komt het vraagstuk van de medezeggenschap aan de orde. In deze

Politiek? Kom nou!
Les 3

Samen-werken: Een hele onderneming....

OOSTERBAAN & LE COINTRE N.V.

GOES - Telefoon (0 1100) 2.75.55
DRUKKERS
UITGEVERS

Al 70 jaar drukkers in Benelux voor bedrijven en organisaties

In de Noordoostpolder en Oostelijk Flevoland
bouwden wij reeds vele kerken, scholen en boerderijen.

B.V. GEBR. SALVERDA

AANNEMERSBEDRIJF

't Harde, Bovenweg 7.

Tel. 0 5255-1666.

WIJ KOPEN EN VERKOPEN PALLET

in vele afmetingen en uitvoeringen

Onze handelsvoorraad:

30.000 STUKS

w.o. veel nieuwe
Bijzonder gesorteerd in de maat 100 x 120

PALLET-BEDRIJF

J. STAAT - BARENDRECHT

Telefoon 0 1806-2096.
Opslagterrein: Noldijk 140.

SCHUILING INDUSTRIE TECHNIEK BV

BINNENHAVENSTRAAT 20
HENGEL-O.
POSTBUS 52. TEL. 05400-1.56.00.

W. VISSER & ZN. N.V.

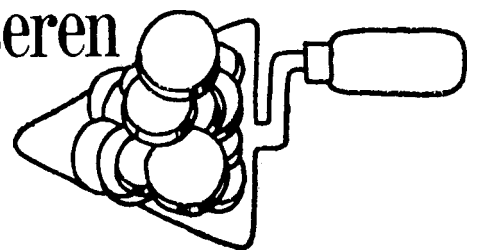
SCHEEPSWERF
MOTOREN-
HERSTELPLAATS

Ankerpark 2
TELEFOON 0 2230-1.66.41
DEN HELDER

NIEUWBOUW en REPARATIE

hypotheken

Denkt u aan een eigen huis?
Geld hoeft dan geen
struikelblok te zijn.
Een hypotheek van de Spaarbank
maakt 't u mogelijk. Er is óók
voor u een hypotheek,
aangepast aan uw
inkomsten tot 100%
Laat u uitgebreid adviseren
door de

SPAARBANK EIGEN HAARD GRONINGEN

Tel. 050-127902
127687

als het op
smaak aankomt...

uw beste keus!

BLOEMEN HOUDEN VAN MENSEN

Vraagt
jaar-rond chrysanten
die staan langer....

FIDES Handelskwekerij
(stekken voor chrysantenkultuur)
Postbus 26, tel. 01745-4244-3700
Telex 3.27.23
DE LIER

GETRON B.V.

Internationaal Transportbedrijf

Ir. H. de Grootweg 22, Spijkenisse.
Telef. 01880-12988 Telex 22642

**bulkwagens voor poederstoffen
diepladers
kipchassis voor containers
gesloten combinaties
op- en overslag van goederen**

WAG

NEEDERLANDSE GEDACHTEN

weekblad van de anti-revolutionaire partij

32e jaargang - nr. 44 30 oktober 1976

Minister A. M. van Agt gaf persconferentie

Behandeling begrotingen Binnenlandse Zaken en van Justitie in de Tweede Kamer

Zowel de begroting van Binnenlandse Zaken als van Justitie zijn onlangs in de Tweede Kamer aan de orde geweest. In dit nummer wordt uitgebreid aandacht besteed aan het verloop van beide begrotingen. Verder in Nederlandse Gedachten het oktobernummer van CDAktueel waarin o.a. zijn opgenomen een tweetal interviews, één met CDA-voorzitter prof. P. Steenkamp en één met de voorgedragen CDA-lijsttrekker A. M. Van Agt.

Begroting Binnenlandse Zaken

„De overheid is niet meer wat zij geweest is”

„De overheid is niet meer wat zij geweest is”. Dat is de begin-zin van de memorie van toelichting bij de begroting van Binnenlandse Zaken, die vorige week in de Tweede Kamer werd behandeld. Een aardige zin en een merkwaardige zin.

Aardig; het had de begin-zin van alle memorieën van toelichting kunnen zijn of hij had in de Troonrede kunnen staan. Een zin die de burger kan volgen en uitnodigt tot lezen. Een zin, die tevens uitnodigt tot commentaar. Praktisch alle woordvoerders hebben er dan ook, ieder op zijn wijze, iets over gezegd.

Niet slechter, maar anders

Overigens ook een merkwaardige zin, alleen al wat betreft het taalgebruik. Een compositie als deze heeft immers als regel een klagende klank. Iets of iemand is niet meer wat het of hij geweest is. Het is minder; het gaat slechter. Wij hebben onzerzijds evenwel gesteld, dat onze indruk was, dat het volgens de minister niet ging over minder of slechter, maar over anders, ja zelfs over beter. Minister de Gaay Fortman zou daar dan op zichzelf ook gelijk in hebben. Men zou in zeker opzicht ook kunnen zeggen, dat de overheid meer is dan wat zij geweest is. De minister liet in het debat vervolgens duidelijk blijken, dat hij de zin inderdaad niet bedoeld had neer te schrijven met ook maar een sprankje weemoed. Onze verwoording van: het is nu beter, bleek

zijn opvatting geheel weer te geven. Minister de Gaay Fortman en staatssecretaris Polak laten na deze - inmiddels befaamde - aanvangszin, nog de volgende drie belangwekkende zinnen volgen. De eerste is: „Zij (de overheid) kan haar gezag niet meer uitsluitend aan de wet onttelen”. De tweede: „Nieuwe opvattingen omtrent gezag en gezagshandhaving eisen voor de legitimatie van het overheidsoptreden, dat dit in overeenstemming is met de gedachten over recht en gerechtigheid die in de bevolking leven”

En de derde zin: „De mate waarin de overheid het vertrouwen van de bevolking weet te wekken is meer bepalend voor haar gezag dan haar macht”.

Overheid Gods dienaar

Deze benadering door de bewindslieden gaf ons een goed aanknopingspunt nog enkele opmerkingen te maken over de overheid en haar gezag. Inspelend op hetgeen terecht door de bewindslieden naar voren was gebracht, is onzerzijds gezegd, dat wij gezag op zichzelf positief waarderen, als een onmisbaar element in elke menselijke samenleving om deze voor chaos en onrecht te behoeden. Het gezag is evenwel geen op zichzelf staande grootheid, waaraan altijd zonder enige tegenspraak zou moeten worden gehoorzaamd. Het Evangelie stelt normen aan overheid en onderdaan, gezagsdragers en ondergeschikten. Gezag is er om te dienen. De kern is en blijft de dienst aan God en de naaste. Elke gezagsuitoefening, ook van de overheid, moet gericht zijn op - niet met „law and order” te identificeren - gerechtigheid, en moet getoetst worden op haar rechtvaardigheid; rechtvaardigheid ten opzichte van alle onderdanen. De Bijbel spreekt over de overheid als Gods dienaar, het volk ten goede. Zij ontleent haar gezag aan God. Die oorsprong legt de overheid een zware verplichting op om juist op te treden en is als zodanig geen rechtvaardiging voor een optreden, welk dan ook. Ook zo gezien ontleent de overheid haar gezag niet uitsluitend aan de wet, zoals de hiervoor geciteerde eerste zin zegt. En gelet op wat in de tweede en derde geciteerde zin wordt gezegd is het ook erg belangrijk, dat de overheid steeds vertrouwen wint en bij verlies herwint.

Allen zouden daaraan moeten medewerken; bewindslieden, ambtenaren, politici, publiciteitsmedia, burgers.

Mondige burgers

In de bijdrage aan het debat is onzerzijds verder naar voren gebracht, dat de overheid als anonieme, min of meer vijandige macht, onbegrijpelijk in haar overwegingen, ontoegankelijk voor de burger, steeds meer moet plaats maken voor een toegankelijke en aanspreekbare overheid. Overheid en burger moeten elkaar met respect tegemoet treden. Erkenning van de mondigheid van de burger betekent, dat de burger ook verantwoordelijkheid voor het functioneren van de overheid, zijn overheid, moet kunnen aanvaarden. De maatregelen van de overheid zullen voor hem aanvaardbaar, althans begrijpbaar moeten zijn. De burger moet aangesproken kunnen worden op zijn verantwoordelijkheid. Daarin kan zijn vrijheid en volwaardig menszijn tot uitdrukking komen.

Wat de overheidspersonen betreft, hun verantwoordelijkheid is niet te herleiden tot de wil van de kiezer of tot de macht van belangengroepen of van de publieke opinie. De maatstaf is de dienst aan het algemeen belang. De overheid behoort niet zonder meer te volgen. De minister bracht vorig jaar tijdens de begrotingsbehandeling terecht naar voren, dat ook de overheid zelf behoort te toetsen en te schiften.

Overigens moeten wij niet vergeten, dat de overheid in een democratisch stelsel voor de wijze waarop zij het algemeen belang wil dienen een meerderheid moet hebben. Anders zal zij vervangen worden door een overheid met een andere zienswijze. Enerzijds is derhalve de overheid niet de simpele uitvoerder van de volkswil, anderzijds kan zij niet met een totalitaire tendens haar visie tegen krachtige stromingen doorzetten. Er is in de samenleving overigens meer dan de overheid. Het gaat om de ziel van het volk. In de strijd daarom spelen de politieke partijen een belangrijke rol. Het was ook duidelijk, dat wij de minister vergaand kunnen volgen wanneer hij het heeft over de met de overheid samenspelende, insprekende, medezeggende, kortom mondige burger, en de open, openbare, decentraliserende, informerende, voorlichtende, met de burgers samenspelende overheid.

Reorganisatie binnenlands bestuur

Over de reorganisatie van het binnenlands bestuur kon tijdens het begrotingsdebat niet veel worden gezegd. De in de begroting aangekondigde wetsontwerpen over deze belangrijke zaak met de daarbij behorende memorieën van toelichting, laten door vertraging op zich wachten. De

Minister De Gaay Fortman

stukken zijn nog bij de Raad van State. Omdat de bewindslieden kennelijk gehoopt hadden, dat die stukken vóór de begrotingsbehandeling inmiddels de Tweede Kamer zouden hebben bereikt en openbaar zouden zijn, hadden zij in de memorie van toelichting op de begroting één en andermaal volstaan met een verwijzing naar die stukken. Een brede discussie over essentiële punten daarin was nu niet mogelijk. Twee punten werden met name toch door de Kamer onder de aandacht van de bewindslieden gebracht, de financiën en de decentralisatie.

Decentralisatie noodzakelijk

Ook onzerzijds is opnieuw krachtige nadruk gelegd op een werkelijk iets voorstellende decentralisatie van rijkstaken. Onze verwachtingen zijn terzake niet al te hoog gespannen, met name gelet op de nodige medewerking van nogal wat departementen. De bewindslieden van Binnenlandse Zaken hebben hunnerzijds nog eens beklemtoond decentralisatie van groot belang te achten. Staatssecretaris Polak zei, dat decentralisatie nodig is wil Nederland bestuurbaar blijven. Er zal dan wel een bedding moeten zijn waarin gereorganiseerd en geherindeeld kan worden. Onzerzijds hechten wij er ook grote betekenis aan, dat de

reorganisatievoorstellen voorzien zullen zijn van duidelijke financiële beschouwingen en kwantificering van de kosten. Daaraan hebben wij nog iets toegevoegd. Enerzijds moeten wij niet in een financieel duister behoeven te verkeren. Anderzijds moeten de financiële consequenties niet een onevenwichtig en kortzichtig accent krijgen bij de overweging van de van grote betekenis zijnde reorganisatie van het Nederlandse binnenlandse bestuur voor de komende decennia. Staatssecretaris Polak schatte de kosten van de reorganisatie na een aanlooptijd op 400 à 500 miljoen gulden per jaar, inclusief wachtgeld; de aanloopperiode zou ongeveer 35 miljoen gulden vergen. Deze getallen zullen afhankelijk zijn van het soort en het tempo van de reorganisatie. Overigens wordt er ook hier aan herinnerd, dat de baat voorafgegaan wordt door de kost. Op de betreffende concrete vraag onzerzijds antwoordde de staatssecretaris, dat 18 provincies-nieuwe-stijl goedkoper zijn dan 24, maar niet zeker te weten of dit in de toekomst niet omgekeerd zou kunnen zijn.

Voortgang geboekt

Naar onze mening terecht heeft de minister de hem van vele zijden verweten traagheid flink tegengesproken. Eveneens terecht gaf de minister toe, dat

Vervolg op pag. 2

DEZE WEEK
IN WAG:

Begroting Binnenlandse Zaken pag. 1 en 2
Begroting Justitie in de Kamer pag 4 en 10
Kerk en christen in Oost-Duitsland pag. 9
Interview met prof. Steenkamp pag. 5 en 6
Interview met minister Van Agt pag. 6
CDAktueel pag. 5, 6, 7 en 8
Uit de Arjos pag. 9
Van de Partij pag. 11

IN OGENSCHOUW

Een goede start

De lijsttrekker van het CDA heeft deze week een persconferentie gehouden. Er was grote belangstelling bij de pers voor deze ontmoeting. Dat is niet zo verwonderlijk. Voor velen was Van Agt tot voor kort een niet verwachte kandidaat. Het spreekt, dat een eerste optreden dan belangstelling trekt. Per slot van rekening is Van Agt geen onbeschreven blad in de vaderlandse politiek. Hij loop al jaren mee. In de loop der tijd heeft hij een bepaald stempel opgedrukt gekregen. Ongetwijfeld zullen velen dat beeld graag bevestigd hebben willen zien, terwijl anderen zich wellicht afvroegen hoe de man zou overkomen.

Zelfvertrouwen

Met verve heeft Van Agt zijn persconferentie gehouden. Zonder zich op details vast te leggen of uitspraken te doen, die slagen in de lucht waren heeft hij duidelijk gemaakt met inzet en overtuiging een campagne te zullen gaan voeren. Niet voor Van Agt, maar voor de idealen, die het CDA voorstaat. Niet met de bedoeling eenzijdige accenten te gaan leggen, maar met de intentie het brede terrein van de politiek te bestrijken. Verheugend is de grote mate van zelfvertrouwen, die uit het optreden van Van Agt bleek. Daarbij was er

geen sprake van zelfingenomenheid. Wie heeft gedacht als lijsttrekker van het CDA een weifelaar te ontmoeten is bedrogen uitgekomen. Uit de dagbladen is duidelijk gebleken, dat pogingen tot etikettenplakkerij niet altijd succesvol zijn. Er was den volke al kond gedaan, dat met Van Agt de abortusproblematiek het issue van het CDA zou worden bij de verkiezingen. Daarnaast zouden dan vraagstukken van eenzelfde rangorde het accent krijgen.

Visitekaartje

Van Agt heeft zonder omwegen betoogd, dat hij hecht aan een herijking van waarden, maar dat werkloosheidsbestrijding, de inflatieproblematiek en de ontwikkelingssamenwerking wezenlijke punten zijn. Het CDA zal er niet omheen kunnen daar duidelijk positie te kiezen. Van Agt heeft er geen misverstand over laten bestaan dat te willen. Wie het thema van het ontwerp-program bezieet „Niet bij brood alleen” en wie kennismaken van de inhoud van dat program, die weet ook dat vragen van inkomen en werk belangrijk zijn, maar dat het CDA het leven niet zo verhorizontaliseerd vindt, dat het daarbij zou moeten blijven. Een christen-democratische politiek, die het daarbij zou willen laten is de

naam van christen-democratische politiek niet meer waard. Wij hebben meer te vertellen. Dat is niet overal „in”, maar het is wel een wezenlijk element van onze opdracht. Van Agt heeft dat helder verwoord en hij zal dat thema ongetwijfeld meer aanroeren. De lijsttrekker van het CDA heeft zijn visitekaartje afgegeven en daarbij duidelijk gemaakt, dat hij niet voornemens is een verkiezingscampagne te voeren waarvan de vlakheid er aan alle kanten afstraalt en die zichzelf veroordeelt vanwege de kretologie. Wat dat betreft kunnen Wiegels en Van Agt de borst nat maken.

Homo politicus

Er is een tijd geweest, dat van een politiek leider werd verwacht, dat hij een homo politicus was. Als wij sommige bladen mogen geloven dan is dat accent thans verschoven. Het gaat er nu vooral om, dat een politiek leider een homo economicus is. Wij geloven daar niet in. Het zijn van een politiek leider staat of valt niet met het zijn van een econoom. Dat zou trouwens voor veel mensen ook slecht zijn. Een politiek leider moet kennis van zaken hebben en een diep gewortelde overtuiging. Daarnaast moet hij echter ook het hart van mensen weten te raken. Mensen moeten zichzelf ook kunnen herkennen in de opvatting, die een lijsttrekker naar voren brengt. Wij geloven, dat Van Agt dit op uitnemende wijze kan. Op de persconferentie heeft Van Agt ook medegedeeld, dat hij voor het CDA de eerste kandidaat is voor het minister-presidentschap.

Nuchter onszelf zijn

Dat ligt ook in de rede. Wanneer partijen hun eerste man kiezen, dan doen ze dat om hem ook voor andere

functies als eerste man naar voren te schuiven. Het dagblad Trouw heeft zich gehaast daar een commentaartje aan te wijden. Trouw vindt een jurist als minister-president niet zo geslaagd. Het zou ons echter niet verbazen, dat het bedoelde commentaar door een econoom zou zijn geschreven. Overigens moet niemand denken, dat een minister-president het sociaal-economische beleid van een kabinet bepaalt. Het gaat steeds om een kabinetsbeleid. Ieder kabinet kent een sociaal-economisch draaiboek, waarvan de ministers van sociale zaken, economische zaken en financiën veel uitmaken. De echte verkiezingscampagne moet nog beginnen. Het CDA zal die campagne op een eigen wijze voeren, zonder bla-bla-geroep. De drie in het CDA verenigde partijen hebben een lijsttrekker gekozen, die fris tegen de politieke problemen aankijkt. Op zijn eigen manier zal hij zonder twijfel voor het nodige vuurwerk zorgen. De kracht van het CDA zal bepaald niet gezocht worden in loven en bieden, maar in het nuchter onszelf zijn.

CDA is goede campagne waard

Er wordt thans hard gewerkt aan de organisatie-opbouw voor de campagne. Vanuit de drie partijen moet er in iedere plaats een CDA-verkiezingsteam komen. Dat team zal in overleg met de plaatselijke besturen plaatselijk de verkiezingscampagne moeten voeren. In iedere Kamercentrale zijn thans regionale campagneteams volop bezig met de voorbereidingen. Het CDA en de lijststaanvoerder zijn het waard om er met elkaar een goede campagne van te maken.

D.C.

HOUT-EN
METAAL-
BEWERKINGS-
MACHINES
VAN DER SPEK
ROTTERDAM - TEL. 27.97.55.
WOLPHAERTSBOCHT 214

Solidaridad over Latijns Amerika

Nadat een jaar geleden te Amersfoort voor de eerste keer een landelijke werkdag over Latijns Amerika werd gehouden kunnen belangstellenden zaterdag 13 november weer in „de open hof” te Amersfoort terecht voor informatie over Latijns Amerika. Het is de bedoeling dat elke bezoeker deelneemt aan twee gesprekken met een deskundige. Onderwerpen waaruit een keuze kan worden gemaakt:

Nederlandse handelsbelangen in Latijns Amerika - project-hulp gelijk aan politieke steun? - gesprek met politieke vluchtelingen - keuterboertjes en de internationale handel - hoe christelijk is Latijns Amerika - bewustwording of technische hulp.

Tevens zullen films over Latijns Amerika worden gedraaid. De groep „Lautaro” zal met muziek de deelnemers uitgeleide doen. Kosten voor deelname f 5,-.

Opgave bij: Solidaridad, Laan van Meerdervoort 148 Den Haag. 070-65.52.07.

Maatstaf is dienst aan het algemeen belang

Vervolg van pag. 1

zijn schattingen betreffende de tijd dat iets gereed zou zijn soms te optimistisch waren. Niet ontkend kan worden, dat dit psychologisch een nadelig effect had voor de minister. De eerlijkheid gebiedt te zeggen - en dit is onzerzijds dan ook gedaan - dat de tijd die nodig is om iets redelijk goeds wet te doen worden, één en andermaal wordt onderschat. Niet alleen door de minister, ook door anderen. Maar niet ontkend kan worden dat op diverse punten duidelijk voortgang is geboekt. De volgende voorbeelden kunnen worden genoemd. De wetten

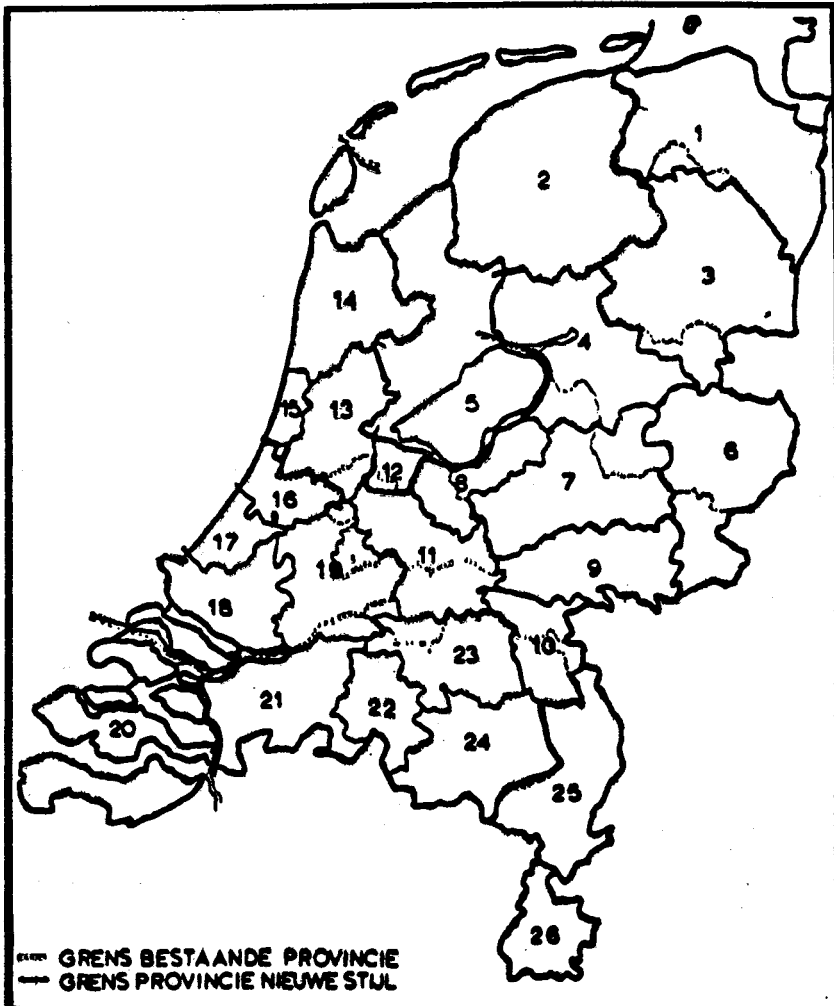
betreffende de reorganisatie binnenlands bestuur kunnen binnen afzienbare tijd op tafel liggen. Aan het begin van de kabinetsperiode hadden wij het nog min of meer vaag over gewesten naast provincies, welke laatste mogelijk slechts geleidelijk zouden terugtreden en dus in ieder geval een tenminste tijdelijk vierde bestuurslaag. Nu hebben wij wetgeving te verwachten die een vierde bestuurslaag vermindert, provincies-nieuwe-stijl invoert en een evenwichtige oplossing van de veelomvattende problematiek, waarvoor het binnenlands bestuur zich in de laatste decennia zag geplaatst, aanmerkelijk

dichter bij kan brengen. Aan het begin van de rit van dit kabinet was er ten aanzien van de Grondwetsherziening nog niets concreet op tafel. Aan het einde van de rit liggen concrete wetsvoorstellen van minister de Gaay Fortman voor een volledige algehele Grondwetsherziening op tafel. Vier keer heeft de minister het wetsontwerp over de ombudsman aangekondigd. Dat is wel wat veel. Hij was te optimistisch; hij dacht dat het sneller kon; maar het wetsontwerp ligt nu op tafel.

Ook ten aanzien van het kiesrecht zijn diverse ons aansprekende wetsontwerpen ingediend. De vergoedingen en tegemoetkoming in de kosten van de leden van de gemeenteraad en de commissies is geregeld en de betreffende Algemene Maatregel van Bestuur komt er aan. De voorbereiding voor een soortgelijke regeling betreffende de Provinciale Staten is in voorbereiding. Eerder was de rechtsbescherming van de burger door de ingevoerde wet AROB en de wijziging van de Wet op de Raad van State al verhoogd.

Belangrijke rol in debat

Wat de lijfelijke bescherming betreft werd de Nota hulpverlening bij ongevallen en rampen door de Tweede Kamer in meerderheid aanvaard. De wetgeving terzake wordt thans met belangstelling en enig bij ons passend ongeduid tegemoetgezien. Dat geldt uiteraard ook de zaken m.b.t. de reorganisatie van de Bescherming Bevolking, met name ook met het oog op de beëindiging van de onzekerheid bij het personeel. Wat de tussenfase betreft aarzelen wij of de minister met een provinciale regeling geheel op de goede weg is, maar dit zullen wij kunnen beoordelen aan de hand van het wetsontwerp, dat er terzake aankomt. Wij volstaan met de weergave van enkele punten die een belangrijke rol in het begrotingsdebat speelden. Op sommige onderdelen wordt in de komende tijd nog wel in afzonderlijke artikelen teruggekomen.

C.D.A.

Wij hebben U nodig!

Onder dit motto organiseert het C.D.A. een ledenwerfcampagne.

Ook u doet natuurlijk mee.

Er is vast wel iemand in uw familie of kennissenkring, die nog geen lid is van het C.D.A.

Uit een enquête blijkt, dat 53% van de Nederlandse bevolking wil, dat het C.D.A. er komt! Slechts 1% van de Nederlanders is lid.

Genoeg mensen over om lid te maken.

DOE MEE

NG

COMMENTAAR

Bezwoeren

Het beraad in socialistische kring over de bekende ontwerp-resolutie is voorlopig afgesloten. De dreigende opstand schijnt bezwoeren te zijn – althans voorlopig. Men heeft elkaar gevonden in een compromis dat althans vóór het januari-congres van de PvdA en die van de PPR wel houdbaar zal blijken te zijn. Het principe van de resolutie is in dit compromis overeind gebleven: PvdA en PPR gaan na de verkiezingen alleen dan (mee) regeren als de kiezer daarvoor een duidelijke uitspraak heeft gedaan. De voorwaarden die zullen worden gesteld als het gaat om de vraag of met het CDA in zee zal worden gegaan, worden later geformuleerd. Gewonnen is nu in elk geval dat niet-bij-voorbaat een anti CDA-motie boven de politiek zweeft.

Exit

Men kan veilig aannemen na de abdication van de heer Van Mierlo als fractie-voorzitter van D'66, na de mededeling van minister Gruijters (D'66) en nu ook de heer Terlouw zich voor D'66 niet als lijststaandvoerder beschikbaar wil stellen, dat D'66 vermoedelijk op weg is naar het einde van een 10-jarig meespreken in de politiek.

Wij geloven niet dat hierover ernstig moet worden getreurd. De historie zal later wel bevestigen dat D'66 als zodanig, als partij niet heeft gefunctioneerd.

Het pragmatisme van D'66 zonder een overtuigende filosofie of beschouwing daar achter, bleek – zoals reeds in het begin was voorgezegd – niet in staat te zijn tot duurzame, hechte onderlinge bindingen van kiezers en van politici te geraken. De een na de ander ging „weeom“. De waarschijnlijke verdwijning van D'66 van het politieke toneel is daarom op zichzelf niet verontrustend, noch een ramp. Hoezeer wij voor een aantal prominenten uit D'66 – zeker voor de heer Terlouw – waardering hebben.

Niet persoonlijk worden

De debatten rond de afzonderlijke begrotingshoofdstukken 1977 vertonen tot nu toe in het algemeen meer het karakter van een beoordeling van het werk van de betreffende minister in de afgelopen jaren verricht. Dat is tegen de verkiezingstijd een normaal verschijnsel en beslist niet alleen in de Nederlandse situatie een gewone zaak in deze jaren. Een zakelijke beoordeling van een leiders beleid is overigens een goede zaak – ook de eigen beoordeling van de kant van de bewindslieden. Mogen zij soms ook niet opsommen wat verricht is. Maar wij hopen van harte dat een dergelijke beoordeling niet zover gaat dat de persoon van de bewindsman onderwerp van het debat wordt. Deze hoop willen wij nadrukkelijk uitspreken nu dit de vorige week toch heeft plaatsgevonden. De minister van Justitie, (de heer Van Agt) moest dit ervaren. Hij werd door een aantal niet christen-democraten gepikt op zijn eigen manier van optreden, op zijn – wat men venijnig noemde – „gemoraliseer“. Om maar enkele voorbeelden te noemen. Wij hebben dat erg betreurd.

van A tot U

Keuze bevestigd

Van Agt heeft zich deze week als lijsttrekker van het CDA publiek gepresenteerd. Hij zou daarbij weleens de basis gelegd kunnen hebben voor een CDA-verkiezingscampagne in eigen stijl. En ik bedoel dat bepaald in positieve zin.

Hij zocht het niet in het zich afzetten tegen anderen, maar in het tot uitdrukking brengen van eigen karakter, eigen politieke boodschap en eigen politiek beleid van het CDA. Ook waar hij zich op de persconferentie (uiteraard) over anderen uitliet, gebeurde dit vanuit een eigen stellingname.

Goede presentatie

Waar de politieke strijd te vaak gevoerd wordt en een stijl van dreigen en drammen, is Van Agt in zijn eerste politieke optreden als CDA-lijsttrekker (en min of meer terloops, maar wel duidelijk tevens als mogelijke premier) erin geslaagd de door hem in de verkiezingsstrijd te leiden politieke richting te presenteren op een manier, die de polarisatie niet bestrijdt door contra-polarisatie, maar door zich in positieve zin, bijna stilzwijgend, als beter alternatief aan te bieden. Ik wil daar graag aan de hand van zijn uitspraken wat verder op ingaan, omdat mij dit van belang lijkt voor de wijze waarop het gehele CDA in het komende halfjaar de

verkiezingsstrijd zal moeten voeren. Helaas ontbrak mij daarvoor deze week de tijd te enenmale. Ik neem het mij echter voor een volgende keer voor.

Juiste keus

Niet zonder reden gebruikte ik zojuist het woord aanbieden, niet aanprijzen. Bij aanprijzen overheerst de man. Bij aanbieden domineert de waar. Dit laatste behoort bij karakter en beleid van de christen-democratie; en daarvan was Van Agts optreden jl. maandag een zeer goed voorbeeld. Daarmee heeft hij de juistheid van de keus voor het lijsttrekkerschap die ik hier vorige week goed en vertrouwenwekkend noemde, overtuigend bevestigd.

Adant

Beïnvloeding van de investeringen

door D. H. Grasman en P. Kroon

In dit artikel wordt ingegaan op de regeringsvoorstellen in de Economische Structuurnota t.a.v. het investeringsbeleid en de rol van de Overheid in het economisch leven. Teneinde dit behoorlijk te kunnen doen is het noodzakelijk een beeld te geven van de nationale en internationale situatie van vandaag.

De internationale economische situatie

De wereld-economie wordt de laatste jaren en ook de komende jaren gekenmerkt door een aantal structurele veranderingen die voor het merendeel van de landen niet plezierig zijn. In de armste ontwikkelingslanden vallen de hardste klappen, maar ook in de industriële landen is er van een duidelijke afzwakking van de economische groei sprake. De veranderingen gaan gepaard met

- toenemende werkloosheid
- een toenemend aantal landen met betalingsbalansproblemen
- overcapaciteit in belangrijke sectoren van het bedrijfsleven, waardoor de concurrentie verhevigt en de rentabiliteit steeds meer in gevaar komt
- toenemende tekorten op de overheidsbegrotingen met als gevaar een nieuwe inflatiegolf. Voor de wat langere termijn mag verwacht worden dat de grondstoffen- en energievoorziening steeds meer problemen zal gaan geven. Ook mag verwacht worden dat de ontwikkelingslanden steeds meer zullen gaan industrialiseren.

De Nederlandse situatie

De positie van ons land wijkt enigszins af van dit globale beeld. Zo kende ons land geen betalingsbalansproblemen, vooral door de export van aardgas. Daar staat dan tegenover dat door de gunstige positie van onze betalingsbalans de gulden duur is geworden. Dit is niet gunstig voor de internationale concurrentiepositie van ons land. Hoewel Nederland in internationaal opzicht geen slecht figuur slaat als het gaat om de hoogte van het inflatiepercentage moet er toch wel op gewezen worden dat dit percentage bij onze belangrijkste handelspartner W.-Duitsland aanzienlijk lager was. Andere punten van verschil zijn de lage deelnemingspercentages van de bevolking aan het arbeidsproces. De laatste jaren is dit percentage nog verder gedaald, terwijl dat deel van de bevolking dat voor deelname in aanmerking komt – de beroepsbevolking – ook de komende jaren nog zal toenemen. Een extra probleem wordt dan nog gevormd door het toenemend verschil tussen vraag en aanbod op de arbeidsmarkt, vooral door de betere opleiding van het jongere deel van de beroepsbevolking. Daarbij komt dat de arbeidsinkomensquote – het deel van het totale inkomen dat naar de mensen in loondienst toevloet – internationaal gezien zeer hoog ligt. Het gevolg daarvan is dat de financieringsmiddelen voor het bedrijfsleven uit eigen inkomsten niet groot zijn. Dit houdt een gevaar in voor de mogelijkheden tot nieuwe investeringen omdat banken e.d. doorgaans de eis stellen dat een onderneming beschikt over eigen middelen alvorens zij deze ondernemingen geld willen lenen. Ook vergroot een hoge arbeidsinkomensquote niet het optimisme van de ondernemingen t.a.v. de toekomst en spoort hen dus niet aan tot nieuwe investeringen. Al met al is dit een kwalijke

ontwikkeling, want in normale tijden is een bepaald investeringsniveau al noodzakelijk voor het instandhouden van de economie, in de huidige is dit zeker nodig. Allereerst is een groot deel van de productiemiddelen aan vervanging toe en bovendien is het nodig tijdig vervangende exportgoederen te kunnen produceren voor het aardgas. Tenslotte verschilt de positie van ons land t.o.v. het buitenland bij de milieuproblematiek. Dat deze problemen in ons land groter is komt door de bevolkingsdichtheid en de concentratie van de chemische industrie.

Op te lossen problemen

De Nederlandse economie staat de komende jaren voor een groot aantal opgaven, die samengevat op het volgende neerkomen:

- versterking van de internationale concurrentieposities
- het vervangen van aardgas door andere exportgoederen
- een verantwoorde bijdrage leveren aan een rechtvaardiger internationale arbeidsverdeling
- het voorkomen van een nieuwe inflatiegolf
- het verhogen van het investeringsniveau
- het vergroten van het aantal arbeidsplaatsen
- het verhogen van de kwaliteit van de werkgelegenheid over de verschillende regio's
- bestrijding van het milieubedert en zuiniger omspringen met energie en grondstoffen.

Op al deze vragen tracht de Economische Structuurnota van minister Lubbers een antwoord te geven.

De voorstellen van minister Lubbers

Een belangrijk kernpunt in de economische structuurnota wordt gevormd door de investeringsubsidies. Deze subsidies zijn ondergebracht bij een nieuw instrument, de z.g. investeringsrekening. Het eerste doel daarbij is het verhogen van het investeringsniveau. Het is echter niet onverschillig hoe die investeringen eruit zien en waar ze plaatsvinden. Dat is het voornaamste verschildpunt met de ook nu nog van kracht zijnde middelen om investeringen te stimuleren. Nu gebeurt dit door de ondernemingen, die in een bepaald jaar investeringen doen extra belastingaftrek te geven (investeringsaftrek of vervroegde afschrijving), onverschillig wat voor soort investering het is. Het voordeel van subsidies boven extra belastingaftrek is dat van subsidies ook tijdelijk verliesgevend bedrijven profiteren en dat het geven van subsidies aan verdergaande voorwaarden kan worden gebonden. (Ook bij de fiscale instrumenten is het stellen van voorwaarden mogelijk. Zo is er een extra investeringsaftrek voor bedrijfsgebouwen in het noorden des lands). De normen die de nota-Lubbers noemt, hebben betrekking op:

- de regionale verschillen
- de afstemming op het sectorbeleid (de bedrijfstakken)
- de concentratie op het scheppen van arbeidsplaatsen
- belangrijke projecten die als gangmakers dienen
- milieuvverbetering
- energiebesparing
- onderzoeks- en ontwikkelingsactiviteiten.

Een arbeidsintensieve, technisch hoogwaardige, energiearme, milieuvriendelijke investering van meer dan 10 miljoen in Oost-Groningen die bovendien de structuur van een

SPIERPIJN?

amica
arniflor zalf
SCHWABE

HELPT VLUG

bij verstuikingen, lichte kneuzingen, spit, spier- en gewrichtspijnen.

bepaalde sector versterkt gooit de hoogste ogen bij de subsidieverlening, maar die zullen er wel niet zo veel zijn. De invoering van de investeringsrekening zal tot gevolg hebben dat de invloed van de overheid op de investeringen toeneemt. Een investering die meer in het straatje van de overheid past krijgt immers meer subsidie dan een investering die dat niet doet. Er zij hier met nadruk op gewezen dat de overheidsinvloed toeneemt door financiële tegemoetkomingen en niet door geboden of verboden. Uit de normen die de Economische Structuurnota voorstelt blijkt dat hiermee duidelijk wordt ingespeeld op de problemen die we hierboven hebben geschetst.

Commentaar op de investeringsrekening

Het geven van commentaar op het nieuwe instrument van de investeringsrekening kan slechts globaal gebeuren omdat de uitwerking nog moet plaatsvinden. Dat neemt niet weg dat er wel een aantal kanttekeningen is te plaatsen. Eerder is reeds opgemerkt dat het eerste deel van de investeringsrekening is het verhogen het investeringsniveau. Gelet op de onzekere situatie in de wereld is het de vraag of de particuliere ondernemingen wel voldoende in staat en bereid zijn tot het doen van investeringen. Toch zijn die van essentieel belang om onze economie voor de langere termijn veilig te stellen. Als daar wordt bijgevoegd het feit dat binnen afzienbare tijd de exportontvangsten van het aardgas aanmerkelijk terug zullen lopen en ons land dientengevolge de middelen zal ontberen voor een uitgebreid investeringsprogramma dan is het duidelijk dat er snel maatregelen genomen moeten worden. Een minder wachtende houding van de overheid had dan ook verwacht mogen worden. Immers wordt het initiatief niet met subsidies genomen, maar worden bepaalde initiatieven slechts gestimuleerd. Een alternatief in de vorm van een eigen investeringsprogramma, al dan niet in samenwerking met het particuliere bedrijfsleven dient de overheid achter de hand te hebben indien de investeringsrisico's naar het oordeel van de particuliere ondernemingen te groot zijn. Met de criteria die de overheid wil gaan aanleggen bij subsidieverlening kan ik in grote lijnen instemmen. Wel komt de vraag op hoe de subsidiemogelijkheden op grond van de investeringsrekening zich verhouden tot de subsidiemogelijkheden op grond van andere regelingen. Deze vraag komt al direct naar voren bij het criterium dat de subsidie in het ene deel van het land hoger kan zijn dan in het andere. Ook nu is dit het geval voor de subsidies in het kader van het regionaal beleid. De afstemming op het sectorbeleid roept vraagtekens op in die bedrijfstakken waar de bedrijfsgegoten en de overheid nog geen vaste afspraken hebben gemaakt over het te voeren beleid. Het is dan

Vervolg op pag. 10

NEDERLANDSE GEDACHTEN

Weekblad van de A.R.P.
Evangelische volkspartij
Waarin opgenomen Ad Rem
(officieel orgaan Arjos)

Onder redactie van:
G. A. Klef (voorzitter)
G. F. Ph. de Boer
H. W. van den Brink
D. Corporaal
mevr. T. van Gelder-de Boer
dr. W. de Kwaadstaniet
Mr. C. van de Wetering
N. M. Hogeland
(redakteur-secrataris)

Adres van redactie, advertenties en administratie:
Dr. Kuyperstraat 3,
's-Gravenhage,
tel. (070) 46.96.20,
gros 89673.

Abonnementsprijs:
f 12,50 per halfjaar.
Gros 89673 ten name
van de A.R.P. Partijstichting
te 's-Gravenhage
Loose verkoop f 0,85

Studenten/jongeren
abonnement
f 7,50 per halfjaar.
Advertentie-exploitatie:
020-24.91.12.

Begroting Justitie in de Kamer

Stakingsrecht

De bijdragen aan dit debat van de kant van de drie christen-democratische fracties hielden een taakverdeling in, waarbij vele uiteenlopende onderwerpen aan de orde kwamen. De dames Cornelissen en Lückers-Bergman besteedden aandacht aan o.a. kindbescherming, reclassering en onderwerpen van wetgeving, de heer Van Dam besteedde het grootste deel van zijn betoog aan het al zo lang slepende vraagstuk van de staking. Een samenvatting van zijn uiteenzettingen nemen wij hierbij op.

Te optimistisch

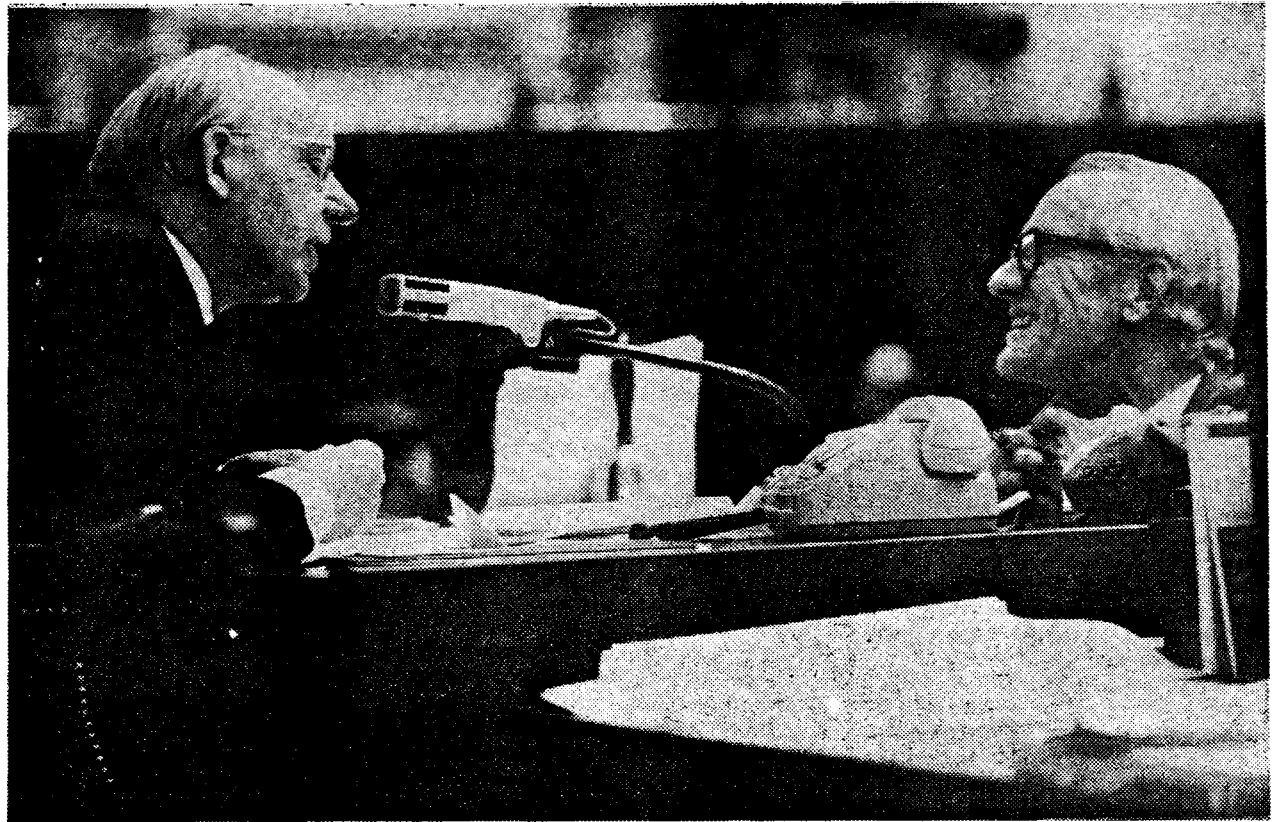
Een zaak, die onderdeel dreigt te worden van de erfenis van het Kabinet-Den Uyl, is de regeling van de staking. De aankondiging in het programma van het kabinet, dat het deze zaak zou klaren, is vermoedelijk wat te optimistisch geweest, tenzij het Kabinet kans ziet in de komende maanden een oplossing ter tafel te brengen. In de Memorie van Toelichting op zijn begroting deelt de Minister van Justitie mee, dat het in het voornemen ligt enkele voorzieningen m.b.t. het stakingsrecht te treffen. De gedachten gaan daarbij met name uit naar een regeling tot centralisatie van de rechtspraak in stakingsgeschillen. Er liggen bij de Kamer twee wetsontwerpen van de Ministers Polak en Roolvink, ingediend in 1969: Eén inhoudende een Regeling met betrekking tot commissies van onderzoek inzake werkstaking en één, inhoudende Wettelijke bepalingen met betrekking tot de werkstaking. De schriftelijke voorbereiding van deze wetsontwerpen is gevorderd tot de Memorie van Antwoord. Van bepalende betekenis voor de huidige

situatie is, dat de eenheid van inzicht, zoals die in 1968 in de Sociaal Economische Raad was te constateren, met betrekking tot het tweede genoemde wetsontwerp – dat inzake Wettelijke bepalingen met betrekking tot de werkstaking – niet of niet meer aanwezig is gebleken.

Centralisatie van de rechtspraak

In deze situatie komt nu de Minister van Justitie met zijn mededeling, dat het voornemen bestaat een regeling tot centralisatie van de rechtspraak in stakingsgeschillen te treffen. Wij vinden dat een op zichzelf aantrekkelijke gedachte. Bij alle verschillen van inzicht tussen de betrokken groeperingen over de inhoud van een mogelijke stakingswetgeving bestaat over de wenselijkheid van centralisatie van de rechtspraak een grote mate van overeenstemming. Dat is van groot belang. Het ontbreken van een wettelijke regeling van het stakingsrecht betekent niet, dat in ons land geen stakingen voorkomen of dat staken verboden zou zijn. Wij verkeren in Nederland al jaren in de benijdenswaardige omstandigheid, dat het staken schaars is. Wanneer over het ondernemersklimaat in Nederland wordt gesproken, mag dit ook wel eens in de beschouwingen worden betrokken. Staken gaat altijd gepaard met contractbreuk. De overeengekomen arbeid wordt niet gepresteerd. Staken is niet verboden, maar regels, die al of niet op bepaalde voorwaarden de mogelijkheid van staking waarborgen, ontbreken.

Het wetsontwerp Wettelijke bepalingen met betrekking tot de werkstakingen bevat dergelijke regels. De belangrijkste daarvan is, dat de verplichting van de werknemer om de bedongen arbeid te verrichten, is geschorst, indien hij deelneemt aan een werkstaking, waarvan de leiding berust bij een vereniging van werknemers.

Het ARP-Tweede-Kamerlid mr. G. C. van Dam in gesprek met kamervoorzitter dr. A. Vondeling.

Met name in kringen van de vakbeweging bestaat de vrees, dat men door het ingediende wetsontwerp teveel in zijn vrijheid zal worden beknot. Daarnaast moet als een objectieve moeilijkheid worden erkend het opstellen van zodanige regels, dat voor vakbeweging en ondernemingen een bevredigende mate van rechtszekerheid ontstaat, gepaard aan een bevredigende mate van vrijheid voor de vakbeweging. In de huidige situatie van het ongeschreven stakingsrecht moet centralisatie van de rechtspraak als een belangrijk winstpunt worden beschouwd. Zij kan de onzekerheid, die aan rechter-recht onvermijdelijk eigen is, verminderen.

Europees Sociaal-Handvest

De Kamer heeft onlangs besloten de voorbereiding van de behandeling van de goedkeuring van het Europees Sociaal Handvest weer ter hand te nemen. Deze voorbereiding was om allerlei redenen, waaronder het stakingsvraagstuk zowel betreffende de werknemers in het bedrijfsleven als betreffende de ambtenaren, geschorst. Art. 6 sub 4 erkent het recht van werknemers en werkgevers op collectief optreden in geval van belanggeschillen, met inbegrip van het stakingsrecht, behoudens verplichtingen uit hoofde van reeds eerder gesloten collectieve arbeidsovereenkomsten. Houdt ratificatie van het Europees Sociaal Handvest nu niet in, dat het ongeschreven stakingsrecht tot geschreven stakingsrecht wordt en dat art. 6 sub 4 voortaan het uitgangspunt is voor de rechter? Dat met andere woorden het collectieve element in de staking wordt erkend en de individuele verplichting om de bedongen arbeid te verrichten geen struikelblok meer kan vormen? Ik zal graag het oordeel van de Minister over deze kwestie vernemen. Ten overvloede zij toegevoegd, dat het vraagstuk van het stakingsrecht voor ambtenaren in relatie tot de goedkeuring van E.S.H. hier buiten beschouwing wordt gelaten. Het nog niet opgelost zijn hiervan behoeft op zich zelf aan een ratificatie niet in de weg te staan. Indien de ratificatie van het E.S.H. inderdaad het aangegeven gevolg heeft, zou dat een stap voorwaarts betekenen op de weg naar de oplossing van het stakingsvraagstuk. Wanneer men zegt, dat het voor de wetgever de weg, zo niet van de minste, dan toch van de mindere weerstand is, is dat juist.

Wetsontwerp commissies van onderzoek

Maar de wetgever behoeft niet helemaal passief te blijven. Er ligt bij de Kamer het wetsontwerp inzake commissies van onderzoek. Dit wetsontwerp houdt een meldingsplicht omtrent stakingen of dreigende stakingen en de instelling van commissies van onderzoek in. Deze commissies stellen zich op de hoogte van de oorzaken, de omvang en de vermoedelijke gevolgen van een dreigende of uitgebroken staking. Zij gaan de mogelijkheden na om tot voorkoming of beëindiging van de staking te geraken en ze kunnen al datgene

ondernemen wat zij dienstig achten voor het bereiken van dat doel langs de weg van vrijwillig overleg. Dit wetsontwerp heeft in tegenstelling tot zijn tweeling-ontwerp, nauwelijks of geen bestrijding ondervonden. Voor voortzetting van de behandeling ervan door de Kamer bestaat dan ook geen beletsel.

Raamwerk

Met de drie gereleveerde elementen:

- goedkeuring van het Europees Sociaal Handvest, waarmee een aanvaarding van de collectieve actie impliciet zou zijn bereikt;
- centralisatie van de rechtspraak in stakingsgeschillen, en met
- het wetsontwerp Regelen met betrekking tot commissies van onderzoek inzake werkstaking

 zou de wetgever een raamwerk kunnen geven, waarin het stakingsrecht zich voorshands verder zou kunnen ontwikkelen. Wanneer dit raamwerk tot stand zou zijn gekomen, zou wetsontwerp Wettelijke bepalingen met betrekking tot de werkstaking kunnen worden ingetrokken.

Bijdrage georganiseerd bedrijfsleven

Het stakingsvraagstuk is niet een zaak van de wetgever en van de rechter alleen. De eerstbetrokkenen zijn de georganiseerde partijen, die in het bedrijfsleven de collectieve arbeidsovereenkomsten afsluiten. Eigenlijk is het daarin vervatte stuk rechtsvorming niet compleet, indien een procedure ontbreekt om geschillen te voorkomen en conflicten tot een oplossing te brengen; een procedure, die er op gericht is de rechtsverhouding, die toch van zo groot belang is voor de betrokkenen, zoveel mogelijk op eigen kracht overeind te houden. In het gedachtengoed van de chr.-sociale

beweging heeft door de jaren heen het standpunt vooropgesteld, dat staking alleen als een laatste middel mag worden gehanteerd. Dat standpunt heeft in de chr.-politieke partijen altijd grote weerklank gevonden en vindt dat nog. Ruppert, in zijn boek over De Nederlandse Vakbeweging, zegt: „een staking is pas geoorloofd, indien de werkgever ook een (laatste) aanbod van onpartijdige rechtspraak heeft afgewezen”. In die formule zocht P. Borst in 1960 de oplossing voor het stakingsvraagstuk. Die formule scheidt volgens hem de zekerheid over de vraag of de vakvereniging en haar leden in omstandigheden verkeren „dat in redelijkheid de arbeidsprestatie niet meer kan worden geleverd”. Dan heeft de rechter een duidelijk handvat, indien hem het conflict wordt voorgelegd. Het Convent van de Chr.-Sociale Organisaties heeft in het begin van de zestiger jaren deze gedachte van Borst uitgewerkt in een rapportje, dat een concrete proeve geeft van een reglement inzake voorkoming en beslechting van arbeidsgeschillen. Dit reglement biedt een aantal procedures, waarvan partijen gebruik kunnen maken. Aan het element van vrijwilligheid is alle ruimte gelaten.

Voorlopige oplossing

Het zou naar onze overtuiging een goede zaak zijn, wanneer in deze lijn het georganiseerde bedrijfsleven zich zou beraden op de vraag, op welke wijze het zelf een bijdrage zou kunnen leveren aan de rechtsontwikkeling rondom het stakingsvraagstuk, in plaats van deze geheel aan wetgever en rechters over te laten. Aan het bovenstaande zij nog toegevoegd, dat Minister Van Agt op het standpunt leek te staan, dat het aangegeven raamwerk met zijn drie elementen tot een voorlopige oplossing van het stakingsvraagstuk zou kunnen leiden.

Politiek Overzicht

archief van de Nederlandse politiek

gezamenlijke uitgave van het Centrum voor Staatkundige Vorming, de Kuypersstichting en de Savornin-Lohmanstichting; verschijnt 11 x per jaar.

Politiek Overzicht is het enige Nederlandse blad in zijn soort, dat maandelijks in handzame, beknopte vorm verslag doet van het politieke gebeuren in ons land en over de hoofdzaken van de internationale politiek. Het bevat alleen „feiten en cijfers”, geen commentaar.

Politiek Overzicht biedt feitelijke informatie, gerangschikt per terrein, over handelingen en uitspraken van regering, parlement, partijen, maatschappelijke organisaties, enz. Ook geeft het blad officiële cijfers over werkgelegenheid, prijzen, woningbouw e.d. Bovendien worden de belangrijkste politieke „stukken” letterlijk afgedrukt.

Elk nummer van **Politiek Overzicht** bevat een inhoudsopgave, elke jaargang een register.

Kortom, **Politiek Overzicht** betekent voor de gebruiker een handig eigen archief.

Naam: _____

Adres: _____

Plaats: _____

abonneert zich met ingang van tot wederopzegging op

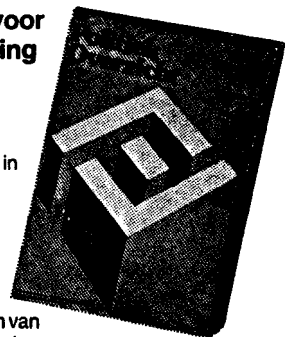
Politiek Overzicht à f 25,- per jaar

verzoekt vrijblijvend toezending van een gratis proefnummer

van **Politiek Overzicht**

Deze bon kan verzonden worden in een open enveloppe zonder postzegel aan:

Centrum voor Staatkundige Vorming, Antwoordnummer 1459, Den Haag 2090

BON

BON

Naam:

Adres:

Woonplaats:

Wenst abonnement

Wenst proefnummers

Adres: Ned. Gedachten, antwoordno. 66, Den Haag. Géén postzegel.

Abonnementsprijs f 12,50 per half jaar.
Jongeren/studenten abonnement f 7,50 per half jaar.

**NEDERLANDSE
GEDACHTEN**

veel gelezen, veel geciteerd.

CDAktueel

FETEN EN MENINGEN

CHRISTEN DEMOCRATISCH APPÈL

2e jaargang, no. 8

oktober 1976

Redactieteam CDAktueel

G. van den Berg
F. J. van der Heijden
N. M. Hogeland
mr. J. B. A. Hoylnc
Mevr. C. de Kruyt
H. Lokkerbol
mr. C. van de Wetering

Interview met prof. P. Steenkamp, voorzitter CDA

„Het CDA staat – zie toe dat het niet valle”

Het CDA staat. Het heeft er ongeveer tien jaar over gedaan om zich in volle lengte op te richten, tien jaar die CDA-voorzitter Piet Steenkamp niet in de koude kleren zijn gaan zitten, tien jaar ook die van hem een realist gemaakt hebben. Zijn blijdschap is groot, zijn enthousiasme aanstekelijk, maar zijn verwachtingen zijn niet langer opgeschroefd.

Op het thema „wat moet er gebeuren” en „wat zijn uw verwachtingen” praten we, nadat duidelijk is dat KVP, ARP en CHU hun lot aan elkaar verbonden hebben en het resultaat van de Kamerverkiezingen zal afhangen van de gezamenlijke en onverbreeklijke inzet van deze drie en de christen-democraten, die zich rechtstreeks bij het CDA hebben gemeld. Het vraaggesprek is telefonisch – de agenda van Steenkamp lijkt nog nauwelijks hanteerbaar voor iemand, die ook nog iets van zijn gezinsleven wil

maken. Het is zijn trouwdag en ik krijg een half uur – het wordt 50 minuten.

Eerst even wat er op korte termijn moet gebeuren?

„Allereerst tot een voorstel komen van het presidium van het CDA voor de ene lijsttrekker. Op 13 november moeten Dagelijks Bestuur en Algemeen Bestuur van het CDA het daar over eens zijn, want dan zullen de verschillende partij-organen hun mening moeten geven als voorbereiding op het CDA-Congres op 10 en 11 december, waar de lijsttrekker bevestigd moet worden. Het Congres voorbereiden is het tweede punt. Het verkiezingsprogramma voor het CDA zal vastgesteld moeten worden. Bijzonderheden van het Congres zijn de rede van de Belgische premier Tindemans en de „entree-rede” van de lijsttrekker.

Het derde punt is de uitwerking van de verkiezingscampagne onder leiding van het Centraal Verkiezingscomité waarvan Jim Janssen van Raay voorzitter is. Vooral de basis zal moeten worden ingeschakeld om de nationale campagne

Door Frans Jozef van der Heijden

wortels te geven in het plaatselijke werk. Hier wordt hard aan gewerkt. Tenslotte zal het verkiezingsprogramma gepopulariseerd en vertaald moeten worden in echt aansprekende verkiezingsonderwerpen.

Nu de tegenstanders van het CDA hun aanvallen minder kunnen richten op het samengaan van de drie christen-democratische partners wordt de identiteit van het CDA scherper onder kritiek gesteld. Waar zit die identiteit aan vast?

Het gaat in eerste instantie om het opnieuw vormgeven aan morele waarden, waarin meetellen het gezin, de problemen van leven en dood, het naast elkaar samenleven met nadruk op het vervangen van polarisatie door verzoening.

Je kan, daarbij willekeurig uit het verkiezingsprogramma puttend, geweldig veel uitwerkingen vinden. De werkloosheidsbestrijding, het tegelijkertijd aandurven de hulp aan de arme landen voort te zetten, het doorbreken van de bewapeningsspiraal, verantwoordelijkheid nemen voor maatschappelijke hervormingen met als doel de invloed van de mensen in hun eigen levenskringen te vergroten. Ik denk daarbij aan de school, het bedrijf, de buurt, het overheidsbestuur. Daarbij past bijvoorbeeld het laten delen van de werknemers in de groei van het ondernemingsvermogen. Of dat volgens de lijnen van de VAD moet verlopen is nog de vraag, de grondgedachte is juist. Zo kan je doorgaan. Neem het welzijnsbeleid. We moeten steeds opnieuw onderzoeken wie gedwongen

worden aan de kant te zitten en hoe we die mensen dan weer kunnen helpen. We moeten ons bewust zijn dat de groepen, die zich aan de rand van de samenleving bevinden, steeds sneller van positie wisseien”.

De onvermijdelijke vraag, is dit nu de specifieke opdracht voor christen-democraten alleen?

„Nee, natuurlijk niet, maar het is wel heel nadrukkelijk onze opdracht als christen-democraten. Om het anders te zeggen: de opdracht is met bijbelse waarden als solidariteit, gerechtigheid, verdraagzaamheid, geestelijke vrijheid praktisch wat te doen”.

Hoe ziet u in dit licht de komende verkiezingsstrijd?

„Heel duidelijk een drie stromenstrijd, waarbij voor ons belangrijk is dat men voor het CDA kiest niet uit een negatieve benadering van de PvdA of de VVD, maar uit een positieve benadering van wat dat CDA wil – de idealen van het CDA zoals Goudswaard die zo voortreffelijk heeft samengevat.

Ik hoop echt dat het een politieke strijd wordt over politieke waarden. We mogen ons niet verlagen tot hetgeen in Duitsland is gebeurd. Ik heb daar geen woorden voor. Ik schaamde me als ik de uitwassen van een dergelijke verkiezingsaanpak op de televisie zag. Als dat de grootste democratie van Europa is dan houd ik mijn hart vast voor de ontwikkeling van de politieke zeden. Ik zou haast geneigd zijn

Vervolg op volgende pag.

Prof. P. Steenkamp

Aftelsommetje

„Wanneer het CDA straks niet meer blijkt te zijn dan een politiek tehuis van mensen die een aftelsommetje maken en Wiegels en Den Uyl doorstrepen, ten gunste van het veilig gewaande midden, heeft het CDA als christelijk-politieke vernieuwingsbeweging gefaald.” (De Tijd).

Nieuwe zuigkracht

„Het CDA beoogt de confessionele krachten samen te ballen en al doende te proberen zijn idealisme tot nieuwe zuigkracht om te vormen voor verlorenen, zoekenden en nieuwe kiezers.” (Nieuwsblad v.h. Zuiden)

Een middel

„Kan dat nou wel van het CDA een christelijke partij maken?” vroeg het Vrije Volk aan Aantjes. Aantjes: „Als een berg zie ik er tegen op. Maar je moet het doel overeind houden. Ik heb de ARP als een middel gezien en zo zie ik het CDA als een middel. Voor mij is van meer belang wat de KVP en CHU daar van vinden dan de AR”.

Te laat

De Groninger CDA-Statenfractie is furieus op het college van G.S. dat belangrijke beleidsnota's zo laat ter behandeling geeft. De fractie heeft GS nu laten weten voortaan alle stukken die later dan een week vóór de commissie-vergaderingen binnenkomen, terzijde te zullen leggen.

Ondemocratisch

De gemeenteraad is thans het

CDA en top van basis

meest ondemocratisch instituut in heel Leiden, zei J. Bosch op een ledenvergadering van het Leidse CDA-verband. „Door het programcollege is een groot deel van de raadsleden buiten spel gezet. De besluiten worden tevoren al in de fractie-vergaderingen van de PvdA genomen”.

Geen triomfalisme

Volgens „De Stem” (Breda) wordt beslissend in hoeverre het CDA er in slaagt de evangelische inspiratie gestalte te geven in de christelijke politiek die het voorstaat. Het triomfalisme van de macht van het getal, zegt De Stem, kan nooit de goede drijfveer zijn.

Niet alleen politie

Minister Van Agt in Middelbeers: „Het is fout criminaliteit alleen door middel van de politie uit de wereld te willen helpen. Er dient iets te gebeuren aan maatschappelijke factoren die tot criminaliteit kunnen leiden: slechte huisvesting, werkloosheid en verveling. Maar het is evenzeer fout alle ingrijpen van de politie van de hand te wijzen”.

Ook onderhandelaar

Een lijsttrekker moet niet alleen een

kop op de TV wezen, maar ook onderhandelaar aan de tafel van hare majesteits politieke gespreksleider, zegt Jan Joost Lindner in De Volkskrant. Wie de reclamemanager overtrekt, aldus Jan Joost, wint misschien wel zetels, maar loopt een goede kans bij de formatie slechter uit te komen.

Bindend element?

Het Nieuwsblad van het Noorden: „Christen Democratisch Appèl is voorlopig alleen nog maar een zeer fraaie naam voor een politiek gebeuren waarvan het op dit moment nog maar de vraag is, of het inderdaad het bindend element voor het christelijk kiezersvolk zal kunnen worden of dat Je grote verscheuring er door wordt geïntroduceerd”.

Vrouwen vragen

„Het zal mij persoonlijk voldoening schenken als ik een vrouw bovenaan de lijst kan plaatsen”. Dit antwoordt de Brabantse commissaris der Koningin, J. van der Harten, de CDA-commissie „Vrouw en Partij”. Deze commissie had de commissaris laten weten graag een vrouw op een burgemeestersstoel te zien. Overigens heeft deze commissie ook een minister voor emancipatie-zaken op haar verlijstje staan.

Denk aan de 33

Dagblad Trouw: „Het zou, in de eerste plaats voor het CDA zelf, goed zijn als de christen-democraten zich bij gelegenheid nog eens zouden verdiepen in de motieven die de 33 (van de 228 op de AR-partijraad) tot hun afwijzende houding (tegenover de ene lijst) hebben gebracht.”

Overzichtelijker

NRC-Handelsblad: „Met de geboorte van het CDA is het ingewikkelde patroon van de Nederlandse politieke verhoudingen overzichtelijker geworden. In hoeverre de kiezer straks van de partijvernieuwing en de duidelijkheid zal kunnen genieten zal in de komende verkiezingscampagne nog moeten blijken”.

Verlakkerij

In Zaanstad kunnen voortaan ook 18-jarigen zich als woningzoekenden laten inschrijven. „Verlakkerij” vond het CDA-raadslid G. v.d. Laan. Nu wordt z.i. bij jongeren de indruk gewekt dat ze recht hebben op woonruimte, terwijl we daar eigenlijk niet eens over beschikken.

Toch maar spreken?

Staatssecretaris Van Hulten (PPR) in gesprek met weekblad De Tijd (10 sept.): „De opzet van '73 (om het front van christen-democraten te breken) is mislukt. Het CDA komt er toch, al zie je bij

Aantjes nog wat stuip trekkingen. Als je dit bedenkt vraag ik me af of de komst van de CHU in het CDA voldoende basis is om het gesprek over kabinetsvorming niet aan te gaan”.

Uil in huis

De alarm-installatie, welke het CDA-Kamerlid mej. D. Cornelissen in haar nieuwe bungalow bij Boxmeer liet aanbrengen, meldde de politie onraad. Het Kamerlid was toen, voor deelname aan het abortus-debat, in 's lands vergaderzaal. Politieonderzoek wees uit dat een uil zich door de schoorsteen van de open haard binnen had gedrongen.

Ook in Zeeland

Tijdens een zeer drukbezochte vergadering heeft het Zeeuwse CDA-verband officieel zijn beslag gekregen. „Wij willen wel met anderen aan de provincie-kar trekken, maar we wensen niet te lopen achter een kar die niet nadrukkelijk mede de onze is. Voor ons geen bijwagenvunctie” zei bij deze gelegenheid drs. H. Evendijk. Ook prof. Steenkamp was bij de oprichting aanwezig.

Stem van jongere

Uit een brief aan onze redactie: „Ik zou ieder die daarmee te maken heeft willen adviseren: richt u bij de verkiezingen ook met name op die groep, vaak jonge, kiezers, die door onwetendheid vaak afgeschrokken worden door de C in CDA. Na verkregen inzicht zullen ze wellicht, evenals ik, van harte CDA stemmen”.

G.J.G.

Interview met minister A. M. van Agt

Een uitdaging om trots op te zijn

Als het CDA-congres dat op 11 en 12 december gehouden wordt, instemt met het voorstel van de drie partijbesturen, zal de heer Van Agt onze nieuwe lijsttrekker worden.

Minister Van Agt is een man die de door ons zo vurig gewenste eenheid aan de kiezers zal kunnen overbrengen. Hij is bij uitstek geschikt de Christen-Democratische gedachten uit te dragen door een sterk ontwikkeld verlangen naar de oecumene. Als zodanig is hij in staat de drie Christelijke groeperingen in het CDA sterk te binden en als een front naar buiten te brengen.

Naar aanleiding van hetgeen er de laatste tijd over hem geschreven is heb ik hem opgezocht en bereid gevonden enige vragen te beantwoorden.

Lijsttrekkerschap

Mijnheer Van Agt, U bent door het Algemeen Bestuur voorgesteld als lijsttrekker van het CDA. Hoe kijkt U daar tegen aan?

„Het heeft mij aanvankelijk verbaasd. Ik had erop gerekend dat het een ander zou worden. Nu echter de beslissing is gevallen zal ik me ook volledig inzetten om mijn taak tot een goed einde te brengen. Het is voor mij een uitdaging om trots op te zijn. Ik zal het daarom met zoveel toewijding doen omdat ik in het CDA geloof, omdat ik onder de indruk ben van het élan en het enthousiasme van de mensen in de provincies en gemeenten. Zij hebben het CDA opgestuwd. Het is de moeite waard om daarvan lijsttrekker te zijn en ik zal – om het in wielrennerstermen te zeggen – alles uit de kast gooien om hiervan het beste te maken.”

U werd door de pers direct tegenover Den Uyl geplaatst. Men vroeg zich af of U, als jurist, Den Uyl wel genoeg tegenspel zou kunnen geven. Hier denk ik met name aan de problemen op sociaal-economisch terrein.

„De tegenwerping dat ik geen econoom ben is juist, maar waarom zou dat een punt moeten zijn. Het is in het verleden meermalen voorgekomen dat een niet-econoom de functie van minister-president bekleedde. Denk eens aan de heren De Jong, Biesheuvel, Cals, Marijnen en De Quay.

Er is natuurlijk alle reden om ernstig aan te kijken tegen de economische problemen van het land, maar er is geen reden om te stellen dat dat de enige vraagstukken zijn waarmee wij in

Door: Ton de Kok

Nederland te maken hebben. Het is ook belangrijk dat ons land de beschikking heeft over een goede rechtsorde en dat er een besluitvaardig gezag is dat in dienstbaarheid haar taak uitoefent. Natuurlijk zal ik, daar ik geen econoom ben, bijstand en advies behoeven van bewaarde mensen, zoals Den Uyl assistentie zal behoeven op die terreinen waar hij geen deskundigheid bezit. Je zou het zo kunnen samenvatten: ik ben geen econoom, Den Uyl is geen jurist, en Wiegel is geen van beide.”

Verkiezingsprogramma

De hoofdlijnen van de verkiezingscampagne zijn nog niet definitief vastgesteld, maar U heeft natuurlijk wel al enig idee waar het accent komt te liggen.

„Het is belangrijk om de mensen in het land duidelijk te maken dat wij Christen-Democraten, een groepering zijn met eigen ideeën en idealen, met een eigen karakter, niet zomaar iets dat tussen de Socialisten en de Liberalen inhangt. Ik zal een voorbeeld geven.

Er is al lang een discussie gaande over het vraagstuk van de medezeggenschap. In de kringen van de VVD voelt men daar weinig voor. In de PvdA-gelederen leeft het verlangen zoveel mogelijk macht te concentreren bij de Staat, bij grote groepen. Wat wij voorstaan is iets wezenlijk anders. Naar onze opvatting moet je vertrouwen geven aan de werknemers, moet je het bedrijf beschouwen als een eenheid waar gewerkt wordt aan een gemeenschappelijk doel. Verleen dus medezeggenschap aan die mensen die daarin samenwerken.

Een ander punt is dat het in de samenleving van vandaag ook om een aantal immateriële zaken gaat. Zaken die dus niet onmiddellijk te maken hebben met de hoeveelheid centen die te verdienen is, maar die van veel diepere betekenis zijn. Het gaat om de vraag hoe je aankijkt tegen instellingen als huwelijk en gezin, hoe je opvattingen zijn over kwesties van leven en dood.

De vraag ook hoe je gezag beschouwt in een samenleving die aan snelle veranderingen onderhevig is. Dat zijn zaken waarover wij een heel eigen verhaal te vertellen hebben. Neem nu ontwikkelingshulp; dat is een aangelegenheid die door Christen-Democraten met warmte van hart moet worden aangepakt en verdedigd. Het gaat om het helpen van de allerarmsten onder ons. De Socialisten zijn daar ook voorstander van. De Liberalen zijn op dit punt veel

Minister Van Agt tijdens de persconferentie van maandag jl. Links van hem mr. Jansen van Raay, voorzitter van het publiciteitsteam en rechts van hem de heer Van Tellingen, voorlichter van de ARP-Tweede-Kamerfractie.

terughoudender en zuiniger. Daarentegen knagen de Socialisten voortdurend aan onze Defensie. Ze willen daar de bijl in zetten en zullen daarmee onze landsverdediging verzwakken. Daar zijn wij tegen.”

In een onlangs door het NIPO bekendgemaakte enquête bleek dat U naast Den Uyl de bekendste politicus was. Nu is dat niet verwonderlijk gezien Uw politieke loopbaan. U genoot echter ook bijna evenveel vertrouwen als Den Uyl.

„Ja, dat geeft moed. Dat is een goede start en ik zal natuurlijk de handen fors uit de mouwen steken en op die basis doorgaan.”

Ontwerp-resolutie PvdA/PPR

Hoe kijkt U tegen die PvdA/PPR-resolutie aan?

„Ik stond eigenlijk verstoeld. Hoe kan je zoiets vragen in een land waar geen enkele politieke groepering uitzicht heeft op de absolute meerderheid. Wat ze in feite in de resolutie zeiden was: wij willen alleen regeren als we in het kabinet de baas kunnen spelen, als wij de meeste ministers aan het kabinet kunnen leveren inclusief de Minister-President. Als wij, of de Liberalen, ook dergelijke eisen zouden stellen wordt het land onbestuurbaar. Ik vind het dus een onverantwoordelijke resolutie. Bovendien begrijp ik niet hoe je dit kunt verantwoorden tegenover je kiezers. De mensen die op de PvdA of de PPR stemmen willen toch dat hun parijen in de regering komen, daar heb je toch de meeste invloed. Nu goed, het is nog maar een ontwerp-resolutie. Ik blijf hopen op het doorbreken van het gezonde verstand bij de Socialisten. In hen blijf ik mijn vertrouwen stellen zolang het niet beschaamd wordt.”

Samenwerking PvdA

Acht U zich als vice-premier niet teveel gebonden aan een combinatie met de PvdA?

„Ja, ik zit in een kabinet met de PvdA. Ik ben daar in 1973 ook met overtuiging aan begonnen. Daarvoor heb ik echter ook enige jaren met de Liberalen in een kabinet gezeten. Kijk, we hebben in 1973 een verbintenis gesloten voor een volle kabinetsperiode. Zolang er geen goede reden is om de samenwerking te staken, moeten we ook na deze periode samen verder. We zullen echter o.a. de verkiezingsuitslag moeten afwachten om te weten of dat ook werkelijk kan. Er zal nog een aantal voorwaarden moeten worden vervuld. In het programma van het nieuwe kabinet zal een fors stuk van het Christen-Democratisch programma te vinden moeten zijn. Ook in de samenstelling van een nieuw kabinet zullen we ons geheel terug moeten kunnen vinden.”

U wordt lijsttrekker, maar impliceert dit ook een koppeling aan de functie van Minister-President?

„Lijsttrekker zijn betekent niet automatisch Minister-President als we de

grootste partij zouden worden. Het behoort echter wel tot de reële mogelijkheden.”

Niet hard genoeg?

Er wordt hier en daar gesuggereerd dat U in de verkiezingscampagne als tegenspeler van Den Uyl niet hard genoeg zou zijn.

„Ja, ik heb dat gelezen. Ik vraag me wel af waar dat eigenlijk op slaat? Laat ik in dit verband het volgende zeggen. Van dit kabinet ben ik informateur geweest. Dat was de periode waarin de Progressieven hun keerpunt '72, het rooie boekje, tot het heil van de wereld hadden verklaard. Het kabinet zou en moest op die basis regeren. Verder was er niets. Wij hebben het zo gedraaid dat het Christen-Democratisch programma gelijkwaardig werd aan het keerpunt.

Geen overheersing van het rooie programma dus. Dat is het eerste wat Den Uyl van mij gemerkt heeft.

Verder weet iedereen dat wij in het begin van het jaar een zware discussie in het kabinet hebben gehad over de kwestie van de ondernemingsraden. Hoe de ondernemingsraden zouden moeten worden georganiseerd. Het is algemeen bekend dat wij daar verschillende opvattingen over hebben. Welnu, daar zijn wij goed uitgekomen. In de discussie met de Minister-President had ik een fors aandeel. Dat wij hierin winst hebben behaald is duidelijk te merken aan de teleurstelling die onder de Progressieve fracties ten aanzien van dit wetsontwerp leeft.

Ik zou nog wel enige voorbeelden aan kunnen halen, maar in feite is deze kwestie van geen betekenis.”

ONDER HAMER EN SIKKEL

Nu in West-Europa de discussie over de verhouding communisme-parlementaire democratie weer opiaait, heeft de Stichting Kader- en Vormingswerk ARP het initiatief genomen actuele informatie over Oost-Europa in een boekje te bundelen. Zes deskundige auteurs belichten diverse aspecten van de situatie in Oost-Europa.

Aan de orde komen o.m. de politieke ontwikkelingen sinds 1945, de positie van de kerken, het buitenlands beleid, broedertwisten in het internationaal communisme, handel en economie en de verhouding tot de „derde wereld”. Staatssecretaris Kooijmans schreef een inleidend woord. De prijs van dit boekje is f 5,-. Dit is niet duur gezien de vele fraaie foto's en cartoons van F. Behrendt en Arend van Dam. Voor iedereen die geïnteresseerd is in de geschiedenis van deze tijd en van het communisme in het bijzonder is dit een onmisbaar hulpmiddel. Stort verschuldigd bedrag m.v.v. titel en aantallen op giro 89673, t.n.v. ARP-stichting, Den Haag.

Met bijbelse waarden praktisch wat doen

Vervolg van vorige pagina

om met de andere partijen afspraken te maken om dit soort tonelen te voorkomen”.

Toch zal straks niet te vermijden zijn dat de strijd zich tussen personen afspeelt. De politiek wordt steeds meer gebonden aan het gezicht dat een bepaalde politiek moet verkopen.

„Dat is juist. Den Uyl heeft zich er nooit voor geschaamd dat hij het gezicht van de PvdA is. Ik vind dat niet verkeerd. Zo zal het CDA ook moeten werken. Vertrouwen geven aan de eerste man, die zich moet inspannen de politiek van het CDA te personifiëren. Moelijk probleem. Aan de andere kant, het CDA als geheel speelt mee. Men wacht er op. Ik zie

steeds meer verkiezingsonderzoekcijfers, die dat bevestigen”.

Blijft het CDA? Kan het CDA die hoge verwachtingen, die bestaan waarmaken?

„Ik ben na tien jaar voorzichtig geworden. Mijn verwachtingen zijn niet meer zo hoog gespannen. Ik ben een grotere realist dan veel mensen, die mij niet goed kennen, denken. De moeilijkheden zijn nog niet uit de weg. De federatie van christen-democraten moet nog één partij worden. Ik denk dat we nu een kanaal gegraven hebben. Waar het toe leiden zal ligt aan de christen-democraten zelf. We staan overeind, we moeten toezien dat we niet vallen. Die verantwoordelijkheid dragen alle christen-democraten samen”.

Vredes-gedachten op eerste vergadering van Kampense CDA

Ook Kampen heeft nu zijn CDA. Er moeten nog wel wat organisatorische handgrepen worden verricht, maar het CDA-in-oprichting trad bij het begin van de Vredesweek toch al met een goedbezochte samenkomst in De Stadsherberg voor het Kampense voetlicht. Een CDA-werkgroep strikte vijf landelijk bekende sprekers en verspreidde tevoren een aantal stellingen en uitspraken over de vredesproblematiek.

Kampen is geen stad waar je zo maar-es luchthartig op bezoek gaat. Ze ligt wat bezijden de grote autowegen en zelfs wie er, na een overstapje, per trein aankomt, voelt nog enige aarzeling om verder te gaan. Een lange, smalle rug scheidt station en stad. Voetgangers, fietsers, vrachtverkeer en auto's worden, door stoplichten begeleid, slechts bedachtzaam tot de middeleeuwse veste toegelaten. Het uitzicht op wallen en poorten, hoogopgaande kerkruizen en verrukkelijke patriciershuizen kan trouwens nergens boeiender zijn dan vanaf de overkantse IJsseloever. Het gave witte gebouw, precies tegenover de brug, laat zich echter op afstand al als De Stadsherberg herkennen. Die ontdekking helpt je dan al gauw over schroom en brug heen.

David en Goliath

„Heeft het verhaal van David en Goliath bij de huidige situatie op het gebied van de wapenering nog enige betekenis voor U?” De eerste vraag waarop forum en bezoekers een antwoord zochten. Aangekondigd was, dat eerst vier korte inleidingen zouden worden gehouden en het forum daarna met de bezoekers in

door G. J. Brinkman

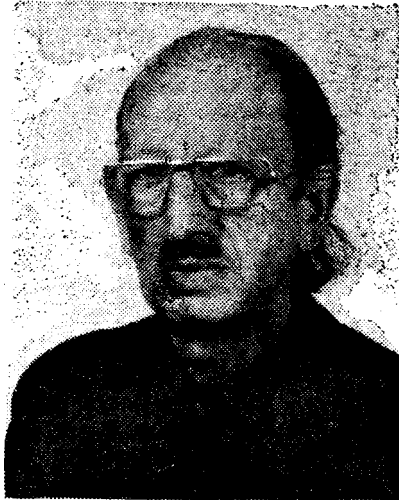
gesprek zou gaan. Nu er, door de goede zorgen van de werkgroep, al elf gestencilde vragen op elk tafeltje lagen, werden de deskundige sprekers daar maar rechtstreeks op los gelaten. Aangemoedigd met een kwinkslag door de voorzitter, prof. dr. G. Th. Rothuizen. „Hoe ernstiger het onderwerp, hoe meer grapjes” zei de Kamper hoogleraar, „anders is het niet uit te houden.” Het verband tussen het adembenemende wapeningsprobleem en de steen-slingerende David, die in zijn eenvoud de zwaar-geharneaste Goliath versloeg, leek aanvankelijk niet zo duidelijk. Zo zou je, overwoog ik, bij een bespreking van Zeeuwse waterkerings-plannen, ook bij maten en materiaal van de Arke Noachs terecht kunnen komen. Maar reeds in de landelijke Vredeskrant was naar het bijbelverhaal uit Samuel 1 verwezen. Op een wijze welke de gereformeerde politieke jeugdstudieclub te Kampen niet helemaal zinde. Ook van die, van de Vredeskrant afwijkende visie, vond de bezoeker een gedrukte weergave op tafel.

„David is niet principieel tegen een harnas; hij heeft er alleen niet mee kunnen oefenen” stond er in het GPJC-geschrift. Ook prof. Rothuizen vond dat aan het bijbelverhaal geen vals dilemma; „vertrouwen op de Heer of wapenering” mag worden ontleend. De wetenschappelijk medewerker aan het Polemologisch Instituut te Groningen, H. de Lange, kon in dit verband met het Goliathverhaal blijkbaar wat moeilijk uit de voeten, maar drs. L. J. Hogebrink, stafmedewerker van de hervormde synode, zag er toch wel ter lering in dat Goliath ten onrechte op geweld vertrouwd. De defensie-deskundige

voor de KVP, het Tweede Kamerlid J. van Elzen, vond dat het bijbelverhaal de christen aanspoort zich op keuze en gebruik van wapens te bezinnen. Davids kiezelsteen was als nieuw wapen zeer trefzeker.

Militarisme

Onder „militarisme” bleek niet iedereen hetzelfde te verstaan. De (afwezige) mr. S. Rozemond, adjunct-directeur van het Nederlands Instituut voor vredesvraagstukken, had schriftelijk de volgende omschrijving overgelegd: „van militarisme kan worden gesproken als het leger buiten zijn boekje gaat.” Maar anderen waarschuwden „militaristisch denken” niet speciaal aan militairen toe te schrijven. Het ontstaat als het gebruik van geweld als iets vanzelfsprekends wordt aanvaard. Naar mijn oordeel, aldus Van Elzen, hebben de IJslanders, die praktisch niet over strijdkrachten beschikken, zich in de kabeljauwoorlog, zuiver militaristisch gedragen. Daarentegen ken ik geen pacifistischer volk dan Israël, hoezeer het gedwongen is voor zijn bestaan te vechten. Het Internationale instituut voor vredesonderzoek in Stockholm laat zich somber uit over het gevaar voor een nieuwe wereldoorlog. Hoe denkt u daar over? luidde een volgende vraag. Van Elzen zei niet in een

G. J. Brinkman

gewapend conflict te geloven. Het westen draagt zich, niet zozeer uit idealistische als wel uit financiële overwegingen, niet uitdagend. Rusland evenmin, al zei de KVP-deskundige zich wel bezorgd af te vragen waarom de Sovjet-Unie zijn vloot zoveel sterker uitbreidt dan voor het behoud van eigen positie nodig is. Hogebrink was somber omdat men zich niet verzet tegen de gedachte dat een nieuwe oorlog niet te keren zou zijn. De Lange zei dat voor een behoud van de wereldvrede ook training van de grote politici nodig is.

Rol vakbeweging

Er kwam wat meer spanning in het vraag-en-antwoordspel toen geopperd werd dat de vakbeweging in het kader van de veiligheidsproblematiek een rol zou hebben te vervullen. Van Elzen bleek daar niets voor te voelen. De vakbeweging gaat langzamerhand het hele land regeren, vond hij. Natuurlijk is het belangrijk dat ook de vakbeweging over het veiligheidsprobleem helpt meedenken. Zoals alle Nederlanders dat behoren te doen. Maar een eigen standpunt en een eigen rol? Van Elzen vond het maar griezelig. „En een theologische school dan?” informeerde prof. Rothuizen met een open blik op de vele studenten in de zaal. Maar dat vond Van Elzen iets heel anders. De Lange zou het onjuist vinden als de vakbeweging op de stoel van Den Uyl ging zitten, maar dat zij zich met veiligheidspolitiek bezighoudt leek hem vanzelfsprekend. Al was het maar in verband met de werkgelegenheid. Hogebrink merkte op dat de vakbeweging inzake de levering van Starfighters maar een trieste rol heeft gespeeld. Maar zij heeft z.i. in ieder geval meer dan een materiële taak. Binnen het hele militair-industriële complex, zou zij z.i. best een eigen taak kunnen vervullen. Dat de arbeiders daarin een eigen oordeel hebben leek ook Van Elzen vanzelfsprekend. Maar de vakbeweging als zodanig? „Is er geen vakbeweging in de zaal?” animeerde Rothuizen. Toen meldde zich een spreker die zei voor de vakbeweging hier geen eigen taak te zien. Wat zou ze kunnen doen? De vakbeweging vertegenwoordigt een groepsbelang, het leger gaat het om

de verdediging van nationale belangen. Tussen door bleek Van Elzen erg ontstemd dat in de, overigens goede Vredeskrant, zo onevenredig grote plaats aan het Zuidafrikaanse probleem werd gegeven. Dat moet volgende keer met minder selectieve verontwaardiging geredigeerd worden, zei hij.

Welke vijand?

De overgelegde vraag wie de vijand is, waartegen wij ons moeten wapenen kreeg ook van de zaal uit een minder strategisch antwoord dan bij zulk een discussie kon worden verwacht. Zelfs de defensie-deskundige Van Elzen zei dat de mens zijn eigen vijand is. We kunnen onze mede-mens tot vijand maken. Onze denkbeelden zijn onze vijanden, vond ook De Lange. We hebben de neiging te snel in termen van gewelddadigheid te denken en zijn niet in staat gebleken de maatschappelijke ontwikkelingen bij te houden. Tegenover de voortdurende wapeningswedloop waren we onmachtig het over een andere boeg te gooien. Ons eigen streven naar veiligheid, vulde Hogebrink aan, is tot het grootste gevaar voor onze veiligheid geworden. „Om de stad (Vietnam) te behouden hebben we haar moeten vernietigen”. Naarmate we banger zijn dat het toch op oorlog en bezetting moet uitlopen moeten we onze geestelijke weerbaarheid daartegen verhogen, hield prof. Rothuizen tenslotte de aanwezigen voor. Ook Van Elzen had gezegd dat een vijand er niet aan begint een land te bezetten als de hele bevolking dat niet wil. Zo'n bezetting kost dan veel te veel. Het gevaar is niet dat we te zwakke wapens zouden hebben om bezetting tegen te houden, maar dat we als volk te weinig weerbaar zijn. „Wat kan mij het schelen”. Een land dat teveel voor wapens uitgeeft maar ondertussen maatschappelijk onrecht duldt en de massa in krotten laat wonen is tegen een vijand weerloos. Er zullen in de loop der eeuwen wel eens mensen met minder diepzinnige gedachten 's avonds laat uit de Kamper Stadsherberg huiswaarts zijn gekeerd dan na deze eerste samenkomst van het CDA in oprichting.

Een nieuw tijdschrift

Christen-democratische gemeente- en provinciebladen gaan samen

Eerder dan we zelf hadden durven hopen, kunnen wij u het goede nieuws brengen dat „Gemeente & Gewest” (KVP), „De Magistratuur” (ARP) en „Gemeentebeleid” (CHU) binnenkort zullen samensmelten. In januari 1977 zal het eerste nummer verschijnen van een nieuw, gecombineerd maandblad voor christen-democratische gemeente- en provinciebestuurders (en voor ieder ander die betrokken is bij de lokale en regionale politiek).

Wij zijn er zeker van dat het de lezers van de huidige drie tijdschriften, die sinds tientallen jaren vooral in de eigen kring een belangrijke functie hebben vervuld, gemakkelijker zal vallen afscheid te nemen van hun lijfblad nu daarvoor letterlijk en figuurlijk een grotere eenheid in de plaats treedt. Per slot van rekening heeft het christen-democratisch eenheidsstreven in de afgelopen jaren het sterkst wortel geschoten „aan de basis”, en niet het minst onder de lokale en regionale bestuurders! De integratie van KVP, ARP en CHU heeft het eerst en het meest sprekend gestalte gekregen door de vorming van CDA-fracties in honderden gemeenteraden en in bijna alle provincies.

Functies nieuwe tijdschrift

Deze ontwikkeling moest wel leiden tot samenvoeging van de drie tijdschriften. Nu KVP, ARP en CHU definitief hebben besloten de komende verkiezingen voor de Tweede Kamer in te gaan met één CDA-lijst, is er geen enkel beletsel meer om de fusie van de drie maandbladen met spoed te verwezenlijken. Spoed was trouwens geboden om ook via het ene tijdschrift beter te kunnen inspelen op de gemeenteraads- en statenverkiezingen in 1978.

Om deze redenen hebben de uitgevers van „Gemeente & Gewest”, „De Magistratuur” en „Gemeentebeleid”, de redacties gehoord, besloten tot samenvoeging van de drie tijdschriften per 1 januari a.s. De voorbereidingen voor het samengaan zijn inmiddels in volle gang. Ongetwijfeld zal de redactie van het nieuwe blad, die deze maand wordt benoemd, u binnenkort nader inlichten over de opzet die haar voor ogen staat. Wij menen te kunnen volstaan met enkele aanduidingen, allereerst wat betreft de functies die het nieuwe tijdschrift zijn toebedacht:

- dienstverlening aan de betrokken bestuurders door middel van opiniërende en informatieve bijdragen op alle gebieden die voor hen van belang zijn;
- mede richting geven aan de verdere ontwikkeling van de

christen-democratische lokale en regionale politiek;

■ de band tussen de CDA-bestuurders op de verschillende niveaus en in de verschillende streken versterken door uitwisseling van inzichten en ervaringen te bevorderen en door als discussiepodium te fungeren;

■ informatie te bieden over en verslag te doen van hetgeen zich in de bestuurdersverenigingen van de CDA-partijen en in andere CDA-verbanden afspeelt, voor zover dat relevant is voor de bestuurders.

Hoge eisen

Vanzelfsprekend biedt de samenvoeging van drie tijdschriften meer mogelijkheden. Samen kunnen we beschikken over een bijzonder groot potentieel aan bewaarde medewerkers. Daarom kunnen aan de inhoud van het nieuwe blad hoge eisen worden gesteld. Tegelijkertijd ontstaat de mogelijkheid om het tijdschrift uit te geven in een aantrekkelijker vorm en om (nog) meer zorg te besteden aan de leesbaarheid. Zowel kwalitatief als qua omvang en vormgeving zult u als abonnee bij wijze van spreken voor hetzelfde geld een blad ontvangen dat (nog) meer voldoet dan elk van de drie huidige tijdschriften afzonderlijk. En de leden van het AR-verband en de CH-verenigingen van gemeente- en provinciebestuurders (de KVP kent zo'n organisatie niet) zullen als vanouds hun verenigingsnieuws aantreffen in de kolommen van het nieuwe blad. Kortom, voor u als abonnee zal de fusie alleen maar winstpunten opleveren.

Wij hopen dat de samenvoeging van de drie tijdschriften spoedig kan worden gevolgd door de oprichting van één CDA-bestuurders-vereniging, waaraan wij het uitgeven van het nieuwe tijdschrift dan graag zullen overdragen.

Mr S. H. Scheenstra, voorzitter van de

CDA-congres 10 en 11 december 1976

Op vrijdag 10 en zaterdag 11 december a.s. wordt in het Nederlands Congresgebouw te Den Haag het 2e CDA-Congres gehouden.

Belangstellenden kunnen zich vanaf heden - bij voorkeur schriftelijk - aanmelden bij het secretariaat van het CDA, postbus 7676, Den Haag.

De kosten bedragen voor deelname op: vrijdag of zaterdag f 15,- incl. lunch, f 5,- zonder lunch
vrijdag en zaterdag: f 25,- incl. lunch, f 10,- zonder lunch.

Na aanmelding ontvangt u automatisch de benodigde stukken. Ook hier geldt: Wie het eerst komt, het eerst maalt.

De leden van het Congres worden afzonderlijk uitgenodigd.

Vereniging van CH-leden van gemeente- en provinciebesturen.
mr W. R. van der Sluis, voorzitter van het Verband van verenigingen van AR-gemeente- en provinciebestuurders.
dr G. H. Veringa, voorzitter van het Centrum voor Staatkundige Vorming.

Uniek CDA-boek!

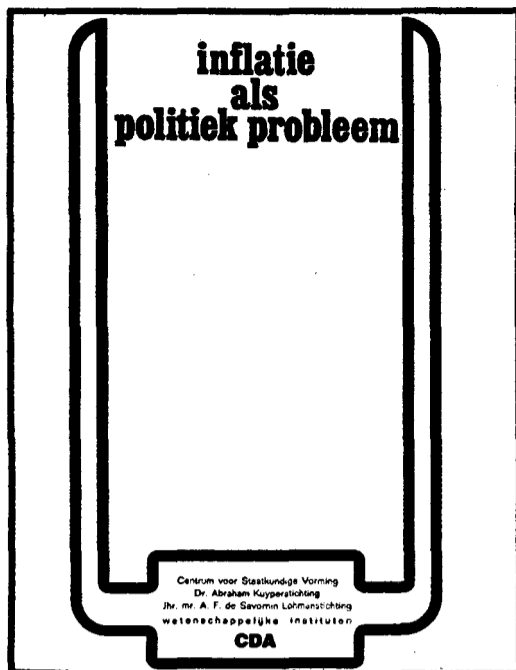
In 160 pagina's alles over de geschiedenis van het CDA, met name de discussie rondom de grondslagkwestie. Nu het besluit tot een gezamenlijke kandidatenlijst van ARP, CHU en KVP gevallen is, is dit met talloze foto's en prenten over het CDA verluchte boek, een uiterst waardevol bezit. Bestel meteen! Prijs: f 5,95. Stort het verschuldigde bedrag op postgiro 89673, t.n.v. AR Partijstichting, Den Haag, m.v.v. titel (en aantallen).

CDA-spreekbeurten

woensdag 3-11-76 CDA Tietjerksteradeel mr. F. Andriessen
donderdag 4-11-76 CDA Doetinchem/Gaanderen T. Tolman
donderdag 4-11-76 CDA Nijmegen mr. F. Andriessen
maandag 8-11-76 CDA Alkmaar drs. R. F. M. Lubbers
maandag 8-11-76 CDA Best mr. A. v.d. Stee
donderdag 11-11-76 CDA-Purmerend prof. dr. W. Albeda
maandag 15-11-76 Werkbezoek Utrecht dinsdag 10-11-76 CDA Rotterdam prof. P. Steenkamp
dinsdag 16-11-76 CDA Noordwijkerhout P. van Zeil
woensdag 17-11-76 CDA Rozenburg W. J. Vergeer (voorzitter KVP)
(Ontmoetingskerk)
maandag 22-11-76 CDA Amersfoort prof. mr. A. M. van Agt
vrijdag 26-11-76 Werkbezoek Groningen maandag 13-12-76 CDA Bussum drs. R. F. M. Lubbers

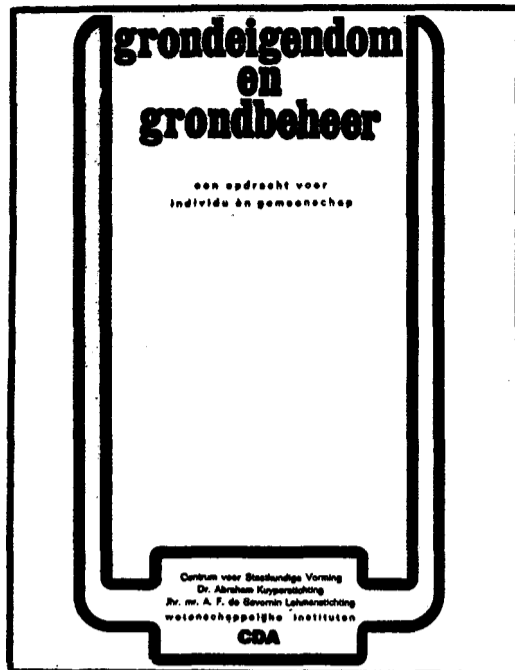
BOEIENDE POLITIEKE LECTUUR!

CDA-publicaties

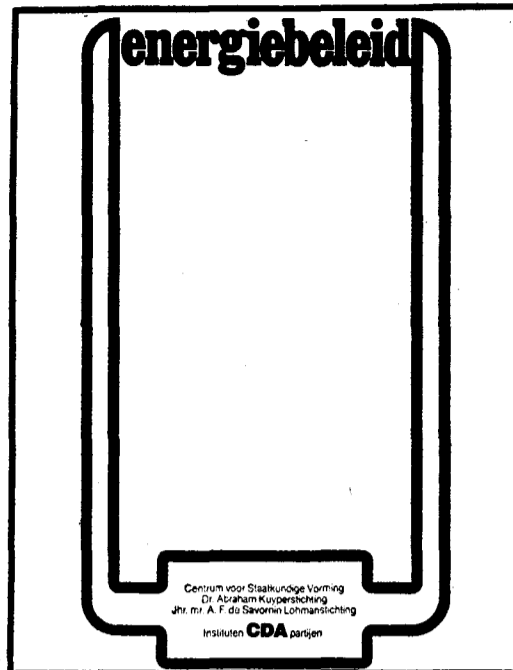
INFLATIE ALS POLITIEK PROBLEEM
Het eerste politieke rapport over de zorgwekkende omvang van de huidige inflatie. Prijs: f 4,25 per ex.

GRONDEIGENDOM EN GRONDBEHEER
Grondpolitiek is bijzonder actueel. Welke instrumenten heeft de overheid nodig om een optimale beschikking- en beheersbevoegdheid over de grond te verkrijgen? Prijs f 3,75 per ex.

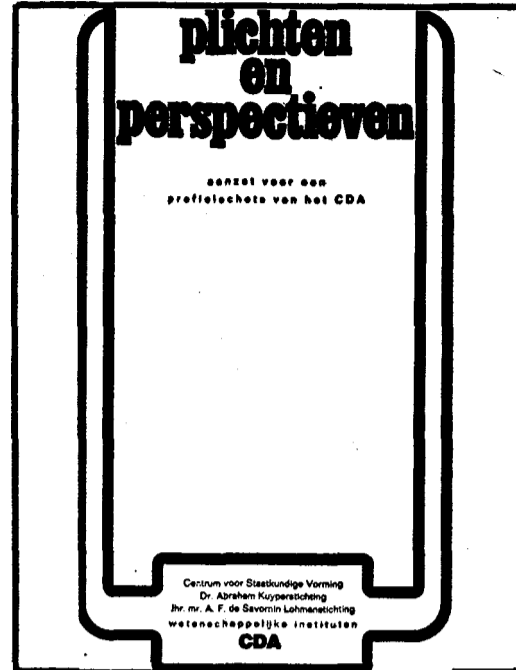
ENERGIEBELEID
Een concreet toegespitst vraagstuk, dat van centrale betekenis is in onze economische ontwikkeling; de energievoorziening. Het rapport gaat in op het te voeren energiebeleid op middellange termijn, met een uitzicht voor de periode daarna. Prijs f 5,25 per ex.

PLICHTEN EN PERSPECTIEVEN
Aanzet voor een profielschets van het

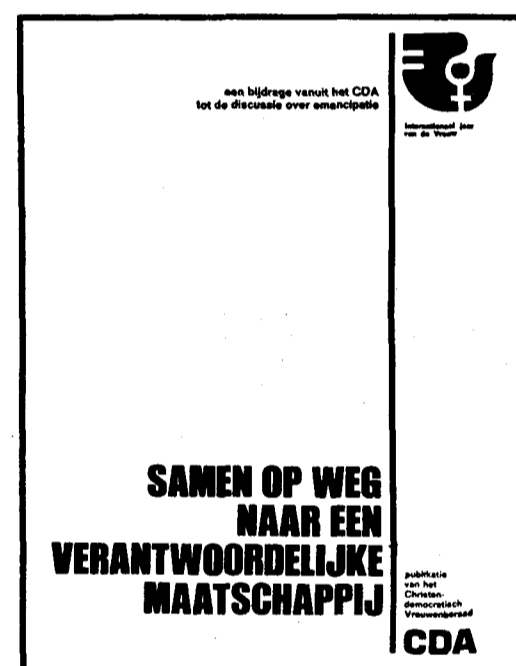
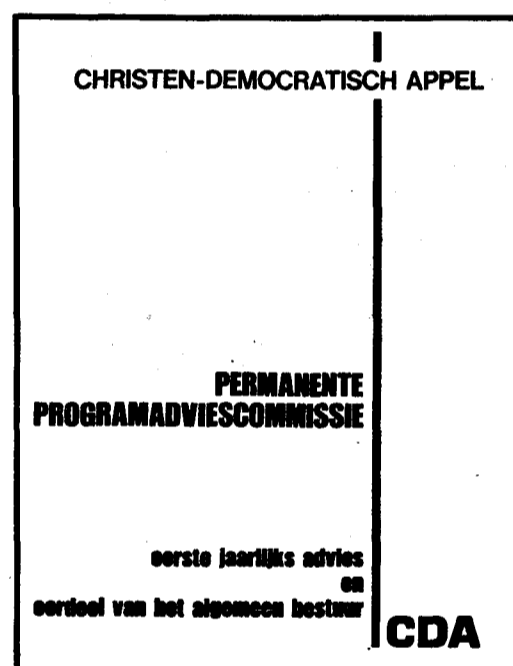
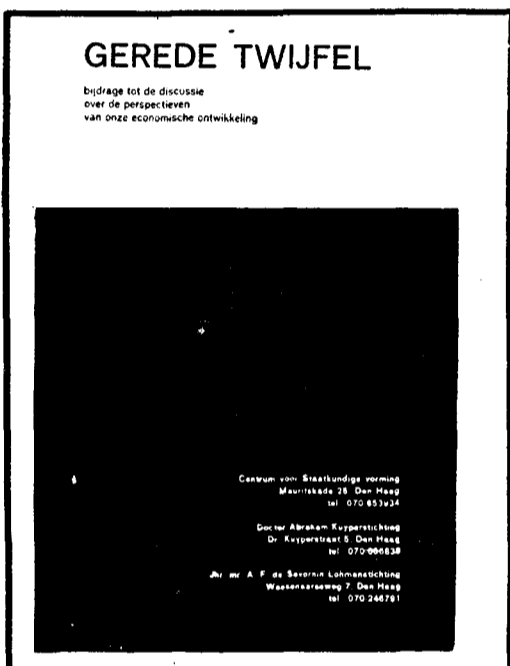

CDA. Een aantal zaken die van betekenis zijn voor de profilering van het CDA. Prijs f 3,90 per ex.

GEREDE TWIJFEL
Bijdrage tot de discussie over de perspectieven van onze economische ontwikkeling. Prijs f 3,75 per ex.
WELZIJSBELEID VOOR OUDEREN
Een brochure naar aanleiding van een CDA-studiedag over het bejaardenbeleid. Prijs f 5,90 per ex.

EERSTE PPAC-ADVIES
Eerste jaarlijks advies van de Permanente Program Advies-commissie van het CDA en het oordeel er over van het Algemeen Bestuur van het CDA. Prijs f 4,50 per ex.
SAMEN OP WEG NAAR EEN VERANTWOORDELIJKE MAATSCHAPPIJ
Een bijdrage vanuit het CDA tot de discussie over emancipatie. Prijs f 4,50 per ex.

Uitgaven stichting kader- en vormingswerk ARP

VAN WOUDSCHOTEN TOT HOOGVEEEN
Een uniek boek, dat alle officiële verklaringen, resoluties en moties van CDA, KVP, ARP en CHU inzake de recente discussie over de vraag of vertegenwoordigers van het CDA de grondslag persoonlijk voor hun rekening moeten nemen. Ook is opgenomen de tekst van alle belangrijke redevoeringen over dit onderwerp, o.a. die van het eerste CDA-congres. 160 pagina's, 40 illustraties. Prijs f 5,95 per ex.

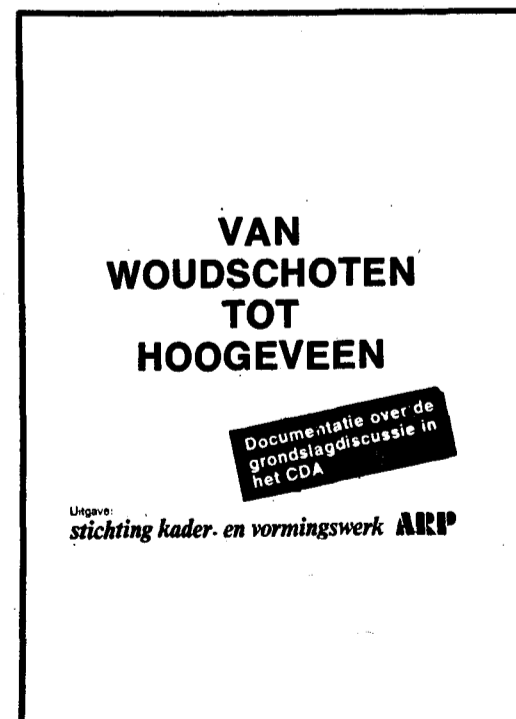
POLITIEK? KOM NOU! LES 1
Eerste uit een serie lessen maatschappijleer, uitgegeven door de Stichting Kader- en Vormingswerk ARP in samenwerking met de vormingsstichtingen van CHU en KVP. In les 1 wordt uiteengezet wat politiek is, hoe het bestuur is geregeld en hoe kiezers hun invloed kunnen bundelen. Tenslotte de vraag: christelijke politiek... kan dat? Prijs f 1,25 per ex. Bij grotere aantallen korting.

EEN KLEINE EEUW KLEINE LUYDEN
Een royaal geïllustreerd boekje over de geschiedenis van de ARP met bijdragen van dr. D. Th. Kuiper, dr. G. Puchinger, H. Algra, mr. A. B. Roosjen en drs. A. J. van Dijk. 132 pagina's, 50 illustraties, Prijs f 5,- per ex.

SPELREGELS VOOR ECONOMIE & POLITIEK
In dit boekje stelt Arend J. Vermaat, oud-AR-Kamerlid en thans hoogleraar aan de VU, drie thema's aan de orde:

Voldoet onze economische orde aan bijbelse normen?; Groeten of versoberen?; Ethiek en politiek, over zwart geld en andere kwalen. 48 pagina's, 11 cartoons, Prijs f 3,50 per ex.

Bestellingen

U kunt de bovenstaande CDA- en ARP-publicaties bestellen door storting van het verschuldigde bedrag op postgiro 89673 t.n.v. AR-Partijstichting, Den Haag met vermelding van titel en aantal van de gewenste brochure(s)

UIT DE ARJOS

De toekomstige rol van de christen in de socialistische maatschappij van de DDR in het jaar 2000

Kerk en christen in Oost-Duitsland

Dit artikel is van een (niet nader te noemen) Arjoslid die onlangs de DDR bezocht. Hij maakte van deze gelegenheid vooral gebruik om in contact te komen met de kerk en kerkleden in dit land. In het artikel brengt hij tot uitdrukking hoe christenen in deze communistische staat hun geloof (kunnen) beleven en vertelt hij tevens over de verhouding tussen de staat en de kerk in de DDR.

Regelmatig worden er in Oost-Duitsland (DDR) regionale kerkdagen gehouden. Deze worden georganiseerd door de evangelische kerk in een bepaalde streek. Het zijn manifestaties van een dag of drie met werkgroepen en toespraken over een bepaald thema, en kulturele evenementen als orgelconcerten, muziekuitvoeringen, etc. In september jl. werd er zo'n kerkdag gehouden in Halle, georganiseerd door de evangelische kerk van Saksen. Deze kerkdag had tot thema: „Gottes Wege führen weiter”.

Kwetsbare positie

Dit thema werd vanuit verschillende invalshoeken benaderd in verschillende werkgroepen. Zo was het onderwerp van één van de werkgroepen: „Christelijk geloof en verantwoording in de maatschappij” en in één van de subgroepen daarvan ging de discussie over: „De toekomstige rol van de christen in de socialistische maatschappij van de DDR in het jaar 2000”. Er werd in deze subgroep openlijk gepraat over dit onderwerp en men nam geen blad voor de mond als men zijn mening uitte. Het bleek, dat er door de Oostduitse christenen zeer verschillend gedacht wordt over hun rol in de atheïstisch-marxistische maatschappij van Oost-Duitsland. De discussie over dit punt is nog in volle gang en geenszins afgesloten. Ze spitst zich toe op de vraag in hoeverre een christen mee kan doen aan de opbouw van een marxistische maatschappij en op de totaal nieuwe situatie waarin kerk en christen in Oost-Duitsland na de tweede wereldoorlog terecht zijn gekomen. Vroeger was de evangelische kerk een volkskerk en had ze veel macht; nu wordt

ze steeds meer teruggedrongen uit de maatschappij. Vooral de oudere mensen hebben hier moeite mee. Mensen van middelbare leeftijd blijken zich vaak het meest tolerant op te stellen ten opzichte van de staat. Dat komt, omdat ze in een kwetsbare positie verkeren. Vaak hebben ze een goede baan, die ze niet willen verliezen door een kritische houding ten opzichte van de staat in te nemen of openlijk voor hun geloof uit te komen.

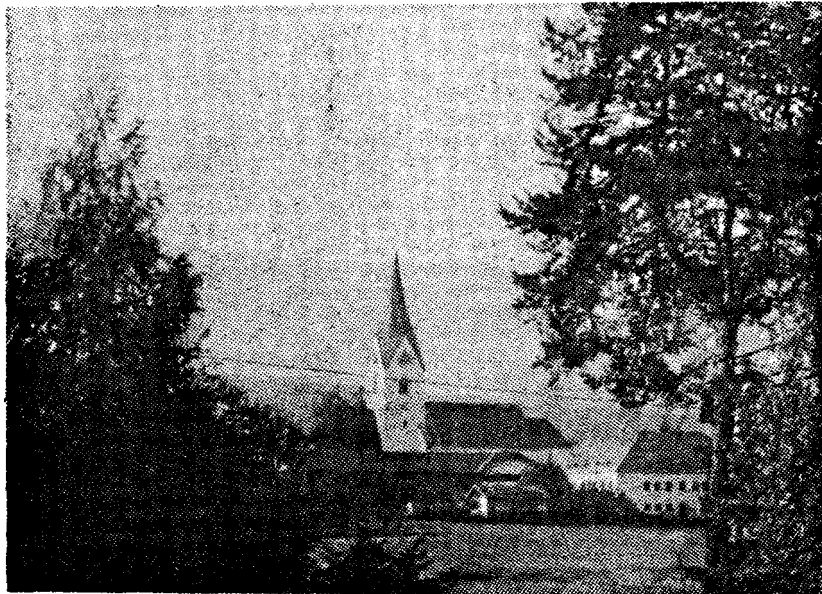
Jugendweihe

Een moeilijke positie neemt de jeugd in. Thuis worden zij christelijk opgevoed (als de ouders daar tenminste nog de moed voor hebben), maar op school worden ze marxistisch (inclusief atheïstisch) geïndoktrineerd. Dat geeft problemen, vooral als de kinderen er openlijk voor uitkomen, dat ze christelijk opgevoed worden en in God geloven. Door de onderwijzer worden ze dan voor heel de klas belachelijk gemaakt en raken dan geïsoleerd in de klas. Ook komen er problemen, als de kinderen op een leeftijd zijn gekomen, dat ze lid moeten worden van de kommunistische jeugdorganisatie (Freie Deutsche Jugend, FDJ). Ze moeten dan een soort gelofte afleggen, dat ze mee helpen bouwen aan de socialistische staat (Jugendweihe). De atheïstische formulering van deze gelofte is tegenwoordig afgezwakt, zodat het gemakkelijker is geworden voor christenen deze gelofte af te leggen. Vroeger was de kerk er fel tegen, dat de kinderen meededen aan de Jugendweihe, waar zo'n gelofte werd afgelegd. Iemand, die meedeed aan de Jugendweihe kon geen confirmatie (belijdenis) doen in de kerk. Tegenwoordig kan dat wel, maar pas één jaar na de Jugendweihe. Hoewel er in Oost-Duitsland officieel godsdienstvrijheid heerst, ondervindt men er toch hinder van als men geen lid wordt van de FDJ. Vaak kan men dan niet gaan studeren of een bepaalde school bezoeken. Ondanks dat zijn er christenen, die weigeren mee te doen in de FDJ en daar dan de consequenties van ondervinden. Hun redenering is dan, dat ze als christen niet kunnen meedoen in een atheïstische organisatie. Het aantal van deze christenen is echter niet groot: zo'n 80-90% van de jeugd is wel lid van de FDJ. Dit heeft verschillende redenen:

- als men lid moet worden van de FDJ is men op een onkritische leeftijd (14-15 jaar) en denkt over de consequenties nog niet zo erg na,
- velen worden lid alleen al om met rust gelaten te worden,
- sommigen worden lid omdat dan hun maatschappelijke kansen verbeterd worden,
- sommigen worden lid om binnen de FDJ van Christus te getuigen (deze groep is echter zeer klein).

Godsdienst in privé-sfeer

Vaak vertelt de oudere Oostduitse jeugd, dat ze, als ze nu weer voor de keuze gesteld zouden worden al of geen lid te worden van de FDJ, men geen lid zou worden. Het is tekenend, dat de christenen in hun bezinning op hun positie in de marxistische maatschappij van Oost-Duitsland tot het inzicht gekomen zijn dat ze zich in het verleden te veel hebben laten intimideren door de staat, die de godsdienst wil terugdringen tot de privé-sfeer. Een aardig voorbeeld van het laatste is de moeite, die de organisatoren van de kerkdag in Halle moesten doen om affiches en plakaten van de kerkdag op te hangen aan de kerkgebouwen. Hoewel officieel een ieder aan zijn eigen huis mag ophangen wat hij wil, werd dit voor de kerk door de overheid toch aan banden gelegd. Zo mochten de plakaten en affiches niet groter zijn dan een bepaalde afmeting, zodat ze niet zo in het oog zouden lopen, en mocht de zinspreuk „Gottes Wege

Oostduitse christenen bezonnen zich in september jl. tijdens een regionale kerkdag te Halle op hun situatie. Ongeveer 1000 deelnemers discussieerden over het thema: „Gottes wegn führen weiter” (Gods wegen leiden verder).

führen weiter” er niet op voorkomen. Onder de Oostduitse christenen is er een toenemend besef gekomen, dat ze zich aan de ene kant niet moeten laten intimideren door de staat, maar openlijk voor hun geloof uitkomen, of dat nu wordt geaksepteed of niet, maar aan de andere kant niet moeten vasthouden aan de starre confrontatie met de staat, zoals die in het verleden vaak heeft plaatsgevonden. Men ziet nu ook zijn politieke verantwoordelijkheid en opdracht als christen ook met de daad bezig te zijn.

Uitwijkmanoeuvre

Opvallend is echter, dat de meeste christenen de Christlich-Demokratische Union (CDU) heeft niets te maken met de Westduitse CDU) niet de aangewezen weg vinden om hun politieke opdracht in de maatschappij te vervullen. De CDU is één van de politieke partijen in Oost-Duitsland, maar nauw verbonden met de Sozialistische Einheitspartei Deutschlands (SED, destijds ontstaan uit een fusie van de kommunistische en socialistische partij). De CDU heeft hetzelfde program als de SED, alleen de atheïstische notie ontbreekt. Vanuit een eigensoortige motivatie (evangelische geïnspireerdheid) wil men meebouwen aan de socialistische maatschappij. De CDU rekruteert haar aanhangers onder mensen, die men zou kunnen betitelen als „christenen voor het socialisme” en onder mensen, die lid van de CDU zijn geworden als uitwijkmanoeuvre, bv. omdat hun maatschappelijke positie met zich meebrengt dat ze lid moesten zijn van de partij, maar vanwege het atheïstisch karakter dat niet konden en zich daarom maar aansloten bij de CDU. Vanwege het feit, dat hun program bijna identiek is met dat van de SED en hun houding te meegaand is, worden de CDU'ers door kerkmensen vaak betiteld als verraders, die te ver zijn gegaan in het meedoen aan de atheïstisch-marxistische maatschappij.

Vrij algemeen is ook de klacht van de gemeenteleden dat de predikanten tamelijk geïsoleerd staan en niet weten wat er bij het gewone gemeentelid omgaat. De predikanten hebben immers een relatief grote vrijheid binnen de muren van de kerk, terwijl het gemeentelid dit niet heeft op zijn werk. Daardoor is er een kloof ontstaan tussen de predikant en het gemeentelid. Veel gemeenteleden zeggen, dat ze slechts werkelijke hulp van iemand kunnen krijgen, die in dezelfde situatie staat als zij.

Voorleven of getuigen

De gemeenteleden verwachten veel informatie en leiding van de kerkleiding

over en in bepaalde gebeurtenissen. Dit probleem is weer actueel geworden, nu de verhouding tussen kerk en staat in Oost-Duitsland weer gespannen is geworden na de zelfverbranding van ds. Brüsewitz op de markt te Zeitz. Hij deed dit uit protest tegen de erbarmelijke situatie van de christenen, en vooral van de jeugd, in Oost-Duitsland. Veel gemeenteleden wisten niet precies wat er aan de hand was en hadden alleen de berichten in de officiële Oostduitse kranten gelezen, waarin ds. Brüsewitz als een geestelijk gestoorde werd afgeschilderd. Hiertegen heeft de Oostduitse evangelische kerkleiding duidelijke stelling genomen. Zij distancierde zich wel van de daad, maar niet van de man en bleef ds. Brüsewitz als een broeder beschouwen. Dit kwam ook tot uiting in de kanselboodschap naar aanleiding van deze zaak, die op zondag 19 september in alle kerken werd voorgelezen en in de verklaring van bisschop Werner Krusche van Maagdenburg tijdens een oekumenisch forum op diezelfde dag. Over het eigenlijke thema van de aan het begin van dit artikel genoemde subgroep (de toekomstige rol van de christen in de socialistische maatschappij van de DDR in het jaar 2000) werd aan het eind van de bijeenkomst gepraat. Opvallend was, dat veel gemeenteleden zeiden: „Praat niet over je geloof zonder daarover gevraagd te zijn, maar leef het voor”. M.a.w.: de kerk heeft vroeger veel gepraat, maar stond niet aan de kant van de armen en de onderdrukten, en heeft daarom geen recht van spreken meer. Ze moet zwijgen en het christelijk geloof in de daad voorleven, zó, dat andere mensen (niet-christenen) zich gaan afvragen waardoor christenen geïnspireerd worden in hun handelen. Tegen deze visie wordt stelling genomen door „evangelikale” christenen, die zeggen dat het zendingsgebod in Matth. 28: 19 zonder meer ook hier en nu geldt en dat men openlijk van de blijde boodschap moet getuigen. Tenslotte zeggen enkele gemeenteleden, dat de opdracht als christen voor de toekomst „eerlijk een waar socialisme belijden” is, maar dit wordt niet verder ingevuld.

Gods wegen voeren verder

Men kan zeggen, dat de Oostduitse christenen op zoek zijn naar hun plaats in de socialistische maatschappij van hun land, maar dat ze er nog lang niet uit zijn en het nog lang niet met elkaar eens zijn. Wel is het zo, dat ze langzamerhand uit hun stellingen, waarin ze zich jarenlang hebben ingegraven, komen, en de confrontatie met de tegenpartij nu openlijk aandurven. Aan de werkgroepen deden in totaal ongeveer 1000 mensen mee. Aan het eind van de kerkdag werd er een slotmanifestatie gehouden, waar ongeveer 12 000 mensen aanwezig waren. Deze werd gehouden op een sportveld even buiten Halle, aangezien de overheid geen toestemming had gegeven deze te houden op het marktplein in het centrum van de stad. Op deze slotmanifestatie voerden enkele van de zes officiële buitenlandse gasten (meer werden er door de overheid niet toegelaten) het woord. Hierbij gingen ze in op het thema „Gottes Wege führen weiter” en brachten ze de groeten van de christenen in hun land aan het Oostduitse kerkvolk over.

ARJOS-Leiden en omgeving.

In de stad Leiden (en omstreken) is een forse Arjoskern tot leven gekomen. Het laatste jaar zijn er nogal wat Arjosleden in Leiden komen wonen, en wat ligt meer voor de hand dan dat men eens om de tafel gaat zitten met de bedoeling een Arjosgroep te formeren. Dat lukt helemaal, toen men ook alle Arjosleden uit de omgeving en een aantal mogelijk belangstellenden uitnodigde voor een oprichtingsvergadering. Het gevolg: verbazing en vreugde, want bijna alle mensen die werden aangeschreven reageerden positief. Na een eerste oriënterende bijeenkomst werd afgesproken dat de leden van de nieuwe Arjoskern het thema „rechtsstaat en democratie” uit zullen gaan diepen. De kern bestaat nu uit 15 vaste leden die ongeveer één maal per maand bijeen komen, bij één van de Arjossers thuis. Er komen nog steeds nieuwe mensen bij, en dat is zeer plezierig.

Advies

Arjos-Leiden adviseert aan iedereen die dit leest om ook eens op deze manier tewerk te gaan. Je ziet dat het kan. Het is veel leuker en gemakkelijker om in je eigen plaats naar een Arjosbijeenkomst te gaan, dan dat je het altijd alleen moet hebben van provinciale of landelijke vergaderingen.

Voor geïnteresseerden volgen hier een paar contactadressen voor Leiden en omgeving:

Marcel Vooy's, Klinkspaanweg 7, Leiden; tel.: 071-760533.
Wim Bruijnes, Smaragdstraat 28, Alphen a.d. Rijn; tel.: 01720-75450.
Jan Visser, Rembrandtlaan 21, Voorhout.

Wilma Ritzema lid D.B. Arjos.

Deze maand verstrekt de zittingstermijn van Marten Jan Kuipers als lid van het dagelijks bestuur van de Arjos. Daarom koos het hoofdbestuur op 23 oktober een nieuw d.b.-lid. Het werd Wilma Ritzema uit Groningen (23 jaar). Wilma is onderwijzeres in haar woonplaats en legt zich in haar vrije tijd nog toe op een studie pedagogie. Wij wensen haar graag veel plezier en succes met de Arjoswerkzaamheden op deze plaats. Een woord van dank richten we aan het adres van Marten Jan Kuipers, die zich gedurende een flits aantal jaren op allerlei posten voor de Arjos-zaak heeft ingezet.

Arjos-Fractie-beleidingsgroep Justitie

Begin oktober is een fractiebeleidingsgroep Justitie opgericht. Arjossers die in Den Haag, Delft, Rotterdam, Dordrecht en omstreken wonen, en die interesse hebben om mee te doen, worden hartelijk uitgenodigd om op vrijdag 22 oktober om 20.00 uur aanwezig te zijn bij Slem van den Berg, Lambertusstraat 105a, (onderste bel), Rotterdam (Kralingen, van C.S. lijn 1 of 3). De daaropvolgende bijeenkomst zal plaatsvinden op vrijdag 19 november om 20.00 uur bij Mieke Schotting, Nolenslaan 566, Schiedam. De f.b.g. zal zich in eerste instantie gaan bezighouden met de rechtspositie van krankzinnigen. Ben je verhinderd op deze data en wil je toch meedoen schrijf dan even een briefje naar Slem van den Berg (adres hierboven).

Tegenbegroting VVD

Drs. B. Beumer
ARP-Tweede -Kamer-lid

Ter gelegenheid van de behandeling van de begroting 1977 is door de VVD een tegenbegroting ingediend. Hiermee is een goede gewoonte voortgezet, immers op deze wijze ontstaat de mogelijkheid van een volledig alternatief dat beoordeling en discussie ten goede kan komen. Helaas moet gezegd worden dat de tegenbegroting ook in dit opzicht nog niet helemaal aan de verwachtingen heeft beantwoord.

Gerichte stimulans

De tegenbegroting (onder de titel: er is een alternatief) wekt de indruk dat het hier om een bezuiniging gaat met 3 miljard gulden gepaard gaande aan een lastenverlichting van dezelfde omvang. Bij een nadere bestudering blijkt het echter in belangrijke mate om een administratieve verschuiving te gaan waardoor er in werkelijkheid (reëel) heel wat minder aan bezuinigingen en alternatief overblijft. Uiteindelijk zelfs niet meer dan 30% van wat werd gesuggereerd.

Het belangrijkste onderdeel betreft het door de regering uitgetrokken bedrag voor stimulering van de investeringen ad 1.1. miljard. De VVD stelt weliswaar voor deze post te schrappen maar houdt voor eenzelfde bedrag rekening met de verhoging van de investeringsafrek. Dit betekent, dat het bedrijfsleven er op deze wijze geen gulden wijzer van wordt. Het gaat hier alleen om een andere methode voor het beschikbaar komen van gelden t.b.v. het bedrijfsleven. De regering mikt meer op een gerichte stimulans (rekening houden met milieu, arbeidsintensiteit, regio), het VVD-voorstel wil de aanwending geheel aan het goeddenken van de ondernemers overlaten.

Van reële bezuiniging geen sprake

Tijdens de discussie met minister Duisenberg van financiën heeft de financiële specialist van de VVD, de heer Van Aardenne ook toegegeven dat het hier niet om een bezuiniging maar om een andere methode gaat. Ik citeer Van Aardenne „het is een politiek verschil, het zijn niet alleen cijfers” Duisenberg.....die verwachtingen

Drs. B. Beumer

worden niet geheel bewaarheid, als 2/3 van de 3-miljard blijft te bestaan uit substitutie van uitgaven voor belastingverlichting”. Duisenberg „Tot nu toe 1/3! Ik begrijp

echter dat u nu aan de kinderaftek-operatie toekomt.

Met de laatste zin van dit citaat kom ik aan het tweede punt dat hier ook een rol speelde.

De regering beoogt de kinderaftek af te schaffen en de kinderbijslag te verhogen tot bepaalde inkomensgrenzen. In het VVD-voorstel vervalt die laatste verhoging ten gunste van de eerste (het gaat hier om een bedrag van 90 miljoen gulden). Natuurlijk verschillen de uitkomsten van de operaties wel. In het regeringsvoorstel wordt in sterkere mate rekening gehouden met de lagere inkomens. Van reële bezuiniging op de overheidsuitgaven is in het VVD-voorstel echter op geen enkele wijze sprake. Ook hier een voorkeur voor een andere methode en verdeling.

0,4 in plaats van 1,3%

Met deze punten rekening houdend komt het voorstel van de VVD in plaats van een bezuiniging op de overheidsuitgaven met 2.895 miljoen gulden neer op een bezuiniging met 885 miljoen gulden. Dat is 0.4% van het nationaal inkomen in plaats van 1.3%. Ook wij hebben in de Kamer geleid voor het rekening houden met verdere ombuigingen van overheidsuitgaven door de overheid maar de tegenbegroting zou (afgezien van een eerste indruk bij de presentatie) toch veel sterker zijn overgekomen als inderdaad een duidelijk onderscheid zou zijn gemaakt tussen verschillen kwa aanwending en die kwa omvang.

Teneinde zoveel mogelijk recht te doen aan de tegenbegroting geef ik korthedshalve nog een globale opsomming van de punten waarop de VVD wel reëel wil bezuinigen.

- beperking groei ambtenaren 240 miljoen
- meer efficiency op de departementen 240 miljoen
- lagere huursubsidies 260 miljoen
- openbaar vervoer 100 miljoen
- uitstel onderwijsvernieuwingen 170 miljoen
- ontwikkelingssamenwerking 160 miljoen
- lagere bijstand t.o.v. het minimumloon en gezinsverzorging 122 miljoen

Beoogde effect niet gekregen

Samenvattend gaan de bezuinigingen van de VVD-tegenbegroting dus nogal wat minder ver dan werd verwacht. Ook voor wat betreft de toekomst komt zij neer op geringere beperking van de stijging van de overheidsuitgaven dan aanvankelijk werd aangegeven. De 1/2%-lijn i.p.v. de 0%-lijn. Hoewel de tegenbegroting dan misschien wel niet het door de opstellers beoogde effect heeft gehad, heeft zij tenslotte de helderheid gediend. Ook dat is een verdienste.

Derde lesbrief maatschappijleer uit!

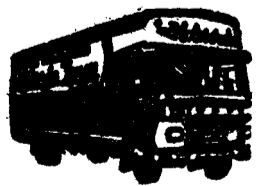
Samen-werken: een hele onderneming..!

Vorige week verscheen de derde lesbrief maatschappijleer in de serie „Politiek? Kom nou!” Daarmee is deze serie van drie lesbrieven voltooid.

De eerste twee lessen, die eerder dit jaar verschenen, hadden resp. als thema de inrichting van ons staatsbestel (les 1) en stromingen in de politiek: christen-democratie versus liberalisme en socialisme (les 2).

groter aantal lessen een aanzienlijke korting:
2 tot en met 4 ex. 1 f. 1,- per ex., 5 tot en met 9 ex. f. 0,85 per ex., 10 tot en met 24 ex. f. 0,70 per ex., 25 ex. en meer f. 0,55 per ex.
Stort het verschuldigde bedrag op postgironr. 89673 t.n.v. AR-Partijstichting, Der Haag met vermelding van het gewenste.

Holwerda-Zonen

DOKKUM LELYSTAD
0 5190-2390-2590 0 3200-1400 en 1000

Alle transporten
BINNEN- EN BUITENLAND
SPECIAAL
VERHUIZINGEN
Meubeltransporten

Opdrachten en cartoons

De tekst wordt afgewisseld met opdrachten die het inzicht - en de zelfwerkzaamheid van de gebruikers van deze les daarbij - in de lesstof willen pogen te verdiepen. Arend van Dam tekende enkele prachtige cartoons voor deze les, tekeningen die helemaal bij de tekst horen.

Moelijke woorden zijn in deze les vermeden. Ter wille van het beter volgen van de actualiteit rondom deze vraagstukken is een lijst met moeilijke woorden toegevoegd.

De eerste twee lessen ondervinden veel belangstelling van de scholen: met name de lagere klassen van het lager beroeps onderwijs, MAVO en HAVO behoren tot de gebruikers. Maar ook voor de catechese en voor politiekbelangstellende kinderen - jongerenclubs! - is dit materiaal goed bruikbaar.

Prijzregeling

Les 1, 2 en 3, kosten f 1,25 per ex., bij een

Gezamenlijk antwoord

Vervolg van pag. 3

moelijk de hoogte van de subsidie langs objectieve weg vast te stellen. Bij het zich richten op het scheppen van nieuwe arbeidsplaatsen, lijkt vooralsnog een wat ruwe benadering noodzakelijk. In theorie kan gesteld worden dat een subsidie er op gericht dient te zijn andere plannen tot stand te laten komen dan aanvankelijk de bedoeling was. Praktisch zou dit betekenen dat een onderneming moet laten zien dat er als gevolg van de subsidieverlening meer arbeidsplaatsen tot stand komen dan anders het geval geweest zou zijn. Dit leidt tot ingewikkelde procedures en het is daarom beter de omvang van de subsidie voor een bepaalde investering te koppelen aan het aantal arbeidsplaatsen. In een later stadium zijn wellicht verfijningen nodig en mogelijk.

Subsidieverlening

Subsidies voor milieuverbetering c.q. grondstoffen- en energiebesparing lijken op het eerste gezicht niet nodig. Immers dit soort investeringen behoren tot het normale investeringspatroon van een onderneming, zeker als wordt uitgegaan van de stelling dat de vervuiler, resp. de verspiller betaalt. Bovendien is er een milieuwetgeving en een prijsbeleid dat het verbruik in een bepaalde richting kan sturen. In de praktijk blijken er echter nogal wat ondernemingen te zijn waarvoor deze aspecten een (te) zware last betekenen. Als reden daarvoor kan worden aangemerkt, dat ons land dichtbevolkt is en daardoor zware eisen t.a.v. het milieu moet stellen. Het subsidiëren van milieu-investeringen moet dus niet bij voorbaat worden uitgesloten.

Met de subsidieverlening voor onderzoeks- en ontwikkelingsactiviteiten komen we bij een strategisch uiterst belangrijk onderwerp. Twee belangrijke structurele ontwikkelingen stellen de eis dat aan dit soort activiteiten een hoge prioriteit moet worden gegeven. Allereerst is het zo dat de plaats van ons land in de internationale arbeidsverdeling duidt op technisch zeer hoogwaardige producten en ten tweede wordt de behoefte aan dit soort producties steeds groter doordat onze beroepsbevolking steeds betere opleidingen krijgt. Helaas moeten we constateren dat het aantal werkelijke mogelijkheden vrij gering is. Meer aandacht aan het opsporen van meerdere mogelijkheden is beslist nodig. Al met al kan geconcludeerd worden dat de uitvoering van de voorstellen, die de nota-Lubbers doet, een selectiever beleid mogelijk maakt. Een probleem is echter het uitwerken van objectieve, goed hanteerbare criteria zodat het bedrijfsleven weet waar het aan toe is. Belangrijk is tenslotte dat het initiatief tot en de verantwoordelijkheid voor de investering wordt gelaten bij de investeerder, hetzij particulier, hetzij overheid. Dit is daarom van belang omdat

nogal wat mensen vrezten voor het op grote schaal op gang brengen van verliesgevend producties, met name door het zich richten op het scheppen van arbeidsplaatsen. Zolang echter de investeerder zijn verantwoordelijkheid niet kan afwentelen lijkt deze vrees niet gerechtvaardigd.

De economische structuurnota gaat uit van een zogenaamde georiënteerde markteconomie. Dat wil zeggen een economische orde, waarbij de uiteindelijke verantwoordelijkheid voor investeringsbeslissing bij de individuele onderneming blijft liggen. De overheid dient echter een kader aan te geven dat de investering qua omvang en richting stuurt. Dit laatste geschiedt door subsidies, heffingen, wetgeving vergunningenbeleid enz. De nota pleit dus voor... een vergaande decentralisatie in de besluitvorming zij het, dat de overheid bepaalde randvoorwaarden stelt. Overigens sluit de nota het bedrijven van ondernemersactiviteiten door de overheid niet uit. Genoemd worden:

- goederen en diensten waarvoor het marktmechanisme een onvoldoende instrument is (defensie, politie, rechtspraak enz.)
- niet rendabele voorzieningen die maatschappelijk zeer, gewenst zijn (onderwijs, volksgezondheid)
- strategische goederen (electriciteitsvoorziening)
- deelname in veelbelovende economische activiteiten (z.g. speerpunten) die vanwege de bijzondere risico's onvoldoende van de grond worden gebracht door particuliere ondernemingen
- overheidsactiviteiten om monopolievorming in een bepaalde bedrijfstak tegen te gaan.
- het stichten van overheidsbedrijven in zwakke regio's.

Naar mijn oordeel is de keus voor een gedecentraliseerde besluitvorming in het economisch leven met daarbij de mogelijkheid dat de overheid zelf producties ter hand neemt indien het particuliere bedrijfsleven tekort schiet, een juiste keus. Deze keus biedt de beste garantie op een verdergaande democratisering van het bedrijfsleven. Dit is voor mij overigens ook de voornaamste reden om eveneens te pleiten voor een georiënteerde markteconomie. Op een tweetal punten is echter een andere benadering gewenst. De bereidheid van de overheid om zelf producties op te zetten of deel te nemen in bestaande omstandigheden te gering.

De noodzaak daartoe gaven wij hierboven reeds aan. In de tweede plaats is een verdergaande gecentraliseerde besluitvorming nodig en wel om overcapaciteit te voorkomen, resp. te bestrijden. Dit maakt een grotere mate van overleg op het niveau van de bedrijfstak noodzakelijk. Ook de nota pleit meer overleg. De medewerking van individuele ondernemingen is echter te vrijblijvend dan wel het nemen van noodzakelijke maatregelen wordt teveel afhankelijk gemaakt van de medewerking van de kapitaalcrachtige ondernemingen

in de bedrijfstak. Dit laatste komt vooral tot uitdrukking bij het voorgestelde sectorstructuurbeleid, al wordt daar een aantal verbeteringen voorgesteld ten opzichte van de huidige situatie.

Besluitvorming

Naar mijn mening dient de oplossing van problemen die niet op het niveau van de afzonderlijke onderneming kunnen worden opgelost, plaats te vinden op het niveau van de bedrijfstak. Afzonderlijke ondernemingen dienen zich dan aan de gevonden oplossing te onderwerpen. Het spreekt vanzelf dat getracht moet worden de oplossing te laten dragen door zoveel mogelijk ondernemers en werknemers binnen die bedrijfstak. Het is echter evenzeer vanzelfsprekend nodig te voorkomen dat een of meerdere ondernemingen in staat zijn goede oplossingen te frustreren. Onder het motto van voorkomen is beter dan genezen is het voorts nodig nieuwe investeringen te toetsen op het gevaar dat deze nieuwe investeringen bestaande investeringen onrendabel maken. Uit hoofde daarvan kan het nodig zijn die nieuwe investering te verbieden. Dit is geen nieuwe gedachte. Ook nu al kan het Ministerie van Economische Zaken nieuwe vestigingen verbieden. Voorzichtigheid is geboden met dit middel. Het gebruik maken daarvan behoort tot de gezamenlijke verantwoordelijkheid van overheid, werkgevers en werknemers. Kort samengevat komt mijn oordeel hierop neer: centralisatie waar het moet, decentralisatie waar het kan. De keus voor meer overheidsinvloed komt eigenlijk voort uit zakelijke overwegingen. De overheid heeft wetgevende macht en financiële middelen om orde op zaken te stellen. Het gevaar is echter aanwezig dat de concentratie van macht bij de overheid te groot wordt en particuliere initiatieven daardoor in de kiem worden gesmoord.

De discussie over de (economische) machtsconcentratie bij de overheid moet echter wel uitgebreid worden tot de machtsconcentratie bij het particuliere bedrijfsleven. Te weinig worden beide zaken met elkaar in verband gebracht. De wens om de besluitvorming in het economisch leven zoveel mogelijk te decentraliseren verdraagt zich niet met een opeenhoping van economische macht bij particulieren. Helaas wordt over dit punt in de nota nauwelijks iets gezegd.

Conclusie

Wij komen tot een conclusie. De economische structuurnota van minister Lubbers is een realistisch stuk. Aan een grotere selectiviteit bij het economisch handelen is niet te ontkomen. Het antwoord op de structurele wijzigingen van de economie wordt niet eenzijdig gezocht bij de overheid of bij particulieren. Gestreefd wordt naar een gezamenlijk antwoord. Dit maakt het des te meer noodzakelijk dat geen der maatschappelijke groeperingen verstek laat gaan bij het geven van dat antwoord.

VAN DE PARTIJ

Nu ook politiek scholingswerk mogelijk in uw omgeving

Financiële overwegingen kunnen niet langer een bezwaar zijn voor het organiseren van één (of meerdere) politieke scholingsbijeenkomsten in uw Kamer of Staten Centrale! Het is nu mogelijk dat de Stichting Kader- en Vormingswerk ARP uw activiteiten tot 70% bekostigt.

Nieuwe stafmedewerker

De wenselijkheid van het houden van politieke scholingsbijeenkomsten kwam vorige week o.a. ter sprake op een bijeenkomst van de secretarissen van de Kamer-Centrales en Provinciale Organisaties. De per 1 oktober benoemde stafmedewerker in dienst van de Stichting Kader- en Vormingswerk ARP, Wim Eikelboom, wisselde met de aanwezige secretarissen op deze bijeenkomst van gedachten over de mogelijke opzet van dergelijke bijeenkomsten. In de periode november 1976 tot en met februari 1977 kan er op dit terrein nog heel wat geschieden. Het geld ligt er a.h.w. voor klaar. Bovendien

kan dhr. Eikelboom u op aanvraag een notitie toezenden waarin tal van voorbeelden gegeven worden t.a.v. de opzet van een ééndaagse studiedag of van een reeks van bijv. drie avonden. In het draaiboek 1976/77 is reeds op deze mogelijkheid gewezen (hoofdstuk 7). In het seizoen 1975/76 maakten diverse Kamer Centrales reeds van deze mogelijkheden gebruik. In de K.C.'s Groningen, Assen, Arnhem/Nijmegen vonden bijv. dergelijke scholingsbijeenkomsten plaats.

Subsidie

Wat moet u doen? En hoe krijgt u subsidie? Subsidie kan worden aangevraagd door besturen van kamer- en Statencentrales of door vormingscommissies door deze besturen ingesteld, die daarvoor een schriftelijke machtiging ontvingen. Bij de indiening van een subsidieverzoek moet een globale opzet van de cursus worden gegeven, bijv. ter zake van onderwerp(en), spreker(s) en documentatie-materiaal. Voorts een begroting van inkomsten en uitgaven. Het stichtingsbestuur beoordeelt de aanvraag. Een telefoontje met de heer

Eikelboom zal in de praktijk als regel u voldoende wegwijs maken bij het maken van uw plannen. Ook zal genoemde stafmedewerker eventueel graag bereid zijn ter plekke met u de plannen door te spreken.

Beslist belangstelling

Neem deze dagen eens contact met hem op. Het is werkelijk niet moeilijk om een werkplan te maken. Er zijn genoeg onderwerpen die zich lenen voor een dergelijk project: denk aan een actueel probleem in uw streek, dat eigenlijk eens wat dieper doorgesproken zou moeten worden (landschapsparken, natuurbehoud, werkgelegenheid etc.). Of neem het probleem van het bijzonder onderwijs dat tegenwoordig zo in discussie is. Ook valt te denken aan een studiedag over materiaal van de Stichting Kader- en Vormingswerk ARP: bijv. het boekje van dr. A. J. Vermaat „spelregels voor economie en politiek“. De aanmelding voor de landelijke kaderkursussen wijst erop dat er grote belangstelling is voor het politieke scholingswerk.

Toekomst Christelijke politiek

De christelijke politiek is de inzet van onze regionale en gemeentelijke besturen ten volle waard. Het in de praktijk brengen van wat wij onder christen-democratische politiek verstaan gaat niet vanzelf. Dat vereist scholing en inspanning. Veronachtzamen wij dit terrein dan laten wij het initiatief geheel over aan andere politieke groeperingen. De gevolgen dienen zich dan al gauw aan. Christen-democratische bestuurders en politici komen dan al spoedig alleen te staan, krijgen geen bewaarde opvolgers en hun zo noodzakelijke stem wordt steeds minder gehoord. Bij het politieke scholingswerk gaat het ook om de toekomst van de christen-democratische politiek. Kader- en Vormingswerk ARP, tel. 070-46.96.20/45.10.15, neem contact op met W. Eikelboom of C. Bremmer, adres: dr. Kuypersstraat 3, Den Haag.

CDA-Scherpenzeel

Op donderdag, 11 november 1976, om 20.00 uur, organiseert het gemeentelijk CDA-Verband Scherpenzeel (Gld.) een presentatie-avond in Zaal 1 van het Activiteitscentrum, Hovenierslaan te Scherpenzeel. Als sprekers zijn uitgenodigd: a. Jhr. drs. P. A. C. Beelaerts van Blokland, burgemeester van Amstelveen b. M. W. Schakel, ARP-Tweede Kamerlid, burgemeester van Hoogblokland, Hoornaar en Noordeloos. c. Drs. W. K. N. Schmelzer, o.a. oud-minister van buitenlandse zaken. Zij zullen spreken over het onderwerp: „Gedreven door het Evangelie (b), met een taak voor morgen, nationaal (a), zowel als internationaal (c).“

KVP-voorzitter Vergeer voor CDA-Rozenburg

Woensdag 17 november a.s. organiseert het gemeentelijk CDA-verband een bijeenkomst om 20.00 uur in het zalencomplex van de „Ontmoetingskerk“, Koninginnelaan 9 te Rozenburg. Als spreker voor deze avond is KVP-voorzitter W. J. Vergeer uitgenodigd.

K.C. Assen

Najaarsvergadering van de ARP-Kamercentrale Assen op maandag 1 november om 19.30 uur in Café-rest. „Bellevue“, dr. Nassaulaan 30 te Assen. Als spreker zal optreden het ARP-Tweede Kamerlid dr. W. de Kwaadsteniet over Troonrede en Miljoenennota.

Mr. Scholten in Den Bosch

Scholten, ARP-Tweede-Kamerlid, om 4 november a.s. spreekt mr. J. N. 20.00 uur in Hotel Centraal te Den Bosch voor de Provinciale organisatie van de ARP.

St. C. Oude Pekela

Op 5 januari 1977 zal staatssecretaris De Jong voor de ARP-Statencentrale Oude Pekela spreken over „Onderwijsproblematiek“. De avond vindt plaats in het „Geert Teisentrum“ te Stadskanaal. Aanvang 20.00 uur.

prof. dr. Albada voor St. C. Harderwijk

Ledenvergadering van de ARP-Statencentrale Harderwijk op 8 november a.s. om 20.00 uur in hotel „Veld- en Boszicht“, Spoorlaan 42 te Nunspeet. Prof. dr. W. Albada, ARP-Eerste kamerlid, zal spreken over „Actuele problemen“.

Te koop: stencilmachine

Het partijsecretariaat maakte voor de vermenigvuldiging van stukken gebruik van de Rank Xerox 7.000; sinds kort is deze vervangen door de Rank Xerox 9.200. Voordien werd gebruik gemaakt van een stencilmachine, die nu te koop is, inclusief de stencilinkt, de stencils en het folio-stencilpapier. Mocht u belangstelling hebben, dan kunt u een bod doen op het totale pakket.

St. C. Ommen

De ARP-Statencentrale Ommen hervat zijn openbare ledenvergadering op 10 november a.s. in de „Olde Wheeme“ te Ommen om 20.00 uur. Het ARP-Tweede kamerlid B. Beumer hoopt te spreken over het onderwerp: „Na de Algemene Beschouwingen.“

Prof. Steenkamp voor CDA-Rotterdam

Het CDA-verband Rotterdam houdt dinsdag 16 november a.s. zijn tweede algemene ledenvergadering om 19.30 uur in het wijkgebouw „de Klimmende Bever“, Herenwaard 25 te Rotterdam. Gastspreker zal zijn prof. P. Steenkamp over o.a. de CDA-lijsttrekker.

CDA-Vlaardingingen

Op 28 oktober a.s. om 20.00 uur in het gebouw Triangel, Fransenstraat te Vlaardingingen zal Til Gardeniërs, KVP-Tweede Kamerlid spreken over het onderwerp: „Waar groeien wij naar toe“, tijdens de oprichtingsvergadering van het CDA-verband Vlaardingingen.

K.C. Haarlem

De ARP-kamercentrale Haarlem vergadert op 18 oktober a.s. noch op bestuurs-, noch op ledenniveau. Reserveer nu vrijdagavond 12 november voor de ledenvergadering in Hotel Krasnapolsky te Amsterdam.

St. C. Doetinchem

De ARP-statencentrale Doetinchem houdt op dinsdag 2 november a.s. in Luchroom-restaurant Vrukenbor, Hamburgerstraat 44 te Doetinchem haar ledenvergadering, waarin een aantal zeer belangrijke organisatorische zaken aan de orde zullen komen.

RADIO

De eerstvolgende radio-uitzending van de ARP is weer te beluisteren op zaterdag 13 november a.s., op Hilversum II van 18.20-18.30 uur.

CDA-kaderkursus Zwolle

Op donderdag 4 november 1976 om 10.00 uur vindt in hotel „Gijtenbeek“ de tweede bijeenkomst plaats van de CDA-kaderkursus te Zwolle

Programma:

10.00 uur: P. van Tellingen, „Voorlichter ARP-Tweede kamerfractie, over „Pers en Voorlichting“

14.00 uur drs. A. M. Oostlander, directeur dr. A. Kuypers-stichting, over: „Stromingen in de Nederlandse politiek“.

Vraag eens advies van een buitendienstmedewerker!

Wil een kiesvereniging (KV) zinvol functioneren dan zal zij tenminste regelmatig moeten bijeenkomen, d.w.z. ongeveer een keer per twee maanden. In totaal geeft dat in een seizoen ongeveer 5 à 6 vergaderingen. Een planning van de activiteiten wordt dan onontbeerlijk. Het zojuist uitgekomen draaiboek 1967/77 geeft diverse voorbeelden van een opzet van een zinvol seizoen-programma. U leest daarin ook het een en ander over de organisatorische voorbereiding van elk der vergaderingen apart. Ook komt de

inhoudelijke voorbereiding ter sprake. Bijzondere aandacht is voor elke K.V. vereist op het punt van de benadering van jongeren en vrouwelijke belangstellende leden. In het genoemde draaiboek worden daartoe diverse suggesties gedaan. Komt u met het draaiboek nog onvoldoende uit de voeten, schroom dan niet eens contact op te nemen met een van de buitendienstmedewerkers. Met name als u wilt afstappen van het geijkte vergaderpatroon, of indien u uw K.V. nieuw leven wilt inblazen. Hieronder geven we hun namen door met de rayons die zij bestrijken.

Kamercentrale Groningen
Statencentrale Assen
Statencentrale Emmen

H. Faber
Waardeel 39, Borger (Dr.)
tel. 05998-6175.

Kamercentrale Zwolle
Statencentrale Hoogeveen
Statencentrale Meppel

K. Lanting
Nachttegaalstraat 1, Hardenberg (O.)
tel. 05232-2779.

Kamercentrale Arnhem
Kamercentrale Nijmegen
Kamercentrale Utrecht

Mevr. M. L. Wolkamp-Jansen
Margrietlaan 16, Soestdijk
tel. 02155-1.12.73.

Kamercentrale Amsterdam
Statencentrale Gouda
Statencentrale Hilversum
en Nieuwe Amstel

H. Dijk
Kievitsheuvel 106, Bodegraven
tel. 01726-3143.

Kamercentrale Den Haag
Kamercentrale Den Helder
Statencentrale Haarlem
Statencentrale Velsen
Statencentrale Leiden

J. Tjabringa 1)
Colijnstraat 104, Katwijk
tel. 01718-7.35.15.

Kamercentrale Rotterdam
Kamercentrale Dordrecht
Kamercentrale Den Bosch
Kamercentrale Middelburg (evt)

Mevr. W. C. van Dinter-Vroegindewey
van Beethovenlaan 397, Maassluis
tel. 01899-1.53.09.

Helaas is er (nog) geen voorziening voor de Kamercentrales Leeuwarden en Maastricht.

Maakt u nu reeds een afspraak voor een bezoek aan uw bestuur.

1) De heer J. Tjabringa is tot eind oktober 1976 niet in de gelegenheid bezoeken af te leggen.

Noot: u kunt het draaiboek kosteloos aanvragen bij het partijburo. Adres: ARP-stichting, Dr. Kuypersstr. 3, Den Haag. Tel. 070-46.96.20.

Nieuwe herdruk draaiboek 1976/77

Ook dit seizoen bestaat er een grote belangstelling voor het „draaiboek“, waarin voor de kiesverenigingen een schat van informatie wordt gegeven over een veelheid van onderwerpen: van het schrijven van een persbericht tot informatie over het CDA. De belangstelling is zo groot – nog dagelijks komen aanvragen binnen – dat de voorraad totaal op is. In verband met het besluit van de AR-partijraad, van 25 september j.l., om met CHU en KVP de komende verkiezingen met een lijst uit te komen zal het draaiboek op enkele onderdelen enigszins bijgewerkt worden.

Uw aanvraag zal daarom niet direct gehonoreerd worden, maar even op zich laten wachten. Het spreekt van zelf dat met de nieuwe herdruk haast gemaakt wordt. Hopelijk kunnen wij binnenkort al het uitkomen ervan in deze krant aankondigen.

Voorbeelden leden contactblad in trek!

In NG van 16 oktober stond op de pagina „Van de Partij“ een artikel over het belang van leden contact-organen. Tevens stond daar vermeld dat men bij het partijburo (C. Bremmer) daarvan voorbeelden kon opvragen. Diverse k.v.'s vroegen inmiddels om voorbeelden, zodat de voorraad op raakt. Welke k.v.'s zouden mij aan enkele voorbeelden willen helpen? Deze kunnen dan op aanvraag worden toegezonden aan belangstellenden. Partijburo ARP, dr. Kuypersstraat 3, Den Haag, t.a.v. C. Bremmer.

DE FRACTIE IN ACTIE

Vijf edities beschikbaar

Standpunten, die door de AR-Tweede Kamerfractie zijn ingenomen, worden regelmatig samengevat in documentaties, welke onder de titel „De fractie in actie“ verschijnen. Er zijn nu vijf delen beschikbaar.

Deel I – periode juni 1973 t/m april 1975 f 0,50 per ex.

Deel II – periode april t/m oktober 1974 f 0,95 per ex.

Deel III – periode oktober 1974 t/m maart 1975 f 2,- per ex.

Deel IV – periode april t/m oktober 1975 f 2,- per ex.

Deel V – periode 1975 t/m februari 1976 f 2,50 per ex.

U kunt bestellen door het verschuldigde bedrag op postgiro 89673 t.n.v. AR-Partijstichting, Den Haag te storten met vermelding van het gewenste.

hypotheken

Denkt u aan een eigen huis?
 Geld hoeft dan geen
 struikelblok te zijn.
 Een hypotheek van de Spaarbank
 maakt 't u mogelijk. Er is óók
 voor u een hypotheek,
 aangepast aan uw
 inkomsten tot 100%
 Laat u uitgebreid adviseren
 door de

**SPAARBANK
GRONINGEN**

EIGEN HAARD
 Tel. 050-127902
 127687

Alle textielgoederen,
 bedden, dekens,
 matrassen, complete
 woninginrichting
 Grootzand 14 - 38 - 42, SNEEK - Midstr. 114, JOURE

Drukkerij De Longte B.V.

Postbus 171 - Dordrecht - Tel. 078-3.43.22

*Snelle offsetdrukkers
 voor meerkleuren
 reklamedrukwerk*

Visies op arbeid

In deze baten geven deskundigen hun visie op het begrip „arbeid” in de huidige samenleving.

De auteurs: drs. H. Borstlap, drs. A. Schouten, prof. dr. H. J. van Zutphen, mr. G. C. van Dam en drs. B. Beumer. Deze krant is bijzonder geschikt als handleiding voor een gesprek op de kiesvereniging of in kleinere groepjes.

Bestellingen door storting op postgiro 89673 t.n.v. AR-Partijstichting, Den Haag met vermelding van „Visies op arbeid”.

Prijstabel	
1 ex.	f 0,75 per ex.
2 t/m 4 ex.	f 0,60 per ex.
5 t/m 9 ex.	f 0,50 per ex.
10 t/m 24 ex.	f 0,40 per ex.
25 en meer ex.	f 0,30 per ex.

moe?
 lusteloos?
bio-fungin

versterkingswijn
 geeft nieuwe
 energie

*verkrijgbaar bij apotheker
 en drogist
 dr. Willmar Schwabe bv

SCHULING INDUSTRIE TECHNIEK BV

BINNENHAVENSTRAAT 20
 HENGL O.O.
 POSTBUS 52 TEL. 05400-156.00

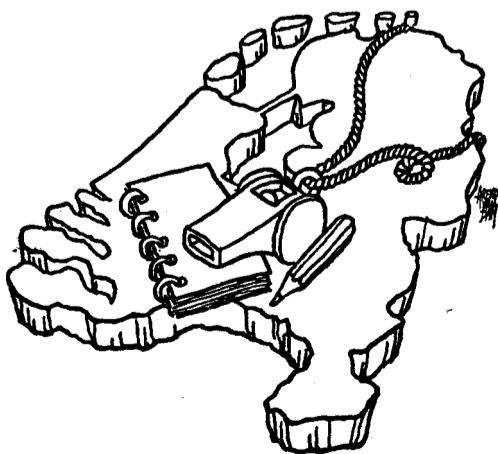
In dit boekje stelt de auteur, voormalig financieel-economische specialist van de ARP-Tweede-Kamerfractie en sinds kort hoogleraar aan de Vrije Universiteit, dr. Arend J. Vermaat drie thema's aan de orde:

- *Voldoet onze economische orde aan bijbelse normen?*
- *Groeten of verzoeren?*
- *Ethiek en politiek, over zwart geld en andere kwalen.*

Het geheel is rijk geïllustreerd met cartoons. Prijs per exemplaar f 3,50.

Bestellingen: Stort het verschuldigde bedrag op postgiro 89673 t.n.v. A.R. Partijstichting, Den Haag met vermelding van „Spelregels voor economie & politiek”.

SPELREGELS VOOR ECONOMIE & POLITIEK AREND J. VERMAAT

EEN UITGAVE VAN DE

stichting kader- en vormingswerk **ARP**

DR. KUYPERSTRAAT 3, 'S-GRAVENHAGE

WELWEZEN MET DE SPORT

Onlangs is een sportkatern verschenen onder de titel „Welwezen met de sport”. In deze vier pagina's tellende krant komende de volgende zaken aan de orde: de sportnota van Van Doorn, de overheid en de sport, sportverwording, de christelijke sportbeweging, sport en samenleving, reclame in de sport.

De meewerkende auteurs zijn: H. A. de Boer, L. A. van Splunder, prof. dr. I. A. Diepenhorst, W. F. H. Grashoff, C. J. van Leeuwen en G. J. Groenman.

De katern, die zich o.m. goed leent voor discussie in groepen, is in nabestelling tegen het volgende tarief verkrijgbaar:

1 ex. f 0,75; 2 t/m 4 ex. f 0,60 per ex.; 5 t/m 9 ex. f 0,50 per ex.; 10 t/m 24 ex. f 0,40 per ex.; 25 en meer ex. f 0,30 per ex.

Bestellingen via postgiro 89673 t.n.v. A. R. Partijstichting, Den Haag met vermelding van het gewenste.

WVG

NEDERLANDSE GEDACHTEN

weekblad van de anti-revolutionaire partij

32e jaargang - nr. 45 6 november

Begroting Verkeer en Waterstaat in de Tweede Kamer

Veilig Verkeer?

De laatste maanden zijn we voortdurend opgeschrikt door berichten, die erop wijzen dat, na een verheugende daling, het aantal verkeersslachtoffers weer toeneemt. Vanzelfsprekend kwam deze trieste ontwikkeling ook aan de orde, toen vorige week de begroting van Verkeer en Waterstaat in de Tweede Kamer werd behandeld.

De onderlinge taakverdeling binnen de CDA-frakties leidde ertoe, dat van onze kant hoofdstuk II van de Memorie van Toelichting - Verkeersveiligheid - door mij werd behandeld.

Verwijt aan ons allen

De stijging van het aantal verkeersslachtoffers leidde mijnerzijds niet tot een verwijt aan de minister „als minister, wel tegen ons allemaal, omdat onze maatschappij als geheel nog onvoldoende reageert op het verschijnsel verkeersslachtoffer”.

Men heeft de neiging dit te accepteren als een verschijnsel dat onlosmakelijk met het verkeer verbonden is en dat toch altijd anderen treft.

Hieraan valt gelukkig toe te voegen, dat zich een mentaliteitswijziging gaat

aftekenen. Ik heb in dat verband gewezen op betrekkelijk nieuwe organisaties en acties als: „De eerste Nederlandse Wielrijdersvereniging” en „Stop de kindermoord” en ook de wat oudere „Nederlandse Vereniging Bescherming Voetgangers” niet ongenoemd gelaten. En zeker heeft de minister ook zijnerzijds het een en ander gedaan; ik denk aan de oprichting van de direktie Verkeersveiligheid en aan de voorschriften voor het gebruik van autogordels en valhelmen.

Drijfzand of heipalen

Ook voor verkeersslachtoffers geldt niet alleen dat een mensleven altijd onbetaalbaar is, maar tevens dat het sparen van mensenvlens vaak veel geld kost.

Nu blijkt dat het moeilijk is, met de beschikbare gegevens over verkeersslachtoffers, de gevolgen te analyseren van maatregelen als voorgeschreven maximumsnelheden, buiten de bebouwde kom en de zgn. 1 november-wet (alcoholgebruik) en dat het vrijwel onmogelijk is daarmee het effect van toekomstige, betrekkelijk kostbare

Door drs. M. Beinema;
ARP-Tweede Kamerlid

maatregelen - wegeaanpassing bijv. - te taxeren.

Vandaar dat de Stichting Wetenschappelijk Onderzoek Verkeersveiligheid (SWOV) in „een beschrijving van de omvang en de ontwikkeling van het verkeer en de verkeersveiligheid in Nederland sinds 1964” de hoogste waarde hecht aan meer gegevens, die bovendien verder uitgesplitst zijn.

Ik heb die opvatting in het verkeersdebat verdedigd, immers „een verkeersveiligheidsbeleid dat niet gefundeerd is op zoveel mogelijk gegevens, is deels niet op heipalen maar op drijfzand gebouwd. Verschaffing van die gegevens, moet de hoogste prioriteit hebben”.

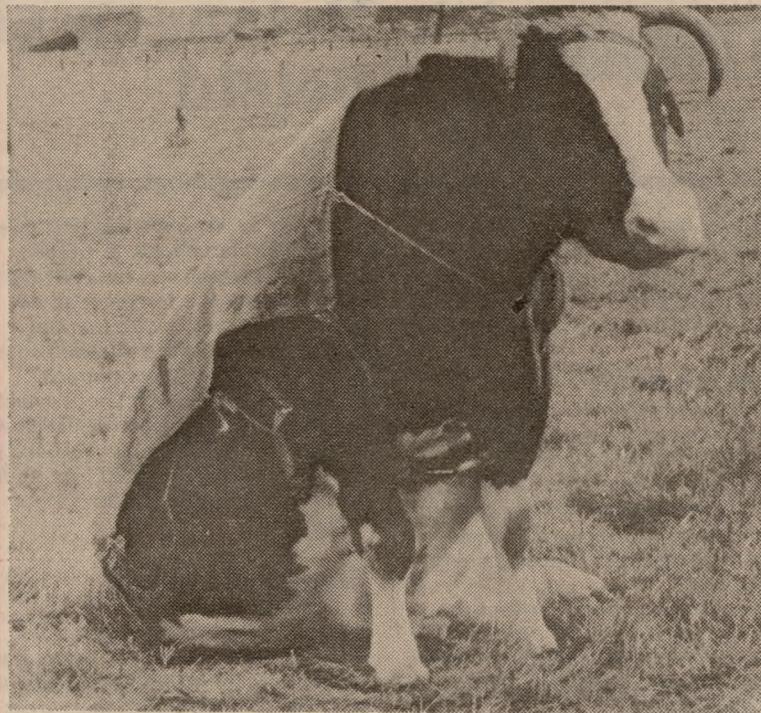
De minister heeft dat in zijn beantwoording in eigen woorden herhaald en dus beaamd.

De konsekwentie van deze opvatting moet m.i. wel zijn, dat in de komende jaren op de begroting van Verkeer en Waterstaat verhoudingsgewijs meer middelen beschikbaar gesteld moeten worden voor studie en onderzoek.

Gemeentelijke tenen

Een verblijdende ontwikkeling in de laatste jaren is, dat meer en meer bewoners van een wijk of een straat zich bezighouden met de verkeersveiligheid van hun omgeving. Dergelijke groepen zoeken nogal eens contact met de nog jonge direktie Verkeersveiligheid van het Ministerie van Verkeer en Waterstaat om deskundig commentaar te krijgen op

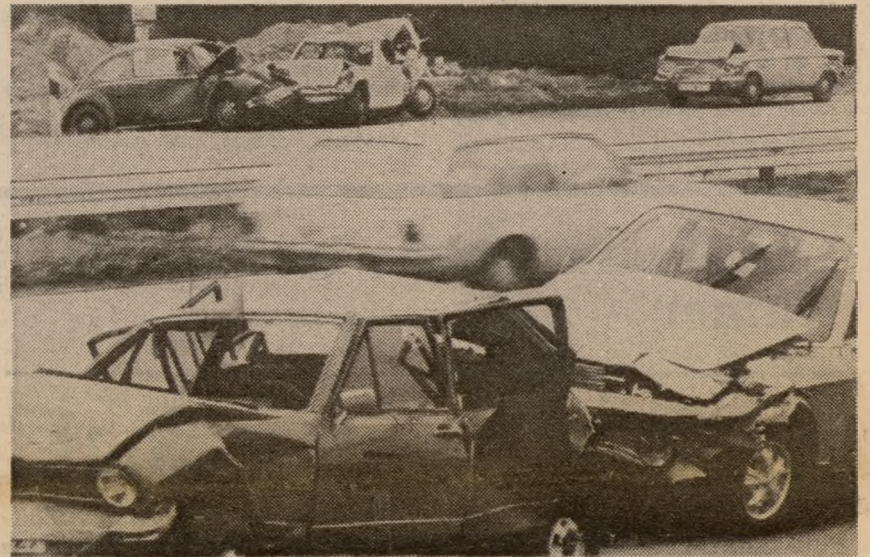
Landbouwdebat in teken plan Lardinois

Doorproduceren of bij de pakken neerzitten?

Behandeling begrotingen Verkeer en Waterstaat en van Landbouw en Visserij in de Kamer

Zowel de begroting van Verkeer en Waterstaat als van Landbouw en Visserij zijn deze week in de Tweede Kamer aan de orde geweest. In dit nummer wordt aandacht besteed aan het verloop van beide begrotingen. Verder in dit nummer van Nederlandse Gedachten samenvattingen van de toespraken van CNV-voorzitter J. Lanser en van prof. dr. H. J. van Zuthem voor een onlangs gehouden CNV-manifestatie te Rotterdam.

Veilig verkeer?

bestaande toestanden of op plannen die de gemeente heeft.

Dit advies vragen geschiedt meestal buiten gemeentebesturen om en de gemeentelijke tenen zijn dan vaak zo lang, dat ze gemakkelijk geraakt worden. Het één en het ander is zowel voorstelbaar als ongewenst. Een ideale oplossing zou zijn, dat de gemeente en de meedenkende burgers zich in gemeen overleg desgewenst tot de directie Verkeersveiligheid wenden.

Verkeersonderwijs

Het in discussie zijnde concept-wetsontwerp voor het basisonderwijs heeft velen aanleiding gegeven te vrezen dat het verkeersonderwijs bij de basisscholen bedreigd wordt. Uiteraard heeft ook de

VVD bij monde en motie van mevrouw Smit-Kroes deze storm in een glas water aangewakkerd. Mijn inziens heeft minister Westerterp in zijn beantwoording van de schriftelijk gestelde vragen terecht geantwoord dat hierbij feitelijk handhaving van dat onderwijs niet in het geding is, maar dat het gaat om de benaming.

Vast staat wel voor ons, dat dit onderwijs niet alleen moet blijven, maar zelfs uitgebreid moet worden tot de vervolgscholen. Vandaar dat collega P. A. M. Cornelissen (KVP) enkele maanden geleden bij de bespreking van het Beleidsplan voor de Verkeersveiligheid een door mij mee ondertekende motie indiende, waarin op die uitbreiding aangedrongen wordt.

Ik meen wel, en ik heb dat dinsdagavond

Vervolg op pag. 3

Binnenkort uniek standaardwerk over Groen van Prinsterer!

Een staatsman ter navolging

Half november verschijnt een bijzonder boek dat gewijd is aan de grote 19e-eeuwse staatsman Groen van Prinsterer. De titel ervan: „Een Staatsman ter navolging”. De prijs van dit ruim 260 pagina's tellende boek met tientallen foto's waaronder van de Groen-herdenking op 19 mei jl. De prijs bedraagt slechts f 13,50. Bestel dit boek, dat zich ook goed leent als sinterklaasgeschenk, door het overmaken van f 13,50 op giro 89673, t.n.v. ARPartij Stichting, Den Haag, m.v.v. titel en aantal. Meer informatie op pag. 4.

Een staatsman ter navolging

Groen van Prinsterer herdacht
(1876-1976)

W. Smeenk & Zonen
VLEUGELS, PIANO'S,
ORGELS
OVERTOORN 174
TEL. 020-18.51.51
AMSTERDAM

DEZE WEEK
IN WVG:

Begroting Verkeer en Waterstaat in de Kamer pag. 1 en 3
Landbouwdebat in Tweede Kamer pag 2
Aantjes over lijsttrekker Van Agt pag 3
Uniek boek over Groen van Prinsterer pag. 4
CNV-voorzitter Lanser: Zware jaren wachten ons pag. 5 en 6
Het CNV en de maatschappelijke ontwikkeling pag. 7 en 8
Arjos studiekonferentie Rechtsstaat en terreur pag. 9
Van de partij pag. 10 en 11

IN OGENSCHOUW

Belangen en beleid

De meeste mensen zijn niet zonder meer bereid om ten gunste van iemand anders een offer te brengen. Daarvoor moet een heel goede reden zijn, en het moet duidelijk zijn dat datgene waarvan zij afstand doen, ook inderdaad terecht komt bij diegenen voor wie het bestemd is.

Een andere reden waarom men niet tot een offer bereid is, is nog wel eens de vrees dat men geen garantie heeft dat anderen, in precies dezelfde omstandigheden, niet bereid zullen blijken te zijn hetzelfde offer te brengen.

Eigen belang

Er zijn nogal wat voorbeelden van dit soort situaties. Wie laat in zijn eentje, zijn auto staan om energie te sparen of het milieu minder te vervuilen? Wie is bereid om, als niet iedereen dat doet, salarisvermindering te accepteren om werklozen aan werk te helpen? Wie gaat vrijwillig op de „nullijn” zitten ten behoeve van anderen die dan wat meer kunnen krijgen?

Meestal past ieder voor zich die gedragslijn toe, die voor hem het beste is, en is weinig geneigd om rekening te houden met dat wat voor het grote geheel, voor de maatschappij, eigenlijk beter zou zijn.

We zouden heel wat verder zijn wanneer de gemiddelde Nederlander anders zou reageren, maar dat doet hij nu eenmaal niet, en het lijkt niet reëel om er op te gaan zitten wachten tot hij dat wel doet.

Groepsbelang

Dat geldt niet alleen voor het individu, maar ook voor groepen individuen die in belangenverzekeringen zijn georganiseerd. Mag je van de Bovag, de bond van garagebedrijven verwachten dat zij uit eigen beweging de verkoop of het gebruik van auto's zal proberen te verminderen?

Van tuinders dat ze minder voor hun producten vragen dan ze op de veiling kunnen krijgen? Van ambtenaren vinden dat ze vrijwillig salarisvermindering accepteren?

De laatste maanden zien we de vakbonden als belangenbehartigers bij uitstek. Zij komen op voor de belangen van hun leden, en in de eerste plaats voor rechtstreekse belangen als het loon en de arbeidsvoorwaarden. De laatste jaren hebben zij zich, in het belang van hun leden, ook ingespannen voor zaken die wel eens worden aangeduld als maatschappijvernieuwing, vooral op het gebied van de zeggenschap, en inkomensverdeling, maar ook met

betrekking tot het onderwijs. Het blijkt echter bijzonder moeilijk te worden wanneer de leiding van het FNV aan de leden voorstelt iets te doen aan de werkloosheid door middel van het brengen van een offer op het gebied van de lonen en arbeidsvoorwaarden. Dan blijken die lonen toch het zwaarst te wegen, en dan begrijpen veel leden van het FNV niet goed hoe hun vakbond op het idee kan komen om nu juist op het punt van de lonen een offer van hen te vragen.

Belang en beleid

Wat betekent het nu wanneer belangenorganisaties weigeren om vrijwillig mee te werken aan het tot stand komen van een beleid dat het mogelijk moet maken om de problemen waar de samenleving als geheel onder gebukt gaat tot een oplossing te brengen? Als in beginsel iedereen het er over eens is dat de werkloosheid het meest urgente probleem is, dan zal er toch een beleid moeten worden gevoerd dat daarvan uitgaat. De opvatting van belangengroepen kan dan niet doorslaggevend zijn. Zeker niet als men heeft ingezien hoe alles met alles samenhangt, zoals loonontwikkeling, collectieve uitgaven waaronder sociale

uitgaven die de overheid betaalt, investeringen, werkgelegenheid, belastingdruk en inflatiedreiging. Wat op het ene front gebeurt is bepalend voor het andere. Eigenlijk is er maar één instelling die bevoegd is deze factoren in hun onderlinge samenhang af te wegen en er uiteindelijk over te beslissen. Dat is de regering onder toezicht van het Parlement. Vanwege de samenhang kan de regering zich niet aan haar verantwoordelijkheden voor één of meer van deze punten onttrekken.

Beginsel

Indien het algemeen belang van een evenwichtig beleid dat nodig maakt, zal zij van haar bevoegdheden gebruik moeten maken, als tenminste het Parlement dat accepteert. Of het Parlement dat doet, hangt van de politieke partijen af die daarin vertegenwoordigd zijn. De mate waarin die partijen in staat zijn om een evenwicht te zoeken en te vinden hangt vooral af van het feit of zij belangenpartijen zijn of niet. Van een belangenpartij, en van een partij die door een bepaalde groep of klasse in de samenleving wordt gekozen en daarvan vooral de belangen in het oog houdt, zijn slechts eenzijdige beslissingen te verwachten. Tot afwezen zijn wij per definitie minder goed in staat. Opnieuw blijkt hoe belangrijk het is dat politieke partijen gebaseerd zijn op een veel ruimere visie, op een „beginsel”, zoals wij vroeger zeiden, dat zo'n partij niet ketent aan een bepaalde groep maar de ruimte geeft om op te komen voor hen die werkelijk in de knel zitten, en dat kunnen geheel verschillende groepen

zijn, afhankelijk van tijd, plaats en omstandigheden. Het is niet per definitie de arbeider, of de middenstander of de bejaarde. Het kan op een bepaald ogenblik óók de werkloze zijn of de hongerlijder in een ander land.

Partij of belangenorganisatie

Daar zal dan ook politiek rekening mee moeten worden gehouden. Als de nood van de werkloze het eerst de aandacht moet hebben, en als regering en Parlement het daarover eens zijn, dan zullen vele andere aspecten daaraan ondergeschikt moeten zijn. Als de investeringspolitiek van de ondernemers en het arbeidsvoorwaardenbeleid van de vakbonden daarop niet vrijwillig wordt afgesteld dan kan niemand het de regering kwalijk nemen dat die dan gaat regeren, en zich zowel met de lonen gaat bemoeien. Het beleid behoeft dan bepaalde belangen niet altijd te ontzien. Zo'n beleid verdient dan steun. Ook van die partijen die kunnen verwachten dat zij, door die steun te verlenen, stemmen zullen verliezen. Een partij die meent zich dat niet te kunnen permitteren is geen partij maar een belangenorganisatie.

C. V.D. W.

Landbouw debat in Tweede Kamer

Grond/Gas/Munt/Melk

Door drs. J. de Koning, ARP Tweede Kamerlid

Met die paar steekwoorden kunnen wel de belangrijkste actuele problemen in de landbouw-politiek worden getypeerd. Daarnaast zijn nog tientallen andere problemen aan de orde gekomen – ruilverkavelingen, beheersvergoedingen part-time bedrijven, bloemenimport, enz. – maar tot grote politieke geschilpunten lijken die nog geen aanleiding te geven.

Grond

De grondprijzen zijn de laatste tijd onrustbarend gestegen, meer zelfs dan uit de recente geïndexeerde waarde valt af te leiden. Daardoor wordt bedrijfsvergroting moeilijker – evenals bedrijfsvername – en de fiscus vaart wel bij een waardestijging die, bij een normale bedrijfscontinuïteit, slechts een fictief karakter heeft. Ook wordt de spanning verhoogd tussen beheerste, lage pachtprizen en vrije, hoge verkoopprizen. De overmiddelijke politieke consequentie is, dat de drang naar overheidsingrijpen groter wordt, en prijsstijgingen te matigen. De minister heeft in dat verband een balletje opgegooid om een discussie te openen over een algemeen voorkeursrecht voor de overheid bij vrije verkoop van

landbouwgronden. Dat balletje werd door de PvdA enthousiast gevangen, door CDA en VVD krachtig buiten het politieke speelveld geslagen.

Laten we voorop stellen dat de kwantitatieve betekenis van een algemeen voorkeursrecht van de overheid gering is, als we daarvan uitsluiten het voorkeursrecht voor de opvolgende zoon, het voorkeursrecht van de pachter en – wat voor de hand ligt uit een oogpunt van structuurverbetering – de voorkeurspositie voor de buurman. Wat dan nog overblijft is een zeer gering percentage van de vrij te verkopen landbouwgrond. Principeel is die geringe oppervlakte echter wel belangrijk. Wat is n.l. de rechtsgrond voor een voorkeursrecht van de overheid t.a.v. die grond?

Ik ben geneigd die rechtsgrond voldoende te achten in ruilverkavelingsgebieden of herinrichtingsgebieden, waar:

- op grond van een democratisch genomen beslissing;
- de eigenaren hun grond inbrengen in een nieuw toewijzingsplan;
- de overheid miljoenen ter beschikking stelt om een herverdeling te realiseren. Daarbuiten ontbreken deze condities. Moet de overheid wijzer zijn dan de vrije markt en gronden toewijzen aan andere dan de meest biedende? Wat is de rechtvaardiging daarvan en wat de kans op succes? De CDA-partijen zijn „in” voor een discussie daarover, maar zij hebben op voorhand gelijk met hun scepticisme.

Gas

Kort voor de begrotingsbehandeling heeft het kabinet een forse verhoging van de gasprijzen bekend gemaakt (1,9 ct/m³ voor volgend jaar). De overwegingen daarvoor komen enerzijds voort uit het energiebeleid, dat streeft naar het gelijkstellen van olie- en gasprijzen, anderzijds uit druk vanuit het buitenland. Met name Duitsland maakt groot bezwaar tegen lage aardgasprijzen voor onze tuinbouw, waardoor Duitse tuinders in

De EEG-commissie stelt voor het aantal koeien met 5% te verminderen door omschakeling naar vleesproductie, en tot een vergroting van de zuivelafzet met 5%.

een ongunstige concurrentieverhouding komen.

Zo'n forse verhoging verhoogt de kosten van een gemiddeld glastuinbouwbedrijf echter met een bedrag van f 5.000 à f 10.000. Voor ons is het zeer de vraag of de rentabiliteit van de bedrijven daardoor niet ernstig in gevaar wordt gebracht. De VVD deelde die zorg en koos de eenvoudigste oplossing: verhoog de gasprijs tot volgend jaar vrijwel niet. Dat gaat echter geheel voorbij aan de noodzaak van het gelijkstellen van gas en olie (er moet nog een verschil van ± 8 ct. overbrugd worden) en aan de druk uit het buitenland waarvan wij voor onze export afhankelijk zijn.

De CDA-fracties vroegen en verkregen daarom van de minister de toezegging dat een systeem ontwikkeld zal worden waarbij de gasprijzen verhogingen gekoppeld zullen worden aan de rentabiliteit. Dat helpt de tuinbouw het beste om – zij het met moeite – op den duur de „olie-pariteit” te bereiken. Om de druk op korte termijn te verlichten zal het „vast recht” verminderd worden en de tariefstructuur opnieuw worden bezien.

Munt

De monetaire chaos in de wereld stelt het EEG-landbouwbeleid voor grote moeilijkheden en vrijwel ondraaglijke lasten. Door de val van het Engelse Pond kost, binnen het geldende systeem, de subsidie op de levensmiddelenimport in Engeland 10 miljoen gulden per dag aan de kas van de EEG. Dat is niet vol te houden en het systeem moet dus

dringend gewijzigd worden. De weerstand van de Engelsen daartegen is groot. Wij suggereerden daarom drukmiddelen in het kader van de leningsoperaties aan Engeland. De minister reageerde daarop niet konkreet, maar was zich ervan bewust dat door deze gang van zaken een molensteen om de hals van Europa dreigt te worden gehangen.

Melk

De EEG dreigt te verzinken in een zee van melk. De EEG-commissie stelt daarom voor te komen tot een vermindering van het aantal koeien met 5%, door om te schakelen naar vleesproductie, en tot een vergroting van de afzet met 5%.

De kosten voor dat laatste moeten mede door de veehouders worden opgebracht. Dat laatste is een moeilijk te verteren zaak voor een groep waarvan de inkomens toch al ver onder het gemiddelde liggen.

Toch is het vooral in het belang van de veehouders zelf dat de druk op de zuivelmarkt wordt opgeheven. Zonder dat is immers een herstel van de rentabiliteit van hun bedrijven nauwelijks mogelijk.

Naast de „melkheffing” wordt ook voorgesteld alle moderniseringssubsidies voor de zuivelproductie in de EEG te verbieden. Dat is logisch, voorzover door deze subsidies uitbreiding van de productie wordt bevorderd.

Er is echter ook modernisering denkbaar die gericht is op verbetering van de arbeidsomstandigheden, vooral door verbetering van bedrijfsgebouwen. Die modernisering moet blijvend worden bevorderd.

Konklusie

Uit de laatste landbouwbeegroting van dit kabinet blijkt dat de grote lijnen van het na-oorlogs landbouwbeleid in deze regeringsperiode zijn doorgetrokken en dat daarvoor ruim voldoende politieke steun bestaat.

INFLATIE ALS POLITIEK PROBLEEM

Een rapport van een commissie van de wetenschappelijke instituten van KVP, ARP en CHU over de zorgwekkende omvang van de huidige inflatie

In dit CDA-rapport, waaraan onder andere is meegewerkt door prof. dr. H. W. J. Bosman, prof. dr. B. Goudzwaard, prof. dr. A. J. Vermaat, prof. drs. J. Weitenberg, drs. H. J. Ydo en drs. H. Borstlap, wordt aangegeven waarom inflatie bestreden moet worden, wat oorzaken van de inflatie zijn en welke remedies noodzakelijk zijn voor de inflatiebestrijding.

Het rapport telt 38 pagina's en kost f 4,25 per ex.

Bestel uw exemplaar door storting van het bedrag op postgiro 89673 t.n.v. AR-Partijstichting, Den Haag met vermelding van de titel van de brochure.

VERPLAATSBARE HOUTEN GEBOUWEN

directie- en schaftkoten
scholen en kerken
directie- en schaftwagens
etc.

HOUTBOUW **HAHBO**
HARDINXVELD

tel. Giessendam-Hardinxveld 3388

Toegespitst

De bekende twee-partijen-resolutie (In ontwerp) van de besturen van de PvdA en de PPR heeft deze week een bekrachtiging ontvangen.

De PPR heeft – niettegenstaande het feit dat in de kringen van de PvdA deze resolutie nogal wat beroering heeft veroorzaakt – duidelijk gemaakt dat deze resolutie niet gewijzigd mag worden. Onverkort moet daaraan worden vastgehouden. Eenvoudig al omdat „na langdurig onderhandelen, de tekst van deze resolutie het enige middel is gebleken beide partijen bij elkaar te houden” volgens de vice-voorzitter van de PPR.

Thans blijkt dus dat er méér aan de hand is geweest dan verzekerd te willen zijn van een progressief beleid zoals deze beide partijen dit proberen te zien.

Naast dit oogmerk leefde dus ook de overtuiging dat beide partijen bij elkaar moesten blijven. Dat is een nieuw facet waarmee ook rekening moet worden gehouden!

Er was op dat PPR-congres nog een nieuw facet te bespeuren. Wij hadden dit weliswaar vermoed, maar duidelijkheid is beter. Ook de

samenwerkende „zuster”-partij van de PvdA is beslist niet van plan het kabinet Den Uyl tot inzet van de verkiezingen te maken.

Slechts haar deelname aan het beleid wil de PPR verdedigen. De PPR vindt deze afspraak ook een winstpunt. Wij zijn benieuwd hoe de PvdA – gelet op de kritiek op de verkiezingscampagne van het CDA – hierop zal reageren.

Staatssecretarissen en politieke commissarissen

Bij de formatie van een nieuw Kabinet zal er in elk geval meer inzicht moeten komen in twee zaken menen wij. Het ene punt waarover klaarheid moet komen is de vraag of de a.s. ministers en staatssecretarissen het recht hebben zgn. politieke commissarissen bij hun beleid te betrekken. Dat wil zeggen niet-ambtelijke personen die de minister (staatssecretaris) officieel bijstaan met advies naast de ambtelijke adviseurs. Als dat zou moeten – wij zijn daarvan zoals bekend

geen voorstander – is het noodzakelijk de positie van deze officiële politieke adviseurs concreet vast te leggen zodat voor een ieder – ook voor de ambtelijke topfunctionarissen – bekend is waar, hoe en hoelang men er mee te maken heeft. De andere zaak betreft de staatssecretarissen. De huidige positie van deze onder-ministers is zeer summier vastgelegd. Na een aantal jaren ervaring hiermee te hebben opgedaan lijkt het noodzakelijk tot een evaluatie te komen. Zowel ten behoeve van „zijn” minister, zijn eigen positie en zijn functioneren ten aanzien van de volksvertegenwoordiging. Deze noodzaak wordt geaccentueerd door de praktijk van een aantal jaren dat een minister vaak „moet” samenwerken

met een staatssecretaris van een andere politieke kleur. Wil men in zo'n situatie toch op dat ene departement één gezamenlijk beleid voeren, is het dachten wij, dringend gewenst vooraf tot afspraken te komen. De formatie van een Kabinet is nog niet urgent. En dat is een reden om reeds thans tot beantwoording van beide vragen te geraken.

Niet sleutelen

De omroep gaat minister Van Doorn zeker ter harte. Hij is een van hen die met de omroepwetgever van oordeel is dat het daarin vervatte omroepbestel een goede zaak is. Dat willen wij vooropstellen bij de volgende opmerkingen. Naar zijn oordeel zou toch aan die wet gesleuteld moeten worden. Onder meer zou de band moeten worden doorgesneden tussen het lidmaatschap van een omroep en het abbonement op de betreffende gids. De minister meent dat als alleen leden meetellen die een bijdrage sec aan de omroeporganisatie betalen, het duidelijker wordt dat deze leden verbonden zijn met de doelstelling van

hun vereniging en de daarbij behorende programma's. Die telling is uitermate belangrijk: het aantal zenduren hangt daar van af! De Tweede Kamer heeft tegen dit voornemen naar onze mening terecht geopponereerd. Een motie door de heer Kleisterlee (KVP) inhoudende dat het doorsnijden van deze band niet acceptabel is, hangt nog boven de Tweede Kamer. Een stemming heeft n.l. nog niet plaatsgevonden. Wij menen dat deze motie zou moeten worden aanvaard. Afgezien van andere argumenten is het een niet te weerspreken feit dat er een binding bestaat tussen de voorkeur van een abonnee op een omroepblad en de keuze van zijn omroep. De ervaring sedert jaren leerde dat een duidelijke betrokkenheid aanwezig is. Het programmablade is n.l. meer dan een „spoorboekje” dat de weg wijst naar het tijdstip van de uitzending en de daarbij behorende programma's. Een omroepblad is mede een verenigingsorgaan. Een „clubblad” dat mede bepalend is voor de keuze voor een omroep. De identiteit van een omroep wordt dan óók daarin weerspiegeld.

VAN ATOTU

Solidariteit in de onderneming

Naar te voorzien was, zouden bij het eerste optreden van Van Agt als kandidaat-lijsttrekker voor het CDA een aantal zaken in het bijzonder de aandacht trekken.

Deze punten waren zijn stellingname ten aanzien van het gevoerde kabinetsbeleid, zijn standpunt met betrekking tot de nog voor de verkiezingen aan de orde komende onderwerpen van grote politieke betekenis, de kwestie van een voor de verkiezingen uit te spreken voorkeur of af te leggen intentieverklaring, de rol van het zgn. ethisch reveil in de verkiezingscampagne (waaronder met name de abortuszaak), het al dan niet aan het lijsttrekkerschap verbonden zijn van het kandidaat-fractievoorzitterschap en het kandidaat-premierschap.

Het waren vooral deze punten, waarnaar de belangstelling (terecht) uitging, en waaraan zijn aanwijzing als lijsttrekker zou worden beoordeeld. Daarnaast waren uiteraard een aantal meer algemene aspecten van belang, zoals de aksenten die hij zou leggen in de politiek in het algemeen en de manier van optreden.

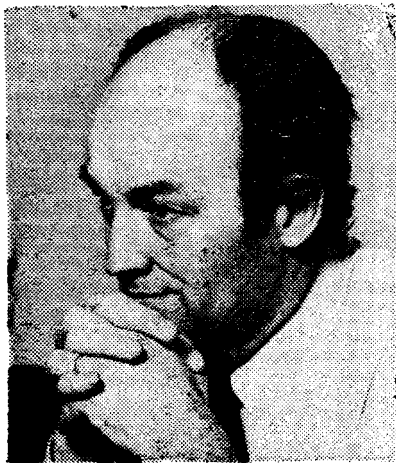
Loyaal en zelfstandig

Om met dit laatste te beginnen: vorige week ben ik daar reeds met een enkel woord op ingegaan. De presentatie was herkenbaar positief. Hij volgde de PvdA niet in haar ten opzichte van het CDA zich afzettende methode, maar evenmin trad hij met de VVD in concurrentie in de bestrijding van de PvdA. Ten aanzien van degenen, met wie thans politiek wordt samengewerkt, nam hij de vereiste loyaliteit in acht, zonder daarmee evenwel aan de eigen zelfstandigheid afbreuk te doen. Het is zonneklaar dat de verkiezingsstrijd voornamelijk zal gaan tussen CDA en

PvdA. Daarin ligt voor het CDA de niet geringe verleiding verborgen, zich als de „natuurlijke tegenspeler” van de PvdA te gaan beschouwen en opstellen. Van Agt heeft aan die inleiding geen enkele voet gegeven, en dat moet hem als een grote verdienste worden aangerekend. Alleen door duidelijk te markeren, waar onze eigen visie een samenwerking met socialisten of liberalen aantrekkelijk maakt dan wel bemoeilijkt, kan de christen-democratie een eigen weg aangeven en er voor bewaard worden (via de contra-polarisatie) in de maalstroom van de polarisatie te worden meegesleurd. En wat de presentatie nog betreft: Van Agt trad zelf op en maakte daarmee duidelijk aan voorzegers geen behoefte te hebben. Het zal nog interessant worden te observeren waartoe dit kan leiden.

Het kabinetsbeleid

Vanzelfsprekend ging de belangstelling er zeer naar uit, hoe zijn lijsttrekkerschap zich zou verhouden tot zijn verantwoordelijkheid als minister in het huidige kabinet. Welnu, die verantwoordelijkheid heeft hij niet verloochend. Hij beperkte die niet tot het gevoerde beleid, maar strekte haar uitdrukkelijk uit ook tot zijn rol bij de totstandkoming van het kabinet en de motieven die hem daarbij hadden geleid. Dit kader van te staan voor de politieke beslissingen, die hij mede voor zijn verantwoordelijkheid heeft genomen veroorloofde hem tevens om de nadruk te leggen op het coalitie karakter van het kabinet en daardoor op het compromiskarakter van tal van beslissingen. Een besluit behoeft in christen-democratisch oog niet „het best denkbare” te zijn, om toch als in de gegeven omstandigheden juist en verantwoord te kunnen worden verdedigd.

Betrokkenheid en afstand

Dit is een andere (en een betere) benadering dan een, waarbij alleen datgene uit het gezamenlijk beleid wordt verdedigd dat met de eigen visie overeenkomt waarbij alles wat daarvan afwijkt aan de „schuld” van de coalitiepartners wordt geweten. De PvdA doet dit laatste wel, maar verbindt daar merkwaardiger wijs tevens de pretentie aan „het kabinetsbeleid” tot inzet van de verkiezingen te maken. Dat is innerlijk tegenstrijdig en bij nadere beschouwing blijkt het ook slechts een poging te zijn de eis „Den Uyl moet blijven” in een beleidsmatig kleed te (ver)hullen. Ons gaat het om het beleid en om onze verantwoordelijkheid. Dat bepaalt betrokkenheid en afstand. Als de PvdA ons daarvan een verwijt maakt, wordt het goed opletten hoe zij nu zal reageren op de wel zeer afstandelijke houding die de PPR nu ten aanzien van het kabinetsbeleid aanneemt. De kniebuigingen die deze progressieve bondgenoot de PvdA wil laten maken, worden langzamerhand wel erg diep.

Solidariteit in de onderneming

Met betrekking tot de hete politieke hangijzers in de nog resterende maanden van de huidige kabinetsperiode was vooral de opstelling ten aanzien van de VAD een pikant punt. Het kort tevoren uitgekomen Voorlopig Verslag van de Tweede Kamer was immers, ook wat de inbreng der christen-democratische fracties betreft, uitermate kritisch. Bovendien is niet verborgen gebleven dat

ook binnen het kabinet een zeer moeizaam beraad aan de indiening van het wetsontwerp was voorafgegaan. Nu moet er natuurlijk ruimte zijn voor een optimaal functioneren van ons parlementaire stelsel bij de verdere behandeling van het wetsontwerp. Het politieke klimaat wordt echter niet weinig vertroebeld, als echter bij de (terechte) kritiek de grondgedachte geheel verloren gaat.

Het opvallende in de stellingname van Van Agt in zijn kwaliteit van kandidaat-lijsttrekker van het CDA was nu, dat hij de kwesties van vermogensaanwasdeling en ondernemingsraden met nadruk benaderde vanuit de solidariteit in de onderneming. Vanuit die benadering er blijkt van gevend, dat de kritiek uit christen-democratische kring bij hem weerklank ondervindt, droeg hij bij tot de zuivering van een politiek klimaat, waarin zonder vertekend wantrouwen een zakelijke discussie kan plaats hebben over de vraag, op welke wijze die solidariteit het beste gestalte kan worden gegeven. Dat dit nog een immense opgave zal worden, kan iedereen duidelijk zijn. Maar het is de enige weg om loyaliteit jegens het kabinetsbeleid en zelfstandige beleidsbepaling van het CDA in goed evenwicht tot hun recht te doen komen.

Voorkeur of intentie

De met veel spanning tegemoet geziene kwestie van het al dan niet blijf geven van een voorkeur of het uitspreken van een zgn. intentieverklaring sloot goed bij het voorgaande aan. Een herhaling van de formatie-1973 behoort niet tot de mogelijkheden. Sommigen brengen de it als groot nieuws maar het is een standpunt dat reeds bij de formatie in 1973 en sindsdien onafgebroken door KVP en ARP is ingenomen. Alle „eisen” aan het CDA in die geest waren overbodig en konden alleen maar dienen ARP en KVP andere bedoelingen in de schoenen te schuiven. Niettemin kan het zijn nut hebben, dat Van Agt dit nog eens met zoveel woorden bij deze gelegenheid herhaalde. Voor de formatie-1977 verbond hij er echter de uitspraak aan, het „voor de hand liggend te vinden allereerst naar voortzetting van de samenwerking tussen christen-democraten en progressieven te streven”. De daaruit sprekende voorkeur lag al opgesloten in de nadruk,

waarmee hij zichzelf aanduidde als „de door het gehele CDA-bestuur tot lijsttrekker gekozen vice-premier van het kabinet”. Het werd versterkt door zijn uitspraak, dat er wel „duidelijke redenen moeten zijn om de partners van de afgelopen vier jaar te verlaten”.

Het woord aan de ander

Wie dit uitspreekt, heeft ook het volste morele en politieke recht om eraan toe te voegen, dat bij mislukking van dit voorkeursstreven alternatieve mogelijkheden niet bij voorbaat als afgesneden worden beschouwd. De positiebepaling doet zowel recht aan het gerechtvaardigde verlangen naar een voorkeursuitspraak als aan de voorkeur voor een meerderheidskabinet als aan het standpunt dat geen democratische partijen elkaar bij voorbaat dienen uit te sluiten.

Op deze manier kunnen zelfs de premier en de vice-premier uit eenzelfde kabinet als politieke tegenstanders een verkiezingscampagne voeren. Wie na alle eerder gedane uitspraken en na deze uitspraak van de lijsttrekker nog steeds meent slechts een „lood-om-oud ijzer”-theorie en het tegen elkaar uitspelen van mogelijke partners te beluisteren, roept wel heel sterk de vraag op, of hij zelf eigenlijk zulk een samenwerking wel begeert. Daarom is de enige juiste conclusie, dat het woord nu aan de PvdA is.

Vertrouwen

Op de andere in de aanhef van dit artikel genoemde punten hoop ik de volgende keer in te gaan. Het lijkt misschien wat overvloedig er zo uitvoerig in twee afleveringen over te schrijven, maar de zaak is er belangrijk genoeg voor, omdat ik meen dat het eerste publieke optreden als kandidaat-lijsttrekker in hoge mate de aard van de te voeren campagne bepaalt. In elk geval zal uit het voorgaande duidelijk zijn, dat voor wat de reeds besproken onderwerpen betreft, dit optreden ons alle aanleiding geeft de anti-revolutionaire partij op te wekken zich met vertrouwen achter de keuze van het CDA-bestuur stellen.

Van Agt

Verbeteringen ten bate van gehandicapte weggebruikers noodzakelijk

Vervolg van pag. 1

jl. in de Kamer ook gesteld, dat bij het voortgezet onderwijs de nadruk minder op strikt technische kennis en meer op sociale aspecten gericht zal moeten zijn. We moeten daarbij het gevaar zien, dat de mens achter het stuur een wild dier wordt en dat gevaar, door het te noemen

en te analyseren, verkleinen.

Gehandicapten in het verkeer

Een kleine minderheid van de weggebruikers heeft door een handicap

minder mogelijkheden dan de meerderheid. Het past zowel binnen het beleid van het kabinet als binnen onze eigen opvattingen, dat deze achtergestelden zoveel mogelijk gelegenheid krijgen hun achterstand te compenseren. Daarom heb ik al voor het Kamerreces bij de bespreking van de Nota Parkeerbeleid erop aangedrongen, dat minister Westerterp al zijn niet geringe mogelijkheden zou gebruiken om te bevorderen dat gehandicapten landelijk, dus ook buiten hun woonplaats, geldende parkeervoorzieningen krijgen. Immers de gehandicapte voor wie het parkeren alleen in zijn eigen plaats gemakkelijk

wordt, is in zijn toch al mindere bewegingsvrijheid meer beperkt dan noodzakelijk en dus aanvaardbaar is. Natuurlijk is een snelle oplossing van dit probleem bemoeilijkt door de gemeentelijke autonomie en een aantal meer praktische bezwaren. Daarvoor zijn evenwel oplossingen te vinden, zoals ook blijkt uit de brief die de Vereniging voor Nederlandse Gemeenten maart jl. aan de minister over deze en dergelijke kwesties schreef. De minister heeft ons woensdag jl. enige hoop gegeven, door te verklaren dat de voorbereidingen voor verbeteringen ten bate van gehandicapten in een verder gevorderd stadium zijn gekomen.

Rectificatie

Bij het artikel over de Begroting Binnenlandse Zaken „De overheid is niet meer wat zij geweest is” op pagina 1 van Nederlandse Gedachten van vorige week is tot onze spijt de naam van de auteur – t.w. Dr. W. de Kwaadsteniet, ARP-Tweede Kamerlid – weggevoerd. Wij hopen dat wij dit met dit berichtje hebben rechtgezet.

Bijzonder boek over Groen van Prinsterer

Een staatsman ter navolging

Op 19 mei jl. werd de honderdste sterfdag herdacht van de staatsman mr. Guillaume Groen van Prinsterer, grondlegger van de Anti-Revolutionaire en Christelijk-Historische Richting in de Nederlandse politiek.

Herdenking

Op de begraafplaats „Ter Navolging” in Scheveningen sprak minister van binnenlandse zaken mr. W. F. de Gaay Fortman een kort herdenkingswoord. In de Waalse kerk te Den Haag hielden tijdens een herdenkingsdienst prof. dr. J. W. van Hulst, dr. W. Aalders en mr. A. M. Donner redevoeringen. De politieke weekbladen en wetenschappelijke tijdschriften van ARP en CHU besteedden in hun periodieken uitvoerig aandacht aan de figuur van Groen van Prinsterer.

Partijraad

De vormingsstichtingen van ARP, CHU en KVP namen het initiatief tot bundeling van al deze bijdragen in een speciale uitgave. Binnenkort is het dan zover. *Het is de bedoeling dat op de najaarspartijraad van 13 november a.s. de eerste exemplaren van dit unieke boekwerk te koop zullen zijn.*

Inhoud

Geschiedkundigen, theologen, kerkhistorici en politici getuigen in deze uitgave, elk met hun bijdrage, van de vooraanstaande plaats die Groen van Prinsterer in het politieke leven van ons

land heeft ingenomen. Het boek valt uiteen in een achttal delen. Na een voorwoord van mr. C. E. Schelfhout, voorzitter van de CDA-coördinatiecommissie van de vormingsstichtingen van ARP, CHU en KVP, zijn de herdenkingsredevoeringen, die op 19 mei 1976 zijn uitgesproken, opgenomen. In het deel „In het algemeen” komt het volgende ter sprake. Een artikel van dr. G. Puchinger over Groens' levenseinde, een artikel van mevr. J. L. van Essen over het leven van mevr. Groen van Prinsterer-v.d. Hoop, een artikel van minister de Gaay Fortman over Groen van Prinsterer als staatsman en tenslotte een bijdrage van oud-premier dr. W. Drees over Groen van Prinsterer als een nobel figuur.

Schoolstrijd

Het derde deel „Politiek en Historie” bevat diverse interessante artikelen van o.a. oud-minister Beernink, drs. T. M. Gilhuis, dr. R. H. Bremmer, dr. J. Zwaan, H. Algra en mevr. J. L. van Essen. In dit deel komen o.a. aan de orde zaken als de schoolstrijd, Groen van Prinsterer als historicus, de verhouding van Groen tot Thorbecke en Groen van Prinsterer als parlementariër.

Geloofsleven

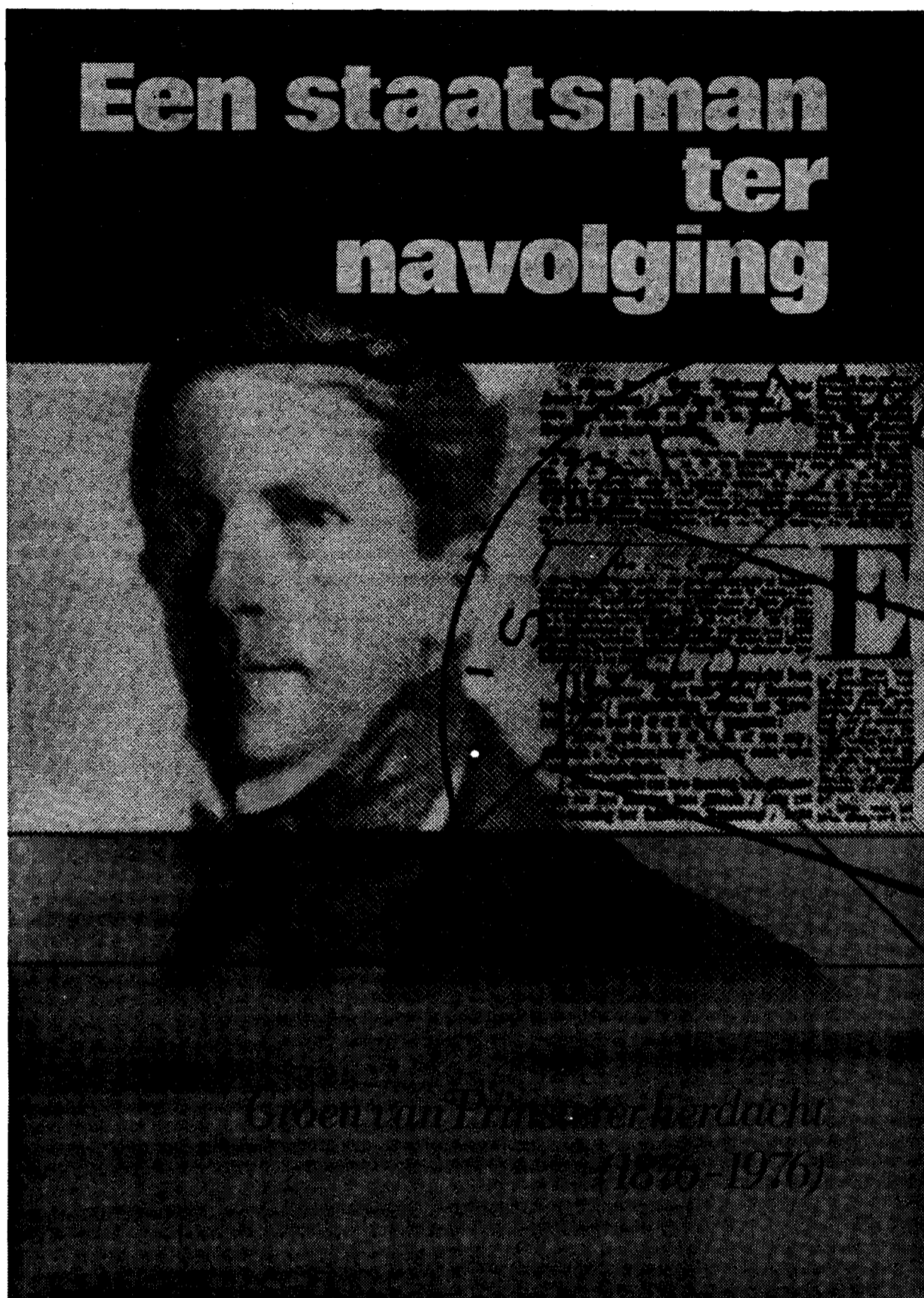
In het vierde deel getiteld „Groen en het geloof” gaan diverse auteurs in op het geloofsbrieven van Groen van Prinsterer en zijn positie in de Nederlands Hervormde Kerk. In dit deel zijn o.a. bijdragen opgenomen van mevr. dr. Elisabeth Kluit – een groot kenner van het

De ARP-ereleden Algra en Donner tijdens de terdenking van de 100e sterfdag van Groen van Prinsterer

ARP-voorzitter De Boer en CHU-voorzitter Van Verschuier tijdens de kanslegging op de begraafplaats „Ter navolging”.

Voorzijde omslag van „Een staatsman ter navolging”

Reveil in Nederland – verder artikelen van de hoogleraren Plomp en Van den Berg. Minister van Staat mr. J. Donner schrijft over de verhouding van Groen tot de Afgescheidenen. Ook komt de positie van Groen tot de Rooms-Katholieken uitvoerig ter sprake.

In het vijfde deel van dit boek „Groen en de revolutie” komt o.a. Groens' hoofdwerk „Ongeloof en Revolutie” ter sprake. In het volgende deel getiteld „Groen als scribent” vertelt dr. G. Puchinger het een en ander over de kwaliteiten van Groen van Prinsterer als journalist. Dr. C. Rijnsdorp analyseert het handschrift van Groen van Prinsterer.

Politici over Groen

In deel zeven schrijven diverse politici over het leven van Groen. Dit zijn o.a. m. W. Aantjes, dr. R. J. H. Kruisinga, mr. F. H. J. J. Andriessen. Naast deze politici uit de kring van de christen-democraten komen ook parlementariërs van de zijde van VVD, PvdA en SGP aan bod. Deel acht van dit boek „Gegevens over Groen” bevat o.a. een lijst van uitspraken over Groen van Prinsterer in de jaargangen van Anti-Revolutionaire Staatskunde, een uitvoerige literatuurlijst en een personenregister.

Fotoreportage

In dit boek zijn tientallen waardevolle

historische foto's opgenomen. Ook is een uitvoerige fotoreportage opgenomen van de herdenking van de honderdste sterfdag van Groen op 19 mei 1976 jl. Het omslag van het boek is uitgevoerd in paars-oranje kleuren. Op het voor-omslag is o.a. gebruik gemaakt van het motief van de Groen-postzegel.

Bestelwijze

De prijs van dit ruim 260 pagina's tellende boek bedraagt slechts f 13,50. U krijgt dit

boek in huis door het verschuldigde bedrag over te maken op giro 89673, t.n.v. AR-partijstichting, Den Haag met vermelding van titel en aantal. Op de najaarspartijraad van 13 november a.s. zullen de eerste exemplaren ten verkoop worden aangeboden. Neem dan meteen een exemplaar als Sinterklaas-geschenk voor uw familie of eventueel vrienden mee. Er is dit jaar erg veel over Groen van Prinsterer geschreven Maar deze uitgave steekt daar ongetwijfeld bovenuit.

CHU-fractievoorzitter Kruizinga, ARP-fractievoorzitter Aantjes, staatssecretaris De Jong en oud-minister Beernink tijdens de herdenkingsdienst in de Waalse kerk.

Samenvatting van de toespraak van de heer J. Lanser, CNV-voorzitter, tijdens een CNV-manifestatie te Rotterdam.

Zware jaren wachten ons

„Met de werkgelegenheid in Nederland staat het er niet best voor. De Miljardnota voor 1977 en bijbehorende stukken laten daar geen enkele twijfel over bestaan. We zitten in heel moeilijk vaarwater en de vooruitzichten zijn bepaald niet hoopgevend”, aldus CNV-voorzitter J. Lanser onlangs tijdens een CNV-manifestatie in Rotterdam. Hij vervolgde zijn verhaal met te stellen, dat voorspellingen op economisch terrein natuurlijk altijd veel onzekerheden bevatten. Maar op dit ogenblik zijn de onzekerheden groter dan ooit. Bovendien zijn de voorspellingen eerder aan de optimistische dan aan de pessimistische kant. Verder zei de heer Lanser dat één ding dan ook wel vast staat: „er staan ons zware jaren te wachten. Regering en bedrijfsleven zullen met veel verstand en beleid en met inspanning van alle krachten te werk moeten gaan om de reeds bestaande en nog dreigende moeilijkheden het hoofd te bieden.

Kritiek punt

De heer Lanser is van mening dat de gang van zaken in Nederland in hoge mate afhankelijk is van de koers die het Nederlandse bedrijfsleven nu gaat volgen. Hij zei hierover: „Die koers moet

gericht zijn op economisch herstel. Maar economisch beleid is geen zaak op zichzelf. Het moet ook aangepast zijn aan en ruimte laten voor maatschappelijke ontwikkeling. Een plan voor economisch herstel moet daarom niet alleen gericht zijn op rendement, investeringen en werkgelegenheid, maar ook duidelijke doelstellingen bevatten ten aanzien van zaken als arbeid en arbeidsomstandigheden, medezeggenschap, inkomensverdeling en vermogensaanwasdeling. Ik meen dat het niet teveel gezegd is dat we op een kritiek punt zijn beland. Evenals in 1945 vereist de situatie dat we een gezamenlijk beleid uitstippelen en dat gezamenlijk gaan uitvoeren. Doorgaan op de weg van onderlinge strijd kan de moeilijkheden alleen maar vergroten en zal de oplossing aanzienlijk bemoeilijken. Het is dan ook de hoogste tijd om de strijdbijl te begraven en samen de hand aan de ploeg te slaan. En waarom zou dat niet kunnen? Het staat immers wel vast dat de gezamenlijke belangen van werkgevers en werknemers veel groter zijn dan de onderlinge tegenstellingen.”

Kernprobleem

Het lijkt de heer Lanser zonneklaar dat vooral werknemers het grootste belang hebben bij een goed lopend, gezond bedrijfsleven. Hun bestaan is er voor een groot deel van afhankelijk. Alleen behoren zij, juist omdat hun bestaan daarmee zo nauw is gemeoid, meer invloed te hebben op de gang van zaken en eerlijk te delen in de opbrengsten. Daarnaast vindt hij het al even helder dat werkgevers geen enkel belang hebben bij verdere verscherping van de onderlinge tegenstellingen. Het is ook voor hen en voor de bedrijven van het grootste belang dat werkgevers en werknemers zich

samen inspannen voor een gemeenschappelijk vast te stellen beleid. „Die gemeenschappelijke verantwoordelijkheid”, zei de heer Lanser, „is het kernprobleem. Voor het CNV is dat de ideale basis voor zijn stellingname ten opzichte van de economische ontwikkeling. Dat is een zaak van mensen die voor elkaar verantwoordelijk zijn en samen moeten zorgen voor menswaardige toestanden en rechtvaardige verhoudingen.”

Matiging

De heer Lanser stelde, dat het CNV het in grote lijnen eens is met de doelstellingen van de regering voor het sociaal-economisch beleid in de komende jaren. Hij zei hierover: „Dit houdt in dat ook wij erkennen dat niet alleen beperking van de groei van de particuliere inkomens, maar ook van de collectieve en sociale voorzieningen helaas onvermijdelijk is. Dat is onontkoombaar wanneer wij werkloosheid en inflatie werkelijk willen bestrijden en zowel de collectieve als de sociale voorzieningen zoveel mogelijk in stand willen houden.” Volgens de heer Lanser klinkt het echter fraaier dan het is. Iedereen weet volgens hem, dat de overheid een groot deel van haar inkomsten gebruikt voor voorzieningen die wij als volk dringend nodig hebben. En zodra de overheid die uitgaven matigt – zoals ook nu wordt voorgesteld – zijn er onmiddellijk grote of kleinere groepen van de bevolking die daartegen in het geweer komen omdat zij menen, dat hun belangen of zelfs nationale belangen worden geschaad. Er moet worden bezuinigd waar dat maar mogelijk is. Maar dan zonder wezenlijke belangen te schaden en met name op plaatsen waar onnodige franje tot overbodige uitgaven leidt.

Concrete afspraken

De heer Lanser stelde, dat het CNV in zijn commentaar op de 1-procents-operatie en op de rijksbegroting voor 1977 als voorwaarde heeft gesteld, dat de ingreep in de sociale voorzieningen evenwichtig en sociaal verantwoord moet zijn en dat de positie van de zwakste groepen daarbij moet worden ontzien. Hij meent, dat dit doelstellingen zijn die het waard maken om er zo nodig een offer voor te brengen. Ook weer als het straks om prijscompensatie en loonsverhoging gaat. Hij zei hierover: „De regering mikt op een loonsomstijging van 8 à 8½ procent bij een prijsstijging van 6,5 procent. Die 8 à 8½ procent is geen doelstelling, maar een geschatte uitkomst van het voorgestelde beleid. Dat is minder dan in 1976, maar nog altijd een hoger percentage dan gewenst is voor een verbetering van de werkgelegenheid. In het komende beraad zullen werkgevers en werknemers bereid moeten zijn mee te werken aan een beleid waarbij deze percentages in elk geval niet worden overschreden. Maar ik meen dat wij evenzeer bereid moeten zijn de vraag onder ogen te zien of er geen mogelijkheden zijn zowel de loonsomstijging als de prijsstijging nog 1 à 1½ procent verder omlaag te drukken en zo het dringend noodzakelijke herstel te versnellen. Want zelfs het nu voorgestelde beleid zal, als er geen verdere tegenvallers komen, er hooguit toe leiden dat er in 1980 nog 150 000 werklozen zijn. De christelijke

publikaties CDA-instituten

Europees beleid
„Bouwstenen voor een Europees beleid”
rapport van de wetenschappelijke instituten van KVP, ARP en CHU
60 pag.; f 6,50

Commentaar Contourennota
„Samen verantwoordelijk voor het onderwijs”
commentaar op de nota „Contouren van een toekomstig onderwijsbestel”
publikatie van de wetenschappelijke instituten
71 pag. (groot formaat); f 9,90

Inflatie
„Inflatie als politiek probleem”
rapport van de wetenschappelijke instituten
38 pag.; f 4,25

Welzijnsbeleid voor ouderen
beschouwingen over bejaardenbeleid,
plus conclusies CDA-studiedag
publikatie van de wetenschappelijke instituten
78 pag.; f 5,90

alle prijzen inclusief verzendkosten

Bestellingen:

- giro 89 67 3 t.n.v.
AR-Partijstichting, Den Haag

vakbeweging zal ' daarin niet mogen berusten zonder zekerheid te hebben dat werkelijk alle bruikbare middelen zijn benut.

Regering, werkgevers en werknemers zijn daarvoor samen verantwoordelijk. Daarom zullen, op korte termijn, concrete afspraken moeten worden gemaakt voor het in 1977 te voeren beleid.”

Verdeling van werk

De heer Lanser is van mening dat bij het huidige peil van werkloosheid, nu reeds het nodige gedaan dient te worden om het werk beter over de mensen te verdelen. Daar zijn verschillende middelen voor, van arbeidstijdverkorting af tot vervroegde pensionering toe. Daarbij behoren echter enkele kanttekeningen te worden gemaakt. ■ Bij maatregelen als vervroegde pensionering zullen we moeten waken voor een mentaliteit van: de jongeren

moeten werk hebben, dus de ouderen moeten er maar uit.

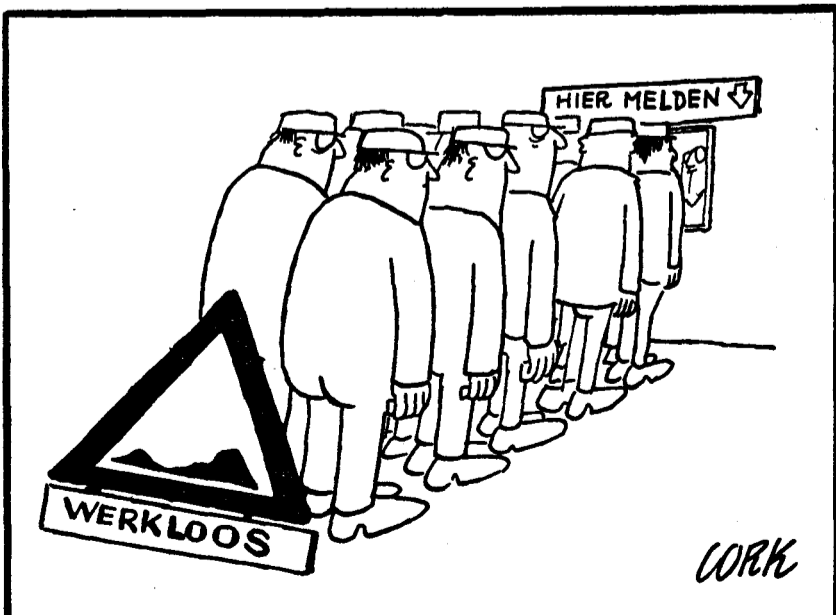
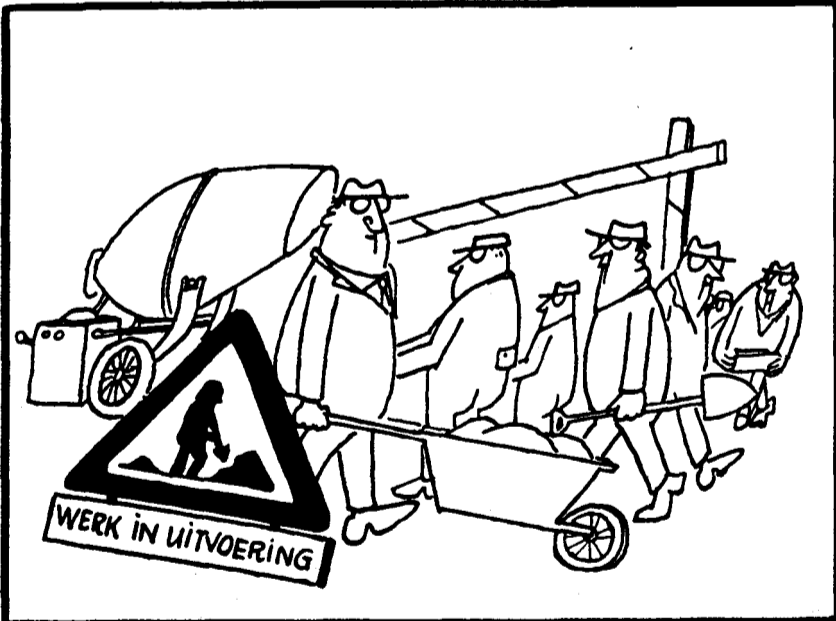
■ Dergelijke maatregelen kunnen wel middelen zijn om de bestaande werkgelegenheid beter te verdelen, maar scheppen geen nieuwe werkgelegenheid. De productie en het nationale inkomen worden er niet groter van.

■ Binnen het CNV zal de vraag aan de orde moeten worden gesteld of men bereid is mee te werken aan een andere verdeling van het werk, ook wanneer men daarvoor misschien enkele procenten loon zou moeten prijsgeven.

Inkomensverschillen

Een belangrijke vraag bij de komende loononderhandelingen zal volgens de heer Lanser zijn hoe we verder moeten

Vervolg op pag. 6

NEDERLANDSE GEDACHTEN

Weekblad van de A.R.P.
Evangelische volkspartij
Waarin opgenomen Ad Rem
(officieel orgaan Arjos)
onder redactie van:
G. A. Kleff (voorzitter)
G. F. Ph. de Boer
H. W. van den Brink
D. Corporaal
mevr. T. van Gelder-de Boer
dr. W. de Kwaadsteniet
mr. C. van de Wetering
N. M. Hogeland
(redaktie-sekretaris)

Adres van redactie,
advertenties en administratie:
Dr. Kuyperstraat 3,
's-Gravenhage,
tel. (070) 46.96.20,
giro 89673.

Abonnementsprijs:
f 12,50 per halfjaar.
Giro 89673 ten name
van de A.R. Partijstichting
te 's-Gravenhage
Losse verkoop f 0,85

Studenten/jongeren
abonnement
f 7,50 per halfjaar.
Advertentie-exploitatie:
020-24.91.12.

CNV is en blijft voor stander van vrij overleg tussen werkgevers en werknemers

Vervolg van pag. 5

gaan met de verkleining van inkomensverschillen. Hij zei: „In de jaren 1973 tot en met 1976 steeg het reëel vrij beschikbare inkomen voor AOW-trekkers met 25,1 procent en voor mensen met het wettelijk minimumloon met 16,5 procent, terwijl de iets hogere inkomens stegen met 11,7 procent, het modale inkomen met 7,1 procent, tweemaal het modale inkomen met 2,1 procent. Wie viermaal het modale inkomen ontving (dus een inkomen dat nu rond 100 000 gulden belooft) ging in die jaren reëel met 1,9 procent achteruit. Deze cijfers tonen duidelijk aan dat de verschillen belangrijk kleiner zijn geworden. Daarnaast wordt met allerlei overheidsmaatregelen in dezelfde richting gewerkt. Ook in 1977 zal dat weer gebeuren. Zoals bekend, is het CNV voorstander van redelijke inkomensverschillen. Het heeft daarom meegewerkt aan verkleining van de bestaande verschillen. Het wordt echter hoog tijd dat nu eerst eens duidelijk wordt vastgesteld wat het

gecombineerde effect is van al dit soort maatregelen samen voor de verschillende inkomensgroepen.

Bij het CNV bestaat sterk de indruk dat met name de middengroepen door al deze maatregelen samen danig in de knel dreigen te raken of al zijn geraakt. Daarover zal eerst meer duidelijkheid moeten komen voordat kan worden beslist of in redelijkheid nog meer van deze groepen kan worden gevergd.”

Elementen van het beleid

In het beleid dat nu voor 1977 en volgende jaren moet worden vastgesteld spelen ook de vermogensaanwasdeling, de ondernemingsraad en het structuurbeleid van de overheid een grote rol, volgens de heer Lanser. Hij zei hierover:

„Het één is onlosmakelijk met het ander verbonden. Wanneer werknemers hun looneisen matigen en daardoor bedrijfsvermogens toenemen mogen zij terecht vragen om een aandeel in de vermogensgroei. En met nog meer reden dan tevoren mogen zij ook vragen om

meer invloed op het investeringsbeleid en andere beslissingen van de ondernemingsleiding die ook voor hun toekomst bepalend zijn. De christelijke vakbeweging heeft, op grond van aan het Evangelie ontleende opvattingen over de verantwoordelijkheid van de mens, al jaren voor medezeggenschap en VAD gepleit. En ook de christen-democratische partijen hebben duidelijk de principiële

rechtsgronden van deze eisen erkend. Het maakt de oplossing van de huidige problemen niet eenvoudiger wanneer de werkgevers blijven weigeren mee te werken aan een ontwikkeling die door een grote meerderheid van de bevolking als gewenst en gerechtvaardigd wordt beschouwd. Er moet naar mijn mening te praten zijn over technische moeilijkheden en schadelijke effecten die men met name

van de VAD verwacht. Het CNV is daartoe bereid, maar dan wel met als uitgangspunt dat het principe van VAD juist is. Ook voor werkgevers moet dat uitgangspunt kunnen zijn. De christelijke vakbeweging heeft overigens ook reden om een beroep te doen op het kabinet om mee te werken aan regelingen van medezeggenschap en VAD overeenkomstig de opvattingen van het CNV. De voorstellen van het kabinet ten aanzien daarvan hebben ons bepaald teleurgesteld. Dat geldt met name voor het wetsontwerp op de VAD, waarvan de inhoud zonder ingrijpende wijzigingen voor ons niet aanvaardbaar is.”

Vrij overleg

„Het CNV is en blijft voorstander van vrij overleg tussen werkgevers en werknemers. De vrijheid en eigen verantwoordelijkheid van de organisaties van het bedrijfsleven heeft de christelijke vakbeweging steeds als een groot goed beschouwd.

Aan die vrijheid mag alleen worden getornd wanneer het overleg tot afspraken leidt die belangrijke nationale doelstellingen in gevaar brengen. Dan immers heeft de overheid een eigen verantwoordelijkheid die haar tot ingrijpen kan dwingen.

Zuike ingrepen moeten natuurlijk worden beperkt tot gevallen van uiterste noodzaak. Het bedrijfsleven zelf kan er veel aan doen om een dergelijke ingreep voor 1977 onnodig te maken”, aldus de heer Lanser.

DE FRACTIE IN ACTIE

Vijf edities beschikbaar

Standpunten, die door de AR-Tweede-Kamerfractie zijn ingenomen, worden regelmatig samengevat in documentaties, welke onder de titel, „De fractie in actie” verschijnen. Er zijn nu vijf delen beschikbaar.

Deel I – periode juni 1973 t/m april 1975 f 0,50 per ex.
Deel II – periode april t/m oktober 1974 f 0,95 per ex.
Deel III – periode oktober 1974 t/m maart 1975 f 2,- per ex.
Deel IV – periode april t/m oktober 1975 f 2,- per ex.
Deel V – periode 1975 t/m februari 1976 f 2,50 per ex.

U kunt bestellen door het verschuldigde bedrag op postgiro 89673 t.n.v. AR-Partijstichting, Den Haag te storten met vermelding van het gewenste.

In uw gemeente al een CDA „verkiezingsteam”

Dezer dagen ontvangen de besturen van de klesverenigingen c.q. afdelingen van ARP, CHU en KVP en de lokale CDA-verbanden een schrijven van de voorzitter en secretaris van het CDA en van de voorzitters en secretarissen van ARP, CHU en KVP, die nadere aandacht waard is. Het gaat hier om een belangrijke brief. De zaak van de voorbereiding van de verkiezingscampagne wordt daarin aan de orde gesteld. Het feit dat ARP, CHU en KVP besloten hebben om met één CDA-lijst aan de kamerverkiezingen van 1977 deel te nemen, „houdt een opdracht in voor het heden en opent een perspectief voor de toekomst”, zo staat in deze brief o.a. te lezen.

Opdracht

Die opdracht voor het heden houdt o.a. in dat van elk actief lid een bijdrage wordt verwacht aan de verkiezingscampagne. In iedere plaats (gemeente) dient er een CDA-verkiezingsteam tot stand te komen. Dit team moet door de gezamenlijke plaatselijke afdelingen, of lokale CDA-verbanden worden ingesteld. Het zal bevoegdheid moeten krijgen plaatselijk de campagne voor te bereiden en te organiseren en het contact met het regionaal campagne-team te onderhouden. Het is van het allergrootste belang dat men tot het instellen van een dergelijk team overgaat. Even belangrijk is het dat men er zoveel mogelijk naar

streeft alle partijen bij dit verkiezingsteam te betrekken. Immers de campagne is een zaak van ARP, CHU, KVP en rechtstreekse CDA-leden gezamenlijk. Het is kortom van het grootste belang dat de CDA-partners in de gemeenten de hoofden bij elkaar steken, een CDA-verkiezingsteam instellen en het adres van de secretaris en de voorzitter meedelen aan de secretaris van het betreffende regionale campagne-team.

CDA-campagneteam

Het regionale CDA-campagneteam is belast met de leiding van de campagne in de betrokken regio's. De CDA-campagneteams bestaan uit vertegenwoordigers van de drie partijen en uit de kring van rechtstreekse leden, moeten in hun werkgebied de campagne organisatorisch voorbereiden en opzetten. De verkiezingen c.q. afdelingen krijgen binnenkort nog nader bericht over richtlijnen voor de te voeren campagne. Ook zal er een handboek verkiezingen verschijnen waarin veel nuttige informatie wordt verstrekt. Dit handboek zal aan een adres per gemeente toegezonden worden. Daarover binnenkort meer.

SPELREGELS VOOR ECONOMIE & POLITIEK

In dit boekje, dat uitgegeven is door de Stichting Kader- en Vormingswerk ARP, stelt de auteur, voormalig financieel-economisch specialist van de AR-Tweede-Kamerfractie en sinds kort hoogleraar aan de Vrije Universiteit, dr. Arend J. Vermaat drie thema's aan de orde:

- Voldoet onze economische orde aan bijbelse normen?
- Groeien of versoberen?
- Ethiek en politiek, over zwart geld en andere kwalen.

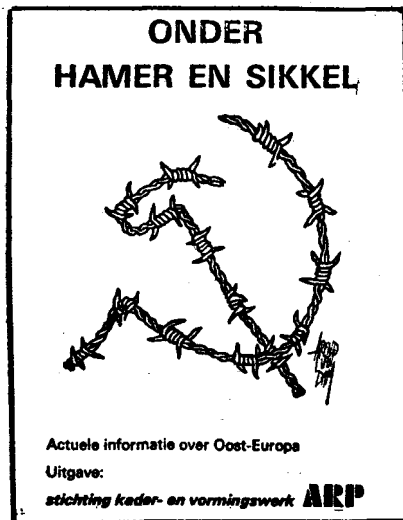
Het geheel is rijk geïllustreerd met cartoons. Prijs per exemplaar f 3,50.

Bestellingen:
Stort het verschuldigde bedrag op postgiro 89673 t.n.v. A.R. Partijstichting, Den Haag met vermelding van „Spelregels voor economie & politiek”.

ONDER HAMER EN SIKKEL

Nu in West-Europa de discussie over de verhouding communisme-parlementaire democratie weer opblaait, heeft de Stichting Kader- en Vormingswerk ARP het initiatief genomen actuele informatie over Oost-Europa in een boekje te bundelen.

Zes deskundige auteurs belichten diverse aspecten van de situatie in Oost-Europa.

Actuele informatie over Oost-Europa
Uitgave:
stichting kader- en vormingswerk ARP

Aan de orde komen o.m. de politieke ontwikkelingen sinds 1945, de positie van de kerken, het buitenlands beleid, broedertwisten in het internationaal communisme, handel en economie en de verhouding tot de „derde wereld”. Staatssecretaris Kooijmans schreef een inleidend woord. De prijs van dit boekje is f 5,-. Dit is niet duur gezien de vele fraaie foto's en cartoons van F. Behrendt en Arend van Dam. Voor iedereen die geïnteresseerd is in de geschiedenis van deze tijd en van het communisme in het bijzonder is dit een onmisbaar hulpmiddel. Stort verschuldigd bedrag m.v.v. titel en aantallen op giro 89673, t.n.v. ARPartij Stichting, Den Haag.

STER ELITE FREESIA'S
ELITE ANJERSTEEKEN
VASA ALSTROEMERIA

n.v. HANDELS-
KWEKERIJ

M. C. VAN
STAAVEREN

AALSMEER,
POSTBUS 265,
TEL. 02977-2.11.51

BON

Naam:

Adres:

Woonplaats:

Wenst abonnement

Wenst proefnummers

Adres: Ned. Gedachten, antwoordno. 66, Den Haag. Géén postzegel.

Abonnementsprijs f 12,50 per half jaar.
Jongeren/studenten abonnement f 7,50 per half jaar.

**NEDERLANDSE
GEDACHTEN**

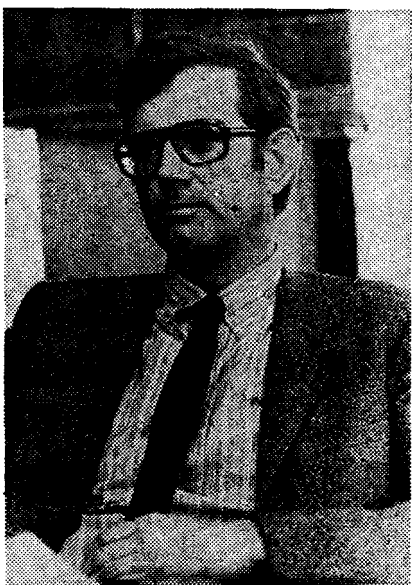
veel gelezen, veel geciteerd.

Samenvatting van de toespraak van prof. dr. H. J. van Zuthem tijdens een CNV-manifestatie te Rotterdam

Het CNV en de maatschappelijke ontwikkeling

„Het lijkt erop, dat de vakbeweging een moeilijke tijd tegemoet gaat. Een tijd van sterke beheersing van de loonontwikkeling t.b.v. de collectieve voorzieningen en de werkgelegenheid. Zal de vakbeweging bereid en in staat zijn die loonbeheersing mogelijk te maken? Met deze woorden begon prof. dr. H. J. van Zuthem zijn toespraak op

inhoud van het werk e.d. Er ligt voor de vakbeweging ook een erg belangrijke taak op het terrein van de ontwikkelingslanden. Ook hier geldt, dat de vakbeweging haar taak ziet, maar lang niet altijd daadwerkelijk aan de ontwikkelingsamenwerking werkt." Prof. Van Zuthem hoopt, dat de vakbeweging wegen zal weten te vinden het werk van de Stichting Ontwikkelingssamenwerking Vakbeweging voort te zetten. Het zal volgens hem een enorme opgave zijn de

dat het CNV een zodanig beleid zal moeten voeren, dat de weg naar een federatie van de drie open blijft. De eigen identiteit van de christelijke vakbeweging sluit een samenwerking met andere bonden niet uit.

Eigen identiteit

Hierover zei de spreker: „Als ik het goed zie zal de eigen identiteit t.a.v. de maatschappelijke problemen op langere

GEDEELDE VERANTWOORDELIJKHEID

Dit boekje bevat de belangrijke redevoeringen, uitgesproken tijdens de voorjaarspartijraad van 10 april jl.

■ de rede van H. A. de Boer
„Om een CDA met karakter”

■ de rede van mr. W. Aantjes
„Delen in verantwoordelijkheid, werk en offers”

Tevens is opgenomen de tekst van de resolutie over één CDA-lijst.
Omvang: 32 pagina's, geïllustreerd.

Prijs f 3,- per exemplaar.

Bestellingen
Stort het bedrag op postgiro 89673F T.N.V. AR-Partijstichting, Den Haag.
met vermelding van „Gedeelde verantwoordelijkheid.”

Verantwoordelijkheid dragen

Ten aanzien van het eerste onderwerp zei prof. Van Zuthem, dat de bereidheid verantwoordelijkheid te dragen in de bedrijven naar zijn mening in dient te houden, dat reeds nu wordt gestreefd naar een bedrijfsstructuur, waarin werknemers mede het beleid bepalen. Hij zei: „De gedachte van het CNV over een Gemeenschappelijk Bestuur komt hieraan tegemoet. Binnen het kader van ons huidige vennootschapsrecht kan worden gedacht aan een raad van commissarissen, waarin nu al tenminste de helft van de leden door de werknemers wordt benoemd. We zullen echter bereid moeten zijn in ontwikkelingen te denken. Er is waarschijnlijk een lang leerproces nodig, waarbij de overige overlegvormen in de bedrijven (zoals ondernemingsraad en afdelings- of werkoverleg) nadrukkelijk moeten worden ingeschakeld. De vraag, waarom dan reeds nu moet worden gedacht aan het dragen van medeverantwoordelijkheid, zal naar mijn inzicht principieel moeten worden beantwoord op grond van het feit dat werknemers door hun arbeid reeds nu medeplichtig zijn aan het produkt of de dienst. We kunnen de kwestie van de verantwoordelijkheid van de mens niet afdoen met een simpele verwijzing naar de taak die door het bedrijf wordt opgelegd. Ook al zullen we om allerlei redenen nooit de situatie bereiken, waarin iedereen volledig beseft waaraan hij door zijn arbeid bijdraagt, de huidige situatie waarin velen onkundig blijven en onwetend worden gehouden is onnodig onmenselijk”.

Samenwerking met directies

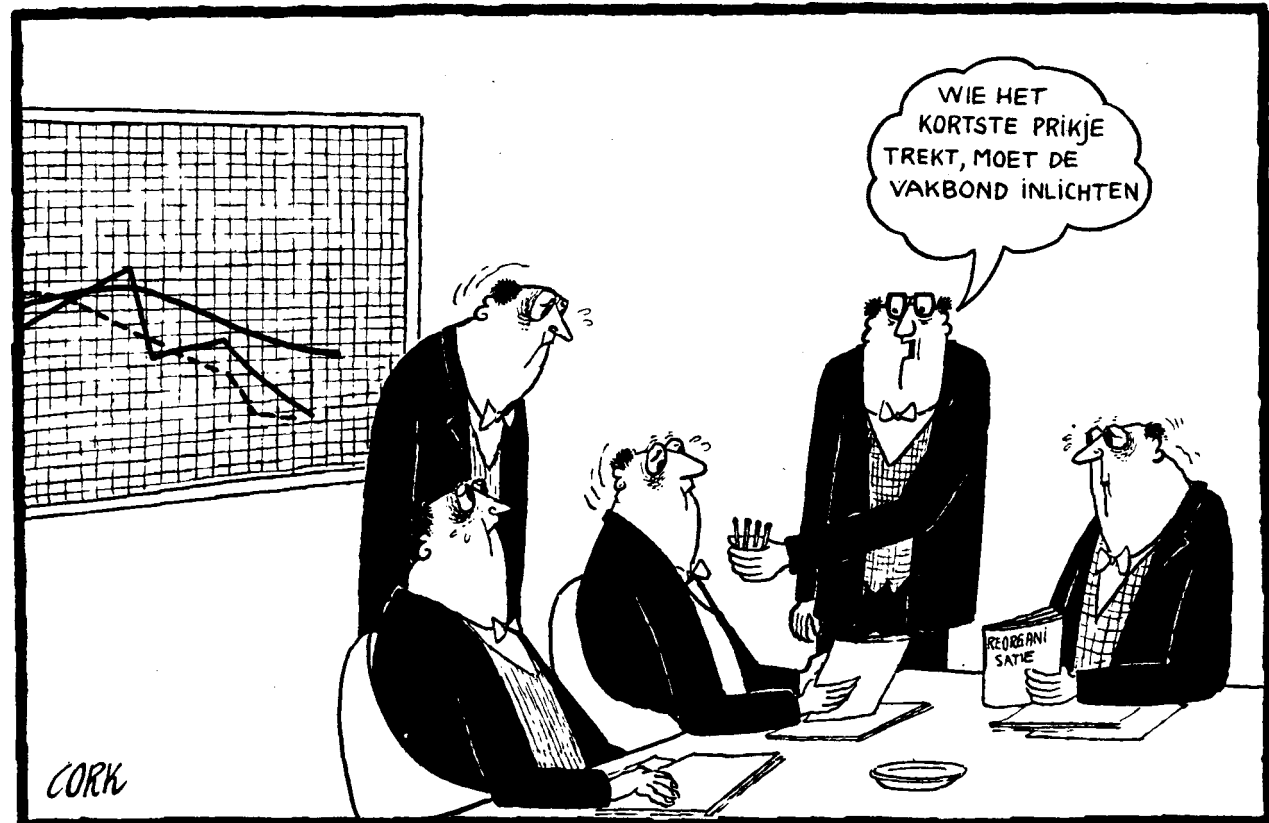
Over dit tweede onderwerp zei prof. Van Zuthem: „Het lijkt mij te verdedigen, dat we uiteindelijk naar een situatie moeten, waarin de zeggenschap in de bedrijven bij de werknemers berust. Een redelijke begrenzing van die zeggenschap kan dan alleen worden veroorzaakt door de zeggenschap die hogere organen in onze samenleving hebben. Zonder hierop nader in te gaan, denk ik aan de bevoegdheden die aan de overheid en aan bedrijfstaksgewijze en nationale

organen worden toegekend. Hier ligt overigens wel een duidelijke reden, de zeggenschap binnen de bedrijven nooit los te zien van de machtsverdeling binnen een samenleving als geheel. Wat zal in een dergelijke uiteindelijke situatie de positie zijn van de leiding (de directies)? Democratie maakt naar mijn mening leiderschap niet overbodig. Met democratie is verenigbaar een situatie, waarin aan gekozen leiding duidelijke bevoegdheden worden toegekend. In die zin is samenwerking met directies een vanzelfsprekendheid, al zullen ook in die uiteindelijke situatie spanningen en conflicten niet uitblijven. Op het ogenblik is de positie van de directies tweeslachtig. Zij staan veelal tussen de werknemers en kapitaalverschaffers in. Ten aanzien van deze samenwerking geldt naast het meer strategische argument van de leerschool, het meer principiële argument van de gezamenlijke medeplichtigheid van werknemers en directies voor het produkt of de dienst en de maatschappelijke gevolgen hiervan. Hoezeer directies en werknemers ook tegenstanders kunnen zijn in visie en belangen, geen water van de zee wast het feit weg dat zij door hun arbeid elkaars medeplichtigen zijn.

Offers brengen

Ten aanzien van het derde onderwerp, het brengen van offers, zei prof. Van Zuthem: „We zullen eerst moeten erkennen, waaraan we door onze arbeid bijdragen (bewust of onbewust), alvorens een visie te kunnen ontwikkelen op het te voeren beleid. Solidariteit met de derde wereld bijvoorbeeld moet beginnen met een duidelijker zicht op de economische verhoudingen van oorzaak en gevolg. Ik sluit daarmee een solidariteit die voortkomt uit liefdadigheid niet uit, maar, het is de vraag of onze liefdadigheid voldoende groot zal zijn voor een redelijke ontwikkeling van de derde wereld. Als er iets is, waarin het CNV zijn kracht kan tonen, dan is het wel het ontwikkelen van de bereidheid offers te brengen. Wanneer we spreken over naastenliefde, dan is onze naaste toch wel in de eerste plaats degene, die de gevolgen ondervindt van de wijze waarop we thans produceren en consumeren.

Vervolg op pag. 8

de onlangs gehouden CNV-manifestatie te Rotterdam.

Die bereidheid is er, zo zei prof. Van Zuthem, gelukkig in toenemende mate. Er zijn volgens hem ook aanwijzingen, dat vele werknemers hieraan willen meewerken, waardoor de vakbeweging ook in staat zal zijn haar beleid gericht op de collectieve voorzieningen en de werkgelegenheid uit te voeren in samenwerking met overheid en werkgevers.

Beroep op solidariteit

„Een eenvoudige opgave zal het overigens niet zijn”, vervolgde prof. Van Zuthem zijn toespraak. „Er zal een zwaar beroep gedaan moeten worden op de solidariteit. Een solidariteit van de werkenden t.o.v. de werklozen, van de beter betaalden t.o.v. minder bedeedden, van de oudere generaties t.o.v. de jongeren die van school komen. Er is nog een andere reden om te spreken van een moeilijke tijd voor de vakbeweging. Meer dan ooit zal van de vakbeweging worden gevraagd op immaterieel terrein initiatieven te nemen. Hierbij zal het vooral gaan om de kwaliteit van het werk en de mondigheid van de werknemer. Wanneer er aan het loonfront weinig muziek kan worden gemaakt, is er wellicht ook meer tijd en aandacht voor de immateriele zaken. Deze zaken hebben wel altijd de aandacht gehad, maar vergeleken met lonen en arbeidsvoorwaarden is de deskundigheid op deze terreinen achtergebleven. Ik denk aan het personeelsbeleid, aan mogelijkheden van democratisering in de bedrijven en in overheidsinstellingen, aan de invloed van de technologie op de

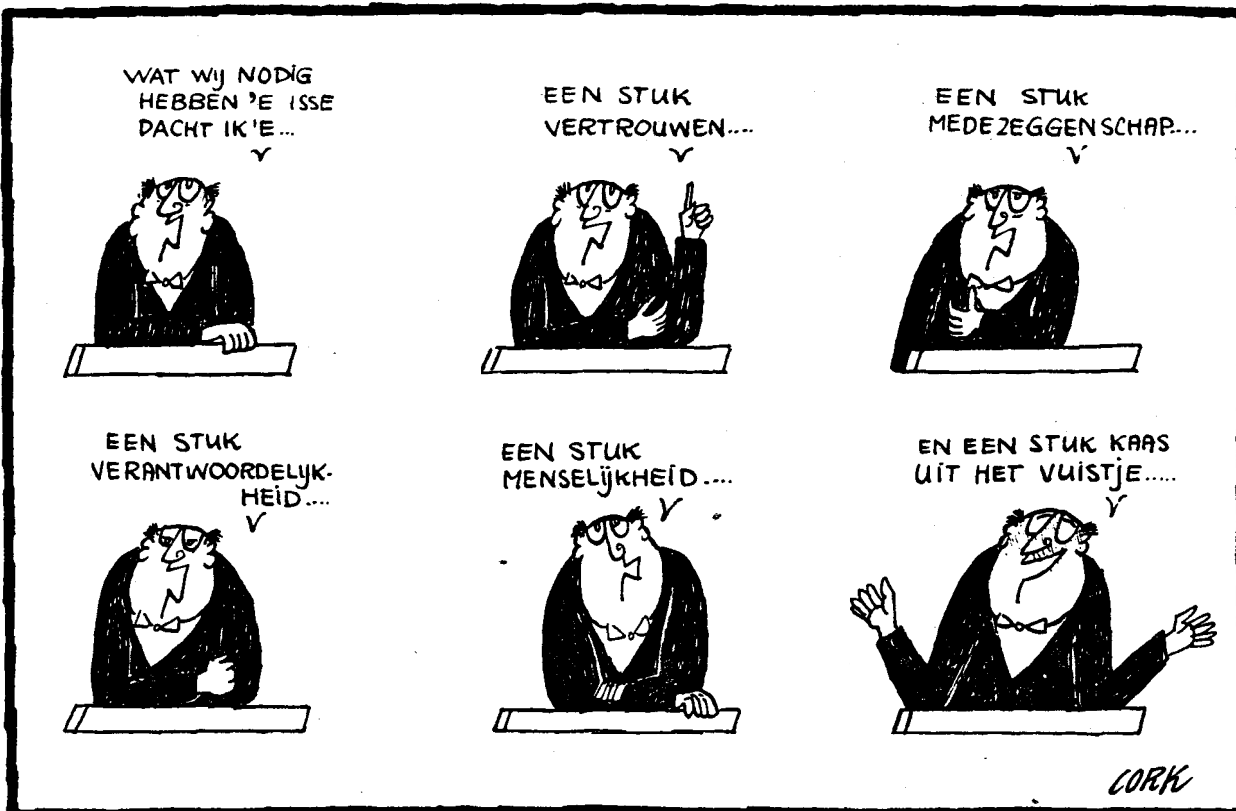
bewustwording van werknemers te richten op de belangen van de derde wereld en daarbij de nodige solidariteit te bewerkstelligen. Het zou een zegen van de huidige recessie kunnen zijn, dat via de gevraagde solidariteit in het eigen land de kwestie van de solidariteit t.o.v. de derde wereld beter dan ooit aan de orde kan komen. Hij is er echter niet gerust op. De vakbeweging is zozeer onderdeel geworden van de nationale belangenstrijd, dat er waarschijnlijk geen andere weg is dan een voorlopig herstel van onze eigen economische groei.

Samenwerking vakcentrales

Persoonlijk is prof. Van Zuthem een groot voorstander geweest van een federatie van de drie vakcentrales. Hij meent ook, dat de voorwaarden die het CNV heeft gesteld, alleszins redelijk waren. Het niet doorgaan van de federatie van de drie kan dan ook niet aan het CNV worden geweten. De wijze waarop op het ogenblik in de praktijk allerlei gegroeide samenwerkingsvormen worden verbroken door het FNV, is zeer verontrustend en naar zijn mening niet in het belang van de werknemers. Deze gang van zaken is zeker niet in het belang van een ontwikkeling waarin de vakbeweging alle zeilen zal moeten bijzetten om haar taken op immaterieel terrein aan te pakken. Deze taken houden immers vooral in, dat de bonden in de bedrijven samen met de leden zullen moeten zoeken naar nieuwe oplossingen als het gaat om de kwaliteit van het werk, de gevolgen voor ontwikkelingslanden en de zeggenschap van de werknemers. Wat komt hiervan terecht, wanneer er een sfeer van tegenwerking en naijver tussen de bonden gaat ontstaan? Hij is van mening,

termijn vooral betrekking hebben op de volgende drie onderwerpen:

- de bereidheid als werknemers verantwoordelijkheid te dragen voor de gang van zaken in de bedrijven;
- bereidheid tot samenwerking met de leiding (directies) van bedrijven;
- bereidheid tot het brengen van offers als nationale en internationale ontwikkelingen daarom vragen.

Bedrijfsdemocratisering als geheel opnieuw in overweging nemen

Vervolg van pag. 7

Ongeacht de vraag, of die naaste ons eigen nageslacht is, de werknemers uit zwakke bedrijfstakken of de zgn. verre naaste in de derde wereld."

Medezeggenschap

Prof. Van Zuthem zei tot slot iets over de wijze, waarop er thans wordt gestreefd naar medezeggenschap in de bedrijven. Tegen de achtergrond van de voorafgaande opmerkingen betekent dit volgens hem niets anders dan de vraag naar de wijze waarop de menselijke verantwoordelijkheid gestalte krijgt. Hij zei hierover het volgende: „In de eerste plaats een paar opmerkingen over het wetsontwerp tot herziening van de wet op de ondernemingsraden. Als ik me tot de hoofdlijnen mag beperken, meen ik te moeten concluderen dat dit wetsontwerp

niet bijdraagt tot een betere regeling van de menselijke verantwoordelijkheid. De oorzaak hiervan is, dat niet wordt uitgegaan van een duidelijke visie op de democratisering van het bedrijf als geheel. Bovendien wordt geen principiële keuze gemaakt tussen deelname aan de macht en controle op de macht. Hierdoor zullen m.i. werknemers in verwarring worden gebracht. Zijn ze nu via de ondernemingsraad medeverantwoordelijk voor het gevoerde beleid of niet? Op het punt van het sociale beleid kan die medeverantwoordelijkheid worden gezien, wanneer de werknemers hun instemming betuigen met het sociale beleid dat de directie voorstaat. Met betrekking tot het economische beleid is die medeverantwoordelijkheid er niet, omdat hier alleen een adviesrecht blijft bestaan. Hier is sprake van een

onevenwichtigheid. Het is nodig, dat er eerst een regeling komt voor de zeggenschap in het topbestuur, zowel voor het sociale als het economische beleid. Het kabinet had er goed aan gedaan eerst op dit punt het advies van de SER af te wachten of nog beter via een staatscommissie de problematiek van de bedrijfsdemocratisering als geheel opnieuw in overweging te nemen.

In de tweede plaats wil ik iets zeggen over de mogelijkheden van meer experimenten met nieuwe vormen van medezeggenschap van werknemers. Er is alles voor te zeggen, in afwachting van een wijziging van het vennootschapsrecht en ondernemingsrecht, te komen tot een grotere mogelijkheid tot experimenten met juridische vormen. Ik denk bijvoorbeeld aan een soepele houding

van het ministerie van justitie bij de goedkeuring van afwijkende statuten en reglementen, desnoods in de vorm van een tijdelijke goedkeuring gedurende een zekere experimentele periode. Minstens zo belangrijk als deze juridische kwestie is het bevorderen van experimenten met medezeggenschap, die beogen nieuwe bedrijfsstructuren in hun totaliteit te beproeven. Ik meen, dat er overigens alle redenen zijn om nog verdere bemoeienis van de overheid op dit terrein te vragen. Ik denk met name aan de situaties, waarin de overheid bereid is noodlijdende bedrijven op een of andere wijze financieel te steunen. Ik meen, dat onderzocht zou kunnen worden in hoeverre aan die bedrijven ook voorwaarden gesteld kunnen worden m.b.t. de democratisering."

Goed uitgangspunt

De visie op de verantwoordelijke mens, zoals die binnen het CNV wordt aangehangen en de bereidheid van daaruit met anderen samen te werken, bieden naar mijn mening een goed uitgangspunt voor een kritische beoordeling van de maatschappelijke ontwikkeling en voor het aangeven van bruikbare oplossingen van maatschappelijke problemen," aldus prof. dr. Van Zuthem.

Nu ook politiek scholingswerk mogelijk in uw omgeving

Financiële overwegingen kunnen niet langer een bezwaar zijn voor het organiseren van één (of meerdere!) politieke scholingsbijeenkomsten in uw Kamer of Staten Centrale! Het is n.l. mogelijk dat de Stichting Kader- en Vormingswerk ARP uw activiteiten tot 70% bekostigt.

Nieuwe stafmedewerker

De wenselijkheid van het houden van politieke scholingsbijeenkomsten kwam vorige week o.a. ter sprake op een bijeenkomst van de secretarissen van de Kamer-Centrales en Provinciale Organisaties. De per 1 oktober benoemde stafmedewerker in dienst van de Stichting Kader- en Vormingswerk ARP, Wim Eikelboom, wisselde met de aanwezige secretarissen op deze bijeenkomst van gedachten over de mogelijke opzet van dergelijke bijeenkomsten. In de periode november 1976 tot en met februari 1977 kan er op dit terrein nog heel wat geschieden. Het geld ligt er a.h.w. voor klaar. Bovendien kan dhr. Eikelboom u op aanvraag een notitie toezenden waarin tal van voorbeelden gegeven worden t.a.v. de

opzet van een ééndaagse studiedag of van een reeks van bijv. drie avonden. In het draaiboek 1976/77 is reeds op deze mogelijkheid gewezen (hoofdstuk 7). In het seizoen 1975/76 maakten diverse Kamer Centrales reeds van deze mogelijkheden gebruik. In de K.C.'s Groningen, Assen, Arnhem/Nijmegen vonden bijv. dergelijke scholingsbijeenkomsten plaats.

Subsidie

Wat moet u doen? En hoe krijgt u subsidie? Subsidie kan worden aangevraagd door besturen van kamer- en Statencentrales of door vormingscommissies door deze besturen ingesteld, die daarvoor een schriftelijke machtiging ontvingen. Bij de indiening van een subsidieverzoek moet een globale opzet van de cursus worden gegeven, bijv. ter zake van onderwerp(en), spreker(s) en documentatie-materiaal. Voorts een begroting van inkomsten en uitgaven. Het stichtingsbestuur beoordeelt de aanvraag. Een telefoontje met de heer Eikelboom zal in de praktijk als regel u voldoende wegwijs maken bij het maken van uw plannen. Ook zal genoemde stafmedewerker eventueel graag bereid zijn ter plekke met u de plannen door te spreken.

Beslist belangstelling

Neem deze dagen eens contact met hem op. Het is werkelijk niet moeilijk om een werkplan te maken. Er zijn genoeg onderwerpen die zich lenen voor een dergelijk project: denk aan een actueel probleem in uw streek, dat eigenlijk eens wat dieper doorgesproken zou moeten worden (landschapsparken, natuurbehoud, werkgelegenheid etc.). Of neem het probleem van het bijzonder onderwijs dat tegenwoordig zo in discussie is. Ook valt te denken aan een studiedag over materiaal van de Stichting Kader- en Vormingswerk ARP: bijv. het boekje van dr. A. J. Vermaat „spelregels voor economie en politiek". De aanmelding voor de landelijke kaderkursussen wijst erop dat er grote belangstelling is voor het politieke scholingswerk.

Toekomst Christelijke politiek

De christelijke politiek is de inzet van onze regionale en gemeentelijke besturen ten volle waard. Het in de praktijk brengen van wat wij onder christen-democratische politiek verstaan gaat niet vanzelf. Dat vereist scholing en inspanning. Veronachtzamen wij dit terrein dan laten wij het initiatief geheel over aan andere politieke groeperingen. De gevolgen dienen zich dan al gauw aan. Christen-democratische bestuurders en politici komen dan al spoedig alleen te staan, krijgen geen bekwame opvolgers en hun zo noodzakelijke stem wordt steeds minder gehoord. Bij het politieke scholingswerk gaat het ook om de toekomst van de christen-democratische politiek. Kader- en Vormingswerk ARP, tel. 070-46.96.20/45.10.15, neem contact op met W. Eikelboom of C. Bremmer, adres: dr. Kuiperstraat 3, Den Haag.

Aanmelding voor AR-najaarspartijraad nog mogelijk Reageer echter snel

Beslissingen over CDA-lijst, lijsttrekker en program

De ene partijraad is net achter de rug en de volgende staat al voor de deur. Over de eerstbedoelde bijeenkomst wordt in deze editie van AR-Post uitgebreid verslag gedaan, over de andere geven wij u hierbij enige beknopte informatie.

Allereerst datum en plaats van handeling. De eerstvolgende A.R. Partijraad wordt gehouden op **zaterdag 13 november 1976 in de Kleine zaal van „De Doelen" te Rotterdam** (tegenover het N.S.-station).

CDA-lijst en lijsttrekker

Op deze najaarspartijraad moet o.a. vastgesteld worden op welke wijze de namen van de kandidaten worden verdeeld over de lijsten of lijstgroepen, die in de 18 Kamercentrales worden ingediend voor de Tweede-Kamerverkiezingen in 1977. Bijzonderheid is dat het ditmaal om CDA-lijsten (groepen) gaat, geheel overeenkomstig het besluit van de AR-kiesverenigingen en de partijraad van 25 september j.l. om gezamenlijk met CHU en KVP aan de verkiezingen deel te nemen. Ook over de lijsttrekker wordt – voor wat de ARP betreft – een beslissing genomen.

Amendementen Program

Voor 1 september 1976 zijn door de diverse organen van ARP, CHU en KVP ruim 800 amendementen ingediend op het Ontwerp CDA-program. De partijbesturen voorzien al deze amendementen thans van een prae-advies, maar de partijraad moet beslissen of een amendement wel of niet wordt overgenomen. Ook dit omvangrijke agendapunt wordt op 13 november a.s. behandeld. De agenda is hiermee nog niet afgewerkt, want ook de jaarrekening 1975 en de begroting 1977 van de AR-Partijstichting en de Dr. A

Kuiper-stichting, het wetenschappelijk instituut van de partij moeten nog vastgesteld worden. Verder zal de Europese Volkspartij onderwerp van gesprek zijn.

Aanmelding

Iedereen kan met bovenstaande gegevens constateren dat deze partijraad weer een interessante happening belooft te worden. Vanaf vandaag kunnen belangstellenden zich voor deelname aanmelden bij het A.R. Partijsecretariaat, Dr. Kuiperstraat 3, Den Haag. Op de partijraad van 25 september j.l. in Utrecht waren ruim 700 bezoekers aanwezig. De beschikbare plaatsruimte in de Doelen heeft echter niet zo'n omvang als de Jaarbeurs Congreszaal. Om teleurstelling te voorkomen is derhalve snelle aanmelding gewenst! Van belang is ook dat men bij de opgave tevens vermeldt of gebruikt wordt gemaakt van de lunch. (Indien geen vermelding voorkomt, wordt geen lunch besteld!) Als bijdrage in de kosten inclusief lunch en konsumpties, gelieve men weer te rekenen met een bedrag van ca. f 17,- per persoon. **Tenslotte nog dit:** Stemhebbende en adviserende leden van de partijraad ontvangen aanmeldingsformulier en vergaderstukken in de tweede helft van oktober, terwijl belangstellenden de gegevens krijgen toegezonden na ontvangst van de aanmelding.

Fraai geïllustreerde uitgave!

Historie AR-Partij in woord en beeld

De Stichting Kader- en Vormingswerk ARP publiceerde onder de titel „Een kleine eeuw kleine luyden" een fraaie uitgave over de geschiedenis van de ARP. Dit met vele tientallen, vaak historisch bijzonder waardevolle foto's verlichte boek, dat ruim 130 pagina's telt, bevat artikelen van dr. D. Th. Kuiper, dr. G. Puchinger, H. Aigra, mr. A. B. Roosjen en drs. A. J. van Dijk.

Daarnaast waardevolle bijlagen die een overzicht geven van AR-minister-presidenten, bewindslieden, ereleden, partijvoorzitters, fractievoorzitters en tenslotte een zeteloverzicht.

U kunt dit boek bestellen door een bedrag van f 5,- over te maken op gironummer 89.67.3 t.n.v. ARP Stichting, Den Haag.

griep?
slik
nisylén
t zijn druppels
t is plantaardig
en t helpt!

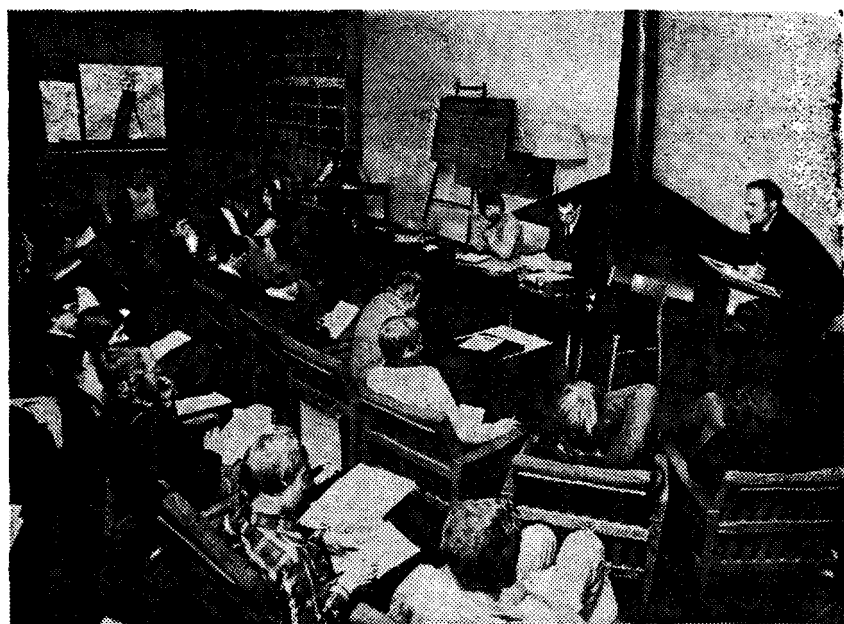
UIT DE ARJOS

Een rechtsstaat heeft zijn spelregels te spelen

De Nederlandse staat wordt gekenmerkt als een democratische rechtsstaat, waarin de burgers samenleven op basis van afspraken, zonder gebruik van geweld en waarin het recht soeverein is en de rechtsbeginselen de politieke macht der overheid begrenzen. In onze samenleving is terreur of terrorisme dan ook niet gerechtvaardigd of toelaatbaar. Geen opzienbarende stelling misschien. Maar wie hieruit denkt te mogen konkluderen dat iedere burger tevreden is of behoort te zijn met het huidige, maatschappelijke bestel, gaat voorbij aan het dynamische karakter der democratie. De ware democratie is immers die, die voortdurend tracht de maatschappij zó in te richten, dat zij steeds democratischer wordt.

Rechtsstaat en Terreur

Met medewerking van het Politiek Jongeren Kontakt werd het afgelopen weekeind in Driebergen een studietoelichting gehouden over het thema „Rechtsstaat en Terreur”. Ruim 50 Arjossers, waaronder opmerkelijk veel jongere gezichten, waren daar bijeen gekomen om zich het hoofd te breken over genoemd thema, ter voorbereiding van een Arjosraad-bijeenkomst, waar alle gedachten en meningen hieromtrent in politieke taal hun beslag en vorm zullen krijgen.

Een overzicht van een deel van de conferentiezaal. Achter de tafel zitten Herman Schoon (konferentievoorzitter) en de heer Addens, terwijl de heer De Smit het woord voert.

Mr. Boukema

Voor de vrijdagavond was mr. Boukema, lid van de Raad van State, als gastspreker uitgenodigd. Hem was de taak op de schouders gelegd enkele begrippen te trekken. In alle gevallen moeten de rechtsregels en het rechts-spel van kracht blijven. „Kunnen wij het vrijuit gaan van terroristen accepteren om daarmee een terreurdaad te beëindigen? Kunnen wij om eenzelfde effect te verkrijgen terroristen zonder vorm van proces doden?” Twee vragen op korte termijn, die steeds opnieuw moeilijk zijn te beantwoorden. De vraagstukken die, na een al of niet

zeer velen oproepen. Een zekere over-publiciteit is er dan ook niet vreemd aan.

Het onderscheidt zich van andere misdaden:

■ doordat het leven van onschuldigen, onschuldig aan een situatie waartegen de wetsovertreders zich verzetten, in het geding wordt gebracht.

■ door een al of niet concreet doel in het politieke beleid van de overheid veranderingen te bewerkstelligen of zelfs een totale verwerping van de maatschappelijke orde te forceren.

■ door het middel, dat gebruikt wordt om een politiek ideaal of dat wat er voor doorgaat te bereiken. Een rechtsstaat omschreef mr. Boukema als een staat, waarin niet machthebbers bepalen wat recht is, maar waarin de wet de bevoegdheden van de overheid vastlegt en rechtsbeginselen de politieke macht begrenzen. De overheid dient het soevereine recht, de rechtsorde te

handhaven en een maatschappij te beschermen, waarin ieder tot zijn recht komt, waarin ook aan minderheden aandacht wordt geschonken. Verstoring of ondergraving van de rechtsorde brengt een chaos met zich mee, waarin de sterkste en machtigste wint en de zwakke het loodje legt. Tegen ordeverstoorers, waartoe we zondermeer de terroristen moeten rekenen, moet de overheid zó optreden, dat zij ook zelf zich aan de rechtsstaat-

willekeurig optreden te vermijden? Tenslotte waarschuwde mr. Boukema buitengewoon voorzichtig te zijn met het (be)oordelen van terroristische acties elders. Als we al te snel een bepaalde terreurdaad elders, voor gerechtvaardigd houden dringen wij onze waarde-oordelen anderen op. Anderzijds moeten wij er ook voor waken terreurdaaden op één hoop te gooien en ze af te wijzen.

Diskussiestof te over

De groepsdiskussie, die volgde, concentreerde zich op enkele vragen. Getracht werd alsnog een grens tussen burgerlijke ongehoorzaamheid en terrorisme vast te stellen. Iets, wat niet best lukte. Moet de overheid een gegeven woord, een gedane belofte altijd nakomen? Moet het strafrecht gewijzigd worden om terreur doelmatig te bestrijden? Moeten terroristen op eenzelfde wijze behandeld worden als gewone misdadigers? Kan men resocialiserend te werk gaan, met inachtneming van het recht op gewetensvrijheid? Al met al vragen, die er toe bijdroegen dat het voor diverse „konferenciers” vroeg laat was.

Mr. Addens

de volgende ochtend, zaterdag, opende mr. Addens de rij sprekers. In een weloverwogen betoog deelde hij mee, de thematiek te zullen benaderen vanuit het oogpunt der wetshandhaving, niet echter als vertegenwoordiger van het Openbaar Ministerie. Zijn positie te Leeuwarden bracht met zich mee, dat hij geen stellingen had geponeerd. Maar een goed verstaander kon toch wel het een en ander konkluderen:

■ De kwaliteit van de wet bepaalt de kwaliteit van de rechtsstaat.

■ De straf-wetgeving is niet het wapen om terreur te bestrijden.

■ Reactie (van Van Agt) op samenspanning lokt mogelijk een andere reactie uit.

■ De Duitse situatie is niet zomaar te transponeren op de Nederlandse. Overigens ging hij bij zijn betoog uitdrukkelijk uit van de Nederlandse samenleving. Is er een leemte in de huidige strafwetgeving? Is het huidige strafrecht in staat efficiënt te handelen? Nee, er ligt een taak voor de wetgevende organen. De rechterlijke macht heeft „slechts” de taak de bestaande wetten, rechtsorde te eerbiedigen en uit te

De heer Boukema (rechts op de foto) besprak vrijdagavond de belangrijke begrippen die m.b.t. het konferentiethema een rol speelde. Naast hem de heer Van Dam (ARP-Tweede Kamerlid) en Arjos-voorzitter Fred Borgman.

gunstige afloop van een terreuractie, opdoemen zijn minstens even ingewikkeld. Nagegaan moet worden wat de oorzaken van terrorisme zijn, zeker wanneer een aanleiding in eigen land gevonden werd, en wat er aan te doen. Maar ook moet de overheid zich beraden over de voorhanden middelen tot (strengere) straffen. Daartoe is het voorstel van minister Van Agt, inzake het strafbaar stellen van het voorbereiden van samenspannende actie – waarbij een poging en begin tot uitvoering konstateerbaar aanwezig moeten zijn – een eerste aanzet. Een griezelige aangelegenheid. Want wat is precies het voorbereiden op een terroristische actie? En als de gezindheid al, niet alleen de daad, strafbaar wordt gesteld, hoe een

voeren. Wanneer men drastische daden stelt, die én feitelijk én politiek gezien de gehele rechtsorde in gevaar brengen, verklaart men de oorlog aan deze rechtsorde, de openbare orde. Wel moeten we de rechtsstaat relatief bezien en nooit absoluut stellen: De huidige strafwetgeving is te verruimen. Diverse malen stond hij stil bij de treinkaping van Wijster. Mr. Abspoel, zo zei hij bij herhaling, heeft dan wel alle betrokken kapers collectief een straf opgelegd, maar pas nadat leders aandeel in de terreurdaad individueel beoordeeld was. Zo is de systematiek van ons strafrecht nu eenmaal. Uiteraard was hij een fel verdediger van het gegeven, dat een rechtsstaat zich gebonden moet weten aan de bestaande rechtsregels. De

terreuractie moet centraal staan, moet worden blootgelegd.

Mr. Hartkamp

De laatste spreker, mr. Hartkamp, verdediger ondermeer van Harm Dost, laat aan de hand van allerlei Duitse anti-terreurwetten er geen misverstand over bestaan, hoe ontzettend bezorgd hij is ten aanzien van het overheidsbeleid van ons buurland. Met enorme ijver tracht men daar ontwikkelingen tegen te gaan, die tot een herhaling kunnen leiden van wat zich ongeveer 50 jaar geleden begon te ontwikkelen in de Republiek van Weimar, de voorloper van de Hitler-periode: gelegenheidswetgeving. Met name, waar het die Rote Armee Fraktion betreft. Het terrorisme wordt als excuus aangegrepen om mensen politiek te screenen. Een ware hetze tegen allen die te linkse, te socialistische opvattingen erop na houden.

In Nederland is de situatie gelukkig wat anders. Ook wij moeten alert zijn. Het „samenspanningsverbod” van Van Agt is van bedenkelijke aard.

Eén van zijn stellingen: De reactie op „terreuraanpak” heeft deze politieke achtergrond: handhaving der bestaande orde, het eigen hachje. Het middel is altijd gelijk: politieke activisten kriminaliseren tot gewone misdadigers. Ook Hartkamp legt de vinger bij de ideologische achtergronden van terreur. Daar valt het aksent. Maar hij gaat verder: Onze rechtsorde deugt niet. In tegenstelling tot prof. De Smit draagt hij een nieuwe ideologische vulling aan, een blauwdruk van een anti-kapitalistisch socialistisch bestel, een uiterst vage weliswaar

De sfeer is er

Pas nu breekt de discussie goed los. Niet alleen bestrijden de drie sprekers elkaar, ook de zaal roert zich knap. Het AR-Tweede-Kamerlid Van Dam raakt in

Arjos-studieconferentie „Rechtsstaat en terreur”

vraag of je terroristen vrijgeleide mag beloven, beantwoordde hij in z'n algemeenheid negatief. Maar er kan een situatie denkbaar zijn, dat er hogere belangen zijn die beter gediend worden door het wel te doen

Prof. De Smit

Als forensisch psychiater is prof. De Smit, verbonden aan de Rechten-faculteit der V.U. Zijn invalshoek is dus die der psychiatrie, gezondheidszorg. Zoals zijn stellingen al deden vermoeden heeft hij veel kritiek op de benadering van de andere sprekers: de terreurdaad stelt de achtergronden van de rechtsorde ter discussie. Een rechtsorde, die als zodanig geen vaststaand gegeven en niet onaantastbaar is, maar aan verandering onderhevig. Toch wordt zij door velen bij deze problematiek centraal gesteld. De terreurdaad roept een gevoel van machteloosheid, van angst op. Hij pleit voor de her- en erkenning van de terrorist als subject, als rechtspersoon, als gelijkwaardig. Wij – ook de overheid – hebben sterk de neiging het terrorisme af te kapselen, als iets uitzonderlijks te zien. Dit maakt een benadering en bestrijding ervan onmogelijk.

Het gaat – onafhankelijk van het resultaat – de terrorist er om als (onderhandelings)partij of persoon erkend te worden. Het gaat om erkenning van zijn ideologie. Het terreurspel is vaak belangrijker dan de knikkers. Te vaak en te snel worden problemen van politieke aard aan de psychiatrie toegeschoven. Maar het is waanzin van de overheid bij de psychiatrie om een ziektebeeld aan te kloppen. Het is een vorm van repressief geweld, een negeren van ideologische en politieke elementen.

Prof. De Smit pleit daarom vurig voor meer recht, voor erkenning van de deviant als tegenpartij, voor minder psychiatrie. De deviant-is-rebel-gedachte gaat niet op. Juist de psychiatrie ondermijnt (met goede bedoelingen meestal) de positie van de deviant: hij wordt tot geval gebombardeerd. Vergeet niet, volgt er als waarschuwing, dat de technologie van de psychiatrie sterk is toegenomen, waarvan als excess de hersenspoeling kan worden aangeduid.

We hebben altijd te maken met een on-afte democratie. Politiek is er nog heel wat te realiseren. Maar de psychologie mag nooit in dienst gesteld worden van een ideologisch gevestigde orde. De ideologische achtergrond van een

fel debat met Hartkamp: is de ideologie bepalend of de mens. Bestaat er een systeem, een samenleving zonder strijd of geweld? In elk van ons is toch de potentie aanwezig de ander te belagen? De Nederlandse samenleving is toch geen kapitalistische? Hartkamp wil een ander bestel, maar welke precies? Is het antwoord van onze regering op de technologische ontwikkeling slechts het onderstrepen van het recht op de WW-uitkering en wordt het recht op arbeid tekort gedaan? Herman Schoon, de forumleider en nu tóch vermeld, bedankt op de hem karakteristieke wijze tenslotte de sprekers voor hun waardevolle bijdrage en wijst de konferentiegangers op de komende Arjosraadvergadering, waarna ieder voldaan en niet minder vermoed huiswaarts keert.

GERRIT DE BOER

ARJOS-Leiden en omgeving

In de stad Leiden (en omstreken) is een forse Arjoskern tot leven gekomen. Het laatste jaar zijn er nogal wat Arjosleden in Leiden komen wonen, en wat ligt meer voor de hand dan dat men eens om de tafel gaat zitten met de bedoeling een Arjosgroep te formeren. Dat lukte helemaal, toen men ook alle Arjosleden uit de omgeving én een aantal mogelijk belangstellenden uitnodigde voor een oprichtingsvergadering. Het gevolg: verbazing en vreugde, want bijna alle mensen die werden aangeschreven reageerden positief. Na een eerste oriënterende bijeenkomst werd afgesproken dat de leden van de nieuwe Arjoskern het thema „rechtsstaat en democratie” uit zullen gaan diepen. De kern bestaat nu uit 15 vaste leden die ongeveer één maal per maand bijeen komen, bij één van de Arjossers thuis. Er komen nog steeds nieuwe mensen bij, en dat is zeer plezierig.

Voor geïnteresseerden volgen hier een paar contactadressen voor Leiden en omgeving:

Marcel Vooy, Klinkspanweg 7, Leiden; tel.: 071-760533.
Wim Bruijns, Smaragdstraat 28, Alphen a.d. Rijn; tel.: 01720-75450.
Jan Visser, Rembrandtlaan 21, Voorhout.

VAN DE PAARTIJ

CDA-fractie op werkbezoek in hoofdstad Amsterdam

Voorhaven bij IJmuiden volgens Amsterdam „Ei van Columbus”

„Amsterdam steekt zeker de hand in eigen boezem, maar heeft daarnaast begrip nodig van Kamerleden en Statenleden voor de moeilijke positie waarin 's lands hoofdstad verkeert”, aldus drs. E. Heerma, fractievoorzitter van het CDA in de gemeenteraad, bij de aanvang van het werkbezoek, welke een CDA-delegatie van Eerste- en Tweede Kamer afgelopen week aan Amsterdam bracht.

Gezamenlijk moet gepoogd worden om de begrotingstekorten te verkleinen, maar de hulp van de regering is daarbij

onontbeerlijk. De financiële verhouding tussen rijk en grote stad is tenslotte geheel anders dan tot de kleine(re) gemeente. Een rekenkundig model is daarvoor niet te geven, zo stelde de heer Heerma. Hij benadrukte met name dat het zittende kabinet de financiële verhouding tussen Amsterdam en het Rijk op afdoende wijze dient te regelen en dat dit beslist niet aan een volgend kabinet kan worden toebedeeld.

„Zieke stad”

De CDA-delegatie startte het bezoek om 9.30 uur met een ontvangst in de Passengers Terminal aan de Handelshaven. Wethouder v.d. Eyden, die het gezelschap ontving, sprak over „een zieke stad”, waarin binnen 30 jaar

ca. 70 procent van het huizenbestand moet worden gesloopt of opgelapt. Veel zorg biedt onder meer de aanwezigheid van zo'n 120.000 bejaarden, in een aantal stadswijken soms maar liefst 35% van de bevolking. Gewezen werd ook op de noodtoestand waarin de haven verkeert. Ten opzichte van Rotterdam zijn een groot aantal voorzieningen niet of te laat getroffen. De bereikbaarheid van het achterland via het Amsterdam-Rijnkanaal wordt nu pas verbeterd, terwijl het voorland (Noordzeekanaal) wel onderhevig is geweest aan voortdurende verbeteringen, waar dan nu echter de vraag rijst of dat wel genoeg is.

Voorhaven

Door middel van een informatieve audio-visuele dia-projectie, gericht op Amsterdam als havenstad, werd het projekteren van een Voorhaven in IJmuiden benadrukt. Vooral de voordelen van dit „ei van Columbus” kregen alle aandacht. Tenslotte is wat Amsterdam betreft een stilstand van de ontwikkeling, achteruitgang. Met een voorhaven zullen grotere schepen met een groter tonnage, die niet via het N.Z.kanaal Amsterdam kunnen bereiken, de havenactiviteiten en daarmee de werkgelegenheid doen opbloeien. En passant worden wel de eventuele nadelige gevolgen voor het IJmondgebied overgeslagen of vergeten.

Politieke erkenning

In de middaguren werd meer in het bijzonder aandacht besteed aan de diverse problemen. Een groepsdelegatie bezocht o.a. de Kinkerbuurt, waar men gekonfronteerd werd met het nijpende stadsvernieuwingsvraagstuk. Gevraagd werd om meer politieke erkenning voor de specifieke Amsterdamse situatie vanuit Den Haag. Geen enkele andere stad kent nl. zo'n

bouwwaligheidsprobleem of verschraving van het leefmilieu. Er zijn ruim 50 000 krotten.

De bewoners ondervinden weer problemen om de hoge huren op tafel te leggen. Al bestaat er huursubsidie, wat de modale werknemer meer in het loonzakje krijgt dan de minimum loontrekker, krijgt hij weer minder aan subsidie. In feite blijven hun mogelijkheden dus gelijk. Opvallend was ook de mededeling dat de gemiddelde bewoner in de Kinkerbuurt 26,6% van het inkomen aan huur betaalt.

Huur en inkomen

AR-fractieleider Aantjes merkte in een reactie op dat Amsterdam eigenlijk in de gelegenheid moet worden gesteld om een regeling voor de problematiek van b.v. de Kinkerbuurt te kunnen treffen. Men moet zich realiseren dat men in Den Haag geen landelijke regeling kan treffen, slechts en alleen voor de Amsterdamse wijk. Hij wees er ook op dat niet te verwachten is dat tegen de huurverhoging van 8% zal worden gestemd. Het probleem van het opbrengen van de huur door de bevolking heeft tenslotte veel meer te maken met het inkomen van de burger, dan met de huurverhoging op zich. Dat er een gesprek met de parlementariërs tot stand moet komen, beaamde de heer Aantjes, waarbij hij adviseerde om vooral niet met de vaste Kamerkommissie te gaan praten, maar met de fractiespecialisten van iedere stroming apart. Dit om een politieke concurrentiepositie, die in een gezamenlijk gesprek vlug ontkiemt, te voorkomen.

Muziektheater

Andere Kamerleden hielden zich bezig met de mogelijke problemen bij de N.D.S.M., de drugproblematiek in de

Te koop: „Om de oude wereldzee”

Door dr. A. Kuyper in twee geïllustreerde delen. Uitgeverij Van Holkema en Warendorf te Amsterdam. Zeer mooi gebonden en in prima staat. Belangstellenden kunnen zich richten tot: H. C. Noë, Leeuweriklaan 13, Den Haag; Tel. 070-39.24.80.

Jellinekliniek en de Verkeer- en Vervoersoplossingen in het Beursgebouw. Rond de avondlunch werd de voltallige delegatie ontvangen door het college van B. en W. op de majestueuze ambtswoning aan de Herengracht. Burgemeester Samkalden wees in een begroetingswoord op het belang van de komst van een Muziektheater, dat mede een belangrijke stimulans kan zijn voor het toerisme. Over het zojuist gevoerde overleg met het kabinet inzake de sanering van de hoofdstedelijke financiën, wilde hij alleen kwijt dat gestreefd wordt naar een betere doeltuikering in de politieke sector. Naar een zaal van Krasnapolsky waren 's avonds veel Amsterdammers getogen, om daar over stads- en landspolitiek te spreken met de CDA-fractieleiders Aantjes, Andriessen en Krusinga, de Kamerleden Kraayeveld-Wouters en Mommersteeg en een aantal CDA-bestuurders uit gemeente en provinciale Staten. De bijeenkomst werd besloten met een korte rede van één der genoemde fractievoorzitters.

VISSER ELEKTROTECHNIEK B.V.

Postbus 37
BEVERWIJK
Telefoon (02510) 2.52.44
(4 lijnen).

MEER DAN 50 JAAR ELEKTROTECHNIEK

In de Noordoostpolder en Oostelijk Flevoland
bouwden wij reeds vele kerken, scholen en boerderijen.

N.V. GEBR. SALVERDA

AANNEMERSBEDRIJF

't Harde, Bovenweg 7.

Tel. 0 5255-1666.

WIJ KOPEN EN VERKOPEN PALLETS

in vele afmetingen en uitvoeringen

Onze handelsvoorraad:

30.000 STUKS

w.o. veel nieuwe

Bijzonder gesorteerd in de maat 100 x 120

PALLET-BEDRIJF

J. STAAT - BARENDRECHT

Telefoon 0 1806-2096.
Opslagterrein: Noldijk 140.

W. VISSER & ZN. N.V.

SCHEEPSWERF
MOTOREN-
HERSTELPLAATS

Ankerpark 2
TELEFOON 0 2230-1.66.41
DEN HELDER

NIEUWBOUW en REPARATIE

OOSTERBAAN & LE COINTRE N.V.

GOES - Telefoon (0 1100) 2.75.55*
DRUKKERS
UITGEVERS

SCHULING INDUSTRIE TECHNIEK BV

BINNENHAVENSTRAAT 20
HENGEL-O.
POSTBUS 52 TEL. 0 5400-1.56.00

VAN DE PARTIJ

Derde lesbrief maatschappijleer uit!

Samen-werken: een hele onderneming..!

Vorige week verscheen de derde lesbrief maatschappijleer in de serie „Politiek? Kom nou!“ Daarmee is deze serie van drie lesbrieven voltooid.

De eerste twee lessen, die eerder dit jaar verschenen, hadden resp. als thema de inrichting van ons staatsbestel (les 1) en stromingen in de politiek: christen-democratie versus liberalisme en socialisme (les 2).

Inhoud

De zojuist verschenen derde les gaat vooral in op sociaal-economische vraagstukken. De lesbrief begint met een historisch overzicht - in vogelvlucht - van het sociale vraagstuk: de strijd van de arbeider voor een menswaardiger situatie

wordt hier belicht. De rol van de vakbonden, politieke partijen en kerken komt daarbij aan de orde. Vervolgens komt het vraagstuk van de medezeggenschap aan de orde. In deze paragraaf wordt ingegaan op de opvattingen van FNV (NVV/NKV) en CNV. Ook wordt stilgestaan bij veranderende opvattingen over het begrip „arbeid“.

Oprachten en cartoons

De tekst wordt afgewisseld met opdrachten die het inzicht - en de zelfwerkzaamheid van de gebruikers van deze les daarbij - in de lesstof willen pogen te verdiepen. Arend van Dam tekende enkele prachtige cartoons voor deze les, tekeningen die helemaal bij de tekst horen.

Moelijke woorden zijn in deze les

vermeden. Ter wille van het beter volgen van de actualiteit rondom deze vraagstukken is een lijst met moeilijke woorden toegevoegd. De eerste twee lessen ondervinden veel belangstelling van de scholen: met name de lagere klassen van het lager beroepsonderwijs, MAVO en HAVO behoren tot de gebruikers. Maar ook voor de cathese en voor politiekbelangstellende kinderen - jongerenclubs! - is dit materiaal goed bruikbaar.

Prijsregeling

Les 1, 2 en 3, kosten f 1,25 per ex., bij een groter aantal lessen een aanzienlijke korting:
2 tot en met 4 ex. f 1,- per ex., 5 tot en met 9 ex. f 0,85 per ex., 10 tot en met 24 ex. f 0,70 per ex., 25 ex. en meer f 0,55 per ex.
Stort het verschuldigde bedrag op postgiro nr. 89673 t.n.v. ARP-Partijstichting, Den Haag met vermelding van het gewenste.

Voorbeelden leden contactblad in trek!

In NG van 16 oktober stond op de pagina „Van de Partij“ een artikel over het belang van leden contact-organen. Tevens stond daar vermeld dat men bij het partijburo (C. Bremmer) daarvan voorbeelden kon opvragen. Diverse k.v.'s vroegen inmiddels om voorbeelden, zodat de voorraad op raakt. Welke k.v.'s zouden mij aan enkele voorbeelden willen helpen? Deze kunnen dan op aanvraag worden toegezonden aan belangstellenden.
Partijburo ARP, dr. Kuiperstraat 3, Den Haag, t.a.v. C. Bremmer.

Nieuwe herdruk draaiboek 1976/77

Ook dit seizoen bestaat er een grote belangstelling voor het „draaiboek“, waarin voor de kiesverenigingen een schat van informatie wordt gegeven over een veelheid van onderwerpen: van het schrijven van een persbericht tot informatie over het CDA. De belangstelling is zo groot - nog dagelijks komen aanvragen binnen - dat de voorraad totaal op is. In verband met het besluit van de ARP-partijraad, van 25 september j.l., om met CHU en KVP de komende verkiezingen met een lijst uit te komen zal het draaiboek op enkele onderdelen enigszins bijgewerkt worden. Uw aanvraag zal daarom niet direct gehonoreerd worden, maar even op zich laten wachten. Het spreekt van zelf dat met de nieuwe herdruk haast gemaakt wordt. Hopelijk kunnen wij binnenkort al het uitkomen ervan in deze krant aankondigen.

Vraag eens advies van een buitendienst-medewerker!

Wil een kiesvereniging (KV) zinvol functioneren dan zal zij tenminste regelmatig moeten bijeenkomen, d.w.z. ongeveer een keer per twee maanden. In totaal geeft dat in een seizoen ongeveer 5 à 6 vergaderingen. Een planning van de activiteiten wordt dan onontbeerlijk. Het zojuist uitgekomen draaiboek 1967/77 geeft diverse voorbeelden van een opzet van een zinvol seizoen-programma. U leest daarin ook het een en ander over de organisatorische voorbereiding van elk der vergaderingen apart. Ook komt de

inhoudelijke voorbereiding ter sprake. Bijzondere aandacht is voor elke K.V. vereist op het punt van de benadering van jongeren en vrouwelijke belangstellende leden. In het genoemde draaiboek worden daartoe diverse suggesties gedaan. Komt u met het draaiboek nog onvoldoende uit de voeten, schroom dan niet eens contact op te nemen met een van de buitendienstmedewerkers. Met name als u wilt afstappen van het geijkte vergaderpatroon, of indien u uw K.V. nieuw leven wilt inblazen. Hieronder geven we hun namen door met de rayons die zij bestrijken.

H. Faber
Waardeel 39, Borger (Dr.)
tel. 05998-6175.

K. Lanting
Nachtegaalstraat 1, Hardenberg (O.)
tel. 05232-2779.

Mevr. M. L. Wolfkamp-Jansen
Margrietlaan 16, Soestdijk -
tel. 02155-1.12.73.

H. Dijk
Klevitsheuvel 106, Bodegraven
tel. 01726-3143.

J. Tjabringa *)
Colijnstraat 104, Katwijk
tel. 01718-7.35.15.

Mevr. W. C. van Dinter-Vroegindewey
van Beethovenlaan 397, Maassluis
tel. 01899-1.53.09.

Kamercentrale Groningen
Statencentrale Assen
Statencentrale Emmen

Kamercentrale Zwolle
Statencentrale Hoogeveen
Statencentrale Meppel

Kamercentrale Arnhem
Kamercentrale Nijmegen
Kamercentrale Utrecht

Kamercentrale Amsterdam
Statencentrale Gouda
Statencentrale Hilversum
en Nieuwe Amstel

Kamercentrale Den Haag
Kamercentrale Den Helder
Statencentrale Haarlem
Statencentrale Velsen
Statencentrale Leiden

Kamercentrale Rotterdam
Kamercentrale Dordrecht
Kamercentrale Den Bosch
Kamercentrale Middelburg (evt)

Helaas is er (nog) geen voorziening voor de Kamercentrales Leeuwarden en Maastricht.

Maakt u nu reeds een afspraak voor een bezoek aan uw bestuur.

*) De heer J. Tjabringa is tot eind oktober 1976 niet in de gelegenheid bezoeken af te leggen.

Noot: u kunt het draaiboek kosteloos aanvragen bij het partijburo.

Adres: ARPPartij Stichting, Dr. Kuiperstr. 3, Den Haag. Tel. 070-46.96.20.

WIJ KOMEN BIJ EEN

CDA-Scherpenzeel

Op donderdag, 11 november 1976, om 20.00 uur, organiseert het gemeentelijk CDA-Verband Scherpenzeel (Gld.) een presentatie-avond in Zaal 1 van het Activiteitencentrum, Hovenierslaan te Scherpenzeel. Als sprekers zijn uitgenodigd:
a. Jhr. drs. P. A. C. Beelaerts van Blokland, burgemeester van Amstelveen
b. M. W. Schakel, ARP-Tweede Kamerlid, burgemeester van Hoogblokland, Hoornaar en Noordeloos.
c. Drs. W. K. N. Schmelzer, o.a. oud-minister van buitenlandse zaken. Zij zullen spreken over het onderwerp: „Gedreven door het Evangelie (b), met een taak voor morgen, nationaal (a), zowel als internationaal (c).“

KVP-voorzitter Vergeer voor CDA-Rozenburg

Woensdag 17 november a.s. organiseert het gemeentelijk CDA-verband een bijeenkomst om 20.00 uur in het zalencomplex van de „Ontmoetingskerk“, Koninginnelaan 9 te Rozenburg. Als spreker voor deze avond is KVP-voorzitter W. J. Vergeer uitgenodigd.

St. C. Oude Pekela

Op 5 januari 1977 zal staatssecretaris De Jong voor de ARP-Statencentrale Oude Pekela spreken over „Onderwijsproblematiek“. De avond vindt plaats in het „Geert Teiscentrum“ te Stadskanaal. Aanvang 20.00 uur.

prof. dr. Albada voor St. C. Harderwijk

Ledenvergadering van de ARP-Statencentrale Harderwijk op 8 november a.s. om 20.00 uur in hotel „Veld- en Boszicht“, Spoorlaan 42 te Nunspeet. Prof. dr. W. Albada, ARP-Eerste kamerlid, zal spreken over „Actuele problemen“.

Prof. Steenkamp voor CDA-Rotterdam

Het CDA-verband Rotterdam houdt dinsdag 16 november a.s. zijn tweede algemene ledenvergadering om 19.30 uur in het wijkgebouw „de Klimmende Beever“, Herenwaard 25 te Rotterdam. Gastspreker zal zijn prof. P. Steenkamp over o.a. de CDA-lijsttrekker.

CDA-congres 10 en 11 december 1976

Op vrijdag 10 en zaterdag 11 december a.s. wordt in het Nederlands Congresgebouw te Den Haag het 2e CDA-Congres gehouden.

Belangstellenden kunnen zich vanaf heden - bij voorkeur schriftelijk - aanmelden bij het secretariaat van het CDA, postbus 7676, Den Haag.

De kosten bedragen voor deelname op: vrijdag of zaterdag f 15,- incl. lunch, f 5,- zonder lunch vrijdag en zaterdag: f 25,- incl. lunch, f 10,- zonder lunch.

Na aanmelding ontvangt u automatisch de benodigde stukken. Ook hier geldt: Wie het eerst komt, het eerst maakt.

De leden van het Congres worden afzonderlijk uitgenodigd.

St. C. Ommen

De ARP-Statencentrale Ommen hervat zijn openbare ledenvergadering op 10 november a.s. in de „Oude Wheeme“ te Ommen om 20.00 uur. Het ARP-Tweede kamerlid B. Beumer hoopt te spreken over het onderwerp: „Na de Algemene Beschouwingen.“

CDA-Werkbezoek N.O.-Overijssel

De Christen Democratische Fractie van de provinciale staten hoopt op 5 november een werkbezoek te brengen aan een gedeelte van N.O.-Overijssel. Om 10.00 uur wordt 's ochtends in Dedemsvaart gestart, waarna achtereenvolgens bezocht worden: Lutten - Slagharen - De Krim - Gramsbergen - Hardenberg. 's Avonds om 20.00 uur is er in „Pro Rege“ te Lutten een openbare bijeenkomst met de statenleden in een forum.

CDA-Viaardingen

Het CDA-Vlaardingen houdt op dinsdag 9 november a.s. om 20.00 uur in het gebouw „De Harmonie“, Schledamseweg te Vlaardingen een ledenvergadering over de gemeentebegroting.

CDA-congres Groningen

Het aangekondigde congres met als hoofdthema „Arbeid“ is verschoven naar 29 januari 1978. Aanmeldingen van vóór 6-11-76 worden beschouwd als zijnde gedaan voor de nieuwe datum. In Rondom & Ronduit van november en december nadere bijzonderheden.

Prof. Diepenhorst voor K.V. Smilde

Maandag 15 november a.s. zal om 19.30 uur in de grote zaal van de Gereformeerde Kerk prof. mr. I. A. Diepenhorst spreken over het onderwerp „Onszelf zijn en blijven“ tijdens de vergadering van de Centrale A.R.-kiesvereniging Smilde.

CDA-Z.O.-Brabant

Het CDA-Z.O.Brabant belegt op vrijdag, 29 oktober a.s. om 20.00 uur in De Schalm te Velthoven een grote slotmanifestatie als afsluiting van de gevoerde propaganda-activiteiten voor de raadsverkiezingen Eindhoven. Als sprekers zullen aanwezig zijn: Wim van Elk, lijsttrekker voor het CDA, prof. Piet Steenkamp, voorzitter van het CDA, Wim Vergeer, voorzitter van de KVP.

Partijvoorzitter De Boer voor K.V. Nieuwleusen

De ARP-kiesvereniging Nieuwleusen houdt op maandag 8 november a.s. om 20.00 uur in het Geref. Jeugdgebouw, Burg. Backxlaan 79 te Nieuwleusen een bijzondere ledenvergadering, waarvoor ook belangstellenden uit de kiesverenigingen van omliggende gemeenten hartelijk welkom zijn. Partijvoorzitter H. A. de Boer zal spreken over de Actuele politiek.

Uniek CDA-boek!

In 160 pagina's alles over de geschiedenis van het CDA, met name de discussie rondom de grondslagkwesitie. Nu het besluit tot een gezamenlijke kandidatenlijst van ARP, CHU en KVP gevallen is, is dit met talloze foto's en prenten over het CDA verlichte boek, een uiterst waardevol bezit. Bestel meteen! Prijs: f 5,95. Stort het verschuldigde bedrag op postgiro 89673, t.n.v. ARP Partijstichting, Den Haag, m.v.v. titel (en aantallen).

DE ARP IN DE ETHER

RADIO

De eerstvolgende radio-uitzending van de ARP is weer te beluisteren op zaterdag 13 november a.s., op Hilversum II van 18.20-18.30 uur.

Rectificatie II

In het artikel „Vredes-gedachten op eerste vergadering van Kampense CDA“ van de heer G. J. Brinkman, werd gesteld dat „ook Kampen zijn CDA heeft“, zij het dat nog wat organisatorische handgrepen verricht moeten worden. Aangezien echter de ARP-Kampen in zijn ledenvergadering in november pas beslist over de statuten en de oprichtingsakte van het CDA-verband Kampen moet worden gesteld, dat het niet geheel juist is dat „ook Kampen zijn CDA heeft“.

hypotheken

Denkt u aan een eigen huis?
 Geld hoeft dan geen
 struikelblok te zijn.
 Een hypotheek van de Spaarbank
 maakt 't u mogelijk. Er is óók
 voor u een hypotheek,
 aangepast aan uw
 inkomsten tot 100%
 Laat u uitgebreid adviseren
 door de

**SPAARBANK
GRONINGEN**

EIGEN HAARD

Tel. 050-127902

127687

BLOEMEN HOUDEN VAN MENSEN

Vraagt
jaar-rond chrysanten
die staan langer....

FIDES Handelskwekerij
(stekken voor chrysantenkultuur)
Postbus 26, tel. (01745)-4244-3700
Telex 3.27.23
DE LIER

Schimmelpenninck

V.S.O.P.

Met Rijke Roken

GETRON B.V.

Internationaal Transportbedrijf

Ir. H. de Grootweg 22, Spijkenisse.
Telef. 01880-12988 Telex 22642

**bulk wagens voor poederstoffen
diepladers
kipchassis voor containers
gesloten combinaties
op- en overslag van goederen**

Visies op arbeid

In deze beten geven deskundigen
hun visie op het begrip „arbeid” in
de huidige samenleving.

De auteurs: drs. H. Borstlap, drs. A.
Schouten, prof. dr. H. J. van Zut-
phem, mr. G. C. van Dam en drs.
B. Beumer. Deze krant is bijzonder
geschikt als handleiding voor een
gesprek op de kiesvereniging of in
kleinere groepjes.

Bestellingen door storting op post-
giro 89673 t.n.v. AR-Partijstichting,
Den Haag met vermelding van „Vi-
sies op arbeid”.

Prijstabel	
1 ex.	10,75 per ex.
2 t/m 4 ex.	10,60 per ex.
5 t/m 9 ex.	10,50 per ex.
10 t/m 24 ex.	10,40 per ex.
25 en meer ex.	10,30 per ex.

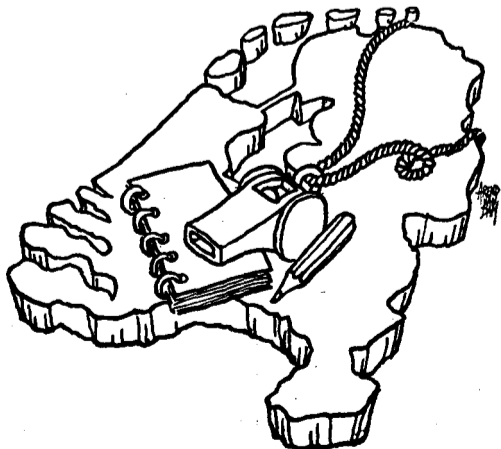
In dit boekje stelt
de auteur, voormalig
financieel-
economische spec-
ialist van de
ARP-Tweede-
Kamerfractie
en sinds kort hoog-
leraar aan de Vrije
Universiteit, dr.
Arend J. Vermaat
drie thema's aan de
orde:

- Voldoet onze
economische
orde aan bijbelse
normen?
- Groeien of ver-
soberen?
- Ethiek en politiek,
over zwart geld
en andere kwa-
len.

Het geheel is rijk
geïllustreerd met
cartoons. Prijs per
exemplaar f 3,50.

Bestellingen:
Stort het verschul-
digde bedrag op
postgiro 89673
t.n.v. A.R. Partij-
stichting, Den Haag
met vermelding
van „Spelregels
voor economie &
politiek”.

SPELREGELS VOOR ECONOMIE & POLITIEK AREND J. VERMAAT

EEN UITGAVE VAN DE

stichting kader- en vormingswerk **ARP**

DR. KUYPERSTRAAT 3, 'S-GRAVENHAGE

WELWEZEN MET DE SPORT

Onlangs is een sportkatern verschenen onder de
titel „Welwezen met de sport”. In deze vier pa-
gina's tellende krant komende de volgende za-
ken aan de orde: de sportnota van Van Doorn,
de overheid en de sport, sportverwording, de
christelijke sportbeweging, sport en samenle-
ving, reclame in de sport.

De meewerkende auteurs zijn: H. A. de Boer, L.
A. van Splunder, prof. dr. I. A. Diepenhorst,
W. F. H. Grashoff, C. J. van Leeuwen en G.
J. Groenman.

De katern, die zich o.m. goed leent voor discus-
sie in groepen, is in nabestelling tegen het vol-
gende tarief verkrijgbaar:

1 ex. f 0,75; 2 t/m 4 ex. f 0,60 per ex.; 5 t/m 9
ex. f 0,50 per ex.; 10 t/m 24 ex. f 0,40 per ex.;
25 en meer ex. f 0,30 per ex.

Bestellingen via postgiro 89673 t.n.v. A. R. Par-
tijstichting, Den Haag met vermelding van het
gewenste.

WAG

NEEDERLANDSE GEDACHTEN

weekblad van de anti-revolutionaire partij

32e jaargang - nr. 46 13 november 1976

Drempel te hoog voor hogere kiesdrempel.

Uitslag stemming kandidaten lijst

Deze week wordt in Nederlandse Gedachten aandacht besteed aan de uitslag van de stemming over de ARP-kandidatenlijst ten behoeve van de Tweede-Kamerverkiezing op 25 mei 1977.

Verder in dit nummer aandacht aan het beleid inzake Zuidelijk Afrika, alsmede aan het debat in de kamer inzake de verhoging van de kiesdrempel.

De stemming over de kandidatenlijst

door D. Corporaal
secretaris ARP

De uitslag van de stemming onder de kiesverenigingen over de kandidatenlijst is inmiddels gepubliceerd. Er is alle aanleiding nog even stil te staan bij de deelname van de kiesverenigingen aan de stemming en bij de ingezonden stembiljetten.

De totstandkoming van de kandidatenlijst stelt iets voor. Het zijn de kiesverenigingen, die via de stemming uiteindelijk bepalen hoe die lijst er uit gaat zien. Slechts op grond van zeer bijzondere omstandigheden kan het dagelijks bestuur aan het partijbestuur voorstellen tot wijziging doen. Het partijbestuur heeft dan de mogelijkheid aan de partijraad te vragen veranderingen in de volgorde aan te brengen, die de kiesverenigingen hebben vastgesteld. Zo'n voorstel mag alleen maar betrekking hebben op namen van personen, die voorkomen op de lijst of advieslijst. Als extra zekerheid, dat niet lichtvaardig tot wijziging wordt overgegaan is bovendien nog bepaald, dat tenminste tweederde van de uitgebrachte stemmen zich voor een dergelijk voorstel moet verklaren.

Wijzigingsvoorstel

Het dagelijks bestuur heeft op vrijdag 5 november vergaderd; evenals het partijbestuur, maar er zal geen voorstel

Oosterbaan & Le Cointre n.v.
Goës
Telefoon (01100)27555

DRUKKERS-UITGEVERS

Al 75 jaar drukker
in Benelux voor
bedrijven en organisaties

DEZE WEEK
IN WAG:

Uitslag stemming kandidatenlijst
pag. 1 en 2

Aantjes over Van Agt pag. 3

Beleid inzake Zuidelijk Afrika pag. 4

Kiesdrempel pag. 5

Visserijbeleid pag. 5

Uit de Arjos pag. 6

Kritiek op landbouwbegroting pag. 6

Van de partij pag. 7

komen veranderingen in de lijst aan te brengen. Eenvoudig, omdat er geen sprake is van zeer bijzondere omstandigheden, die tot wijzigingen nopen. Het enige wijzigingsvoorstel in de loop der jaren ooit gedaan en aangenomen werd gedaan aan de partijraad van 1 februari 1963. Dr. W. Albeda was toen als nummer 16 op de lijst geplaatst, aangezien hij ten tijde van de kandidaatstelling in New York verbleef was het onzeker of hij een kandidatuur zou aanvaarden. Hij bleek inderdaad niet beschikbaar te zijn. In zijn plaats werd toen drs. J. Boersma, die als nr. 35 op de lijst stond, op nr. 16 geplaatst, omdat dagelijks bestuur (moderamen), partijbestuur (Centraal Comité) en partijraad van mening waren, dat er een econoom in de fractie moest komen. Dit alles onderstreept nog eens de invloed van de kiesverenigingen op de samenstelling van de kandidatenlijst. Je zou dus mogen verwachten, dat nagenoeg alle kiesverenigingen aan de stemming zouden deelnemen. Niets is echter minder waar. Van de 820 kiesverenigingen, die een stembiljet

stem uit (zie tabel op pag. 2). Bij de stemming over de kandidatenlijst 1972 waren dit er 641 en in 1971: 597. In totaal beschikken de kiesverenigingen over 1615 stemmen, daarvan zijn er 1233 uitgebracht, w.o. 52 ongeldige, hetgeen inhoudt 76,3% van het aantal stemmen.

Sanering noodzakelijk

Uit het gepubliceerde overzicht van de aantallen stemmen, verzonden en ingezonden stembiljetten blijkt, dat met name de kleine kiesverenigingen met 1 en 2 stemmen verstek hebben laten gaan. Ook bij vorige stemmingen - o.a. die m.b.t. het CDA - is gebleken, dat een deel van die kiesverenigingen het liet afweten. Dit duidt er op, dat het dringend nodig wordt tot een zekere sanering te komen. De partij heeft weinig aan slapende kiesverenigingen. Het gaat er om dat er activiteiten worden ontplooid. Het onttrekt zich aan onze waarneming waar deze kiesverenigingen precies zitten, omdat de stemming geheim is

Vervolg op pag. 2

Een staatsman ter navolging

ARP-ereleden Algra, Donner en Roosjen krijgen eerste exemplaar op partijraad

Half november verschijnt een bijzonder boek dat gewijd is aan de grote 19e-eeuwse staatsman Groen van Prinsterer. De titel ervan: „Een staatsman ter navolging”. De prijs van dit ruim 260 pagina's tellende boek met tientallen foto's, waaronder vele van de Groen-herdenking op 19 mei 1976; bedraagt f 13,50.

Aanbieding eerste exemplaar

Aan de ARP-ereleden H. Algra, mr. J. Donner en mr. A.B. Roosjen wordt op de partijraad van 13 november a.s. het eerste exemplaar van deze waardevolle

uitgave aangeboden. Twee van deze ereleden, de heren Algra en Donner, schreven trouwens ook een bijdrage voor „Een staatsman ter navolging”. Ook op de partijraden van CHU en KVP wordt aan deze verschijning bijzondere aandacht besteed.

Bestelling

Bestel dit boek, dat zich ook goed leent als St.-Nicolaasgeschenk, door het overmaken van f 13,50 op giro 89673, ten name van AR-partij-stichting, Den Haag, met vermelding van titel en aantal. Meer informatie over dit boek treft u aan op pagina 4.

Uitslag kandidatenlijst

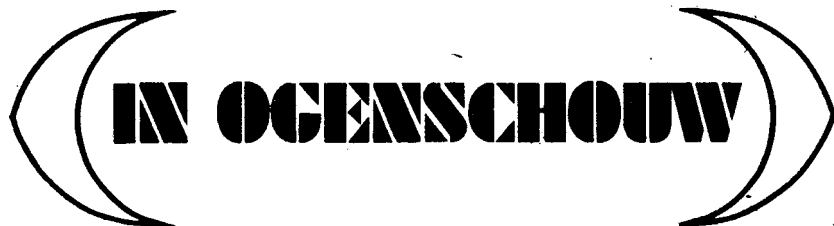
De kiesverenigingen van de ARP hebben gestemd over de kandidatenlijst voor de Tweede-Kamerverkiezingen in 1977. De uitslag luidt als volgt.

1. mr. W. Aantjes - Utrecht (advieslijst 1),
2. mevr. J. van Leeuwen - Zoetermeer (advieslijst 3),
3. drs. J. de Koning - Voorschoten (advieslijst 5),
4. drs. J. Boersma - Zeist (advieslijst 2),
5. M. W. Schakel - Hoornaar (advieslijst 6),
6. dr. A. Veerman - Rijswijk (Z.-H.) (advieslijst 4),
7. mr. dr. P. H. Kooymans - Wassenaar (advieslijst 7),
8. mr. G. C. van Dam - Den Haag (advieslijst 8),
9. H. A. de Boer - Santpoort (advieslijst 9),
10. drs. B. Beumer - Hoogezand (advieslijst 10),
11. mevr. J. G. Kraayeveld-Wouters - Heerhugowaard (advieslijst 12),
12. J. van Houwelingen - Putten (advieslijst 11),
13. mr. J. N. Scholten - Andel (N.-Br.) (advieslijst 13),
14. dr. S. Faber - Hardegarijp (advieslijst 17),
15. dr. W. de Kwaadsteniet - Rotterdam (advieslijst 14),
16. drs. N. Beinema - Middelburg (advieslijst 15),
17. L. de Graaf - Utrecht (advieslijst 16),
18. F. Borgman - Aalsmeer (advieslijst 18),
19. dr. B. de Vries - Krimpen a/d IJssel (advieslijst 19),
20. mr. J. Buikema - Hengelo (advieslijst 20),
21. drs. H. C. Couprie - Gouda (advieslijst 21),
22. mevr. dra. F. J. Laning-Boersema - Den Helder (advieslijst 22),
23. drs. E. Heerma - Amsterdam (advieslijst 23),
24. W. de Graaff - Zoetermeer (advieslijst 24),
25. G. van Dongen - Gouda (advieslijst 25),
26. J. van Noord - Dwingeloo (advieslijst 27),
27. dr. H. van Ruller - Voorburg (advieslijst 26),
28. drs. G. H. Terpstra - Utrecht (advieslijst 28),
29. mevr. J. R. H. May-Weggen - Apeldoorn (advieslijst 29),
30. drs. G. A. de Boer - Amersfoort (advieslijst 30),
31. S. P. Hoekstra - Leeuwarden (advieslijst 35),
32. B. Enserink - Dinxperlo (advieslijst 31),
33. mr. H. Drost - Den Haag (advieslijst 32),
34. mevr. A. J. Verhoog-Bokma - Waarland (advieslijst 33),
35. drs. J. Achterstraat - Badhoevedorp (advieslijst 34).

Aan de stemming namen 560 kiesverenigingen deel (in 1972: 641; in 1971: 597); 30 kiesverenigingen zonden een stembiljet in, dat ongeldig moest worden verklaard (in 1972: 7), wegens strijdigheid met reglementaire bepalingen. Met de geldige stembiljetten zijn 1.181 stemmen uitgebracht (in 1972 1547).

De uitslag van de stemming is vastgesteld door een door het partijbestuur aangewezen commissie, bestaande uit mevr. N. van Dijk-Koffeman te De Lier, mr. H. M. Krans te Den Haag, drs. W. A. Haeser te Zoetermeer.

De partijraad van 13 november 1976 zal de kandidatenlijst definitief vaststellen. Dit zal gebeuren conform de uitslag van de stemming. Het is onmogelijk de kandidaten van de drie partijen op één lijst te plaatsen, aangezien per Kamercentrale op één lijst slechts 30 personen gekandideerd kunnen worden. De kandidaten zullen over 6 lijsten, die samen met CHU en KVP ingediend zullen worden, worden verdeeld.

Niet vanuit zelfingenomenheid, maar vanuit zelfvertrouwen

U kent de situatie. Het grote punt schijnt nu al te zijn hoe de samenstelling van het volgende kabinet moet zijn. Nu is dit ook bepaald geen onbelangrijke zaak. En het is bovendien goed zich bezig te houden met de richting waarin men koerst. Intussen zijn enkele punten van belang. Zo kan men bv. denken aan de verkiezingsuitslag op 25 mei 1977. Op dit punt bestaan nogal wat verschillen van inzicht. Men behoeft alleen maar te denken aan de - overigens inmiddels door Den Uyl nader omschreven - inhoud van de bekende ontwerp-resolutie van de partijbesturen van PvdA en PPR.

Nog geen definitieve keus

Verder zijn i.v.m. een volgend kabinet van belang overeenkomsten en verschillen tussen de diverse partijprogramma's. Eveneens speelt een rol de opstelling van de diverse partijen tijdens de rit van het huidige kabinet en tijdens de komende (reeds begonnen) verkiezingscampagne. Een definitieve keus is nu uiteraard t.a.v. de samenstelling van het volgende, nieuwe kabinet niet te maken.

Men kan wel overwegen waar inmiddels ook op gelet moet worden. Wanneer men een kabinet van een bepaalde samenstelling heeft, ligt het op zichzelf voor de hand, dat je daarmee doorgaat.

Anders gezegd: er moet een duidelijke reden zijn om die samenwerking te beëindigen. Verder is het zo, als men een bepaalde koers heeft uitgezet, toch zeker vanuit een strategisch oogpunt, dat men die in het oog moet houden en dat men niet moet toestaan, dat tactische punten een eigen leven gaan leiden. Tactiek past binnen een strategie, tactiek mag een strategie niet aantasten. Ook moet worden bedacht, dat het ontplooiën van een strategie tijd vergt. Daarvoor is eerder acht jaar kort dan vier jaar van voldoende betekenis.

Er mag overigens op zichzelf voldoende over bestaan, dat de mogelijkheid aanwezig is van voltooiing van de vierjarige rit van het zittende kabinet. Zo iets is staatsrechtelijk en in het algemeen ook politiek gezien een goede zaak.

Evenals uiteraard daarbij aansluitend, dat een Tweede Kamer metterdaad vier jaar zit.

Veel werk

De periodes waarin kabinet en Tweede Kamer allerlei politiek werk willen afmaken lijken, zeker tegen het einde ervan, soms gewoon tekort. Soms denk je wel eens, dat een parlementaire periode beter vijf jaar zou kunnen duren. Maar het is niet zeker, dat dit zou helpen; de mogelijkheid dat dan toch weer van alles doorschuift in de tijd is niet denkbeeldig.

Maar soms steekt die gedachte de kop wel eens op. Men hoopt in de korte resterende zittingstijd nog veel te kunnen doen; belangrijke zaken als de vermogensaanwasdeling (VAD), de grondpolitiek en de ondernemingsraden, om er maar een paar te noemen. Andere zaken komen niet klaar; sommige hebben ook niet zo'n haast, al zou het wel mooi zijn geweest als ze afgewerkt hadden kunnen worden.

Grondwetsherziening

Een belangrijke zaak die niet helemaal rond komt is de algehele grondwetsherziening. Maar die zaak is in deze periode ver vooruit gebracht en zal in de komende periode kunnen worden voltooid.

Reorganisatie binnenlands bestuur

Voor de behandeling van de reorganisatie van het binnenlands bestuur - een zaak die redelijke spoed vraagt - zou één jaar meer tijd van groot belang zijn geweest. De indiening van de betreffende wetsontwerpen mag - na geweldig veel voorbereiding en tijdrovende inspanning - in de loop van de volgende maand worden verwerkt. Maar de Tweede Kamer zal dan niet verder meer komen dan het maken van het voorlopig verslag. De afronding zal in de volgende periode van Kamer en Kabinet met wijsheid en voortvarendheid

moeten plaatsvinden. Voor de overheid en de burgers is - op gemeentelijk, provinciaal en landelijk vlak - een goed functionerende organisatie van het bestuur van essentieel belang.

Vroege start

Wij hebben de laatste weken gemerkt, dat ditmaal de kabinetsformatie (in 1977) al begonnen is, voordat zelfs maar de eigenlijke verkiezingscampagne (in 1977) van start is gegaan. Eigenlijk is het allemaal wel erg vroeg begonnen. Als het in de afgelopen weken begonnen feest zeven maanden - tot de verkiezingsdag, 25 mei 1977 - moet gaan duren, afgezien van de daarop nog weer volgende kabinetsformatieperiode, dreigt het gevaar, dat wij bij wijze van spreken van gekkigheid niet meer weten wat wij zeggen moeten. Het zou in ieder geval van belang zijn,

dat regering en parlement voorlopig goed de kans houden het normale politieke werk ten dienste van de samenleving zolang mogelijk niet teveel gestoord voort te zetten. Ook niet gestoord door een ontwerp-resolutie van partijtheoretici. Een ontwerp-resolutie, die getuigt van krampachtigheid. Men zou daarvoor op zichzelf begrip kunnen hebben. Maar het getuigt niet van wijsheid.

Redelijke invloed

Niet vanuit zelfingenomenheid, maar wel vanuit zelfvertrouwen kunnen wij zeggen, dat wij hebben bewezen, ook vanuit de ARP, dat je niet altijd vanuit een meerderheidspositie hoeft te opereren om redelijke invloed op politiek beleid uit te oefenen.

W.K.

CDA-congres

10 en 11 december 1976

Op vrijdag 10 en zaterdag 11 december a.s. wordt in het Nederlands Congresgebouw te Den Haag het 2e CDA-Congres gehouden.

Belangstellenden kunnen zich vanaf heden - bij voorkeur schriftelijk - aanmelden bij het secretariaat van het CDA, postbus 7676, Den Haag.

De kosten bedragen voor deelname op: vrijdag of zaterdag f 15,- incl. lunch, f 5,- zonder lunch vrijdag en zaterdag: f 25,-incl. lunch, f 10,- zonder lunch.

Na aanmelding ontvangt u automatisch de benodigde stukken. Ook hier geldt: Wie het eerst komt, het eerst maakt.

De leden van het Congres worden afzonderlijk uitgenodigd.

De stemming over de kandidatenlijst

Vervolg van pag. 1.

geweest. Het zou nuttig zijn wanneer de Kamercentrales na zouden gaan welke kiesverenigingen niet stemden en waarom dit niet gebeurde. Opmerkelijk is ook dat 3 grote kiesverenigingen met tussen de 250 en 300 leden (6 stemmen) niets van zich lieten horen. Dat geldt ook voor 8 kiesverenigingen met tussen de 150 en 200 leden (4 stemmen) en 11 met tussen de 100 en 150 leden (3 stemmen). Zitten die stembiljetten in het archief of werd vergeten ze te verzenden? Het antwoord zullen we wel nooit horen.

Informatie ruim verstrekt

De leden kunnen in ieder geval niet zeggen, dat ze het niet hebben geweten. Via ARPost konden alle leden kennisnemen van de letterlijke tekst van de brief van de kiesverenigingen, de advieslijst, de groslijst en de personalia van alle in geding zijnde kandidaten. Het antwoord op de vraag of alle kiesverenigingen ook hebben vergaderd over de kandidatenlijst of dat bijvoorbeeld een bestuur de zaak heeft geregeld onttrekt zich .eveneens aan de waarneming. Binnen enkele dagen na verzending van stembiljetten kwamen sommige al weer ingevuld terug. Aangenomen mag worden, dat in het merendeel van die gevallen slechts enkelen hebben beslist over de invulling van het stembiljet. De indruk is, dat bij een groot deel van de kiesverenigingen die stemden, kandidaatstelling in de vergadering aan de orde geweest en dat

de ledenvergadering bepaalde hoe het stembiljet moet worden ingevuld.

Ongeldige stembiljetten

Bevraemding wekt het aantal ongeldige stembiljetten. De commissie, die door het partijbestuur was aangewezen om samen met het partijsecretariaat de uitslag van de stemming vast te stellen, constateert terecht, dat dit punt extra aandacht behoeft. Niet minder dan 12 biljetten werden steeds gedeeltelijk ingevuld. Het is duidelijk, dat goedkeuring zou leiden tot bevoorrechtiging van de kandidaten wier naam wel was vermeld. Het is ook in strijd met de reglementaire bepalingen. Datzelfde geldt voor 8 andere stembiljetten, waarop eenzelfde naam vaker dan één keer op hetzelfde stembiljet voorkomt. Op 9 biljetten worden namen vermeld van personen, die niet op groslijst of advieslijst voorkomen. In één geval werd een uitslag medegedeeld zonder gebruikmaking van het aangewezen stembiljet.

Ruime aandacht

Er is alle reden aan dit punt bij een volgende kandidaatstelling ruime aandacht te schenken. Het is jammer en zonde van de eraan bestede tijd en energie van de betrokken kiesverenigingen wanneer een stembiljet ongeldig moet worden verklaard. En aan toepassing van de vastgestelde regels valt niet te ontkomen. Het zou zelfs niet eens kunnen. Op de vraag hoe het nu gaat met de indiening van de lijsten hopen we een andere keer nader in te gaan.

Verschenen brochure partijraad 25 september 1976

Naar een nieuw elan

Deze week verscheen de brochure „NAAR EEN NIEUW ELAN”, met teksten van de redevoeringen van voorzitter H. A. de Boer en van fractievoorzitter mr. W. Aantjes tijdens de partijraad van 25 september 1976.

CDA-lijst

De partijraad kwam op deze datum bijeen voor de belangrijke beslissing over de door het ARP-bestuur opgestelde ontwerp-resolutie met betrekking tot het CDA. De partijraad werd voorgesteld om akkoord te gaan met een federatieve samenwerking met KVP en CHU om de eerstvolgende Tweede-Kamerverkiezingen in te gaan met één gezamenlijke CDA-kandidatenlijst. De partijraad nam deze resolutie aan met 194 stemmen vóór, 33 stemmen tegen en 1 onthouding. In deze, wederom met foto's geïllustreerde brochure, zijn de teksten van de aangenomen resolutie en van de redevoeringen van partijvoorzitter De Boer en fractievoorzitter Aantjes opgenomen.

Bijbelse politiek

In zijn bijdrage „Naar een herkenbare bijbelse politiek”, zet partijvoorzitter De Boer de visie van de ARP op de samenwerking in CDA-verband uiteen. „Binnen het CDA gaat het om het samenwerken aan de zaak van de christelijke politiek. Om een politiek die zich in dienst wil stellen van de naaste. Vanuit een sterke overtuiging”, aldus partijvoorzitter De Boer aan het slot van zijn rede. De titel van de rede van mr. Aantjes luidt

„Machtig of gemachtigd”. Waar het om gaat, aldus mr. Aantjes is, „dat wij het geloof in de noodzaak en mogelijkheid van een echt christelijke politiek binnen het CDA hebben behouden”. Wat christelijke politiek inhoudt, in de visie van mr. Aantjes, leest u uitvoerig in zijn redevoering in deze brochure. Al met al een nuttig bezit voor wie de ontwikkeling van de Anti-Revolutionaire

Partij met betrekking tot het CDA nauw wil volgen.

Bestelling

De prijs van dit boekje bedraagt f 3,-. U kunt het bestellen door het verschuldigde bedrag op postgiro 89673 te storten ten name van ARP-Partijtichting, Den Haag, met vermelding van het gewenste.

„Een grote meerderheid van de partijraad van 25 september 1976 stemde voor het uitkomen met een gemeenschappelijke christen-democratische lijst”.

Op 25 september 1976 kwam de ARP-partijraad in de Congreszaal van het Jaarbeurs Congres- en Vergadercentrum te Utrecht bijeen voor een belangrijke beslissing over een door het ARP-bestuur opgestelde ontwerp-resolutie. In deze ontwerp-resolutie werd gesteld, dat naast teleurstellende ervaringen inzake het met KVP en CHU gevoerde overleg over de voorwaarden er ook bemoedigende ervaringen zijn geweest. Daarom werd voorgesteld om akkoord te gaan met een federatieve samenwerking met de KVP en de CHU om de eerstvolgende Tweede Kamer verkiezingen in te gaan met één gezamenlijke CDA-kandidatenlijst. De partijraad nam de resolutie aan met 194 stemmen vóór, 33 stemmen tegen en één onthouding. In dit boekje zijn opgenomen de teksten van de redevoering van ARP-voorzitter H. A. de Boer en van beide redevoeringen van ARP-Tweede Kamerfractie-voorzitter mr. W. Aantjes.

Tabel Stembiljetten: aantallen, stemmers en niet-stemmers

aantal stemmen	verzonden stembiljetten	ingezonden stembiljetten	percentage stemmen
1	377	198	52,5
2	253	194	76,7
3	104	93	89,4
4	44	36	81,8
5	22	22	100,0
6	14	11	78,6
7	2	2	100,0
8	2	2	100,0
9	2	2	100,0
	820	560	

Eindhoven

Naast de vele en veelsoortige opiniepeilingen over de politieke voorkeuren van Nederlandse kiezers is er nu een concreet feit vast te stellen. Hoezeer er zeker waarde is toe te kennen aan die opiniepeilingen naar deskundigen ons verzekeren - wij houden ons liever aan de feiten als van Eindhoven.

Natuurlijk - de cijfers van die verkiezingen zeggen niet alles. Wij zullen ons er ook voor moeten hoeden deze uitslag als een voorspelling van de uitslag van de mei-verkiezingen te beschouwen.

Desalniettemin zijn wij bijzonder verheugd over deze uitslag. Het CDA betekent meer dan een boeiende overtuiging van een aantal enthousiaste evangeliebelijders. Het spreekt ook de kiezer aan. Eindhoven - van harte en met blijdschap gefeliciteerd.

Nu ook snel uitbetalen

Minister Boersma heeft een bijzonder moeilijk probleem tot een verstandige

noodoplossing gebracht. Het probleem bestond in de vraag of er door de prijsstijging in 1976 nog een extra uitkering moest worden verleend. Dit probleem was moeilijk omdat het loonbeleid van het Kabinet er van uitgaat dat dan ook het loonfront 1976 een zekere rust in acht moest nemen. De moeilijkheid werd groter toen bleek dat werkgevers, het CNV en de andere vakbeweging nogal van elkaar in opvatting verschilden. Minister Boersma heeft in die situatie de best mogelijke oplossing gevonden. Een brutobedrag van 60 gulden als een extra uitkering aan loontrekkenden en gerechtigden tot een sociale uitkering. Het bedrag wordt niet afgewenteld op de schoulers van de werkgevers maar het totale bedrag van rond 150 miljoen gulden neemt 's rijkschatkist voor eigen rekening. Wij zijn van oordeel dat van dit pakket niet kan worden gezegd dat geit en kool gespaard zijn. De oplossing komt in de situatie van dit moment over als een evenwichtige beslissing. In zo'n situatie is het voorts verantwoord de uitkering te betalen uit de „reserves” van sociale fondsen. Maar voor herhaling is dit laatste naar onze mening niet gemakkelijk vatbaar. Het is echter van harte te hopen dat een nieuw Kabinet na mei 1977 een loonbeleid weet te ontwikkelen dat voor een aantal jaren zou kunnen gelden. Voor één facet willen wij bijzondere aandacht vragen: snelle uitbetaling betekent extra soulaas.

NG COMMENTAAR

Niet in gehoor ontvangen

Staatssecretaris Meijer van CRM weigert een gesprek met de confessionele landelijke jongeren-organisaties (RK - Gerel. - NH) over de inhoud van zijn subsidiebeleid ten behoeve van het jeugdwerk. Afgezien van alles is het een haast niet te geloven zaak dat een bewindsman niet wil ingaan op een redelijk verzoek om informatie over de inhoud van zijn beleid aan een aantal landelijke organisaties. Als een actiegroep meent dat ergens een wind dwars zit en daarover via de media tam-tam maakt, is het bewind er als de kippen bij - indien door hen geëist - die groep te ontvangen. Van een

bewindsman mag men echter een dergelijke discriminerende behandeling niet verwachten.

Het valt ons van de heer Meijer bar tegen.

In gevaar - niet in gevaar

De minister-president van dit Kabinet kan nu wel den volke kond doen dat de nieuwe inleg in het bekende akkoord de instemming zal hebben van de PPR - hij heeft daardoor geen enkel argument op tafel gelegd. Daarom is het een goede zaak hier te herhalen hetgeen de voorzitter van de PPR zei: de uitspraak van de heer Den Uyl komt alleen voor z'n eigen rekening. Wij dachten daarbij: als toekomstige partners, via de top, nu al zó op elkaar reageren - wat moet dan het einde zijn?

Zeg het aan de minister-president

Wij weten niet beter dan dat dit

Kabinet er op uit is bestaande en toekomstige lasten zo rechtvaardig mogelijk over de burgers te verdelen.

Dat is ook naar onze overtuiging een uitnemende zaak. Eén van de maatregelen om dit te bereiken is geweest de hantering van het fiscale instrument. De bestaande progressie in de tarieven - hoe groter het inkomen des te groter de belastingdruk - zijn daartoe onder meer in de loop van de achterliggende jaren gebruikt.

Wij hebben er meermalen op gewezen dat op die weg voortgaande, men bijzonder voorzichtig moet zijn bovendien in andere heffingen, retributies, ontheffingen, kinderattrek, toelagen enzovoort een extra stukje progressie in te bouwen.

Tot onze vreugde stelt minister Van Doorn in de memorie van antwoord inzake de verhoging van de omroepbijdrage het volgende: „Bij de bestaande lastenverdeling over de burgers waarin de progressie naar het inkomen reeds een belangrijke plaats inneemt, dient men uiterst voorzichtig te werk te gaan met het toevoegen van nieuwe progressie-elementen of het hanteren met het inkomen van variërende prijzen.

Vraag is: is dit het standpunt van het Kabinet.

VAN AGT TOT U

Vertrouwen in Van Agt (II)

De zeer nauwkeurige lezer van deze rubriek zal zich wellicht afvragen waar de aanduiding „(II)” in te titel op slaat. Het antwoord is eenvoudig: vorige week is door een onverklaarbare vergissing een totaal verkeerde kop boven het artikel geplaatst. Aangegeven was als titel: „Vertrouwen in Van Agt (I)”.

Zoals in het artikel van verteden week reeds werd aangekondigd, wordt de toen begonnen beschouwing vandaag vervolgd en beëindigd. Het gaat daarbij om die zaken die bij het eerste optreden van Van Agt als CDA-lijsttrekker naar te voorzien was met name de belangstelling zouden trekken en waaraan zijn aanwijzing als lijsttrekker meer in het bijzonder zou worden beoordeeld.

In dit kader besprak ik vorige week reeds de wijze van presentatie, de verhouding tot het huidige kabinetsbeleid, de nog in deze kabinetsperiode aan de orde komende knelpunten en de voorkeur of intentieverklaring.

„Ethisch reveil”

Grote belangstelling zou uiteraard ook uitgaan naar de rol van het zgn. ethisch reveil in de verkiezingscampagne, w.o. in het bijzonder de abortuskwestie. Van Agt heeft de term ethisch reveil voor het eerst gebruikt, toen hij sprak over wat hij het liefste zou doen als hij de politiek zou verlaten. Dan zo zei hij, zou hij het liefste de boer op gaan in woord en geschrift ten behoeve van een ethisch reveil dat zijns inziens in Nederland hard nodig is. Hij zag zijn eventuele rol daarbij dus primair buiten de politiek liggen. Daarmee gaf hij impliciet te kennen dat de mogelijkheden en de bevoegdheden van de wetgever op dit terrein zeer beperkt zijn. De overheid mag natuurlijk niet normloos handelen, maar zij is niet bevoegd en niet bij machte het geestelijk en ethisch gehalte van een volk te bepalen. Integendeel, zij moet haar taak vervullen met en ten dienste van een gemeenschap, zoals deze zich aan haar voordoet. De overheid kan daar enige invloed op uitoefenen, haar wezenlijk veranderen kan zij niet. Zij mag dit ook niet, wil zij de grens van de geestelijke vrijheid niet overschrijden. Gezien het verband, waarin Van Agt de term voor het eerst gebruikte, was het dus al niet billijk hem in de rol te drukken van de man die Nederland via de

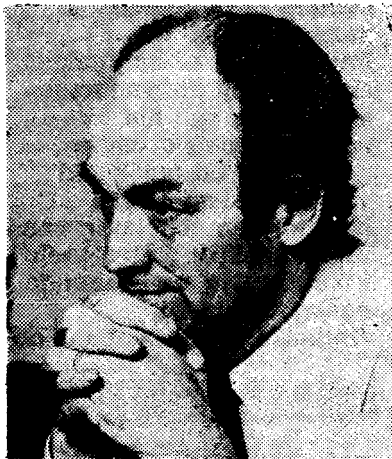
overheidsmacht nu eens zedelijk en geestelijk zou reveileren.

Passende terughoudendheid

Van Agt heeft dan ook geheel in overeenstemming daarmee gehandeld toen hij zich bij zijn eerste optreden als lijsttrekker poogde te ontdoen van het hem opgedrongen eenzijdige image van anti-abortus-politicus. Uiteraard verloochende hij zijn opvattingen te dien aanzien niet en dit zal ook in de verkiezingscampagne niet gebeuren. Uitdrukkelijk verklaarde hij echter dat de abortuskwestie niet het enige en zelfs niet het voornaamste punt in die campagne zou zijn. Waar dit onderwerp onvermijdelijk ter sprake komt, waarschuwde hij er tegen dat in de verkiezingsstrijd „juist dit naar zijn aard zo delicate onderwerp zou worden misbruikt” en wakte hij ertoe op er in de politieke discussies in alle terughoudendheid over te spreken „met de eerbied waarmee het behoort te worden bejegend”.

Breder en anders

Wat de betekenis van een ethisch reveil („of liever nog geestelijk reveil”) in de politiek betreft, plaatste Van Agt dit in het veel bredere kader van de menselijke waarden in het algemeen. De materiële nood zijn wij dankzij de gestegen welvaart in onze nationale samenleving gelukkig te boven. Stellig is er ook nog materiële nood, maar die is verhoudingsgewijs enorm verminderd en bovendien hebben wij middelen om die op te vangen. Ditzelfde kan echter niet worden gezegd van de immateriële, de niet op geld waardeerbare nood. Integendeel, het lijkt eerder alsof de immateriële nood is toegenomen naarmate wij de materiële nood hebben weten te overwinnen. Daarop heeft Van Agt de aandacht gevestigd en daarmee sloot hij aan op het thema van het program-Goudswaard „Niet bij brood alleen”. Door de accenten zo breed en evenwichtig te leggen plaatste hij het ethisch of geestelijk reveil in een veel breder en zelfs ander kader dan „abortus, pornografie en filmkeuring”, waarin velen buiten en binnen de christen-democratische kring hem graag zouden dringen. Breder en anders, maar niet minder wezenlijk. Integendeel!

Zwakkeren

In dit kader past ook geheel de actuele invulling die Van Agt gaf van het begrip „zwakkeren”. De zorg voor de zwakkeren in de samenleving is één van de dingen die zowel bij christen-democraten als socialisten voorop in het beleid staan en die dan ook een belangrijk motief zijn voor een coalitie van die signatuur. Echter blijft in de praktijk de PvdA steeds weer de neiging te hebben het begrip zwakkeren min of meer synoniem te achten met werknemers. Dit moge, gezien de historie, voor een socialistische partij begrijpelijk zijn, het strookt al lang niet meer met de werkelijkheid. De CDA-lijsttrekker gaf er een eigentijdse inhoud aan door erop te wijzen dat de zwaksten „niet onder alle omstandigheden” de werknemers zijn, maar veelal (ook) andere groepen zoals kleine zelfstandigen, kleine spaarders en pensioentrekkers, waarbij uiteraard met name te denken valt aan degenen die een particuliere pensioenvoorziening of een bedrijfspensioen hebben opgebouwd. Eveneens in dit verband breidde hij het begrip uit naar de immateriële sector toen hij noemde de eenzamen en bejaarden en „degenen die verwezen worden naar rotwerk waarin zij niets van zichzelf kunnen leggen en waarin geen arbeidsvreugde kan worden gevonden”.

Wie wordt premier

Onvermijdelijk was dat Van Agt voor de vraag zou worden gesteld of hij zichzelf ook zag als kandidaat-fractievoorzitter en daarna eventueel eveneens als kandidaat-minister-president. In beide gevallen achtte hij dit geen vanzelfsprekendheid, maar t.a.v. het fractievoorzitterschap leek het hem wel voor de hand liggend. Een juiste mening, lijkt mij. Het laat de bevoegdheid van de fractie een ander te kiezen onaangestaan, maar beperkt het gebruik ervan wel tot omstandigheden die zulk een andere keus voor ieder overtuigend rechtvaardigen. Nog voorzichtiger liet hij zich uit over een eventueel premierschap. De bereidheid deze functie als consequentie van het lijsttrekkerschap eventueel te aanvaarden sprak hij zonder restrictie uit. Het bezwaar van niet-economisch zijn werd met

een verwijzing naar tal van vroegere premiers en naar zijn eigen ministeriële (en vice-presidentiële) ervaring terecht niet deugdelijk bevonden. Een absolute claim („Als het CDA de grootste wordt, leveren wij de premier”) legde hij echter niet. Het is één aspect, dat met tal van andere meeweegt en tegen tal van andere moet worden afgewogen. Tegenover het „Den Uyl moet blijven” van de progressieven liet hij zich niet verleiden tot het liberale „Den Uyl moet weg”, maar plaatste hij het goed christen-democratische „Bereid het te aanvaarden als ik ertoe geroepen word; ook bereid het in een totaliteit van gegevens te beoordelen; niet bereid het te verabsoluteren”. Daarmee plaatste hij de man op de achtergrond en de functie op de voorgrond; de positie op de tweede plaats en de verantwoordelijkheid op de eerste plaats.

Vertrouwen waard

Als wij het geheel van zijn eerste optreden als kandidaat-lijsttrekker overzien, dan is daarin een duidelijke aanzet tot eigen profilering van het CDA naast (niet tussen!) PvdA en VVD te

herkennen, zonder gedram of gedreig, maar waardig en evenwichtig. Opinieuonderzoeken als van de Rooie Haan moeten in al hun betrekkelijkheid worden gezien. Interessanter dan de absolute cijfers zijn de verschillen tussen het eerste en tweede op dezelfde manier verrichte onderzoek. In die tussentijd viel de aanwijzing van Van Agt als lijsttrekker van het CDA. De „winst” die in het tweede onderzoek t.o.v. het eerste aan het CDA wordt toegedacht, lijkt de juistheid van de keuze te bevestigen. Meer nog gebeurt dit echter door zijn eerste optreden als zodanig, waaraan wij deze twee artikelen wijdden. De conclusie daaruit is: Van Agt is als lijsttrekker van het CDA het vertrouwen van de christen-democratische appél waard, ook van de anti revolutionaire partij.

publikaties CDA-instituten

Europees beleid

„Bouwstenen voor een Europees beleid”
rapport van de wetenschappelijke instituten
van KVP, ARP en CHU
60 pag.; f 6,50

Commentaar Contourennota

„Samen verantwoordelijk voor het onderwijs”
commentaar op de nota „Contouren van een
toekomstig onderwijsbestel”
publikatie van de wetenschappelijke instituten
71 pag. (groot formaat); f 9,90

Inflatie

„Inflatie als politiek probleem”
rapport van de wetenschappelijke instituten
38 pag.; f 4,25

Welzijnsbeleid voor ouderen

beschouwingen over bejaardenbeleid,
plus conclusies CDA-studiedag
publikatie van de wetenschappelijke instituten
78 pag.; f 5,90

alle prijzen inclusief verzendkosten

Bestellingen:

- giro 89 67 3 t.n.v.
AR-Partijtichting, Den Haag

Bij begroting van buitenlandse zaken:

C.D.A.-fracties vragen verhoogde activiteit inzake Zuidelijk Afrika

Door Mr. J. N. Scholten, Tweede-Kamerlid ARP.

De overwinning van Carter kan ook wel iets betekenen voor de Afrika-politiek van de Verenigde Staten van Amerika. Lange tijd heeft het ontbroken aan speciale aandacht voor Afrika. Het duo Ford-Kissinger heeft veel energie gestoken in de verhouding Oost-West, terwijl de pendel-diplomatie van Kissinger gericht op vrede in het Midden-Oosten veel tijd heeft gekost.

De aandacht voor Afrika dateert van de jongste tijd en heeft vermoedelijk wel bijgedragen tot beweging in de versterkte verhouding in zuidelijk Afrika. In een driehoeksgesprek tussen Kissinger, premier Vorster en Smith is deze laatste duidelijk gemaakt, dat zijn situatie vrijwel hopeloos was geworden en dat er concessies aan de zwarte meerderheid zouden moeten worden gedaan. Publicaties in de internationale pers doen echter wel vragen, waartoe de U.S.A. zich in zuidelijk Afrika heeft verplicht. Ik denk o.m. aan een commentaar in de New York Times, waarbij deze gezaghebbende krant een beroep op de Amerikaanse Regering deed duidelijk te maken, dat ze zich niet heeft verplicht het regime in Rhodesië bij mislukken van de conferentie van Genève te hulp komen. Deze ontkenning is echter tot dusver uitgebleven, ondanks verzoek van verschillende Afrikaanse leiders.

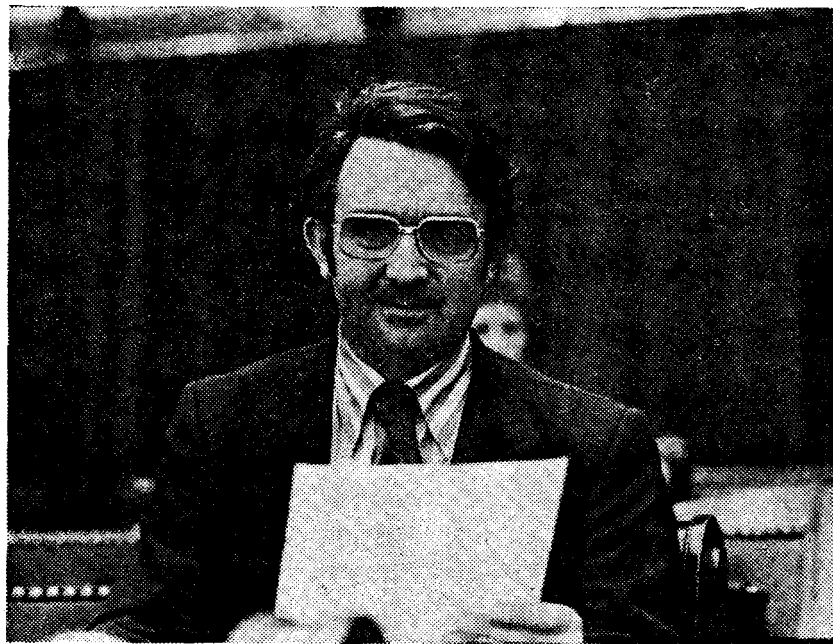
Strakker beleid

Verwacht mag worden dat het duo Carter-Brzezinski (de mogelijke nieuwe minister van Buitenlandse Zaken) het Afrika-beleid, gericht op zwarte meerderheidsregeringen in zuidelijk Afrika wat strakker zal doortrekken, hetgeen hopelijk ook leidt tot een andere lijn inzake Angola. Dit land wordt thans door U.S.A. geïsoleerd, waardoor het meer in de richting van het

communisme blok wordt gedrongen. Dat strakkere beleid inzake Zuid-Afrika, zowel van Amerika als van West-Europa zal nodig zijn om in Zuidelijk Afrika het recht van de zwarte bevolking veilig te stellen. De zwarte bevolking wordt thans door de blanke minderheidsregimes stelselmatig klein gehouden en wordt beknot in haar fundamentele menselijke rechten en vrijheden. Is er sprake in zuidelijk Afrika van een onderdrukking, waaraan een einde zal moeten komen, daarnevens is de situatie een bedreiging voor de wereldvrede, zoals minister Van der Stoep in het kamerdebat van de vorige week nog eens heeft opgemerkt.

Geweldloos en gewelddadig

De vraag rijst hoe de situatie kan veranderen, hoe in zuidelijk Afrika multi-rationale samenlevingen kunnen ontstaan, gebaseerd op fundamentele menselijke gelijkheid en niet gebaseerd op kleur en ras zoals thans het geval is. Daarvoor zijn zowel interne als externe processen van betekenis. Onder de interne processen kunnen we verstaan de geestelijke stromingen gericht op geweldloze veranderingen, waarbij de naam van Dr. Beyers Naudé als een strijder voor vrijheid en recht oprijst. Daarnaast zijn er de bewegingen die een gewelddadige oplossing onvermijdelijk achten, de z.g. bevrijdingsbewegingen, die ook een grote rol hebben gespeeld in de strijd voor de onafhankelijkheid van Guinee Bissau, Mozambique en Angola, de vroegere Portugese koloniën. De bevrijdingsbewegingen rangschik ik onder de interne processen omdat ze grotendeels bestaan uit mensen van het betrokken land. De strijd vindt in de regel vanuit buurlanden plaats. Onder de externe processen vallen de beïnvloeding van buitenaf en de politieke, economische en militaire druk, waarbij onder het laatste verstaan wordt het weigeren van militaire steun.

Nederland erkent Transkei niet

De onlangs gevormde staat Transkei wordt door geen land ter wereld erkend, ook door Nederland en de overige landen van de E.E.G. niet. In een gezamenlijke verklaring hebben deze landen gezegd, dat zij de thuis-landen of bantustans zien als een consequente toepassing van het apartheidsbeleid dat is gebaseerd op gelijkheid van de rassen en dat daarom een scheiding van de menselijke waardigheid inhoudt. Een verheugende eensgezindheid! Ondanks het feit dat aan de

drie volkenrechtelijke criteria is voldaan (grondgebied, mensen en feitelijk bestuursgezag) zal Nederland niet tot erkennen overgaan en wel op politieke gronden zoals Minister Van der Stoep vorige week duidelijk heeft verklaard. Hij wees erop dat er geen plicht tot erkennen bestaat. Gevraagd naar een voorbeeld uit het verleden wees hij op de D.D.R. Lange tijd niet door Nederland erkend op zuiver politieke gronden, zodat er geen sprake is van een „nieuw” beleid.

Overeenkomst en verschillen

Wanneer in het bovenstaande sprake is van zuidelijk Afrika wordt daarmee in dit verband voornamelijk bedoeld Rhodesië, Namibië en Zuid-Afrika zelf. Er is tussen deze landen een grote overeenkomst in deze zin, dat er sprake is van een strijd voor vrijheid van een zwarte meerderheid tegen een blanke minderheid. In het debat van de vorige week heb ik namens het C.D.A. gezegd dat in deze strijd onze fractie staat aan de zijde van hen, die fundamentele menselijke rechten worden onthouden. Er is ook verschil. Rhodesië en Namibië zijn koloniale gebieden. Zuid-Afrika is dat niet. De vier miljoen blanken zijn geen kolonisten; ze horen in Zuid-Afrika thuis en in een oplossing van het conflict dient ook hun belangen en hun toekomst recht te worden gedaan.

Vanwege de mij toegemeten ruimte zwijk ik thans over Rhodesië en Namibië. Hopelijk brengt de conferentie van Genève uitkomst voor Rhodesië en hopelijk is Zuid-Afrika bereid met de SWAPO, de bevrijdingsbeweging van Namibië, om de conferentietafel te gaan zitten. In het debat van de vorige week is onzerzijds erop gewezen, dat dit noodzakelijk zal zijn voor een oplossing. Premier Vorster heeft echter onlangs nog verklaard dat hij de SWAPO niets te zeggen heeft en dat belooft weinig goeds voor een geweldloze afloop van het conflict. Weinig beweging dus inzake Namibië. De veiligheidsraad van de Verenigde Naties had echter geëist, dat Zuid-Afrika voor 31 augustus 1976 een wezenlijke stap zou doen voor de oplossing van het Namibië-vraagstuk. Toen deze uitbleef dienden onlangs een aantal landen een resolutie in, waarbij werd voorgesteld een verplicht wapen-embargo tegen Zuid-Afrika in te voeren. Amerika, Engeland en Frankrijk verhinderden de uitvoering van de resolutie door hun veto. Minister Van der Stoep heeft thans gezegd, dat hij een wapenembargo verwelkomt en daarbij indirect kritiek geleverd op de westerse bondgenoten. Voorts heeft hij gezegd dat indien Zuid-Afrika blijft weigeren fundamentele veranderingen aan te brengen dat dan een economische boycot op zich op steun van Nederland kan rekenen 1),

verantwoordelijkheid, die het westen terzake heeft. Voorts hebben wij van de regering gevraagd onze goodwill in Afrika te gebruiken voor een mogelijke oplossing van het conflict. Immers het is gemakkelijk kritiek te leveren, we zullen ons echter ook zeer moeten inzetten voor goede alternatieven om een bloedig drama in Zuid-Afrika te voorkomen, zowel in het belang van zwart, gekleurd als blank. Een bange vraag daarbij is wel of er daarvoor nog voldoende tijd zal zijn. Het beleid hier en elders wordt weliswaar kritischer, maar de situatie daar verslechtert nog sneller.

Geen hoop op koerswijziging

Het debat tussen regering en C.D.A.-fracties kort samenvattend, kan gezegd worden, dat de visies parallel lopen inzake een wapenembargo en een economische boycot. Hetzelfde geldt t.a.v. het zogenaamde Cultureel Verdrag met Zuid-Afrika, dat meer dienstbaar gemaakt zal moeten worden aan de kritische dialoog. Werkt dit niet dan is het verdrag ten dode gedoemd. Uittalingen van de vice-voorzitter van het Zuid-Afrikaans parlement gedaan tijdens een toespraak voor de Nederlands-Zuidafrikaanse werkgemeenschap te Den Haag vorige week geven niet veel hoop. Hij verklaarde dat Zuid-Afrika het verdrag niet voor dat doel wenst te laten gebruiken en dat het Zuid-Afrika geen jota uitmaakt of het verdrag wordt opgezegd. Ook overigens gaf zijn toespraak geen enkele hoop op koerswijziging, het tegendeel was helaas het geval. Minister Van der Stoep heeft voorts positief gereageerd op onze suggestie te trachten de Nederlandse goodwill in sommige Afrikaanse landen aan te wenden voor een oplossing van het conflict en voorts een actief beleid in het kader van het Europa van de 9 toegezegd.

Verhoogde activiteit

Het spreekt vanzelf dat wij in dit parlementaire jaar nauwlettend het beleid zullen volgen met name daar, waar het gaat om de realisering van het door ons gevraagde beleid. Dit beleid zal op een verhoogde activiteit inzake Zuid-Afrika gericht moeten zijn in de geest zoals door ons aangegeven. De beantwoording van Minister Van der Stoep geeft daarvoor wel houvast en dat is gelukkig want het gaat in zuidelijk Afrika om elementaire gerechtigheid en om daadwerkelijke solidariteit.

1) Niet langer investeren in Zuid-Afrika zegt nu ook het christelijk instituut van Dr. Beyers Naudé, nadat met name het African National Congress (ANC) dit reeds eerder had gezegd.

Het instituut noemt 5 argumenten:

- de meeste zwarten in Z.Afrika verzetten zich tegen buitenlandse investeringen;
- investeren in Zuid-Afrika is investeren in apartheid en derhalve immoreel, onrechtvaardig en op uitbuiting gericht;
- pogingen via druk van de investeerders de toestand te veranderen zijn ontoereikend gebleken;
- het argument dat economische groei tot fundamentele veranderingen leidt klopt niet met de werkelijkheid;
- krachtige economische druk is van vitaal belang om een zo vreedzaam mogelijke oplossing tot stand te brengen.

verschenen! **Fractie in actie VI**
Deze week verscheen deel VI van de „Fractie in actie”, een overzicht van de standpunten die de ARP-Tweede Kamerfractie innam tijdens de periode februari 1976 t/m juni 1976.
De serie brochures de „Fractie in Actie”, waarvan tot op heden nu 6 delen verschenen is een uiterst nuttig instrument om de door de AR-Partij ingenomen standpunten in de Tweede Kamer op de voet te volgen. In kort bestek, en op bijzonder overzichtelijke wijze, verrijkt men zich, bij aanschaf van deze brochure-serie, met een waardevolle documentatie. Zeker in het licht van de komende verkiezingen, een belangrijk hulpmiddel. De nieuwe uitgave telt omstreeks 45 pagina's. Ook voor scholen, bibliotheken en verzamelaars van politieke lectuur gaat het hier om een belangrijke informatiebron!
Prijis ervan f 2,50. Stort het verschuldigde bedrag op postgiro 8.96.73, t.n.v. AR-Partijstichting, Den Haag, m.v.v. brochurenummer, titel en aantal.

NEDERLANDSE GEDACHTEN
Weekblad van de A.R.P. Evangelische volkspartij
Waarin opgenomen Ad Rem (officieel orgaan Arjos)
onder redactie van:
G. A. Kleff (voorzitter)
G. F. Ph. de Boer
H. W. van den Brink
D. Corporaal
mevr. T. van Gelder-de Boer
dr. W. de Kwaadsteniet
mr. C. van de Wetering
N. M. Hogeland
(redactie-sekretaris)

Adres van redactie, advertenties en administratie:
Dr. Kuypersstraat 3,
's-Gravenhage,
tel. (070) 46.96.20,
giro 69673.

Abonnementsprijs:
f 12,50 per halfjaar.
Giro 69673 ten name
van de A.R. Partijstichting
te 's-Gravenhage
Losse verkoop f 0,85

Studenten/jongeren
abonnement
f 7,50 per halfjaar.
Advertentie-exploitatie:
020-24.91.12.

BON

Naam:

Adres:

Woonplaats:

Wenst abonnement

Wenst proefnummers

Adres: Ned. Gedachten, antwoordno. 66, Den Haag. Géén postzegel.

Abonnementsprijs f 12,50 per half jaar.
Jongeren/studenten abonnement f 7,50 per half jaar.

NEDERLANDSE GEDACHTEN

veel gelezen, veel geciteerd.

Drempel te hoog voor te hoge kiesdrempel

Door dr. W. de Kwaadsteniet; ARP-Tweede Kamerlid

De voorgestelde kiesdrempel van twee procent heeft het in de Tweede Kamer niet gehaald. Vijftien sprekers spraken. Het resultaat was, dat er een te hoge drempel gelegd werd, waaroverheen een tweeprocentkiesdrempel niet de Kieswet kon binnenstappen.

Hoe is de situatie. Als men nu genoeg stemmen krijgt voor één zetel, dan krijgt men die zetel. Genoeg stemmen voor één zetel betekent momenteel het aantal geldige stemmen gedeeld door de 150 Kamerzetels. Stel, dat er 7 500 000 geldige stemmen worden uitgebracht, dan is dus de kiesdeler 50 000. Heeft men dat aantal stemmen gekregen, dan krijgt men één zetel. Bij 150 zetels is de kiesdeler rond 0,67% van de geldige stemmen. Een kiesdrempel van 2% is driemaal de kiesdeler van 0,67%. Dat betekent, dat men dus pas met een volledig behaalde 2% der geldige stemmen met drie Kamerleden de Tweede Kamer kan binnentreden.

Optimaal functioneren

Wanneer bij de laatste Tweede Kamerverkiezingen in 1972 een kiesdrempel van 2% zou hebben oegolden, dan zouden op zichzelf de volgende partijen niet in de Kamer gekomen zijn:

RKPN met 67 658 stemmen; 0,9%; 1 zetel

PSP met 111 262 stemmen; 1,5% 2 zetels

GPV met 131 236 stemmen; 1,8% 2 zetels

B.P. met 143 139 stemmen; 1,9% 3 zetels

De SGP zou het met 161 114 stemmen, d.i. 2,2% en drie zetels op het nippertje wel hebben gehaald. Het wetsvoorstel tot verhoging van de kiesdrempel was niet door de regering ingediend, maar was een initiatief-wetsontwerp van de KVP-Tweede-Kamerleden Van der Sanden en Andriessen, reeds daterend van 1970.

In de memorie van toelichting bij het ontwerp werd o.a. gesteld, dat onze parlementaire democratie het niet verplicht stelt, dat „de zeteltoewijzing na verkiezingen moet plaatsvinden volgens de meest precieze verdeling in verhouding tot het aantal behaalde stemmen”. Wel moet „met behoud van het stelsel der evenredige

vertegenwoordiging tegenover de regering een zo sterk mogelijk parlement worden geplaatst”. Dat is slechts mogelijk, aldus de indieners, als het parlement in staat is, gegeven de omstandigheden, optimaal te functioneren.

De K.V.P.-indieners meenden te moeten constateren:

a. dat een groeiend aantal kleine partijen en groepen in het parlement aan het gewenste parlementaire tegenspel afbreuk doet;

b. dat de beraadslagingen in de Kamer, met name bij belangrijke onderwerpen, zodanig worden gerekend, dat de aandacht daarvoor noodzakelijkerwijs verslapt en de politieke besluitvorming onduidelijk wordt;

c. dat wij dreigen te komen in dezelfde situatie als in de dertiger jaren, waarin een anti-parlementaire sfeer juist door het grote aantal partijen werd bevorderd.

Afwijzende standpunten

Gelet hierop en op oplossingen in het buitenland (Duitsland 5%, Zweden 5%) leek de beide KVP-indieners een bescheiden verhoging van de kiesdrempel tot 2% alleszins redelijk. Tevens aanvaardbaar op basis van de grondwet, waar in artikel 91 gesproken wordt over een Tweede Kamer, gekozen op de grondslag van evenredige vertegenwoordiging „binnen door de wet te stellen grenzen”.

Op basis van de hiervoor gegeven redenering ondersteunde Van den Broek (KVP) het ontwerp van de indieners, daarbij als doel onderstrepend het tegengaan van versplintering, het bevorderen van de werkbaarheid en het image van het parlement en het stimuleren tot samenwerking van kleine partijen. Ook Drees (DS 70) was voorstander van een verhoogde kiesdrempel. Dit gold tevens voor Franssen, die namens een (grote) minderheid van de PvdA aan het debat deelnam. Daartegenover bracht Stoffelen, sprekend namens de meerderheid van de PvdA-fractie, naar voren, dat het program keerpunt niet een aparte kiesdrempel pleitte, los van de in de Kamer inmiddels afgewezen hervormingen via een districtenkiesstelsel en een gekozen formateur.

Alle andere fracties namen verder t.a.v. dit initiatiefontwerp een afwijzend standpunt in: Kappeyne van de Cappello (VVD), Wattmans (PPR), Van Mierlo

(D66), Bakker (CPN), Koekoek (B), Abma (SGP), Jongeling (GPV), Van der Spek (PSP), Beuker (RKPN).

Schakel (ARP), sprekend namens de tegenstanders, ook in de CHU, vond de politieke samenstelling van het Nederlandse volk vertegenwoordigd. De burger kan zich op deze wijze goed deelhebber voelen in ons bestel. Het wetsontwerp, dat een 2% kiesdrempel wil, knabbelt daar teveel vanaf.

Reëel percentage

Van de zijde van de indieners werd erop gewezen, dat de motie-Donker (1952) en de motie-Beernink (1962) ook van de zijde van de ARP en CHU werden gesteund. Schakel onderstreepte daartegenover, dat in die moties werd gepleit voor een verhoging van de kiesdrempel tot anderhalf maal de kiesdeler, $1\frac{1}{2} \times 0,67$, dus tot 1%. Dat gebeurde destijds met het oog op de uitbreiding van het aantal Tweede Kamerleden van 100 tot 150. Men moet zich nl. goed realiseren, dat bij 100 leden immers automatisch een kiesdeler (tevens automatisch „kiesdrempel”) gold van 1%, hetgeen men blijkens die moties van destijds algemeen een reëel percentage vond. Die moties zijn evenwel niet uitgevoerd. Als commentaar mijnerzijds zou ik willen opmerken, dat het ingediende wetsontwerp hierin alsnog had kunnen voorzien door i.p.v. een kiesdrempel van 2% een drempel van 1% voor te stellen.

Dat hebben de initiatiefnemers echter niet gedaan. En nu bleek, dat de door de indieners als „bescheiden” omschreven verhoging van de kiesdrempel tot 2% „niet bescheiden genoeg” was. Naar mijn mening zou men veel sterker hebben gestaan indien dit initiatief-wetsontwerp had aangesloten bij de genoemde moties van 1952 en 1962. Daarmede zou men dan tevens hebben aangesloten bij de tot 1956 geldende kiesdeler/kiesdrempel van 1%.

Eendagsvliegen

Men zou kunnen zeggen, dat 1% het laagste normale percentage is om de Tweede Kamer binnen te treden. Men kan dat percentage dan ook aanhouden bij t.z.t. eventuele verdere uitbreiding van het aantal Kamerleden, bv. tot tweehonderd. Het percentage van 1% zou zich ook veel minder richten tegen al geruime tijd in de Kamer vertegenwoordigde en in het volksleven wortelende richtingen, zoals SGP, PSP en GPV.

Een 1% kiesdrempel zou het in feite alleen moeilijker maken voor „eendagsvliegen”. Wij herinneren er in dit verband aan hoe dicht in 1963 de Partij Economisch Appel de kiesdeler van 0,67% benaderde. In 1967 stonden zelfs drie ééndagspartijen bijna op het punt met elk één man in de Kamer te komen nl. de Christen-Democraten Unie, de Noodraad en de Partij van ongehuwden.

Gelet op dit alles zou een kiesdrempel van 1% zeker aanvaardbaar zijn. Die zou in de Kamer waarschijnlijk wel een meerderheid hebben kunnen verwerven. Immers, men zou in belangrijke mate een andere discussie in de Kamer kunnen hebben gekregen. Nu, met de 2% kies-drempel ging het in feite en met name over de positie van de zittende één-, twee- en driemansfracties in de Kamer en eigenlijk pas op de achtergrond over de bij elke verkiezing weer mogelijke zeer kleine en zeer tijdelijke „eendagsvliegen”. Bij een discussie over een 1%-kiesdrempel zou het praktisch veel meer zijn gegaan over dat laatste punt. En ook de motivering had dan veel beperkter en meer bescheiden kunnen zijn.

Kans gemist

Het zal na het voorgaande duidelijk zijn – iets dat door sommigen teveel uit het oog is verloren – dat het verschil tussen 1% en 2% wat dit betreft veel groter is dan men denkt en bepaald niet zo erg marginaal. Het verschil tussen beide is in feite honderd procent. Een kiesdrempel van 2% betekent, dat men 150 000 stemmen nodig heeft. Bij 1% kan ook een eenmansfractie de Kamer binnenkomen, maar minder gemakkelijk. Gelet op de hiervoor genoemde voorbeelden bepaald niet van belang ontbreekt. De kans op een 1%-kiesdrempel is echter gemist. Ditmaal lagen de kaarten immers anders op tafel. Het werd een vraag van 2% of niet. En het antwoord werd derhalve terecht: niet!

SPELREGELS VOOR ECONOMIE & POLITIEK

In dit boekje, dat uitgegeven is door de Stichting Kader- en Vormingswerk ARP, stelt de auteur, voormalig financieel-economisch specialist van de ARP-Tweede-Kamerfractie en sinds kort hoogleraar aan de Vrije Universiteit, dr. Arend J. Vermaat drie thema's aan de orde:

- Voldoet onze economische orde aan bijbelse normen?
- Groeien of versoberen?
- Ethiek en politiek, over zwart geld en andere kwalen.

Het geheel is rijk geïllustreerd met cartoons. Prijs per exemplaar f 3,50.

Bestellingen: Stort het verschuldigde bedrag op postgiro 89673 t.n.v. A.R. Partijstichting, Den Haag met vermelding van „Spelregels voor economie & politiek”.

VISSERIJ IN EUROPEES KADER

Door H. A. de Boer; ARP-Tweede-Kamerlid en voorzitter ARP

Bij de begrotingsbehandeling van de visserij in de Tweede Kamer kwam duidelijker dan ooit naar voren, dat ook het visserijbeleid meer en meer bepaald gaat worden in Europees verband. Internationale aspecten worden steeds belangrijker.

Zeerecht.

Al jaren lang sleept zich de Zeerechtconferentie voort. Eén van de discussiepunten is het instellen van visserijzones. Amerika, Mexico, IJsland en Noorwegen hebben de discussie doorkruist door eenzijdig de 200-mijlszone uit te roepen. Als een daad van zelfbehoud heeft nu ook de Europese Commissie besloten tot het instellen van een visserijzone van 200 mijl. Terecht is daarbij vastgehouden aan de idee dat er

binnen de gemeenschap geen plaats voor exclusieve zones voor afzonderlijke lidstaten kon zijn. Met name Ierland, met op de achterhand Engeland, claimde een eigen 50-mijlszone. Vanuit onze fractie is de Minister op het hart gebonden niet akkoord te gaan met niveau exclusieve rechten, voor welke lidstaat dan ook.

Strukturbeleid.

Op Europees niveau wordt getracht overeenstemming te krijgen over noodzakelijke harmonisatie van voor de visserij bestaande structuur-maatregelen. De onderhandelingen verlopen moeizaam. Ook de vlootbeperking en saneringsmaatregelen vallen onder het strukturbeleid. Tijdens de begroting is beklemtoond dat de thans aan de gang zijnde diep ingrijpende sanering als uitgangspunt heeft het handhaven van een bepaalde vlootomvang en visserij-inspanning. Harmonisatie moet niet kunnen inhouden dat op Europees

De controle op de vangstbeperkende maatregelen blijft in een groot aantal landen een zorgen-kindje.

kader straks een tweede saneringsronde wordt ingeluid. Vast moet staan dat afbouw in de ene lidstaat niet tot stand dient te komen als gevolg van opbouw in een andere lidstaat. De moeiten in de garnalensektor – denkend aan het Duitse en Deense beleid – tonen aan dat van enige Europese coördinatie nog nauwelijks sprake is. Dit blijkt ook uit het door Brussel gevoerde markt- en prijsbeleid. Het ontbreken van het verbod om beneden de EEG-interventie-prijs vis te verkopen leidde reeds enkele malen tot marktontwrichting. Stappen vooruit worden uiterst moeizaam gemaakt.

Quotering

De controle op de vangstbeperkende maatregelen blijft een zorgen-kindje. Behalve overschrijding door Nederland van de toegestane hoeveelheid tong, zorgden ook België, Noorwegen en Zweden voor flinke overschrijdingen. In het kwaad dient men zich niet aan een ander te spiegelen. Maar het je houden aan regels is niet eenvoudig wanneer de inkomenspositie zwaar onder druk staat. De uitkomsten van de visserij zijn weinig bemoedigend. Onze fractie vroeg om een verlenging van de aanmeldingstermijn voor het saneringsfonds. De Minister

heeft daar positief op gereageerd. En met een veelomvattende sanering, én met een zich houden aan de toegestane quota én met voor allen geldende strenge controle én met een pakket aan structuurverbeterende maatregelen, moet het mogelijk zijn het dal door te komen en een gezonde visserij te behouden.

Wensen

Wij hebben de voortzetting pleit van onderzoek naar mogelijkheden om te kunnen komen tot kostenbesparing, speciaal gericht op het energieverbruik. Reeds jaren wordt gepleit voor het stimuleren van visserij-experimenten in samenwerking met ontwikkelingslanden. Er zijn voor menselijke consumptie interessante, niet gequoteerde, vissoorten die nu nog weinig aandacht krijgen. Gedacht is o.a. aan de St. Jacobsschelp. Onderzoek is ook hier noodzakelijk. Het komt nauwelijks van de grond. De Minister is door de Kamer dringend verzocht hier met concrete voorstellen te komen.

Tenslotte is de positie van de binnen-visserij behandeld. Zowel de gedwongen splitsing van visrechten als de uitleg van het wrevet. Minister Van der Stee verklaarde zich bereid de bewuste punten met de beroepsvissers te gaan bepraten.

Ondenikbaar.

Vanuit de CDA-groep is het visserijbeleid uitvoerig aan de orde geweest. De visserij mag dan, in vergelijking met andere sectoren niet zo spectaculair zijn, overleefd blijft dat Nederland zonder visserij niet denkbaar is.

UIT DE ARJOS

Kritiek op de Landbouwbegroting

De begroting van het Ministerie van Landbouw en Visserij kenmerkt zich door een omhaal van woorden en een te zonnige belichting van de huidige situatie. Vele woorden moeten duidelijk maken dat het bestaande beleid zo goed als geconsolideerd zal worden, terwijl voorts het jaar '75/'76 vergeleken wordt met het moeilijk vergelijkbare, slechte jaar '74/'75, in plaats van het beter vergelijkbare jaar '73/'74.

Onlangs besprak de fractiebegeleidingsgroep Landbouw en Middenstand deze begroting met drs. J. de Koning, landbouwspecialist van de ARP. In dit artikel worden enkele aspecten uit die begroting belicht en voorzien van onze kritiek.

Aardgas

Het besluit van de minister van Landbouw de aardgasprijs per 1 okt met 1,1 cent per m³ en per 1 apr. met nog eens 0,8 cent per m³ te verhogen is hem niet door iedereen in dank afgenomen. Voor een gemiddeld tuinbouwbedrijf brengt de verhoging van iedere cent per m³ duizenden gulden extra kosten met zich mee. De minister beoogt de prijs van het aardgas in 4 jaar op het peil van de olieprijs te brengen.

De drie centrale landbouworganisaties hebben laten weten, dat zij de eerste verhoging willen aksepteren, maar de verdere aanpassing van de aardgasprijs over een langere periode willen uitgesteld zien. Dat heeft ook weer zijn consequenties:

- Een onzekere concurrentie t.o.v. de oliestokers, die wel een hogere energieprijs moeten betalen. Velen kunnen bijvoorbeeld door de ligging van hun bedrijf niet op aardgas overgaan.
- Onvrede in Duitsland hier wordt de,

in Duitse ogen veel te lage, gasprijs als concurrentie-valsing aangemerkt.

■ Het hele energiebeleid, hoewel niet een zaak van de Landbouw en Visserij, speelt toch ook mee.

De CDA-frakties streven naar een o.i. betere en zeer redelijke aanpak van de energieproblematiek. Zij zijn de mening toegedaan dat de prijs van de energie gekoppeld moet worden aan de inkomensontwikkeling. Dit streven moet dan aangevuld worden met een verlaging van het vastrecht op korte termijn. Ook zou de grens tussen groot- en kleinverbruik geleidelijker moeten lopen. Nu betaalt een grote kleinverbruiker relatief veel meer dan een kleine grootverbruiker.

De jonge agrariër

Voor de aanpak op het gebied der liquidatiepositie van de jonge, beginnende agrariër, alleen maar waardering. Hiermee is echter de kous nog niet af. De vermogensopbouw, die voor de jonge agrariër van essentieel belang is, is door de minister genegeerd. O.i. ten onrechte: in de vorm van bijv. een aftopende rentesubsidie zou voor hem al meer gedaan kunnen worden.

Investeringsaftrek

In de begroting wordt gewag gemaakt van de omzetting van de bestaande investeringsaftrek in een investerings-subsidie. De konsekwenties ervan vinden hun zwaartepunt in de bepaling, dat investeringen zoveel mogelijk arbeidsplaatsen moeten opleveren. Gezien de huidige economische situatie; op zich niet zo'n gekke bepaling. Onjuist is dat alleen grote bedrijven zo een investerings-subsidie kunnen krijgen. Het Midden- en Kleinbedrijf, dat economisch een niet te veronachtzamen rol speelt, wordt over het hoofd gezien. Als nu voor deze bedrijven de mogelijkheid voor een investeringsaftrek vervalt en de -subsidie

Premies voor het omschakelen van melk- naar vleesproductie en voor het niet-afleveren van melk aan de fabriek alsmede schorsing van bestaande steunmaatregelen worden gezien als mogelijke oplossing voor de huidige problemen in de Europese melkveehouderij.

onbereikbaar is gemaakt, is er dan geen onrechtvaardige leemte geschapen? Men kan van deze bedrijven toch geen investering eisen, die bijv. zou moeten resulteren in 50 arbeidsplaatsen? Die investeringen, die erop gericht zijn de arbeidssituatie te verbeteren zouden o.i. eveneens aangemoedigd moeten worden.

Inkomen

Hoewel de lastenverlichting in de land- en tuinbouwhoek met gemengde gevoelens begroet werd, is er toch van een zekere tevredenheid sprake: de AWW is ingevoerd en met de aanpassing van de premies is ook wat bereikt. De werkloosheidsvoorziening is er helaas nog niet. Een loondienst van 6 maanden, wil een zelfstandige na bedrijfsbeëindiging een WW-uitkering krijgen, is als eis onrechtvaardig. Een voor de land- en tuinbouw even ongezonde zaak is het minimuminkomen. Het hele structuurbeleid is dan overbodig en van een structuurverbetering in deze sector komt niets terecht, waardoor goede bedrijven in hun ontwikkeling belemmerd worden. Voor het minimuminkomen is pas te pleiten als voor de ekon. ongezonde bedrijven de maatregelen inzake het structuurbeleid niet van toepassing zijn.

EEG

Een groot knelpunt in het EEG-beleid zijn de monetaire compenserende bedragen. Deze regeling om landen, die door een herwaardering van hun munteenheid in moeilijkheden kunnen komen, te helpen (tijdelijk) is uit z'n krachten gegroeid. Het aanvankelijke doel was te voorkomen dat

de kosten van het primaire (agrarische) levensonderhoud te rigoreus zouden stijgen. Hiertoe worden bedragen verstrekt om de aanpassing geleidelijker te doen verlopen. Aangezien er bij de vaststelling van deze regeling geen rekening gehouden werd met de grote devaluaties, zijn deze bedragen op het ogenblik opgelopen tot 300 miljoen R.E. (1 miljard gld.). Daarbij komt nog dat deze bedragen voor het desbetreffende land geen economische steun doch een steun voor de consument is. Voorgesteld wordt nu het verschil dat door herwaardering van een munteenheid ontstaan is, niet volledig maar gedeeltelijk te compenseren en volgens een vast ritme deze compensatie af te breken. De Europese Commissie zal voorstellen van deze strekking doen. Voor de minister ligt hier nog een taak.

Zuivel

Op zuivelgebied liggen nogal wat problemen, o.a. die van de melkpoederberg. Er zullen op dit gebied drastische maatregelen genomen moeten worden. Maar welke zijn de beste? Enkele maatregelen zijn een omschakelingspremie, een nietafleveringspremie en de schorsing van steunmaatregelen. O.i. is dit laatste punt aan kritiek onderhevig. Steunmaatregelen die een arbeidskundige verbetering opleveren zonder dat daarmee de productie verhoogd wordt, moeten gehandhaafd blijven. Als voorbeeld willen wij noemen; erfverharding, kavelwegen en aanleg van een drijfmestkelder die als structuurmaatregelen gekenmerkt kunnen worden, waarbij geen produktieverhoging in het spel is. De melkheffing is een onontkoombare maatregel. Deze zal de produktie moeten beperken en de afzetmogelijkheden vergroten. De heffing

op vetten is o.i. een onjuiste en geheel misplaatste maatregel, die moeilijkheden schept en geen enkel probleem oplost. De melkhuip aan de derde wereld biedt - mits van permanent karakter - perspectieven. Hulp moet echte hulp zijn; de derde wereld mag niet als vuilnisbak dienen. Onderzocht moet worden of de melkprodukten aan Arabische landen kunnen worden verhandeld.

Dierenleed

Onderzoekingen van de veterinaire dienst leren dat slechts 4% van alle geslachte mannetjesvarkens aan hun vlees een geslachtsgeur hebben. Deze geslachtsgeur echter is de reden voor de verplichte castratie van jonge biggen, waarvan het aantal jaarlijks in de miljoenen loopt. Dit dierenleed dat zonder verdoving wordt toegebracht, is ook voor de agrariër een vervelende zaak. Waarom is het vlees niet voor bijv. de worstfabrikage te gebruiken? Zal de minister opnieuw bezwijken voor de door Duitsland aan het geëxporteerde vlees gestelde eisen (geen geslachtsgeur)? Daarentegen accepteert Duitsland het eigen varkensvlees (met geslachtsgeur) wél: het wordt niet geëxporteerd!!

SBL

In de memorie spreekt de minister uit, dat hij zijn beleid meer gaat richten op de middenklasse der bedrijven. Terecht: de Stichting Beheer Landbouwgronden (SBL) heeft haar normen reeds aangepast. Wij zijn echter slechts geneigd het SBL het voorkeursrecht te geven in ruilverkavelings- en herinrichtingsgebieden; alleen dus daar waar het algemeen belang dit vordert. Een algeheel voorkeursrecht wijzen wij van de hand. Enerzijds, omdat de overheid dienstig moet zijn aan het algemeen belang en anderzins, omdat de overheid middels de vele miljoenen, die erin gestopt worden, iedereen kan overbieden, waardoor de grondmacht vernietigd wordt en de prijsvorming gevaar loopt. Wie is daarbij gebaat?

Ruilverkaveling

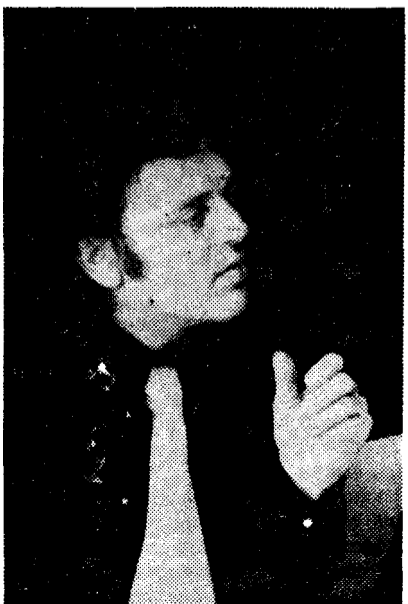
In de begrotingsnota komt de ruilverkaveling er wat bekaaid af. De voortgang ervan heeft in '75/'76 al een achterstand van 10 000 à 12 000 ha opgelopen. Bij een jaarlijks gepland areaal van 40 000 ha is dit nogal wat. Desalniettemin heeft de minister verklaard, dat, ondanks het geringere bedrag dat ervoor begroot staat, de verkaveling niet in gevaar mag komen. Naar onze mening zal het de minister moeilijk vallen, gezien de kostenstijgingen, zijn belofte na te komen. Het aspect der landinrichting getuigt van een moeizame afweging van Landbouw- en CRM-belangen. In de memorie van toelichting wordt dan ook alleen maar verwezen naar nog komende nota's.

Door Leo Oprel; (koördinator van de fractiebegeleidingsgroep „landbouw en middenstand“.)

De kandidaten- lijst

De kiesverenigingen hebben de AR-kandidatenlijst voor de komende Tweede-Kamerverkiezingen vastgesteld. Fred Borgman werd door het partijbestuur gekandideerd voor de achtste plaats; een keuze die de kiesverenigingen hebben gevolgd. Een goed resultaat en een felicitatie aan het adres van de Arjosvoorzitter waard. Het opent perspectieven voor het kamerlidmaatschap van, door de jaren heen, het zoveelste Arjoslid. De Arjos weet dat de AR ook ditmaal kan rekenen op een enthousiast kamerlid, die op zijn taak berekend is. Overigens: de hele lijst kan onze instemming hebben. Het waarborgt continuïteit in de kwaliteit van de gezamenlijke AR-kamerleden. Er is dan ook voor de Arjos nooit reden geweest om campagne te voeren voor „eigen“ kandidaten. Het totaal van de beschikbare kandidaten is belangrijk: bij voorbeeld regionale gevoeligheden dienen van ondergeschikt belang te zijn. Bepaalde kundigheden en zaken als leeftijd en geslacht, zijn van meer gewicht, maar worden door het partijbestuur gelukkig steeds in acht genomen.

Er is één zaak die ons teleurstelt. De kiesverenigingen hebben gemeend Minister Boersma te moeten laten afzakken van de tweede naar de vierde plaats. De moedige beslissing van Boersma om als eerste Christen-demokraat zitting te nemen in een kabinet dat door onze fractie „gedoogd“ kon worden, heeft hem geen populariteit bezorgd en wordt hem ook nu kennelijk in rekening gebracht. Tegen de manier waarop één en ander zich

Fred Borgman

afspeelde hebben wij als bekend bedenkingen. Echter, veel kiesverenigingen hebben het overige van de historische beslissing van de AR-bewindsman niet begrepen en geen ruimte gelaten voor geloof in zijn kwaliteiten en werkelijke intenties. De vele, voor hem ontmoedigende effecten van zijn stap, versterken voor wat ons betreft het geloof in durf en afzien van jezelf, eigen aan christelijke politiek.

Arjos Noord-Holland

Arjos Noord-Holland organiseert op zaterdag 20 november a.s. haar najaarlijkse ledenvergadering, waarbij natuurlijk ook belangstellenden welkom zijn. De bijeenkomst vindt plaats te Zaandam, in het verenigingsgebouw aan de Stationsstraat 17. Men start 's morgens om 10.30 uur. De ochtendvergadering staat in het teken van o.a. de verkiezing van een nieuwe voorzitter voor de provinciale organisatie. Kandidaten zijn Hans Abbink uit Nieuw-Vennep en Koos van der Burgh uit Amsterdam.

's-Middags spreekt AR-partijvoorzitter Hans de Boer over het bezoek dat hij onlangs aan Rusland bracht. Natuurlijk gevolgd door discussie. Voor verdere informatie en opgave voor deelname: Greetje Willemsma, Surinameplein 55, kamer D, Amsterdam.

Toptien

Voor de „oudere-jaars-leden“ onder ons: een verrassing. De toptien is er nog steeds! Voor nieuwe leden: een stukje uitleg. De Arjos-toptien bestaat uit een overzicht van de topledenwervers dit jaar. Achter de naam staat het aantal leden dat het betreffende Arjoslid in 1976 tot het lidmaatschap van onze organisatie bewogen heeft. Natuurlijk zijn er ook veel nieuwe leden (meer dan de helft), die zich uit eigen beweging bij de Arjos hebben aangesloten. Van de lange waslijst ledenwervers dit jaar, ziet de „toptien“ er uit als volgt:

1.	Wybo Dokter, Hoogeveen	13
2.	Hans Morssink, Groningen	11
3.	Gerrit Paarlberg, Ermelo	10
4.	t/m7. Harry Brelmer, Frans Brinkman, Groningen	4
	Roel Kremers, Hoogeveen	4
	Hajé Walch, Utrecht	4
8.	t/m 10. Sicco Boelema, Bedum	3
	Leo Eussr, Zwijndrecht	3
	Wlep Galema, Groningen	3
	Aalt van de Gilnd, Ede	3
	Bert Vlak, Zaandam	3

Ledenwerven behoort voor alle Arjosleden een permanente zaak te zijn. Binnen de Arjos proberen we ernst te maken met het betrekken van leeftijdgenoten bij christelijke politiek, één

van de doelstellingen van de Arjos. Het is dus niet alleen een aardig statistisch resultaat als we jaarlijks kunnen constateren dat het ledenbestand van de Arjos toeneemt. We dienen vooral betrokken te zijn bij de wetenschap dat het een gemeenschappelijke taak is om bezig te zijn met de vormgeving van de maatschappij: met politiek dus! Daar ligt met name een taak voor jongeren. Wij verwachten dat alle Arjosleden de resterende weken van 1976 gebruiken om een vriend, vriendin, zomaar een kennis of een familielid, lid te maken van onze bloeiende organisatie. De activiteiten die er voor het oprapen liggen als men Arjoslid wordt, zijn legio. En dan hebben we het nog niet eens over het weekblad Nederlandse Gedachten, waarop alle Arjosleden automatisch geabonneerd zijn.

Twee-vijftig

Het contributiebedrag voor de rest van dit jaar bedraagt slechts f 2,50. Een mooie gelegenheid om voor een rooie cent eens een proef met de Arjos te nemen. Wanneer dit bedragje wordt overgemaakt op postgirorekening nr. 127164, t.n.v. stichting Arjos te Den Haag, ontvangen de nieuwe leden automatisch een ferm pakket informatiemateriaal (en een lidmaatschapskaart). De ledenwervers onder ons kunnen het beste dit bedragje meteen van aspirant-leden in ontvangst nemen en het zelf even gireren. Succes!

VAN DE PARTIJ

Verslag kadercursus Zwolle

Rechtsstaat, verzorgingsstaat en de overheid in een verantwoorde maatschappij

Op donderdag 4 november 1976 vond te Zwolle de tweede bijeenkomst van de CDA-kadercursus plaats. 's Morgens spraken de 25 deelnemers met de heer P. van Tellingen, voorlichter van de ARP-Tweede-Kamerfractie over „Pers en voorlichting”, nadat de deelnemers eerst groepsgewijs over een drietal vragen hadden gediscussieerd.

Blijkens de rapportage van deze discussie waren de deelnemers gelukkig met de keuze van mr. A. A. U. van Agt als lijsttrekker, waarschuwden zij voor een vervlakking van de christelijke inslag en benadrukten zij de eigen zelfstandige koers die het CDA dient te gaan. Zij achtten dan ook het afgeven van een

intentieverklaring in strijd met de geheel eigen koers. De deelnemers pleitten voor een intensivering van de kadercursussen.

Politieke stromingen

's Middags werd gesproken met de heer A. Oostlander, directeur van de Kuypersstichting over „politieke stromingen in Nederland”. De heer Oostlander schetste daarbij de ontwikkeling van de staatsopvattingen, zoals deze zich laten typeren in de drie grote politieke stromingen in Nederland in het liberalisme de rechtsstaat, in het socialisme de verzorgingsstaat, in de christen-democratie „de overheid in een verantwoordelijke maatschappij”, waarvan de ontwikkeling een genormeerde moet zijn en waar in sociaal-economisch opzicht het rentmeesterschap centraal staat. Het laat zich begrijpen dat het gesprek

zich toespitste op de praktische toepassing van deze begrippen.

Oproep tot intensivering van kadercursussen

- „de overheid in een verantwoordelijke maatschappij” tegenover „rechtstaat of verzorgingsstaat”
- „genormeerde ontwikkeling” tegenover „vooruitgangsgeloof”
- „rentmeesterschap” tegenover ontplooiing van de individu
- „opdracht” tegenover maatschappelijke ontwikkeling als natuurlijk proces.

Dit zijn kernbegrippen die op de kadercursus om nadere vulling vroegen. Dit zijn ook kernbegrippen die het ontwerp-program van het CDA getoetst hebben. Dit zijn ook de begrippen die in de praktische politiek steeds opnieuw geactualiseerd moeten worden.

Woord en daad tot eenheid

Stof genoeg, om te worden behandeld op plaatselijke en regionale kadercursussen. Reden genoeg om met zo'n cursus te beginnen. Want het gaat er inderdaad om, dat beginselen in de praktijk gestalte krijgen. Het CDA heeft nu en in de toekomst mensen nodig die in het proces van woorden in daden omzetten meedoen en meedenken. Het succes, dat het CDA blijkens enquêtes ten deel gedragen wordt, niet alleen door een groot aantal kiezers, „maar juist door levende leden, die zich willen inzetten om woord en daad tot eenheid te brengen. Daarvoor zijn cursussen broodnodig! Zet het op de agenda voor de komende bijeenkomst van uw kiesvereniging. Graag zal ik het e.e.a. willen komen toelichten.

Wim Eikelboom
St. Kader- en Vormingwerk ARP
tel. 070-45.10.15.

Draaiboek 1976/1977 herdrukt

Ook dit seizoen bestaat er een grote belangstelling voor het „draaiboek” waarin voor de kiesverenigingen een schat van informatie wordt gegeven over het reilen en zeilen van de ARP-partij, en de plaats van de kiesverenigingen daarbinnen.

Evenals vorig jaar is de belangstelling voor dit draaiboek ook dit jaar erg groot. Nog dagelijks komen aanvragen voor het draaiboek binnen.

Gewijzigde herdruk

Deze week verscheen een gewijzigde herdruk. Dit vanwege het besluit van de partijraad van 25 september 1976 om samen met KVP en CHU de eerstvolgende Tweede-Kamerverkiezingen met één gezamenlijke CDA-kandidatenlijst in te gaan.

Met name de hoofdstukken waar het CDA, en de organisatie van de verkiezingen ter sprake gebracht worden, zijn aan de jongste politieke ontwikkelingen aangepast. In verband met de verkiezingen van 25 mei 1977, met de vele en goed voor te bereiden activiteiten die dit met zich meebrengt, is kennisneming van het draaiboek 1976/1977 bittere noodzaak. In 15 hoofdstukken en 3 bijlagen komen o.a. de volgende zaken aan bod.

Het CDA; de komende verkiezingen; een uitgebreid werkmodel voor het opzetten van een activiteitenprogramma voor de kiesverenigingen; het organisatieschema van de ARP; contacten met de pers; leden/abonneewerving; kader- en vormingswerk; de vrouw bij het politieke werk betrekken; de jongeren horen erbij; fractiebegeleiding; buitendienstwerk; oprichting CDA-samenwerkingsverbanden tijdschriften. Voorts bijlagen met belangrijke ARP/CDA-activiteiten; contactadressen regionale campagne teams, actuele ARP/CDA-publicaties.

Kosteloze toezending

Kosteloze toezending volgt zo spoedig mogelijk na ontvangst van uw aanvraag. Deze aanvragen richten aan ARP, dr. Kuypersstraat 3, Den Haag, tel. 070 - 469620.

Vraag eens advies van een buitendienst-medewerker!

Wil een kiesvereniging (KV) zinvol functioneren dan zal zij tenminste regelmatig moeten bijeenkomen, d.w.z. ongeveer een keer per twee maanden. In totaal geeft dat in een seizoen ongeveer 5 à 6 vergaderingen.

Een planning van de activiteiten wordt dan onontbeerlijk. Het zojuist uitgekomen draaiboek 1967/77 geeft diverse voorbeelden van een opzet van een zinvol seizoen-programma. U leest daarin ook het een en ander over de organisatorische voorbereiding van elk der vergaderingen apart. Ook komt de

inhoudelijke voorbereiding ter sprake. Bijzondere aandacht is voor elke K.V. vereist op het punt van de benadering van jongeren en vrouwelijke belangstellende leden. In het genoemde draaiboek worden daartoe diverse suggesties gedaan.

Komt u met het draaiboek nog onvoldoende uit de voeten, schroom dan niet eens contact op te nemen met een van de buitendienstmedewerkers. Met name als u wilt afstappen van het geijkte vergaderpatroon, of indien u uw K.V. nieuw leven wilt inblazen. Hieronder geven we hun namen door met de rayons die zij bestrijken.

H. Faber
Waardeel 39, Borger (Dr.)
tel. 05998-6175.

K. Lanting
Nachtegaalstraat 1, Hardenberg (O.)
tel. 05232-2779.

Mevr. M. L. Wolfkamp-Jansen
Margrietlaan 16, Soestdijk
tel. 02155-1.12.73.

H. Dijk
Kievitsheuvel 106, Bodegraven
tel. 01726-3143.

J. Tjabringa
Colijnstraat 104, Katwijk
tel. 01718-7.35.15.

Mevr. W. C. van Dinter-Vroegindewey
van Beethovenlaan 397, Maassluis
tel. 01899-1.53.09.

Kamercentrale Groningen
Statencentrale Assen
Statencentrale Emmen

Kamercentrale Zwolle
Statencentrale Hoogeveen
Statencentrale Meppel

Kamercentrale Arnhem
Kamercentrale Nijmegen
Kamercentrale Utrecht

Kamercentrale Amsterdam
Statencentrale Gouda
Statencentrale Hilversum
en Nieuwe Amstel

Kamercentrale Den Haag
Kamercentrale Den Helder
Statencentrale Haarlem
Statencentrale Velsen
Statencentrale Lelidam

Kamercentrale Rotterdam
Kamercentrale Dordrecht
Kamercentrale Den Bosch
Kamercentrale Middelburg (evt)

Helaas is er (nog) geen voorziening voor de Kamercentrales Leeuwarden en Maastricht.

Maakt u nu reeds een afspraak voor een bezoek aan uw bestuur.

Noot: u kunt het draaiboek kosteloos aanvragen bij het partijbureau.
Adres: ARP-partij Stichting, Dr. Kuypersstr. 3, Den Haag. Tel. 070-46.96.20.

Prof. Diepenhorst voor K.V. Smilde

Maandag 15 november a.s. zal om 19.30 uur in de grote zaal van de Gereformeerde Kerk prof. mr. I. A. Diepenhorst spreken over het onderwerp „Onszelf zijn en blijven” tijdens de vergadering van de Centrale A.R.-kiesvereniging Smilde.

Prof. Steenkamp voor CDA-Rotterdam

Het CDA-verband Rotterdam houdt dinsdag 16 november a.s. zijn tweede algemene ledenvergadering om 19.30 uur in het wijkgebouw „de Klimmende Bever”, Herenwaard 25 te Rotterdam. Gastspreker zal zijn prof. P. Steenkamp over o.a. de CDA-lijsttrekker.

KVP-voorzitter Vergeer voor CDA-Rozenburg

Woensdag 17 november a.s. organiseert het gemeentelijk CDA-verband een bijeenkomst om 20.00 uur in het zalen centrum van de „Ontmoetingskerk”, Koninginnelaan 9 te Rozenburg.

Als spreker voor deze avond is KVP-voorzitter W. J. Vergeer uitgenodigd.

St. C. Oude Pekela

Op 5 januari 1977 zal staatssecretaris De Jong voor de ARP-Statencentrale Oude Pekela spreken over „Onderwijsproblematiek”. De avond vindt plaats in het „Geert Teiscentrum” te Stadskanaal. Aanvang 20.00 uur.

CDA-congres Groningen

Het aangekondigde congres met als hoofdtijde „Arbeid” is verschoven naar 29 januari 1976. Aanmeldingen van vóór 6-11-76 worden beschouwd als zijnde gedaan voor de nieuwe datum. In Rondom & Ronduit van november en december nadere bijzonderheden.

ARP-voorzitter De Boer voor k.c. Dordrecht

De ARP-kamercentrale Dordrecht houdt zijn jaarvergadering op dinsdag 23 november a.s. om 20.00 uur in de grote Clauszaal van restaurant Engels, Stationsplein 45 te Rotterdam. Partijvoorzitter H. A. de Boer zal deze avond spreken over de actuele politieke situatie.

CDA-Drenthe

De verenigingen van gemeente- en provinciebestuurders van ARP, CHU en KVP in Drenthe houdt zijn eerstkomende gezamenlijke vergadering op zaterdag 27 november a.s. in de tuinzaal van „Bellevue”, Dr. Nassaulaan te Assen. Mr. A. G. Smallembroek, burgemeester van Waddinxveen, zal een referaat houden onder de titel: „Gemeentebegroting en meerjarenplanning”.

K.V. Katwijk

Dinsdag 23 november a.s. zal het ARP-Tweede-Kamerlid Schakel spreken voor de ARP-kiesvereniging Katwijk om 20.30 uur in het Kerkelijk Centrum, Voorstraat te Katwijk

RADIO

De eerstvolgende radio-uitzending van de ARP is weer te beluisteren op zaterdag 13 november a.s., op Hilversum II van 18.20-18.30 uur.

CDA-Vrouwenberaad Noord-Holland

Het CDA-Vrouwenberaad Noord-Holland i.o. houdt op donderdag 18 november a.s. om 10.00 uur in de Statenzaal van het Provinciehuis, Dreef-3 te Haarlem een ontmoeting, waarin de aandacht in hoofdzaak zal worden bepaald tot het onderwerp: „De verhouding tussen Christendom en Marxisme”. Dr. H. E. S. Woldering, docent sociale wijsbegeerte aan de V.U., zal dit onderwerp inleiden.

K.V. Uithuizen

De ARP-kiesvereniging „Nederland en Oranje” Uithuizen, houdt een vergadering op 15 november a.s. om 19.45 uur in de „Kandelaar”, Schoolstraat te Uithuizen. Mr. R. Tjeerdsma, Eerste-Kamerlid spreekt over de „Identiteit van het C.D.A.”.

S.S.R. Leiden

De jubilerende studentenvereniging SSRL houdt in het kader van de avondencyclus „De mensen: homo politicus” op dinsdag 16 november a.s. in het SSRL-gebouw, Hogewoerd 108 te Leiden een avond over de rol van de overheid in een verzorgingsstaat. Het forum zal bestaan uit: prof. mr. I. A. Diepenhorst, prof. dr. H. R. van Guusteren en dr. A. G. van der Spek. Discussieleider is drs. C. A. de Kam.

CDA-samenwerkingscile Noord-Holland

In december zal in de Provinciale Staten van Noord-Holland de nota van uitgangspunten streekplan Amsterdam-Noordzeekanaalgebied in behandeling komen. In verband hiermee wordt 29 november a.s. in „De Zoete Kwal”, Amsterdamsvaart 95 te Halfweg om 20.00 uur een vergadering gehouden ter bespreking van essentiële punten. Een aantal CDA-statenleden zal aanwezig zijn. Van belang is, dat zoveel mogelijk CDA/ARP/CHU/KVP-leden, die bij deze problematiek betrokken zijn, aanwezig trachten te zijn.

K.V. Schoonhoven

Het ARP-Tweede-Kamerlid Schakel zal op dinsdag 30 november a.s. om 20.00 uur spreken voor de ARP-kiesvereniging Schoonhoven in de Aula van de Chr. Mavo, Willem de Zwijgerstraat te Schoonhoven.

St. C. Winterswijk

De ARP-Statencentrale Winterswijk vergadert op 18 november a.s. om 20.00 uur in gebouw „Irene” te Aalten. Als spreekster is het ARP-Tweede-Kamerlid, mevr. J. G. Kraaijeveld-Wouters uitgenodigd, over het onderwerp „Aktuele politieke vraagstukken”.

K.C. Haarlem

De ARP-Kamercentrale Haarlem houdt op vrijdag 12 november a.s. om 20.00 uur in „Krasnapolsky” te Amsterdam een ledenvergadering, welke om 19.00 uur begint. Aan de orde komt o.m. de behandeling van het reglement CDA-Haarlem, de benoeming van bestuursleden CDA-bestuur Haarlem en het functioneren van de ledenvergadering.

Minister Lubbers voor CDA-Bussum

Op 13 december a.s. vindt de oprichtingsvergadering plaats van het CDA-verband Bussum in 't Spant te Bussum om 20.00 uur. Als spreker is uitgenodigd minister Lubbers.

KVP-voorzitter Vergeer voor CDA-Kampen i.o.

Het CDA-verband Kampen i.o. houdt een politieke avond op 22 november a.s. om 20.00 uur in Hotel Van Dijk, IJsselkade 30 te Kampen. KVP-voorzitter W. Vergeer zal deze avond spreken over de actuele politieke situatie.

St. C. Heusden en K.V. Nieuwendijk

De ARP-Statencentrale Heusden en de ARP-kiesvereniging Nieuwendijk organiseren een openbare politieke vergadering op vrijdag 19 november 1976 om 20.00 uur in het Dorpshuis Tavenu, Rijksweg 134 te Nieuwendijk (N.-Br.). Het ARP-Tweede-Kamerlid M. W. Schakel zal deze avond spreken over „De positie van het CDA in het huidige politieke krachtenveld”.

Prof. Christiaanse in De Lier

Donderdag 18 november a.s. belegt de ARP-kiesvereniging De Lier om 19.30 uur in het verenigingsgebouw 't Centrum te De Lier een vergadering. Prof. Christiaanse zal in zijn rede aandacht schenken aan de actuele sociaal-economische situatie in ons land.

hypotheken

Denkt u aan een eigen huis?
Geld hoeft dan geen
struikelblok te zijn.
Een hypotheek van de Spaarbank
maakt 't u mogelijk. Er is óók
voor u een hypotheek,
aangepast aan uw
inkomsten tot 100%
Laat u uitgebreid adviseren
door de

**SPAARBANK
GRONINGEN**

EIGEN HAARD
Tel. 050-127902
127687

Handel in **buizen** (diverse maten) **NIEUW IJZER**,
zoals platen, hoek- en balkijzer
RIJPLATEN in diverse maten

STOLK'S Handelonderneming B.V.

Postbus 1, H. I ambacht
afd.: Sloperij, Veersedijk 223, tel. 078-2.80.00
Afd. Bruikbare materialen, Veersedijk 11,
tel. (01858) 2024 en 5025.

**FIRMA DE REK EN HORSMAN
Fabriek van Scheepslieren**

DORPSTRAAT 102 - TEL. 0 1894-218
OUDERKERK AAN DEN IJSSEL

A. BAARS Azn.
**Exploitatie van
baggermaterieel B.V.**

VERKOOP EN VERHUUR
Telefoon (0 1840) - 5566
Postbus 70, Sliedrecht.

Scheepswerf A. BAARS Azn. B.V.
SLIEDRECHT
Telefoon (0 1840) - 5566
NIEUWBOUW EN REPARATIE

W. VISSER & ZN. N.V.

Scheepswerf - Motorenherstelplaats
Ankerpark 2 - Telefoon 02230-2887

**DEN HELDER
NIEUWBOUW EN REPARATIE**

**Sleepdienst
Broedertrouw n.v.**

v/h Fa. C. DEN BOER & ZONEN
Corr.-adres MAASPLEIN 9 - ZWIJNDRECHT
Telefoonnummer 01850-2.61.66-2.61.67 (2 lijnen)

ALLE TRANSPORTEN TE WATER

**UIT ONZE BOUW- EN
AANNEMERSWERELD**

SYSTEEMBOUW VERMEULEN B.V. MILL
Industrieterrrein Postbus 3 tel. 08859-1024

Systeembouw (Permanent en Semi Permanent)
Systeembungalows, Scholen, Kantoren, Houten ga-
rages, Bedrijfsschuren en loodsen, etc.

In de Noordoostpolder en
Oostelijk Flevoland

**AANNEMERSBEDRIJF
N.V. GEBR. SALVERDA**

T HARDE - BOVENWEG 7 - TELEFOON 0 5255-1669

**AANNEMINGSBEDRIJF
„SCHOUWEN-DUIVELAND”
N.V.**

Schuijthaven 10 - ZIERIKZEE
Tel. 0 1110-3951 (3 lijnen)
HET ADRES VOOR

UITVOERING VAN BETON-, WATER-,
WEGENBOUW- en CULTUURTECHNISCHE
WERKEN

Utiliteits- en woningbouw
Kerklaan 9, Moordrecht.
Telefoon 01827-3044 en 3045.

SCHUILING INDUSTRIE TECHNIEK BV

BINNENHAVENSTRAAT 20
HENGEL O.O.
POSTBU. 92 TEL. 0 5400-1.56.00

Echte kerkorgels
ook voor
hedendaagse
kerken

orgelbouw

**ERNST
LEEFLANG
APELDOORN**

Telefoon (055) 1.75.82
en 5.41.30.

FA. JAN DE MIK
HARDINXVELD-GIESSENDAM

Aannemers van oeververdedigings-
werken - Griendhouhandel
Tel. 01846-2484 Hardinxveld-Giessendam

Alle textielgoederen,
bedden, dekens,
matrassen, complete
woninginrichting

Grootzand 14 - 38 - 42, SNEEK - Midstr. 114, JOURE

Drukkerij De Longte B.V.

Postbus 171 - Dordrecht - Tel. 078-3.43.22

Snelle offsetdrukkers
voor meerkleuren
reklamedrukwerk

IN PRIMA BOTER EN KAAS
STEEDS DE BAAS

ALLE SOORTEN GROOT EN KLEIN
KOMEN UIT DE IJSSEL- EN LEKSTREEK FIJN

A. van Houwelingen - Moordrecht

TELEFOON 305 (0 1827) WETERINGSTRAAT 4

**HUIZEN te koop gevr. en
aangeboden, ook in SPANJE**
HYPOTHEEK TOT 140% oud en nieuwbouw
Kostel. vrijbl. off. Geen afsl. prov. gratis advies
GELDLENING TOT f 500 000
Adv. en bemidd. ONROEREND GOED
Dr. J. A. Uding & Partn.
Fin. adv. en vastgoedcons. v. Maertlantlaan 7
Amersfoort. Telefoon 033-1.76.47 (4 lijnen)
Bijkant ● v.d. Helstlaan 39, H'sum, tel. 02150-
1.32.87.

WAG

NEDERLANDSE GEDACHTEN

weekblad van de anti-revolutionaire partij

32e jaargang - nr. 47 20 november 1976

Begroting Ontwikkelings- samenwerking in Tweede Kamer

Ontwikkelingsrelatie met Cuba niet verbreken

Namens de drie chr. democratische fracties werden in het debat over de begroting 1977

Ontwikkelingssamenwerking vorige week bijdragen geleverd door de heren Aarts, van der Mei en Van Dam.

Fundamentele verschillen

De heer Aarts gaf een financiële analyse van de begroting. Daarbij wees hij er op, dat de begroting niet geheel ongeschonden uit de 1%-operatie is gekomen o.a. door de onderbrenging van de opvang van voormalige rijksgenoten onder het plafond.

Daarnaast constateerde hij na toepassing van een correctie voor inflatie een volume-daling van de eigenlijke, de ODA-hulp. Aarts pleitte voorts voor een verschuiving van middelen ten gunste van de niet-commerciële particuliere organisaties. Dit pleidooi ontving bij de Minister een gunstig onthaal. Via de particuliere organisaties worden in bepaalde landen arme groepen, waarop het beleid is gericht, beter bereikt dan via officiële kanalen. In een evaluatie van het door Minister Pronk gevoerde beleid constateerde Aarts geen fundamentele verschillen over beleidsuitgangspunten tussen de regering en de drie chr. democratische fracties. Hij stelde eveneens vast, dat Nederland heeft voldaan aan de 0,7%-doelstelling. Voorts pleitte hij voor meer aandacht in de komende jaren voor kwaliteitsverbetering

van de hulp en voor structurele vraagstukken als handel, industrialisatie grondstoffen enz. met een actieve inbreng in de internationale organen.

Moeite met criteria

Van der Mei betuigde zijn instemming met het hoofddoel van het beleid, om het accent te leggen bij de hulp aan de armste landen en groepen. Daarbij mogen wij naar zijn oordeel ontwikkelingslanden, die wat verder met hun ontwikkeling zijn niet helemaal uit de aandacht laten verdwijnen.

Voorts vroeg Van der Mei een relatie te leggen met de werkloosheidssituatie in ons land.

De moeite van Van der Mei met de hantering van de drie criteria voor de concentratielanden liepen uit op een afwijzing van de hulp aan Cuba. Hierbij sprak hij namens een deel van de drie fracties. Verder bracht Van der Mei o.a. het CIES-overleg in Parijs tussen de rijke en de ontwikkelingslanden over de energievraagstukken en de Europese vraagstukken ter sprake.

Rol bedrijfsleven

Van Dam wijdde om te beginnen aandacht aan de toegenomen positieve belangstelling van de Minister over de betekenis van de rol van het bedrijfsleven in de ontwikkelingslanden.

De Unido (de industrieorganisatie van de VN) mikt op een toeneming van het aandeel van de ontwikkelingslanden in de wereldindustrie van 7% thans tot 25% in het jaar 2000. De Minister acht de bijdrage van het bedrijfsleven aan de realisering van deze doelstelling onmisbaar. In het debat toonde hij zich bereid over de keuze van projecten overleg met het bedrijfsleven te plegen en het in de gelegenheid te stellen zijn kennis en ervaring ter beschikking te stellen. Ook de Nieuwe Internationale Economische Orde (NIEO) kwam ter sprake. Verhelderend vond Van Dam de verklaring van de Minister enige dagen geleden in een dagblad dat het

Door Mr. G. C. van Dam,
ARP-Tweede Kamerlid

marktmechanisme in de toekomst een rol zal moeten blijven spelen. Het gaat om correcties, zoals we die ook - en in talrijke mate - op onze nationale economische orde hebben toegepast, aldus Van Dam.

Eén van de elementen van de NIEO, een gedragscode voor multinationale ondernemingen, waarin regels zowel voor de ondernemingen als voor de betrokken landen zijn vervat, achtte hij in principe aanvaardbaar. Datzelfde geldt voor grondstoffenovereenkomsten, die beogen prijsverschommelingen van grondstoffen binnen zekere grenzen te houden. Van Dam wijdde ook een enkele opmerking aan onderwijs. Hij vond een overzicht van de Nederlandse onderwijsactiviteiten in ontwikkelingslanden nodig alvorens tot wijzigingen in het beleid over te gaan, zoals meer aandacht aan het basisonderwijs en meer opleidingen in ontwikkelingslanden. De Minister bleek het hiermee eens te zijn.

Hulp aan Cuba

Tot besluit van zijn betoog lichte Van Dam het standpunt inzake de hulp aan Cuba van een ander deel van de drie fracties toe.

De ontwikkelingsamenwerking met Cuba houdt de fracties helaas verdeeld. In een bij de Alg. Beschouwingen toegezegde notitie van de Minister over de criteria, die een rol spelen bij de keuze van concentratielanden, maakte de Minister nog eens duidelijk, wat het verschil is tussen de gewone en de bijzondere concentratielanden. De gewone behoeven niet aan alle 3 criteria, waaronder armoede, te voldoen om voor Nederlandse bilaterale hulp in aanmerking te komen; de bijzondere moeten voldoen aan het derde criterium: de mate van aanwezigheid van een soc. politieke structuur die een beleid mogelijk maakt, dat er op gericht is de situatie in het eigen land te verbeteren, en waarborgt dat de hulp ten goede komt aan de hele samenleving. Dit beleid is in 1975 door de Kamer aanvaard. In het kader daarvan is met een aantal bijzondere concentratielanden

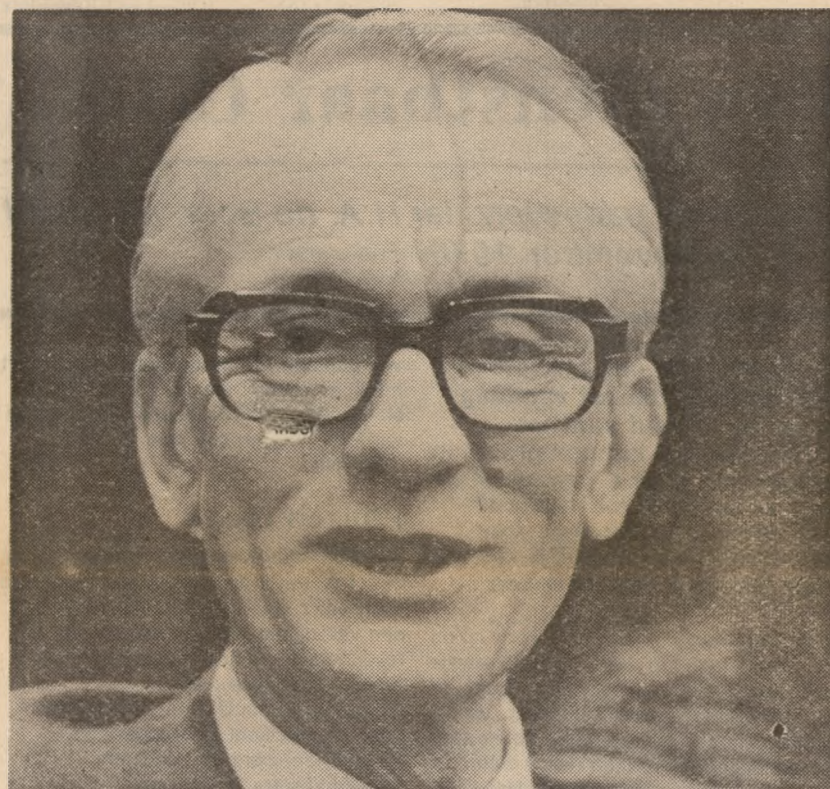
Boek over Groen van Prinsterer voor ereleden Algra, Roosjen en Donner

Op de partijraad van vorige week 13 november, kregen de ereleden van de ARP (op de foto van rechts naar links), H. Algra, mr. A. B. Roosjen en mr. J. Donner, het eerste exemplaar van het boek: „Een staatsman ter navolging” aangeboden van partijvoorzitter H. A. de Boer.

Dit werk verscheen n.a.v. de herdenking van de 100e sterfdag van Groen van Prinsterer, grondlegger van de anti-revolutionaire en christelijk-historische stromingen in de Nederlandse politiek.

Zie pag. 12 voor meer informatie over dit boek, dat slechts f 13,50 kost. (foto: ANEFO)

een ontwikkelingsamenwerkingsrelatie aangeknoopt en is projekthulp verstrekt en toegezegd. Ook aan Cuba. Dat was een provocerende keuze die hoogstwaarschijnlijk niet de onze zou zijn geweest.

Relatie met Cuba

De vraag is nu, of er voldoende redenen zijn om de ontwikkelingsrelatie met Cuba te verbreken. „Dat lijkt ons een moeilijke zaak”, aldus Van Dam, „zowel vanwege de precedentwerking als uit een oogpunt van rechtvaardigheid t.o.v. landen, waarmee wij een ontwikkelingsrelatie onderhouden en die zich aan agressief optreden hebben schuldig gemaakt of dat onverhoopt zullen doen. Hij herhaalde wat hij al eens eerder had gezegd: We

houden dan weinig ontwikkelingslanden over.

Het lijkt voorts op z'n minst een omstrede zaak in dergelijke gevallen wel de ontwikkelingsamenwerking te verbreken, maar de handelsbetrekkingen, culturele en andere relaties onverlet te laten. De ontwikkelingsrelatie zou ook elementen van willekeur en van caritas krijgen, die doen herinneren aan een voorbij tijdperk.

Op grond van deze overwegingen komen wij tot de conclusie dat de ontwikkelingsrelatie met Cuba niet verbreken kan worden”, aldus Van Dam. Hij besloot aldus:

„Mocht evenwel Cuba's optreden in Angola geen incident blijken, dan kan de vraag van de relatie met Cuba opnieuw aan de orde komen; maar dan niet alleen de ontwikkelingsrelatie, en niet alleen de relaties met Nederland. Dan moet de zaak Cuba worden gebracht voor het internationale forum waar overtreding van internationale regels primair thuis hoort”.

Goede sfeer

Het debat over de begroting Ontwikkelingsamenwerking werd gevoerd in een goede sfeer en werd gekenmerkt door een geest van tegemoetkoming van de kant van de Minister. Hij verklaarde, gaarne zijn beleid nog vier jaar te willen voortzetten in de combinatie van progressieven en christen-democraten.

H. R. van Triest
B.V.

Hoogeveen

Al 20 jaar een
krachtige schakel bij
aan- en verkoop van
ruwveevoer.

DEZE WEEK IN WAG:

Debat ontwikkelingsamenwerking pag. 1
Van de partijraad pag. 2, 3, 5, 7
CDA-verkiezingscampagne pag. 9, 10
Schets ontwikkeling fractieberaad ARP, CHU en KVP pag. 10
CDA-aktie in Elst pag. 11
Debat defensiebeleid pag. 13
Internationaal betalingsverkeer pag. 15
Uit de Arjos pag. 15
Van de Partij pag. 17

W. Smeenk & Zonen
VLEUGELS, PIANO'S,
ORGELS
OVERBOOM 174
TEL. 020-18.51.51
AMSTERDAM

Op de foto partijvoorzitter H. A. de Boer tijdens de afgelopen partijraad geflankeerd door (rechts) partijsecretaris D. Corporaal en (links) Tweede-Kamer-fractie leider mr. W. Aantjes (foto ANEFO)

IN OGENSCHOUW

CDA-kandidatenlijsten: een hele puzzel!

Voor het eerst in de geschiedenis van de ARP, sinds het stelsel van evenredige vertegenwoordiging, is het indienen van een kandidatenlijst een ingewikkelde aangelegenheid. Er is niet alleen een AR-kandidatenlijst, maar er is er ook één van de CHU en ook één van de KVP. En die lijsten moeten in elkaar worden geschoven.

De drie partijen hebben daar afspraken over gemaakt. Zetel 1 is voor de KVP, de 2e voor de ARP, de 3e voor de CHU, de 4e voor de KVP enz. Bij 48 zetels voor het CDA krijgt de KVP 20 zetels, de ARP 13 en de CHU 9. Bij 55 zetels is die verdeling KVP 28, ARP 15, en de CHU 12.

Maak je de totale CDA-lijst op, dan is

daarop de volgorde van ARP kandidaten: Aantjes 2, mevrouw Van Leeuwen 5, de Koning 8, Boersma 11, Schakel 14, Veerman 20, Kooymans 24, Van Dam 30, De Boer 35, Beumer 38, Kraayeveld-Wouters 42, Van Houwelingen 44, Scholten 47, Faber 51, De Kwaadsteniet 54.

Rangorde

De rangorde van de kandidatenlijsten der partijen na nr. 55 moet nog worden vastgesteld. In totaal zullen er door het CDA circa 130 personen worden gekandideerd: 70 door de KVP, 35 door de ARP en 25 door de CHU.

Het is onmogelijk een kandidatenlijst met

130 namen in te dienen. De keiswet maakt dat onmogelijk. Een kandidatenlijst mag niet meer dan 30 namen bevatten. Dit betekent, dat het CDA meer dan 1 lijst in moet dienen. Afgesproken werd dat er 6 lijsten ingediend zullen worden. Deze lijst zal 30 namen bevatten, zodat er in totaal 180 plaatsen te verdelen zijn. Van die 180 plaatsen bezet de KVP er 95, de ARP 50 en de CHU 35. De eerste 4 kandidaten op de CDA-lijst komen op alle lijsten als de nummers 1 tot en met 4 voor. Dat zijn (1) Van Agt, (2) Aantjes, (3) Krusinga, (4) Andriessen. Dat kost voor 4 kandidaten al 26 plaatsen.

Wip-kandidaten

Daarnaast speelt er een onzekere factor, dat niet bekend is hoeveel personen op de CDA-lijsten gekozen zullen worden. Zijn het er 45, 50 of 55? Het antwoord weten we pas precies in de late avond van 25 mei 1977. Vanuit iedere partij zitten daarmede enkele kandidaten op de „wip“. Zullen ze gekozen worden of niet?

Afspraak is dat de kandidaten gekozen worden in de volgorde waarop ze door de partij zijn gekandideerd en in de volgorde waarin ze op de totale CDA-lijst voorkomen.

Om die reden zullen kandidaten die op de „wip“ zitten of die de eerste reserve-plaatsen bezetten op 2 lijsten gekandideerd worden. Voor de ARP zijn

dat de kandidaten 14 tot en met 18. Voor de drie partijen zijn er met deze dubbelkandidaten 15 plaatsen gemoed. Op ieder van de 6 lijsten zijn nog 3 plaatsen opengehouden. In totaal dus 18, waarvan er 10 zijn voor de KVP, 5 voor de ARP en 3 voor de CHU. Die plaatsen zijn in principe gereserveerd voor kandidaten, die in een ander landsdeel gekandideerd worden dan waar ze woonachtig zijn. Wil een partij daar geen gebruik van maken, dan kan ze die plaatsen ook gebruiken om enkele personen meer op de lijst te plaatsen. De gesprekken daarover tussen de drie partijen zijn echter nog niet geheel afgerond.

Dat geldt ook voor de uiteindelijke verdeling van de kandidaten van de drie partijen voor de zes kandidatenlijsten. Die verdeling ligt globaal wel vast. De partijraad heeft daarmede ook ingestemd, maar tevens is machtiging verleend aan het partijbestuur om, indien dat noodzakelijk mocht blijken met het oog op het overleg met CHU en KVP, eventueel nog wijzigingen aan te brengen.

Lijstengroepen

Wat betreft de kandidatenlijsten is het natuurlijk zo, dat er in iedere Kamercentrale (Kamerklekring) een kandidatenlijst wordt ingediend. Die lijsten worden echter tot groepen

verenigd. In iedere groep komt er steeds een gelijklopende lijst, d.w.z. een lijst voor:

- Groningen, Leeuwarden, Assen
- Zwolle, Arnhem, Nijmegen
- Utrecht, Amsterdam, Den Helder, Haarlem
- Leiden, Den Haag, Rotterdam, Dordrecht, Middelburg
- Tilburg, Den Bosch
- Maastricht

Buiten nr. 1 van de AR-lijst en buiten de wisselplaatsen om komen op iedere lijst achtereenvolgens respectievelijk 9-6-6-6-4 en 3 anti-revolutionaire kandidaten voor. Bij verkiezing van 13 anti-revolutionairen zullen er op de 4 eerstgenoemde lijsten 3 kandidaten worden gekozen en op de vijfde lijst 1 kandidaat. Bij verkiezing van 15 anti-revolutionairen op lijst 4 één extra en op de laatste lijst (Maastricht) één.

Puzzelwerk

Het zal duidelijk zijn, dat aan dit verhaal heel wat reken en puzzelwerk is voorafgegaan. Het is vrij eenvoudig het verhaal nu op papier te zetten. Hopelijk biedt het de lezer enig nader inzicht in de wijze waarop door het CDA de lijsten van de drie partijen in elkaar worden geschoven. Omdat dit punt niet zonder belang is hebben wij er deze „in ogenschouw“ maar aan gewijd. D.C.

Een dienstbaar CDA

Tekst rede partijvoorzitter H.A. de Boer, partijraad d.d. 13 november 1976

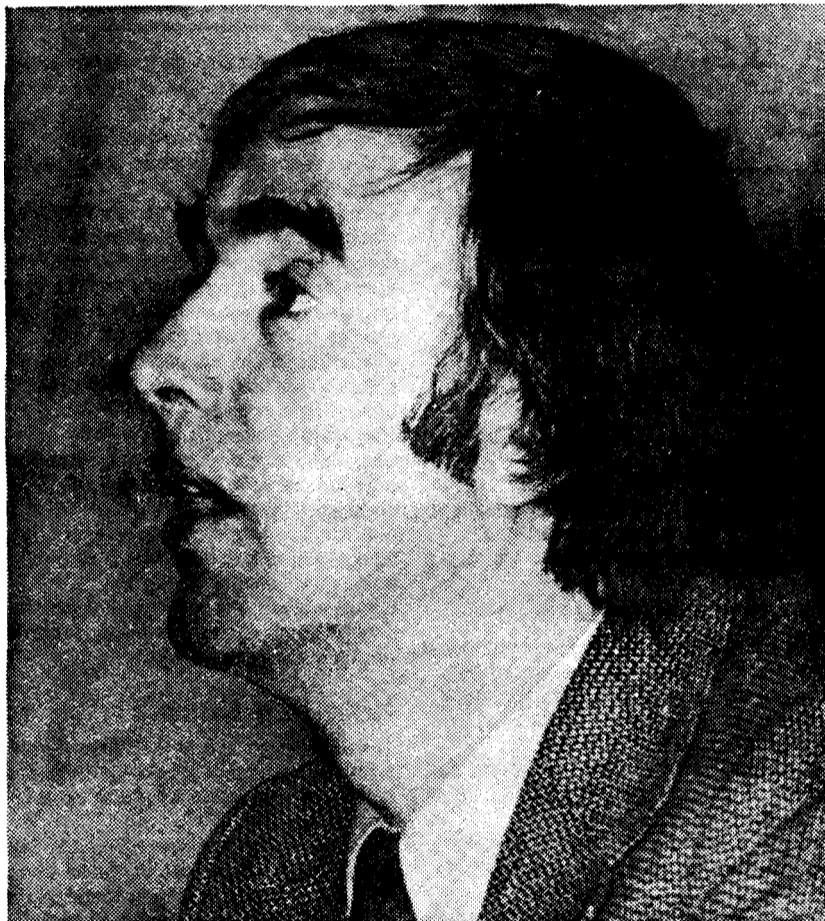
Ervaart u het ook als iets bevrijdends dat wij vandaag over de inhoud van het CDA-program kunnen praten in plaats van over de vraag of we wel of niet verder moeten? De onzekerheden over de voortgang van het CDA zijn als een last van ons gevallen.

Gemeenschappelijk richten wij ons nu op de verkiezingen in 1977. Ook de laatste moeilijke beslissing is gevallen. Ik doel op de aanwijzing van de lijsttrekker. Van u wordt vandaag gevraagd die keuze te bekrachtigen. Misschien had u zich een andere procedure voorgesteld. Dat wij de „voors“ van kandidaat-lijsttrekker A eens breed zouden kunnen uitmeten tegenover de „tegens“ van kandidaat B. Een spel met mensen op 3 partijraden. Met de eindopdracht aan het bestuur om het breken in 't-heden in bouwen aan 't-end te doen verkeren. Het zou van een gebrek aan werkelijkheidszin getuigen, wanneer wij meenden dat een dergelijke procedure tot de mogelijkheden behoort. Ik heb op de partijraad van 25 september jl. de wens geuit dat de toekomstige lijsttrekker in staat moet zijn het andere, het nieuwe van wat ons samen voor ogen staat gestalte te geven. Het is mijn vaste overtuiging dat de heer Van Agt daartoe in staat is. Hij heeft er blijk van gegeven goed in staat te zijn de christen-democratische idealen uit te kunnen dragen. En hij doet dat op een wijze die ook reformatorische christenen aanspreekt. Als vice-premier in het huidige kabinet heeft hij voldoende ervaring opgedaan met de algemene politieke lijnen, die ook de afgelopen jaren door de ARP zijn bepleit en

voorgestaan. De keuze van Van Agt heeft merkbaar nieuw élan gebracht. Nieuw élan ook, omdat de keuze sluitstuk was van een lang proces naar de ene CDA-lijst.

Ethisch reveil

De tegenstanders onderschatten Van Agt niet. De aanval die is ingezet om hem een reactionair stempel te geven, door hem een vereniging van het begrip „ethisch reveil“ toe te schrijven, spreekt in dit opzicht duidelijke taal. Liberalen en socialisten zullen pogen voor het voetlicht te brengen dat christen-democraten goedkope zedenmeesters zijn en op onlustgevoelens en onzekerheid zinspelen. Los van de vraag of het begrip „ethisch reveil“ zo gelukkig gekozen is. willen wij proberen ons bij de zaak waarom het gaat te houden. Op zijn persconferentie heeft Van Agt een aantal aanzetten gegeven die duidelijk maakten dat er alle reden is ons her te bezinnen op een aantal fundamentele vergroeiingen in onze maatschappij. Dat is geheel in de lijn van wat wij in de ARP - naar een woord van Abraham Kuiper - architectonische kritiek hebben genoemd. Of, zo u wilt: op weg naar een verantwoordelijke maatschappij. Als wij ons afvragen of er wel voldoende solidariteit is in onze maatschappij als het gaat om de naaste dichtbij en veraf; als we ons afvragen of consumptiedwang als motor fungeert voor een egoïstisch welvaartstreven. Als arbeid alleen maar een noodzaak en geen vreugde meer kan zijn; als dienstverlening alleen maar door beroepskrachten kan worden uitgeoefend

Partijvoorzitter H. A. de Boer tijdens de jongste AR-partijraad (foto ANEFO)

en als wij moeten vaststellen dat wij in een maatschappij leven waarin nog steeds meer wapens worden gemaakt dan voor totale zelfvernietiging nodig is - en dan noem ik nog maar enkele mankementen in onze samenleving -, dan is er alle reden een beroep te doen op ons allen ons vanuit een evangelische opdracht - en uiteraard programmatisch vertaald - in te zetten voor een gezindheidswijziging van ons allen. En hoe die oproep nu benoemd wordt, die oproep is door Van Agt uitgedragen. Mij sterkt het in de overtuiging dat Van Agt de steun verdient en ongetwijfeld zal krijgen van de 3 partijen die daarover vandaag moeten beslissen.

PvdA-PPR-resolutie

Wat men ook kan zeggen van de resolutie van PvdA-PPR, niet dat de inhoud te weinig aandacht gekregen zou hebben. Het is overigens jammer te moeten leren leven met het feit dat aandacht eerst dan groot wordt, wanneer verdeeldheid en ruzie in de buurt zijn. „De resolutie bedoelt“ - naar een uitleg van Van Thijn - „naar wegen te zoeken dat de kiezers zullen uitmaken wie er regeren. Een beweging dat het uit moest zijn met de arrogantie van de macht van het midden (dat zijn, in de ogen van de socialisten, de christen-democraten) heeft de PvdA altijd sterk aangesproken“. De fractievoorzitter van D'66 de heer Terlouw, heeft de resolutie veroordeeld, omdat deze poogt de arrogantie van de macht van het midden te veranderen in de arrogantie van de macht van links, waarmee hij het al evenzeer oneens is.

Er is over deze resolutie en de daarbij gegeven uitleg een heel lang verhaal te houden. Ik zal dat niet doen. Laten eerst de indieners het maar onderling eens worden. En laat het congres van de PvdA maar eens beslissen over de invloed die het aan de PPR toekent om de dienst uit te maken. Daarna zien wij wel verder. Wij hebben - vanuit gewenste continuïteit van beleid, gesteld op basis van wederkerigheid en na programvergelijking ruimte willen scheppen voor het vóór verkiezingen doen van een uitspraak ten aanzien van de partner naar wie de voorkeur uitgaat om samen te regeren. Van de gezindheid die bij wederkerigheid behoort is tot nog toe nog niet veel gebleken. Het lijkt nu nog te zeer op het oude marxistische verhaal dat zolang links de meerderheid niet krijgt een „rechts“ regime te verkiezen is boven de kleine stap vooruit in het kader van de coalitievorming. Het oude verhaal dat de verpaupering langs de weg van conflict en polarisatie zal leiden tot een „links meerderheidsregime“. Laat ons niet in de fout vallen door allerlei banvloeken rond te slingeren, laat ons de PvdA wijsheid toewensen en hopen dat kwaliteit het wint van marxistisch hobbyisme.

Zelfvertrouwen-zelfgenoegzaamheid

De totstandkoming van het CDA heeft lange tijd aan een zijden draad gehangen. Meermalen kwamen principiële verschillen naar buiten en werden - ook

via de media - heftige discussies gevoerd. Die tijd ligt achter ons. Samen met onze lijsttrekker en de leiding van de betrokken partijen en fracties wordt eendrachtig verder gewerkt aan een eigen en duidelijke profilering. Een profilering die de christen-democratie onderscheidt van socialisme en liberalisme. Er is sprake van een groeiend zelfvertrouwen. Dat is een goede zaak. Maar er zit ook een gevaarlijke kant aan. Dat is wanneer zelfvertrouwen overgaat in zelfgenoegzaamheid. Zelfgenoegzaamheid die bijv. kan ontstaan door het toekennen van overdreven waarde aan enquêtes. Je kunt in 20 enquêtes als winnaar uit de bus komen, het blijft gaan om de verkiezingsuitslag. Tegen die zelfgenoegzaamheid wil ik waarschuwen. Geen politieke groepering wint verkiezingen door de activiteiten over te laten aan de Haagse beroepskrachten. Dat is de dood in de pot. Zelfgenoegzaamheid heeft nog een gevaarlijker kant, n.l. dat het op den duur het principiële karakter van het CDA aantast. Een politieke groepering als het CDA, waarvan vertegenwoordigers zich willen laten gezegen door het Evangelie, toont élan en een niet versagende inzet. Vandaar dat ik verwacht dat de ARP met haar ervaring en haar enthousiasme zich inzet voor de komende verkiezingen. Niet vanuit de leunstoel, maar zolen verslijtend.

Het doet je goed dat het CDA aanslaat. Maar ik meen u toch blijvend te moeten aansporen, u tot activiteiten te moeten aanzetten. Macht om te dienen, het is onder ons een geveugeld woord geworden. Een politieke groepering moet invloed hebben, om zijn doeleinden te realiseren. Daarom ook moet het CDA veel zetels halen. Wij gaan ons daarvoor sterk maken. Even belangrijk is dat het CDA een herkenbare politieke groepering wordt, die macht niet als doel in zichzelf heeft, maar als een dienende factor ziet. Een groepering die er niet alleen op uit is zetels te winnen, of, zoals Amerikaanse aspirant-presidenten doen, via computers uitzoeken met welke onderwerpen het volk naar de mond kan worden gepraat. Het CDA is niet alleen een succes, wanneer het meer dan 50 zetels haalt - hoezeer wij dat ook moeten proberen te realiseren - maar het is pas geslaagd wanneer het een herkenbare christelijke politieke groepering is. Een groepering waarvan de bijbelse boodschap in de daden tot uitdrukking komt.

CDA met karakter

Een CDA met karakter, ik heb het meer gezegd. Bereid om ook impopulaire maatregelen te nemen. Een baken voor allen die zich in deze maatschappij ontheemd voelen. Op weg - met vallen en opstaan - naar een maatschappij die meer beantwoordt aan de bijbelse gerechtigheid. Een CDA dat bereid is zich dienstbaar op te stellen. Om dat te bereiken is aller inzet blijvend vereist.

NEDERLANDSE GEDACHTEN

Weekblad van de A.R.P. Evangelische volkspartij
 Waarin opgenomen Ad Rem (officieel orgaan Arjos)

onder redactie van:

G. A. Kieft (voorzitter)

G. F. Ph. de Boer

H. W. van den Brink

D. Corporaal

mevr. T. van Gelder-de Boer

dr. W. de Kwaadsteniet

mr. C. van de Wetering

N. M. Hogeland

(redactie-sekretaris)

Adres van redactie, advertenties en administratie:
 Dr. Kuiperstraat 3,
 's-Gravenhage,
 tel. (070) 46.96.20,
 giro 89673.

Abonnementsprijs:
 f 12,50 per halfjaar.
 Giro 89673 ten name
 van de A.R. Partijafdeling
 te 's-Gravenhage
 Losse verkoop f 0,85

Studenten/jongeren
 abonnement
 f 7,50 per halfjaar.
 Advertentie-exploitatie:
 020-24.91.12.

Weeffouten

Oud-minister-president De Jong heeft in het verleden gezegd dat het buiten blijven van de CHU in het huidige Kabinet een weeffout was. Onze minister-president Den Uyl gebruikte onlangs dezelfde term. De PvdA en PPR moeten samen niet verliezen willen niet nieuwe weeffouten worden gemaakt, aldus de heer Den Uyl. Oud-president De Jong had het echter niet over de zetelverdeling in het Kabinet (10/16). De heer Den Uyl bedoelt met weeffouten: zó winnen dat PvdA en PPR uitkomen op een verhouding 8/8 plus de minister-president. Het blijft wat mistig. Een zelfde woord een gans andere betekenis! De partijraad in januari a.s. zal wellicht uitkomst bieden.

Europese universiteit

Eindelijk is het gelukt een „Europese” universiteit van start te laten gaan, in november hebben de landen van de EEG besloten over te gaan tot het stichten van een eerste

wetenschappelijk centrum. Straks is er de mogelijkheid te promoveren tot doctor van het Europees Universitair Instituut. Wij zijn daarover verheugd. Het heeft vele jaren geduurd voordat tot oprichting kon worden besloten. Ook nu is nog niet alles „rond”. Gelukkig is het niet de bedoeling dat er nu een „Europese minister van onderwijs” komt, die zich met de organisatie en de studie-programma's bezig zal houden. De verscheidenheid van de onderwijssystemen in de lidstaten zal n.l. geen absolute hinderpaal worden voor de samenwerking, de harmonisatie en zelfs de integratie op een enkel terrein bij dit Europees Universitair Instituut. Voorlopig zullen er vier studierichtingen gerealiseerd worden: economie, geschiedenis en cultuur, politieke en sociale wetenschappen en de juridische wetenschappen. Wij hopen van harte dat deze beslissing in EEG-verband zegenrijke gevolgen mag hebben. Principieel en praktisch.

Amsterdam

Het is niet zo best met de Amsterdamse financiën. Wij schrikken daar – helaas – eigenlijk niet meer van. Het is met de hoofdstad van ons land al jarenlang zo. Momenteel is het net zo met het grondbedrijf. Dit bedrijf

NC COMMENTAAR

koopt grond en panden op, verzorgt het beheer van deze eigendommen en geeft die in erfpacht uit. Verkoop is er in Amsterdam, op een hoge uitzondering na, niet bij. Dit grondbedrijf werpt zich ook op aankopen ten behoeve van saneringswijken en in daarom een belangrijk instrument van de stadsvernieuwing. Misschien daarom is dit grondbedrijf ondergebracht bij openbare werken. Helaas zijn de tekorten jaar na jaar opgelopen! Men spreekt in betrouwbare kringen over een schulden-last van rond een half miljard gulden. Met dit voorbeeld voor ogen is het geen wonder dat de Amsterdamse financiën zich in de rode sector bevinden.

Wat is het dat de hoge overheid de aangelegenheid van het grondbedrijf – voor vele gemeenten een bron van inkomsten! – grondig zal bezien. Het is naar onze mening niet verstandig een dergelijk bedrijf niet

onder de wethouder van financiën te laten ressorteren. Misschien zal Amsterdam zijn grondbedrijf ook ten principale moeten bezien: niet alleen in erfpacht uitgeven – ook verkopen. Dan zijn meer (veel meer) inkomsten te verwachten dan alleen de erfpachtcanons („huur”). En als het erom gaat – bij verkoop aan derden – speculatie winst terecht te voorkomen zijn er zeker andere maatregelen te bedenken dit tegen te gaan.

Menswaardig bestaan

De voorzitter van het CNV heeft ten tweede male een belangrijk boek doen uitgeven. Het vorig jaar kwam een werk uit dat zich bezighield met beschouwingen over onder meer medezeggenschap en ondernemingsbesturen. Het tweede boek gaat over motief en doel van de sociale actie („Menswaardig bestaan”). De inhoud kan misschien hierin worden samengevat dat de heer Lanser daadwerkelijk vorm wil geven aan wat de Bijbel ons leert over de werkelijke gelijkwaardigheid van alle mensen. Wij menen dat hij erin geslaagd is zijn verhaal toegankelijk te houden. Geen theoretische bespiegelingen alleen, noch praktische aangelegenheden van vandaag op het maatschappelijk erf alleen. Het is een

boeiend verhaal voor hen die zich betrokken weten bij het werk van christelijke maatschappelijke en politieke organisatie. Naar onze overtuiging zullen ook christenen, in zgn. algemene organisaties gebundeld, graag hiervan kennis nemen. Het is ook weer uit dit boek gebleken dat het CNV niet zonder dieper liggende redenen kan opgaan in algemene organisaties. Niet slechts solidariteit – ook evangelische gerechtigheid moeten de trekkers zijn van vakbeweging en – zeggen wij – van de politiek.

Bejaarden-keuringscommissie

Als wij ons niet sterk vergissen zullen bejaarden t.z.t. gekeurd moeten worden voor en aler zij naar een bejaardenoord mogen gaan. Het is begrijpelijk dat, gelet op de vraag en het aanbod, men over een dergelijke regeling gaat denken. Toch willen wij er dringend op wijzen dat bejaardencentra, alleen voor niet-meer-valide mannen en vrouwen ondingen – om maar geen feller woord te gebruiken – zullen blijven te zijn. Deze bejaarden mogen wij dit niet aandoen.

VAN TOT U

Week der Partijraden

Vorige week en met name het einde van de week kan met recht het week(einde) der partijen worden genoemd. Elk van deze bijeenkomsten zou een afzonderlijke bespreking waard zijn, maar dan zou voor de rest gevuld zijn en dat zou wel wat erg onevenredig zijn.

Daarom over elk ervan slechts enkele opmerkingen.

D'66

Wij beginnen niet met de ARP of één der beide andere CDA-partijen. De eerste partij die de aandacht trok was D'66 met het besluit zichzelf toch maar niet op te heffen. De man, die dit besluit meer dan wie ook heeft bewerkstelligd, is de nieuwe partijvoorzitter oud-staatssecretaris Glastra van Loon. De man waaraan D'66 zich vastklampte, was echter een ander n. fractievoorzitter Terlouw. Typerend voor de onzekerheid, waarin D'66 verkeert, is de vertwijfelde manier waarop zij de deelneming aan de verkiezingen vrijwel geheel koppelde aan het lijststaanvoerschap van Terlouw. Van nu af zal die koppeling volledig zijn en Terlouw zal daarvan de gevangene zijn. Ook als zijn voorwaarden niet vervuld worden, zal hij niet meer terug kunnen zonder het odium op zich te laden de veroorzaker van de definitieve ondergang van D'66 te zijn. Als D'66 nog in de Kamer terugkeert, kan men er zich slechts over verheugen dat het met iemand als Terlouw zal zijn. Voor zijn trouw moet men groot respect hebben, want ook hijzelf zal zich snel genoeg weer realiseren dat de donderende ovatie van enkele honderden D'66-ers nog niet de roepstem van het Nederlandse volk is zoals op 25 mei 1977 wel zal blijken. Jan Terlouw heeft zonder twijfel een charisma, maar het is een ander charisma dan hetwelk D'66 tot bloei heeft gebracht. Daarom doe ik aan zijn grote kwaliteit niets af, als ik verwacht dat hij

niet de leemte zal kunnen vullen die Hans van Mierlo en Anneke Goudsmit hebben achtergelaten.

P.P.R.

Iets dergelijks valt van de PPR te zeggen. Ook daar is de opbouw van de partij zozeer met de persoon verbonden geweest, dat de terugslag onvermijdelijk zal zijn. Het lijkt mij althans ondenkbaar dat de PPR met Ria Beckers, Leo Janssen en Michel van Hulst voor het gevoel van de kiezers dezelfde PPR zal zijn als die van Bas de Gaay Fortman en Dolf Coppes en eerder Erik Jurgens. Deze wisseling zal m.i. slechts het politieke effect versterken van de zeer grote afhankelijkheid, waarin deze partij t.o.v. de PvdA verkeert. Bas de Gaay Fortman heeft dit kennelijk ook begrepen, toen hij de partij bezwoer regeringsdeelname te verkiezen boven oppositie. Als de PvdA deze realiteit van de positie van de PPR nu ook begrijpt en haar duidelijk maakt, dat voor loyaliteit en trouw geen prijs mag worden bedongen, maar wederkerig met trouw en loyaliteit moet worden beantwoord, zou zij weer een stapje verder hebben gezet naar een reële uiteindelijke congressopstelling.

Resoluut

Een derde politieke groep die sterk met een persoon werd vereenzelvd, n.l. de groep Resoluut van ex-KVP-voorzitter De Zeeuw, nam een besluit. Zij hief zichzelf wel op. Opzienbarend kan dit besluit moeilijk worden genoemd. Ook zonder dit besluit zou Resoluut zijn verdwenen. Het was een verdwynend klein groepje en levensvatbaarheid heeft het nooit bezeten. Toch zou het onbillijk zijn er daarom maar geheel over te zwijgen. Wij hebben met De Zeeuw een stukje christen-democratische geschiedenis gemeen en die verloochenen wij niet. Met De Zeeuw hadden wij op het punt van het karakter van het CDA een diepgaand verschil, dat uiteindelijk ook tot zijn vertrek uit de KVP en daarmee uit

het CDA heeft geleid. Hij kon echter in zijn benadering van het politieke beleid soms bij anderen een vonk doen overspringen. De Zeeuw heeft ongetwijfeld fouten gemaakt. Zijn grootste fout is echter zijn uittreden uit de KVP geweest. Als hij echter nog een rol in de politiek wil blijven spelen, had hij de weg van het incasseren van tegenslagen, volharden in het geduld en blijven in KVP en CDA moeten verkiezen boven het uittreden. Hij zal dit zelf nu misschien ook wel zo zien. Als hij de ontwikkeling van het CDA gadeslaat, zal hij zichzelf daarbij misschien wel missen. Maar zelfs als hij alsnog weer zou terugkeren (hetgeen primair een zaak van hemzelf is en van de KVP zou zijn), zal zijn betekenis bij lange na niet zijn wat zij had kunnen zijn. Niet in de laatste plaats vanwege die gemiste kans wilde ik het besluit van Resoluut hier niet ongenoemd laten.

C.D.A.

Gezien de vastliggende afspraken voor de komende verkiezingen is het wel verantwoord de partijraden van ARP en KVP en de unieraad van de CHU in één adem te noemen. Verheugende overeenstemming was er in de ongereserveerde en positieve manier, waarop op alle drie de vergaderingen het lijsttrekkerschap van Van Agt werd geaccepteerd. Wie de ARP goed kent, zal de warmte die in het applaus lag niet zijn ontgaan. De bespreking van het concept-program in de drie vergaderingen leidde bij alle drie partijen tot enkele wijzigingsvoorstellen die niet zonder betekenis zijn. In de totaliteit gezien, kan men zeggen dat het slechts om enkele onderdelen gaat maar onmiskenbaar is, dat de meeste wijzigingsvoorstellen de politieke kleur van het program een iets andere tint geven. De partijbesturen zullen er daarom goed aan doen deze voorstellen niet te licht te nemen, maar zich goed op de behandeling op het CDA-congres voor te bereiden. En het CDA-congres zelf zal er goed aan doen, de voorstellen goed op hun politieke betekenis te beoordelen en niet te gemakkelijk ervan uit te gaan, dat

er maar gestemd moet worden en dat dan wel zal blijken wat wel en wat geen meerderheid behaalt.

P.v.d.A.

Dat de PvdA vorige week niet vergaderde, betekent allermindst dat zij het vermelden niet waard zou zijn. Integendeel, zij is intern nog volop in haar resolutie-discussie gewikkeld. Het is volstrekt duidelijk hoe wij over de concept-resolutie en daaromheen gegeven interpretaties denken. Er kan bij de PvdA ook geen misverstand over zijn welke consequenties aan het aanvaarden van een resolutie van deze aard zijn verbonden. Dit zo zijnde, hebben wij er geen enkele behoefte aan ons indringend in het interne partijberaad te mengen. Het is niet primair onze zaak en bovendien zou het een valse solidariteit kunnen bevorderen die de principiële discussie slechts zou belemmeren. Want wat men ook van deze discussies moge vinden, zij hangen ongetwijfeld samen met een worsteling over de vraag waartoe principieel democratisch-socialisme vandaag dient te leiden.

V.V.D.

Als wij in dit verband tenslotte ook de VVD (die evenmin vergaderde) noemen, dan is het omdat daar die bezinning op en discussie over de vraag waartoe principieel liberalisme vandaag dient te leiden al te lang en al te zeer wordt gemist. De verwachting van grote zetelwinst lijkt de behoefte daaraan geheel te hebben verdrongen. Voor het CDA een waarschuwing om bij

verheugende uitslagen als in Eindhoven en bij gunstige voorspellingen als in opiniepeilingen de vragen over wat principiële christen-democratie vandaag in het beleid behoort te betekenen niet te veronachtzamen, maar des te indringender onder ogen te zien.

Aant

Visies op arbeid

In deze katern geven deskundigen hun visie op het begrip „arbeid” in de huidige samenleving.

De auteurs: drs. H. Borstlap, drs. A. Schouten, prof. dr. H. J. van Zutphen, mr. G. C. van Dam en drs. B. Beumer. Deze krant is bijzonder geschikt als handleiding voor een gesprek op de kiesvereniging of in kleinere groepjes.

Bestellingen door storting op postgiro 89673 t.n.v. AR-Partijstichting, Den Haag met vermelding van „Visies op arbeid”.

Prijstabel	
1 ex.	f 0,75 per ex.
2 t/m 4 ex.	f 0,60 per ex.
5 t/m 9 ex.	f 0,50 per ex.
10 t/m 24 ex.	f 0,40 per ex.
25 en meer ex.	f 0,30 per ex.

BON

Naam:

Adres:

Woonplaats:

Wenst abonnement

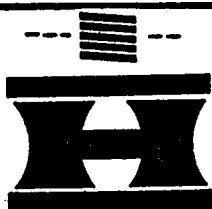
Wenst proefnummers

Adres: Ned. Gedachten, antwoordno. 66, Den Haag. Géén postzegel.

Abonnementsprijs f 12,50 per half jaar.
Jongeren/studenten abonnement f 7,50 per half jaar.

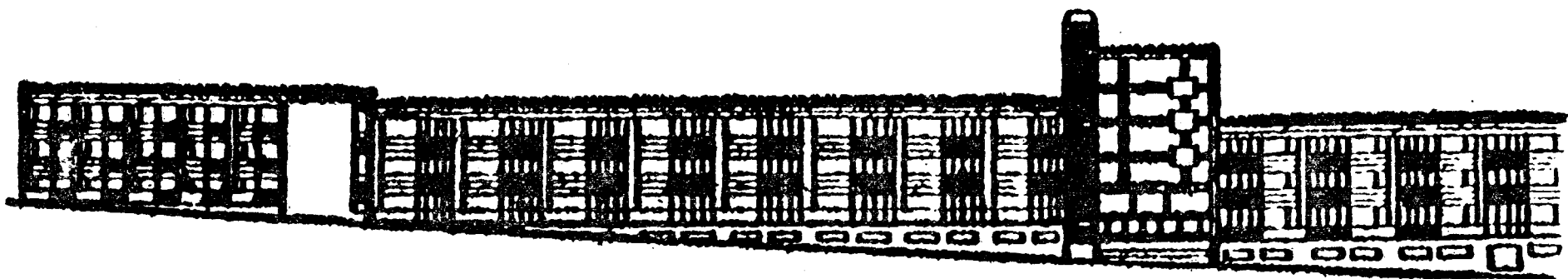
NEDERLANDSE GEDACHTEN

veel gelezen, veel geciteerd.

Het adres voor het inbinden van pocket tot Statenbijbel en het leveren van elke-houten standaards voor Uw statenbijbel is

BOEKBINDERIJ HORSTEN Burgstraat 33, Gorinchem. Tel. 01830-30218
Op zaterdagmiddag gesloten.

PARKFLAT 't VELTHUYS te HATTEM

EEN GEHEEL NIEUWE WOONVORM

VOOR HEN, DIE op rijpere leeftijd voor nu direct de volledige vrijheid verkiezen die de serviceflat hen biedt, maar toch, eventueel in de toekomst, zich de mogelijkheid van volledige verzorging vast willen reserveren.

SERVICEFLAT 't VELTHUYS biedt U voor nu ruime twee of drie kamerflats met volledige badkamer, keuken en balkon; keuze uit verzorgde menu's, hulp van meisje en onderhoudsservice. Eventueel een ruime verwarmde garage.

STICHTING 't VELTHUYS biedt u in een ander gedeelte van het gebouw (in precies dezelfde grote flats) de volledige verzorging met dag- en nachtverpleeghulp en idem bewaking, alle maaltijden en verder alles wat bij een **volledige** verzorging behoort.

De gebouwen, voorzien van liften en slechts 3 woonlagen hoog liggen in een eigen bospark terwijl de omgeving ideale wandel- en fiets gelegenheid biedt. Goede verbindingen met alle delen van het land.

Ruime logeergelegenheid voor bezoekers van beide categorieën.

Op aanvraag volledige voorlichting bij u aan huis.

Vraag volledige telefonische inlichtingen tussen 9 en 5

PARKFLAT

't VELTHUYS

tel.: 05206-1641. Bij geen gehoor 1845 of 1076.

BOSWEG

HATTEM

Partijraad gebruikt gelegenheid tot invloed op CDA-program

Door
G. J. Brinkman

Minister Van Agt, zelf op reis door Roemenië, is zaterdag door de ARP-partijraad te Rotterdam, als lijsttrekker voor de CDA-lijst bijzonder hartelijk begroet. Dat het voorstel om met deze CDA-candidaat „volmondig in te stemmen” aanvaard zou worden, kon worden verwacht. Het langdurig applaus waarmee dit formele besluit van de partijraad werd bekrachtigd liet echter over de achterliggende gevoelens van de aanwezigen geen twijfel bestaan.

Voorzitter de Boer had in zijn (elders in dit nummer opgenomen) openingswoord al gezegd ervan overtuigd te zijn dat Van Agt in staat zal zijn „het andere, het nieuwe van wat ons samen voor ogen staat gestalte te geven”. Hij heeft er, zei De Boer, blij van gegeven goed in staat te zijn de christen-democratische idealen uit te kunnen dragen. En hij doet dat op een wijze die ook reformatorische christenen aanspreekt.

Positief oordeel

Het oordeel dat Aantjes later in zijn slot-toespraak over Van Agt gaf was al even positief. De A.R.-fractie-voorzitter had toen reeds met grote erkentelijkheid kunnen vaststellen dat de partijraad hem met grote eenstemmigheid weer als nummer één van de A.R.-candidatenlijst wilde aanwijzen. „Voor sommigen is het wellicht een geruststelling”, zo voegde Aantjes daaraan toe, „dat mijn voornaamste taak zal zijn met het mij gegeven vertrouwen de man die direct voor mij op de CDA-lijst zal staan tot steun te zijn. Ik kan u de verzekering geven dat ik die rol met graagte, met overtuiging en in een diepe verbondenheid zal vervullen”. Het zaterdag door de Partijraad eveneens goedgekeurde voorstel over de verdeling van de kandidaten over CDA-lijsten of lijstengroepen heeft tot gevolg dat de eerste vier plaatsen overal dezelfde kandidaten zullen bevatten: 1. Van Agt, 2. Aantjes, 3. Krusinga, 4. Andriessen. Dat de AR bij de nu bekrachtigde verdeling van kandidaten over CDA-lijsten een veer heeft moeten laten bleef bij de discussie niet onopgemerkt. Zonder dat dit tot onvruchtbaar na-kaarten aanleiding gaf. Wel werd erop aangedrongen om, voor wat de toewijzing na de 55ste plaats betreft, te trachten gunstiger positie voor de A.R. te verkrijgen. Nu deelt zij te vroeg in stemmenverlies en te laat in stemmenwinst. In dit opzicht kan nader overleg mogelijk nog „enige verbetering” brengen.

Europese volkspartij

Tegen het voorstel toe te treden tot de „Europese volkspartij” kwamen op de Partijraad ernstige bedenkingen naar voren. Het besluit daartoe is door het partijbestuur al genomen en werd de partijraad nu ter bekrachtiging voorgelegd. Die Europese volkspartij is vorig jaar opgericht met het oog op de wellicht in 1978 te houden rechtstreekse verkiezing van leden van het Europese parlement. De Europese Unie van christendemocraten besloot tot deze partijvorming — op federatieve basis — om effectieve invloed te kunnen uitoefenen en op het politieke beleid in de Europese Gemeenschap. Ten aanzien van de principiële benadering van de politiek door sommige andere partijen leefden echter nog grote bezwaren. Die bezwaren werden zaterdag o.a. ook door Den Haag en Rotterdam tot uitdrukking gebracht. Ze waren van organisatorische en van inhoudelijke aard. Welke norm hanteert de EVP, als federatie van christen-democratische partijen voor toelating van partijen? Welke invloed en welk toezicht kan de A.R.-partij verder uitoefenen? Worden, voor wat de Europese politiek betreft, alle bevoegdheden overgedragen?

Via achterdeur

Een motie van de statencentrale Harderwijk wilde toetreding niet afwijzen omdat het partijbestuur dan de kans om

over het te ontwerpen program van de EVP mee te spreken zou missen. Wel zou de motie voor een aparte geïsoleerde plaats willen kiezen, als mocht blijken dat het meest fundamentele van het AR-program en/of het CDA-program niet in het EVP-program kan worden opgenomen. Die motie kreeg bijna een meerderheid. Prof. Goudzwaard maakte, al dan niet opzettelijk, een veelzeggende vergissing toen hij het over de evangelische volkspartij had, inplaats van over de Europese volkspartij. Van Nederlandse zijde is namelijk getracht het christen-democratisch karakter van de partij ook in de naamgeving tot uitdrukking te brengen. Daar was geen meerderheid voor te vinden. Als compromis werd het: EVP, met als ondertitel federatie van christen-democratische partijen in de Europese gemeenschap. Ook de statuten geven, naar het oordeel van Goudzwaard, geen vastigheid over doel en basis. De beslissing is reeds genomen, maar Goudzwaard vond het eigenlijk maar een riskant avontuur. Het gevaar dat niet-confessionele partijen als Gaullisten en Engelse conservatieven binnen de EVP een anti-socialistische midden-positie trachten op te bouwen achtte hij niet denkbeeldig. Ze vinden de voordeur weliswaar gesloten maar de achterdeur blijft z.i. voor hen open.

Breekpunt

In de toelichting op het voorstel had het partijbestuur reeds duidelijk doen uitkomen voor de bezwaren tegen toetreding niet blind te zijn. Van Nederlandse zijde zijn die bezwaren ook herhaaldelijk naar voren gebracht. Voorzitter De Boer verdedigde toetreding echter uit de overweging dat zodoende ons zicht op christelijke politiek kan worden overgebracht. De krachten die een fundamentele benadering van de politiek voorstaan behoeven dringend versterking. Pogingen om daarom ook de Deense Kristelig Folksparti te bewegen tot de federatie toe te treden worden voorgezet. Formeel gesproken kan de AR-partij weigeren toetreding te bekrachtigen. Maar wat is het alternatief? Zij geeft daarmee de kans op werkelijke invloed prijs en plaatst zich in een positie van „getuigenis-partij”, met als enige steun b.v. die van de Deense partij. Dat het „christelijk” uit de naam werd geweerd, houdt ook verband met de ontwikkeling binnen de r.k. wereld. „Christelijk” wordt in die kring altezeker met „kerkelijk” vereenzelvigd en na het Concilie willen velen juist van dat kerkelijk etiket af. In haar zorg dat de EVP een alleen maar anti-socialistisch blok zou kunnen worden, staat de Nederlandse afdeling trouwens niet alleen. Ook zijn het niet alleen de christen-democraten die vaak moeite hebben met visie en optreden van geestverwanten uit andere landen. Nederlandse socialisten en liberalen ondervinden hetzelfde. Wanneer de EVP echter zou besluiten lijnen naar conservatieve, niet-confessionele partijen door te trekken zou dit voor de ARP beslist het breekpunt betekenen.

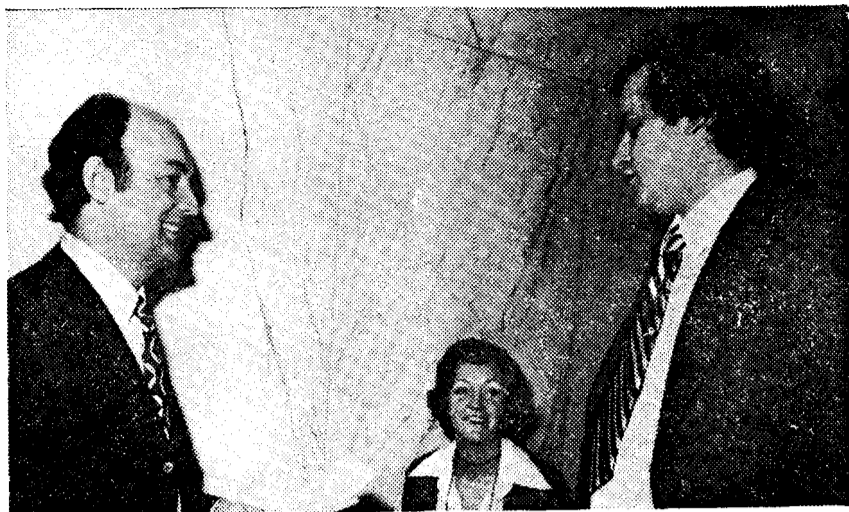
CDA-program

Het pleit voor medeleven en studiezijn van de partijraad dat zaterdag urenlang moest worden besteed aan het ontwerp-CDA-program. Aan de voorbereiding van dit ontwerp is, binnen commissies en besturen van de drie partijen en van het CDA, reeds maandenlang gewerkt. De door de program-commissie, onder leiding van prof. Goudzwaard, opgestelde tekst is door deel-commissies bestudeerd. Er werden, na veelzijdige besprekingen, veranderingen aangebracht en op het daarna geformuleerde concept-program kwamen, van de drie partijen uit, honderden amendementen binnen. Die amendementen gingen opnieuw door de molen van sectie-commissies. Het CDA-bestuur maakte, na bespreking met de partij-besturen, een voorlopige selectie uit de ingediende amendementen en de partijraad moest zich dan nu uitspreken over het lot dat die amendementen beschoren zou zijn. Het is duidelijk dat zodoende allerlei politieke onderwerpen ter sprake kwamen die, vanuit de partijraad, nauwelijks binnen de toegestane spreektijd volwaardig konden

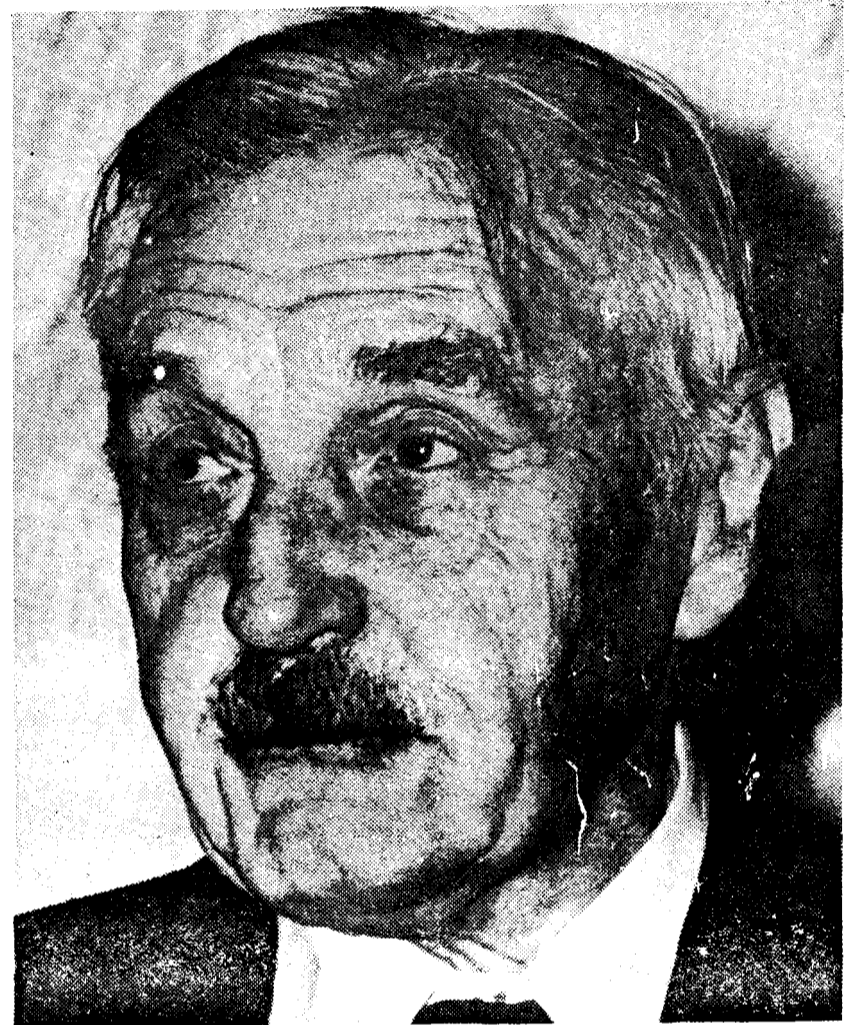
worden toegelicht. Wat kun je binnen drie minuten voor zinvols zeggen over grondpolitiek, bestemmingsplannen, druggebruik, emancipatie-beleid of Ster-reclame. Van bestuurszijde kon, om dezelfde reden, evenmin uitvoerig van repliek worden gediend. Voor voorzitter De Boer was de overgelegde visie op de ingediende amendementen bovendien het resultaat van veel bespreking binnen program-commissie en partij-besturen, zodat hij zich nu van afwijkende stellingname onthield. Desondanks heeft de partijraad de geboden gelegenheid om invloed op het program uit te oefenen zorgvuldig gebruikt. Het Tweede Kamerlid J. N. Scholten kwam daarbij als voorzitter van de statencentrale Heusden ook dikwijls in het geweer. Maar toen hij, op een gegeven ogenblik, tegenover Aantjes opmerkte dat zijn standpunt overeenstemde met dat van de CDA-woordvoerder in de Tweede Kamer, gaf de fractie-voorzitter Scholten in overweging toch maar liever als voorzitter van de statencentrale te blijven spreken.

Oud en jong

Voor de drie ere-leden van de AR-partij, mr. dr. J. Donner, mr. A. B. Roosjen en H. Algra bracht de Rotterdamse partijraad een bescheiden eer-betoon. Hun werden door voorzitter De Boer de eerste exemplaren aangeboden van „Een staatsman ter navolging”, het gedenkboek van Groen van Prinsterer. Namens de drie partij-veteranen sprak de heer Donner daarvoor een woord van dank. Hij zeide dat de ere-leden behoorden tot een generatie die, door hun leeftijd, het dichtst bij Groen staan. Donner's vader had een portret van Groen in zijn studeerkamer en zijn grootvader, predikant van de Afscheiding, heeft nauw met Groen samengewerkt. Toch meende de heer Donner dat het „ter navolging” vooral aan de jonge generatie moet worden voorgehouden. Het gaat daarbij om de booschap van Groen, maar vooral ook om de wijze waarop hij die booschap heeft beléefd. Dit bijzonder mooi uitgegeven boek, dat 265 pag. telt, kost slecht f 13,50 en is te bestellen op giro 89673 t.n.n. AR-Partijstichting, Den Haag m.v.v. titel en aantal. Zie elders voor meer informatie. Behalve voor de veteranen had de partijraad ditmaal ook bijzondere belangstelling voor de allerjongsten. Er was in de nabijheid van de vergaderzaal een kindercrèche ingericht. Zodat echtparen die samen-gezellig-naar-de-partijraad wilden, dit konden doen zonder de bloedjes van kinderen onverzorgd achter te laten.

ARP-Tweede-Kamer-fractie-leider mr. W. Aantjes tijdens een onderonsje met fractiesecretaresse mevvr. W. van Dinter-Vroegindewey en fractievoorzitter P. van Tellingen (foto ANEFO)

Het ARP-erlid Donner sprak mede namens de andere ereleden Algra en Roosjen zijn dank uit voor de aanbidding van de eerste exemplaren van het Groenboek. (foto ANEFO)

CDA-congres 10 en 11 december 1976

Op vrijdag 10 en zaterdag 11 december a.s. wordt in het Nederlands Congresgebouw te Den Haag het 2e CDA-Congres gehouden.

Belangstellenden kunnen zich vanaf heden — bij voorkeur schriftelijk — aanmelden bij het secretariaat van het CDA, postbus 7676, Den Haag.

De kosten bedragen voor deelname op: vrijdag of zaterdag f 15,- incl. lunch, f 5,- zonder lunch vrijdag en zaterdag: f 25,- incl. lunch, f 10,- zonder lunch.

Na aanmelding ontvangt u automatisch de benodigde stukken. Ook hier geldt: Wie het eerst komt, het eerst maalt.

De leden van het Congres worden afzonderlijk uitgenodigd.

OLIJFHOUT!

Keuze uit een groot assortiment houtsnijwerk. Die grote keus maakt het u gemakkelijk om er een passend geschenk uit te zoeken!

Fruit- of broodschaal f 24.25. Presenteerbladen vanaf f 43.25. Kamelen f 11.75 - f 21.70 en f 34.75. Karavans vanaf f 6.50. Herder met schape f 58,-. Vrouw met kruik f 46.50. Halskettingen en hangers vanaf f 4.90. Ceintuurs enz.

In november verschijnt: De nieuwe ISRAELKALENDER 1977

Een MAANDKALENDER met bij iedere maand een Bijbeltekst in de Statenvertaling 6.90

Mapje met 10 prachtige kaarten met de opdruk: „Gezegende Kerstdagen en Voorspoedig Nieuwjaar”. Kunstreproducties van Israëlsche schilderingen, gloedvol 4.00

De 2e druk van het 1e Israëliwartspel 5.40

Tevens komt dan het 2e kwartel. Prachtige opnamen van bergen, rivieren, vruchten, beroepen enz. 5.90

Keuze uit een grote sortering artikelen uit ISRAËLI
ANSICHTKAARTEN met tekst, map van 10 st. 4.00
4 VERSCHILLENDE MAPJES, samen 15.00
ONDERZETTERS, doosje van 6 stuks 6.75
Ais kado erg gewaardeerd!

Mapje van 10 BLOEMENKAARTEN met tekst 3.50

SCHRIJFPAPIER met bloemen of foto's 3.25

DIA'S een keus uit 80 sets van 6 stuks 4.75

Een map met 100 dia's van het gehele land, exclusieve opnamen per map 65.00

Vraag inlichtingen over de mooie serie

ANSICHTKAARTEN, 240 st. per 10 3.50

ABONNEMENT per 10 3.25

POSTERS 38x30 cm. 30 verschil. per stuk 2.75

POSTERS met Bijbeltekst 6 verschil. per stuk 3.75

ENZ. ENZ. Vanaf f 25,- franko thuis!

CHRISTELIJKE BOEKHANDEL Lees- en Luistercentrum LISSE
Prinsessestraat 86
Postbus 170
Telefoon 02521 - 12851

„De Orchidee”

hypotheken

Denkt u aan een eigen huis?
 Geld heeft dan geen
 struikelblok te zijn.
 Een hypotheek van de Spaarbank
 maakt 't u mogelijk. Er is óók
 voor u een hypotheek,
 aangepast aan uw
 inkomsten tot 100%
 Laat u uitgebreid adviseren
 door de

**SPAARBANK
GRONINGEN**

EIGEN HAARD

Tel. 050-127902

127687

als het op
smaak aankomt...

uw beste keus!

**Doelmatige en
betrouwbare
dienstverlening
bij de verkoop
van Uw huis
door een
beëdigde deskundige.**

**MAKELAARDIJ
VAN VLIET
RIDDERKERK BV.**

Koninginneweg 53 · Postbus 111 · Tel. 01804 · 17922

Wat is BETER dan een GOED orgel?

Natuurlijk **YAMAHA**

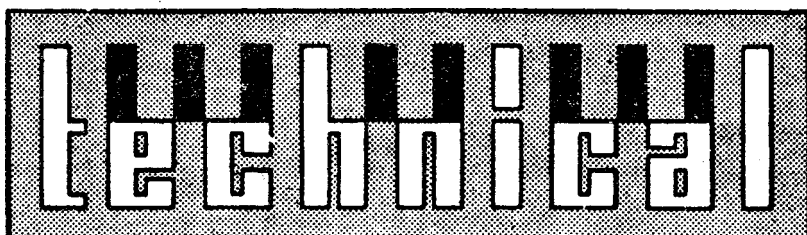
Want dat is het BESTE en meest bedrijfszekere orgel ter wereld!

YAMAHA

een muzikale openbaring

Op alle instrumenten zowel nieuw
als gebruikt volledige garantie

PERFEKTE LANDELIJKE SERVICEDIENST
INRUIL-FINANCIERING-FRANKO LEVERING

EINDHOVEN Hoogstraat 49 - Tel. 040-446656

Pr. Bernhardlaan 2-4 - Tel. 08385-11322-11083 **VEENENDAAL**

Het gaat om de mensen

Tekst van de rede van Mr. W. Aantjes
op de

Niemand van u zal na deze dag nog verlangend naar een lange slotrede uitzien. Toch zijn er een aantal zaken, die op een dag als vandaag niet onuitgesproken mogen blijven.

In de eerste plaats grijp ik graag de gelegenheid aan uitdrukking te geven aan mijn grote erkentelijkheid voor het vertrouwen dat de A.R.P. mij vandaag bij de vaststelling van de kandidatenlijst heeft gegeven.

Mijn eerste taak zal zijn met het mij gegeven vertrouwen de man, die direct vóór mij op de CDA-lijst zal staan, tot steun te zijn. Ik kan u de verzekering geven dat ik die rol met graagte, met overtuiging en in een diepe verbondenheid zal vervullen.

Eigen karakter

Het wordt in de Nederlandse politiek helaas meer en meer zo dat politieke partijen hun kracht zoeken in het zich afzetten tegen anderen. Laat daartegenover het CDA zijn kracht zoeken in zijn eigen karakter, zijn eigen program en zijn eigen beleid. Ik zal aan de andere partijen dan ook het kortste deel van mijn toespraak wijden. De PvdA staat op het ogenblik meer dan genoeg aan zichzelf. Zij heeft via de polarisatie de tweedeling in de Nederlandse politiek willen forceren. Dit is mislukt en door ons volk afgewezen. Het past ook niet bij onze volksaard. De PvdA staat nu voor de vraag of zij alleen wil regeren als zij de eerste viool kan spelen dan wel of zij ook bereid is verantwoordelijkheid te dragen als de spelregels van de democratie haar een andere plaats wijzen.

Als de PvdA in het licht van programma's en verkiezingsuitslag bereid is redelijk met het CDA samen te werken, acht ik dit de meest waarschijnlijke en ook meest wenselijke combinatie. Maar wij laten ons niet ringeloren. Wij hebben onze prijs de weg naar reële, op wederzijds respect en vertrouwen berustende samenwerking waarachtig wel betaald. Daar schamen wij ons niet voor, want het landsbelang was ermee gediend. Het woord is nu aan de PvdA.

PPR

In hoeverre de PPR daarbij een belemmering zal zijn, hangt helemaal van de PvdA zelf af. De PPR heeft vier jaar lang van twee walletjes gegeten. Zij is als volwaardige partner tot het kabinet toegetreden, maar heeft zich niettemin zeer vrijblijvend opgesteld. Vandaag nog verlangt zij van het CDA dat het het kabinetsbeleid tot inzet van de verkiezingen zal maken, maar zelf distantieert zij zich er op belangrijke punten voortdurend van. Het belang van de PPR in de komende tijd zal slechts worden bepaald door de plaats, die de PvdA haar toekent.

Formatiekriteria

Het blijkt geven van een voorkeur betekent niet dat andere mogelijkheden worden uitgesloten. Wij hebben voor een verantwoorde formatie onze eigen criteria. Die heb ik in 1971 gehanteerd bij de formatie van het kabinet-Biesheuvel. Precies dezelfde heb ik aangelegd bij de formatie van het kabinet Den Uyl. Het CDA heeft deze criteria thans overgenomen voor de komende formatie. Die criteria zijn het eigen program, de verkiezingsuitslag, de wenselijkheid van een parlementair meerderheidskabinet, en de aard van de actuele problematiek. Geen van deze vier mag worden verabsoluteerd, zij moeten in samenhang met elkaar worden gehanteerd. Ons standpunt is, dat konstruktieve

democratische partijen elkaar niet bij voorbaat van samenwerking dienen uit te sluiten. Dit geldt voor CDA en PvdA, het geldt voor CDA en VVD, het zou ook behoren te gelden voor PvdA en VVD. Het is geen armoede, als er meerdere mogelijkheden zijn. Integendeel, de democratie bestaat en bloeit bij de gratie van het alternatief.

VVD

Daarom betreur ik het dat de VVD zo weinig de representante is van het principiële liberalisme en veel meer de weg van het opportunisme bewandelt. Drie voorbeelden daarvan. Deze week heeft de VVD ons opnieuw voorgoedhouden dat er met haar een heel wat beter Defensie-beleid zou zijn te voeren. Maar juist in de jaren, waarin een VVD-minister de eerste verantwoordelijkheid droeg is de achterstand ontstaan die nu nog in het defensiebeleid doorwerkt. Zodra Van Agt tot lijsttrekker van het CDA werd aangewezen, riep de VVD dat hij voor haar een zeer aanvaardbare minister-president zou zijn. In de afgelopen jaren was hij echter met Boersma de door haar meest verguisde christen-democratische minister. Onder het kabinet-Biesheuvel vonden de VVD en de CDA-partijen elkaar in een compromis-wetsontwerp over de abortus. Nu forceerde zij in de Tweede Kamer in een monsterverbond met de PvdA een principiële andere oplossing en intussen roept zij alweer dat zij in een kabinet met het CDA bereid is haar draai opnieuw te nemen.

Sleutel

Als dit opportunisme kenmerkend blijft voor de VVD en als de PvdA voor onoverkomelijke partijpolitieke moeilijkheden blijft zorgen, voorzie ik een politiek zeer labiele toestand. De sleutel ligt bij de PvdA. Ik wil mij in het proces dat daar aan de gang is niet mengen. Ik hoop dat zij niet de weg zal kiezen van de Verelendung, maar van de verantwoordelijkheid. Niet terwille van de partij, maar van het land; niet terwille van de posities maar terwille van de mensen.

Het gaat om de mensen

De mensen. Daarom moet het ook bij het CDA gaan. Dat moeten wij duidelijk maken. Daarom gaat het ook bij het zgn. ethisch of geestelijk reveil.

Ethisch reveil

Misschien hopen beneden de grote rivieren sommigen dat het zal leiden tot een zuivering van bioscopen en boekwinkels, zoals boven de rivieren sommigen wellicht hopen dat het de sluiting op zondag van zwembaden en voetbalvelden zal betekenen. Zij vergissen zich echter beiden, zoals uit de uiteenzettingen van Van Agt op zijn eerste persconferentie wel is gebleken. Het gaat om de mensen en om het samenleven der mensen, om de meest kwetsbaren onder hen, en om de taak van de overheid daarbij.

Abortus

Daarom ging het bij de abortus. Niet om hardvochtig te zijn ten aanzien van wie in nood en uitzichtloosheid verkeert. Wie onzer zal zich vermeten zich daarover tot rechter op te werpen? Integendeel, met diepe schaamte dienen wij ons te realiseren dat de roep om vrije abortus mede een gevolg is van het brandmerken in het verleden van de ongehuwde moeder en van de meedogenloze miskening van het vaderloze kind. Maar die schaamte onthefte ons niet van de plicht rechtsbescherming te bieden aan menselijk leven in zijn meest weerloze vorm.

Drugbeleid

Om de mensen ging het bij het drugbeleid. Niet om gewetenloze uitbuiters te ontzien, integendeel, maar om slachtoffers te beschermen. Sommigen begrepen het en steunden Van Agt. Anderen begrepen het ook, en bestreden hem.

Fractie leider Aantjes achter de bestuurtafel in gesprek met ARP-Eerste-Kamerlid rof. Albeda (midden) en ARP-bestuurslid Prins (links) (foto ANEFO)

Arbeidsethos

Om de mensen gaat het als wij pleiten voor een nieuw arbeidsethos. Een ethisch reveil ten aanzien van de waardering van de arbeid. Arbeid niet primair of uitsluitend beoordeeld naar zijn economisch rendement, maar naar zijn maatschappelijke zin.

Inkomensverhoudingen

Om de mensen gaat het bij het streven naar rechtvaardiger inkomensverhoudingen, volop een zaak van ethiek.

Eigendom en bezit

Om de mensen gaat het bij het formuleren van een christen-democratische visie op de eigendom. Wat zal voorop staan, het bezit of het beheer, de ruimte voor de ander of de ruimte ten koste van de ander, de macht of de verantwoordelijkheid? Verantwoordelijkheid betekent verantwoording moeten en willen afleggen. Verantwoording niet alleen straks aan het eind van dit leven maar nu middenin dit leven; niet alleen tegenover God maar ook tegenover elkaar.

Rechtsstaat

Om de mensen en de zwaksten onder hen gaat het bij de zorg voor de rechtsstaat. De rechtsstaat niet om te beschermen wat er is en zoals het er is, want dat is altijd steun aan de sterken, maar om een toevlucht te zijn voor het zwakke en bedreigde.

Buitenlands beleid

Om de mensen gaat het ook bij het buitenlands beleid; bij de akkoorden van Helsinki, in onze houding ten opzichte van de voormalige koloniën, van Zuidelijk Afrika en van Latijns-Amerika. Zeker waar met een beroep op de Bijbel onaanvaardbare verhoudingen tussen mensen in stand worden gehouden zal de Nederlandse christen-democratie niet mogen zwijgen. Onze solidariteit met de achtergestelden en achtergeblevenen wordt niet bepaald door godsdienst, cultuur of huidskleur.

Vluchtelingen

Om de mensen gaat het ook in het vluchtelingenbeleid waarin Nederland zich gelukkig ruimhartig betoont.

Ontwikkelingsbeleid

Om de mensen gaat het ook bij de ontwikkelingshulp. Dat de VVD deze week niet beoogde binnen de begroting voor ontwikkelingshulp te verschuiven maar deze wilde verlagen; dat zij niet alleen de hulp aan Cuba wilde schrappen maar in één adem ook de hulp aan Jamaica, Tunesië en Zambia, is veelzeggend genoeg over haar visie op ontwikkelingshulp. Het bewijst, dat daarmee een hellend vlak wordt betreden dat eindigt op het punt waar niet meer de armoede in de jonge landen bepalend is, maar waar ieder naar zijn eigen politieke sympathie of antipathie hulp wil verlenen of weigeren. Dan trekken wij de grenzen liever te ruim dan te eng. Dan gunnen wij bij twijfel het voordeel liever aan de ander dan aan onszelf. Dan willen wij in onze zorg over de besteding van de 1 1/2% ontwikkelingshulp niet stringenter zijn dan in onze zorg over de besteding van de 98 1/2% die voor onszelf is gereserveerd. En bovendien willen wij in aanmerking nemen dat Nederland, al eeuwenlang een van de grootste koloniale mogendheden dat zeer terughoudend moet zijn met het veroordelen van de politieke regimes die de koloniale status hebben vervangen.

Defensie

Om de mensen gaat het ook bij defensie. Het gaat er daarbij niet om onze verworvenheden veilig te stellen, maar om de verantwoordelijkheid van de overheid voor de veiligheid van de burger en om de verantwoordelijkheid voor de ander. Dat is het kader waarin ook over de verhouding van doel en middelen kan en moet worden gediscussieerd.

Verantwoordelijkheid

Om de mensen gaat het ook in onze visie op de overheid. De overheid niet om de verantwoordelijkheid van de burger over te nemen maar te stimuleren. Verantwoordelijkheid beleeft als mede-verantwoordelijkheid bijvoorbeeld in de onderneming. Zowel ons huidige program als het nieuwe CDA-program zijn duidelijk in hun kijk op ondernemingsraad, raad van commissarissen en Vermogensaanwasdeling. Wij hebben niet geringe kritiek op het wetsontwerp Vermogensaanwasdeling, maar die kritiek mag de grenzen van de fundamentele instemming met de grondgedachte niet overschrijden of overwoekeren.

Appèl

In die zorg voor elkaar, in eigen land en daarbuiten en dan in het bijzonder voor de minsten en geringsten onder hen, wil het CDA een appèl zijn en een appèl doen. Dit appèl wil niet zijn en mag niet zijn een appèl vanuit een - positie boven de ander, maar naast de ander. Want het is niet ons appèl, maar het appèl van het Evangelie dat wij willen trachten door te geven. Als wij het goed verstaan is het allereerst een appèl op onszelf en pas daarna op de ander. Een echt CDA gaat naast de ander staan. Want het gaat niet om onszelf maar om de ander, niet om leuke dingen voor onze mensen, maar om goede dingen voor wie ze het meest ontberen.

Gezag

Gezag komt van zeggen. Alleen wie iets te zeggen heeft, verkrijgt of behoudt gezag. Niet dat je het voor het zeggen hebt, maar dat je iets te zeggen hebt; iets te zeggen hebt dat de moeite van het aanhoren waard is. Zoals Johannes XXIII iets te zeggen had, en daarom zo gezagvol sprak. Dat moet gezag geven aan het appèl dat het CDA wil zijn en doen.

Evangelisch politiek beraad

Wij willen, mogen en kunnen dit niet alleen doen. Daarom herhaal ik mijn hoop op een evangelisch politiek beraad met mede-christenen uit andere partijen. Wij hebben ook elkaar iets te zeggen.

Historische lijn doortrekken

Christelijk reveil, christelijk ontwaken, betekent niet omzien naar het verleden, maar vooruitzien naar de toekomst. Niet alleen tegen de revolutie het Evangelie, ook tegen de restauratie het Evangelie; het Evangelie vraagt reformatie, hervorming. Het CDA mag geen terugkeer naar het verleden zijn, maar evenmin een breuk met het verleden. Het is niet alleen maar iets nieuws, het is ook diep in de historie geworteld. Historisch besef wordt helaas spaarzaamelijk gevonden. Als wij de band met het verleden niet erkennen, zullen wij echter onze bronnen dempen en de takken doorzagen waarop wij zitten. Wij willen geen terugkeer naar het verleden, ook geen breuk met het verleden, maar een doortrekken van de

historische lijn. Niet vragen wat onze voorgangers deden, maar waarom zij het deden, wat hen bewoog. In die zin zijn èn Groen van Prinsterer èn Kuyper èn Schaeplman èn De Savornin Lohman nog hoogst actueel.

De toekomst

Maar het gaat om de toekomst. Onze generatie heeft het voorrecht te leven in een adembenemende tijd. In de laatste dertig jaar is er meer veranderd dan in driehonderd jaar ervoor. Een vaak eeuwenoude maatschappijstructuur is nationaal en internationaal aan een fundamenteel en onafwendbaar veranderingsproces onderworpen. Zie de sprongen in de techniek. Zie de ontwikkeling van de communicatie. Zie het proces van de dekolonisatie. De samenleving gaat definitief over van de gesloten gemeenschap naar de open gemeenschap; van welk gezin blijven alle kinderen nog in de buurt van het nest? Het christelijk gelaat van de samenleving verdwijnt. Tot voor kort had de staat een christelijk stempel, de kerk een gerespecteerde plaats, de christelijke organisaties invloedrijke posities. Nu komt het meer en meer aan op de overtuiging van de christen. Christenen zullen harder nodig zijn dan christelijke organisaties. De kerk wordt teruggedrongen. Wie voor de kerk kiest, zal het niet meer behoeven te doen uit sociale motieven, maar alleen uit overtuiging. En de grootste van alle gebeurtenissen is wellicht, dat na bijna twintig eeuwen de ballingschap van Israël in onze tijd een einde neemt.

Keerpunt of kruispunt

In deze tijd te leven is een geweldig voorrecht en een geweldige uitdaging. Wij staan dag aan dag op een kruispunt van wegen. Daarbij zijn twee vragen beslissend: Wat is ons kompas? en: Welke weg slaan wij in? Anders gezegd: Wat is ons beginsel? en: Welk beleid staan wij voor? Het liberalisme zweert met alle modificaties nog altijd bij: wat goed is voor de enkeling is goed voor de gemeenschap; of: wat goed is voor mij, is goed voor iedereen. Het socialisme heeft meer begrepen van de uitdaging van onze tijd, maar het antwoord is: Keerpunt. Het is frappant symbolisch gekozen. Keerpunt is de weg teruggaan. Het trefwoord voor de christen-democratie is niet keerpunt maar kruispunt. Kruispunt betekent verder gaan en kiezen, telkens weer kiezen welke weg je zult ingaan.

Valerius

Een geweldige uitdaging, maar ook geweldige mogelijkheden. Op dit kruispunt der tijden, waarop de suprematie der blanken ten einde gaat, misschien wel om plaats te maken voor de zwarte suprematie, wellicht ook in godsdienstige zin. Want is het niet wonderlijk dat 40% van de zwarte bevolking van de vrij Afrikaanse landen christen is? Laten wij ons er niet op beroemen dat wij het christendom daar gebracht hebben, want het was veelal een westers en dus beperkt en eenzijdig christendom. Als zij christen zijn, dan is het niet omdat Hij de God van de blanken is maar omdat zij Hem hebben ontmoet als de God die aan de kant der verdrukten staat. De God, waarvan in Valerius' Gedenckclanck staat: „Had ons de Heer - Hem zij de eer - alzo niet bijgestaan, wij waren lang - ons was zo bang - al in den druk vergaan”.

Niet vallen, maar vullen

Keerpunt betekent teruggaan, terugzwemmen in de vastgestelde baan. Kruispunt betekent kiezen en voortgaan. Niet dekonfessionaliseren, maar rekonfessionaliseren. De „C” niet laten vallen, maar dagelijks opnieuw vullen. Leven en werken onder de eis van het „Zo Uw gerechtigheid niet overvloediger is.....” (Matteüs 5 vers 20)

Hoofd en hart

Een journalist van Het Vrije Volk heeft eens tegen mij gezegd: „Jouw fout is dat jij de harten telt en niet de koppen”. Mijn antwoord is: Wie het andersom doet en slechts de koppen telt en niet de harten, is net zo fout. Het CDA moet het hebben van de mensen met de kop ervoor en het hart erachter. Vanuit de legitimatie die u mij vandaag hebt verstrekt, roep ik u als anti-revolutionairen op met elkaar, met KVP en CHU, en allen samen met Van Agt zo de strijd om het vertrouwen van ons volk in te gaan.

griep?
slik **nisylén**
t zijn druppels
t is plantaardig
en t **hèlpt!**

Handel en Industrie

OOSTERBAAN & LE COINTRE N.V.

GOES - Telefoon (0 1100) 2.75.55*
DRUKKERS
UITGEVERS

Al 75 jaar drukkers in Benelux voor bedrijven en organisaties

W. VISSER & ZN. N.V.

SCHEEPSWERF
MOTOREN-
HERSTELPLAATS

Ankerpark 2
TELEFOON 0 2230-1.66.41
DEN HELDER

NIEUWBOUW en REPARATIE

In de Noordoostpolder en Oostelijk Flevoland
bouwen wij reeds vele kerken, scholen en boerderijen.

N.V. GEBR. SALVERDA

AANNEMERSBEDRIJF

't Harde, Bovenweg 7.

Tel. 0 5255-1666.

Landmeetkundige werkzaamheden

• OPMETINGEN

T.B.V.: uitbreidingsplannen
saneringsgebieden
wegverbeteringen
verkavelingen
revisie(basis)kaarten

• UITWERKINGEN

ALS: kaartvervaardiging
hoogte-grootte-inhoudber.
coördinatenberekeningen
berekening
matenplannen
en uitzetgegevens.

UITZETTEN

- WEG- EN WATERBOUWKUNDIGE WERKEN
- BOUWKUNDIGE WERKEN

begeleiding complete uitbreidingsplannen
wegen, rioleringen, leidingen havens enz.
hoekpunten woningblokken
stramienlijnen grote bouwwerken
palenplan
controlemetingen

een boekje met meer gegevens

o.a. over de tarieven sturen wij u graag per
omgaande toe.

GEO-MEETDIENS b.v.: POSTBUS 15 SPAKENBURG
TEL. 03409-1966

bijkantoor:

OOSTERHOUTSTRAAT 11 ASSEN
TEL. 05920-13400

WIJ KOPEN EN VERKOPEN PALLETS

in vele afmetingen en uitvoeringen

Onze handelsvoorraad:

30.000 STUKS

w.o. veel nieuwe

Bijzonder gesorteerd in de maat 100 x 120

PALLET-BEDRIJF

J. STAAT - BARENDRECHT

Telefoon 0 1806-2096.
Opslagterrein: Noldijk 140.

DIJKSTRA'S Incassobureau

Talmastraat 7 - ASSEN - Tel. 40920

*Incasso's, Huur- Pacht-
en Rechtzaken*

SCHUILING INDUSTRIE TECHNIEK BV

BINNENHAVENSTRAAT 20
HENGELO-O.
POSTBUS 52 TEL. 0 5400-1.56.00

SYSTEEMBOUW

Vermeulen B.V. Mill

Industrieterrein - Postbus 3 - Tel. 08859 - 1024

Systembouw (Permanent en
Semie Permanent)

**Systembungalows, Scholen,
Kantoren. Houten garages,
Bedrijfsschuren en loodsen, etc.**

CDAktueel

FEITEN EN MENINGEN

CHRISTEN DEMOCRATISCH APPÈL

Afgelopen weekend beslisten de partijraden van ARP, KVP en de Unieraad CHU over o.m. de gezamenlijke lijsttrekker en de kandidatenlijsten voor de Tweede Kamerverkiezingen in mei volgend jaar. Het lijsttrekkerschap van mr. A. van Agt werd op de ARP-partijraad met luid applaus goedgekeurd. Op de foto (van rechts naar links) achter de bestuurstafel voorzitter De Boer, fractieleider Aantjes, Eerste-Kamerlid Albeda en de bestuursleden Prins en Oostlander (foto ANEFO)

Redaktieteam CDAktueel

G. van den Berg
N. M. Hogeland
F. J. van der Heijden
mr. J. B. A. Hoyink
Wm. C. de Kruyf
H. Lokkerbol
mr. G. van de Wetering
G. J. Brinkman

Geen gunstige enquêtes als slaapmiddel

CDA heeft raamwerk voor verkiezings- campagne klaar

De romp van het Centraal Verkiezingscomité (CVC) kwam reeds 22 maart 1976 voor het eerst bijeen. Het CDA-bestuur had, vooruitlopend op de gezamenlijke CDA-lijst (waartoe 25 september 1976 besloten werd) goedgevonden met de opbouw van een geïntegreerd verkiezingsapparaat te beginnen. Gezien de federatieve structuur van het CDA werd de leiding niet in handen gelegd van één campagneleider, maar werd daarmee een directorium belast.

Dit directorium is nu samengesteld uit de organisatie-leiders van de partijorganisaties, te weten de heren D. Corporaal, secretaris ARP, H. Lindenburg, bureau-directeur van de CHU, P. H. van Zeil, secretaris van de KVP, mr. J.G.H. Krajenbrink, secretaris van het CDA.

Deze „beroepsmatige” aanpak is een waarborg voor een zo sterk mogelijk samenspel binnen de verkiezingsactiviteiten. Dit voorbeeld verdient op alle niveaus navolging. Aan dit gezelschap werd als voorzitter toegevoegd mr. J.L. Janssen van Raay, vice-voorzitter van het CDA en (niet beroeps) secretaris van de CHU. Op deze wijze werd de lijn gelegd naar het CDA-presidium.

Bovendien is het, waar 98% van het werk voor de verkiezingen geschiedt door amateurs, van symbolisch belang dat het voorzitterschap eveneens door een amateur wordt bekleed. Deze voorzitter is echter niet als leider boven de andere leden van het CVC aangesteld: het CVC is als directorium collectief verantwoordelijk voor de gang van zaken bij de verkiezingen. Bovendien geschiedt alles onder de eind-verantwoordelijkheid van het Algemeen Bestuur van het CDA. Vice-voorzitter van het CVC is Van Zeil, secretaris D. Corporaal.

Adviseurs

Teneinde de drie wetenschappelijke bureaus een zo makkelijk mogelijke inbreng te verschaffen in de besluitvorming trad - aangewezen door de gezamenlijke instituten - tot het CVC eveneens toe drs. A.M. Oostlander, directeur van de dr. Abraham Kuypertstichting. Voorts is sinds kort onze lijsttrekker, mr. A.A.M. van Agt, eveneens als zodanig lid van het CVC. De fractievoorzitters uit de Tweede Kamer zullen t.z.t. eveneens de vergaderingen gaan bijwonen.

Reeds op de tweede vergadering van 10 mei 1976 werd besloten voor de public-relations en de vormgeving een tweetal adviseurs aan te trekken. Dit werden de heer J.N.A. Groenendijk van het public-relationsbureau Hollander en Van der Mey en de heer Zaadnoordijk, adviseur vormgeving. Zij wonen alle vergaderingen van het CVC bij. Belangrijk is ook dat het CVC een eigen organisatie-secretaresse in dienst nam, te weten mevrouw H.P. Achterberg. Het CVC is gevestigd aan de dr. Kuypertstraat nr. 5 te Den Haag. Het heeft een eigen telefoonnummer: 070-647940. Dit

nummer is uitsluitend voor de verkiezingen. Noteert u het direkt, want het zal niet in de telefoongids worden opgenomen. Zoals bekend heeft het CDA-secretariaat een ander nummer, dat wel is gepubliceerd: 070-465222.

Verkiezingsraad

Hoe belangrijk een efficiënte, ervaren en energieke leiding ook is, het werk gebeurt door de mensen van de afdelingen en de kiesverenigingen door het hele land, georganiseerd naar de achttien Kamerkringen. Teneinde de communicatie tussen leiding en regio zo goed mogelijk te waarborgen werd direkt besloten tot de instelling van wat mijns inziens het belangrijkste orgaan is: de Landelijke Verkiezingsraad (LVR). Deze bestaat, naast de leden van het CVC en de Braintrust (op dit orgaan kom ik dadelijk terug) uit de drie leden per Kamerkring en drie rechtstreekse leden. De taak van het lichaam is de bewerkstelling van een landelijke coördinatie van de campagne. De LVR heeft eind augustus reeds een bijeenkomst gehouden in Woudschoten en komt 26 en 27 november a.s. opnieuw bij elkaar.

Ik hoop van harte dat deze bijeenkomst even harmonieus en vruchtbaar zal zijn als de vorige. Uit deze opzet blijkt wel dat het raamwerk van de verkiezingsorganisatie bij uitstek wordt gevormd door organisatie-mensen. Om toch wat politiek bloed in het geheel te pompen is er een orgaan tussen geschoven, genaamd de Braintrust. Deze bestaat naast de leden van het CVC uit

Vervolg op volgende pagina

Apeldoornse kiesvereniging bestelt 160 exemplaren van „uniek CDA-boek”!

Enige tijd geleden verscheen een bijzonder boeiende documentatie over het CDA, getiteld „Van Woudschoten tot Hoogeveen”. De woordingsgeschiedenis van het CDA, vooral m.b.t. de grondslagdiskussie, komt in dit 160 pag. tellende boek uitvoerig ter sprake. Talloze

redevoeringen, verklaringen en andere belangrijke stukken van de CDA-partijen treft u in dit unieke CDA-boek aan, dat is uitgegeven door de Stichting Kader- en Vormingswerk ARP. Bovendien zijn tientallen foto's en spotprenten, die er in de dagbladen m.b.t. de eenwording van de Nederlandse christen-democraten verschenen opgenomen. De kiesvereniging van de KVP-Apeldoorn bestelde er vorige week maar liefst 160 exemplaren van. Volg dit voorbeeld na. Bestel voor de leden van uw regionale partijorganen of CDA-verbanden een exemplaar van deze unieke uitgave. Geef het anders als Sinterklaasgeschenk eens kado!

Bestellingen: Stort f 5,59 op giro 89673 t.n.v. ARP-stichting, Den Haag, m.v.v. titels, aantallen.

Meest bekend

De meest bekende Nederlandse politici zijn minister-president drs. J.M. den Uyl en minister mr. A.A.M. van Agt. Hun namen zijn bekend bij meer dan negentig procent van de Nederlandse bevolking. Dit blijkt uit een onderzoek, op 4 en 5 oktober ingesteld door het NIPO.

Deugd en ondeugd

Van Agt is zonder twijfel een van de geprotonceerdste persoonlijkheden in het CDA. De manier waarop hij „crisismanagement” heeft bedreven in de gijzelsaffaire is vrijwel algemeen zeer geroemd; zijn karaktervastheid was toen een deugd. Maar die eigenschap is in de zaak van de abortuswetgeving tot een soort fanatisme geworden dat de rechtsovertuiging van de meerderheid van Kamer en volk miskent. (Utrechts Nieuwsblad)

Zedelijk reveil

Het Friesch Dagblad is zeer ingenomen met Van Agt als lijsttrekker. Vanwege zijn oprechtheid, zonder slagen om de arm. Er is evenwel nog een ander motief dat het Friesch Dagblad belangrijker acht. Van Agt heeft herhaaldelijk en met nadruk gezegd, dat de toekomst van ons volk afhankelijk is van de vraag, of er een zedelijk reveil komt. Het accent op die noodzaak is voor het CDA een goede zaak.

Andere signatuur

De lijstaanvoerder van het CDA heeft ongetwijfeld een totaal andere signatuur dan de heer Den Uyl, zegt prof. Duijnste in „De Telegraaf”. Maar, zo vervolgt hij, men kan de politieke verdiensten van de heer Den Uyl erkennen en tegelijkertijd van oordeel zijn, dat in ons land een lijstaanvoerder van een minder prominente aard het vermoedelijk minstens even goed, zo niet beter zal kunnen doen.

en top van basis

Niet duidelijker

Volgens NRC-Handelsblad zal Van Agt als lijsttrekker de duidelijkheid in de Nederlandse politiek niet bevorderen. Immers, de heer Van Agt heeft zich niet alleen door middel van zelfs een persoonlijk gewetensconflict sterk gemaakt om te verhinderen dat het wetsontwerp inzake de abortus - een creatie van liberalen en socialisten gemeenschappelijk - aanvaard zou worden, hij is in persoon ook een typische vertegenwoordiger van het katholieke politiek bewuste volksdeel.

Geliefd

Wat Van Agt geliefd maakt is zijn door vriend en vijand erkende meesterschap in het formuleren. Intelligent en boeiend kan hij zijn gedachten verwoorden. En in zijn neiging om telkens de niet-materiële kanten van de politieke problemen naar voren te schuiven, ligt zijn kracht in de komende verkiezingsstrijd. (Zwolsse Courant)

Geen schande

Dagblad Trouw: De nieuwe lijstaanvoerder van het CDA beheerst de meest wezenlijke problemen waarvoor ons land is geplaatst helaas niet. Dat is helemaal geen schande. De huidige premier kent de problemen heel goed, maar ziet geen kans deze op te lossen. Toch is het gewenst dat het volgende kabinet geleid wordt door een minister-president die in de eerste plaats deskundig is wat de grote problemen betreft.

„Hysels beste reklame”

Drs Rinse Zijlstra zei in Witmarsum Van Agt een alleszins aanvaardbare lijsttrekker te vinden. Door zijn karakterstructuur en door „de wize hwerop hy syn leauwen billibbet”. „De beste reclame is hysels” zei Zijlstra. Hij had het volste vertrouwen in Van Agt, hoewel hem gezien de politieke situatie in het kabinet geen gemakkelijke taak wacht.

Geweten

Het konstante appèl van Van Agt aan het christelijk geweten - en dat wordt bij hem nog sterk door Rome gedikteerd - maakt hem bij uitstek representant van dat deel van de natie waarvoor het woord „christelijk” vooral iets te maken heeft met een geregelde kerkgang, het gebed voor en na de maaltijd en zeer strenge, conservatieve zeden. Aldus De Nieuwe Linie.

Een echt mens

Sommige reacties doen vermoeden dat men had verwacht dat het CDA een „schaap met vij” tot lijsttrekker zou bombarderen, terwijl het CDA een echt mens van vlees en bloed heeft gevonden. Van Agt is inderdaad geen economisch doctorandus, maar hij zit al bijna acht jaar met zijn neus bovenop hete hangijzers en weet drommels goed hoe hij dergelijke brandende vraagstukken moet oplossen, aldus het KVP-orgaan Politiek Nieuws.

Niet uitgezocht

Van Agt tijdens persconferentie: „Ik moet hier nou zitten. Ik heb die job toegeschoven gekregen, ik heb hem niet uitgezocht en minder nog nagestreefd. Ik had een andere verwachting voor mij zelf na mijn periode als minister in dit kabinet. En mijn vrouw ook. Maar nu dit balletje boven mijn hoofd is blijven hangen, zal ik het met inzet en overtuiging doen en dat is niet weinig”.

Volkskrant treurt

De Volkskrant vreest dat het CDA zich meer door een symboolfunctie voor bepaalde zedelijke opvattingen en door intern-politieke motieven heeft laten leiden dan door het verlangen een bewakende man voor vier jaar op de belangrijkste post te zetten. Samen met de risico's voor de ontwikkeling van het CDA en het cultuur-politieke klimaat in het land zijn, volgens de Volkskrant, er dus redenen genoeg om deze keuze hartgrondig te betreuren.

Hartelijk welkom

Een hartelijk welkom van de CHU-voorzitter, mr O. W. A. van Verschuer in „De Nederlander”: de CDA-lijsttrekker moet een persoon zijn die het wezenskenmerk van het CDA, het leggen van de relatie van evangelie naar politiek handelen, kent en kan uitdragen. Het moet een zelfbewuste christen-democraat zijn, die zich niet laat uitspelen naar PvdA en VVD. Hij of zij moet in staat zijn voor de christen-democraten een brug te slaan van de positie van KVP en ARP ten opzichte van het kabinet enerzijds en de oppositie van de CHU anderzijds. Ik ben ervan overtuigd dat Van Agt aan deze profielschets voldoet. Hij is de bewogen christen, die deze moeilijke baan niet gezocht heeft, velen uitnemende: achtende dan zich zelf. Ik heb er hem liever om.

Verdoezelend

Het ethisch reveil dreigt, naar de mening van Het Parool, in de behandeling van mr Van Agt een verdoezelende uitwerking te krijgen. Zijn nadruk op de „immateriële noden” van ons volk belooft, volgens het Amsterdamse blad, tenminste niet veel goeds als het gaat om de bestrijding van werkloosheid en inflatie en meer van zulke allerminst „immateriële” kwesties.

Humane waarden

Van Agt in gesprek met Elsevier: Ethisch reveil, of liever nog geestelijk reveil, of als u wilt herwaardering van humane waarden. Voor dat laatste zou ik ook warm kunnen lopen, al vind ik niet dat die waarden hun oorsprong vinden in de mens zelf. Evenmin vind ik dat die waarden het monopolie zijn van hen die zich gelovig noemen. Ik vind dat evenzeer velen buiten de kerken die waarden kennen en er naar proberen te leven en zelfs dat menigeen, die niet tot een kerk wil worden gerekend, die waarden meer recht doet dan anderen binnende binnen de kerken. Dus een grote bescheidenheid past hem die zozeer getekend staat als een man van de kerken, een gelovig man.

Vertrouwenwekkend

Het eerste optreden van Van Agt, als kandidaat-lijsttrekker van het CDA is voor de A.R.fractie-voorzitter Aantjes aanleiding in „Nederlandse Gedachten” de A.R.-partij op te wekken zich met vertrouwen achter de keuze van het CDA-bestuur te stellen. „De presentatie was herkenbaar positief. Hij volgde de PvdA niet in haar ten opzichte van het CDA zich afzettende methode, maar evenmin trad hij met de VVD in concurrentie in bestrijding van de PvdA. Ten aanzien van degenen, met wie thans politiek wordt samengewerkt nam hij de vereiste loyaliteit in acht, zonder daarmee evenwel aan de eigen zelfstandigheid afbreuk te doen”.

Het gemeenschappelijk fractieberaad van ARP, CHU en KVP

Korte schets van de ontwikkeling

door: H. van Spanning, medewerker CHU - Tweede-Kamerfractie

Het gemeenschappelijk fractieberaad van ARP, CHU en KVP vormt in zekere zin een historisch gebeuren. De methode, waarbij drie op afzonderlijke lijsten gekozen fracties gezamenlijk over de Kameragenda beraadslagen is in de parlementaire geschiedenis vrij uniek. 1) De omstandigheden waaronder dit beraad is gestart zijn van bijzondere aard.

Eén van de drie samenwerkende fracties - de CHU - wenste immers bij de jongste kabinetsformatie, in tegenstelling tot de andere twee - KVP en ARP - geen verantwoordelijkheid voor de totstandkoming van dit kabinet te dragen. Deze situatie doet op het eerste gezicht paradoxaal aan. Het is daarom niet onbegrijpelijk dat diverse politieke commentatoren, sinds de formatie van het kabinet den Uyl, de voortgang van de christen-democratische samenwerking kritisch hebben gevolgd. De ontwikkeling wordt echter doorzichtiger wanneer we twee zaken duidelijk voor ogen houden: ■ de christen-democratische samenwerking van KVP, ARP en CHU had reeds belangrijk vorm gekregen sinds in 1967 het overleg in de groep van 18 startte. ■ De formatie van het kabinet den Uyl werd blijkens de redevoeringen van de fractievoorzitters, in mei 1973, bij het eerste optreden van dit kabinet, niet beschouwd als het einde van het christen-democratisch overleg.

Doorgaan

Men wilde doorgaan. Richtlijn hierbij was: voortzetting van het overleg op partijniveau, en - in de Kamer - waar mogelijk samenwerken.

Vóór de formatie van 1973 was reeds een zeker overleg gegroeid. Er waren gemeenschappelijke studiedagen over de Troonrede en Miljoenennota gehouden. De besturen van de drie fracties kwamen enkele malen per jaar bijeen. De fractievoorzitters hielden regelmatig informeel overleg. In twee fractiecommissies - Onderwijs en Milieuhygiëne - werd door de deskundigen uit de drie fracties nauw samengewerkt. De hier genoemde contacten bleven ook na de formatie van het kabinet den Uyl bestaan. Tijdens het eerste jaar van het kabinet den Uyl bleek het in diverse gevallen mogelijk dat sprekers van ARP, CHU en KVP namens elkaar het woord voerden. Dit gebeurde onder meer bij de begrotingsbehandeling van Binnenlandse Zaken en Economische Zaken. Door de verschillen in parlementair politieke opstelling tussen de drie fracties kwamen daarbij soms fricties voor. Zo werd het wetsontwerp betreffende de Selectieve Investeringsregeling (SIR) gezamenlijk behandeld. Toen echter het amendement-Schouten (a.r.) betreffende het heffingsstelsel werd verworpen, stemden KVP en ARP - met een uiterst kritische stemverklaring - vóór het wetsontwerp; de CHU was echter tegen. Bij de algemene politieke beschouwingen in 1973 diende Kruisinga, gesteund door Aantjes en Andriessen een motie in, waarin werd gevraagd om indiening van wetsontwerpen op het terrein van geluidshinder en bodemverontreiniging, in de loop van het komend kalenderjaar. Na de beantwoording door premier Den Uyl meenden Aantjes en Andriessen dat deze motie beter kon worden ingetrokken. Het gevolg was toen Kruisinga zijn motie handhaafde, dat KVP en ARP tegenstemden en de motie werd verworpen.

Werk krachtig voortgezet

Dergelijke gebeurtenissen leidden er toe dat sommige politieke waarnemers de kansen op de totstandkoming van het CDA niet hoog aansloegen. De praktijk wees anders uit. Typerend was bijvoorbeeld dat bij de algemene beschouwingen in 1974 Kruisinga opnieuw een motie over de aanbidding van de aangekondigde wetsontwerpen betreffende de milieuwetgeving indiende. Deze motie werd niet alleen gesteund door ARP en KVP; ze werd bovendien aangenomen. Het werk werd door de drie fracties krachtig voortgezet. Een belangrijke rol speelde het commissie-overleg hierbij. De reeds genoemde commissies voor Onderwijs en Milieuhygiëne waren de eerste die, met toestemming van de fracties, tot volledige integratie besloten. In diverse andere commissies groeide een nauwe informele samenwerking. Terzijde wijzen we op de Eerste-Kamerfracties. Hier bestond reeds geruime tijd een regelmatig informeel overleg. Op 1 januari van dit jaar werd officieel het zogenaamde CDA-Interfractie-overlegorgaan ingesteld. In het fractiebesturen-overleg kwam regelmatig de vraag naar verdere samenwerking ter sprake. Op de ARP-Partijraad van 24 mei 1975 lanceerde Aantjes het voorstel om in onderling overleg, het komend parlementaire jaar - met behoud van de zelfstandigheid der fracties - te komen tot voorbereiding van de zaken die in de Kamer aan de orde zouden komen, door gezamenlijke fractiecommissies; een gemeenschappelijk fractieberaad in te voeren en in de Kamer de christen-democratische sprekers, in beginsel, slechts als woordvoerders namens de drie fracties te doen optreden.

Tijdens de ARP-partijraad afgelopen weekend werd gestemd over een aantal amendementen op het ontwerp-CDA-program, evenals dat gebeurde op de KVP-partijraad en de CHU-unieraad. (foto ANEFO)

Stroomversnelling

De gedachtenwisseling over verdere samenwerking in de Kamer kwam - mede als gevolg van de besluitvorming in de partijen over het CDA - in een stroomversnelling door een brief van de CHU-fractie d.d. 9 december 1975, aan de fracties van KVP en ARP. De CHU-fractie stelde voor: „mede in het licht van de conclusies van het CDA-beraad in Haften”, over te gaan tot instelling van een aantal gemeenschappelijke studiecommissies ad hoc, om over een aantal actuele onderwerpen betreffende het beleid van het kabinet Den Uyl een zo groot mogelijke eenheid van opvatting in de fracties van ARP, CHU en KVP te vormen. De resultaten van dit overleg konden aldus de CHU-fractie in een gezamenlijk fractie-overleg besproken worden. Dit voorstel leidde tot instelling van 10 gezamenlijke commissies, in de wandeling „Knelpuntencommissies” genoemd, die een rapport voor de fracties opstelden. 2)

Knelpuntenberaad

Het gemeenschappelijk fractieberaad over de resultaten van deze commissies werd gestart op 3 maart 1976. Tussen 3 maart en 27 april hadden in totaal zeven vergaderingen over de rapporten van de Knelpuntencommissies plaats. 3) Gezien de gunstige ontwikkeling van dit gesprek werd reeds tijdens het Knelpuntenoverleg de mogelijkheid van voortzetting van het gemeenschappelijk fractieberaad aan de orde gesteld. Van de zijde der drie fracties werden hiervoor suggesties gedaan. Hoewel het „Knelpuntenberaad” nog niet volledig was afgerond, besloten de fracties in een bijeenkomst op 4 mei j.l. over te gaan tot het houden van gemeenschappelijke fractievergaderingen over de Kameragenda. Tevens werd een

gemeenschappelijk fractiesecretariaat ingesteld. Het reeds bestaande informele fractiebesturenoverleg en het voorzittersoverleg kregen een officieel karakter. Daarnaast werden ook de samenwerkende fractiecommissies samengebracht als CDA-commissies.

De eerste CDA-fractiebijeenkomst

Door dit besluit zijn de afzonderlijke fractievergaderingen van KVP, ARP en CHU over de Kameragenda vervallen. De fracties vergaderen indien gewenst, nog slechts afzonderlijk over huishoudelijke zaken. Op 11 mei werd officieel begonnen met het gemeenschappelijk fractieberaad. Dit heeft wekelijks op dinsdagochtend plaats. Toch was dit niet de eerste gezamenlijke fractiebijeenkomst. Een dag voor de aanvang van het Knelpuntenberaad - op 2 maart 1976 - hebben de drie fracties - met onderbreking van de eigen bijeenkomst - namelijk gezamenlijk één onderwerp van de Kameragenda besproken. Dit betrof de voorgestelde wijziging van de Waterleidingwet, beter bekend als het voorstel tot fluoridering van het drinkwater. Historisch is dit de eerste gemeenschappelijke fractievergadering over de Kameragenda. Kort voor het zomerreces stond de gemeenschappelijke fractie voor een enorm zwaar karwei. Naast de behandeling van de 1%-nota en een brief van minister Westerterp over de Oosterschelde moesten de voorlopige verslagen voor enkele belangrijke wetsontwerpen worden vastgesteld. Dit betrof voorstellen inzake wijziging van de Onteiningswet en het voorkeursrecht van de gemeenten bij grondaankoop; alsmede de ingediende wijziging van artikel 208 van de grondwet (het onderwijsartikel). Dit noodzaakte tot een reeks extra vergaderingen naast de normale bijeenkomst op dinsdagmorgen. Extra vergaderingen werden gehouden op 16,

17, 21, 23 en 24 juni. Deze laatste bijeenkomst begon op het voor de fracties ongebruikelijk vroege tijdstip van 8.20 uur 's morgens. 4) In totaal werd de laatste week voor het zomerreces door de gemeenschappelijke fractie ruim 30 uur vergaderd. Sinds het instellen van het CDA-fractieberaad is in twee gevallen met afzonderlijke woordvoerders opgetreden. Dit gebeurde - na overleg in de gemeenschappelijke fractie - bij de behandeling van de Lockheed-affaire en de algemene politieke beschouwingen. Toen bleek dat bij de Lockheedwestie alle fracties het woord zouden voeren - overwogen is met een kort antwoord namens de hele Kamer, door één spreker te volstaan - besloten de drie fracties hier afzonderlijk te spreken.

Hard en met elan gewerkt

Bij de algemene beschouwingen was men van oordeel dat - gelet op het feit dat het hier de laatste begroting van dit kabinet betrof - de drie fractievoorzitters dienden te spreken; overigens na onderling overleg. Dit laatste bleek ook uit de gezamenlijk ingediende moties. De gemeenschappelijke CDA-fractie in de Tweede Kamer funktioneert nu een half jaar. Een periode van dezelfde tijd ligt nog voor ons op weg naar de verkiezingen van 25 mei 1977. In de achter ons liggende periode is door de fractieleiden hard en met elan gewerkt. Gesteund door het enthousiasme van de achterban zal de gemeenschappelijke fractie ook de tweede termijn, op weg naar de verkiezingen, ongetwijfeld met grote ijver aan het werk gaan.

Noten:

1. Een enigszins vergelijkbare ontwikkeling deed zich voor tussen 1918 en 1922. In 1918 kwamen de Econ. Bond, de Neutrale Partij, de Middenstandspartij, het Verbond tot Democratisering van de Weermacht en de Plattelandspartij (met samen 7 zetels) in de Tweede Kamer. Deze partijen vormden tot 1921 een zogenaamde „neutrale fractie”. In 1921 gingen de eerste drie genoemde partijen, met de Liberale Unie en de Vrij Liberalen over in de fractie van de toen opgerichte Vrijheidsbond. Plattelanders en Weermachtsbond bleven tot de verkiezingen van 1922 zelfstandig in de Kamer.
2. Dit betrof de volgende commissies: Collectieve lasten en overheidsuitgaven; Inkomenspolitiek en Bezitsvorming; Zelfstandigenbeleid; Onderwijs; Grondpolitiek; Volkshuisvesting; Mediabeleid; Veiligheidsbeleid; Bestuurlijke organisatie.
3. Te weten op 3, 10, 16, 23 en 30 maart; 6 en 27 april.
4. Deze bijeenkomst was uitgeschreven om 8 uur 's ochtends; normaal vergaderen de fracties in de Tweede Kamer niet vóór 10 uur.

Raamwerk verkiezings-campagne gereed

(vervolg van vorige pagina)

twee leden van de ARP, CHU en KVP één rechtstreeks lid, één extra lid van het Dagelijks Bestuur van het CDA en de drie fractievoorzitters van de Tweede Kamer. De Braintrust is ook al eenmaal bij elkaar geweest en vergadert op 23 november opnieuw. Ik hoop en verwacht dat dit orgaan zich zal ontwikkelen tot het hart van de verkiezingsorganisatie.

Werkgroepen

Het CVC dient de beschikking te hebben over deskundigheden op verschillend gebied. Daartoe is een hoeveelheid stafwerkgroepen in het leven geroepen, die om het contact met het CVC te waarborgen alle negen onder voorzitterschap staan van een lid van het CVC:

1. Publiciteit (Voorzitter: D. Corporaal)
 2. Fondsenwerving (voorzitter: mr. J.L. Janssen van Raay)
 3. Handboek verkiezingen (voorzitter: H. Lindenburg)
 4. Coaching lijsttrekker (voorzitter: mr. J.G.H. Krajenbrink)
 5. Propagandamateriaal (voorzitter: D. Corporaal)
 6. Coaching Kamer-candidaten (voorzitter: P.H. van Zeil)
 7. Documentatie spreekgeschetsen (voorzitter: drs. A.M. Oostlander)
 8. Spreekbeurten (voorzitter: H. Lindenburg)
 9. Andere partijen (voorzitter: mr. J.G.H. Krajenbrink).
- Vanuit de Braintrust is daarnaast nog een

werkgroep CDA-politicologen gevormd onder voorzitterschap van drs. J.D. Gabo. Het CVC heeft dit jaar al tienmaal vergaderd en zal in de toekomst het tempo gaan opvoeren. Het belangrijkste werk geschiedt, zoals ik reeds eerder heb gesteld, aan de basis. De leiding zal daar komen te berusten bij regionale campagne-teams. De eerste instructies aan de regionale campagne-teams kamerkringbesturen en afdelingen zijn reeds verzonden. Bovendien zijn de leden van het CVC op dit moment bezig met een tour door het hele land om persoonlijk contact te krijgen met de regionale organisatoren. Wij hopen deze rondreis voor het grote CDA-congres van 10 en 11 december a.s. beëindigd te hebben. Halverwege de rit kan ik met voldoening constateren dat deze opzet goed ontvangen wordt en tot nuttige gedachtenwisseling leidt.

CDA gereed

Ik hoop dat u met mij van mening bent dat uit het bovenstaande blijkt dat het CDA-bestuur terecht is vooruit gelopen op de formele partijbeslissingen. Wanneer wij na 25 september hadden moeten beginnen waren we nu nooit zover geweest als wij thans zijn. Ik kan met een gerust hart zeggen dat wij gereed zijn voor de verkiezingen: het CDA bestaat als juridische entiteit en politieke organisatie, over de zetelverdeling is overeenstemming bereikt, we hebben één lijsttrekker, er is

een ontwerpprogramma met amendementen en prae-adviezen dat gecontroleerd is op zijn financiële haalbaarheid, zodat op het december-congres het CDA-program definitief vastgesteld kan worden.

Geen enquêtes

De verkiezingsorganisatie staat klaar om het CDA aan een overwinning te helpen. De inzet van alle leden is daartoe onmisbaar. Leden van de drie partijen moeten gezamenlijk met de rechtstreekse leden schouder aan schouder werken om de verkiezingen waaraan wij voor de eerste maal gezamenlijk deelnemen, te maken tot een klinkend CDA-succes. Laat u zich niet misleiden door al die gunstige verkiezings-enquêtes. Wij moeten geen enquêtes winnen, maar verkiezingen. Ik vind die enquêtes levensgevaarlijk als wij daardoor in slaap gesust zouden worden.

Naar climax toe

De verkiezingsstrijd is pas begonnen, en de climax vindt plaats op 25 mei 1977. Wij kunnen met zijn allen meewerken aan een historisch moment van de politieke geschiedenis van Nederland, en zelfs van Europa. De eenheid van de christelijke partijen met hun eigen signatuur en hun eigen mentaliteit is van doorslaggevend belang voor de politieke stabiliteit en de verantwoordelijke structuur van ons land. Wij worden niet gemotiveerd door machtswellust, doch door verantwoordelijkheidsbesef.

Mr J.L. Janssen van Raay
10 november 1976

Drukkerij Verboom b.v.

Tel. 010-340978 - Vlaardingen

Familie-, Handels- en Reklamedrukwerk Boekdruk-Offset-Sneldruk

Uitgever van het bekende Prekenboekje

„Wet en Evangelie”

met 6 preken van Ds. L. Huisman.

Dit boekje wordt u franko toegezonden als u f16,- overschrijft op giro 3426774 t.n.v. C. A. Neels, Van Viandenstraat 1, Vlaardingen. U steunt er tevens de kerkbouw mee van de Geref. Gemeente te Vlaardingen.

In onze drukwinkel aan de Fransstraat 25 vindt u fijne wenskaarten - luxe post - bijbels - boeken etc.

In betuwse Elst komt bloeiende CDA-actie tot ontwikkeling

In het Betuwse Elst, eens bekend om zijn bloeiende kersenboomgaarden, begint het organisatorisch leven binnen het CDA tot volle wasdom te komen. „De groei is niet meer te stuiten”, zegt de heer E. Deems, die als voorzitter van de propagandacommissie veel heeft gedaan om die groei te bevorderen. Door steeds meer mensen bij de CDA-activiteiten te betrekken konden nu reeds negenhonderd leden/sympathisanten worden ingeschreven waarvan zeer velen op hun beurt naar nieuwe leden omzien.

Nu bestond er in Elst, al jarenlang een zeer goede samenwerking tussen de afdelingen van KVP, AR en CH. In de gemeenteraad presenteerden zij zich gezamenlijk onder de naam „Elst 2001” en wisten zij reeds toen, door goede voorlichting, groeiende belangstelling voor plaatselijke bestuursproblemen op te wekken. „Wij wisten”, zegt de heer Deems, „dat veel mensen sympathiseerden met principes en werkwijze van deze fractie, zonder dat dit medeleven ook tot uitdrukking kwam in een lidmaatschap van een van de drie partijen. Deze mensen, die KVP, AR en CH goed gezind waren, wilden wij in geheel Elst proberen te benaderen en, door het leggen van een contact, bij het werk betrekken”. Eerst werd op ruime schaal een folder verspreid. Daarin werd op niet zwaarwichtige manier duidelijk gemaakt waar het de samenwerkende raadsleden om ging. Wie ze zijn, wat ze zijn en wat ze wilden. De gemeentelijke problemen werden concreet genoemd en toegelicht, om de politieke standpunten dicht bij de mensen te brengen. Er was een strookje

aan de folder verbonden waarmee men zich als lid of sympathisant kon opgeven. Voor mensen die eerst nog eens wilden wachten om zich als volledig lid op te geven, doch het doel toch wel mooi vonden, werd een symbolische bijdrage van f 2,- per jaar vastgesteld. Financieel behoeftte zich dus niemand bezwaard te voelen om zich aan te sluiten.

Voorop

„Met Elst-2001 liepen we dus eigenlijk een beetje op de landelijk verwachte ontwikkeling vooruit”, stemt de heer Deems toe. „De partijen vormden een eenheid welke zich in de gemeenteraad als CDA-fractie presenteerde”. Maar met zo'n besluit en zo'n folder alleen komt een CDA-gemeenschap niet van zelf tot stand. De mensen moesten, door persoonlijk contact, over de drempel heen worden geholpen. En er waren intussen al voldoende mensen bereid geworden om dit persoonlijk te helpen bevorderen. Vrijwilligers bezorgden voor het weekend huis-aan-huis de folder en kort daarop werd overal geïnformeerd of het ingevulde strookje al klaar lag. Moeizaam en ondankbaar werk? „Welneen”, zegt de heer Deems opgewekt. „Voor mensen die over de juiste instelling en mentaliteit beschikken bleek dit „politieke huisbezoek” heel boeiend werk te zijn. Natuurlijk moet je tegen teleurstelling en kritiek kunnen. Niet overal werden de „huisbezoekers” juichend met ingevulde strookjes begroet. Maar ook als er bezwaar bleef bestaand om zich als „sympathisant” van het CDA op te geven, eenvoudig omdat men andere politieke voorkeur koestert had dat huisbezoek succes. Eigenlijk bleek iedereen het te waarderen dat een groep mensen toonde voor een door hen goed geachte zaak enige moeite te willen doen.”

Sneeuwbal

Het aantal binnenkomende aanmeldingen

was in ieder geval groot genoeg om een sneeuwbal-effect teweeg te brengen. Het aantal mensen dat er een paar uurtes voor over had om het CDA op te bouwen werd steeds groter. En er werd van de „nieuweligen” niet alleen iets gevraagd, er werd hen ook direct iets concreets geboden.

Minstens twee maal per jaar ontvangen ook de sympathisanten, voor hun financiële bijdrage, het plaatselijk CDA-orgaan „De CDA-boodschapper”. Dat is een brochure welke door de propagandacommissie, met medewerking van anderen, wordt samengesteld. Het wel en wee van het CDA komt er in tot uitdrukking. In hoofdzaak voor wat het plaatselijke werk betreft, maar ook het regionale en landelijke nieuws.

Verder wordt minstens tweemaal per jaar een z.g. contact-avond belegd. Daar komen problemen op gemeentelijk terrein ter sprake, maar kunnen ook politieke kwesties op ander niveau aandacht krijgen.

Sympathisanten hebben ook gratis toegang tot de algemene vergadering, maar het zijn (nog) geen leden. Zij hebben dan ook geen stemrecht wanneer het bijv. over verkiezing en samenstelling van het bestuur gaat. Door hun contact met het CDA-verband krijgen zij echter wel makkelijker toegang tot raadsleden en andere personen die over gemeentelijke aangelegenheden goed gefundeerde inlichtingen kunnen geven.

Brede achterban

Voor het plaatselijk CDA-verband is zo'n brede schaar van sympathisanten natuurlijk ook waardevol. Zij vormen een „achterban” die het contact met de burgerij bewaart en van waaruit goede suggesties voor het politieke werk kunnen komen. De praktijk bewijst trouwens dat velen, na enige tijd, best bereid zijn de stap naar het volwaardige lidmaatschap te wagen.

Reeds nu beschikt CDA-Elst reeds over een zo ruime schare van medewerkers dat een werk/beleidsgroep van vijftien mensen kon worden gevormd die zich met de gemeentelijke problematiek bezig houdt en daar inlichtingen over kan verstrekken. Veel „sympathisanten” nemen ook in een of andere deeltaak van de propagandacommissie deel.

Hun financiële bijdrage van f 2,- per jaar stelt het bestuur, dank zij het grote aantal, in staat allerlei activiteiten te

ontplooiën. Vooral dank zij het feit dat allerlei andere kostbare karweitjes, als bezorgen van krantjes en folders, door eigen leden-sympathisanten wordt gedaan. „Zo wast de ene hand de andere”, zegt de heer Deems, „en worden ze beiden schoon”. Organisatorisch zit het werk zo in elkaar: de propaganda-commissie is verantwoordelijk schuldig aan het bestuur van de plaatselijke CDA-afdeling. De propagandacommissie bestaat uit voorzitter, secretaris en twee redactieleden van „De CDA-boodschapper”. Deze laatste verzorgen de inhoud van het orgaan, folders enz.

Wijk-indeling

De 900 leden/sympathisanten welke het CDA-Elst nu „rijk” is zijn onderverdeeld in 23 wijken. In elk van deze 23 wijken heeft de propagandacommissie dus steun en medewerking van 26 mensen. Het bezorgen van CDA-boodschapper en uitnodigingen voor vergaderingen en het incasseren van financiële bijdragen kan dus vrij eenvoudig „in eigen beheer” geschieden zonder dat een paar mensen er overmatig veel tijd in moeten steken. Vele handen maken licht werk. Buiten deze groep medewerkers is er een groep van tien mensen – waaronder ook dames – die zich meer speciaal bezig houden met het werven van nieuwe leden en sympathisanten door deur-na-deur huisbezoek te doen.

Naar de 1000!

Is dat plan uitvoerbaar? „Op dit moment”, vertelt de heer Deems, „hebben wij in Elst – zonder de buitenwijken – nog ruim 1600 huisgezinnen te bezoeken. Daar willen we voor 1 juni 1977 mee klaar zijn. Het lijkt heel wat en het is ook geen geringe taak. Maar als, zoals hier in Elst, het hele werk verstandig over veel mensen kan worden verdeeld, valt die reuze-taak toch wel te overzien. Ik twijfel er dan ook niet aan dat we op tijd klaar komen. En dan zullen we de mijlpaal van duizend leden/sympathisanten zeker zijn gepasseerd”.

Achter dit optimisme van de heer Deems schuilt een stukje filosofie. Kijk eens, licht hij toe, we geloven voor een hele beste zaak te werken. We hopen en vertrouwen daarom dat ons geloof niet zal worden beschaamd. En geloof en hoop kunnen uitsluitend samen functioneren, als je

nog niet gevallen, of ons werd reeds het volgende twistpunt opgedrongen: wie zal de lijsttrekker worden. De doorbraak kwam voor velen verrassend snel. Op 22 oktober jl. besloot het Algemeen Bestuur van het CDA de huidige vice-minister-president en minister van Justitie, Dries van Agt, voor te dragen als de kandidaat-lijsttrekker. De drie partijen hebben zich met deze keus voluit akkoord verklaard en het is nu aan het Congres om deze keus te bekrachtigen. Is dit reeds een belangrijk feit, wellicht nog belangrijker is hoe onze lijsttrekker zich op het Congres aan het CDA, maar toch stellig ook aan het Nederlandse volk, zal kenbaar maken. De rede van Van Agt mag toch stellig worden gezien als de inhoudelijke start van de verkiezingscampagne van het CDA.

Snel aanmelden

Nog enkele zakelijke gegevens. De beide Congresdagen beginnen om 10.00 uur 's morgens. De vrijdagavond wordt niet vergaderd. Gepoogd zal worden de „overblijvers” te informeren over de verstrooiingsmogelijkheden die Den Haag te bieden heeft. Voor degenen die van vrijdag op zaterdag in Den Haag overmachten wordt gepoogd particuliere slaapadressen te vinden, uiteraard voor zover zij daarvoor belangstelling hebben. Ook belangstellenden kunnen het Congres bijwonen, zolang er plaatsruimte is. Meldt u dan echter wel spoedig aan bij het CDA-secretariaat, postbus 7676, Den Haag. Zowel van de leden als van de belangstellenden wordt een bijdrage in de kosten gevraagd als volgt: f 15,- voor bijwoning op vrijdag of zaterdag, incl. lunch; f 5,- zonder lunch; f 25,- voor bijwoning op vrijdag of zaterdag, incl. f 10,- zonder lunch. Graag spreek ik de verwachting uit dat het tweede Congres van het CDA aan zijn doel zal beantwoorden.

Krajenbrink
secretaris CDA

Ds. C. v.d. Wal,

GOD HOORT

Over de rijkdom en de zegen van het gebed.
149 pag. 11,90

Ir. J. v.d. Graaf,

In de Mozes en Aaronstraat

Een aantal aspecten van de onderlinge verhoudingen tussen Kerk, Staat en Maatschappij
141 pag. 11,90

Verkrijgbaar bij de boekhandel of rechtstreeks bij:

Uitgeverij Echo,

J. v. Oldenbarneveltlaan 10,
Amersfoort.
Tel. 033-11949

bereid bent daar wat voor te doen. Het kan geen kwaad als we tenslotte even melden waar deze actieve CDA-propagandacommissie te bereiken valt: voorzitter E. Deems woont Zwartenhof 63 en heeft (08819)-2323 als telefoonnummer.
G. J. Brinkman

CDA-Congresleden

Het Algemeen Bestuur van het CDA heeft in zijn vergadering van 22 oktober jl. de volgende rechtstreekse leden benoemd tot lid van het Congres:

R. H. v.d. Beesten, Annastraat 39, Velp
dr. J. M. Franssen, Vinkenbos 24, Uivenhout
L. C. M. Gardien, Munnekenstraat 55, Someren
J. van Goor, Kleine Beer 32, Hoogeveen

CDA spreekbeurten

Maandag 22-11-'76 CDA-Amersfoort
Minister Van Agt
Vrijdag 26-11-'76 Werkbezoek Groningen
Maandag 6-12-'76 Berkel Rodenrijs
Mevr. Gardieniers-Berendsen.
Woensdag 8-12-'76 CDA-Vlissingen
Minister Westertep.
Maandag 13-12-'76 CDA-Bussum
Minister Lubbers.

Politiek café te Den Haag

In het CDA-politiek café Den Haag zal op woensdag 24 november a.s. om 20.00 uur als spreker aanwezig zijn mr. G. van Muiden. De heer Van Muiden, die algemeen-secretaris is van het Nederlands Christelijk Ondernemersverbond (NCOV) en lid van de CHU-Unieraad, zal vooral spreken over de problemen van de middenstad. Hij zal het ook hebben over het beleid van de CDA-partijen voor de middenstand. Het CDA-politiek café is gevestigd in Café-restaurant Emma, Regentesseplein 22 in Den Haag.

Samenwerking in Oudewater

De besturen van ARP, CHU en KVP in gemeenschappelijke vergadering bijeen, hebben besloten:

1. Op korte termijn te komen tot een federatie van genoemde Christelijke partijen binnen het CDA-verband.
2. Een commissie te benoemen die de formele kant van deze federatie voorbereidt.
3. Een commissie te benoemen die een gemeenschappelijk program zal voorbereiden met betrekking tot de gemeenteraadsverkiezingen van 1978.
4. Een contactpersoon te benoemen voor de propaganda t.b.v. de 2e Kamerverkiezingen 1977.
5. De secretariaten van genoemde partijen open te stellen voor het aanmelden van rechtstreekse CDA-leden.

10 en 11 december a.s.: tweede CDA-Congres

Het tweede Congres van het CDA staat voor de deur. Op vrijdag 10 en zaterdag 11 december zal dit ruim 1300 leden tellende hoogste orgaan van het CDA vergaderen in het Nederlands Congresgebouw te Den Haag.

Waarom opnieuw in Den Haag, zo zullen sommigen zich afvragen. Wel, we hebben in de eerste plaats te maken met het feit, dat er in Nederland betrekkelijk weinig geschikte vergaderruimte is voor een lichaam van zo'n grote omvang. Te minder, waar er ook nog ruimte moet zijn voor gasten en belangstellenden. Daarbij komen dan nog andere factoren, zoals de beschikbaarheid op de door ons geplande data, de kosten, de outillage enz. Wij zijn in ieder geval gelukkig dat we dit jaar weer terecht kunnen in het Nederlands Congresgebouw.

Het Congres zou men kunnen zien als het sluitstuk van een groot aantal activiteiten waarmee wij dit jaar in CDA-verband bezig zijn geweest. In het jaarnummer van CDAktueel heb ik daar een beknopt overzicht van gegeven. Daarbij heb ik opgemerkt dat 1976 het jaar zou moeten zijn, waarin de kroon wordt gezet op het werken en zwoegen van de afgelopen jaren. Daarbij doelde ik met name op de beslissing om met één lijst aan de komende verkiezingen deel te nemen.

Opzet slaagt

Wanneer ik thans het geheel overzie, geloof ik te mogen zeggen, dat we bezig zijn in onze opzet te slagen. Kort samengevat: het CDA zal met één lijst aan de komende verkiezingen deelnemen, het CDA zal aan de kiezer een inspirerend program kunnen bieden, het CDA zal zich massaal achter één lijsttrekker aan het Nederlandse volk kunnen presenteren, het CDA als derde

weg is een feit. Dat is waarachtig een ander gesternte, dan waaronder wij het eerste Congres hebben gehouden. Wij hebben geworsteld en zijn boven gekomen.

Maar nu verder. Het Congres zal nl. niet primair de afsluiting zijn van een voorbije periode, het is vooral de start van een nieuwe periode. Het CDA zal zich nu moeten gaan bewijzen, zowel wat de C, als de D, als de A betreft. Naast het normale werk zal dat vooral betekenen het voeren van een verkiezingscampagne. Daarbij zullen wij ons niet in slaap moeten laten wiegen door recente successen in verkiezingen en opiniepeilingen, hoe bemoedigend die ook zijn. (Op deze plaats is een gelukwens aan onze mensen in de agglomeratie Eindhoven echt wel op z'n plaats, dacht ik). Het perspectief is goed, maar we zullen het nog moeten maken. Uiteraard hebben we daarvoor een aantal voortrekkers nodig. Het echte werk zal echter gedaan moeten worden door het lid van het CDA, door u. Ik hoop en verwacht dat daartoe het Congres zal inspireren.

Uitgebreide agenda

Op het Congres zijn, naast wat huishoudelijke zaken, verschillende interessante onderwerpen aan de orde. De openingsrede zal worden uitgesproken door de voorzitter van het CDA, prof. Steenkamp. Daarna komen in behandeling een beknopte samenvatting van het vorige Congres, alsmede een secretariele en financieel jaarverslag. Vervolgens staat het Congres voor de taak het politieke program van het CDA vast te stellen. Zoals bekend werd in maart van dit jaar het ontwerp-program vastgesteld door het Algemeen Bestuur en toegezonden aan de leden ter bespreking en amendering. Daarbij zijn de procedures gevolgd, zoals die in de drie partijen, ARP, CHU en KVP

gebruikelijk zijn, terwijl ook aan de rechtstreekse leden van het CDA gelegenheid is geboden amendementen in te dienen. Op 1 september jl. moesten alle amendementen binnen zijn. Ze zijn vervolgens geordend en door het Algemeen Bestuur van het CDA van prae-adviezen voorzien, waarbij de uiterst belangrijke rol van de CDA-programcommissie stellig niet onvermeld mag blijven. Het gehele pakket, dus alle vanuit de drie partijen en de rechtstreekse leden ingediende amendementen plus de prae-adviezen, is behandeld op ieder der drie partijbijeenkomsten van 13 november jl. Wanneer ten aanzien van een amendement de beslissingen op de drie partijbijeenkomsten gelijklopend zijn geweest, staat daarmee de desbetreffende programmatekst vast. De amendementen waarvan een verschillende beslissing is genomen komen opnieuw in behandeling op het Congres.

De Congresdiscussie zal worden ingeleid door de voorzitter van de programcommissie, prof. Goudzwaard. In de dan volgende discussie zal tevens de gelegenheid zijn opmerkingen te maken over het tweede jaarlijks advies van de Permanente Program Advies Commissie (PPAC) en het oordeel van het Algemeen Bestuur daarover. Bijzondere aandacht wil ik hier vragen voor de rede die op de zaterdagmorgen wordt gehouden door de voorzitter van de Europese Volkspartij, tevens de Belgische minister-president, de heer Leo Tindemans. De verdiensten van de heer Tindemans op Europees niveau zijn bekend. Hij heeft zijn ideeën over het toekomstige Europa neergelegd in het zogenaamde rapport-Tindemans, dat een brede discussie op gang heeft gebracht. Het valt te verwachten dat de heer Tindemans het CDA indringend zal confronteren met de uitdagingen op Europees niveau. (Voor zover u het nog niet mocht weten: in 1978 hebben we de Europese verkiezingen).

Voorts zal het Congres definitief de lijsttrekker moeten aanwijzen. Het verloop tot op heden is bekend. De beslissing over de ene lijst op 25 september jl. was

Uniek boek over Groen van Prinsterer!

Deze week verscheen een boeiend boek over Groen van Prinsterer. Tientallen foto's en ruim 260 pag. tekst. Vooraanstaande geschiedkundigen, theologen, kerkhistorici en

politici werkten mee aan deze uitgave. De prijs is een spotkoopje: slechts f 13,50 voor dit lijvige, fraai geïllustreerde boek. Hieronder vindt u de Inhoudsopgave

Inhoudsopgave

„Een staatsman ter navolging”

		voor Hoedemaker (1839-1910), door dr. G.J.J.A. Delfgauw	142
Levensloop van mr. Guillaume Groen van Prinsterer	5	De relatie van Groen van Prinsterer tot Hoedemaker, door ds. S. Kooistra	148
Verantwoording, C. Bremmer en M.N.G. Kool	7	Groen prikkelde de katholieken tot studie, door dr. P. Kasteel	151
Ten geleide: De betekenis van een Groen-herdenking, door C.E. Schelfhout	9	Groen en de Roomsgezinden, door dr. P. Kasteel	154
I. OFFICIËLE HERDENKING	10	Groen en de Katholieken: een ambivalente houding, door dr. G.A.M. Beekelaar	160
„Wij danken God voor wat hij ons schonk in deze mens herdenkingsrede mr. W. F. de Gaay Fortman	14	V. GROEN EN DE REVOLUTIE	166
Groen van Prinsterer en het onderwijs herdenkingstoespraak prof. dr. J.W. van Hulst	20	Groen van Prinsterer en het revolutiejaar 1848, door dr. W.A. Visser 't Hooft	167
Groen van Prinsterer en de theologie herdenkingstoespraak dr. W. Aalders	26	Groen van Prinsterer en de „Revolutie”, door prof. mr. I.A. Diepenhorst	173
Wat doen christenen in de politiek? herdenkingstoespraak mr. A.M. Donner	32	Groens „Ongeloof en Revolutie”, door drs. A.J. van Dijk	181
II. IN HET ALGEMEEN	32	Voegelin on Unbelief and Revolution, door dr. B. Zijlstra	191
Groens einde door dr. G. Puchinger	33	VI. GROEN ALS SCRIBENT	202
Groens echtgenote Elisabeth Marie Magdalena van der Hoop, door dra. J.L. van Essen	46	Iets over Groen van Prinsterer als journalist, door G. Puchinger	203
Groen van Prinsterer als staatsman, door mr. W.F. de Gaay Fortman	52	Groen in zijn brieven over zichzelf en zijn reputatie, door dr. C. Rijnsdorp	213
Een nobel figuur, door dr. W. Drees Sr.	56	VII. POLITICI OVER GROEN	220
III. POLITIEK EN HISTORIE	60	Groen en de doorbraak, door drs. H.M. Franssen	221
Groen als parlementariër, door mr. H.K.J. Beernink	61	V.V.D.-uitzicht op Groen, door mr. H.E. Koning	221
Groen van Prinsterer als historicus, door H. Algra	66	Karaktervolle houding prikkel voor opbouw C.D.A., door mr. F.H.J.J. Andriessen	222
Groen en de schoolstrijd, door drs. T.M. Gilhuis	71	Wij moeten weer terug naar Groen, door mr. W. Aantjes	223
Groen en Thorbecke, door dr. R. H. Bremmer	85	Oprichting voor geesteskinderen verloren eenheid te hervinden, door dr. R.J.H. Kruisinga	225
Groens staatsbeschouwing, door dr. J. Zwaan	85	Waakzaamheid tegen pragmatisme, door mr. dr. J. van Bruggen	227
Groen's uitgave van de „Archives ou correspondance inedite de la maison d'Orange-Nassau”, door dra. J.L. van Essen	91	Een tweede vader des vaderlands, door ds. H.G. Abma	228
IV. GROEN EN HET GELOOF	104	Het paradoxale element in Groen, door drs. H. van Spanning	229
Groen van Prinsterer en het geloof, door dr. M. Elisabeth Kluit	105	VIII. GEGEVENS OVER GROEN	232
Groen van Prinsterer en het Réveil, door dr. M. Elisabeth Kluit	110	Een Amerikaanse stem over Groen van Prinsterer, Uitspraken over Groen van Prinsterer in de jaargangen van Anti-Revolutionaire Staatkunde, door dr. G. Puchinger	235
Groen als evangeliebelijder, door prof. dr. J. Plomp	121	Werken en artikelen over Groen van Prinsterer	
Groen en de Nederlandse Hervormde Kerk, door prof. J. van den Berg	126	Publikaties over Groen naar aanleiding van zijn herdenking in 1976	247
Groen en de afgescheidenen, door dr. J. Donner	130	Register	248
Groen van Prinsterer en de Lutheranen, door dr. G. Fafié	135	Inhoudsopgave	
De betekenis van Groen van Prinsterer (1801-1876)			

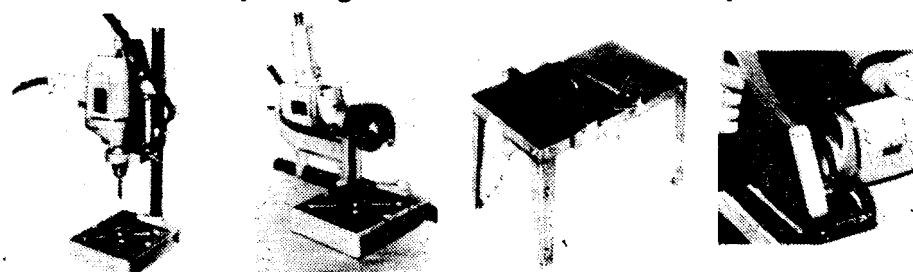
De volmaakte werkplaats

10 dagen vrijblijvend bij U thuis op proef.
10 mm Skil elektrische klopboormachine - 380 W. met 47 accessoires, waaronder: horizontale en verticale boorstandaard, vlakschuurmachine, cirkelzaaghuis, zaagtafel met verstekgeleider.

Neem eerst een GRATIS PROEF

Enkele toepassingen van de volmaakte werkplaats:

Vertikale boorstandaard
Voor alle precisiewerk en het bewerken van harde materialen. Het boren geschiedt absoluut verticaal en het apparaat kan worden ingesteld op de juiste omvang en diepte van het boorgat.

Horizontale boorstandaard
Geschikt voor alle slijp-, schuur- en polijstwerkzaamheden. Met beschermkap.

Zaagbank
Met behulp van deze zaagbank kunt U b.v. zelf vakkundig Uw schilderijen inlijsten. De verstekgeleider geeft de juiste zaaghoeken aan en met de freesboor en de cirkelzaag uit De Volmaakte Werkplaats kunt U de lijsten van reliefwerk voorzien.

Draagbare cirkelzaag
Ideaal voor het snel en correct zagen van hout voor alle doeleinden. De zaaghoek is verstelbaar van 0 tot 45 graden, waardoor het mogelijk is steeds onder dezelfde hoek te zagen.

De Volmaakte Werkplaats: 10 mm Skil Elektrische Klopboormachine met 47 accessoires bestaat uit: 10 mm Skil klopboor 380 W • 2 horizontale en verticale boorstandaard • 2 cirkelzaaghuis plus zaagblad • 2 zaagtafel met verstekgeleider • 1 gereedschapskist • 9 ijzerboren (1 1/2-6 mm) • 6 houtboren (10-26 mm) • 12 schuurschijven (4 grof - 4 middel - 4 fijn) • 3 polijst- en glansapparatuur • 1 staalborstel • 1 slijpsteen • 1 vermenger • 1 freesboor • 1 rotoform-rasp • 4 steenboren plus 98 pluggen • 1 vlakschuurmachine • totaal 48 = boor + 47 accessoires.

Een unieke gelegenheid! Een echte Skil-klopboormachine tegen een ongelooflijk lage prijs, dank zij de directe import uit Amerika en de assemblage in ons eigen land! U kunt slijpen, polijsten en schuren, terwijl uw handen vrij blijven. Het handige cirkelzaag hulpstuk stelt U in staat snel en nauwkeurig zaagwerk te verrichten. Geen vermoeide armen en rug. De motor zorgt voor de energie. Honderden karweitjes in en om Uw huis, die anders urenlange zware arbeid vereisen, kunt U nu zonder veel moeite zelf doen. U bespaart enorm veel geld, omdat U niet langer de exorbitant hoge rekeningen behoeft te betalen, die tegenwoordig zelfs voor de kleinste karweitjes gebruikelijk zijn.

KLOPBOOR

Door een eenvoudige handbeweging verandert U de boor in een complete klopboormachine, waarmee U zelfs in het hardste beton moeiteloos kunt boren. De handgreep absorbeert de slagen. Bescherming tegen indringen van gruis en stof. (4 steenboren 5-6-7 en 8 mm plus 98 pluggen). Boren, schuren, zagen... alles elektrisch

- Uw messen en tuingereedschappen slijpen
- Boren in hout en metaal • Uw zilverwerk, aluminium en andere metalen weer laten glanzen
- Verf en vernis verwijderen • Al Uw zaagwerk nu zelf verrichten.

U zendt alles retour als U niet volledig enthousiast bent!

Neem eerst een GRATIS PROEF, voordat U tot aankoop besluit. Zelfs wanneer U alles mocht retourneren is het geld, dat U op onze kosten met de proef verdient hebt, glansrijk de moeite van het proberen waard. Wij twifelen er echter niet aan of U zult de SKIL-klopboormachine met boorsteun, zaaghuis met cirkelzaagblad en de accessoires willen behouden. U betaalt dan slechts f 372,- contant, of desgewenst f 70,- binnen 10 dagen na ontvangst en daarna 8 maandelijkse termijnen van f 40,- elk. Het is voor het eerst dat een dergelijke hoogwaardige apparatuur wordt aangeboden tegen een zo uitzonderlijk lage prijs!

GEHEEL GRATIS EEN VLAKSCHUURMACHINE als U de bon binnen 5 dagen post

Post nog heden de bestelcoupon voor een GRATIS PROEF van 10 dagen

COMPRET B.V. PAULUS POTTERSTRAAT 12 AMSTERDAM 21

BON VOOR GRATIS PROEF

GEEN POSTZEGEL NODIG!

bon in envelop en adresseren aan: **COMPRET BV.** Antwoordnr 61 - Amsterdam 21

Zend mij de 10 mm Skil elektrische klopboormachine met variabele snelheid, boorsteun met beschermkap, zaaghuis met cirkelzaagblad en alle verdere in deze advertentie genoemde accessoires. Totaal 48 stuks, voor een GRATIS PROEF van 10 dagen. Indien de zending niet in alle opzichten aan mijn verwachtingen voldoet, retourneer ik alles binnen 10 dagen. In het andere geval zal ik de bijzonder lage prijs voldoen op de wijze die hieronder is aangegeven.

- CONTANTE BETALING:** f 372,- (plus f 8.50 verzendkosten) 10 dagen na ontvangst
- TERMIJNBETALING:** Ik betaal f 70,- (plus f 8.50 verzendkosten) 10 dagen na ontvangst en vervolgens f 40,- p. mnd. gedurende 8 opeenvolgende maanden (= totaal f 390,- plus verzendkosten)

Naam _____
Straat _____
Plaats _____

Handtekening: _____

V 370.000-645-DE BOUWER

Duidelijke afspraken over de defensie-financiering noodzakelijk

Door mevr. J. van Leeuwen, ARP-Tweede-Kamerlid

„Het jaarlijkse robbertje over de Defensiegelden was ditmaal voor het C.D.A. zeer succesvol”, aldus Jan Joost Lindner in een artikel „P.v.d.A. timide tegenover C.D.A.” in de Volkskrant van 13 november jl. „Het C.D.A. heeft haar hand overspeeld”, was op diezelfde dag een volstrekt tegenovergesteld commentaar van Jacques Den Boer in het Algemeen Dagblad in zijn artikel „Schijngevecht om Defensie”.

Toegegeven, het was een moeilijk debat, dat enige kennis van zaken vroeg om het goed te kunnen volgen, maar ik heb sterk het gevoel, dat alle – en dat waren er niet zo weinig! – commentaren wat al te zeer zijn ingegeven door de verwachtingen, die men van dit laatste defensie-debat had: van geen cent méér voor defensie tot het volle pond met alle onvermijdelijke gevolgen vandien!

Een goed plan, maar geen passende financiering

Het lijkt daarom gewenst alle ontwikkelingen sedert de totstandkoming van de Defensie-nota nog maar eens op een rijtje te zetten. Hierbij wil ik nog iets verder teruggaan, nl. tot de kabinetsformatie, toen de heer Burger reeds constateerde dat de defensie-uitgaven een geschilpunt van enige orde leken, al probeerde hij deze verschillen in zijn conclusies zo klein mogelijk te houden....

In de conclusies van de bespreking van de kandidaat-bewindslieden op 3 mei 1973 werd ook een programmpunt over Defensie opgenomen, waar men helaas alle kanten mee op kon....

In ieder geval werd hierin de Schets van Beleid niet geheel nevensgeschikt gemaakt aan Keerpunt door voor 1973 reeds verlagingen op een ingediende begroting toe te laten. De Defensie-begroting 1973 werd op grond hiervan met f 81 mln verlaagd om een aantal beleidsombuigingen (verhogingen van andere begrotingen) te kunnen realiseren.

Ruim een jaar later verscheen de Defensie-nota, die aanvankelijk wel een goed plan bood (een wezenlijke verdienste van de Minister en zijn beide staatssecretarissen) maar niet de daarbij passende financiering, omdat het kabinet in een tweetal ronden de financiële uitkomst met een kleine 1.500 miljoen gulden had teruggeschoefd. Hierdoor werden het uitschulven van belangrijke investeringen, besnoeiingen op oorlogsvoorraden (o.a. munitie), minder vlieg- en vaaruren, opheffing van een Nike groep geleide wapens, terugtrekking van Hawk geleide wapen squadrons, het bijstellen van een tweetal luchtmachtprojecten noodzakelijk.

In het hierop volgende kamerdebat werd wel iets teruggeschoefd (o.a. werden de getemporeerde terugtrekking van de Hawks en het handhaven van de M.B.F.R.-clausule bereikt), mede als gevolg van de kritiek van de Navo en als gevolg van een uitgaven-explosie bij de andere departementen (23%), die toch niet geheel en al kon worden verdoezeld. Tijdens dit debat diende het C.D.A. een tweetal moties in (motie Scholten over een verschuiving van de middelen van de tweede naar de eerste planperiode en de motie Van Leeuwen t.a.v. het veiligstellen van de personeelsbelangen), die werden aanvaard, maar niet uitgevoerd.

De besnoeiingen gingen door.....

Het debat over de vervanging van de Starfighter door de F 16 verliep eveneens ongunstig. In afwijking van de oorspronkelijke voorstellen, die al een duidelijke besnoeiing betekenden, werden slechts 84 toestellen besteld met een optie op 18 vliegtuigen. Over deze zaak is een motie ingediend, de motie Van Leeuwen-Aantjes. Bij de begroting 1976 werden wij opnieuw geconfronteerd met ingrepen op de gemaakte plannen; in de begroting 1977 werd deze lijn doorgetrokken. De gevolgen laten zich in de komende jaren als volgt vertalen:

	1975	1976	1977	1978	1979	1980	1981	Totaal (afgerond)
doorwerken voorjaarsnota 1976	49.8	49.8	49.8	49.8	49.8	49.8	49.8	f 349
doorwerken miljoenennota 1976		205	65	95	95	95	95	f 650
postprioriteiten doorwerking niet-gecompenseerde prijsstijging '75 voorjaarsnota '76:	43.8	46.0	47.4	49.3	51.3	53.3	55.4	f 346
• doorwerking onvolledige prijscompensatie '76		-99	102.4	106	109.9	113	117.3	f 648
• doorwerking generale compensatie miljoenennota 1977		-27.1	28.7	30.4	32.3	34.2	36.2	f 189
			32.7	34.7	36.8	39	41.3	f 184
	93.6	426.9	396	465.2	525.1	584.3	607	f 3.098

Een enigszins andere opstelling, waarin ik tevens heb getracht de onder-compensatie te berekenen, d.w.z. het niet vergoeden van de prijsstijging, die boven het gemiddelde uitgaat, leverde een bedrag op van f 4.500 mln. De minister constateerde in zijn antwoord, dat mijn berekeningen verrassend overeenkwamen met die van zijn departement. Met andere woorden: aan de juistheid hiervan wordt niet getwijfeld.

Minister Vredeling ontkent deze bezuinigingen ook niet. In „Hollands Dagboek” van 13 november jl. komt hij tot de ontboezeming: „En bovendien wil hij (Piet Dankert) zijn gelijk zien te halen door op mijn politieke kosten te zeggen dat de tweede planperiode van de Defensie-nota een puinhoop wordt, daarbij gemakkelijk vergeetend dat de besnoeiingen die sinds de totstandkoming van de Defensie-nota tot stand zijn gekomen de volledige instemming van de fractie gehad hebben. Kritiek daarop bestond hoofdzakelijk uit het feit dat het nog niet genoeg was wat het Kabinet aan besnoeiingen voorstelde, al heeft Piet zakelijk gelijk dat de kritiek niet zozeer van de kant van de fractie kwam”. Tijdens de behandeling van de Defensie-nota had de heer Dankert ook reeds geconstateerd – en zijn fractie was er verheugd over – dat de f 1.500 miljoen van Keerpunt waren gehaald. Deze f 1.500 miljoen tezamen met de sedertdien aangebrachte besnoeiingen doen het C.D.A. terecht stellen, dat zich een sterk negatieve prioriteit voor defensie heeft afgetekend. Immers, na een gemiddelde niveau-stijging van 23% mededelen in de noodzakelijke bezuinigingen is heel anders dan deze bezuinigingen op basis van het gekortwiekte financieringsplan voor de Defensie-nota moeten aanvaarden.

Het probleem van de prijsstijgingen

Daar komt nog iets anders bij en dat is het probleem van de excessieve prijsstijgingen. Bij de aanvaarding van de Defensie-nota werd afgestapt van de tot dat moment geldende meerjaren-afspraken. Deze afspraken bestonden de toekenning van financiële

voor de landmacht en van materieel voor het leggen van landmijnen. Het was deze situatie, die het C.D.A. tot de inmiddels alom bekende motie Aantjes c.s. van de f 150 miljoen bracht. Een motie, die door het kabinet zal worden uitgevoerd, althans in satie te geven. Wat betekent dat nu concreet? In mijn betoog heb ik gesteld, dat dit een concrete toezegging was, dat Defensie de volledige, structureel doorwerkende, prijscompensatie krijgt. Dat zou een eerste, duidelijk signaal zijn dat aan het uithollingsproces, door het kabinet in feite toegegeven, een halt wordt toegevoerd. De Minister heeft gezegd, dat hij mijn interpretatie deelde. Enig misverstand ontstond toen de Minister m.b.t. deze materiële toezegging nog een formele besluitvorming aankondigde. Na in de replieken op dit punt nog nader te zijn ingegaan en het C.D.A.-standpunt te hebben herhaald, repliceerde de Minister terzake als volgt: „De werkelijkheid is dat ik wat die prijscompensatie betreft de toezegging heb gedaan dat de prijscompensatie, die het volgend jaar nog exact moet worden vastgesteld, aan Defensie zal worden gegeven uit de post die daarvoor in de Miljoenennota is opgenomen. Daarop kom ik niet terug. Daaraan valt ook niets meer te verduidelijken”. (Alleen de excessieve prijsstijgingen behoeven nog exacte vaststelling!) En zo is het ook! Het is een duidelijke zaak: de f 150 miljoen extra heeft het C.D.A. niet gekregen, maar, zo ja, had dan nog op een volledige prijscompensatie mogen worden gerekend? Wat zijn we (zie bovenstaand overzicht) hierop in enkele jaren al niet tekort gekomen? Geen f 150 miljoen méér op de begroting, maar wel de volledige prijscompensatie, dat was de basis waarop ik meende dit debat namens het C.D.A. te mógen en kunnen aangaan. Er wordt her en der getracht twijfel te zaaien over de uitkomst van dit debat, men ga zijn gang. Een ding staat voor mij vast: alleen het loyaal uitvoeren van het kabinetsbesluit schept een basis om ook verder te proberen tot duidelijke afspraken over Defensie te komen bij de volgende kabinetsformatie. En dat zal móeten gebeuren, want er is zo wel het nodige blijven liggen: o.a. de vervanging van de Neptune, een doorn in mijn vlees. Het nog niet tot realisatie kunnen komen van deze geplande vervanging hangt voor de Minister ook nauw samen met de noodzaak tot taakverdeling binnen de Navo te komen. Ook wij vinden taakverdeling noodzakelijk, al hebben we bij herhaling gewaarschuwd voor een té groot optimisme, ook nu weer. De Minister was echter zeer optimistisch in september 1974 over het perspectief van taakverdeling, rationalisatie en standaardisatie en verweet mij toen een zeker defaitisme. Niet zonder bravour stelde hij: „Waarom zouden wij dan nu geld dat in de planning is gestoken, gaan uitgeven, terwijl wij het kunnen verdienen via de issues, die ik zoeben noemde. Ik vind het verantwoord, wat dat betekent dat door dat effect, als dat tot stand komt, de schematische hobbel die inderdaad ontstaat tussen de eerste en de tweede planningperiode kan worden teruggebracht.” De Minister heeft helaas geen gelijk

Herfst - nu tijd voor extra warmte en rust!

Nunspeet

Fa. W. v.d. Pol

„Beter Wonen” B.V.

heeft voor u een
Bijzondere collectie

Gestikte Dekens

1-pers. 59,50

2-pers. 69,50

In wollen dekens een grote sortering
Ook in ledikanten een grote voorraad!

Grenen Ledikant

+ bodem en
kastje 189,50

Bedbanken

+ bodem 122,50

Ledikant +
ombouw

+ bodem 277,50

Ook de ouderwetse TEAK LEDIKANTEN met ziden kunnen wij u leveren. En u weet toch dat u voor uw gehele woninginrichting terecht kunt bij:

Complete
Woninginrichting

W. v.d. POL

Beter Wonen B.V.

Nunspeet, Stationslaan 23.

Tel. 03412-3375.

gekregen: de tweede planperiode dreigt nu een „puinperiode” (uitdrukking hr. Dankert) te worden. De heer Dankert gaf de Minister de schuld van het niet slagen van een taakverdeling. De Minister sloeg hard terug: „maar is het niet zo dat het zeggen van taakverdeling in wezen betekent dat minder wordt gedaan voor defensie. Als ik dan zeg, dat dit mijn bedoeling niet is, zeggen zij: misschien niet van jou, maar wat doet jouw achterban met 3% van het N.I. en met de indruk te wekken dat elke cent op defensie minder zichtbaar per definitie goed is? Dit is de werkelijke reden waarom ik in de afgelopen drie jaar er niet in geslaagd ben met de taakverdelings-issues verder te komen”. Intussen zitten we door dit alles met de benauwende werkelijkheid dat we tot een bijstelling van de Defensie-nota – en het is nu wel duidelijk dat het niet de schuld van het C.D.A. is! – móeten komen: méér geld én taakverdeling; méér geld ook (de kosten gaan voor de baet uit!) om taakverdeling op verantwoorde wijze mogelijk te maken. En dat alles op korte termijn. Vandaar ook de druk om concreet binnen enkele maanden aan te geven hoe de Neptunes moeten worden vervangen. Dat ze vervangen worden, staat voor ons vast.

Tenslotte: ook ditmaal heb ik, zij het kort gesproken over onze visie op een werkelijk vredes- en veiligheidsbeleid. Hierop zal ik ook in Nederlandse Gedachten en, daartoe uitgenodigd, in Hervormd Nederland na mijn bijdrage in de Vredeskrant terugkomen. Het is diep teleurstellend, dat juist door de houding van de achterban van de Minister iedere keer zoveel tijd moet worden besteed om datgene – en helaas maar met matig resultaat – te „bevechten” wat nodig is om Nederland een geloofwaardige rol te kunnen doen spelen, ook waar het gaat om de terugdringing van kernbewapening. Duidelijke afspraken voor de toekomst zijn nodig terwille van de mensen in de krijgsmacht, die zich helaas niet altijd meer gesteund weten door de gehele Nederlandse samenleving en op wie zulk een zware wissel is getrokken om de plannen uit de Defensie-nota te realiseren. Duidelijke afspraken zijn nodig om de defensie-specialisten van het C.D.A. in de Kamer – ook zij hebben geleden onder het gedram – de ruimte te geven om werkelijk aan een vredes- en veiligheidsbeleid te kunnen bouwen.

Noot

1). De minister heeft ons verzekerd dat het een heel belangrijke positieve daad van het kabinet was. Voorgenomen investeringsprojecten zullen nu daadwerkelijk tot uitvoering kunnen en worden gebracht, de noodzakelijke prijsstijgingen zouden worden gecompenseerd.

Congres Reünisten-organisatie SSR

Oorlog en Vrede: Een benauwend spanningsveld

Op vrijdag 1 en zaterdag 2 oktober werd in de „Blijde Werelt” te Lunteren een congres gehouden door de Reünistenorganisatie der SSR. Thema was: „Oorlog, vrede en vrijheid: Een benauwend spanningsveld.”

Spreekers waren:

- H. J. Neuman, directeur van het Nederlands instituut voor Vredesvraagstukken;
- drs. N. A. Schuman, medewerker aan de Theologische Faculteit van de Vrije Universiteit;
- prof. dr. J. Blok, hoogleraar biofysica aan de Vrije Universiteit;
- Gen.-majoor M. H. van Meyenfeldt, gouverneur van de K.M.A.;
- mr. P. H. Kooymans, staatssecretaris van buitenlandse zaken.

Geen gemeenschappelijke conclusie

Dit congres eindigde, zoals te verwachten was, niet met een gemeenschappelijke conclusie. Toch was er eenheid op twee belangrijke punten:

- We zijn met zijn allen verantwoordelijk voor de toestand waarin de wereld verkeert;
- We moeten trachten een keer te brengen in de wapeningswedloop. In de manier waarop liepen de meningen echter uiteen.

In dit artikel wordt getracht de kern van de betogen van de verschillende inleiders kort weer te geven. Oorlog en vrede; een vraagstuk, waar we allen bijzonder nauw zijn betrokken en dat ons bezig moet houden. Als persoon, maar ook als lid van de AR-Partij.

H. J. Neuman

Landen behoren zich te verdedigen tegen agressie, door een beleid, dat een eventuele vijand afschrikt. Nederland zou moeten streven naar een politiek van niet-offensieve afschrikking. De nadruk behoort daarbij te liggen op wapens van een eenvoudiger type, dan die waarvan de grote mogendheden zich bedienen. Doch het moet vastbesloten zijn die wapens - indien nodig - te gebruiken. In Nederland heerst echter meer en meer een a-militaire sfeer, hetgeen de politiek van afschrikking uithoort. De heer Neuman waarschuwde tegen een sfeer van „Finlandisering”, d.w.z. dat wij zouden moeten streven naar een sterk onder Sovjet-invloed staande maatschappij, die in vrede leeft met de „grote buurman”.

Drs. N. A. Schuman

Er bestaat een rechtvaardige verdedigingsoorlog. Zo'n oorlog moet aan vier voorwaarden voldoen:

- de oorlog moet een rechtvaardig doel hebben,
- de middelen moeten met dat doel in overeenstemming zijn,
- er moet onderscheid gemaakt worden

tussen militaire en burger doelen, ■ de wapens mogen niet te verschrikkelijk zijn. Er komen vele indringende vragen op ons af:

- Is bij de huidige technologie het wapenarsenaal niet onmenselijk?
- Is er een doel, dat deze wapens rechtvaardigt?
- Is het militaire aspect niet al te veel in de samenleving geworteld? (het militair-industriële complex)
- Staat het denken over de vijand niet haaks op het denken over de naaste?
- Is de bereidheid tot een vergeldingsaanval niet een teken aan de wand?
- Leidt in deze situatie de verdediging van waarden niet tot ondermijning van waarden?
- De enig juiste weg uit de problemen kan een lijdensweg zijn. Mag men voor anderen een lijdensweg kiezen? De beste uitweg uit de problemen is wellicht de ontwikkeling van een brede, totale verdediging in civiele zin. Een verdediging, vergelijkbaar met de manier, waarop een egel zich verdedigt. Afwachting, doch uitermate hinderlijk. Zal dat een vijand er niet van weerhouden „de egel in te slikken?”

Prof. dr. J. Blok

Waaraan is een rechtvaardige oorlog te herkennen?

- Aan de doelstellingen. Dit is een moeilijk criterium, omdat vijand en slecht (zonde) met elkaar worden vereenzelvigd. (Gott mit Uns)
- Aan de middelen. Met het huidige arsenaal is een rechtvaardige oorlog niet meer mogelijk. Vergelding komt in de plaats van verdediging. De „balance of terror” waarbij de grootmachten hun atoomraketten op elkaars steden gericht houden, is een soort vastgelopen gijzelingssituatie in het groot. Er is sprake van een onevenredige escalatie. De vernietiging vindt plaats op een schaal, die geen enkel doel rechtvaardigt. Ook niet de bestrijding van het communisme. De Kerk kan alleen nog maar de oorlog veroordelen en zich

distantiëren van elke staat, die zich op oorlog voorbereidt. Wanneer de Kerk het huidige geweld accepteert, is het inderdaad een kerk, die geen bergen kan verzetten. We zingen: 'Geloof kan nooit te veel verwachten. We handelen.' Geloof kan ook te veel verwachten. Mag de Kerk echter een plotselinge, eenzijdige ontwapening propageren? Nee. De Kerk is zo betrokken geweest bij de doorgaande bewapening, dat ze ook verantwoordelijkheid moet dragen voor voorzichtige, geleidelijke afbouw.

Gen. majoor M. H. van Meyenfeldt

Het defensie-beleid kan hoogstens een negatieve vrede in stand houden. Nooit een positieve vrede. Het is onverantwoord om de veiligheidsstructuren omver te halen, voordat een verantwoord alternatief aanwezig is. Wij mogen, ook persoonlijk, er niet uit stappen, omdat we mede verantwoordelijk zijn voor de ontwikkeling tot nu toe. Al was het alleen maar, voor zover we A.R. hebben gestemd. Een krijgsmacht moet militair geloofwaardig zijn, zowel tegenover een vijand als ten opzichte van de bondgenoten. Welke speelruimte biedt de huidige situatie om bij te dragen aan een positieve vrede?

- Het is niet waar, dat vermindering van conventionele bewapening het gebruik van atoomwapens bespoedigt. De z.g. atoomdrempel is zeer hoog en blijft zeer hoog. Er moet worden onderhandeld over vermindering van conventionele bewapening.
- Er is een ontwikkeling aan de gang in de richting van pur defensieve wapensystemen. Vooral binnen de Navo. Deze ontwikkeling is gunstig.
- Het leger van dienstplichtigen mag niet worden vervangen door een beroepsleger. Het gespecialiseerde beroepsleger zou nodig zijn om te komen aan bewapende mannen tot bemande wapens. Deze ontwikkeling is strijdig met het streven naar vermindering van bewapening. Tevens wordt de burgerlijke controle op het apparaat verminderd.

Mr. P. H. Kooymans

Het uitbannen van de atoombom is niet meer mogelijk. Zelfs wanneer alle atoomwapens (indien mogelijk) zouden zijn vernietigd, zou de kennis om ze te maken niet vernietigd zijn. Gedurende een oorlog kunnen er binnen een paar maanden weer nieuwe zijn. Dit is echter ook niet de kern van het probleem. Het probleem zit in de mens. Elke technische ontwikkeling kan gevolgd worden door een militaire toepassing. (Wellicht heeft Kaïn Abel neergeslagen met een landbouwwerktuig). De oplossing moet worden gezocht in de richting van een maatschappij-ontwikkeling, waarin de bom zijn functie heeft verloren. De functie van de moderne wapens voor het behouden van de negatieve vrede is, dat het inzicht is doorbroken, dat ze eenvoudig niet kunnen worden gebruikt, omdat ze het doel niet doen bereiken. Het belang van deze wapens is niet meer het bereiken van een doel, maar het verhinderen van anderen, hun doel te bereiken. Er zijn twee redenen, waarom Nederland zich niet van de atoomwapens kan distantieren:

- zelfs wanneer ons voorbeeld zou worden nagevolgd zou de atoombom niet verbannen zijn. (De kennis blijft aanwezig).
- zelfs zonder onze deelname aan de atoomdefensie wordt onze veiligheid door anderen verzekerd.

H. Rakers

Voorbeelden ledencontactblad in trek!

In NG van 16 oktober stond op de pagina „Van de Partij” een artikel over het belang van leden contact-organen. Tevens stond daar vermeld dat men bij het partijburo (C. Bremmer) daarvan voorbeelden kon opvragen. Diverse k.v.'s vroegen inmiddels om voorbeelden, zodat de voorraad op raakt. Welke k.v.'s zouden mij aan enkele voorbeelden willen helpen? Deze kunnen dan op aanvraag worden toegezonden aan belangstellenden. Partijburo ARP, dr. Kuypersstraat 3, Den Haag, t.a.v. C. Bremmer.

Welwezen met de sport

In deze vier pagina's tellende boeiende krant komen aan de orde: sportnota Van Doorn, overheid en sport, sportverwording, de christelijke sportbeweging, sport en samenleving, reclame in de sport. Meewerkende auteurs: H. A. de Boer, L. A. van Splunder, prof. dr. I. A. Diepenhorst, W. F. H. Grashoff, C. J. van Leeuwen en G. J. Groenman.

De katern, die zich o.m. goed leent voor discussie in groepen kost: 1 ex. f 0,75; 2 t/m 4 ex. f 0,60 per ex.; 5 t/m 9 ex. f 0,50 per ex.; 10 t/m 24 ex. f 0,40 per ex.; 25 en meer ex. f 0,30 per ex.

Bestellingen via postgiro 89673 t.n.v. A. R. Partijstichting, Den Haag met vermelding van het gewenste.

Kies BEWUST uw makelaar

kies een makelaar met een jarenlange ervaring voor de Utrechtse Heuvelrug, Gelderse Vallei en het Rivierengebied; die het gebied dóór en dóór kent; die het allerbeste UW BELANGEN bij de verkoop van een woning kan behartigen. Onze ambtseed garandeert u een correcte en snelle afwikkeling van uw belangen.

VRAAG VRIJBLIJVEND ONZE UITGEBREIDE WONING-GIDS! (plm. 30 pag.).

Makelaar Taxateur Onroerend Goed
Hoofdstraat 181 - Driebergen
Telefoon 03438 - 5254
W. S. Fuchs

Rijkstra & Partners

Kantoren te Zeist - Driebergen - Doorn - Leersum - Woudenberg - Scherpenzeel - Rhenen - Amersfoort - Leusden - Bennekom - Krimpen aan den IJssel.

LET OP!

Voor U iets gaat bestellen moet U deze pijl volgen voor het juiste adres

BOEKEN
BOEKENBONNEN
ATLASSEN
ENCYCLOPEDIËN
GEBORTEKAARTEN
VERLOVINGSKAARTEN
HUWELIJKSKAARTEN
JUBILEUMKAARTEN
enz. enz.

ROMIJN & VAN DER HOFF

WESTWAGENSTRAAT 69 - GORINCHEM
TEL. 01830-31152 POSTBUS 173

Rockanje

Nabij duinen en strand gunstig gestudeerde moderne eengezinswoning met c.v., tuin op het zuiden, woonk., keuken, 3 slaapkamers, douche. Vraagprijs f 128 000 k.k.

Hellevoetsluis

In 1975 gebouwde leuk gelegen tussenwoning met c.v., keuken, kamer met aparte eethoek, badkamer, 3 slaapk. en zolderkamer. Vraagprijs f 130 000 k.k.

Spijkenisse-Groenewoud

Ruime eengezinswoning met c.v., op het zuiden gelegen achtertuin, woonk., keuken, 3 slaapk., douche en zolder. Vraagprijs f 132 000 k.k.

Bemiddeling:

Makelaardij v.d. Hoek B.V.,
lid NBM, Oostvoorne, tel. 01885-3319.

verzorgingsflat Beeckestein Deventer

Denkt u, op min of meer gevorderde leeftijd in de richting van leven met het gemak van een uitstekende verzorging waarbij aan persoonlijke verlangens en behoeften qua leefwijze: en verzorging zoveel mogelijk zal worden tegemoet gekomen? Dan kan 'Verzorgingsflat Beeckestein' zeker ook uw thuis worden. De flat is in de korte tijd van haar bestaan een begrip geworden voor sfeer, gemak en goede verzorging.

Gelegen aan de rand van de stad Deventer nabij een fraaie bosrijke omgeving, heeft u het voordeel van moeiteloze directe verbindingen naar alle delen des lands. Brengt u ons eens een bezoek; wij ontvangen u gaarne als gast en lichten u geheel vrijblijvend voor over de mogelijkheden van huur of koop van een der 2- of 4-kamerflats, waarbij op alle materiële en financiële consequenties zorgvuldig en gedetailleerd zal worden ingegaan.

Telefoneert u ons voor een afspraak. Wij zijn er van overtuigd, dat het ook voor u de moeite waard zal zijn.

Koopsommen vanaf f 128.000,- v.o.n.

(Geen makelaarskosten)

Servicekosten vanaf f 615,- p.m.

w.o. een uitstekende maaltijd per dag.
65% hypotheek aanwezig tegen 9% rente.
Huurprijzen v.a. f 1565,- p.m.
incl. dezelfde uitgebreide service.

Modelflat: Deventer, Laan van Borgele 40. Tel. 05700-15288.

Geopend maandag t.m. zaterdag van 13.30-16.30 uur.

uw thuis?

UIT DE ARJOS

Het internationale betalingsverkeer

De wereldrecessie van de jaren dertig had het internationale betalingsverkeer ontworpen. De wereldhandel werd hierdoor sterk belemmerd. Voor het herstel en de opbouw van de economie waren de door de oorlog geteisterde landen afhankelijk van een goed ontwikkelde wereldhandel.

Bretton Woods

Noodzakelijke voorwaarde is dan ook een goed functionerend betalingsstelsel. Plannen hiervoor werden nader uitgewerkt en op de conferentie van Bretton Woods in 1944 aangenomen. Men koos voor een systeem waarbij de koersen van de valuta (de munteenheden) vast waren. Deze hadden de voorkeur boven flexibele wisselkoersen, ook wel zwevende koersen genoemd, omdat, zo dacht men, op- en neergaande prijzen van de munteenheden de handel met het buitenland zou afschrikken. De centrale banken van de deelnemende landen kregen de opdracht er voor te zorgen dat de koersen op de valutamarkten, dit is de markt waarop de verschillende munteenheden worden verhandeld, binnen bepaalde grenzen bleven. Vaste wisselkoersen wil dus niet zeggen dat er één vastgestelde prijs is, maar dat de koers met een bepaald percentage ten opzichte van een vastgestelde koers, de zogenaamde spilkoers, zowel naar boven als naar beneden mag bewegen. Deze bewegingsruimte wordt wel de bandbreedte genoemd. In het systeem van Bretton Woods werd de bandbreedte op 2% gesteld; 1% naar boven en 1% naar beneden. De centrale bank moet ingrijpen als de koers uit de band dreigt te raken. In het geval dat de koers van een bepaalde valuta te hoog wordt, zal de centrale bank het aanbod van deze valuta moeten vergroten teneinde de prijs te drukken. Zakt de koers beneden het toegestane minimum, dan kan de centrale bank dit voorkomen door zelf deze munteenheid te vragen. Op deze wijze wordt de koers kunstmatig op peil gehouden.

Ingrijpen centrale bank

Dit ingrijpen van de centrale bank brengt het probleem met zich mee dat de centrale bank gedwongen kan zijn voortdurend op te moeten treden als koper van een bepaalde valuta of voortdurend als verkoper. In beide gevallen worden de reserves, deze bestaan uit de voorraad goud en vreemde valuta dat een land (i.c. de Nederlandse Bank) bezit, aangetast. Een onevenwichtige betalingsbalans is hiervan de oorzaak, welke op haar beurt het gevolg kan zijn van een ongelijk inflatietempo. Wanneer de produkten in bv. Duitsland minder snel in prijs stijgen,

Migratie werknemers binnen E.E.G. konferentie

De EUJCD (Europese Unie van Jonge Christen-Demokraten), organiseert van 26 t/m 28 november een conferentie te Luxemburg over de problematiek van migratie van werknemers binnen de Europese Gemeenschap. De reiskosten (trein, tweede klas) worden geheel vergoed. De deelnemerskosten bedragen slechts F.fr. 120,- (± f 70,-) per persoon. Er kunnen maximaal vier Nederlanders aan dit kongres deelnemen. Belangstellenden dienen zich dus zeer spoedig aan te melden bij sekretaris Arjos, Dr. Kuiperstraat 3, Den Haag. Tel. 070-46.49.20.

vergeleken met de prijzen in Nederland, belemmert dat de Nederlandse export en stimuleert de import. De vraag naar Duitse merken zal tengevolge hiervan toenemen bij een dalende vraag naar gulden. De koers van de DM stijgt. Zodra de koers te hoog wordt zal de Nederlandsche Bank merken verkopen. Wijziging bovengeschetste situatie zich niet, dan zal Nederland de gulden moeten devalueren. Dit houdt in dat de spilkoers van gulden t.o.v. de andere valuta wordt verlaagd. Herstel van het evenwicht op de betalingsbalans wordt zodoende mogelijk gemaakt. De prijzen van de export dalen en die van de import gaan omhoog.

Een devaluatie is voor een regering geen prettige maatregel. Het wordt gezien als een mislukking van het gevoerde economische beleid. In bovenstaand voorbeeld had een devaluatie wellicht kunnen worden voorkomen door een effectieve bestrijding van de inflatie. Een revaluatie, het opwaarderen van een munt, vindt plaats wanneer de munteenheid van een land is ondergewaardeerd. De betalingsbalans vertoont een overschot. Revalueren is dan voor velen minder begrijpelijk. Toch kan een dergelijke maatregel noodzakelijk zijn. Vooral wanneer de economie in een overspannen situatie verkeert of dreigt te geraken. De productiecapaciteit is niet toereikend om aan de vraag te kunnen voldoen. Ziekteverschijnselen van een overspannen economie, openbaren zich in de vorm van snel stijgende prijzen. Het economisch getij kan zich gaan keren, waarna werkloosheid volgt. Een revaluatie zal het productie-apparaat ontlasten.

De dollarcrisis

De dollar speelde en speelt nog steeds een belangrijke rol in het internationale betalingsverkeer. Veel transacties worden gefinancierd met dollars en centrale banken houden naast goud vooral dollars aan als reserve. Het vertrouwen in de dollar werd gesterkt door de waarborg dat men dollars kon inwisselen tegen goud. Amerika was na de 2e wereldoorlog in het bezit van een grote goudvoorraad. Betalingsbalanstekorten waren echter de oorzaak dat de goudreserves slonken. De tekorten werden voor de helft gefinancierd met goud en voor de andere helft met dollars. Het betalen met dollars werd Amerika mogelijk gemaakt vanwege de rol van de dollar in het betalingsverkeer. De tekorten werden gedekt door de toenemende behoefte aan dollars, ontstaan door de sterk expanderende wereldhandel. De productie van goud alleen was niet voldoende om aan deze behoefte te kunnen voldoen. De keerzijde van de medaille was, dat het vertrouwen in de dollar afnam. De dollars in bezit van niet-Amerikanen bleef groeien terwijl Amerika's goudvoorraad daalde. Bij een eventuele omzetting zou de voorraad goud wel eens niet toereikend kunnen zijn. Betalingsbalansmaatregelen, zoals het opleggen van restricties aan het kapitaalverkeer, hadden niet het gewenste effect. De dollar was overgewaardeerd. Een devaluatie zou de dollar en daarmee het internationale betalingsverkeer kunnen redden. Geruchten over een herwaardering van een valuta gaan echter gepaard met kapitaalexport: bij een verwachte devaluatie van bv. de dollar, zullen er eigenaars van dollars zijn die hun geld omzetten in een andere valuta, die niet devalueert. Na de devaluatie werden de dollars teruggekocht. Men krijgt nu meer dollars terug dan er voor die tijd betaald moesten worden. In 1970 en 1971 vluchtten vele eigenaars van dollars in de sterkere Westeuropese valuta, zoals de Duitse mark en de Nederlandse gulden. Bovendien werd deze kapitaalvlucht aangemoedigd door de in vergelijking met

Regelmatig komen we in persmedia termen tegen als: devaluatie, revaluatie, wisselkoersen, valuta, etc. Henk Wolters tracht in dit artikel aan te geven wat deze termen betekenen en in welk verband ze een rol spelen. Tevens gaat hij in op de betekenis van de geldhandel

Amerika, hoge rente-stand in West-Europa. De stroom van dollars nam een zodanige astronomische omvang aan dat de centrale banken van Duitsland en Nederland in mei 1971 niet meer bereid waren de dollar te steunen (dollars aankopen om de koers op peil te houden). Het zweven van de mark en de gulden was een feit geworden. Amerika, nog steeds geplaagd door betalingsbalanstekorten, moest ingrijpen wilde ze niet al haar reserves verliezen. Op 15 augustus kondigde president Nixon aan dat de inwisselbaarheid van dollars in goud werd opgeschort. Hiermee was het fundament onder het systeem van de vaste wisselkoersen weggeslagen.

Periode na 1971

Na de ineenstorting van de vaste wisselkoersen hebben de rijke landen, waaronder Amerika en de EEG-landen, nog getracht de koersen zoveel mogelijk te stabiliseren. De bandbreedte t.o.v. de dollar werd vergroot tot 4 1/2%. Naast deze overeenkomst besloten de West-Europese landen onderling de bandbreedte van hun valuta op 2 1/2% te stellen. Men spreekt zodoende ook wel van de slang in de tunnel. Engeland, Ierland en Italië moesten echter al spoedig afhaken. Ook dit systeem is geen lang leven beschoren geweest. Aanhoudende druk op de dollar noodzaakten Duitsland en Nederland ertoe hun munteenheid te revalueren. Nederland deed dit ook vooral met het oog op de binnenlandse problemen. Gekweld door inflatie hoopte men dat een revaluatie de stijging van het prijsniveau zou afremmen. Een positief effect op de werkgelegenheid zou hierop moeten volgen. Echter, een herziening van de wisselkoersen t.o.v. de dollar mocht niet baten. De druk op de dollar werd niet weggenomen. In maart 1973 werd besloten de dollar niet langer te steunen waardoor de tunnel verdween. De slang bleef bestaan, ook al heeft Frankrijk de slang inmiddels verlaten. Nederland is sterk afhankelijk van de handel met het buitenland. Zij is daarom ook gebaat bij zo stabiel mogelijke wisselkoersen, in het bijzonder t.o.v. de Duitse mark. Duitsland is onze belangrijkste handelspartner. Het is dan ook niet verwonderlijk dat de „slang afspraken” zo lang mogelijk in stand worden gehouden. Zonder problemen gaat dat niet. Veel Westeuropese landen worden geplaagd door een grote werkloosheid en hoge inflatiepercentages. Bestrijding van binnenlandse problemen krijgt de voorkeur, wat wel eens ten koste wil gaan van de betalingsbalans. Nederland en Duitsland hebben daar niet veel hinder van ondervonden. Nederland niet

voor belangrijke sociaal-economische ontwikkelingen, als werkgelegenheid en prijsvorming. Henk Wolters is leraar economie in Groningen en voor wat betreft de Arjos, lid van het provinciaal bestuur van Arjos-Groningen.

vanwege het feit dat onze aardgasopbrengsten voor vaste inkomsten zorgen, terwijl Duitsland in vergelijking met andere Westeuropese landen nog steeds een gezonde economie heeft. Toch leek het erop dat ook de Nederlandse gulden zwak begon te worden. Men kan hiervoor verschillende oorzaken aanwijzen. Ondanks de werkloosheidsbestrijding neemt de werkgelegenheid eerder af dan toe. De stijging van het prijsniveau valt iedere keer weer tegen en de overschotten op de betalingsbalans dalen. Dit in tegenstelling tot de Duitse

Arjos Noord-Holland

Arjos Noord-Holland organiseert op zaterdag 20 november a.s. haar najaarlijkse ledenvergadering, waarbij natuurlijk ook belangstellenden welkom zijn. De bijeenkomst vindt plaats te Zaandam, in het verenigingsgebouw aan de Stationsstraat 17. Men start 's morgens om 10.30 uur. De ochtendvergadering staat in het teken van o.a. de verkiezing van een nieuwe voorzitter voor de provinciale organisatie. Kandidaten zijn Hans Abbink uit Nieuw-Vennep en Koos van der Burgh uit Amsterdam.

's-Middags spreekt AR-partijvoorzitter Hans de Boer over het bezoek dat hij onlangs aan Rusland bracht. Natuurlijk gevolgd door discussie. Voor verdere informatie en opgave voor deelname: Greetje Willemsma, Surinameplein 55, kamer D, Amsterdam.

gedeelte van de recessie heeft hersteld. Een revaluatie van de ondergewaardeerde Duitse mark was te verwachten. Kapitaalexport naar Duitsland was het gevolg. De Nederlandse Bank probeerde deze vlucht tegen te gaan door een verhoging van de officiële disconto (Rente). Beleggers en speculanten worden zodoende aangemoedigd hun geld in Nederland te beleggen, zodat ze afzien van een eventuele koerswinst. De afgelopen maanden moest dit disconto regelmatig verhoogd worden. Nederland gaf hiermee te kennen niet te willen devalueren. Daarvoor waren trouwens ook geen redenen aanwezig. De betalingsbalans vertoont nog steeds overschotten, en een devaluatie zou het prijsniveau in Nederland doen stijgen.

Inflatiepercentage

Dat de Nederlandse regering hieraan geen behoefte heeft zal ieder duidelijk zijn. De oplossing kwam in de maand oktober. De Duitse mark revalueerde en de overige landen devalueerden of lieten de waarde van hun munt ongemoeid, waaronder Nederland. De effecten waren na korte tijd al zichtbaar. Het officiële disconto werd verlaagd, hetgeen wel te verwachten was, gezien de stand van de conjunctuur. Slagen de Westeuropese landen er niet in, de inflatiepercentages gezamenlijk op eenzelfde peil te brengen, dan zal een volgende herwaardering van de valuta's niet lang op zich laten wachten.

Kennis is macht

Talenkennis is nog machtiger

U loopt over straat met een duitse kennis. Hij zegt 'Da geht mein Enkel'. Heeft hij zijn voet verzwikt of weet u precies wat hij bedoelt?

Met de Taalrecord-Talenpraktikum-Thuis methode leert u vlot, grondig en goed ENGELS, FRANS, DUIJS, SPAANS en ITALIAANS

- Deze methode biedt:
- een uitgebreide woordenschat
- nadruk op spreekvaardigheid
- de modernste methode per cassette of band
- docentenbegeleiding naar keuze
- koop of huur
- thuis studeren in uw eigen tempo
- complete cursussen voor de serieuze student
- alles in één.

Geen aparte cursus voor beginners die gevolgd moet worden door een voor

gevorderden omdat u slechts half weg bent. Dus lagere kosten en betere resultaten omdat u maar één cursus nodig hebt.

● geen konversatiekursus waarin u alleen wat frasen en zinnen uit het hoofd leert maar een cursus waarmee u een grondige kennis van de taal krijgt en deze werkelijk verstaan, spreken, lezen en schrijven kunt.

Vul onderstaande bon meteen even in en doe 'm op de post. Dan ontvangt u binnen enkele dagen een gratis proefpakket met studiegids, band of cassette. Daarmee worden al uw vragen direct beantwoord. Doet het nu! U zult er geen spijt van hebben. Tienduizenden tevreden studenten gingen u voor. Ook veel grote bedrijven en instellingen, zoals Philips, Unilever, Akzo, het Ministerie van Defensie enz. hebben niet voor niets aan deze TTT-methode de voorkeur gegeven.

TAALRECORD TALEN- PRAKTIKUM- THUIS

Heinsbergenstraat 50,
Uden (N.B.)

Tel. (04132) 62637 of
64637

Wij gebruiken TDK,
's werelds meest
geprezen cassette.

BON

Stuurt u mij per omgaand gratis proefles O op band O op cassette. Kursus O Engels O Frans O Duits O Spaans O Italiaans (in rondje aangeven want u wenst)

Naam:

Straat:

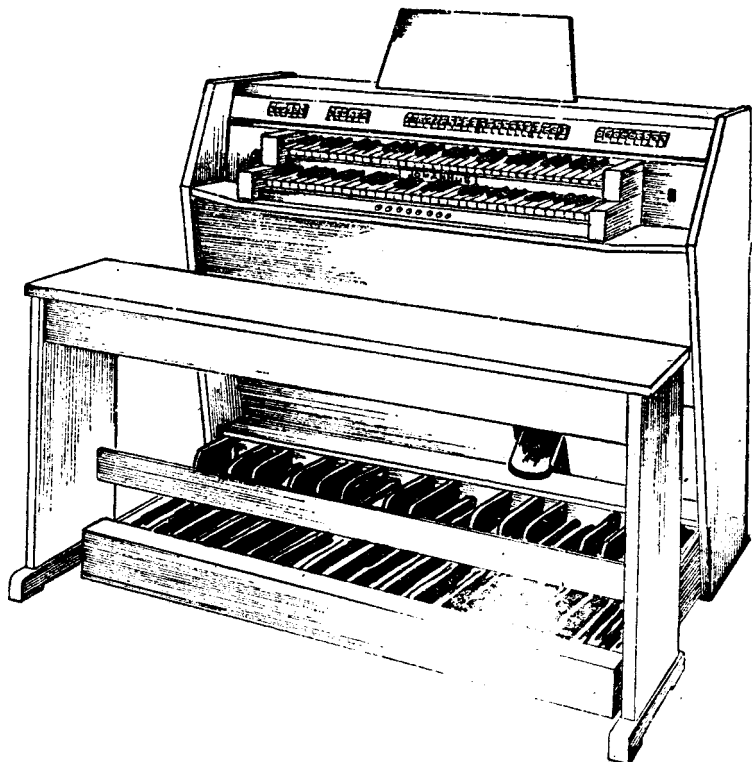
Plaats:

Tel.:

A.R.P.

Opsturen in enveloppe zonder postzegel aan:
Taalrecord International B.V.,
Antwoordnummer 3, Uden (N.-Br.)

LAFEBER ORGELHUIS

JOHANNUS Opus 15

Voor de meest uitgelezen collectie orgels door vakmensen samengesteld met altijd wel een bijzondere aanbieding.

Ook in gebruikte orgels een grote collectie, welke met volledige garantie verkocht worden.

KOM VRIJBLIJVEND KIJKEN, LUISTEREN, SPELEN, bij

LAFEBER ORGELHUIS

KAMPEN, Oudestraat 200, tel. 05202-2352.
Fil. LELYSTAD, „Lelycentre”. Tel.: 03200-27527

U SLAAGT ALTIJD

voor zwarte en donkergekleurde

**DAMES- en HERENKONFEKTIE
GELEGENHEIDSKLEDING
SMOKINGS EN JACQUETS,
STREEPPANTALONS, LANGE AVONDJAPONNEN**

TEUS HOOTSEN

KOOTWIJKERBROEK
Gem. Barneveld, Veluweweg 66. Tel. 03423-1271
Woensdagmiddag gesloten.
Vrijdagavond tot 9 uur geopend.

LISSE
Heereweg 61, Tel. 02521-10565.
Maandag de gehele dag gesloten.
Donderdagavond tot 9 uur geopend.

STICHTING BURGERSCHAPS- KUNDE

Regeren - Reageren

Politieke partijen, democratisering, nieuwe bestuursvormen, sociaal-economische beleid, woningbouw.....

Een cursus burgerschapkunde
39 schriftelijke lessen voor f 30,-

Politiek bekeken

partijen en partijstelsel, volksvertegenwoordigers, recht en rechtspraak, gemeente en provincie, milieubeheer.....

een oriënteringscursus
12 schriftelijke lessen voor f 10,-

Werkende jongeren project

Een serie afleveringen op het gebied van maatschappijvorming voor werkende jongeren.

Informatie op sterk beeldende wijze en herkenbaar als behorende tot de leefsituatie van werkende jongeren.

8 afleveringen voor f 20,-

POLITIEK VEELSTROMENLAND

Socialisme, liberalisme, christen-democratie, marxisme, radicalisme...
Een cursus over politieke stromingen in Nederland

9 schriftelijke lessen voor f 20,-

DE GEMEENTERAAD

Het raadslidmaatschap, de begroting, ruimtelijke ordening, subsidieregelingen, gewestvorming.....

Een cursus gemeentepolitiek
24 schriftelijke lessen voor f 25,-

De ondernemingsraad

Wet op de ondernemingsraden, vergaderingstechniek, bedrijfseconomie, de vakbeweging, sociale verzekeringen, personeelsbeleid.....

Een cursus voor ondernemingsraad-leden
34 schriftelijke lessen voor f 45,-

onze school

Structuur van het onderwijs, onderwijswetten, de ouders en de school, contourennota, de financiën...

Een cursus voor iedereen

15 schriftelijke lessen voor f 35,-

STUUR EEN LEGE ENVELOP (ZONDER POSTZEGEL) AAN: STICHTING BURGERSCHAPSKUNDE, ANTWOORDNUMMER 235(G), LEIDEN ENU ONTVANGT PEROMGAANDE UITGEBREIDE INFORMATIE! TELEFOON 071-893403.

BUITENLAND:

Te huur compleet ingerichte vakantiehuisen in:

**BELGISCHE ARDENNEN
LUXEMBURG
DUITSLAND**
(Sauerland, Eifel, Moezel, Zwarte Woud, Algau en Bodensee)

Brochure bij:

ZWITSERLAND
(Wallis)

OOSTENRIJK
(Salzkammergut, Karinthië, Tirol)

FRANKRIJK
(Bretagne, Normandië, Vogezen, Dordogne en Ardèche, Provence, Arcachon)

Postbus 25
Puiflijk Gld.
08870-2671
Kantooruren
ma. t/m vr.
van 9.00-17.00 u.

ENGELAND
(Cornwall, Wales)

SPANJE
(Costa Brava)

Vluchtheuvel Vakantiehuisen

BIJBELVERKLARINGEN

Dächsel's Bijbelverklaring
Matthew Henry
Joh. Calvijn
en nog vele andere.

Intekenen op alle werken.

Bijbels, Psalmboeken.

Theologische werken.

Leesboeken enz. Inkoop, verkoop en ruilen van 2e hands werken.

Gelegenheid tot inbinden van boeken en Statenbijbels.

E. J. TEN VOORDE

Dennenkamp 11, Apeldoorn. Tel. 055-214591.

VAN DE P A A R T I J

Boeiende boeken met het oog op Sinterklaas!

„Een staatsman ter navolging”

Vorige week verscheen een bijzonder boek dat gewijd is aan de grote 19e eeuwse staatsman Groen van Prinsterer. Dit ter gelegenheid van de herdenking van zijn honderdste sterfdatum op 19 mei 1976. Het boek „Een staatsman ter navolging” telt 260 pagina's. Vooraanstaande geschiedkundigen, theologen, kerkhistorici en politici schreven een bijdrage voor dit boek. Enkele van de medewerkers: H. Algra, dr. W. Aalders, mr. W. Aantjes, oud-minister Bernink, oud-premier dr. W. Drees sr., mr. A. M. Donner, dr. J. Donner, min. W. F. de Gaay Fortman, dr. G. Puchinger, prof. I. A. Diepenhorst, prof. dr. J. Plomp, prof. dr. J. v.d. Berg, dr. C. Rijnsdorp, dr. W. A. Visser 't Hooft, en nog vele anderen. Kortom een bijzonder boeiende uitgave met tientallen foto's, waaronder die van de Groeningerdenking op 19 mei 1976. Wees er met uw belangstelling vlot bij, want de vraag naar dit boek is groot. Prijs: f 13,50. Dat is niet duur.

Uniek CDA-boek!

In 160 pagina's alles over de geschiedenis van het CDA, met name de discussie rond de grondslagkwesie. Nu het besluit tot een gezamenlijke kandidatenlijst van ARP, CHU, en KVP gevallen is, is dit met talloze foto's en politieke prenten over het CDA-verluchte boek, een zeer waardevol bezit. De prijs ervan: f 5,95.

Schreeuwend toestanden in de Sowjet-Unie.

In het boekje „Onder hamer en sikkel”, wordt actuele informatie gegeven over Oost-Europa. De positie van de vervolgde christenen, de militaire kracht van Europa, de economische ontwikkelingen in dit gebied, een historisch overzicht van de geschiedenis van het communisme in Oost-Europa na 1945 komen allemaal aan de orde. Het boekje is bijzonder fraai geïllustreerd, met vele cartoons van Arend van Dam en Frits Behrendt. Voor iedereen die interesse heeft in de geschiedenis van het communisme en geïnteresseerd is in de problemen van deze tijd een nuttig bezit. De prijs ervan f 5,-.

„Naar een nieuw elan”

Onlangs verscheen de brochure „Naar een nieuw elan”, waarin teksten zijn

lessen geldt een aanzienlijke korting: 2 t/m 4 exempl. f 1,- per exempl., 5 t/m 9 exempl. f 0,85 per exempl., 10 t/m 24 exempl. f 0,70 per exempl., 25 en meer exempl. f 0,55 per exempl.

Bouwstenen voor een Europees beleid

De aandacht voor de Europese samenwerking is de laatste tijd weer toegenomen. Ook binnen christen-democratische kring is bezinning over de verdere ontwikkeling van deze samenwerking noodzakelijk. Dit zojuist verschenen CDA-rapport is daartoe een uitstekende handleiding. De prijs ervan is f 6,50.

Samen verantwoordelijk voor het onderwijs

Onder deze titel verscheen een commentaar van de wetenschappelijke instituten van de CDA-partijen op de Contourennota van min. Van Kemenade. Uitvoerig wordt ingegaan op waaromheen nogal wat te doen is. Dit rapport dat op groot formaat erg mooi is uitgegeven, en in de pers zeer goede kritieken kreeg, bevat 70 pagina's en kost f 9,90.

Europees Manifest

In drukvorm verscheen onlangs het manifest van de Europese christen-democraten, waarin men de visie kan lezen van de Europese christen-democraten op een groot aantal problemen anno 1976. Prijs f 2,- per exemplaar.

Draaiboek 1976/1977 herdrukt.

Vorige week verscheen een gewijzigde herdruk van het draaiboek 1976/1977, waarin voor kiesverenigingen een schat aan informatie wordt gegeven over het reilen en zeilen van de AR-partij, en de plaats van de kiesverenigingen daarbinnen. Een nieuwe herdruk verscheen mede in verband met het besluit van de partijraad van 25 september 1976 om samen met KVP en CHU de eerstvolgende Tweede-Kamerkiezingen met één gezamenlijke CDA-kandidatenlijst in te gaan. Met name de hoofdstukken waar een CDA en de organisatie van de verkiezingen ter sprake gebracht worden, zijn aan de jongste politieke ontwikkelingen aangepast. In verband met de verkiezingen van 25 mei 1977, met de vele en goed voor te bereiden activiteiten die dit met zich meebrengt, is kennisgeving van het draaiboek 1976/1977 een bittere noodzaak.

Bestellingen

In het bovenstaande vermelde overzicht genoemde boekwerken kunt u verkrijgen door het storten van het verschuldigde bedrag op giro 89673 t.n.v. AR-partijstichting, Den Haag, met vermelding van titel(s) en aantal.

Borstbeeld Gerbrandy in Tweede Kamer

Op 14 oktober 1976 onthulde Koningin Juliana in Sneek een standbeeld van de Nederlandse minister-president in oorlogstijd, prof. mr. P.S. Gerbrandy.

Een nationaal monument, een nationale figuur waardig. De partijraad van de ARP besloot op 13 november te bewerkstelligen, dat in de Tweede Kamer een borstbeeld van Gerbrandy wordt geplaatst. Daar staan reeds beelden van tal van nationaal Nederlandse politici als H.M. Koningin Wilhelmina, Thorbecke, Groen van Prinsterer, Troelstra, Nolens Johan de Wit, De Savornin Lohman, Schaepman, enz. Het AR-partijbestuur deed dit voorstel, dat door de partijraad met instemming werd begroet, omdat het meent, dat langs die weg de nagedachtenis van een groot Nederlander kan worden gediend.

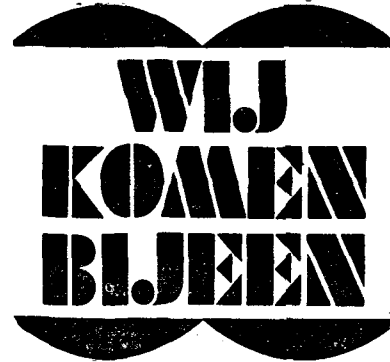
Onder zeer moeilijke omstandigheden gaf hij leiding aan de Nederlandse regering in ballingschap.

Een parlement kon niet meer functioneren. Het was Gerbrandy's rotsvaste overtuiging dat een volk in vrijheid moet kunnen beslissen voor wat wel of niet moet gebeuren. Een parlementaire democratie is daarvoor onmisbaar.

Bijdrage

Een borstbeeld van Gerbrandy in de Tweede Kamer is ook een symbool van Nederlands' strijd tegen tirannie en onderdrukking.

Om dat mogelijk te maken roepen wij u op een bijdrage voor het borstbeeld over te maken op giro 89673 t.n.v. ARP, Den Haag; onder vermelding „borstbeeld Gerbrandy”.

CDA-Vrouwenberaad Noord-Holland

Het CDA-Vrouwenberaad Noord-Holland i.o. houdt op donderdag 18 november a.s. om 10.00 uur in de Statenzaal van het Provinciehuis, Dreef 3 te Haarlem een ontmoeting, waarin de aandacht in hoofdzaak zal worden bepaald tot het onderwerp: „De verhouding tussen Christendom en Marxisme”. Dr. H. E. S. Woldering, docent sociale wijsbegeerte aan de V.U., zal dit onderwerp inleiden.

KVP-voorzitter Vergeer voor CDA-Kampen i.o.

Het CDA-verbod Kampen i.o. houdt een politieke avond op 22 november a.s. om 20.00 uur in Hotel Van Dijk, IJsselkade 30 te Kampen. KVP-voorzitter W. Vergeer zal deze avond spreken over de actuele politieke situatie.

Fractievoorzitter Aantjes voor CDA-verband Arnhem i.o.

Het CDA-verband Arnhem i.o. houdt haar openbare ledenvergadering op maandag 22 november 1976 om 20.00 uur in de bovenruimte van Musis Sacrum te Arnhem. De ARP-Tweede kamerfractievoorzitter, mr. W. Aantjes, zal een uiteenzetting geven over de stand van zaken bij het CDA.

K.V. Katwijk

Dinsdag 23 november a.s. zal het ARP-Tweede-Kamerlid Schakel spreken voor de ARP-kiesvereniging Katwijk om 20.30 uur in het Kerkelijk Centrum, Voorstraat te Katwijk.

ARP-voorzitter De Boer voor K. C. Dordrecht

De ARP-kamercentrale Dordrecht houdt zijn jaarvergadering op dinsdag 23 november a.s. om 20.00 uur in de grote Clausaal van restaurant Engels, Stationsplein 45 te Rotterdam. Partijvoorzitter H. A. de Boer zal deze avond spreken over de actuele politieke situatie.

B. Roolvink voor St. C. Heerenveen

De ARP-Statencentrale Heerenveen houdt op dinsdag 23 november 1976 om 19.30 uur in het verenigingsgebouw van de Gereformeerde kerk, Burg. Falkenaweg 12 te Heerenveen een vergadering. Het ARP-Tweede kamerlid B. Roolvink hoopt te spreken over de Actuele politiek.

CDA-Drenthe

De verenigingen van gemeente- en provinciebestuurders van ARP, CHU en KVP in Drenthe houdt zijn eerstkomende gezamenlijke vergadering op zaterdag 27 november a.s. om 10.00 uur in de tuinzaal van „Bellevue”, Dr. Nassaulaan te Assen. Mr. A. G. Smalzenbroek, burgemeester van Waddinxveen, zal een referaat houden onder de titel: „Gemeentebegroting en meerjarenplanning”.

Drs. Schmelzer voor C.D.A.-verband Castricum i.o.

Openbare oprichtingsvergadering van het CDA-verband Castricum op maandag 29 november a.s. in de ontvangstruimte van Geesterhage om 20.30 uur. Drs. N. Schmelzer zal spreken over „De betekenis van het C.D.A. voor de regeerbaarheid van Nederland, zowel landelijk als plaatselijk”.

Verschenen:

Fractie in actie VI

Onlangs verscheen deel VI van de „Fractie in actie”, een overzicht van de standpunten die de ARP-Tweede Kamerfractie innam tijdens de periode februari 1976/ t/m juni 1976.

De serie brochures de „Fractie in Actie”, waarvan tot op heden nu 6 delen verschenen is een uiterst nuttig instrument om de door de AR-Partij

CDA-samenwerkingscie Noord-Holland

In december zal in de Provinciale Staten van Noord-Holland de nota van uitgangspunten streekplan Amsterdam-Noordzeekanaalgebied in behandeling komen. In verband hiermee wordt 29 november a.s. in „De Zoete Kwal”, Amsterdamsevaart 95 te Halfweg om 20.00 uur een vergadering gehouden ter bespreking van essentiële punten. Een aantal CDA-Statelieden zal aanwezig zijn. Van belang is, dat zoveel mogelijk CDA/ARP/CHU/KVP-leden, die bij deze problematiek betrokken zijn, aanwezig trachten te zijn.

K.V. Schoonhoven

Het ARP-Tweede Kamerlid Schakel zal op dinsdag 30 november a.s. om 20.15 uur spreken voor de Prot. Chr. kiesvereniging te Schoonhoven in de Aula van de Chr. Mavo, Willem de Zwijgerstraat te Schoonhoven.

Fractievoorzitter Aantjes voor K.C. Den Helder

Openbare ledenvergadering van de ARP-kiesvereniging Den Helder op vrijdag 3 december a.s. om 20.00 uur in „Het Gulden Vlies” te Alkmaar. ARP-Tweede kamerfractievoorzitter mr. W. Aantjes zal spreken over het onderwerp, „CDA-waarheen”.

ARP-voorzitter De Boer voor K.C. Rotterdam

De ARP-kamercentrale Rotterdam houdt op maandag 6 december 1976 om 20.00 uur in de Clubzaal van Restaurant Engels, Stationsplein 45 te Rotterdam haar openbare vergadering. Partijvoorzitter H.A. de Boer zal deze avond spreken over de actuele politiek.

Minister Lubbers voor CDA-Bussum

Op 13 december a.s. vindt de oprichtingsvergadering plaats van het CDA-verband Bussum in 't Spant te Bussum om 20.00 uur. Als spreker is uitgenodigd minister Lubbers.

St. C. Oude Pekela

Op 5 januari 1977 zal staatssecretaris De Jong voor de ARP-Statencentrale Oude Pekela spreken over „Onderwijsproblematiek”. De avond vindt plaats in het „Geert Teisentrum” te Stadskanaal. Aanvang 20.00 uur.

CDA-congres Groningen

Het aangekondigde congres met als hoofdtijdschrift „Arbeid” is verschoven naar 29 januari 1976. Aanmeldingen van vóór 6-11-76 worden beschouwd als zijnde gedaan voor de nieuwe datum. In Rindom & Ronduit van november en december nadere bijzonderheden.

VERPLAATSBARE HOUTEN GEBOUWEN

directie- en schaftketen scholen en kerken directie- en schaftwagens etc.

tel. Giessendam-Hardinxveld 3888

RADIO

De eerstvolgende radio-uitzending van de ARP is weer te beluisteren op zaterdag 27 november a.s., om Hilversum II van 18.20-18.30 uur.

K.V. Bovensmilde

De A.R. kiesvereniging te Bovensmilde geeft hierbij kennis van het overlijden van haar bestuurslid

Mevr. G. Kootstra-Wœning

op de leeftijd van 34 jaar.

Moge God haar man en kinderen, en aan alle leden, die geloofszekerheid geven, waarvan zij zelf getuigd heeft.

Namens de K.V. te Bovensmilde, A. Bos - Voorzitter H. Schreuder - sekretaris

Kaderkursus Soesterberg

Op 26 en 27 november 1976 vindt de tweede bijeenkomst van de CDA-kaderkursus, in het vormingscentrum Kontakt der Continenten te Soesterberg plaats. Op vrijdagavond zal de staatssecretaris van onderwijs en wetenschappen drs. K. de Jong Oz., aan de hand van een aantal door hem aangegeven discussiepunten en ingaande op datgene wat de discussiegroepen inbrengen met de deelnemers spreken over „christelijk onderwijs in discussie”.

Op zaterdag 27 november zullen de deelnemers zich o.l.v. de heer W. L. K. van Oosten bezighouden met spreekvaardigheid en discussie- en vergadertechniek.

Miljoenen hebben
het Rode Kruis
nodig.
Het Rode Kruis
heeft ù nodig

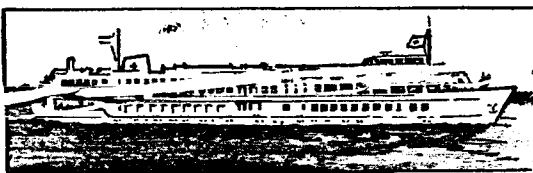

Het Rode Kruis
moet méér doen
dan ooit.
Dat kan niet
zonder geld.

GEEF!

GEEF!

HET RODE KRUIS HELPT ALTIJD-IEDEREEN-OVERAL
U KUNT OOK HELPEN - GIRO 22.000 - DEN HAAG

De publicatie van deze advertentie werd mogelijk gemaakt door de medewerking van onderstaande sponsors

hoe vindt ù het
om op een
houtschooltje
te bijten?

bosbrand:
herplantplicht
en hoge kosten

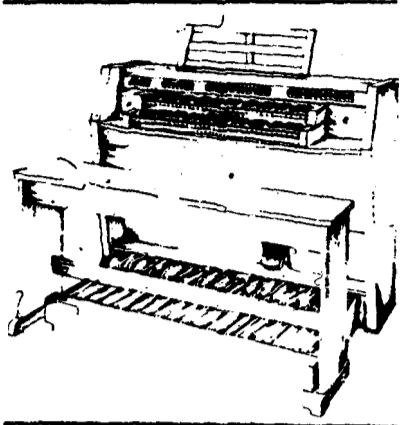
onderlinge bossenverzekering maatschappij

Koningsweg 35c, Schaarsbergen (Arnhem), Tel. 085-433125.

Hebt u wel eens op een
GROOT KERKORGEL gespeeld?

Bespeel dan nu de Opus 18

- 37 sprekende stemmen
- volledige koppels
- 6 vaste combinaties
- extra generator voor een extra tongwerk

Prijs f 10.985.-

Wilt u er meer van weten?

Vraag dan geheel vrijblijvend informatie bij:

JOHANNUS orgelbouw

ELECTRONIUM B.V.
Morsestraat 28 - Ede
Tel. 08380-19148.

Prijswijzigingen
voorbehouden

BLOEMEN HOUDEN VAN MENSEN

Vraagt
jaar-rond chrysanten
die staan langer....

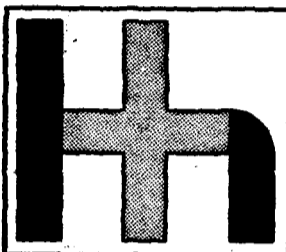
FIDES Handelskwekerij
(stekken voor chrysantenkultuur)
Postbus 26, tel. (01745)-4244-3700
Telex 3.27.23
DE LIER

**APPARTEMENTEN
OP WALCHEREN**

Te koop gunstig gelegen 4-kamer appartementen te Vlissingen bij zee en boulevard (plm. 400 m). Ind.: entree, keuken, toilet, douche, kamer en suite en 2 slaapkamers. Keuze uit al of niet met uitzicht op zee. Geschikt voor eigen gebruik en/of verhuur.

Prijzen vanaf f 53 500,- tot f 59 000,-. Bezichtiging via ons kantoor.

Makelaarskantoor o.g. „Van der Maas” B.V. Lid NBM en MCC. Badhuisstraat 79, Vlissingen. Tel. 01184-18310 en 01188-2349.

GEEFT

- vormingswerk 'op maat'
- saambinding tussen kerkleden
- vorming in de ruimste zin van het woord
- leiding aan zinvol gesprek

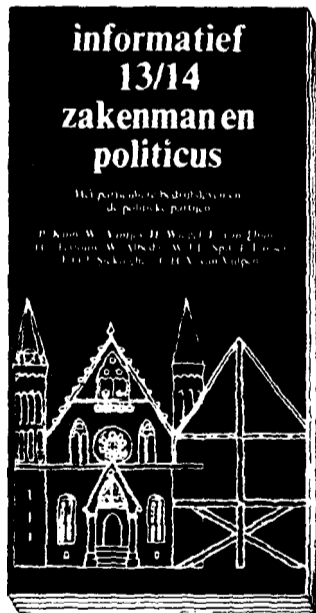
GEREFORMEERD VORMINGS-CENTRUM "HOOGERHEIDE"

Inlichtingen bij ons bureau:
Vlierweg 39, Nunspeet
Tel. 03412 - 3091.

VROEGE LECTUUR VOOR HET
VERKIEZINGSJAAR 1977!

ZAKENMAN en POLITICUS

Een SMO-'INFORMATIEF' over het particuliere bedrijfsleven en de politieke partijen met medewerking van: P. Kuin, W. Aantjes, H. Wiegel, E. van Thijn, J. C. Terlouw, W. Albeda, W. J. L. Spit, J. Lanser, F. O. J. Sickinghe en C. H. A. van Vulpen.

Er wordt veel gesproken over het ondernemingsklimaat in Nederland, een onderwerp dat rechtsstreeks te maken heeft met de werkgelegenheid.

De discussie wordt voor een deel bepaald door reële meningsverschillen, maar voor een deel ook door vertekening van het beeld dat de betrokken groepen van elkaar hebben.

Hoe zien politici, vakbondsleiders, ondernemers elkaar en wat is hun visie op het economisch stelsel.

Hierover doen tien mensen met centrale verantwoordelijkheden een boekje open.

Bestel nu door middel van onderstaande bon of wees wijzer en neem nu nog een SMO-ABONNEMENT '76 (met korting en welkomstgeschenk) of een SMO-ABONNEMENT '77 (met welkomstgeschenk).

Bel ons op onder 070-501005 of maak gebruik van onderstaande antwoordcoupon.

ANTWOORDCOUPON

Naam:
Adres:
Woonplaats:

- O Ik bestel ex. 'Zakenman en Politicus' à f 15,- per ex.
- O Ik neem een **introductieabonnement '76** à f 35,-* (normaal f 45,-*) en krijg daarvoor alle SMO-uitgaven (waaronder 'Zakenman en Politicus') verspreid over de series 'Inzicht' (korte en volledige weergaven) 'Informatief', 'Discussie' en 'SMO Berichten' (totale winkelwaarde f 90,-).
- Als **welkomstgeschenk** ontvang ik het geruchtmakende boek 'Zorgen voor Morgen'.
- O Ik neem een **normaal abonnement '77** à f 45,-* en krijg daarvoor in '77 alle uitgaven verspreid over de series 'Inzicht' (korte en volledige weergaven), 'Informatief', 'Discussie' en 'SMO Berichten'.
- Als **welkomstgeschenk** ontvang ik het boek 'Zakenman en Politicus'.
- O Ik wil meer weten over SMO.
Stuur mij gratis de laatst verschenen kwartaalkrant 'SMO Berichten' toe.
- O Aankruisen wat gewenst is. * Abonnementen gelden tot wederopzegging.
Deze bon in envelop ongefrankeerd verzenden aan SMO Antwoordnummer 950, Den Haag.
Stichting Maatschappij en Onderneming, Badhuisweg 91, Den Haag.

AR

Lunteren

Op 'n fraai gelegen terrein van ca. 600 m², direct bij vrije bossen gesitueerd, zou begonnen worden met de bouw van 'n speels

LANDHUIS

met inpandige garage. De indeling wordt als volgt: Voor-entree met deur naar ruime hal, flinke keuken te voorzien van alle benodigde apparatuur, grandioze living van maar liefst 52 m² met - heel apart - in het midden van de kamer gesitueerde vrijstaande open haardpartij. Verder grote schuifdeuren naar één der terrassen. Op de begane grond is tevens de ouderslaapkamer gedacht alsmede de luxe badkamer. Boven zijn nog eens 2 ruime slaapkamers, alsmede 2e badgelegenheid voorzien van douche, toilet en vaste wastafel. Een der slaapkamers heeft een charmant inpandig balkon. Voor de bouw zullen de beste materialen gebruikt worden, terwijl het geheel beslist solide zal worden gebouwd door 'n goede aannemer. De koopsom voor de grond alsmede het huis bedraagt totaal f 385.000 (alles inbegrepen).

Huissen

U kent het leuke Rijndorpje wel, direct onder de rook van Arnhem. Het is hier dat wij u 'n zeer degelijk vrijstaand

WOONHUIS

met garage mogen aanbieden. Gelegen in 'n gezellige woonwijk, op ca. 400 m² keurig aangelegde tuin. De indeling is als volgt: ruime entree, betegeld toilet, provisiekelder, open keuken met veel tegelwerk, aanrecht met dubbele spoelbak, leuke eetbar etc. Hoewel de woonkamer niet enorm groot is (7,85 x 3,75) is hij toch knus, zeke met de open haard. Er is 'n bijkeuken voor aansluiting van de wasparatuur. Boven zijn drie ruime slaapkamers met veel kastruimte en betegelde badkamer met ligbad en vaste wastafel, 'n flisotrap voor naar de zeer ruime zolder. Het pand is 10 jaar oud en wordt voor 'n prijs aangeboden, die zeker met de huidige schaarste van onroerend goed billijk genoemd mag worden: f 179.000 k.k. 'n Eventuele bezichtiging uitsluitend via ons kantoor.

Ermelo

Vrijwel in het centrum en toch in het bos gesitueerd hebben wij in de verkoop 'n prachtig **BOUWTERREIN** met natuurlijke open plek. Op die plek wordt binnenkort gestart met de bouw van 'n fraai

LANDHUIS

met zeer ruime aangebouwde garage, waarin tevens de bijkeuken en de kelder worden ondergebracht (bereikbaar vanuit de keuken). Het landhuis heeft een inhoud van ca. 600 m³, wordt degelijk en luxe gebouwd en krijgt o.a. 'n living van ca. 55 m² met natuurlijke verwarming, luxe keuken, beneden ouderslaapkamer met badkamer, boven nog eens 3 ruime slaapkamers, alsmede aparte badgelegenheid. Veel beruimte. Alles wordt van 1e klas materialen gebouwd. De koopsom voor grond + aanneemsom bedraagt totaal f 435.000 (alles inbegrepen).

Harderwijk

Direct bij de afslag E8 (buiten gehoorsafstand) bieden wij u aan 'n werkelijk grandioos

LANDHUIS

van 'n zeer aparte vorm, functioneel ontworpen met dubbele garage en verwarmd zwembad. Het huis bevat o.m. zeer ruime living met open haard, luxe keuken met alles erop en eraan, bijkeuken. Verder beneden ouderslaapkamer met prachtige badkamer alsmede vertrek voor logé's c.q. werkkamer. Boven zijn nog eens 4 flinke slaapkamers met aparte badruimten en toilet, 'n vaste trap voert naar bergzolder. Het landhuis is vrijwel nieuw solide gebouwd en v.v. hetaflichtverwarming. De oplevering is in overleg. De koopsom bedraagt f 575.000 k.k.

**Bedrijfsruimten:
EDE - TE KOOP**

Direct bij centrum gesitueerd bieden wij aan 'n pracht van 'n stener bedrijfshal met 'n opp. van ca. 660 m² alsmede daarboven gelegerde etage geschikt voor opslag, magazijn of kantoor. In de hal is aanwezig krachtstroom (trafo 315 KVA) verwarming eigen watervoorziening, flinke toegangsdeur etc. Tevens te koop eer op hetzelfde terrein gelegen vrijstaande woning met berging en kleine tuin. Het huis bevat o.m. L-vormige living met open haard moderne keuken, kelder. Boven zijn 3 ruime slaapkamers, mooie badkamer met ligbad. Verder grote bevoorde zolder. Het gehele object verkeert in uitmuntende staat van onderhoud. Oplevering in overleg. Totale koopsom f 525.000 k.k.

EDE - TE HUUR

Wij hebben nog één prachtige stenen bedrijfshal over. Direct gelegerd bij de rijksweg Utrecht-Arnhem met 'n opp. van ca. 2000 m². Met sterk verzwaarde vloer, met heathers, met water, gas en licht. Zodanig geconstrueerd dat met geringe kosten 'n kantoorunit of magazijn ingebouwd kan worden. Natuurlijk met zeer grote toegangsdeuren. De huurprijs per m² per jaar is f 54.

EDE - TE HUUR

Binnen niet al te lange tijd wordt begonnen met de bouw van 'n modern kantoorgebouw. Zeer gunstig gelegen met veel parkeerplaatsen. Het gebouw heeft 3 lagen, ieder van ca. 300 m², wordt voorzien van toiletten, lift en c.v. Eventueel per etage te huur à f 95 per m² per jaar.

De Traa

Makelaardij O.G., Stationsweg 37, Ede,
tel. 08380-13630/18712, ook zaterdag geopend.
DIR. J. WOERING, MAK. TAX. O.G.

GETRON B.V.

Internationaal Transportbedrijf

Ir. H. de Grootweg 22, Spijkenisse.
Telef. 01880-12988 Telex 22642

**bulk wagens voor poederstoffen
diepladers
kipchassis voor containers
gesloten combinaties
op- en overslag van goederen**

WAG

NEEDERLANDSE GEDACHTEN

weekblad van de anti-revolutionaire partij

32e jaargang - nr. 48 27 november 1976

Samenvatting van de bijdrage van Prof. dr. W. Albeda aan de Algemene Politieke Beschouwingen in de Eerste Kamer der Staten Generaal.

Diepe bezinning nodig voor goed beleid

„Het vierde jaar van het Kabinet-Den Uyl gaat in. Zullen wij er later over spreken als over het „eerste Kabinet-Den Uyl?“ Dat is de vraag, die zich aan ons opdringt, wanneer wij thans algemene en politieke beschouwingen houden“, aldus prof. dr. W. Albeda tijdens de Algemene Politieke Beschouwingen in de Eerste Kamer, welke deze week dinsdag en woensdag zijn gehouden.

Belangrijk keerpunt

„Dit kabinet is geboren onder een niet al te gelukkig gesternte met weeffouten en al. Bij de „founding fathers“ zat er een belangrijke grondgedachte achter. Het blijkt steeds duidelijker, ook in andere Westeuropese landen, hoe belangrijk die grondgedachte is. In heel West-Europa hebben wij te maken met wat men zou kunnen noemen een belangrijk keerpunt. Zweden heeft voor het eerst sinds 40 jaar een niet-socialistisch kabinet. In Groot-Brittannië rekt een vermoeide Labour-regering het voortdurend belaagde leven. In West-Duitsland bereiken de Christen-Democraten bijna de 50%. In Italië zijn er nog slechts twee partijen, die boven de 10% der stemmen komen, de C.P. en de D.C. Men kan zeggen, dat hoewel de politieke context overal verschillend is, de sociaal-economische en de financieel-economische context overal

dezelfde is. Maar wat belangrijker is, er zijn ook structurele factoren, die overeenkomst vertonen. De belangrijkste factor is, naar mijn gevoel, in de landen waar de politieke tweedeling een feit is, de aarzeling der kiezers de vijftig procent voor de sociaal-democratie definitief te passeren. De tijd, waarin de sociaal-democraten konden hopen louter op grond van de getalsverhouding in de maatschappij te winnen, als het centrum maar verdwijnt, gaat snel voorbij.“

Brugfunctie

Prof. Albeda vervolgde zijn bijdrage aldus: „De grondgedachte van de „founding fathers“ van het kabinet was, dat het schadelijk zou zijn, wanneer de grote socialistische stroming voor jaren in de oppositie gedrongen zou worden door de samenwerking van christen-democraten en liberalen. Dit zou slecht zijn voor Nederland en ook voor de sociaal-democraten. Daarom waren de christen-democraten bereid op onaantrekkelijke voorwaarden het soort kabinet te maken, dat voor de socialistische acceptabel was en zodoende een brug kon slaan naar een nieuwe samenwerking, hopelijk op een betere basis. Die samenwerking zou mogelijk zijn vanwege de convergentie van idealen van beide groeperingen, op den duur de enige mogelijke basis voor een samenwerking.“

Is die grondgedachte juist geweest? Kan het Kabinet-Den Uyl slagen in het realiseren van de brugfunctie? Men kan niet zeggen, dat dit een probleemloze opgave bleek te zijn. Ik denk aan de weeffout van het ontbreken der C.H.U. in het kabinet. Ik denk ook aan het feit, dat er naast convergentie ook divergentie van idealen tussen socialisten en christen-democraten te constateren is. Die divergentie kwam en komt naar voren in het abortus-debat. Zij kan ook een rol gaan spelen in de discussie over de door beide partijen begeerde democratisering, waarbij er nu eenmaal een verschil is in beoordeling van de mogelijkheden thans en de wenselijkheden in de toekomst. Evenzeer in de discussie over de VAD, waarbij niet de wenselijkheid van een betere verdeling van de vruchten van de onderneming, maar de uiteindelijke consequentie voor de economische orde de regerings-partners zou kunnen scheiden.

Ook deze week bleef de zaak Menten volop in belangstelling. Op de foto (rechts) het ARP-kamerlid mev. Van Leeuwen in gesprek met de CPN-afgevaardigde Wolf. Meer over dit onderwerp elders in dit nummer.

Algemene politieke beschouwingen in de Eerste Kamer

Dinsdag jl. zijn in de Eerste Kamer der Staten Generaal de Algemene politieke beschouwingen begonnen. In dit nummer van Nederlandse Gedachten wordt aandacht aan dit onderwerp besteed via een samenvatting van de bijdrage van prof. dr. W. Albeda aan deze Beschouwingen. Verder in dit nummer de ARP-kandidaten voor de a.s. Tweede-Kamerverkiezingen in beeld, op pag. 6. Op deze pagina vindt u nl. naast alle namen van de kandidaten tevens hun foto afgedrukt.

het economisch perspectief nog steeds een stempel zet op de politiek. Het is opvallend, dat het optimisme van de jaren '60, toen wij meenden dat het probleem van de komende periode zou zijn te leven met volledige werkgelegenheid, radicaal is verlaten. Plotseling weet iedereen, dat de tijd van de volledige werkgelegenheid over is. Net zoals er in de jaren der hoog-conjunctuur vele geloofwaardige redenen waren om aan te nemen, dat een depressie van enige betekenis niet meer kon voorkomen, weten wij nu zeker dat de jaren '50 en '60 uniek waren in onze geschiedenis, en dat de werkloosheid voorshands een hard gegeven is, waarmee wij moeten leven. Men kan zelfs zeggen, dat duidelijk een zekere gewenning optreedt. De werkloosheid van de jaren '70 is ook in zoverre een nieuw fenomeen, dat zij minder zichtbaar is, dan die van de jaren '30. Het inkomensprobleem is voor de huidige werklozen minder hard dan het was in de jaren '30. Minder dan toen wordt de private economie der burgers aangetast. Maar de gewenning is gevaarlijk, zowel voor de samenleving als voor de door werkloosheid getroffen individuen. Een anti-inflatie-beleid behoort er op neer te komen, dat er ergens in de economie groepen en instellingen zijn, die zich niet geheel indekken tegen de inflatie. Een rechtvaardig anti-inflatie-beleid moet erop gericht zijn, dat zo mogelijk alle groepen naar draagkracht deze rol meespelen. Vandaar dat loonmatiging en inkomensbeheersing in het algemeen, stroomlijning van sociale voorzieningen en beperking der overheidsuitgaven nodig zijn, om te voorkomen dat het bedrijfsleven als laatste schakel er de brui aan geeft.

Het is gemakkelijk ervan uit te gaan, dat men offers eenvoudig door „democratische dwang“ zou kunnen afdwingen. De overheid heeft ongetwijfeld grote macht. Maar die macht is niet zo groot, dat zij zonder de passieve of actieve medewerking van de organisaties der betrokkenen offers kan opleggen. Natuurlijk kan de overheid in geval van acute nood door dwang bepalen wie welke offers brengt, en dat is in de naoorlogse jaren wel gebelegen. Maar evenzeer is gebelegen, dat dit erg moeilijk te realiseren is op langere termijn en zonder de tenminste passieve medewerking der betrokken organisaties“.

Nieuw economisch structuurbeleid

Prof. Albeda vervolgde met de woorden: „Inmiddels blijkt, dat de kansen op een sociaal accordo voor 1977 gering zijn. Men krijgt de indruk, dat de werkgeversorganisaties zich sterk genoeg voelen om de dijk zelf te houden in de bedrijfstakken. Wil de regering het hierop aan laten komen? Groeiende twijfel heb ik over de manier waarop bij afwezigheid der „democratische dwang“ deze problematiek wordt opgelost. De regering, erkennende de formidabele macht der sociale organisaties, treedt in onderhandeling met die organisaties. Belooft de één VAD en OR, de ander investeringssubsidies. Biedt de vakbeweging een uitkering ineens en

Vervolg op pag. 2

Bruekpunt of samenwerking

De heer Albeda zei over de brugfunctie het volgende: „Moelijk is de brugfunctie gebleken, maar niet onmogelijk. Toch zou de verkiezingsstrategie een bruekpunt kunnen betekenen. Ik doel hierbij natuurlijk op de eerder vermelde ontwerpresolutie. Ik begrijp de achtergrond best. Het gaat om het bekende streven naar wat men „duidelijkheid“ pleegt te noemen. Moet de grootste combinatie Nederland regeren, of de combinatie die het meeste wint?“ vroeg prof. Albeda zich af. Hij zei hierover: „In wezen speelt het verlangen naar de tweedeling de progressieven nog steeds parten. Onder de huidige omstandigheden kan de tweedeling slechts in twee richtingen uitwerken, of er blijft een fundamentele keuze bestaan, of

het gaat om twee partijen, die beide mikken op het centrum, waardoor hun alternatie niet zoveel inhoud heeft. De Nederlandse situatie is in zoverre bijzonder, dat de socialisten en liberalen door hun onderlinge exclusiviteit de christen-democraten de sleutel van de macht in handen gespeeld hebben“. Prof. Albeda stelde, dat naar zijn mening op dit moment de christen-democratie haar idealen het beste kan verwezenlijken met de P.v.d.A. Maar voorwaarde voor een samenwerking is wel, dat men elkaar als gelijkwaardige partners accepteert.

Naar draagkracht

Over het economisch-sociale beleid zei prof. Albeda: „Het spreekt vanzelf, dat

Wat doen christenen in de politiek?

„Wat doen christenen in de politiek?“. Dit vraagt mr. A.M. Donner zich af in een boeiend artikel in het zojuist verschenen boek „Een staatsman ter navolging“. In dit boek, uitgegeven n.a.v. de herdenking van de 100e sterfdag van de staatsman Groen van Prinsterer schrijven een dertigtal geschiedkundigen, theologen, kerkhistorici en politici over de betekenis van Groen van Prinsterer

voor school, kerk en staat. Voor iedereen die geïnteresseerd is in de christelijke politiek en de geschiedenis ervan, een onmisbaar bezit. De prijs is erg laag: voor f 13,50 schaft u zich dit met tientallen fotos geïllustreerde boek, dat 265 pag. telt, aan. Stort dit bedrag op postgiro 89673, t.n.v. AR-partijstichting. Den Haag, m.v.v. titel en aantal. Zie elders dit nummer voor meer informatie.

DEZE WEEK
IN WAG:

Algemene Beschouwingen in de Eerste Kamer	pag. 1, 2
De Zaak Menten	pag. 2, 3, 4
Rechten en de mens	pag. 5
Tweede-Kamer-kandidaten ARP	pag. 6
Stadsvernieuwing	pag. 7
Christenen voor het Socialisme	pag. 8
Beleid in Rotterdam	pag. 9
Uit de Arjos	pag. 9
Van de partij	pag. 11

IN OGENSCHOUW

Kanttekening bij een Kamerdebat

Tijdens de televisie-uitzending van het Kamerdebat over de affaire-Menten stonden de telefoons in de KRO-burelen roodgloeiend omdat teveel kijkers een naar hun oordeel aantrekkelijker programma moesten missen. De reporter

van Den Haag-Vandaag troostte deze ontvredenen met de mededeling, dat zij er toch wel de „aardigste hoofdrol van het jaar“ voor in de plaats hebben gekregen. Hij suggereerde daarbij, dat deze hoofdrol minder grimmig zou

verlopen dan ergens op de helft nog kon worden vermoed, omdat nagenoeg niemand onder de spelers wezenlijk belang had bij het vallen van het hoofd van de minister van justitie.

Rijpe appel

De volgende avond stelden diverse kranten-commentatoren vast, dat het tumult over de mislukte arrestatie de tegenstanders van het C.D.A., met het oog op de naderende verkiezingen, toch wel als een heerlijk-rijpe appel in de schoot moest zijn gevallen....

Politiek theater

De reacties van kijkers en de commentatoren in bovengenoemde zin geven er duidelijk blijk van, dat kijkers, luisteraars en overige observanten bepaalde als politiek aangedulde schermutselingen anders waarden dan

honderdvijftig kamerleden en hun onmiddellijke omgeving wellicht veronderstellen. Iets pijnlijker gezegd: al te velen stellen er duidelijk geen prijs op met „politiek theater“ te worden geconfronteerd. Men onderkent in dit soort situaties wel terdege elementen van een spel, dat allerminst wordt geapprecieerd.

Verantwoordelijkheid

De formele en wettelijke verantwoordelijkheid van een bewindsman – in een op zichzelf uitermate betreurenswaardige zaak, die deze bewindsman overigens minstens zo verbijsterend moet hebben overvallen als zijn belagers – wordt uitgebuut om een zo groot mogelijk „politiek“ (dit woord dan wel zeer opzettelijk tussen aanhalingstekens) voordeel te behalen. Daar kijkt de kiezer gewoon doorheen en

voor hem hoeft dat gelukkig allemaal niet meer. Omdat hij deksels goed weet dat, bijvoorbeeld, een ook maar iets te vlot verlopen arrestatie onder andere omstandigheden een op vergelijkbare wijze geënceneerd stuk stampij had kunnen opleveren.

Nuchter begrip

Er zou politiek respect – en tegelijkertijd winst voor het imago van „de politiek“ – te behalen zijn geweest door diegenen, die het zouden hebben aangedurd blijk te geven van enig nuchter begrip voor de merkwaardige positie van die toch wel uitzonderlijk eenzame mens achter de griezelig-lege regeringstafel. Jammer voor de politiek, dat dit niet gebeurd is. Jammer ook voor het nieuwe C.D.A., waarvan men dit soort lef nu eens wel had mogen verwachten.

vd B.

Bezinning op fundamentele veranderingen

Vervolg van pag. 1

belooft de werkgevers, dat zij dat zelf zullen betalen.

Twee vragen daarbij: 1e. Wanneer loonbeleid alleen mogelijk is door een „deal“ tussen werkgevers en overheid, waarheen gaat onze parlementaire democratie dan? En welke oplossing ziet de regering op langere termijn? Of is onze enige hoop die op de redelijkheid der sociale partners? 2e. Kan men zich voorstellen, dat naast de ruil, waarbij de overheid leuke dingen voor de mensen in petto houdt, ook dreigementen meespelen, in de zin, dat bepaalde voorzieningen, bepaalde koppelingen aan het loonniveau, verdwijnen wanneer de lonen meer stijgen dan x of de prijzen meer dan y?

Maar daarmee ligt de problematiek nog duidelijk voor ons. De werkelijke problematiek blijft nog steeds die van het creëren van een consensus over de belangrijkste doelstellingen van het sociaal-economisch beleid. In wezen moet men vaststellen, dat het aanbieden van nieuwe wetgeving op het terrein van de VAD en de OR een onvoldoende bijdrage is tot het creëren van consensus. Ik geef graag toe, dat hier één der basis-problemen ligt van een modern sociaal-economisch bestel, waarvoor de sleutel, ook door mij nog niet gevonden is. Toch zou men willen hopen, dat de regering op dit punt meer zou entameren, dan in de afgelopen 3 jaar het geval geweest is. Met grote belangstelling kijken wij uit naar de voornemens van de regering met betrekking tot de ontwikkeling van een inkomensbeleid, en naar de manier waarop de maatschappelijke organisaties betrokken zullen worden bij het nieuwe economische structuurbeleid. Er is immers naar mijn mening geen andere weg naar maatschappelijke consensus dan die van gezamenlijke verantwoordelijkheid voor beleid.”

Ontwikkelingssamenwerking

Over het ontwikkelingsbeleid was Albeda het volgende van mening:

„Men heeft een neiging deze regering te beoordelen aan de hand van de vraag of en in hoeverre zij fundamentele veranderingen in de maatschappelijke orde aanbrengt. Het is daarbij uiteraard maar de vraag wat men fundamentele veranderingen noemt. Niemand kan eraan twijfelen, dat onder de gewenste veranderingen zeker veranderingen vallen in de internationale economische orde. Meer nog dan in de nationale verhoudingen moet men in de internationale verhoudingen vallen over de schrijnende ongelijkheden, en wat erger is over het ontbreken van wegen naar een opheffing van die ongelijkheden. Juist op dit punt zie ik convergentie tussen P.v.d.A. en C.D.A., een convergentie, die in de politieke programma's haar weerslag heeft gevonden. Deze consequentie is er in mindere mate in de richting van de V.V.D. Wel moeten wij vaststellen, dat de problemen verbonden aan het streven naar een Rechtvaardiger Internationaal-Economische Orde steeds duidelijker naar voren komen. Niet slechts is er de fundamentele hinderpaal van het egoïsme der rijke landen. Daarnaast zijn er de belemmeringen gelegen in de interne structuren der arme

landen, die niet altijd de ontwikkeling bevorderen en de belemmering van de interne situatie in de rijke landen.

Er is niet te ontkomen aan een zekere bemoeienis vanuit de rijke landen met de verhouding binnen de arme landen. Wij concentreren onze bijstand op landen met zo'n structuur, dat de bijstand ook en vooral aan de armsten ten goede komt. Er is evenmin te ontkomen aan discriminatie tussen de arme landen. Sommige landen bieden zo weinig kansen, gegeven hun politieke structuur, dat samenwerking met hun regering zou neerkomen op collaboratie met een verkeerd regime.

Ontwikkelingssamenwerking is daarmee een echt politiek beleid. Steeds duidelijker blijkt ook, dat de arme landen geen egale groepering vormen. Dat blijkt wel, wanneer wij de economische belemmeringen voor het verkeer op onze markten van producten uit de arme landen wegnemen. Bovendien is er ons eigen interne probleem. Het offer, dat de rijke landen brengen ten aanzien van werkeigenheid in het belang van de industrialisatie der arme landen, is een offer dat binnen de rijke landen zeer ongelijkmatig verdeeld wordt. Naarmate ons werkloosheidsprobleem blijvend en dringender wordt, zal het verzet tegen zo'n offer groter worden. Wij zien dit reeds om ons heen. Daarbij komt dan natuurlijk nog de vraag van de houding van andere rijke landen.

Het begrip „offers brengen voor de ontwikkeling der derde wereld“ kan alleen zinvol gebruikt worden in het kader van een economisch bestel, waarin de solidariteit concreet gestalte heeft gekregen. In die zin vraagt een internationale economische orde, gekenmerkt door meer solidariteit ook een nationale orde, waarin die gedachte is uitgewerkt. Daarmee wil niet gezegd worden, dat wij af moeten zien van de ondernemingswijze productie. Wel dat wij oog hebben voor de grenzen ervan. Men kan de nota selectieve economische groei zien als een verkenning van die grenzen. Het zou niet verstandig zijn de verantwoordelijkheid voor het investeren over te nemen van de individuele ondernemer. De voordelen van ons stelsel verdwijnen en alleen de nadelen blijven, wanneer dat gebeurt. Terwijl ieder individueel ondernemersbesluit een riskant karakter draagt, dat hijzelf en zijn onderneming aan den lijve kunnen ondervinden, wanneer het misgaat, geldt dat collectief ondernemen neer zou komen op het nemen van een collectief risico, dat wij gezamenlijk nemen. Dit risico lijkt nog onaanvaardbaar groot. Vanuit dit standpunt zou er veel te zeggen zijn voor globale maatregelen boven specifieke op bedrijfstakken of ondernemingen gerichte maatregelen.”

Regionaal beleid

Ook het regionaal beleid kwam in de bijdrage van prof. Albeda aan de orde: „Van een moderne overheid mag gevraagd worden, dat zij het kader schept, waarbinnen de onderneming, haar eigen criteria volgend, functioneert overeenkomstig nationale prioriteiten. Kennisgeving van de arbeidsmarkt laat zien, hoezeer onder die nationale prioriteiten de regionale problematiek van betekenis blijft. Blootgesteld aan de

Internationale depressie komt de kwetsbaarheid van gebieden buiten de Randstad gelegen weer sterk naar voren. Het Noorden, Oosten en Zuiden hebben extreem hoge werkloosheidscijfers. Met name de snelle groei der werkloosheid in het Zuiden valt daarbij op. De situatie in Limburg is snel nèt zo slecht geworden als die in Friesland.

Het is deprimerend, vast te stellen, dat ons ambitieuze, naoorlogse regionale beleid toch niet in staat gebleken is een bedrijfsleven met voldoende weerstand in de regio's op te bouwen. De verschillende premie-regelingen zijn niet in staat geweest een eigenstandige industrie tot ontwikkeling te brengen. De regio's hebben een „spill-over“ economie gekregen, die alleen goed functioneert, wanneer de spanning elders zich in de regio's een uitweg zoekt. Toch is de kleinschalige economische structuur in de regio's bescherming waard. Daarvoor blijft een premieregeling onvoldoende te zijn. Met name nu de industrie, overeenkomstig Fourastié's ontwikkelingspatroon over de grootste groei heen is, wordt spreiding der dienstensector van steeds wezenlijker betekenis. Daarbij blijft de spreiding van rijksdiensten, ondanks alle bezwaren eraan verbonden, onmisbaar. De rol van de grotere steden daarbij blijkt steeds duidelijker naar voren te komen. Eigenlijk zou men wensen, dat Leeuwarden in het Noorden dezelfde kansen zou krijgen als Groningen met zijn Universiteit en industrie.”

Zuid-Afrika

Over het beleid in Zuid-Afrika zei prof. Albeda het volgende:

„Met de verkiezing van Carter als president van de V.S. zal de rol van Kissinger uitgespeeld zijn. Ook zijn opvolger zal weer geconfronteerd worden met onder meer het probleemgebied Zuidelijk-Afrika. Van Kissinger kan met in elk geval gezegd worden, dat hij kans gezien heeft de partijen in Rhodesië om de tafel te krijgen. Het lijkt niet zoveel twijfel of Zimbabwe zal de rij der Afrikaanse staten aanvullen, al is het op dit moment nog niet duidelijk of dit zal gebeuren met of zonder verder bloed vergieten. Maar voor de Zuidafrikaanse Republiek geldt, dat hoewel het regime gedooemd is te verdwijnen, het nog zeer machtig is en er nog geen wezenlijke symptomen zijn van politieke verandering. De Regering-Vorster reageert op het ontwaken (eindelijk) van de zwarte bevolking met te weinig maatregelen, die te laat komen. Het meer en meer doorbreken van de kleine apartheid is zeker toe te juichen. Maar de grote apartheid, die van de gekleurde meerderheden, in de industriële centra van de republiek buitenlandse arbeidskrachten wil maken, wordt in een

versnel tempo voortgezet.

De E.E.G., trouwens ook de V.N. hebben de nieuwe Republiek der Transkei terecht niet erkend. Een begrijpelijke en terechte reactie op het door illusies ingegeven beleid van afzonderlijke ontwikkeling, dat meer hypocriet wordt, naarmate echte verwezenlijking ervan verder van de realiteit verwijderd is. Want zelfs wat er aan goeds inziet: zelfbestuur voor een zwarte republiek, wordt vals, wanneer het doel, de bevestiging van het onthouden van burgerrechten aan de zwarten in de blanke gebieden, in aanmerking wordt genomen.

Met de snelle ontwikkeling binnen Zuid-Afrika wordt de gedachte van het terugtrekken der investeringen uit Zuid-Afrika als drukkend minder actueel. De Boycot der AmRobank is duidelijk meer gericht op de zogenaamde bewustwording van het publiek hier, dan op een beïnvloeding van Zuid-Afrika. Bovendien is de actie zo selectief, dat zij elke geloofwaardigheid mist. Maar de moeilijke vraag rijst: „wat dan wel“? Terecht verzet de Nederlandse regering zich tegen het complete isolement van de Republiek. Zo'n beleid voeren wij ook niet tegen andere verwerpelijke regeringen. Maar wat dan wel? Als de zekerheid bestaat, dat er een meerderheidsbewind komt, goedschiks of kwaadschiks, hoe bevorderen wij dan, dat het goedschiks kan worden?”

Europese Gemeenschap

Juist in een tijd van een economische stagnatie, zoals vandaag het geval is“, zei prof. Albeda, „zou de E.E.G. zijn waarde moeten bewijzen. Men krijgt echter de indruk, dat de Gemeenschap zich vooral bezighoudt met moeizame aanpassingen aan het groeiend écart tussen de economische voorhoede (West-Duitsland) en de achterhoede (Groot-Brittannië, Ierland en Italië). Het is duidelijk dat een nationaal industriebeleid onvoldoende is. Een nationaal anti-inflatiebeleid dreigt de mist in te gaan, wanneer andere E.E.G.-landen zo'n beleid of niet hebben, of wanneer het beleid in één der partnerlanden mislukt. De werking van een onvoettoelde Europese Gemeenschap kan men moeilijk gelukkig noemen.

Groot-Brittannië is onvoldoende geïntegreerd, om een eigen nationale economische crisis te voorkomen, maar voldoende geïntegreerd om de gehele Gemeenschap schade te berokkenen door de deplorabele toestand van zijn economie. Of anders gezegd het is voldoende geïntegreerd in Europa om als besmettingshaard te functioneren, maar onvoldoende om als zwakke provincie te worden meegenomen. Het is zorgelijk, dat een crisissituatie in enkele E.E.G.-landen eerder leidt tot scheuren in de gemeenschappelijke markt, dan tot een versterkte eenheid. Het is de vraag in hoeverre het plan voor directe verkiezingen in dat verband meer is, dan het versterken van de façade. De werkelijke inhoud blijft zwak. Daarmee wil niet gezegd zijn, dat er geen directe verkiezingen moeten komen. Wel, dat zulke verkiezingen symptoom zouden moeten zijn van een ontwikkeling in plaats van een dekmantel voor wat nog niet gebeurde”.

Bezinning

Nederland bevindt zich naar de mening van Albeda met geheel de Westelijke wereld in een ernstige economische crisis. Hij zei hierover: „In een opmerkelijk boek heeft mijn collega/geestverwant Bob Goudzwaard erop gewezen, dat de wortels van die crisis dieper gaan dan de economie. Dat zij reiken tot in onze laatste

griep?
slik nisylén
t zijn druppels
t is plantaardig
en t helpt!

levenswaarden. Hij ziet in het vooruitgangsgeloof, dat kapitalisme en communisme delen de grondoorzaak van de wijdverbreide crisis van ons economisch stelsel. Bij al onze zorgen der groei en werkgelegenheid blijkt het de moeite waard te vragen naar het waarom van de groei en het waartoe van de arbeid. Het zou wel eens zo kunnen zijn, dat zonder deze diepere bezinning zelfs de uitwendige symptomen van de crisis – stagnatie en werkloosheid – maar moeilijk oplosbaar zullen blijken. En dat in ieder geval zonder die bezinning fundamentele veranderingen, als die waarnaar dit kabinet streeft, oppervlakkig zullen blijken te zijn”, met deze woorden besloot prof. dr. W. Albeda zijn bijdrage aan de Algemene Beschouwingen in de Eerste Kamer.

Portret Aantjes op televisie

In de rubriek „Wat bezieft je?“ zal op dinsdag 30 november a.s. van 21.17 tot 21.35 uur via de NCRV-televisie op Nederland I een portret worden uitgezonden van de ARP-Tweede kamerfractieleider mr. W. Aantjes.

SPELREGELS VOOR ECONOMIE & POLITIEK

In dit boekje, dat uitgegeven is door de Stichting Kader- en Vormingswerk ARP, stelt de auteur, voormalig financieel-economisch specialist van de ARP-Tweede-Kamerfractie en sinds kort hoogleraar aan de Vrije Universiteit, dr. Arend J. Vermaat drie thema's aan de orde:

- Voldoet onze economische orde aan bijbelse normen?
- Groeien of versoberen?
- Ethiek en politiek, over zwart geld en andere kwalen.

Het geheel is rijk geïllustreerd met cartoons. Prijs per exemplaar f 3,50.

Bestellingen: Stort het verschuldigde bedrag op postgiro 89673 t.n.v. A.R. Partijstichting, Den Haag met vermelding van „Spelregels voor economie & politiek“.

Kunst: Helaas minimaal I

Het heeft jaren geduurd eer de ARP zich met kunst en cultuur bezighield. Geen van de verkiezingsprogramma's van vóór 1961 proclameerden iets over cultuur en kunst.

Behoudens uiteraard het hoofdstuk onderwijs. Als er al in die periode van tijd tot tijd over kunst en cultuur werd geschreven – en dat was het geval – viel dat onder de hoofdstukken: publieke eerbareid of publieke gemakkelijkheden. En dan nog met name over één kant van de zaak: toezicht vanwege de overheid. Zeker, in onze kring was er belangstelling voor cultuurpolitiek in de jaren 1934 en volgende. Maar die belangstelling was beperkt: jeugdwerk, volkscultuur, vrijetijdsovername, sport en recreatie, om enkele voorbeelden te noemen. Daar was wel een reden voor: de nuttigheid van één en ander was belangrijk voor de „kleine luiden“. Geen geld, geen tijd en naar men dacht, geen culturele zorgen.

Prof. Rookmaker is een van de mensen die voor ons de ogen op dit terrein heeft geopend. Hij wist duidelijk te maken dat kunst beslist niet een puur esthetische zaak is. Kunst is met al haar vezelen verbonden aan het volle menselijke leven. De kunst hangt op velerlei manieren samen met het leven van de man of vrouw die het kunstwerk maakte, maar ook de groep of de functie waarvoor ze bedoeld werd. Vandaag de dag constateert iedereen, dat b.v. de zgn. vormingstheaters

hieraan volop aandacht schenken. Theater is méér dan een esthetische zaak. De kunst blijkt zich en in het verleden en nu bovendien genesteld te hebben op de plaats van openbaring en levensovertuiging. De politieke gevoeligheden rondom een aantal gesubsidieerde vormingstheaters tonen dit overduidelijk aan.

Kunst: helaas minimaal II

Sinds 1963 – toen de ARP in haar programma naast de onderwijs-paragraaf ook een aparte cultuur-paragraaf invoegde, is er met positieve medewerking van de AR-fractie een actieve cultuur-politiek opgebouwd. Daarbij vaak voorafgegaan door de AR-fracties in de gemeenteraden en provinciale staten. Er is in die jaren getracht om te verwerklijken wat ons programma voorstond: de overheid heeft de taak om te bevorderen dat het door de cultuur voortgebrachte, binnen het bereik diende te komen van de burgers in al haar lagen = sociale spreiding. Toch blijkt nu dat in dat opzicht weinig tot werkelijkheid is gekomen. Hoezeer de minister van CRM vele miljoenen beschikbaar stelde om die doelstelling te realiseren.

Uit onlangs openbaar geworden resultaten van een wetenschappelijk onderzoek (door CRM betaald) bleek dat de Nederlanders nog steeds zonder kunst leven. De Nederlander doet met de kunst eigenlijk niets! Niet alleen voor wat de actieve kant betreft: „wie doet iets op de verschillende kunstterreinen“. Ook voor wat de passieve kant aangaat: „wie profiteert

van het aangeboden op de kunstterreinen dat met weinig of veel subsidie tot stand komt“. Globaal gesproken: rond 65% van de Nederlanders laat de kunst rustig naast zich liggen. Notabene: nog geen 10% van de Nederlanders maakt muziek. Men „doet er niet aan“ – zelfs heeft men vaak geen behoefte. Dat resultaat moet een schrikreactie veroorzaken menen wij. Enerzijds bij hen die wel de weg weten in de culturele sector. Maar ook bij hen die de verantwoordelijkheid voor het cultuur- en kunstbeleid dragen. Het grootste deel van de Nederlanders weet kennelijk niet wat zij aan waarden missen. Naar onze mening is één conclusie naar aanleiding van dit onderzoek zonder meer te trekken. Omdat wij daartoe geen „opvoeding“ hebben gehad, geen inzicht ons is bijgebracht, weten wij niet wat wij eigenlijk missen! Daar schuilt naar onze mening het draaipunt. Verdieping en verbreding (Prof. I. A. Diepenhorst heeft in 1958 hierop reeds de aandacht gevestigd) van cultuur en kunst is in feite alleen mogelijk via het onderwijs. Natuurlijk: opvoeding (via de gezinnen) is een realiteit, maar dit zet geen zoden aan de dijk nu vaststaat

dat bijna 2/3 van onze bevolking meent best zonder cultuur en kunst te kunnen!

De Tweede Kamer en de minister(s) zullen zich bij de begroting van CRM hierop moeten bezinnen. De vele miljoenen, die aan de kunst gegeven zijn, zijn in zekere zin zinloos als dit niet gepaard gaat met verdieping en verbreiding (sociale spreiding).

Kunst: helaas minimaal III

Wij willen er nogmaals op wijzen dat ook in AR-kring na 1963 kunst niet alleen een zaak van mool of van esthetica alleen is. Kunst is een vorm van openbaring – de maker wil iets zeggen. Het is naast een zaak van vakmanschap, ook een zaak van houding. „Een volk – aldus Ten Cate uit Leeuwarden – dat denkt zonder kunst te kunnen bestaan doet zichzelf tekort“. En het weet niet eens wat het mist. Met name in deze tijd van een, globaal gesproken, duidelijke welvaart, is het de roeping van de overheid die belangstelling te wekken.

Via de vele onderwijsmogelijkheden, waarbij wij ook nu de nadruk willen leggen op het feit dat de kunst zich vaak genesteld heeft op de plaats van een geloofsovertuiging. In plaats van een verantwoord integratie van geloof en kunst.

Het zou alvast een goede stap in deze richting betekenen als wij de „beschikking“ hadden over een christelijke kunstakademie of ook een (moderne) akademie voor Expressie door Woord en Gebaar.

Daar opgeleide docenten zouden in grote mate door onze scholen moeten

worden aangetrokken. Het zou een uitstekende opening maken naar de kant van de Nederlander toe, hen bij te brengen wat zij missen in een beleving van cultuur en kunst. **GAK**

PTT-kosten

Het is al vaker onderkend: PTT verhoogt zijn tarieven zodanig dat met name op de activiteiten van vele verenigingen daarvan een verlamdende uitwerking uitgaat. De verhoging van portokosten is van dien aard dat vaak extra contributievordering moet worden gevraagd. Schoolbesturen, partij-organisaties, culturele organisaties, vakverenigingen, zijn daarvan slechts een enkel voorbeeld. De PTT zal voor deze verhogingen zeker haar eigen waardevolle argumenten hebben. Maar om er bij voorbaat vanuit te gaan dat er beslist winsten ten behoeve van de schatkist moeten worden gecreëerd, is in elk geval een zeer omstrede zaak. Eén ding staat vast: het karakter van service-instituut lijdt daar ten zeerste onder. Momenteel is PTT bezig een nieuwe postcode voor te bereiden. Dat zal voor PTT zeker een stuk efficiëntie betekenen. Maar alweer dreigen bijkomende kosten afgewenteld te worden op de consument – onder meer op het organisatieleven. En wat te denken van de dan noodzakelijk geworden aanpassing van een in gebruik zijnde adresbestand-computer voor wat de „omscholingskosten“ betreft. Het verenigingsleven kan veel hebben, maar er komt ook een einde aan de rekkracht van het elastiek. Dit einde nu is duidelijk in zicht.

VAN AT TOT U

De zaak-Menten

Geen zaak heeft het Nederlandse volk in de afgelopen week zozeer beziggehouden als de zaak-Menten. De tegen hem gerezen verdenkingen riepen zoveel herinneringen op aan de moeilijkste periode uit ons volksbestaan en brachten zoveel leed weer tot hernieuwd of versterkt bewustzijn, dat deze reactie alleszins voor de hand liggend was.

In die omstandigheden kan het koele en afstandelijk aandoen, wanneer wordt gewezen op enkele formele regels die in de affaire niet buiten beschouwing kunnen blijven. Toch moet dit gebeuren, niet zozeer om de gedragingen van Menten te kunnen beoordelen alswel om de verantwoordelijkheid van de minister van Justitie rechtvaardig te kunnen beoordelen.

Dieptepunt

Dit zijn namelijk twee volstrekt verschillende zaken. De afsluiting over de gedragingen van Menten is bij de minister van Justitie niet minder groot dan bij welke andere Nederlander dan ook. Een oordeel over de politieke verantwoordelijkheid van de minister van Justitie dient dit ter voorkoming van ieder mogelijk misverstand uitdrukkelijk voorop te stellen. Anders lopen de beide zaken in elkaar over en wordt de verantwoordelijkheid over Menten afgeleid naar de minister.

Daarom was het dieptepunt in het parlementaire debat voor mij het moment waarop Drees kwasi-speels filosoferend een relatie suggereerde tussen de houding van de minister en het verdwijnen van Menten.

Dat de woordvoerder van de CPN het niet zo nauw nam met dit onderscheid en niets naliet om de affaire-Menten tot een affaire-Van Agt te maken, zal weinigen verwonderen. Dat echter ook de fractievoorzitter van een democratische partij zich daaraan schuldig maakte en zijn misstap zelfs na de ontstelde interruptie van de minister niet royaal herstelde, kan niet anders dan bedenkelijk worden genoemd.

Onderscheid in verantwoordelijkheid

Opmerkingen als van Drees doen het onderscheid vervagen tussen de politieke en de persoonlijke verantwoordelijkheid van een bewindsman. Ik realiseer mij, dat ook dit formeel en koel kan klinken, maar voor een billijk oordeel moet dit onderscheid wel worden gemaakt. Het ging niet om de persoonlijke verantwoordelijkheid van Van Agt, maar om de politieke verantwoordelijkheid van de minister van Justitie. Wanneer de persoonlijke verantwoordelijkheid in het geding was geweest, had daar niet Van Agt maar Den Uyl behoren te zitten. De fase in de zaak-Menten, waarop zich de kritiek (terecht) het zwaarst richtte, namelijk het tijdsverloop tussen het besluit tot arrestatie en de poging tot uitvoering van het besluit, was immers precies de periode waarin Den Uyl het ambt van minister van Justitie waarnam. Waar het echter gaat om de politieke verantwoordelijkheid is het juist, dat Van Agt zich niet op dit ad-interimaat beriep. Het is niet de heer Van Agt of de heer Den Uyl, die verantwoordelijk is, maar de minister van Justitie, ongeacht wie als zodanig fungeert. Het siert Van Agt dan ook dat hij die verantwoordelijkheid als minister onverkort op zich nam, al zou het zijn waarnemer niet ontsieren van de waardering ervoor met zoveel woorden blij te geven.

Grove onzorgvuldigheid

Het onderscheid tussen persoonlijke en politieke verantwoordelijkheid kan ook daarom niet worden gemist, omdat een minister onmogelijk vooraf alles zelf kan beslissen. Zijn politieke verantwoordelijkheid moet in de meeste gevallen achteraf functioneren. Dat er ernstige fouten moeten zijn gemaakt, is onbetwistbaar. En ook door de minister zelf met zoveel (en zelfs nog krachtiger) woorden erkend. Dat de minister zelfs in het debat (nog?) geen sluitende verklaring heeft kunnen geven van het tijdsverloop tussen het besluit tot de arrestatie en de poging tot uitvoering van het besluit, wijst op zijn minst op grove onzorgvuldigheid bij het Openbaar Ministerie.

Morele steun

Omdat de politieke verantwoordelijkheid zozeer aan de functie van een minister is

gebonden, kan de beleidsverantwoording tegenover het parlement ook alleen door hemzelf gebeuren. Iedere politicus op een verantwoordelijke post maakt momenten van de diepste politieke eenzaamheid door. Zo'n moment maakte minister Van Agt vorige week door. Hem in het debat te hulp snellen zou altijd zijn uitgelegd als zwakte van de minister en zou hem meer hebben geschaad dan geholpen. Er zijn trouwens ook andere manieren om de minister in zulk een situatie van solidariteit te doen blijken en hem moreel te steunen. Daarom ben ik bijvoorbeeld tijdens het debat vrijwel niet van mijn plaats geweest. Om diezelfde reden waren de ministers Lubbers en Duisenberg in de tegenover de regeringstafel gelegen diplomatenloge aanwezig.

Geen bijzondere rechtspleging meer

Nog op andere wijze dan ten aanzien van de ministeriële verantwoordelijkheid kunnen bij de oordeelsvorming over de zaak-Menten formele regels niet buiten beschouwing blijven, hoe formalistisch-juridisch dit begrijpelijkerwijs menigeen in de oren zal klinken. Iedereen zal het erover eens zijn, dat het geval-Menten een bijzonder, niet met gewone strafzaken vergelijkbaar geval is. Het gewone strafprocesrecht is dan ook eigenlijk voor oorlogsmisdadigers niet geschikt, zoals ook blijkt uit de opvatting van prof. Rueter. De minister had dan ook beter gewoon over Menten kunnen spreken, dan over M. te B., want dit suggereerde – hoezeer ook onbedoeld – te zeer dat het om een gewone strafzaak zou gaan en dit wakte onnodige en voorspelbare irritatie. Iedereen voelt aan dat het geval-Menten het beste volgens de regels van de Buitengewone Rechtspleging behandeld zou kunnen worden. Deze vorm van rechtspleging (met o.a. afwijkende

regelingen voor arrestatie en gevangenhouding) is echter afgeschaft en de behandeling van nieuwe nog aan het licht komende oorlogsmisdaden werd daarbij aan de gewone rechter opgedragen. Er werden wel bijzondere bepalingen gemaakt voor de strafbaarheid van oorlogsmisdaden, maar voor de procedure gelden de gewone strafprocesregels. De justitie kan dan ook niet anders dan de regels van het geldende recht strikt in acht nemen. Dit heeft bijvoorbeeld gevolgen voor de waarborgen waarmee een arrestatie moet worden omgeven. Dat er vier dagen zijn verlopen tussen het besluit tot arrestatie en de poging tot uitvoering van het besluit is een grove onzorgvuldigheid. Dat bij het besluit tot arrestatie te formalistisch is te werk gegaan is echter niet gebleken. Er is weinig fantasie voor nodig zich voor te stellen hoe het oordeel van de Tweede Kamer over het beleid van de minister zou zijn geweest, indien tot in hechtenisneming was overgegaan op gronden die daarna door de rechter als onvoldoende zouden zijn aangemerkt. De woordvoerder van de VVD kan nu wel zeggen dat dit dan niet de verantwoordelijkheid van de minister maar van de rechter is, zij zal zelf niet geloven dat de minister dan niet zou zijn verwteten dat hij in dit geval (juist in dit geval!) het risico van invrijheidstelling niet had mogen lopen en eerst had moeten zorgen voor afdoende bewijsmateriaal alvorens tot arrestatie werd overgegaan.

Prijs voor de rechtsstaat

Het recht moet in een rechtsstaat gerealiseerd worden via de formele rechtsregels. Zij maken zelfs deel uit van het recht. Zij zijn de waarborg tegen willekeur. Daar zijn risico's aan

verbonden, soms (zoals in dit geval) grote risico's. Zij zijn echter onvermijdelijk terwille van de rechtszekerheid, die onderdeel van de rechtvaardigheid uitmaakt. In theorie zal er weinig verzet zijn tegen de opvatting dat het beter is tien schuldigen vrijuit te laten gaan dan één onschuldige gevangen te houden. In de concrete praktijk kan deze regel echter zeer hard aankomen. Het is een prijs die wordt betaald voor de rechtsstaat. Ongetwijfeld is het in dit geval een zeer hoge prijs. Toch moet worden bedacht dat niet in de laatste plaats het herwinnen en herstellen van de rechtsstaat de inzet van de oorlogsoffers zijn geweest.

Getuigenissen

Er is reden tot ernstige kritiek op de gang van zaken. Tal van vragen wachten nog op een antwoord. De verantwoordelijkheid van de minister mag niet tot een persoonlijke worden uitgebreid, maar evenmin behoort of behoort op zijn politieke verantwoordelijkheid te worden afgedongen. Wat echter niet mag, is de minister een tekort aan emotionele betrokkenheid bij het nog zo naschrijnende oorlogsgeschied aanwrijven. Het tegendeel is het geval, zoals in de Brandpunt-uitzending gedurende de avondpauze van het Kamerdebat uitdrukkelijk werd getuigd door de vertegenwoordigers van de oorlogsslachtoffers, door de woordvoerder van de joodse oorlogsslachtoffers (het Auschwitzcomité) in het bijzonder.

Aantjes

GEDEELDE VERANTWOORDELIJKHEID

Dit boekje bevat de belangrijke redevoeringen, uitgesproken tijdens de voorjaarspartijraad van 10 april j.

■ de rede van H. A. de Boer
„Om een CDA met karakter“

■ de rede van mr. W. Aantjes
„Delen in verantwoordelijkheid, werk en offers“

Tevens is opgenomen de tekst van de resolutie over één CDA-lijst.
Umvang: 32 pagina's, geïllustreerd.

Prijs f 3,- per exemplaar.

Bestellingen

Stort het bedrag op postgiro 89673F T.N.V. AR-Partijstichting, Den Haag.
met vermelding van „Gedeelde verantwoordelijkheid.“

De verdwijning van Menten in de Tweede Kamer

Door Mr. G. C. van Dam, ARP-Tweede-Kamerlid

De Tweede Kamer heeft in het debat op 18 november over de verdwijning van de van verschillende kanten van oorlogsmisdaden beschuldigde Menten een goede kans verspeeld om via de televisie aan het Nederlandse publiek een goed beeld van haar optreden te geven. Van een gedachtenwisseling was soms helemaal geen sprake; het leek soms zelfs wel alsof de minister de „verdachte” was. „Verdacht” vanwege de rol, die KVP-politici meer dan 25 jaar geleden in de zaak-Menten zouden hebben gespeeld.

Verdacht

„Verdacht”, omdat hij destijds pleitte voor vrijlating van de „Drie van Breda” omdat hij een uitzichtloze gevangenhouding moeilijk in overeenstemming kon brengen met de beginselen van de rechtsstaat. Daarbij kwamen de ergernis en de woede, gewekt door de ontsnapping van Menten, die zich op zijn hoofd ontladden. Voorts had de minister zich te verantwoorden over het doen en vooral het nalaten van het Openbaar Ministerie (O.M.), waarvoor de minister uiteindelijk wel de verantwoordelijkheid draagt, maar dat met name bij de uitvoering van zijn arbeid een grote mate van zelfstandigheid en onafhankelijkheid betracht en ook moet betrachten. Een van de politiek verantwoordelijke minister zo onafhankelijk mogelijk O.M. is een steunpilaar van ons democratisch rechts- en staatsbestel. In de Bloemenhove-affaire wist de Minister deze onafhankelijkheid enige malen krachtig en met succes staande te houden. Nu het O.M. zware fouten had gemaakt met een zo fataal gevolg als de verdwijning van Menten, kwam in dit geval de relatie Minister-O.M. zodanig onder spanning te staan, dat de Minister niet anders kon dan zijn afkeuring duidelijk laten blijken.

Weinig begrip

In hoeverre speelde een rol, dat niet alleen de Minister van Justitie maar tevens de toekomstige lijsttrekker van het CDA zich moest verantwoorden? Voor het kernprobleem, waarmee het O.M. worstelde, bestond in de Kamer weinig begrip. Het O.M. had enerzijds te maken met het wettelijk vereiste, dat voldoende en volwaardig bewijsmateriaal voorhanden moet zijn, wil het iemand als verdachte in arrest kunnen stellen. Het gaat in de zaak-M. om feiten in het verleden en in het buitenland gepleegd. Dat maakte het „rond krijgen” van het bewijsmateriaal extra moeilijk. Een voorlopige vrijheidsbeneming die wegens onvoldoende bewijs door de rechter weer zou worden opgeheven was het ene risico, dat het O.M. liep.

Grondrecht

Het andere was een voortijdige verdwijning. Er was veel publiciteit geweest en het ging om een gewiekste potentiële verdachte, die de gang van

zaken goed kon volgen en voor zich zelf kon vaststellen, of de grond onder zijn voeten niet te heet aan het worden was. Of hij bij de bepaling van het tijdstip van verdwijnen hulp heeft gehad, zal nog moeten worden vastgesteld in het kader van het in gang zijnde onderzoek naar het verloop van zaken in de week voor zijn vlucht.

Veronderstel, dat de eerstgenoemde mogelijkheid zich had voorgedaan en M. in vrijheid gesteld had moeten worden; zou de Kamer dan vol begrip geweest zijn?

De bescherming van burgers tegen vrijheidsbeneming zonder voldoende grond is hoe dan ook een grondrecht, waarmee het O.M. heel zorgvuldig heeft om te gaan en dat door de Kamer in alle gevallen met respect moet worden behandeld; ook wanneer het mensen betreft, waarvan te vrezen is, dat zij zich aan de ergste misdaden hebben schuldig gemaakt. Daaraan is een rechtsstaat herkenbaar.

Jammerlijk gefaald

Het spanningsveld waarbinnen het zijn moeilijke werk moest doen onthief het O.M. uiteraard niet van de zorgvuldigheid, die het had te betrachten, maar evenmin van de plicht om op de man, om wie het alles tenslotte was begonnen, eventueel de hand te kunnen leggen. Wat dat betreft heeft het O.M. jammerlijk gefaald. Dat falen heeft de Minister zonder voorbehoud toegegeven, hetgeen in het verleden niet vaak is voorgekomen.

Hoe moet dit toegeven van het falen van het O.M. nu worden gezien in relatie met de verantwoordelijkheid van de Minister van Justitie, die zich ook tot de feits en gestes van het O.M. uitstrekt? „Verantwoordelijk” betekent „verantwoording schuldig zijn”; het betekent niet, dat alles wat onder de verantwoordelijkheid van een bewindsman wordt gedaan „als door hem zelf gedaan” kan worden beschouwd. De Kamer heeft dan ook aan het falen van het O.M. geen zodanige consequenties kunnen verbinden, dat de Minister daardoor zijn politieke leven in gevaar gebracht behoefde te zien. Voor het laatste zou een uitspraak van de Kamer, waarin zij in algemene zin gebrek aan vertrouwen in het beleid van de Minister

In deze zaak zou hebben uitgesproken, nodig zijn geweest. Zover is het 18 november niet gekomen. De parlementaire discussie is echter nog niet geëindigd. Zij zal vrij zeker een vervolg hebben wanneer het rapport van de Amsterdamse procureur-generaal over de gebeurtenissen voorafgaande aan de verdwijning van Menten gereed is. Dit rapport is op de termijn van enkele weken te verwachten.

Rapporten

Er komen nog meer rapporten. Eén naar aanleiding van een wetenschappelijk onderzoek, dat de zaak-Menten van 1945 tot de zomer van 1976 bestrijkt en een nota van verantwoording over het strafrechtelijk onderzoek, dat de afgelopen zomer opnieuw ter hand was genomen. De drie chr.-democratische fracties zijn in het debat met hun kritiek terughoudend geweest. Die kritiek betrof in hoofdzaak het optreden van het O.M. Voorts waren van belang de contacten van de hoofdamtaren van het

departement van Justitie met het O.M. Naar de Minister uiteenzette, waren deze niet van uitzonderlijke aard geweest. De Minister had, in verband met het risico van een eventueel nog niet voldoende gemotiveerde arrestatie van Menten het O.M. de verzekering gegeven, dat hij in dat geval het O.M. zou dekken. Deze verzekering hield een algemene instemming van de Minister met een eventuele arrestatie in. Het was begrijpelijk, mede gelet op de rol, die het Ministerie speelde bij het verzamelen van materiaal in het buitenland en op de publiciteit rondom de zaak-Menten, dat het O.M. voeling met het Ministerie hield. De vraag: wanneer arresteren? was een beleidsvraag van het O.M. zelf. Op het risico van de ontvluchting hebben de topambtenaren van Justitie het O.M. uitdrukkelijk gewezen. De overblijvende vragen rondom het optreden van het O.M. met het fatale gevolg van de vlucht moeten in het in gang zijnde onderzoek worden beantwoord.

Bijdrage Van Dam in eerste termijn aan het Tweede-Kamerdebat over de verdwijning van Menten namens de fracties van K.V.P., C.H.U. en A.R.P.

In het bijzonder op een dag als deze en in een zaak, als waarover wij nu spreken, kunnen wij er eens te meer dankbaar voor zijn, dat wij leven in een democratisch land, waar zaken als deze in de volle openbaarheid van alle kanten in deze Kamer aan de orde komen. Ook via radio en T.V. kan Nederland om zo te zeggen hier present zijn.

Het gaat om een zaak die ons volk diep beroert. Een zaak die verband houdt met het onmeetbare leed van miljoenen mensen, ondergaan in één van de donkerste perioden uit onze wereldgeschiedenis. Maar ook met leed, dat velen onder ons nu nog, dertig jaar later, met zich meestersen. Wij willen duidelijk tot uitdrukking brengen, dat onze gedachten naar hen uitgaan, nu zij opnieuw van aangezicht tot aangezicht komen te staan met wat zij wel buiten hun herinnering zouden willen bannen, maar

wat zij niet vergeten kunnen.

Politieke verantwoordelijkheid

Wij handelen vandaag niet over de zaak-M., maar in verband met de zaak-M., zoals op de agenda staat. Wij handelen over het feit, dat M. zich heeft kunnen onttrekken aan zijn arrestatie. Wij spreken daarover in relatie met de politieke verantwoordelijkheid van de Minister.

Een centrale rol speelt de verantwoordelijkheid van het Openbaar Ministerie als de instantie, „bijzonderlijk belast met de handhaving der wetten, met de vervolging van alle strafbare feiten....” De uiteenzetting van de Minister liet voor het overgrote deel niet aan duidelijkheid te wensen over. Het is een vrijwel uniek feit, dat een minister spreekt over fouten van het O.M., zoals deze minister heeft gedaan. Naar de mening van onze fracties is daarvoor zeker reden. Zij verwachten, dat niets zal worden nagelaten om het ingezette onderzoek

WUDDA ZWET
ORANJEWOUD
Vraagt nieuwe prijscourant

Critiek miste doel

Heeft de Minister in deze zaak gefaald? Uit het vorenstaande zal duidelijk zijn, dat wij deze vraag ontkennend beantwoorden. De hoofdaanval van de Kamer richtte zich op feiten die op zich zelf van belang waren, maar waarvoor de Minister niet rechtstreeks verantwoordelijk kon worden gesteld. De omstandigheid, dat de Minister niet alle informatie terstond kon verstrekken, waarom de Kamer vroeg, mocht reden voor kritiek opleveren, maar niet van een kaliber als de Kamer in stelling bracht. Het heeft bij toeschouwers bevreemding gewekt, dat op deze kritiek vanuit de drie chr.-democratische fracties niet of nauwelijks is gereageerd. Daartegenover staan reacties van anderen, die met de eigen beleving stroken, dat zij zich terecht van interrumpere hebben onthouden, omdat het voor iedereen duidelijk was, dat de overtrokken kritiek doel miste en daarom geen bestrijding behoefde.

Vertrouwen blijft

De drie chr.-democratische fracties konden deze kritiek van andere fracties dan ook allerminst delen en zagen overigens geen enkele aanleiding hun vertrouwen in zijn beleid aan de Minister van Justitie te onttrekken.

Holwerda-Zonen

DOKKUM 0 5190-5290-2500
LELYSTAD 0 3200-3400 en 1000

Alle transporten
BINNEN- EN BUITENLAND

SPECIALAAL
VERHUIZINGEN
Meubeltransporten

naar de gebeurtenissen van de afgelopen week tot duidelijke resultaten te brengen en dat eventuele passende maatregelen zullen worden genomen. Op die wijze vervult, voor wat de uitvoerende taak van het O.M. betreft, de Ministeriële verantwoordelijkheid haar functie.

Nadere opheldering

Op enkele niet onbelangrijke punten is opheldering nodig. Dat betreft de mededeling dat de hoofdofficier na raadpleging van het departement besloot tot arrestatie.

Zou de Minister de rol van de departementstop in dezen nader willen toelichten en tevens de verantwoordelijkheid van de departementale top zelf die erbij betrokken was, zulks in relatie met de verantwoordelijkheid van de bewindsman zelf?

Een vraag hiermee verband houdend is of de bedoelde departementstop heeft geweten van de tijdsruimte, die tussen het besluit tot arrestatie en de poging tot arrestatie werd gelegd. Waarom die tijdsruimte? Wil de Minister dat nog nader toelichten? Was tenslotte de Minister zelf van de besluitvorming van donderdagavond incl. die tijdsruimte op de hoogte?

Verworvenheden

Ons rechtsbestel, ons staatsbestel zijn kostbare verworvenheden, waarop in deze dagen weer de publieke belangstelling is geconcentreerd. Wij zullen er hopelijk met ons allen in slagen de waarde ervan duidelijk aan ons volk over te brengen.

BON

Naam:

Adres:

Woonplaats:

Wenst abonnement

Wenst proefnummers

Adres: Ned. Gedachten, antwoordno. 66, Den Haag. Géén postzegel.

Abonnementsprijs f 12,50 per half jaar.
Jongeren/studenten abonnement f 7,50 per half jaar.

**NEDERLANDSE
GEDACHTEN**

veel gelezen, veel geciteerd.

CDA-Prioriteit: Strijd voor Mensenrechten

De moord op Alvaro Balbi is door Amnesty International in de publiciteit gebracht om de wereldopinie te richten op de mens- en God-onterende toestanden in Uruguay, een land met nog geen 3 miljoen inwoners in Latijns Amerika. Van Chili en Brazilië is wel bekend, dat het regime aldaar een mensenleven niet met respect beziet. Helaas schrijft het fascisme in Latijns Amerika voort. Vormde Argentinië nog lang een vluchthaven voor vele vervolgd, sinds de staatsgreep van maart 1976 is ook de situatie daar benard.

Nieuw Nazisme

Op 7 juli jl. nam het Europees Parlement een resolutie aan, waarin het zijn verontwaardiging uitsprak over de moord op *Gutiérrez Ruiz*, de laatste president van het parlement van Uruguay, die eind vorig jaar nog een speech had gehouden in het kader van het Europees Parlement. Vermoord in Argentinië... Een uit Argentinië gevluchte vakbondsleider overhandigde mij onlangs een lange lijst van vrienden, waarachter stond: vermoord of spoorloos verdwenen.... Is het zo vreemd dat de bekende Braziliaanse bisschop Dom Helder Camara onlangs sprak over een nieuw nazisme, dat zich in Latijns Amerika aan het vestigen is? Ook de bisschoppenconferentie van Latijns Amerika sprak zich in maart van dit jaar bezorgd uit over de toename van militaire regimes en protesteerde tegen de martelpraktijken in Chili, Brazilië, Uruguay en Argentinië.

Protest

Het is niet zo vreemd dat de rechtse dictators het vooral gemunt hebben op progressieve politici en vakbondsleiders. Zij immers vertegenwoordigen de massa van de bevolking in een strijd voor een ander, meer rechtvaardige maatschappelijke structuur. In deze strijd voor sociale rechten zijn de meer traditionele rechten zoals vrijheid van meningsuiting en vergadering belangrijke instrumenten. Deze worden dan ook in een dictatuur direct teruggebracht en zij die dóórgaan, die daadwerkelijk solidair willen zijn, worden gepakt en niet zelden vermoord.

Wij protesteren tegen deze brutalisering en de-humanisering van de samenleving, maar het is goed om te bedenken dat een strijd hier tegen vooral ook oog moet hebben voor de samenhang der dingen. De 5e Assemblée van de Wereldraad van kerken (Nairobi) heeft dit goed geformuleerd:

„In ons werk voor de rechten van de mens zijn wij vaak geneigd eerder de symptomen dan de grondoorzaken te lijf te gaan. Terwijl wij ons moeten inzetten voor beëindiging van specifieke schendingen van mensenrechten, zoals

Door Mr. J. N. Scholten
Tweede-Kamerlid ARP

martelpraktijken, moeten wij in gedachten houden, dat onrechtvaardige sociale structuren, die b.v. tot uiting komen in economische uitbuiting, politieke manipulatie, militaire machtsuitoefening, klasseheerschappij, de voorwaarden scheppen, waaronder mensenrechten worden geschonden. Inzet voor de rechten van de mens betekent daarom ook aanpak van de grondslagen van een samenleving zonder onrechtvaardige structuren.”

Centraal thema

Terecht behoort de zaak van de mensenrechten tot de centrale thema's van het Nederlands buitenlands beleid. De invloed van dat beleid moet echter niet worden overschat. In hun memorie van toelichting op de begroting wijzen de vier bewindslieden van het Departement van Buitenlandse Zaken op de smalle marges, waarbinnen ook dit beleid zich moet afspelen.

Aan het einde van deze kabinetsperiode staand moet echter gezegd worden, dat de bewindslieden de smalle marges van hun mogelijkheden goed hebben benut en in de internationale wereld terzake een vooraanstaande rol hebben gespeeld. Ik denk m.n. aan het werk binnen het verband van de Verenigde Naties en aan de activiteiten op de Conferentie voor Vrede en Samenwerking in Europa (Helsinki). De A.R.-staatssecretaris Kooymans heeft op beide terreinen zeer verdienstelijk werk verricht! Tezamen met Zweden heeft Nederland vasthoudend geijverd voor een Verklaring tegen het martelen, die het vorig jaar door de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties werd aangenomen. Het gaat er thans om deze verklaring door te laten werken in de harde praktijk. We stuiten daarbij op veel verzet. Immers in meer dan 100 landen wordt gemarteld zoals Amnesty International de wereld heeft bekendgemaakt. Er zijn krachten aan het werk om deze organisatie en andere z.g. niet-gouvernementele organisaties (N.O.G.) de mond te snoeren; m.n. de Sovjet Unie en Iran zijn in dit opzicht actief.

Minimum-normen

Weinig schot zit er nog in een andere zaak t.w. de pogingen om binnen de Verenigde Naties te komen tot een Declaratie gericht tegen godsdienstige onverdraagzaamheid en discriminatie. Bij de V.N.-commissie voor de rechten van de mens is een door Nederland en Zweden ingediende ontwerp-tekst in behandeling maar er wordt aan deze zaak door het overgrote deel van de landen geen prioriteit verleend. In het debat heb ik erop gewezen dat ook

CDA en Vluchtelingenbeleid

Tijdens het debat over de begroting van Buitenlandse Zaken is namens de CDA-fracties gesproken over de vaak hopeloze positie van vele vluchtelingen, die letterlijk worden bedreigd door de klauwen van een gewelddadige dood. Gewezen is onder meer op de moeilijke situatie in Latijns Amerika, waar niet meer volstaan kan worden aan het traditionele uitgangspunt, dat iedere regio zijn eigen vluchtelingen opvangt. Dit legt een bijzondere verantwoordelijkheid op West-Europa. Namens het CDA is de Regering gevraagd in het raam van de Europese samenwerking tot een meer gecoördineerde aanpak te komen, waarbij gewezen is op een tweetal resoluties die onlangs door het Europees Parlement zijn aangenomen. Nederland doet, zeker in verhouding tot andere landen, veel voor vluchtelingen. De Hoge Commissaris voor de Vluchtelingen van de V.N. heeft grote waardering voor het Nederlands beleid. In het debat is namens de CDA-fracties ook duidelijk en bij

herhaling waardering voor het beleid naar voren gebracht. Gebleken is echter ook dat het Nederlandse vluchtelingenbeleid „een druppel op de gloeiende plaat” is, wanneer we letten op de sterk verslechterende situatie voor vluchtelingen op de wereld. M.n. ook voor mensen in Latijns Amerika. Velen kloppen op onze deur en velen doen dit tevergeefs.... De Nederlandse opname-capaciteit is niet toereikend om aan dit diep menselijke vraagstuk het hoofd te bieden. Naar wel zullen we ons steeds weer de vraag moeten stellen of we méér kunnen doen. Voor zelfvoldaanheid is geen plaats. Niet of we méér doen dan een ander is de belangrijke vraag, maar of we lettend op de nood van anderen ons tot het uiterste hebben ingespannen. Goed vluchtelingenbeleid gaat gepaard met offers van onze eigen samenleving en van onszelf. Laten we dan niet te snel tevreden zijn. Ook hier ligt een kenmerk van Christen-Democratische Politiek.

de zaak van de mensenrechten niet losgemaakt kan worden van de traditie van een volk. Van Latijns Amerika mag je dan - vanwege een lange christelijke beschaving - meer verwachten dan van een willekeurig Afrikaans land. Maar er zullen toch minimum-normen moeten zijn, die door een ieder in acht moeten worden genomen. De vraag is hoe dit aspect in concreto in het buitenlands beleid kan worden verwerkt, waarbij ik ook denk aan de ontwikkelingssamenwerking.

Oost-west en de mensenrechten

De conferentie voor Vrede en Samenwerking van Europa (CVSE) heeft het mogelijk gemaakt, dat bepaalde humanitaire aangelegenheden ter discussie kunnen worden gesteld, die daarvoor nauwelijks bespreekbaar waren. Ik denk dan aan de gemaakte afspraken over vrijer verkeer van personen, ideeën en informatie. Er is sinds Helsinki nog niet veel veranderd en dat kan ook niet. Ontspanning is een langdurig proces en Helsinki is slechts een onderdeel van dat proces. Het Europees continent is door de CVSE niet ineens veranderd. Er is wel iets gebeurd m.n. op het terrein van de informatie, maar het is allemaal nogal beperkt.

Volgend jaar wordt er een z.g. Toetsingsconferentie te Belgrado gehouden, waar de slotakte van Helsinki zal worden gelegd naast de resultaten. De Nederlandse Regering zal deze conferentie gebruiken om de uitvoering van Helsinki te bevorderen. Zij gaat met een positieve houding naar Belgrado en dat is een goede zaak, te meer daar deze houding gepaard gaat met waakzaamheid

Alvaro Balbi, vader van 4 kinderen, opgepakt op straat en gebracht naar een keurige villa met een bordje „Dirección de Información Inteligencia no 6 de la Policía”. Daar bleef hij 2 dagen, toen was hij dood. Doodgemarteld.

hier een kenmerk van goede politiek, wil de zaak niet overspeeld worden.

Goed perspectief

De laatste behandeling van de begroting voor Buitenlandse Zaken van het kabinet-Den Uyl ligt achter ons. De dagbladen besteedden de grootste aandacht aan een tweetal blikvangers. Dat was het Cultureel Verdrag met Zuid-Afrika en de hulp aan Cuba. Belangrijker lijkt mij dat tijdens de debatten is gebleken dat er een grote mate van overeenstemming was tussen de beleidsinzichten van de Ministers Van der Stoep en Pronk en de Staatssecretarissen Kooymans en Brinkhorst enerzijds en de CDA-fracties anderzijds. Dat geeft perspectief voor een voortgezette samenwerking na 25 mei 1977 tussen socialisten en christen-democraten.

Brandend actuele uitgaven

„Van Woudschoten tot Hoogeveen”. In 160 pagina's alles over de geschiedenis van het CDA. Tientallen foto's en spotprenten. Prijs f 5,95.

„Politiek? Kom nou!” In deze serie verscheen de 2e lesbrief maatschappijleer over Liberalisme, Socialisme en Christen-democratie. Geschikt voor vakken maatschappijleer, geschiedenis en godsdienst. Prijs 1 ex. f 1,-, 2/5 ex. f 0,75 per ex.; 5/9 ex. f 0,65 per ex.; 10/24 ex. f 0,45 per ex.; 25 en meer ex. f 0,30 per ex.

„Onder hamer en sikkel”. Actuele informatie over kerk, politiek, economie en rol van het leger in Oosteuropa. Veel foto's en cartoons. Prijs f 5,- per ex.

„Gedeelde verantwoordelijkheid”. In handzaam formaat, geïllustreerd, toespraken en tekst CDA-resolutie van de voorjaarspartijraad 1976. Prijs f 3,- per ex.

Bestellingen: stort het verschuldigde bedrag op postgiro 89673 t.n.v. AR-Partijstichting, Den Haag, m.v.v. titels en aantallen.

Borstbeeld Gerbrandy in Tweede Kamer

Op 14 oktober 1976 onthulde Koningin Juliana in Sneek een standbeeld van de Nederlandse minister-president in oorlogstijd, prof. mr. P.S. Gerbrandy.

Een nationaal monument, een nationale figuur waardig. De partijraad van de ARP besloot op 13 november te bewerkstelligen, dat in de Tweede Kamer een borstbeeld van Gerbrandy wordt geplaatst. Daar staan reeds beelden van tal van nationaal Nederlandse politici als H.M. Koningin Wilhelmina, Thorbecke, Groen van Prinsterer, Troelstra, Nolens Johan de Wit, De Savornin Lohman, Schaepman, enz. Het AR-partijbestuur deed dit voorstel, dat door de partijraad met instemming werd begroet, omdat het meent, dat langs die weg de ragedachtenis van een groot Nederlander kan worden gediend.

Onder zeer moeilijke omstandigheden gaf

hij leiding aan de Nederlandse regering in ballingschap.

Een parlement kon niet meer functioneren. Het was Gerbrandy's rotsvaste overtuiging dat een volk in vrijheid moet kunnen beslissen voor wat wel of niet moet gebeuren. Een parlementaire democratie is daarvoor onmisbaar.

Bijdrage

Een borstbeeld van Gerbrandy in de Tweede Kamer is ook een symbool van Nederlands' strijd tegen tirannie en onderdrukking.

Om dat mogelijk te maken roepen wij u op een bijdrage voor het borstbeeld over te maken op giro 89673 t.n.v. ARP, Den Haag; onder vermelding „borstbeeld Gerbrandy”.

HOUT-EN
METAAL-
BEWERKINGS-
MACHINES
VAN DER SPEK
ROTTERDAM - TEL. 27.97.55.
WOLPHAERTSBOCHT 214

NEDERLANDSE GEDACHTEN

Weekblad van de A.R.P. Evangelische volkspartij
Waarin opgenomen Ad Rem (officieel orgaan Arjos)

onder redactie van:
G. A. Kleff (voorzitter)
G. F. Ph. de Boer
H. W. van den Brink
D. Corporaal
mevr. T. van Gelder-de Boer
dr. W. de Kwaadsteniet
mr. C. van de Wetering
N. M. Hogeland
(redactie-sekretaris)

Adres van redactie, advertenties en administratie:
Dr. Kuyperstraat 3,
's-Gravenhage,
tel. (070) 46.96.20,
giro 89673.

Abonnementsprijs:
f 12,50 per halfjaar.
Giro 89673 ten name
van de A.R. Partijstichting
te 's-Gravenhage
Losse verkoop f 0,85

Studenten/jongeren
abonnement
f 7,50 per halfjaar.
Advertentie-exploitatie:
020-24.91.12.

ARP-kandidaten Tweede-kamerverkiezingen mei 1977

1. mr. W. Aantjes - Utrecht

2. mevr. J. van Leeuwen - Zoetermeer

3. drs. J. de Koning - Voorschoten

4. drs. J. Boersma - Zeist

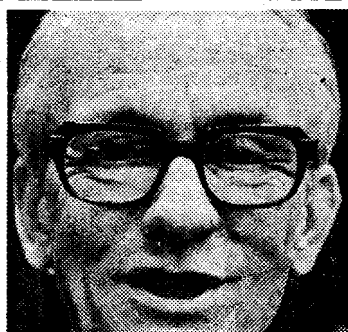
5. M. W. Schakel - Hoornaar

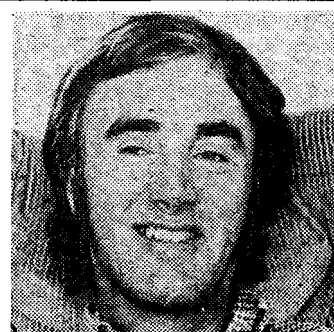
6. dr. A. Veerman - Rijswijk (Z.-H.)

7. mr. dr. P. H. Kooymans - Wassenaar

8. mr. G. C. van Dam - Den Haag

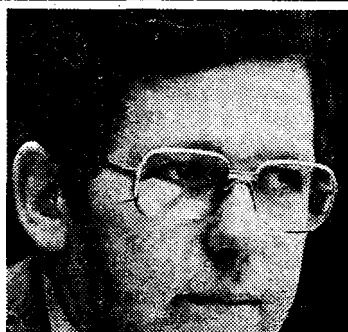
9. H. A. de Boer - Santpoort

10. drs. B. Beumer - Hoogezand

11. mevr. J. G. Kraayeveld-Wouters - Heerhugowaard

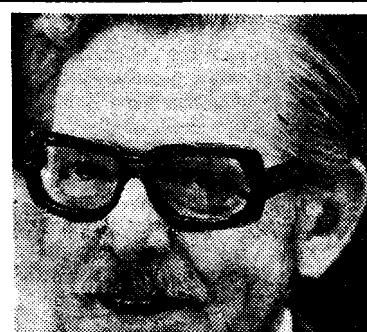
12. J. van Houwelingen - Putten

13. mr. J. N. Scholten - Andel (N.-Br.)

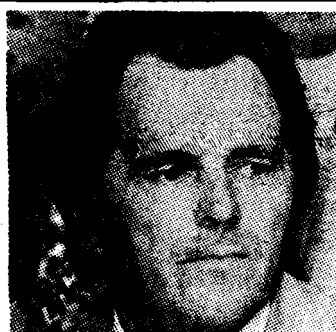
14. dr. S. Faber - Hardegarijp

15. dr. W. de Kwaadsteniet - Rotterdam

16. drs. N. Beinema - Middelburg

17. L. de Graaf - Utrecht

18. F. Borgman - Aalsmeer

19. dr. B. de Vries - Krimpen a/d IJssel

20. mr. J. Buikema - Hengelo

21. drs. H. C. Couprie - Gouda

22. mevr. dra. F. J. Laning-Boersema - Den Helder

23. drs. E. Heerma - Amsterdam

24. W. de Graaff - Zoetermeer

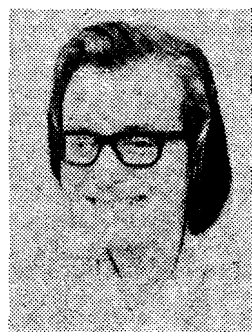
25. G. van Dongen - Gouda

26. J. van Noord - Dwingeloo

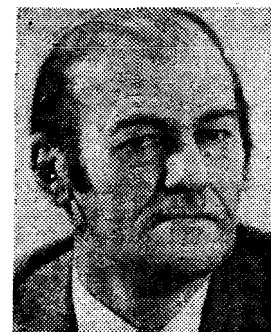
27. dr. H. van Ruller - Voorburg

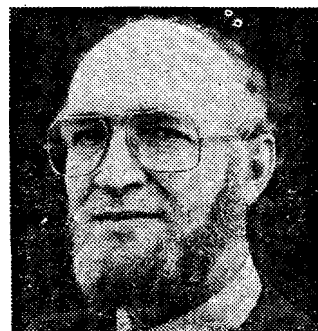
28. drs. G. H. Terpstra - Utrecht

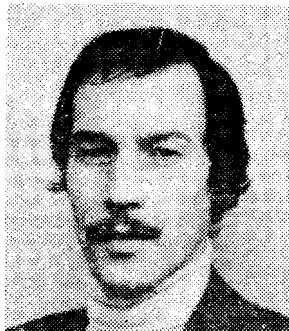
29. mevr. J. R. H. May-Weggen - Apeldoorn

30. drs. G. A. de Boer - Amersfoort

31. S. P. Hoekstra - Leeuwarden

32. B. Enserink - Dinxperlo

33. mr. H. Drost - Den Haag

34. mevr. A. J. Verhoog-Bokma - Waarland

35. drs. J. Achterstraat - Badhoevedorp

Stadsvernieuwing, een opdracht

Door drs. J. J. A. Scholten, hoofd afd.
Stadsontwikkeling Gemeente 's-Gravenhage

Stadsvernieuwing is geen activiteit van de laatste tijd, maar een proces van alle tijden. Wel is het probleem de laatste jaren sterk in omvang toegenomen en is de rol van de overheid aanmerkelijk groter geworden.

Inleidende opmerkingen

Een belangrijke mijlpaal in de geschiedenis van de volkshuisvesting vormde de totstandkoming en inwerkingtreding van de Woningwet van 1901, die beoogde verkrotting tegen te gaan en voorwaarden voor een betere volkshuisvesting te scheppen. Deze wet, sindsdien vele malen aangepast en gemoderniseerd, is ook in onze tijd nog steeds van zeer grote betekenis, maar met name na de tweede wereldoorlog ontstond behoefte aan een breder kader. Het op verantwoorde wijze afstemmen van de bestemming van de ons omringende ruimte op de eisen van de samenleving vormde en vormt een zware opgave. Juist in een land met een beperkte ruimte ligt hier in het bijzonder een taak van de overheid. De Wet op de Ruimtelijke Ordening, die in 1970 in werking trad had tot doel hiervoor een passend kader te scheppen.

Stadsvernieuwing

Na de oorlog poogde men het kwalitatieve tekort aan woonruimte zo goed mogelijk weg te werken. De beschikbare woningen werden zeer intensief gebruikt, waardoor een sterke slijtage optrad. Aan het onderhoud werd onvoldoende geld besteed, mede door de huurpolitiek. Met name de negentiende-eeuwse wijken gingen in kwaliteit snel achteruit. In het midden van de zestiger jaren had een niet gering aantal steden nogal ingrijpende plannen ontwikkeld om de stadskern aantrekkelijker te maken. Verkeersdoorbraken en het scheppen van voldoende parkeergelegenheden vormden daarbij belangrijke elementen. Niet zelden werden oude - maar lang niet altijd versleten - woningen afgebroken om ruimte te scheppen voor andere bestemmingen zoals kantoren, winkels, wegen etc. De uitvoeringen van dergelijke plannen kwam echter vaak pas langzaam op gang mede door lopende bezwaarprocedures.

De in die tijd bestaande hoogconjunctuur leidde mede tot een sterke groei van het autobezit. Er ontstond een trek naar buiten. Het huis met een tuintje lokte vooral jongere gezinnen uit de grote stad. Daardoor werd het draagvlak voor tal van voorzieningen in de stad kleiner. Ouderen en sociaal zwakkeren bleven veelal achter. Steeds duidelijker werd dat stadsvernieuwing niet alleen een kwestie is van het verbeteren van woningen of ruimtelijke structuren. In een recente nota van de gemeente Den Haag over stadsvernieuwing is geschreven, dat het vooral gaat om het verbeteren van de

leefomstandigheden van mensen in wijken of buurten; daar moet men niet alleen in bouw- en woontechnisch opzicht, maar vaak ook in sociaal en cultureel opzicht achterstanden constateren.

In de praktijk blijkt, dat het absoluut noodzakelijk is het proces van stadsvernieuwing zorgvuldig te programmeren. Gaat namelijk de vernieuwing van een buurt te lang duren of worden bewoners en werkers dan te weinig bij het geheel betrokken dan wordt de situatie steeds moeilijker. De bevolking twijfelt over het slagen van het totale proces. Men ziet dat de verwerving van de nodige panden stukt. Om toch de eigendom te verkrijgen zijn tijdrovende procedures noodzakelijk. Het opknappen van nog te verbeteren panden verloopt moeizaam. De sloop van slechte panden wordt niet snel gevolgd door nieuwbouw. Vandalisme doet zich voor en de onveiligheid neemt toe. De voorzieningen lopen terug naar een eigenlijk onaanvaardbaar peil. Het vertrek van bekenden in de buurt naar elders vergroot het gevoel van verlatenheid van de achterblijvenden. Samenvattend, de leefsituatie van de betrokkenen wordt steeds moeilijker.

Minister Schut zag blijkens door hem uitgebrachte nota's dit proces al duidelijk. Het kabinet Biesheuvel kende als eerste een afzonderlijke staatssecretaris voor de stadsvernieuwing, de heer Buck. Deze stelde commissies in, die moesten onderzoeken op welke wijze het juridisch en financiële kader waarbinnen de stadsvernieuwing zich af dient te spelen, kon worden verbeterd. De huidige staatssecretaris, de heer Schaefer, zette een en ander op krachtige en stimulerende wijze voort. Steeds meer subsidieregelingen werden in het leven geroepen om een verder verval van de oude stadswijken zoveel mogelijk tegen te gaan.

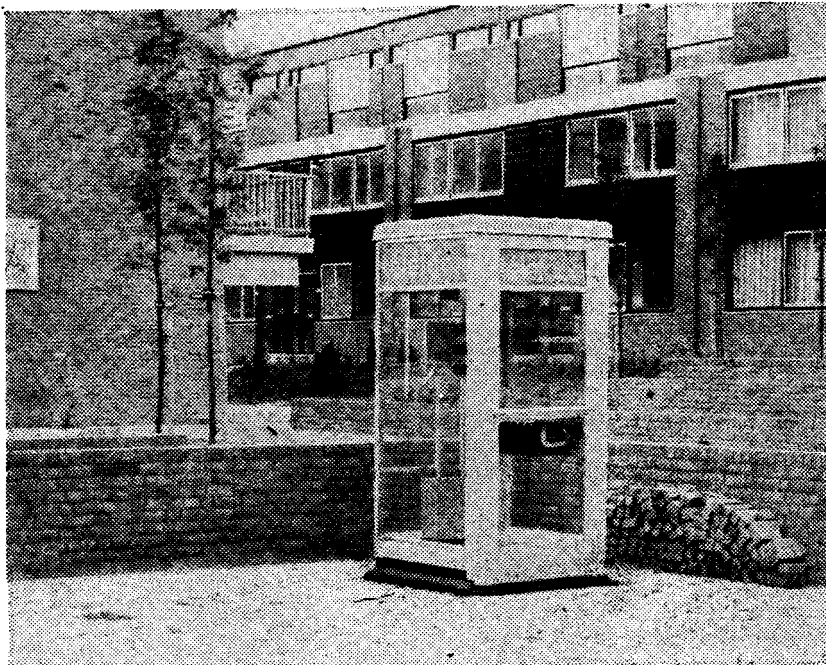
Komende wetgeving

In het afgelopen jaar is een viertal wetsontwerpen bij het parlement ingediend, welke het wettelijk instrumentarium voor de aanpak van een stadsvernieuwing zullen verbeteren en versterken.

Het wetsontwerp tot wijziging van de Woningwet heeft ten doel eigenaren er toe te brengen over te gaan tot woningverbetering. Tot nu toe kon de gemeentelijke overheid alleen ingrijpen door de huiseigenaar aan te schrijven achterstallig onderhoud te doen verrichten. Dat aan een dergelijke nieuwe regeling een mogelijkheid tot het verkrijgen van subsidie is gekoppeld, spreekt vanzelf. Met het wetsontwerp huurprijzen verbeterde woningen wordt geprobeerd om eigenaar en huurder in een vroeg stadium duidelijkheid te geven over de hoogte van de huur van een verbeterde woning. Het verwerven van de nodige eigendommen door de gemeente is een moeilijke en moeizame opgave. De strekking van het wetsontwerp voorkeursrecht gemeente is om de gemeente in voorkomende gevallen een

redevoeringen, verklaringen en andere belangrijke stukken van de CDA-partijen treft u in dit unieke CDA-boek aan, dat is uitgegeven door de Stichting Kader- en Vormingswerk ARP. Bovendien zijn tientallen foto's en spotprenten, die er in de dagbladen m.b.t. de eenwording van de Nederlandse christen-democraten verschenen opgenomen. De kiesvereniging van de KVP-Apeldoorn bestelde er vorige week maar liefst 160 exemplaren van. Volg dit voorbeeld na. Bestel voor de leden van uw regionale partijorganen of CDA-verbanden een exemplaar van deze unieke uitgave. Geef het anders als Sinterklaasgeschenk eens kado!

Bestellingen: Start f.5,59 op giro 89673 t.n.v. AR-Partijstichting, Den Haag, m.v.v. titels, aantallen.

Juist voor het CDA moet stadsvernieuwing een opdracht zijn.

sterkere positie te verschaffen. Het wetsontwerp op de stadsvernieuwing biedt met name aan de grote steden mogelijkheden om in een vroeg stadium duidelijkheid te hebben over de financiering van hun stadsvernieuwingplannen. Ook wordt in het ontwerp een systeem van procedures voorgesteld die ten doel hebben het ingewikkelde stadsvernieuwingproces duidelijker te maken. Het is hier niet de plaats uitvoerig op dit wetsontwerp in te gaan. In het stadsvernieuwingnummer van „De Magistratuur“ (mei/juni 1974) heb ik mijn twijfels geuit over de wenselijkheid te komen tot een afzonderlijke wet voor de stadsvernieuwing. De noodzaak te komen tot aanpassing van het wettelijk instrumentarium stond buiten kijf. Mijn voorkeur ging echter uit naar aanpassing van de Woningwet, de wet op de Ruimtelijke Ordening en de Onteigeningswet. Nu dit wetsontwerp er ligt, is het dringend gewenst om de parlementaire behandeling snel te doen verlopen. Vanzelfsprekend zijn er de nodige opmerkingen over te maken, maar een en ander mag niet teveel vertraging opleveren. De gemeenten hebben het voorgestelde instrumentarium hard nodig!

Saldoregeling

Naast een aanpassing van de juridische instrumenten is van minstens zoveel belang, dat er een betere opzet van de financiering van de stadsvernieuwing komt. De bestaande regelingen blijken in de praktijk onvoldoende en met name de grote en grotere steden kunnen de benodigde gelden niet opbrengen. Vooruitlopende op de totstandkoming van de wet op de stadsvernieuwing en het inwerkingtreden ervan zal een zogenaamde interim-saldoregeling worden getroffen. Vermoedelijk komt deze regeling erop neer, dat het Rijk aan gemeenten geldelijke steun kan verlenen ter overbrugging van het verschil tussen aan de ene kant de kosten, welke van gemeentewege ten gevolge van de voorbereiding, toepassing of uitvoering van stadsvernieuwingmaatregelen worden gemaakt en aan de andere kant de opbrengsten, welke daaruit worden verkregen.

Tot deze kosten zullen naar mag worden aangenomen, in principe worden gerekend de kosten van verwerving en ontruiming, de kosten van afbraak van panden, kunstwerken, bestratingen en opruiming van funderingen, de kosten van openbare werken binnen stadsvernieuwingplannen voorzover deze leiden tot verbetering van onder meer de infra-structuur, de kosten van aanleg van groenvoorzieningen alsmede bepaalde renteverliezen. Nog niet duidelijk is in hoeverre ook de kosten van welzijnsvoorzieningen onder de regeling zullen vallen. Hopelijk komt daar in december meer duidelijkheid over. Op dit gehele kostenpakket zullen ruwweg de bijdragen die op grond van andere subsidieregelingen kunnen worden verkregen en de opbrengst van terreinen in mindering worden gebracht. Deze interimregeling zal in principe slechts van toepassing worden op een beperkt aantal gebieden in een beperkt aantal gemeenten. Voor het overige zullen de bestaande regelingen van toepassing blijven. Het gevaar bestaat, dat nu het Rijk in

zeer belangrijke mate de financiering van de Stadsvernieuwing voor zijn rekening neemt de ruimte voor een eigen gemeentelijk beleid in de knel komt. Hierover moet wel duidelijkheid komen, want de aanpak van de stadsvernieuwing is een werkelijk gemeentelijke zaak.

Ethisch Reveil

In de komende tijd zal het C.D.A. met name aandacht vragen voor het immateriële in de samenwerking. Terecht werd er al op gewezen, dat het daarbij niet alleen gaat om zaken als abortus, pornografie, etc. Het verbeteren brengen in de positie van de zwakken en kwetsbaren in de samenleving zal worden beklemtoond. Dat betekent o.a., dat getracht moet worden de winkelier in stadsvernieuwinggebieden een redelijk bestaan te bieden, dat daar het onderwijs voldoende mogelijkheden krijgt, dat de bejaarden zich zullen blijven wélbevinden, dat de kinderen moeten kunnen spelen in een plezierige omgeving, dat de ouders na hun werk zich behoorlijk binnenshuis of daarbuiten kunnen ontspannen. Dat zal enorm veel geld kosten, maar het gaat erom, dat de mensen in de oude stadswijken zich óók volledig kunnen ontplooiën. Juist voor het C.D.A. moet stadsvernieuwing een opdracht zijn. Zonder de inspanningen van vele particulieren gemakkelijk af te doen, moet toch worden gesteld, dat hier een zware taak van de overheid ligt. De grenzen van die taak moet het C.D.A.

mede aangeven. Boeren, vissers, middenstanders en vele andere categorieën vonden en vinden steeds steun bij de partijen die het C.D.A. vormen. Als men in de oude stadswijken merkt, dat ook zij kunnen rekenen op de volle inzet van het C.D.A., zal ook bij hen het ethisch reveil weerklinken vinden.

DE FRACTIE IN ACTIE

Nu zes edities!

Standpunten, van de AR-Tweede Kamerfractie, worden regelmatig samengevat in documentaties, onder de titel, „De fractie in actie“. Er zijn nu zes delen beschikbaar.

Deel - periode
juni 1973 t/m april 1975 f 0,50 per ex.
Deel II - periode
april t/m oktober 1974 f 0,95 per ex.
Deel III - periode
oktober 1974 t/m maart 1975 f 2,- per ex.
Deel IV - periode
april t/m oktober 1975 f 2,- per ex.
Deel V - periode
augustus 1974 t/m februari 1976 f 2,50 per ex.
Deel VI - periode
februari 1976 t/m juni 1976 f 2,50 per ex.

Bestellingen door storting op postgiro 89673 t.n.v. AR-Partijstichting, Den Haag met vermelding van gewenste.

CDA-Oisterwijk

Openbare informatie-bijeenkomsten voor belangstellenden; seizoen 1976/1977.
16-11-76: als mensen samenleven;
14-12-76: groei binnen grenzen;
18-01-77: een dienstbaar beheer;
15-02-77: verantwoordelijkheid voor de wereld;
22-03-77: zinvolle arbeid;
19-04-77: rechtvaardige verdeling van lasten;
24-05-77: aan u de keuze.
Deze bijeenkomsten welke worden georganiseerd door werkgroep III CDA-Oisterwijk zullen worden ingeleid en toegelicht door J.L. Schreuder, lid van het d.b. CDA-Oisterwijk.
Plaats: Dorpsherberg
Tijd: 20.15 uur.
Toegang gratis.

publikaties CDA-instituten

Europees beleid

„Bouwstenen voor een Europees beleid“
rapport van de wetenschappelijke instituten van KVP, ARP en CHU
60 pag.; f 6,50

Commentaar Contourennota

„Samen verantwoordelijk voor het onderwijs“
commentaar op de nota „Contouren van een toekomstig onderwijsbestel“
publikatie van de wetenschappelijke instituten
71 pag. (groot formaat); f 9,90

Inflatie

„Inflatie als politiek probleem“
rapport van de wetenschappelijke instituten
38 pag.; f 4,25

Welzijnsbeleid voor ouderen

beschouwingen over bejaardenbeleid,
plus conclusies CDA-studiedag
publikatie van de wetenschappelijke instituten
78 pag.; f 5,90

alle prijzen inclusief verzendkosten

Bestellingen:

- giro 89 673 t.n.v.
AR-Partijstichting, Den Haag

Apeldoornse kiesvereniging bestelt 160 exemplaren van „uniek CDA-boek“!

Enige tijd geleden verscheen een bijzonder boeiende documentatie over het CDA, getiteld „Van Woudschoten tot Hoogeveen“. De wordingsgeschiedenis van het CDA, vooral m.b.t. de grondslagdiskussie, komt in dit 160 pag. tellende boek uitvoerig ter sprake. Talloze

Christenen voor het Socialisme en de Christen-democratie

Door dr. D. Th. Kuiper, ondervoorzitter ARP

De beweging Christenen voor het Socialisme (CvS) wil op een Europees kongres „komen tot een diepgaande gemeenschappelijke fundering van onze stellingname tegen de christen-democratie en het ontwikkelen van perspectieven tot concrete bestrijding ervan”. Voor een medechristen, die tevens bewust christen-demokraat is, reden te over zelf te komen tot een fundering van zijn stellingname tegenover een dergelijke beweging, ook al behoeft dat z.i. niet direkt concrete bestrijding in te houden. Al was het alleen maar terwille van een gefundeerde dialoog.

Doelen van CvS

Wat is de achtergrond van het ontstaan van CvS als beweging, die:
 ■ niet alleen de christen-democratie wil bestrijden, maar ook bewust kiest „tegen het reformisme, tegen een sociaal-democratie, zoals die in Nederland wordt vertegenwoordigd door de PvdA” en tevens grote twijfels heeft over de PPR vanwege hun „sterk reformisme”?
 ■ meent dat de CPN als arbeiderspartij „dus inderdaad de revolutionaire arbeidersbeweging representeert”, zodat, al heeft deze partij „inderdaad een geschiedenis met ook zijn duistere kanten, waarvan niet zonneklaar vaststaat dat ze definitief tot het verleden behoren”, de „strijd voor het socialisme in Nederland... alliantie (betekent) met de CPN, in het kader van de eenheid van socialisten, kommunisten en progressieve gelovigen”?
 ■ zich ten doel stelt „het bestrijden van het anti-kommunisme in christelijk Nederland door er de theologische bodem onderuit te slaan”, de „bevrijding van de theologie uit haar babyonische ballingschap in het burgerlijke denken” en „van christelijke arbeiders uit hun horigheid aan kerkelijke partijen en vakbonden,” terwijl haar positieve program luidt „het principieel antiburgertelijke, proletarische karakter te leren ontdekken van de bijbelse verkondiging”? (citaten uit documentatie van CvS zelf).

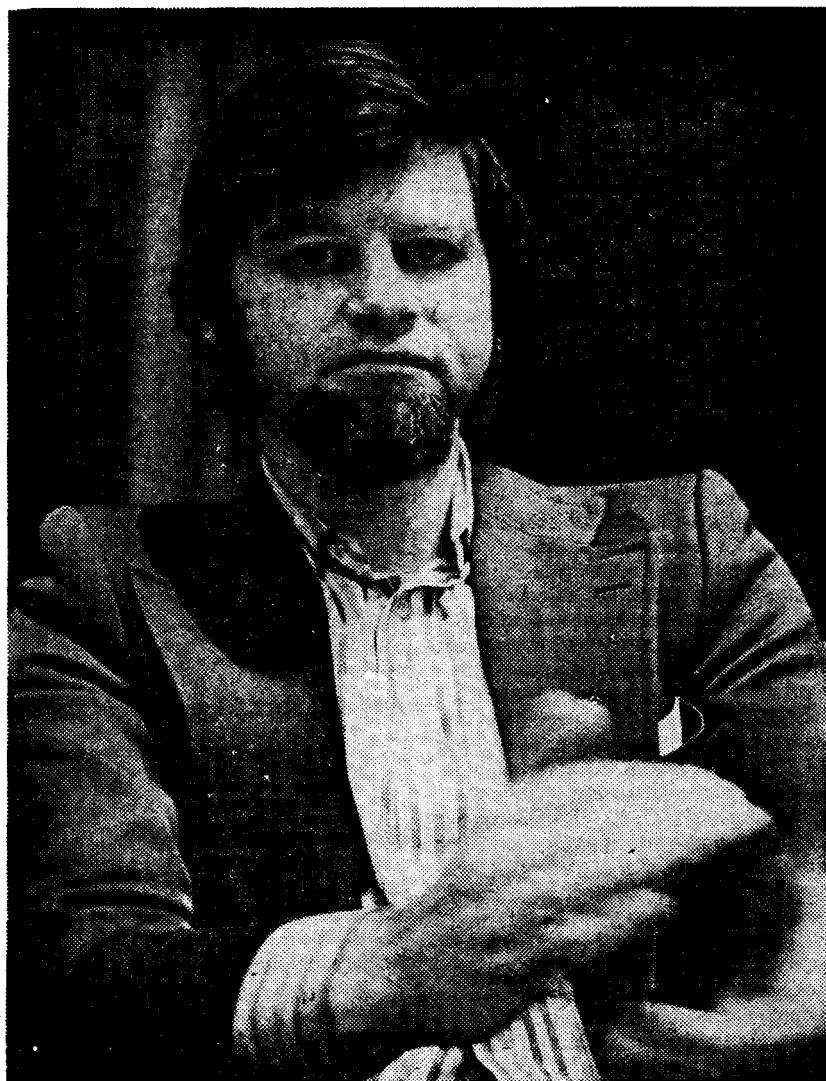
Voorgeschiedenis

Bij een rekonstruktie van het niet zo overvloedige materiaal blijkt het volgende:
 ■ In de 50-er en 60-er jaren ontstaat de zgn. „dialoog tussen marxisme en christendom”. Deelnemers: onafhankelijke, vooral uit Tsjechoslowakije maar ook van elders afkomstige, marxistische denkers (Machovec, Gardavsky, Ernst Bloch, Kolakowski, Garaudy) enerzijds en dito christelijke theologen anderzijds (Lieb, Hromadka, Metz, Moltmann, Rahner). Voertuigen van deze dialoog: Praagse

vredeskongressen, „Paulusvereniging”, Internationale Christelijke Studenten Beweging, ten dele ook de sfeer van de Wereldraad van Kerken. Doelstellingen: wederzijdse zelfcorrectie; bijdragen aan de beëindiging van de Koude Oorlog tussen Oost en West. Konklusies:
 1. De heersende marxismen hebben de problematiek van zonde, lijden en dood ten onrechte verwaarloosd en verdrongen.
 2. De officiële kerken en theologieën hebben hun medeverantwoordelijkheid voor historisch en aktueel structureel onrecht ten onrechte niet onderkend en verdrongen.
 3. Het denken van de „jonge” Marx wordt gekenmerkt door „de kategorische imperatief van de humaniteit” en staat, ondanks zijn atheïsme, in een aantal intenties „dicht bij het bijbelse erfgoed”. Deze konklusies betekenden dat, zonder verdoezeling van overblijvende wezenlijke verschillen, dialoog en ook vormen van samenwerking mogelijk zijn, mits elk der partners zijn eigen blinde vlekken erkent. Aan deze dialoog werd door de onderdrukking van de Praagse Lente in 1968 een ruw en ontijdig einde gemaakt.
 Vanaf het midden der 60-er jaren ontstaan, in het begin in het kader van de Wereldraad van Kerken, de diverse zgn. theologieën van de revolutie, van de emancipatie, van de bevrijding. Hier staat niet centraal een bijdrage tot de oplossing van de Oost-West problemen, maar die van het Noord-Zuid-vraagstuk. De laatste lichting van dit type theologie is afkomstig uit Latijns-Amerika (Bonino, Assmann, Gutierrez). Het gaat hier niet zozeer om de dialoog tussen vertegenwoordigers van twee levensbeschouwingen op het niveau van het denken, maar men beoogt een synthese van elementen daaruit teneinde tot maatschappelijke actie en revolutie te komen. Niet onbegrijpelijk tegen de achtergrond van de grote maatschappelijke nood in dat werelddeel. Ook de traditioneel-konservatieve rol van de katholieke kerk in Latijns-Amerika gaf terecht aanleiding tot kritisch zelfonderzoek. In deze sfeer vormen zich vanaf 1971 de eerste Latijns-Amerikaanse CvS-groepen.

CvS in Nederland

Na 1970 raakten sommige groepen protestantse en katholieke theologen gedisilluseerd door wat zij zagen als verstarring van de oekumene tot een intern-kerkelijke beweging en door de stagnering die optrad in de katholieke vernieuwing sinds het Tweede Vaticaans Koncilie. Zij lieten de dialoog achter zich en zochten naar modellen voor maatschappelijke actie. In dit radikaliseringsproces, waarin overigens talloze vroegere medestrijders niet

volgden, werd in toenemende mate gegrepen naar de introductie van historisch-materialistische categorieën in theologie en geloofsbeleving: aksentuering van de arbeidersklasse als dragers van de toekomst, klassenstrijd, tegenstelling loonarbeid-kapitaal, imperialisme- en krisistheorie. Namen van groepen zijn: Septuagint, Sjaloom-Odijk, Tegenspraak. Publikaties: W. A. de Pree (Maatschappijkritiek en Theologiekritiek), Karl Derksen, P. Reckmann (Sociale actie), G. H. ter Schegget (Klassenstrijd en staking, een theologische motivering), Huub Oosterhuis (Mensen voor Dag en Dauw), en de oldtimer Kr. Strijd.
 In deze sfeer vindt ook vanaf 1973 de import van CvS in Nederland plaats, waarbij vooral de Latijns-Amerikaanse ervaringen een inspiratiebron vormden.
 Uiteraard had de val van Chili's Allende, op wie veel hoop gevestigd was een traumatiserend effect. De beweging vindt haar centrum in het aloude Woudschoten, waar de NCSV een KRIK (Kritische Kerk)-project heeft opgezet, dat door een part-timer wordt gerund. Getalsmatig is de groep weinig omvangrijk, maar via kontakten onder studenten (predikanten) is de uitstraling niet onaanzienlijk. Men houdt zich bezig met „scholing”, het signaleren van wat men noemt het herlevend fascisme in de vorm van Berufsverbote e.d., actie rond problemen van gastarbeiders. Men wenst het kapitalisme als oorzaak van de chaos in de huidige samenleving en het instituut kerk „dat grotendeels funktioneert als een instrument van de heersende klasse”

te ontmaskeren. In dat kader voert men ook actie tegen de Aktie Nieuwe Levensstijl van de Raad van Kerken, waaraan een „Club van Rome-achtige analyse” en het steunen van de sociaal-democratische „loonmatigingspolitiek van de regering Den Uyl” wordt verweten.

Beoordeling

Bij een beoordeling kan ik mij grotendeels aansluiten bij wat de na 1968 in ballingschap gegane Tsjechische theoloog Lochman opmerkt. Teveel ontbreekt een kritische bezinning op de door het marxisme opgedane ervaringen met het verband „tussen economisch-kollektieve en politiek-autoritaire structuren”. Zo loopt men het risico dat er „in plaats van een zinvolle ontmoeting met het marxisme een aanpassing” ontstaat. Daaruit, en uit een te gemakkelijke overneming van ervaringen van andere continenten, blijkt een onhistorische benadering. Lochman pleit overigens, in de beste dialoog-traditie, voor een zeer serieus nemen van elementen uit de marxistische analyse-methode. Ook naar mijn mening zijn inzichten uit en resultaten van deze methode bruikbaar voor een christelijke maatschappijkritiek, en zijn zij evenmin onvereenbaar met een christen-democratische maatschappijkritiek. Dat overigens een christen-democratische maatschappijkritiek, vanuit een door CvS vermoedelijk „idealistisch” geacht eigen analysemodel tot een radicale, maar meer solidaire doorlichting van de westerse maatschappij kan komen wordt overigens bewezen door het zojuist verschenen boek van B. Goudzwaard (Kapitalisme en Vooruitgang), dat ook aan CvS van harte ter bestudering worde aanbevolen.
 Een marxistische methode wordt echter minder bruikbaar naarmate zij meer bij voorbaat vanuit een model van twee tegenover elkaar staande klassen gaat werken, vooral naarmate men van daaruit terugvalt op herinneringen aan de „verelendingsgedachte”. CvS zou er in dat verband goed aan doen zich meer aan te trekken van de kritiek van progressieve sociaal-democratische en christen-democratische ekonomen als Tinbergen, De Lange en Albeda. B.v. als het gaat om de vraag of de inkomensverschillen in W-Europa nu toe-of afgenomen zijn. Of over de vraag hoe de ontwikkeling van het kapitalisme omschreven moet worden. De problemen van het denken in een twee-klassen schema blijken ook duidelijk in de visie van K. Derksen over de Chileense ontwikkeling als hij in het blad Voorlopig stelt dat de Chileense christen-demokraten na 1971 hun „positie van een eventuele derde weg naast de kapitalistische en de socialistische op(gaven) en ...steeds duidelijker aan de kant van de

Visies op arbeid

In deze katern geven deskundigen hun visie op het begrip „arbeid” in de huidige samenleving.

De auteurs: drs. H. Borstlap, drs. A. Schouten, prof. dr. H. J. van Zutphen, mr. G. C. van Dam en drs. B. Beumer. Deze krant is bijzonder geschikt als handleiding voor een gesprek op de kiesvereniging of in kleinere groepjes.

Bestellingen door storting op postgiro 89673 t.n.v. AR-Partijstichting, Den Haag met vermelding van „Visies op arbeid”.

Prijstabel	
1 ex.	f 0,75 per ex.
2 t/m 4 ex.	f 0,80 per ex.
5 t/m 9 ex.	f 0,50 per ex.
10 t/m 24 ex.	f 0,40 per ex.
25 en meer ex.	f 0,30 per ex.

rechte groeperingen gingen staan.” „Op die manier is de keus duidelijk: of kapitaïst of socialist” stelt hij. Eigenlijk had hij ook niet anders verwacht. Geen woord over strategiefouten van Allende tegenover de groeiende middenklassen in Chili, en zijn falen om het gedogen van de christen-demokraten om te zetten in een meer vruchtbare coalitie. Dit neemt uiteraard niet weg dat ook ik de afschuw deel over de wijze waarop, mede t.g.v. buitenlandse invloed, aan Allende's regering een einde kwam.

Tenslotte

Een laatste probleem van mijn kant met betrekking tot CvS is hun plaats en de rol in de christelijke denk- en discussiegemeenschap. Zouden zij hun soms vrij kritiekloze solidariteit met de vrij imaginaire representant van de arbeidersklasse die de CPN is, niet moeten corrigeren door een kritische loyaliteit met de groep waarvan ze, ondanks alles lid willen zijn: de christelijke kerken. Hun opstelling is m.i. echt te excentrisch om de door hen gewenste vrucht te kunnen dragen. De doelstelling van hun kongres: perspectieven ter bestrijding van de christen-democratie (uiteraard slechts een deel van de christelijke gemeenschap, zo bescheiden zijn we wel geworden) doet wat dat betreft het ergste vrezen. Al blijf ik tot nader order op het betere hopen.

(Dit artikel werd eerder, in een iets verkorte vorm in NRC-AH van donderdag 18-11-1976 gepubliceerd).

CDA-congres 10 en 11 december 1976

Op vrijdag 10 en zaterdag 11 december a.s. wordt in het Nederlands Congresgebouw te Den Haag het 2e CDA-Congres gehouden.

Belangstellenden kunnen zich vanaf heden - bij voorkeur schriftelijk - aanmelden bij het secretariaat van het CDA, postbus 7676, Den Haag.

De kosten bedragen voor deelname op: vrijdag of zaterdag f 15,- incl. lunch, f 5,- zonder lunch / vrijdag en zaterdag: f 25,- incl. lunch, f 10,- zonder lunch.

Na aanmelding ontvangt u automatisch de benodigde stukken. Ook hier geldt: Wie het eerst komt, het eerst maakt.

De leden van het Congres worden afzonderlijk uitgenodigd.

Fraai geïllustreerde uitgave!

Historie AR-Partij in woord en beeld

De Stichting Kader- en Vormingswerk ARP publiceerde onder de titel „Een kleine eeuw kleine luyden” een fraaie uitgave over de geschiedenis van de ARP. Dit met vele tientallen, vaak historisch bijzonder waardevolle foto's verlichte boek, dat ruim 130 pagina's telt, bevat artikelen van dr. D. Th. Kuiper, dr. G. Puchinger, H. Algra, mr. A. B. Roosjen en drs. A. J. van Dijk.

Daarnaast waardevolle bijlagen die een overzicht geven van AR-minister-presidenten, bewindslieden, oreleden, partijvoorzitters, fractievoorzitters en tenslotte een zeteloverzicht.

U kunt dit boek bestellen door een bedrag van f 5,- over te maken op gironummer 89.67.3 t.n.v. ARP Stichting, Den Haag.

Rotterdam, quo vadis?

door Prof. dr. J. H. Christiaanse, CDA-gemeenteraadslid te Rotterdam en lid van de Eerste Kamer voor de ARP.

Onlangs vond Rotterdams burgemeester A. A. van der Louw het nuttig in een bekend „huis aan huis“-blad een interview af te staan, dat als kop de volgende uitspraak van de heer Van der Louw meekreeg: „Elan is er beslist niet uit in Rotterdam“.

Met instemming van alle fracties in de gemeenteraad wordt inderdaad gepoogd van Rotterdam een havenstad te maken, met accenten op beide facetten. Toch is het opmerkelijk en tekenend voor de situatie in Rotterdam in 1976 dat een dergelijke uitspraak kennelijk nodig werd geacht. Vele personen, ook die geacht kunnen worden niet te ver af te staan van het rode college van B. en W. in mijn geliefde woonstad, wijzen immers in toenemende mate op het afnemend elan en op gebrek aan visie van dit college.

Stadsvernieuwing nog negatief in resultaat

Na twee jaar stadsvernieuwing onder dit college noemt Het Vrije Volk de balans „nog negatief“. Het grote debat in de gemeenteraad van donderdag 11 november j.l. over de resultaten van de stadsvernieuwing in Rotterdam, met name bij de zgn. vernieuwbouw, heeft dit onderstrept. De CDA-woordvoerder van de fractie, F. J. van der Heijden, zei terecht, dat deze resultaten tot dusver slechts een schaduw zijn van wat door de PvdA in Rotterdam en het college van B. en W. aan de bevolking was voorgespiegeld. Ook de eerst verantwoordelijke wethouder Van der Ploeg gaf toe, dat de negatieve punten overheersen en het optimisme van 1974 overdreven is geweest, al kon hij uiteraard ook wijzen op positieve aanzetten.

De CDA-fractie in de Rotterdamsche gemeenteraad staat op het standpunt dat na twee jaar duidelijk is geworden, dat op

het stuk van de stadsvernieuwing – een beleidsdoelstelling waar de gehele gemeenteraad achterstaat – dit rode college van B. en W. niet méér heeft kunnen bereiken dan een college van bredere samenstelling. De van de daken verkondigde stelling, dat het rode meerderheidscollege iets zou kunnen dat in andere samenstelling niet zou kunnen, is niet bewaarheid, ondanks de gunstige steun van de rode bewindslieden-driehoek Gruyters, Van Dam en Schaeffer.

Rotterdams vuur uitgeblust?

Het lijkt mij niet juist te zeggen, dat het vuur in Rotterdam geheel is uitgeblust. Er worden gelukkig door de overheid, de particuliere welzijnssector en het bedrijfsleven nog vele initiatieven ten bate van de bevolking genomen. Toch bereikten de gemeenteraad in de verstreken twee jaren weinig voorstellen van enige betekenis, die waren afgerond. Dit geldt ook voor de Rijnmondraad. Niet ten onrechte liet Minister Lubbers zich tijdens een recent werkbezoek hierover zeer kritisch uit. Wist men bij de vorige wethouder Viersen nog duidelijk waaraan men toe was, dat kan niet worden gezegd van het economisch beleid van de huidige havenbeheerder. Er heerst dan ook op dit terrein onzekerheid en gebrek aan vertrouwen. Hetzelfde moet helaas worden gezegd over de gevoerde college-politiek op het terrein van verkeer en ruimtelijke ordening. Het metro-beleid en de grote vertraging bij de Willemsbrug, die de honderd jaar oude verbinding over de Nieuwe Maas moet vervangen, zijn hier illustratief; het laatste voorstel van het college behelst de bouw van een zgn. kromme brug, die niet meer op rijnvaarhoogte ligt; tegen de omslachtige verkeersafwikkeling op beide Maasoeveren heeft de CDA-fractie ernstige bezwaren. De CDA-fractie heeft in het kader van structuur- en

Prof. Christiaanse recentelijk in Israël

bestemmingsplannen zich ook speciaal ingespanden om tot betere samenwerking te komen met het kleine bedrijfsleven en de middenstand. Het rode college als geheel heeft onvoldoende oog voor hun belangen. De CDA-fractie lanceerde ook het idee om tot een Noordzee-eiland te komen als plaats voor energie-opwekking en eventueel andere (vuile) industrie. In de welzijnssector kwam het college onlangs eindelijk met een Nota Bejaardenbeleid, hetgeen een keerpunt zou moeten zijn in de houding en mentaliteit ten aanzien van de medezeggenschap van de ouderen in onze samenleving om over eigen zaken te kunnen meebeslissen. Maar nergens in deze nota worden concrete aanbevelingen gedaan; de CDA-fractie zal daarom bij het komende debat over deze nota zelf met vijf moties komen om op dit terrein richting te geven. Eerder stelde de CDA-fractie zich zeer kritisch op, daarin in belangrijke mate gesteund waarbij door ons een pluriform aanbod van hulp- en dienstverlening op basis van levens- en wereldbeschouwing van groot belang werd geacht voor de vragede of ontvangende burger. Het college – en met name de desbetreffende wethouder – slaagde er niet in een bevredigende oplossing te vinden voor het prostitutie-vraagstuk. Zeer harde toezeggingen aan de bewoners van Katendrecht die deze wethouder had gedaan bij zijn eerste optreden werden niet waargemaakt. Ten

onrechte laat ook de burgemeester deze met zijn algemene politie-verantwoordelijkheid samenhangende taak aan deze wethouder voor wijkaangelegenheden over

Gespletenheid bij PvdA-fractie

Herhaaldelijk blijkt dat bepaalde voorstellen alleen kunnen worden aangenomen met steun van de niet in het college vertegenwoordigde partijen. Zeer opmerkelijk was dit in de thans nationaal bekende Kruwal-affaire: Tegen een gunstig advies voor vestiging van de ertsnikkerfabriek stemden nota bene vier van de acht wethouders en vele leden van de PvdA-fractie, inclusief de fractievoorzitter! Indien havenwethouder Van der Pols de laatste tijd bij herhaling verklaart, dat het niet-doorgaan van de ertsnikkerfabriek, gelet op de lange termijn nadelen vanuit het achterland Duitsland, zo moet worden betreurd, vraagt men zich af namens wie hij eigenlijk spreekt. Zeker niet namens de meerderheid van het college – waar de burgemeester staat in deze zaak weten wij niet – en evenmin namens zijn fractievoorzitter en gehele fractie. Toen G.S. van Zuid-Holland, ondanks onvermoeide pogingen van onder meer het A.R.-lid van Provinciale Staten Brink het vonnis velde, stonden er zelfs bloemen op de tafel in de gemeenteraad van één van de felle tegenstanders van

het doorgaan van de fabriek. Een bloemetje is nooit weg voor een respectabel man – zeker niet als het van zijn echtgenote komt – maar de fractievoorzitter van de PvdA greep niet in, ondanks de provocatie tegen een andersluidend meerderheidsbesluit van de Raad van Rotterdam. Overigens is deze gespletenheid er kennelijk ook op het Kabinetsniveau: indien de Minister-President zich openlijk ten gunste van dit bedrijf uitspreekt, had men een zgn. aanwijzing aan G.S. van Zuid-Holland met onmiddellijk effect mogen verwachten en niet een ingewikkelde en lang –rige beroepsprocedure, aangespannen door twee Ministers, een lachwekkende zaak voor het buitenland.

n Voorlopig oordeel na twee jaar rood college

Het rode college heeft zich op het belangrijkste terrein van beleid – de zgn. stadsvernieuwing – niet kunnen waarmaken. Het geïntroduceerde welzijnsbeleid kent veel te veel macht toe aan de overheid en heeft bij belanghebbenden veel verzet opgeroepen. Het economisch beleid is zonder visie en overtuigingskracht, omdat niet zeker is of het door het gehele college en de PvdA-fractie wordt gesteund. Op het terrein van verkeer en ruimtelijke ordening is nog weinig bereikt. In het algemeen kan men zeggen dat de PvdA-fractie het college te weinig kritisch volgt. De kwaliteit van deze fractie is ook, behoudens enige uitzonderingen, afgeroomd door de acht wethouders. Geen wonder dat de lokale PvdA-voorzitter, maar ook de voorzitter van de Kieskring Rijnmond van de PvdA stellen dat het tijdstip is aangebroken om de vraag te gaan beantwoorden over de meerderheidscolleges „of het dit allemaal wel waard is geweest.“ Wie weet waar deze noodzakelijke bezinning nog toe leidt. De CDA-fractie in de gemeenteraad zal voortgaan op de weg van constructieve kritiek, waarbij wij vanuit een poging tot evangelisch verantwoorde politiek een drietal invalshoeken zullen volgen:

- een menselijke benadering
- een juiste kijk op de verhouding overheid-burger, met nadruk op de pluriforme samenleving
- opkomen voor de groepen in de verdrukking en voor de niet- of slecht vertegenwoordigden.

UIT DE ARJOS

Kontributie 1977

Het hoofdbestuur van de Arjos, heeft tijdens haar vergadering van zaterdag 19 november, het (minimum) contributiebedrag voor 1977 vastgesteld op f 19,50.

Het Arjosbestuur heeft op deze wijze de contributiestijging (van f 2,-) ten opzichte van 1976 tot een minimum beperkt. Immers de prijs van het jeugdabonnement waarvoor alle Arjosleden automatisch in aanmerking komen (inbegrepen bij het Arjoslidmaatschap en -contributiebedrag) is met f 3,- verhoogd.

Drempel

Het bestuur heeft hierbij vooral rekening gehouden met het feit dat steeds meer jongere leden, scholieren van 15 tot 20 jaar en werkende jongeren in deze leeftijdsgroep, zich bij de Arjos aansluiten. Daarbij is de hoogte van het contributiebedrag niet zelden een drempel. Door slechts een geringe stijging van dit bedrag is die drempel zeer laag gebleven; f 19,50 per jaar voor een abonnement op ons weekblad Nederlandse Gedachten, recht op deelname aan landelijke, provinciale, plaatselijke activiteiten (met in veel gevallen reiskostenvergoedingen), deelname aan fraktiebegeleidingsgroepenwerk en toezending van het ledenkontaktoorgaan waarover de meeste provincies beschikken, is natuurlijk een schijntje.

Warmlopen

Van Arjosleden wordt verwacht, dat men dit soort wetenswaardigheden niet voor zich houdt. Er zijn talloze leeftijdgenoten

die denken dat het Arjoslidmaatschap niks voor hen is en bovendien een dure zaak. Overtuig hen van het tegendeel! Het is de belangrijkste doelstelling van de Arjos om jongeren bij politieke zaken te betrekken zoals wij die in principieel en praktisch opzicht proberen te bevorderen. Dat zal door de Arjosleden zelf in de praktijk gebracht moeten worden. Christelijke politiek is nog steeds een zaak om warm voor te lopen.

Samenkomst met Junge Union Duitsland

„Op zaterdag 18 december organiseren de vier noord-oostelijke provincies een samenkomst met de Junge Union Duitsland, afdeling Münsterland. Deze samenkomst vindt plaats in Westerbork en begint om 10.00 uur. Het officiële programma eindigt om 21.00 uur. Voor een broodmaaltijd en een warme maaltijd zal worden gezorgd. 's Morgens zullen er eerst enkele sprekers zijn, waarna met de Duitsers in groepjes kan worden gediskussieerd. Het gebouw bevindt zich vlakbij een knipselmuseum en bos. 's Avonds wordt de dag afgesloten met een stuk Gemütlichkeit. De prijs voor deze hele dag zal inclusief maaltijden op omstreeks f 12,50 liggen. Binnenkort in NG meer precieze mededelingen over deze dag. Het thema is „Ontwikkelingssamenwerking“. Je kunt je opgeven bij Jos van der Meer, Julianastraat 54, Zwolle. Deelnemers krijgen een stencil over het thema toegestuurd. I.v.m. „beperkte deelname“ is het zaak je spoedig aan te melden.

Arjosreactie Toptien op „Contourennota“

Tot 1 november j.l. hebben allerlei groepen en organisaties gelegenheid gehad om bij het Ministerie van Onderwijs, te reageren op de veebesproken „Contourennota“ van dit ministerie.

De Arjos heeft eveneens van deze mogelijkheid gebruik gemaakt. De reactiebegeleidingsgroep „onderwijs en werkende jongeren“ heeft zich intensief met de betreffende materie beziggehouden en vervolgens een gedegen nota geschreven. De Hoofdlijnen werden door het hoofdbestuur vastgesteld, zodat het als Arjosstuk naar het ministerie van Onderwijs gezonden kon worden.

Arjos-bulletins

De nota is uitgegeven in de serie Arjosbulletins over binnenlandse politiek, waarvan er jaarlijks vier verschijnen. Het bulletin bevat zeven hoofdstukken (elk afgesloten met een aantal conclusies); als volgt:

- uitgangspunten van de contourennota (door Cees Sprong te Eindhoven)
 - basis- en speciaal onderwijs (door Astrid van den Berg te Waddinxveen)
 - de middenschool (door Marijke van Heuven te Den Haag)
 - de bovenschool (door Wim Luiten te.....)
 - het hoger onderwijs (door Hans Westhoff te Rotterdam)
 - leren onderwijzen (Door Marijke van Heuven)
 - financiering en doelmatigheid (door Hans Westhoff).
- Het bulletin kan besteld worden door f 1,50 over te maken op postgirorekening nr. 127164, t.n.v. Stichting Arjos te Den

Toptien

Twee weken geleden werd weer voor het eerst sinds lange tijd een overzicht van onze „toptien“ gepubliceerd. De stand per 22 november is als volgt:

1. Wybo Dokter, Hoogeveen 16
 2. Hans Moorsink, Groningen 11
 3. Gerrit Paarlberg, Ermelo 10
 4. en 5. Zoel Kremers, Hoogeveen 5
 - Ermelo 10
 - Hajé Walch, Utrecht 5
 6. en 7. Harry Breimer, Assen 4
 - Frans Brinkman, Groningen 4
 8. t/m 12. Sikko Boelema, Bedum 3
 - Leo Euser, Zwijndrecht 3
 - Wiep Galema, Groningen 3
 - Aalt van de Glind, Ede 3
 - Bert Valk, Zaandam 3
- Er is uiteraard voor alle Arjosleden nog, gelegenheid genoeg om verandering in

deze lijst aan te brengen. De afsluiting vindt n.l. plaats op 31 december. De „top-drie“ ontvangen van het hoofdbestuur een attentie. Onder het motto „verdien je eigen t-shirt“ krijgen degenen die meer dan tien nieuwe leden aanmelden tevens het echte en originele Arjos-t-shirt gratis thuisgestuurd. Nieuwe leden hoeven voor de rest van dit jaar maar f 1,50 te betalen. Zodoende kan men eens rustig een proef met de Arjos nemen. Wanneer nieuwe leden f 20,- betalen, dan zijn zij lid tot en met 31 december 1977. Eveneens een buitenkansje. Wij hopen dat iedereen de komende weken z'n beste beentje voor zet, om anderen bij onze organisatie in te schakelen. Verdere informatie is altijd verkrijgbaar bij: Johan Toxopeus, sekretaris Arjos, Dr. Kuyperstraat 3, Den Haag; tel.: 070-46.96.20 of 45.03.24.

Verklaring van de jongerenorganisaties van ARP en CHU (Arjos en CHJO)

De besturen van de Arjos en de CHJO hebben kennis genomen van het voorstel van de regering tot wijziging van de Wet Gewetensbezwaren Militaire Dienst. Dit wijzigingsvoorstel is een vernulming t.o.v. de huidige wet en betekent als zodanig een verbetering. Niettemin zijn de Arjos en de CHJO van mening dat het voorstel onvoldoende recht doet aan oprechte gewetensbezwaren tegen de militaire dienst. Door het noemen van een viertal erkenningsgronden wordt een

limitatieve opsomming gegeven van gewetensbezwaren, die voor erkenning in aanmerking komen. De Arjos en de CHJO zijn van mening dat deze benadering in strijd is met de aard van het gewetensbezwaar. Het is niet de taak van de overheid om – als wetgever – uit te maken welke overtuiging wél en welke niet een gewetensbezwaar oplevert. De onoverkomelijkheid van gewetensbezwaren kan slechts beoordeeld worden in een situatie waarbij de gehele persoonlijkheid van de bezwaarde betrokken is. Deze taak behoort toe aan de bij de wet ingestelde adviescommissie, die overigens heeft bewezen hiertoe zeker in staat te zijn. De Arjos en de CHJO doen een beroep op de Tweede-Kamerfracties van KVP en CHU om het amendement-De Kwaadsteniet, dat aansluit aan de opvattingen zoals in deze verklaring verwoord, te ondersteunen.

Haag; vermelden: „Reaktie contourennota“. Men abonneert zich op de bulletins van dit jaar door f 15,- over te maken op genoemde girorekening; vermelden: „Bika 1976“. Verschenen nummers worden nagestuurd. De abonnementsprijs voor 1977 is vastgesteld op f 6,-. Bij betaling per giro vermelden: „Bika 1977“.

Uniek boek over Groen van Prinsterer!

Deze week verscheen een boeiend boek over Groen van Prinsterer. Tientallen foto's en ruim 260 pag. tekst. Vooraanstaande geschiedkundigen, theologen, kerkhistorici en

politici werkten mee aan deze uitgave. De prijs is een spotkoopje: slechts f 13,50 voor dit lijvige, fraai geïllustreerde boek. Hieronder vindt u de inhoudsopgave

Inhoudsopgave

„Een staatsman ter navolging”

	pag.		
Levensloop van mr. Guillaume Groen van Prinsterer	5	door mr. H.K.J. Beernink	
Verantwoording, C. Bremmer en M.N.G. Kool	7	Groen van Prinsterer als historicus, door H. Algra	66
Ten geleide: De betekenis van een Groen-herdenking, door C.E. Schelfhout	9	Groen en de schoolstrijd, door drs. T.M. Gilhuis	71
I. OFFICIËLE HERDENKING	10	Groen en Thorbecke, door dr. R. H. Bremmer	
„Wij danken God voor wat hij ons schonk in deze mens herdenkingsrede mr. W. F. de Gaay Fortman	11	Groens staatsbeschouwing, door dr. J. Zwaan	85
Groen van Prinsterer en het onderwijs herdenkingtoespraak prof. dr. J.W. van Hulst	14	Groen's uitgave van de „Archives ou correspondance inédite de la maison d'Orange-Nassau”, door dra. J.L. van Essen	91
Groen van Prinsterer en de theologie herdenkingtoespraak dr. W. Aalders	20	IV. GROEN EN HET GELOOF	104
Wat doen christenen in de politiek? herdenkingtoespraak mr. A.M. Donner	26	Groen van Prinsterer en het geloof, door dr. M. Elisabeth Kluit	105
II. IN HET ALGEMEEN	32	Groen van Prinsterer en het Réveil, door dr. M. Elisabeth Kluit	110
Groens einde door dr. G. Puchinger	33	Groen als evangeliebelijder, door prof. dr. J. Piomp	121
Groens echtgenote Elisabeth Marie Magdalena van der Hoop, door dra. J.L. van Essen	46	Groen en de Nederlandse Hervormde Kerk, door prof. J. van den Berg	126
Groen van Prinsterer als staatsman, door mr. W.F. de Gaay Fortman	52	Groen en de afgeschiedenen, door dr. J. Donner	130
Een nobel figuur, door dr. W. Drees Sr.	56	Groen van Prinsterer en de Lutheranen, door dr. G. Fafié	135
III. POLITIEK EN HISTORIE	60	De betekenis van Groen van Prinsterer (1801-1876) voor Hoedemaker (1839-1910), door dr. G.J.J.A. Delfgaauw	142
Groen als parlementariër,	61	De relatie van Groen van Prinsterer tot Hoedemaker, door ds. S. Kooistra	148

Groen prikkelde de katholieken tot studie, door dr. P. Kasteel	151
Groen en de Roomsgezinden, door dr. P. Kasteel	154
Groen en de Katholieken: een ambivalente houding, door dr. G.A.M. Beekelaar	160
V. GROEN EN DE REVOLUTIE	166
Groen van Prinsterer en het revolutiejaar 1848, door dr. W.A. Visser 't Hooft	167
Groen van Prinsterer en de „Revolutie”, door prof. mr. I.A. Diepenhorst	173
Groens „Ongeloof en Revolutie”, door drs. A.J. van Dijk	181
Voegelin on Unbelief and Revolution, door dr. B. Zijlstra	191
VI. GROEN ALS SCRIBENT	202
Iets over Groen van Prinsterer als journalist, door G. Puchinger	203
Groen in zijn brieven over zichzelf en zijn reputatie, door dr. C. Rijnsdorp	213
VII. POLITICI OVER GROEN	220
Groen en de doorbraak, door drs. H.M. Franssen	221
V.V.D.-uitzicht op Groen, door mr. H.E. Koning	221
Karaktervolle houding prikkel voor opbouw C.D.A., door mr. F.H.J.J. Andriessen	222
Wij moeten weer terug naar Groen, door mr. W. Aantjes	223
Opdracht voor geesteskinderen verloren eenheid te hervinden, door dr. R.J.H. Krusinga	225
Waakzaamheid tegen pragmatisme, door mr. dr. J. van Bruggen	227
Een tweede vader des vaderlands, door ds. H.G. Abma	228
Het paradoxale element in Groen, door drs. H. van Spanning	229
VIII. GEGEVENS OVER GROEN	232
Een Amerikaanse stem over Groen van Prinsterer, Uitspraken over Groen van Prinsterer in de jaargangen van Anti-Revolutionaire Staatkunde, door dr. G. Puchinger	235
Werken en artikelen over Groen van Prinsterer	
Publikaties over Groen naar aanleiding van zijn herdenking in 1976	247
Register Inhoudsopgave	248

Een nieuwe CDA-publikatie

COMMENTAAR OP DE CONTOURENNOTA

Samen verantwoordelijk voor het onderwijs

Het rapport van de wetenschappelijke instituten van ARP, CHU en KVP is een reactie op de ministeriële discussienota „Confouren van een toekomstig onderwijsbestel”.

Naast lovende woorden plaatst de commissie ook kritische opmerkingen bij de nota van de bewindslieden van onderwijs. Daarnaast heeft de commissie getracht een aanzet te geven om te komen tot herformuleringen en het doen van aanbevelingen.

Het royaal en kleurrijk uitgevoerde rapport kost **f 9,90 per exemplaar**

U kunt het rapport bestellen door storting van het bedrag op postgiro 89673 t.n.v. AR-Partijstichting, Den Haag met vermelding van „Commentaar op de contourennota.”

SCHUILING INDUSTRIE TECHNIEK BV

BINNENHAVENSTRAAT 20
HENGEL-O.
POSTBUS 52 TEL. 0 5400-1.56.00

OVERIJSSEL

50 JAAR DE MEEST GEVRAAGDE
WONINGINRICHTING

J. Voerman & Zonen

Assendorperstraat 73-81 - Tel. 1.65.07. - Zwolle

H. STRUIK & ZOON N.V.

Fabriek van dekkleden
en tenten

IMP. GROOTHANDEL SCHEEPS-
EN AANNEMERSBENODIGDHEDEN
ELEKTRISCHE EN AUTOGENE
LAS- EN SNLIJBENODIGDHEDEN.

DEVENTER

Telefoon 05700-1.39.70

Diepenveenseweg 8

Landbouwmecanisatiebedrijf

FA. K. ELLENS

LANDBOUWMACHINES

SMEDERIJ

TRACTOREN

Eggestraat 3, telefoon 05276-2400, NAGELE (N.O.P.)

Help haar op eigen benen staan.

Zij woont in Colombia. En is maar één van de miljoenen mensen in de derde wereld die een lange weg voor de boeg hebben, voordat ze economisch op eigen benen kunnen staan. Zodat ze zonder dreiging van honger kunnen leven. Net als u.

Daarom ook deze kalender. Hij kost 18 gulden. Hoe meer er worden verkocht, hoe meer mensen in de derde wereld straks op eigen benen staan. Ook door úw 18 gulden.

Bestel nú die machtig mooie NOVIB-kalender.

Met deze 27 cm hoge en liefst 60 cm brede kleurenkalender haalt u een jaar lang de mooiste beelden uit de derde wereld in huis. Zoals dit meisjeskopje uit Colombia. Maar ook de trotse Masai-nomaden met hun kudde in de Keniaanse steppe, een kamelenkaravaan in het avondlijke Tsjaad en Braziliaanse indianenvrouwen op weg naar een dansfeest. Plus nog acht andere prachtbeelden uit de derde wereld. De wereld die uw 18 gulden het hardst nodig heeft om verder te kunnen bouwen.

Kalenderbon

Naam _____

Adres _____

Plaats _____

Ik bestel.....kalenders à f 18,- (incl. verzendkosten). De nota ontvang ik met de kalender(s).

NOVIB - Nederlandse Organisatie voor
Internationale Ontwikkelingsaansluiting.

in open envelop
zonder postzegel sturen naar
Antwoordnummer 362, Den Haag.

WIR

VAN DE P... TIJ

Boeiende boeken met het oog op Sinterklaas!

„Een staatsman ter navolging”

Vorige week verscheen een bijzonder boek dat gewijd is aan de grote 19e eeuwse staatsman Groen van Prinsterer. Dit ter gelegenheid van de herdenking van zijn honderdste sterfdag op 19 mei 1976. Het boek „Een staatsman ter navolging” telt 260 pagina's. Vooraanstaande geschiedkundigen, theologen, kerkhistorici en politici schreven een bijdrage voor dit boek. Enkele van de medewerkers: H. Algra, dr. W. Aalders, mr. W. Aantjes, oud-minister Beemink, oud-premier dr. W. Drees sr., mr. A. M. Donner, dr. J. Donner, min. W. F. de Gaay Fortman, dr. G. Puchinger, prof. I. A. Diepenhorst, prof. dr. J. Plomp, prof. dr. J. v.d. Berg, dr. C. Rijnsdorp, dr. W. A. Visser 't Hooft, en nog vele anderen. Kortom een bijzonder boeiende uitgave met tientallen foto's, waaronder die van de Groenherdenking op 19 mei 1976. Wees er met uw belangstelling vlot bij, want de vraag naar dit boek is groot. Prijs: f 13,50. Dat is niet duur.

Uniek CDA-boek!

In 160 pagina's alles over de geschiedenis van het CDA, met name de discussie rond de grondslagkwestie. Nu het besluit tot een gezamenlijke kandidatenlijst van ARP, CHU, en KVP gevallen is, is dit met talloze foto's en politieke prenten over het CDA verlichte boek, een zeer waardevol bezit. De prijs ervan: f 5,95.

Schreeuwende toestanden in de Sowjet-Unie.

In het boekje „Onder hamer en sikkel”, wordt actuele informatie gegeven over Oost-Europa. De positie van de vervolgde christenen, de militaire kracht van Europa, de economische ontwikkelingen in dit gebied, een historisch overzicht van de geschiedenis van het communisme in Oost-Europa na 1945 komen allemaal aan de orde. Het boekje is bijzonder fraai geïllustreerd, met vele cartoons van Arend van Dam en Frits Behrendt. Voor iedereen die interesse heeft in de geschiedenis van het communisme en geïnteresseerd is in de problemen van deze tijd een nuttig bezit. De prijs ervan f 5,-.

„Naar een nieuw elan”

Onlangs verscheen de brochure „Naar een nieuw elan”, waarin teksten zijn opgenomen van de redevoeringen van partijvoorzitter H. A. de Boer en van

CDA Vrouwenberaad Zeeland

CDA Vrouwenberaad in Zeeland stelt zich ten doel politiek geïnteresseerde vrouwen (en er komen er gelukkig steeds meer) in Zeeland in het Christen Democratisch Appel de kans te geven om provinciaal en plaatselijk mee te werken en richting te geven aan het politieke gebeuren in de provincie Zeeland. Teneinde de inbreng van vrouwen in de politiek te vergroten en ze meer kansen te geven zullen door middel van

- studiedagen;
- discussie;
- onderlinge contacten

de mogelijkheden geschapen worden om dit te bereiken. Als u geïnteresseerd bent in en mee wilt werken met deze werkgroep van het CDA Zeeland, bent u van harte welkom. U krijgt daarmee de kans de vrouwen in Zeeland in de praktische politiek werkzaam en actief in de organisaties van AR, CHU en KVP te ontmoeten. Als u die kans wilt benutten zijn wij graag bereid dit initiatief verder uit te werken. *Vrouwelijke leden CDA-bestuur Zeeland. Vlissingen, Boul. Evertsen 56, J. Punt van Osnabrugge; Oostburg, Mr. Risseeuwstr. 18, H. Remijn-de Badts; Middelburg, Poppenroedestr. 8, A. Westhoff-Hubée.*

is dit materiaal goed bruikbaar. Prijsregeling: les 1, 2 en 3, kosten f 1,25 per exemplaar; bij een groter aantal lessen geldt een aanzienlijke korting: 2 t/m 4 exemp f 1,- per exempl., 5 t/m 9 exempl. f 0,85 per exempl., 10 t/m 24 exempl. f 0,70 per exempl., 25 en meer exempl. f 0,55 per exempl.

Bouwstenen voor een Europees beleid

De aandacht voor de Europese samenwerking is de laatste tijd weer toegenomen. Ook binnen christen-democratische kring is bezinning over de verdere ontwikkeling van deze samenwerking noodzakelijk. Dit zojuist verschenen CDA-rapport is daartoe een uitstekende handleiding. De prijs ervan is f 6,50.

Samen verantwoordelijk voor het onderwijs

Onder deze titel verscheen een commentaar van de wetenschappelijke instituten van de CDA-partijen op de Contourennota van min. Van Kemenade. Uitvoerig wordt ingegaan op waaromheen nogal wat te doen is. Dit rapport dat op groot formaat erg mooi is uitgegeven, en in de pers zeer goede kritieken kreeg, bevat 70 pagina's en kost f 9,90.

Europees Manifest

In drukvorm verscheen onlangs het manifest van de Europese christen-democraten, waarin men de visie kan lezen van de Europese christen-democraten op een groot aantal problemen anno 1976. Prijs f 2,- per exemplaar.

Draaiboek 1976/1977 herdrukt.

Vorige week verscheen een gewijzigde herdruk van het draaiboek 1976/1977, waarin voor kiesverenigingen een schat van informatie wordt gegeven over het reilen en zeilen van de AR-partij, en de plaats van de kiesverenigingen daarbinnen. Een nieuwe herdruk verscheen mede in verband met het besluit van de partijraad van 25 september 1976 om samen met KVP en CHU de eerstvolgende Tweede-Kamerkiezingen met één gezamenlijke CDA-kandidatenlijst in te gaan. Met name de hoofdstukken waar een CDA en de organisatie van de verkiezingen ter sprake gebracht worden, zijn aan de jongste politieke ontwikkelingen aangepast. In verband met de verkiezingen van 25 mei 1977, met de vele en goed voor te bereiden activiteiten die dit met zich meebrengt, is kennisgeving van het draaiboek 1976/1977 een bittere noodzaak.

Bestellingen

In het bovenstaande vermelde overzicht genoemde boekwerken kunt u verkrijgen door het storten van het verschuldigde bedrag op giro 89673 t.n.v. AR-partijstichting, Den Haag, met vermelding van titel(s) en aantal.

Leeuwarden Centrum-Oost komt met fraai ledenblad

De AR-kiesvereniging Leeuwarden Centrum-Oost kwam dezer dagen met een goed geïllustreerd en mooi uitgegeven leden contact-organ uit. Het is de bedoeling dat dit blad 4 keer per jaar verschijnt.

Onlangs besloten de drie Leeuwardense kiesverenigingen zich te verenigen tot één K.V., nl. die van Leeuwarden Centrum-Oost.

Startavond

De startavond voor het komende seizoen is op 1 december a.s., in de *Salvator-kerk*. Op deze avond zal o.a. ir. J. A. Manusama het woord voeren over het thema: „De Molukkers in de Nederlandse samenleving”. Deze avond begint om 19.30 precies, zo staat in het nieuwe contactorgaan te lezen. Verder wordt aandacht besteed aan enkele stadspannen van Leeuwarden in een instructief artikel van wethouder G. F. Eygelaar. Voorts maken de lezers kennis met dr. S. Faber, de Friese vertegenwoordiger op de ARP-kandidatenlijst. Ook de Arjos komt aan bod: Beem Bilker schrijft over de doelstellingen van deze jongeren-organisatie. Het contact-blad is toegezonden aan alle K.V.'s in de Staten-Centrale, de mannen- en vrouwenverenigingen in Leeuwarden en aan het bestuur van de Kamer-centrale. Een lofwaardig initiatief, dat navolging

verdient. Dat vele K.V.'s in en buiten Friesland spoedig met een dergelijk ledenblad komen mogen. Overigens alle anderszins van contact-bladen hartelijk dank: „Binding CDA-Haren”, „CDA-Amstelveen”, CDA-nieuws Groningen”, „Hilversums bulletin ARP”, „CDA-berichten Borne”, „CDA-actueel Enschede” en AR-kontaktblad voor Eindhoven en omgeving waren de periodieken die wij de laatste weken ontvingen! Wij zullen er aandacht aan blijven besteden.

Samenwerking in Oudewater

De besturen van ARP, CHU en KVP in gemeenschappelijke vergadering bijeen, hebben besloten:

1. Op korte termijn te komen tot een federatie van genoemde Christelijke partijen binnen het CDA-verband.
2. Een commissie te benoemen die de formele kant van deze federatie voorbereidt.
3. Een commissie te benoemen die een gemeenschappelijk program zal voorbereiden met betrekking tot de gemeenteraadsverkiezingen van 1978.
4. Een contactpersoon te benoemen voor de propaganda t.b.v. de 2e Kamerverkiezingen 1977.
5. De secretariaten van genoemde partijen open te stellen voor het aanmelden van rechtstreekse CDA-leden.

CDA-Drenthe

De verenigingen van gemeente- en provinciebestuurders van ARP, CHU en KVP in Drenthe houdt zijn eerstkomende gezamenlijke vergadering op zaterdag 27 november a.s. om 10.00 uur in de tuinzaal van „Bellevue”, Dr. Nassaulaan te Assen. Mr. A. G. Smaltenbroek, burgemeester van Waddinxveen, zal een referaat houden onder de titel: „Gemeentebegroting en meerjarenplanning”.

Drs. Schmelzer voor C.D.A.-verband Castricum i.o.

Openbare oprichtingsvergadering van het CDA-verband Castricum op maandag 29 november a.s. in de ontvangstruimte van Geesterhage om 20.30 uur. Drs. N. Schmelzer zal spreken over „De betekenis van het C.D.A. voor de regeerbaarheid van Nederland, zowel landelijk als plaatselijk”.

ARVC

Maandag 29 november a.s. zal het Anti-revolutionaire Vrouwen Comité een vergadering houden. Deze vergadering zal voor een deel in het teken staan van een evaluatie van de ARVC-inbreng tijdens de jongste AR-partijraad en van de komende Tweede-Kamer-verkiezingen.

CDA-samenwerking Noord-Holland

In december zal in de Provinciale Staten van Noord-Holland de nota van uitgangspunten streekplan Amsterdam-Noordzeekanaalgebied in behandeling komen. In verband hiermee wordt 29 november a.s. in „De Zoete Inval”, Amsterdamsevaart 95 te Halfweg om 20.00 uur een vergadering gehouden ter bespreking van essentiële punten. Een aantal CDA-Statelieden zal aanwezig zijn. Van belang is, dat zoveel mogelijk CDA/ARP/CHU/KVP-leden, die bij deze problematiek betrokken zijn, aanwezig trachten te zijn.

K.V. Schoonhoven

Het ARP-Tweede Kamerlid Schakel zal op dinsdag 30 november a.s. om 20.15 uur spreken voor de Prot. Chr. kiesvereniging te Schoonhoven in de Aula van de Chr. Mavo, Willem de Zwijgerstraat te Schoonhoven.

Ir. Manusama voor K.V. Leeuwarden Centrum-Oost

Op woensdag 1 december a.s. houdt de ARP-kiesvereniging Leeuwarden Centrum-Oost een openbare vergadering om 19.30 uur in de bovenzaal van de *Salvatorkerk, Archipelweg 133 te Leeuwarden*. Vis spreker voor deze avond is uitgenodigd de heer ir. J.A. Manusama (pres. Zuid Molukken)

Fraktievoorzitter Aantjes voor K.C. Den Helder

Openbare ledenvergadering van de ARP-kiesvereniging Den Helder op vrijdag 3 december a.s. om 20.00 uur in „*Het Gulden Vlies*” te kmaar. ARP-Tweede kamerfractievoorzitter mr. W. Aantjes zal spreken over het onderwerp „CDA-waarheen”.

ARP-voorzitter De Boer voor K.C. Rotterdam

De ARP-kamercentrale Rotterdam houdt op maandag 6 december 1976 om 20.00 uur in de *Clubzaal van Restaurant Engels, Stationsplein 45 te Rotterdam* haar openbare vergadering. Partijvoorzitter H.A. de Boer zal deze avond spreken over de Actuele politiek.

Partijvoorzitter De Boer voor K.V. Zweekoo (Dr.)

De ARP-kiesvereniging Zweekoo houdt op donderdag 9 december a.s. om 19.30 uur in het *Gerestoreerd Jeugdgebouw, Kerkstraat te Aalden-Zweekoo* een vergadering. Als spreker is uitgenodigd partijvoorzitter H. A. de Boer.

Minister Lubbers voor CDA-Bussum

Op 13 december a.s. vindt de oprichtingsvergadering plaats van het CDA-verband Bussum in 't *Spant te Bussum* om 20.00 uur. Als spreker is uitgenodigd minister Lubbers.

St. C. Oude Pekela

Op 5 januari 1977 zal staatssecretaris De Jong voor de ARP-Statencentrale Oude Pekela spreken over „Onderwijsproblematiek”. De avond vindt plaats in het „*Geert Teisentrum*” te *Stadskanaal*. Aanvang 20.00 uur.

CDA-congres Groningen

Het aangekondigde congres met als hoofdtijdschrift „Arbeid” is verschoven naar 29 januari 1976. Aanmeldingen van vóór 6-11-76 worden beschouwd als zijnde gedaan voor de nieuwe datum. In Rondon & Ronduit van november en december nadere bijzonderheden.

DE ARP IN DE ETHER

RADIO

De eerstvolgende radio-uitzending van de ARP is weer te beluisteren op zaterdag 27 november a.s., op Hilversum II van 18.20-18.30 uur.

Plannen in Dordrecht, Leiden Brabant en Zeeland.

Nu ook politiek scholingswerk mogelijk in uw eigen omgeving

Enige weken geleden berichtten wij in NG/ARPOST over de mogelijkheid van het houden van politieke scholingsbijeenkomsten in uw eigen provincie.

De Stichtingen kader- en vormingswerk van ARP, CHU en KVP geven nl. gaarne subsidie indien er goed omliggende plannen tot het houden van scholingsbijeenkomsten zijn. In Groningen en Friesland draaien er momenteel reeds meerdaagse kaderkursussen welke bedoeld zijn voor belangstellenden uit de kring van de CDA-partijen.

Subsidie

In de Kamercentrales Middelburg, Leiden, Dordrecht en Den Bosch wordt momenteel bekeken of er eveneens politieke studiebijeenkomsten te organiseren zijn. Hopelijk krijgt men de plannen van de grond. Met steun van één van de CDA-stichtingen kader- en vormingswerk zal dit meestal wel lukken.

Kosteloos advies

Voor wat betreft de ARP-Stichting kader- en vormingswerk: stafmedewerker Wim Eikelboom staat „te allen tijde” klaar om u van advies te dienen. Hij is ook graag bereid in een persoonlijk gesprek de plannen met u door te nemen, mede in het licht van de subsidie-voorwaarden. Het is van belang deze projecten in CDA-verband op te zetten: al was het slechts vanwege meer mankracht en meer potentiële deelnemers. Belangrijker is evenwel dat het gaat om kadervorming voor de christen-democratie. Scholing en inspanning is broodnodig, anders laten wij als christen-democraten op dit terrein het initiatief geheel over aan andere politieke groeperingen. Het gaat om de gemeenschappelijke toekomst van de christelijke politiek. Informeer eens bij uw Kamercentrale hoe het staat met plannen omtrent een regionale kaderkursus of -bijeenkomst. *Stichting kader- en vormingswerk ARP, tel. 070-46.96.20/45.10.15, dr. Kuypersstraat 3, Den Haag (W. Eikelboom of C. Bremmer)*

AMSTERDAM

Postjesweg 91 - Krugerplein 29 - Jan van Galenstraat 60 - Jan Evertsenstraat 130
Hugo de Grootplein 20 - Spaandammerstraat 97 - Bentinckstraat 28 -
Westerstraat 138 - Ribesstraat 39 - Tulnestad Osdorp, Tussemmer 62.

DORDRECHT

en omstreken

Handelsmaatschappij A. van ROON N.V.

WESTHAVENKADE 61, VLAARDINGEN

TEL. 34.34.92 en 34.39.46

*U slaagt beslist bij ons voor uw kampeer-
en watersportartikelen.*

In ons atelier worden alle voorkomende werkzaam-
heden op het gebied van tenten, caravans, luifels,
bootzellen etc. gedaan.

v.h. GEBR. HARKEMA

SINDS 1948 JOHAN STAAT - DORDRECHT

ZOWEL VOOR	Automateriaal	tel. 3.94.29
WONING,	Gereedschappen	tel. 3.94.33
GARAGE,	Hang- en Sluitwerk	tel. 3.32.21
FABRIEK OF	IJzerwaren	tel. 3.43.93
SCHIP	Bevestigingsartikelen	tel. 3.43.93

LEVERING ALS REGEL UIT VOORRAAD
GROOTHANDEL EN FABRIEKSAAGENT

Drukkerij De Longte B.V.

Postbus 171 - Dordrecht - Tel. 078-3.43.22

*Snelle offsetdrukkers
voor meerkleuren
reklamedrukwerk*

UTRECHT

UW INTERIEUR

SMAAKVOL EN GEZELLIG
INGERICHT
EN TOCH NIET DUUR

Fa. W. van Tellingen

SLOTLAAN 135-137 - ZEIST
TELEFOON 1.24.86

GRONINGEN

Makelaarskantoor J. Fokkens Siddeburen

*in roerende**en onroerende goederen**verzekeringen en hypotheeken*

TELEFOON 05983-360

FRIESLAND

Fabriek van RIJWIELEN
en AUTOPEDS

RIVEL

SURHUISTERVEEN

Telefoon 0 5124-1545

*Alle textielgoederen,
bedden, dekens,
matrassen, complete
woninginrichting*

Grootzand 14 - 38 - 42, SNEEK - Midstr. 114, JOURE

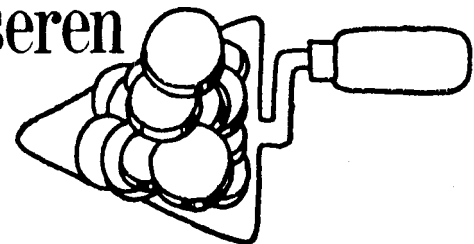
hypotheeken

Denkt u aan een eigen huis?
Geld hoeft dan geen
struikelblok te zijn.

Een hypotheek van de Spaarbank
maakt 't u mogelijk. Er is óók

voor u een hypotheek,
aangepast aan uw
inkomsten tot 100%

Laat u uitgebreid adviseren
door de

SPAARBANK EIGEN HAARD
GRONINGEN

Tel. 050-127902

127687

ZEELAND

Bouwmaterialen

TEGELS
BEKLEDINGSPLATEN VOOR
BINNEN EN BUITENWERK

Keukens

TIELSA
ALFINETTE
ROBIJN

A. DE JAGER - TOLHOEK B.V.
SHOWROOMS: GOES - MIDDELBURG

AANNEMINGSBEDRIJF
'SCHOUWEN-DUIVELAND'
N.V.

Schulthaven 10 - ZIERIKZEE

Tel. 0 1110-3951 (3 lijnen)

HET ADRES VOOR

UITVOERING VAN BETON-, WATER-,
WEGENBOUW- en CULTUURTECHNISCHE
WERKEN.

ROTTERDAM

C. de Mooy & Zoon

Im- en export bloemenhandel

Veilingweg 7 - Berkel en Rodenrijs - Telefoon
01891-5033

W. J. SPOORMAKER B.V.

AUTOMOBIELBEDRIJF ROTTERDAM-ZUID

Wolphaertsbocht 246 - Telefoon 010-85.28.33

Official Peugeot-dealer voor Rotterdam-Zuid

en het eiland IJsselmonde.

GELDERLAND

CONVECTOREN

VOOR KOLEN, OLIE EN GAS
ZOWEL VOOR WOONKAMERS
ALS VOOR KANTOREN, ZALEN
ETC.

FIRMA

T. VIETS

Bergstraat 38 - Telefoon 0 8370-2765 - WAGENINGEN

MAGAZIJN „HET ANKER”

HOOFDSTRAAT 94 - 96 - VEENENDAAL

*Zeer voordelige aanbieding in
terlenka vallen en gordijnen*

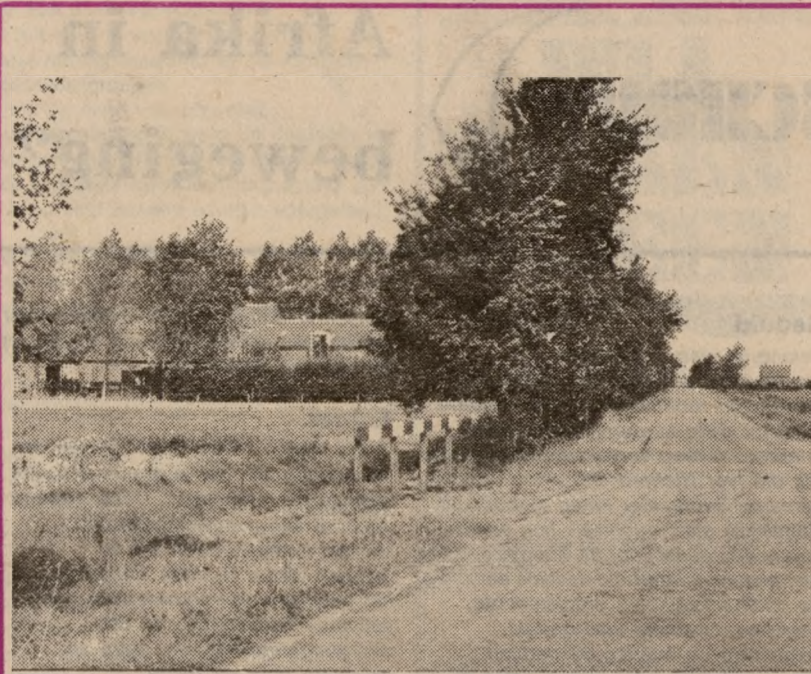
SPECIALITEIT IN NYLONKOUSEN

W O G

NEDERLANDSE GEDACHTEN

weekblad van de anti-revolutionaire partij

32e jaargang - nr. 49 4 december 1976

De CDA grondconferentie van 29 november 1975 kwam tot de conclusie dat het voeren van een actieve grondpolitiek dringend gewenst is. Volgens een - op verzoek van een aantal CDA-Tweede Kamerleden uitgevoerde - analyse van prof. mr. P. de Haan zijn hierbij een tweetal compromissen denkbaar. Meer hierover op pag. 5 en 6.

Gewetens- bezwaren in Tweede Kamer

Deze week is in de Tweede Kamer het wijzigingsvoorstel van de wet gewetensbezwaren militaire dienst behandeld. Tijdens deze behandeling is door minister Vredeling een nieuwe nota van wijzigingen ingediend, welke tussen 7 en 23 december a.s. verder zal worden behandeld. In dit nummer van Nederlandse Gedachten treft u o.m. verder aan de onderwerpen boycotacties en grondpolitiek.

Gewetensbezwaren militaire dienst

Door dr. W. de Kwaadsteniet,
ARP-Tweede-Kamerlid

De eerste ronde van de openbare behandeling in de Tweede Kamer over de wijziging van de Wet gewetensbezwaren militaire dienst is achter de rug.

Vorige week woensdag 24 en donderdag 25 november sprak in eerste termijn de Tweede Kamer met tien sprekers en antwoordde in eerste termijn de regering met twee sprekers, namelijk de minister en de staatssecretaris van defensie, Vredeling en Van Lent.

Nota van wijzigingen

Daarna is het debat geschorst. Minister Vredeling diende namelijk tijdens zijn beantwoording van de Kamerleden een nieuwe nota van wijzigingen in met betrekking tot het hoofdpunt in de al jaren durende discussie, namelijk de tekst van artikel 2 van de wet.

De bijzondere Kamercommissie met betrekking tot die wet was unaniem van gevoelen, dat het onjuist zou zijn de behandeling van het wetsontwerp, nu onmiddellijk, zonder een ogenblik van nadenken, voort te zetten. De Kamercommissie heeft het presidium laten weten de behandeling graag te willen voortzetten tussen 7 en 23 december a.s. Daarvoor zou dan een plaats in de overigens vrij volle Kameragenda moeten worden gevonden. Ter oriëntatie plaatsen wij bij dit artikel de diverse van belang zijnde teksten, nl. in de eerste plaats artikel 196 Grondwet, in de tweede plaats artikel 2 van de Wet gewetensbezwaren militaire dienst, a) zoals het artikel tot heden luidt, b) zoals het volgens het eerste voorstel van het kabinet tot 25 november jl. zou gaan

luiden, c) zoals het volgens het kabinetsvoorstel sinds 25 november jl., zou moeten gaan luiden, alsmede tenslotte de tekst van artikel 2, zoals die zou zijn volgens het reeds op 1 september jl. ingediende amendement-De Kwaadsteniet, mede-ondertekend door Kombrink, Van Winkel en Imkamp. De hoofdlijn van onze benadering van de problematiek, zoals de ARPTweede-Kamerfractie die begin februari vorig jaar reeds unaniem vaststelde, mag o.a. wegens de vele artikelen daarover in Nederlandse Gedachten bekend zijn. Zeer kort samengevat is dit in het kader van ons onderwerp aan te geven met de aanduiding: een gewetensbezwaar is een gewetensbezwaar.

Commissie toetst aannemelijkheid

Met andere woorden wanneer een gewetensbezwaar een echt gewetensbezwaar blijkt te zijn voor de Commissie van Advies (die de minister van defensie terzake adviseert), als het gewetensbezwaar ernstig en onoverkomelijk is en in dit kader betrekking heeft op de militaire dienst dan moet dit gewetensbezwaar worden erkend. De overtuiging moet door de gewetensbezwaaarde bij de commissie van Advies voor het voetlicht worden gebracht, er moet serieus gesproken worden, de commissie moet een indruk krijgen van de gehele persoonlijkheid van

bezwaarde en diens handel en wandel. Het gewetensbezwaar moet aannemelijk worden gemaakt. De commissie toetst. En als compliment daarop is er bovendien de langere, één en eenderde, vervangende niet-militaire dienstplichttijd. Het kabinet heeft daarentegen getracht bij wet objectief vast te stellen wat wel en wat niet een te erkennen gewetensbezwaar is. Het kabinet heeft gedacht aan vier geobjectiveerde categorieën gewetensbezwaren (artikel 2, sub a, b, c, d.), die voor erkenning in aanmerking zouden mogen komen; vier soorten geobjectiveerd weergegeven gewetensbezwaren zouden kunnen worden erkend; er zouden vier erkenningsgronden zijn. In het huidige, tot dusver geldende artikel 2 is er slechts één geobjectiveerde erkenningsgrond, namelijk gewetensbezwaar tegen elk oorlogsgeweld. Het eerste voorstel van het kabinet met vier erkenningsgronden was als zodanig op zichzelf een verruiming.

Tweede voorstel

Een belangrijke vraag is nu wat het vorige week door Vredeling gepresenteerde nieuwe, tweede voorstel betekent. Op het eerste gezicht is het een heel andere tekst, minder gedetailleerd, algemener gesteld, weer ruimer kijkend dan het eerste voorstel met zijn punten a t/m d. Maar er rijzen heel wat vragen rond die nieuw voorgestelde tekst. Zo lijkt het erop, dat in de passage „degene die militair geweld waarbij hij door zijn

dienstvervulling zou kunnen worden betrokken, onaanvaardbaar acht”, (ongeveer), datgene wordt verwoord wat in het eerste voorstel onder a) en d) werd begrepen. Daarnaast kan men in de passage „degene die... elk of een bepaald gebruik van een wapen, voorhanden bij de Nederlandse of een bondgenootschappelijke krijgsmacht, onaanvaardbaar acht”, de punten b) resp. c) van het eerste voorstel terugvinden.

Als men zich dit realiseert zou men moeten concluderen, dat er door het tweede voorstel in vergelijking met het eerste voorstel inhoudelijk weinig verandert. Deze conclusie zou ondersteuning vinden in de toelichting bij het tweede voorstel, waarin gezegd wordt, dat het in het tweede voorstel gaat om een meer eenvoudige formulering, die overigens globaal genomen de strekking van het eerste voorstel weergeeft. En verder zeggen de bewindslieden ook nog, dat het tweede voorstel de grenzen van de erkenbaarheid in beginsel op gelijke wijze trekt als het eerste voorstel. Welnu, dat betekent dan om zo te zien, dat er principieel niets zou veranderen. Het blijft dan zo, dat het kabinet toch probeert bij wet objectief vast te stellen wat wel en wat niet een te erkennen gewetensbezwaar is. Wij menen, dat het niet de bedoeling kan zijn, dat de wetgever gaat uitmaken welke gewetensbezwaar is. Wij menen, dat het onoverkomelijk zijn en erkend kunnen worden.

Ongeloof en Revolutie: Een hartstochtelijk boek

„Met Multatuli's Max Havelaar is „Ongeloof en Revolutie” het meest hartstochtelijk geschreven boek uit de vorige eeuw. Het is een zo gepassioneerd werk dat Groen zijn lezers eerst vertelt dat de paus de anti-christ is en tenslotte uitdrukkelijk betoogt dat de paus de anti-christ niet is”. Dit schrijft de oud-ambassadeur dr. P. Kasteel in het zojuist verschenen boek „Een staatsman ter navolging”, dat verscheen naar aanleiding van de herdenking van de 100e sterfdag van de staatsman Groen van Prinsterer op 19 mei 1976. Van protestantse, katholieke, socialistische en liberale zijde wordt een visie op deze staatsman in dit fraai geïllustreerde boek gegeven. Voor iedereen die geïnteresseerd is in de christendemocratische politiek en de geschiedenis ervan een onmisbaar bezit. De prijs is erg laag: voor f 13,50 schaft u zich dit met tientallen foto's geïllustreerde boek, dat 265 pagina's telt, aan. Stort dit bedrag op postgiro 89 67 3, t.n.v. AR-Partij Stichting Den Haag, met vermelding van titel en aantal.

Borstbeeld Gerbrandy in Tweede Kamer

Op 14 oktober 1976 onthulde Koningin Juliana in Sneek een standbeeld van de Nederlandse minister-president in oorlogstijd, prof. mr. P.S. Gerbrandy.

Een nationaal monument, een nationale figuur waardig. De partijraad van de ARP besloot op 13 november te bewerkstelligen, dat in de Tweede Kamer een borstbeeld van Gerbrandy wordt geplaatst. Daar staan reeds beelden van tal van nationaal Nederlandse politici als H.M. Koningin Wilhelmina, Thorbecke, Groen van Prinsterer, Troelstra, Nolens, Johan de Wit, De Savornin Lohman, Schaepman, enz. Het AR-partijbestuur deed dit voorstel, dat door de partijraad met instemming werd begroet, omdat het meent, dat langs die weg de nagedachtenis van een groot Nederlander kan worden gediend.

Onder zeer moeilijke omstandigheden gaf

hij leiding aan de Nederlandse regering in ballingschap.

Een parlement kon niet meer functioneren. Het was Gerbrandy's rotsvaste overtuiging dat een volk in vrijheid moet kunnen beslissen voor wat wel of niet moet gebeuren. Een parlementaire democratie is daarvoor onmisbaar.

Bijdrage

Een borstbeeld van Gerbrandy in de Tweede Kamer is ook een symbool van Nederlands' strijd tegen tirannie en onderdrukking.

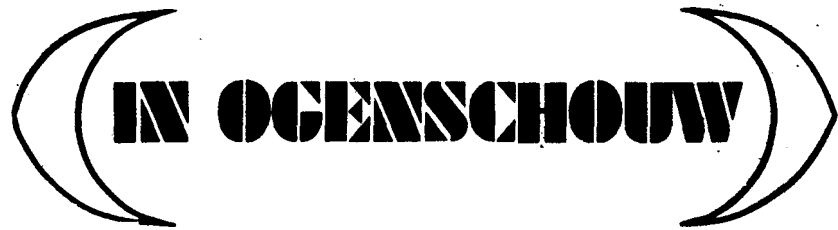
Om dat mogelijk te maken roepen wij u op een bijdrage voor het borstbeeld over te maken op giro 89673 t.n.v. ARP, Den Haag; onder vermelding „borstbeeld Gerbrandy”.

Vervolg op pag. 2

W. Smeenk & Zonen
VLEUGELS, PIANO'S,
ORGELS
OVERTOORN 174
TEL. 020-18.51.51
AMSTERDAM

**DEZE WEEK
IN W O G:**

Wet Gewetensbezwaren militaire dienst	pag. 1 en 2
Boycotacties	pag. 4
Grondpolitiek, analyse prof. De Haas	pag. 5 en 6
Relatienota	pag. 6
AR-Vrouwencomité	pag. 8
Uit de Arjos	pag. 11
Van de partij	

Afrika in beweging?

Geneefse Konferentie

Het afgelopen weekend bracht ons de zo lang verbeide en vurig gewenste doorbraak in de aanvankelijk zo traag en moeizaam van start gegane onderhandelingen op de Konferentie te Geneve tussen enerzijds de vertegenwoordigers van het blanke minderheidsregime in Rhodesië, onder leiding van Ian Smith, en anderzijds de delegaties van de zwarte meerderheidsgroeperingen aldaar. Opnieuw werd een stapje vooruit gedaan op weg naar betere samenlevingsverhoudingen binnen het spanningsveld van verschillende rassen. Met name de in volle hevigheid losgebarsten en zich nog steeds escalerende querilla-, vrijheidsstrijd van de zwarte bevolking in Rhodesië, gesteund door de onlangs onafhankelijk geworden nabuurlanden, maar ook de internationale pressie, op diplomatiek nivo, deden Smith c.s. tot de ontdekking komen, dat voortzetting van het huidige bewind steeds moeilijker en op den duur niet meer mogelijk zou blijken te zijn.

Geduld

Belangrijk was ongetwijfeld de konfrontatie van Smith met Kissinger, die tijdens zijn recente Zuid-Afrika reis de stoot tot deze konferentie gaf. Niet onderschat mag vervolgens worden de rol, die Ivor Richard als konferentievoorzitter kreeg toebedeeld. Engeland, staatsrechtelijk nog steeds verantwoordelijk voor dit Rhodesië, waar een blanke minderheid destijds eenzijdig de onafhankelijkheid proclameerde, heeft met oneindig veel geduld, volharding en overleg de partijen uiteindelijk bij en tot elkaar weten te brengen. Het afgelopen weekend kon Ivor Richard mededelen, dat een (streef)datum voor overdracht van de soevereiniteit aan de zwarte meerderheid in Rhodesië door de betrokkenen was overeengekomen: 1 maart 1978. Bovendien werd door de delegaties van de zwarte meerderheidsgroeperingen Joshua Nkomo, een evenwichtig, gematigd en taktvol man, als kandidaat-leider naar voren geschoven. Een dreigende

scheuring binnen het Patriottisch Front tussen hem en Moegabe lijkt, althans op dit moment, afgewend.

Echter...

Tevredenheid alom. Toch moeten we voorzichtig zijn om al te optimistische geluiden te laten horen. Deze dagen zal Richard alle overredingskracht en takt nodig hebben om de partijen elkaar te doen vinden op het punt van de voorbereiding der soevereiniteitsoverdracht. Een overgangsregering, aanvaard en gesteund door de beide belangengroeperingen, zal op korte termijn moeten worden gevormd. De door Smith voorgestelde staatsraad als overkoepelend orgaan, samengesteld uit evenveel blanken als zwarten, zal door de andere onderhandelingspartners weinig enthousiast ontvangen worden; zeker wanneer Smith zelf daarbinnen als hoofd van de blanken zal willen fungeren. Wantrouwen troef. Daarnaast hebben de vier voormannen, Moegabe, Nkomo, Moezorewa en

Sithole, elkaar nog te vinden waar het een blauwdruk van de nieuw te vormen staat betreft. Met inspanning van alle krachten zullen zij hun volgelingen blijvend moeten samenbrengen en voorbereiden op de nieuwe bestuursvorm van hun land. Beslist geen gemakkelijke opgave, al zullen zij zich daarbij gesteund weten door hun nabuurlanden en de sympathie der westerse wereld. Van de nu volgende ontwikkelingen kunnen wij slechts dromen en er het beste van hopen. Het beste, dan wel te verstaan als het beste, voor de totale bevolking.

Vorster

In schrijvende tegenstelling tot de ontwikkelingen in Rhodesië, blijven die in Zuid-Afrika. Ook daar is sprake van toenemende en verscherpte tegenstellingen tussen blank en zwart, wat zich uit in rassen-onlusten. Ook daar wordt men gekonfronteerd met een steeds groter wordende pressie op politiek en diplomatiek nivo vanuit de gehele wereld. Toch meende de Zuid-Afrikaanse veiligheidspolitie onlangs de kantoren te moeten doorzoeken van het Christelijk Instituut van Beyers Naudé. Verscheidene boeken en geschriften werden in beslag genomen en enkele medewerkers gearresteerd om de mogelijkheid te bezien of een officiële, rechtelijke procedure kan worden op gang gebracht tegen de bezitters ervan.

Want nog steeds worden Beyers Naudé en zijn medewerkers geacht de agitatoren, opruiers te zijn van de rassen-onlusten aldaar. Nog steeds worden blijkbaar niet (h)erkend de rentenloze positie, de machteloosheids- en de daarmee samenhangende onderdrukkingsgevoelens van de zwarte (al weer: meerderheids)bevolking zelf. De sinds 1960 gevoerde onafhankelijke-thuisland-politiek, waarvan Transkei, overigens door de omliggende landen en de westerse wereld nog steeds niet erkend, het concrete voorbeeld moet zijn, wordt door de zwarte meerderheid als (tussen)oplossing van de hand gewezen. Doorgaan op de oude voet zal in de toekomst ook Vorster opbreken. Ook hij zal onder ogen dienen te zien, dat slechts langs de weg van het echte contact, het gesprek, de onderhandelingstafel een eerlijke vredelievende oplossing mogelijk is. En... hoe eerder, des te liever.

Dienstbaarheid

Een christelijke visie met als kerngedachte de naastenliefde, als aspect van de Gerechtigheid, verdraagt nu eenmaal geen geprivilegeerde houding. Slechts dienstbaarheid past een ieder van ons.

G. F. Ph. de B.

Gewetensbezwaar is gewetensbezwaar

Vervolg van pag. 1

de precieze van de uitgewerkte tekst kan voldoen en onvermijdelijk een ruimere marge van appreciatie van het bezwaar laat. Hoewel dat echter zo mag zijn en er dus enige meerdere ruimte mogelijk zou zijn, bestaat hierover nog allerminst helderheid, laat staan zekerheid. Wanneer wij er immers van moeten uitgaan, dat de criteria uit het eerste voorstel - opgesomd onder de letters a t/m d - zijn terug te vinden in het tweede voorstel - gevangen in een meer globale formulering - dan wijzigt er niet veel. Ons bezwaar ging natuurlijk niet tegen de precisiesheid, noch uiteraard tegen een mindere precisiesheid van de opsomming, maar tegen een opsomming als zodanig, welke dan ook, van al of niet te erkennen gewetensbezwaren.

Wordt verruiming bereikt?

Verder blijft met een op de hiervoor aangegeven wijze van benadering het eveneens zeer de vraag of feitelijk een belangrijke verruiming zou worden bereikt. Zal het niet zo zijn, dat de Commissie van Advies met het tweede voorstel ongeveer binnen dezelfde perken zal moeten blijven als met het eerste voorstel? Immers, de formulering van het kabinetsvoorstel is wel eenvoudiger, maar de strekking blijft globaal dezelfde. Betekent dit niet

vanzelfsprekend, dat de commissie voor de interpretatie van de criteria moeilijk anders kan doen dan zich laten leiden door de voorgaande schriftelijke stukken? Dan wordt in feite toch eigenlijk niets bereikt? Meent het kabinet evenwel een belangrijke verandering te willen aanbrengen vergeleken bij zijn eerste voorstel dan is niet in te zien, waarom het ons amendement niet gewoon overgenomen heeft. Dat heeft het kabinet echter kennelijk thans nog niet gemeend te kunnen doen. Derhalve kan vooralsnog de conclusie niet anders zijn, dan dat het verschil in benadering tussen het kabinet en ons in feite ongewijzigd lijkt te zijn gebleven. Wij zijn uiteraard met elkaar zeer geïnteresseerd in het verdere verloop van het hopelijk spoedig voort te zetten debat over deze belangrijke materie.

Geweten centraal

Wij hopen, dat het kabinet zich toch bij nadere heroverweging daarvan meer zal kunnen gaan thuis voelen in ons amendement. Het gaat bij ons om het gewetensbezwaar, een bezwaar waarbij het geweten van een mens in nood komt. Het gaat om gewetensbezwaren tegen de persoonlijke vervulling van militaire dienst in de Nederlandse krijgsmacht. Niet over

andere zaken.

Wij zijn zoals bekend van oordeel, dat voor de vraag of een bezwaar tegen de militaire dienst erkend moet worden, bepalend is of men te maken heeft met een gewetensbezwaar, onverschillig of dit bezwaar is terug te voeren op godsdienstige, ethische of politieke inzichten. Dat is ook het standpunt van het kabinet. Daarom heeft het kabinet ook de volgens de huidige wet nog vereiste verbinding tussen het gewetensbezwaar en de godsdienstige of zedelijke overtuiging laten vervallen. Aldus komt het geweten duidelijk centraal te staan. Dat betekent uiteraard niet, dat derhalve godsdienstige, ethische of politieke overtuigingen als zodanig zonder meer gewetensbezwaren zouden zijn. Het gaat er niet om zomaar allerlei min of meer krachtige bezwaren te accepteren. Het gaat om zodanige bezwaren, dat het geweten van een mens in nood komt als aan de opgelegde verplichtingen in dit kader zou moeten worden voldaan. Er zijn op zichzelf allerlei moeilijkheden denkbaar, die ertoe kunnen leiden om „mijn animo om de dienstplicht te vervullen tot een nulpunt doen dalen, zij brengen mij niet in een gewetensconflict". Aldus mr. A. Soeteman in zijn zeer lezenswaardig artikel in AR-Staatskunde, nr. 7/8, juli/augustus 1976. Het aanbrengen en vervolgens interpreteren van criteria door de wetgever in de casuïstiek vervallen. Dat is uit de gewisselde stukken zonneklaar gebleken. De toepassing van de algemene regel, dat gewetensbezwaren tegen de persoonlijke vervulling van militaire dienst worden erkend, moet plaatsvinden door de Commissie Advies, die een zeer goede staat van dienst heeft.

Vrijheid van geweten

De wetgever kan niet aangeven wat voor iemand een ernstig gewetensbezwaar is. De commissie moet de algemene regel van de wet toepassen. De commissie moet inventief bezig zijn. Op de echtheid komt het aan, op een eerlijk en open gesprek, zonder passen en meten, zonder pogingen van de verzoeker zich met enig succes te wringen binnen het kader van bepaalde geobjectiveerde criteria van de wetgever. De commissie kan op persoonlijk, subjectieve, individuele motieven van de bezwaarde letten en daarop ingaan. De commissie maakt haar advies, de minister beslist zelf en er is een beroep op de rechter (Raad van State). Zo is het goed. Dit is slechts een kleine samenvatting betreffende het hoofdpunt van het debat, dat al vele uren - terecht - heeft gevraagd. Wij komen op deze en andere punten nog wel nader terug. Het is van veel belang, dat door deze discussies wij ons weer opnieuw bezighouden met het geweten en de vrijheid van geweten realiseren binnen het kader van een democratische samenleving.

Grondwet art. 196

Bij de wet worden de voorwaarden genoemd, waarop wegens ernstige gewetensbezwaren vrijstelling van de krijgsmacht wordt verleend.

Wet gewetensbezwaren

1. Ernstige gewetensbezwaren in de zin van deze wet zijn de onoverkomelijke gewetensbezwaren tegen de vervulling van militaire dienst van hem, wiens godsdienstige of zedelijke overtuiging hem deelneming aan elk

Eerste wijzigingsvoorstel kabinet:

„Ernstige gewetensbezwaren in de zin van deze wet zijn de onoverkomelijke gewetensbezwaren tegen het vervullen van militaire dienst in de Nederlandse krijgsmacht van hem, die ervan overtuigd is:
a. dat het gebruik van wapens, ongeacht door welke krijgsmacht en tot welk doel, onaanvaardbaar is; dan wel
b. dat het gebruik van een bepaald wapen waarover de krijgsmacht van één der lidstaten van een militair bondgenootschap waarvan

Tweede wijzigingsvoorstel kabinet:

Ernstige gewetensbezwaren in de zin van deze wet zijn de onoverkomelijke gewetensbezwaren tegen de persoonlijke vervulling van militaire dienst van degene die militair geweld waarbij hij door zijn

Amendement-De Kwaadsteniet c.s.

Ernstige gewetensbezwaren in de zin van deze wet zijn de onoverkomelijke gewetensbezwaren tegen de persoonlijke vervulling van militaire dienst in de Nederlandse krijgsmacht.

militaire dienst art. 2.

oorlogsgeweld verbiedt.
a. hetzij tegen de vervulling van militaire dienst, bepaaldelijk gericht op strijd met de wapenen;
b. hetzij tegen de vervulling van militaire dienst van welke aard ook.

Nederland deel uitmaakt beschikt, ongeacht door welke krijgsmacht en tot welk doel, onaanvaardbaar is; dan wel
c. dat een bepaald gebruik dat van een wapen wordt gemaakt door de krijgsmacht van een staat als onder b. bedoeld, ongeacht door welke krijgsmacht en tot welk doel, onaanvaardbaar is; dan wel
d. dat het militair geweld, waarvoor een staat als onder b. bedoeld zijn krijgsmacht gebruikt, in strijd met beginselen van internationaal recht en daarom onaanvaardbaar is.

dienstvervulling zou kunnen worden betrokken, dan wel elk of een bepaald gebruik van een wapen, voorhanden bij de Nederlandse of een bondgenootschappelijke krijgsmacht, onaanvaardbaar acht.

Verschenen:

Fractie in actie VI

Onlangs verscheen deel VI van de „Fractie in actie”, een overzicht van de standpunten die de ARP-Tweede Kamerfractie innam tijdens de periode februari 1976/ t/m juni 1976.

De serie brochures de „Fractie in Actie”, waarvan tot op heden nu 6 delen verschenen is een uiterst nuttig instrument om de door de AR-Partij ingenomen standpunten in de Tweede Kamer op de voet te volgen. In kort bestek, en op bijzonder overzichtelijke wijze, verrijkt men zich, bij aanschaf van deze brochure-serie, met een waardevolle dokumentatie. Zeker in het licht van de komende verkiezingen, een

belangrijk hulpmiddel. De nieuwe uitgave telt omstreeks 45 pagina's. Ook voor scholen, bibliotheken en verzamelaars van politieke lectuur gaat het hier om een belangrijke informatiebron. Prijs ervan f 2,50. Stort het verschuldigde bedrag op postgiro 8.96.73, t.n.v. AR-Partijstichting, Den Haag, m.v.v. brochurenummer, titel en aantal.

BON	
Naam:	
Adres:	
Woonplaats:	
Wenst abonnement	
Wenst proefnummers	
Adres: Ned. Gedachten, antwoordno. 66, Den Haag. Géén postzegel.	

Abonnementsprijs f 12,50 per half jaar.
Jongeren/studenten abonnement f 7,50 per half jaar.

NEDERLANDSE GEDACHTEN

veel gelezen, veel geciteerd.

griep?
slik **nisylén**
t zijn druppels
t is plantaardig
en t **helpt!**

PvdA-kamerlid I

Het PvdA-kamerlid drs. A. v.d. Hek schreef onlangs in „Socialisme en democratie” een artikel over de overlevingskansen van de parlementaire democratie. In dat artikel stelt dit kamerlid o.a. dat christen-democratische opvattingen in de hand werken dat een parlementaire democratie autoritaire trekken gaat vertonen. Dit komt, aldus Van der Hek, omdat christen-democraten vinden dat de regeringsmacht niet afgeleid en ondergeschikt is aan de macht van de volksvertegenwoordiging. De regering heeft haar „eigen” verantwoordelijkheid in deze opvatting. Dat brengt met zich mee dat de regering de vrije hand wordt gelaten en dat de volksvertegenwoordiging voor veldingen feiten wordt geplaatst. En dit wordt, zo gaat het PvdA-kamerlid verder, te zeer gebillijkt omdat deze benadering past in de traditie en ideologie van de christen-democraten. In dit verband komt ook Groen van Prinsterer ter sprake.

PvdA-kamerlid II

Groen van Prinsterer wordt door de Christen-democraten als een soort „politieke vaderfiguur gecultiveerd”, zo schrijft Van der Hek. Het door dit kamerlid geschetste beeld doet in zijn uitwerking geen recht aan de christen-democratische opvattingen

omtrent het functioneren van de parlementaire democratie. Trouwens ook niet aan de „politieke voorvader” Groen van Prinsterer. Wij noemen hier liever een artikel van een collega-kamerlid van Van der Hek nl. drs. H. M. Franssen. In de zojuist verschenen uitgave „Een staatsman ter navolging, Groen van Prinsterer herdacht 1876-1976” prijst drs. Franssen Groen als een „rasechte parlementariër”. Groen benutte elke opening binnen de spelregels van het parlement om onderwerpen, die hem ter harte gingen, aan de orde te stellen. Soms tegen de zin van de kamermeerderheid in. Voorts memoreerde Franssen Groen's ijveren om het volk achter de kiezers te bereiken. En dan hebben we het hier nog niet eens over stembusprogramma's en -afspraken die Groen bepleitte en waarin in zijn tijd haast niemand aan wilde. Groen zou anno 1976 tot de toonaangevende Nederlandse politici hebben behoord, zo schrijft Franssen. Groen, de politieke voorvader van de Nederlandse christen-democraten, was een volkman. Dank zij hem geen uithoiling, maar uitbouw van de parlementaire democratie. Van der Hek leze er Franssen's artikel nog maar eens op na.

Spanningen bij de sociale partners

Het Kabinet heeft onlangs erg duidelijk laten weten dat voor 1977 geen voor allen gelijkkelijk, bindende voorschriften zullen worden

NG COMMENTAAR

uitgegeven inzake de lonen 1977. Het ziet er maar uit, nu werkgevers en werknemers voorshands diametraal tegenover elkaar staan, dat per bedrijfstak over de loonstijging zal moeten worden onderhandeld, met alle ellende van dien. Een hard en verhardend gevecht kan leiden tot onrust en versterking van het bestaande vertrouwen over en weer. Het loonoverleg is uiteraard een gesprek over de hoogte van de lonen. In 1970 is daar een element bijgekomen: een prijscompensatie. De koopkracht blijft dan op peil en zo kan worden voorkomen dat de vakbeweging extra hoge eisen stelde bij de loononderhandelingen.

Wij achten dit op zichzelf een zuivere aanpak. Met mogelijk gevaarlijke ontwikkelingen: afwenteling op het bedrijfsleven - incalculeren in de prijzen - en een groter wordende inflatie. Toch moet het mogelijk worden een compromis te bereiken. Beide partijen zeggen nadrukkelijk uit te zijn op een herstel van vertrouwen tussen de sociale partners. Beide partijen moeten erkennen dat de in 1970 ingevoerde prijscompensatie

eigenlijk een verkregen recht is dat niet zo maar kan worden afgebouwd. Beide partijen zijn bereid voor wat de „echte” loonstijging betreft matiging te betrachten. In die situatie verwachten wij een eerlijk compromis.

Onderhoudskosten eigen huis

Toen staatssecretaris van Financiën Grapperhaus de inkomstenbelastingwet terecht van veel ingewikkelde regelingen zuiverde bleek één aangelegenheid bijzonder omstrede.

Die zaak betrof de al dan niet aftrekbaarheid van de kosten van onderhoud van de eigen woning.

De AR-fractie was toen van oordeel dat met behoud van een eenvoudige regeling, de aftrekbaarheid van onderhoudskosten behouden moest blijven.

Niet elke spijker, elke bus verf moest in aftrek kunnen worden gebracht, slechts „groot-onderhoud” - om de gedachte te bepalen - kwam daarvoor in aanmerking.

Het daartoe ingediende amendement werd op het nippertje verworpen. De tijd is rijp deze zaak - zonedig in de vorm van een initiatief-wetsontwerp weer aan de orde te stellen. De toen uitgesproken waarschuwingen zijn nu werkelijkheid geworden: belastingontduiking op grote schaal („zwart” onderhoud) en een sterke teruggang van de werkgelegenheid in

de betreffende sector zijn volop te constateren. De tijd is rijp; ook de PvdA hamert nu in haar ontwerp-verkiezingsprogramma op hetzelfde aanbeeld. Met behoud van een niet ingewikkelde regeling zijn onderhoudskosten aftrekbaar te stellen. Wij zijn met deze ommezwaai vande PvdA bijzonder (aangetaan) verrast.

De nieuwe Amerikaanse president en de politiek

Amerika heeft een nieuwe president gekozen. Een man die om de stemmen te verzamelen bepaalde denkbeelden verkondigde. Nu hij straks aan het bewind komt ziet het er naar uit dat hij een aantal verkondigde denkbeelden laat voor wat ze zijn. Om één voorbeeld te noemen het volgende: tijdens de verkiezingsrit proclameerde hij dat hij de werkloosheid via grote overheidsuitgaven zou bestrijden. Zelfs op gevaar af dat daardoor de inflatie zou worden aangejaagd. Amerikaanse kranten melden nu dat Carter eerst de inflatie wil aanpakken. De vermindering van werkloosheid zal veel minder op de voorgrond staan. Het ziet er thans naar uit dat Amerika's economische politiek niet zoveel zal verschillen van die van president Ford. Net zo - schijnt het - als het geval is met de Kissingeriaanse buitenlandse politiek. Het kan verkeren: vóór en na de verkiezingen. En dat in een land met een tweepartijstelsel.

VAN TOT U

Onzuiver

Twee weken geleden werd ik zaterdagavond na de uitzending van Hier en Nu opgebeld door een mevrouw die mij indertijd - naar zij zei - met instemming beluisterd had op de protestbijeenkomst in de oude Rai tegen de uitsluiting van Israël uit de Unesco.

Zij vroeg mij nu kort en goed wanneer ik nu eens ophield te regeren met „die katholieken”. Haar opmerking bleek ingegeven door het Kamerdebat over de ontsnapping van Menten en door het gesprek in Hier en Nu met Accent-redacteur Hans Knoop.

„Die katholieken”

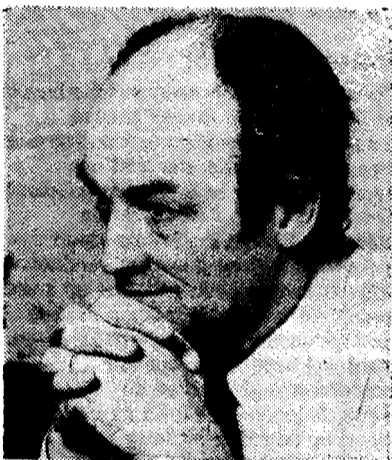
Op mijn vraag wat dit nu met „die katholieken” te maken had noemde zij in één adem de veronderstelde of gebleken rol die minister Van Maarsseveen en kamervoorzitter Kortenhorst 25 tot 30 jaar geleden hebben gespeeld en de actuele politieke verantwoordelijkheid van de huidige minister van Justitie.

Mijn antwoord aan haar was dat zij precies hetzelfde deed als degenen die hun afkeer van „die joden” altijd wisten te argumenteren met veronderstelde of werkelijke misdragingen van individuele joden (op dezelfde manier kan men horen oordelen over „die arbeiders”, „die boeren” of „die aannemers”). Precies hetzelfde gebeurt als men de politieke verantwoordelijkheid van de huidige minister van justitie belast met mogelijk aanvechtbare handelingen van politici tientallen jaren geleden op geen andere grond dan dat zij zijn geloofs- en partijgenoten waren.

Helaas moet worden gevreesd dat de reactie van deze mevrouw (die thans geschrokken haar fout erkende) niet op zichzelf staat. Er zijn meer aanwijzingen dat dit element in discussie over de positie van minister Van Agt in verband met de affaire Menten binnendringt. Een voorbeeld daarvan leverde de Haagse Post van vorige week. In een daarin opgenomen interview met Mr. Hiltermann „komt het gesprek al spoedig op Hiltermann's geloofsgenoot. Dries van Agt en de voortvluchtige eveneens katholieke collectioneur Menten”.

Broeder Mattheus

In het Kamerdebat was de heer Drees al

voorgegaan door in verband met de verdwijning van Menten o.a. te verwijzen naar een gebeurtenis in de Scheveningse strafgevangenis namelijk „de wapensmokkel van een bezoekende broeder welk bezoek hij (= de minister) vergemakkelijkte hetgeen leidde tot een terroristische actie”. Ondanks de verontwaardigde interruptie en ontkenning door de minister voerde Drees in tweede termijn opnieuw de „bevordering van het bezoek van broeder Mattheus aan de gevangenis” en „de vertrouwensrelatie van deze monnik” ten tonele. De opnieuw tper interruptie verontwaardigde ontkenning van de minister bracht de heer Drees niet verder dan het aanroepen van „een paar krantenknipsels”. Verder „legde” hij zich bij het antwoord van de minister „neer”.

Wanneer Drees nu zegt dat hij daarmee slechts de naïviteit van de minister aan de kaak heeft willen stellen en niet heeft willen suggereren dat de minister zelf de verdwijning van Menten in de hand zou hebben gewerkt, dan kan men zich slechts verwonderen over de supernaïviteit te veronderstellen dat iemand er iets anders in zou kunnen hebben beluisterd. Zelfs de hem altijd zeer genegen hoofdredacteur van Elseviers Magazine, Dr. Hoogendijk, oordeelde dat Drees daarmee in het Kamerdebat de persoonlijke integriteit van de minister in het geding had gebracht. Men behoeft aan het respect voor de mens Drees niets af te doen om dit voor een politiek leider weinig minder dan is voorlopig nog te vinden.

Zuiver houden

De discussie over de zaak Menten en over de politieke verantwoordelijkheid van de minister van Justitie is voorlopig nog niet beëindigd. Desetemeer reden is er om er zorgvuldig voor te waken dat geen onzuivere en grievende elementen in die discussies binnensluipen. Om het heel duidelijk te zeggen: welke fouten Paus Pius XII, kardinaal Innitzer, justitie-minister Van Maarsseveen of

kamervoorzitter Kortenhorst ook mogen hebben gemaakt, zij kunnen in geen enkel opzicht ten nadele van Van Agt worden aangevoerd, zomin als de leiding, die kardinaal De Jong in de oorlog aan katholiek Nederland heeft gegeven, en het offer dat bijvoorbeeld oud-minister en oud-KVP-fractievoorzitter Goseling voor de Nederlandse zaak heeft gebracht, hem ten voordele kunnen worden gerekend.

Het gaat om politieke verantwoordelijkheid van de minister van Justitie. Niets meer en niets minder. Of die minister katholiek is of niet, Van Agt heet of anders, lijsttrekker is of niet, dit heeft er allemaal niets mee uitstaande. En dit mag er dan dus ook niets mee in verband worden gebracht. Laat de discussie zuiver blijven. Het was beter geweest indien dit niet had behoeven te worden gezegd. Nu doe ik het in de hoop dat herhaling achterwege zal kunnen blijven.

Aant

Verhouding christendom en marxisme

De NCRV heeft op 25 oktober jl. voor de radio een gesprek uitgezonden tussen Huub Oosterhuis, Ds. Buskes en de heer Aantjes over de verhouding van christendom en marxisme. Gezien de grote navraag die

naar dit programma bestaat heeft de NCRV besloten dit gesprek in enigszins verkorte vorm opnieuw uit te zenden op maandag, 27 december van 13.30 tot 14.30 uur via Hilversum I.

Plannen in Dordrecht, Leiden Brabant en Zeeland

Nu ook politiek scholingswerk mogelijk in uw eigen omgeving

Enige weken geleden berichtten wij in NG/ARPOST over de mogelijkheid van het houden van politieke scholingsbijeenkomsten in uw eigen provincie.

De Stichtingen kader- en vormingswerk van ARP, CHU en KVP geven nl. gaarne subsidie indien er goed omliggende plannen tot het houden van scholingsbijeenkomsten zijn. In Groningen en Friesland draaien er

momenteel reeds meerdaagse kaderkursussen welke bedoeld zijn voor belangstellenden uit de kring van de CDA-partijen.

Subsidie

In de Kamercentrales Middelburg, Leiden, Dordrecht en Den Bosch wordt momenteel bekeken of er eveneens politieke studiebijeenkomsten te organiseren zijn. Hopelijk krijgt men de plannen van de grond. Met steun van één van de CDA-stichtingen kader- en vormingswerk zal dit meestal wel lukken.

Kosteloos advies

Voor wat betreft de ARP-Stichting kader- en vormingswerk: stafmedewerker Wim Eikelboom staat „te allen tijde” klaar om u van advies te dienen. Hij is ook graag bereid in een persoonlijk gesprek de plannen met u door te nemen, mede in het licht van de subsidie-voorwaarden. Het is van belang deze projecten in CDA-verband op te zetten: al was het slechts vanwege meer mankracht en meer potentiële deelnemers. Belangrijker is evenwel dat het gaat om kadervorming voor de christen-democratie. Scholing en inspanning is broodnodig, anders laten wij als christen-democraten op dit terrein het initiatief geheel over aan andere politieke groeperingen. Het gaat om de gemeenschappelijke toekomst van de christelijke politiek. Informeer eens bij uw Kamercentrale hoe het staat met plannen omtrent een regionale kaderkursus of -bijeenkomst. Stichting kader- en vormingswerk ARP, tel. 070-46.96.20/45.10.15, dr. Kuyperstraat 3, Den Haag (W. Eikelboom of C. Bremmer)

NEDERLANDSE GEDACHTEN

Weekblad van de A.R.P. Evangelische Volkspartij Waarin opgenomen Ad Rem (officieel orgaan Arjos) onder redactie van: G. A. Kieft (voorzitter) G. F. Ph. de Boer H. W. van den Brink D. Corporaal mev. T. van Gelder-de Boer dr. W. de Kwaadsteniet mr. C. van de Wetering N. M. Hogeland (redactie-secrataris)

Adres van redactie, advertenties en administratie: Dr. Kuyperstraat 3, 's-Gravenhage, tel. (070) 46.96.20, giro 89673.

Abonnementsprijs: f 12,50 per halfjaar. Giro 89673 ten name van de A.R. Partijstichting te 's-Gravenhage Losse verkoop f 0,85

Studenten/jongeren abonnement f 7,50 per halfjaar. Advertentie-exploitatie: 020-24.91.12.

Boycotacties

door mr. G. C. van Dam, ARP-tweede Kamerlid

Een actueel probleem, waarmee het bedrijfsleven, dat met bepaalde landen relaties onderhoudt, te maken heeft, is dat van de boycot. Aanvankelijk waren buitenlandse producten doelwit van dergelijke acties: Angola-koffie en Zuidafrikaanse Outspansinaasappelen.

Sedert enige tijd richten boycotacties zich tegen Nederlandse ondernemingen, die direct of indirect in bepaalde landen economische activiteiten verrichten: de AMRO-bank met leningen in Zuid-Afrika en de Stevin-groep met bouwwerken in Chili. De boycotacties gaan niet alleen van individuele particulieren uit, ook bepaalde politieke partijen, kerkelijke instanties en gemeentebesturen doen er aan mee. Het centrale argument voor deze boycotacties is, dat economische relaties met landen als Zuid-Afrika en Chili bijdragen tot versterking van de economie en daarmee tot de versterking van de positie van de regeringen van deze landen en tot bestendiging van de onderdrukkingssituatie van bepaalde groepen.

Solidariteit met onderdrukten

Onlangs heeft Pax Christi, de internationale Katholieke vredesbeweging, zich tot het bestuur van de AMRO-bank gericht. In haar brief sloot zij zich aan bij de boycotacties, die tegen de AMRO-bank worden gevoerd. Daarnaast heeft Pax Christi in een brief aan de Minister-president de Regering verzocht aan het bedrijfsleven duidelijke richtlijnen te geven voor het beleid t.o.v. landen als Zuid-Afrika en over te gaan tot instelling van een adviescommissie, die belast wordt met de nadere analyse van het vraagstuk van het ethisch handelen in sociaal-economische verhoudingen en betrekkingen.

Pax Christi hanteert als norm voor haar optreden de solidariteit met de onderdrukten. Zij erkent wel, dat de AMRO-bank niet de enige onderneming is, die economische banden met een land als Zuid-Afrika heeft en dat wij alleen door de sterke economische verwevenheid van onze maatschappij bij handelingen als van de AMRO-bank betrokken zijn. Een handelen, dat slechts wordt bepaald door financieel-economische overwegingen en wettelijke regelingen miskent de maatschappelijke opdracht tot rechtvaardig handelen, die een ieder heeft, zegt Pax Christi in haar brief aan de AMRO-bank.

Adviescommissie

In haar brief aan de Minister-president zegt Pax Christi dat het gewenst zal zijn dat het gehele spanningsveld van het ethisch handelen in sociaal-economische verhoudingen

nader wordt gezien, door studie, discussie en bewustmaking. Daarbij zal het niet alleen gaan om de beginselen van de ethiek, maar ook om strategische, tactische en economisch-technische factoren. Zo zullen de vragen rond investeringen vooral ook op langere termijn moeten worden beoordeeld en zal bij de relaties met Oosteuropese landen niet voorbij kunnen worden gegaan aan de vraag hoe de ontspanning kan worden gediend door bevordering van de handelsbetrekkingen, ook gelet op de toepassing van de mogelijkheden die geboden worden door de slotactie van de Helsinki-conferentie. Aldus Pax Christi, die dan tenslotte pleit voor de instelling van een adviescommissie.

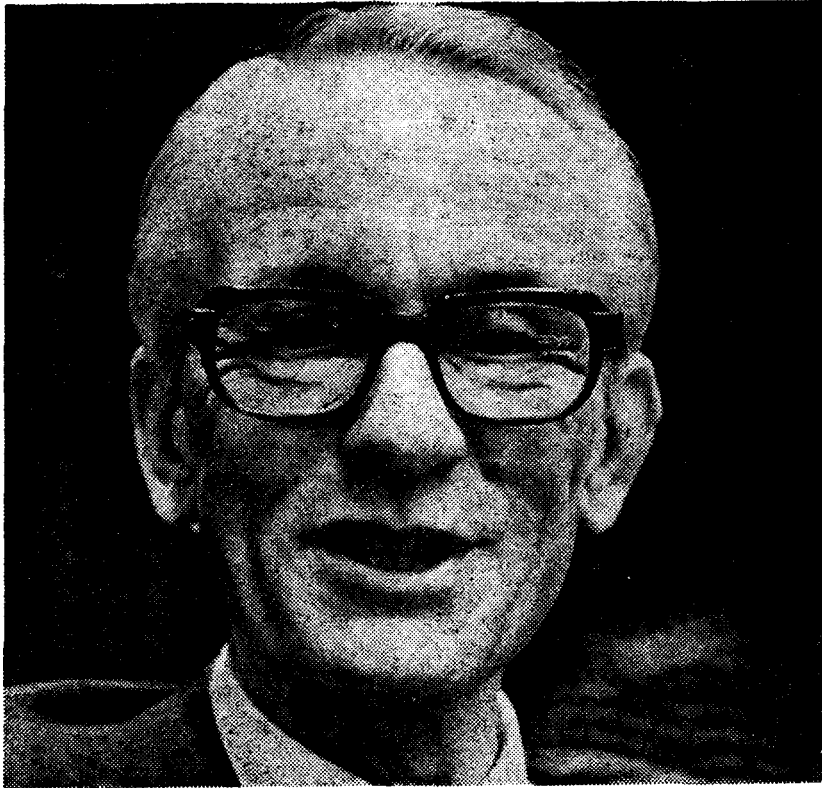
Verantwoordelijkheid: bedrijfsleven

Ik vind het op zichzelf een goede zaak, dat Pax Christi de hele kwestie in een breed kader aan de orde stelt. Er rijzen echter dan wel terstond twee vragen. In de eerste plaats deze. Als de kwestie van de ethisch-politieke verantwoordelijkheid van het bedrijfsleven niet zo eenvoudig ligt, zoals uit de brieven van Pax Christi blijkt is aansluiting bij een boycotactie dan niet wat voorbarig? En de tweede vraag is, of bestudering van deze zaak primair op de weg van de overheid ligt? Ik zou mij kunnen voorstellen, dat Pax Christi zelf, samen met de centrale organisaties van ondernemers en werknemers bedoeld beraad zou ondernemen, waarbij dan wellicht ambtenaren op persoonlijke titel betrokken zouden kunnen worden. Het gaat naar mijn mening om een probleem, dat in de eerste plaats de verantwoordelijkheid van het bedrijfsleven raakt en niet die van de overheid. Uit allerlei uittalingen is trouwens bekend, dat de materie het bedrijfsleven ook bezighoudt. Ik denk aan de code voor multinationale ondernemingen, die in die kring onderwerp van beraad uitmaakt.

Economie en ethiek gaan samen

Dan het vraagstuk zelf: de verhouding tussen economische en politiek-ethische overwegingen, zoals Pax Christi het noemt. Liggen die in elkaars verlengde? En als het bedrijfsleven meent van niet, is dan de overheid geroepen richtlijnen te geven voor het politiek-ethische handelen van ondernemingen?

Economie en ethiek vormen geen twee gescheiden werelden. Het doelmatig omgaan met goederen, waarop het bedrijfsleven zich vooral richt, is niet een activiteit, die een aparte ethische rechtvaardiging zou behoeven. Dat mag wel eens in het oog gehouden worden. In de gevallen die zij op het oog heeft gaat het Pax Christi niet om de economische activiteiten zelf, maar om het politieke neveneffect, dat onder de huidige omstandigheden in de betrokken landen zaken doen heeft. Dat politieke

STER ELITE FREESIA'S
ELITE ANJERSTEEKEN
VASA ALSTROEMERIA

n.v. HANDELS-
KWEKERIJ

M. C. VAN
STAAVEREN

AALSMEER,
POSTBUS 265,
TEL. 02977-2.11.51

handelen, maar dan op grond van eigen inzichten en overwegingen, waarbij die, ontleend aan zijn sociale verantwoordelijkheden, zijn concurrentiepositie enz. uiteraard een belangrijk rol zullen spelen.

Discriminatiegevaar

Samenvattend zou ik willen zeggen, dat de economische boycot een uiterste, niet onder alle omstandigheden uit te sluiten pressiemiddel is in onderlinge verhoudingen tussen landen. Zonder een krachtige argumentatie en een duidelijk te bereiken effect mogen regeringen een dergelijke actie, die diep ingrijpt in private belangen, niet ondernemen. Een boycot van de kant van één of enkele landen is vanwege zijn kennelijk gebrek aan praktisch resultaat te veroordelen.

Datzelfde geldt van boycotacties tegen één of enkele ondernemingen, die bovendien het nadeel van discriminatie in zich dragen. Degenen, die dit middel niettemin toepassen zijn bezig eigen onmacht en de onmacht van de nationale en internationale samenleving af te wentelen op de belangen en de goede naam van enkele ondernemingen, daarbij een misplaatst gebruik makend van uitgangspunten, die in brede kring vertrouwd en aansprekelijk zijn.

neveneffect is schadelijk voor de onderdrukte meerderheid in Zuid-Afrika en daarom zijn de economische activiteiten zelf te veroordelen. Wat verstaat Pax Christi onder politiek-ethisch handelen van ondernemingen? De vraag is, of de kwestie waarom het b.v. bij Zuid-Afrika gaat, niet vooral politiek is en minder met ethiek te maken heeft? Solidariteit met de verdrukten is weliswaar als ethische norm aan te merken, maar o.a. in het geval Zuid-Afrika gaat het om een politieke keuze, om een bepaalde uitwerking van de norm. En over de uitwerking zijn de meningen verdeeld.

Averechts effect

De vraag is of een economische boycot het beleid van de Zuidafrikaanse regering in de gewenste richting zou doen ombuigen. Ik meen, dat juist een averechts effect moet worden gevreesd. Een toenemende isolatie zal de haalbaarheid in Zuid-Afrika doen toenemen, met de gevolgen vandiend voor de zwarte bevolking. Dat op korte termijn deze bevolkingssituatie nadelige gevolgen ondervinden zal van een boycot staat wel vast. Teruglopende economische activiteiten en werkgelegenheid slaan in de eerste plaats op de zwaksten terug. Of niettemin ter wille van te bereiken langere-termijn-doelstellingen de economische boycot toch moet worden gehanteerd, daarover bestaat verschil van opvatting. Ik deel de opvatting van de Nederlandse regering, dat voor een isolement van Zuid-Afrika het moment nog niet is gekomen. In het algemeen vind ik, dat economische relaties, of het nu handelsrelaties, investeringen of ontwikkelingsamenwerkingsrelaties zijn, alleen in uiterste gevallen als politiek pressiemiddel mogen worden gehanteerd. De effecten van een boycot zowel in het te treffen land als in de deelnemende landen zijn nauwelijks te overzien. De ingreep in private belangen kan sterk onevenredig en in concrete situaties desastreus zijn. Het doorsnijden van relaties betekent bovendien, dat dan ook elke mogelijkheid van beïnvloeding afwezig is. Dat zijn allemaal gevolgen, die alleen aanvaard kunnen worden als daar een duidelijk bereikbaar en overwegend belang tegenoverstaat. Dat is niet het geval, noch naar de mening van opposante groepen in Zuid-Afrika, noch naar de opvatting van Nederlandse tegenstanders van het beleid van de Zuidafrikaanse regering.

Bedenkelijke zaak

Wat de boycot van één van de met Zuid-Afrika relaties onderhoudende ondernemingen betreft, vanuit een oogpunt van rechtsgelijkheid is deze op zich zelf als een bedenkelijke zaak. Ik ben het in dat opzicht met Minister Duisenberg eens.

Economische boycot mist effect naarmate ze minder wereldwijd wordt toegepast. Partiële boycot vanuit één land is daarom eigenlijk een zinloze zaak. De vorm van boycot, zoals nu in Nederland gebeurt, waarbij de actie op een of twee ondernemingen is gericht, is dat helemaal en kan voor zulke ondernemingen schadelijk uitpakken. Naast de vraag van de zinvolheid komt dan tevens de vraag aan de orde of ondernemingen niet beschermd moeten worden tegen acties,

waarvan de schade die zij veroorzaken in een onevenredige verhouding staat met het doel dat zij beogen.

Verwerking uitgangspunt

Solidariteit met verdrukten is een uitgangspunt dat in de Nederlandse politiek, zowel de nationale als de internationale, een belangrijke rol speelt. De verwerking van dit uitgangspunt heeft in tal van maatregelen en regelingen plaatsgevonden als vrucht van meerderheidsbeslissingen in nationale en internationale organen. Voorbeeld van een maatregel met internationale verwerking, waaraan ook het bedrijfsleven is onderworpen, is de economische boycot van Rhodesië. De vraag is nu, of een onderneming dan wel het bedrijfsleven als geheel geroepen zijn in situaties, ten aanzien waarvan onvoldoende politieke consensus voor het nemen van een maatregel bestaat, of in de politiek geen aanleiding tot maatregelen wordt gezien, hun activiteiten te staken. Ik meen van niet. Wanneer de eerst verantwoordelijke sector, de politiek, niet tot de overtuiging komt, dat een bepaalde situatie een maatregel wenselijk of noodzakelijk maakt, kan van het bedrijfsleven niet worden gevraagd te handelen, alsof een maatregel wel wenselijk ware. Het staat het bedrijfsleven uiteraard vrij anders te

publikaties CDA-instituten

Inflatie

„Inflatie als politiek probleem“
rapport van de wetenschappelijke instituten
van KVP, ARP en CHU
38 pag.: f 4,25

Welzijnsbeleid voor ouderen

beschouwingen over bejaardenbeleid,
plus conclusies CDA-studiedag
publikatie van de wetenschappelijke instituten
78 pag.: f 5,90

Grondpolitiek

„Grondeigendom en grondbeheer -
een opdracht voor individu en gemeenschap“
rapport van de wetenschappelijke instituten
2e druk; 30 pag.: f 3,75

Plichten en perspectieven

Aanzet voor een profielschets
van het CDA
brochure van de wetenschappelijke instituten
2e druk; 34 pag.: f 3,90
alle prijzen inclusief verzendkosten

Bestellingen:

- giro 89 67 3 t.n.v.
AR-Partijstichting, Den Haag

Een aantal voorstanders van de boycotactie tegen de Amro-bank onlangs bij de ingang van één van de filialen van deze bank.

Grondpolitiek: Twee compromissen denkbaar

Een analyse van Prof. Mr. P. de Haan

Sinds de CDA-grondconferentie van 29 november 1975 tot de conclusie kwam dat het voeren van een actieve grondpolitiek dringend gewenst is om de nog schaarse grond in Nederland zo rechtvaardig mogelijk te verdelen, heeft de discussie tussen socialistische en christen-democraten over de vraag welke beleidsinstrumenten daartoe het meest geëigend zijn enige helderheid geschapen.

De wetsontwerpen grondpolitiek

Lezing van het Voorlopig verslag (de eerste reactie van de Tweede Kamer) van het door de Regering eind 1975 ingediende wetsontwerp „Regeling van een voorkeursrecht van gemeenten bij de verwerving van onroerend goed” (wetsontwerp 13713, zitting 1975-1976) toont aan dat beide groeperingen het in grote lijnen eens zijn over invoering van het voorkeursrecht, hetgeen kort gezegd betekent dat in een door de gemeenteraad aangewezen gebied bij vrijwillige verkoop door particulieren van grond de gemeente de eerst-gegadigde koper is als de gemeente op die grond een andere bestemming wil realiseren. Het voorkeursrecht biedt dan ook aan de gemeente de mogelijkheid om actief en vroegtijdig op de grondmarkt te opereren, hetgeen - indien deze grondpolitiek met wijs beleid wordt gevoerd - de realisering van met name sociale woningbouw en stadsvernieuwing zo efficiënt mogelijk doet zijn. De pijn zit in het tweede in dezelfde periode ingediende wetsontwerp „Wijziging van de Onteigeningswet” (wetsontwerp 13714, zitting 1975-1976) als het gaat om de prijsvaststelling van grond die door de overheid wordt gekocht. In het wetsontwerp wordt uitgegaan van de gebruikswaarde als waardegrondslag bij onteigening en bij niet-minnelijke schikking onder de werking van het voorkeursrecht. Het verschijnen van het Voorlopig verslag en de Memorie van antwoord op dit wetsontwerp betreffende de waardebeoordeling, alsmede een tweetal recente artikelen van Prof. De Haan over de grondpolitiek 1) was voor mij aanleiding eens met hem te gaan praten over de mogelijkheden van een compromis tussen PvdA en CDA, zoals dat op grond van deze stukken mogelijk lijkt. Zeer opvallend is namelijk de aandacht die het door De Haan eerder 2) ontwikkelde begrip „negatieve ontwikkelingsschade” in het Voorlopig verslag heeft gekregen, zowel van de kant van de regeringspartijen als van die van de oppositie, waarbij het vooral opviel, dat ook de socialistische partij met hem onderkendend en daarom aan de bewindslieden de vraag

stelden of zij mogelijkheden zagen een regeling van dit probleem in de wet op te nemen (zitting 1975-1976, 13714, nr. 4, blz. 5). Ook de Regering blijkt in de Memorie van antwoord op blz. 2 het probleem te onderkennen, maar wil het eerst nog grondig verkennen en bestuderen. Aangezien de grondpolitiek, ook blijkens recente partijpolitieke ontwikkelingen, nog steeds van socialistische zijde als één van de belangrijkste toetsstenen voor een verdergaande samenwerking met de christen-democraten wordt beschouwd, leek een onderzoek naar de huidige compromismogelijkheden zinvol. Desgevraagd gaf Prof. De Haan te kennen dat hij inderdaad zich in het licht van de actuele ontwikkelingen een tweetal compromissen kan voorstellen.

Eerste compromismogelijkheid: maatschappelijke verkeerswaarde

Hierbij gaat hij uit van datgene wat eerder van CDA-zijde naar voren is gebracht. De Haan voegt daaraan toe enkele elementen uit het advies van de Raad van Advies voor de Ruimtelijke Ordening (RARO) over het grondbeleid. In beide gevallen is de verkeerswaarde het uitgangspunt en wordt getracht deze in een maatschappelijk verantwoordelijke richting te corrigeren. Vandaar de benaming: maatschappelijke verkeerswaarde. Als eerste correctie wordt daarbij toegepast het uitschakelen van de invloed van overheids-handelingen (Overheidswerken) op de waarde van het onteigende goed. In het RARO-advies onder punt 16 luidt de formulering, dat bij de bepaling van de werkelijke waarde buiten beschouwing wordt gelaten de invloed op de waarde van werken die in verband met de bestemming voor de uitvoering waarvan onteigend wordt, van overheidswege zijn of zullen worden uitgevoerd. In het Ontwerp-CDA-programma luidt het desbetreffende artikel 154 in zijn inmiddels geamendeerde vorm aldus: „Dat betekent, dat zowel positieve als negatieve invloeden van overheids-handelingen bij de prijsvaststelling moeten worden uitgeschakeld”. In deze formulering komt goed tot uiting, dat deze noodzakelijke en redelijke correctie zowel ten voor- als ten nadele van de onteigende kan werken. Als tweede correctie wil Prof. De Haan nu, in de lijn van het RARO-advies onder punt 17, toevoegen zien dat ook wordt uitgeschakeld de invloed van bepalingen van een bestemmingsplan op de waarde, welke redelijkerwijs niet of niet geheel ten voor- of ten nadele van de onteigende behoort te blijven. De Raad van Advies formuleerde dit zelf als een spiegelbeeldbepaling van artikel 49 van de Wet op de Ruimtelijke Ordening, waarbij de Raad het onevenredige planvoordeel bij wijze van baathelling aan de eigenaar wil ontnemen, op dezelfde

voet als onevenredige planschade aan deze wordt vergoed. Wat bij wijze van afzonderlijke baathelling en schadevergoeding kan, is echter volgens De Haan ook mogelijk bij wijze van aftrek of toeslag in geval van onteigening.

Artikel 40

Met deze beide correcties op de verkeerswaarde zou artikel 40 Onteigeningswet ongeveer aldus kunnen komen te luiden:

Tekst: 1. De onteigende partij heeft jegens de onteigende partij aanspraak op vergoeding van de waarde van het ter onteigening aangewezen onroerend goed. Die waarde wordt begroot op de grondslag van de prijs die daarvoor in het vrije verkeer tussen een redelijk handelende verkoper en een redelijk handelende koper zou kunnen worden bedongen, zulks met inachtneming van het bepaalde in de volgende leden. 2. Behoudens de toepassing van artikel 40a wordt bij de bepaling van de verkeerswaarde niet in aanmerking genomen de invloed van overheidswerken welke in verband met de bestemming waarvoor onteigend wordt, zijn of zullen worden uitgevoerd. 3. Eveneens wordt bij de bepaling van de verkeerswaarde niet in aanmerking genomen de invloed van overheidsbeslissingen van planologische aard, voor zover deze redelijkerwijs niet of niet geheel ten goede of ten laste van de onteigende behoort te blijven. Toelichting: Met de voorgestelde formulering van de maatschappelijke verkeerswaarde als grondslag van onteigening is zoveel mogelijk aansluiting gezocht bij de tekst van artikel 40 van het wetsontwerp. Ofschoon in dit stelsel van de verkeerswaarde en dus niet van de gebruikswaarde wordt uitgegaan, betekenen de leden 2 en 3 een zodanige benadering van wat met laatstgenoemde waarde in redelijkheid beoogd wordt, dat deze tekst bij wijze van amendement op het wetsontwerp kan worden ingediend. De formulering zoekt verder in twee opzichten aansluiting bij de jurisprudentie van de Hoge Raad. In de eerste plaats wordt de verkeerswaarde omschreven als de geobjectiveerde waarde, zoals die in het vrije verkeer tussen redelijk handelende partijen bij een koopovereenkomst tot stand zou komen. In de tweede plaats is de lijn van de jurisprudentie met betrekking tot het buiten beschouwing laten van de invloed van het werk waarvoor onteigend wordt, hier verder doorgetrokken tot alle overheidswerken die in verband met de bestemming waarvoor onteigend wordt, zijn of zullen worden uitgevoerd. 3) Het tweede lid blijft uiteraard buiten toepassing, indien het in dit stelsel te handhaven artikel 40a mocht worden toegepast. Immers, in dat geval worden de voor- en nadelen van overheidswerken niet geëlimineerd, doch volgens een kosten- en batenberekening voor het hele plan geëgaliseerd. De keuze tussen toepassing van eliminatie- of egalisatiebeginsel wordt aan de vrijheid van de rechter overgelaten, al naar gelang de redelijkheid van het resultaat dat daarmee wordt bereikt 4). In het derde lid is de spiegelbeeldformule van artikel 49 Wet Ruimtelijke Ordening opgenomen. Zolang de wetgever niet verder wil gaan dan onevenredige schade als gevolg van het bestemmingsplan te vergoeden, mag hij ook ten aanzien van de baatafoming niet verder gaan dan onevenredig voordeel te ontnemen. Het meten met twee maten, zoals in de

bestaande tekst van het wetsontwerp feitelijk gebeurt, is ook de overheid niet toegestaan. Het is redelijk in het kader van de onteigening de lijn van artikel 49 WRO met spiegelbeeldformule door te trekken tot alle overheidsbeslissingen van planologische aard.

Tweede compromismogelijkheid: maatschappelijke gebruikswaarde

Hierbij gaat Prof. De Haan uit van de bestaande tekst van de eerste alinea van artikel 40 van het wetsontwerp. Weliswaar vindt hij dit een minder juist uitgangspunt, omdat de verkeerswaarde een reële waarde is en de gebruikswaarde, voorzover zij daarvan afwijkt niet. Niettemin meent hij dat men door het toepassen van correcties kan trachten dit uitgangspunt in een zodanige maatschappelijk verantwoorde - richting om te buigen, dat het principe goeddeels van zijn onredelijkheid wordt ontdaan. Vandaar de benaming: maatschappelijke gebruikswaarde. Als eerste correctie moet daarbij dan volgens hem gelden dat de negatieve ontwikkelingsschade wordt vergoed. Hieronder valt in dit verband te verstaan schade die in de ontwikkeling van een bedrijf wordt geleden als gevolg van de ruimtelijke ontwikkeling die tot de onteigening aanleiding gaf. Daarvan is vaak sprake als de overheid grond verwerft voor het realiseren van niet-agrarische bestemmingen en het daarbij gaat om bedrijven die al jaren in de slagschaduw van de stedelijke ontwikkelingen liggen. Op grond van overheidsmaatregelen ontleend aan de ruimtelijke wetgeving en in het zicht van onteigening is het deze bedrijven niet meer mogelijk zich te ontwikkelen overeenkomstig bedrijfseconomische inzichten (bijv. het oprichten van bedrijfsgebouwen). Zo goed men met het aanhouden van de gebruikswaarde de voordelen van die ruimtelijke ontwikkeling aan de onteigende onthoudt, zo goed dient men hem ook de nadelen daarvan te vergoeden. Ook hier moet dus weer het meten met twee maten oftewel het naar zich toerekenen door de overheid worden voorkomen. In feite gebeurt dat in het wetsontwerp wel en Prof. De Haan is het dan ook beslist niet eens met de Regering, wanneer die in de

Memorie van antwoord op blz. 2 stelt dat zij in het kader van dit ontwerp niet met een onlijnd voorstel kan komen. Integendeel, hij beschouwt de negatieve ontwikkelingsschade eenvoudig als de keerzijde van de gebruikswaarde: als de wetgever zich op dit moment wel gerechtigd acht de onteigende de voordelen van een ruimtelijke ontwikkeling te ontnemen, dan moet hij zich tegelijkertijd ook verplicht achten deze de nadelen ervan te vergoeden. Dit kan door aan de fictie van de gebruikswaarde - die op het moment van de onteigening geen werkelijke waarde meer is - toe te voegen de fictie dat bij de bepaling van de schadeloosstelling als geheel mede in aanmerking wordt genomen de wijze waarop de waarde van het onteigende goed en het daarop uitgeoefende bedrijf zich hadden kunnen ontwikkelen, indien de ruimtelijke ontwikkeling die tot de onteigening aanleiding gaf, zich niet zou hebben voorgedaan. De schadevergoeding vindt dan plaats op basis van de vermogens- resp. inkomenspositie welke de onteigende zich bij een gegeven bekwaamheid en inspanning had kunnen verwerven, indien het bedrijf buiten de invloed van die ruimtelijke ontwikkeling had gelegen. Een dergelijke berekening valt te maken en zal straks ook in het kader van het landschapsbeheer met daaruit voortvloeiende beperkingen voor de agrarische bedrijfsontwikkeling gemaakt moeten worden. Het te onteigenen bedrijf kan dan worden vergeleken met een qua type, grondsoort en vakbekwaamheid vergelijkbaar bedrijf in de buurt zoals dat zich in de loop van de jaren buiten de invloed van de betreffende ruimtelijke ontwikkeling heeft ontwikkeld. Het Landbouw Economische Instituut (LEI) zou voor wat de landbouw betreft deze inkomensvergelijkingen kunnen maken. Andere correcties op de gebruikswaarde, zoals die thans voorkomen in de tweede en volgende alinea's van het ontwerp-artikel 40, zouden bij een dergelijke algemene regeling van de negatieve ontwikkelingsschade waarschijnlijk goeddeels kunnen worden gemist. Immers, voor een belangrijk deel hebben zij eenzelfde strekking, al dragen zij door hun partiële aanpak van het vraagstuk een volkomen willekeurig karakter. Immers, wat is de rechtsgrond

Vervolg op pag. 6

Prof. Mr. P. de Haan is hoogleraar in het administratief recht en grondgebruikrecht aan de Vrije Universiteit en tevens belast met een onderwijsopdracht in het burgerlijk en agrarisch recht aan de Technische Hogeschool te Delft. Hij was in belangrijke mate de geestelijke vader van het CDA-rapport „Grondbeheer; een opdracht voor individu en gemeenschap”. Den Haag, 1975 (redactie).

WELZIJSBELEID VOOR OUDEREN

Onder deze titel verscheen zojuist een CDA-brochure. Deze nieuwe publicatie bevat beschouwingen naar aanleiding van een in november 1975 gehouden CDA-studiedag.

Aan de orde komen o.a.:

- bejaardenbeleid vanuit chr. democratische optiek;
- beoordeling nota-bejaardenbeleid 1975;
- beleid m.b.t. de bejaardentehuizen;
- de zorg voor bejaarden en chronisch zieken.

Auteurs zijn o.a. mr. drs. A. P. J. van der Eyden, dr. J. M. A. Munnichs, P. J. Rijnja en dr. J. Th. R. Schreuder. De brochure bevat ook een bijdrage van staatssecretaris Mertens van Sociale Zaken.

De brochure telt 76 pagina's en kost f 5,90 per exemplaar.

Bestellingen:

Stort het verschuldigde bedrag op postgiro 89673 t.n.v. AR-Partijlichting, Den Haag met vermelding van „Welzijnsbeleid voor ouderen”.

Relatie-nota moet worden uitgevoerd

door Mr. J. N. Scholten Tweede-Kamerlid A.R.P.

„Instandhouding van waardevolle cultuurlandschappen, deels door inschakeling en honorering van de agrarische ondernemer bij het landschapsbeheer, deels door instelling van reservaten, conform Relatie-nota”, aldus een passage uit het concept-verkiezingsprogramma van het C.D.A.

Dit beleid is de vorige week aan de orde gesteld bij de behandeling van de begroting van Cultuur, Recreatie en Maatschappelijk Werk. Het departement, dat zich met vele aspecten van de samenleving bezig houdt, waaronder de belangen van natuur- en landschap. Op deze belangen gaat ook de z.g. „Relatienota” in. Deze nota is ondertekend door Minister van der Stee, Minister Gruijters en Staatssecretaris Meijer en deze ondertekening geeft al aan, dat er sprake is van een relatie tussen ruimtelijke ordening, landbouw en natuur en landschap.

Afweging van belangen

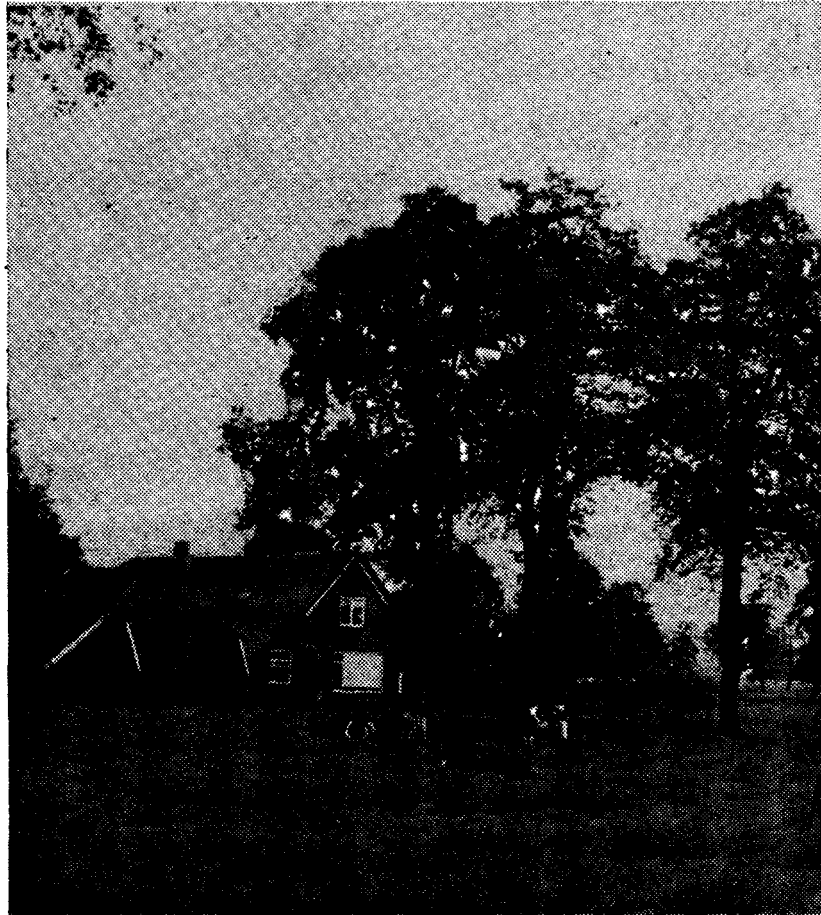
Deze relatie leidde in het verleden tot spanningen en doet dit thans weer en zal dit nog veel meer gaan doen, indien het aangekondigde beleid niet wordt uitgevoerd.

Het gaat erom bij de indeling van het landelijk gebied een harmonische afweging te vinden van de agrarische belangen enerzijds en die van natuur en

landschap anderzijds. Deze gedachte vinden we ook terug in de één jaar geleden in de Tweede Kamer behandelde oriënteringsnota Ruimtelijke Ordening. Bij deze gelegenheid is onzerzijds het agrarisch belang nog wat aangescherpt, doordat op ons voorstel de moderne ontwikkeling van de agrarische bedrijfsvoering in bepaalde delen van het landelijk gebied als doelstelling in de nota is opgenomen. Voorts dringen wij bij herhaling erop aan de uniformerende tendensen gericht op vervlaking en nivellering tegen te gaan. Ook dit is in de nieuwe formuleringen van de beleidsconclusies verwerkt.

Strijd om platteland

Thans staan we heel concreet voor een stuk uitwerking van dit beleid. De inrichting van het landelijk gebied stagneert. Minister v.d. Stee zal het geplande aantal hectares voor ruilverkaveling beslist niet halen en er dreigt nog meer stagnatie, omdat de gelden benodigd voor de plannen van natuur en landschap onvoldoende zijn. De strijd om het platteland zal in alle hevigheid losbarsten, als niet tijdig in deze middelen kan worden voorzien. De Relatienota beoogt nu juist deze strijd te voorkomen. In deze nota wordt 2 x 100 000 H.A. genoemd, die een speciale bescherming zal krijgen, omdat het hier gaat om z.g. waardevolle agrarische cultuurlandschappen. Ze zijn zo waardevol, ook voor de mensen na ons, dat ze moeten worden beschermd. Deels door de agrarische bedrijfsvoering te beperken, deels door deze vrijwel uit te schakelen, hetgeen niet betekent, dat de

Bij de indeling van het landelijk gebied gaat het om een harmonische afweging te vinden van de agrarische belangen enerzijds en die van natuur- en landschap anderzijds.

boer er geen rol hoeft te spelen. Het tegendeel zal vaak het geval zijn. Deze laatste gebieden worden *reservaten* genoemd. De Regering wil deze (laten) aankopen en ze zullen een speciaal beheer krijgen. Het gaat hier om ca 100 000 H.A. Eveneens 100 000 H.A. zullen de z.g. „beheersgebieden” beslaan. Deze gronden blijven eigendom van de boer, maar er zal sprake zijn van een speciale en aangepaste bedrijfsvoering. Daarvoor ontvangt hij dan

een vergoeding van het Ministerie van Landbouw. Tijdens het debat is onzerzijds gevraagd spoedig met de richtlijnen voor de beheersvergoedingen te komen.

Beperking zonder vergoeding

De dreigende stagnatie zit in de geldkraan. Deze loopt wel, maar de afvoer is veel groter! Dit wordt veroorzaakt door de enorme stijging van

de prijzen voor agrarische gronden, die in enkele jaren verdubbeld zijn. Dit is een slechte ontwikkeling, met name voor jonge boeren en tuinders, die met een bedrijf moeten starten.

Voor de relatienota is deze prijsontwikkeling desastreus. De geplande financiële middelen zullen lang niet voldoende zijn. Ook op dit punt hebben wij de Staatssecretaris om duidelijkheid gevraagd.

Niemand is gebaat bij een strijd om het platteland, zeker ook de boer niet. Lange tijd zijn er allerlei beperkingen aangebracht in het grondgebruik, zonder dat daar vergoedingen voor onevenredige schade tegenover werden gesteld. De Relatienota wilde juist deze situatie doorbreken en zal daar hopelijk nog in slagen.

Zoals de zaken nu staan is de polstok te kort om zowel over de sloot van de ruilverkaveling als over de sloot van natuur en landschap te komen. De vraag rijst of binnen de Rijksmiddelen deze stok kan worden verlengd en in welke mate? En vervolgens over welke sloot dan zal worden gesprongen: over die van de ruilverkaveling alléén of over beide tegelijk, daar waar deze niet te breed is?

Landbouw en landschap beide van belang

Wie mocht denken, dat een van de beide pijlers van het geplande beleid zal kunnen vervallen, zal wellicht bedrogen uitkomen.

De maatschappelijke ontwikkeling is zover voortgeschreden, dat een dergelijk beleid niet meer zal worden aanvaard. Zowel landbouw als natuur en landschap zijn beide ten eerste met de uitvoering van het geplande beleid gebaat, waarbij het niet gaat om het cijfer achter de komma, maar om de grote lijn van het beleid. Wij wensen de betrokken bewindslieden een gelukkige hand bij het doorhakken van een aantal knopen in de komende periode. Onze opstelling hierbij is duidelijk: Het gaat om een evenwichtige en harmonieuze behandeling van de diverse belangen, die hierbij in het geding zijn.

Maatschappelijke verkeerswaarde of maatschappelijke gebruikswaarde

Vervolg van pag. 5

van de bijzondere positie die hier aan de landbouw wordt toegekend, terwijl middenstandsbedrijven in stadsvernieuingsgebieden even goed negatieve ontwikkelingschade lijden?

Nogmaals artikel 40

Met de hier voorgestelde correctie zou artikel 40 *Onteiningswet* ongeveer aldus komen te luiden:

Tekst: 1. De onteigende partij heeft jegens de onteigende partij aanspraak op vergoeding van de waarde van het ter onteigening aangewezen onroerend goed. Die waarde wordt begroot op de grondslag van het gebruik dat daarvan ten tijde van de onteigening wordt gemaakt, zulks met inachtneming van het bepaalde in de volgende leden.

2. Bij de bepaling van de schadevergoeding als geheel wordt mede rekening gehouden met de wijze waarop de waarde van het onteigende goed en het daarop uitgeoefende bedrijf zich hadden kunnen ontwikkelen, indien de ruimtelijke ontwikkeling welke tot de onteigening aanleiding gaf, zich niet zou hebben voorgedaan.

Toelichting: Het eerste lid van artikel 40 blijft gelijklopend aan de huidige tekst van het wetsontwerp. Het tweede lid kan bij wijze van *amendement* worden ingevoegd. Dit amendement beoogt een complete regeling van de negatieve ontwikkelingschade, uitgaande van de gedachte dat een partiële regeling, zoals voorkomende in de huidige leden 2 e.v. van het wetsontwerp willekeurig is. Het stelsel van de gebruikswaarde, zoals neergelegd in het voorgestelde eerste lid, houdt in dat aan een onteigend bedrijf de voordelen als gevolg van de ruimtelijke ontwikkeling die tot de onteigening aanleiding gaf, worden ontnomen, zowel voor zover die ontwikkeling voortvloeit uit

een bestemmingsplan als voor zover zij een autonoom karakter draagt. Het is redelijk dat nu anderzijds ook de nadelige gevolgen van een dergelijke ontwikkeling voor het bedrijf worden vergoed, zowel wat vermogens- als wat inkomensschade betreft. Er is géén reden hierbij onderscheid te maken tussen agrarische en niet-agrarische bedrijven, omdat deze problematiek zich ook bij onteigening in de binnensteden voordoet.

Politiek compromis

Desgevraagd gaf Prof. De Haan te kennen dat hij van de beide door hem ontwikkelde compromismogelijkheden zelf duidelijk de voorkeur bleef geven aan de eerste vanwege het principiële juistere uitgangspunt. Hij achtte het echter niet uitgesloten dat voor de tweede mogelijkheid méér steun in de Staten-Generaal zou kunnen worden gevonden, omdat deze meer aansluitingsmogelijkheden biedt bij de tekst van de afspraken die terzake destijds bij de kabinetsformatie zijn gemaakt.

In de praktijk zal in beide gevallen aan de onteigeningdeskundige en aan de rechter een handvat worden geboden om tot een redelijke onteigeningvergoeding te komen.

Met het bovenstaande is beoogd materiaal aan te dragen voor het smeden van een politiek compromis waarvoor de tijd thans echt dringt. Naar onze mening is dit heel wel mogelijk indien daartoe bij alle betrokken partijen de bereidheid aanwezig is.

Mevrouw Salomons heeft recentelijk gezegd dat het nooit de bedoeling van de progressieve partijen is geweest om voor een koopje te onteigenen. 5) Bij haar blijkt dus die bereidheid tot een compromis er te zijn. Gezien de in nota's, conferenties en artikelen gedane uitspraken van alle betrokken partijen

Drs. W. van den Bos Czn.

moet enigerlei compromis in de geest van de hierboven ontwikkelde alternatieven bereikt kunnen worden. Het is nauwelijks verteerbaar dat bij de volgende kabinetsformatie opnieuw „de grond te heet onder de voeten van de formatoren zou worden”.

Wil van den Bos Czv. 6)

1). *Resp. „De grondpolitiek van bouwwettelijk en gemeentelijk standpunt beschouwd”, Bouwrecht 1976, blz. 670 e.v. en De Magistratuur 1976, blz. 98 e.v. en „Grondpolitiek in een financieel perspectief”, Openbare uitgaven 1976-5, blz. 138 e.v.*

2). *De wetsontwerpen inzake de grondpolitiek, Nederlands Juristenblad 76/1, blz. 5 e.v. en Antirevolutionaire Staatskunde, blz. 328 e.v. Zie ook het verslag in Ned. Gedachten van 13 december 1975 over de CBTB-conferentie „Grondgebruik”.*

3). *Vergelijk in deze geest ook Dr. Mr. W. Schenk in zijn artikel „Slechts” utilitaire gebruikswaarde „vergoeden bij onteigening?” in het Weekblad voor Privaatrecht, Notariaat en Registratie, 1976, nr. 5340.*

4) *Het eliminatiebeginsel gaat er vanuit dat waardeverhogende factoren als*

speculatie en meerwaarde ontstaan door overheidshandelingen van de verkoopprijs worden afgetrokken, dus worden uitgeschakeld; hantering van het egaliseringsbeginsel heeft tot gevolg dat de door de overheid gemaakte kosten en baten dienen te worden omgeslagen, dus in rekening worden gebracht.

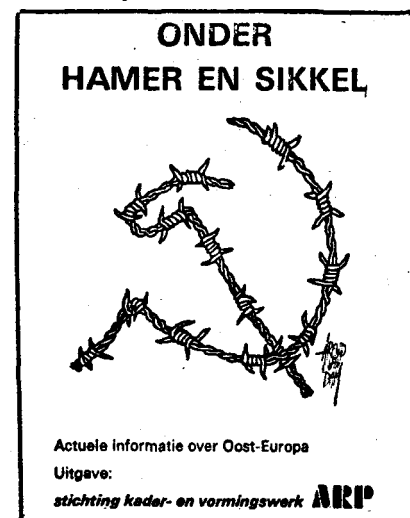
5). *Zie „Bouw” van 17 april 1976, het artikel „Politieke tegenstellingen sluiten*

compromis grondbeleid niet uit”.

6). *Drs. W. van den Bos Czn. is medewerker van de Dr. A. Kuiperstichting, secretaris van het Verband van verenigingen van AR-gemeente- en provinciebestuurders en onder meer raadslid van Gouda. Hij was een der rapporteurs van het CDA-rapport „Grondeigendom en grondbeheer” (redactie).*

ONDER HAMER EN SIKKEL

Nu in West-Europa de discussie over de verhouding communisme-parlementaire democratie weer opblaait, heeft de Stichting Kader- en Vormingswerk ARP het initiatief genomen actuele informatie over Oost-Europa in een boekje te bundelen. Zes deskundige auteurs belichten diverse aspecten van de situatie in Oost-Europa.

Aan de orde komen o.m. de politieke ontwikkelingen sinds 1945, de positie van de kerken, het buitenlands beleid, broedertwisten in het internationaal communisme, handel en economie en de verhouding tot de „derde wereld”. Staatssecretaris Koolijmans schreef een inleidend woord. De prijs van dit boekje is f 5,-. Dit is niet duur gezien de vele fraaie foto's en cartoons van F. Behrendt en Arend van Dam. Voor iedereen die geïnteresseerd is in de geschiedenis van deze tijd en van het communisme in het bijzonder is dit een onmisbaar hulpmiddel. Stort verschuldigd bedrag m.v.v. titel en aantallen op giro 89673, t.n.v. ARP-stichting, Den Haag.

Samenvatting van het rapport van de wetenschappelijke instituten van KVP, ARP en CHU.

Ontwikkelingskansen „Midden- en kleinbedrijf”

Bezorgdheid over de ontwikkelingskansen van het midden- en kleinbedrijf (mkb) is voor de wetenschappelijke instituten van KVP, ARP en CHU aanleiding geweest een studiec ommissie in te stellen. Deze bezorgdheid kan zowel binnen het mkb gesignaleerd worden, als gevolg namelijk van een achterblijven van de inkomens in deze sector ten opzichte van het inkomen van de gemiddelde werknemer, als daarbuiten: wanneer vele kleine ondernemingen zouden moeten verdwijnen, dan kan het voorzieningenniveau vooral in dunbevolkte gebieden sterk teruglopen.

De ingestelde commissie, onder voorzitterschap van *drs. R. Zijlstra*, had tot taak rapport uit te brengen over de ontwikkelingskansen van het mkb in de nabije toekomst.

Allereerst wordt de problematiek van het mkb in een algemeen beleidskader geplaatst, inzake de selectieve economische groei en het inkomensbeleid. Vervolgens worden de problemen met betrekking tot de ontwikkeling van werkgelegenheid en inkomens cijfermatig aangegeven en worden deze daarna gerubriceerd in drie categorieën: problemen die verband houden met het algemeen sociaal-economisch beleid, met het mkb en zelfstandigenbeleid in enge zin en met het ruimtelijk beleid. Naast deze inventarisatie worden uitvoerig de kenmerken van de bedrijfsuitoefening in het mkb beschreven; het gaat dan om het zelfstandig ondernemerschap, de beperkte toegang tot de kapitaalmarkt, de verscheidenheid, de arbeidsintensiviteit, de begeleiding en de machtspositie. In het laatste hoofdstuk worden op basis van de inventarisatie van problemen, en gelet op de specifieke kenmerken van het mkb, een reeks beleidsaanbevelingen gedaan op het terrein van de loonpolitiek, het bestrijden van de inflatie, fiscale wetgeving, sociale positie, beroepsbegeleiding en -ondersteuning, het minimuminkomen en het ruimtelijk en mededingingsbeleid. Met nadruk wordt vermeld, dat het thans niet de tijd is om onverkorte doorvoering van kostbare verlanglijstjes te vragen. Men zal rekening moeten houden met een gefaseerde invoering.

Verzwakking positie arbeidsintensieve sectoren

Een centraal aandachtspunt vormt de voortdurende verzwakking van de positie van het arbeidsintensieve mkb, als gevolg van inkomensinflatie, de opeenstapeling van belastingen en premies sociale verzekeringen op het gebruik van arbeid, en als gevolg van de praktijk van de loonvorming: een voor alle bedrijfstakken zoveel mogelijk gelijke loonontwikkeling op basis van de draagkracht van de sterkere sectoren van de economie. De loonontwikkeling die hiervan het gevolg was, dwong het mkb, gegeven de veel geringere produktiviteitsstijging die het kan realiseren, deze voortdurend stijgende loonkosten in de prijzen door te berekenen. Op dit punt van de loonpolitiek worden als bijdrage aan de discussie over het te voeren loonbeleid drie suggesties in overweging gegeven: **Uitgangspunt voor de toelaatbare stijging van de reële arbeidskosten moet niet langer de gemiddelde produktiviteitsstijging zijn, maar de produktiviteitsstijging van de**

dienstensector.

■ De ruimte die als gevolg hiervan in de sterkere sectoren blijft zitten, wordt wegbelast door gedifferentieerde heffingen op de loonsom, waarvan de hoogte afhankelijk is van het verschil in produktiviteitsstijging tussen de betrokken sector en de dienstensector.

■ Voor zover de nivelleringsmaatregelen resulteren in extra kostenstijgingen in bedrijfstakken waar de laagstbetaalden oververtegenwoordigd zijn, wordt dit geneutraliseerd door loonkostensubsidies, die worden opgebracht door die bedrijfstakken waarin de laagstbetaalden ondervertegenwoordigd zijn. Deze voorstellen betekenen wel een formele erkenning dat de ruimte voor reële inkomensverbeteringen de komende jaren beperkt is. De overheid zou moeten toezeggen de gecombineerde druk van loonbelasting en sociale premies (inclusief het werkgeversaandeel) als percentage van het brutoloon vrijwel constant te houden. In de behoefte aan andere

Dr. R. Zijlstra

inkomstenbronnen die deze toezegging zal oproepen, kan men onder meer voorzien met behulp van de gedifferentieerde loonsomheffingen. De bepleite loonpolitiek zal de inflatie kunnen terugdringen. Daarvoor is ook nodig een herbezinning op het mechanisme van de loonindexering. Van het prijsbeleid kan onder de huidige omstandigheden geen grote bijdrage aan de inflatiebestrijding worden verwacht, omdat het prijsbeleid de komende jaren ruimte moet bieden voor een evenwichtige verlaging van de arbeidsinkomensquote.

Fiscale maatregelen

Op het fiscale terrein wordt gedacht aan een verschuiving in het stelsel van belasting- en premieheffing waardoor het loon minder dan thans als heffingsgrondslag wordt gebruikt voor de financiering van de collectieve sector. Er dient meer rekening te worden gehouden met het verschil in draagkracht binnen de onderscheidene sectoren van de economie.

Voorts dient het fiscale winstbegrip te worden aangepast: het eigen vermogen van de ondernemingen moet „inflatie-proof” worden gemaakt. Bepaalde vormen van persoonlijke dienstverlening zouden in het lage BTW-tarief kunnen worden ondergebracht: horeca, onderhoudsdiensten voor woningen (wat gekoppeld kan worden aan het opnieuw aantrekbaar maken van onderhoud van eigen woningen, in combinatie met

verhoging van de fiscale huurwaarde) en reparatie en onderhoud van duurzame gebruiksgoederen.

Sociale positie

In de sfeer van de sociale zekerheid moet het beleid gericht blijven op een gelijkwaardige behandeling van zelfstandigen en werknemers. De invoering van de AAW, op 1 oktober jl., is in dit kader van grote betekenis. Verdere verbeteringen van de pensioenvoorzieningen zullen niet alleen voor werknemers tot stand mogen worden gebracht. Afgezien van de verdere merites van het wetsontwerp vermogensaanwasdeling is het moeilijk in te zien, waarom zelfstandigen worden uitgesloten van het collectieve VAD-deel, dat voor oudedagsvoorzieningen bestemd zou kunnen worden. Oprichting van regionale dienstencentra is gewenst voor de opvang en sociale begeleiding van in moeilijkheden verkerende zelfstandigen.

Minimuminkomen

Uitgangspunt voor het beleid dient te blijven dat de zelfstandige in beginsel in staat moet zijn op eigen kracht een redelijk inkomen te behalen. Een drietal uitzonderingen op deze regel zijn:

1). indien de onderneming van een kleine zelfstandige onmisbaar is voor het behoud van een redelijk voorzieningenniveau; 2). vervolgens indien oudere zelfstandigen een inkomen verdienen beneden het vergelijkbare minimumloon; 3). en ten slotte wordt een tijdelijke inkomenssuppletie aanvaardbaar geacht voor het gezond-maken van bedrijven die weliswaar in moeilijkheden verkeren maar die met overbruggingshulp weer normaal kunnen functioneren. De Rijksgroepsregeling Zelfstandigen biedt hiertoe reeds de mogelijkheid. Een „leefbaarheidsuitkering”, zoals in de eerste uitzondering bedoeld, moet de functie krijgen van een vloer en niet van een aanvulling. Dan heeft de uitkering namelijk het karakter van een vergoeding voor de maatschappelijke functie van de onderneming (en dat is de bedoeling) en blijft er een prikkel voor een optimale functievervulling aanwezig.

Ruimtelijk beleid en mededingingsbeleid

Het ruimtelijke-ordeningsbeleid moet enerzijds gericht zijn op het verwezenlijken van een bevredigend voorzieningenniveau en anderzijds op het vermijden van concurrentievervalsing en een al te intensieve concurrentie. De planning, de grondtoelagen en het vergunningenbeleid ten behoeve van de vestiging van distributiebedrijven dient te geschieden op basis van gefundeerd onderzoek. Voor streekplannen moet daarbij worden uitgegaan van het zgn. „rompmodel”.

Eventuele vestiging van de detailhandelsbedrijven buiten de bebouwde kom zal getoetst moeten worden met behulp van de methode van distributiefacetplanning. Wat betreft de problematiek van de kleine kernen kan behalve aan financiële ondersteuning (de „leefbaarheidsuitkering”) worden gedacht aan het ontwikkelen van nieuwe, eventueel mobiele vormen van dienstverlening voor meerdere kleine kernen, met steun van de overheid. Op verdediging en samenwerking van het kleinbedrijf gerichte ondernemersafspraken dienen mogelijk te zijn. Een meldingsplicht en registratie in een openbaar register van dergelijke afspraken kunnen gewenst zijn.

Voorzieningenniveau en leefbaarheid

Overigens ontstaat er meer begrip voor de betekenis van het mkb voor het voorzieningenniveau en de leefbaarheid. Allerte vormen van persoonlijke dienstverlening dreigen onbetaalbaar te worden. Dit beeld past bovendien niet in een post-industriële maatschappij waarin de groeiende beroepsbevolking vooral in de dienstensector moet worden opgevangen. Tegen deze achtergrond wordt de *Nota inzake de selectieve groei* besproken. Opvallend is, dat het pakket maatregelen in deze nota niet expliciet gericht is op het corrigeren van de krachten die de prijzen- en kostenstructuur in het verleden systematisch hebben gewijzigd ten nadele van de arbeidsintensieve sectoren. De beleidsmaatregelen zijn

midden- en kleinbedrijf

rapport van een commissie van de wetenschappelijke instituten van KVP, ARP en CHU

drs. R. Zijlstra (voorzitter)
mr. L. J. van der Ark
drs. G. Gerritse
drs. G. de Jong
mr. H. D. M. Lambooi
mr. G. van Muiden
dr. B. de Vries (rapporteur)
drs. H. Borstlap (secretaris)

Den Haag, 1976

derhalve te weinig gericht op het stimuleren van de werkgelegenheid in de dienstensector en op het behoud van arbeidsplaatsen in arbeidsintensieve sectoren.

Inzake de hoofdlijnen van het voor het mkb te voeren inkomensbeleid wordt opgemerkt, dat dit noodzakelijkerwijs een indirect karakter moet hebben, d.w.z. van niet-rechtstreekse aard behoort te zijn en primair gericht moet worden op de inkomensverwervende factoren. Van belang daarbij is met name dat gelet wordt op de mogelijke effecten op de inkomensvorming in het mkb van onderdelen van de sociaal-economische politiek die niet primair als inkomenspolitieke instrumenten zijn bedoeld.

Samenstelling commissie De commissie bestond uit de volgende personen: drs. R. Zijlstra (voorzitter), mr. L. J. van der Ark, drs. G. Gerritse, drs. G. de Jong, mr. H. D. M. Lambooi, mr. G. van Muiden, dr. B. de Vries (rapporteur) en drs. H. Borstlap (secretaris). De Tweede-Kamerleden H. A. de Boer, A. J. W. Krosse en drs. D. F. van der Mei hebben de werkzaamheden van de commissie als waarnemer gevolgd.

Het rapport „Midden- en kleinbedrijf” telt 52 pagina's (formaat 24 x 15,7 cm). De prijs bedraagt f 5,25. De brochure is verkrijgbaar bij de uitgever:

Centrum voor Staatkundige Vorming
Mauritskade 25
Den Haag
tel. 070-65.39.34

Dr. A. Kuyperstichting
Dr. Kuyperstraat 3-5
Den Haag
tel. 070-60.68.38

Jhr. mr. A. F. de Savornin
Lohmanstichting
Wassenaarseweg 7
Den Haag
tel. 070-24.67.91

Brandend actuele uitgaven

Een staatsman ter navolging

Een bijzonder boek gewijd aan de grote staatsman Groen van Prinsterer. Verschenen naar aanleiding van de herdenking van zijn 100e sterfdag op 19 mei 1976. Groen's betekenis voor school, kerk, staat en maatschappij komt in dit - met tientallen foto's fraai geïllustreerde boek - heel duidelijk naar voren. Prijs: f 13,50.

Onder Hamer en Sikkel

Actuele informatie over kerk, politiek, economie en rol van het leger in Oost-Europa. Veel foto's en cartoons. Prijs: f 5.

Politiek? Kom nou!

Onder deze titel verschenen een drietal lesbrieven maatschappijleer over de inrichting van ons staatsbestel (les 1), stromingen in de politiek (les 2), sociaal economische vraagstukken (les 3). Prijsregeling: les 1, 2 en 3, kosten f 1,25 per ex. Bij grotere afname aanzienlijke korting: 2 t/m 4 ex. f 1 per ex., 5 t/m 9 ex. f 0,85 per ex., 10 t/m 24 ex. f 0,70 per ex., 25 en meer: f 0,55 per ex.

Uniek CDA-boek

In 160 pagina's alles over de geschiedenis van het CDA. Tientallen foto's en spotprenten. Prijs: f 5,95.

Naar een nieuw élan

Een mooi uitgegeven brochure met teksten van de redevoeringen van partijvoorzitter H. A. de Boer en fractievoorzitter mr. W. Aantjes, tijdens de partijraad van 25 september 1976. De visie van de AR-partij op het CDA wordt hierin uitvoerig besproken. Prijs: f 3 per ex.

Een kleine eeuw kleine luyden

In 130 pagina's in woord en beeld de geschiedenis van de AR-Partij uiteengezet. Prijs: f 5 per ex. Bestellingen: stort het verschuldigde bedrag op postgiro 89 67 3, t.n.v. AR-Partij Stichting, met vermelding van titels en aantal.

Over aangenomen en verworpen amendementen

Winst- en verlies rekening van het AR-Vrouwencomité

Het boeken van resultaat en het incasseren van teleurstelling is een soort siamese tweeling, waar ieder die op welk terrein ook actie onderneemt, mee te maken krijgt.

Zo is het ook het A.R.-Vrouwencomité vergaan. Terugziend op de pogingen die zijn ondernomen het CDA-programm op onderdelen meer in overeenstemming te brengen met datgene dat van belang wordt geacht, kan geconstateerd worden dat dit op een aantal punten inderdaad gelukt is. Een ruime meerderheid van de ingediende amendementen is, zij het soms in gewijzigde vorm, geheel of gedeeltelijk door de programcommissie overgenomen en aangenomen door de partijraad. Een aantal werd met succes op de partijraad verdedigd. Afgewacht moet nog worden of die op het CDA-congres de eindstreep halen.

Evaluatie

Op alle 4 hoofdstukken van het program werden amendementen ingediend. Hierover het volgende:
Bij hoofdstuk IA, „Gerichte aandacht voor de ander”, werden amendementen overgenomen of met succes verdedigd die betrekking hebben op jeugdbeleid, jeajaarbeleid, drug- en alcoholverslaving, aandacht en zorg voor nederheidsgroepen, w.o. Surinaamse Nederlanders. Niet overgenomen en

zonder succes verdedigd zijn amendementen die betrekking hebben op het gezin, de emancipatie van de vrouw en een amendement betreffende de rechtspositie van de geestelijk gehandicapte en/of zieke medemens. Bij hoofdstuk IB, „Samen verantwoordelijk”, werd gehonoreerd een amendement m.b.t. de samenstelling van colleges van burgemeester en wethouders en van gedeputeerde staten. Zonder succes verdedigd werd een amendement betreffende een evenwichtiger samenstelling van besturen in alle sectoren van de samenleving. Dit voorstel betrof een invulling van het emancipatiebeleid. Hoofdstuk ID, „Vorming tot verantwoordelijkheid”. Overgenomen of met succes verdedigd werden amendementen betreffende de vrijheid en doelstelling van het onderwijs en de integratie van het kleuter- en basisonderwijs. Niet overgenomen, evenmin met succes verdedigd, een amendement betreffende de achterstand van de vrouw in onderwijs en vorming. Een wellicht overbodige vermelding is dat het hierin gaat om de invulling van een stuk emancipatiebeleid, alsmede dat dit amendement stoelt op een zich in het afgelopen seizoen serieus verdiepen in deze materie. Ter completering: Wel overgenomen werd een veel vager amendement van de KVP-Commissie Vrouw en Partij. Hoofdstuk IE, „Bescherming van de bedreigde mens”. Overgenomen een amendement m.b.t. onderzoek naar de

oorzaken van criminaliteit, en een voorstel tot wijziging van de volgorde van artikelen waardoor de ongewenste „law and order” sfeer die dit programpunt enigszins uitademde teniet werd gedaan. Niet overgenomen, evenmin verdedigd, is een amendement betreffende discriminerende reclame, waarvan met name de vrouw nogal eens het „slachtoffer” is. Hoofdstuk II, „Groeï binnen grenzen”. Op één na werden de amendementen betreffende het milieu, zij het soms gewijzigd, overgenomen. Het laatste, niet door de programcommissie overgenomen amendement betreffende beperking van bouwplannen die bij de exploitatie veel energie vragen, werd met succes verdedigd. Hoofdstuk IIB, „Zinnige arbeid”. Overgenomen werd een amendement betreffende het positief waarderen en stimuleren van vrijwilligerswerk en één betreffende het kostwinnerschap, waarin gesteld wordt dat een echtpaar zelf moet kunnen kiezen of man dan wel vrouw als kostwinner wordt aangemerkt. Eerste honorering van een amendement betreffende de invulling van het emancipatiebeleid. Niet overgenomen en zonder succes verdedigd werd een amendement betreffende de ont koppeling van onderwijs en toekomstig beroep, alsmede één betreffende mechanisering van arbeid. Moeilijke punten, die bij discussies rond scholing, werkgelegenheid, herwaardering en herverdeling van arbeid, mede met het oog op de toekomstige generatie vrouwen zeker ter sprake zullen komen. Hoofdstuk IIC, „Rechtvaardige verdeling van lasten”. Overgenomen werd een amendement waarbij zeker gesteld wordt dat bij herziening van het stelsel van sociale zekerheid de werkelijk zwakke in de samenleving zal worden ontzien. Hoofdstuk III, „Een dienstbaar beheer”. Met succes verdedigd werd een amendement betreffende verkeer en vervoer, waarbij veiligheid en verkeersopvoeding centraal gesteld worden. Overgenomen werd een amendement betreffende de inschakeling van algemene ziekenhuizen bij de medische opleiding. Hoofdstuk IV, „Verantwoordelijkheid voor de wereld”. Onze zorg voor de vrouw in de derde wereld, van wie de levensomstandigheden vaak erg slecht

zijn, werd gedeeld door de programcommissie, zodat onze amendementen op dit punt, zij het sterk gewijzigd, gehonoreerd werden.

Waardering en kritiek

Een woord van dank aan het adres van het ARVC, door de voorzitter op de partijraad, hield een duidelijke erkenning en waardering in voor de geleverde inbreng. Een positieve waardering betekent uiteraard niet, dat er geen aanleiding was voor kritiek. Zoals in de politiek gebruikelijk is, werd uit doorgaans welingelichte kringen en in de wandelgangen vernomen dat die kritiek met name betrof de wijze van verdediging (te lang, te serieus, niet puntig genoeg) en de inhoud van een aantal amendementen (te lang, en een kostenverhogend effect). Deze - opbouwende - kritiek wordt door ons op prijs gesteld. Eén van de meest plezierige zaken in vrouwenland is nl. het ontbreken van zelfgenoegzaamheid en zelfingenomenheid, waardoor de bereidheid kritiek te incasseren en daarvan te leren aanwezig is.

Commentaar

Onze conclusies lopen tot op zekere hoogte parallel, doch gaan verder. Het zou jammer zijn u die te onthouden. Vandaar:
a. De techniek van het verdedigen. Met het geleverde commentaar betreffende de verdediging zijn we het in grote lijnen eens. Evenzeer zijn we het eens met de opmerking van de heer Brinkman in Nederlandse Gedachten d.d. 20 november, over de bijna onmogelijke opgave belangrijke onderwerpen in zo korte tijd op een zinnige manier op een partijraad ter sprake te brengen. Daar komt bij dat tot aan het tijdstip waarom de amendementen behandeld zouden worden niet bekend was hoe hierbij de gang van zaken zou zijn. Informaties hierover waren, ondanks meerdere pogingen hiertoe ondernomen, niet te verkrijgen. Ter vergadering bleek, dat enkelen ten onrechte uitgegaan waren van de veronderstelling amendementen in hun onderlinge samenhang te mogen verdedigen. Een democratische partij zal een zo democratisch mogelijke besluitvorming nastreven en gespitst zijn op

mogelijkheden dit metterdaad te bereiken. Suggesties in die richting kunnen wellicht zijn:
- Bij het verzenden van de vergaderstukken een notitie bij te sluiten over de gang van zaken ter vergadering;
- Een goed tijdstip te kiezen voor de lancering van het program, het zomerseizoen is niet zo geschikt amendementen voor te bereiden;
- De samenstelling van de programcommissie te bezien. In hoeverre zijn de verschillende bevolkingsgroepen vertegenwoordigd?
- Te zoeken naar mogelijkheden vooraf te overleggen met partij-organen die op belangrijke onderdelen goed gefundeerde, doch van het concept-program afwijkende amendementen indienen.
b. Wie zal dat betalen? Het is ongetwijfeld waar dat realisering van onze wensen betreffende het onderwijs geld kost. De logica dit als argument naar voren te brengen ontgaat ons echter. Het hele artikel betreffende het onderwijs zal een kostenverhogend effect hebben op de onderwijsuitgaven. In het program worden t.a.v. de financiering van alle wensen nergens prioriteiten gesteld. Wat in de praktijk haalbaar en onhaalbaar zal zijn en waar de voorkeuren van het CDA naar uitgaan blijft tot nu toe dan ook onduidelijk. Helaas moet wel geconstateerd worden dat een aantal te nemen maatregelen bij voorbaat wordt uitgesloten, w.o. de bijzondere aandacht voor de vrouw in het onderwijs.

Conclusie

Dat het A.R.-Vrouwencomité bepaald niet uitsluitend te doen is om de emancipatie van de vrouw zal u, na lezing van dit verhaal, duidelijk zijn. Jammer genoeg kan een evaluatie van de aangenomen en verworpen amendementen niets anders opleveren dan de constatering dat de emancipatie van de vrouw het CDA niet erg ter harte gaat. Vrouwen die bij het uitbrengen van hun stem het emancipatiebeleid zwaar laten wegen moet dan ook ontraden worden hun stem uit te brengen op het CDA. Het is duidelijk dat dit niet het laatste woord kan zijn. In een volgend artikel wil ik hier dan ook graag nader op ingaan.
Mevr. T. Bot-Van Gijzen

C.D.A.-vrouwen bijeen in Haarlem.

Bijbel wezenlijker inspiratiebron voor maatschappijcritiek dan Marx

Ruim 60 in de samenleving geïnteresseerde vrouwen hebben elkaar op 18 november jl. ontmoet in het Provinciehuis te Haarlem. Zij werden daar opgewacht met koffie en begroet door de initiatiefnemsters voor deze ontmoeting, enkele vrouwelijke leden uit de A.R.P., C.H.U. en K.V.P., die het belangrijk vinden de vrouw meer dan tot nu toe gebruikelijk is, te betrekken bij de politiek, zodat het C.D.A.-gezicht niet uitsluitend of in hoofdzaak nannelijke trekken zal gaan vertonen.

C.D.A.-gedeputeerde in Noord-Holland, de heer Laan, spreekt dit idee wel aan. In zijn welkomstwoord zei hij o.a. behalve boeren en middenstanders, vooral ook vrouwen te missen in de C.D.A.-fractie van provinciale staten, een toestand waarin hij mede vanuit zijn positieve ervaringen met het enige vrouwelijke statenlid, mevr. v. Bers, m.i.v. de volgende verkiezingen graag verandering ziet komen. In hoeverre deze klanken toekomstmuziek (moeten) blijven valt moeilijk te voorspellen. Zeker is dat meedoën in de praktijk niet het hoofddoel van het merendeel der aanwezigen was. Vooralnog wordt het verwerven van kennis en inzicht belangrijker gevonden.

Hoe stel je je als christen op tegenover een marxist, een actuele vraag, thema voor de inleider, dr. H. E. S. Woldring, docent sociale wijsbegeerte aan de VU.

Marxisme, een voorbijgaand modeverschijnsel?

Is het marxisme een nieuwe rage, van snel voorbijgaande aard? De inleider is van mening dat dit beslist niet het geval is. Het is verklaarbaar dat er van het marxisme en niet van het christendom een nieuw elan uitgaat. De christelijke kerk is in een periode van 2000 jaar christendom met de cultuur oud geworden. De kerk heeft, als staatskerk, lange tijd een overheersende plaats gehad. Het christendom is mede schuldig aan alles wat gebeurd is. Er is behoefte aan vernieuwing, verandering. Een fel, strijdbaar marxisme wordt geprefereerd boven een oud, bij de samenleving in de schuld staand christendom. Gedurende tientallen jaren zal dan ook rekening moeten worden gehouden met het marxisme. In ieders directe omgeving wonen aanhangers en sympathisanten, kinderen, familie, vrienden, burens en collega's. Het voeren van een eerlijke dialoog is met het oog op de toekomst van belang. Kennis van zaken is hiervoor onmisbaar. Aan de hand van stellingen worden enkele belangrijke punten in de leer van Marx nader belicht, t.w. de arbeid en de kritiek op de godsdienst.

Arbeid adelt... adeldom verplicht.

Vanuit kritiek op de bestaande samenleving komt Marx tot de kern van zijn leer: het omverwerpen van al die omstandigheden die de mens tot een vernederd wezen maken. Vernederd wordt vooral de bezitloze arbeider. Het meest wezenlijke van arbeid is de creativiteit, hierdoor wordt de mens meer mens, komt hij tot ontplooiing. In Marx's tijd is arbeid verworden tot koopwaar. Het verrichten van een deeltaak in de fabriek heeft met creativiteit weinig te maken. De weinige kapitaalbezitters kopen de arbeider. Geld is god en afgod in de maatschappij, bezitten of niet bezitten bepalend voor je plaats in de maatschappij. Het kapitalistische systeem wordt dan ook verworpen. De ontmaskering van het geld als god en afgod staat heel dicht bij het bijbelse denken. Bepaald niet verwant aan het bijbelse denken is Marx' visie op de godsdienst.

Atheïsme is heel wezenlijk voor de leer van Marx.

Godsdienscritiek gaat vooraf aan alle andere kritiek. Godsdiens sanctioneert wat in de samenleving gebeurt, het is een pijnstillend middel, opium van het volk, vlucht uit de werkelijkheid. Godsdiens is niet de oorzaak van het kwaad, doch uitdrukking of gevolg van verkeerde verhoudingen in de samenleving. Wanneer de maatschappelijke verhoudingen veranderen, zal de godsdienst vanzelf verdwijnen. Marx' volgelingen denken hier anders over. Zij zien godsdiens als opium voor het volk, het dient dan ook bestreden te worden. Krachtige communistische partijen, stoottroepen van het proletariaat, moeten machtsposities verwerven, waardoor de gevestigde orde omvergeworpen kan worden. Minder radicale stromingen in de westerse wereld van nu tolereren de godsdienst voor zover die een privé aangelegenheid is. Buiten de huiskamer, in de maatschappij, heb je er geen boodschap aan, daar geldt het volgen van de partijlijn, die stoelt op een a-theïstische ideologie. De belangrijkste vraag van christenen

aan marxisten is, wordt het kwaad niet onderschat, is de mens in staat zichzelf te bevrijden? Omgekeerd geldt dat christenen vaak te weinig oog hebben (gehad) voor het kwaad in de structuren. Voor het uitvoeren van kritiek op de samenleving hoeven christenen niet bij marxisten in de leer. Ook de noodzaak nog progressiever te willen zijn dan marxisten is niet aanwezig. Aan het standpunt van christenen voor het socialisme bestaat geen behoefte. Zonder het voeren van een dialoog weet je niet waar je terecht komt. De bijbel is een wezenlijker inspiratiebron voor maatschappijcritiek dan Marx. In 't verleden heeft Abram Kuyper dit al bevestigd met zijn architectonische kritiek op de samenleving. Hij wilde geen werken van barmhartigheid maar wetten voor rechtvaardigheid. Het antwoord aan de marxisten is dat godsdienst geen onkruid of opium, doch energie, krachtbron is. Het evangelie en de profeten geven veel harde aanleidingen tot maatschappijcritiek. God is een richtend God, die de mens in zijn verantwoordelijkheid laat staan en kracht geeft als uit die relatie elan wordt geput.

Discussie

Een spreker die zijn toehoorders weet te boeien wordt op zijn beurt geïnspireerd door een actief luisterend gezelschap. Een goede wisselwerking tussen spreker en luisteraars is de beste garantie voor een zinnige discussie. Dat blijkt ook nu. Aan stof geen gebrek. Ingegaan wordt o.a. op: de ideeën van de neo-marxisten m.b.t. arbeid, techniek en wetenschap;

voor- en nadelen verbonden aan de techniek, mechanisering van de arbeid i.v.m. werkgelegenheid, onaangenaam werk, herverdeling van arbeid en de rol v.d. vrouw; het overbruggen van tegenstellingen tussen christenen en marxisten vanuit de sociale bewogenheid; het niet kunnen accepteren van de revolutie; het handen en voeten geven aan de christelijke naastenliefde; het doel van de dialoog. De heer Woldring rondt een onaffe, levendige discussie af. De dialoog is zinvol en noodzakelijk. In de dialoog gaat het om een ontmoeting tussen mensen. In Tsjechoslowakije hebben christenen en marxisten veel van elkaar geleerd, doch geen overeenstemming bereikt. Het marxisme is daarvoor te eenzijdig, bepaald door de economische verhoudingen. Wat kan je als mens, als christen doen aan de wereldproblemen, hoe gestalte geven aan de christelijke naastenliefde? Velen hebben een gevoel van onmacht. Toch kunnen creatieve pogingen vanuit individuen leiden tot een nieuw begin, vanuit kleine individuele daden is er kans op verandering, hoop voor de toekomst. Uit de mond van de voorzitter, mevr. Langen, veel woorden van dank aan de spreker, onderstreep door applaus en enkele attenties. Het zal niet de laatste keer zijn geweest dat Vrouwen in Noord-Holland bij elkaar komen om met elkaar zicht te krijgen op datgene wat voor het voeren van een christelijke politiek van belang is.
Mevr. T. Bot-Van Gijzen

BLOEMEN HOUDEN VAN MENSEN

Vraagt jaar-rond chrysanten die staan langer....

FIDES Handelskwekerij
(stekken voor chrysantenkultuur)
Postbus 26, tel. (01745)-4244-3700
Telex 3.27.23
DE LIER

UIT DE ARJOS

Kerk contra fascisme in Latijns Amerika

Elseviers Magazine besteedde onlangs enkele kolommen aan een interview met Dr. Marga Klompé, oud-minister van CRM, lid van de pauselijke commissie Justitia et Pax, onder de titel „We worden een kerk van martelaren“.

Nu plegen de lezers van Elsevier zich normaliter toch niet op te houden in de voorhoede van geëngageerd Nederland. Voor velen hadden Klompé's uitspraken dan ook een schok-effect: „Onze kerk begint in veel landen een kerk van martelaren te worden. Het evangelie in de praktijk waarmaken betekent daar: gevangenis, marteling, dood. Is dit misschien de redding van de Kerk? Onder alle dictaturen begint de kerk, of althans een deel daarvan, naar boven te komen om de onderdrukten terzijde te staan. En bijna overal in Zuid-Amerika zijn nu dictaturen gevestigd.“ De verslagen over de kerken in dit continent „doen hier en daar denken aan de vervolgingen in de Handelingen der Apostelen, zij het dat de martelmethode technisch wat geavanceerder aandoen.“

Kerk van martelaren

Zuid-Amerika groeit steeds meer toe naar wat de Braziliaanse kardinaal Helder Camara omschreef als het „nieuwe nazisme“. De strijd, die nu geleverd wordt, is in feite al begonnen in de jaren dertig. Corruptie, terreur, uitbuiting, vertrapen van de mensenrechten en wilde schietpartijen, zijn niets nieuws meer. Toch zijn er een tweetal factoren, die het Latijns Amerikaanse drama de laatste tijd een nieuwe episode laten ingaan. In de eerste plaats de rol van de kerken. Eeuwenlang werd in Christus' naam het volk onderdrukt, honderden jaren sanctioneerde de kerk de wandaden van misdadige regimes. Nu is daar vrij plotseling een einde aan gekomen. Pas nadat de gewapende guerrilla als instrument der bevrijding was stuk gelopen, gesymboliseerd in de dood van Che Guevara in de Boliviaanse Hooglanden (1967), leek er enige beweging te komen in die grote, amorse, verrotte katholieke kerk van Zuid-Amerika. Het is aanvankelijk nog maar een enkeling die zich roert en zich voorzichtig afzet tegen het machtige apparaat der repressie. Maar wanneer Marga Klompé bijna tien jaar later over een „kerk van martelaren“ spreekt, heeft zij het niet meer over een enkeling. Want met de maand wordt het rebelse katholicisme sterker. Helder Camara, drie jaar geleden nog een tolk van minder dan 10% van het Braziliaanse episcopaat, weet zich nu door een massabeweging gesterkt. De bisschoppen van Paraguay veroordeelden afgelopen zomer de folteringen en onderdrukking waaronder boeren, studenten en priesters te lijden hebben. De verklaring was, zonder één uitzondering, ondertekend door alle kerkvorsten, inclusief de legerbischop, een persoonlijke vriend van Paraguays' dictator Stroessner.

Tweeledige oppositie

De Belgisch-Chilense theoloog José Comblin wijst op de tweeledige oppositie van de kerk: zij richt zich enerzijds tegen de symptomen van het onrecht, de willekeur, de schending van

mensenrechten, de folteringen; anderzijds tegen de oorzaken van dat onrecht, het westerse kapitalisme, of, iets nauwkeuriger, de toepassing van het kapitalisme in een totalitair ontwikkelingsmodel. Comblin spreekt zelfs van een gewijzigde praxis en een nieuw evangelisch ministerie van de kerk. Maar dan de schaduwzijde, de tweede factor die het Zuidamerikaanse toneel aan het wijzigen is, de opkomst van een staatsideologie. Tot voor kort waren de dictaturen van het continent gewoon rechts, in de kwade zin van het woord. De opvallende bruutheid van de regimes is niet van vandaag. Ten onrechte kwam het hele gebeuren de buitenwereld vaak als operette-achtig voor.

Hergé's nieuwste stripboek „Kuifje en de Picaros“ is een leuke weerslag van dat misverstand. Maar niettemin werd het geweld altijd als een uitwas beschouwd. Nu echter worden ideologische stelsels uitgedacht, die repressie en uitbuiting als voorwaarde hebben. We moeten in het algemeen spaarzaam zijn met etiketten als fascisme of nazisme. Een al te vlot gebruik van deze termen werkt verblindend en maakt het ons onmogelijk om het echte nazidom tijdig te onderkennen. Toch kunnen we een aantal parallellen trekken tussen Hitler-Duitsland en de republieken in Zuid-Amerika, met name die in de zuidelijke vleugel van het continent, Brazilië, Paraguay, Chili: verheerlijken van het nationalisme, het verleden en de traditie; de staatsalmacht, het volk leeft voor en door de staat, haar veiligheid aantasten is een halsmisdaad; nadruk op het gezin, niet het individu als basis van de samenleving. Deze visie is voor 1940 door katholieken, maar ook door antirevolutionairen gekoesterd. In het Derde Rijk bleek hoe gevaarlijk de consequenties kunnen zijn: in een gezin bestonden strikt autoritaire verhoudingen, het gezinshoofd werd op zijn beurt weer gecontroleerd, het individu was een robot die maar te marcheren had zoals hem dat bevolen werd.

In het onderwys wordt de spontane daad verheerlijkt boven nadenken, wordt minachting voor alles wat zwak is en apathie t.o.v. „de door de schepper gegeven“ sociale ongelijkheid bijgebracht. Het economisch leven tenslotte dient corporatistisch te worden ingericht; de horizontale solidariteit, de maatschappij ingedeeld in klassen met hun eigen vakbonden en partijen, moet worden vervangen door een verticale: de regering heeft slechts te maken met per bedrijfstak georganiseerde bonzen. Binnen een bedrijfstak zijn de arbeiders absolute gehoorzaamheid verschuldigd aan die bonzen.

Politieke persie

Met name in Chili worden door de junta wanhopige pogingen gedaan de kerk aan haar zijde te krijgen. De junta claimt immers de christelijke „waarden“ te verdedigen tegen het atheïstisch communisme. Zo wordt dan, voor het eerst in de geschiedenis, de kerk vervolgd in naam van het christendom, door trouwe zonen van de katholieke moederkerk. Een vervolging, die in hevigheid de vroege Stalinistische terreur benadert. Er worden alleen geen „Goelag Archipels“ over geschreven.

Overigens zou het volstrekt onjuist zijn uitsluitend aandacht te besteden aan de vervolging van christenen. In Latijns Amerika is de kerk een laatste bolwerk van verzet, nadat vakbonden, partijen en kranten zijn verboden. De kerk deelt uiteindelijk het lot van andere maatschappelijke bewegingen. In het noordelijke deel van het continent en in Centraal Amerika voltrekt de evolutie naar het martelarenchristendom zich langzamer. Hier zijn het vooral de vakbonden die zich inzetten voor de bevrijding van het volk. Het kleine Guatemala, de gevolgen van de laatste

De Braziliaanse bisschop Dom Helder Camara (links op de foto) in gesprek met kardinaal Alfrink (rechts) tijdens een bezoek aan Nederland.

aardbeving nog niet te boven, wordt geteisterd door een klassenstrijd die in verbetering z'n weerga maar nauwelijks kent. Regelmatig vinden wilde schietpartijen plaats tussen leiders van boerenbonden en grootgrondbezitters. In zes jaar tijds zijn 8000 mensen verdwenen of vermoord. Elke provincie heeft z'n concentratiekamp. In Colombia voert de sterke boerenbond, de ANUC, een fel gevecht tegen de grootgrondbezitters, die de steun krijgen van het corrupte, vastgeroeste regeringsapparaat. In Bolivia brak de afgelopen zomer, na de moord op de populaire ex-president Torres, een mijnstaking uit, die drie maanden aanhield; het leger, ernstig verdeeld door de sympathie die velen voor de stakers hadden, slaagde er pas eind september in het verzet te breken. Slechts in Venezuela, dat dank zij z'n olie nog niet in het moeras van armoede en rebelle is weggedreven, kan de vakbeweging nog onbelemmerd functioneren. De steun, die de bonden uit het buitenland krijgen, is omvangrijk en van groot belang. Zo werd vorig jaar een in Honduras opgepakte bondsleider na zware politieke persie vrijgelaten. Onmiddellijk werd hij bij president Juan Alberto Melgar Castro geroepen. Diens eerste vraag: „Hoe hebben jullie in vredesnaam je internationale contacten gelegd?“ Bekend is verder het voorbeeld uit Paraguay, waar een kerkelijke delegatie uit West-Europa onlangs een paar gearresteerde vrijwilligers, die aan een bewustwordingsproces werkten, vrij wist te krijgen.

Maar het is strijden tegen de klippen op. Nog maar kortgeleden dienden de Noord Amerikanen, wier welvaart rechtstreeks afhankelijk is van het in stand houden van de onderdrukking in het zuiden, zelf te interveniëren op plaatsen waar de krachten der bevrijding te sterk werden. Met name onder Kissinger hebben zij zich erop toegelegd hun taken enigszins te delegeren. Zij hebben daartoe in diverse delen van de wereld marionettenregimes ingericht, die politiefuncties moeten vervullen. In Zuid-Azië is dat Iran, in Zwart-Afrika Zaïre, in Zuid-Amerika Brazilië. Zoals de Brazilianen door CIA-agenten werden geïnstrueerd, zo trainen zij nu op hun beurt de geheime diensten van Chili, Peru en Uruguay. De moord door de Chileense DINA op Letelier, minister onder Allende, in Washington, Noord-Amerika, gaf er blijk van hoe succesvol zij daarin zijn. Zelfs begint de CIA ongerust te raken over de wat al te grote voortvarenheid van haar stiefkinderen. Zo lopen hier in Nederland onder de Chilenen die de status van „politieke vluchteling“ hebben en dus volledig actief mogen zijn, diverse DINA-agenten rond, zonder dat ei iemand daar iets tegen kan doen.

Arjos-Drenthe

Op dinsdagavond 7 december organiseert Arjos-Drenthe een ledenvergadering, met als spreker: mr. P. H. Kooijmans, staatssecretaris van Buitenlandse Zaken. De vergadering vindt plaats in hotel-restaurant „Homans“, recht tegenover het NS-station te Hoogeveen; aanvang 19.45 uur. Belangstellenden zijn hartelijk welkom.

Open kanalen voor informatie, toerisme, handel, kennisuitwisseling, in het Cubaanse geval ontwikkelingshulp, zijn van het grootste belang. Bij de recente behandeling van de ontwikkelingsbegroting bleek een meerderheid van de CDA-fracties dat goed begrepen te hebben. Anders ligt de zaak bij „rechtse“ dictaturen, tot welke categorie het merendeel van de Amerikaanse regimes behoort. Het vrije, ongebreidelde kapitalisme en intensieve economische contacten met de buitenwereld houden hen in stand. Wij dienen te beseffen, hoe groot onze verantwoordelijkheid voor de slachtoffers van deze „rechtse“ dictaturen wel is. Wij zijn uiteindelijk die buitenwereld. Chili is onderdeel van „het vrije westen“, zo goed als Nederland dat is. Willen we de onderdrukte volkeren van deze landen van dienst zijn, dan moeten we de betreffende regimes uit de westerse sfeer stoten. Economische boycot, politieke isolering en daadwerkelijke steun aan hen die de regering van binnenuit aanvallen, zijn hiertoe de aangewezen instrumenten.

Oproep

Dit artikel werd geschreven om enkele deels hoopgevende, deels beangstigende ontwikkelingen te signaleren in Zuid-Amerika en een aanzet te geven tot een christendemocratische positiebepaling tegenover die ontwikkelingen. Directe aanleiding was een oproep van de Arjos aan haar leden in actie te komen tegen de dictatuur van generaal Stroessner in Paraguay. Paraguay is de oudste dictatuur in zijn soort op het continent. Op dit moment worden de laatste bolwerken van de oppositie, de kerk en de christendemocratie, aan het schrikbewind onderworpen. Wij willen, ter afsluiting, nogmaals een beroep doen op alle Arjos/ARP-leden en -organen. Informatie over Paraguay en afschriften van inmiddels vanuit de Arjos verstuurd protestbrieven zijn aanvraagbaar bij het secretariaat, Dr. Kuypersstraat 3, Den Haag.

Verspilde energie

Het afgelopen jaar is in bepaalde kringen een altermerkwaardigste discussie gevoerd over wat nu erger is, een „linkse“ of een „rechtse“ dictatuur. Verspilde energie natuurlijk. Alsof er steekhoudende, ethische maatstaven zijn op grond waarvan het een boven het ander te prefereren zou zijn. Totalitarisme is verwerpelijk. Wie een uitzondering maakt voor sommige vormen van totalitarisme, verliest zijn recht van spreken. Verschil bestaat slechts in de manier van bestrijden. „Linkse“ dictaturen leven bij de gratie van het isolement. Zij streven naar een autarkische, centraal geleide samenleving en dienen derhalve bestreden te worden door doorbreking van dat isolement en die centrale leiding.

Samenkomst met Junge Union Duitsland

„Op zaterdag 18 december organiseren de vier noord-oostelijke provincies een samenkomst met de Junge Union Duitsland, afdeling Münsterland. Deze samenkomst vindt plaats in Westerbork en begint om 10.00 uur. Het officiële programma eindigt om 21.00 uur. Voor een broodmaaltijd en een warme maaltijd zal worden gezorgd.“ 's Morgens zullen er eerst enkele sprekers zijn, waarna met de Duitsers in groepjes kan worden gediscussieerd. Het gebouw bevindt zich vlakbij een knipselmuseum en bos.

's Avonds wordt de dag afgesloten met een stuk Gemütlichkeit. De prijs voor deze hele dag zal inclusief maaltijden op omstreeks f 12,50 liggen. Binnenkort in NG meer precieze mededelingen over deze dag. Het thema is „Ontwikkelingssamenwerking“. Je kunt je opgeven bij Jos van der Meer, Julianastraat 54, Zwolle. Deelnemers krijgen een stencil over het thema toegestuurd. I.v.m. „beperkte deelname“ is het zaak je spoedig aan te melden.

ARJOS!

Wordt lid van een actieve politieke jongerenorganisatie!

De ARJOS, de ongeveer 1500 leden tellende jongerenorganisatie van de ARP, biedt jongeren tot 29 jaar talloze mogelijkheden om politiek actief te zijn. Eigentijds, creatief en onafhankelijk, maar nooit vrijblijvend. Zo zijn er de diverse plaatselijke ARJOS aktie-kernen. Politieke werkplaatsen bij uitstek om je in allerlei zaken eens kritisch te verdiepen. Daarnaast zijn er o.a. diverse groepen die het werk van de ARP Tweede Kamerfractie begeleiden. Een unieke mogelijkheid om als jongere ook op landelijk niveau invloed uit te oefenen.

Bij dit alles ziet de ARJOS de Evangelische boodschap als enig uitgangspunt.

Doe mee! Neem de uitdaging aan om aan de samenleving vorm te geven. Meld je aan als lid door onderstaande bon in te vullen. Dan krijg je bovendien het ARJOS/ARP weekblad Nederlandse Gedachten toegezonden.

NAAM:

ADRES:

WOONPLAATS:

Meldt zich aan als Arjoslid en betaalde f 10,- (postrekening) nr. 127164, ten name van Stichting Arjos, Den Haag) voor het lidmaatschap ARJOS, Dr. Kuypersstraat 3, Den Haag, tel. 070-46.96.20 of 45.03.24.

Arjos-Friesland

De Arjos in Drachten belegt i.s.m. de plaatselijke AR-kiesvereniging op maandagavond 20 december een bijeenkomst. Mevr. J. van Leeuwen (lid van de ARP-Tweede-Kamerfractie), zal dan spreken over actuele politieke ontwikkelingen. De vergadering vindt plaats in de Zuiderkerk, Burg. Wuitweg, Drachten; aanvang: 20.00 uur.

Defensie in de kamer: Natte-vingerwerk

Het is november en de NAVO zit weer in de maand. Bij de recente Algemene Beschouwingen in de Tweede Kamer was dat meer dan duidelijk. In de Buitenlandse Werkgroep van de Arjos Groningen is men echter niet onverdeeld enthousiast over de manier waarop het parlement over deze belangwekkende zaak meent te moeten debatteren.

We willen bij een tweetal onderdelen van deze debatten enige vraagtekens plaatsen. Ten eerste het gekibbel tussen PvdA-defensiespecialist Dankert en PvdA-defensie-minister Vredeling. Ten tweede de motie Aantjes.

Taakverdeling

In Nederland wordt al enige tijd gesproken over een betere taakverdeling. Vooral kleine landen hebben er moeite mee zowel een landmacht, een luchtmacht als een marine in stand te houden. Het principe van de taakverdeling is nu, dat drie landen ieder een onderdeel van deze trits verzorgen; voor Nederland wordt bijvoorbeeld aan de marine gedacht. Vredeling laat voortdurend weten dat hij deze kwestie bij de andere NAVO-partners probeert aan te kaarten. Niettemin kreeg hij

een politieke draai om zijn oren van Dankert, die vond dat hij veel te laat met zijn werk was begonnen. De reactie van Vredeling was; zachtjes gezegd, zeer geprikkeld. Het niveau waarop deze affaire zich afspeelde was in onze ogen beneden ieder peil; Dankert voerde het debat uitsluitend in een bezuinigingsgeest: „We hebben niet zoveel geld voor de defensie, dus taakverdeling, want dat is goedkoper”. Een half jaar geleden zei hij, dat bezuiniging om de bezuiniging onzin was; snoeien moest inhoudelijk onderbouwd zijn met beleid. Helaas was hij dit laatste inmiddels vergeten. Over de gevolgen van de taakverdeling viel in de kranten niets te lezen. Ja toch, in Trouw van 6 november schrijft Von Meijenfelt een artikel over dit onderwerp. Von Meijenfelt acht taakverdeling, militair gezien, een prioriteit. Echter, taakverdeling versterkt de onderlinge afhankelijkheid en verzwakt de zelfstandigheid van de afzonderlijke NAVO-leden. Taakverdeling is pas dan aanvaardbaar, als we het eens zijn over de toekomst van Europa. Maar zolang door sommigen nog altijd een Europese kernmacht gewenst wordt en zolang het terugdringen van kernwapens nog geen concrete vormen heeft aangenomen, moeten wij onze handen vrij houden en mag het niet gaan over taakverdeling zonder meer.

Aan dit soort inhoudelijke opmerkingen kwamen de parlementariërs niet toe. Nog veel stuitender in dit opzicht was de motie Aantjes.

Onduidelijke argumentatie

Zoals bekend vroeg deze motie om 150 miljoen extra voor „investeringen in de materiële sector en ten behoeve van de materiële exploitatie”, op grond van toezeggingen in de Defensienota van 1974. De argumentatie die de indieners van de motie hanteerden was onduidelijk, zo niet volstrekt onvoldoende. De oorspronkelijke motivatie legde Aantjes neer in zijn kamerrede van 12 oktober: „Het gaat mij om de waarde van het regeringsbeleid en van het overleg met de kamer. De Defensienota was een regeringsnota, niet een beschouwing van een kamerfractie of een politieke partij. Die nota is hier zeer zorgvuldig behandeld. Sindsdien is er echter aan geknabbeld, en zo onevenredig dat de minister nu zelf erkent dat er niets van terecht komt en dat een geheel nieuwe opzet nodig is. Hebben wij hier in september 1974 dan voor niets gepraat en ons niets geëngeliseerd?” Een formalistisch, niet-inhoudelijk punt dus. Het antwoord van de minister-president was even formalistisch. Den Uyl op 14 oktober: „... wordt het hele aanschaffingsprogramma zorgvuldig bekeken op de financiële consequenties voor het komende jaar en de jaren daarna. Ik heb in dit verband gisteravond gezegd het niet uit te sluiten dat bij de afstemming van de planning in haar geheel op de nu bekende factoren meer financiële ruimte zal ontstaan dan aanvankelijk was voorzien. Vooruitlopend op de uitkomsten van deze evaluatie vraagt

de heer Aantjes een extra bedrag ter beschikking te stellen. Dat nu moet de regering de kamer ernstig ontvreden.” De formalistische argumentatie van de heer Aantjes was daarmee goeddeels ontkracht.

Regering, zoek het maar uit

In het boven reeds aangehaalde artikel doet Von Meijenfelt aangaande deze motie een extra duit in de zak van verwarring onder onze langs elkaar heen pratende defensietechnocraten: Aantjes wilde 150 miljoen om de defensienota van 1974 recht te doen, Den Uyl vond het daarvoor te vroeg en Von Meijenfelt ziet dit bedrag in het kader van de taakverdeling en de meerjarenplanning na 1977. Zoek het maar uit.

Eén en ander neemt niet weg dat de manier waarop Aantjes het gezag van het parlement tegenover de regering hoog heeft gehouden, ons respect verdient. Maar in een defensiedebat komt meer kijken. Uit de kamerstukken kunnen nog twee andere argumenten gedestilleerd worden: in de eerste plaats de NAVO-bijdrage, die bij de huidige stand van zaken in onze defensie aangetast zou kunnen worden. En vervolgens het feit dat defensie in deze bezuinigingsperiode meer blijkt te moeten inleveren dan andere departementen, hetgeen voor de indieners van de motie onaanvaardbaar is. Op 12 oktober denkt Aantjes dit te kunnen ondervangen door 350 miljoen extra uit te geven. Aangezien dit praktisch onmogelijk is, matigt Aantjes zich tot 100 à 150 miljoen. Wanneer de motie op 14 oktober in de kamer komt, blijkt de dobbelsteen op 150 miljoen te zijn gevallen. Met enige trots wordt in de kamer

en later in Nederlandse Gedachten van 23 oktober gezegd, dat de ARP voor deze extra uitgave een compensatieplan heeft: de aanvullende post prijsbijstelling van de rijksbegroting voor 1977. Enkele uren na het indienen van de motie had Den Uyl op dit laatste al gereageerd: „Voor de goede orde merk ik op, dat dat niets anders betekent dan: regering, zoekt u het maar uit waarop u compensatie kunt vinden, want de bestemming van de post prijsbijstelling ligt op het ogenblik vast”.

Natte-vingerwerk

De hele gang van zaken komt op ons over als natte-vingerwerk van de eerste orde. Voortdurend zegt Aantjes een fundamentele discussie over het veiligheidsbeleid niet uit de weg te willen gaan. Voldoen argumenten als „defensie mag niet meer bezuinigen dan andere departementen” en „de NAVO-bijdrage wordt aangetast” dan werkelijk aan de zeer hoge politieke, technologische en strategische eisen die aan zo'n discussie gesteld mogen worden. Er valt een motie uit de lucht om 150 miljoen meer te besteden aan investeringen. Wat voor investeringen denken de indieners van de motie daar dan mee te kunnen betalen?

Luchtverdedigingssystemen? Antitankgeschut? De kamerstukken geven hier geen antwoord op. En zo de bestemming van de 150 miljoen al gespecificeerd zou zijn, wat zijn dan de inhoudelijke argumenten om tot de aanschaf van één en ander over te gaan? Geen argumenten, wel te verstaan, gebaseerd op ondoordachte frasen als „aantasting NAVO-bijdrage” of simpele getallenspelletjes waaruit moet blijken dat het Warschau Pact weer sterker is geworden en derhalve nu van ons een stap in de wapenrace wordt verlangd. Wij verwachten argumenten, die voldoen aan de eisen die een fundamentele discussie stelt; argumenten die rekening houden met de complete ballast aan theorieën over oorlog, vrede en bewapening, met het functioneren van de NAVO, het functioneren van Nederland als klein land binnen die NAVO, de mogelijke bijdrage die Nederland aan een ontspanningsklimaat kan leveren, met de MBFR-besprekingen, enzovoorts. Argumenten, gebaseerd op de moderne ontwikkeling in technologie en strategie.

Zinloos

Dit is de vraag die wij aan de indieners van de motie willen voorleggen. De kritiek, die in bovenstaande in hun richting wordt gespuid, geldt hiet alleen hun. We kunnen hetzelfde soort conclusie trekken uit de affaire Dankert-Vredeling. Defensiespecialisten denken in utiliteiten, niet in achtergronden, ongeacht hun politieke binding. Een volstrekt onverantwoorde manier om met onze bewapening om te gaan. We zijn nauwelijks anders gewend, dat is zo. Ook bij het debat over de Starfighter-ervanging was van AR-kant nauwelijks sprake van „visionair beleid”. Het CDA zal de defensie bij de komende kabinetsformatie opnieuw aankarten. Wij hopen, dat dat zal gebeuren met de mentaliteit en de visie die wij verwachten van defensiespecialisten. Want de manier waarop hierover in de kamer is gesproken gedurende de laatste weken, komt ons als zinloos voor.

Bas Weenink
Aart van Bochove
namens de Buitenlandse
Werkgroep van de
Arjos Groningen

hypotheken

Denkt u aan een eigen huis?
Geld hoeft dan geen
struikelblok te zijn.

Een hypotheek van de Spaarbank
maakt 't u mogelijk. Er is óók

voor u een hypotheek,
aangepast aan uw
inkomsten tot 100%

Laat u uitgebreid adviseren
door de

SPAARBANK
GRONINGEN

EIGEN HAARD
Tel. 050-127902
127687

GETRON B.V.

Internationaal Transportbedrijf

Ir. H. de Grootweg 22, Spijkenisse.
Telef. 01880-12988 Telex 22642

**bulkwapens voor poederstoffen
diapladers
kip-chassis voor containers
gesloten combinaties
op- en overslag van goederen**

VAN DE PAARTIJ

Zend uw ervaringen dit blad toe!

Maak van uw kiesvereniging een politiek actieve werkplaats

Te weinig maken sommige kiesverenigingen gebruik van de mogelijkheid om actief te functioneren. Vaak weet men zich niet los te maken van het sfeertje, dat wordt opgeroepen door het zaaitje achter de kerk. Felt is, dat de meeste vergaderingen onvoldoende worden bezocht. De zaak kan in die gevallen pas weer levend worden als de vaste overtuiging aanwezig is, dat we voor een goede en belangrijke zaak staan.

Vanuit het werkplaatsenidee kan er veel verbeterd worden. De kiesvereniging kan meer doen aan communicatie. Denk eens aan één van de volgende mogelijkheden.

Suggesties

- opstelling inrichting vergaderruimte
- Controleert u vóór aanvang van uw

bijeenkomst of de opstelling in de zaal geschikt is. De mensen moeten niet te ver van elkaar af zitten. De spreker moet voor iedereen zichtbaar en verstaanbaar zijn. Experimenteer eventueel vooraf wat de beste zaalopstelling is. Breng eens wat sfeer in de zaal door het ophangen van affiches e.d. Ook is het belangrijk, dat er een bord is of plakaten om zonnig notities op te maken, groepsmeningen kenbaar te maken, etc. De tafel-opstelling en sfeer in de zaal zijn van wezenlijk belang voor een goed verloop van de bijeenkomst.

Lectuurtafel

Richt u eens een tafel in met actueel informatie- en brochure-materiaal van ARP en CDA. U kunt een beperkte hoeveelheid gesorteerd materiaal in consignatie toegezonden krijgen. Afrekening vindt na afloop van de desbetreffende bijeenkomst of manifestatie plaats op basis van wat is verkocht. (Aanvragen: ARP, Dr. Kuiperstraat 3, Den Haag. Tel.: 070 - 46.96.20 - G. v.d. Berg).

Gespreksvoorbereiding

Treft u eens voorbereidingen voor uw kiesverenigingsavond in de vorm van gespreksgroepen. Aan de hand van concreet studiemateriaal kunnen de deelnemers vragen en stellingen formuleren, die op de eigenlijke kiesverenigingsavond aan de spreker kunnen worden voorgelegd.

werkgroepjes

Schakel zoveel mogelijk leden in bij het plaatselijk politieke werk, door de formering van werkgroepjes. Daarbij valt te denken aan propaganda, voorlichting, bezinning, jeugdcontacten en begeleiding. Wat dit laatste betreft wordt in het bijzonder geattendeerd op de formering van groepjes, die de plaatselijke gemeenteraadsfractie begeleiden en adviseren, zogenaamde fractiebegeleidingsgroepen.

publiciteit

Kiesverenigingen ontplooiën soms activiteiten, die in aanmerking komen om aan plaatselijke of regionale persmedia door te geven.

De besturen moeten daarom voortdurend attent zijn op zaken, die besloten zijn of ondernomen worden, en die geschikt zijn voor bekendmaking aan een breed publiek. Denkt u ook vooral aan de gratis huis-aan-huis-bladen, die uw kopij vaak zonder problemen opnemen.

Hebt u nog suggesties?

Deze rij suggesties is niet uitputtend. Een volgende keer noemen we er nog een aantal. Maar misschien heeft uw kiesvereniging nog suggesties over communicatie- en vergadermogelijkheden, waar anderen hun voordeel mee kunnen doen. Laat u het even weten aan het secretariaat van de ARP, Dr. Kuiperstraat 3, Den Haag. We kunnen er dan regelmatig melding van gaan maken. Het vorig seizoen hebben wij vele suggesties ontvangen. Ook dit seizoen zouden we dat bijzonder op prijs stellen!

Verslag kadercursus Soesterberg

Op 26 en 27 november 1976 vond de tweede bijeenkomst van de kadercursus te Soesterberg plaats. De 34 deelnemers spraken vrijdagavond met de staatssecretaris van Onderwijs en Wetenschappen, drs. K. de Jong Ozn., over „Christelijk onderwijs in discussie”.

De deelnemers maakten daarbij ruimschoots gebruik van de gelegenheid om in te gaan op de discussiepunten die tevoren waren aangereikt.

Hoopvolle tekenen

Naar aanleiding van kritiek in de richting van de overheid, die te regulerend zou optreden op het onderwijsterrein, maakte drs. de Jong aan de hand van de grondwet en aan de hand van de nieuwe wetsontwerpen ons duidelijk dat het bijzonder onderwijs in ons land vrijheid van richting en in ruime mate vrijheid van inrichting heeft. Maar wanneer we spreken van bijzonder onderwijs zullen we niet alleen aan christelijk onderwijs moeten denken, maar ook het onderwijs vanuit een andere levensbeschouwing

(b.v. de socialistische visie) is bijzonder onderwijs.

Welnu, de strijd om het voortbestaan van het bijzonder onderwijs (i.o. het christelijk onderwijs) wordt niet beslist op macro- maar op micro-niveau, m.a.w. niet in Den Haag, maar bij uw school. Het antwoord is dus aan alle bij de school betrokkenen, onderwijzers, leraren, leerlingen en ouders. Wanneer die echter verstek laten gaan, zal de overheid dat braakliggende terrein moeten opvullen, vanuit haar eigen verantwoordelijkheid. De staatssecretaris sprak in dit verband van hoopvolle tekenen. Hij wees daarbij o.m. op de activiteiten van de Unie School en Evangelie.

W. L. J. van Oosten

Zaterdag hielden we ons onder leiding van de heer W. L. J. van Oosten bezig met spreekvaardigheid en discussietechniek. Nadat hij ons wat handvatten had gegeven, werden door verscheidene deelnemers geïmproviseerde toespraakjes gehouden, terwijl na het doornemen van verschillende discussievormen deze vormen eveneens in de praktijk beoefend werden. Wim Eikelboom.

CDA-Vrouwenberaad Zeeland

CDA-Vrouwenberaad in Zeeland stelt zich ten doel politiek geïnteresseerde vrouwen (en er komen er gelukkig steeds meer) in Zeeland in het Christen Democratisch Appel de kans te geven om provinciaal en plaatselijk mee te werken en richting te geven aan het politieke gebeuren in de provincie Zeeland.

Teneinde de inbreng van vrouwen in de politiek te vergroten en ze meer kansen te geven zullen door middel van

- studiedagen;
- discussie;
- onderlinge contacten

de mogelijkheden geschapen worden om dit te bereiken.

Als u geïnteresseerd bent in en mee wilt werken met deze werkgroep van het CDA Zeeland, bent u van harte welkom. U krijgt daarmee de kans de vrouwen in Zeeland in de praktische politiek werkzaam en actief in de organisaties van AR, CHU en KVP te ontmoeten. Als U die kans wilt benutten zijn wij graag bereid dit initiatief verder uit te werken.

Vrouwelijke leden CDA-bestuur Zeeland. Vlissingen, Boul. Evertsen 56, J. Punt-van Osnabrugge; Oostburg, Mr. Risseeuwstr. 18, H. Remijn-de Badts; Middelburg, Poppenroedestr. 8, A. Westhoff-Hubée.

Herdruk van ledenwerfkatern

Ledenwerving is een permanente zaak. Elke organisatie moet blijven werken aan een regelmatige aanvulling en uitbreiding van haar ledenbestand. Alleen op die manier blijft de organisatie jong, krachtig en initiatiefrijk. Dat geldt ook voor de ARP. De ARP wil een krachtige bijdrage leveren in het CDA. Een sterke ARP, is een steun voor de christen-democratie. Belangrijke doelgroepen bij de ledenwerving blijven vrouwen en jongeren. Zij zijn nog steeds ondervertegenwoordigd in onze partij. Dat moet veranderen. Binnen enkele weken verschijnt een herdruk van de ledenwerfkatern „Een sterke ARP is een steun voor de christen-democratie”. Nu er tal van activiteiten op gang komen in het licht van de aanstaande verkiezingen, is het van belang daarbij de ledenwerving voor de ARP niet uit het oog te verliezen!

VERPLAATSBARE HOUTEN GEBOUWEN

directie- en schaftketen scholen en kerken
directie- en schaft-wagens
etc.

HABBO HARDINXVELD

tel. Giessendam-Hardinxveld 3888

Burgemeester gemeente Bunschoten

Bij Koninklijk besluit is met ingang van 16 december 1976 benoemd tot burgemeester der gemeente Bunschoten: de heer J. W. Bol, met toekenning van gelijktijdig eervol ontslag als burgemeester der gemeente Medemblik. De heer Bol, die 56 jaar is, is sinds 1971 burgemeester van Medemblik. Hij is Gereformeerd en lid van de A.R.P.

Burgemeester gemeente Harmelen

Bij Koninklijk besluit is met ingang van 16 december 1976 benoemd tot burgemeester der gemeente Harmelen: de heer drs. J. H. Burger, te Nieuwkoop. De heer Burger, die 40 jaar is, is wethouder, tevens loco-burgemeester van Nieuwkoop. Hij is Gereformeerd en lid van de A.R.P.

Burgemeester gemeente Dokkum

Bij Koninklijk besluit is met ingang van 18 december 1976 benoemd tot burgemeester der gemeente Dokkum de heer mr. H. Sybesma, met toekenning van gelijktijdig eervol ontslag als burgemeester der gemeente Zuidhoorn. De heer Sybesma, die 38 jaar is, is sinds 1 september 1969 burgemeester van de gemeente Zuidhoorn. Hij is Gereformeerd, lid van de A.R.P. en was lid partijbestuur namens k.c. Groningen.

WIJ KOMEN BIJ EEN

Fraktievoorzitter Aantjes voor K.C. Den Helder

Openbare ledenvergadering van de ARP-kiesvereniging Den Helder op vrijdag 3 december a.s. om 20.00 uur in „Het Gulden Vlies” te Alkmaar. ARP-Tweede kamerfraktievoorzitter mr. W. Aantjes zal spreken over het onderwerp „CDA-waarheen”.

ARP-voorzitter De Boer voor K.C. Rotterdam

De ARP-kamercentrale Rotterdam houdt op maandag 8 december 1976 om 20.00 uur in de Clubzaal van Restaurant Engels, Stationsplein 45 te Rotterdam haar openbare vergadering. Partijvoorzitter H.A. de Boer zal deze avond spreken over de Actuele politiek.

CDA-Oisterwijk

Openbare informatie-bijeenkomsten voor belangstellenden; seizoen 1976/1977.

14-12-76: groei binnen grenzen;
18-01-77: een dienstbaar beheer;
15-02-77: verantwoordelijkheid voor de wereld;
22-03-77: zinvolle arbeid;
19-04-77: rechtvaardige verdeling van lasten;
24-05-77: aan u de keuze.

Deze bijeenkomsten welke worden georganiseerd door werkgroep III CDA-Oisterwijk zullen worden ingeleid en toegelicht door J.L. Schreuder, lid van het d.b. CDA-Oisterwijk. Plaats: Dorpsherberg Tijd: 20.15 uur. Toegang gratis.

St. C. Oude Pekela

Op 5 januari 1977 zal staatssecretaris De Jong voor de ARP-Statencentrale Oude Pekela spreken over „Onderwijsproblematiek”. De avond vindt plaats in het „Geert Teiscentrum” te Stadskanaal. Aanvang 20.00 uur.

CDA-congres Groningen

Het aangekondigde congres met als hoofdthema „Arbeid” is verschoven naar 29 januari 1976. Aanmeldingen van vóór 6-11-76 worden beschouwd als zijnde gedaan voor de nieuwe datum. In Rondom & Ronduit van november en december nadere bijzonderheden.

Kaderkursus Zwolle

Op donderdag 9 december 1976 om 10.00 uur vindt de derde bijeenkomst plaats van de kaderkursus te Zwolle in hotel Gijtenbeek. De deelnemers zullen zich dan bezighouden met spreek- en discussievaardigheid.

K.V. H.I. Ambacht

De ARP- en CHU-kiesverenigingen te Hendrik Ido Ambacht organiseren op 10 december a.s. om 20.00 uur in zaal C van het dorpshuis De Schoof aan de Graaf Willemiaan een vergadering. Spreker is het ARP-Tweede Kamerlid W. M. Schakel over „De positie van het CDA in het huidige politieke krachtenveld”.

Partijvoorzitter De Boer voor K.V. Zwelloo (Dr.)

De ARP-kiesvereniging Zwelloo houdt op donderdag 9 december a.s. om 19.30 uur in het Gereformeerd Jeugdgebouw, Kerkstraat te Aalden-Zwelloo een vergadering. Als spreker is uitgenodigd partijvoorzitter H. A. de Boer.

Minister Lubbers voor CDA-Bussum

Op 13 december a.s. vindt de oprichtingsvergadering plaats van het CDA-verband Bussum in 't Spant te Bussum om 20.00 uur. Als spreker is uitgenodigd minister Lubbers.

CDA-Oud-Beijerland

Vrijdag 3 december a.s. om 20.00 uur organiseert het CDA-verband Oud-Beijerland een openbare presentatieavond in hotel-restaurant „Oude Hoorn”, Marktplein te Oud-Beijerland. Als spreker is uitgenodigd prof. dr. J. H. Christiaanse, ARP-Eerste Kamerlid.

DE ARP IN DE ETHER

RADIO
De eerstvolgende radio-uitzending van de ARP is weer te beluisteren op zaterdag 11 december a.s., op Hilversum II van 18.20-18.30 uur.

CDA-congres 10 en 11 december 1976

Op vrijdag 10 en zaterdag 11 december a.s. wordt in het Nederlands Congresgebouw te Den Haag het 2e CDA-Congres gehouden.

Belangstellenden kunnen zich vanaf heden - bij voorkeur schriftelijk - aanmelden bij het secretariaat van het CDA, postbus 7676, Den Haag.

De kosten bedragen voor deelname op: vrijdag of zaterdag f 15,- incl. lunch, f 5,- zonder lunch vrijdag en zaterdag: f 25,-incl. lunch, f 10,- zonder lunch.

Na aanmelding ontvangt u automatisch de benodigde stukken. Ook hier geldt: Wie het eerst komt, het eerst maalt.

De leden van het Congres worden afzonderlijk uitgenodigd.

Handel en Industrie

VISSER

ELEKTROTECHNIEK B.V.

Postbus 37
BEVERWIJK
Telefoon (02510) 2.52.44
(4 lijnen).

MEER DAN 50 JAAR ELEKTROTECHNIEK

In de Noordoostpolder en Oostelijk Flevoland
bouwden wij reeds vele kerken, scholen en boerderijen.

N.V. GEBR. SALVERDA

AANNEMERSBEDRIJF

't Harde, Bovenweg 7.

Tel. 0 5255-1666.

WIJ KOPEN EN VERKOPEN PALLETS

in vele afmetingen en uitvoeringen

Onze handelsvoorraad:

30.000 STUKS

w.o. veel nieuwe

Bijzonder gesorteerd in de maat 100 x 120

PALLET-BEDRIJF

J. STAAT - BARENDRECHT

Telefoon 0 1806-2096.
Opslagterrein: Noldijk 140.

W. VISSER & ZN. N.V.

SCHEEPSWERF MOTOREN- HERSTELPLAATS

Ankerpark 2
TELEFOON 0 2230-1.66.41
DEN HELDER

NIEUWBOUW en REPARATIE

OOSTERBAAN

&

LE COINTRE N.V.

GOES - Telefoon (0 1100) 2.75.55*

DRUKKERS
UITGEVERS

Al 75 jaar drukkers in Benelux voor bedrijven en organisaties

SCHULING INDUSTRIE TECHNIEK BV

BINNENHAVENSTRAAT 20
HENGELO-O.
POSTBUS 52 TEL. 0 5400-1.56.00

In dit boekje steit de auteur, voormalig financieel-economische specialist van de ARP-Tweede Kamerfractie en sinds kort hoogleraar aan de Vrije Universiteit, dr. Arend J. Vermaat drie thema's aan de orde:

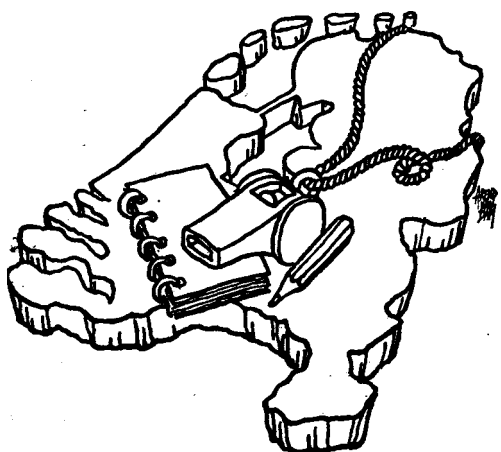
- **Voldoet onze economische orde aan bijbelse normen?**
- **Groeien of versoberen?**
- **Ethiek en politiek, over zwart geld en andere kwalen.**

Het geheel is rijk geïllustreerd met cartoons. Prijs per exemplaar f 3,50.

Bestellingen: Stort het verschuldigde bedrag op postgiro 89673 t.n.v. A.R. Partijstichting, Den Haag met vermelding van „Spelregels voor economie & politiek“.

SPELREGELS VOOR ECONOMIE & POLITIEK

AREND J. VERMAAT

EEN UITGAVE VAN DE

stichting kader- en vormingswerk **ARP**

DR. KUYPERSTRAAT 3, 'S-GRAVENHAGE

WELWEZEN MET DE SPORT

Onlangs is een sportkatern verschenen onder de titel „Welwezen met de sport“. In deze vier pagina's tellende krant komen de volgende zaken aan de orde: de sportnota van Van Doorn, de overheid en de sport, sportverwording, de christelijke sportbeweging, sport en samenleving, reclame in de sport.

De meewerkende auteurs zijn: H. A. de Boer, L. A. van Splunder, prof. dr. I. A. Diepenhorst, W. F. H. Grashoff, C. J. van Leeuwen en G. J. Groenman.

De katern, die zich o.m. goed leent voor discussie in groepen, is in nabestelling tegen het volgende tarief verkrijgbaar:

1 ex. f 0,75; 2 t/m 4 ex. f 0,60 per ex.; 5 t/m 9 ex. f 0,50 per ex.; 10 t/m 24 ex. f 0,40 per ex.; 25 en meer ex. f 0,30 per ex.

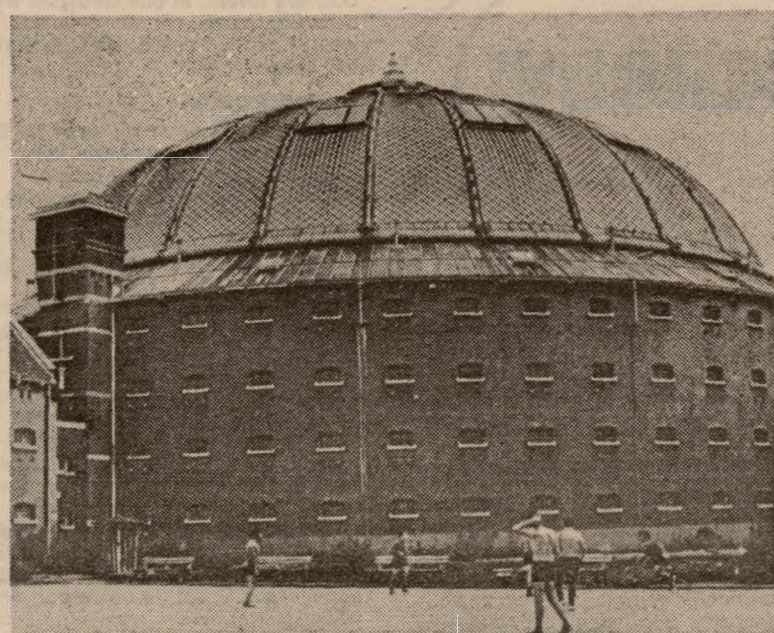
Bestellingen via postgiro 89673 t.n.v. A. R. Partijstichting, Den Haag met vermelding van het gewenste.

WAG

NEDERLANDSE GEDACHTEN

weekblad van de anti-revolutionaire partij

32e jaargang - nr. 50 11 december 1976

In dit nummer wordt ingegaan op de onlangs verschenen nota Gevangeniswezen. Volgens de nota wil men de Huizen van Bewaring te Arnhem, Den Haag, Leeuwarden en Rotterdam vervangen. Meer hierover op pagina 4.

Een sterke ARP, steun voor de christen- democratie

In het licht van de komende Tweede Kamerverkiezingen op 25 mei 1977 is het van belang de ledenwerving voor de ARP niet uit het oog te verliezen. Met het oog hierop is in dit nummer een speciale ledenwerfkatern opgenomen aangezien ledenwerving een permanente zaak is. Immers elke organisatie moet blijven werken aan een regelmatige aanvulling en uitbreiding van haar ledenbestand!

Dekkingsplan 1977

Door drs. B. Beumer,
ARP-Tweede-Kamerlid

Het zal niet gemakkelijk zijn, een jaar te vinden, waarin een beperkter plan tot dekking van de overheidsuitgaven aan de Kamer is aangeboden.

Algezien van het beperkt toepassen van de inflatiecorrectie (tot 80%) worden er een aantal lastenverlichtingen voorgesteld tot een totaal bedrag van 50 miljoen gulden (zie nevenstaande tabel).

Alvorens op deze verlichtingen wat nader in te gaan, wil ik eerst een paar opmerkingen maken over onderdelen van het dekkingsplan die op zich budgettair geen directe wijzigingen betekenen, maar waarvan de betekenis in feite veel verstrekkender was.

Verlaging loon- en inkomstenbelasting

a) Het blijvend maken van de per 26 maart 1975 tot stand gebrachte verlaging van de loon- en inkomstenbelasting. Die belastingverlaging is destijds voorgesteld om de particuliere bestedingen te stimuleren en daarmee de bedrijvigheid. Een conjuncturele maatregel dus. Voor 1975 voorgesteld, is hij al eenmaal verlengd voor het jaar 1976. Het is duidelijk, dat een opheffing van deze maatregel nu als een belastingverhoging zou worden ervaren. Dat zou gevolgen kunnen hebben voor het arbeidsvoorwaardenbeleid en dus de arbeidskosten, waarvan de regering en parlement (in meerderheid) en

Verdeling voorgestelde lastenverlichtingen

1. Verhoging van de reiskostenaftrek	f 80 miljoen
2. Handhaving van de zelfstandigen-aftrek (op het in 1976 geldende niveau)	f 55 miljoen
3. Verhoging van de aftrek voor lijfrente-premies	f 10 miljoen
4. Verhoging van de vaste bedragen van de stamrecht- en stakingsvrijstelling	f 5 miljoen
totaal	f 150 miljoen

bedrijfsleven zeggen dat die juist gedrukt moeten worden. Daarom heeft de regering besloten de verlaging blijvend te maken, een niet onverwacht besluit dat juist geleid op een te verwachten effect op de arbeidskosten onze instemming kreeg. Deze maatregel heeft overigens wel tot gevolg, dat de opbrengst van inkomsten- en loonbelasting 1300 miljoen blijft beneden het niveau dat zonder deze maatregel zou zijn bereikt. Er moet hierbij overigens niet vergeten worden, dat per 1 oktober 1976 een belangrijke verhoging van de BTW-tarieven is ingevoerd, (hoge tarief van 16 naar 18%) dat de nivo-daling meer dan compenseert.

Investeringsaftrek en vervroegde afschrijving

b) Wijziging van de investeringsaftrek en de vervroegde afschrijving. Zoals bekend heeft de regering het voornemen, om per 1 april 1977 een investeringsrekening in het leven te roepen. (waartoe het begrotingstekort sterk is verhoogd) waardoor investeringsplannen een

krachtige financiële steun van de overheid kunnen verkrijgen. Dat laatste is niet onnodig, geleid op het lage peil van de rendementen en teruggelopen omvang van de eigen vermogens van de ondernemingen. De rekening heeft tegelijkertijd de bedoeling gerichte toeslagen te geven ter bevordering van positieve milieu-, regionale, energiegebruik en werkgelegenheidseffecten (arbeidsintensiteit). Om nu te voorkomen, dat investeringsgeneigde ondernemers tot 1 april 1977 met hun investeringen zouden wachten heeft de regering bij het dekkingsplan voorgesteld, de bestaande (meer globale) stimuleringsregelingen (investeringsaftrek en vervroegde afschrijving) zodanig gunstiger te maken, dat ze qua omvang van de stimuleringsbedragen op ongeveer eenzelfde niveau zouden komen als de basisbedragen van de investeringsrekening. Geleid op het huidige lage peil van de investeringen en de daarvan uitgaande negatieve uitwerking op de werkgelegenheid een

begrijpelijk voorstel. Daar wij echter vreesden, dat als de nieuwe investeringsrekening er per 1 april nog niet zou zijn (tenslotte moet de wet nog bij de Kamer worden ingediend) en een stuk onzekerheid zou kunnen ontstaan dat de regering juist beoogde weg te nemen, heb ik namens het CDA voorgesteld in plaats van 1 april op te nemen: „tot het moment van invoering van de nieuwe investeringsrekening”. Daardoor is grotere zekerheid ontstaan dat geen tijdsvacuüm zal optreden of overhaast aanvullende maatregelen nodig zullen zijn. Hier en daar kon men lezen dat de open datum de achtergrondbedoeling zou hebben, invoering van de investeringsrekening te willen vertragen of zelfs op de tocht te zetten. Wie de opstelling van onze woordvoerders bij de tweede openbare commissievergadering over de structuurnota (met investeringsrekening) heeft gevolgd kan nu beter weten.

Zelfstandigenaftrek

c) De regering had voorgesteld de met ingang van 1975 ingevoerde zelfstandigenaftrek (motie CDA) van f 1600,- per jaar met 1 jaar te verlengen. Onze fracties hebben een langdurige discussie gehad over de vraag of wij verlenging van de investeringsaftrek voor twee jaar in plaats van 1 jaar zouden vragen (in 1978 komt de studie-Hofstra gereed, die beoogt voorstellen te doen omtrent aanpassing van het winst- en inkomensbegrip aan de voortschrijdende inflatie), of dat we zouden kiezen voor verhoging van de zelfstandigenaftrek voor 1977 met f 1 gulden per jaar (is aanpassing aan de inflatie). Met name op budgettaire gronden (grote tekorten op de overheidsbegroting en financieringstekort) hebben wij tenslotte tot het eerste besloten, waartoe namens ons door collega Van Amelsvoort een amendement werd ingediend, dat ook werd aanvaard. Weliswaar is met dat extra jaar een bedrag van f 55 miljoen gemoeid, maar daar de regering voor het verwachte effect van de studie-Hofstra al een bedrag van 1,1 miljard op de meerjarenbegroting had opgenomen was geen aanvullende dekking nodig.

Vier lastenverlichtingen

Tenslotte nog een aantal korte

kanttekeningen bij de in de inleiding genoemde vier lastenverlichtingen die overigens wel haast voor zich spreken.

1) Reiskosten-forfait

Het gaat hier om een aanpassing van de bedragen die vergoed worden als tegemoetkoming in de woon-werkverkeerskosten aan de prijsstijgingen van het openbaar vervoer. Voor de bouw hebben wij met de PvdA om een aanvullende maatregel gevraagd daar de gemiddelde reisafstand van de bouwvakker ruim 5 maal zo groot is (variabele arbeidsplaats) als die van de gemiddelde Nederlander. Staatssecretaris Van Rooyen heeft toegezegd daarover met een aparte notitie bij de Kamer terug te komen.

2) Zelfstandigenaftrek (zie C)

3) Verhoging aftrek voor lijfrentepremies. Dit heeft als gevolg, dat met name zelfstandigen die voor hun oudedagsvoorziening gebruik maken van een lijfrente-verzekering een iets hoger bedrag van de belasting mogen aftrekken. Dit bedrag is bovendien geïndexeerd; zodat het met de inflatie-ontwikkeling meeloopt. Een maatregel die onze instemming en waardering kreeg.

4) Verhoging vaste bedragen van de stamrecht- en stakingsvrijstelling

Zelfstandigen die hun bedrijf beëindigen kunnen een zekere

Vervolg op pag. 3.

Borstbeeld Gerbrandy in Tweede Kamer

Op 14 oktober 1976 onthulde Koningin Juliana in Sneek een standbeeld van de Nederlandse minister-president in oorlogstijd, prof. mr. P.S. Gerbrandy.

Een nationaal monument, een nationale figuur waardig. De partijraad van de ARP besloot op 13 november te bewerkstelligen, dat in de Tweede Kamer een borstbeeld van Gerbrandy wordt geplaatst. Daar staan reeds beelden van tal van nationaal Nederlandse politici als Thorbecke, Groen van Prinsterer, Troelstra, Nolens, Johan de Wit, De Savornin Lohman, Schaepman, enz. Het AR-partijbestuur deed dit voorstel, dat door de partijraad met instemming werd begroet, omdat het meent, dat langs die weg de nagedachtenis van een groot Nederlander kan worden gediend.

Onder zeer moeilijke omstandigheden gaf

hij leiding aan de Nederlandse regering in ballingschap.

Een parlement kon niet meer functioneren. Het was Gerbrandy's rotsvaste overtuiging dat een volk in vrijheid moet kunnen beslissen voor wat wel of niet moet gebeuren. Een parlementaire democratie is daarvoor onmisbaar.

Bijdrage

Een borstbeeld van Gerbrandy in de Tweede Kamer is ook een symbool van Nederlands' strijd tegen tirannie en onderdrukking.

„Om dat mogelijk te maken roepen wij u op een bijdrage voor het borstbeeld over te maken op giro 89673 t.n.v. ARP, Den Haag; onder vermelding „borstbeeld Gerbrandy”.

Oosterbaan & Le Cointre n.v.
Goes

Telefoon (01100) 27555*

DRUKKERS-UITGEVERS

Al 75 jaar drukker
in Benelux voor
bedrijven en organisaties

DEZE WEEK
IN WAG:

Dekkingsplan 1977	pag. 1, 3
In Ogenschouw	pag. 2
Begroting CRM	pag. 2
Nota Gevangeniswezen	pag. 4
Ledenwerfkatern	pag. 5, 6, 7, 8
Unesco-conferentie	pag. 9
Modern personeelbeleid	pag. 10
Uit de Arjos	pag. 10
Van de partij	pag. 11

Politieke ontwikkeling in Duitse Bondsrepubliek

De politieke ontwikkeling in de Duitse bondsrepubliek is uiterst boeiend. Na de Bondsdagverkiezingen van 3 oktober 1976 zijn er dingen gebeurd, die tot voor kort voor onmogelijk werden gehouden. De CDU van Kohl en de CSU van Strauss hebben ruim 27 jaar een nagenoeg gesloten front gevormd. Daaraan is abrupt een einde gekomen. De verkiezingsuitslag is daarvan de oorzaak.

Gescheiden optrekken

De beslissing gescheiden op te trekken is door de CSU-fractie in de Westduitse Bondsdag genomen tijdens een beraad van de fractie in Bad Kreuzbach. Het is een soevereine beslissing geweest van de fractie, waar de partijleiding van de CSU niet aan te pas kwam. Praktisch iedereen buiten de CSU-fractie om vernam het besluit via de publiciteitsmedia. Na iedere verkiezing beslissen de beide fracties of zij voor een nieuwe parlementaire periode een algehele fractiegemeenschap aan zullen gaan. De beslissing de oude samenwerking

met de CDU voort te zetten werd vóór de bijeenkomst in Bad Kreuzbach gezien als een routine-aangelegenheid. Het pakte echter anders uit, hoewel uit de agenda voor de bijeenkomst niet bleek, dat er sprake zou zijn van een verbreking van de banden.

De CSU-fractie hield diepgaande beschouwingen over de verkiezingsuitslag en hield zich vooral bezig met de vraag hoe CDU en CSU gezamenlijk een meerderheid in de Westduitse Bondsdag zouden kunnen behalen.

De verkiezingsuitslag was voor CDU en CSU een grote teleurstelling, maar dat geldt in bijzondere mate voor de CSU. Het magische getal van 249 Bondsdagzetels - de meerderheid - vormt voor vele CSU-ers welhaast een obsessie. Hoe die te bereiken? De conclusie is geweest dat men daarin niet denkt te slagen via een hele nauwe binding met de CDU.

Met name de CSU voelt zich met haar 53 Bondsdagleden teveel ingepakt in het geheel van de grote CDU/CSU-fractie. Het eigen CSU-geluid verdwijnt

daardoor naar de mening van veel CSU-ers teveel. In ons land zien wij CDU/CSU veelal als een eenheid, waarbij de CSU dan de rechtervleugel in het geheel vormt.

Uiteengroeien

Regelmatig is van de zijde van de CSU, met name door Strauss, wel het dreigement geuit, dat de banden CDU-CSU gestaakt zouden worden. Er bestaan tussen beide partijen ook verschillen t.a.v. het concrete beleid. Dat geldt o.a. t.a.v. de zgn. Ostpolitiek, en de medezeggenschap. Ook t.a.v. de houding tegenover de liberalen bestaat er verschil van mening. In de afgelopen weken waren er diverse gesprekken tussen CDU en CSU om te kijken in hoeverre er alsnog overeenstemming te bereiken zou zijn over het werken in één fractieverband. Die gesprekken zijn op niets uitgelopen. Ja, men zal gezamenlijk oppositie voeren. Dat is logisch want beide partijen zijn oppositiepartij. Verder blijven het afzonderlijke fracties, met eigen woordvoerders enz. Dit zal er ongetwijfeld toe leiden - ondanks andere bedoelingen - dat de beide partijen uit elkaar gaan groeien.

De CSU trad in de verkiezingscampagne - die geen aanspraak kon maken op enige sympathie onzerzijds - veel harder op dan de CDU. Dat zal in het parlement ook ongetwijfeld het geval zijn. Wij - geloven niet; dat de CDU in dat kielzog verder mee zal gaan.

In CSU-kring wordt gedacht, dat men door gescheiden op te trekken een groter electoraat kan bereiken. Het valt niet te ontkennen, dat een aantal Duitsers wel CDU wilde zijn, maar niet veel van de CSU moest hebben. Omgekeerd zijn er in Duitsland mensen, die wel CSU willen stemmen, maar die

CDU „te links“ vinden. Tot nu toe kon de CSU op basis van haar statuten alleen in Beleren opereren. De CDU zou geen belemmeringen hebben ook in Beleren te gaan opereren.

Niet ingenomen met splitsing

Wie zou verwachten dat socialisten en liberalen ingenomen zouden zijn met de splitsing CDU/CSU vergist zich. Vanuit beide partijen is erg terughoudend gereageerd. Dat komt mede doordat de partijen zelf ook vrij sterke vleugels hebben. Met name geldt daar voor de liberalen, die in een aantal deelstaten bovendien voor de vraag staan of zij een coalitie moeten aangaan met de christen-democraten of met de socialisten.

Wanneer de CDU en CSU bij volgende verkiezingen in heel Duitsland zouden gaan opereren en die kans is niet uitgesloten, dan kan er voor de liberalen een heel moeilijke situatie gaan ontstaan, wanneer er binnen de CDU ook een koersverandering zou optreden, die de CDU voor een deel van de liberalen aantrekkelijk zou maken. De liberalen komen dan moeilijk te zitten in verband met de 5% drempel.

In Duitsland zijn de verhoudingen sterk gepolariseerd. Alle partijen hebben daar fors aan meegewerkt, zo is in verkiezingscampagne wel gebleken. Of die polarisatie zal afnemen is een open vraag. De CSU zal dat zeker niet bevorderen. Op termijn zou het effect kunnen zijn dat SPD en CDU dichter bij elkaar komen. In beide partijen zal dat echter ook spanningen geven, in het bijzonder in de SPD.

Het is duidelijk, dat de CDU de scheiding niet gewild heeft en dat de

CSU via de scheiding niet alleen meer armslag zocht, maar ook denkt de liberaal-socialistische meerderheid te kunnen breken.

Dat is niet uitgesloten, maar of daar een coalitie-kabinet CDU/CSU het gevolg van zal zijn valt te betwijfelen. Men zou het tegengestelde wel eens kunnen bereiken van hetgeen men beoogt.

Eigen profilering

Veel zal afhangen van de ontwikkeling van de politieke discussie. In ons eigen land blijkt heel duidelijk, dat bij een gescheiden optrekken aan een eigen profilering een sterkere behoefte bestaat. In Duitsland zal dat in versterkte mate gebeuren. Het zal van belang zijn de politieke discussies in Duitsland verder te volgen. De splitsing kan wel eens veel grotere consequenties hebben dan op dit moment valt te overzien. In ieder geval staat het drie partijen-systeem in Duitsland thans krachtig op de tocht. Welke effecten zal de splitsing hebben op de interne discussies in andere partijen?

Ontwikkelingen blijven volgen

De Nederlandse christen-democraten voelen zich vaak nogal verwijderd van een aantal opvattingen van de CDU/CSU. Dat is van toepassing op actuele problemen, maar ook op de relaties, die internationaal onderhouden moeten worden. Het is voor ons allereerst van belang hoe de concrete stellingname van de CDU zich zal ontwikkelen.

Op dit moment is daar weinig zinvol over te zeggen, omdat er veel onzekere factoren zijn. Het is echter de moeite waard de ontwikkelingen te blijven volgen. D.C.

Cor Kleisterlee bij CRM-begroting:

Particulier initiatief navelstreng van het welzijnsbeleid

„Particulier initiatief is geen uitvinding van de overheid. Het is ontstaan uit puur vrijwilligerswerk, dat zo nodig bleek, dat de overheid op den duur ging bijspringen.

Staatssecretaris Meijer van CRM heeft eens gezegd, dat de confessionelen particulier initiatief beschouwen als de navelstreng van het welzijnsbeleid. Hij bedoelde het badinerend, maar het is volstrekt juist. Zonder particulier initiatief geen echt en langdurig welzijnsbeleid.”

Aldus KVP-Tweede Kamerlid Cor Kleisterlee, die tijdens de behandeling

van de CRM-begroting ook sprak namens de fracties van ARP en CHU.

Voorkeur voor partikulier initiatief

De heer Kleisterlee besteedde in zijn redevoering ruime aandacht aan niet alleen het particulier initiatief, maar ook aan het belang van levens- en wereldbeschouwing als drijfveren voor het welzijnsbeleid. „Waarom”, zo vroeg hij zich af, „hebben de minister en de staatssecretaris van CRM in hun toelichting op de begroting niet gerept van hun overtuiging dat levens- en wereldbeschouwing dé voeding zijn voor pluriforme dienstverlening, vormingswerk en begeleidingswerk?

Levens- en wereldbeschouwing mogen niet worden ingeruild tegen doelmatigheid.

KVP-Tweede-Kamerlid Cor Kleisterlee.

Het heeft er alle schijn van dat het particulier initiatief wat in de gevarezone is gekomen. Wij als christen-democraten geven principiële voorkeur aan organisaties en instellingen van particulier initiatief, aan spontane acties en activiteiten uit de bevolking. Wij hebben geen voorkeur voor de éne activiteit boven de andere, voor bestaand boven nieuw opkomend werk of andersom. Wel aan aantoonbare prioriteit binnen het totale beleid. Wij zien natuurlijk ook fellen bij bestaand particulier initiatief, maar we zien dat in niet mindere mate bij de overheid. Fouten in particulier initiatief moeten opgelegd worden en bestreden, maar zijn geen openingen voor de overheid tot directe overname.

Het is onjuist tegenstellingen te maken tussen overheid en particulier initiatief. Er is een onverbrekelijke samenhang en samenwerking tussen die beide nodig, maar de christen-democraten blijven hechten aan voorkeur voor particulier initiatief.

Zorg voor de armen en zwakken

Welzijnswerk moet - het betoog van Cor Kleisterlee in grote lijnen volgend - direct aansluiten bij de wensen en behoeften van de burgers en kan daarbij niet worden losgemaakt van de wereld- en levensbeschouwing van die burgers. Bovendien is welzijnswerk van de oorsprong af altijd door de burgers zelf verricht, door burgers die in vrijwilligheid bestuursverantwoordelijkheden op zich namen. Legers van vrijwilligers in allerlei bestuursvormen in sociaal-culturele instellingen van verschillende aard hebben zich daarin laten sturen door de innerlijke drijfveren van hun levens- en wereldbeschouwing. Zorg voor de ander en zeker zorg voor de zwakken onder die anderen, dat is het echte cement in een samenleving. Het is de levensopdracht

van iedere mens, die het voorrecht heeft gekregen te mogen leven.

Dat cement in stand houden, dat voortdurend bindend houden is de taak van de overheid. Zij moet pas zelf uitvoerend gaan optreden, als zou blijken dat de burgers zelf niet bereid of niet in staat zijn, elkaar te helpen of te vinden. Het gaat in het welzijnswerk om de innerlijke beweging van de ene mens ten opzichte van de andere en vooral ten opzichte van de zwakke andere. Wij moeten voorkomen, dat bij de burger het idee rijst, dat alles wel door anderen zal worden gedaan, dat alles wel door de overheid zal worden geregeld. Hoe komt het, dat ondanks zoveel voorzieningen die wij in de samenleving treffen, de eenzaamheid en de vertaardenheid van zoveel mensen toeneemt? De verbanden van het ene mensenhart tot het andere mensenhart mogen niet worden vervangen door telefoonverbindingen.

Dreigende gemeentebureaucratie

De overheid heeft er wel de zorg voor, dat er welzijnswerk wordt verricht, dat het bij de meest kansarmen terecht komt, dat het niet dubbel of driedubbel geschiedt, dat het zo doelmatig mogelijk gebeurt, dat het aan de beleidsnormen en beleidscriteria voldoet, dat witte plekken worden opgevuld, door burgers tot initiatieven op te wekken, door hen warm te maken voor datgene waaraan hun medemensen te kort komen. In die zin houden wij vast aan het primaat van het particulier initiatief, wat heel iets anders is dan het zogenaamde functionarissen-particulier-initiatief. Hij spreekt in alle oprechtheid zijn grote angst uit, dat direct overheidswelzijn de samenleving tot een bloedloos geheel maakt.

„Levensgroot”, aldus nog steeds Cor

Kleisterlee, „dreigt de gemeentebureaucratie de plaats in te nemen van de thans vaak verguisde vijfde macht van particuliere organisaties. Hierbij doet zich de vraag voor wat ermee gewonnen is indien particuliere organisaties met hun bureaucratie worden opgevolgd door soms nog moeilijker te controleren overheidsbureaucratie?

Kernbeleid

Het algemene oordeel van de heer Kleisterlee over de CRM-begroting viel positief uit: „Wij hebben er de afgelopen jaren graag aan meegewerkt dat de financiële kwantitatieve groei van dit departement opmerkelijk is geworden. Vanaf het begin van dit beleid hebben wij ons constructief opgesteld, zonder na te laten ook kritische noten te kraken. Welzijnsbeleid is werkelijk kernbeleid van dit kabinet geworden, met een hoge prioriteit, waaraan wij ook in de toekomst blijven hechten, zoals in het nieuwe CDA-Program staat.

Toch rust nog altijd het merendeel van het welzijnsbeleid op de drassige bodem van subsidie-regelingen en ministeriële beschikkingen. Zowel de burger, de instellingen als de professionele werker en vrijwilliger missen een bij de wet verankerde rechtszekerheid. Er is nog geen wetgeving op het welzijnsbeleid. Er is nog onvoldoende rijpheid en bereidheid bij dit en andere departementen om tot sterke coördinatie, harmonisatie en - waar nodig - integratie over te gaan. Toch moet die wetgeving er nu snel komen en zij moet consequenties hebben voor alle welzijnsdepartementen.

Vrijwilligerswerk

Wie onze opvattingen over particulier initiatief goed beschouwt, moet begrijpen dat daaruit voortvloeit een veel krachtiger bevordering van vrijwilligerswerk. Dat betekent niet het verdrijven van professionele werkers, zoals sommigen willen doen voorkomen. Er zal een nieuwe verhouding, een evenwichtiger samenhang moeten komen tussen vrijwilliger en de professionele werker.

Grasspriet

Aan het slot van zijn betoog gaf Cor Kleisterlee aan vanuit welke mentaliteit hij het welzijnswerk wil bezien: „Stukjes weestijn in het leven van andere mensen en in dat van onszelf, omzetten tot grazige weiden, waarin het onder de hand van onze Schepper een verkwikking zal zijn te vertoeven. Als ik in staat mocht zijn een zandkorrel om te zetten in een grassprietje, moet en zal ik met welzijnswerk, hoe dan ook, blijven doorgaan.”

GUIDO HALLEEN,
medewerker
KVP-Tweede Kamerfractie.

BON
Naam:
Adres:
Woonplaats:
Wenst abonnement
Wenst proefnummers
Adres: Ned. Gedachten, antwoordno. 66, Den Haag. Géén postzegel.

Abonnementsprijs f 12,50 per half jaar.
Jongeren/studenten abonnement f 7,50 per half jaar.

**NEDERLANDSE
GEDACHTEN**

veel gelezen, veel geciteerd.

Minister Vredeling

De huidige defensie-minister vertrekt over een aantal weken. Hoewel deze minister een kritisch ingesteld man is, vaak provocerend formuleert, zich onder geen voorwaarde laat ondersneeuwen - wist hij duidelijk leiding te geven aan zijn departement. Als we acht slaan op zijn, in politiek opzicht, zeker niet gemakkelijke positie, menen wij dat hij een redelijk evenwicht wist te bewaren tussen de soms bijzonder sterke druk van de ene en van de andere groepering. Intern zowel als extern. Eerlijk gezegd vinden wij het jammer dat hij voortijdig zijn beleid moet staken en aan anderen overdragen. Toch hebben wij anderzijds ook vrede met zijn vertrek. Hij zal de Europese Commissie versterken. Als wij ons nog eens voor de geest halen wat hij als fervent voorstander van het ideaal van de Europese samenwerking in de vele jaren dat hij bijzonder actief was als lid

van het Europese parlement, dan hebben wij de vaste overtuiging dat hij zich fors zal inzetten voor een ombuiging van de in gang zijnde desintegratie in de EEG. Het zou overigens een heel goede zaak zijn indien hij als lid van de Europese Commissie zou worden belast met de landbouwportefeuille.

Ultracentrifuge

De grote vraag die nog steeds door het Kabinet niet is beantwoord begint knellend te worden. De vraag: moet Nederland deelnemen aan de uitbreiding van het ultracentrifuge-project in Almelo. Daarom knellend omdat, voorzover naar buiten is gekomen, de PPR-minister en Staatssecretaris vanwege een uitspraak van hun partij, hieraan niet mogen meewerken, op straffe van heenzending. Een en ander in de wetenschap als nu geen beslissing wordt genomen er straks

NG COMMENTAAR

geen gelegenheid meer zal zijn dat Nederland de aansluiting bij de technische ontwikkeling zal bijhouden. Die rol is er nu: de vondst van de Nederlander (Prof. Kistemaker) maakt het mogelijk de noodzakelijke brandstof te maken door uranium te verrijken. Die vondst moet daartoe commercieel worden toegepast - vandaar de uitbreiding van de Almeloze „fabriek”. Zeker - wij erkennen dat er gevaren in schuilen. De mogelijkheid is niet uitgesloten dat met de in Almelo

geproduceerde stoffen ook de grondstof voorhanden is om kernwapens (atoombommen) te fabriceren. Naar onze mening kan dat gevaar worden ingeperkt. Er kunnen controlevoorwaarden gesteld worden bij de levering van het produkt. Bovendien kan men de levering weigeren aan landen die het verdrag tot niet-verspreiding van kernwapens nog niet hebben onderschreven. Als dit laatste in zekere zin waterdicht kan worden geregeld, heilen wij over tot de mening - ons land kan in dit opzicht de wereldontwikkelingen helaas niet tegenhouden - dat een beslissing niet te lang mag worden uitgesteld.

Minister van Doorns ont koppeling

De heer Kleisterlee heeft er verstandig aan gedaan zijn motie, waarin de door de minister gewenste

ontkoppeling van lid zijn van een omroep en abonnee op de gids van die omroep werd afgewezen in stemming te brengen. De door de minister aangevoerde bezwaren wogen niet op tegen het belang van de aanvaarding van deze motie. Gelet op de ervaring zijn er heel wat aangenomen moties in de loop der jaren door de minister terzijde gelegd. En de motie Kleisterlee had duidelijk de bedoeling - nu de ont koppeling reeds grondig en uitvoerig in de Kamer was behandeld - de minister erop wijzen dat hij er nu verstandig aan zou doen zijn suggestie op dit punt te laten varen. Werk moet je ook niet willen zoeken. Merkwaardig was de houding van de PvdA. Deze fractie die via de heer Kosto wel de motie had mede-ondertekend, besloot nu diens handtekening terug te laten trekken. Wij geloven dat we er niet ver naast zijn als we stellen dat men daar op dit moment de eenheid in de fractie prefereerde boven een verdeelde stemming. De politiek kan hier wel eens toe leiden.

van A tot U

CDA-congres

Op het moment dat dit nummer van Nederlandse Gedachten verschijnt is het CDA aan zijn tweedaags congres begonnen. Een congres dat in velerlei opzichten van groot belang is.

Voor individuele zelfstandige toch stukje verbetering

Vervolg pag. 1

vrijstelling krijgen, hetgeen met name een sociale achtergrond heeft (verlopen inflatie oudedagsvoorziening). Die verzachting is neergelegd in de wetsartikelen: vrijstelling stakingswinst. Het vrijgestelde maximum is nu verhoogd met 5000 gulden tot 20 000 gulden per jaar. Voor die gevallen, waarin bij het staken van de onderneming de ondernemer de stakingswinst aanwendt voor het verkrijgen van een zogenaamd stamrecht (bijvoorbeeld een recht op lijfrente) om op die wijze een oudedagsvoorziening te treffen bevat de wet op de inkomstenbelasting 1964, in artikel 19 een bijzondere regeling. Deze regeling houdt tot bepaalde maxima een vrijstelling in van de stakingswinst, tenminste voorzover daar tegenover staat het bedingen van een stamrecht. De stamrechtvrijstelling is dus een regeling ter voorkoming van dubbele heffing: nu over de stakingswinst en in de toekomst over stamrechtuitkeringen.

z'n onderneming overdoet aan gegadigden die niet over voldoende kontanten kan beschikken om de koopsom ineens te voldoen. Door een stamrecht als onderdeel van de overdrachtsprijs overeen te komen, kan de verkoper in zulke gevallen toch zijn zaak overdragen onder gelijktijdige totstandbrenging van een oudedagsvoorziening. De maxima voor deze vrijstelling zijn nu verdubbeld en bovendien zullen ze ook worden betrokken in de inflatiecorrectie. Hoewel het hier om in totaal beperkte bedragen gaat, is het voor de individuele zelfstandige toch van betekenis, en betekent dit wel degelijk een waardevolle verbetering. Een door ons ingediend amendement om voor het geval de vrijgestelde stakingswinst niet geheel zou worden kunnen benut, het restant aftrekbaar te doen zijn bij de fiscale oudedagsreserve, kreeg een ruime steun van de Kamer en betekende nog een klein stukje verdergaande verbetering.

Stukje verbetering

Samenvattend een dekkings-plan met een weliswaar erg beperkte omvang maar met name voor de betreffende individuele zelfstandige toch een stukje verbetering.

Individuele zelfstandige

Die stamrechtvrijstelling heeft met name betekenis voor die ene ondernemer die

Het meest spectaculair zullen ongetwijfeld de redevoeringen zijn die worden gehouden door de voorzitter van het CDA, door de voorzitter van de Europese Volkspartij (voor Benelux-gebruik voorzien van de ondertiteling christen-democratisch) en door de lijsttrekker van het CDA. Alle drie de redevoeringen zijn stellig niet alleen het meest spectaculair, maar ook van grote betekenis voor de profilering van het CDA. Met het oog op de komende Tweede-Kamerverkiezingen

geldt dit uiteraard met name voor de afsluitende rede van de lijstaanvoerder.

Program

Toch zou het onjuist zijn indien daardoor de aandacht werd afgeleid van het andere grote onderdeel van het congres, namelijk de vaststelling van het verkiezingsprogramma. „Niet bij brood alleen”. De geest van dit programma (in de wandeling ook wel het programma-Goudzwaard geheten) maakt het alleszins geschikt om in de verkiezingsstrijd met overtuiging en geestdrift te worden aangeprezen en daarna als leidraad voor het beleid te dienen. Uiteraard geldt dit voor het programma als geheel, hetgeen kritiek of bedenkingen op onderdelen niet uitsluit. Er is dan ook niets tegen als bij amendement getracht wordt wijzigingen aan te brengen. Niettemin zal het congres er goed aan doen niet ieder wijzigingsvoorstel op zichzelf te beoordelen maar ook in samenhang met het geheel. Het is namelijk zeer wel denkbaar dat bepaalde wijzigingen op zichzelf niet onoverkomelijk zijn maar dat zij met elkaar de kleur van het gehele programma net zodanig van tint zouden doen

verschieten dat tegen de achtergrond van het oorspronkelijke ontwerp politiek niet meer van hetzelfde programma zou kunnen worden gesproken.

Herkenbaarheid

Er zijn amendementen, waarbij op zichzelf wellicht reeds, maar zeker in samenhang met elkaar sprake is van een aanzienlijke verandering van tint. Daarom hoop ik dat het CDA-congres de behandeling van het programma zeer ernstig zal nemen en zich de politieke betekenis van alle wijzigingsvoorstellen op zichzelf, maar ook in hun onderlinge samenhang en als geheel zal realiseren. Welke wijzigingen in het concept-programma zullen worden aangebracht, bepaalt mede de politieke betekenis van het eindresultaat. Het CDA-congres heeft een kans zichzelf daarmee zeer herkenbaar als christen-democratische beweging te profileren. Een kans die niet mag worden gemist, maar integendeel ten volle moge worden benut.

Aantjes

„Reaktie dr. W. Drees op „Van A tot U” inzake de zaak Menten”

In uw nummer van 27 november bespreekt W. Aantjes de zaak „Menten”. In vage formuleringen stelt hij dat ik zou hebben gezegd (of gesuggereerd) dat de heer Van Agt persoonlijk de hand zou hebben gehad in het verdwijnen van Menten. Dat heb ik nimmer beweerd. Ik heb in het kamerdebat gesteld dat de minister naïef is, hetgeen herhaaldelijk is gebleken, dat hij de zaak Menten heeft onderschat en onvoldoende belangstelling voor tijds maatregelen heeft getoond. Dit gebrek aan persoonlijke belangstelling was een politieke fout van de minister. Mijn kritiek betrof dus zijn naïviteit en zijn

gebrek aan belangstelling voor de zaak Menten. Ik heb mijn twijfel over het beleid van de minister, echter niet over zijn integriteit. Het is trouwens niet de enige onjuiste weergave van de heer Aantjes. Immers, even verder schrijft hij: „Wanneer de persoonlijke verantwoordelijkheid in het geding was geweest had daar..... Den Uyl behoren te zitten..... het tijdsverloop tussen het besluit tot arrestatie en de poging tot uitvoering van het besluit, was immers precies de periode waarin Den Uyl het ambt van minister van Justitie waarnam”. Minister Van Agt had zijn waarnemer niet

ingelicht over het arrestatiebevel (de minister had de desbetreffende nota nog niet gelezen toen hij naar Roemenië vertrok). Zijn waarnemer kon zich onmogelijk met die arrestatie bezighouden als hij op geen enkele wijze daarover was ingelicht! Ook voor het beleid op die vrijdag tot en met zondag was de afwezige minister van Justitie, als gevolg van de door hem tot dien in de zaak Menten aangenomen houding, verantwoordelijk.

W. DREES
Fraktievoorzitter DS '70

Naschrift Mr. W. Aantjes

De reactie van de heer Drees op mijn „van A tot U” van twee weken geleden dateert, zoals uit zijn begeleidende brief blijkt, van 29 november, dus vóór de verschijning van het nummer van Nederlandse Gedachten van vorige week. In dat nummer heb ik mijn opmerkingen nader toegelicht aan de hand van de letterlijke citaten uit de bijdrage van Drees in het Kamerdebat (ontleend aan de inmiddels verschenen officiële Handelingen). Ik mag daar nu allereerst wel naar verwijzen. Drees legde in dat debat een relatie tussen enerzijds de bezoeken die een monnik aan de gevangenis in Breda mocht brengen (waarbij Van Agt niet anders gedaan heeft dan het verzoek van deze man aan de gevangenisdirectie doorgeven), de toegang die deze monnik dank zij de gunstige informatie van de gevangenisdirectie in Breda daarna ook aan de gevangenis in Scheveningen mocht brengen, het door deze monnik daarna binnensmokkelen van wapens, de door deze gevangenen daarmee

ondemomem en geslaagde vluchtpoging, en anderzijds de ontsnapping van Menten. Drees deed dit door te spreken over „de wapensmokkel van een bezoekende broeder welk bezoek de minister

vergemakkelijkt hetgeen leidde tot een terroristische actie”. Ik vind dit voor een respectvol politicus een onverantwoorde suggererende manier van argumenteren. Drees zegt dat hij dit slechts als voorbeeld aanhaalde om de naïviteit van de minister te illustreren. Dan moet ik opmerken het meer dan naïef te vinden te verwachten dat de luisteraar er iets anders in zou kunnen horen dan de suggestie dat de minister de ontvluchting van Menten „vergemakkelijkt” zou hebben. De reactie van de Kamer en van de minister zelf (en, naar mij gebleken is, ook bij vele televisiekijkers) bevestigt dit. Het zou m.i. dan ook beter geweest zijn indien Drees in het debat of althans daarna zijn opmerkingen had teruggenomen in plaats van er ook nu nog in te volharden. Overigens neem ik zijn verzekering, dat hij geenszins de bedoeling heeft gehad de persoonlijke integriteit van de minister aan te tasten, graag van hem aan. Aan mijn respect voor de persoon Drees behoef derhalve niet te worden getwijfeld.

moe?
lusteloos?
bio-
fungin
versterkingswijn
geeft nieuwe
energie

* uitsluitend verkrijgbaar bij
apotheker en drogist
Dr. Willmar Schwabe bv

NEDERLANDSE GEDACHTEN

Weekblad van de A.R.P.
Evangelische volkspartij
Waarin opgenomen Ad Rem
(officieel orgaan Arjos)
onder redaktie van:
G. A. Kleff (voorzitter)
G. F. Ph. de Boer
H. W. van den Brink
D. Corporaal
mevr. T. van Gelder-de Boer
dr. W. de Kwaadsteniet
mr. C. van de Wetering
N. M. Hogeland
(redaktie-sekretaris)

Adres van redactie,
advertenties en administratie:
Dr. Kuypersstraat 3,
's-Gravenhage,
tel. (070) 46.96.20,
giro 89673.

Abonnementsprijs:
f 12,50 per halfjaar.
Giro 89673 ten name
van de A.R.P. Partijstichting
te 's-Gravenhage
Losse verkoop f 0,85

Studenten/jongeren
abonnement
f 7,50 per halfjaar.
Advertentie-exploitatie:
020-24.91.12.

De Beleidsnota Gevangeniswezen Een gedegen werkstuk

Door A. Platteel

Graag voldoe ik aan het verzoek van de redactie van Nederlandse Gedachten een artikel te wijden aan de Nota Beleidsvraagstukken Gevangeniswezen. Het gevangeniswezen staat vooral de laatste tijd nogal in de publiciteit. Helaas is die publiciteit vaak negatief.

We mogen echter niet vergeten, dat alhoewel ons gevangeniswezen lang niet ideaal te noemen is, er toch veel positieve dingen tot stand zijn en worden gebracht.

Reeds gerealiseerd

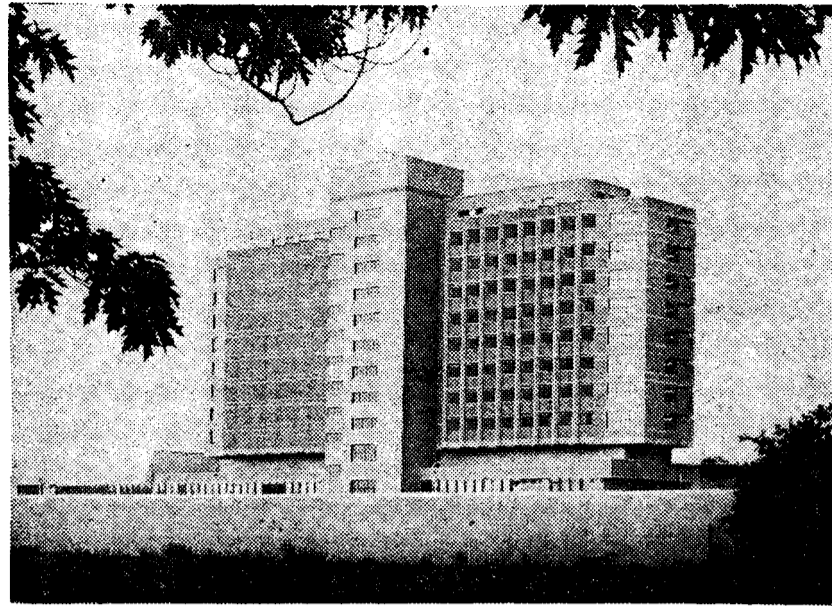
In het eerste gedeelte van de nota geeft de Staatssecretaris van Justitie een opsomming van dat wat er in de laatste jaren is gerealiseerd. Zo had er een belangrijke ontwikkeling plaats op het gebied van de differentiatie van de inrichtingen door het in gebruik stellen van half open en open inrichtingen. De selectie van de gedetineerden over de gestichten werd verbeterd. Ook werden er in veel gestichten bouwkundige vernieuwingen aangebracht - tevens werd nieuwbouw ter hand genomen. Er zijn maatregelen genomen om de gedetineerden, waar mogelijk, binnen de gestichten een grotere persoonlijke vrijheid te garanderen. Binnenkort zal t.a.v. de rechtspositie van de gedetineerden een belangrijke verbetering zijn aangebracht; zo zijn de voorschriften omtrent disciplinaire straffen herschreven en er komt een beklagcommissie waarbij de gedetineerde zijn beklag kan doen onder meer ten aanzien van een aan hem door de direktie van de inrichting opgelegde disciplinaire straf.

Het personeelsbestand van de inrichtingen is belangrijk uitgebreid. Zo was er in 1975 in Nederland per gedetineerde 1,3 personeelslid (vgl.

Engeland 1973 0,5, België 0,5 en Frankrijk 0,4). Alleen Denemarken benadert ons met 1,1. Tevens werd de opleiding van het personeel geïntensiveerd en verbeterd. Voor praktisch alle categorieën personeel is er een opleiding. Binnen niet al te lange tijd hoopt men te starten met een opleiding voor het kaderpersoneel van de bewaking, arbeid en administratie. Veel aandacht is ook gegeven aan de voorlichting omtrent het gevangeniswezen. Tenslotte wordt ook het belang van het wetenschappelijk onderzoek bij de voorbereiding en bepaling van het beleid onderkend.

Andere benadering

Van veel van de hier opgesomde punten gelden de meeste nu nog wel, maar de nota stelt, dat er ten aanzien van een aantal zaken herbezinning is vereist. Hierboven sprak ik reeds over de nieuwbouw. De gestichten die daaronder vallen - te weten het vorig jaar gereed gekomen Huis van Bewaring te Maastricht en het in aanbouw zijnde Huis van Bewaring te Amsterdam - zijn grote gestichten. Zulke gestichten hebben zeker voordelen ten aanzien van bijv. betere accommodatie, mogelijkheden tot vorming, recreatie en arbeid. De nadelen zijn echter dat concentratie van veel gedetineerden in grotere gestichten depersonalisering kan werken; en dat de gedetineerden vaak erg ver van hun oorspronkelijke leefmilieu worden verwijderd, hetgeen weer nadelig kan zijn met betrekking tot de voorbereiding tot hun terugkeer in de maatschappij. Een ander punt waarop heden ten dage gelet moet worden is het feit dat de samenstelling en herkomst van de gedetineerden nogal veranderd is. We hebben bij het gevangeniswezen bijv. in toenemende mate te maken met buitenlanders. Zij zijn vaak onze taal niet machtig en brengen een totaal andere cultuurpatroon met zich mee. Uiteraard moet met dit feit rekening worden

Met veel zaken zoals die in de nota Gevangeniswezen zijn genoemd mogen we blij zijn, zoals o.a. de nieuwbouw. Op de foto het nieuwe Huis van Bewaring te Maastricht.

gehouden. Ook hebben zich in het sociaal-psychologisch klimaat in ons land de laatste jaren veranderingen voltrokken. Het is over het algemeen „vrijer“ geworden. Daardoor is de tegenstelling tussen leven in vrijheid en vrijheidsberoving alleen maar groter geworden. Uiteraard mist dit zijn uitwerking binnen de gestichten niet. In 1971 werd besloten tot een herstructurering van het gevangeniswezen. Een aantal inrichtingen werd gesloten, omdat de destijds gedaalde gemiddelde dagbezetting dit noodzakelijk maakte. Tegelijkertijd echter voltrok zich een wijziging in het rechterlijk strafbepalingsbeleid, hetgeen de vraag naar meer plaatsruimte deed toenemen. Ten slotte blijft het noodzakelijk ons te bezinnen over vragen als: Wat kunnen we doen om de criminaliteit te verminderen, de „pakkans“ te vergroten en wat is heden ten dage de zin van de vrijheidsstraf. Alhoewel aan die zin wel getwijfeld wordt is er nog steeds geen bruikbaar alternatief.

Beperkingen

Tegen deze achtergrond is vorig jaar door de voorganger van de huidige Staatssecretaris een beleidsnota toegezegd, die dus nu september jl. is

van kleine kernen. J. H. Reinders, burgemeester van Willemstad.

Praktijkervaringen met kleine kernen

Jhr. drs. P. A. C. Beelaerts van Blokland, burgemeester van Amstelveen, voorzitter Opbouworgaan Noord-Holland; voorzitter Ned. Instituut voor maatschappelijke opbouw; bestuurslid Ned. Instituut voor ruimtelijke ordening en volkshuisvesting (NIROV).

Sociaal-cultureel beleid

L. M. Michiels van Kessenich, burgemeester van Mheer en van Stint Geertruid.

Kernen en hun financiële problemen

Brief van VNG aan GS van Gelderland.

„Woning ja, woning nee“

Dit speciale nummer is een gezamenlijk project van De Magistratuur met de twee andere christen-democratische bestuursbladen. U kunt het novembernummer van De Magistratuur bestellen door:

■ op te bellen naar de Dr. Kuyperstichting (070-60.68.38); u krijgt het dan met rekening (f 5,-) thuisgestuurd;

■ f 5,- over te maken op giro 238925 t.n.v. De Magistratuur, Den Haag, onder vermelding „kleine kernen“; u krijgt het ook dan thuisgestuurd.

verschenen. De Staatssecretaris stelt daarbij dat deze nota bij kan dragen tot de voorlichting en discussie betreffende het gevangeniswezen. Er zijn echter twee punten die wel bij dit alles dienen te worden betrokken nl.

1. de zorgelijke economische situatie die noodzaakt tot ingrijpende beperkingen van de overheidsuitgaven.
2. het kabinet bevindt zich in het laatste jaar van zijn regeringsperiode. Dit betekent, dat dit wel beperkingen oplegt. De Staatssecretaris meent dat het niet juist is zijn opvolger te binden aan toezeggingen waarvan hij moet aannemen dat zij in de komende jaren niet te realiseren zijn. Mede om deze redenen heeft hij zich beperkt in de nota tot een beschrijving van de actuele beleidsvraagstukken van thans en heeft hij de beleidsvoornemens en plannen die binnen afzienbare tijd te realiseren zouden zijn zo concreet mogelijk aangegeven.

Voornemens

Aangezien de redactie mij voor dit artikel begrijpelijkerwijs een beperkte plaatsruimte heeft toegezegd is het mij niet mogelijk op de vele aspecten van deze nota uitvoerig in te gaan. Toch wil ik graag een aantal punten noemen, die door de Staatssecretaris in het laatste hoofdstuk zijn samengevat. Het werk in onze penitentiaire inrichtingen is geen gemakkelijke zaak. Veel wordt er van het personeel geëist. Er wordt in de nota geconstateerd dat het personeel zich vaak op bewonderenswaardige wijze heeft aangepast. Doordat er mede door uitbreiding en vervanging veel personeel in dienst is met beperkte ervaring dient er in de komende tijd nog meer aandacht te worden gegeven aan de vorming en opleiding van het personeel. Ik vind dit een goede zaak, hoewel ik het jammer vind, dat in de nota over de opleiding en vorming weinig wordt gezegd. Dit is nl. een hoofdstuk apart.

Per 1 januari 1976 is een begin gemaakt met werkoverleg binnen de inrichtingen. Dit zal worden voortgezet. Tevens zullen gedragsdeskundigen worden belast met de begeleiding van het personeel ten aanzien van allerlei nieuwe ontwikkelingen. Ook zullen werkwijze en formatie van het personeel regelmatig op hun doelmatigheid worden bezien. Speciale aandacht zal worden besteed aan de opvang van langgestraften. Sinds 1975 zijn de differentiatiemogelijkheden verruimd door ingebruikneming van de gevangenis „Schutterswei“ te Alkmaar en de A-vleugel van de gevangenis te Den Haag. Tevens wordt voor de opvang meer gebruik gemaakt van de plaatsingsmogelijkheden die de inrichtingen voor ter beschikking van de regering gestelden bieden. Voor degenen met een lopend vonnis, de zgn. zelfmelders wordt het beleid gehandhaafd hen onder te brengen in inrichtingen met minimale begeleiding. Overigens is er nog een grote achterstand in de tenuitvoerlegging van lopende vonnissen. Het gevangeniswezen hoopt echter binnen niet al te lange termijn die achterstand te hebben ingehaald.

Wat er concreet kan gebeuren

Welke concrete beleidsvoornemens

Dit artikel is geschreven door de heer A. Platteel, Stafdocent op het Centraal Wervings- en Opleidingsinstituut van het Gevangeniswezen. Het feit, dat schrijver dezes werkzaam is bij het Opleidingsinstituut van het Gevangeniswezen behoeft niet te betekenen, dat hij met dit artikel de mening van de Directie Gevangeniswezen verwoordt.

kunnen er op korte termijn worden genomen en wat zijn de daaraan verbonden kosten. De Staatssecretaris stelt dat het totaal van de permanent hogere uitgaven op personeel en materieel gebied op 4 miljoen per jaar moet worden geraamd op basis van het prijspeil van 1976. Hiervan is 1 miljoen opgenomen in de begroting voor 1977. Het resterende bedrag kan alleen te voorschijn komen indien er verschuivingen in de begroting van het gevangeniswezen worden aangebracht. Er dienen dus prioriteiten te worden gesteld. De Staatssecretaris is er zich van bewust, dat velen wellicht teleurgesteld zijn. Komt er nu eigenlijk wel iets van de grond? De Staatssecretaris stelt echter, dat niet alle positieve beleidsvoornemens miljoenenprojecten hoeven te zijn. Hij denkt daarbij aan de verbetering van de rechtspositie van de gedetineerden, de uitbreiding van de verlofmogelijkheden en het versterken van het contact tussen de gedetineerden en de buitenwereld. Ook het streven naar verbetering van het werkklimaat in de inrichtingen valt hieronder. Aan het eind van de nota geeft de Staatssecretaris een overzicht van de beleidsvoornemens en een kostenraming.

1. Uitvoering wet rechtspositie gedetineerden f 475.000,- - p.j.
 2. Uitbreiding vertoefregeling f 230.000,- p.j.
 3. Arbeid gericht op het aankweken van sociale vaardigheden (starten in 1978 in 2 inrichtingen) f 560.000,- p.j.
 4. betere arbeidsbeloning f 660.000,- p.j.
 5. onderwijs en vorming gedetineerden f 719.000,- p.j.
 6. sport en vrijetijdsbesteding f 150.000,- p.j.
 7. Uitbouw, Opleiding en begeleiding personeel f 375.000,- p.j.
- De nieuwbouw is uiteraard het kostbaarst. Men wil de huizen van Bewaring te Arnhem, Den Haag, Leeuwarden en Rotterdam vervangen. De totale kosten worden geraamd op 190 miljoen gulden. De herbouw van het Huis van Bewaring te Groningen (door brand vernield) raamt men op 13 miljoen gulden. De vernieuwing van Nieuw Vosseveld te Vught op 30 miljoen gulden. Uiteraard moet in verband met deze veranderingen het personeel worden uitgebreid. Kosten 12 miljoen per jaar.

Veel positiefs

Gesteld mag worden, dat de nota een gedegen werkstuk is geworden. De beleidsmaatregelen, die worden aangekondigd zijn mijns inziens allemaal verheugende zaken. Het is erg belangrijk wanneer er meer en betere mogelijkheden komen voor zinvolle arbeid en vrijetijdsbesteding. Het is een goede zaak de rechtspositie van de gedetineerden te verbeteren. Zeer belangrijk is ook, dat er veel aandacht wordt besteed aan uitbouw van opleiding en begeleiding van het personeel, al lijkt me het bedrag van 375.000 gulden ietwat aan de krappe kant. Licht hier de prioriteit niet wat te laag? Verheugend is ook de nieuwbouw. Veel van onze gestichten zijn gebouwd in een tijd, dat men over strafrechtstoepassing heel andere gedachten had dan nu. Concluderend mag m.i. gesteld worden, dat we met veel zaken zoals die in de nota zijn genoemd blij mogen zijn. Het is overigens nog lang niet genoeg. Het grote probleem is natuurlijk altijd weer het geld, zeker in deze tijd. Het is in elk geval te hopen, dat het in de nota voorgenoemde beleid ook werkelijk op korte termijn kan worden uitgevoerd.

Ik heb getracht aan de hand van de tekst van de nota een aantal zaken eruit te lichten en van commentaar te voorzien. Het is uiteraard niet mogelijk, gezien de mij toegemeten ruimte, geheel volledig te zijn.

Kleine kernen

Het novembernummer van De Magistratuur, het maandblad van het Verband van AR gemeente- en provinciebestuurders, is geheel gewijd aan de problematiek van de kleine kernen.

Diverse aspecten worden onder de loep genomen in artikelen en interviews met mensen uit de praktijk. Om u een indruk van de inhoud te geven drukken we hieronder de inhoudsopgave van het speciale nummer af.

Verantwoording

drs. F. G. J. M. Beckers politicooloog; werkzaam bij de gemeente Rotterdam, secretaris-afdeling ruimtelijke ordening, stadsvernieuwing en volkshuisvesting; redacteur van Gemeente & Gewest. drs. W. van den Bos Czn. medewerker Dr. A. Kuyperstichting, redactie-secretaris van De Magistratuur; raadslid van Gouda.

De kleine kernen - aandiuiding van een maatschappelijk vraagstuk

Mw. B. M. C. V. Groensmit-Van der Kallen. Lid van de Tweede Kamer (o.a. lid van de vaste Kamercommissies voor Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening).

Ruimtelijk ordenen in Nederland

mr. W. R. van der Sluis, gedeputeerde voor ruimtelijke ordening in Utrecht; voorzitter van het Verband.

Kleine kernen en het landelijk beleid prof. dr. A. J. Hendriks, buitengewoon hoogleraar aan de Katholieke Hogeschool te Tilburg; doceert tevens

regionaal- en sociaal-economisch onderzoek aan de Erasmusuniversiteit te Rotterdam.

Kleine kernen, spreidingsbeleid en gebundelde deconcentratie

J. Rothuizen, hoofd van de afdeling publieke werken en stadsontwikkeling ter secretarie van de gemeente Amsterdam.

Kleine kernen en stads- en dorpsvernieuwing

mr. P. C. E. van Wijnen, advocaat in Breda.

Landinrichting en gebundelde deconcentratie

dr. ir. J. P. Groot, wetenschappelijk hoofdmedewerker van de vakgroep sociologie en sociografie van de Landbouwhogeschool te Wageningen.

Hierarchie van kernen

Noud de Vreese, medewerker bouwkundige afdeling van het Ned. Chr. Instituut voor Volkshuisvesting.

Het dikke boek van Schaefer

mr. S. G. Schouten, medewerker afdeling ruimtelijke ordening van de provinciale griffie van Gelderland.

Woning ja, woning nee

D. Rijnders, directeur Coördinatiebureau Noordelijk Deel Randstad; vice-voorzitter van de Raad van advies voor de ruimtelijke ordening (RARO); lid van de Eerste Kamer.

Coördinatie bestuur is eis voor de toekomst

interview met G. W. Baris, burgemeester van Hummelo en Keppel. Pastoor B. A. G. Boerstal, pastoor te Haalderen Gld. en voorzitter van de landelijke vereniging

een sterke ARP steun voor het Christen Democratisch Appèl

Waarom ARP?

Een van de deelnemers aan het politieke gebeuren is de Anti-Revolutionaire Partij, de oudste politieke partij in Nederland. Op 3 april 1879 werd zij opgericht. Generaties lang heeft zij politici in het veld gebracht, die bereid waren te werken voor het land en te bouwen aan de toekomst. Binnen de ARP is de wens om tot een bundeling van christelijke politieke partijen te komen altijd sterk aanwezig geweest. Door velen is het altijd als een ideaal gezien „schouder aan schouder” op te trekken met hen die zich in de politiek willen stellen onder het gezag van het evangelie. De laatste jaren heeft de samenwerking tussen de christen-democratische partijen ARP, CHU en KVP steeds vastere vorm aangenomen. Voorjaar 1975 werden de statuten van de federatie Christen-Democratisch Appèl uiteindelijk vastgesteld. In september 1976 besloten de drie partijen gezamenlijk met één kandidatenlijst de verkiezingen voor de Tweede

Deze krant doet een beroep op u: houdt u niet afzijdig van de politiek! Uiteraard kunt u dit beroep naast u neerleggen, maar u moet wel bedenken dat de politiek zich ongevraagd met u bemoeit.

Of het nu gaat om de hoogte van de A.O.W., hulp aan ontwikkelingslanden of de gewestvorming – voortdurend komt de politiek eraan te pas.

Een lid van een politieke partij kan bij die politieke beslissingen mee de richting aangeven, bijsturen en soms ook meehelpen de boot af te houden.

ARP

Christen Democratisch Appèl

Samen met CHU en KVP is de ARP een federatieve samenwerking aangegaan. Die samenwerking kreeg gestalte in het CDA, het Christen Democratisch Appèl. Daar ging veel discussie aan vooraf, met name ten aanzien van het karakter van het CDA en het functioneren van de grondslag daarbinnen. De standpunten lopen op dit punt uiteen, maar de partijen hebben elkaar gevonden binnen deze federatie. En zij menen dat de overeenstemming voldoende is om met één lijst uit te komen.

Het is mogelijk dat de federatie uitgroeit tot een partij langs de weg van het groei-model. D.w.z. dat de samenwerking zich zodanig gaat ontwikkelen, dat het CDA in belangrijkheid gaat toenemen en dat de partijen van minder betekenis worden. De beleidslijn van de ARP is, dat er voorlopig genoeg gesleuteld is aan de organisatorische samenwerking op landelijk vlak. Het gaat er nu vooral om gezamenlijk inhoudelijk gestalte te geven aan christen-democratische politiek.

Daarop dient, naast een voortzetting van de discussie over het functioneren van de grondslag binnen het CDA, het accent te vallen. Wanneer blijkt, dat de partijen daarin slagen en wanneer de leden van de drie partijen beter elkaar leren kennen, kan bezien worden welke organisatorische consequenties dat moet hebben.

De ARP meent, dat voorlopig geen bevoegdheden aan het CDA moeten worden overgedragen. De eigen partij-organen dienen te blijven functioneren om van daaruit een inbreng te leveren in de CDA-samenwerking. Langs die weg willen wij blijven werken aan de vormgeving van onze idealen van een christelijke politiek.

Het CDA kan iets betekenen, wanneer de partijen die het CDA dragen krachtig zijn. Gezien het federatieve karakter van het CDA dient de besluitvorming ook via de partijen tot stand te komen.

Kamer in te gaan.

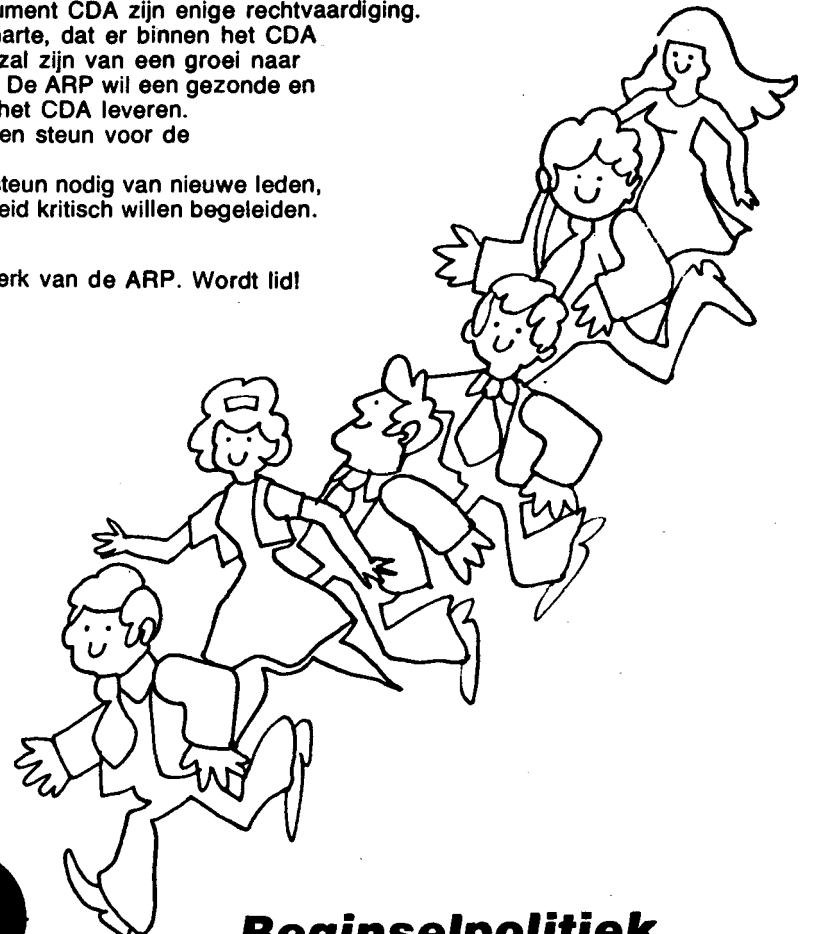
Bij deze bundeling van christen-democratische krachten in ons land heeft voor de ARP altijd voorop gestaan dat het moet gaan om een meer herkenbare bijbelse politiek. Daarin vindt de keuze voor het instrument CDA zijn enige rechtvaardiging.

De ARP hoopt van harte, dat er binnen het CDA steeds meer sprake zal zijn van een groei naar politieke eenheid toe. De ARP wil een gezonde en krachtige inbreng in het CDA leveren.

Een sterke ARP is een steun voor de christen-democratie.

Daartoe heeft zij de steun nodig van nieuwe leden, die haar politieke arbeid kritisch willen begeleiden.

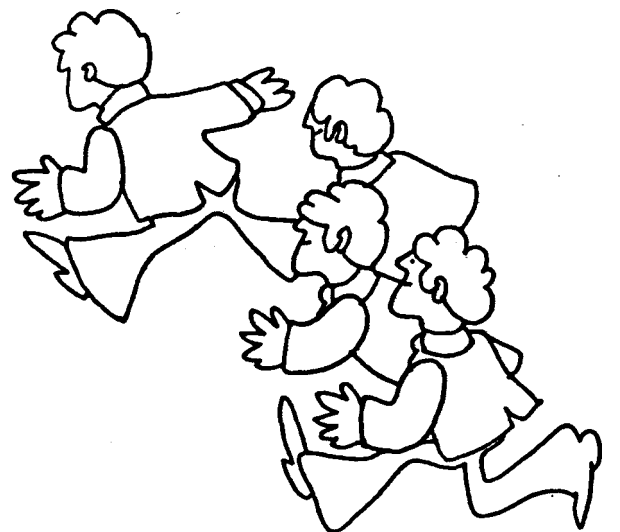
Doe mee aan het werk van de ARP. Wordt lid!

Beginselpolitiek nodig

Het evangelie geeft geen rechtstreekse richtlijnen voor het praktische politieke handelen. Dat is waar, maar het ademt wel een geest die richting geeft aan dat politieke handelen. Er is niet minder dan ooit, maar meer dan ooit beginselpolitiek nodig met de boodschap van verantwoordelijkheid, solidariteit, verzoening, dienend gezag en vrede door recht. Geen boodschap die naar de mens is, wel een boodschap die mens en medemens dient.

(Citaat uit de rede van mr. W. Aantjes voor het CDA-congres van 23 augustus 1975)

Wordt deelnemer!

Voor niets gaat helaas alleen de zon maar op. Geen enkele organisatie kan zonder morele en materiële steun. De A.R.P. is hierop geen uitzondering. De A.R.P. heeft belang bij een hechte, sterke organisatie met meer leden. Uit die leden moet meer kader worden geput. Te weinigen moeten te veel doen. Daarom ons verzoek: wordt deelnemer! Blijf niet aan de kant staan, maar beslis mee in de politiek. Wordt lid van de A.R.P. Teneinde u beter in staat te stellen een oordeel te vormen over de A.R.P. geven wij u in deze krant uitvoerige informatie over de partij en haar activiteiten.

Inspraak

De A.R.P. biedt tal van mogelijkheden tot inspraak/betrokkenheid bij de besluitvorming:

- meebeslissen over de samenstelling van de programs en van de kandidatenlijsten en over de te volgen koers;
- meespreken op de bijeenkomsten van plaatselijke kiesverenigingen;
- deelnemen aan gespreksgroepen over belangrijke, actuele onderwerpen;
- notities helpen opstellen voor de gemeenteraadsleden of Provinciale-Statelieden over lokale en gewestelijke problemen;
- actief optreden in openbare, regionale, provinciale en landelijke vergaderingen;
- telefonisch of schriftelijk mening kenbaar maken aan de besturen van partijorganen, gemeenteraads-, Staten- en Kamerfracties.

Wij komen terug

Op 26 april 1971, twee dagen voor de verkiezingen, plaatste de ARP een advertentie in de dagbladen, waarin stond dat ook na de verkiezingen de contacten met de kiezers zouden worden voortgezet. Dat was het begin van de actie „Wij komen terug”. Sindsdien zijn er tientallen werkbezoeken gebracht door de AR-politici.

De ARP meent, dat een van de belangrijkste oorzaken van vervreemding tussen kiezer en gekozene is, dat er te weinig direct, menselijk contact bestaat tussen de burger en zijn volksvertegenwoordigers. Regelmatig moet er met de kiezers worden gesproken.

Veel contacten zijn gelegd met provinciale en gemeentebesturen, bedrijven werden bezocht. Gesproken werd met directies en ondernemingsraden, allerlei maatschappelijke groeperingen en kiezers in het algemeen.

Ook in de toekomst zal de ARP in CDA-verband bij de kiezers „terugkomen”.

De gedachte aan werkbezoeken en van het gezamenlijk afleggen van verantwoordelijkheid leeft ook bij anderen. En omdat de drie partijen samenwerken komen zij ook gezamenlijk bij de kiezers terug.

Vrede en recht

„Vrede en recht zijn trefwoorden van evangelische politiek. Zij horen onlosmakelijk bij elkaar. Sommigen willen de vrede bereiken door geweld, anderen door geweldloosheid. Maar zij beiden brengen de vrede niet. Afwezigheid van geweld kan een consolidatie van een toestand van grof onrecht inhouden. Eenzijdige ontwapening betekent nog niet het naderbij brengen van de vrede. Tsjecho-Slowakije is nog altijd een teken aan de wand. Psalm 85 zegt het beter dan het later ooit gezegd is kunnen worden: vrede en recht kussen elkaar. Echte vrede kan alleen tot stand komen langs de weg van het recht.”

(Citaat uit de rede van mr. W. Aantjes voor de A.R.-Partijraad van 22 juni 1973).

Werken aan een betere samenleving

Geen geringe taak. Veel gebeurt in besprekingen en vergaderingen ter voorbereiding van wetsontwerpen en begrotingen, die door de regering zijn ingediend. Want alle wetten, wijzigingen van wetten of voorstellen van de regering vereisen een degelijke studie. Zij vragen ook om gesprekken met betrokkenen en actiegroepen, om hearings en werkbezoeken. De wetgevende arbeid is één van de hoofdtaken van de ARP-Kamerleden. Maar dat niet alleen. Een Kamerlid is volksvertegenwoordiger. Aan dit aspect wordt veel aandacht besteed. Elk Kamerlid heeft een Kamercentrale toegewezen gekregen, waarmee hij contacten onderhoudt met de daar aanwezige partijorganen, spreekbeurten vervult en ook korte werkbezoekjes aflegt.

Veel van de tijd van een Kamerlid wordt besteed aan het onderhouden van contacten met burgers. Het is nodig voor een Kamerlid om te weten wat er bij de mensen leeft en voor de burgers om te weten te komen wie hem of haar vertegenwoordigt. Een Kamerlid ontvangt veel brieven, met soms persoonlijke vragen en moeilijkheden en vervult dan de positie van „ombudsman”. Als u een daarvoor in aanmerking komend probleem hebt kunt u dat aan de fractie voorleggen: het adres is: Binnenhof 1 A, Den Haag. Thans zijn er nog afzonderlijke fracties. Op 26 mei 1977 wordt er één gezamenlijke CDA-fractie gevormd.

De ARP-Kamerleden weten zich verbonden met de anti-revolutionaire en christen-democratische beginselen en met het politieke program. De fractie is de uitvoerende instantie van alle concrete standpunten en gedachten van de ARP. Zij legt via de partijraad ook verantwoording af voor het gevoerde beleid.

Overleg en samenwerking, is in de harten gegrift van onze Kamerleden. Dit alles, vanzelfsprekend, in goede en nauwe samenwerking met de CDA-partners van CHU en KVP.

Contributie naar draagkracht

De ARP is een volkspartij. Daarom wordt als richtlijn voor de contributiebetaling een contributiestafel gebruikt. Op de jaarlijks toe te zenden accept-girokaart, waarmee de contributie kan worden voldaan, staat de contributie-stafel afgedrukt. De stafel ziet er voor het jaar 1977 als volgt uit.

Wanneer uw bruto-inkomen per maand bedraagt:	Dan wordt gedacht aan een contributie per jaar van:
minder dan f 1300	f 26
f 1300 - 1400	f 30
f 1400 - 1500	f 34
f 1500 - 1600	f 38
f 1600 - 1800	f 44
f 1800 - 2000	f 56
f 2000 - 2200	f 58
f 2200 - 2500	f 68
f 2500 - 2800	f 79
f 2800 - 3100	f 90
f 3100 - 3400	f 100
f 3400 - 3700	f 120
f 3700 - 4000	f 135

Voor elke f 1000 meer adviseren wij u het contributiebedrag met f 25 te verhogen.

Als minimum contributie wordt f 26 geadviseerd, maar gezien de verscheidenheid in de partij is dit geen absoluut minimum. Voor de GEHUWDE VROUWELIJKE LEDEN, van wie de man ook lid is, geldt een minimumcontributie van f 17,50.

Waar blijft het geld?

Van de gemiddelde contributie per lid gaat f 23,50 naar de landelijke partij-organisatie en het CDA. Het restant wordt verdeeld over de plaatselijke Kiesvereniging, de Statencentrale en de Kamercentrale. Voor de drie laatste organen is er samen f 11,50 te verdelen wanneer ieder lid aan zijn verplichtingen voldoent. De f 23,50 voor de landelijke organisatie en het CDA wordt als volgt verdeeld:

De Kuypersstichting krijgt een bedrag van f 3,50.

Voor de landelijke partijen en het CDA blijft er dan een bedrag van f 18 over.

Dit geld is o.a. nodig voor zaken als organisatiekosten, voorlichting, propaganda, voor het ledencontactorgaan ARPost. Voorts voor bijdragen aan de jongerenorganisatie Arjos en de Stichting Kader- en Vormingswerk ARP. En niet te vergeten de geldelijke bijdrage aan de landelijke CDA-organisatie.

Nederlandse Gedachten, het politieke weekblad van de A.R.P.

Nederlandse Gedachten is het blad van de A.R.P. Een blad, dat wekelijks commentaar en achtergrondinformatie geeft over de politieke ontwikkelingen en gebeurtenissen.

Tal van deskundigen zorgen voor interessante artikelen, waarin achtergronden worden belicht of nieuwe ideeën worden geopperd. Ook in N.G. een regelmatige verslaggeving van gebeurtenissen in het parlement. Kortom: Nederlandse Gedachten is een politiek weekblad van formaat.

Een abonnement op N.G. is niet duur (f 14,- per halfjaar). Om N.G. voor jongeren gemakkelijker bereikbaar te maken bestaat er nu de mogelijkheid een jongerenabonnement te nemen. Zo'n jongerenabonnement kost maar f 9,- per halfjaar.

Daarbij geldt een maximum leeftijd van 21 jaar. (Het jaar, waarin men 21 wordt, geldt als laatste jaar voor de gereduceerde abonnementsprijs). Studenten betalen ook f 9,- per halfjaar. Neem een abonnement of vraag eerst een paar proefnummers aan. Vul de onderstaande bon in.

Naam:

Straat:

Plaats:

Noteert u mij als abonnee op Nederlandse Gedachten. (abonnementsprijs f 14,- per halfjaar)

Noteert u mij als jongerenabonnee op Nederlandse Gedachten. (abonnementsprijs f 9,- per halfjaar)

Mijn geboortedatum is

Stuurt u mij enkele proefnummers van Nederlandse Gedachten.

Bon opsturen aan A.R.P., Antwoordnummer 66, Den Haag. (Postzegel niet nodig).

BON

Kwaliteit van het bestaan

Wij zijn toe aan een grondige herwaardering van de maatstaven die wij aanleggen. Niet langer is „economische groei” het sleutelwoord van ons bestel, mag het ook niet meer zijn. Met de groei als norm en doel zijn wij vastgelopen op de schadelijke effecten ervan voor het milieu, op de eindigheid van de grondstoffen, op de verantwoordelijkheid voor ons nageslacht, op de nood van de derde wereld. Het verwerven van welvaart is te lang de norm geweest. Dit mag het niet langer zijn. Het verwerven zelf valt onder de norm en het verdelen van het verworvene niet minder.

(Citaat uit de rede van mr. W. Aantjes voor de AR-partij0004raad van 24 mei 1975 te Zwolle).

De A.R.P. en de jonge kiezers

De relatie met jonge en aanstaande kiezers houdt de A.R.P. druk bezig. De A.R.P. vindt, dat de verhouding van jongeren tot de politiek verbeterd moet worden. De partij moet meer open staan voor jongeren en hun meningen. Jongeren moeten daarom actief meedoen aan de politieke meningsvorming. Dat kan in een jongerenorganisatie, zoals de Arjos. Maar niet alleen in een jongerenorganisatie, maar ook, of beter gezegd, juist in een politieke partij zelf. Wanneer je jong bent en mee wilt doen met de A.R.P., wacht dan niet langer, maar sluit je aan bij de A.R.P.

Onze even-naaste

„Een politiek profiel, waarin verantwoordelijkheid en solidariteit centraal staat. Verantwoordelijkheid, dat is weten, dat je verantwoording moet afleggen, dat je antwoord moet geven. Dat wil zeggen: er wordt je iets gevraagd. En het is de oude vraag van na de zondeval: Adam waar zit jij? Mens waar sta je? Waar sta je in de problemen, nationaal en internationaal! Er wordt ons niet gevraagd of wij wel goed voor onszelf zorgen. Dat doen wij toch wel. Er wordt ons iets anders gevraagd: hebt gij Mij gekleed, toen ik naakt was, hebt gij Mij gevoed toen ik hongerig was, hebt gij Mij bezocht toen ik eenzaam was. Dat wordt ons gevraagd. En daar moeten wij antwoord op geven. En hij zelf heeft ons geleerd dat Hij tot ons komt in de gedaante van onze naaste, van onze medemens. De katholieken hebben daar zo'n prachtig woord voor: onze even-naaste.

(Citaat uit de rede van mr. W. Aantjes voor de A.R.-Partijraad van 18 mei 1974).

Wordt lid van de A.R.P.

Door onderstaande bon in te vullen en op te sturen kunt u zich opgeven als lid van de ARP. De jaarlijkse contributie bepaalt u zelf; de Contributiestafel kunt u als richtlijn hanteren.

Ik word lid van de ARP

Naam:

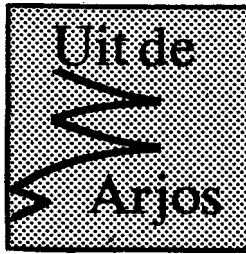
Adres:

Woonplaats:

Bon opsturen aan:
ARP, Antwoordnummer 66, Den Haag (U hoeft geen postzegel te plakken).

BON

De actiegroep Arjos

Zo u daar ooit aan getwijfeld mocht hebben: de Arjos is een actieve club met bestaansrecht en een nuttige functie. Jongeren die het „allemaal nog niet zo precies weten” (in letterlijke en figuurlijke zin), zijn bij de Arjos aan het goede adres: Dr. Kuiperstraat 3, Den Haag. Wij hebben ook een eigen telefoon (070-45.03.24 of 46.96.20) Informatie over allerlei zaken, die met politiek te maken hebben. Als er iets is, dat wij niet hebben, dan weten wij vaak de weg wel. Dus wie wat hebben of weten wil mag het zeggen.

De Arjos beschikt – naast de bekende plaatselijke/regionale en provinciale werkgroepen en actiekernen – over zogenaamde „fraktiebegeleidingsgroepen”. Elke groep behandelt een deel van de landelijke politiek en doet dat doorgaans in nauw contact met A.R.P.-Kamerleden. Deze „f.b.g.'s” staan open voor alle leden, ook die van de A.R.P.

Jaarlijks organiseert de Arjos zo'n zes à zeven landelijke bijeenkomsten over zowel binnenlandse als buitenlandse politieke onderwerpen, die altijd actueel zijn.

U ziet het: voor f 20,- per jaar (inclusief een abonnement op het weekblad van ARP en Arjos „Nederlandse Gedachten”) hoeft u het niet te laten. Jongeren (niet ouder dan 29 jaar) die zich aanmelden als lid, ontvangen steeds een pakketje informatiemateriaal en worden automatisch door hun provinciale organisatie van de Arjos-gebeurtenissen daar op de hoogte gehouden.

Als u bovenstaande informatie verder wil brengen, beloven wij dat niemand daar spijt van zal hebben.

Iets waar zowel Arjos- als A.R.P.-leden veel genoeg aan kunnen beleven zijn (naast andere documentaties en publikaties) de bulletins van de buitenlandse commissie van de Arjos en de Arjos-bulletins over binnenlandse politieke onderwerpen. Er verschijnen er van beide minimaal vier per jaar en een jaargang van elk van de uitgaven kost in 1977 f 6,-.

Tenminste als u er zich op abonneert, door dit bedragje over te maken op postgirorekening 127164, ten name van Stichting Arjos, Den Haag; vermelden „BUKA 1977” (voor de buitenlandse documentaties); „BIKA 1977” (voor de binnenlandse documentaties).

Vrouwen in de A.R.P.

Iedere vrouw die actief wil zijn in een partij, die de christelijke levensovertuiging in de samenleving wil uitdragen, kan dat in de A.R.P. doen.

Jammer genoeg zijn veel vrouwen echter nog niet „in” voor politiek. De oorzaak daarvan ligt hoofdzakelijk in het feit dat zij er te weinig rechtstreeks bij betrokken worden en er daardoor geen kijk op hebben.

Aan de andere kant is het echter zo dat velen er geen kijk op hebben en er dus niet bij betrokken worden. Zo hebben we mooi het cirkeltje rond.

Om dat cirkeltje te doorbreken is er het Antirevolutionaire Vrouwencomité.

Het comité is gevormd uit twee afgevaardigden van iedere Kamercentrale die op hun beurt weer presidente en secretaresse zijn van onderafdelingen in de Kamercentrales. Meer dan de helft van de Nederlandse bevolking bestaat uit vrouwen. Vrouwen,

- die het grootste aandeel in het besteden van het gezinsinkomen hebben
- die het milieu voor hun kinderen leefbaar willen houden
- die met hun kinderen willen leven in een rechtvaardige samenleving, vrij van geweld en oorlog
- die hun kinderen nu en later gelukkig willen zien
- die ook kinderen in onderontwikkelde landen gelukkig willen zien. Nu en later
- vrouwen die een zeer grote verantwoordelijkheid dragen, die daarom ook moeten meedenken. Niet alleen kerkelijk en maatschappelijk. Ook in de politiek.

Om de deelname van vrouwen aan de politieke gedachtenwisseling te stimuleren is begonnen met het vormen van groepen – kernen – waar aan de hand van materiaal concrete onderwerpen worden doorgesproken. Daar kunt u actief aan meewerken.

A.R.P.-ADRESSEN

A.R.P., Dr. Kuiperstraat 3, Den Haag 070-46.96.20

Dezelfde adres geldt voor:

A.R. Vrouwencomité Comité voor Varenden, redactie Nederlandsche Gedachten, Stichting Kader- en Vormingswerk A.R.P. (070-45.10.15) en de Arjos.

A.R.P. Tweede-Kamerfractie, Binnenhof 1a, Den Haag 070-61.49.11

A.R.P. Eerste-Kamerfractie, Binnenhof 23, Den Haag 070-64.48.00

Dr. A. Kuiperstichting, Dr. Kuiperstraat 5, Den Haag 070-60.68.38

Ditzelfde adres geldt voor:

Verbanden van Verenigingen van A.R.-Gemeente- en Provinciebestuurders, de redacties van De Magistratuur en van A.R. Staatskunde.

De adressen van de Kamercentrale-secretariaten zijn:

KC Groningen: A. Poort, Postbus 1231, Groningen; 05950-2.25.95. KC Leeuwarden: mw. A. Willemsma-de Jong, Leeuwarderstraat 31, Leeuwarden; 05100-2.71.04. KC Assen: A. Hulshof, NW Kanaal 57, Assen; 05920-1.22.31. KC Zwolle: E. J. Middendorp, Clemmesstraat 25, Mariënberg. Tel. 05235-335. PC Gelderland: H. A. van Willigen, Bernardstraat 7, Haaften; 04189-235 (knt.). KC Utrecht: drs. K. A. J. de Jong, Sperwerkamp 2, Driebergen; 03438-5541. KC Amsterdam: AR Partij, Postbus 3345, Amsterdam. KC Den Helder: mej. R. Brinkman, Blauwe Arendspad 1, Zaandam; 075-1.69.15 (knt.). KC Haarlem: drs. J. C. Koster, Burg. Amersfoortlaan 56, Badhoevedorp; 02968-3641. KC Leiden: J. v. Helden, Reigerlaan 7, Bergschenhoek; 01892-2200 (knt.). KC Den Haag: J. H. J. Rose, Van Hoeylaan 61a, Den Haag. 070-61.49.41 (knt.). KC Rotterdam: P. Berghoef, Schepenstraat 38c, Rotterdam. 010-14.22.11 (knt.). KC Dordrecht: D. Doorduyn, Kievitslaan 23, Vlaardingen; 010-34.05.02 (knt.). KC Middelburg: M. Lorier, Abeelseweg 4, West-Souburg; 01180-1.43.15. KC Tilburg: G. S. Gideonse, Dunantstraat 10, Bergen op Zoom. KC Den Bosch: M. Kooistra, Van Vorststraat 25, Eindhoven. Tel. 040-43.53.48. KC Maastricht: G. A. v.d. Belt, K.S.G. Straat 18, Heerlen; 045-21.46.15.

INFORMATIE & DOKUMENTATIE

De Stichting Kader- en Vormingswerk ARP heeft de laatste tijd een groot aantal belangwekkende publicaties uitgegeven over diverse onderwerpen.

Enkele van die recente publicaties vermelden wij hieronder:

„Een kleine eeuw kleine luyden”

Een boekje met grepen uit de geschiedenis van de ARP. Prijs f 5; bestelnummer 313.

„Politiek? Kom nou!”

Een serie lessen maatschappijleer.

Les 1 gaat over de inrichting van ons staatsbestel.

Les 2 over stromingen in de politiek.

Les 3 over sociaal-economische vraagstukken.

Prijs f 1,25. Bij meerdere afnamen geldt een kortingsregeling:

2 t/m 4 exemplaren f 1,00 per exemplaar

5 t/m 9 exemplaren f 0,85 per exemplaar

10 t/m 24 exemplaren f 0,70 per exemplaar

25 exemplaren en meer f 0,55 per exemplaar

Bestelnummers van les 1, 2 en 3 zijn resp. 315, 322 en 329.

„Spelregels voor economie en politiek”

Een boekje van professor Vermaat over onze economische orde, versobering, ethiek en politiek.

Prijs f 3,50; bestelnummer 317.

„Van Woudschoten tot Hoogeveen”

Een documentatie over de grondslagdiscussie in het CDA. Prijs f 5,95; bestelnummer 319.

„Onder hamer en sikkel”

Een boekje met actuele informatie over Oost-Europa.

Prijs f 5; bestelnummer 325.

„Een staatsman ter navolging”

Groen van Prinsterer herdacht (1876-1976).

Prijs f 13,50; bestelnummer 330.

Daarnaast zijn er nog diverse ARP/CDA-publicaties verkrijgbaar. Op het partijbureau is een lijst beschikbaar van alle voorradige publicaties. Op aanvraag wordt deze lijst u kosteloos toegezonden.

De hierboven genoemde en de andere publicaties kunt u bestellen door storting van het verschuldigde bedrag op postgiro 89673 t.n.v. AR-partijstichting, Den Haag, met vermelding van het gewenste.

„Niet bij brood alleen”

Waarom streven ARP, CHU en KVP, voor de gehele periode 1977-1981? Het is niet een vraag waarop een antwoord niet gegeven kan worden. Gedrieën hebben zij een CDA-program opgesteld.

De titel van dat program luidt: „Niet bij brood alleen”. Daarmede is reeds aangegeven, dat niet alleen de materiële zaken onze aandacht hebben, maar ook de immateriële.

In het program wordt in bijna 200 punten aangegeven wat zij concreet willen in de politiek voor de komende jaren. De punten zijn voorzien van een toelichting, die de achtergrond van onze standpunten duidelijk maken.

„Niet bij brood alleen”. Een thema dat niet populair is, maar dat aangeeft waar christenen behoren te staan in hun benadering van de politiek.

C.D.A.-lijst en lijsttrekker

Voor het eerst sinds jaren treden ARP, CHU en KVP via een CDA-lijst gezamenlijk op bij de verkiezingen.

Dat is een historische gebeurtenis.

Jarenlang is er in Nederland gesproken over partijvernieuwing.

Tal van vergaderingen en congressen zijn eraan gewijd.

Alle gepraat heeft weinig vernieuwing opgeleverd.

Alleen de drie christen-democratische partijen hebben de handen ineen geslagen.

De beslissing in 1977 met één lijst uit te komen is gevolgd door de beslissing één lijsttrekker aan te wijzen.

Dat is mr. A. A. M. van Agt, vice-premier en minister van Justitie.

De CDA-lijsttrekker is 45 jaar oud.

Hij werd in 1971 Minister van Justitie in het kabinet Biesheuvel.

Sinds het optreden van het kabinet Den Uyl in mei 1973 is hij daarnaast ook vice-premier.

Kortom een man, die al 6 jaar lang als minister voluit bij alle belangrijke politieke vraagstukken betrokken is.

Kandidaten voor de Tweede Kamer

ARP, CHU en KVP zullen ongeveer 130 personen kandideren voor het lidmaatschap van de Tweede Kamer, verdeeld over 6 kandidatenlijsten. Op die kandidatenlijsten komen de namen van tenminste 35 antirevolutionairen voor.

De kiesverenigingen hebben d.m.v. een geheime stemming de kandidatenlijst vastgesteld. De partijraad van 13 november 1976 bekrachtigde de uitslag daarvan.

De lijst ziet er ais volgt uit:

1. mr. W. Aantjes te Utrecht	18. F. Borgman, Aalsmeer	35. drs. J. Achterstraat, Badhoevedorp
2. mevr. J. van Leeuwen, Zoetermeer	19. dr. B. de Vries, Capelle a/d IJssel	36. F. Jonkman, Drachten
3. dra. J. de Koning, Voorschoten	20. mr. J. Bulkema, Hengelo (Ov.)	37. ir. R. de Boer, Wageningen
4. drs. J. Boersma, Zeist	21. drs. H. C. Couprie, Gouda	38. drs. W. v.d. Bos Czn., Gouda
5. M. W. Schakel, Hoornaar	22. mw. dra. F. J. Laning-Boersema, Den Helder	39. L. W. J. van Atten, Schiedam
6. drs. A. Veerman, Rijswijk (Z.H.)	23. drs. E. Heerma, Amsterdam	40. ing. M. J. Hebly, Winterswijk
7. mr. P. H. Kooymans, Wassenaar	24. W. de Graaff, Zoetermeer	41. drs. W. T. van Gelder, Amsterdam
8. mr. G. C. van Dam, Den Haag	25. G. van Dongen, Gouda	42. W. ter Beest, Lintelo-Aalten
9. H. A. de Boer, Santpoort	26. J. van Noord, Dwingeloo	43. drs. J. J. Overbeek, Heemstede
10. drs. B. Beumer, Hoogezand	27. drs. H. van Ruller, Voorburg	44. P. van Essen, Geleen
11. mw. J. G. Kraaijeveld-Wouters, Heerhugowaard	28. drs. G. H. Terpstra, Utrecht	45. drs. J. A. J. Johannisse, Amstelveen
12. J. van Houwelingen, Putten	29. mw. J. R. H. May-Weggen, Apeldoorn	46. drs. S. Baar, Heemstede
13. mr. J. N. Schoiten, Andel (N.B.)	30. drs. G. A. de Boer, Amersfoort	47. drs. J. C. Koster, Badhoevedorp
14. dr. S. Faber, Hardegarijp	31. S. P. Hoekstra, Leeuwarden	48. C. Plokhooij, Bussum
15. dr. W. de Kwaadsteniet, Rotterdam	32. B. Enserink, Dinxperlo	49. dr. J. de Ruiters, Heemstede
16. drs. M. Beinema, Middelburg	33. mr. H. Drost, Den Haag	50. P. J. Sikma, Haarlem
17. L. de Graaf, Bilthoven	34. mw. A. J. Verhoog-Bokma, Waarland (N.H.)	51. L. D. v.d. Berg, Haarlem

Unieke belangen op het Unesco-spel I

Door mevr. J. G. Kraaijeveld-Wouters,
ARP-Tweede-Kamerlid

In een tweetal artikelen gaat mevrouw J. G. Kraaijeveld-Wouters – die als Tweede-Kamerlid 14 dagen te Nairobi deel uitmaakte van de Nederlandse Unesco-delegatie – in op de sfeer en de resultaten van deze vijf weken durende Unesco-conferentie.

Nairobi

Wie in politieke discussies over „Nairobi” spreekt, doelt daarmee meestal op de Unctad-conferentie. Het gaat dan over

vraagstukken van nieuwe economische orde, een rechtvaardiger welvaartsverdeling, ontwikkelingssamenwerking, het fundamentele recht dat armen en hongerigen hebben op een bestaansminimum. „Nairobi” is een begrip geworden, mee door de vele publiciteit die de Unctad heeft gekregen. Door voor- en nabeschouwingen, maar vooral ook door een constante informatie-stroom tijdens de conferentie zelf. Via bijdragen van Nederlandse journalisten hebben we de ontwikkelingen, spanningen en beslissingen van het congres kunnen meeleven.

Herdruk van ledenwerfkatern

Ledenwerving is een permanente zaak. Elke organisatie moet blijven werken aan een regelmatige aanvulling en uitbreiding van haar ledenbestand. Alleen op die manier blijft de organisatie jong, krachtig en initiatiefrijk. Dat geldt ook voor de ARP. De ARP wil een krachtige bijdrage leveren in het CDA. Een sterke ARP, is een steun voor de

christen-democratie. Belangrijke doelgroepen bij de ledenwerving blijven vrouwen en jongeren. Zij zijn nog steeds ondervertegenwoordigd in onze partij. Dat moet veranderen. In dit nummer is opgenomen een herdruk van de ledenwerfkatern „Een sterke ARP is een steun voor de christen-democratie”. Nu er tal van activiteiten op gang komen in het licht van de aanstaande verkiezingen, is het van belang daarbij de ledenwerving voor de ARP niet uit het oog te verliezen!

Nairobi-Unesco

Zal „Nairobi” ook op andere wijze een begrip worden in Nederland, na de vijf weken durende Unesco-conferentie, die daar zojuist is gehouden? Daar is niet veel kans op. De ups en downs van de conferentie zijn nauwelijks tot Nederland doorgedrongen. De summier berichten die in onze pers zijn verschenen, zijn niet door Nederlandse journalisten zelf opgehaald, de sfeer proevend, de spanningen overdragend.

Belangrijk?

Zijn de Unesco-thema's niet belangrijk? Laat een ieder zelf oordelen. Het gaat om onderwijs, wetenschappen, cultuur, communicatie. Deels zijn dat zaken van een andere orde dan markt- en prijsbeleid en een rechtvaardig economisch bestel, hoewel er ook raakvlakken zijn.

Toch is het de vraag wat ten slotte dieper ingrijpt in de ontwikkeling van de wereldsamenleving: een verandering van de economische orde of een verandering in opvattingen, waarden, gedragspatronen, cultuuruitingen en communicatiemogelijkheden. Daarachter verborgt zich namelijk een immense immateriële strijd. Een strijd tussen verschillende filosofieën en ideologieën. Een strijd ook tussen staatsbemoeïing en de vrijheid van de burger – tussen geestelijke vrijheid, gegarandeerd in grondrechten en grondwetten en de subtiele, soms zelfs grove pogingen van overheden om die vrijheden te beïnvloeden en te begrenzen en daarmee om zeep te helpen. Men zou kunnen zeggen dat Unctad-Nairobi zich vooral met de materiële ontwikkeling van landen, volken, mensen heeft beziggehouden en Unesco-Nairobi met de immateriële ontwikkeling. Beide zijn van grote betekenis – de laatste zeker niet minder dan de eerste!

Twee lijnen

Er stonden juist ditmaal unieke belangen op het Unesco-spel. Reeds tevoren werd voorspeld dat deze 19de conferentie wel eens de belangrijkste Unesco-vergadering zou kunnen worden die ooit werd gehouden. We kunnen daarbij een tweetal hoofdlijnen onderscheiden. Ten eerste wordt de Unesco bedreigd door steeds sterkere politisering, zoals dat in zoveel V.N.-organen vandaag het geval is. Kan Nairobi daar een halt aan toeroepen of niet. Ten tweede stellen sommige landen bij belangrijke Unesco-onderwerpen zulke ingrijpende veranderingen voor, dat er een ongewenste koerswijziging dreigt, die hier en daar ook reeds werkelijkheid wordt.

Politisering

Reeds twee jaar geleden te Parijs werd de Unesco-conferentie in de politieke sfeer getrokken. Vraagstukken van algemeen politieke aard, eigen politieke problemen en verlangens van leden-landen behoren in de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties thuis en niet in de speciale organen. In de Unesco gaat het over vraagstukken van onderwijs, scholing en vorming, van volwassenen-onderwijs en permanente educatie, van belangrijk wetenschappelijk

onderzoek, het behoud van culturele verscheidenheid, het verbeteren van communicatie-structuren. De Unesco-debatten raken ook de vragen van nieuwe economische orde, de technologische ontwikkeling in haar sociale en culturele context.

Het gaat om het bevorderen van situaties waarin mensen, ja gehele volken kunnen kiezen voor een eigen ontwikkeling – in overeenstemming met eigen concepties, doelstellingen, ideeën, waarden, wereldvisies; zoals Minister van Kernenade het namens Nederland uitdrukte.

Daarbij is onbeperkte vrijheid van meningsuiting een essentiële voorwaarde, als hoeksteen van een vrije en democratische samenleving.

„Politiseren” in Unesco-verband is niet verkeerd, zolang dit beperkt blijft tot het discussiëren over de politieke en ideologische aspecten van educatief, wetenschappelijk, cultureel en communicatief beleid, zo stelde de Nederlandse Minister. Een dergelijke discussie is belangrijk en ook legitiem in de Unesco.

Men zou zelfs kunnen zeggen dat als men zou nalaten deze politieke en ideologische aspecten van de Unesco te bediscussiëren, men een organisatie zou creëren met een puur technocratisch karakter.

Een andere vorm van „politiseren” wekt echter bezorgdheid: het gebruik van bepaalde onderwerpen op het terrein van onderwijs, wetenschap, cultuur en communicatie, uitsluitend en alleen voor niet tot de zaak behorende, politieke doeleinden. Deze vorm van „politiseren” wordt door Nederland verworpen.

Effect op de delegatie

Het gesignaleerde politiseringsproces in de Unesco gaat niet aan de Nederlandse delegatie voorbij. Tot nu toe waren de discussies vooral onderwijskundig gekleurd, werden de vraagstukken bezien met ogen van wetenschap of cultuur. Nu gaan de internationale politieke situaties duidelijk meespelen in de meningsvorming en ook in de besluitvorming. Steeds duidelijker wordt het accent dat „buitenlandse zaken” gaat aanbrengen in de Nederlandse standpuntbepaling. Het wordt bijv. belangrijk zoveel mogelijk met „de negen” op één toer te komen of te blijven en de verhouding van Nederland tot de indiener van een resolutie weegt soms sterk mee. In de delegatie ontstaan daardoor af en toe wel spanningen. Het is de vraag in hoeverre de geschetste ontwikkeling gewenst is.

Een concreet geval

Een voorbeeld. Er ontstond een brede discussie over de NGO's, de niet-gouvernementele organisaties die op Unesco-terreinen zich bewegen en voor bepaalde activiteiten subsidie ontvangen of met de Unesco contracten afsluiten. Elke particuliere organisatie die met de Unesco in zee wil, moet achter de constitutie staan, achter de bedoelingen van de Unesco. In Nairobi komt Cuba met het voorstel de NGO's te verplichten zich bovendien achter alle uitspraken, alle resoluties van de Unesco te stellen. Wat zal dat betekenen als de Unesco in de toekomst misschien ook tot zwaar geladen politieke uitspraken komt? En

afgezien daarvan – moet een internationaal orgaan als de Unesco aan zelfstandige organisaties inhoudelijke voorwaarden stellen? Nederland heeft daartegen duidelijk „nee” gezegd. Een dergelijke voorwaarde zou immers een grote bedreiging betekenen voor de autonomie van de NGO's.

Tegelijkertijd heeft ook China een resolutie ingediend. De Verenigde Naties hebben enige jaren geleden gekozen voor China tegenover Taiwan.

China stelt voor dat nu ook in alle V.N.-organen alle relaties verbroken moeten worden met Taiwan. Dat betekent dat ook aan de NGO's als voorwaarde moet worden voorgehouden dat zij geen enkel contact mogen hebben met de „Chiang-Kai-Sjek-clique”, niet internationaal en ook niet via regionale of nationale kanalen. Op dit moment ontstaat een discussie in de Nederlandse delegatie.

Benadert men de zaak met het oog op de NGO's, dan zeg je onmiddellijk nee tegen het Chinese voorstel. Ook nu is het immers weer het stellen van een voorwaarde aan autonome organen. In de NGO's zal men zelf wel uitmaken met wie men contact wil hebben en met wie niet. Benadert men de zaak vanuit de buitenlandse-zaken-invalshoek, dan

wordt het belangrijk de goede relatie met China niet te verstoren en op z'n minst betekent dat onthouding van stemming. Frankrijk en België stemmen zelfs voor de Chinese resolutie, zij het dat ze met een stemverklaring deze bijzonder positieve opstelling weer wat afzakken. Nederland kiest tenslotte toch voor tegenstemmen op het cruciale onderdeel van de resolutie en valt daarmee wel uit de EEG-boot.

Tenslotte onthoudt Nederland zich bij het stemmen over de gehele resolutie. „Het was een keuze tussen de koopman en de dominee” schertste een delegatielid. Het is de vraag of deze vergelijking de discussie geheel typeert, maar een aanduiding is het wel.

Brandend actuele uitgaven

Een staatsman ter navolging

Een bijzonder boek gewijd aan de grote staatsman Groen van Prinsterer. Verschenen naar aanleiding van de herdenking van zijn 100e sterfdag op 19 mei 1976. Groen's betekenis voor school, kerk, staat en maatschappij komt in dit – met tientallen foto's fraai geïllustreerde boek – heel duidelijk naar voren. Prijs: f 13,50.

Onder Hamer en Sikkel

Actuele informatie over kerk, politiek, economie en rol van het leger in Oost-Europa. Veel foto's en cartoons. Prijs: f 15.

'Politiek? Kom nou'

Onder deze titel verschenen een drietal lesbrieven maatschappijleer over de inrichting van ons staatsbestel (les 1), stromingen in de politiek (les 2), sociaal economische vraagstukken (les 3). Prijsregeling: les 1, 2 en 3, kosten f 1,25 per ex. Bij grotere afname aanzienlijke korting: 2 t/m 4 ex. f 1 per ex, 5 t/m 9 ex. f 0,85 per ex. 10 t/m 24 ex. f 0,70 per ex. 25 en meer: f 0,55 per ex.

Uniek CDA-boek

In 160 pagina's alles over de geschiedenis van het CDA. Tientallen foto's en spotprenten. Prijs: f 5,95.

Naar een nieuw élan

Een mooi uitgegeven brochure met teksten van de redevoeringen van partijvoorzitter H. A. de Boer en fractievoorzitter mr. W. Aantjes, tijdens de partijraad van 25 september 1976. De visie van de AR-partij op het CDA wordt hierin uitvoerig besproken. Prijs: f 3 per ex.

Een klein eeuw kleine luiden

In 130 pagina's in woord en beeld de geschiedenis van de AR-Partij uiteengezet. Prijs: f 5 per ex. Bestellingen stort het verschuldigde bedrag op postgiro 89 67 3 t.n.v. AR-Partij Stichting, met vermelding van titels en aantal.

Een staatsman ter navolging

Groen van Prinsterer herdacht (1876-1976)

Onlangs verscheen een bijzonder boek, gewijd aan de 100ste sterfdag van de 19e-eeuwse staatsman Groen van Prinsterer, getiteld: „Een staatsman ter navolging”. In dit boek wordt zijn betekenis voor staat, school, kerk en maatschappij door een dertigtal vooraanstaande theologen, geschiedkundigen, politici en kerkhistorici, belicht.

Enkele van de auteurs: H. Algra, mr. A. M. Donner, dr. G. Puchinger, dr. W. Drees sr., mr. W. Aantjes en mr. H. K. J. Beernink.

Prijs: f 13,50. Stort verschuldigd bedrag op giro 89673, t.n.v. AR Partijstichting, Den Haag, m.v.v. titel en aantal.

UIT DE ARJOS

Modern personeelsbeleid: gericht op integratie van mens en arbeid

De meeste mensen kennen de kreet personeelsbeleid wel, maar weten nauwelijks wat het inhoudt. Dit laatste is destemeeer verwonderlijk als we ons realiseren dat het hier gaat om een beleid voor en ten gunste van de werknemers.

Toch denken velen dat het hierbij alleen maar gaat om te zorgen voor een goed gevuld „loonzakje”. Dat er verder ook nog aspecten zijn als: werving, selectie, loopbaanbegeleiding, functiewaardering, personeelsbeoordeling etc. is veelal onbekend. In het hierna volgende zal getracht worden om

- De ontwikkeling van het personeelsbeleid te schetsen;
- Diverse aspecten van het personeelsbeleid nader toe te lichten;
- Enkele conclusies en opmerkingen over het personeelsbeleid anno 1976 weer te geven.

Historische ontwikkeling van het personeelsbeleid

De ontwikkeling van het personeelsbeleid in organisaties kan men zien in verband met de ontwikkeling van de organisatie-theorie en de invloed daarop van de gedragswetenschappen. Als we deze twee factoren samenvoegen dan kunnen er drie fasen worden onderscheiden, die elkaar in de tijd bezien wel sterk overlappen.

I De klassieke theorie

De theorie komt ongeveer in 1900 van de grond en gaat uit van de onmondige mens, die lui is en alleen maar wil werken als er een geldelijke beloning tegenover staat. De werknemer is in deze theorie dan ook volkomen afhankelijk. De personele functie is volgens deze theorie volledig ondergeschikt aan de economische doelstelling van de organisatie.

Het gaat erom de organisatie te voorzien van mankracht. De personeelsfunctionaris houdt zich dan ook alleen bezig met werving en selectie en bovendien met het bedenken van allerlei beloningssystemen waardoor de productie kan worden verhoogd. De mens is niets anders als een produktiemiddel.

II De theorie van Human-Relations

Deze theorie doet voor het eerst opgang omstreeks 1925. De economische mens is hier vervangen door de sociale mens. De grondgedachte van de human relations was, dat de bevrediging van individuele en sociale behoeften van medewerkers zal leiden tot een grotere arbeidsmotivatie, waardoor de productie zal toenemen. In deze theorie is het personeelsbeleid nog steeds ondergeschikt aan de economische doelstelling. Het blijft een afgeleide doelstelling. De economische doelstelling van de organisatie wordt echter in deze fase gerealiseerd door middel van het personeelsbeleid. Onderwerpen als Introductie van nieuwe medewerkers, verbetering van het arbeidsklimaat, arbeidsvoorwaarden, variabele werktijden etc. worden steeds meer ingevoerd. In eerste instantie lijkt het dan ook dat de positie van de werknemer erop vooruitgaat. Toch was dit maar erg betrekkelijk, omdat het uitgangspunt nog steeds was, „de economische doelstelling van de organisatie te realiseren door middel van de mens als arbeidsmiddel”.

III De theorie van de revisionisten

Deze theorie stamt vanaf 1950 en hedendaagse hebben we hier nog steeds mee te maken. De revisionisten gaan uit van de autonome mens, die gericht is op ontplooiing. In deze periode komen duidelijk de tegengestelde belangen aan de orde. Aan de ene kant de organisatie-doelen (economische) en aan de andere kant de doelen en belangen van de individuele en collectieve werknemers. Er is hier dus sprake van een tegenstrijdigheid, die zal moeten worden omgebogen in een gedeeltelijke integratie van mens en arbeid. In deze fase zal het personeelsbeleid duidelijk een tegenhanger moeten zijn, tegen de te eenzijdige organisatie-doelen. Dit houdt echter niet in, dat er sprake zal moeten zijn van een conflictmodel tussen de organisatie- en werknemersdoelstellingen. Er zal sprake moeten zijn van een beleid waarin de mens zich kan ontplooiën en waarin hij niet wordt gezien als een middel om tot productiviteitsverhoging te komen. Door middel van deze theorie worden aspecten als arbeidsinhoud, medezeggenschap, machtsverhouding e.d. belangrijk.

Het voeren van een personeelsbeleid waarin de mens centraal staat is nog lang niet in alle organisaties bereikt. Er is echter wel een tendens merkbaar waarin het sociaal beleid meer op de voorgrond treedt.

Aspecten van het personeelsbeleid

Het personeelsbeleid tracht de medewerker in zijn functioneren voor, tijdens en na zijn werk te begeleiden. In het kort zal worden aangegeven met welke aspecten een personeelsfunctionaris te maken krijgt. Allereerst zal als er een vacature in een organisatie bestaat, een advertentie worden geplaatst, waarin men een medewerker vraagt. Deze advertentie zal aan bepaalde eisen moeten voldoen. Eisen die betrekking hebben op de duidelijkheid van de advertentie. Nog te vaak wordt de functie in de advertentie mooier voorgespiegeld, dan hij werkelijk is. Het aantal sollicitaties dat op een doorsnee advertentie binnenkomt is over het algemeen vrij groot. Met name een vaste overheidsfunctie wordt anno 1976 sterk geambieerd.

Aangezien het ondoenlijk is om alle sollicitanten voor een gesprek op te roepen, zal er een globale subjectieve selectie moeten worden gemaakt. Subjectief, omdat m.i. een sollicitatie geen getrouw beeld weergeeft van de sollicitant, en deze wel door een aantal criteria kan worden uitgeleerd. Criteria als opleidingseisen, leeftijd, ervaring zijn m.i. vaak te subjectief. Nadat door deze voorselectie de meeste sollicitaties terzijde zijn gelegd, worden enkele sollicitanten opgeroepen voor een gesprek. Dit gesprek heeft tot doel om zowel van de kant van de organisatie als van de kant van de sollicitant meer van elkaar te weten te komen. In de praktijk echter blijkt dat er nog te weinig rekening wordt gehouden met de sollicitant. Diens afhankelijkste positie staat momenteel ter discussie. In het sollicitatiegesprek zullen de volgende onderdelen naar voren moeten komen.

- De inhoud van de aangeboden functie
 - De rechtspositie (salaris, ziektekostenregeling, pensioenregeling, proeftijd etc.)
 - De toekomstmogelijkheden binnen de organisatie
 - Arbeidsomstandigheden.
- Als de organisatie en de sollicitant tot overeenstemming komen kan de betrokkene worden aangesteld. Dit geschiedt meestal op basis van een proeftijd. Op het moment dat de medewerker in dienst is, zal hij nog steeds worden begeleid door de personeelsfunctionaris. Het is erg belangrijk dat men periodiek nagaat in hoeverre de medewerker goed functioneert, zowel gezien vanuit de organisatie-eisen als vanuit de individuele- en groeps-eisen.

Dit kan onder andere worden gedaan door periodieke personeelsbeoordeling. Om de objectiviteit hiervan te waarborgen is het wel noodzakelijk dat er sprake is van een systematische beoordeling (dus volgens een vast systeem). Andere aspecten van het personeelsbeleid zijn:

- medezeggenschap
- functiewaardering
- loopbaanbegeleiding
- opleiding en vorming

In het kader van dit artikel zou het te ver voeren om dit nader uit te werken.

Conclusies en opmerkingen

Als we het huidige personeelsbeleid bezien, dan valt direct op, dat via allerlei

wettelijke voorschriften de klassieke theorie, met het negatieve mensbeeld, voor het grootste gedeelte verdwenen is. De theorie van human-relations, waarin via allerlei voorzieningen voor de werknemers hun arbeidsmotivatie wordt vergroot en zo de productiviteit vergroot, komen we tegenwoordig nog veel tegen. In veel organisaties is de hoofddoelstelling nog steeds een economische en de sociale doelstelling een afgeleide. Met invoering van de theorie der revisionisten, waarin de mens centraal staat, zal de sociale doelstelling niet langer meer een afgeleide zijn, maar een gelijkwaardige. Als we de mens zien als de beelddrager van God, dan is het m.i. onmogelijk om hem nog langer te gebruiken als middel om te komen tot nog meer groei, nog meer consumptie, nog meer welvaart.

Als de mens werkelijk het centrale element wordt binnen de onderneming dan zal de sociale functie (de personele functie) staan naast de economische functie. Uiteraard zal in een organisatie ook de continuïteit gehandhaafd moeten blijven, anders is een sociaal beleid

immers overbodig. Er zal daarom dan ook sprake moeten zijn van een geïntegreerd beleid, waarin zowel de economische als de technische, als de sociale doelstellingen met elkaar in overeenstemming zijn gebracht. Om nu een dergelijk totaalbeleid te krijgen, zal er nog veel binnen organisaties moeten veranderen. Er zal een veranderingsbeleid moeten worden gevoerd waarbij binnen het raam van de continuïteitseisen, de dysfuncties van de organisaties verdwijnen. Dysfuncties als consumptiejacht, milieuvervuiling, ver doorgevoerde arbeidsverdeling, hebben alleen maar een negatieve invloed zowel op de mens als individu, als op de totale gemeenschap. Er zal naar moeten worden gestreefd binnen organisaties de mens te zien als een verantwoordelijk wezen, dat gericht is op het welzijn voor zichzelf en voor de groep.

De organisatie zal een open sociaal systeem moeten zijn, wat op deze manier ook beïnvloed kan worden door de eisen die de gemeenschap stelt. Om nu een dergelijk personeelsbeleid of arbeidsbeleid te kunnen voeren is een eerste vereiste wel dat de beslissingen over sociale zaken niet altijd alleen worden genomen door technische of economische mensen, maar ook door mensen met een sociale wetenschappelijke kennis. Tenslotte is het natuurlijk wel logisch dat als aan de ene kant de mens het recht heeft op ontplooiing in en door het werk, hij aan de andere kant ook verplicht is om zich als een volwaardig deelgenoot van de betrokken organisatie te gedragen.

Sociaal beleid op de voorgrond

Als conclusie zouden we kunnen stellen dat het voeren van een personeelsbeleid waarin de mens centraal staat nog lang niet in alle organisaties geschiedt, maar dat er wel een tendens gaande is, waarin het sociaal beleid steeds meer op de voorgrond treedt, en dat een goed personeelsbeleid alleen maar dan te bereiken is als er een goede samenwerking ontstaat tussen onderneming en maatschappij, waarbij zoveel mogelijk de dysfuncties van beide worden afgeschaft.

Albert J. Martens

Europa-konferentie op 8 januari

Arjos en CHJO organiseren (met medeweten van de KVPJO), zaterdag 8 januari a.s. een conferentie over „Europa”. Een aktueel en belangwekkend onderwerp, gezien de Europese verkiezingen waarop politiek Nederland zich met voortvarendheid voorbereidt. De behandeling van het konferentiethema gebeurt aan de hand van inleidingen en discussie over de uitgangspunten van de Europese partijformaties waar de drie belangrijkste politieke stromingen deel van uitmaken, alsmede een aantal programmapunten van de drie politieke partijformaties. De programmapunten die tijdens de conferentie aan de orde worden gesteld betreffen vooral

- Europese economische politiek, in het bijzonder – economische politiek gericht op de regio binnen Europa;
- ontwikkelingssamenwerking in Europees verband;
- het associatiebeleid.

■ Vrede en veiligheid: Europese kernmacht.

De inleiders, tevens forumleden, die aan het woord zullen komen zijn:

- Mr. dr. C. Berkhouwer (vice-voorzitter van het Europees Parlement en Tweede Kamerlid voor de VVD);
- Dr. R. J. H. Kruizinga (voorzitter Nederlandse Equipe van de Europese Unie van Christen-Demokraten en fractievoorzitter van de CHU-Tweede-Kamerfractie).
- De heer S. L. Mansholt (oud-landbouwcommissaris van de Europese Commissie, lid van de PvdA).

De conferentie vindt plaats in het Jaarbeurs Congressentrum te Utrecht en begint om 10.00 uur; sluiting van de conferentie om ± 16.30 uur.

Kosten

Voor de Arjosleden die aan de conferentie deelnemen is ook voor deze gelegenheid een aantrekkelijke Reiskostenvergoeding geregeld: reiskosten boven f 5,- worden vergoed (openbaar vervoer, 2e klas).

De deelnemerskosten bedragen voorts f 10,- per persoon.

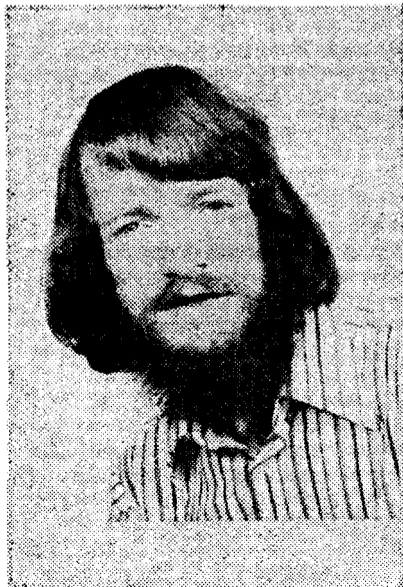
De deelnemers aan de conferentie ontvangen van te voren uitgebreide informatie, w.o. een speciaal met het oog op de conferentie samen te stellen bulletin.

Geef je spoedig op voor deelname, door het invullen en opsturen van onderstaande bon of te bellen: 070-469620 of 450324.

Arjos Noord-Holland

In verband met het statutaire aftreden van Gerrit Hietland als voorzitter van de Arjos Noord-Holland, heeft Arjos Noord-Holland nu een nieuwe voorzitter, Hans Abbink. Hans is met meerderheid van stemmen gekozen op de afgelopen najaars-vergadering in Zaandam.

De nieuwe voorzitter woont in Nieuw-Vennep en studeert Theologie aan de Vrije Universiteit in Amsterdam. Hans is geen onbekende binnen de Arjos, hij is lid van de hika en lid van de redactiecom. van het provinciale krantje Arjos-Taal. Het bestuur van de Arjos Noord-Holland is nu als volgt samengesteld: Hans Abbink, Nieuw-Vennep (voorzitter); Greetje Willemsma (tijdelijk secretaresse) Amsterdam; Theo Nijman, Amstelveen (penningmeester); Bert Valk, Zaandam (vertegenwoordiger „Boven IJ”); Ad Verburg, Aalsmeer (vertegenwoordiger „Beneden IJ”); secretariaat: Surinameplein 55D, Amsterdam.

De nieuwe voorzitter van Arjos Noord-Holland: Hans Abbink.

BON

Opgave voor deelname aan Arjos/CHJO-studiekonferentie „Europa” op 8 januari.

Naam:
Adres:
Woonplaats:

Sturen naar: sekretaris Arjos
Dr. Kuyperstraat 3, Den Haag.

VAN DE P A R T I J

Zend uw ervaringen dit blad toe!

Maak van uw kiesvereniging een politiek actieve werkplaats

Te weinig maken sommige kiesverenigingen gebruik van de mogelijkheid om actief te functioneren. Vaak weet men zich niet los te maken van het sfeertje, dat wordt opgeroepen door het zaaltje achter de kerk. Feit is, dat de meeste vergaderingen onvoldoende worden bezocht. De zaak kan in

die gevallen pas weer levend worden als de vaste overtuiging aanwezig is, dat we voor een goede en belangrijke zaak staan.

Vanuit het werkplaatsenidee kan er veel verbeterd worden. De kiesvereniging kan meer doen aan communicatie. Denk eens aan één van de volgende mogelijkheden.

Suggesties

Opstelling inrichting vergaderruimte

Controleert u vóór aanvang van uw bijeenkomst of de opstelling in de zaal geschikt is. De mensen moeten niet te ver van elkaar af zitten. De spreker moet voor iedereen zichtbaar en verstaanbaar zijn. Experimenteer eventueel vooraf wat de beste zaalopstelling is. Breng eens wat sfeer in de zaal door het ophangen van affiches e.d.

Ook is het belangrijk, dat er een bord is of plakaten om zonodig notities op te maken, groepsingen kenbaar te maken, etc. De tafel-opstelling en sfeer in de zaal zijn van wezenlijk belang voor een goed verloop van de bijeenkomst.

Lectuertafel

Richt u eens een tafel in met actueel informatie- en brochure-materiaal van ARP en CDA. U kunt een beperkte hoeveelheid gesorteerd materiaal in consignatie toegezonden krijgen. Afrekening vindt na afloop van de desbetreffende bijeenkomst of manifestatie plaats op basis van wat is verkocht. (Aanvragen: ARP, Dr. Kuiperstraat 3, Den Haag. Tel.: 070 - 46.96.20 - G. v.d. Berg).

Gespreksvoorbereiding

Treft u eens voorbereidingen voor uw kiesverenigingsavond in de vorm van gespreksgroepen. Aan de hand van concreet studiemateriaal kunnen de deelnemers vragen en stellingen formuleren, die op de eigenlijke kiesverenigingsavond aan de spreker kunnen worden voorgelegd.

Werkgroepjes

Schakel zoveel mogelijk leden in bij het plaatselijk politieke werk, door de formering van werkgroepjes. Daarbij valt te denken aan propaganda, voorlichting, bezinning, jeugdcontacten en begeleiding. Wat dit laatste betreft wordt in het bijzonder geattendeerd op de formering van groepjes, die de plaatselijke gemeenteraadsfractie begeleiden en adviseren, zogenaamde fractiebegeleidingsgroepen.

Publiciteit

Kiesverenigingen ontplooiën soms activiteiten, die in aanmerking komen om aan plaatselijke of regionale persmedia door te geven. De besturen moeten daarom voortdurend attent zijn op zaken, die besloten zijn of ondernomen worden, en die geschikt zijn voor bekendmaking aan een breed publiek. Denkt u ook vooral aan de gratis huis-aan-huis-bladen, die uw kopij vaak zonder problemen opnemen.

Hebt u nog suggesties?

Deze rij suggesties is niet uitputtend. Een volgende keer noemen we er nog een aantal. Maar misschien heeft uw kiesvereniging nog suggesties over communicatie- en vergadermogelijkheden, waar anderen hun voordeel mee kunnen doen. Laat u het even weten aan het secretariaat van de ARP, Dr. Kuiperstraat 3, Den Haag. We kunnen er dan regelmatig melding van gaan maken. Het vorig seizoen hebben wij vele suggesties ontvangen. Ook dit seizoen zouden we dat bijzonder op prijs stellen!

Zeeuwen rond het Binnenhof

Donderdag 18 november hebben een 25 Zeeuwse A.R. Bestuurders een bezoek gebracht aan Den Haag.

In het kader van de door de stichting Kader- en Vormingswerk georganiseerde „Dagjes Den Haag” werd 's morgens per bus afgereisd naar Den Haag, waar Piet van Tellingen gereed stond bij de ingang van het Tweede Kamergebouw om ons rond te leiden en enige tijd de debatten te laten volgen.

Staatssecretaris Klein begon die morgen (een half uur te laat omdat het quorum niet eerder aanwezig was) met de verdediging van de WUB een onderwerp waarvoor de belangstelling minimaal was, slechts enkele kamerleden lieten zich in de vergaderzaal zien en zij die de moed opbrachten hadden meer aandacht voor hun dagblad dan voor de staatssecretaris.

Aktuele politieke zaken

Via de fraktiekamer van het CDA werden we naar het kamerrestaurant gevoerd

waar we ons de koffie goed lieten smaken, om vervolgens in de kamer van de oudste partij te belanden: die van de ARP.

Hier werd met mevrouw Kraayveld en de heer Schakel van gedachten gewisseld over enkele actuele politieke zaken. Om ongeveer kwart over 12 werden we opgeschrikt door een bel, die bij nader inzien niets anders betekende dan dat die arme staatssecretaris Klein zijn betoog had afgerond.

In het Kuiperhuis werd de lunch gebruikt en volgde een zeer interessante gedachtenwisseling met enkele medewerkers van de partij, over allerlei organisatorische zaken. Voor sekretarissen bleek nu wie de komputer was die adreswijzigingen verwerkte. Voorts kwamen zaken als ledenwerving, kontributieinning, verkiezingen, verkiezingsfolder, CDA verbanden in oprichting e.d. aan de orde. Het geheel werd afgerond met een rondleiding door de panden Kuiperstraat 3 en 5 waarbij ieder een goede indruk

kreeg van de werkwijze op het bureau. Tevens werd duidelijk dat achter alle folders, aanvragen om materiaal, inlichtingen e.d. die uit het hele land binnen komen een beperkte staf van mensen zit, die bijzonder veel werk verzetten.

Hiermede was voor Cees Bremmer zijn aandeel geleverd en bracht Gerrit van de Berg aan wiens goede zorgen wij deze dag waren toevertrouwd ons terug naar de vergaderkamer van het Kuiperhuis, waar naast de thee ook drs. Oostlander gereed stond om met ons nog wat zaken de Kuiperstichting betreffende te bespreken.

Deserteurs

Inmiddels hadden ook twee deserteurs zich weer bij ons gemeld, want zij waren in de wandelgangen van de Kamer achtergebleven om 's middags minister van Agt aan te horen die zijn uiteenzetting gaf over de gang van zaken rond Menten. Verrijkt met een grote enveloppe documentatie materiaal, aanvaardden we met onze bus de terugreis vanuit een inmiddels schemerduister Den Haag. Een dag die zeker nog eens herhaald moet worden met andere leden want het was zeer beslist de moeite waard.

Theo Lorier

CDA-Oisterwijk

Openbare informatie-bijeenkomsten voor belangstellenden; seizoen 1976/1977.

14-12-76: groei binnen grenzen;
18-01-77: een dienstbaar beheer;
15-02-77: verantwoordelijkheid voor de wereld;
22-03-77: zinvolle arbeid;
19-04-77: rechtvaardige verdeling van lasten;
24-05-77: aan u de keuze.
Deze bijeenkomsten welke worden georganiseerd door werkgroep III CDA-Oisterwijk zullen worden ingeleid en toegelicht door J.L. Schreuder, lid van het d.b. CDA-Oisterwijk.
Plaats: Dorpsheerberg
Tijd: 20.15 uur.
Toegang gratis.

Contributie-inning 1977 dezer dagen van start!

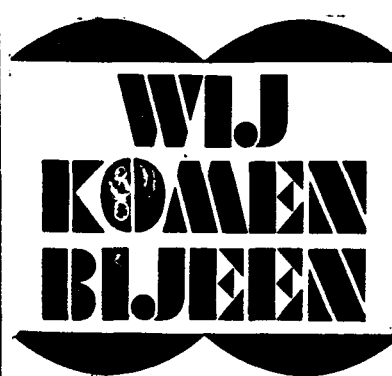
Medio december gaat de contributie voor het nieuwe boekjaar 1977 van start. Begin december zijn de acceptgirokaarten door het computercentrum aangemaakt, die, zo is de bedoeling, half december bij de leden zullen arriveren. Degenen die nog in 1976 hun contributie willen betalen kunnen dat dus nog doen. Overigens hopen wij dat veel partijleden ook dit jaar willen meewerken aan een vlot verloop van de contributiebetaling.

Viote afhandeling

Het streven is er op gericht omstreeks half februari de eerste ronde af te sluiten. Vorig jaar had omstreeks 65% van de leden hun geldelijke bijdrage voldaan. Hopelijk zal dit percentage ook dit jaar weer bereikt worden. Als de trend zich van de laatste jaren doorzet, komt er wellicht een nog hogere score uit de bus. Moge die lijn zich met uw medewerking voor 1977 ook dit keer doorzetten. De administratie van uw kiesvereniging en die van het partijbureau zijn met een viote afhandeling gebaat.

CDA-Vrouwenberaad Zeeland

CDA-Vrouwenberaad in Zeeland stelt zich ten doel politiek geïnteresseerde vrouwen (en er komen er gelukkig steeds meer) in Zeeland in het Christen Democratisch Appel de kans te geven om provinciaal en plaatselijk mee te werken en richting te geven aan het politieke gebeuren in de provincie Zeeland. Teneinde de inbreng van vrouwen in de politiek te vergroten en ze meer kansen te geven zullen door middel van

St. C. Oude Pekela

Op 5 januari 1977 zal staatssecretaris De Jong voor de ARP-Statencentrale Oude Pekela spreken over „Onderwijsproblematiek”. De avond vindt plaats in het „Geert Telsentrum” te Stadskanaal. Aanvang 20.00 uur.

CDA-congres Groningen

Het aangekondigde congres met als hoofdt thema „Arbeid” is verschoven naar 29 januari 1977. Aanmeldingen van vóór 6-11-76 worden beschouwd als zijnde gedaan voor de nieuwe datum. In Rondom & Ronduit van december nadere bijzonderheden.

K.V. H.I. Ambacht

De ARP- en CHU-kiesverenigingen te Hendrik Ido Ambacht organiseren op 10 december a.s. om 20.00 uur in zaal C van het dorps huis De Schoof aan de Graaf Willemlaan een vergadering. Spreker is het ARP-Tweede Kamerlid W. M. Schakel over „De positie van het CDA in het huidige politieke krachtenveld”.

Minister Lubbers voor CDA-Bussum

Op 13 december a.s. vindt de oprichtingsvergadering plaats van het CDA-verband Bussum in 't Spant te Bussum om 20.00 uur. Als spreker is uitgenodigd minister Lubbers.

K.C. Haarlem

De geplande vergadering van de ARP-kamercentrale Haarlem, welke op maandag 13 december 1976 zou worden gehouden, kan helaas niet doorgaan.

RADIO

De eerstvolgende radio-uitzending van de ARP is weer te beluisteren op zaterdag 11 december a.s., op Hilversum II van 18.20-18.30 uur.

Fraai geïllustreerde uitgave!

Historie AR-Partij in woord en beeld

De Stichting Kader- en Vormingswerk ARP publiceert onder de titel „Een kleine eeuw kleine luyden” een fraaie uitgave over de geschiedenis van de ARP. Dit met vele tientallen, vaak historisch bijzonder waardevolle foto's verlichte boek, dat ruim 130 pagina's telt, bevat artikelen van dr. D. Th. Kulper, dr. G. Puchinger, H. Algra, mr. A. B. Rooijen en drs. A. J. van Dijk.

Daarnaast waardevolle bijlagen die een overzicht geven van AR-minister-presidenten, bewindslieden, erelieden, partijvoorzitters, fractievoorzitters en tenslotte een zeteloverzicht.

U kunt dit boek bestellen door een bedrag van f 5,- over te maken op gironummer 89.67.3 t.n.v. ARP Stichting, Den Haag.

IN PRIMA BOTER EN KAAS
STEEDS DE BAAS
ALLE SOORTEN GROOT EN KLEIN
KOMEN UIT DE IJSEL- EN LEKSTREEK FIJN

A. van Houwelingen - Moordrecht

TELEFOON 305 (0 1827) WETERINGSTRAAT 4

FA. JAN DE MIK HARDINXVELD-GIESSENDAM

Aannemers van oeververdedigings-
werken - Griendhouhandel
Tel. 01846-2484 Hardinxveld-Giessendam

Alle textielgoederen,
bedden, dekens,
matrassen, complete
woninginrichting

Grootzand 14 - 38 - 42, SNEEK - Midstr. 114, JOURE

Drukkerij De Longte B.V.

Postbus 171 - Dordrecht - Tel. 078-3.43.22

Snelle offsetdrukkers
voor meerkleuren
reklamedrukwerk

**HUIZEN te koop gevr. en
aangeboden, ook in SPANJE**
HYPOTHEEK TOT 140% oud en nieuwbouw
Kostel. vrijbl. off. Geen afsl. prov. gratis advies
GELDLENING TOT f 500 000
Adv. en bemidd. ONROEREND GOED
Drs. J. A. Uding & Partn.
Fin. adv. en vastgoedcons. v. Maertlantlaan 7
Amersfoort. Telefoon 033-1.76.47 (4 lijnen)
Bijkant ● v.d. Heistlaan 39, H'sum, tel. 02150
1.32.87.

Welwezen met de sport

In deze vier pagina's tellende
boeiende krant komen aan de or-
de: sportnota Van Doorn, overheid
en sport, sportverwording, de chris-
telijke sportbeweging, sport en sa-
menleving, reclame in de sport.

Meewerkende auteurs: H. A. de
Boer, L. A. van Splunder, prof.
dr. I. A. Diepenhorst, W. F. H.
Grashoff, C. J. van Leeuwen en
G. J. Groenman.

De katern, die zich o.m. goed leent
voor discussie in groepen kost:

1 ex. f 0,75; 2 t/m 4 ex. f 0,60 per
ex.; 5 t/m 9 ex. f 0,50 per ex.; 10
t/m 24 ex. f 0,40 per ex.; 25 en
meer ex. f 0,30 per ex.

Bestellingen via postgiro 89673
t.n.v. A. R. Partijstichting, Den
Haag met vermelding van het ge-
wenste.

hypotheken

Denkt u aan een eigen huis?
Geld hoeft dan geen
struikelblok te zijn.

Een hypotheek van de Spaarbank
maakt 't u mogelijk. Er is óók

voor u een hypotheek,
aangepast aan uw
inkomsten tot 100%

Laat u uitgebreid adviseren
door de

**SPAARBANK
GRONINGEN**

EIGEN HAARD
Tel. 050-127902
127687

Handel in buizen (diverse maten) NIEUW IJZER,
zoals platen, hoek- en balkijzer
RIJPLATEN in diverse maten

STOLK'S Handelsonderneming B.V.

Postbus 1, H. I ambacht
afd.: Sloperij, Veersedijk 223, tel. 078-2.80.00
Afd. Bruikbare materialen, Veersedijk 11,
tel. (01858) 2024 en 5025.

A. BAARS Azn.

Exploitatie van baggermaterieel B.V.

VERKOOP EN VERHUUR

Telefoon (0 1840) - 5566
Postbus 70, Sliedrecht.

Scheepswerf A. BAARS Azn. B.V.

SLIEDRECHT
Telefoon (0 1840) - 5566
NIEUWBOUW EN REPARATIE

FA. J. A. VISSCHER & ZOON

DE NIEUWESLUIS 5 - ZWARTSLUIS
buiten kantooruren: 05208-1259-1546
Telefoon kantoor: 05208-2120
werkplaatsen: 05208-1259

Directieboten - Sleepvletten -
Dekschuiten

FIRMA DE REK EN HORSMAN

Fabriek van Scheepslieren

DORPSSTRAAT 102 - TEL. 0 1894-218
OUDERKERK AAN DEN IJSEL

UIT ONZE BOUW- EN AANNEMERSWERELD

SYSTEEMBOUW VERMEULEN B.V. MILL
Industrieterrein Postbus 3 tel. 08859-1024

Systeembouw (Permanent en Semi Permanent)
Systeembungalows, Scholen, Kantoren, Houten ga-
rages, Bedrijfschuren en loodsen. etc.

In de Noordoostpolder en
Oostelijk Flevoland

AANNEMERSBEDRIJF

N.V. GEBR. SALVERDA

T HARDE BOVENWEG 7 TELEFOON 0 5255-1669

DROOG HOUT

SPECIALITEIT: GEWATERD IEPEEN, VERDER
BEUKEN, ESSEN, LINDEN, KERSEN, EIKEN EN
PEREN. Incomplete bollen en plaathout. Contant 1%

N.V. Hard- en Zachthout
Import Mij.

LOENEN (VELUWE) - TELEFOON 05765-212

SCHULING INDUSTRIE TECHNIEK BV

BINNENHAVENSTRAAT 20
HENGELO-O.
POSTBUS 52 TEL. 0 5400-1.56.00

Schimmelpenninck
V.S.O.P.
Het Rijkse Roken

WAG

NEDERLANDSE GEDACHTEN

weekblad van de anti-revolutionaire partij

32e jaargang - nr. 51 18 december

CDA-congres

Uitvoerig wordt aandacht besteed aan het tweede CDA-congres, dat aan het einde van de vorige week in Den Haag is gehouden. Verslagen, beschouwingen en foto's willen de lezers een indruk geven van het tweedaagse samenzijn van de honderden congresgangers, afgevaardigden van KVP, ARP, CHU en de rechtstreekse leden van het CDA. De redacties van „Politiek Nieuws” (het ledenblad van de KVP), van „Nederlandse Gedachten”/„AR-post” (het ledenblad van de ARP) en van „de Nederlander” (het ledencontactblad van de CHU) hebben bij de verzorging van de berichtgeving over het CDA-congres eendrachtig samengewerkt. Alles, wat in dit blad te lezen valt met betrekking tot het Haagse congres, staat ook in de bladen van de CDA-partners.

CDA-lijsttrekker Van Agt:

„Wij maken geen buigingen naar links of rechts”

Door H. van Spanning

„Wij maken geen buigingen naar links of naar rechts. Wij laten ons ook geen plaats wijzen tussen dat links en dat rechts. Van het aflaggen van een intentieverklaring kan onder de omstandigheden van nu geen sprake zijn. De VVD vraagt er niet om. De PvdA moet eerst maar met zichzelf in het reine komen, over de vraag in welke mate zij zich bij de vorming van een kabinet wil voegen naar de verkiezingsuitslag. En dan zien we wel nader.

Wat ons boven alles gaat dat is de uitvoering, voor zover mogelijk, van ons program in de komende periode, en van de idealen waaraan dat document gestalte geeft. Het CDA heeft zijn eigen karakter en zijn eigen profiel”. Aldus mr. Dries van Agt in zijn rede op het CDA-congres, waar hij onder luide toejuichingen het lijsttrekkerschap voor het CDA aanvaardde.

Matiging

Van Agt besteedde in deze rede veel aandacht aan de problematiek van de werkloosheid. We moeten onze aandacht en bezorgdheid richten op de immateriële schade die de werklozen wordt aangedaan omdat zij zich als overbodig in het maatschappelijk proces beschouwen. Dit geldt speciaal voor het grote aantal jongeren dat na het verlaten van de school geen baan kan vinden.

Zowel in de sector van de collectieve als van de particuliere uitgaven is dringend matiging nodig. Het is een steeds klemmender vraag of de 1%-operatie zal slagen. Dit zal zeker niet lukken als bij de betrokken politieke groeperingen de bereidheid ontbreekt een redelijk aandeel te nemen in de daarvoor te brengen offers. Spreker constateerde dat het door het kabinet aangekondigde 1%-bezuinigingsbeleid eigenlijk alleen door de christen-democratische fracties voluit constructief benaderd is. Zij hebben van het begin af erop aangedrongen de voor dit beleid noodzakelijke ingrepen met spoed te verrichten, op voorwaarde dat de daartoe te nemen maatregelen een redelijke spreiding van offers zouden bevatten. Medewerking geven aan zo'n beleid van versobering maakt niet populair; maar voor het voorschotelen van leuke dingen voor de mensen is het

CDA-lijsttrekker Dries van Agt tijdens het uitspreken van zijn aanvaardingsrede.

nu de tijd niet. Naast het scheppen van een zo groot mogelijk aantal arbeidsplaatsen is het minstens van zo grote betekenis de kwaliteit van de beschikbare arbeid te verbeteren. Op korte termijn zijn de mogelijkheden om veranderingen te brengen in de aard van het te verrichten werk nog beperkt. Veel meer is op korte termijn te bereiken door verruiming van inspraak en samenspraak; medezeggenschap en mede-verantwoordelijkheid. Wij streven met volle overtuiging naar verruiming van de bevoegdheden van de ondernemingsraad. Die raad is in onze visie een onderdeel van de onderneming als werkgemeenschap van mensen die arbeid, beheer en kapitaal hebben samengebracht. Aan een overeenkomstig die visie functionerende ondernemingsraad, die dus in verantwoordelijkheid voor de onderneming deelt willen wij, aldus Van Agt, fikse bevoegdheden toegekend zien.

Tot die bevoegdheden behoort het op gelijke voet met de aandeelhouders mee te beslissen over de samenstelling van de raad van commissarissen in grotere ondernemingen.

Ontwikkelingshulp

Sprekend over de ethiek van de inkomensverdeling beklemtoonde de CDA-lijsttrekker de aandacht voor de ontwikkelingslanden. Wij zouden ons er voor moeten schamen te bekvechten over onze economische problemen en vertraging van de groei van onze welvaart, zolang op veel plaatsen elders in de wereld mensen bezwijken van honger. Wanneer de Heer, die ons deze aarde heeft toevertrouwd om deze als goede rentmeesters te beheren in dienstbaarheid aan elkaar, ons daarover ter verantwoording zal roepen, zullen we ons niet kunnen kwijten met een beroep op de anderhalf procent van ons nationale inkomen, die wij afstaan

tegenover de achtennegentig en halve procent die we voor onze eigen gemakken reserveren. Aandacht en meer dan dat, actie mag van ons worden verwacht wanneer we vernemen dat waar ook ter wereld de rechten van de mens geschonden of vertrapt worden. Spreker veroordeelde de dwang tot apartheid in Zuid-Afrika; de knevelarij in de Sovjet Unie en de uitbuiting in vele landen van Latijns Amerika. De fundamentele rechten en vrijheden van de mens zijn in de westerse democratieën veilig. Dat moet zo blijven. Daartoe is een krachtige defensie nodig. Het pleidooi voor een doelmatig bewerkte defensie-apparaat voeren wij met een bezwaard gemoed. Een afschuwelijk dilemma maar we mogen het niet ontlopen. Alleen een Atlantisch bondgenootschap dat ontzag afdwingt

Volg op pag. 2

**H. R. van Triest
B.V.**

Hoogeveen

Al 20 jaar een
krachtige schakel bij
aan- en verkoop van
ruwveevoer.

DEZE WEEK
IN WAG:

Verslaggeving CDA-congres pag. 1, 2, 5, 6, 7, 8, 9
Samenvatting rede Van Agt pag. 1, 2
Verslag G. J. Brinkman pag. 5
Verslag F. J. van der Heyden pag. 5, 6
Samenvatting rede Goudzwaard pag. 6
Samenvatting rede Steenkamp pag. 7
Samenvatting rede Tindemans pag. 7
CDA-congres in beeld pag. 8
Unesco-konferentie pag. 4
Uit de Arjos pag. 9
Van de partij pag. 11.

Een staatsman ter navolging

Groen van Prinsterer herdacht (1876-1976)

Onlangs verscheen een bijzonder boek, gewijd aan de 100ste sterfdag van de 19e-eeuwse staatsman Groen van Prinsterer, getiteld: „Een staatsman ter navolging”. In dit boek wordt zijn betekenis voor staat, school, kerk en maatschappij door een dertigtal vooraanstaande theologen, geschiedkundigen, politici en kerkhistorici, belicht.

Enkele van de auteurs: H. Algra, mr. A. M. Donner, dr. G. Puchinger, dr. W. Drees sr., mr. W. Aantjes en mr. H. K. J. Beernink.

Prijs: f13,50. Stort verschuldigd bedrag op giro 89673, t.n.v. AR Partijstichting, Den Haag, m.v.v. titel en aantal.

W. Smeenk & Zonen
VLEUGELS, PIANO'S,
ORGELS
OVERTOOM 174
TEL. 020-18.51.51
AMSTERDAM

Contributie 1977 volgende week van start!

Het is de bedoeling dat deze week de acceptgirokaarten voor 1977 bij de leden arriveren. Op pag. 11 leest u hierover meer. Wij vertrouwen op een vlotte medewerking van de leden.

IN OGENSCHOUW

Van spijststemmers tot CDA en daarna

Er waren heel wat deelnemers aan het CDA-congres die vele jaren geleden op een ander congres in Scheveningen te vinden waren. Dat was een congres dat zelf ook alweer een voorgeschiedenis had. In februari a.s. is het tien jaar geleden dat er verkiezingen werden gehouden. Die waren nodig door de gebeurtenissen die zich hadden afgespeeld in de zogenaamde nacht van Schmelzer. Na die verkiezingen tekende zich al spoedig af dat er een kabinet van confessionelen en VVD gevormd zou gaan worden, een kabinet waarin ook de ARP zitting zou hebben. Dit ondanks het feit dat de gang van zaken in de nacht van Schmelzer bepaald niet de instemming van de ARP had gehad, en ondanks het feit dat bij velen in de ARP de indruk was gewekt dat de hervormingsgezinde koers die door het

kabinet Cals was ingezet, zou worden voortgezet.

Spijststemmers en Christen-radicalen

Een aantal jonge Anti-revolutionairen was daardoor zeer teleurgesteld. De groep van „spijststemmers“ ontstond en trad voor het voetlicht. Spoedig daarna ontstond, samen met gelijkgezinde groepen in CHU en KVP, de groepering die zich christen-radicaal noemde. In november 1967 werd het program-congres van de werkgroep van Christen-Radicalen te Scheveningen gehouden. Enige tijd later ging de groepering uiteen in enerzijds degenen die de PPR in het leven riepen en anderzijds in groepen die actief

probeerden het beleid in hun eigen partij om te buigen. Van deze laatste categorie waren er nu bijna tien jaar later nogal wat in Den Haag op het CDA-congres aanwezig. De meesten zijn duidelijk een dagje ouder geworden, met uitzondering van de voorzitter van het Scheveningse Congres aan wie het klimmen der jaren althans uiterlijk voorbij lijkt te gaan: onze AR-minister van Binnenlandse Zaken, de Gaay Fortman.

Niet een negatieve binding

Het was niet alleen een negatieve overweging – onvrede met de gang van zaken – die de radicalen bond. Het was veeleer „de overtuiging dat het Evangelie niet slechts een belofte heeft voor de individuele mens, maar dat het reinigend en vernieuwend ook de structuren van deze wereld aangrijpt“, aldus de congres-voorzitter (bundel „Christen-Radicaal“, blz. 10). Met dit positieve uitgangspunt trachtten zij tot een concreet programma te komen. Wie de koers en de benadering van de politiek door de ARP van de laatste jaren heeft gevolgd en enigszins vertrouwd is met de wijze van denken van de radicalen van destijds, zal het weinig verwondering hebben gewekt dat binnen de ARP al geruime tijd niets meer wordt vernomen van radicalen in enigerlei georganiseerde vorm. De profilering van de ARP zoals die zich geleidelijk heeft voltrokken, vooral de laatste jaren bij monde van Aantjes, kon niet anders dan de hartelijke instemming van de

christen-radicalen hebben, zodat hun reden van bestaan was komen te vervallen.

Oude koelen?

Heeft het zin om deze oude koelen uit de sloot te halen? Wel degelijk. In mei 1977, tien jaar na het ontstaan van de spijststemmers zijn er weer verkiezingen, en intussen is er heel wat veranderd. Opnieuw worden er op het ogenblik verwachtingen gewekt. Er is een gloednieuw CDA dat zal moeten laten zien wat het waard is. Wat gaat het CDA doen met zijn programma dat als een eigen koers en als hervormingsgezind wordt gepresenteerd, en dat niet ten onrechte. Zal het CDA die eigenstandigheid weten te bewaren en aandacht weten te behouden voor de reinigende en vernieuwende kracht van het Evangelie ook ten aanzien van de structuren van deze wereld en niet alleen ten aanzien van de individuele mens? Zal het etisch reveil meer inhouden dan in de tijd van Groen van Prinsterer mogelijk was? Blijven solidariteit en broederschap hun betekenis behouden wanneer de gevolgen daarvan in eigen vlees snijden? Wanneer in het voorgaande de geschiedenis van de spijststemmers wordt opgehaald is dat niet een kwestie van oude koelen uit de sloot halen. Zeker niet in een tijd waarin zelfs premier Den Uyl begint te krijgen voor diegenen die in een tijd van verandering en hervorming het gevoel krijgen dat al hun zekerheden verloren gaan. Hat

verlangen naar de rustige tijden van weleer groeit uit tot nostalgie. Omdat men een aantal jaren geleden misschien beducht moest zijn voor een al te grote voortvarendheid bij het toepassen van hervormingen, is het op het ogenblik niet zo moeilijk de kiezersgunst te verwerven door er de nadruk op te leggen dat het lijntje niet mag breken en het dus wat kalmer aan moet gaan. Natuurlijk is het waar dat niet elke verandering een verbetering is. En natuurlijk is overhaasting af te keuren. De enkele discussie is echter al waardevol. Zou, bijvoorbeeld, ook zonder de bijna overactieve Van Kemenade het bijzonder onderzocht worden zijn van zijn roeping?

Gewekte verwachtingen honoreren

Het CDA zal ook na de verkiezingen open moeten blijven staan voor de belangrijke richtinggevende kracht van het Evangelie, ook al leidt dat weleens tot een minder grote kiezersgunst, want het zal altijd vermeende zekerheden ondergraven. Het CDA zal niet, aansluitend bij de sfeer van nostalgie van het ogenblik, de indruk mogen wekken dat de tijden van voorheen weer zijn aangebroken. Daar geeft het programma geen aanleiding toe, en daarvoor is het ook niet opgericht. Het CDA heeft andere verwachtingen gewekt, en het zal die moeten waarmaken. Eén keer spijststemmers is genoeg.

C.v.d.W.

Matiging noodzaak voor werkloosheidsbestrijding

Vervolg van pag. 1

kan in de moeizame onderhandelingen met het Oostblok, over ontwapening en beheersing van de wapeningsresultaten bereiken waarmee de volken in dit continent; ook welke in onvrijheid moeten leven, gediend zijn.

Eén land heeft op onze bijzondere aandacht aanspraak, omdat het voor wie de Bijbel eerbiedigt een unieke betekenis heeft. Israël; een broeder in het nauw die wij onder geen beding mogen verlaten.

Solidariteit

Het CDA wil aldus Van Agt, solidariteit nastreven met mensen en volkeren buiten onze grenzen maar ook met allen in onze eigen samenleving die zwak, kwetsbaar of weerloos zijn. Het CDA vraagt eerbied voor het leven, ongeacht het stadium van zijn ontwikkeling voor of nadat het zijn intrede in deze wereld heeft gedaan. De zwakken in onze samenleving zijn de zeer velen die eenzaam en onopgemerkt blijven temidden van al onze tijdrovende bezigheden. De bejaarden vooral; voorts de mensen die niet meer tegen de problemen zijn bestand en behoeft hebben aan diensten die een met

voldoende mensen en middelen bewerkte geestelijke gezondheidszorg hun bieden. Dat zijn ook de verslaafden aan slopende drugs. Zij hebben onze zorg nodig en de handelaren, die hen in nood brachten de strengste straffen.

Het CDA beschouwt het gezin als de waardevolste samenlevingsvorm. Niet alle gezinnen deugen; er zijn goede en slechte. Maar wij blijven ook in deze tijd, waarin huwelijk en gezin het mikpunt zijn van veel schampereid en verguizing overtuigde verdedigers van de betekenis van het gezin. De CDA-lijsttrekker onderstreepte de betekenis die het CDA hecht aan het bijzonder onderwijs. Het particulier initiatief moet in het onderwijs maar ook op het bredere gebied van de welzijnszorg, inclusief de gezondheidszorg, uiteraard binnen redelijke grenzen, geëerbiedigd blijven. In een verantwoordelijke maatschappij als waarvoor het CDA zich inzet vormt dit een wezenlijk bestanddeel.

Geen machtsconcentratie

Van Agt waarschuwt tegen de in andere kringen levende gedachte dat de oplossing van de maatschappelijke en

CDA-voorzitter Piet Steenkamp complimenteert de lijsttrekker met zijn toespraak

menseelijke problemen primair van de overheid moet komen. Deze opvatting doet de menseelijke verantwoordelijkheid

vervagen. Het kan bovendien leiden tot een ongewenste concentratie van macht bij de overheid.

Borstbeeld Gerbrandy in Tweede Kamer

Op 14 oktober 1976 onthulde Koningin Juliana in Sneek een standbeeld van de Nederlandse minister-president in oorlogstijd, prof. mr. P.S. Gerbrandy.

Een nationaal monument, een nationale figuur waardig. De partijraad van de ARP besloot op 13 november te bewerkstelligen, dat in de Tweede Kamer een borstbeeld van Gerbrandy wordt geplaatst. Daar staan reeds beelden van tal van nationaal Nederlandse politici als Thorbecke, Groen van Prinsterer, Troelstra, Nolens, Johan de Wit, De Savornin Lohman, Schaepman, enz. Het AR-partijbestuur deed dit voorstel, dat door de partijraad met instemming werd begroet, omdat het meent, dat langs die weg de nagedachtenis van een groot Nederlander kan worden gediend.

Onder zeer moeilijke omstandigheden gaf

hij leiding aan de Nederlandse regering in ballingschap.

Een parlement kon niet meer functioneren. Het was Gerbrandy's rotsvaste overtuiging dat een volk in vrijheid moet kunnen beslissen voor wat wel of niet moet gebeuren. Een parlementaire democratie is daarvoor onmisbaar.

Bijdrage

Een borstbeeld van Gerbrandy in de Tweede Kamer is ook een symbool van Nederlands strijd tegen tirannie en onderdrukking.

Om dat mogelijk te maken roepen wij u op een bijdrage voor het borstbeeld over te maken op giro 89673 t.n.v. ARP, Den Haag; onder vermelding „borstbeeld Gerbrandy“.

Abortus

De Eerste Kamer heeft met een nog verrassende meerderheid het PvdA/VVD-wetsontwerp inzake abortus verworpen.

Hieruit blijkt weer hoe de dingen geheel anders kunnen verlopen dan werd verwacht. Het was dan ook beter geweest de kwestie van het zgn. Contraseign (het ondertekenen door de minister van Justitie) te laten rusten tot definitief door het parlement was beslist. Zowel indicaties over het wel of niet contrasigneren als discussies over de politieke gevolgen van een eventueel niet contrasigneren zijn voorbarig geweest en hebben de politieke verhoudingen onnodig ongunstig beïnvloed.

Voor het resultaat van de stemming in de Eerste Kamer zijn wij dankbaar. Allereerst voor de zaak zelf, want het ging om een verwerpelijk voorstel. Verder zijn wij ook dankbaar voor Van Agt, aan wie een beslissing is bespaard gebleven, waarbij zijn eigen geweten en

zijn verantwoordelijkheid voor de bij de formatie gemaakte afspraken met elkaar in konflikt dreigden te komen. Het zou mij niet verwonderen als ook de minister-president in stilte opgelucht herademt.

De PvdA heeft loon naar werken gekregen. De manier, waarop zij geprobeerd heeft in de strijd met de bij de formatie met ARP en KVP gemaakte afspraken ondershands met de VVD een verbond te sluiten, verdiende deze mislukking. De uitbarstingen van verontwaardiging aan het adres van de VVD zijn in dit licht dan ook nogal twijfelachtig.

Bij de VVD betekent de uitslag een grote politieke nederlaag voor de politieke leider Wiegels. Het initiatiefontwerp van zijn eigen Tweede Kamerfractie struikelde juist op de houding van de VVD Eerste Kamerfractie. Een politiek feit van belang. Wiegels is nu wel de laatstaangewezen om alle partijen op te roepen gezamenlijk om de tafel te gaan zitten.

De CDA-partijen hebben in de gehele parlementaire behandeling zowel in de Tweede als in de Eerste Kamer een consistent beleid gevoerd.

De voldoening over het verwerpen van het PvdA/VVD ontwerp mag ons niet doen vergeten, dat ook het CDA een vernieuwing van de bestaande wetgeving noodzakelijk acht. Het zou geheel onjuist zijn nu te menen dat met een fors politiek optreden op basis van de bestaande wetgeving een aanvaardbare oplossing van een vaak geweldig menseelijk probleem zou zijn te bereiken.

De oplossing van het probleem ligt nu weer op de tafel waar zij thuis hoort: die van de regering. Het nieuw te vormen kabinet zal er niet aan kunnen ontkomen bij de formatie een regeling te treffen. Daarmee wordt het gevaar levensgroot, dat de abortuskwestie een der hoofdpunten in de verkiezingsstrijd wordt. Dit mag in geen geval gebeuren. Verkiezingen mogen niet worden uitgevochten over de ruggen van het nog niet eens geboren leven. Het zal zeer veel zelfbeheersing van de partijen vragen die terughoudendheid te betrachten.

Moge het CDA daarin een voorbeeld voor de anderen zijn en zich daarin zijn evangelisch karakter waardig tonen.

Aantjes

VERPLAATSBARE HOUTEN GEBOUWEN

directie- en schaftketen
scholen en
kerken
directie- en
schart-
wagens
etc.

HAHBO
HOUTBOUW
HARDINXVELD

tel. Giessendam-Hardinxveld 3888

LIJSTTREKKER

Met verwachting is uitgezien naar het optreden van de lijsttrekker van het CDA mr. A. A. M. van Agt. De bevestiging van de beslissing van bestuur en partijraden c.q. unieraad t.a.v. de lijsttrekker was grandioos. De rede van de lijsttrekker stond op een hoog niveau en markeerde de belangrijke elementen, die in de campagne voor het CDA van belang zijn. Wie bevreesd was voor de profilering van het CDA zal blij verrast zijn door toon en inhoud van Van Agt's rede. Wie van de tegenpartij hoopte, dat de lijsttrekker een kleurloos en algemeen verhaal zou houden vol gemeenplaatsen zal pijnlijk verrast zijn. De lijsttrekker van het CDA heeft zijn visitekaartje afgegeven en de eigen positie van het CDA duidelijk onderstreept.

CONGRES EN CAMPAGNE

Het CDA heeft een geslaagd verkiezingscongres gehouden. Met groot enthousiasme en zelfvertrouwen is het signaal gegeven voor de

activiteiten in het komende jaar. Goede redevoeringen, goede discussies en als regel goede beslissingen kenmerken het congres. Een enkele schoonheidsfout vermog het enthousiasme niet te verminderen. De ruim 1.500 aanwezigen hebben ondubbelzinnig laten blijken, dat zij met elkaar de handen uit de mouwen willen steken om gezamenlijk een verkiezingscampagne te gaan voeren. Van het CDA-congres kan een goede stimulans uitgaan naar al die plaatsen waar nog geen plaatselijk CDA-verkiezingsteam is gevormd. Een verkiezingscampagne kan niet slagen op basis van een congres, maar op basis van de activiteiten in iedere plaats. Het congres heeft de juiste toon gezet om duidelijk te maken waar het CDA staat en waar het CDA naar toe wil.

Intentieverklaring

Van het afleggen van een Intentieverklaring kan onder de omstandigheden van nu geen sprake zijn, aldus Van Agt op het CDA-congres. Een gedateerde verklaring die aan duidelijkheid niets te wensen overlaat. De punten zijn overeengekomen, dat nader zal worden of er een intentieverklaring zal komen. In CDA-kring bestaat er

overeenstemming over, dat het punt op dit moment niet aan de orde is en ook niet aan de orde kan zijn. Het is opmerkelijk, dat het Algemeen Dagblad dit standpunt heeft geïnterpreteerd als een bewijs voor de stelling, dat het CDA zich in het midden bevindt tussen liberalen en socialist. De wens is hierbij de vader van de gedachte.

Wie het program van het CDA bestudeert en wie de redevoering van Van Agt - trouwens ook de andere verhalen - analyseert, die kan tot geen andere conclusie komen, dan dat het CDA geen vrede heeft met de huidige maatschappij.

Het CDA heeft een eigen visie op mens en wereld, die het CDA er toe brengt te kiezen voor een maatschappij, waar mensen tot hun recht kunnen komen.

Een vertaling daarvan alsof het CDA

een middenweg voorstaat tussen liberalen en socialisten maakt zich schuldig aan een onverantwoorde versimpeling.

Europese Volkspartij

De Europese Volkspartij, federatie van christen-democraten binnen de Europese Gemeenschap, wordt in onze kring kritisch bezien. De opvattingen binnen de christen-democratische partijen lopen nogal uiteen. Sommige van deze partijen verkondigen soms opvattingen, die wij bepaald niet tot de onze maken. Er heerst bezorgdheid over de ontwikkeling van de Europese Volkspartij.

Die bezorgdheid is zaterdag op het CDA-congres verminderd door het uitnemende betoog over de doelstellingen van de christen-democratie in Europees perspectief van de Belgische minister-president Tindemans.

In hetgeen hij naar voren bracht herkennen wij onze eigen doelstellingen.

Een Europese Volkspartij, die zich als federatie van christen-democraten in deze richting ontwikkelt kan ons vertrouwen hebben.

Het gerucht

In de kranten stond al weer een gerucht. Met de kennelijke bedoeling wantrouwen te zaaien in de CDA-gelederen. „De KVP heeft haar wantrouwen in minister Westerterp uitgesproken want hij staat niet op de landelijke CDA-verkiezingslijst.” Het verhaal is gewoon niet waar. Westerterp is altijd via de regionale Brabantse lijst in de Kamer gekozen. Er was op de landelijke lijst zo weinig ruimte dat de lijst voor Westerterp vanuit het verleden beter kon worden voortgezet. Wij zijn niet van plan aan al dit soort „kwaadsprekerij” in het vervolg aandacht te schenken. Men zij in onze kring op z'n hoede voor dit soort dingen.

Misselijk

Als studenten - in dit geval aan de Rijksakademie voor beeldende kunsten - willen protesteren tegen een beslissing van de minister is dat hun zaak, hun goed recht. Maar als zij zich verlagen door potten verf over de minister uit te gieten en de minister opzettelijk confronteren met een instelling van levend vrouwelijk naakt in de hal van de akademie, is er geen enkele reden enige waarde te hechten aan dat protest.

VAN TOT U

Het congres en de reacties

Het doet mij deugd dat ik collega Van Thijn van de PvdA enige opluchting kan verschaffen. Hij heeft er in zijn commentaar naar aanleiding van het CDA congres namelijk zijn droefheid over uitgesproken dat „Aantjes het onderspit gedolven”.

Weinu, die droefheid is ten onrechte. Ik voor mij heb het gevoel, dat hem tot zijn droeve uitspraak aanleiding gaf, althans in het minst niet. Integendeel, er zijn vele aspecten aan het CDA congres die mij tot voldoening en soms zelfs tot vreugde stemmen.

Verschil in overeenstemming

Nu begrijp ik wel dat sommige dingen die mij voldoening geven Van Thijn tot teleurstelling aanleiding geven, maar de afstand tussen Van Thijn en Aantjes is nu eenmaal gelijk aan de afstand tussen PvdA en CDA. Als Van Thijn dit uit het oog zou verliezen zou hij een politiek fundamentele waarnemingsfout van de eerste orde maken. Daartegenover zijn er echter ook dingen die ons beiden gelijklijk tot voldoening moeten kunnen strekken. In een situatie van uitsluitend minderheidspartijen, waar ieder dezer partijen op samenwerking met een der andere is aangewezen, is het noodzakelijk deze zaken niet uit het oog te verliezen. De kernvraag is dan ook niet hoe groot de verschillen zijn en hoe groot de overeenstemming is, maar in hoeverre verschillen en overeenstemming samen

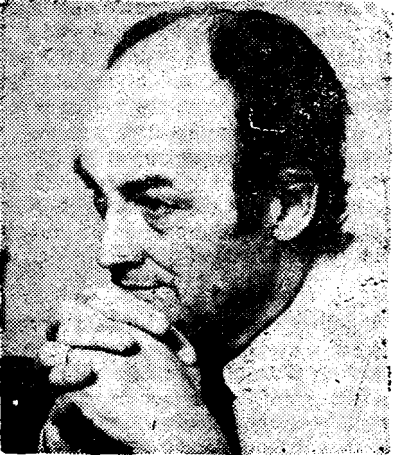
een samenwerking voor de hand liggend, mogelijk, moeilijk dan wel onwaarschijnlijk maken.

PPAC-advies

Formeel waren de voornaamste taken van het congres het vaststellen van het verkiezingsprogramma, het aanwijzen van de lijsttrekker en het bespreken van het PPAC-advies. Het PPAC-advies was voorzien van een oordeel van het CDA bestuur dat op een aantal belangrijke politieke punten zeer kritisch was. Dit gold o.a. voor de passage over een vermogensaanwasdeling, over de ondernemingsraden en over de samenstelling van de raad van commissarissen. Hoewel het PPAC-advies formeel voor kennisgeving werd aangenomen, gaf de discussie geen aanleiding te veronderstellen dat het congres het oordeel van het CDA bestuur niet zou delen. Integendeel, de daarin vervatte kritiek bleek kennelijk in het algemeen ook bij het congres weerklank te vinden.

Program

Bij de behandeling van het ontwerp-verkiezingsprogramma was vooral van belang welk tot een aantal amendementen van grote politieke betekenis zou ondergaan. Met name gold dit voor het drug-beleid (het onder de strafwetgeving brengen niet alleen van handel maar ook van gebruik en het laten vervallen van het onderscheid tussen hard drugs en soft drugs), de samenstelling van de raad van commissarissen (geen 1/3 - 1/3 1/5 verhouding) de vermogensaanwasdeling (afwijzing van de gedachte) het ontwikkelingsbeleid (op politieke gronden geen hulp aan landen als Cuba), de positie van Israël (schrapping

van de paragraaf over het Midden-Oosten). Het lot van deze amendementen zou in belangrijke mate de kleur van het totale programma bepalen. Weinu, op al deze punten heeft het congres in soms zelfs overweldigende meerderheid de amendementen verworpen en het ontwerp-Goudzwaard gesteund. Ongetwijfeld staan daar tegenover ook minder goede beslissingen, zoals ten aanzien van de relatieve positie van de ambtenaren en de verhouding tussen kinderbijslag en gezinsinkomen (dit laatste artikel zal bij sommigen zeker aanleiding geven tot een voorbehoud bij de aanvaarding van een Kamerkandidatuur). Het totaalbeeld is echter overwegend positief.

Rede lijsttrekker

De rede van de lijsttrekker sloot in haar politieke toonzetting sterk aan bij de geest van het programma: onvrede met de huidige maatschappij; keus voor verandering door overtuiging in plaats van door geweld en konflikt; (behoudens in zeer urgente en schrijnende gevallen); pleidooi voor meer spreiding van zeggenschap; meer controle op multinationale ondernemingen; ondersteuning van de programparagraaf over de raad van commissarissen; opkomen voor een nieuw arbeidsethos; onderscheid tussen hard drugs en soft drugs en tussen handel en gebruik; waardering voor het werk van Amnesty International; krachtig opkomen voor ontwikkelingshulp, juist bij moeilijker economische omstandigheden; een oprecht warm woord voor Israël. Opvallend in de rede van Van Agt was voorts dat hij op geen enkele wijze afstand nam van het mede voor zijn verantwoordelijkheid komende gevoerde kabinetsbeleid; en dat ieder spoor van een aanval op Den Uyl persoonlijk ontbrak. De eigen profilering van het CDA door zijn lijststaanvoerder, de loyaliteit aan het kabinet door zijn informateur, en de verantwoordelijkheid voor het kabinetsbeleid van de vice-premier waren aldus op een geloofwaardige wijze in de rede verenigd.

Reacties

In het licht van dit alles is de reactie van

de VVD-woordvoerder, dat de rede van Van Agt niet het uitzicht opent op een CDA/VVD-kabinet niet zo vreemd. Wel vreemd daarentegen is het commentaar van de partijvoorzitter van de PvdA len van den Heuvel, (wier aanwezigheid als enige niet-geestverwante partijvoorzitter gedurende het congres overigens zeer te waarderen valt) en van de fractievoorzitter van de PvdA Ed van Thijn. Van Thijn sprak van „stokoude politiek”, mevrouw Van den Heuvel van een CDA, „waarvan je niet weet waaraan je toe bent”. Niet dat hun reacties voor ons zo bepalend zijn. Voor ons is uiteraard primair of wij onszelf in de opstelling van het CDA herkennen, niet hoe politieke tegenstanders erover oordelen. Met het oog op de samenwerkingsmogelijkheden zijn hun reacties echter ook niet van onbelang. Weinu, die reacties ziende vraag ik mij in gemoede af of hier nu van onwil dan wel van onmacht door verbinding om een reëel oordeel te vellen sprake is. Het is eenvoudig van een verbijsterende hoogmoed zoals de PvdA zichzelf tot norm stelt en anderen aan zichzelf afmeet. De loyaliteit aan het kabinet en het kabinetsbeleid, de samenstelling van de top van de CDA-lijst, de profilering door het programma en door de lijststaanvoerder, dit alles telt blijkbaar niet zolang niet wordt gekozen voor de PvdA zelf, ongeacht hoe deze reilt en zeilt, ongeacht in welk een interne discussie en tweespalt deze verkeert. Daarom zij nog eens in alle duidelijkheid gezegd dat wij niet wensen te kiezen voor PvdA of VVD. Of, om het met Van Agt te zeggen, dat wij niet buigen naar dit links noch naar dit rechts. Een andere partij is ons criterium niet. Wij kiezen voor een norm en een beleid. En een voorkeur voor samenwerking zal daardoor en door niets anders worden bepaald.

Intentieverklaring

Daarvoor is echter wel inzicht nodig in wat andere partijen zien en willen. Dit nu is met name ten aanzien van de PvdA vandaag nog zeer onduidelijk. Vandaar dat Van Agt uitdrukkelijk zei dat „onder de omstandigheden van nu” van het afleggen van een intentieverklaring geen sprake kan zijn. Als len van den Heuvel echter deze zinsnede niet plaatst in het licht van de gehele rede, haar bovendien in de voor haar partij meest ongunstige zin uitlegt, en dan uitsluitend daarop haar oordeel baseert, dan is mijn konklusie dat het haar blijkbaar minder gaat om de keuze voor een beleid dan om de keuze voor haar partij, met andere woorden meer om de macht dan om de overeenstemming. Van Thijn gaat kennelijk van dezelfde gedachtingang uit als hij op de dag van het congres op hoge toon de aanvaarding van vier hervormingsvoorstellen als „keiharde

eis” stelt. Alsof het kabinet en de PvdA synoniem zijn (een denkfout die overigens ook door sommige christen-democraten wordt gemaakt). Alsof de meeste van deze wetsontwerpen niet overwegend de handtekening van de christen-democratische bewindslieden dragen. Alsof het voldoen aan eisen van de PvdA en niet het in samenwerking tot stand brengen van vernieuwingen de kracht van het kabinetsbeleid is. Het zou overigens geen kwaad kunnen als de PvdA in deze dagen ook op de samenhang tussen de hervormingsvoorstellen en de ombuigingsvoornemens de nadruk zou leggen. Die samenhang is er naar beide kanten! De PvdA doet in deze dagen achter de schermen haar uiterste best om tot een compromis met de PPR te komen, die het mogelijk moet maken tot de „uitbreiding van Almelo” te geraken zonder een politieke crisis. Dit betekent dat de PPR uitmaakt onder welke voorwaarden zij bereid is aan dit besluit mee te werken (en er naar buiten natuurlijk op de gebruikelijke tweeslachtige manier afstand van te blijven nemen). Zulk een compromis wordt dan het gezamenlijke standpunt van de progressieven in het kabinet. Al eerder heb ik gezegd op zichzelf de loyaliteit te kunnen waarderen die de PvdA aan haar bondgenoot de PPR bewijst. De vraag waar daarvan de grenzen liggen en of er eigenlijk wel grenzen aan gesteld zijn, moet maar binnen de PvdA zelf worden beantwoord. Als de PvdA echter maar half zoveel loyaliteit jegens haar CDA partners zou bewijzen als jegens de PPR, zou er in Nederland een in uitstekende geest samenwerkende coalitie zijn.

Sleutel

Het moet maar eens worden gezegd dat zelfs een uitgesproken voorstander van een combinatie van CDA en PvdA langzamerhand deze wijze van op hoge toon stellen van ultimata spuugzat wordt. Gelukkig is de reactie van Den Uyl die van „een enorme stap vooruit” sprak heel wat reëler. De vraag, die zich uit dit alles opdringt is tenslotte of de PvdA eigenlijk in de komende periode wel wil regeren. Den Uyl wel, maar de PvdA als zodanig? Als de leiding van de PvdA dit werkelijk wil, wordt het hoog tijd dat zij zich realiseert dat dit alleen zal kunnen met het CDA. En met het CDA betekent met het CDA van Van Agt. Na alles wat het CDA heeft gedaan en besloten, is het nu niet meer aan de PvdA om vragen te stellen, maar om eindelijk zelf eens antwoord te geven. Daar en nergens anders ligt de politieke sleutel.

NEDERLANDSE GEDACHTEN

Weekblad van de A.R.P. Evangelische volkspartij Waarin opgenomen Ad Rem (officieel orgaan Arjos) onder redactie van: G. A. Kleff (voorzitter) G. F. Ph. de Boer H. W. van den Brink D. Corporaal mevr. T. van Gelder-de Boer dr. W. de Kwaadsteniet mr. C. van de Wetering N. M. Hogeland (redactie-sekretaris)

Adres van redactie, advertenties en administratie: Dr. Kuiperstraat 3, 's-Gravenhage, tel. (070) 46.96.20, giro 89673.

Abonnementsprijs: f 12,50 per halfjaar. Giro 89673 ten name van de A.R.P. Partijstichting te 's-Gravenhage Losse verkoop f 0,85

Studenten/jongeren abonnement f 7,50 per halfjaar. Advertentie-exploitatie: 020-24.91.12.

Unieke belangen op het Unesco-spel II

Door mevr. J. G. Kraaijeveld-Wouters
ARP-Tweede Kamerlid

In deze bijdrage wordt het artikel dat mevr. Kraaijeveld-Wouters vorige week in N.G. schreef over de Unesco-conferentie in Nairobi vervolgd. In een tweetal artikelen gaat mevr. Kraaijeveld-Wouters - die als Tweede Kamerlid 14 dagen te Nairobi deel uitmaakte van de Nederlandse Unesco-delegatie - in op de sfeer en de resultaten van deze vijf weken durende Unesco-conferentie.

Gevaar van verharding

Het opvoeren van eigen politieke problemen door ledenlanden leidt niet alleen de aandacht van de eigenlijke conferentie-onderwerpen af maar bergt ook het gevaar in zich van een verharding van de landen tegenover elkaar. Het is wel duidelijk dat in een verziekte conferentiesfeer nauwelijke bereidheid overblijft om elkaar te helpen. Moeilijke problemen zijn er genoeg - ook op het gebied van onderwijs-ontwikkeling, wetenschapsbeoefening, het opzetten van communicatie-systemen en het behouden en ontwikkelen van culturele eigenheid en identiteit. Willen de debatten werkelijk tot steun aan elkaar leiden, dan moet er toch enigszins een klimaat van vertrouwen en bereidheid op de conferentie aanwezig zijn.

De sfeer van Nairobi

Het gevaar van een verziekte conferentie zat er in Nairobi-Unesco zeker in. In Parijs was men twee jaar geleden ontstemd uiteen gegaan. Dat was vooral veroorzaakt door aanvallen op Israël en pogingen deze staat te isoleren. Via een Arabisch voorstel werd Israël namelijk geweigerd deel te nemen aan Unesco-activiteiten van de landengroep Europa.

Reden: Israël verricht archeologische opgravingen in de Arabische wijk van Jeruzalem. Bij wie zou Israël zich echter anders kunnen aansluiten? Het Amerikaanse congres besloot daarna de uitgaven aan de Unesco op te schorten. Een belangrijke daad, daar Amerika wel 25% van de Unescokosten voor z'n rekening neemt.

Er hing ook nu heel wat hete hangijzers boven de Unesco-markt. Wonder boven wonder is het wat de sfeer betreft redelijk goed afgelopen in Nairobi. Weliswaar werden ook nu steeds opnieuw aanvallen

op Israël gedaan, maar er was op tijd een nooduitgang gecreëerd. Reeds bij het begin van de conferentie werd namelijk besloten een „consensus-groep“ op te richten, de „GT-1 groep“, waarheen hete hangijzers eventueel kunnen worden doorgeschoven. De groep zal het breekpunt opnieuw bestuderen en consensus-oplossingen voorstellen. Dat betekent meteen afkoeling op deze vergadering - weg met onverteerbare voorstellen; voorlopig in de ijskast ermee.

Brede overeenstemming

Er ontstond een „sfeer van Nairobi“. Eindelijk eens een vergadering in Afrika en niet in Parijs, symbool van het rijke, overheersende westen. Daarbij de gastvrijheid in een ontwikkelingsland en de krachtige oproep tot samenwerking van de Kenyaaanse president. Bovendien vooral de houding van vele Afrikaanse landen om zich enigszins te distantiëren van Rusland (misschien ook van de Arabische landen) en zelfstandiger en onafhankelijker te opereren. Het heeft alles positief gewerkt, zodat de verwachte „clash“ is voorkomen en de conferentie in een behoorlijke sfeer tot een einde is gebracht. De aanvallen op Israël zijn ook nu niet van de lucht geweest, vooral doordat een aantal landen steeds opnieuw weer voorstellen indiende tegen Israël. Steeds opnieuw voorstellen om in resoluties over geheel verschillende thema's het begrip „uitroeiën van zionisme“ op te nemen, „zionisme“ in relatie tot racisme. Herhaaldelijk bleek er bij de stemming bereidheid te bestaan de zaak door te schuiven naar de „GT-1 groep“. Dat betekende tenminste niet steeds dezelfde dreun op het hoofd van Israël. Wel is er een veroordeling van Israël uitgesproken t.a.v. de archeologische opgravingen en het liep niet goed af met het thema „onderwijs in de bezette gebieden“. Anderzijds is het gelukt Israël toch de deur te openen tot de landengroep Europa. Uit een door Rusland geïnspireerd voorstel om Israël slechts toe te laten als er „unanimiteit“ zou bestaan in de landengroep, is de pijn weggehaald door het begrip „brede overeenstemming“ op te voeren. Daarmee was de slag gelukkig gewonnen.

Staatsbemoeiing

Het tweede gevaar dat de Unesco bedreigt is het steeds meer invloed geven aan staten en internationale organen op zaken van onderwijs, cultuur en

communicatie. Dat kan een grote staatsbemoeiing gaan betekenen, juist op het gevoelige terrein van vorming en overdragen en doorgeven van waarden en opvattingen. Juist Unesco beweegt zich op het terrein van vrijheid van meningsuiting, vrijheid van godsdienst, vrijheid van vergadering en vrijheid van drukpers. Het is zaak hier een zeer oplettend en actief beleid te voeren. Vooral geldt dat voor landen die het particulier initiatief en het democratische functioneren van het staatsbestel en het pal staan voor de grondrechten hoog in hun vaandel hebben geschreven.

Persvrijheid

In Nairobi stond de persvrijheid terdege op het spel. De Russen dienden een resolutie in waarin zij stelden dat „staten verantwoordelijk zijn voor de activiteiten in de internationale sfeer van alle massa-media die onder hun rechtsorde vallen“. Daarbij wordt gesteld dat de massa-media gebruikt dienen te worden bij de bestrijding van oorlogspropaganda, racisme en apartheid, waarbij zo maar even ook het „zionisme“ nog wordt meegenomen. Grote bonje in de internationale persorganen en journalisten-organisaties - en terecht. Dank zij het feit dat vele Afrikaanse landen probeerden narigheid te voorkomen op dit eerste Afrikaanse Unesco-congres en zij zich bovendien wat onafhankelijker durfden opstellen ten opzichte van Rusland, is tenslotte de onheilspellende resolutie naar de „GT-1

groep“ verwezen en daarmee voorlopig in de ijskast gezet.

Sport en particulier initiatief

Een zelfde soort voorstel ten aanzien van de sport is helaas wel aangenomen. Internationaal charter en internationaal ontwerp-richtlijnen opstellen, dat waren de voornaamste punten uit de resolutie. Neem als staat de sport in handen en alle problemen zijn opgelost. Geen gezeur meer over verspilling van gelden en energie - alles in één hand en het komt voor elkaar. Tegelijkertijd is het een prachtig visitekaartje voor een land als men als Overheid ook voor een gezonde, levenslustige sportontwikkeling zorgt. De DDR met z'n perfecte sportorganisatie is daar een voorbeeld van. Nederland heeft als een leeuw gevochten tegen deze voorstellen en voor de vrijheid van het particulier initiatief - de vele gekleurde en rijk geschakeerde sportorganisaties. Sommige landen, waaronder ook Frankrijk en enigermate België, bleken wel gevoelig voor het staatsverhaal. Men heeft de zaak wel wat afgezwakt, maar het venijn is tenslotte toch niet uit het voorstel verdwenen. Nederland heeft - ondanks alle

Prof. Christiaanse

Prof. Christiaanse pleitte bij de behandeling van de amendementen voor de aanvulling door het congres van het amendement inzake de kinderratrek/-bijslag. De vier argumenten, die hij noemde waren de volgende:

1. Erkenning betekenis van het gezin.
2. Een afhankelijkheid van het inkomen kan leiden tot algehele afschaffing vanaf een bepaald inkomen, bijv. f 25 000,-, hetgeen door de PvdA wordt voorgestaan. Dit gevaar is nu uitgesloten.
3. Ook in West-Duitsland is de grootte

van de bijslag van het inkomen afhankelijk.

4. Elektorale redenen

griep?
slik nisylen
t zijn druppels
t is plantaardig
en t helpt!

Kleine kernen

Het novemnummer van De Magistratuur, het maandblad van het Verband van AR gemeente- en provinciebestuurders, is geheel gewijd aan de problematiek van de kleine kernen.

Diverse aspecten worden onder de loep genomen in artikelen en interviews met mensen uit de praktijk. Om u een indruk van de inhoud te geven drukken we hieronder de inhoudsopgave van het speciale nummer af.

Verantwoording

drs. F. G. J. M. Beckers politoloog; werkzaam bij de gemeente Rotterdam, secretaris-afdeling ruimtelijke ordening, stadsvernieuwing en volkshuisvesting; redacteur van Gemeente & Gewest.
drs. W. van den Bos Czn. medewerker Dr. A. Kuypersstichting, redactie-secretaris van De Magistratuur; raadslid van Gouda.

De kleine kernen - aanduiding van een maatschappelijk vraagstuk
Mw. B. M. C. V. Groensmit-Van der Kallen. Lid van de Tweede Kamer (o.a. lid van de vaste Kamercommissies voor Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening).

Ruimtelijk ordenen in Nederland
mr. W. R. van der Sluis, gedeputeerde voor ruimtelijke ordening in Utrecht; voorzitter van het Verband.

Kleine kernen en het landelijk beleid
prof. dr. A. J. Hendriks, buitengewoon hoogleraar aan de Katholieke Hogeschool te Tilburg; doceert tevens regionaal- en sociaal-economisch onderzoek aan de Erasmusuniversiteit te Rotterdam.

Kleine kernen, spreidingsbeleid en gebundelde deconcentratie
J. Rothuizen, hoofd van de afdeling publieke werken en stadsontwikkeling ter secretarie van de gemeente Amsterdam.

Kleine kernen en stads- en dorpsvernieuwing
mr. P. C. E. van Wijnen, advocaat in Breda.

Landinrichting en gebundelde deconcentratie
dr. ir. J. P. Groot, wetenschappelijk hoofdmedewerker van de vakgroep sociologie en sociografie van de Landbouwhogeschool te Wageningen.

Hierarchie van kernen
Noud de Vreese, medewerker bouwkundige afdeling van het Ned. Chr. Instituut voor Volkshuisvesting.

Het dikke boek van Schaefer
mr. S. G. Schouten, medewerker afdeling ruimtelijke ordening van de provinciale griffie van Gelderland.

Woning ja, woning nee
D. Rijnders, directeur Coördinatiebureau Noordelijk Deel Randstad; vice-voorzitter van de Raad van advies voor de ruimtelijke ordening (RARO); lid van de Eerste Kamer.

Coördinatie bestuur is eis voor de toekomst
interview met G. W. Baris, burgemeester van Hummelo en Keppel. Pastoor B. A. G. Boerstal, pastoor te Haalderen Gld. en voorzitter van de landelijke vereniging van kleine kernen. J. H. Reinders, burgemeester van Willemstad.

Praktijkervaringen met kleine kernen
Jhr. drs. P. A. C. Beelaerts van Blokland, burgemeester van Amstelveen, voorzitter Opbouworgaan Noord-Holland; voorzitter Ned. Instituut voor maatschappelijke opbouw; bestuurslid Ned. Instituut voor ruimtelijke ordening en volkshuisvesting (NIROV).

Sociaal-cultureel beleid
L. M. Michiels van Kessenich, burgemeester van Mheer en van Sint Geertruid.

Kernen en hun financiële problemen
Brief van VNG aan GS van Gelderland. „Woning ja, woning nee“
Dit speciale nummer is een gezamenlijk project van De Magistratuur met de twee andere christen-democratische bestuursbladen. U kunt het novemnummer van De Magistratuur bestellen door:
■ op te bellen naar de Dr. Kuypersstichting (070-60.68.38); u krijgt het dan met rekening (f 5,-) thuisgestuurd;
■ f 5,- over te maken op giro 238925 t.n.v. De Magistratuur, Den Haag, onder vermelding „kleine kernen“; u krijgt het ook dan thuisgestuurd.

BON

Naam:

Adres:

Woonplaats:

Wenst abonnement

Wenst proefnummers

Adres: Ned. Gedachten, antwoordno. 66, Den Haag. Géén postzegel.

Abonnementenprijs f 12,50 per half jaar.
Jongeren/studenten abonnement f 7,50 per half jaar.

**NEDERLANDSE
GEDACHTEN**

veel gelezen, veel geciteerd.

CDA bejubelt Van Agt

Stevig stuk discussie over verkiezingsprogramma.

Door G. J. Brinkman

„Hij is al binnen” werd er uit de zaal geroepen toen voorzitter Steenkamp „de spoedige komst van onze kandidaat-lijsttrekker” had aangekondigd. Van Agt was de vrijdagavond met de voorbereiding van zijn congres-rede bezig geweest en kwam zaterdagmiddag naar het Haagse Congresgebouw. Hij was door de voorzitter nog niet opgemerkt omdat de minister direct door flitsende fotografen omsingeld werd.

Even later werd de congres-gangers voorgesteld de aanwijzing van Dries van Agt als lijsttrekker even unaniem te onderstrepen als de afgelopen maanden door dagelijks bestuur, algemeen bestuur en door de drie partij-raden was gedaan. Direct daarop kwam het applaus als een ondubbelzinnig antwoord. „Dit is voor mij een moment van ontroering”, verzekerde Van Agt zijn geestdriftig gehoor. „Ik beloof u me met mijn hele persoon in te zullen zetten het mij geschonken vertrouwen waardig te maken.” Het was zeker niet zonder speciale reden dat de mensen er behoefte aan bleken te hebben om Van Agt op zo uitbundige wijze hun sympathie te tonen. Hij werd daarmee de laatste weken niet verwend. Het applaus zwol aan tot een ovatie. Begeleid door een ritmisch „C-D-A” en „Dries-Van-Agt”.

Ook later, tijdens zijn (elders in dit nummer weergegeven rede) kreeg de lijsttrekker herhaaldelijk gul applaus. Daarin deelden Piet Steenkamp, („voorzitter, bezieler en vriend”), Bob Goudzwaard (architect van het CDA-program) en Jim Janssen van Raay (leider landelijke verkiezingsraad) toen deze afzonderlijk door Van Agt werden bedankt.

Het applaus hield minutenlang aan toen Van Agt verzekerde geen buiging naar links of naar rechts te zullen maken en het vond een hoogtepunt na Van Agts slotwoorden: „Wij aanvaarden de zware verantwoordelijkheid in het besef van afhankelijkheid van Hem die onze bezige handen gemaakt heeft. Vandaag gaan wij met elkaar op weg. Op hoop van zegen.” Behalve de aangekondigde redevoeringen (van Steenkamp, Leon Tindemans, Goudzwaard en Van Agt) waarvan elders verslag wordt uitgebracht waren er hartelijke toespraken van twee buitenlandse gasten. Ook daarvan vindt men eveneens in dit blad verslag.

Discussies

Het congres was echter niet twee dagen bijeen om bezielande toespraken met

hartelijk handgeklap te beantwoorden. Er lag een stevig stuk discussie-werk te wachten. Het ontwerp-program moest worden vastgesteld en daarbij kwam ook het rapport „Offers voor de toekomst” aan de orde. Veel van de 833 amendementen op het ontwerp-program tijdens behandeling door partij-organen ingediend, konden nu buiten beschouwing blijven, omdat daarover tijdens de drie partij-bijeenkomsten gelijkluidende beslissingen werden genomen. Amendementen waarover niet gelijkluidend werd beslist kreeg het congres nu op tafel. En dat waren er nog tientallen. Mr. J. L. Janssen van Raay die de program-discussie leidde moest bij herhaling vragen niet als partij-vertegenwoordiger te spreken doch als lid van het CDA-congres. Anders zou onvruchtbare blok-discussie ontstaan. Voor politiek-gevoelende oren bleven desondanks de herkomst van amendementen en argumentatie herkenbaar. Wat ten aanzien van Kamerleden die aan de discussie deelnamen uiteraard ook niet zo moeilijk was. De fractie-voorzitters bleven goeddeels in de rol van aandachtig toehoorder bestuursleden. Andriessen kon trouwens wegens ziekte niet aanwezig zijn en Aantjes nam slechts eenmaal aan de discussie deel. Dat was toen (bij het artikel inzake drug-bestrijding) naar zijn mening het karakter van het CDA duidelijk in geding was.

Drugbestrijding

Een amendement op het ontwerp-program bedoelde het onderscheid tussen hard en soft drugs achterwege te laten door ook het gebruik van soft drugs in de sfeer van het strafrecht te houden. Anders, zo werd betoogd, dreigt afglijding van soft naar hard drugs. Aantjes verdedigde met klem het program-artikel dat profiteurs (handelaren) van druggebruik zo zwaar mogelijk wil straffen maar slachtoffers (gebruikers) vooral hulp bedoelt te bieden. Zoals in vroeger jaren drankmisbruik veelal zijn oorzaak vond in de sociale misstanden, zo vluchten thans velen, door vereenzaming en communicatie-storing, in druggebruik. Die oorzaken moeten worden bestreden. Straffen treffen geen doel. Ook mevrouw Gardiniers drong aan op handhaving van het program-artikel. Het ondersteunt op dit punt de nieuwe wetgeving. Door hard en soft drugs onder één noemer te brengen wordt de bestrijding van het ergste kwaad zeer bemoeilijkt. Het bestuurs-voorstel kreeg een ruime meerderheid. Een voorgesteld verbod van reclame voor drugs, alcohol en tabak

Ontroerd hoort hier de eerste CDA-lijsttrekker de donderende ovatie van het congres aan.

werd eveneens verworpen. Aangenomen werd daarentegen een amendement om in de inleiding tot het CDA-program uit te spreken: „Het CDA spreekt zich uit voor een democratische rechtsorde met een parlementair stelsel, in de vorm van een constitutionele monarchie onder het huis van Oranje”!

Raad van commissarissen

Het program-artikel inzake de samenstelling van de raden van commissarissen lokte een brede bespreking uit. Om de samenwerkingsgedachte te onderstrepen gaat het program uit van een directe verkiezing: een-derde van het aantal commissarissen door de werknemers van de betrokken onderneming, een-derde door de kapitaalverschaffers en het resterende derde deel door de aldus gekozen commissarissen gezamenlijk. Voor overheidsbedrijven wordt aan een overeenkomstige regeling gedacht. De tegenstanders van deze formulering richtten zich niet zozeer tegen de samenwerkingsgedachte welke het artikel beoogt, doch zij vonden dat het CDA zich niet op die driedeling moet vastleggen. Er komt over deze zaak nog een SER-advies en de ervaringen met de zgn. structuurwet zijn nog tekort om reeds nu naar verandering te willen streven. Zij achtten een nader onderzoek naar de voor- en nadelen van de huidige regeling gewenst. Thans worden commissarissen aangezocht door de zittende commissarissen. Zowel ondernemingsraad, directie als vergadering van aandeelhouders hebben daarbij het recht kandidaten voor te stellen of tegen te houden. Door daarvoor rechtstreekse verkiezingen in de plaats te stellen, zo vreesden de tegenstanders, wordt de polarisatie binnengehaald. Dit laatste bezwaar werd door prof. Goudzwaard bestreden. Juist omdat twee

„groepen” samen de derde moeten kiezen zijn ze, reeds wat dit betreft, op elkaar aangewezen. Ook overigens kunnen ze alleen samen iets beginnen. Gezamenlijk gedragen verantwoordelijkheid kan mensen naar elkaar toebrengen.

Geen vaagheden

Het handhaven van het voorgestelde artikel werd door velen ook bepleit om voor het toekomstig beleid geen verre vaagheden doch een concreet doel aan te wijzen. Niets is schadelijker dan vrome wensen waar niets op volgt. In dit verband werd ook naar voren gebracht dat het CNV zich nog net in de ontworpen regeling kan vinden. Wijziging zou de verhouding tot deze geestverwante vakbeweging echter schaden. Hoewel niet als voorzitter van het CNV sprekend, bracht ook de heer Lanser naar voren dat het CNV eigenlijk verder zou willen gaan. Maar deze eerste stap acht hij toch een poging om het CNV-ideaal gestalte te geven. Het CDA kan zich niet veroorloven het concretiseren van zijn doelstellingen langs de weg van onderzoek en studie naar de toekomst te verschuiven. Het CDA heeft in deze een gidsrol te vervullen. Het gaat niet om vragen van techniek doch om visie. De „een-derde-bepaling” werd door dr. Kruisinga ondersteund. Zij betekent ook voor de kapitaalverschaffers, die bij de huidige regeling nauwelijks invloed op de samenstelling hebben, zeggenschap. Bij stemming bleek het congres in overgrote meerderheid (398 tegen 57 stemmen) voor het program-artikel te kiezen.

Kinderbijslag

In afwijking van het concept-program sprak het congres uit dat bij een nieuwe regeling van de kinderbijslag geen

rekening dient te worden gehouden met het gezinsinkomen. Van bestuurszijde werd deze uitspraak ontraden. Het vond dat er, alles overziende, ook ruimte moet blijven om eventueel het gezinsinkomen in ogenschouw te nemen. In de nu door het congres goedgekeurde tekst wordt deze ruimte echter niet meer gelaten. De hoogte van de kinderbijslag moet zijn gebaseerd op de minimale kosten van levensonderhoud van elk afzonderlijk kind, in normale omstandigheden. Wel mag de kinderftrek bij de inkomstenbelasting worden afgeschaff.

De bepaling over de wenselijkheid van vermogensaanwasdeling vond een grot meerderheid. Wel werden de vele bezwaren welke tegen de thans ontworpen regeling bestaan (ook in het CDA-rapport „offers voor de toekomst” nadrukkelijk genoemd) door velen onderstreept. Een voorstel om het huidige wetsontwerp in te trekken en alternatieve mogelijkheden te onderzoeken kreeg echter maar weinig steun. Wel werd uitgesproken dat vermogensaanwasdeling gekoppeld dient te zijn aan eigen onderneming of bedrijfstak.

Met een verwijzing naar Cuba werd voorgesteld landen die gewapende interventie plegen van ontwikkelingshulp uit te sluiten. Met name de Kamerleden Van Dam en Aantjes waarschuwden echter tegen een dergelijke bepaling. De ontwikkelingshulp zou er, naar hun oordeel, tezeer door in de politieerende sfeer worden getrokken, terwijl ze juist op humanitaire hulp gericht moet blijven.

Een compromisvoorstel van het CDA-bestuur werd aangenomen waarbij werd uitgesproken dat ontwikkelingshulp nader zal worden overwogen, als een land gewapende interventie pleegt.

Het congres van Dries

Door Frans Jozef van der Heijden

Eerlijk gezegd begon het wel allemaal wat tam daar in Den Haag. Voorzitter Piet Steenkamp hield weliswaar weer een machtig schoon verhaal, maar het wachten was op groter dingen die ongetwijfeld zouden komen: het gevecht van Lanser om de raad van commissarissen, de toespraak van de Europese christen-democraat nummer één Leo Tindemans en..... de presentatie van lijsttrekker DRIES VAN AGT.

Piet Steenkamp had scherp in de gaten dat het tweede CDA-congres dit keer niet zijn congres mocht worden. Zijn verhaal vertoonde nog wel alle kenmerken van het Steenkampiaanse enthousiasme waar je helemaal weerloos van wordt (een citaatje: „Wat is het dan soms o zo moeilijk om een CDA-man of CDA-vrouw te zijn. De enige troost is dat je het toch

mag zijn”)., maar het was al bij al niet meer dan een bescheiden aangeverfje. Ook de verzamelde menigte in het Haagse congresgebouw wist dat dit het congres van DRIES zou moeten worden. De toch wel angstige vraag was alleen: „Zou hij het maken?” Vooralsnog zou het congres de eerste dag op die spannende vraag geen antwoord krijgen en begon het voorlopig aan de verplichte figuren: de behandeling van de amendementen op het CDA-verkiezingsprogramma, waarover men het in de voorronden niet eens was gebleken.

Aleen CDA-ers

Dit spel met praktisch uitsluitend nieten (uitgezonderd de koerswijziging inzake de kinderbijslag) voor oppositionele groepen werd geleid door Jim Janssen van Raay, die beweeglijk autoritair de zaal naar zijn hand zette. Als het even uit de hand dreigde te lopen zei hij gewoon: „beste mensen het is allemaal erg moeilijk, maar ik heb me goed voorbereid,

vertrouw mij nou maar” of woorden van gelijke strekking. Op een punt gedoopte hij echter geen grappen. Wanneer iemand vanuit eigen partijstraatje greep op de materie trachtte te krijgen greep hij hard in: „Hier voeren alleen afgevaardigden van het CDA het woord”. Dit kwam misschien minder over bij CNV-voorzitter Lanser tijdens het klapstuk van de eerste dag. Hij stond kennelijk „boven de partijen”. Aan de orde was het uiterst belangrijke programmapunt over de samenstelling van de raden van commissarissen waarbij de permanente programmapunt over de samenstelling algemeen bestuur van het CDA tegenover elkaar stonden.

Verbale kanonnen als prof. Meyer en PPAC-voorzitter Scholten liepen storm maar waren toch niet opgewassen tegen de rechtlijnige betoogtrant van Lanser. Hij hield het congres voor, dat het zich ondubbelzinnig zou moeten uitspreken voor samenstelling op basis van 1/3 van de commissarissen gekozen door de kapitaalverschaffers, 1/3 door de werknemers en 1/3 door kapitaalverschaffers en werknemers samen wilde de politieke visie van het CDA enige praktische waarde hebben. PPAC-voorzitter Scholten vocht dapper terug, probeerde zelfs nog schorsing te krijgen voor nieuwe amendering, maar

Lanser beschikte in zijn oneindige wijsheid: stemmen. Verder geen centje pijn.

Het grote werk

De tweede dag zou de dag moeten worden, daarover was iedereen het op de eerste dag wel eens. En het begon goed met Leo Tindemans, die een bevolgen verhaal hield over christen-democratische politiek in Europa, waarbij hij er in zijn enthousiatme zelfs vanuitging, dat het gehele CDA-congres aan dit prachtige onderwerp gewijd was. Niemand die het echter in de gaten had. Tindemans pakte de bomvolle zaal in alsof hij persoonlijk op campagne was. De afgevaardigden kwamen op temperatuur. Vakwerk. Er waren trouwens meer politici van over de grenzen, die het degelijke Holland met zijn sprekers van papier even lieten ruiken aan het grote werk. Zo was daar voorzitter Wijntuin van de Progressieve Surinaamse Volkspartij (gelieerd aan het christen-democratische kamp) die de serieuze, geïntegreerde volkjes van KVP, CHU en ARP aan het lachen wist te krijgen met grappen als „de blanke Surinamer Van Zeijl”. Maar in zijn geïmproviseerde verhaal prikte hij wel vaak met zijn uitspraak dat het gehele CDA de broeder van Suriname zal moeten zijn.

Emiel Wijntuin

Een zelfde prachtige improvisatie had trouwens José María Gil Robles - de leider van de Spaanse Christen-democratie in oppositie - ten beste gegeven. Het kamerlid Annemiek van Heel-Kasteel speelde voor tolk en bracht (naar zij mij later vertelde) nog maar de helft van de bloemrijke en gespierde taal van deze

Vervolg op pag. 6

prof. dr. Bob Goudzwaard op het CDA-congres:

Noodzaak van matiging in onze economische aanspraken

„Onze tijd vraagt om een demokratisering van de democratie, hoe paradoxaal dat ook moge klinken. Wij staan na de eerste emancipatie, die plaatsvond in de vorige eeuw, voor de noodzaak van een nieuwe bevrijdingsbeweging. De democratie mag niet om hals worden gebracht door de grote machtsconcentraties, de vrijheren van onze tijd, en evenmin door saboterende en gewelddadig optredende minderheidsgroepen” aldus prof. Bob Goudzwaard in zijn toelichting op het CDA-program die hij begon met dit citaat uit de nota: „Op weg naar een verantwoordelijke maatschappij”.

Tegen beide mentaliteiten – polarisatiestreven en vooruitgangsverslaving – tekent de nota protest aan. Maar ze kiest naar zijn mening daartegenover ook konkrète positie, in politiek maatschappelijke zin.

Nieuwe problemen

Volgens prof. Goudzwaard zijn er sedert het verschijnen van de nota, nu bijna vijf jaar later, weinig problemen afgegaan, maar zijn er wel nieuwe aanzienlijke problemen bijgekomen, zoals het probleem van een voortdurende werkloosheid en een permanent hoog inflatiepeil. In de wereld om ons heen verandert het toneel eveneens in hoog tempo: in Afrika lijkt Rhodesië en Zuid-Afrika een ontknoping aanstaande, die een viertal jaren geleden nog nauwelijks te voorspellen was. De strekking van de nota van Contactraad, „Op weg naar een verantwoordelijke maatschappij”, vormt als het ware ook de ruggegraat van het ontwerp-program. Dat ontwerp-program is in feite niets anders dan een concrete uitwerking, een politieke konkretisering van wat het betekent, hier en nu op weg naar een verantwoordelijke maatschappij te zijn. Het is één en dezelfde betrokkenheid en geladenheid, die erin doorspeelt. Prof. Goudzwaard stelde, dat de verantwoordelijke maatschappij nog steeds onvoldoende reliëf heeft gekregen. Economische problemen, zoals werkloosheid en inflatie, volstrekt scheve mondiale welvaartsverhoudingen – zij staan immers nooit op zichzelf. Zij hebben steeds hun wortel in mentaliteiten, in samenlevingsstructuren. Zij zijn er een teken van, dat wij nog onvoldoende aan echt antwoord-geven, aan een verantwoordelijke maatschappij zijn toegekomen.

Aanmaken en opmaken

Onze hedendaagse samenleving is volgens Goudzwaard opgebouwd uit twee sectoren. Aan de éne kant de sektor van wat wordt geproduceerd; de *aanmaaksector* en aan de andere kant de sektor van wat we met elkaar besteden: als gezinnen en ook via de overheid; de *opmaaksector* in onze samenleving. In onze samenleving wordt het geluk, het eigenlijke leven door velen beschouwd als een zaak van die tweede sektor. Het is een kwestie van het voldoende kunnen verbruiken, van voldoende kunnen uitgeven, van het hebben van vrije tijd. En dat tegelijkertijd die eerste sektor – die sektor van het werken, het produceren – vaak alleen maar wordt beschouwd als het compartiment waarin we de middelen

moeten aanmaken, om in die tweede sektor gelukkig te zijn. Dat geldt niet alleen voor inkomensstrekkers. Dat geldt ook voor de overheid.

Bureaucratisch uitdeelinstituut

„Zo rijst” aldus prof. Goudzwaard „kortom voor ons oog een samenleving op, die leeft bij brood alleen. Zo ontstaat een afgeplatte samenleving. Een samenleving, waarin teveel alles is toegesneden op maximale economische bestedingsmogelijkheden. En juist daardoor worden ook inflatie en werkloosheid welhaast onuitroeibare verschijnselen. Daardoor groeit ook een milieuprobleem gemakkelijk boven ons hoofd. En daardoor zijn we ook geneigd, ontwikkelingslanden af te wijzen wanneer ze ook maar in het minst afbreuk zouden kunnen doen aan onze productie- en arbeidsmogelijkheden. In zo'n samenleving dreigt bovendien de overheid alleen maar tot een bureaucratisch uitdeelinstituut te onttaarden. Daarom formuleren politieke partijen hun opstelling ook vrijwel uitsluitend in termen van verdeling: van verdeling van de bestaande koek, van verdeling van welvaart, inkomen en macht. En tenslotte, maar zeker niet in de laatste plaats, dreigt in zo'n samenleving een diepe en wezenlijke kontaktarmoede, omdat er zo natuurlijk veel te weinig openingen meer te onderkennen zijn naar dat echt menselijk geluk, dat niet uit brood alleen bestaat. Omdat er een tekort is aan antwoord geven, een tekort aan een echt verantwoordelijke maatschappij. Arbeiden, produceren behoort immers in onze ethiek méér te zijn dan middelen-aanmaken. Evenals het leven méér is dan vrije tijd- en geldbesteding”.

Matiging

Wanneer de indeling van onze samenleving in de twee sectoren inderdaad opgaat en dáár ook de oorsprong ligt van veel van onze maatschappelijke kwalen, dan heeft dat ook direkte konsekventies voor de productiesector van onze samenleving. Het zal duidelijk zijn, dat economische offers nodig zijn, want wanneer we dat opengaan van de productiesector naar oude en nieuwe verantwoordelijkheden echt willen, dan zullen we zelf daar economisch ruimte voor moeten scheppen. Vandaar dan ook, dat in de tekst van het program zo'n sterk accent is gelegd op de noodzaak van matiging, op terughoudendheid in onze economische aanspraken. Die matiging in de bestedingssector mag niet gaan ten koste van de *zwakste groepen* in de samenleving. Bij alle matigings- en bezuinigingsvoorstellen moet de solidariteit met de laagst betaalden in alle opzichten behouden blijven. Dat is als het ware de randvoorwaarde, van waaruit alle bezuinigingsvoorstellen in het program gelezen moeten worden. Die matiging geldt ook voor de overheid. Vandaar de richtlijn in het program, dat de groei van de collectieve sector in het nationale inkomen binnen vier jaar tenminste moet zijn afgeremd tot een stijging van 0,7%.

Werkgelegenheidsbeleid

Prof. Goudzwaard werkte het voorgaande in het kort wat concreter uit aan de hand van drie onderdelen van het program: het werkgelegenheidsbeleid, het beleid t.a.v. Europa en het beleid t.a.v. de medezeggenschap. Het ligt inderdaad voor de hand, juist met het werkgelegenheidsbeleid te beginnen. Een concreet, moeilijk weerbarstig vraagstuk, dat volgens hem echter niet onoplosbaar is. „In de eerste plaats, hangt dat”, zo zei hij, „af van onze eigen wil tot matiging. Wanneer de Inkomensstijging in de komende jaren

Prof. dr. Bob Goudzwaard, voorzitter van de CDA-programmacommissie

reëel uitblijft of tot maximaal 1% beperkt blijft, en daarnaast de overheid haar druk op de samenleving aanzienlijk weet in te binden – dan ontstaat daardoor als vanzelf meer ruimte voor herstel van investeringen, en daarmee ook voor de werkgelegenheid op langere termijn. Dat zijn inderdaad offers die we voor de toekomst moeten brengen. Het zou daarnaast van groot belang zijn voor de werkgelegenheids groei, wanneer stukken koopkracht, die nu alleen maar in de opmaaksector terecht komen, worden teruggeleid naar de arbeidssector in onze samenleving om daar in fondsen, onder directe inspraak van degenen die die gelden hebben afgestaan, te worden ingezet voor werkgelegenheidsbehoud en voor verbetering en humanisering van de kwaliteit van de arbeid. En in de derde plaats past het geheel in een CDA-werkgelegenheidsprogram, dat de formule van de gedecentraliseerde verantwoordelijkheid ook wordt toegepast waar eigen initiatieven – met inbegrip van initiatieven van werklozen – kunnen worden gesignaleerd en aangemoedigd.

Europa

Wat Europa betreft stelde Goudzwaard dat veel problemen, zoals ook het werkgelegenheids- en inflatievraagstuk, van meet af aan voor hun oplossing een bredere dimensie vergen dan alleen de

reële uitblijft of tot maximaal 1% beperkt blijft, en daarnaast de overheid haar druk op de samenleving aanzienlijk weet in te binden – dan ontstaat daardoor als vanzelf meer ruimte voor herstel van investeringen, en daarmee ook voor de werkgelegenheid op langere termijn. Dat zijn inderdaad offers die we voor de toekomst moeten brengen. Het zou daarnaast van groot belang zijn voor de werkgelegenheids groei, wanneer stukken koopkracht, die nu alleen maar in de opmaaksector terecht komen, worden teruggeleid naar de arbeidssector in onze samenleving om daar in fondsen, onder directe inspraak van degenen die die gelden hebben afgestaan, te worden ingezet voor werkgelegenheidsbehoud en voor verbetering en humanisering van de kwaliteit van de arbeid. En in de derde plaats past het geheel in een CDA-werkgelegenheidsprogram, dat de formule van de gedecentraliseerde verantwoordelijkheid ook wordt toegepast waar eigen initiatieven – met inbegrip van initiatieven van werklozen – kunnen worden gesignaleerd en aangemoedigd.

Medeverantwoordelijkheid werknemers

Tenslotte ging prof. Goudzwaard in op de kwestie van de medeverantwoordelijkheid van werknemers in het bedrijfsleven. Daarop heeft ook de bekende 1/3-1/3-1/3 constructie betrekking. Hij stelde, dat dit noch een liberaal noch een socialistisch artikel is. Achter dit artikel, dat de inspraak van werknemers wil bevorderen zit volgens hem de kern van de inbreng, die de christelijk-sociale beweging in Nederland van katholieken en protestanten tesamen in deze eeuw tot

nu toe gehad heeft. Juist de 1/3 1/3 1/3 constructie voor raden van commissarissen bedoelt en bewerk regelingen, die aan een gezamenlijke verantwoordelijkheid uitdrukking geven. Prof. Goudzwaard riep de congresgangers op niet die stemmen te geloven die zeggen dat dit alleen maar polarisatie kan oproepen. Hij zei hierover: Hier wordt juist een platform geboden om polarisatie te kunnen bestrijden. Want de strijd om de centen verdeelt en zal blijven verdelen. Maar gezamenlijk gedragen verantwoordelijkheden kunnen mensen naar elkaar toebrengen. Mensen moeten ook kunnen groeien in verantwoordelijkheden. En welhaast niets is zo noodzakelijk in onze kleurverliezende materialistische samenleving als dat. Zonder verbreding van de platformen van verantwoordelijkheid zal de weg naar een verantwoordelijke samenleving, die niet bij brood alleen leeft, waarschijnlijk voorgoed onbegaanbaar blijven.”

Niet bij brood alleen

Drie korte uitwerkingen, rond werkgelegenheidsbeleid, Europa, en het vraagstuk van de zeggenschap van ondernemingen, die naar Goudzwaard hoopte, misschien toch iets verduidelijken van wat de programmamakers voor ogen heeft gestaan. Hij zei: „we hebben vrijheidsgraden willen veroveren, ook in economisch opzicht, om juist dat mogelijk te maken waaraan onze samenleving gebrek heeft: mogelijkheden voor het dragen van gezamenlijke verantwoordelijkheden. Haal dat eruit, en met name het element van matiging in de bestedingssector van onze samenleving, en houdt een braaf, maar nietszeggend verburgerlijkt program over, waar het elan van de nota „op weg naar een verantwoordelijke maatschappij” echter geheel uit verdwenen is. Niet bij brood alleen. Goudzwaard bekende te hebben gearzeld bij het voorstellen van juist dit thema. Niet omdat hij bang zou zijn voor de impopulariteit, die dit thema in zich bergt, omdat het hard ingaat tegen de tendens om zoveel mogelijk materiële voorzieningen aan iedereen te blijven beloven. Die impopulariteit is juist brood-nodig. Maar wel heeft hij gearzeld, omdat die uitdrukking „niet bij brood alleen” tenslotte aan de Bijbel zelf is ontleend (aan Deuteronomium 8:3) en daar ook in één adem wordt verbonden aan plicht tot antwoord geven aan God en onze naaste.

Karakterkeuze

„Een CDA die dit thema kiest – die zegt daarmee: hierop wil ik door mijn eigen kiezers en door anderen worden aangesproken. Aan die hoofdlijn, moet men ons beoordelen en willen wij in onze scheefgegroeide samenwerking ook worden beoordeeld. Het is dan ook een karakterkeuze, om ons juist met dit thema aan het Nederlandse volk te willen presenteren”.

Lijsttrekkerschap met donderend applaus onderstreept

Vervolg van pag. 5

veteraan over. En dat was al geladen genoeg.

Eindelijk Dries

En dan was daar dan eindelijk Dries van Agt – tot dan toe zorgvuldig achter de schermen gehouden om zijn entree extra glans te geven. Piet Steenkamp presenteerde hem als de man, die de keuze van de drie partijen in mei 1977 moet doortrekken naar de christen-democratische kiezers. En daar hoefde dan verder geen stemkaart meer aan te pas te komen, alhoewel velen hem in het donderend applaus toch maar omhoog staken. Het ging even lijken op de Amerikaanse verkiezingskermissen. Eigenlijk werd op dat moment Dries van Agt gemaakt door het congres en hoefde hij het werk alleen nog maar af te maken. Hij slaagde daar zonder enige twijfel in met een verstandig verhaal, dat over het algemeen niet polariserend was ten opzichte van partijen maar ten opzichte van belangrijke politieke standpunten, die volstrekt strijdig zijn met de politieke motieven van het CDA. Zijn uitspraken

werden gedragen door ondersteunend applaus, hetgeen natuurlijk niet zo gek was want wat hij zei is uiteindelijk de essentie waar de 1500 congresgangers al anderhalve dag mee bezig waren geweest.

De grote lijnen in zijn verhaal waren gebaseerd op de ethiek van de arbeid en de ethiek van de verdeling van onze welvaart (binnen onze grenzen en over onze grenzen heen) zonder dat te verbinden aan een sentimenteel reveil, waaraan met name zijn politieke tegenstanders al zoveel uiterst begrensde invulling gegeven hebben. En ook in deze benadering konden velen zich gemakkelijk vinden. Ongetwijfeld heeft Dries van Agt met zijn visie op de maatschappij, die bepaald onder kritiek staat, zijn visie op het gezin, waarbij hij niet verheelde dat het CDA op dit punt ook bezinning past, zijn visie op de sociaal-economische situatie, die hij juist met het oog op de zwakkeren in de samenleving hoogst zorgelijk vindt, aangegeven waar hij staat en wat van hem te verwachten is.

Over de actuele situatie was hij kort en duidelijk: geen intentieverklaring naar de VVD, die daar niet om gevraagd heeft en geen intentieverklaring naar de partij van de arbeid, die eerst orde op zaken in eigen huis moet stellen, met name ten aanzien van de betekenis van de verkiezingsuitslag.

Het donderend applaus dat hem daarbij ten deel viel had iets uitdagends, waarbij sommigen toch bezorgd keken, met name achter de bestuurstafel. Het slot van de rede van Dries van Agt met deze politieke uitsmijter zal overigens nog een hoop deining geven. De VVD en PvdA hebben zich al gehaast hun teleurstelling uit te spreken over het feit, dat het CDA opnieuw de handen heeft vrij gemaakt.

Dries van Agt had natuurlijk nauwelijks iets anders kunnen doen. Als lijsttrekker van onbetwist de grootste partij van het land, kan hij moeilijk met de hoed in de hand hier en daar zijn goede wil gaan aanbieden.

De socialistische denkwijze met al hun voorwaarden voorkomen alsof zij het voortouw hebben bij de komende verkiezingen, maar het zou wel eens kunnen zijn dat zij dat voortouw allang verspeeld hebben. Het gaat de komende verkiezingen niet om de persoon van Dries van Agt. Het gaat erom dat bijvoorbeeld de partij van de arbeid kan aantonen waar Van Agt, die de visie van de christen-democraten verdedigt, fout zit.

Zoals het er nu uit ziet zal dat een harde dobber worden.

„Doet gij evenzo”

Steenkamp op CDA-congres: CDA als hervormingspartij

Het CDA wil een hervormingspartij zijn. Ons politiek beleid neemt geen genoegen met de huidige samenleving. Wij willen vernieuwing en verandering in structuren doorzetten. Dat betekent ook onze vertaling van de oproep in de Bijbel in het verhaal over de barmhartige Samaritaan: „Doet gij evenzo”.

Aldus prof. Piet Steenkamp in zijn openingsrede op het tweede congres van het CDA, in Den Haag.

Hervormingspartij zijn betekent verantwoordelijkheid tegenover anderen en tegenover de maatschappij als geheel. Dat is opkomen voor elkaar; maar de mentaliteit is er een van maatschappelijke vernieuwing en verandering. Wij moeten duidelijk overbrengen wat wij in deze willen, maar vooral wat onze mentaliteit van verandering betekent. Dat kan stemmen kosten. Dan zullen degenen die bij ons proberen weg te kruipen tegen de

Door H. van Spanning

veranderingen of die een schuiltent hopen te vinden tegen de structurele wijzigingen bedrogen uitkomen.

Evangelie en beleid

Steenkamp onderstreepte dat de grondslag van het CDA voor niemand meer onduidelijk is. Ons beginsel: het Evangelie, en ons beleid zijn op vitale wijze met elkaar verbonden. Het woord vitaal moet genoeg zeggen en is kennelijk voor de leden van onze partijraden op dezelfde manier overgekomen: al is er wel verschil van mening over de functionaliteit van de grondslag gebleven. De discussie over de betekenis van ons uitgangspunt in de praktische politiek zal echter nooit beëindigd worden. Hierin kunnen wij slechts tussenstanden vermelden maar geen eindstand omdat wij een ideale maatschappelijke orde niet zullen bereiken. In veranderende omstandigheden zullen wij blijven worstelen met het grote vraagstuk hoe wij, dichtbij en veraf, vandaag en morgen, de Bijbel moeten waarmaken. Daarom ook is een blijvende bezinning gewenst. Wij hebben, aldus de CDA-voorzitter, de

CDA-voorzitter Piet Steenkamp houdt hier zijn openingsrede voor het Congres.

intentie om de Evangelische opdracht uit te voeren. Daarbij claimen wij niet het exclusieve vertoningsrecht of het monopolie van de vertaling van de Bijbelse waarden in de politiek. Wij achten ons niet beter dan anderen en wij willen met ons optreden niemand verketteren. Wij willen er van getuigen dat wij als CDA het Evangelie aanvaarden als richtsnoer, niet meer maar ook niet minder; en dat wij daarnaast uitdrukkelijk menen dat wij met elkaar deze weg van beginseelpartij in de Nederlandse politiek moeten gaan. Naar onze mening is dit de juiste weg. Wij hebben de intentie om te blijven zoeken naar de betekenis van de woorden „Doet gij evenzo”.

Bouwstenen

Steenkamp ging vervolgens in op enkele grondgedachten die in het ontwerp-program en het rapport van de Permanente Program Advies Commissie zijn neergelegd, als bouwstenen voor het eigen beeld van het CDA in de Nederlandse politiek.

Als wij aan de „minste der mijnen” denken dan denken wij met name aan de armste zuidelijke helft van de wereld; dat is ons eerste, tweede en derde argument voor de hulp aan ontwikkelingslanden. Als wij het woord NAVO noemen moeten wij weten dat als wij willen opkomen voor de weerlozen, daartoe ook de vrije mensen in het Westen behoren, waarvoor wij een schild moeten maken. Als wij vurige

voorstanders van de EEG zijn dan blijven we dit ook als de Europese Gemeenschap niet christen-democratisch zou worden. Als het leven – en dan vooral het gehandicapte of ongeboren leven – bedreigd wordt pleiten wij voor publieke rechtsbescherming. Wij willen mensen in nood helpen, de weerlozen, en dat kunnen zowel de negers in Zuid-Afrika, de Joden in de Sovjet-Unie als de armsten in Zuid-Amerika zijn.

Als christen-democraten erkennen wij de bijzondere betekenis van de overheid. De overheid is noodzakelijk maar ook begrensd in zijn taak. De overheid is geen federatie van belangengroepen of alleen maar een herverdelingsinstrument; zij is bekleed met een grote taak en met macht omwille van het recht en de gerechtigheid.

Wij moeten de voordelen van onze huidige economische productie combineren met een stuurmechanisme van onze economie omwille van de genormeerde groei, de inkomensverhoudingen, het milieu, de ontwikkelingslanden en het behoud van de werkgelegenheid. Het zoeken van een stuurmechanisme dat onze sociaal-economische en maatschappelijke orde oriënteert op het algemeen belang is een van de moeilijkste opgaven omdat nog niemand hiervoor een pasklaar recept heeft. Het kan alleen slagen door deelname van allen in de sociaal economische orde. De deelname van allen in macht, bezit en de vruchten van de economische groei is veel beter dan de nationalisatie. Maar dan moeten wij wel een oplossing voor die vragen vinden. Alleen de integratie van allen voorkomt de uitsluiting van iedereen door een anonieme burokratie.

Gezonde financiële basis

Spreekers gaf twee normen aan, die zijns inziens de vaststelling van het

Vervolg op pag. 10

Voorzitter E.V.P. Leon Tindemans:

Solidariteit met spreiding van macht en geloof in de dialoog

„Een kostbaar hoogtepunt van het CDA-congres”. Met deze woorden heeft CDA-voorzitter Piet Steenkamp de bezielende toespraak van Leon Tindemans, voorzitter van de Europese Volkspartij (de samenbundeling van de Europese christen-democratische partijen) en minister-president van België, gekenschetst.

Tindemans sprak aan het begin van de tweede dag van het CDA-congres in Den Haag en hij hield de honderden congres-gangers ruim drie kwartier in zijn ban. „Wij hebben ons herkend in hetgeen Tindemans zei”, aldus Steenkamp. Tindemans zette uiteen, waarom het noodzakelijk is, dat Europa één wordt en waarom het van zo groot belang is, dat over anderhalf jaar de Europese burgers rechtstreeks het Europese parlement verkiezen. „Maar dan zullen wij”, zei de christen-democraat Tindemans, „de Europese kiezers op de eerste plaats moeten overtuigen van onze christen-democratische identiteit en van de noodzaak om christen-democratie versterkt uit de strijd te doen treden”.

Totaal-visie op de mens

De christen-democraten moeten volgens Tindemans de moed hebben om voor eigen overtuiging uit te komen en de ethische waarden te verdedigen, die hun dierbaar zijn: solidariteit, verantwoordelijkheid, participatie, zin voor niet materiële waarden. „Een aantal fundamentele waarden dient veilig gesteld te worden”, aldus Tindemans. „Het zijn de waarden, die voortvloeien uit een personalistische visie op mens en maatschappij. De marxistisch en liberaal geïnspireerde partijen gaan uit van een in wezen radicaal verschillend wereldbeeld van dat van de christen-democraten”. De Belgische premier wees het

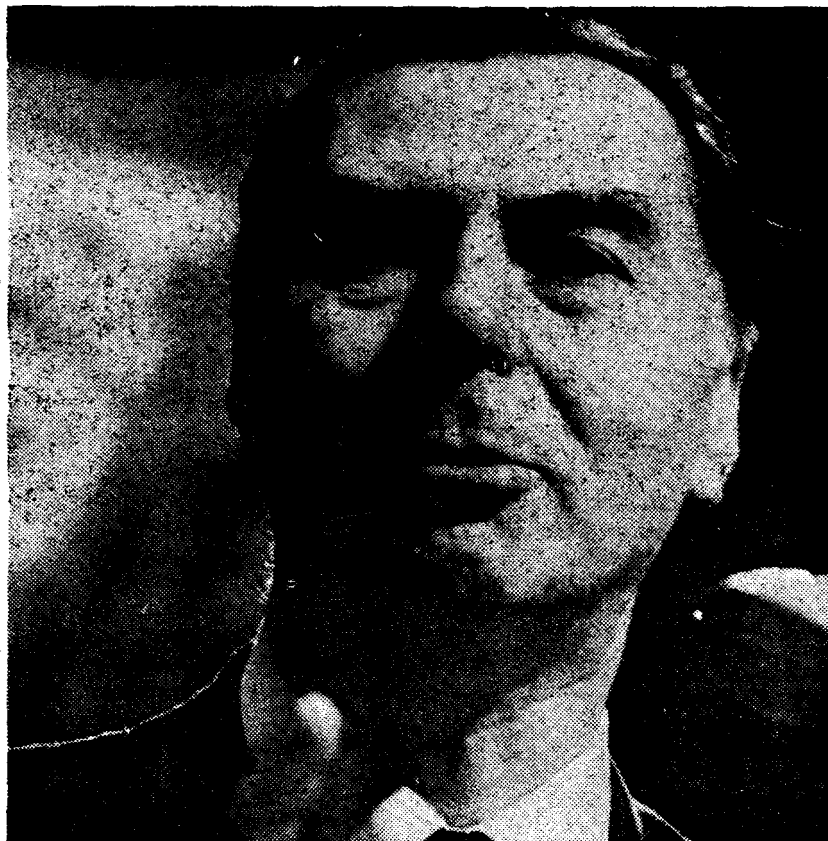
Door H. Lokkerbol

CDA-congres erop, dat marxisme en liberalisme sterk verschillend zijn. Maar toch kan een aanduiding gegeven worden van het verschil tussen marxisme en liberalisme enerzijds en christen-democratie aan de andere kant. Marxisme en liberalisme beschouwen de productieve arbeid als het haast enige redmiddel waardoor de mens zich als mens kan realiseren. Marxisme en liberalisme zien de menselijke verhoudingen in het licht van de strijd, zij het onder de vorm van klassenstrijd of van concurrentie. Het marxisme mondt dan uit op de dictatuur van het proletariaat, het liberalisme op monopolievorming. Met andere woorden: marxisme en liberalisme monden uit op concentratie van macht in handen van weinigen. Marxisme en liberalisme verdedigen anonieme krachten als exclusief beginsel van de maatschappelijke ordening: de staat of de markt. „Daartegenover”, aldus Tindemans, „plaatsen de christendemocraten: sociale, zijn christen-democraten een totaal-visie op de mens in relatie met zijn individuele en sociale, zijn materiële en transcendentie dimensie, het principe van de solidariteit met een spreiding van de macht en het geloof in de dialoog, een democratische ordening waarin personen en gemeenschappen hun lot in eigen handen kunnen nemen”.

Europa heeft Christen-democraten nodig

Volgens de christen-democraten moet een open en vitale samenleving, welke een harmonische ontplooiing van de menselijke persoon mogelijk maakt, gebaseerd zijn op een aantal waarden, aldus EVP-voorzitter Tindemans. Hij noemde:

- de maatschappelijke gelijkwaardigheid van elke persoon.
- de erkenning van de waarde van de

De voorzitter van de Europese Volks Partij – de Belgische premier Leon Tindemans – tijdens zijn toespraak voor het CDA-congres

arbeid, zowel de zelfstandige arbeid als de arbeid in dienstverband, zowel de arbeid van de man als van de vrouw, zowel de hoofdarbeid als de handarbeid; en dit houdt in dat voorwaarden geschapen worden om de arbeid als zinvol te aanvaarden, en dat er mogelijkheden zijn voor het stimuleren van de zin voor initiatief, risico, kennis en vaardigheid,

- de erkenning van de waarde van het gezin,
- een evenwicht tussen de behoeften van de economie en die van de natuur,
- de solidariteit tussen personen en sociale groepen op basis van democratische verhoudingen op alle niveaus.

Tindemans wilde niet loochenen, dat vele van de genoemde waarden ook door andere politieke families worden erkend. „Dikwijls echter worden bepaalde waarden teveel benadrukt, zeker in een crisistijd waarin de verleiding van extremen groot is. De kracht van de christen-democratie is dat zij steeds een nieuw evenwicht tussen deze verschillende waarden heeft weten te vinden, door de synthese van de positieve elementen van de Europese gedachtenstromingen. Daarom heeft Europa in deze onzekere tijd de

christen-democraten nodig”, aldus Tindemans.

Robles Y Quinons

Op de eerste congresdag sprak de Spaanse christen-democraat José Marie Gil Robles Y Quinons, voorzitter van de Spaanse Democratische Volksfederatie en lid van de politieke raad van de Spaanse christen-democratische equipe. Hij was, in de dagen voorafgaande aan het congres, met enkele christen-democraten uit Spanje op bezoek geweest in Den Haag, op uitnodiging van de Nederlandse afdeling van de Europese Unie van christen-democraten. Een langdurig applaus verwelkomde Robles. „Het is voor mij een bijzonder grote eer, als christen-democraat uit Spanje hier aanwezig te mogen zijn”, zei Robles. Veertig jaar lang leefden de christen-democraten in Spanje onder de dictatuur of in ballingschap. „Er is in ons land nu eindelijk enig licht gekomen, maar het is nog niet zover, dat wij volledige democratie hebben. Wij zijn pas aan het begin van een nieuwe periode, dat begin geeft moed. Wij verdienen, dat Spanje weer een geheel vrij land wordt”, aldus Robles. De Spaanse christen-democraat

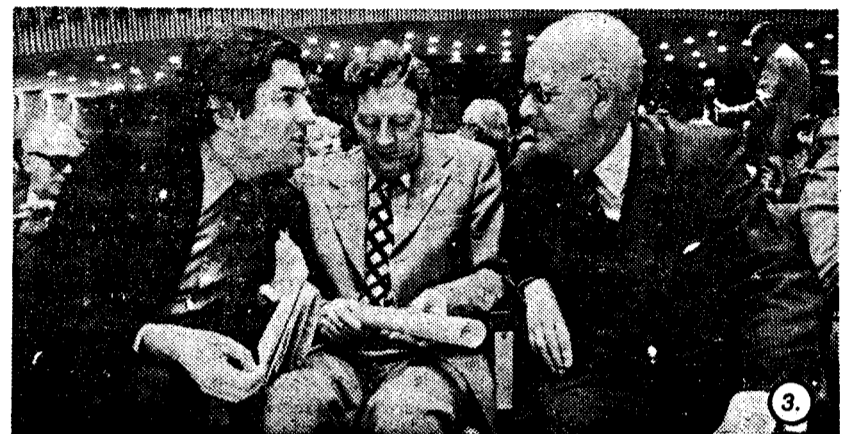
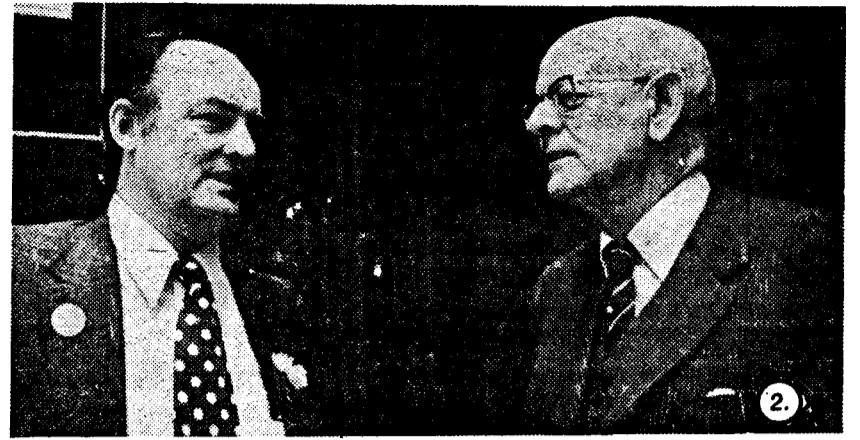
herinnerde eraan, dat KVP, ARP en CHU ideologische verschillen moesten oplossen om tot het CDA te komen. „Wij in Spanje willen dat als voorbeeld. Ook wij willen dat de verschillende christen-democratische partijen daar te samen komen. Wij nemen Nederland als voorbeeld”. Robles zei, dat de Spaanse christen-democraten willen werken aan de verzoening tussen alle Spanjaarden. „Niet alleen uit liefde, maar ook uit rechtvaardigheid, zoals het Bijbelse verhaal van de barmhartige Samaritaan ons leert”.

Emiel Wijntuin

Emiel Wijntuin, de voorzitter van de Progressieve Surinaamse Volkspartij, was op de tweede dag gast op het CDA-congres. Hij noemde het een historisch congres. „Er is moed en durf voor nodig om als drie partijen met een eigen levenssfeer samen te gaan”, aldus Wijntuin. Hij noemde als doelstelling van het CDA de christelijke naastenliefde. „Dat brengt ons op de relatie mens-mens. Het CDA moet voorkomen, dat de ene mens de andere mens uitbuut. Het CDA moet de miljoenen mensen, die in armoede leven, de hoop geven, dat dit leven alleszins de moeite waard is”. De voorzitter van de Progressieve Surinaamse Volkspartij zei dat zijn partij vertrouwen heeft in het CDA; die partij vertrouwt erop dat het CDA de zusterpartijen, waar ook ter wereld, zal helpen. Wat dit betreft wees Wijntuin op de band tussen Suriname en Nederland en hij sprak zijn blijdschap uit over de ontwikkelingshulp, welke Nederland aan Suriname geeft. „De ontwikkelingsgelden mogen niet voor enkelen gebruikt worden. Zij moeten zo besteed worden dat de vele honderden in Suriname, die nu nog in armoede wonen, kunnen genieten van de stralende Surinaamse zon. Het geld mag ook niet zo besteed worden, dat het via kronkelwegen weer bij de oorsprong terugkomt”, aldus Wijntuin. Hij deed een beroep op het CDA om daarvoor te zorgen.

Broeder

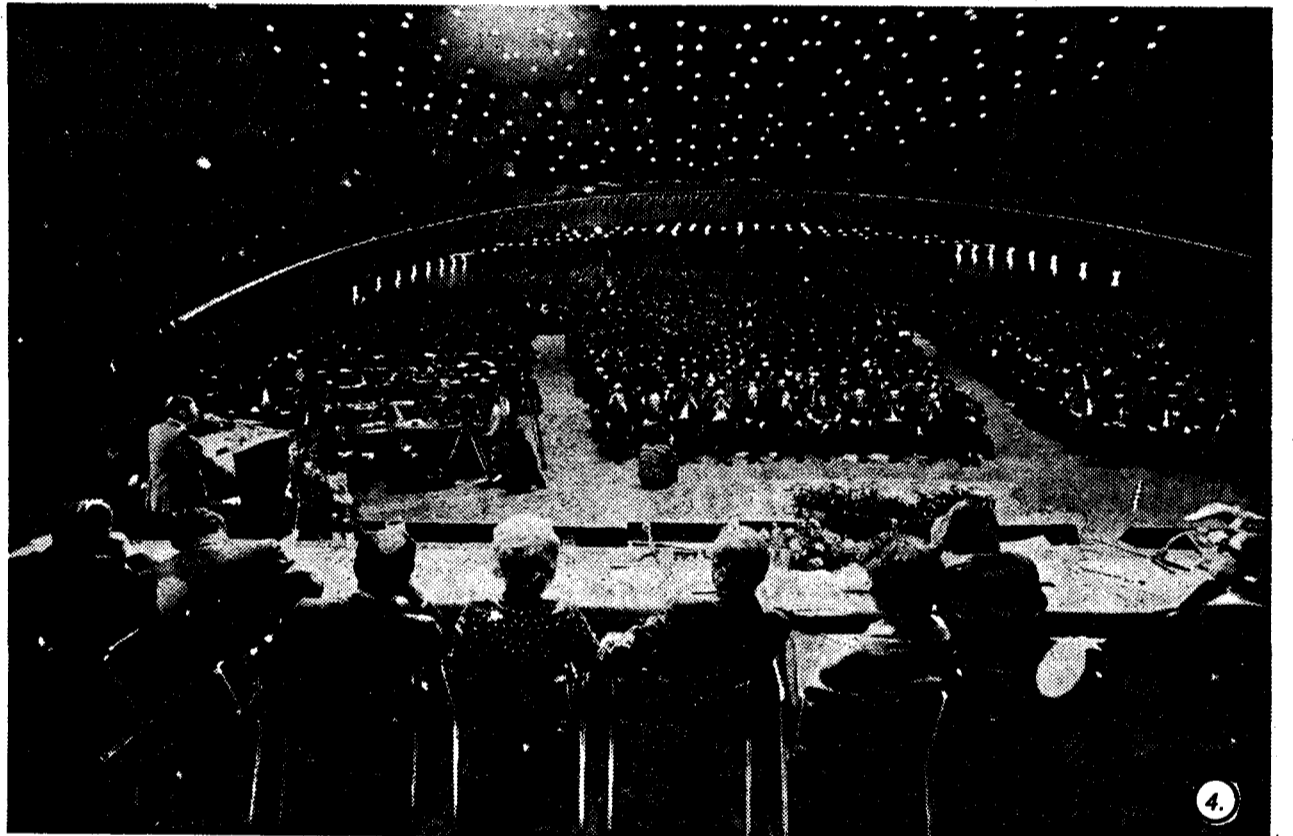
Het CDA moet er volgens Wijntuin ook op toezien, dat zijn landgenoten in Nederland een gelijke behandeling krijgen als de Nederlanders zelf. „Wij van onze kant doen een beroep op onze landgenoten om geen misbruik te maken van de geboden gastvrijheid”, zei Wijntuin. Aan het slot van zijn toespraak sprak Wijntuin een woord van waardering uit aan het adres van het christen-democratische Tweede-Kamerlid Piet van Zeil, omdat hij zich reeds gedurende vele jaren inzet voor Suriname. „Van Zeil is mijn broeder. Het CDA moet de broer zijn van alle Surinamers”.

Het CDA-congres in beeld

Bij de foto's

1. CDA-lijsttrekker Van Agt wordt bij het binnenkomen van de zaal begroet door de Belgische premier Tindemans.
2. ARP-TweedeKamerfraktievoorzitter Aantjes in gesprek met Minister van binnenlandse zaken De Gaay Fortman.
3. Staatssekretaris Van Lent in de verdrukking tijdens een onderonsje tussen de ministers Lubbers en de Gaay Fortman.
4. Een kijker vanachter de bestuurstafel op de overvolle congreszaal tijdens het uitspreken van zijn rede door CDA-lijsttrekker Van Agt.
5. Voorzitter Steenkamp spelt lijsttrekker Van Agt het CDA-button op de revers.
6. Lijsttrekker Van Agt volgt aandachtig het verdere verloop van het congres, geflankeerd door (links) PvdA-voorzitster Van den Heuvel en (rechts) de Belgische premier Tindemans. Linksachter Van Agt oud-premier Biesheuvel.
7. Een congresganger steekt zijn enthousiasme niet onder stoelen of banken tegenover de lijsttrekker, terwijl minister Westerterp (midden) lachend toekijkt.

UIT DE ARJOS

Inzet voor het CDA

„U zult wel begrijpen dat ik dit congres aanmerkelijk gelukkiger verlaat dan het CDA-congres van 23 augustus van het vorig jaar”. Deze woorden sprak een inderdaad zeer voldaan uitzijnde CDA-voorzitter Steenkamp, zaterdagmiddag aan het einde van het tweede CDA-congres.

Ik neem aan dat iedereen, evenzeer als ondergetekende, zich in deze gevoelens van de heer Steenkamp zeer wel kon inleven. Zij het dan, dat ik er toch behoefte aan heb, om langs deze weg nog eens te verklaren, dat het congres van 23 augustus 1975 een onmisbare stap is geweest die op weg naar het CDA gezet moest worden.

Essentie van christelijke politiek

Immers, het amendement m.b.t. het functioneren van het uitgangspunt wat ik daar mede namens anderen heb ingediend en verdedigd, heeft ertoe geleid dat in de kring van het CDA-bestuur een hernieuwde discussie over deze kwestie noodzakelijk werd hetgeen uiteindelijk heeft geresulteerd in een, aan de statuten gekoppeld programma van uitgangspunten waarin de essentie van christelijke politiek is neergelegd.

De vaststelling van dit program van uitgangspunten heeft er in belangrijke mate toe bijgedragen dat de Arjos en vele aarzende ARP-ers uiteindelijk toch de stap naar het CDA hebben kunnen zetten.

Hoe dan ook, het besluit voor de ene lijst is er. De ene lijsttrekker is er en het congres vierde feest. Vóór tijdens en na de rede van Van Agt waande ik mij soms in het Olympisch Stadion waarbij het CDA en Van Agt de rollen vervulden van resp. Ajax en Cruyff (en dan in hun beste dagen) en het publiek - de congresgangers - uitzinnig van enthousiasme juichte en klapte. Als rechtgeaard calvinist sta je dan wel wat vreemd te kijken maar je moet wel een erge kniesoor zijn als je er bij nader inzien echt aan stoort. Immers, de christen-democraten, incl. Van Agt, hebben lang genoeg in de hoek gezeten waar de slagen vielen. En enig enthousiasme was, gelet op het verloop van dit hele congres zeker op zijn plaats.

Raden van commissarissen

De Arjos heeft zich tijdens de beide dagen vrij rustig gehouden. Onze club heeft echter aan de discussie over het ontwerp-CDA-program een niet onbelangrijke bijdrage geleverd d.m.v. het uitbrengen van het rapport „Arjos-visie op CDA-beleid”. Bovendien hebben we met redelijk resultaat een flink aantal amendementen ingediend. Tijdens

ARJOS-Overijssel

Op zaterdag 18 december organiseren een aantal oostelijke provinciale Arjosorganisaties, w.o. Arjos-Overijssel, een ontmoeting met de jongerenorganisatie van de Westduitse C.D.U., „Junge Union”, afdeling Munsterland. De bijeenkomst vindt plaats in Westerbork (Dr.). Het thema van de dag is „ontwikkelingssamenwerking”, ingeleid door J. van Houwelingen (ARP Tweede Kamerlid) en R. Wolters (Junge Union). De deelnemerskosten bedragen f 15,-, waarmee tevens twee maaltijden, een consumptie en informatie over het konferentiethema betaald zijn. **Aanmeldingen en verdere inlichtingen bij:** Jos van der Meer, Julianastraat 54, Zwolle. Tel.: 05200-1.10.69.

ONDER DE HAMER

Door Fred Borgman,
Arjos-voorzitter

de onvrede die wij moeten hebben met het feit dat we die vrede slechts als gewapende vrede in stand weten te houden, en de absolute noodzaak om in de bewapeningswedloop een eerste stap terug te doen.

Een ander punt in dit verband is de passage over de waarde van het gezin. Terecht genoemd! Maar doe dat niet met voorbij zien van degenen die niet getrouwd zijn en niet getrouwd kunnen zijn.

We weten allemaal dat er meerderen onder ons zijn die eigenlijk ook wel getrouwd zouden willen zijn en een gezin zouden willen hebben, maar beseffen dat door hun geaardheid, een huwelijk voor henzelf geen echt geluk kan betekenen en het een eventuele partner niet willen aandoen zijn of haar levensgeluk in de waagschaal te stellen.

Israëlpiedooi

Moete ook had ik met het pleiten voor Israël zonder daarbij aandacht te vragen voor de nood van de Palestijnen. Ik ook sta pal voor Israël; dit volk heeft immers na veel lijden en strijd haar plaats in Palestina hervonden en wij weten ons met het volk van Israël ten zeerste verbonden. Daarmee is het verhaal echter niet af. Wij mogen niet voorbijzien aan die tienduizenden Palestijnse vluchtelingen die in erbarmelijke omstandigheden moeten leven. Ook zij hebben hun rechten; hun humane en politieke rechten die niet teniet mogen worden gedaan door een vaak verkeerd optreden door hun leiders.

Moete ook met de stromachtig toegejuichte passage over het niet willen

buigen naar links of rechts. Laat ons toch dit soort stoere taal aan de socialisten en liberalen overlaten. Bij hen hebben wij dat helaas vaker gehoord; bij ons past het niet.

Intentieverklaring

Terecht wees Van Agt erop dat er nu geen intentieverklaring kan worden afgegeven maar ik had de vice-premier graag willen horen herhalen wat wij nu bijna vier jaar hebben gezegd namelijk, dat wij op basis van wederzijds respect en vertrouwen met de socialisten willen verder regeren. Het antwoord is dan aan hen.

Van Thijn heeft zaterdag betoogt dat hij niet bereid is met de PvdA genadebrood van het CDA te eten. Dit slaat dan op de verdeling van ministersposten in het nieuwe kabinet.

De grote promotors van de verdeling van de macht hebben kennelijk nu zelfs moeite om democratische spelregels in

acht te nemen. Het zij zo! Wij hebben ons drie jaar geleden bij de kabinetsformatie heel wat zwakker opgesteld en ons zelf kwetsbaar gemaakt maar we zullen er sterker uit naar voren komen.

Oprechte verbondenheid

Op het CDA-congres van zaterdag kunnen wij met dankbaarheid terugzien. Dit CDA is het waard om ons ervoor in te zetten. De heer Van Agt heeft als lijsttrekker ons volste vertrouwen en hij kan op de steun van de Arjos rekenen. Wij zullen echter ook in de verkiezingscampagne voor onze eigen mening uitkomen, en soms accenten anders leggen met het doel het CDA mee te sturen in die richting waarin wij menen dat het moet gaan. Maar dit dan wel vanuit een oprechte verbondenheid in de wetenschap dat wij gezamenlijk de taak op de schouders hebben genomen en er nu ook gezamenlijk voor zullen staan.

Dezer dagen verschijnt:

Bangladesh

met de ogen van
with the eyes of

EVA DEN HARTOG

Omvang 109 pagina's. Tweetalige tekst (Nederlands en Engels) met 155 foto's. Paperback op super-royaal formaat (21 x 30 cm). Prijs f 19,90.

Dit aangrijpende fotoboek over het door rampen geteisterde Bangladesh, zoals EVA DEN HARTOG het zag, is een bewogen 'cri de coeur' van deze moedige Heilsoldate, wier onverdroten gevecht om het bestaan van een miljoenvolk te gemakkelijk als een verloren zaak wordt beschouwd.

BANGLADESH - BERUSTEN WIJ ERIN? Dat is de vraag waarmee Eva den Hartog het Nederlandse volk (dat in de eerste plaats, met zijn niet geringe pretenties!) en de rijke landen van het Westen in het algemeen, op onontkoombare wijze wil konfronteren.

De Engelse ondertitel luidt: **DOES GOD REALLY CARE?** Kan het Gód werkelijk iets schelen? Velen stellen die vraag: als er een God is, hoe kan Hij dit dan toestaan? Eva den Hartog ontmaskert die vraag als een uitvlucht. Zij stelt het omgekeerde: Gods grote zorg zou wel eens kunnen zijn **OF HET ONS WERKELIJK EEN ZORG IS**, een aanhoudende zorg, wat daar in Bangladesh gebeurt.

Christelijke hoop en solidariteit, dat is de boodschap van het Evangelie die Eva den Hartog dagelijks, mede namens ons, in praktijk brengt. Maar zij kan het niet alléén. Vandaar dit indringende appel op Nederland en de gehele Engelssprekende wereld, om blijvende, daadwerkelijke hulp.

Gedurende de maand december van dit jaar doorreist Majoor Eva den Hartog ons land om de zaak van Bangladesh opnieuw te beleiden. Met ditzelfde oogmerk verschijnt haar boek: **EÉN-DERDE VAN DE OPBRENGST (ca. f 5,- per boek) KOMT RECHTSTREEKS TEN GOEDE AAN BANGLADESH.**

Het boek eindigt met een slotwoord van onze minister voor ontwikkelingssamenwerking, Drs. JAN PRONK. Deze zegt daarin o.m.:

„Wanneer wij ons louter op langere-termijn-hulp concentreren, vergeten we mannen, vrouwen en kinderen die nu in uiterst kommervele omstandigheden leven. Ik geloof dat dat niet geoorloofd is, en ik ben bovendien van mening dat langere-termijn-ontwikkelingshulp alleen effect heeft wanneer de mensen er zelf bij betrokken zijn; hen erbij betrekken kan eigenlijk alleen maar, wanneer hun het uitzicht wordt geboden dat ook hun eigen situatie zal verbeteren.

Zo opgevat zijn goed opgezette hulpacties zelfs een voorwaarde voor het welslagen van een goed ontwikkelingshulp- en samenwerkingsbeleid. Eva den Hartog heeft haar werk in Bangladesh goed opgezet, zeer goed zelfs. Haar werk vormt een uitdaging om ons extra in te spannen al die andere maatregelen ook te nemen”.

Steun het werk van Eva den Hartog door dit boek te bestellen.

U kunt daarvoor gebruikmaken van nevenstaande BON. Zend die vandaag nog aan uw boekhandel of (in open envelop, zonder postzegel) aan:

UITGEVERIJ T. WEVER B.V.

Antwoordnummer 5
FRANEKER

Telef. 05170-3147 b.g.g. 2436

rechtstreeks	BON
via boekhandel	
Zend mij	
ex. BANGLADESH, door Eva den Hartog	
Prijs f 19,90 (plus porto).	
Naam:	
Straat	
Plaats	
Gironummer	Datum:
* Doorhalen wat u niet wenst	

N.G.

De samenleving vernieuwen

Vervolg van pag. 7

CDA-program moeten leiden: Het program dient een schild voor de zwakken te zijn en daarnaast behoort het een gezonde financiële basis. Dit laatste betekent: „Er kan veel maar niet alles kan”. In Den Haag staat geen grabbelton, waar wij onbepaald geld kunnen vinden. We kunnen elkaar niet het land insturen met dit program zonder een solide basis. Dat betekent dat wij niet veel leuke dingen voor de eigen mensen kunnen brengen maar hopelijk wel goede dingen voor ons gehele volk en met name voor onze werklozen. Dit klemmt temeer nu een nieuwe depressie heenschuift over de vorige terwijl ons economisch herstel onvoldoende is gevorderd. Wij moeten matiging prediken en concretiseren juist omwille van het schild zijn voor de zwakken van vandaag en morgen, met name onze werklozen. Dat betekent ook verwoording van de opgave: „Doet gij evenzo”.

Bruggen bouwen

Het CDA heeft aldus Steenkamp zijn eigen visie op de maatschappelijke orde: en een eigen invalshoek als het gaat om het dragen van elkaars lasten. De polarisatie verwoest en betekent de ontkenning van het feit dat regering en oppositie, werkgevers en werknemers tegenspel moeten geven in samenspel: en dat zij in feite twee kanten van één medaille zijn.

We zullen de huidige problemen niet kunnen oplossen als we niet bereid zijn tot wat Goudzwaard noemt een geestelijke omwenteling of tot wat ik zelf heb omschreven als „de inzet voor een verantwoorde maatschappij”. Het lijkt, aldus spreker, of in onze gepolariseerde samenleving het ieder voor zich nu op groepsniveau wordt uitgevochten. Degenen die aan dit liberalisme meewerken hebben kennelijk niets geleerd van faillissement in sociaal en geestelijk opzicht van het oude kapitalisme.

De verantwoorde maatschappij die wij willen is gebaseerd op het opkomen voor elkaar omdat je samen deel bent van een groter geheel; een maatschappij waarin het woord dialoog een sleutelbegrip is en waarin groepsegoïsme en polarisatie wezensvreemd zijn. Ons antwoord op de polarisatie is het bruggen bouwen, nationaal en internationaal. Het is onze opdracht telkens de spiraal die soms noodwendig lijkt te doorbreken. De spiraal die we terugvinden in trefwoorden als noord-zuid; bewapeningswedloop; klassenstrijd en groepsegoïsme. Het gaat ook om het doorbreken van een zorgelijke ontwikkeling in eigen land in de verhouding tussen werkenden en niet-werkenden; AOW'ers en werklozen; ondernemers en werknemers. Dat bruggen bouwen is ook hier de vertaling van de opdracht: „Doet gij evenzo”. Bruggen bouwen, ook in de Nederlandse

politieke verhoudingen, vraagt soms het menselijk onmogelijke. Onmogelijk als het idealisme wijkt voor het koude realisme; als het zoeken naar elkaar wijkt voor keiharde machtspolitiek. Dan ben je geneigd om „neen” te zeggen en te blijven zeggen, om met gelijke munt terug te betalen en toch moet je dan als christen-democraten bereid zijn waar te maken wat je ook op andere terreinen predikt.

Wij hebben de wens om met onze eigen inbreng en zonder dictaten van enige kant het land te dienen door mee te werken aan een goede regering. Dat is ook bruggen bouwen in de partijpolitiek; en ik doe nog eens een beroep op alle constructieve partijen om die brug open te houden en hem niet te versperren met onmogelijke slagbomen.

Dr. Schaepman heeft eens gezegd dat degene die nooit van standpunt verandert ook nooit heeft nagedacht. Hij was een christen-democraat van het eerste uur en omdat wellicht minder kwaad kan, zou ik zijn goede raad willen doorgeven aan al degenen die in de komende maanden partijpolitieke beslissingen moeten nemen.

Elkaar gevonden

Piet Steenkamp citeerde een reeks krantekoppen van een jaar geleden, waarin uiterst sombere voorspellingen over de toekomst van het CDA werden gedaan. Vorig jaar heb ik gezegd, aldus de CDA-voorzitter dat er twee sleutels liggen; een op het Binnenhof en een in het land. Mijn hoop van toen is in vervulling gegaan. De beide sleutels hebben de deur opengemaakt. In het parlement hebben de fracties elkaar

onder moeilijke omstandigheden gevonden in een uniek samenwerkingsverband. Twee partijen verbonden met het kabinet en een in de oppositie zijn gaan samenwerken en naar elkaar toegegroeid omwille van het door hen zelf hoger geplaatste en verder reikende ideaal. Aan de basis, in het land, heeft men elkaar begrepen en tracht men de CDA-gedachte in de praktijk waar te maken. De diepste reden van de samenwerking in de Kamer en de daadkracht in het land ligt aldus spreker in de wens om het CDA te realiseren. Hij wees op een uitspraak van Herzl op de vraag wat het geheim was van de opbouw van de staat Israël. „Als ge het wilt, dan is het geen sprookje.” Ook dat hebben wij, bij het CDA, op het Binnenhof en in het hele land ervaren.

We zijn er, aldus Steenkamp, nog lang niet. Er zullen fouten en blunders gemaakt worden en nog dikwijls verwijten over en weer vallen. Het voorwoord is geschreven. De inleiding is voorbij. Het eigenlijke werk dat nu op ons wacht zal slechts slagen wanneer wij als Hervormden, Gereformeerden en Katholieken, als mensen uit ARP, CHU en KVP, en rechtstreekse leden, bereid zijn om in elkaars huld te kruipen om te ontdekken wat de ander bezielt. Naast die bereidheid moeten wij het geloof opbrengen dat wij samen staan voor dezelfde opdracht en moeten wij ruimte laten voor veelkleurigheid, voor marges die zeker groter moeten zijn bij een beginnend samengaan. Het is het waard want het gaat om waar te maken de woorden: „Doet gij evenzo”. Er is veel om ons gezamenlijk voor in te

zetten. Spreker weigerde de sombere voorspellingen van onheilsprofeten als enig criterium te aanvaarden. De Noordelijke helft van de wereld geniet nog steeds en dat genieten moeten we ook wel eens positief waarderen, van een onafgebroken Sinterklaasavond. In de wereld van vandaag mogen we proberen iets van de blijde boodschap van het Evangelie waar te maken. Er is veel om bezorgd over te zijn maar ook veel om te veranderen of te vernieuwen. Bij tallozen wordt de aandacht van het immateriële en van het geestelijk leven weggetrokken naar de betoveringen van de consumptiemaatschappij en de geweldige verrassingen van de technologie totdat er een nieuw samenstel van waarden ontstaat. Het CDA kiest de weg naar een verantwoordelijke maatschappij en daarvoor doen wij een appel op iedereen. Wij hebben een onbetwistbaar uitgangspunt, een goed program en één lijsttrekker. Onze wetenschappelijke instituten publiceerden het afgelopen jaar enkele belangrijke rapporten. Ook dit behoort bij onze eigen weg in de Nederlandse politiek.

„Doen wij evenzo”

Steenkamp besloot zijn openingsrede als volgt:

Wij hebben samen zoveel mee gemaakt op weg naar het CDA en wij zijn nog lang niet aan het eind. Dezelfde vitaliteit die wij de laatste jaren hadden en die barrières doorbreekt, zal ons helpen. Dezelfde overtuiging van waaruit wij hebben gewerkt. Wij doen een beroep, een appel op ons hele volk om samen deze weg met ons verder te gaan. Wij zullen slagen als wij zelf overtuigd zijn van onze opdracht en als wij het appel weten over te brengen. En daarmee keer ik terug tot de woorden waarmee ik begon, wij moeten een antwoord geven op de uitdaging uit het verhaal van de barmhartige Samaritaan. Men zal ons later daarnaar beoordelen. Ik wil als voorzitter van het CDA ter opening van ons tweede congres met U samen dat antwoord uitspreken in de vorm van een beroep op U allemaal: „Doen wij evenzo”.

hypotheken

Denkt u aan een eigen huis?
Geld hoeft dan geen
struikelblok te zijn.
Een hypotheek van de Spaarbank
maakt 't u mogelijk. Er is óók
voor u een hypotheek,
aangepast aan uw
inkomsten tot 100%
Laat u uitgebreid adviseren
door de

**SPAARBANK
GRONINGEN**

EIGEN HAARD
Tel. 050-127902
127687

Brandend actuele uitgaven

Een staatsman ter navelgong

Een bijzonder boek gewijd aan de grote staatsman Groen van Prinsterer. Verschenen naar aanleiding van de herdenking van zijn 100e sterfdag op 19 mei 1976. Groen's betekenis voor school, kerk, staat en maatschappij komt in dit - met tientallen foto's fraai geïllustreerde boek - heel duidelijk naar voren. Prijs: f 13,50.

Onder Hamer en Sikkel

Actuele informatie over kerk, politiek, economie en rol van het leger in Oost-Europa. Veel foto's en cartoons. Prijs: f 5.

Uniek CDA-boek

In 160 pagina's alles over de geschiedenis van het CDA. Tientallen foto's en spotprenten. Prijs: f 5,95.

Naar een nieuw élan

Een mooi uitgegeven brochure met teksten van de redevoeringen van partijvoorzitter H. A. de Boer en fractievoorzitter mr. W. Aantjes, tijdens de partijraad van 25 september 1976. De visie van de AR-partij op het CDA wordt hierin uitvoerig besproken. Prijs: f 3 per ex.

Een klein eeuw kleine luyden

In 130 pagina's in woord en beeld de geschiedenis van de AR-Partij uiteengezet. Prijs: f 5 per ex. Bestellingen stort het verschuldigde bedrag op postgiro 89 67 3 t.n.v. AR-Partij Stichting, met vermelding van titels en aantal.

GETRON B.V.

Internationaal Transportbedrijf

Ir. H. de Grootweg 22, Spijkenisse.
Telef. 01880-12988 Telex 22642.

**bulkwagens voor poederstoffen
diepladers
kip-chassis voor containers
gesloten combinaties
op- en overslag van goederen**

VAN DE PARTIJ

„Offers voor de toekomst”

Onder deze titel is zojuist in gedrukte vorm het tweede jaarlijkse advies van de zgn. Permanente Programadviescommissie (PPAC) van het CDA verschenen. (Het secretariaat van deze commissie wordt vervuld door de wetenschappelijke instituten van KVP, ARP en CHU). Dit advies, dat in september al aan de pers is aangeboden, werd besproken op het CDA-congres.

Het advies-1976 van de PPAC valt uiteen in twee delen: sociaal-economisch resp. welzijnsbeleid. Uit beide deeladviezen blijkt, aldus de voorzitter, oud-minister mr. Y. Scholten, dat we bereid moeten zijn offers voor de toekomst te brengen, willen we onze samenleving, onze welvaart en ons welzijn niet op het spel zetten. Vandaar de titel. In de brochure is ook het oordeel van het CDA-bestuur over het PPAC-advies opgenomen. In het eerste deel van het advies neemt de commissie praktisch alle actuele problemen op sociaal-economisch gebied onder de loep. We noemen het vraagstuk van de economische groei, het

werkgelegenheidsbeleid, de verdeling van „de koek” tussen de overheid en de particuliere sector, en de hoogte van de overheidsuitgaven. Ook geeft de commissie haar zienswijze op de recente nota van minister Lubbers over selectieve groei en op de omstreden wetsontwerpen inzake de vermogensaanwassing en de wijziging van de Wet op de ondernemingsraden. Kortom, zonder overdrijving kunnen we dit deeladvies, dat 51 bladzijden telt, betitelen als een integrale beschouwing van CDA-zijde over het sociaal-economisch beleid. In haar deeladvies over het welzijnsbeleid gaat de PPAC onder meer in op de rol van de overheid en de verantwoordelijkheid van het particulier initiatief in deze sector. De laatste hoofdstukken van dit deel hebben in het bijzonder betrekking op de problemen in de sector volksgezondheid.

Zeker nu de verkiezingen al bijna voor de deur staan, zou geen enkel actief partijlid dit boekje (96 pagina's) ongelezen mogen laten. De prijs - f 5,90 - hoeft geen bezwaar te zijn. U kunt de brochure bestellen door dit bedrag over te maken op giro 89673 t.n.v. AR-Partij Stichting, Den Haag; met de vermelding: „Offers voor de toekomst”.

Herdruk van ledenwerfkatern

Ledenwerving is een permanente zaak. Elke organisatie moet blijven werken aan een regelmatige aanvulling en uitbreiding van haar ledenbestand.

Alleen op die manier blijft de organisatie jong, krachtig en initiatiefrijk. Dat geldt ook voor de ARP. De ARP wil een krachtige bijdrage leveren in het CDA. Een sterke ARP, is een steun voor de christen-democratie. Belangrijke doelgroepen bij de ledenwerving blijven vrouwen en jongeren. Zij zijn nog steeds ondervertegenwoordigd in onze partij. Dat moet veranderen. In vorig nummer was opgenomen een herdruk van de ledenwerfkatern „Een sterke ARP is een steun voor de christen-democratie”. Nu er tal van activiteiten op gang komen in het licht van de aanstaande verkiezingen, is het van belang daarbij de ledenwerving voor de ARP niet uit het oog te verliezen!

CDA-Oisterwijk

Openbare informatie-bijeenkomsten voor belangstellenden; seizoen 1976/1977.

18-01-77: een dienstbaar beheer;
15-02-77: verantwoordelijkheid voor de wereld; 22-03-77: zinvolle arbeid;
19-04-77: rechtvaardige verdeling van lasten; 24-05-77: aan u de keuze.
Deze bijeenkomsten welke worden georganiseerd door werkgroep III CDA-Oisterwijk zullen worden ingeleid en toegelicht door J.L. Schreuder, lid van het d.b. CDA-Oisterwijk.
Plaats: Dorpsherberg
Tijd: 20.15 uur.
Toegang gratis.

RADIO
De eerstvolgende radio-uitzending van de ARP is weer te beluisteren op zaterdag 25 december a.s., op Hilversum II van 18.20-18.30 uur.

Contributie-inning 1977 deze week van start!

Medio december gaat de contributie voor het nieuwe boekjaar 1977 van start. Begin december zijn de acceptgirokaarten door het computercentrum aangemaakt, die, zo is de bedoeling, deze week bij de leden zullen arriveren. Degenen die nog in 1976 hun contributie willen betalen kunnen dat dus nog doen. Overigens hopen wij dat veel partijleden ook dit jaar willen meewerken aan een vlot verloop van de contributiebetaling.

Vlotte afhandeling

Het streven is er op gericht omstreeks half februari de eerste ronde af te sluiten. Vorig jaar had omstreeks 65% van de leden hun geldelijke bijdrage voldaan. Hopelijk zal dit percentage ook dit jaar weer bereikt worden. Als de trend zich van de laatste jaren doorzet, komt er wellicht een nog hogere score uit de bus. Moge die lijn zich met uw medewerking voor 1977 ook dit keer doorzetten. De administratie van uw kiesvereniging en die van het partijbureau zijn met een vlotte afhandeling gebaat.

Kadercursus Zwolle:

Spreekvaardigheid en diskussietechnieken

Op donderdag 9 december vond te Zwolle de derde bijeenkomst plaats van de kadercursus.

Met 23 deelnemers werden spreekvaardigheid en discussietechnieken beoefend. Na het aanreken van enkele vuistregels werd door één van de deelnemers een voorbereidende toespraak gehouden, die door de overige deelnemers kritisch werd beluisterd. Een aantal deelnemers hield daarna geïmproviseerde toespraakjes, waarbij een sterk beroep werd gedaan op hun fantasie. De goede sfeer maakte het mogelijk dat deelnemers, die daarbij voor de drempel stonden de stap over de drempel konden maken.

's Middags werd aandacht besteed aan verschillende discussievormen, waarna de zomersessie gevolgd door een panel-discussie die overging in een forum-discussie werden gepraktiseerd. Na een levendige discussie over de plaats van het gezin in de samenleving gingen de deelnemers verrijkt, met voor sommigen onder hen de eerste ervaring met spreken in het openbaar, huiswaarts.

Wim Eikelboom

St. C. Oude Pekela

Op 5 januari 1977 zal staatssecretaris De Jong voor de ARP-Statencentrale Oude Pekela spreken over „Onderwijsproblematiek”. De avond vindt plaats in het „Geert Teiscentrum” te Stadskanaal. Aanvang 20.00 uur.

CDA-congres Groningen

Het aangekondigde congres met als hoofdthema „Arbeid” is verschoven naar 29 januari 1977. Aanmeldingen van vóór 6-11-76 worden beschouwd als zijnde gedaan voor de nieuwe datum: in Rondon & Ronduit van december nadere bijzonderheden.

K.V. Moordrecht

Op donderdag 12 januari 1977 belegt de ARP kiesvereniging te Moordrecht een openbare vergadering in „De Zespunt”. Dr. A. J. Vermaat zal spreken over de actuele politieke situatie. Aanvang 20.00 uur.

Staatssecretaris De Jong voor St. C. Ridderkerk

Op woensdag 20 december a.s. om 20.00 uur houdt de ARP-Statencentrale Ridderkerk haar jaarvergadering in de Thomaskerk te Oud-Beijerland. Staatssecretaris K. de Jong Ozn. zal deze avond het woord voeren over actuele politiek en onderwijszaken.

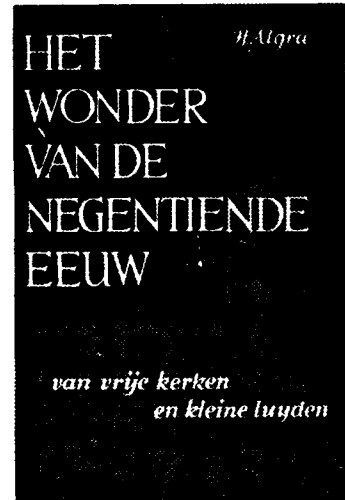
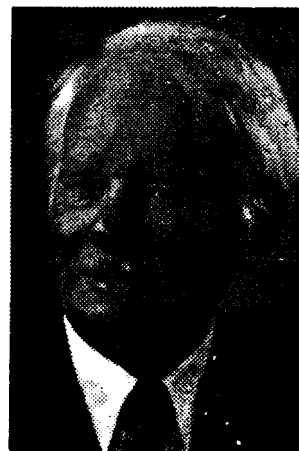
Jaarvergadering Verband 1977

De jaarvergadering van het Verband van AR gemeente- en provinciebestuurders zal worden gehouden op zaterdag 5 februari 1977 a.s. in restaurant „Heidepark” te Bilthoven. Na de rede van de voorzitter en het huishoudelijk gedeelte zullen er twee onderwerpen worden ingeleid: regionalisatie van het onderwijs, door drs. B. de Haan (algemeen directeur van het bureau Besturenbond PCO), en gemeentelijke problemen rondom de AROB-beroep- en bezwaarschriften, door mr. E. Brederveld (gemeentesecretaris van Groningen.) Na deze inleidingen is er ruime mogelijkheid tot discussie. De beide inleiders zullen nog stellingen over hun onderwerp maken; deze zullen worden gepubliceerd in het januarinummer van „Bestuursforum”.

De VIERDE DRUK was bij verschijning uitverkocht! Nog vóór Kerst verschijnt de VIJFDE DRUK van het veelgeprezen boek Het wonder van de 19e eeuw

Van vrije kerken en kleine luyden door H. Algra

Vijfde herziene en uitgebreide druk. Omvang 364 tekstpagina's en 64 bladzijden illustraties. In geheel linnen met geplastificeerd stofomslag. Voorintekenprijs f 29,50 na 31 december a.s. f 35,-

Deze nieuwe druk, uitgebreid met een epiloog van de schrijver, enkele nieuwe illustraties en een alfabetisch register, voorziet ongetwijfeld in een behoefte. Onderstaande recensies spreken in dat opzicht duidelijke taal.

„Een voortreffelijke inleiding tot de negentiende eeuw en met name tot het kerkelijk leven in die eeuw... Een bijzonder onderhoudend en leerzaam boek, dat men vooral in handen van de jongeren zou willen zien en in handen van degenen, die streven naar herstel van de in de negentiende eeuw verscheurde eenheid der kerk, opdat zij des te beter verstaan, hoe die scheuringen zijn ontstaan en waar de geschilpunten lagen...”

(J. Noordmans in de LEEUWARDER COURANT)

„Het boek is een juweel voor de in deze tijd en figuren belangstellende lezer. Het verschaft een grote hoeveelheid feiten, die vervat zijn in een goed geschreven tekst”.

(NRC/HANDELSBLAD)

„Wat Algra's boek zo boeiend maakt is de mengeling van objectiviteit en beweging bij de schrijver. En door al zijn verhalen waait de zeewind van het Friese platteland met zijn oer-democratische eigenzinnigheid.. Een ontroerend boek”.

(DE TIJD)

„Een meeslepend getuigenis. Een boek dat in het bijzonder dankbaar zal worden aanvaard door hen die zelf aan de kleine luyden verbonden waren. Mij althans maakte dit boek - en is dat niet de hoogste lof die men het mee kan geven? - opnieuw dankbaar voor wat ik van huis uit heb meegekregen aan gereformeerd erfgoed.”

(Drs. T. M. Githuis in NEDERLANDSE GEDACHTEN)

„Dit boek heeft zijn eigen bekoring en kleur en is met geen enkel ander te vergelijken, want niemand kan het verleden zo goed naar de mensen 'toedragen' als deze schrijver... De uitgever komt alle lof toe; niets gespaard aan dit boek. En het verwondert ons niet dat er in de pers zoveel aandacht aan besteed is... Ik zie er een appel in op de gereformeerde wereld, een oproep tot een nog altijd verscheurde kerk. Een hunkering naar een verstaan van elkaar, bij alle verschil in ligging”.

(Drs. A. Plaatsman in OPBOUW)

Wie nu intekent bespaart f 5,50!

Door dit boek nú te bestellen geniet u een prijsvoordeel van maar liefst f 5,50. Laat dit voordeel u niet ontgaan! Profiteer van de lage voorintekenprijs door gebruik te maken van onderstaande BON.

Zend deze vandaag nog aan uw boekhandel of (in open envelop, zonder postzegel) aan:
Uitgeverij T. WEVER B.V. - Antwoordnummer 5 - FRANEKER
(Telef. 05170-3147; b.g.g. 2436)

Zend mij bij verschijning tegen voorintekenprijs * rechtstreeks/via boekhandel:

BESTELBON

...ex. H. Algra, HET WONDER VAN DE NEGENTIENDE EEUW

Vijfde, uitgebr. druk. Gebonden f 29,50 (plus porto)

Naam

Straat

Plaats

Gironummer Datum

* Doorhalen wat u niet wenst.

N.G.-2

Handel en Industrie

BLOEMEN HOUDEN VAN MENSEN

Vraagt
jaar-rond chrysanten
die staan langer....

FIDES Handelskwekerij
(stekken voor chrysantenkultuur)
Postbus 26, tel. (01745)-4244-3700
Telex 3.27.23
DE LIER

In de Noordoostpolder en Oostelijk Flevoland
bouwden wij reeds vele kerken, scholen en boerderijen.

N.V. GEBR. SALVERDA

AANNEMERSBEDRIJF

't Harde, Bovenweg 7.

Tel. 0 5255-1666.

WIJ KOPEN EN VERKOPEN PALLETS

in vele afmetingen en uitvoeringen

Onze handelsvoorraad:

30.000 STUKS

w.o. veel nieuwe

Bijzonder gesorteerd in de maat 100 x 120

PALLET-BEDRIJF

J. STAAT - BARENDRECHT

Telefoon 0 1806-2096.
Opslagterrein: Noldijk 140.

W. VISSER & ZN. N.V.

SCHEEPSWERF
MOTOREN-
HERSTELPLAATS

Ankerpark 2
TELEFOON 0 2230-1.66.41
DEN HELDER

NIEUWBOUW en REPARATIE

OOSTERBAAN &

LE COINTRE N.V.

GOES - Telefoon (0 1100) 2.75.55*

DRUKKERS

UITGEVERS

Al 75 jaar drukkers in Benelux voor bedrijven en organisaties

SCHULING INDUSTRIE TECHNIK BV

BINNENHAVENSTRAAT 20
HENGEL-O.
POSTBUS 52 TEL. 0 5400-1.56.00

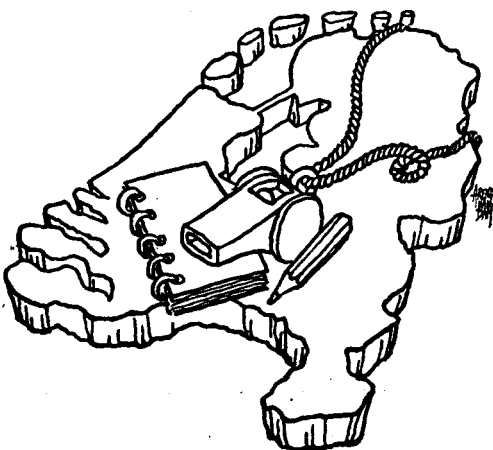
In dit boekje stelt de auteur, voormalig financieel-economische specialist van de ARP-Tweede-Kamerfractie en sinds kort hoogleraar aan de Vrije Universiteit, dr. Arend J. Vermaat drie thema's aan de orde:

- Voldoet onze economische orde aan bijbelse normen?
- Groeien of versoberen?
- Ethiek en politiek, over zwart geld en andere kwalen.

Het geheel is rijk geïllustreerd met cartoons. Prijs per exemplaar f 3,50.

Bestellingen:
Stort het verschuldigde bedrag op postgiro 89673 t.n.v. A.R. Partijstichting, Den Haag met vermelding van „Spelregels voor economie & politiek“.

SPELREGELS VOOR ECONOMIE & POLITIEK AREND J. VERMAAT

EEN UITGAVE VAN DE

stichting kader- en vormingswerk **ARP**

DR. KUYPERSTRAAT 3, 'S-GRAVENHAGE

WELWEZEN MET DE SPORT

Onlangs is een sportkatern verschenen onder de titel „Welwezen met de sport“. In deze vier pagina's tellende krant komen de volgende zaken aan de orde: de sportnota van Van Doorn, de overheid en de sport, sportverwording, de christelijke sportbeweging, sport en samenleving, reclame in de sport.

De meewerkende auteurs zijn: H. A. de Boer, L. A. van Splunder, prof. dr. I. A. Diepenhorst, W. F. H. Grashoff, C. J. van Leeuwen en G. J. Groenman.

De katern, die zich o.m. goed leent voor discussie in groepen, is in nabestelling tegen het volgende tarief verkrijgbaar:

1 ex. f 0,75; 2 t/m 4 ex. f 0,60 per ex.; 5 t/m 9 ex. f 0,50 per ex.; 10 t/m 24 ex. f 0,40 per ex.; 25 en meer ex. f 0,30 per ex.

Bestellingen via postgiro 89673 t.n.v. A. R. Partijstichting, Den Haag met vermelding van het gewenste.

N.G.

NEDERLANDSE GEDACHTEN

weekblad van de anti-revolutionaire partij

32e jaargang - nr. 52 25 december 1976

In de Tweede Kamer werd deze week de begroting van Sociale Zaken behandeld, waaraan deze week in N.G. aandacht wordt besteed. Op de foto mevr. Van Leeuwen aan het woord.

Beroep op onze verantwoorde- lijkheid

Ter gelegenheid van de kerstdagen en vanwege het feit dat Ned. Gedachten de volgende twee weken niet verschijnt is in dit „dubbelnummer” een speciaal middenkatern opgenomen met als titel: „Beroep op onze verantwoordelijkheid”. Hierin geven enkele vooraanstaande ARP-leden hun visie op de christelijke politiek en de jongste ontwikkelingen binnen de christelijke politiek. Verder beschouwt in dit nummer partijvoorzitter De Boer het gevoerde beleid in de afgelopen periode.

Beleid getoetst

De Tweede Kamer behandelt de vierde en de laatste begroting van de Regering. Een oordeel over de periode 1973-1977 blijft bijkans bij geen enkele begroting uit.

Vanuit deze invalshoek is ook bij de behandeling van de begroting van Economische Zaken het onderdeel midden- en kleinbedrijf aan de orde geweest.

Spreiding van macht

Het Regeringsstreven naar spreiding van macht brengt ons zeker bij de zelfstandigen. En door de grote spreiding en het persoonlijke aan de maat van de mens aangepaste dienstverlening en door het bieden van de mogelijkheid van de zelfstandige voor eigen rekening en risico verantwoordelijkheid in het

economisch gebeuren te kunnen beleven, geeft deze bedrijfstak een antwoord op het streven naar spreiding van macht. De praktijk wijst uit dat de Regering in haar streven lang niet altijd de zelfstandigen op het oog heeft. Haar blik was eerder op andere groepen gericht, zeker in het eerste deel van de 4-jarige parlementaire periode. Dat vroeg van o.a. de christen-democraten om speciale aandacht voor de zelfstandigen. Wij hebben die aandacht gegeven en ook „hard-gemaakt”. Door eigen amendementen en moties, welke de Regering tot bijsturen noopten. In de tweede helft werd een duidelijke verbetering zichtbaar. En met name die duidelijke verbetering brengt ons - de 4-jarige periode overziende - tot een voldoende voor het gevoerde zelfstandigen-beleid.

Voorbeelden:

Een rijtje voorbeelden mag ons oordeel schragen.

1. Sterke verbetering fiscale oudedagsreserve
2. verbetering regime meewerkende echtgenoot
3. verhoging grens vrijstelling van bedrijfsvermogen voor de vermogensbelasting
4. verhoging franchise bij staking ondernemerschap
5. invoering zelfstandigenaftrek
6. uitbreiding carry-backregeling
7. verbetering middelingsregeling voor winsten
8. optrekking bedragen kleine-ondernemersregeling BTW
9. BTW op koffie (horeca) van 16% naar 4% tarief
10. instelling commissie Hofstra over de invloed van de inflatie op de belastingheffing, waarbij tevens het fiscale winstbegrip nader bekeken zal worden. Voorts valt te wijzen op een groot aantal maatregelen in de sociale

Door H. A. de Boer,
voorzitter AR-Partij

sfeer, met name van belang voor ouders en kleinere zelfstandige ondernemers. Ook de invoering van de voor zelfstandigen zo belangrijke Arbeidsongeschiktheidswet mag niet onvermeld blijven. Bepaald uitstekend werk verrichtte de Regering ten aanzien van het structuur- en conjunctuurbeleid. Uitschieters: subsidiëring modernisering winkelconcentratie en subsidiëring beperkte bouwkundige voorzieningen. Een groot aantal ondernemers maakte van de geboden mogelijkheden gebruik. Niet alle maatregelen waren voldoende. Niet alle kwamen op tijd. Ook blijft het waar dat tekorten en problemen die optreden door schaalvergroting, snelle veranderingen in de distributie, een zich wijzigend koopgedrag, een terugslag in het algehele economisch gebeuren niet kan en mag leiden tot het vragen aan de overheid om alle tekorten en problemen te voorkomen en op te lossen.

Perspectief

De vele getroffen maatregelen waren nodig. De inkomensontwikkeling van zelfstandigen in het midden- en kleinbedrijf blijft - ook na een wat gunstiger ontwikkeling in 1975 en 1976 - achter bij vergelijkbare groepen. Vooral het zo teleurstellende jaar 1974 draagt hiertoe bij. De toekomstperspectieven zijn op papier wat meer bemoedigend. Er valt echter op nogal wat onzekere factoren te wijzen. Men behoeft hier slechts aan de ontwikkeling van lonen en prijzen te denken. Vooral in de detailhandel werkt de verhoging van minimumloon en jeugdloon sterk door en heeft direct met de rendements-ontwikkeling te maken.

Integratiebeleid

Staatssecretaris Hazekamp dient de belangen van het midden- en kleinbedrijf ook bij andere departementen scherp in het oog te houden. Hij is belast met de

integratietaak. Om die integratie is in het verleden steeds gevraagd. Het midden- en kleinbedrijf vertoont veel aanrakingsvlakken met het algemene beleid en met dat van andere departementen. Het is de Staatssecretaris die als bijzondere „waakhond” optreedt. Hier en daar wordt om een Minister voor het midden- en kleinbedrijf gevraagd. Is de integratietaak onvoldoende uit de verf gekomen? Als dat zo zou zijn dan ligt dat niet aan Hazekamp. Binnen het raam van zijn mogelijkheden heeft hij nog het onmogelijke gepresteerd. Toch ervaren ook wij de uitkomst van het integratiebeleid niet als voldoende. Wanneer ik denk aan het gevoerde

Vervolg op pag. 2

Contributie-inning 1977 start met moeilijkheden

De start van de contributie-inning voor 1977 is helaas niet vlekkeloos verlopen. De accept-girokaarten hebben de leden weliswaar omstreeks 20 december bereikt, maar in een aantal gevallen was er een verkeerde bijsluiter bijgevoegd. Het is bekend, dat de verzending van de accept-girokaarten geschiedt via een computerservicebureau. Door een abuis bij de verzending werd lang niet overal de bijsluiter voor de maand december bijgevoegd, maar die, welke bestemd was voor februari 1977 of mei 1977.

Het is onbegrijpelijk, dat dit bij de verzending kon geschieden, maar het is wel een feit. Graag bieden wij allen, die een „herinnering” ontvingen onze verontschuldiging aan. Het is uiterst onplezierig een accept-girokaart te ontvangen met de mededeling daarbij dat gebleken is dat de contributie nog niet is betaald en dat het zeer wenselijk is dat nu eindelijk eens te doen.

Wij vragen u begrip voor de situatie. Zelf zijn wij ook voor een voldongen feit geplaatst. Al het mogelijke zal geschieden de fout te corrigeren en te voorkomen, dat zich iets dergelijks in de toekomst zal herhalen.

D. Corporaal

N.G. tijdens de jaarwisseling

Door de omstandigheden tijdens de jaarwisseling en vanwege het feit dat het politieke leven in Den Haag in de komende tijd goeddeels stilligt heeft de redactie van Nederlands Gedachten besloten de eerstvolgende twee keer niet uit te komen.

Het eerstkomende nummer van N.G. na dit kerstnummer kunt u derhalve weer verwachten op 15 januari 1977.

Gaarne wil de redactie hierbij van de gelegenheid gebruik maken om alle lezers van N.G. bijzonder prettige feestdagen en een in alle opzichten voorspoedig 1977 toe te wensen.

DEZE WEEK IN N.G.:

Beleid beschouwd	pag. 1, 2.
Aantjes over macht	pag. 3.
Comptabiliteitswet	pag. 3.
Sociale verzekeringen	pag. 5.
Emancipatiebeleid	pag. 7.
Vernieuwing ook in het economisch leven	pag. 11.
Kerstkatern: Beroep op onze verantwoordelijkheid	pag. 13, 14, 15.

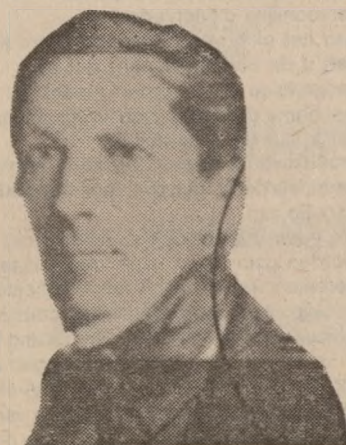
Een staatsman ter navolging

Groen van Prinsterer herdacht (1876-1976)

Onlangs verscheen een bijzonder boek, gewijd aan de 100ste sterfdag van de 19e-eeuwse staatsman Groen van Prinsterer, getiteld: „Een staatsman ter navolging”. In dit boek wordt zijn betekenis voor staat, school, kerk en maatschappij door een dertigtal vooraanstaande theologen, geschiedkundigen, politici en kerkhistorici, belicht.

Enkele van de auteurs: H. Algra, mr. A. M. Donner, dr. G. Puchinger, dr. W. Drees sr., mr. W. Aantjes en mr. H. K. J. Beernink.

Prijs: f 13,50. Stort verschuldigd bedrag op giro 89673, t.n.v. AR Partijstichting, Den Haag, m.v.v. titel en aantal.

Sinterklaas in Alkmaar

Aan de vooravond van Sinterklaas vervulde de heer Aantjes in Alkmaar een spreekbeurt voor het CDA, voorbereid door de A.R.-Kamercentrale Den Helder. Tijdens zijn toespraak en tijdens de discussie zat de altijd volijverige secretaresse Rie Brinkman onafgebroken aantekeningen te maken. Onmiddellijk na de discussie gaf voorzitter Van Galen aan haar het woord, waarna zij de kern van toespraak en discussie onder het aanbieden van een boterletter prompt in een sinterklaasrijm samenvatte. Dit verbluffend staaltje van ad rem en „elgentijds” reageren oogste zoveel succes, dat wij op aandrang van verschillende kanten dit produkt van haar spontane virtuositeit in Nederlandse Gedachten opnemen. Tot vermaak en vooral tot lering!

De A is van Aantjes, bij ieder bekend, maar ook die van Alkmaar, waar U nu bent. (Dat is ook de reden dat men in deze stad geen enkele banketletter A meer had). A is ook van onze lijsttrekker Van Agt en van 't Appèl, waarvan veel wordt verwacht.

Wie in de politiek dus A heeft gezegd, komt automatisch bij 't C.D.A. terecht. Met een geheel eigen visie op 't overheidsbeleid t.a.v. drugs, abortus en de waardering van arbeid.

Als profilering van christelijke politiek is terecht door de heer Aantjes onder andere gezegd, dat het vraagt een herijking van 't particulier initiatief: 't C.D.A. bekijkt dit meerselectief.

Ook een herijking van het particulier bezit, behoort tot de christen-democratische snit. En vooral, dat door de overheid er op wordt gelet dat de zwakke niet in de klem wordt gezet.

Voorts, dat wij onze rijke handen niet af mogen trekken van de arme landen.

Het gaat bij de chr. democratische politiek primair om de mensen en niet allereerst om structuren anders te wensen.

Al zijn de marges ook nog zo beperkt, hieraan moet door 't C.D.A. hard worden gewerkt.

Dit betreft ook abortus en de onbarmhartigheid, die in onze kringen velen heeft gekastijd.

Ook voor hen, die in drugsverslaving leven is ons in 't Evangelie een richtsnoer gegeven.

't Bestrijden van de criminaliteit is daarin wel een taak van de overheid.

Tevens bewapening op het scherpst van de snede, ook al is dit nog geen waarborg voor werkelijke vrede. 't Compromis is een wezenlijk deel van ons beleid uit een leven van verlossing en dankbaarheid.

Om van al deze belangrijke zaken iets in de praktijk waar te kunnen maken, moeten we als C.D.A.-partners samen aan de slag.

Vandaar, dat ik U de letter S van Samenwerking geven mag met de wens, dat net als de Sint, 't C.D.A. onze Samenleving Samenbindt.

Beleid getoetst

Arbeidsvoorwaardenbeleid en aan het mededingingsbeleid, is er van een negatieve invloed op het midden- en kleinbedrijf sprake. Die invloed wordt tegengegaan door op het MKB toegespitste maatregelen als loonkostensubsidies, zelfstandigenaftrek, Rijksgroepsregeling enz. Hieruit blijkt toch dat er bij het opstellen van het algemeen beleid te weinig is gerekend met de delen zoals b.v. het midden- en kleinbedrijf. De oplossing ligt niet in een aparte middenstandminister. Die oplossing moet veel meer gezocht worden in het ombuigen van de geldende regels, van het algemeen beleid.

Naar een nieuw beleid

Tijdens de begrotingsbehandeling zijn de heren Lubbers en Hazekamp met hun neus op een nieuwe CDA-studie gedrukt. Het MKB is een prijs- noch loonleider. Maar al te vaak heeft zij te prijzen wat de groten wijzen. De gevolgen van het minimumloon raken het MKB veel meer dan b.v. industrieën, gegeven het bijna per definitie werken met zoveel jong personeel. Ook de nivellering van lonen werkt hier meer uit dan in andere sectoren. Afwenteling door doelmatiger werken is beperkt. MKB-bedrijven zijn nu eenmaal in overwegende mate arbeidsintensief. Al deze elkaar versterkende nadelen werken in op het rendement van ondernemingen en daardoor op de inkomensontwikkeling van zelfstandigen. Ze zorgen ook voor een steeds duurder wordende persoonlijke dienstverlening. Aan het eind van dit wat sombere lied treft u de beunhaas aan. Het al aangeduide CDA-rapport meent dat het met name de gelijke loonsverhogingen op basis van de gemiddelde produktiviteitsstijging (of die in sterke bedrijfstakken) zijn die voor het MKB nadelig zijn. De vraag rijst of niet speciaal moet worden geprobeerd een toestand te bereiken waarin de zo onderscheiden ontwikkeling van de arbeidsproductiviteit in veel mindere mate tot uitdrukking komt in de kosten- en prijsverhoudingen dan tot nog toe het geval is. De CDA-studie pleit voor een toelaatbare stijging van de reële arbeidskosten op basis van de produktiviteitsstijging in de dienstensector. In Nederlandse Gedachten van 4 december jl. las u meer over de inhoud van het CDA-rapport.

Marktbedervers

Al jaren wordt er gepraat over het mededingingsbeleid. Een ieder erkent de noodzaak oneerlijke mededinging tegen te gaan. Als een uitwas wezen wij op prijsdiscriminatie die ons brengt bij de door sommige leveranciers beoefende praktijk om aan bepaalde afnemers tegen zo'n lage prijs te leveren dat die afnemers een verkoopprijs kunnen berekenen die nog onder de inkoopprijs van de andere afnemers ligt. Een aantal consumenten zal hieruit kortstondig voordeel plukken. Op de lange duur leiden deze praktijken slechts tot afbraak van voor die consument van belang zijnde winkelvoorzieningen. Een overtuigend zicht op een regeringsbeleid dat hier op korte termijn iets aan doet hebben wij helaas ook bij deze begrotingsbehandeling niet gekregen.

Ruimtelijk beleid

Beslissingen op ruimtelijk gebied kunnen zaak en inkomstenbron ingrijpend aantasten. De zich doorzettende stadsvernieuwing maakt dit nog duidelijker. De Regering tracht de helpende hand te bieden. Ook op het gebied van de beteugeling van „weilandwinkels” heeft het kabinet goede maatregelen getroffen. Moeilijker ligt het met z.g.n. wilde vestigingen binnen de bebouwde kom. Vaak is de omschrijving van het bestemmingsplan te ruim, soms laat het gemeentebestuur wilde vestigingen geheel ongemoeid. Hier is allereerst een gezindhedswijziging bij de lagere overheden noodzakelijk. Misschien moeten wij wel naar een vergunningen-stelsel toe om het kwaad geheel te kunnen keren. In dit kader is ook gewezen op gemeentelijke verordeningen die onrechtvaardig en willekeurig zijn, zoals b.v. de Parkeerverordening in de gemeente Zeist.

Slot

Het beleid voor het midden- en kleinbedrijf van 1973-1977 overziende kwam ik tot een voldoende. Kritiek werd niet onder stoelen of banken gestoken. De felten wijzen uit dat de Regering op het fiscale, sociale en structurele vlak een groot aantal maatregelen in het belang van de zelfstandigen getroffen

Aanvaard Amendement

De Eerste-Kamerfracties van ARP, CHU en KVP hebben bij monde van prof. Christiaanse uitgesproken, dat de Kamerkandidaten zich moeten houden aan de uitspraken van het CDA-congres met betrekking tot het program. Dat zou speciaal gelden ten aanzien van het aanvaarde amendement over de kinderbijslag, waarbij het congres uitsprak, dat er geen verschil in de kinderbijslag zou mogen komen tussen hogere en lagere inkomens. Nu wordt gelukkig niet door de Eerste-Kamerfracties uitgemakkt wat Kamerkandidaten moeten accepteren. De drie partijen hebben daaromtrent afspraken gemaakt, die zijn vastgesteld in de statuten van het CDA. Kandidaten kunnen bezwaren maken tegen een bepaald onderdeel van het program, wanneer wij menen zich daar niet mee te kunnen verenigen. Zowel de program-commissie van het CDA als het algemeen bestuur van het CDA waren van mening dat het ingedende amendement met betrekking tot de kinderbijslag niet aanvaard moest worden. Het verkleint de mogelijkheden tot wijzigingen in ons sociaal bestel, maar het plaatst bovendien de hogere inkomensgroepen in een bevoorrechte positie. Bovendien moet er op worden gewezen, dat aan de kinderbijslag altijd de bedoeling ten grondslag heeft gelegen hen te helpen, die financieel op zware lasten zaten. Velen zullen met gemengde gevoelens hebben ervaren dat met name door toedoen van Kamerleden w.o. Christiaanse dit amendement door het congres werd overgenomen. Ieder mag zijn mening uiten, maar dit laat het recht van gravamen onverlet.

A-sociaal?

Dr. W. Drees jr. - fractieleider van DS'70 - heeft blijkens kranteberichten

heeft. De feiten geven ook aan dat er van inkomens-achterstand sprake is en op onzekere factoren te wijzen valt die het wat gunstiger toekomstperspectief

grote woorden gesproken. Hij heeft drs. J. Boersma „de meest a-sociale minister sinds Colijn” genoemd. A-sociaal, het woord heeft een negatieve klank. De betekenis is duidelijk: „niet aangepast of zich niet kunnende aanpassen aan het leven in de maatschappij; zonder sociaal besef”. Wie dergelijke woorden in de mond neemt ten aanzien van iemand, die jarenlang medewerker is geweest bij de christelijke sociale beweging, die vervolgens zeven jaar Tweede-Kamerlid was en nu reeds vijf jaar minister van sociale zaken is, die geeft zichzelf een brevet van onvermogen. Deze Drees geeft er trouwens vaker blijk van meer zijn kracht te zoeken in een persoonlijke aanval, dan dat zijn verhalen werkelijk inhoud hebben. Kennelijk heeft Drees zijn opgelopen frustraties t.a.v. Boersma niet anders kwijt kunnen raken, dan hij deed. Arme man! Drees heeft nog een conclusie getrokken: Colijn was een a-sociaal minister en daarna komt Boersma. Het overkomt niet veel Nederlanders dat zij met Colijn worden vergeleken. Boersma heeft in en buiten het Parlement wel eens vaker Colijn moeten verdedigen tegen aanvallen onder de gordel. Het gaat er niet om of Colijn een foutloos beleid heeft gevoerd. Dat is natuurlijk niet het geval en wie zou zich overigens aanmeten foutloos te handelen. De vraag is of Colijn gepoogd heeft een sociaal beleid te voeren. En het antwoord daarop moet volmondig „ja” luiden. Wie zich serieus verdiept in de crisiswetgeving en wie nota neemt van alles wat er aan maatregelen tot stand kwam, die weet hoe er geworsteld is om een zo goed mogelijk beleid tot stand te brengen. Uiteraard laat dat onverlet, dat er kritiek kan zijn en dat wij thans tot de conclusie komen, dat wij wellicht sommige zaken anders aangepakt zouden hebben. Colijn kon de werkgelegenheid niet terugbrengen bij een internationale recessie, Boersma kan het niet en Drees meent op grond daarvan het woord „a-sociaal” te kunnen gebruiken. Daarmede geeft hij een treffende kijk op eigen sociale instelling.

Een gedeelte van de ARP-Tweede-Kamerfractie in de kamerbanken. Van links naar rechts op de eerste rij de heren Roolvink en Scholten; op de tweede rij: mevr. Kraaijeveld-Wouters en partijvoorzitter De Boer; op de derde rij: de heren Van Dam en De Kwaadsteniet en op de laatste rij: fractievoorzitter Aantjes en mevr. Van Leeuwen (half achter De Boer).

ir

Het interieur-buro van Guus van der Weyden

Geen duizenden meters showroom, maar wel een gezellig adviesburo met modellen, stalen en veel folders om mee te nemen. Dagelijks geopend van 1-5 uur. U bent welkom om sfeer te proeven, te kijken en te praten over uw interieur. U kunt ook bellen voor een advies bij u thuis.

ir

interior promotion

oosterdorpstraat 116.
hoevelaken
telefoon 03495-4748

BON

Naam:

Adres:

Woonplaats:

Wenst abonnement

Wenst proefnummers

Adres: Ned. Gedachten, antwoordno. 66, Den Haag. Géén postzegel.

Abonnementsprijs f 12,50 per half jaar.
Jongeren/studenten abonnement f 7,50 per half jaar.

NEDERLANDSE GEDACHTEN

veel gelezen, veel geciteerd.

Wrang

Boekovski en Corvolan zijn beiden – gelukkig – vrijgelaten. Gelukkig omdat de enige grond voor hun vrijheidsberoving in Rusland en Chili bestond uit het feit dat zij zich niet onderwierpen aan de daar bestaande sterke beperking van meningsuiting. Toch blijft deze ultruul van mensen wrang. Het vrijlaten van beide personen behoort een daad van simpele rechtvaardigheid te zijn waarmee de overheden niet mogen marchanderen! Het ware te hopen dat in Chili en Rusland er mee ophouden zich zó van mensen te ontdoen.

Te ver gegaan

De burgemeester van Utrecht heeft op een politieke VVD-samenkomst een oordeel gegeven over de CDA-opvatting inzake abortus. Dat oordeel loog er niet om. Hij bezigde o.m. termen als „huichelaars” en „farizeers”. Afgezien van het feit dat hij de hand in eigen boezem zou kunnen steken na het tegenstemmen van vele VVD-fractieleiden in de Eerste Kamer is er een andere vraag. Deze: is het juist dat de voorzitter van een college van B. en W. van dergelijke zaken zó getuigt in het openbaar. Natuurlijk is een burgemeester óók een ingezetene, een Nederlander bovendien. Hem kan besluit niet het recht worden ontzegd een oordeel te hebben en ook te uiten over belangrijke politieke vraagstukken. Maar het gaat ons veel te ver als een burgemeester de woorden „farizeer” en „huichelaar” gebruikt omdat naar zijn mening de beleidslijn van het CDA

„ongoorloofde toestanden en schandalige vertoningen in stand houdt”.

Wij hopen van harte dat deze burgemeester ruiterlijk toegeeft dat hij zich vergiste en zijn excuses aan zou bieden. Hij is een te goed historicus dan dat hij niet zou weten dat in het verleden is gezegd dat het aantrekken van het boekkleed een man niet ontsiert.

Eindelijk

Er schijnt weer beweging te komen in de ontwikkeling van de EEG in gunstige zin. De ministers van Financiën van de negen EEG-landen zijn met een belangrijke beslissing akkoord gegaan. In plaats van een contributie te heffen van de landen voor de financiering van de werkzaamheden van de gemeenschap wordt een gezamenlijke belasting ingevoerd. Dat wil zeggen dat elk aangesloten land een percentage van de totale omzetbelasting (BTW) grondslag moet afdragen. Overigens komen niet alle benodigde EEG-inkomsten uit deze belastingafdracht. De andere inkomsten, uit douane- en landbouwheffingen, blijven bestaan. Hiermee is een reëel begin gemaakt met de harmonisering van de belastingen. Immers een afdracht van BTW veronderstelt een grondslag van de belasting die voor elk land gelijk moet zijn. Een ander zeer belangrijk facet is dat het Europese Parlement het beslissingsrecht heeft over de omvang van deze middelen. Hiermee is een begin gemaakt met een Europees parlement dat een stukje democratische invloed kan uitoefenen op de beleidstop van de EEG: controle op de macht. Het zou een goede zaak zijn als vervolgens met de

NG COMMENTAAR

accijnsheffing goede voortgang zou worden gemaakt. De Benelux-regelingen zouden daartoe een goed startpunt vormen. Eén besluite wens van onze kant: maak de administratieve rompslomp zo gering mogelijk – met name in de overgangsfase. De middenstander (w.o. de landbouw) moet niet nog eens een extra verlengstuk van de fiscus worden.

Buitengewone lasten

Buitengewone lasten kunnen onder bepaalde voorwaarden van het inkomen (loon) worden afgetrokken. De vraag die daarbij begin dit jaar in de Kamer is gerezen bestond hierin of er een mogelijkheid is om de hardheidsclausule (= verzachting van de belasting) toe te passen óók als de wet de omvang van de last (bv. diëetkosten) in een bedrag vastlegt. Hierover liepen de meningen nogal uiteen. Een deel vond dat het principe van toepassing wel moest gelden in die gevallen. De Staatssecretaris was van oordeel dat dit niet het geval kon zijn: de bedoeling van de wetgever was om dit soort lasten op strikte wijze af te bakenen. Thans blijkt uit een brief van de

Staatssecretaris dat hij in zijn opvatting volhardt.

Naar het ons voorkomt op gerechtvaardigde gronden: blijkens de opgedane ervaring is de diversiteit zó groot dat het treden buiten de grenzen door de wet gesteld in de praktijk niet mogelijk is gebleken.

Wel menen wij dat de Staatssecretaris alle in de wet genoemde absolute bedragen op dit terrein zo spoedig mogelijk moet aanpassen aan de sinds de invoering opgetreden inflatie; juist voor dit soort posten is dat alleen maar rechtvaardig te noemen.

De inrichting van de ruimte

Met name in Nederland worstelen wij met het vraagstuk van de verstedelijking. Dat wil zeggen dat de verstedelijking niet langer plaatsvindt via (normale) stads(dorps)-uitbreiding, maar door een snelle groei van kernen.

Kernen die liggen in een zich verwijdende kring rond die steden (dorpen) zelf.

Meerdere kabinetten hebben zich over dit probleem gebogen. Helaas moet worden geconstateerd dat de gekozen instrumenten om die ontwikkeling te voorkomen of bij te buigen onvoldoende zijn gebleken. In de Magistratuur (het orgaan van het verbond van verenigingen van AR-gemeente- en provinciebestuurders) is aan een inrichtingsbeleid van onze (beperkte) ruimte onlangs bijzondere aandacht besteed.

Naar onze overtuiging heeft de Magistratuur een wezenlijke bijdrage geleverd in de zo noodzakelijke ontwikkeling op dit terrein. Het ware te wensen dat het CDA zowel

in de landelijke, als de provinciale en de gemeentelijke verkiezingsprogramma's hiernaar duidelijke aandacht gaf. Het gaat om de leefbaarheid. Het gaat om de persoon van de mens.

Eenkleurige benoemingen

Minister Van Doorn heeft een eigen recht om in de hem toevertrouwde sectoren belangrijke benoemingen te doen. Deze sectoren zijn hem toevertrouwd niet alleen om de meest bekwame man/vrouw aan te trekken.

Zeker is dat dit een facet is waaraan zeer bijzondere aandacht moet worden geschonken. Maar men mag – moet – van een minister ook verwachten dat hij rekening houdt met de pluriformiteit binnen de Nederlandse samenleving.

Onder deze gezichtshoek vinden wij de benoemingen in omroepland gedaan zacht gezegd heel merkwaardig. Er zijn drie invloedrijke posten daar aan te wijzen. De regeringscommissaris die het beleid van het NOS-bestuur kritisch volgt, een voorzitter van het NOS-bestuur een voorzitter van de ministeriële adviescommissie de Omroepraad wiens adviezen zwaar wegen.

Het is ons opgevallen dat op deze posten via ministeriële benoemingen integere personen van verschillende politieke signatuur zijn geplaatst (KVP, PPR en PvdA).

Wat ons echter bevreemdt is dat dit belangrijke omroepland – als de minister – uit de rooms-katholieke bevolkingsgroep is gekozen. Het waarom is helaas niet duidelijk

VAN ATOTU

Macht: Babel of Bethlehem

Het Bijbels Museum en de bijbelwerkplaats hebben in hun gebouw een permanente tentoonstelling ingericht over de machtsverhoudingen in onze tijd, en een tijdelijke expositie over de mogelijkheden in onze tijd het Kerstfeest te vieren.

Op hun verzoek heb ik onlangs deze tentoonstellingen geopend. De daarbij door mij gehouden toespraak volgt hieronder. Ik voeg er graag de aanbeveling aan toe deze tentoonstellingen, museum, werkplaats en de eraan verbonden winkel te bezoeken: Herengracht 366, Amsterdam, tel. 020-24.79.49. Tip voor de kerstvakantie!

Toren van Babel

Ik zat op school en kreeg weer te horen dat de Toren van Babel als een ton in duigen had moeten vallen, omdat de menselijke ziel van de eene hoogmoed in de andere viel „en hoogmoed komt vóór den val”;

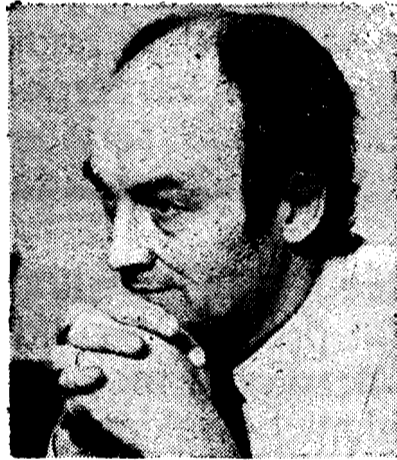
zij had haar grenzen niet willen bewaren, zij had het niet kunnen verkroppen dat de toppen des hemels onbereikbaar waren, zij had Gods scheppingsmacht willen evenaren en wat niet all

Zo begint een gedicht van H. Marsman.

Het bijbelverhaal over de Toren van Babel uit Genesis 11 is een goed gekozen uitgangspunt voor deze tentoonstelling: „Macht, wat is dat?” De geschiedenis van de Toren van Babel is namelijk bij uitstek illustratief voor een verkeerde visie op macht. Deze macht is onverzadigbaar. Ondanks de grote macht, waarmee de mens bij de schepping is bekleden („weinig minder dan de goden”), is hij daarmee niet tevreden. Hij wil meer, altijd meer („tot in de hemel”). Deze macht staat in dienst van de zelfzucht („laten wij ons een naam maken”). Deze macht is erop uit macht aan macht te trekken („opdat wij niet verstrooid worden”).

Oorsprong of gebruik?

De twee kernvragen die bij de bezinning

op de macht aan de orde zijn, zijn die naar de oorsprong van de macht en die naar het gebruik van de macht. Ik vrees dat de legitimatie van de macht te vaak en te eenzijdig is gezocht in de oorsprong, waaruit zij is ontstaan, en te weinig in gebruik dat er van is en wordt gemaakt.

Marcus 10 leert het anders, als Jacobus en Johannes ongeduldig blijken over het uitblijven van de posities die zij zichzelf in het Koninkrijk van Jezus Christus hadden toegedacht. Hun moeder was blijkens Mattheus 20 al evenzeer met zorg vervuld over de posities van haar jongens. Maar de Heer wijst hen zeer principieel terecht: Zo gaat het toe onder de heersers dezer wereld, maar zo behoort het onder U niet toe te gaan, want ook de Zoon des menschen is niet gekomen om gediend te worden maar om te dienen.

Bijbelse visie op macht gaat uit van het „Wij geheel anders”, en niet van het „Wij net zo”.

De Bijbel verwerpt macht niet. Er is geen tegenstelling tussen Evangelie en macht. De mens is juist geschapen om tot macht te komen; de gehele schepping is hem onderworpen. Het gaat om het gebruik van de macht. Macht om te heersen of macht om te dienen. Niet hoe groot je macht is, maar hoe je je macht, groot of klein, aanwendt.

Recht en voorrecht

Bij de scheppingsopdracht staat de verantwoordelijkheid voorop, het rentmeesterschap. De mens is Gods zaakwaarnemer op aarde. We zijn bij macht al gauw geneigd te denken aan politieke macht, maar dezelfde visie is evenzo van toepassing op andere vormen van macht, bijvoorbeeld economische macht. Ik denk aan de eigendom.

Waartoe dient deze? Van Agt heeft eens gezegd dat de belangrijkste vraag daarbij is die naar de sociale functie van de eigendom. Er is tweërlei privé-bezit. De afkeer van het privé-bezit stamt uit de tijd van het grootgrondbezit en van de horigheid en is dus verbonden met de afhankelijkheid. Er is echter niet alleen privé-bezit dat de ander afhankelijker en onvrijer maakt, maar er is ook privé-bezit (bijvoorbeeld het eigen-woningbezit) dat de bezitter vrijer en onafhankelijker maakt zonder dat dit ten koste van de ander gaat.

Ook hier is weer de vraag, waar het op aan komt, die waaraan de legitimatie wordt ontleend, aan de oorsprong of aan het gebruik. Macht kan worden gezien en gebruikt als recht of als voorrecht. Ik ken eigenlijk geen rechten, die niet primair voorrechten zijn. Dit behoort ook het gebruik van macht te bepalen. Je zou het ook zo kunnen zeggen: wordt de macht uitgeoefend als machtige dan wel als gemechtigde, als Koning dan wel als richter (1 Samuel 8: Dan zullen ook wij zijn als alle andere volken, hij zal voor ons ultrukken en onze oorlogen voeren), als magister of als minister (dr. F. H. von Meyenfeldt).

„Onze goede God”

Artikel 36 van de Nederlandse Geloofsbelijdenis begint met: „Onze goede God” Dit verwijst derhalve naar de bron van het overheidsgezag, maar in het verdere van het artikel wordt een direct verband gelegd tussen de bron en het gebruik, zulks overeenkomstig het woord: „Door mij regeren de koningen en stellen de vorsten gerechtigheid”. Dit is gebruik maken van de macht om recht te doen. Om te richten in gerechtigheid. Macht niet gericht op de machthebber, maar op de verdrukte. Het begin van psalm 82 spreekt daar indrukwekkend over („goden” zijn hier de machthebbers): God staat in de vergadering der goden Hij houdt gericht temidden der goden. Hoelang zult gij onrechtvaardig richten, en de goddelozen gunst bewijzen? Richt de geringe en de wees, doet recht de ellendige en de behoeftige, bevrijdt de geringe en de arme, redt hem.

Dit is wat ik op het CDA-congres van augustus 1975 heb genoemd: Spreken voor wie geen stem hebben, handelen voor wie geen handen hebben, een weg banen voor wie geen voeten hebben, opletten voor wie geen ogen hebben, waakzaam zijn voor wie geen oren

hebben, helpen wie geen helper hebben. Ten aanzien van de ontwikkelingslanden betekent het hulpverlening niet ten eigen nutte maar ten dienste van de ander. Zo handelen is geen zaak van barmhartigheid, maar van recht. De zaak der achtergestelden en achtergeblevenen is een rechtszaak.

Macht volgens Bethlehem

De beide tentoonstellingen vormen een goede combinatie. Het kernbegrip van Kerstmis is: Alzo lief heeft God de wereld gehad. Niet het blanke westen, niet de confessionele partijen, niet de christelijke organisatie, zelfs niet de kerk, maar de wereld. God is de oorsprong van alle macht. Hem is alle macht in hemel en op aarde. Er is slechts één machtsbron: God. En er is slechts één machtsgebied: hemel en aarde tesamen. Kerstmis betekent het hernemen van de macht, en het onttronen van „alle heerschappij, macht en kracht” (1 Korinthe 15).

Deze daad van Kerstmis culmineert ten slotte in Golgotha. Von Meyenfeldt schrijft daarover in zijn aangehaalde boek: „Golgotha betekende het doodvonnis over een wereldschema waar macht de expressie is van eigen honger naar het beschikken over anderen. Want één ding is op Golgotha helder aan het licht gebracht, dat macht alleen aanvaardbaar is als het vermogen om zich beschikbaar te stellen voor anderen. Macht is ten dode opgeschreven wanneer zij geen dienst is”.

De wereld in

Marsman komt in zijn gedicht „Toren van Babel” tot zijn oplossing. Hij beseft dat gekozen moet worden tussen Babel en Golgotha en hij kiest voor het eerste. In het slot van zijn gedicht spreekt hij over de Toren van Babel als over „dit Golgotha, deze Hoofdschedelplaats zonder Kruis”. De andere keus, de goede keus, vinden wij terug in het gedicht van Barnard over de macht dat als Lied 274 is opgenomen in het Liedboek der Kerken: Als Koning zult gij heersen Gij maakt een nieuw begin. De laatste wordt de eerste Hij loopt de wereld in. Niet de wereld uit, maar de wereld in!

Advertentie

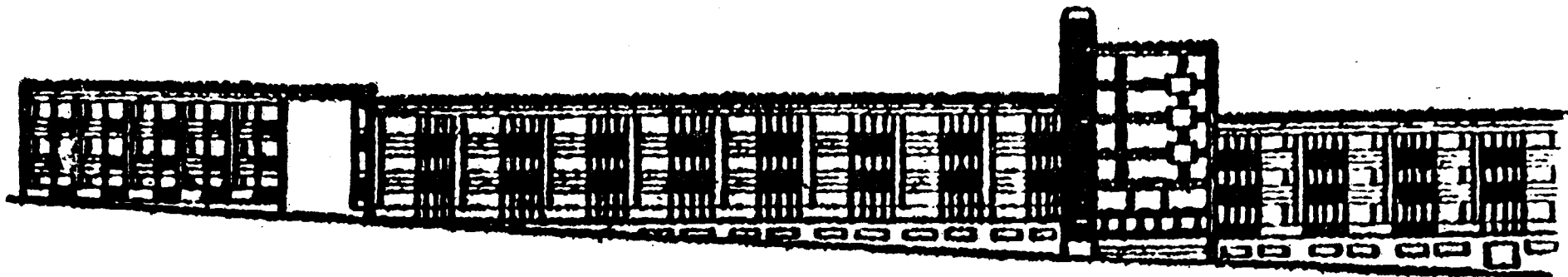
NEDERLANDSE GEDACHTEN

Weekblad van de A.R.P. Evangelische Volkspartij Waarin opgenomen Ad Rem (officieel orgaan Arjos) onder redactie van: G. A. Kieft (voorzitter) G. F. Ph. de Boer H. W. van den Brink D. Corporaal mevr. T. van Gelder-de Boer dr. W. de Kwaadsteniet mr. C. van de Wetering N. M. Hogeland (redactie-sekretaris)

Adres van redactie, advertenties en administratie: Dr. Kuiperstraat 3, 's-Gravenhage, tel. (070) 46.96.20, giro 89673.

Abonnementsprijs: f 12,50 per halfjaar. Giro 89673 ten name van de A.R. Partijstichting te 's-Gravenhage Losse verkoop f 0,85

Studenten/jongeren abonnement f 7,50 per halfjaar. Advertentie-exploitatie: 020-24.91.12.

PARKFLAT 't VELTHUYS te HATTEM

EEN GEHEEL NIEUWE WOONVORM

VOOR HEN, DIE op rijpere leeftijd voor nu direct de volledige vrijheid verkiezen die de serviceflat hen biedt, maar toch, eventueel in de toekomst, zich de mogelijkheid van volledige verzorging vast willen reserveren.

SERVICEFLAT 't VELTHUYS biedt U voor nu ruime twee of drie kamerflats met volledige badkamer, keuken en balkon; keuze uit verzorgde menu's, hulp van meisje en onderhoudsservice. Eventueel een ruime verwarmde garage.

STICHTING 't VELTHUYS biedt u in een ander gedeelte van het gebouw (in precies dezelfde grote flats) de volledige verzorging met dag- en nachtverpleeghulp en idem bewaking, alle maaltijden en verder alles wat bij een **volledige** verzorging behoort.

De gebouwen, voorzien van liften en slechts 3 woonlagen hoog liggen in een eigen bospark terwijl de omgeving ideale wandel- en fiets gelegenheid biedt. Goede verbindingen met alle delen van het land.

Ruime logeergelegenheid voor bezoekers van beide categorieën.

Op aanvraag volledige voorlichting bij u aan huis.

Vraag volledige telefonische inlichtingen tussen 9 en 5

PARKFLAT
't VELTHUYS **BOSWEG**
HATTEM
 tel.: 05206-1641. Bij geen gehoor 1845 of 1076.

Opnieuw grote aandacht voor de sociale verzekeringen

Door mevr. J. van Leeuwen, ARP-Tweede-Kamerlid

Het viel na het premie-debat over de 1%-omhuigingsoperatie wel te verwachten, dat tijdens de begrotingsbehandeling van Sociale Zaken opnieuw grote aandacht zou worden gegeven aan de sociaal-economische situatie en de hieruit voortvloeiende noodzaak tot beleidsomhuigingen in de sociale zekerheidsfeer.

Zo constateerde de heer Rietkerk (VVD), dat het kabinet in de eerste twee jaren van zijn bestaan de problematiek alleen maar had vergroot door de collectieve uitgaven op een onverantwoorde wijze bewust verder uit te breiden, dat in de tweede plaats té lang was gewacht met de beleidsomhuigingen en dat in de derde plaats het pakket niet voldoende was om de werkloosheid grondig aan te pakken en dat het op sommige punten zelfs averechts zou werken.

In zijn verdere betoog werd duidelijk dat hij vooral ook doelde op de omhuiging van de sociale zekerheidsdoelstelling in de richting van een verticale inkomensherverdeling.

Verder oefende hij met name kritiek uit op de steeds wisselende uitgaven-ramingen.

Verdere bijdragen

De heer v.d. Doef (PvdA) stelde daarentegen dat steeds meer wordt ingezien dat ook, en zeker nu, de verticale verdeling niet buiten de sociale verzekering om kan plaatsvinden. „Het is onontkoombaar: herverdeling binnen de sociale verzekering wordt nog dringender naarmate de kostenontwikkeling ons voor de noodzaak plaatst zelfs over de verhoging van de lopende uitkeringen te praten, maar even onontkoombaar is, dat op solidariteit van hogere inkomens alleen kan worden gerekend als een billijke verdeling van lasten plaatsvindt en duidelijk te maken is hoe terecht een beroep op hun grotere draagkracht wordt gedaan”, aldus de heer v.d. Doef. Overigens wees hij ook op een gevaarlijke situatie, die zou kunnen ontstaan als mensen geen vertrouwen meer hebben in de goede beheersing en uitvoering van het sociale zekerheidssysteem; als „meevallers” zouden kunnen worden beschouwd als aanvullingen voor fouten.

Zijn collega Veilenga liet weten nog niet gewonnen te zijn voor voorstellen tot verhoging van de WAO-uitkeringen alsook dat de PvdA de bekende koppeling zo lang mogelijk wilde handhaven. Verder ging hij in op de vereenvoudiging van het systeem van sociale verzekeringen o.a. door in de uitvoering het aantal organisaties drastisch te beperken, alsmede op de problematiek rond de toepassing van het begrip „passende arbeid”.

Namens het CDA besteedde ik mijn gehele betoog aan de sociale verzekeringen. Eerst werd ingegaan op de noodzaak van beleidsomhuigingen.

Noodzaak van beleidsomhuigingen

„Er is nu echter een omhuiging noodzakelijk in die zin, dat een al te snelle groei wordt teruggebracht tot een meer geleidelijke, aangepast aan het structureel lagere niveau van het groeitempo van het Nationaal Inkomen. Wij kunnen er immers niet omheen; het perspectief voor de komende jaren is bepaald somber met een nog steeds voortdurende inflatie, een minder sterke concurrentiepositie, té weinig nieuwe arbeidsplaatsen, een opvallend snelle toeneming van de werkloosheid in de afgelopen jaren.

Bij een dergelijke situatie een lager groeitempo dan willen combineren met een sterk groeiende belasting- en premiedruk, nodig voor een ongewijzigd beleid, kan niet anders uitlopen dan op een verdergaande aantasting van de werkgelegenheid, terwijl juist herstel van, zo mogelijk, volledige werkgelegenheid ons aller eerste prioriteit dient te zijn. Een beleid dat dit tracht te realiseren willen wij graag steunen en dat noopt ons tot de aanvaarding van een

gewijzigd, een bijgesteld beleid terzake van de sociale zekerheid. Er is o.i. echter nog een tweede argument. Namelijk de zeer snelle stijging van de lasten op zich, die wordt veroorzaakt door een reeks van factoren. Beheersing van deze factoren – en wij komen daarop uitvoerig terug – is evenzeer nodig ook bij een herstel van het groeitempo, terwijl een aanpassing van de sociale zekerheid aan de maatschappelijke ontwikkelingen in dit kader eveneens dringend geboden is.”

Hierna werd stilgestaan bij de door het kabinet bepleite herijking van de doelstellingen voor het sociaal zekerheidsbeleid. Na verschillende citaten uit de Memorie van Toelichting en anderszins kwam ik terzake onzerzijds tot de conclusie:

„Het gaat ons er niet om ons te verzetten tegen een groter beroep op solidariteit van de hogere inkomensstrekken, maar daar zijn andere mogelijkheden voor. Het gaat ons tegen het al te zeer betrekken van de sociale verzekeringen als direct instrument in het kader van het gewenste inkomensbeleid. In dit verband willen wij nog eens nadrukkelijk onderlijnen dat bij de totstandkoming van de AOW als eerste volksverzekering er wat de opzet betreft sprake was van een compromis. Een uitermate duidelijk compromis overigens.

Dr. Veldkamp herinnert hieraan nog eens op pag. 12 van zijn boek „de crisis in de sociale zekerheid anno 1976”. Een compromis waarmee het ook goed werken is gebleken: volksverzekeringen, weliswaar gebaseerd op het solidariteitsbeginsel maar dan toch zo duidelijk afgegrensd door premie-inkomensgrenzen, dat – in combinatie met de aftrekmogelijkheden voor de betaalde premies in de belastingsfeer – de solidariteit nog als zodanig kan worden ervaren”. De Staatssecretaris gaf hierop ten antwoord dat alle voorstellen van de Regering, in het kader van de 1%-operatie primair zijn gericht op kostenbeperking, zowel de herstructurering van de kinderbijslagwetgeving als de maatregelen in de werknemersverzekeringen. Vervolgens kwam hij tot de belangwekkende uitspraak: „Naar mijn overtuiging zal kostenbeperking in de kinderbijslagfeer uit inkomenspolitiek-oogpunt tot bezwaarlijk te aanvaarden consequenties van het begin af aan plaatsvinden, dus motie van 1967, waarin gevraagd werd

De premie-inkomensgrenzen

Eén aspect werd vervolgens de Regering zeer nadrukkelijk onder de aandacht gebracht, nl. de cumulatieve werking, die kan ontstaan indien in verschillende verzekeringen t.o.v. bepaalde groepen van verzekerden gelijksoortige solidariteitselementen spelen. In dit verband werden de premie-inkomensgrenzen ter tafel gevoerd en werd de vraag gesteld of de grens van de solidariteitsbeleving voor de middengroepen zowel naar de hogere als naar de lagere inkomens toe niet is bereikt?

Deze opmerking had een uitvoerig interruptiedebat met de heer v.d. Doef tot gevolg, dat ook in de tweede termijn voortgezet werd. Dat was wel noodzakelijk, want de heer v.d. Doef had in een uitzending met Erik Boshuizen van de NCRV de indruk gevestigd, dat hij in feite een studie over de premie-inkomensgrenzen wilde stellen in de plaats van de omhuigingen in het kader van de WAO en voor de niet-kostwinners. Ik moest hierbij wel de vinger leggen. Welnu, in tweede termijn antwoordde de heer v.d. Doef niet van plan te zijn de verplichtingen die zijn fractie in het kader van de 1%-operatie op zich heeft genomen op te schorten. Wel wilde hij nog eens over de premie-inkomensgrenzen van gedachten

wisselen. Hiertoe heb ik mij bereid verklaard, maar intussen aan de hand van het door de heer Duisenberg beschikbaar gestelde materiaal aangetoond dat hiervan weinig of geen soulaas viel te verwachten.

De meevallers

Intussen had de heer v.d. Doef wel een ander motief waarop hij zich min of meer voor uitstelde beriep, nl. de meevallers. Zelf heb ik ook scherp het gegoechoel met de miljarden („gefoezel”) binnen de sociale verzekeringen aan de orde gesteld. De Minister, op de kritiek vanuit de Kamer ingaande wees – ter verdediging – o.a. op de trendomhuigingen in de gezondheidszorgverzekeringen alsmede de zich ieder jaar voordoende mee- en tegenvallers, die anders ieder jaar geruisloos worden verwerkt. Nu is men echter nieuwe ramingen gaan opstellen en is alles openbaar geworden. Na een uiteenzetting over de afzonderlijke premies kwam hij tot de conclusie:

„Wanneer in het belang van de inflatiebestrijding de sociale premiedruk gematigd kan worden en wanneer daarbij de financiële belangen van de fondsen niet worden geschaad dan acht ik het gebruiken van de premies niet alleen verantwoord, maar zelfs noodzakelijk. Ik acht deze operaties niet alleen subjectief verantwoord, maar objectief en waar mogelijk zelfs geboden, mits dit niet betekent het zonder meer voor ons uitschrijven van het probleem, hetgeen manifest zou worden aan het einde van het volgende jaar. Daarvoor geldt ook nog wat wij aan loonkostensubsidies hebben gereserveerd voor de jaren 1978 tot en met 1981. In 1978 een bedrag van f 1,1 miljard, oplopend tot f 1,7 miljard. In geval van tegenvallers kan een deel van die bedragen worden aangewend ter egalitatie of afzwakking van de premiedrukstijging”.

Bij deze conclusie waren nog niet al onze bezwaren weggenomen, maar het CDA kon er voorlopig wel mee uit de voeten. De derde termijn hadden wij toen echter nog niet gehad!

Het arbeidsverzuim

In het kader van de kostenbeheersing en beperking is onzerzijds opnieuw verwezen naar de reeds gedane suggesties in het juni-debat. Verder werd nog een aantal suggesties behandeld, zoals de fiscalisering van de sociale premies, de heffingsgrondslag, de grenzen van het omslagstelsel, als ook de volume-factoren, die van invloed zijn geweest op de snelle stijging van de premies en uitgaven. Gewezen werd hierbij o.a. op de groei van het aantal verzekerden met recht op een uitkering, met name op grond van arbeidsongeschiktheid alsook op het toenemend ziekteverzuim, tegenwoordig arbeidsverzuim genoemd. Hiermee werd aangesloten bij het betoog van de heer Tilanus (CHU) eveneens namens het CDA gehouden, die uitvoerig en indringend sprak over de begeleiding bij arbeidsverzuim. Immers de oorzaak van het verzuim ligt in de mate waarin men zich in het bedrijf geïntegreerd voelt. Een probleem dat de huisarts niet alleen kan oplossen en waarbij ook alle nadruk

intussen ook overgenomen door het FNV. Vertrouwen werd uitgesproken dat de andere partners uit het bedrijfsleven hierop nu eens constructief zouden inspelen. Uit de beantwoording van de Staatssecretaris bleek opnieuw dat – ondanks de ambtelijke werkgroep, die impulsen moet geven – er toch op korte termijn nog weinig resultaten te verwachten zijn. Terecht uitte de Kamer hierover bij interruptie en in tweede termijn haar bezorgdheid (aan dit gehele vraagstuk zal ik binnenkort nog een afzonderlijk artikel wijden).

Heroverweging van de omhuigingsvoorstellen

In tweede termijn deed zich in de Kamer een voorval voor, dat het nodige „stof” deed opwaaien. Immers, verschillende kamerleden – ook het CDA – gingen in op wat de Minister in eerste termijn had gesteld n.a.v. hetgeen hij nog slechts uit de kranten had vernomen m.b.t. het voorlopig verslag over de kinderaftrek/kinderbijslagvoorstellen: „Ik wil in dit verband nu al wel zeggen dat een aantal voornemens op dit terrein, die wij reeds kenbaar hebben gemaakt, mogelijk wel enige heroverweging behoeven”.

De „verduidelijking” van de Minister – hoe menselijk ook – riep echter nog méér vragen op. Toen bleek dat de Minister op zijn minst heroverweging voorstond van de maatregelen rond het verlagen van de WAO-uitkering en rond het effectueren van het begrip „niet-kostwinner” zonder dat dat direct gevolgen zou hebben voor de eerste fase van het kinderbijslagplan. Dit deed het CDA besluiten tot het aankondigen van een derde termijn, waar bij realisering al weer een weekend tussenzat. Een weekend waarin de Minister-President ons had doen geloven, dat de 1%-operatie zeker zal doorgaan, maar bepaald niet had duidelijk gemaakt hoe dat allemaal binnen de gestelde termijnen nog mogelijk is.

In de derde termijn is onzerzijds alles nog eens op een rijtje gezet: de bereidheid de 1%-operatie in totaliteit te aanvaarden, zij het onder de mogelijkheid van onderlinge verschuivingen alsook de samenhang (koppeling) tussen de drie voorstellen (kinderbijslag, WAO-uitkeringen en „niet-kostwinners”-zaak).

Een sluitende oplossing kwam er niet. Wel de toezegging van mondeling overleg over de meevallers (inclusief weer een nieuwe van f 700 miljoen) en een doorwerken aan de beide nog in te dienen wetsontwerpen. Ongetwijfeld speelt ook een rol de verdeeldheid binnen de SER over de omhuigingsoperatie alsook tussen de partijen waarop het kabinet steunt, zoals ook tijdens dit debat weer is gebleken, alsook de nuances die er ook binnen het CDA leven, zeker als het gaat om de kinderaftrek/kinderbijslagaffaire. Heeft de Minister daarvan een al te gretig gebruik willen maken? De tijd zal het leren!

In ieder geval is het opnieuw duidelijk geworden dat wij samen voor een heel moeilijke, ja pijnlijke operatie staan, echter bitter nodig terwille van het herstel van een zo volledig en volwaardig mogelijke werkgelegenheid. En daarom: de schouders eronder en doorbijten, maar zó dat een rechtvaardige spreiding van de offers wordt bereikt in die zin dat de werkelijk zwakken in de samenleving worden ontzien.

Vereenvoudiging van de uitvoeringsorganisatie

Door vrijwel alle sprekers is ingegaan op de bedreevende gang van zaken rond de vereenvoudiging van de uitvoeringsorganisatie. Met begrip voor het feit, dat tornen aan gevestigde belangen en posities altijd moeilijk is, is ook onzerzijds de noodzaak van een spoedige herstructurering nog eens benadrukt. Aangesloten werd bij het Sociaal-Politiek Program van het CNV – beperking van het aantal bedrijfsverenigingen – een suggestie

het fraai geïllustreerde weekblad DE POST EEN MAAND GRATIS

Geef u nu op als abonnee en schrijf: N.V. ALBINO Surinamestraat 17 Den Haag of bel even 070-60 21 35

Een kwartaal-abonnement kost slechts f 16,25 te voldoen op giro 201645 t.n.v. ALBINO - Den Haag

DE POST

VOOR MENSEN DIE IETS MEER WILLEN WETEN

Losse nummers verkrijgbaar in iedere kiosk en boekhandel!

AMSTERDAM

Postjesweg 91 - Krugerplein 29 - Jan van Galenstraat 60 - Jan Evertsenstraat 130
Hugo de Grootplein 20 - Spaardammerstraat 97 - Bentinckstraat 28 -
Westerstraat 138 - Ribesstraat 39 - Tuinstad Osdorp, Tussenmeer 62.

ROTTERDAM

C. de Mooy & Zoon

Im- en export bloemenhandel

Veilingweg 7 - Berkel en Rodenrijs - Telefoon
01891-5033

W. J. SPOORMAKER B.V.

AUTOMOBIELBEDRIJF ROTTERDAM-ZUID

Wolphaertsbocht 246 - Telefoon 010-85.28.33

Official Peugeot-dealer voor Rotterdam-Zuid

en het eiland IJsselmonde.

UTRECHT

UW INTERIEUR

SMAAKVOL EN GEZELLIG
INGERICHT
EN TOCH NIET DUUR

Fa. W. van Tellingen

SLOTLAAN 135-137 - ZEIST
TELEFOON 1.24.86

GELDERLAND

CONVECTOREN

VOOR KOLEN, OLIE EN GAS
ZOWEL VOOR WOONKAMERS
ALS VOOR KANTOREN, ZALEN
ETC.FIRMA
T. VIETS

Bergstraat 38 - Telefoon 0 8370-2765 - WAGENINGEN

MAGAZIJN „HET ANKER”

HOOFDSTRAAT 94-96 - VEENENDAAL

Zeer voordelige aanbieding in
terlenka vallen en gordijnen

SPECIALITEIT IN NYLONKOUSEN

DORDRECHT

en omstreken

Uw adres voor

TAPIJTEN - GORDIJNSTOFFEN - DEKENS - TA-
FELKLEDEN - STOELN OVERTREKKEN ENZ.

Woninginrichting M. VAN SCHAİK

VOORSTRAAT 41 - VLAARDINGEN - TEL. 4530

Drukkerij De Longte B.V.

Postbus 171 - Dordrecht - Tel. 078-3.43.22

Snelle offsetdrukkers
voor meerkleuren
reklamedrukwerk

v.h. GEBR. HARKEMA

SINDS 1948 JOHAN STAAT - DORDRECHT

ZOWEL VOOR	Automateriaal	tel. 3.94.29
WONING,	Gereedschappen	tel. 3.94.33
GARAGE,	Hang- en Sluitwerk	tel. 3.32.21
FABRIEK OF	IJzerwaren	tel. 3.43.03
SCHIP	Bevestigingsartikelen	tel. 3.43.03

LEVERING ALS REGEL UIT VOORRAAD
GROOTHANDEL EN FABRIKSAGENT

Handelsmaatschappij A. van ROON N.V.

WESTHAVENKADE 61, VLAARDINGEN
TEL. 34.34.92 en 34.30.46U slaagt beslist bij ons voor uw kampeer-
en watersportartikelen.In ons atelier worden alle voorkomende werkzaam-
heden op het gebied van tenten, caravans, lufels,
bootcellen etc. gedaan.

ZEELAND

TE HUUR
APPARTEMENTEN TE VROUWENPOLDER
OP WALCHERENVoorzien van c.v., koelkast, moderne keuken en meubilair,
enz. Zowel voor vakantie als voor weekends,
DICHT BIJ BOS EN STRAND
Te bevragen bij: P. de Visser, Elsenoordlaan 2,
Vrouwenpolder. Telefoon 0 1189-1586.

Bouwmaterialen

TEGELS
BEKLEDINGSPLATEN VOOR
BINNEN EN BUITENWERK

Keukens

TIELSA
ALFINETTE
ROBIJN

A. DE JAGER - TOLHOEK B.V.

SHOWROOMS: GOES - MIDDELBURG

GRONINGEN

Makelaarskantoor J. Fokkens Siddeburen

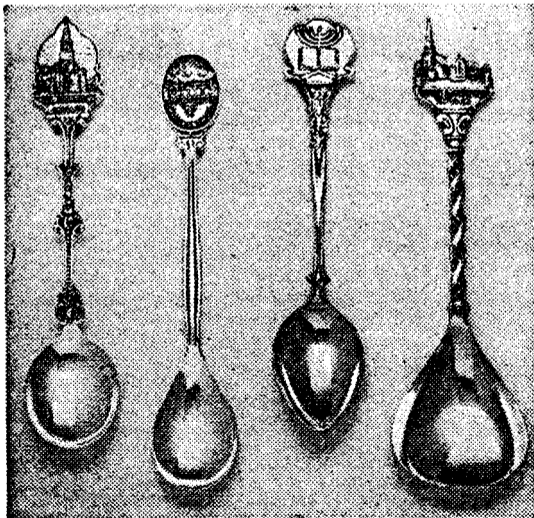
in roerende

en onroerende goederen

verzekeringen en hypotheeken

TELEFOON 05983-360

RECHTSTREEKS VAN FABRIEK

leveren wij diverse artikelen,
met uw eigen kerk of bejaardentehuis
voor activiteiten met een blijvende herinnering:RESTAURATIE
NIEUWBOUW
ORGELBOUW

1110 1114 1118 1109-5

Vraag gratis monsters en meer informatie bij:

ZILVERSTAD-
SCHOONHOVEN B.V.
fabrikanten van geschenkartikelen

Postbus 507 - Schoonhoven

Telefoon 01823-4044.

Telex 25673 zstad nl.

FRIESLAND

RIVEL

Fabriek van RIJWIELEN
en AUTOPEDS

SURHUISTERVEEN

Telefoon 0 5124-1545

Alle textielgoederen,
bedden, dekens,
matrassen, complete
woninginrichting

Grootzand 14 - 38 - 42, SNEEK - Midstr. 114, JOURE

OVERIJSEL

50 JAAR DE MEEST GEVRAAGDE
WONINGINRICHTING

J. Voerman & Zonen

Assendorperstraat 73-81 - Tel. 1.65.07. - Zwolle

H. STRUIK & ZON N.V.

Fabriek van dekkleden
en tentenIMP. GROOTHANDEL SCHEEPS-
EN AANNEMERSBENODIGDHEDEN
ELEKTRISCHE EN AUTOGENE
LAS- EN SNIJBENODIGDHEDEN.

DEVENTER

Telefoon 05700-1.39.70

Diepenveenseweg 8

Om Sions Wil

Ned. Herv. Geref. Gezinsblad, waarin o.a. schrijven: **Dr. J. Catsburg, Dr. B. Haverkamp, Dr. G. S. A. de Knegt** en anderen!

GEEFT U NU OOK OP ALS ABONNEE

op dit weekblad, waarin ook bijzondere aandacht wordt besteed aan zie-
ken en gehandicapten! De prijs kan voor niemand een bezwaar zijn,
slechts f 11.- per half jaar.

Tot 1 januari verschijnende nummers gratis!

Adm. adres: Prov. weg west 2, Postbus 2, HAASTRECHT.

U kunt zich ook telefonisch opgeven als abonnee!

Tel. 01821-1323. Tot 's avonds 10 uur bereikbaar, alsook op
zaterdag!

MOGEN WIJ OOK OP UW MEDEWERKING REKENEN?

CHR. H.E.A.O. - ZWOLLE

De Christelijke School voor Hoger Economisch en Administratief
Onderwijs te Zwolle is een hogere beroepsopleiding. De studieduur
is drie jaar. Het eerste jaar is een basisjaar, in het tweede en derde
jaar vindt naar keuze een specialisatie plaats in de bedrijfsekon-
omische, de commercieel-ekonomische of de ekonomisch-juridische
studierichting. In het tweede jaar volgt men gedurende enkele
maanden een praktijkstage.AANMELDING VAN STUDENTEN
VOOR HET EERSTE STUDIEJAAR
1977-1978Toegelaten kunnen worden kandidaten die per 1 augustus a.s. in
het bezit zijn van één van de diploma's HAVO, HBS A of B,
Gymnasium A of B, Atheneum, MEAO, MHDS of MDS.Een aanmeldingsformulier en uitvoeriger informatie, ook over de
beroepsmogelijkheden, worden u op aanvraag toegezonden.Het is niet vereist dat men tot een bepaalde kerkelijke gezindte
behoort: de school staat open voor iedere student die de
opvattingen van anderen respecteert.CHR. H.E.A.O. - ZWOLLE, Diezerstraat 80, Zwolle, tel.
05200-13967.

Comptabiliteitswet

Prof. Dr. J. H. Christiaanse (A.R.P., mede namens K.V.P. en C.H.U.) in de Eerste Kamer

Wij spreken vandaag over een ontwerp van wet, dat een ouderwetse en misleidende naam draagt. De naam comptabiliteitswet stamt uit vervlogen tijden. De naam comptabiliteitswet is ook misleidend, want deze suggereert dat deze wet de staatsboekhouding zal regelen.

Maar in werkelijkheid gaat het om iets veel belangrijkers: het gaat om de bevoegdheden en verplichtingen van de staatsorganen op budgettair gebied.

Belang van de nieuwe wet

Eigenlijk zou men dan ook hebben moeten verwachten, dat de minister-president en alle bewindslieden deze wet t.z.t. contrasigneren. Nu prijkt alleen de naam van staatssecretaris van financiën De Goede onder de memorieën. In feite gaat het om de bevoegdheden en verplichtingen van de minister van financiën, van de overheidsgeleidende ministers, de ministerraad en niet te vergeten de Staten-Generaal en de Algemene Rekenkamer t.a.v. het ingewikkelde proces van budgetvoorbereiding, budgetvaststelling, budgetrealisatie en controle.

Invloed van Minister van Financiën afgenomen

De nieuwe wet zal opnieuw – evenals haar thans bedachte voorganger van 1927, waaraan de naam van Minister De Geer is verbonden –, met enige fraaie bochten om enige belangrijke, ook actuele, problemen heenlopen. Waarom wordt er toch zo weinig gezegd over de onderlinge relaties tussen de Minister van Financiën, de Ministerraad en de afzonderlijke Ministers? De invloed van Financiën op de inhoud van de begroting is in de laatste jaren belangrijk

verminderd. Geleidelijk is het zwaartepunt verschoven van het samenspel tussen de Ministers van Financiën en de desbetreffende „spending” Minister naar de Ministerraad. De mogelijkheid voor tegenspel voor de Minister van Financiën (en zijn bekwame beleidsambtenaren) wordt daardoor verkleind. Het oude systeem – Lieftinck, die daarin altijd zo sterk werd gesteund door Minister-President Drees, om bilaterale overlegstructuren te hebben is allengs verlaten en niet alleen onder dit Kabinet. Ministers vallen elkaar niet af tijdens het Kabinetsoverleg, omdat zij bij een volgende gelegenheid, als hun departement in het geding is, hun collega's weer nodig hebben!

Drie nieuwere figuren

Bij de begrotingen van het Rijk doen zich drie nieuwere figuren voor:

- de meerjarenramingen;
- de prestatiebegrotingen;
- de programmabegrotingen.

Meerjarenramingen zijn erg nuttig. Zij verhogen het inzicht; overheidsmaatregelen, en daarmee hun financiële gevolgen, hebben steeds meer een meerjarig karakter gekregen. Men hantere de prognoses echter met voorzichtigheid! De begroting 1980 zal er niet zo uitzien als zij in de jongste miljoenennota is geprognosticeerd. Het ontwerpen van deze meerjarenbegrotingen gaat bij de ambtenaren, die dit werk moeten verzetten, ten koste van de „echte”, eerste begroting. En het gebruik van de vroegere meerjarenramingen als basis voor de in te dienen begroting heeft het risico, zoals ik wel eens een expert heb horen zeggen, dat „er teveel water in blijft zitten”.

Ten aanzien van de **prestatiebegroting** is het moeilijk voor het Ministerie van Financiën alle relevante cijfers over het slagen van de begroting (de zgn.

Prof. dr. Christiaanse.

„performance”) te krijgen van de andere Ministeries. Daar zal toch de neiging bestaan, die gegevens te verscherpen die in de kraam van dat Ministerie passen, maar de minder succesvolle gang van zaken te verdoezelen. Het ontwerp van wet lost dit probleem niet op. Er zijn technische problemen verbonden aan de prestatiebegroting: deze begroting zal immers niet alleen de fysieke prestaties zichtbaar maken, maar ook de kosten die daarvoor nodig zijn en dan conform het Amerikaanse systeem, de kosten in bedrijfseconomische zin. Men zal dienen te exerceren met afschrijvingen, renteberekeningen e.d. Nederland heeft hiervoor nog niet het deskundige personeel op de departementen. Met een paar cursussen komt men er niet. Wel wordt er in de Memorie van Antwoord aan de Eerste Kamer terecht op gewezen, dat de mogelijkheden voor een prestatiebegroting nog beperkt zullen zijn door het slechts zeer geleidelijk

beschikbaar komen van ter zake kundig personeel. Het lijkt overigens niet altijd nodig, direct al bij de gegevens over de fysieke prestaties ook de kosten in bedrijfseconomische zin te verstrekken. Ook zonder die kosten kan een Kamerlid inzien, dat het aanleggen van bijv. de Oosterschelde dam een kostbare zaak is. Het was verheugend dat Staatssecretaris De Goede tijdens het debat beide punten toef.

Ten slotte de **programma-begroting**. Het woord komt in de wet niet voor; toch zou de wet niet aan deze begroting in de weg staan. Tegenwoordig gaat het zo, dat een Minister begint met een Nota in te dienen bij het Parlement; over de kosten van de voornemens wordt veelal in vage termen gesproken. Nadat de Staten-Generaal en het publiek zich vertrouwd hebben gemaakt met de voorstellen, wordt de kostenkrant uitgewerkt en dat valt dan meestal erg tegen, maar men kan nauwelijks meer terug.

Ook door de leden van dit Kabinet wordt deze techniek met elan beoefend. Jammer, dat de nieuwe wet geen voorschriften over deze procedure bevat. Programma-begrotingen betreffen

meestal meerdere departementen en zijn technisch zeer moeilijk op te stellen. Toch zullen zij in de toekomst onmisbaar zijn.

Gevaar van technocratie

De nieuwe zaken in de Comptabiliteitswet zijn nuttig: het zijn hulpmiddelen bij het beter stellen van de prioriteiten. Het grote gevaar is echter, dat door de ingewikkelde terminologie en berekeningswijzen, de zaken waarom het gaat meer en meer alleen nog begrijpelijk zijn voor een elite, hetgeen niet bevorderlijk is voor onze democratie. Het wordt eerder moeilijker door te dringen tot de kern van de dingen. Erkennende het grote belang van de nieuwe wet, kan men zich afvragen of zij wel hetgeen is wat we nodig hebben om onze grote financiële problemen binnen een gezond kader te kunnen oplossen. We hebben dan minder een wet voor comptabelen en meer een wet voor bewindslieden en volksvertegenwoordigers nodig.

Grondwettelijke positie

Tenslotte een enkele opmerking over de relatie van de nieuwe wet met de Grondwet. Het eerder ontwerp van 1964 werd in de Eerste Kamer mede op grondwettelijke redenen op 11 januari 1972 verworpen met 53 tegen 8 stemmen. Daaraan was in deze Kamer een zeer gewetensvol onderzoek voorafgegaan, waarbij ook adviezen werden ingewonnen van twee afdelingen van de Raad van State, adviezen overigens, die de ongrondwettigheid in grote meerderheid niet aanwezig achtten. Maar, indien men, zoals ik heb gedaan, de stukken van de Eerste Kamer van die tijd zorgvuldig leest, komt men op geen enkele wijze tot de conclusie die het Tweede-Kamerlid Koning trok, nl. dat er toen in 1972 sprake was van „juridisch gekronkel”. (Handelingen Tweede Kamer, zitting 1975-1976, blz. 4268, linkerkolom).

Het naar de Raad van State opgestegen Eerste-Kamerlid Troostwijk, evenals de CHU'er De Geer van Oudegein en de A.R.P.'er De Gaay Fortman, gaven toen blijk van zodanig zorgvuldige overwegingen, dat de genoemde uitspraak aan de overzijde op zijn minst als „minder passend” moet worden gekwalificeerd. Troostwijk maakte duidelijk, dat het toenmalige art. 20, lid 2 van het ontwerp het budgetrecht van de Eerste Kamer in strijd met de Grondwet fundamenteel aantastte. Hij zei toen letterlijk: „Kamerleden leggen een eed op de Grondwet af. Welnu, dan wordt het stoeien met de Grondwet een ontoelaatbare bezigheid”. „Iets om te onthouden, M.d.V.”, was de zin, waarmee Senator Christiaanse zijn betoog over de nieuwe comptabiliteitswet in de Eerste Kamer afsloot.

ONDER HAMER EN SIKKEL

Nu in West-Europa de discussie over de verhouding communisme-parlementaire democratie weer opiaait, heeft de Stichting Kader- en Vormingswerk ARP het initiatief genomen actuele informatie over Oost-Europa in een boekje te bundelen. Zes deskundige auteurs beichten diverse aspecten van de situatie in Oost-Europa.

Aan de orde komen o.m. de politieke ontwikkelingen sinds 1945, de positie van de kerken, het buitenlands beleid, broedertwisten in het internationaal communisme, handel en economie en de verhouding tot de „derde wereld”. Staatssecretaris Kooijmans schreef een inleidend woord. De prijs van dit boekje is f 5,-. Dit is niet duur gezien de vele fraaie foto's en cartoons van F. Behrendt en Arend van Dam. Voor iedereen die geïnteresseerd is in de geschiedenis van deze tijd en van het communisme in het bijzonder is dit een onmisbaar hulpmiddel. Stort verschuldigd bedrag m.v.v. titel en aantallen op giro 89673, t.n.v. ARPPartij Stichting, Den Haag.

Een dubbele teleurstelling... en verder?

Hoewel misschien niet gebruikelijk in deze kolommen, hier enkele kanttekeningen bij beslissingen die de nodige opschudding verwekt hebben.

1. Op het Scholenplan dat begin deze maand bekend werd gemaakt, komt een Rijksschool voor Havo/Atheneum in Schoonhoven voor. Deze rijksschool is zomaar uit de lucht komen vallen. Aanvragen voor een school voor Havo/Atheneum waren namelijk ingediend door de gemeente Schoonhoven en door het bestuur van de Chr. Mavo aldaar. Gesprekken met staatssecretaris, kamerleden en anderen ten spijt, worden alle feiten, getallen, noodzakelijke gegevens die alle tenderen naar een Christelijke school, genegeerd. De staatssecretaris neemt een beslissing en het enige wat overblijft, is een aantal kamervragen waar het antwoord zo op te verzinnen is.

2. Per 1 december is benoemd tot burgemeester van Schoonhoven een lid van de P.v.d.A. terwijl Schoonhoven sinds jaar en dag een A.R.-man als burgemeester heeft gehad. De voorzitter van onze Tweede-Kamerfractie doet deze zaak af met de opmerking: dit was mijn advies niet. Bovenstaande zaken hebben geleid tot grote beroering in Schoonhoven en omgeving. De duidelijke vraag die alom gesteld wordt, is: Is er nog sprake van enige invloed; bestaat er nog zoiets als een „fractie in actie”; laten onze eigen mensen (bewindslieden en fractie) ons in de steek?

Dit stukje is geschreven in de richting van bewindslieden en fractie in de hoop dat er een antwoord op gegeven zal worden.

W.R. Brouwers
Schoonhoven

in vlammend schrift

Niet slapen gaan vóór aan de hulpeloze is recht gedaan

Presidentie:
Mevr. Th. Beun-Voorstad
Kaai 17, Veere, Tel. 01181-303
Secretaris:
N. Padding, Scholekaterstr. 7
Amersfoort, Tel. 033-28000
Penningmeester:
G.G. Sterk, Margrietstr. 1
Veldhoven (N.B.)
Adviseurs:
NICOLAAS JOUWE, DELFT
ZACH. SAWOR, WAGENINGEN

Postgiro 243000
PAPOEA-FONDS
Postbus 2100, Eindhoven
Bank: Amro, Eindhoven
Rek.no.: 44.40.72.470

Comité van aanbeveling:
PROF. DR. W. ALBEDA, Rotterdam
Lid te kamer voor de ARP.
PROF. DR. J. VAN BAAL, Doorn
Vm. Gouverneur Ned. Nw. Guinee.
DR. J. VIC. DE BRUIJN, Driebergen
„The Jungle Pimpelnet”.
DR. K. VAN DIJK, Roden
Lid te kamer voor de VVD.
DRS. J. TEN HOOPEN, Wageningen
Vm. Hoofd Pharm. Dienst
Ned. Nw. Guinee.
MR. DR. M.J.J.A. IMKAMP,
Middelrode
ANTHONY VAN KAMPEN,
Bergen (NH)
Publicist.
DR. P.J. PLATTEEL, Hilversum
Vm. Gouverneur Ned. Nw. Guinee.
PROF. DR. F.L. POLAK, Wassenaar
Futuraalooig.
DR. H.J. ROETHOF, Utrecht
Lid te kamer voor de PvdA
IR. H. VAN ROSSUM, Zeist
Lid te kamer voor de SGP.
M.W. SCHAPEL, Hoorn
Lid te kamer voor de ARP.
J.H. SCHEPS, Den Dolder
MR. DR. BENNO STOKVIS,
Amsterdam
PATER LEOPOLD VERHAGEN
O.S.A., Eindhoven

moeten woorden geschreven worden die een scherp contrast vormen met onze voorbereidingen op het blijde Kerstfeest:

HELP MEE DE PAPOEA TE REDDEN

Dr. C. Lagerberg (gepromoveerd op het thema Nieuw Guinee) keerde onlangs op het eiland terug.

Onze stichting hoorde uit zijn mond:

„Nu reeds is de Papoea volledig uit het stadsbeeld verdwenen. Nieuw Guinee is een ander land geworden. Daar zitten mensen die het water tot hier staat.”

Het water is de Papoea's tot aan de lippen gekomen. Uit naam van de Papoea's leidende hier, maar ook op grond van onze nationaal-christelijke verantwoordelijkheid, roepen wij alle rechtgeaarde Nederlanders op de Papoea te redden voor het te laat is.

Dr. Lagerberg herkende onze Stichting als de direct betrokkene op de huidige nood van het Papoea-land. Honderden drums en kisten met hulpmiddelen hebben reeds hun weg gevonden naar vertrouwde contactadressen. Zo bereiken wij reeds jaren de weeskinderen en voorzien in acute noden „daar waar het water tot aan de lippen gestegen is”.

Die hulp moet in de eerste plaats voortgaan. Dat gaat ons allemaal aan. Stelt u zich de situatie van het Papoea-land voor ogen en laat hun hulpgroep tot in uw hart doordringen. Versterk die uitgestoken helpende handen door de bewegingen van barmhartigheid die eens een barmhartige Samaritaan symbool deden worden van wat van u en mij verwacht mag worden. Doe die deed nu helpen nog kan.

Dit is de weg: Papoea-fonds, giro 243000 of Amrobank Eindhoven. Of neem contact met ons secretariaat: Scholekaterstr. 7, Amersfoort.

Miljoenen hebben
het Rode Kruis
nodig.
Het Rode Kruis
heeft ù nodig

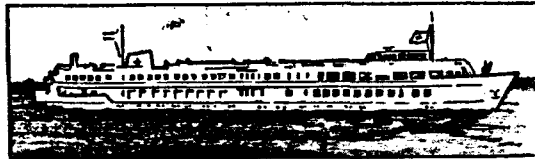

Het Rode Kruis
moet méér doen
dan ooit.
Dat kan niet
zonder geld.

GEEF!

GEEF!

HET RODE KRUIS HELPT ALTIJD-IEDEREEN-OVERAL
U KUNT OOK HELPEN - GIRO 22.000 - DEN HAAG

De publicatie van deze advertentie werd mogelijk gemaakt door de medewerking van onderstaande sponsors

hoe vindt ù het
om op een
houtschooltje
te bijten?

bosbrand:
herplantplicht
en hoge kosten

onderlinge bossenverzekering maatschappij

Koningsweg 35c, Schaarsbergen (Arnhem), Tel. 085-433125.

Adam en Eva thuis en in de politiek

Het uiten van kritiek op onderdelen van een politiek program is, zeker wanneer de partij zelf je ter harte gaat, geen piezierige, doch soms wel een onontkoombare zaak.

In een vorig artikel maakte ik de verlies- en winstrekening op van het A.R.-Vrouwencomité naar aanleiding van de op het C.D.A.-program ingediende amendementen.

Twee dingen sprongen daaruit duidelijk naar voren. In de eerste plaats de niet onbelangrijke conclusie dat het A.R.-Vrouwencomité zich bepaald niet beperkt heeft tot amendementen die het emancipatiebeleid betreffen.

In de tweede plaats, helaas, de conclusie dat juist de laatste genoemde de eindstreep niet gehaald hebben. De opmerking werd gemaakt dat het vrouwen die bij het uitbrengen van hun stem het emancipatiebeleid zwaar laten wegen ontraden moeten worden hun stem uit te brengen op het C.D.A.

Een opmerking die me, met de verkiezingen in het vooruitzicht, niet door iedereen in dank zal worden afgenomen. Het is wellicht goed hieraan toe te voegen dat er m.i. binnen een christelijke partij weinig behoefte bestaat aan mensen die in hoofdzaak of uitsluitend gericht zijn op wel of niet vermeend eigen of groepsbelang. Het A.R.-Vrouwencomité zou in ieder geval haar geleerden niet graag versterkt zien met dergelijke beperkt denkende personen.

Wel dringt zich direct de vraag op of emancipatie van de vrouw een groepsbelang is. Zou het antwoord hier ja op luiden dan is het begrijpelijk dat bij een afweging van belangen, bij het stellen van prioriteiten, de emancipatie van de vrouw op luiden dan is het begrijpelijk dat bij een politieke partij wel belangrijker problemen in de wereld om je mee bezig te houden. De positie van de vrouw in onze samenleving is uiteindelijk zo slecht nog niet. Hier nader over uit te wijden is overbodig.

Motivatie

Als het emancipatiebeleid al aandacht verdient, dan zal er een andere motivatie

moeten zijn dan het belang van de vrouw. Hoe paradoxaal het op het eerste gehoor wellicht klinkt, die motivatie ligt uiteindelijk juist in het aanwezig zijn van belangrijker problemen dan de vrouwenemancipatie. Het heeft veel, zo niet alles te maken met de visie die je hebt op de mens en op de plaats van de vrouw in de maatschappij.

Het onvolmaakte paradijs

Hoewel aarzelend en sprekend voor mezelf kom ik dan terecht bij een visie op de mens zoals die blijkt uit de eerste verhalen in Genesis, handelend over de schepping en de opdracht van de mens. Als niet-theoloog is het een hachelijke zaak de bijbel te interpreteren. Te vaak worden teksten uit hun verband gerukt en gebruikt (misbruikt) voor eigen, soms dubieuze, doeleinden.

Toch duidelijker dan de auteur van het verhaal in Gen. 1: 26 t/m 28, kan niemand onder woorden brengen waarvoor de mens, man en vrouw geschapen is. Letterlijk staat er te lezen: „En God zeide: Laat ons mensen maken naar ons beeld, als onze gelijkenis, opdat zij heersen over de vissen der zee en over het gevogelte des hemels en over het vee en over de gehele aarde en over al het kruipend gedierte, dat op de aarde kruipt. En God schiep de mens naar zijn beeld; naar Gods beeld schiep Hij hem; man en vrouw schiep Hij hen. En God zegende hen en God zeide tot hen: Weest vruchtbaar en wordt talrijk; vervult de aarde en onderwerpt haar, heerst over de vissen der zee en over het gevogelte des hemels en over al het gedierte dat op de aarde kruipt.”

In het tweede scheppingsverhaal Gen. 2: 18-20), herkent Adam in Eva zijn „tegenover”, een hulp die bij hem past. Zij vormt een wezenlijk bestanddeel van zijn leven, hij heeft een stukje van zichzelf moeten geven om haar te verkrijgen, maar dan is zij er ook, een hulpe tegenover hem, een medemens, zonder wie het leven zelfs in het paradijs niet compleet was.

Als de conclusie juist is dat de mens, man en vrouw, geschapen is om gezamenlijk, in onderlinge afhankelijkheid, elkaar helpend, elkaar aanvullend, een taak te vervullen, een taak zowel thuis als in de

Een overzicht van de stemming over de amendementen op het ontwerp CDA-program tijdens de AR-partijraad dd 13 november jl. Eveneens werd toen gestemd over de door het ARVC ingediende amendementen

maatschappij, dan is het zeer de vraag of het juist is de emancipatie van de vrouw te beschouwen als een speciaal vrouwenbelang.

Artikel 3 van het C.D.A.-program

Ieder beleid, ook een doeltreffend emancipatiebeleid, begint vanuit een motivatie. Vanuit die motivatie wordt het doel gesteld en de wegen worden aangegeven waarlangs dat doel bereikt kan worden.

De programcommissie heeft als start voor het emancipatiebeleid het gezin, als doel gelijke kansen voor man en vrouw gekozen, nagelaten zelf wegen te wijzen en duidelijke voorstellen daartoe te accepteren.

In het program staat letterlijk: „Het gezin is een onmisbare pijler van onze samenleving. Het scheidt het meest geëigende opvoedingsklimaat voor kinderen en verschaft de noodzakelijke basis voor wettelijke regelingen. Gelijke kansen voor mijn man en vrouw, een in bovenstaand licht doeltreffende uitwerking van het emancipatiebeleid is gewenst.”

A.R.-Vrouwen zijn bang dat deze koppeling een gevolg is van het denken in traditionele rolpatronen. Het moeder-zijn wordt automatisch gekoppeld aan het voeren van het huishouden. De vrouw mag doch hoeft buitenshuis geen verantwoordelijkheid te aanvaarden... Sterker zij mag eerst dan, als zij aan al haar plichten als vrouw, moeder en huishoudster heeft voldaan en bij het aanvaarden van andere taken kan blijven voldoen.

Het hoeft in het kader van dit artikel geen uitgebreide argumentatie dat dit hele pakket ertoe leidt - dat van gelijke kansen van man en vrouw geen sprake is en kan zijn; dat de vrouw wordt belemmerd haar hele persoonlijkheid te ontplooiën; dat zij buitenshuis een achterstand oploopt t.o.v. de man; dat zij niet waar kan maken waartoe de heer Tindemans op het C.D.A.-Congres de aanwezigen oproep, n.l. het invullen van de begrippen solidariteit, verantwoordelijkheid en participatie; dat de maatschappij zichzelf nodeloos en ten eigen nadele de inzet van de vrouw ontzegt.

Het gezin

Binnen het C.D.A. wordt grote waarde gehecht aan het gezin als oerker van de samenleving. Doch, om met TROUW d.d. 13-12-76 te spreken: „Men hoeft huwelijk en gezin niet tot mikpunt van schamperheid en verguizing te maken om zich te ontfemen over weduwen, weduwnaars, alleenstaanden en degenen wier seksuele geaardheid hun de weg naar een huwelijksrelatie belemmert.” Deze motivatie lag mede ten grondslag aan ons voorstel artikel 3 zo te redigeren dat de mens in onze samenleving een centrale plaats inneemt en het overheidsbeleid zich moet richten op een optimale geestelijke en materiële ontplooiing van elk mens, man of vrouw, kind of bejaard, gehuwd of ongehuwd, ongeacht het sociale verband waarin hij leeft.

Vanuit die stelling wordt zelfs de schijn vermeden dat niet-in-gezinsverband-levende personen, niet altijd, doch vaak tot de zwakke groepen behoren, binnen het C.D.A. naar het tweede plan worden geschoven en wordt tevens een goede basis voor de start van een emancipatiebeleid, waarbij wel terdege rekening moet worden gehouden met de belangen van het gezin. Je behoeft geen gezinssocioloog te zijn om vast te stellen dat het gezin van nu

niet meer het gezin is van 20 à 30 jaar geleden en nog minder dat van een aantal eeuwen terug. Het gezin is de eeuwen door met de cultuur mee veranderd. Steeds opnieuw heeft dit geleid tot een verandering van het takenpakket.

De belangrijkste kenmerken van het moderne gezin zijn: het niet meer leven in familieverband (wonen in een andere woonplaats dan de ouders, broers en zusters); het beperkte kindertal; het gemechaniseerde huishouden; de ontwikkeling in het denken over de positie man/vrouw.

Eén van de grootste veranderingen, tevens één van de grootste problemen waarvoor de gezinnen thans staan is het positief verwerken van de emancipatie van de vrouw. Op dit moment is er een onduidelijk verwachtingspatroon t.a.v. de taak van de vrouw. Binnen veel huwelijken leidt dit tot spanningen, spanningen waarvan het gezin vaak de dupe wordt. Een partij die zoveel waarde hecht aan het gezin, zou alleen al uit dat motief een open oog moeten hebben voor dit probleem.

Vragen van Eva aan Adam

Is het niet wonderlijk wanneer het complementair zijn van man en vrouw zich niet beperkt tot biologische verschillen, dat Adam zo gemakkelijk bijna het gehele terrein van de opvoeding van de kinderen aan Eva overlaat? Doen mannen hun kinderen op die manier niet tekort?

Is het niet wonderlijk dat het carrièrestreven van Adam overwegend positief gewaardeerd wordt evenals een bereikte plaats hoog op de maatschappelijke ladder, terwijl dit hem vaak zijn gezondheid kost? Staat deze houding niet haaks op de gedachte: „Zorg voor het leven dat ons is toevertrouwd?”

Is het niet wonderlijk dat Eva wanneer de kinderen iets groter zijn een gemakkelijk, veelal luxe leventje kan leiden, terwijl Adam zelfs geen tijd heeft voor een hobby?

Is het wel goed dat Adam nog steeds de slaaf van zijn werk is terwijl Eva geen sloof van haar huishouden meer is? Is het wel goed dat Adam nog steeds de toon aangeeft in de maatschappij en Eva een tweederangspositie inneemt?

Is het niet wonderlijk dat Eva wanneer de kinderen iets groter zijn een gemakkelijk, veelal luxe leventje kan leiden, terwijl Adam zelfs geen tijd heeft voor een hobby?

Is het wel goed dat Adam nog steeds de slaaf van zijn werk is terwijl Eva geen sloof van haar huishouden meer is? Is het wel goed dat Adam nog steeds de toon aangeeft in de maatschappij en Eva een tweederangspositie inneemt?

Zou juist voor een christelijke partij niet gelden de opdracht te bevorderen dat ieder mens, man en vrouw, zoveel mogelijk tot zijn recht komt? Moet niet gestimuleerd worden dat ieder mens, vanuit een eigen verantwoordelijkheid, binnen eigen, begrensde mogelijkheden, mee kan werken aan het tot stand komen van een meer rechtvaardige samenleving? Is het voor mensen die pogen te leven als christenen geen opdracht zich daarvoor in te zetten? Zou niet bevorderd moeten worden dat man en vrouw, beiden zowel binnens- als buitenshuis kunnen functioneren als gelijkwaardige partners? Als man en vrouw, Adam en Eva, niet alleen binnenshuis maar ook buitenshuis durven te erkennen dat zij voor de uitoefening van hun taak afhankelijk zijn van elkaar, dat voor de oplossing van de problemen die er in de wereld zijn het hele scala van menselijke eigenschappen nodig is, zal er dan uiteindelijk een grote herverdeling van taken moeten plaatsvinden? Hier en daar worden geluiden gehoord over een nieuw arbeidsethos, herverdeling en herwaardering van arbeid, arbeidsplicht i.p.v. arbeidsrecht, enz. Zou de mensheid in zijn geheel er geen

abárim
internationale expeditie lv

◀a▶ Ook uw handelsgoederen worden door ons verzonden zowel over de weg als overzee tegen concurrerende vrachtcijfers. Alle douane-formaliteiten en documenten als mede event. verzekering kunnen wij voor u verzorgen. Zendings- en/of hulpgoederen speciaal tarief. Vraagt u eens vrijblijvend offerte.

Zoutmanstraat 39, Gouda.
Tel. (01820) 1 62 92 - Telex 26495.

baat bij vinden wanneer mannen en vrouwen gelijkelijk delen in beroepsarbeid, niet-productieve arbeid zoals b.v. aandacht en tijd voor kerk, politiek, verenigingsleven, zorg voor het gezin, vrije tijd, enz.? Licht hier uiteindelijk de oplossing van het emancipatievraagstuk?

Morrelen in de marges

Veel vrouwen benaderen de emancipatie van de vrouw nogal eenzijdig vanuit vermeend eigenbelang. Zij willen het huis uit en een baan(tje) hebben. Financiële onafhankelijkheid maakt gelijk aan de man is vaak de onderliggende gedachte, alsof onafhankelijkheid van elkaar het hoogst bereikbare ideaal is.

De belangen van het kind worden daarbij nauwelijks of niet geteld. Doe het kind op zo jeugdige mogelijke leeftijd de deur uit is het parool (alsof het de was is!). Met het tekort aan werkgelegenheid en de ongewenstheid werk te blijven creëren wordt geen rekening gehouden, al wordt men hiermee uiteraard wel geconfronteerd. Bekend is inmiddels dat vrouwen verantwoordelijk blijven voor het laten draaien van de huishouding en een part-time job prefereren.

Bekend is ook dat werkgevers niet geïnteresseerd zijn in part-timers en onderzoekingen hebben geleerd dat de toekomst hierin geen verandering zal brengen. M.a.w. part-timers zullen genoeg moeten nemen met onaanzienlijk werk en moeten accepteren dat full-timers carrière kunnen maken, al zijn er uiteraard beroepen waarbij dit niet opgaat.

Het totale resultaat zal wel zijn dat de vrouw opnieuw t.o.v. de man een tweederangspositie zal innemen, waarmee noch de man, noch de vrouw, noch de maatschappij gediend is.

Tenslotte

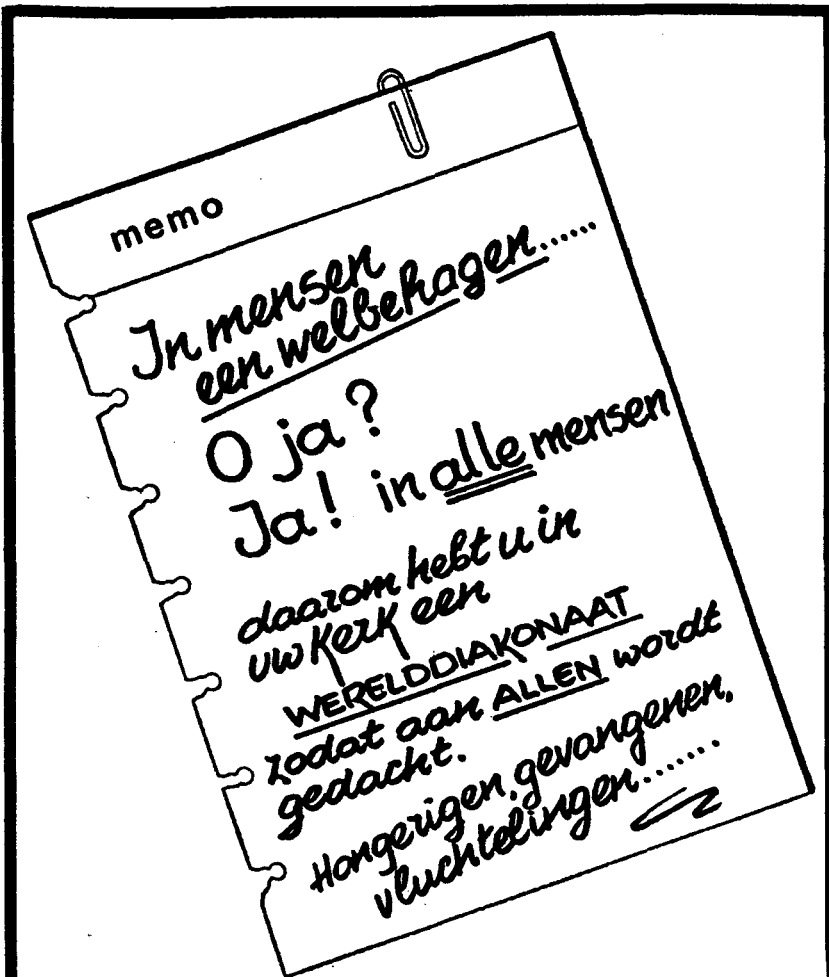
A.R.-Vrouwen willen zich niet op een goedkope manier van het emancipatievraagstuk afmaken, evenmin oplossingen accepteren die schijnoplossingen zijn. Het doel moet zijn het realiseren van gelijkwaardigheid. Wel terdege zal hierbij rekening moeten worden gehouden met de belangen van kinderen en de noodzaak van genomeneerde economische groei.

In het rapport van de wetenschappelijke raad voor het regeringsbeleid wordt geen gewag gemaakt van een visie op de emancipatie van de vrouw waarvan je zegt, hier kan ik me in vinden. Wel staat er het volgende te lezen: „Het traditionele waardenpatroon is verankerd in het christendom: man en vrouw zijn ongelijk geschapen, de vrouw is ondergeschikt aan de man - ook in het gezin -, maar zij verwerft zich respect door een goede echtgenote en moeder te zijn.”

Tijdens de vergadering van genoemde raad met vertegenwoordigers van de wetenschappelijke instituten van de politieke partijen, beledigd ter bespreking van het uitgebrachte rapport, werd door de heer Oostlander, directeur van de Kuypersstichting, m.i. terecht bezwaar gemaakt tegen de koppeling traditioneel waardenpatroon/christendom.

Na lezing van het C.D.A.-program en na vergeefse pogingen hierin verandering te brengen rijst wel weer de twijfel of de veronderstelling dat die koppeling bestaat onjuist is.

Zou het geen zin hebben binnen een christelijke partij met elkaar te praten over motivatie, doelstelling, wegen en middelen voor het opzetten van een doeltreffend emancipatiebeleid? Binnen de A.R. en ook binnen het C.D.A. zijn zeker meer vrouwen te vinden die de discussie hierover willen aangaan. Het jiting geven aan de bereidheid hiertoe zou een stimulans betekenen een bijdrage te leveren aan het C.D.A., opdat de partij kan worden wat zij wil zijn, een vernieuwingspartij die bijbelse normen poogt te vertalen in politiek handelen.

Generale Diakonale Raad der Nederlandse Hervormde Kerk,

Postbus 14 100,
Maliesingel 26, Utrecht,
Telefoon 030-332426, Giro 8685.

BOEKEN DIE LICHT VERSPREIDEN

NIEUW:

Mienke en Margaret Phyllis Thompson

is het levensverhaal van Mienke Hanskamp, een Nederlandse zendinge en haar Engelse kollega, Margaret Morgan, die als verpleegsters werkzaam waren onder lepra-patiënten in Thailand. Zij hebben niet alleen hun leven ingezet, maar gaven het ook werkelijk, nadat zij een jaar lang gevangen werden gehouden door guerrilla-strijders. Phyllis Thompson beschrijft hoe God hen heeft gebruikt en voorbereid en hun sterven tot zegen van velen werd

ISBN 80 700 48 124 182 pag.

f 7,90

De brug over de Chin-rivier

Rob H. Matzken

De auteur, bekend van zijn boeken „Anders Denken” en „Anders Denken-Boerderij”, geeft in deze brochure de boodschap weer, die God ons door de gebeurtenissen in China te zeggen heeft. Velen worden bekoord door de wijze waarop het China van Mao zich aan de wereld voorstelt. Is Mao het antwoord op alle problemen waarmee de mensheid van vandaag wordt geconfronteerd, of is het nog steeds Jezus Christus?

ISBN 90 700 48 132 28 pag.

f 2,50

VERKRIJGBAAR IN DE BOEKHANDEL

Uitgeverij

Evangelische Lektuur Kruistocht

POSTBUS 392 - ALMELO - TEL. 05490-1.99.27

U SLAAGT ALTIJD
voor zwarte en donkergekleurde

**DAMES- en HERENKONFEKTIE
GELEGENHEIDSKLEDING
SMOKINGS EN JACQUETS,
STREPPANTALONS, LANGE AVONDJAPONNEN**

**TEUS
HOOTSEN**

KOOTWIJKERBROEK
Gem. Barneveld, Veluweweg 66. Tel. 03423-1271
Woensdagmiddag gesloten.
Vrijdagavond tot 9 uur geopend.

LISSE
Heereweg 61, Tel. 02521-10565.
Maandag de gehele dag gesloten.
Donderdagavond tot 9 uur geopend.

STICHTING BURGERSCHAPS- KUNDE

Regeren - Reageren

Politieke partijen, democratisering, nieuwe bestuursvormen, sociaal-economische beleid, woningbouw.....

Een cursus burgerschapskunde
39 schriftelijke lessen voor f 30,-

Politiek bekeken

partijen en partijstelsel, volksvertegenwoordigers, recht en rechtspraak, gemeente en provincie, milieubeheer.....

een oriënteringscursus
12 schriftelijke lessen voor f 10,-

Werkende jongeren project

Een serie afleveringen op het gebied van maatschappijvorming voor werkende jongeren.

Informatie op sterk beeldende wijze en herkenbaar als behorende tot de leefsituatie van werkende jongeren.

8 afleveringen voor f 20,-

POLITIEK VEELSTROMENLAND

Socialisme, liberalisme, christen-democratie, marxisme, radicalisme...
Een cursus over politieke stromingen in Nederland

9 schriftelijke lessen voor f 20,-

DE GEMEENTERAAD

Het raadslidmaatschap, de begroting, ruimtelijke ordening, subsidieregelingen, gewestvorming.....

Een cursus gemeentepolitiek
24 schriftelijke lessen voor f 25,-

De ondernemingsraad

Wet op de ondernemingsraden, vergaderingstechniek, bedrijfseconomie, de vakbeweging, sociale verzekeringen, personeelsbeleid.....

Een cursus voor ondernemingsraad-leden
34 schriftelijke lessen voor f 45,-

onze school

Structuur van het onderwijs, onderwijs-wetten, de ouders en de school, contourennota, de financiën...

Een cursus voor iedereen

15 schriftelijke lessen voor f 35,-

STUUR EEN LEGE ENVELOP (ZONDER POSTZEGEL) AAN: STICHTING BURGERSCHAPSKUNDE, ANTWOORDNUMMER 235(G), LEIDEN. ENUONTVANGT PEROMGAANDE UITGEBREIDE INFORMATIE! TELEFOON 071-893403.

SCHUILING INDUSTRIE TECHNIEK BV

BINNENHAVENSTRAAT 20
HENGEL-O.
POSTBUS 52. TEL. 05400-1.56.00.

OOSTERBAAN & LE COINTRE N.V.

GOES - Telefoon (0 1100) 7555*

DRUKKERS
UITGEVERS

Beroep op onze verantwoordelijkheid

Wezen en roeping van een politieke partij

Door H. Algra

Wie over het liberalisme in Nederland spreekt in de vorige eeuw, die denkt aan Thorbecke... en Kappeyne. Twee zelfverzekerde en sterke figuren.

Liberale uitspraken

Mag ik over elk van beiden iets in herinnering brengen? Het jaar 1849 was wel de glorieus tijd van Thorbecke, de tijd van zijn eerste kabinet, onder zijn overheersende leiding. Overheersend in het kabinet, maar ook in de Kamer. Toen heeft Thorbecke gezegd, dat er in Nederland géén politieke partijen bestaan. En de conservatieve Van Hall was het daar volkomen mee eens. Hij zei zelfs, dat wie in of buiten de Kamer van partijen spreekt, daarmee aan het land een grote ondiens bewijst. Groen stelde daartegenover, dat er wel politieke partijen bestaan in Nederland, evenzeer als in andere landen van West-Europa, en dat men het vaderland een ondiens bewijst, juist door het bestaan van die politieke partijen te ontkennen. Want de „publieke geest“, het bewust meeleven van het volk is alleen mogelijk, als het weet, dat het kiezen kan en kiezen moet. In 1862 schreef Groen nog eens, dat hij een partijman is, want – aan beginselen heb ik mijn leven gewijd.

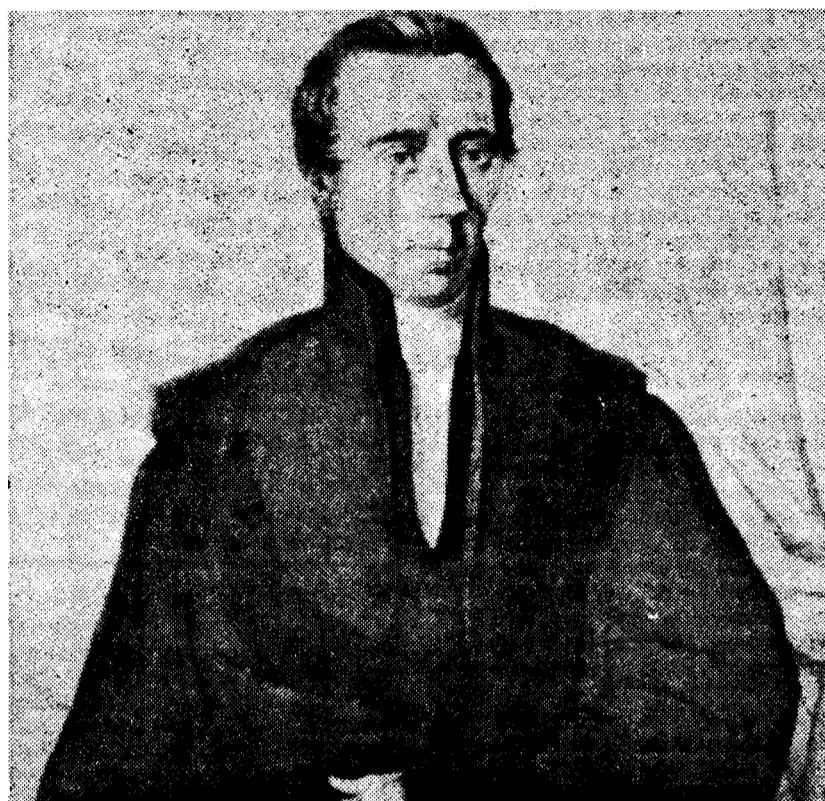
Belangstelling voor de politiek

En nu een herinnering aan Kappeyne, de man van de schoolwet, waartegen het volkspetitionnement van 1878 was gericht. Toen Kappeyne, met een sterke meerderheid achter zich, de strijd om zijn wetsvoorstel zag naderen, dacht hij aan Kuiper. Maar Kuiper was tijdelijk uitgeschakeld, overwerkt, en alleen door een langdurige rust kon hij weer de oude

worden. Toen heeft Kappeyne hem geschreven. Als het kan, als uw gezondheid het toelaat, kom dan terug en neem de handschoenen op. Want als jij er niet bij zijt, dan krijgt de strijd niet die bewogenheid en diepte, die ik begeer. In hoop, dat jij hard zult slaan. Ik zal het van mijn kant doen. Want ik heb zorgen vanwege de gelijkmoedigheid en lauwheid van de natie. Zij zal wakker worden, zij zal politiek mondig worden, als zij begrijpt, dat het om grote dingen gaat. Kappeyne was héél zeker van zich zelf en vast overtuigd van zijn kracht in het debat. Maar hij wenste een man tegenover zich, die partij wist te geven. En daarom verlangde hij er naar, dat Kuiper tegen hem in het krijt zou treden. Want een harde en principiële strijd tussen hen beiden zou ik elk geval tot gevolg hebben dat het volk wakker zou worden, klaar wakker. Kappeyne heeft gelijk gehad. Het volkspetitionnement werd tot een volksbeweging, die niet meer weg ging ebben. En – Kappeyne heeft het tenslotte tegen Kuiper verloren. Maar hij had gelijk, deze liberale voorman: als de politieke strijd wordt geschuwd, gaat de publieke belangstelling voor de politiek dood. En dat geldt speciaal als de principiële vraagstukken worden vermeden of verschoven naar de rafelige rand van het strijdtoneel. Dat moeten we de komende maanden goed in het oog houden.

Om het hart van het volk

Een politieke partij heeft een dubbele functie. Zij is een machtsfactor in het parlementair bestel. Daar behoeft niemand omheen te draaien. De politieke invloed van een partij met dertig zetels in de Tweede Kamer is nu eenmaal veel groter dan die van een partij met drie

Wie over liberalisme in Nederland spreekt in de vorige eeuw, die denkt aan Thorbecke.

zetels. En niemand zal toch een situatie begeren, waarbij het volk geen wezenlijke invloed heeft op het regeringsbeleid. Dat het machtsstreven kan leiden tot kwalijke praktijken, dat willen wij geen ogenblik ontkennen. En wanneer een partij alleen maar macht begeert om de macht, dan is zij een gevaar voor het volk. Maar dat belet ons geen ogenblik, te zeggen, dat een politieke partij een machtsfactor wil zijn in de politiek en dat zij zich daar niet voor behoeft te schamen. Er zijn mensen, die vroom zeggen, dat elke macht demonie betekent, maar dat is een gevaarlijke stelling, die het volk voert naar de weerloosheid en de anarchie.

Kiezen met het hart

Maar de politieke partij heeft ook een andere taak. Zij moet het volk proberen

wakker te maken en wakker te houden. Daarin had Kappeyne volledig gelijk. Dat is de kracht van Kuiper geweest, dat hij de mensen leerde als mondige mensen, als mondige Christenen verantwoordelijkheid in de politiek te aanvaarden en bewust te kiezen. Daarbij heeft hij er herhaardelijk op gewezen dat kiezen niet alleen een zaak is van het verstand, maar ook van het hart. Zelfs allermeest van het hart. Daarom moet een politieke partij zich richten tot het volk en spreken tot het hart van het volk. Dat geldt in heel bijzondere zin van een Christelijke politieke partij. De Christen moet in haar spreken de klaarheid en duidelijkheid, de radicaliteit en de voorzichtigheid herkennen van de wandel en de roeping van kinderen Gods in deze wereld. Sommigen zijn bang, dat de politieke boodschap zou worden tot een preek. Dat gevaar is in deze tijd, enkele

uitzonderingen daargelaten, bijzonder klein. En – een goede preek en een echt Christelijke politieke toespraak hebben dit met elkaar gemeen, dat ze belde worden gemaakt bij de geopende Bijbel.

Het gevaar van de vervreemding

In deze tijd dreigen de politici, vooral zij, die van het politieke bedrijf hun beroep maken – wat overigens een honorabele zaak is – te vervreemden van het volk. Ze kennen vaak de weg naar het hart van het volk niet meer. Zij spreken een vreemde taal, een vaktaal, alleen voor specialisten verstaanbaar. Zij zijn dan ook zelf specialisten. En nog altijd geldt, en in steeds sterkere mate, dat een specialist iemand is die steeds meer te weten komt over steeds minder. Hij isoleert zijn geval, zijn deskundigheid, zijn vak van het leven.

Ik sprak daar eens over op een vergadering van de ARP in een dorp in Overijssel. Toen zei een man: daar heb ik ervaring mee! Ik lag in het Academisch ziekenhuis, omdat ik wat had met mijn maag, maar wat het was, daar konden ze maar niet achter komen. Toen kwamen er enkele mannen met witte jassen bij mijn bed, waarvan er een als professor werd aangesproken en die zei: zo, dus hier ligt nu die maag.

Ik wil maar zeggen, dat het goed is dat we specialisten hebben, maar dat het de dood wordt in de politieke pot, als we te maken hebben met politici, die alléén maar specialisten zijn.

Ernstig slot

En in verband met dit alles heb ik nog een slotopmerking, die ik heel ernstig meen. Een Christen, en dus ook een Christenpoliticus blijft alleen overeind, en raakt niet in de geestelijke vernieling, als hij een levend lidmaat is van de gemeente, waaraan hij door doop en belijdenis is verbonden. Als 's zondags dat wonderlijke en rijke en schijnbaar zo heel gewone beléeft, dat hij erbij hoort, bij de gemeente, samen met de chauffeur en de ingenieur de jongens en de meisjes en de stokouden, en al die werkers met het hoofd en met de handen, die één zijn als geméente, een wonder, een zegen, in gebed en loflied.

Christelijke politiek is waard goed gedaan te worden

Door drs. E. de Vries

Het evangelie doet een appèl op de mens, niet om te kiezen links of rechts, maar om zich middenin de strijd voor het welbevinden van de medemens te begeven en daaraan met volledige inzet deel te nemen.

Hierdoor is het appèl ook politiek geladen. De strijd wordt immers vooral op dit gebied gevoerd. Het gaat om het geluk van de mens in nood, hier en nu, en daar heeft de politiek veel mee te maken. Hoe men de nood moet aanpakken, heeft Jezus in Zijn optreden laten zien. Hij heeft het eerst voorgedaan, en daarna – is Hij ten hemel gevaren. Niet, omdat Hij de aarde in de steek wilde laten, maar opdat wij zouden tonen, hoe ernstig wij ons navolgerschap opvatten. Dit maakt het politiek bedrijven nu juist tot zo'n hachelijke onderneming. Wat Jezus bedoelt, wat Hij op het oog heeft, is veel meer dan wij via ons politiek bezig zijn kunnen bereiken. Wij kunnen het volmaakte niet realiseren. We moeten er wel mee rekenen, en er soms van uitgaan, maar de werkelijkheid is anders. De wiskunde bijv. formuleert en bewijst de eigenschappen van de zuivere bol, hoewel we weten, dat wij niet in staat zijn deze te maken. Elke materiële bol vertoont, zij het kleine, afwijkingen. Onze techniek faalt in dit opzicht. Zo ook ons politiek bezig zijn. Wij hebben daarbij immers met het leven te doen. Wie kan het volkomen welbevinden garanderen? Dat mag ons niet verhinderen, ernaar te streven.

Niet links noch rechts.

Het gaat hierbij in wezen niet om links of rechts. Dit schematisch denken is het evangelie vreemd. Trouwens, wat is links en wat is rechts? Deze begrippen worden in de politiek zo gemakkelijk als etiket of als alibi gehanteerd.

Links doen heeft vandaag bijv. een behoorlijk conventioneel element. Het is immers „bon ton“ om links te zijn! Een voortvarend radicaal kan echter onder het aanheffen van populaire leuzen een dictatoriaal bewind vestigen. Wordt er niet beweerd, dat de collectivistische democratie de geweldstaar in zich draagt? Het optreden van sommige zgn. democratische groepen na het abortusdebat in de Eerste Kamer, spreekt boekdelen. Hieruit blijkt duidelijk, hoe verstarrend, hoe hard en verbitterd schematisch denken wel kan zijn. Het delnst niet terug voor geweld, als het om het eigen gelijk gaat.

In het evangelie daarentegen gaat het juist om het dienstdenken. Het vermaant ons zowel progressief als conservatief te zijn, steeds te vernieuwen en te herstructureren, maar ook wat goed is, te bewaren. Het zou dwaas zijn het sociaal stelsel dat wij hebben opgebouwd, af te breken. We moeten het „bewaren“, maar aan de andere kant: het is niet volmaakt, niet af, we moeten het voortdurend aanpassen en hervormen.

Appèl

Wat doet het evangelie met ons, als we

willen luisteren? Neen, het reikt ons geen politiek schema aan, maar het doet wel een beroep op onze verantwoordelijkheid. Het vraagt ons kritisch te zijn tegenover onszelf en tegenover de ontwikkelingen in de maatschappij. Dat waren de bijbelse profeten ook. Soms lijkt het er wel eens op, dat zij uit waren

op de vernietiging van het volksbestaan, maar niets is minder waar. Zij zagen, hoe politiek vaak een potdichte zaak is, waar het eigenbelang de boventoon voert. Zij trachtten door hun optreden een doorbraak naar een betere samenleving te bereiken. Daarom spraken zij de machthebbers, en heel het volk, aan op hun verantwoordelijkheid. Wij moeten kritisch staan tegenover onszelf. Van onze belangen maken we zo gemakkelijk beginselen, maar ook, als wij afwijzend staan tegenover het zgn. establishment, moeten wij onszelf afvragen: waarom doen wij dat? Zijn wij misschien zgn. „egotrippers“, die met mooie leuzen en praatjes in de

kijker willen komen om zo aan eigen image te bouwen?

Het evangelie klaagt ons aan. Er zijn nog zoveel hongerigen, – hoe komt dat?

Wat doen jullie eraan?

De vraag is dus niet alleen, hoe praten jullie erover, maar ook: wat doen jullie om de nood op te heffen?

Het belijden met de mond zet geen zoden aan de dijk. En dat wil het evangelie toch! Daarom is het ethisch reveil alleen niet voldoende. Het gaat zowel om de dáád als om de instelling. Persoonlijke bekering, signaleren van misstanden – hoe belangrijk en noodzakelijk op zichzelf

Vervolg op pag. 12

Fraai geïllustreerde uitgave!

Historie AR-Partij in woord en beeld

De Stichting Kader- en Vormingswerk ARP publiceerde onder de titel „Een kleine eeuw kleine luyden“ een fraaie uitgave over de geschiedenis van de ARP. Dit met vele tientallen, vaak historisch bijzonder waardevolle foto's verluichte boek, dat ruim 130 pagina's telt, bevat artikelen van dr. D. Th. Kuiper, dr. G. Puchinger, H. Algra, mr. A. B. Roosjen en drs. A. J. van Dijk.

Daarnaast waardevolle bijlagen die een overzicht geven van AR-minister-presidenten, bewindslieden, ereleden, partijvoorzitters, fractievoorzitters en tenslotte een zeteloverzicht.

U kunt dit boek bestellen door een bedrag van f 5,- over te maken op gironummer 89.67.3 t.n.v. ARP-Stichting, Den Haag.

Door N. Schouten

Niet al te blij zijn

Zoveel dingen zijn er nu ook nog weer niet in het CDA waar je uitgelaten blij van kunt worden. Uitbundige, massale blijdschap b.v. is iets waar ik niet zo heel gauw blij van word.

Het CDA-kongres – andere verplichtingen hielden me er weg – leek in televisiebeelden en radiogeluid iets over te brengen van een massale blijdschap. Van gevoelens van eenheid, opgetogenheid, van (herwonnen) zelfvertrouwen. Soms is zoiets erg waardevol. Met elkaar beleven van hoogte- en dieptepunten schept een band, een „wij-gevoel”. Wij horen bij elkaar. Het kwam de radio uit. Een hele zaal voor CDA'ers – nou ja, op de PvdA-voorzitter na, dan –, blij, applaudisserend.

Toen en nu

Op zichzelf word ik daar niet blij van, omdat het nog maar de vraag is of de CDA-partijen in de toekomst voldoende de werkelijkheid willen zien. Laat ik wat duidelijker worden. Als de redactie van dit voortreffelijke weekblad je vraagt nog eens te willen teruglezen in de rede van Aantjes, gehouden voor dat andere CDA-kongres – u weet wel – ontcom je niet aan vergelijkingen tussen toen en nu. Teruglezend in de tekst van die rede staat het je allemaal weer scherp voor de geest en weet je weer, dat Aantjes' verhaal zoveel herkenning oproep, bij geestverwanten, maar ook bij vele anderen die al jarenlang met hun rug naar de christelijke politiek waren gaan staan. „Nou gaat het gebeuren”, dachten veel van die mensen.

Angstig voorgevoel

Ik heb altijd geleerd, dat je zaken niet uit het verband mag rukken. Dat een tekst vooral in z'n verband gezien moet worden. Zo zal het ook wel zijn. Toch moet ik het kwijt: als ik een CDA-kongres hoor en zie applaudisseren voor een uitspraak van de nieuwe lijsttrekker, dat „wij geen buigingen naar links, noch buigingen naar rechts (maken)” bekruipt mij een angstig voorgevoel. Het wordt

nog versterkt door een paar kritische commentaren die de sterkte van het applaus na de woorden links en rechts hebben gemeten. (Ooit gold bij de radio, toen er nog echte „Ster“-avonden waren een applausmeter als absoluut bewijs voor de winnaar). Wat is dit? Is dit nou de christelijke politiek die niet heersen wil, maar dienen? Is dit de christelijke politiek die bedoeld is om openingen te maken in een samenleving waarin juist teveel vanuit de loopgraven wordt gediskussieerd?

Sjorren aan de koers

Zeker in een NG als deze mag je niet al te somber doen. Maar toch... Het CDA is er. Het zal betekenen, dat de toevloed van nieuwe leden voorlopig niet zal afnemen. Het zal betekenen, dat een toenemende aandrang zal blijken om nu ook binnen niet al te lange tijd tot grotere of algehele organisatorische ineensmelting te komen van de drie afzonderlijke partijen. Het zal betekenen, dat het CDA werkt vanuit de diepste drijfveer en intentie, mensen aantrekt die misschien nooit zo bewust hebben nagedacht over de Boodschap waaruit het CDA inspiratie put. Vooral zoiets schept verplichtingen. Het zal ook betekenen, dat mensen met gereserveerdheid voortdurend een ja-op-termijn aan het CDA geven, omdat ze slechts vanuit de grootste voorzichtigheid geneigd zijn de C van CDA te hanteren. Het betekent ook, dat voor een groep aanvankelijk geïnteresseerden het CDA „niet meer hoeft”, omdat ze te weinig vertrouwen heeft dat voldoende tot uitdrukking zal komen wat Aantjes in zijn rede destijds naar voren heeft gebracht. En dag- en weekbladen behoeven slechts gevolgd te worden om vast te stellen, dat het sjorren aan en om de koers van het CDA voortdurend aan de orde zal blijven. Daarom maakt één CDA-kongres met grote enthousiaste uitlatingen nog geen zomer, laat staan christelijke politiek.

Toekomstgericht karakter

Er is in de aanloop naar het CDA meer dan eens gezegd, dat de keus van beslissend en zeer toekomstgericht

Een christen-democratische politiek, te zijn, maar om de minste te zijn. Niet om elkaar de oren te wassen, maar om elkaar de voeten te wassen, zoals ik het eens in de Kamer heb gezegd. Niet om te heersen, maar om te dienen. Niet om nieuwsmacht te verwerven of om oude macht te restaureren: het CDA is geen instelling van politieke monumentenzorg. Wel een christen-democratisch appél, waarin niet ikzelf maar de ander centraal staat; niet Nederland maar de wereld. En een CDA, waarvoor de verhouding van de christenheid tot Israël een zaak is om wakker van te liggen. Een CDA, dat de ergernis die het Evangelie altijd oproept niet uit de weg gaat; die ergernis niet zoekt maar ook niet schuwt. Het CDA voor een politiek, waarin de verwarring van voorrechten met rechten (hoe gemakkelijk zien wij onze voorrechten niet voor onze rechten aan) wordt ontmaskerd; een politiek, waarin tot uitdrukking komt dat er geen rechten zijn die niet tevens en allereerst voorrechten zijn. Een politiek die vanuit die instelling bijvoorbeeld ook de benadering van de sociale functie van de sigende Gedeelte uit de rede die Mr. W. Aantjes vorig jaar augustus op het eerste CDA-kongres hield.

10 jaar de christelijke politiek gedag heeft gezegd. Veel mensen uit die groep zijn politiek actief geworden in andere partijverbanden. Inspiratie en creativiteit is daardoor aan de christelijke partijen in belangrijke mate ontvallen. De manier om – niet vanuit dogma's – te komen tot een aanvaardbare vertaling van het Woord in de politieke daad is velen in de christelijke politiek vreemd gebleven. Het CDA zal de partij moeten zijn die in een voortdurende zorg voor het bestaan van mens en wereld niet te snel genoegen neemt met oplossingen die de kool en de geit sparen. Juist van christelijke politiek mag verlangd worden „onhaalbare kaarten” op tafel te leggen, omdat er veel op het spel staat. Het CDA zal de partij moeten zijn die wegen zoekt om tot een nieuwe en andere discussie te komen in de politiek, die niet meedoet aan het spel van kat-en-muis. Die ervoor past om met gelijke munt te betalen, die eerder het onbegaanbare – en dus verrassende – pad zoekt dan het geijkte. Juist het CDA moet niet spreken in termen van „niet buigen”, maar moet werken en daden stellen en openingen zoeken. Het CDA hoeft het politieke spel niet mee te spelen, maar moet voortdurend laten zien dat het wil dienen en niet heersen. Juist het CDA moet de kracht niet zoeken in de nieuwe dogma's van resoluties, maar in

Niet heersen maar dienen

Zo'n CDA zal zich thuis moeten voelen bij degenen die zwak zijn en geen stem hebben. Zo'n CDA zal moeten proberen die groep terug te winnen die de laatste

10 jaar de christelijke politiek gedag heeft gezegd. Veel mensen uit die groep zijn politiek actief geworden in andere partijverbanden. Inspiratie en creativiteit is daardoor aan de christelijke partijen in belangrijke mate ontvallen. De manier om – niet vanuit dogma's – te komen tot een aanvaardbare vertaling van het Woord in de politieke daad is velen in de christelijke politiek vreemd gebleven. Het CDA zal de partij moeten zijn die in een voortdurende zorg voor het bestaan van mens en wereld niet te snel genoegen neemt met oplossingen die de kool en de geit sparen. Juist van christelijke politiek mag verlangd worden „onhaalbare kaarten” op tafel te leggen, omdat er veel op het spel staat. Het CDA zal de partij moeten zijn die wegen zoekt om tot een nieuwe en andere discussie te komen in de politiek, die niet meedoet aan het spel van kat-en-muis. Die ervoor past om met gelijke munt te betalen, die eerder het onbegaanbare – en dus verrassende – pad zoekt dan het geijkte. Juist het CDA moet niet spreken in termen van „niet buigen”, maar moet werken en daden stellen en openingen zoeken. Het CDA hoeft het politieke spel niet mee te spelen, maar moet voortdurend laten zien dat het wil dienen en niet heersen. Juist het CDA moet de kracht niet zoeken in de nieuwe dogma's van resoluties, maar in

het woord, dat de ander uitnodigt tot overleg, gesprek, samenwerking.

Mensen recht doen

Juist als het gaat om de toekomst en om de ordening van de samenleving, gericht op de komende jaren, zal het CDA de partij moeten zijn die zich iets aantrekt van hen die in de schaduw van de wereld leven. Van de hongerigen, de zwakken, van de ontrechten, de gemartelden. Juist het CDA zal voortdurend moeten zoeken naar mogelijkheden mensen recht te doen. Juist het CDA zal de partij moeten zijn die zegt, dat deze samenleving vernieuwd dient te worden omdat, als we zo doorgaan, voor onze direkte en toekomstige naaste geen teken van leven meer overblijft.

Christelijke politiek is, voortdurende vernieuwing, een voortdurend reizen en trekken, is in principe onrustig en ongeduldig, zal uiteindelijk radicale elementen in zich dienen te dragen. Ja, natuurlijk, het blijft allemaal mensenwerk. En de een denkt iets anders dan de ander. De aksenten zullen nooit allemaal gelijk worden gelegd. Dat hoeft nou ook weer niet. Maar wat tenminste nodig is, is dat we het met elkaar over de meest belangrijke zaken eens zijn. Dat betekent geen discussies meer over of ontwikkelingssamenwerking wel moet, geen discussies meer over het voor of tegen van apartheidspolitiek, omdat het alleen maar „tegen” kan zijn, geen discussies meer over overdaad en overbodigheid, geen discussies meer over het voor of tegen van onze samenleving, maar vooral gesprekken over hoe het anders moet. Want het moet anders: christelijke politiek is niet bang voor verandering. Zo'n partij zal de jaren '80 en '90 best wel halen.

CDA moet zichzelf worden

Zo'n partij zoekt misschien nog wel eens vormen om in die partij voortdurend de discussie over „wat ons bezielt” te voeren. Zo'n partij zal proberen een nieuwe generatie aan zich te binden, omdat zij straks het CDA zal moeten voortzetten op grond van de fundamenteel christelijke politiek waarvoor in de praktijk vooral na 25 mei de inspirerende basis gelegd zal moeten worden. Het CDA moet niet buigen en ook niet barsten waarop soms toch nog gehoopt wordt. Het CDA moet zichzelf worden, niet heersen. Maar dienen. Dat zal moeilijk genoeg blijken te zijn.

Kies BEWUST uw makelaar

kies een makelaar met een jarenlange ervaring voor de Utrechtse Heuvelrug, Gelderse Vallei en het Rivierengebied; die het gebied dóór en dóór kent; die het allerbeste

UW BELANGEN

bij de verkoop van een woning kan behartigen.

Onze ambtseed garandeert u een correcte en snelle afwikkeling van uw belangen.

VRAAG VRIJBLIJVEND ONZE UITGEBREIDE WONINGGIDS!
(plm. 30 pag.).

Makelaar Taxateur Onroerend Goed
Hoofdstraat 181 - Driebergen
Telefoon 03438-5254

W. S. Fuchs

Rijkstra & Partners

Kantoren te Zeist - Driebergen - Doorn - Leersum -
Woudenberg - Scherpenzeel - Rhenen - Amersfoort - Leusden
Bennekom - Krimpen aan den IJssel.

Het CDA moet zichzelf worden; niet heersen, maar dienen

Vervolg van pag. 11

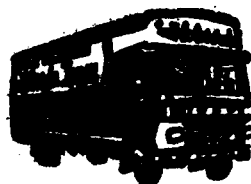
ook – betekenen nog geen maatschappijverbetering. Aan de andere kant: het evangelie legt ons geen dwang op. Het doet een dringend beroep op ons. Het betekent geen dictatuur, al is het radicaal en pakt het de nood bij de wortels aan. Het wil alleen de macht van de liefde doen gelden. Daarvoor geeft het ook voorbeelden in de tekenen van Jezus. Deze zijn niet slechts voortekenen van het toekomstige heil, maar ook voor-beelden ter navolging. B.v. het teken van het veranderen van water in wijn. Ook wij moeten dit doen. Het leven (=water) tot een feest (=wijn) maken, door het opheffen van de nood. Want geloof maar, dat het een schrik en

spanning heeft gegeven, toen men ontdekte, dat de wijn op was. Deze spanning en schrik kent de wereld nog, want op veel plaatsen is de wijn inderdaad op. Er is nog heel wat water in wijn te veranderen! Wie het evangelie leest ontdekt, hoe up to date het is.

Alleen theorie?

Dat is het inderdaad, als wij niet echt willen luisteren. Wie dat wel doet, hoort de stem van de verdrukten en van de onderdrukkers. Ook van de laatsten, want hoeveel angst klinkt niet door in hun spreken. En hij probeert er wat aan te doen. Hij onderkent intussen wel de grenzen bij het beleven van zijn verantwoordelijkheid. Niet om daarom verstek te laten gaan, maar om met verstand en met gebruikmaking van de beschikbare mogelijkheden – die dikwijls talrijker zijn dan wij denken – tot het „aanreiken van een beker koud water” te komen.

Zeker, de volkomenheid bereiken wij nooit, maar dat is geen excuus om alles maar bij het oude te laten. Een politieke partij die zegt naar het evangelie te willen luisteren, is een voortrekkerspartij, die er steeds op bedacht is, dat verstarring gemakkelijk optreedt en moet worden voorkomen. Zoals Boersma heeft gedaan bij de kabinetsformatie van '72, wat hem niet door iedereen in dank is afgenomen. Politiek bedrijven betekent afwegen, en hierbij gaat het niet om links of rechts, om progressief of conservatief, maar om het welbevinden van enkeling, groep en het volk als geheel.

Holwerda-Zonen

DOKKUM 0 3199-2392-2390 LELYSTAD 0 3200-1300 en 1400

Alle transporten
BINNEN- EN BUITENLAND

SPECIAAL
VERHUIZINGEN
Meubeltransporten

Omdat de middelen niet altijd toereikend zijn, kan het wel eens gaan ten koste van hen die meer kunnen dragen dan anderen. Dat is smartelijke onvolkomenheid. Die maakt politiek bedrijven tot zo'n hachelijke onderneming. Maar: wat waard is gedaan te worden, – en dat is het helpen van de mens om het welbevinden te bevorderen – moet men trachten zo goed mogelijk te doen. Het is waard goed gedaan te worden.

Anders dan anders!

Een evangelische

BOEKTIK EN KOFFIEBAR

in één ruimte-sousterain.
Gezellig, praktisch, functioneel,
modern, knus!
In het centrum van Utrecht, vlak
bij de Dom.

SOFAK

Keistraat 2 - UTRECHT

Telefoon (030) 31 66 99

Speciaal aanbevolen!

Lof en Dank f 4,50

Het plan van God f 6,50

Els Je Graaf

VERDER NATUURLIJK

Bijbels, evangelische boeken,
kinderboeken, grammofoonplaten,
muziekcassettes en allerlei
smaakvolle cadeautjes

en

DE KOFFIE IS KLAAR

Onmenselijk menselijk

Met de feestdagen in zicht werden plotseling, totaal onverwacht, Wladimir Boekovski en Luis Carvalan uit hun gevangenis-cellen gehaald en op transport gesteld naar de door hen zo begeerde vrijheid.

Meer dan de helft van zijn leven tot nu toe, heeft de 33-jarige Wladimir Boekovski moeten doorbrennen in alle mogelijke gevangnissen, kampen en psychiatrische inrichtingen, op beschuldiging van anti-Sovjet-activiteiten. Tot voor kort stond hij als eerste genoteerd op de door Andrej Sacharov vastgestelde lijst van honderd prominente Russische dissidenten, voor wie het Sacharov-komité voor de Rechten van de Mens en Amnesty International onvermoeibaar invrijheidstelling opeisten. En dan plotseling dat bericht over deze invrijheidstelling en uitwijzing van Boekovski en zijn direkte familie. Voor ons, maar zeker niet in de laatste plaats voor de betrokkenen zelf, reden tot grote blijdschap. Uiteraard geldt onze vreugde ook de 60-jarige Luis Carvalan, eens de

communistiche partijleider van Chili, onder Salvador Allende, maar sinds de staatsgreep van september 1973 door het huidige regime achter de tralies gezet.

Voorstel tot ruil

In oktober van dit jaar kwam het Sacharov-komité met het voorstel tot ruil van politieke gevangenen. De Chileense leider van dit moment, Augusto Pinochet, verklaarde reeds in november tot zo'n ruil bereid te zijn: Als Rusland Boekovski zijn vrijheid zou gunnen kon men ook de vrijlating van Carvalan tegemoet zien. Eerst nu blijkt, dat, met bemiddeling van Amerikaanse zijde, een maandlang hierover onderhandeld werd. Het uiteindelijke resultaat was een 25 minuten durende uitwisselingsprocedure op Zwitserse bodem. Opnieuw werd een dissident buiten de Russische grenzen gedropt, met uiteraard verlies van het staatsburgerschap. Reeds in het verleden bleek, dat de ijzereen muur, de allesbeheersende macht van de communistiche partij, vanuit het Kremlin geleid, niet in staat was de minderheden geheel naar de hand te zetten. Voortdurend vinden binnen de uit 15 deelstaten opgebouwde federale staat deportaties op grote schaal plaats. De Russificatie-politiek, het dwingend opleggen via alle mogelijke, vaak ongeoorloofde middelen van het eigen cultuurpatroon aan andersdenkende individuen of minderheidsgroeperingen faalt zekker dan, wanneer de westerse

UIT DE ARJOS

Door Gerrit F. Ph. de Boer

wereid de namen van de om hun geloofs- of politieke overtuiging gevangenen genomen dissidenten kent en niet afaaft op hen de publiciteitsschijnwerpers te richten om zodoende grote politieke druk uit te oefenen op de Sovjet-regeringsleiders.

Vraagtekens

Denkt men in Rusland nu de sleutel gevonden te hebben tot het elimineren van de belangrijkste leiders van de beweging voor de rechten van de mens in de USSR? Hoe blij we ook met de beide families Boekovski en Carvalan moeten en mogen zijn, ook deze medaille heeft haar keerzijde. Boekovski, zichzelf geheel wegcijferend, memoreerde al tijdens zijn eerste spaarzame reactie op het vliegveid van Zürich, dat het enthousiasme begrensd diende te zijn: de strijd voor de mensenrechten is bepaald nog niet gewonnen. Er zijn nog zoveel anderen, duizenden, achter gebleven. We zijn blij te ontdekken dat Rusland de politieke status van de politieke gevangenen nu erkend heeft. Maar het gegeven van uitwisseling van politieke gevangenen heeft erg bedenkelijke kanten. Zij is beslist niet zo maar op één lijn te stellen met de ons reeds zo vertrouwde uitwisseling van krijgsgevangenen. Een ruilbeurs van om hun geloofs- of politieke overtuiging gevangenen genomen burgers zou kunnen ontaarden in een ware koehandel van mensen. De vraag is of met dit gegeven een organisatie als Amnesty International content kan zijn. Een macaber soort van politieke chantage kan hieruit voortvloeien: je kunt nog eens wat terugvragen...!!!! Alleen om deze reden al zouden talloze mensen, vanwege hun politiek lastig zijn kunnen worden opgepakt en geëxporteerd. Bij zijn terugkeer van de Geneefse conferentie werd Nkomo, de leider van de oppositionele zwarte meerderheid in Rhodesië, door de politie-autoriteiten aldaar voorgehouden, dat hij zijn mond diende te houden, anders zou hij worden opgepakt... Volgens het Zuidafrikaanse Instituut voor rassensbetrekkingen worden momenteel maar liefst 433 personen zonder vorm van protest vastgehouden, als gevolg van de jongste rassanonlusten..... Via een toegestane ruilbeurs zouden hele volksverhuizingen plaats vinden. Je moet er gewoon niet aan denken! Ook in ons land behoort het tegenwoordig tot het min of meer aanvaarde gedragspatroon om ons minachtend over de overheid uit te laten. De overheid, dat is de instantie die in de grond der zaak verkeerd wil, die traag werkt, niet efficiënt genoeg is, die onnodig veel geld van ons opmaakt etc. Stakingen, demonstraties, actiegroepen zouden het zwaar te verduren krijgen, als ook ons land zich akkoord zou verklaren met zo'n internationale ruilbeurs....

Overtrokken? Misschien; de bedenkelijke kanten komen op deze manier wel scherp naar voren.

De toekomst zal ons moeten leren in hoeverre er sprake is van een eenmalige uitwisseling, dan wel van een recidive reclasseringspolitiek, waarvan het onmenselijke afdruipt.

Respekt voor de ander

In ons staatsbestel is de overtrokken gestelde situatie vooralsnog ondenkbaar. Het is de plicht van de ware democratie juist met de rechten en redelijke verlangens van de minderheid zoveel mogelijk rekening te houden. Hoe men de democratie ook omschrijft, vrijheid en recht zijn van haar onafscheidelijk. Hoewel de meest fundamentele mensenrechten ook erkend worden door niet-christenen, geldt voor hen, die het Evangelie als richtsnoer voor hun handelen aanvaarden, dat deze rechten een uitvloeisel zijn van de op dit Evangelie gebaseerde visie op de mens. Als wij ieder van onze mede-aardbewoners als broeder zien kunnen wij niet anders dan hem in zijn waarde laten en hem respecteren. Steeds opnieuw moeten minderheden de gelegenheid hebben en vinden van zich te laten horen, om zodoende de meerderheid te attenderen op mogelijke lacunes in ons democratisch rechtbestel, om de meerderheid te beïnvloeden.

De overheid heeft de taak om de samenleving, haar burgers, voor

Op de luchthaven van Zürich zijn zaterdag de Russische dissidente bioloog en schrijver Wladimir Boekovski en de leider van de Chileense communistische Partij Luis Carvalan tegen elkaar uitgewisseld. Op de foto Boekovski (rechts) samen met zijn moeder.

misstappen te behoeden. Omgekeerd echter is het van hetzelfde laken een pak.

Onze positie

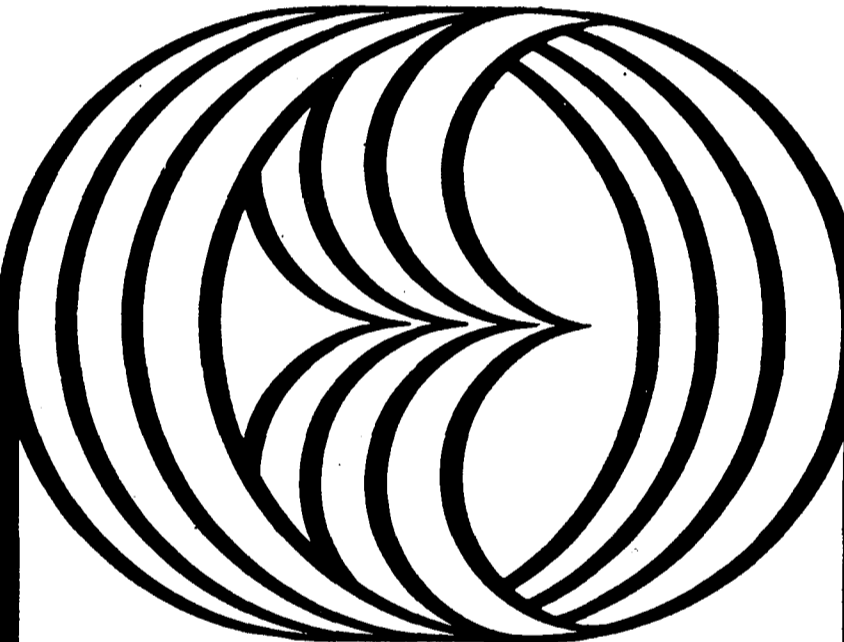
Als wij al vaststellen dat in ons land de mensenrechten worden gerespecteerd, dan moeten wij er voor oppassen onszelf niet over te waarden. Wij zouden heel wat meer kunnen opbrengen voor vermeende antipodes. Te denken valt in dit verband aan de 'verf-acties' contra Van Doorn en de VVD. Ook zouden we heel wat meer respect kunnen opbrengen voor de in ons land wonende Surinamers en gastarbeiders. Wellicht ontnemen wij hen niet direkt hun rechten, en zij beschikken ook wel over de mogelijkheid zich te uiten ten aanzien van hun onwelgezinde overheidsmaatregelen of positie binnen onze westerse samenleving, maar wij zijn nogal eens geneigd te denken dat ze de oorzaak zijn van onze werkloosheid en dat ze hier alleen maar komen vanwege onze goede sociale voorzieningen. In de dialoog met bijvoorbeeld het

Russisch communistisch systeem moeten wij ons ervan weerhouden ons al te zeer te vereenzelvigen met de westerse beschaving of deze maatschappij tot inzet te maken.

We moeten openstaan voor de kritiek van buiten op ons staatsbestel. Maar we moeten ook zelf telkens weer opnieuw alert zijn voor mogelijke onvolmaaktheden. De democratie moet nog steeds democratischer worden.

Daarbij moeten wij ons laten leiden, niet door een welgemeend, goed bedoeld pragmatisme, maar door een beginselprogramma, een beginselpolitiek, gebaseerd op het Evangelie, met de boodschap van verantwoordelijkheid, solidariteit en vrede door recht.

Een beginselpolitiek, die louter en alleen rust op de Boodschap van Hem, die mens werd, onze medemens, zichzelf wegcijferend ten gunste van die ander.

Wat is uw VISIE voor 1977?

Ruim 6 jaar Evangelische Omroep. Een jonge Omroep met een boodschap voor deze tijd, een tijd waarop massa-communicatiemiddelen zoals radio en T.V. steeds sterker hun 'opinion' en invloed uitoefenen.

De leden van de E.O. dragen eraan bij om meer mensen met het Evangelie te bereiken.

Doe mee

Zet ook uw schouders onder dit Evangelische werk. Het gaat er niet om of u alle programma's even mooi vindt, maar of u er persoonlijk achter staat dat de boodschap van het Evangelie via radio en T.V. aan miljoenen mensen wordt uitgedragen.

Als dit ook uw visie is, vul dan onderstaande coupon in, dan ontvangt u een jaar lang onze VISIE, het programmablade van de E.O.

Coupon

Doe mee en vul deze coupon in

Abonneer op het programmablade 'VISIE' (voor f 9.- per kwartaal) ik betaal:

per jaar per half jaar per kwartaal

Contribuant voor f 10.- per jaar (zonder programmablade) (aankruisen wat u wenst)

Naam en voorletters:

Adres:

Woonplaats:

Voor betaling ontvangt u van de E.O. te Hilversum een acceptgirokaart.

Opzenden in open enveloppe aan: E.O., Antwoordnummer 80, Hilversum (geen postzegel).

Politiek Overzicht

archief van de Nederlandse politiek

gezamenlijke uitgave van het Centrum voor Staatkundige Vorming, de Kuiperstichting en de Savornin-Lohmanstichting; verschijnt 11 x per jaar.

Politiek Overzicht is het enige Nederlandse blad in zijn soort, dat maandelijks in handzame, beknopte vorm verslag doet van het politieke gebeuren in ons land en over de hoofdzaken van de internationale politiek. Het bevat alleen "feiten en cijfers", geen commentaar.

Politiek Overzicht biedt feitelijke informatie, gerangschikt per terrein, over handelingen en uitspraken van regering, parlement, partijen, maatschappelijke organisaties, enz. Ook geeft het blad officiële cijfers over werkgelegenheid, prijzen, woningbouw e.d. Bovendien worden de belangrijkste politieke "stukken" letterlijk afgedrukt.

Elk nummer van **Politiek Overzicht** bevat een inhoudsopgave, elke jaargang een register.

Kortom, **Politiek Overzicht** betekent voor de gebruiker een handig eigen archief.

Naam:

Adres:

Plaats:

abonneert zich met ingang van tot wederopzegging op **Politiek Overzicht** à f 25,- per jaar

verzoekt vrijblijvend toezending van een gratis proefnummer van **Politiek Overzicht**

Deze bon kan verzonden worden in een open enveloppe zonder postzegel aan: Centrum voor Staatkundige Vorming, Antwoordnummer 1459, Den Haag 2090

BON

Met Wim Malgo naar ISRAËL

VAN 30 APRIL TOT 14 MEI 1977

NEDERLANDS CONGRES
over het PROFETISCH WOORD IN JERUZALEM?

Ja, het is zo ver. Reeds duizenden gelovigen maakten deze bekende en gezegende congressen mee in de Duitse en Engelse taal. Voor het eerst heeft dr. Wim Malgo, algemeen leider van de Middernachtsroep, zich nu bereid verklaard dit ook in het Nederlands te verzelen. Bij deelname kunt u aan intensieve bijbelstudie doen door te luisteren naar uitéénzettingen over het Profetisch Woord. Bovendien kunnen de congresdeelnemers, wanneer zij willen, ook actief deelnemen door vragen te stellen.

**Hoofdt thema: DE KONING KOMT,
Israëls intrede in het Messiaanse tijdperk.**

Op dit 3-daags congres zullen ook lezingen worden gehouden door Israëls deskundigen. TREFPUNT voor gelovigen, die nog vasthouden aan het onvervalste Woord van God en die de Here Jezus verwachten.

Voorafgaand aan het congres wordt er een rondreis Jeruzalem naar alle bekende en bezienswaardige Jeruzalem naar allen bekende en bezienswaardige plaatsen. Dus éénmaal koffers pakken tussendoor!

De prijs is, ondanks de stijgende tarieven en voor wat wordt aangeboden zeer laag. De reissom is f 1695,- p.p., inclusief vliegtocht per EL-AL, transfers van en naar vliegveld Ben Gurion, Nederlands sprekende Joodse gidsen, goede hotels, alle maaltijden, 7 dagtochten met uitvoerige excursies, airconditioning in de bussen, reis- en bagageverzekering. Niet inbegrepen zijn: luchthavenrechten Amsterdam, fooien en consumpties... In Jeruzalem maken we 8 overnachtingen in een 4-sterren hotel waar ook het congres wordt gehouden.

Voor meer informatie en programma:

Middernachtsroep - Israëlreizen
Leidseweg 314, Voorschoten.
Tel. (071) 76.46.47.

Israël . . .

- ... een land, dat in het centrum staat van ieders belangstelling.
- ... een land, dat velen in spanning houdt,
- ... een land, dat fascineert om zijn historie,
- ... een volk, dat gerekend kan worden tot het oudste der wereld,
- ... een volk, dat tot op de dag van vandaag te lijden heeft onder verdrukkingen.

De Bijbel . . .

- ... het nationale geschiedenisboek van Israël,
- ... het boek van Gods handelen met Israël en de volken,
- ... het boek van Israëls toekomst!

Hier heeft u al zo lang naar gezocht:

Israël en de Bijbel

Dit maandblad onder redactie van dhr. Jb. Klein Haneveld laat u uit de bijbel zien, hoe onze houding als christen t.o.v. het Joodse volk dient te zijn.

U kunt dit blad 3 maanden gratis op proef ontvangen door even een kaartje of onderstaande bon met uw naam en adres te sturen naar:

Israël en de Bijbel, postbus 6, Oudewater.

Zonder tegenbericht noteren wij u daarna als abonnee voor f 7,50 per jaar.

Wenst proefabonnement Israël en de Bijbel.

Naam:
Adres:
Plaats:

OOK WEINIG ALCOHOL KAN TEVEEL ZIJN!

Niet alleen in het verkeer
óók voor uw medemens...

**ANDO: Algem. Nederlandse
Drankbestrijders Organisatie**

algemeen secretariaat

Willem Barentszstraat 39,
Utrecht.
Telefoon 030-71.89.88

Chr. Jongerenreizen Oostenrijk

Ons vakantieplan-1977

Onze vakantieboerderij staat in het mooie bergdorpje Schwarzenberg, in de provincie Vorarlberg, omringd door vele bossen. Door onze 20-jarige ervaring weten we, dat er veel animo is voor onze jongerenreizen. Daardoor gaan we dit jaar nog meer reizen organiseren. De boerderij biedt ons volop comfort (slaapvertrekken met bedden, douches (warm en koud water), toiletten met wasbakken). Bij de prijs is alles inbegrepen, verzekering, bustochten etc.

De data zijn als volgt:

30 juni t/m 9 juli 1977 prijs f 450,-
11 juli t/m 22 juli 1977 (12 dgn.) ... prijs f 540,-
25 juli t/m 5 aug. 1977 (12 dgn.) ... prijs f 540,-
8 aug. t/m 17 aug. 1977 prijs f 450,-
22 aug. t/m 31 aug. 1977 prijs f 450,-

Folders op aanvraag.

Aanmelden bij de kampleider:

J. WIJNSMA

p/a Grienevel 26, Nijkerk (Fr.), post Met-
slawier.
Tel. (05192) 293.

Reizen voor alleenstaanden naar Oostenrijk

Ook gaan we reizen voor alleenstaanden (t/m 50 jaar) organiseren, in voor- en naseizoen.
Verblijfplaats: Schwarzenberg in het Vorarlberg, omringd door vele bossen. Boerderij met douches en toiletten.
De reis gaat per touringcar, 's morgens vroeg weg en 's avonds op de plaats van bestemming.
Bij de prijs is een extra verzekering inbegrepen, o.a. tegen diefstal en ziekenhuis-kosten.

De data zijn als volgt

13 juni t/m 24 juni 1977 (12 dgn.)
prijs f 525,-
9 sept. t/m 20 sept. 1977 (12 dgn.)
prijs f 525,-

Folders op aanvraag.

Aanmelden bij de kampleider:

J. WIJNSMA

p/a Grienevel 26, Nijkerk (Fr.),
post Metslawier.
Tel. (05192) 293.

EVANGELIE- EN VAKANTIEBOERDERIJ

KOM en ZIE

Breinder 5, Schinnen

IS NOG STEEDS OPEN!

Nooit kunt u plezieriger Evangelisatiewerk steunen, u brengt gewoon uw vrije dagen of weekends bij ons door!
Bel eens op of schrijf eens, de prijs zal u plezierig sandoen.
Tel. (04493) 1672.

heutink primair onderwijs

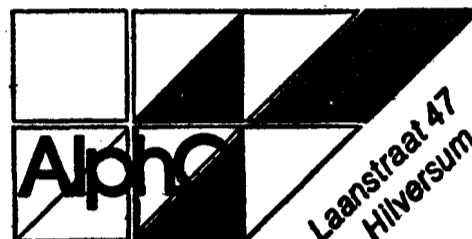
nu.....

en in de toekomst.....

Uw schoolleverancier

NIJVERHEIDSSTRAAT 45 - RIJSSSEN
TELEFOON 05480-4605

Tegelhuis
035-10514

Verkoop van:

wand- en vloertegels, plavuizen, splijttegels, mozaïek, glazenbouwstenen, open haarden enz. enz.

Voor architect, aannemer en particulier een ruime keuze. Ook onze vakbekwame tegelzetters zijn u gaarne van dienst.

Brengt u eens een bezoek aan onze toonzaal, onze heer J. J. de Bosson zal u gaarne nadere informatie verstrekken.

„Duinoord” Oostkapelle

GENIETEN VAN UW KERSTVAKANTIE IN ONZE MOOIE OMGEVING.
MODERN CENTRAAL VERWARMDE BUNGALOWS MET GEZELLIGE OPEN HAARD.

J. Wondergem

DUINWEG 66 - TELEFOON 01188-1565
Tussen 19 en 21 uur.

Steenhouwerij DE KUYPER

LEVERING VAN ALLE SOORTEN
NATUURSTEEN
OOK VOOR GRAFSTENEN
HET JUISTE ADRES.

Nieuwstraat 26 - MIDDELBURG
Tel. (01180) 1.25.79

Vernieuwing, ook in het economisch leven

Mr. Van Dam heeft in een artikel in N.G. (4-12-76, pag. 4) een aantal duidelijke vraagtekens gezet bij een paar recente boycotacties. Dit mede naar aanleiding van het besluit van Pax Christi de AMRO-bank te boycotten en een brief van die instelling aan de Minister-President, waarin de Regering o.m. wordt verzocht duidelijke richtlijnen te geven t.a.v. landen met onderdrukkende regie.

Pax Christi hanteert als norm voor haar actie de solidariteit met de onderdrukten. Het artikel van Mr. Van Dam heeft een begrijpende toon. Hij stelt zonder omwegen dat de gestelde norm ook zijn uitgangspunt is en deze door de huidige Regering wordt gehanteerd. Ik zou graag bij dit artikel een paar kanttekeningen maken mij baserende op hetzelfde uitgangspunt.

Rol van de overheid, de individu en de groep

Niet lang geleden heeft Mevrouw van Leeuwen in de Kamer onze opvatting over de rol van de overheid bij ethische beslissingen duidelijk uiteengezet. Onze ethiek kan slechts dan door de overheid dwingend worden opgelegd indien wij kans zien de meerderheid van het parlement te overtuigen deze opvattingen in wetten neer te leggen. Daarbij zal men zich moeten baseren op hetgeen in het rechtsbewustzijn van de meerderheid leeft en bovendien mag men de opvattingen van de minderheid niet krenken. Een moeilijke weg. Een en ander sluit echter niet uit, dat men in het persoonlijk leven gehouden is de norm na te leven. Daarbij is men dan verplicht ook bij anderen op het naleven van de norm aan te dringen. Men moet bondgenoten zoeken.

Het hemd is nader dan de rok

Ik kan erg ver meegaan met Mr. Van Dam als hij vraagt of studie en eventueel vaststelling en handhaving van gedragsregels van het bedrijfsleven door de overheid wel op de weg van de overheid ligt. Ik moet er echter wel op wijzen, dat de overheid met het beregelen van het bedrijfsleven binnen onze landsgrenzen veel en veel verder gaat dan het beschermen van de onderdrukten, zodat zijn betoog door de politieke praktijk wordt ondergraven. Het weigeren van de expansie van een bedrijf om redenen van milieuverontreiniging is toch een veel minder zwaarwegende reden dan hetzelfde te doen omdat een bedrijf (b.v. door middel van financiering) een onderdrukkend regiem mede in stand houdt. Over de ernst van de situatie zie men in hetzelfde nummer van N.G. het artikel op pag. 9 „Kerk contra Fascisme in Latijns Amerika". Het ethisch beoordelen aan de norm solidariteit met onderdrukten van het geven van kredieten van Nederlandse financiële instellingen aan andere staten en van exportkredietgaranties is een heel wat

minder ingrijpende bemoeiing met het bedrijfsleven dan de intensieve overheidsbemoeiing in het belang van de Nederlandse staatsburger. Het betoog van Mr. Van Dam overtuigt in dit opzicht niet. De zorg voor de verre onderdrukte naaste heeft het zware accent, dat men verwacht in een zich op het Evangelie baserende partijformatie.

Economische ethiek ook voor individu en groep

Ik ontken uiteraard niet dat het binden van het internationale bedrijfsleven door de Nederlandse overheid een moeilijke en gemakkelijk te ontduiken zaak is. Maar het individu en de groep staan echter niet met lege handen. Als men het onethische van een zeker handelen inziet dan kan men zich onttrekken aan zulk handelen en anderen daartoe trachten over te halen (door werknemersstaking, consumentenstaking, openbare discussie etc.). Een en ander binnen de grenzen van de wet en het betamelijke. Het probleem waar we dan voor staan is de onvoorstelbaar ingewikkelde Internationale economische samenleving. Het eventueel onethisch karakter van het handelen in dat geheel is soms maar erg moeilijk te doorzien.

Het goed recht van de boycot

Indien de ene middenstander de andere „doodconcurrert", dan zullen er maar erg weinig christenen zijn die dit niet slecht vinden. Vroeger was dit onderwerp een punt van gesprek. Ik herinner mij erg goed, dat mijn moeder (een bakkersdochter) haar orders nauwkeurig verdeelde over de kruideniers; ze hadden immers allen recht op bestaan. Nu praktiseren wij in ons gezin de economische wet van de winstmaximalisatie (het heidense recht van de sterkste) bijna laterlijk als we langs de rekken van de supermarkt gaan. Wij kiezen dan het goedkoopste product en realiseren ons in het algemeen niet, dat we daarmee ongekende groepen veroordelen tot armoede en andere bevoordelen. Wij kunnen ons dit ook niet realiseren, omdat het ons ontbreekt aan de kennis of wel bewust te kunnen oordelen en kiezen. Mijn vrouw werd enige jaren geleden door goed geïnformeerde lieden ingelicht over bepaalde soorten koffie uit de voormalige Portugese kolonie Angola. Deze werden met behulp van (bijna) slavenarbeid geteeld en geplukt. Zij was bereid de aankoop van deze koffie te boycotten en ook andere huisvrouwen tot dezelfde handelwijze over te halen. Ik hoop hiermede het goed recht van de economische boycot (consumentenstaking) te hebben duidelijk gemaakt. Wij realiseren ons veel te weinig hoe wij in dit opzicht zondigen door onze onwetendheid op het gebied van de internationale economie. Hoe bijv. te denken over het beleggen van geld in de wapeningsindustrie?

Een paar voorbeelden

Tijdens de Vietnamese oorlog realiseerde zich een kerkeraad van een Amerikaanse gemeente met schrik, dat het kerkgeld,

Door H. van Ruller

* nadat het was opgehaald en het plechtstatig aan de Heer was aangeboden, vrijwel ogenblikkelijk werd belegd in aandelen Honeywell-Bull, dat in die tijd een hoog rendement opleverde b.v. omdat het bedrijf de elektronische apparatuur van splinterbommen vervaardigde. Legio zijn de voorbeelden op dit terrein. Amerikaanse christenen brachten via aandelenhoudersacties een bedrijf er toe geen Zuid-Afrikaanse kolen meer te kopen, hoewel ze zevenmaal goedkoper waren dan andere soorten (ze werden gedolven door zeer goedkope zwarte arbeidskrachten). Reden: men mag geen gebruik maken van slavenarbeid, dit is zelfs een regel uit de Amerikaanse wetgeving.

Geen nieuwlichterij

De tijden dat men zich ernstig zorgen maakte over de economische ethiek liggen kennelijk ver achter ons. Het is allemaal te ingewikkeld. Wij zijn daarom (noodgedwongen) maar wereldgelijkvormig geworden. Als de overheid ons niet gebiedt, dan zijn wij kennelijk vrij en geldt het „gij, geheel anders..." niet meer. Er waren vroeger christelijke schippers, die bedrijven boycotten waar men zondagsarbeid vroeg. Woeker was een begrip en was verboden. Sommige beroepen werden vroeger gemeden. Sommige producten werden niet gekocht. Problemen met „averrechtse effecten" of „gevaar van discriminatie" had men kennelijk niet. Integendeel er was kennelijk sprake van een bewuster economisch handelen op basis van een overzichtelijke samenleving. De overzichtelijke samenleving is verdwenen, maar de norm blijft dezelfde.

Kennis en zorgvuldigheid nodig

Uiteraard is het fatsoenlijk en taktisch eerst te spreken met het bedrijf waarvan men veronderstelt dat zijn acties in andere staten een onderdrukkend effect hebben. Lange tijd hebben daarom de actievoerders gesproken met de Directie van de AMRO-bank. De correspondentie is grotendeels openbaar, niet in het minst door de pagina-grote advertenties van de AMRO-bank zelf. Mr. Van Dam vraagt zich af of de goede naam van de directies niet moet worden beschermd tegen boycot-acties. Ik zou daarop willen antwoorden: waarom zouden bedrijven en vooraanstaande personen meer bescherming moeten genieten dan de gewone burger? Indien enig persoon zich in zijn goede naam vindt aangetast, dan kan hij zich tot de rechter wenden wegens belediging of maatschappelijk onzorgvuldig gedrag.

De macht van het internationaal bedrijfsleven

Kunnen bedrijfsrelaties niet bijdragen tot het tot stand komen van goede relaties en positieve beïnvloeding tussen bevolkingen? Jazeker, maar ook het omgekeerde kan het effect zijn. De feiten tonen aan, dat het internationale bedrijfsleven sommige staten volledig in zijn greep heeft. Dit is niet verwonderlijk, omdat een groot aantal giganten machtiger zijn dan vele staten. De waarde van de verkopen van General Motors was in 1973 groter dan het in geld gemeten bruto-nationaal produkt van staten als Zuid-Afrika, Pakistan en Zwitserland. Op dezelfde wijze gemeten was Shell in 1973 groter dan Iran, Venezuela en Turkije. In vele staten is het betrekkelijk goedkoop een kleine groep aan de macht te helpen of te houden.

Deze kan dan door het stellen van enige voordelige economische leefregels een voor het bedrijfsleven profijtelijke situatie scheppen.

Maatregelen

In het voorgaande heb ik mij wat cynisch uitgelaten over de macht van de overheid ten aanzien van het bedrijfsleven. De bovengenoemde situaties kunnen het beste bestreden worden door internationale actie. Die is echter zeer moeilijk te realiseren en ook zeer gemakkelijk te ontduiken. Dit alles mag niet verhinderen om werkeloos toe te zien en de handen in onschuld te wassen. Zorgvuldige acties van individuen en groepen moeten juist door onze politieke partij worden gewaardeerd, omdat wij weten, dat de macht van de politiek slechts een beperkte is en, wat belangrijker is, ook doelbewust beperkt moet worden als dit mogelijk is. Ik zou zeggen dergelijke ethisch gefundeerde acties moeten juist door onze politieke groepering worden aangemoedigd. Als politieke partij zouden we een goed voorbeeld kunnen geven. Er zijn

inmiddels precedentes... Om deze acties echter bewust en zorgvuldig te kunnen uitvoeren wordt echter openheid gevraagd van het bedrijfsleven. Machtige organisaties behoren eerlijk te zijn bij het verschaffen van informatie, die een ethisch oordeel mogelijk maakt. Waarom is bijv. wel de AMRO-bank en niet de ABN geboycot? Welnu, de AMRO-bank verdedigde tot zeer recent in het openbaar het financieren van de Zuid-Afrikaanse Regering. De ABN daarentegen verklaarde in geschrifte zich met deze praktijken niet in te laten. De ABN laat nu echter weten de actievoerders voor het lapje te hebben gehouden. Laten we proberen de bedrijven te brengen tot de verplichting tot het in het openbaar rekening en verantwoording afleggen van hun daden. Bewust levende mensen, maar leden van christelijke partijen voorop, zullen dan hoge ethische maatstaven moeten aanleggen en als het niet anders kan verkiezen niet alleen bij brood te leven. Een vernieuwing is meer dan noodzakelijk, juist in dit opzicht. Laten wij blij zijn, dat het (opnieuw) begint te gloren aan de horizon.

Aandacht voor Europa ; urgente zaak!

Europa-konferentie op 8 januari

Arjos en CHJO organiseren (met medeweten van de KVPJO), zaterdag 8 januari a.s. een conferentie over „Europa". Een aktueel en belangwekkend onderwerp, gezien de Europese verkiezingen waarop politiek Nederland zich met voortvarendheid voorbereidt. De behandeling van het konferentiethema gebeurt aan de hand van inleidingen en discussie over de uitgangspunten van de Europese partijformaties waar de drie belangrijkste politieke stromingen deel van uitmaken, alsmede een aantal programmapunten van de drie politieke partijformaties. De programmapunten die tijdens de conferentie aan de orde worden gesteld betreffen vooral

- Europese economische politiek, in het bijzonder
 - economische politiek gericht op de regio binnen Europa.
 - ontwikkelingssamenwerking in Europees verband;
 - het associatiebeleid.

- Vrede en veiligheid Europese kernmacht

De inleiders, tevens forumleden, die aan het woord zullen komen zijn:

- Mr. dr. C. Berkhouwer (vice-voorzitter van het Europees Parlement en Tweede-Kamerlid voor de VVD);
- Dr. R. J. H. Kruizinga (voorzitter Nederlandse Equipe van de Europese Unie van Christen-Demokraten en fractievoorzitter van de CHU-Tweede-Kamerfractie).
- Dr. S. L. Mansholt, oud-voorzitter van de Europese Commissie.

De conferentie vindt plaats in het Jaarbeurs Congrescentrum te Utrecht en begint om 10.00 uur; sluiting van de conferentie om ± 16.30 uur.

Kosten

Voor de Arjosleden die aan de conferentie deelnemen is ook voor deze gelegenheid een aantrekkelijke Reiskostenvergoeding geregeld: reiskosten boven f 5,- worden vergoed (openbaar vervoer, 2e klas).

De deelnemerskosten bedragen voorts f 10,- per persoon.

De deelnemers aan de conferentie ontvangen van tevoren uitgebreide informatie, w.o. een speciaal met het oog op de conferentie samen te stellen bulletin.

Geef je spoedig op voor deelname, door het invullen en opsturen van onderstaande bon of te bellen: 070-469620 of 450324.

Bon

Opgave voor deelname aan Arjos/CHJO-studiekonferentie „Europa" op 8 januari.

Naam:

Adres:

Woonplaats:

Sturen naar: sekretaris Arjos,
Dr. Kuiperstraat 3, Den Haag.

Een aantal demonstrerende jongeren bij één van de filialen van de Amro Bank.

In de provincies

UTRECHT, GELDERLAND, ZUID- en NOORD-HOLLAND

levert

VINK - VRIES-VLEES

zonder vrachtkosten. Eerste kwaliteit vers varkens-, rund- en lamsvlees; kip, vis, snacks en alle soorten groenten.

Vraag een uitgebreide folder. Ook u die nog met plannen loopt over een vriezer, wij verkopen en verhuren ze voor een gemakkelijke prijs.

Kom zaterdag naar Westbroek, leuke rit, leuk praten, kopje koffie en vakkundige voorlichting.

Dr. Wellferweg 17, Westbroek, gem. Maartensdijk. Tel. 03469-209 of 459.

CJV - YMCA NEDERLAND

De nieuwe vakantiebrochure 1977

„Vakantie met pluspunten”

1. Kinder-, tiener- en jongerenkampen (w.o. creativiteits, boerderij-, spel-, sport- en zeilkampen).
2. Vakanties voor het gehele gezin.
3. Internationale vakanties voor jongeren in binnen- en buitenland.
4. Buitenlandse reizen voor alle leeftijden

CJV-YMCA NEDERLAND

(Organisatie voor jeugd- en jongerenwerk, afdeling Vakantie-administratie)

Soestdijkerweg 10b - Lage Vuursche - Tel. 02156-441.

PROTESTANTS CHRISTELIJK INTERNAAT

Slotstraat 13, Culemborg
Tel. (03450) 2419

In ons jongensinternaat trachten wij in de geest van het Evangelie bezig te zijn met de opvoeding en studiebegeleiding van onze leerlingen, die het Koningin Wilhelmina College, chr. scholengemeenschap voor gymnasium, atheneum, havo en mavo, bezoeken.

Indien de studie van uw zoon zowel voor hem als voor het gezin problemen geeft, neemt u dan eens contact met ons op.

Wij ontvangen u gaarne voor een gesprek of zenden u desgewenst een prospectus toe.

C. Brunt, directeur

De goedkoopste vliegvlagen van goede kwaliteit naar ISRAËL 17 d. f 1500,- (alle excursies plus alle verz. etc. inbegrepen) en TURKIJE (Paulus reis) 15 d. f 1100,-

Rondrit per touringcar, goede hotels en vele andere reizen in Europa o.a. Rome.

Gratis prosp. bij:

Interk. Stichting Kampen & Reizen

Marterkamp 12 - Driebergen
Tel. 03438-3435

Lapidary Holland

MINERALEN EN OPALEN
„lapidary-holland”

FOSSIELEN
„lapidary-holland”

SLIJCURSUS
„lapidary-holland”

FOURNITUREN

Lage Rijnwijk 74 Leiden, 071-134156
Privé tel.: 071-392777

ORGELS

Voor de december-maand hebben wij beslag kunnen leggen op een aantal fabrieksnieuwe orgels van de merken

SOLINA viscount en JOHANNES die wij tijdelijk kunnen aanbieden met 10 tot 25% korting.

Deze aanbieding geldt zolang de voorraad strekt, o.a.

SOLINA A 100

in witte uitvoering, compleet met bank, hoofdtelefoon en orgel-les, nu van f 2553,- met 25% korting voor f 1925,-

SOLINA B 204

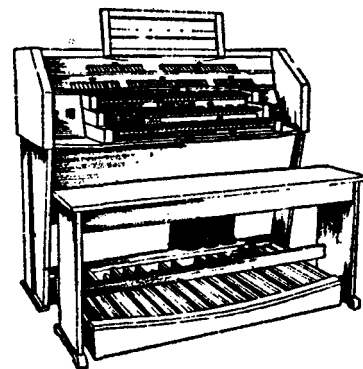
met bank, hoofdtelefoon en orgel-les, nu van f 3858,- met 25% korting voor f 2895,-

VISCOUNT M 30 R

in noten uitvoering, compleet met rytme, orgelbank, hoofdtelefoon en orgel-les. Totale waarde f 2558,-, nu ruim 22% voordeliger slechts f 1995,-

JOHANNES Opus 10

in blank eiken uitvoering, nu met hoofdtelefoon, van f 9970,- voor f 7975,-

W. VAN DER GRAAF en ZN. orgels - piano's

De Koperwiek 91, Capelle a.d. IJssel,
tel. 010-50.87.62/51.22.73/50.31.75.

Filialen te Bruinisse Kerkstraat 14, tel. 01113-1379 en Scherpenisse, Weststraat 15.

Advies- en Financieringskantoor

„OMMOORD”

Uw financiële raadsman

Bemiddeld bij het verkrijgen van:

Persoonlijke leningen tot f 15 000,- desgewenst binnen 1 dag afgewerkt.

Lopende verplichtingen worden overgenomen

1e Hypotheken tot 100%

2e Hypotheken tot 90% van de executiewaarde

Ook voor al uw assurantieproblemen

Vraag geheel vrijblijvend inlichtingen

J. Mol, Citroenkruid 13, Rotterdam-3014
Telefoon 010-21.25.34

NU NOG MET F 10,- VOORDEEL

HANDBOEK BIJ DE BIJBEL

De jubileum-uitgave van Voorhoeve, met een schat van artikelen over achtergrond, betekenis en praktisch gebruik van de Bijbel.
680 blz., met 437 foto's (meest in kleur).

Tot 31-12-1976 f 49,90.

Ook nog leverbaar de uitverkochte

BIJBELSE ENCYCLOPEDIË

2 delen à 400 blz., rijk geïll., f 59,50 per deel.

Boekhandel B. Groenveld

Steynlaan 17. Tel. 03404-1.27.71, ZEIST.

AVR VAN DE P... TIJ

Informatiedag politieke scholing

Evenals vorige jaren wordt ook in 1977 door een negental vrouwenorganisaties weer een politieke scholingscursus georganiseerd.

Ter voorbereiding op deze cursus, speciaal voor degenen die als inleider of forumlid zullen optreden, beleggen de stichtingen voor het kader- en vormingswerk van ARP, CHU en KVP met het CDA-Vrouwenberaad een informatiedag op donderdag 13 januari 1977 te Utrecht in het Jaarbeurscongrescentrum.

De vier onderwerpen die in 1977 op het programma staan, zullen op deze informatiedag kort worden ingeleid door deskundige politici, waarna discussie mogelijk is. De wetenschappelijke bureaus van ARP, CHU en KVP zullen de discussievragen (die zijn opgesteld door de organisatoren van de P.S.C.) bestuderen en beantwoorden in hoofdlijnen. Deze antwoorden zullen beschikbaar zijn voor allen die met de Politieke Scholingscursus te maken hebben.

Aan de orde komen:
Selectieve groei ingeleid door de heer J. van Houwelingen, Tweede-Kamerlid voor de ARP.

Collectieve voorzieningen en maatschappelijke hervormingen, ingeleid door drs M.W.J.M. Peijnenburg, Tweede-Kamerlid voor de KVP.
Gezondheidszorgproblematiek, drs. A.D.W. Tilanus, Tweede-Kamerlid voor de CHU.

Grondslag CDA, aangeduid in nationaal en internationaal beleid, mevrouw M.H.M.F. Gardeniers-Berendsen, Tweede-Kamerlid voor de KVP.

Aanmeldingen voor deze informatiedag kunnen uitsluitend geschieden door f 6,- over te maken op giro 169900, t.n.v. CHU, 's-Gravenhage (de organiserende stichting). De lunch en consumpties zijn gratis. Reiskosten boven f 10,- worden vergoed. Gireert u a.u.b. vroegtijdig en in elk geval vóór 5 januari 1977.

De informatiedag, die onder leiding zal staan van het CDA-Vrouwenberaad, wordt gehouden van 10-4 uur, onderbroken door een lunchpauze.

Correspondentie-adres:
Stichting Kader- en Vormingswerk CHU, Wassenaarseweg 7, 's-Gravenhage. Tel. 070-24.45.16

Ledenwerfkaterns ze zijn er weer!

Al enige tijd was de bekende ARP-ledenwerfkatern uitverkocht. Inmiddels is er een nieuwe, gewijzigde herdruk verschenen. De titel ervan: „Een sterke ARP, steun voor het Christen Democratisch Appèl”.

De prijs ervan is aan de goedkope kant gehouden: 1 - 100 ex. f 0,25 per stuk; 100 - 250 ex., f 0,20 per stuk; 250 ex. en meer f 0,15 per stuk. Meer informatie hierover op pag. 11.

Abonnementen Nederlandse Gedachten 1977

Vanwege de kostenstijgingen in 1976 is aan een kleine aanpassing van het abonnementsgeld van Nederlandse Gedachten niet te ontkomen. Per 1 januari 1977 zal het abonnementstarief nu bedragen f 14,- per half jaar (dit was f 12,50).

Jongerenabonnementen gaan f 9,- per half jaar kosten (was f 7,50). Ook voor studerende geldt dit laatste tarief. Deze prijsverhoging is op de voorgeschreven wijze bij de minister van Economische Zaken aangemeld.

Jaarvergadering Verband 1977

De jaarvergadering van het Verband van AR gemeente- en provinciebestuurders zal worden gehouden op zaterdag 5 februari 1977 a.s. in restaurant „Heidepark” te Bilthoven.

Na de rede van de voorzitter en het huishoudelijk gedeelte zullen er twee onderwerpen worden ingeleid:
■ regionalisatie van het onderwijs, door drs. B. de Haan (algemeen directeur van het bureau Besturenbond PCO), en
■ gemeentelijke problemen rondom de AROB-beroep- en bezwaarschriften, door mr. E. Brederveld (gemeentesecretaris van Groningen.)

Na deze inleidingen is er ruime mogelijkheid tot discussie. De beide inleiders zullen nog stellingen over hun onderwerp maken; deze zullen worden gepubliceerd in het januarinumnummer van „Bestuursforum”.

WIJ KOMEN BIJ EEN

St. C. Oude Pekela

Op 5 januari 1977 zal staatssecretaris De Jong voor de ARP-Statencentrale Oude Pekela spreken over „Onderwijsproblematiek”. De avond vindt plaats in het „Geert Teiscentrum” te Stadskanaal. Aanvang 20.00 uur.

CDA-congres Groningen

Het aangekondigde congres met als hoofdthema „Arbeid” is verschoven naar 29 januari 1977. Aanmeldingen van vóór 6-11-'76 worden beschouwd als zijnde gedaan voor de nieuwe datum. In Rondom & Ronduit van december nadere bijzonderheden.

K.V. Moordrecht

Op donderdag 12 januari 1977 belegt de ARP-kiesvereniging te Moordrecht een openbare vergadering in „De Zespunt”. Dr. A. J. Vermaat zal spreken over de actuele politieke situatie. Aanvang 20.00 uur.

Staatssecretaris De Jong voor St. C. Ridderkerk

Op woensdag 20 december a.s. om 20.00 uur houdt de ARP-Statencentrale Ridderkerk haar jaarvergadering in de Thomaskerk te Oud-Beijerland. Staatssecretaris K. de Jong Ozn. zal deze avond het woord voeren over actuele politiek en onderwijszaken.

CDA-Politici spreken

VOERENDAAL (L): Mevrouw M.H.M.F. Gardeniers-Berendsen en Drs. M.J. van Rooijen in „Huize Laurentius” te Voerendaal op 6 januari 1977 om 20.00 uur.

AXEL: De heer P.J.A. van der Sanden in Hotel „Zomerlust” te Axel op 11 januari 1977 om 20.00 uur.

HORST (L): Mevrouw M.H.M.F. Gardeniers-Berendsen in zaal „t-Brugend” in Meerlo-Wanssum op 12 januari 1977 om 20.00 uur.

EMMELOORD: Dr. R. Zijlstra in „t-Voorhuys” in Emmeloord op 14 januari 1977 om 10.00 uur.

LEIDSCHENDAM: Drs J. de Koning in dienstencentrum „Duivenvoorde” te Leidschendam op 14 januari 1977 om 18.30 uur.

RAALTE: Drs R.F.M. Lubbers in „De Leeren Lampe te Raalte op 24 januari 1977 om 20.00 uur.

WIJCHEN: De heer J.P.M. Hendriks in zaal „Verploegen” te Wijchen op 25 januari 1977 om 20.00 uur.

TILBURG: Mevrouw M.H.M.F. Gardeniers-Berendsen in Chinees-Indisch Restaurant „Lotus” in Tilburg op 27 januari 1977 om 20.00 uur.

HELMOND: Drs J. Boersma in de „Traverse” te Helmond op 12 januari 1977 om 20.00 uur.

DE ARP IN DE ETHER

RADIO

De eerstvolgende radio-uitzending van de ARP is weer te beluisteren op zaterdag 25 december a.s., op Hilversum II van 18.20-18.30 uur.

Hierboven ziet u een gravure uit onze zojuist uitgekomen 300 pag. tellende „Jeugdbijbel”.

Formaat: 24 x 32 cm - meer dan 200 gravures ter grootte van een halve pagina; zeer duidelijke letter, geheel in oud-bruin gedrukt.

Kopergravures uit prentbijbel van 1791.

Tekst (in Statenvertaling) verteld door Marinus Nijse.

Met stofomslag en witte luxe band met goudopdruk in gotische letters.

Een werkelijk prachtig uitgevoerde Bijbel voor slechts f 49.50.

Een Bijbel voor het hele gezin.

BESTELBON

- a Natuurkalender à 6.50
- b Bloemenkalender à 6.50
- c Grote Zwitserse kal. à 9.75
- d Mapje luxe ansichten à 4.50
- e Mapje kersteksten kerst + nieuwjaar à 4.50
- ex. Jeugdbijbel à 49.50

Naam:

Adres:

Plaats:

Datum:

Bel nu of maak gebruik van de bestelbon hiernaast.

Wij zenden dezelfde dag nog af. Zenden in open env. zonder postzegel aan:

UITGEVERIJ PIETERS GROEDE B.V.

Antwoordnummer 5-BKS

ZWITSERLAND

Ook voor 1977 hebben we weer 3 prachtige Zwitserse kalenders

a Natuurkalender 1977 prachtige landschappen, 1 blad per maand met passende bijbelteksten bij de foto's, die later als aanzichtkaarten verzonden kunnen worden. Prijs f 6,50

b Bloemenkalender 1977 idem uitvoering doch bloemenfoto's Prijs f 6,50

c Grote Zwitserse Natuurkalender 1977 zelden zulke mooie platen als dit jaar; formaat 30 x 36 cm; 13 bladen Prijs slechts f 9,75

d Luxe ansichtkaarten met landschappen, bloemen en bermen met goudopdruk, Bijbelteksten, mapje à 10 exemplaren Prijs f 4,50

e Mapje met 10 prachtige Kerstkaarten (Natuurgezichten) zoals onderstaande kaart met kerstteksten of met „Gezegende Kerstdagen en Voorspoedig Nieuwjaar” Prijs f 4,50

Bij 1 kalender + 1 mapje f 1,- korting. Alles St.Vert. teksten. Prijzen excl. verzendkosten.

uitgeverij pieters groede bv

Voorstraat 5, Groede. Tel. (01171) 1651, na 18.00 uur 1737
Al onze uitgaven zijn ook verkrijgbaar bij de boekhandel.

ZWEM- EN SAUNA-INRICHTING

„MAURITSKADE”

ZWEMMEN 1.75

OPENINGSTIJDEN:

Maandag	-----	12.00-18.00 uur
Dinsdag	-----	8.30-18.00 uur
Woensdag	-----	8.30-18.00 uur
Donderdag	-----	8.30-18.00 uur
Vrijdag	-----	8.30-18.00 uur
Zaterdag	-----	8.30-17.00 uur

TERRAS 0.45

OPENINGSTIJDEN SAUNA'S:

Maandag t/m vrijdag	-----	12.00-22.00 uur
Zaterdag	-----	9.00-18.00 uur
Zondag	-----	9.00-13.30 uur

Prijsidee:

2 uur bezoek kost u f 8,25,
incl. handdoeken.

'n goede sauna!

2 gescheiden afdelingen - dames sauna - heren sauna

BEIDE AFDELINGEN DAGELIJKS GEOPEND!

Bezoeksters van de dames-sauna kunnen zonder prijsverhoging gebruik maken van ons

SOLARIUM 8000

Alle gewenste inlichtingen:

Mauritskade 4, DEN HAAG,

Telefoon 070-64.25.75,

na 12.00 uur: telefoon 070-46.68.12.

lid van de NSV, de Nederlandse Saunavereniging (landelijke organisatie van uitsluitend bonafide sauna-inrichtingen)

Wees sportief: Gun duizenden een langere adem

**HELP BIJ ADEMNOOD.
WORDT LID VAN HET
NED. ASTMA FOND
À F 10,- PER JAAR**

IK-HELP-MEE-BON

Ja, ik geef mij op als lid van het Ned. Astma Fonds à f 10,- per jaar.

Naam:

Adres:

Plaats:

Hokje invullen wat van toepassing is

- het bedrag van f 10,- is reeds overgemaakt t.b.v. het Ned. Astma Fonds, giro 411 000, Leusden.
 ik wacht op toezending van uw acceptgirokaart.

Als lid van het NAF ontvang ik een van de hierna aangegeven posters met handtekening (gewenste hokje aankruisen):

Posters:

- Jan Mulder Ard Schenk
 Tom Okker Atje Keulen
 Wim van Hanegem Wim Ruska
 Nico Spits Enith Brightha

Bon opsturen in open envelop, zonder postzegel, aan Ned. Astma Fonds, Antwoordnummer 99, Leusden-C.

DEZE PAGINA WERD GEREALISEERD DOOR ONDERSTAANDE BEDRIJVEN

SYSTEEMBOUW

Vermeulen B.V. Mill

Industrieterrein - Postbus 3 - Tel. 08859 - 1024

Systeembouw (Permanent en Semie Permanent)
Systeembungalows, Scholen,
Kantoren. Houten garages,
Bedrijfsschuren en loodsen, etc.

Landmeetkundige werkzaamheden

• OPMETINGEN

T.B.V.: uitbreidingsplannen
saneringsgebieden
wegverbeteringen
verkavelingen
revisie(basis)kaarten

• UITWERKINGEN

ALS: kaartvervaardiging
hoogte-grootte-inhoudber.
coördinatenberekeningen
berekening
matenplannen
en uitzetgegevens.

UITZETTEN

- WEG- EN WATERBOUWKUNDIGE WERKEN
- BOUWKUNDIGE WERKEN

een boekje met meer gegevens
o.a. over de tarieven sturen wij u graag per omgaande toe.

begeleiding complete uitbreidingsplannen
wegen, rioleringen, leidingen havens enz.
hoekpunten woningblokken
stramienlijnen grote bouwwerken
palenplan
controlemetingen

**GEO-MEETDIENS b.v.: POSTBUS 15 SPAKENBURG
TEL. 03499-1966**

bijkantoor:

**OOSTERHOUTSTRAAT 11 ASSEN
TEL. 05920-13400**

DIJKSTRA'S

Incassobureau

Talmastraat 7 - ASSEN - Tel. 40920

*Incasso's, Huur- Pacht-
en Rechtzaken*

STAAL KONSTRUKTIES LATUMEBD

Alblasserdam. Tel. 01859 - 3777, Postbus 5

PROT. CHR. JEUGDINTERNAAT „DE BRON“

Hummelo

- * Voor jongens (lager en voortgezet onderwijs)
- * Rustige omgeving
- * Individueel gerichte begeleiding

Om teleurstelling te voorkomen, is spoedige aanmelding voor cursus '77 gewenst.
Inlichtingen bij de directie. Telefoon 08348-1439.

als het op
smaak aankomt...

uw beste keus!

MERCASOL - Roestpantser

voor de Zweedse ML
behandeling
van automobielen.

Importeur:

**Perquin Import
B.V.**

Haagweg 15, Leiden, Tel. 071-769200.

Orgelaanbiedingen Demonstratiemodellen

VISCOUNT C180 het klassieke kerkorgel voor de
huiskamer, 2 x 5 octaafs met volledig pedaal van
f 6.975,- voor f 5.950,-
JOHANNUS type opus 10 f 7.500,-
RIHA classica van f 7.795,- voor f 6.950,-
VISCOUNT C130 2 x 4 octaafs
van f 3.295,- voor f 2.800,-

Orgelhandel B. Verweij bv

Geerlaan 39 - RIDDERKERK
Telefoon 01804-18144.

'gave' vakantie voor
jongeren!!

Reis- en activiteitenprogramma in
binnen- en buitenland

N.J.H.C.

STICHTING NEDERLANDSE JEUGDHERBERGCENTRALE

Vakantie-activiteiten - Paardrijden - Zeilen - Parachutespringen enz.

Prof. Tulpstraat 2-6 - AMSTERDAM - Telefoon: 020-22 60 45

VRAAG ZOMERREISGIDS!

In de Noordoostpolder en Oostelijk Flevoland
bouwden wij reeds vele kerken, scholen en boerderijen.

N.V. GEBR. SALVERDA

AANNEMERSBEDRIJF

't Harde, Bovenweg 7.
Tel. 05255-1666.

W. VISSER & ZN. N.V.

**SCHEEPSWERF
MOTOREN-
HERSTELPLAATS**

Ankerpark 2
TELEFOON 0 2230-1.66.41
DEN HELDER

NIEUWBOUW en REPARATIE

**WIJ KOPEN EN VERKOPEN
PALLETS**

in vele afmetingen en uitvoeringen

Onze handelsvoorraad:

30.000 STUKS

w.o. veel nieuwe
Bijzonder gesorteerd in de maat 100 x 120

PALLET-BEDRIJF

J. STAAT - BARENDRECHT

Telefoon 0 1806-2096.
Opslagterrein: Noldijk 140.

Uw agent voor

PRIM-AIR

Hotel plan

Holland international

Marysol

Christoffel

de Jong Intratours.

Uw A.N.R.V. Agent

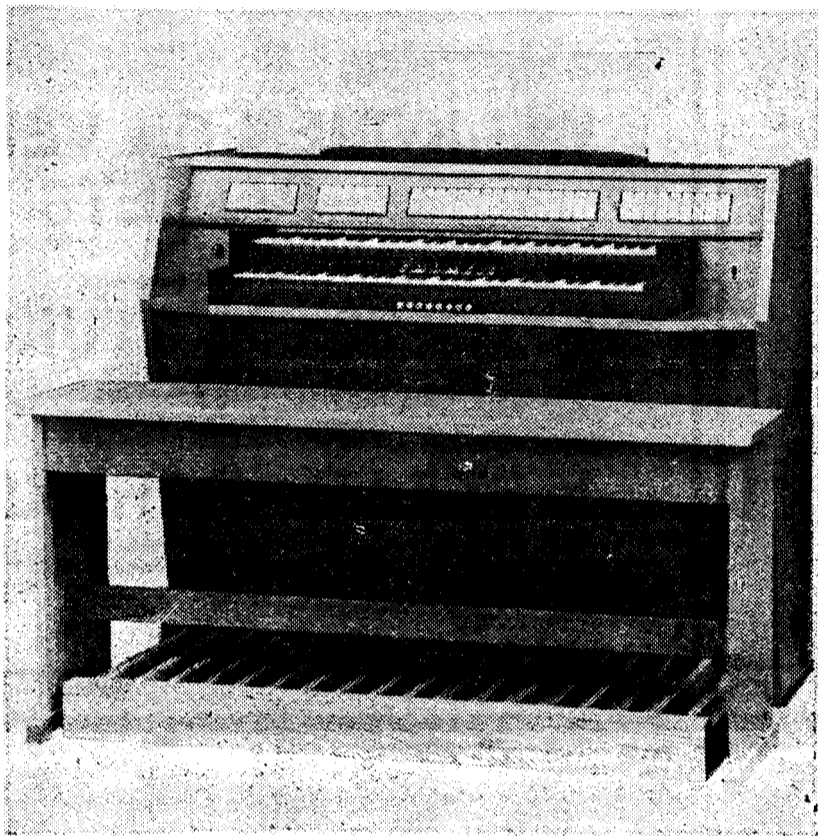
Reisbureau Bak

Marktstraat 6
Alkmaar
Tel. 022-1.10.44.

Hebt u wel eens op een
GROOT KERKORGEL gespeeld?

Bespeel dan nu de Opus 18

- 37 sprekende stemmen
- volledige koppels
- 6 vaste combinaties
- extra generator voor een extra tongwerk

Prijs f 10.985,-

Wilt u er meer van weten?

Vraag dan geheel vrijblijvend informatie bij:

JOHANNUS

orgelbouw
ELECTRONIUM B.V.
Morsestraat 28 - Ede
Tel. 08380-19148

Prijswijzigingen
voorbehouden

OOSTERBEEK (ARNHEM)

Hotel „Dreyeroord”

TELEFOON 085-33 31 69

BOS - EN - HEIDE

Het hotel waar mevrouw zich „uit” en
mijnheer zich „thuis” voelt

Ook in 1977 bent U van harte welkom.

Familie v. d. Straaten

Mariënhaven

VERPLEEGHUIS VOOR BEJAARDEN
Mgr. Aengenentlaan 1, Warmond
Telefoon 01711-19300

Ter aanvulling van onze staf vragen wij een

verpleegkundige

in het bezit van het diploma ziekenverpleging A of A + B, aan te stellen als afdelingshoofd.

Tevens vragen wij enkele

ziekenverzorgenden

eventueel aan te stellen als subhoofd van een verpleegafdeling.

Inlichtingen worden gaarne verstrekt door de directie van „Mariënhaven”.

verzorgingsflat Beeckestein Deventer

Denkt u, op min of meer gevorderde leeftijd in de richting van leven met het gemak van een uitstekende verzorging waarbij aan persoonlijke verlangens en behoeften qua leefwijze: en verzorging zoveel mogelijk zal worden tegemoet gekomen? Dan kan 'Verzorgingsflat Beeckestein' zeker ook uw thuis worden. De flat is in de korte tijd van haar bestaan een begrip geworden voor sfeer, gemak en goede verzorging.

Gelegen aan de rand van de stad Deventer nabij een fraaie boerlijke omgeving, heeft u het voordeel van moeiteloze directe verbindingen naar alle delen des lands. Brengt u ons eens een bezoek; wij ontvangen u gaarne als gast en lichten u geheel vrijblijvend voor over de mogelijkheden van huur of koop van een der 2- of 4-kamerflats, waarbij op alle materiële en financiële consequenties zorgvuldig en gedetailleerd zal worden ingegaan.

Telefoneert u ons voor een afspraak. Wij zijn er van overtuigd, dat het ook voor u de moeite waard zal zijn.

Koopsummen vanaf f 120.000,- v.o.n.

(Geen makelaarskosten)

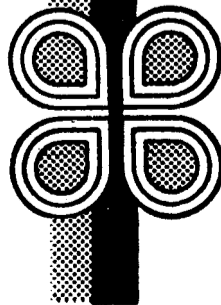
Servicekosten vanaf f 615,- p.m.

w.o. een uitstekende maaltijd per dag.
65% hypotheek aanwezig tegen 9% rente.
Huurprijzen v.a. f 1565,- p.m.
incl. dezelfde uitgebreide service.

Modelflat: Deventer, Laan van Borgele 40. Tel. 05700-15288.

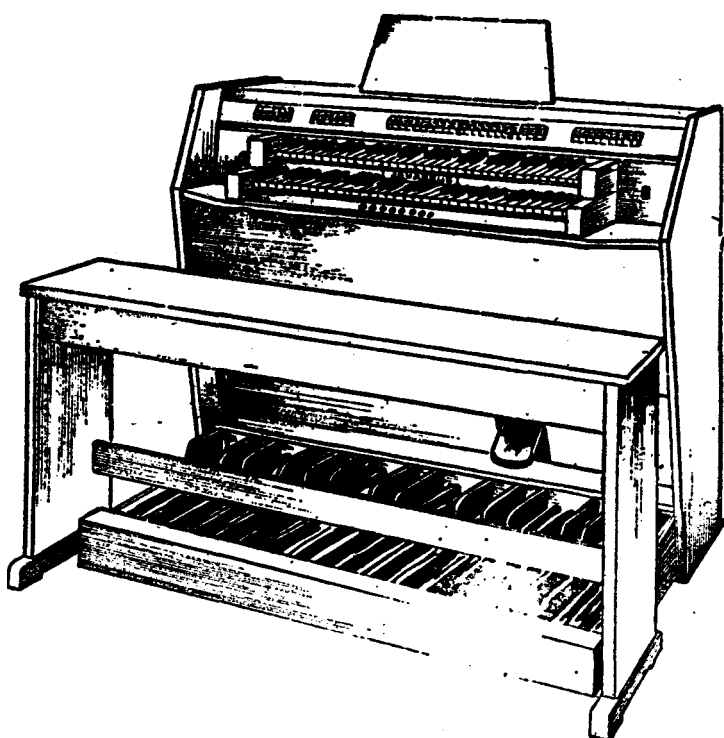
Geopend maandag t.m. zaterdag van 13.30-16.30 uur.

uw thuis?

LAFEBER ORGELHUIS

Voor de meest uitgelezen collectie orgels door vakmensen samengesteld met altijd wel een bijzondere aanbieding.

Ook in gebruikte orgels een grote collectie, welke met volledige garantie verkocht worden.

JOHANNUS Opus 15

KOM VRIJBLIJVEND

KIJKEN, LUISTEREN,

SPELEN, bij

LAFEBER ORGELHUIS

KAMPEN, Oudestraat 200, tel. 05202-2352.
Fil. LELYSTAD, „Lelycentre”. Tel.: 03200-2.75.27

REIZEN ROND NES/AMMIM

In samenwerking met de christelijke nederzetting in Israël, NES/AMMIM, worden er ook in 1977 weer een aantal reizen georganiseerd.

A. VOORJAARSREIZEN 1977 NAAR ISRAEL, onder leiding van dominee en mevrouw C. B. Bavinck.

De reisduur is maximaal drie weken en er kan een keus gemaakt worden uit de volgende programma's:

VOORJAARSREIS No. I: 12 april tot 3 mei 1977:

De verblijfplaatsen, van waaruit excursies worden gemaakt, zijn: Bath Yam, Ashkelon, Eilat, Jeruzalem, Bath Yam, Tiberias, Naharya (met bezoek aan NES AMMIM), Bath Yam. De reissom bedraagt f 2575,- p.p., dit is inclusief vliegticket, hotelaccommodatie op basis van vol pension, luchthavenbelasting, fooien en excursies.

VOORJAARSREIS No. II: 12 april tot 26 april 1977:

Deze reis heeft hetzelfde programma als reis I, doch eindigt bij het tweede boek aan Bath, Yam, en is dus gericht op het zuidelijk deel van Israël en op Jeruzalem. De reissom bedraagt f 1975,- p.p.

VOORJAARSREIS No. III, 19 april tot 3 mei 1977:

Bij deze reis vervalt het bezoek aan het zuidelijk gedeelte en begint u in Jeruzalem, waarna verder het programma van reis I wordt gevolgd.

De reissom bedraagt f 1970,- p.p.

B. C.C.K.-reizen 12 april tot 26 april 1977:

Deze reis heeft een speciaal instructief karakter, aangezien de eerste vier dagen worden besteed aan lezingen in en excursies vanuit NES AMMIM. Daarna volgt een tour door Israël, met hotelaccommodatie in Tiberias en Jeruzalem. De reissom bedraagt f 1845,- p.p.

Over al deze reizen kunt u inlichtingen krijgen, wanneer u onderstaande bon instuurt.

hier afknippen

Ondergetekende wenst verdere inlichtingen en aanmeldingsformulier betreffende

Reis van tot

Naam

Adres

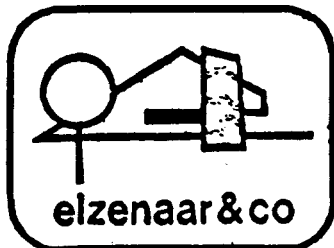
Woonplaats tel.

N.E.T. (NEAR EAST TOURS) B.V.
Rokin 9-15, Amsterdam. Tel. 020-24.38.50

Makelaarskantoor

ELZENAAAR & CO

(directie: H & J. M. Wiekenkamp,
beiden makelaar/taxateur o.g.)

— koop

— verkoop

— huur

— verhuur

— assuranties

— financiering

— beheer

Reeds 40 jaar gevestigd in Zuiderpark
Apeldoornselaan 189-199 — 's-Gravenhage
Telefoon: 070 - 60 48 07 *
b.g.g. 39 02 65, 54 24 98

hypotheken

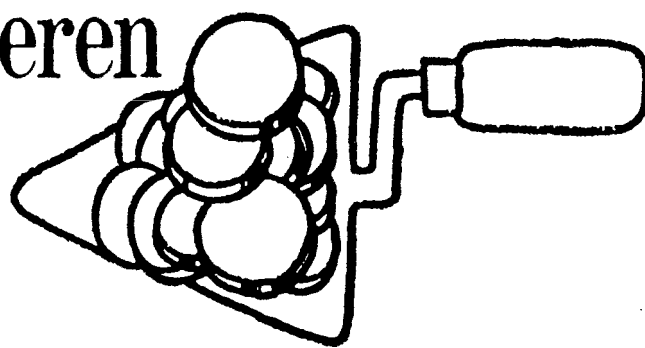
Denkt u aan een eigen huis?
 Geld hoeft dan geen
 struikelblok te zijn.

Een hypotheek van de Spaarbank
 maakt 't u mogelijk. Er is óók
 voor u een hypotheek,
 aangepast aan uw
 inkomsten tot 100%

Laat u uitgebreid adviseren
 door de

**SPAARBANK
 GRONINGEN**

EIGEN HAARD

Tel. 050-127902

127687